

8170

శ్రీ

ఆంధ్రవాచస్పత్యము

అను నీయకారాది

ఆంధ్ర ప్రతిపదార్థ పర్యాయపద నిఘంటువు

శ్రీ శ్యామలకామశాస్త్రి య ము.

ఆంధ్రవిద్యావాచస్పతి

కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రి చే
వ్రాయఁబడినది.

అకారాది ఔకారాంతమువఱకుఁగల

మొదటిసంపుటము.

కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రి త్రండ్ల నన,

వారిచే ప్రకటితము.

కరవ, కాకినాడ.

శ్రీ లక్ష్మీ ముద్రాక్షరశాల, జగన్నాథపురం, కాకినాడ.

1938.

మాతృ పాదప్రసూనము.

సీ॥ ఆగమోత్తంసంబులైనను “మాతృదే
 వోభవ” యనిదేని బోధసేయు
 నన్నిజన్మంబుల నెత్తియెనను దేనిఁ
 గొనముట్టఁగా దీర్చుకొనఁగ లేము
 ప్రభవంబునకును గారణమయి పెంచి వి
 రించి విష్ణుకలల మించునేది
 కడలేని ప్రేముడి కడలి కొత్తరంగలఁ
 దేలించుచుండు యదీయ హృదయ

సీ॥ మట్టి మాతృస్వరూప ప్రత్యక్ష దైవ
 పాద పీఠక నిశ్చలత్వాది కలిత
 హృదయమున నీనిఘంటు వర్పించి ధన్యుఁ
 డగుదుఁ దగు దుర్లభానంద మధిగమించి.

తెలుగు విద్వాంసులయ

గ్రంథాలయం

వెంకటేశ్వరమ్మ

తెలంగాణ ప్రభుత్వం

ఇట్లు,

మొదటి పేజీ, మొదటి పేజీ,

తాళముల కామకాశ్రి,

విఘంటుకర్త.

శ్రీ ఆంధ్రవాచస్పత్యము

శ్రీ ఆంధ్రవాచస్పత్యము.

కృతిభర్త: కొట సుబ్బమ్మగారు.
(భర్త: జగన్నాథశాస్త్రిగారు.)

కృతికర్త:
కొట శ్యామలకామశాస్త్రి.

కృతికర్త పుత్రుడు:
కొట మాణిక్యసుబ్రహ్మణ్య
శాస్త్రి.

శ్రీ
ఆంధ్ర వాచస్పత్యము

శ్రీ విశ్వభక్త్యను

విశ్వవారాహాశీయులును కర్తవ్యము లక్ష్మీనారాయణాశీయులును కేళియును,
సంస్కృతవాచస్పత్యకర్తృకుఁడగుతండ్రి, ఆంధ్రవాచస్పత్యకర్తృయును నగు
గారును ఆగు
శ్రీ శ్రీ కొట్టల లక్ష్మీనారాయణుని శ్రీ కొట్టల శ్యామలకామశాస్త్రి
శాస్త్రిగారు. గారు.
శ్రీ లక్ష్మీనారాయణాశీయులు ఆంధ్ర ఆగుమివ్వతమని 1908 సం॥ములో నీయు
బడిన ఛాయాపటము

శ్రీ
ఆంధ్ర వాచస్పత్యము

మహారాజపోషకులు.

శ్రీ మహారాజరాజశ్రీ శ్రీనాహిత్య నామ్మాళ్వార్ ఆఫ్ లెటర్సు
జయపూర్వశ్చరులు శ్రీ మహారాజా
శ్రీ శ్రీ శ్రీ విక్రమదేవవర్మ బహ్మరువారు జయపురము.

తె

ఆంధ్ర వాచస్పత్యము.

మహారాజసోపకులు

“జైద్దరాజు”
ద్విభాష్యం వేంకటేశ్వర్లుగారు.
“జైద్ద విద్వాన్, ఆయుర్వేదసింహము”
ద్విభాష్యం వేంకట
సూర్యనారాయణమూర్తిగారు.

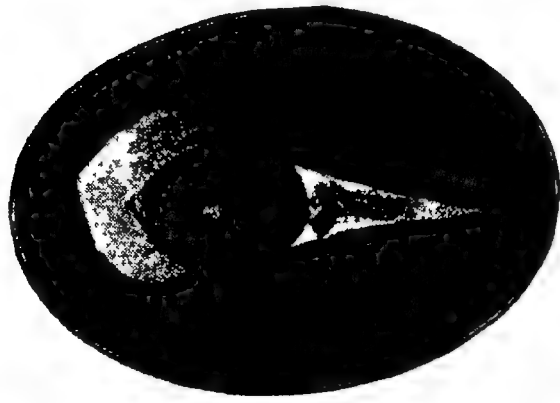
శ్రీ వేంకటేశ్వర ఆయుర్వేదసింహము,
చిరముగా, ఆలమూరుపేట, నూ గో పేట.

శ్రీ లింగ ప్రసాద స్వామి

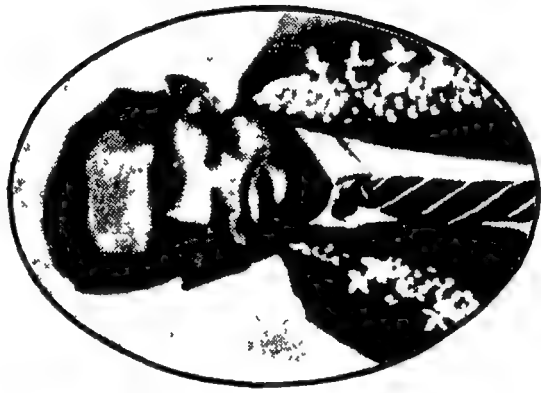
ప్రొఫెసరులు.

ప్రొఫెసరులు.

ప్రొఫెసరులు.

మహాశయ్య శ్రీ గురుకుల ప్రొఫెసరులు
రామమూర్తి ప్రొఫెసరులు
శ్రీ విజయం ప్రొఫెసరులు
మహాశయ్య, గాంధీ

మహాశయ్య శ్రీ గురుకుల ప్రొఫెసరులు
రామమూర్తి ప్రొఫెసరులు
శ్రీ విజయం ప్రొఫెసరులు
మహాశయ్య, గాంధీ

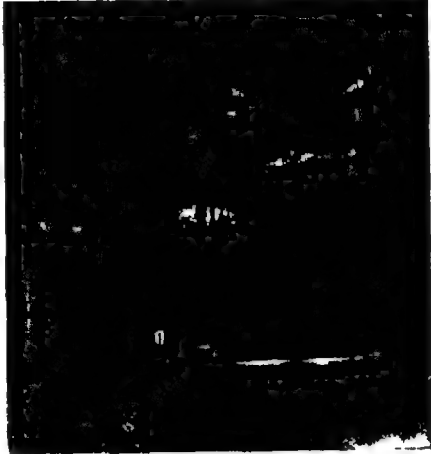

మహాశయ్య శ్రీ గురుకుల ప్రొఫెసరులు
రామమూర్తి ప్రొఫెసరులు
శ్రీ విజయం ప్రొఫెసరులు
మహాశయ్య, గాంధీ

శ్రీ లలితా మహాదేవి స్తోత్రము

శ్రీ లలితా మహాదేవి స్తోత్రము

శ్రీ లలితా మహాదేవి స్తోత్రము

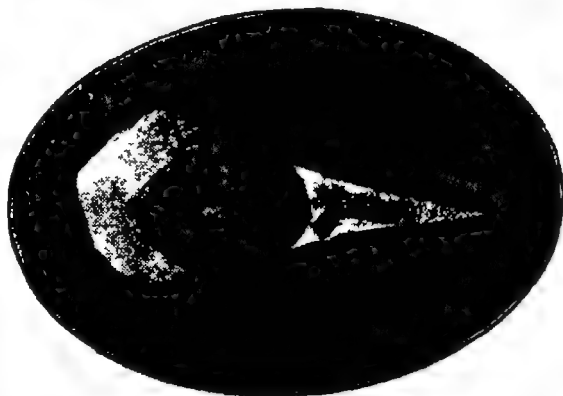
శ్రీ లలితా మహాదేవి స్తోత్రము

శ్రీ లలితా మహాదేవి స్తోత్రము

శ్రీ లలితా మహాదేవి స్తోత్రము

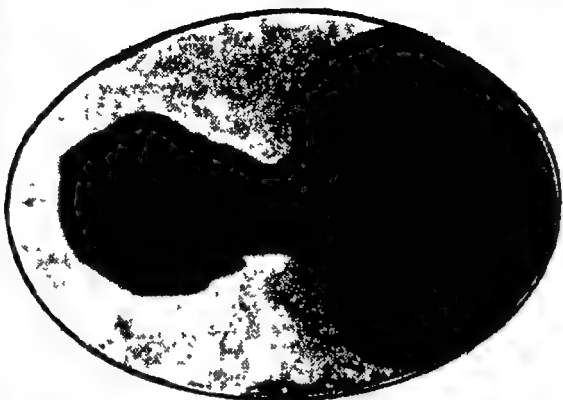
ప్రేమ అంధుడొక చిన్నత్యము.

మొదటి పాత్రకు పోషించిన వాడు. పేరు: చిన్నత్యము. ఆయన పాత్రను పోషించిన వాడు.

మొదటి పాత్రకు పోషించిన వాడు. పేరు: చిన్నత్యము. ఆయన పాత్రను పోషించిన వాడు.

మొదటి పాత్రకు పోషించిన వాడు. పేరు: చిన్నత్యము. ఆయన పాత్రను పోషించిన వాడు.

FOREWORD.

There has been no comprehensive dictionary in the Telugu Language upto this time. The Government has not undertaken this responsibility, though it is getting a Tamil lexicon published; nor has any Literary Society shouldered the burden. The Surya Raya Andhra Nighantu has no doubt been under contemplation and preparation for over two decades, but so far even its first volume has not come out. It is therefore encouraging to find Sjt. Kotra Syamala Kamasastry garu publishing a much needed and long over-due exhaustive Telugu dictionary.

The author has already had previous experience in Telugu lexicography, having been the collaborator of his father's work, Lakshminarayaniyam. The present work is a much more comprehensive one with greater scope. It not only includes a much larger number of words than any purely Telugu or Sanskrit-Telugu dictionary now in existence, but also has got certain special features of its own. It is a dictionary of synonyms and antonyms. The author has also included technical and scientific words found in Telugu books for which there has so far been no provision made in any Telugu dictionary, though attempts at times have been made for the publication of a Telugu Scientific Glossary, as such. The present dictionary will be of great use also to all authors and writers in Telugu. Scientific phrasology in Telugu is still in a nebulous state and it is therefore necessary that there should be at least one such dictionary including all the scientific words so far used in Telugu Literature, which are none too many.

The author has given the various shades of meanings for each word both in Sanskrit and Telugu separately and has also quoted authorities from standard Telugu Literature wherever necessary. Further, the author has incorporated also several alien words which are in current use in Telugu literature and journalism, though not as yet adopted in

orthodox literature. Most of such words, it will be found, are from Hindustani and are generally common to all Indo-Aryan languages. Hundreds and thousands of these words have long been current coin in Telugu also, and for historical reasons have come to stay, how-ever much certain orthodox scholars may try to avoid them. We cannot ignore the hard fact that about 80 lacs of our Telugu brothers are resident in the Nizam's dominions, and about 70% of their Telugu vocabulary is really Hindustani. The use of Hindustani words in the South Indian vernaculars is bound to increase owing to the gradual spread of Hindi as our National Language. The author has introduced several other innovations like illustrative diagrams for convenience of reference and thus tried to make the dictionary as exhaustive and as useful as it is possible for any individual to make.

It is also a matter of great satisfaction that he is trying to be within easy reach of the ordinary man's purse. Considering the quantity of the work, labour, skill and trouble involved in the compilation of such a huge work, the price fixed is certainly very moderate.

The author deserves our congratulations and every encouragement for his courage and pains in undertaking such a monumental work.

Cocanada, }
20th Sept, 1934. }

Komanduri Satakopachary,
M. A., B. L.,

శ్రీ ఆంధ్రవాచస్పత్యము.

—శ్రీరామకృష్ణ—

పండితాభిప్రాయములు.

—శ్రీరామకృష్ణ—

మహారాజగజశ్రీ రావుసాహెబ్ గిడుగు వేంకటరామమూర్తి వంతులుగారు
పల్లాకిమిడి. పశ్చిమతలము రాజమహేంద్రవరము.

(ఆంధ్రవాచస్పత్యమునకు నెం 1 రు చందాదారు).

బి. శ్రీ. ఆంధ్రవిద్యావాచస్పతి కొట్రా క్కామల కామశాస్త్రిలవారి నన్నిధికి.

సే. గిడుగు వేంకట రామమూర్తి అనేక నమస్కారములు చేసి చేయంగల విన్న
తమలు:—

మహాశయా, మీరు రచించి ప్రకటిస్తూఉన్న ఆంధ్రవాచస్పత్యమును గురించి నా ఆత్మ
ప్రాయము తెలియజేయ వలసివదని నన్ను కోరివారు. అయితే, అక్కడక్కడ గ్రంథము
కొంచెము వైచిత్ర్యముచేసి చెప్పేవారి అభిప్రాయమునకు ఏమి విలక్షణ ఉంటుందని నేను గ్రంథ
మంతా చూడలేక, పొరుగుకొన్నాను. గాని మీ ఆజ్ఞ చాట శక్యముకాకుండా ఉన్నందున, నేను
చూచినవిషయములు ఆధారముగా నా ఆశయము నువచించేయుటకు సాహసించినాను.

మీవాచస్పత్యములో పాఠ పాటలుకొన్ని ఉన్నవి. ఇవి నన్ను నిఘంటువులలో ఉత్తమ
మయినదని చెప్పుదానికి అంశము. శబ్దరత్నాకరములో, తత్త్వము లోపాలు చేలున్నవి. అట్లే
శ్రీ సూర్యారాయాంధ్ర నిఘంటువులోనున్నా - మీ పుస్తకము ఆలంకారపాటలు అందరికీ
ఉపచరిస్తుంది. సూర్య నిఘంటువు సంస్కృతము చదువుకొనే వారికోసము రచించినదట;
పండితుల సందేశము తీర్చగలదట. అయినా దానిలోలేనిపాటలు అనేకము వాచస్పత్యములో
ఉన్నవి; లైపొరువేసి, చూచి, మరీ చెప్పుకున్నాను.

అదేమోకాని, సూర్య లో ఇంగ్లీషు మొదలయిన అన్యదేశభాషలలోని మాటలు—
తెలుగువారి వాడుకలో ఉన్నవే—చేరలేదు “ఇంగ్లీషు” అనే మాటయినవారేదు. “అంగ్లము”
అనేవారేదు. శబ్దరత్నాకరములో “ఎకరము” “ఇన్ సిక్తరు” మొదల పంటలున్నవి. వాచస్పత్య
ములో అన్యదేశభాషలున్నవి. ఆంధ్రసాగరములో “ఇంగ్లీషు” మాటలు చేరినవే; పాంప
లింగిలిలో ఉన్నవి. ఇంగ్లీషు నిఘంటువులో—సామాన్యమయిన వానిలోనే—“ఇండియన్”,
“హిందూ” మొదల ఉన్నవి ఈలోకములోనున్న బృహత్కథాని లన్నిటనుండిన ఇంగ్లీషు
లోచేరిన శబ్దాలున్నవట! వాడుకలో వేరుకన్న ఉన్నమాటలు భాషయొక్క అంగములు
కాక తప్పదు.

ఇకను, నేటివ్యవహారముందున్న పంటలు, గింజాలలో లేనిపాపాన, గాగ్గిమ్యలుగా తరిగిగిరించి త్యజించిన అంధగిహిత్యపరివర్తనాదు ప్రికటించినట్టి మూర్ఖారాయాంధగినిఘంటువులో వాడుక మాటలుకొన్ని తప్పి దారిదూరినవి, ఏలాగుననో; మీరు “ఉత్తీనారాయణీయము” లోనే “చాలా” మొ॥ శబ్దాలు చేర్చిఉన్నారు వాచస్పత్యములో బుద్ధిపూర్వకముగానే “వాడుక మాటలు” అనేకముగా స్వీకరించి, “భాషాపరిచాయము” “భాషాపరిపరిచయము” మొదలయిన సిద్ధాంతములను అనుసరించిన వారయినారు

భాషా పాండిత్యము పరివర్తనము ఉన్న ఫ్రాన్సు, ఇంగ్లండు, జర్మనీ దేశములలో రచితముయిన నిఘంటువులు క్రమేనా చక్కబడుతున్నవి. మున్నె వందలకొరకు అచ్చుపడ్డ ఆక్స్ ఫర్డ్ ఇంగ్లీషు డిక్షనరీ మొదటి సంపుటంలోని లోవాలూ దోవాలూ తొలగించి మరి ఒకసంపుటము ఇప్పుడు ప్రికటించినారు అనిఘంటు రచయితలు మన తెలుగుభాషలో “పాండిత్యము” అవదగిన ఫలము లభింపజేసే కృషి ఎవరూ ఇంకా మొరలు పెట్టలేదు. విశ్వ విద్యాలయాలలో అట్టికృషికి అనుకూలముగా ఇంకా ఏర్పడలేదు అట్టికృషి ఇంగ్లీషుభాషా విషయమున ఇంగ్లండులో 1830 వ సం॥ మొరలుకొని జరుగుతున్నది. మన తెలుగు భారత మయినా నిర్దుష్టముగా పరిష్కరించగల పండితులు ఇంకా ఆవిర్భవించలేదు ఇంగ్లీషు నిఘంటువుమాదిరిని 1912 వసం॥ లో తమనిఘంటువు రచింపబూతుకొన్న సాహిత్య పరివర్తనాది సాహిత్యము తక్షణము హస్తాస్పదముగా కనబడినది మూర్ఖారాయ నిఘంటువునున్న ఆక్స్ ఫర్డ్ ఇంగ్లీషు నిఘంటువునున్న హస్తామకకాంతరమున్నది

మీవాచస్పత్యము నిర్వఘ్నముగా సమాప్తిపొంది మీకున్న అంధగిలోకమునకున్న కీర్తిని సంపాదించుగాక.

కాజుమహేంద్రవరం.
2—3—1938.

ఇట్లు,
సీ. గి. వేంకటరామమూర్తి.

మహాపాధ్యాయ, మధ్య శ్రీకాశీ కృష్ణాచార్యులుగారు,

అవధాని శిరోమణి, గుంటూరు. (12—1—38).

బ్రహ్మశ్రీ, కొట్ల శ్యామలకామశాస్త్రిగారు రచించిన “అంధగివాచస్పత్యము” అనుదు నిఘంటువర్తనము, దొకారాది పదాంతమునకును నొకసంపుటముగా ముద్రితముయినాకడకు వచ్చినది. దానిని నేను దాదాపు పూర్తిగాఁజూచితిని. ఏకద్వంద్వకర్తలొనర్చిన క్రమ సార్థకతలుచుటయేగాక, ఈనిఘంటువునలన ననన్యలభ్యముగు లాభము నొందవలసిన వారు అంధగిభాషాభిమాను లందఱునైయున్నారు. ఇతర నిఘంటువులలో లేని విశేషములెన్నియో యీ నిఘంటువునందుంటుందే, విది సంస్కృతభాషనముగల విద్వాంసులకుఁగూడ మహాపకారకమని నాదృఢాభిప్రాయము. ఈకాలమున నిట్టి నిఘంటువులే అత్యవసరములు.

అ శ య ము .

విద్యాత్మ్యాదీ పంచటశాస్త్రిగారు. }
శ్రీ పారస్పర పరిషత్తు

మాడుగుల.
12-2-1938.

శ్రీయత కొట్టి శ్యామల కామశాస్త్రి నిధితాంధ్ర వాచస్పతిశామక సంతక
నైఘంటి కాంతర్గతాకారా చ్యూకారాంత కకారాది అకారాంత శబ్ద సర్వస్వసమన్విత ప్రభవ
ద్వితీయ భాగస్థ విశేషవిషయముల నుపలక్షించి మొత్తముమీద గీర్వాణవాచస్పతికి విషయా
లోకన సంజనితా మందానందానంత సంసోషిత స్వాంగుండినయి యేర్పడింక క్రిష్టాశ్రయ
పామర్శ్యంబుల నచరిమితములుగఁ బరిగణించఁగలిగితి.

అంతర్విషయ విశేషముల నాగ్నింధి రాజమే శ్రేష్ఠకుల కనేకముఖంబుల నిర్ణయం
మహోద్భవించుచుండుటంబట్టి మఱల నేనక్కార్యముపగిస్తుతి విస్తరి చేశువుగ భావించితి.

శ్లో. పారస్పరతాదివిజ్ఞానసర్వస్వయాస్థానార్హః ।
వాచస్పత్యంధ తేష్ట్యోర్విజ్ఞాపాశ్చ్యంసదామదా ।
విజ్ఞానసమ్మదాంఘాసప్రాయానుస్సహదుస్థతా ।
తస్మాన్మాన్యమిదం తేహంవిద్యైవజ్ఞానసాధనాత్ ॥

అంధ్రవిద్యావాచస్పతి శ్యామల కామశాస్త్రిగారికి, అభినందనపత్ర.

(ది 7-1-38 తేది 4½ గం. నుండి 7గం. వఱకు.)

ది8-1-1938 అంధ్రవిద్యపత్రిక }
14వసంపుటందు

మద్రాసు,
జనవరి 8 —

“సర్వవిధముల విరాధారముగనున్న అంధ్రభాషాభివృద్ధికి ఇరులరి సంబంధములు
దుర్భరపరిశ్రమతో శ్రీ అంధ్రవాచస్పత్యును అకాగ్రాది ప్రతిపదాసర్వముల పది విధము
లువును తయారుచేసిన అంధ్రవిద్యావాచస్పతి కొట్టి శ్యామలకామశాస్త్రిగారిని అభినందించు
టకు నిన్న సాయుకాలము పుచ్చయ్యున్న కళాకాల అంధ్రవిద్యాధిగ్రంథమువారి యాజమాన్య
మున బహిరంగసభ జరిగెను. సభకు కళాకాల శిష్యాభ్యాములు, విద్యార్థులు చాలామం
హాజరైరి.

ప్రహ్లా శ్రీ. విద్యా టి. విశ్వనాథశాస్త్రిగారు సభకు అధ్యక్షత వహించిరి

అంధ్రభాషాభివృద్ధికి ప్రముఖులుచేసిన చేయుచున్న కృషిని సభాధ్యక్షులు వివ
రించుచిరి. విజ్ఞానసర్వస్వము గ్రంథరూపమున తయారుచేయుటకు శ్రీయత కామశాస్త్రి నా

శ్వరరావుపంతులుగారు చేయుచున్న కృషిని వీరు ప్రశంసించిరి. ఆంధ్రభాషాభివృద్ధికి శక్తివం చినరేకుండా పాటుపడుచున్న శ్రీయత పంతులుగారికి చిరాయురారోగ్యములు ప్రసాదించు తలెనని వీరు దేవుని ప్రార్థించిరి. ఆంధ్రవాచస్పత్యము వండితులకు పరమానందమైనది. విద్యా ర్థులకు వియత్సరభి యైనది. పాఠశాలలకుఁ బాఠజాలంబైనది. కళాశాలలకుఁ గల్పితదైనది. పుస్తకభాండాగారంబులకు నిస్తుల నిదానంబైనది. కవులకు చింతామణి. నిఘంటువులకెల్ల నిరు పమానశిరోమణి. ఆంధ్రహస్తంబుల కమాల్యాభిరణము. ఇందువాడుకపదములతో పురితపదార్థ ములు, అర్థములు, పర్యాయపదములు, తద్విశేషార్థ నిఖిలపర్యాయపదములు, పురిత్యర్థమునకు భాషాభాగాదులు, ప్రకృతివైకృతులు, రూపాంతరములు, వ్యాకరణాద్యంశములు, వాటకలక్షణములు, ధంవోలక్షణములు, కావ్యలక్షణములు, న్యాయములు, జాతీయములు, సంఖ్యానూతక పదములు, పుర్రాగాధారములగు లోకోత్తములు గలవని కామశాస్త్రీగారు తమ గ్రంథమునుండి నిదర్శనములను సభవారికి చూపించిరి. ఆంధ్రలోకము తమ గ్రంథమును స్వీకరింపవలెనని విన్నవించిరి.”

N. B.—విద్యార్థులును, ఉపాధ్యాయులును నిఘంటుకర్తగారు చేసిన పరిశ్రమకు శ్రీ భగవంతుండు వెంటనే తోడ్పడి నిఘంటుమద్రుణము పూర్తిగావించుగాక యని ప్రార్థించుచు నిఘంటుకర్తగారిని కొనియాడిరి. వెంటనే ఉపాధ్యాయులును, విద్యార్థులును చందాదార్ల మగుచున్నామని హెచ్చరించిరి. సభ జయపదముగా జరుగుటకు తగు యేర్పాట్లుగావించిన శ్రీ పచ్చయ్యప్ప కళాశాలాధ్యక్షులను శ్రీ శ్యామల కామశాస్త్రీగారు ప్రశంసించిరి. సభకరతాశక్త్యనులతో ముగిసినది.

ఆంధ్ర విద్యా వాచస్పతి కొట్ర శ్యామల కామశాస్త్రీగారికి.

అభినందన సభ. (డి 16-2-1988).

కనగాల, రేపల్లెతాలూకా (గుంటూరు).

సర్వవిధముల నిరాధారముగనున్న ఆంధ్రభాషాభివృద్ధికి ఇరువది వత్సరములు అనూకాత్యములు దుర్భరపరిశ్రమగావించి ఆంధ్రవాచస్పత్యమును అకారాది పురితపదార్థ పర్యాయనిఘంటువును తయారుచేసిన ఆంధ్రవిద్యా వాచస్పతీశ్యామి వీరుదాంకితులగు బి. కొట్ర శ్యామల కామశాస్త్రీగారిని అభినందించుటకు కనగాల జాతీయ బాలభారతి గ్రంథాలయమువారి యాజమాన్యమున బహిరంగసభ జరుపఁబడినది. సభకు వండితులను పాఠశాలల ఉపాధ్యాయులును, గామిమఠమును, డాక్టర్లును, విద్యార్థులును మున్నగువారు పెక్కుమంది హాజరైరి.

ఉభయభాషాప్రేమ శ్రీమాన్ వేదాల మేకట తాతాచార్యులవారు

సభకు అధ్యక్షత వహించిరి.

“ధనుర్విద్య కర్తుమనివలె” సాహిత్యవిద్య కఠిమకూరులై నిర్వహించఁబూనిన శ్రీ శ్యామల కామకామ్యులవారి “ఆంధ్రవాచస్పత్యము” యొక్కక్కప్పిని అధ్యక్షులు విశేషము చూడఁగొనిరి. మఱియు భాషాసాహిత్యముల నదాన్యశ్రేణులునగు మహారాజులు చేయించునలసిన వనిని శ్రీకామ్యులవారి నడుముకట్టిచేయుట వింతలలోని గొప్ప వింతయనియు, ఈ మహానియోజ్ మాంధ్రమండల మాబాలగోపాలము స్వీకరించఁదగినదనియు, ఇట్టి మహాత్మా-ర్యమనఁబూనుకొనిన శ్రీ కామ్యులవారికి భగవంతుఁడు చిరాయురారోగ్యములు ప్రసాదించ వలెననియు అధ్యక్షులు దేవునిప్రార్థించిరి. కడవపండితులు డా॥ కోటంరాజు కోటేశ్వరరావు పంతులుగారును, డాక్టరు ముక్కామల సోమమందరరావు పంతులుగారును, అధ్యక్షుల ఉచిత వ్యాసమును బలపఱచిరి. శ్రీ శ్యామల కామకామ్యులవారు పూర్వపు విద్యావిధానమునకును, ఇప్పటి విద్యావిధానమునకును హస్తమక కాంతరము గలదుగాన యిప్పటి విద్యావిధానమునకు వెంటనే మార్పుగలిగించి పూర్వపురీతిని ఆంధ్రవాచస్పత్యము మున్నగు తెలుగునిఘంటువులను, అమరము మున్నగు సంస్కృత నిఘంటువులను ప్రారంభవిద్యగా నేర్పించిన యెడల భాషాభివృద్ధికి కారణమగునని విన్నవించుచు తమ “ఆంధ్రవాచస్పత్యము” లోని విషయములను సోదాహరణపూర్వకముగ నుచన్యసించి సభ్యులవానందాభివృద్ధిలొందిరి. కన్నుల కుటుంబరావు పంతులుగారియొక్కయు అధ్యక్షులయొక్కయు ఆంతోష్ఠవన్యాసములతో సభ జయప్రదముగా కంఠాశ్చర్యములతో ముగిసినది.

బ్రహ్మశ్రీ పండిత, సోమంచి సూర్యనారాయణశర్మగారు. కరివ. (19-8-87.)

నిఘంటు సాహిత్యమువలెగాక పీఠికాకారులవాక్యకారమిందు గొప్పవిశేషముగలదు. సమ్మదియులకొక విజ్ఞానసర్వస్వపుఁ బోల్కియైవోమేటకది యొక్కచేతువు. పెక్కుజేల ? తమ దాల్చిన ఆంధ్రవిద్యావాచస్పతీత్యాది గుహద్విరుదావళిచే నీబృహత్కోశమునకును చక్కతకోశోద్ధతిచే స్వకీయఘనవిరుదజాలమునకును సార్థకత సమకూర్చు సదుద్దమమియ్యది పర్వధాస్తవనీయము.

చోలినన్ని పరికరములలేకున్నను శ్రీమంతులయాశ్రయముఁబడయకున్నను ఏసమాజమో ఏజమిదారుడో పూనుకొనవలసిన—ఆంధ్రభోజనశైల నచిరాచరణ సాధ్యముకాజాలని—ఈమహాద్వయమున కేవలసాహిత్య ప్రజాసాహిత్యమునందుగల విశ్వాసముతో స్వధర్మరతులై తారధిదాఁటిన వీరపావనికైపడి భాషాసాగరముఁ దరించుమఱిసిన యనవాయకూరులీయన. కాఁగాక ! అనతి అమన వీరకృషి ఫలవంతమగు సుధమాఁదనా సారథ మితఃపూర్వమి మఘ్నిగపర్వమాయే. “క్రియాసిద్ధిస్సర్వేభవతి” కదా.

ఏతత్సత్కృతి దేవభాషాభిమానుల యర్హతస్కృతినందుఁగాక ! శ్రీశ్యామలకామకామ్యులవారికి సత్కీర్తిసంధానక మగుఁగాక ! !

ఉభయభాషావ్యాసీ, బ్రహ్మశ్రీ మూలా సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు,

విజయనగరము.

ఆర్యా! నమస్కారములు.

“భారతిరామ కథార్థమూర్తి విభా । సిలగవగంటి పండ్జొలిచి చేతికి నిచ్చినరీతి ”
(కళాపూర్ణోదయము) “లక్ష్మీనారాయణీయము”ను శుద్ధాంధ్ర, ప్రతిపదార్థ పర్యాయపద నిఘంటువును బాల్యమున వ్రాసినమీకు నేను “ఆంధ్రవాచస్పత్యము”ను ప్రతిపదార్థ పర్యాయ పద నిఘంటువును ఉభయభాషలయందును సమకూర్చుటయనఁ “గొట్టిన పిండియయ్యె.” ఎన్నికలు ఖర్చుపెట్టినను-ఎన్నిలక్షలువ్యయముచేసినను-పర్యాయపదనిఘంటువుల వలకాంధ్ర మండలమున వెలువడి యుండలేదు గదా !

ఇప్పట్లున మన మాతృభాషకును మనదేశభాషకును పర్యాయపద నిఘంటువులేని శోక ముందీర్చి “నిత్యకళ్యాణము, ఒచ్చేతోరిగమునై జనులందిఱునుల్లసిల్లగన్” (విజయవిలాసము) ఆమరీతిని భాషాచతుల రెంటినొసఁగి పున్నెము గట్టుకొనవ వారిలుమీరలేగదా ! మీరు కృత కృత్యులును సుకృతులునునైగి నేడుగదా ఆంధ్రహితగర్భము ఫలించినది. మీకృషిపున్నును చందుగిని పగిది చిరస్థాయి యగుఁగాక !!!

మహారాజశ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము పంతులుగారు,

రాజమహేంద్రవరము. (29-4-1938).

మహారాజశ్రీ కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రిగారు విగచించుచున్న “యాంధ్రవాచ స్పత్యము” ను మహానిఘంటువును నేను చదివించుకొని వినుచున్నాను.

ఇది ‘యాంధ్రవాచస్పత్యము’ను పేరేగాని ‘సంస్కృత వాచస్పత్య’ మనిగూడ చెప్ప వచ్చును. ఆంధ్ర గీర్వాణ భాషలయందుఁగల శబ్దజాలము చాలమట్టుకీ నిఘంటువున నర్థముల తోను ఉదాహరణములతోను పర్యాయపదములతోను ముడియెన్నియో విశేషాంశంబులతోను వివరింపఁబడియున్నది.

ఆంధ్రపారస్వతమునకీ గ్రంథము మహావికారకముని చెప్పట తే సందేహమునులేదు. శిరిహరియత్నము విక్రీలి క్లాపూపాత్రమైనది. చిరకృషియైన పాధ్యమైన యీగ్రంథమునకు ఆంధ్రమహాజనుల తగు పోత్సాహమిచ్చి యాదరింతుమగాక !

మహారాజశ్రీ వాడేవు శేషగిరిరాయకవిగారు, మేనేజరు హిందూ ఎయిజెడ్

గరల్సుస్కూలు, మడికి, చొప్పెల్ల. రామచంద్రపురం తా॥ (20-4-1988)

బ్రహ్మశ్రీ ఆంధ్రవిద్యావాచస్పతి కొట్ల శ్యామలకామశాస్త్రి మహాశయులకు
శాసనుస్కారపూర్వకముగా వర్పించిన యభినందినపద్యములు

కా. తూచాతప్పక వాంఛి సంస్కృతవదా • స్తోత్రంపు సవ్యాధిముల్
పార్వీనాధుని కాదిగ్గళేప కవితా • భావానుమోంబుగా
వాచస్పత్యము నాశింతునొసరిం • పన్ జన్మపాశాల్యమై
యాచందార్పకము వంక మొందిని యశం • బార్జించితో! చాలదే !!

క. కరపంగలదీశోళము
కలుపంగల దఖిలశాస్త్ర • గ్రంథార్థములన్
కరిపంకజ సంశోధన
కరమై కవిలోకకల్ప • కమునై చెలగున్.

ఉ. ఈమహనీయ శోళములు • లేమహనీయుండు కూర్వగల్గె శ్రమ
న్నమహిరెండుబాసలకు • నేనె సమర్థుడ ! " నందుఁగూర్చితో
శ్యామలకామశాస్త్రి ! నిను • సంధన మొందిన యాంధ్రమాతయుం
దేవుడిఁగన్నమాతయును • బెంచిన మాతయు నెంతధన్యులో !!

మహారాజ శ్రీ, కవిశేఖర, భోగరాజు నారాయణమూర్తి పంతులుగారు.

టీచరు, యమ్, ఆర్, కాలేజీ; సంస్థానకవులు. విజయనగరము.

విద్యదశకంసమా !

తమ యాంధ్రవాచస్పత్యము నన్నదృష్టానంద భజనపంజరీనది. భాషాపోషకులు, వదాన్య శేఖరులనగు మహారాజులు వేలకొలదివిచ్చించుచుండఁగొందఱు విద్వాంసులు సంవత్సరములకొలదిఁబనిసేయుచుఁగొనసాగింపవలసిన యామహాత్మ్యమును, 'ధమర్విద్యకర్తృసునిం' బోలు సాహిత్యవిద్య కసహాయకూర్చులై నిర్వహింపబూనిన మిమ్మాంధ్రదేశము కేసోళ్ళ శ్లాఘించుచున్నది. తమశోళము శేవలము శోళమాత్రమృగాళ, విజ్ఞానవర్ణ్యము లెఱుంగున వివిధవిషయ వివరణవిజ్ఞాన విపులంబై, భాషకుఁజిరకాలమునుండియుఁ దొలంగనికొంత వచిరకాలమునన తొలఁగించినది. మామహోద్యమము నిర్విఘ్నముగఁగొనసాగుఁగాక !

ఉ. ఈమహనీయశోళము న • హీనపరిశ్రమ శోర్చి కూర్చియా
సోమ దివాకరంబగు య • శోవిధవంబును గొంటిచెన్నియో
నోములు శోచిగాంచిన త • మాజుడవైతివి తెన్నుమాతకో
శ్యామల కామశాస్త్రి బుధ • సత్తమ ! నీకుఁజిలాయురన్నతుల్.

శ్రీ వేదమూర్తులై న బ్రహ్మశ్రీ కొట్ర శ్యామల కామశాస్త్రిగారికి.

నమస్కారములు.

అర్చనార్థం,

తిరుచేరించింపబడిన "ఆంధ్రవాచస్పత్యము" నేటివఱకు ప్రియరించబడిన మూడుసంపుటలు చూచితిని. చాల అవందము కలిగినది. ఇందనుక శబ్దరత్నాకర మొక్కటియే తెనుగు భాషకు ముఖ్యముగ శరణ్యమైయుండెను. సూర్యారావు నిఘంటువుకొకటి బయలుదేరెనని వింటిమి కాని, నేటికిని కామభాగ్యమబ్బడయ్యెను. విజ్ఞానసర్వస్వమును వ్రాయుగంకము కట్టుకొనెడి విచిత్రద్వరేణ్యులకుమీ ఆంధ్రవాచస్పత్యము కుడిభుజముకాగలదు. ప్రకృతులకు వికృతులు మార్చబడినవి. సూర్యునివదలుచుచున్నది. లోకోత్తర-స్వాయములును చేర్చబడినవి. ఇవియవియననల ? ఈ వఱకు నిఘంటువులలో లేనియంకము లెన్నెన్నియో యిందున్నవి. పుణ్యక్షేత్రముల నామములనుగూర్చి వ్రాసినట్లే-చారిత్రకముగాఁబ్రసిద్ధికెక్కిన ముఖ్యసగిరరాజుల జేర్చినవనుచేర్చిన ఇంకను బాగుండెడిది. ఉదా:- కలకత్తా (కాశీ ఘట్టము), తరువాత అన్యదేశములైనను-మహ్మదీయ స్త్రీయనెడి అర్థమిచ్చు-బీబీ-బాబు. ఇట్టి శబ్దములనుకూడ కూర్చుదురుగాక. ఇక్కార్యము అనుబంధమున జరిగిననుజరుగవచ్చును. ఏమైనను ఆంధ్రవిద్యావాచస్పతీత్యాదివిరుదాంకితులగుమీ చేరించింపబడిన ఆంధ్రవాచస్పత్యము పాపాత్యమును సంపాదించుకొను విద్యార్థులపాలి కామధేవులైకవీర్యులపాలి కల్పవృక్షమై ప్రికాశించుననుటలో నతిశయోక్తి లేకమయిననులేదు. ఇట్టి గ్రంథరాజముల రచించును ప్రకటించును పరమేశ్వరుండు మీకు చిరాయురాశోగ్యశ్రవ్యములఁ బ్రసాదించుఁగాక. —

ఇట్లు, బుధజనవిధేయులు.

1. N. Virabhadraswamy, బి. ఏ , యల్. టి-హైద్రాబ్దు-మ్యూనిసిపల్

హైస్కూలు, విజయనగరము. ది 18-8-38 సం॥

2. న్యాయపజ్ఞుల సత్యవారాయణమూర్తి.

మ్యూనిసిపల్ హైస్కూలు తెనుగుపండితుఁడు అనకాపల్లి.

ఆంధ్ర వాచస్పత్యము.

పండితాభిప్రాయములు.

సరనచతుర్విధ కవితా సామ్రాజ్యధురంధరులు, బ్రహ్మశ్రీ నాదేశ్వ
పురుషోత్తమ కవిగారు, బంధరు.

చ: దివ్యమలెన్దియేనమరు క పెద్దగు క్యామల కామశాస్త్రి, ను
స్థితర దీక్షనూని యొక క శ్రేష్ఠ నిఘంటువొసర్చి మూర్ఖ రా
జరపతి పావిశాస్త్రముల కై పుణిసీయది మించెగాడ ? యీ
శ్వర కరుణాసమృద్ధికిని క సామ్యమెదో ? నియద్యయోకదా.

కం: కడువడినిది వెలవడి యీ

పుడమిని వ్యాపింపఁగనుత కి భూరియశంబి

తఁడె యంగఁగాంచుఁ గావు త !

నడఁగఁపె భాషాభిమాను కి లాచుకొనంగఁ.

కవిభూషణ గోరుగంతు అచ్యుతనూర్యనారాయణ శర్మగారు.

కొత్త పేట.

మ: అమరాధీశుని యంతవాఁడొక సహా కి యత్యమ్మునా వర్తిలక
మమనస్పృహమతోడుగానమరతక కి జొప్పొరియుంక ప్రియలే
దమరాచార్యుఁడు దీనిబోలఁగల దీ కి వ్యత్యోకమేవాటి కాం
భ్రమనంగాదల యాద్యయందయినద కి భ్రం బాంధ్రవాచస్పతి !

మ: ఎవరోశబ్దము నెట్లువాడినో యటం కి చేకొగ్గ చిత్తంబుతోఁ
గవిరాడ్వ్రంధములక విమర్శనముగా కి గాలించి తత్సార భూ
తవనోత్పన్నములన్ని యొర్పి మన యాం కి ద్రవంబుఁ గోశంబు నిం
తనితోంబున పాఠిహార యెవరై కి నక మున్న విద్యనృచి !

మ: “అంధ్రప్రదేశ్వరం” కి బాదిగాగోళంబు లందుఁగోరిక దీర కి నలరుచున్న
సమధికాధమా కి “శబ్దరత్నాకరం” బందునిచ్చిలు నోల కి లాడుచున్న
సరసలాకాద్భుత కి “శబ్దార్థచంద్రిక” యందు సంతతమాట కి లాడుచున్న
నూరిసన్నత “లక్ష్మి కి నారాయణీయంబు” నందు నేర్వనమాట కి లాడుచున్న

తే: గీ: నాంధ్రభాషావధూటి య కి య్యమరభాష
కీడుగాఁజాల దయ్యనీ కి విప్రుడుకొల్పె
కొత్తఁబలుకులఁ బలికించి కి కోశమిట్లు
మర్మకుండిన నాంధ్రవా కి బ్రియధురీణ !

కా: కావ్యజ్ఞానములేని వాఁడెయ్యింక కి గానీ తెనుంగందుక
భవ్యంబైనఁగవిత్వముం బలుకఁగా కి వాంఛించునేనిక భవత్
స్త్ర్యంబైన నిఘంటురాజమును వా కి చిస్వత్వముం జూచుచో
దీప్యచ్ఛబ్దపరంపరలో దెలిసి సరి కి ధించుక లసత్కావ్యమూర్.

కం: మిముబోటి పెద్దలిటు కో
శమాలాపించిది తగజా కి సంగినఁగాదే
తమిఁదీర నాంధ్రభాష
కుమారులింపార వాడు కి కొనుట సుధంద్రా !

వై యాకరణ చిలుకూరి చల్లయ్యశాస్త్రిగారు. కంచుమఱ్ఱు.

కం: వాచస్పతి వీరగుటను
వాచస్పత్యముఁ దెనుఁగునఁ కి బలికితి వాద్యక
వాచస్పత్యము వ్రాసెను
వాచస్పతి పెంతురెవరి కి బాసనువారే.

గీ: ఏపదార్థములందు లో కి టింతలేక
సామనస్యంబు వాటిల్ల కి సకలకల్ప
ములను నేరిది కూరిది కి పోల్కిలేని
యిట్టికోశంబు రచియింప కి నేరికగును.

తే: గీ: గారికింబోవు మాటల కి గట్టిపెట్టి
సంస్కరించి నిరూధిఁగో కి కమునుజేర్చి
కవికుమారుల పలుకుల కి కలుపు బాని
యాంధ్రవాఙ్మయ జలధి పెం కి పారిశావు !

కం: శ్రీరమఁబడఁగియుగిని గృ
పాలస ముల్కఁగను నాంధ్ర కి వాచస్పత్యం
బాహుధ విబుధ గౌరవ
మొరంతలు గాఁక ! భరణి కి మైరిదవయనఁగా.

బ్ర॥ రావూరి చిట్టివేంకట సుబ్రహ్మణ్యముగారు. బి. యె. బి. యల్.,
రాజమండ్రి.

- క॥ ఆనందాద్రిని నోలరాడితిని బా కీ నా ! మీదు ప్రజ్ఞావిశే
షానూనంబగు సత్త్రియాఫలము “వా కీ చస్త్యత్యమం” గాంచి భా
షా నవ్యోత్త వ్య ముఖ్యభూమణము వి కీ జ్ఞానాధిపత్యస్యముక
నానాసత్త్వదముల విస్తరణముక కీ మానవ్యతి గుణాఘ్యముక.
- ఉ॥ పాకటరీతి నాబుధుడు కీ పాకటాలు మెచ్చిమతింప కబురి
త్తాకరముక రచించి త్రిద కీ కాబుములేగను నేడు నిత్యస
వ్యాకృతినున్న యాంధ్రమున కీ కయ్యదిచేలనిదయ్యె నింతలో
మీకృతి యిట్లుపుట్టుట స కీ మీకృత త్రణ్యముగాదె భావకుక.
- ఉ॥ మీరలు బంధులొకరన కీ మిమ్ముతులముట కాదురాజ స
త్కారముక ఫలింపదగు కీ కార్యముగాని మతొండుగాదు మీ
నేరుపుచేతదీక్ష మెయి కీ నిర్వహణంబొనరించి కాశ్యతో
దారయతో విశేషమున కీ భస్మకగాంచిరి యాంధ్రభూమిలోక.
- మ॥ అకులప్రాధికన వైభవోన్నతుడు నూ కీ ర్యారాయభూపాలుడా
యతనిర్యాణ విధానదక్షతనసం కీ ఖ్యాత్యంబు తెచ్చించికా
మితనానారనిఘంటురాజమును ని కీ ర్పింపంగ లేదాయినే
కతమానేటికిగూడ మీరలది చ కీ క్కంగ కేసినారొక్కయన్
- గీ॥ ఎంతకాలమా గతియింపె కీ నింతదనుక “నూర్యరానూంధ్రకోశంబు” కీ కార్యనిలయ
ప్రాంగణము దాటువేలేదు కీ రాజద్యుత డెంతతెచ్చించినను కీ మరదప్ప మేము ?
- గీ॥ అట్టియొడనన్యసా కీ హోయ్యమునను పరిమిత ద్రవ్యసూపత్తి కీ బహుళకన్త
సాధ్యమైన యాకార్యంబు కీ సకలవిషయ పూర్ణముగ నిర్వహించిరి కీ పూనికతోడ.
- కీ॥ ఆత్మలమయిన మాదృతుల కీ కందఱుక సతతంబుగర్వ సం
పాప్తిక్కి గారణంబయిన కీ యత్నమునక చరితార్థులై పం
త్వప్తి మెయిక నిరస్వతికి కీ తీరెమలోపము కీప్రమేదికా
వ్యాప్తినిబొంది మీకృతి ము కీ దావహమయ్యెడు ! నాంధ్రకోటికిన్.
- తే॥ గీ॥ సతమితోధికమున సర కీ స్వతికి నేవ
సలుపమికాయురాలోగ్య కీ మల సోపంగ
సకలలోక నాధుని కీ చరణపద్మ
మలమ సకత నమస్కారి కీ మల భజితం.

సంస్థానకవి, నత్యవోలు కామేశ్వరరావుగారు, కిర్లమపూడి.

- చ॥ ప్రభువులయూత లేమినిలు కీ వంబడజాలక తూలిభావబల్
ప్రభుకెడుచుండ నీదును కీ వద్యనిఘంటువు వింతతెద్యుడై
యోధయ పదంబులంబలు బ కీ లోన్నతిగూరిచి నిల్వఁబెట్టి దా
నధయ మొసంగుమంది దక్ష కీ యల్ల ! క్యామల కౌనుధిమది !

మహారాజరాజశ్రీ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు.

C. R. REDDY.

Padma-Prabhasa

Chittoor (N. A)

16-1-1935.

ఆర్యా!

తమచే విరచింపబడుచుండు “వాంఛనివాచస్పత్యము” అమూల్యమైన నిఘంటువు. దీనిచే విారలు మాతృభావము, కేయలకుండు గృహి వర్ణనాతీతము. ఇదియంతయు సమగ్రమైన సాహిత్య. ఈ మహాకీర్తింభము కొరణముగ తమకు ననుర్వర్తిస్తే సంఘటిల్లునుటకు సందేహములేదు. కృతి నిర్వహణముగ నహేతుముగఁ బరిపూర్తికెందునుగాక!

బ్రహ్మశ్రీ ఆంధ్రవ్యాసనివృణ, బాలకవిసింహ, సాహిత్యసరస్వతి, పండితేత్యాది ఆచార్యులు సుబ్రహ్మణ్య శర్మగారు, వంగిపురము, ప్రతిపాడు P O. గుం|| జి||

బ్రహ్మశ్రీ ‘అంధవిద్యావాచస్పతి, శాస్త్రనిధి, జ్ఞానకుశాళర, సాహిత్యసరస్వతి, అంధవిద్యావ్యాసమహాదధి.’ విరుదాభిరామాలగు కొత్త క్యామలకామకృతులవారి నముఖమునకు, మహాశయా! నమస్కారములు.

తమరాష్ట్రమెయి నాకుఁబంపిన “యాంధ్రవాచస్పత్యము” 1, 2 సంచికలు 24-11-1934 వ తేదీని యందినవి. కరమానందించిని అమూలాగ్రము తీర్కఁజేసికొని పఠించితిని. తమరిట్టి మహాత్కార్యమునకు తీరికమును వినియోగించుటఁ గడులగ్గు. శబ్దరత్నాకరము, శబ్దస్తవచండీక గాఁగల నిఘంటువులీ వాచస్పత్యమునకెఁ బర్యాయపదముల బహుళములుగాఁజూపలేదు. కవి తమూయల కయ్యవి గడుకఠినముగా నున్నవి. తమ నిఘంటురాజ మవిధముననుండేక బోధనా తద్ధతివలె నున్నది. ఎట్లనఁ “పే 102 తీలో వ్రాసిన “అనుప్రాసము సం. వి. అ. పుం. శబ్దసామ్యముఁ గలిగి యుండునట్లు చెప్పిన యొక శబ్దాలంకారముఁ చూ, అలంకారము. 8” అనుదానికి 171 “పేజీ యందు లిఖించిన నీకీర్తియలంకారము సంబంధముఁ గలిగి యున్నది.

“అలంకారము. సం. వి. అ. పుం. 1. కైసీఁతః చూ, ధూమణము. 2; 2. సరిగమూచి వర్ణనందర్శముః చూ, స్వరము. 3; 3. అలంకారములు రెండు విధములు.—1. శబ్దాలంకారము, 2. అర్థాలంకారము; శబ్దాలంకారములు—అర్థము విచారించేక శబ్దమునినఁగ నే చెప్పబడింపుగా వివరించినవి. ఇందులో ననేక భేదములుఁగలవు. 1. భేదానుప్రాసము, 2. వృత్తానుప్రాసము, 3. లాటానుప్రాసము, 4. యమకము—ఇందు పదయమకము—పాదయమకము—ముక్తపదగ్రస్తము—పింహాదలోకనము. 5. అంత్యనియమము. 6. పునరుక్తదాభాసము. మఱియు, అనుప్రాసము మొదలగునవి. అర్థాలంకారములు—అర్థము ప్రధానముగాఁ గలిగి కొద్దికోభాషామారులైనవి. 1. అతద్గుణము. 2. అతిశయోక్తి. 3. అత్యుక్తి. 4. అధికము, 5. అసవ్యయము, 6. అనుగుణము, 7. అనుజ్ఞ, 8. అనుమానము, 9. అన్యోన్యాలంకారము, 10. అతిహాసము, 11. అప్రమత్తప్రకరణ... ..విధురము ఉపలోబకము, ఉల్లాసితము. 7=తీ; అం. 4. అట్టవకపదార్థములతోకటిః చూ, అమోదవకపదార్థములు.” ఇవిధమున సంబంధముఁగలిగి పూర్ణమునముఖతోడు. మహాముఖులు

పాతిభాషికపదములతోను, చిత్తశువులతోను యొప్పారమున్న తమ యాంధ్రవాచస్పత్యము తమ “యాంధ్రవాచస్పతి, సాహిత్యసరస్వతి” బిరుదములకుఁ దగియున్నది. — చిత్తశువులు ప్రయోజన కారిగావేరూ యను సందేహము, తీసివేయుఁడని చెప్పను — మియున్వము.

నేను “ఉపమానేయములు.” అను కీర్తికముతో ‘అంధకరదీపికాశ్వాసము, అంధ కూపశ్వాసము, తిలకండులశ్వాసము’ గాఁగలవానినోలెనుండు శ్వాసములను సేకరించి గ్రంథ రూపముఁ జేయవలయునని సంకల్పించి తత్ప్రయత్నముననుంటిని. తమ యాంధ్రవాచస్పత్యమున యుపమానేయనోపశ్వాసములు బహుళములుగానుండుంటేసి నుత్ప్రయత్నమును విరమించితి.

వాచిత్యవిఘ్నము స్వరూపమునకు. తమ విఘ్నములువునకుఁ గొన్ని విషయములందు భేదాభి ప్ప్రాయములుఁ గన్పట్టుచున్నయవి. అయినను నక్షరాభ్యాసుఁడైన యాంధ్రవృత్తికి నులభముగా బోధపడునట్లు వాచస్పత్యముంట కడుసంతసము. “సమావాసాము త్రవ్వోకోఅస్తు” అను నూత్తి తమపట్ల పాఠకము. తమపూనిక సర్వదా దిగ్విజయమగుఁగాక ! అంధ్రరాష్ట్రమున, అంధ్రుల ప్రతిగృహమునఁ దమ వాచస్పత్యము గృహలక్ష్మీవలె కౌఘ్రముజేయుఁగాక ! విశోధినిగా విసో దముఁ జేయించుఁగాక ! చంద్రికవలె బ్రకాశించుఁగాక ! పరుస్కారములు.

బ్రహ్మశ్రీ జనమంచి సీతారామస్వామిగారు, ప్రధానాంధ్రపండితుఁడు,
మ్యునిసిపల్ మైన్స్కూలు, అనకాపల్లి.

వికల్పి ద్వకణ్య!

మినిఘ్నముపదతి న్నయ్యతానంద రసనిమగ్నుఁగావించినది. ఆయుత్తమగ్రంథము భవదాంధ్ర గీర్వాణ భాషావైకారద్యమునకు విదర్శనమై, పండితులకుఁ బరమమిత్రమై, విద్యార్థులకుఁ గామభేదమై, కళాకాలకుఁ బెన్నిధానమై, పాఠకాలకుఁ జింతాఁజియై యాంధ్రవాస్తవముల కమాల్పభూషణమై, గ్రంథాలయములకుఁ గల్పకరుమై, నిఘ్నమువులకు శిశోరత్నమై, విరాజిల్లనని నేను విశ్వసించుచున్నాను. గుణగ్రహణ పారీణులును, భాషాభిమానులును, మహాత్మాన్య సాహాయ్యచరణ తత్పరులునును నాంధ్రులెల్లరుఁ దప్పక మీకు సముచితప్రోత్సాహముఁ గలిగించి చరితార్థులగుదురు గాక ! సర్వత్వము మీసదుద్యమమును సుధరీకృతముఁ గావించుగాక !

బ్రహ్మశ్రీ నాదెళ్ల మేధాదక్షిణామూర్తిశాస్త్రిగారు, బందరు.

మిత్రమా!

మిన్ను తెన్నుమాలిన శత్రుపదముల యడవిందడవి కుద్ధాంధ్ర పర్యాయపద జాలంగలం జేర్చి కూర్చియున్న కృతనాస్తులగు మీకు బహుశః నైఘంటికాద్యాధారసంయుతముగా “అంధ్ర వాచస్పత్యము” ను నిర్వహించుటయున్న ‘గొట్టినవీడి కాదా’!

ఇంకనిది యభిలాంధ్ర శబ్దపర్యాయ పదోద్ఘాతమును, మహాకవి ప్రయోగాధార స్ఫూరకమునకు రచయితలకుం బఠితలకుంఁగూడమహోపకారమును లక్ష్మీనాగాయణ యశస్వీరకమునై యాంధ్రభాషాయోషావళి సీరాయమానంబుగా భాదజీతలంబున నలరారఁజొచ్చెడు.

కా. భూవాహుల్ యశమునెక్కిల్లులు ధనం శీ బుంగోర యేర్పొతిం
బూనగానది యరసాధ్యమగుట శీ న్నాజ్ఞంబుగా నేర్చునే శీ
యైనైఘంటిక మరసాధకముగా శీ వింపనృచుదొండు బ

శ్రీభారతీర్థప్రధాని శ్రీయత బుత్తా శేషగిరిరావుగారు.

విజయనగరము.

బ్రహ్మకీర్తి కొట్రీ శ్యామలకామశాస్త్రిగారు ప్రకటించుచున్న “ఆంధ్రీవాచకృత్యము”ను చదువుచున్నాను. శబ్దనిర్వచనములు చాలా జ్ఞానదాయకములుగా నున్నవి ఇది శేషలము నిఘంటువుగానేకాక విజ్ఞానసర్వమువలె ఉపయోగపడగలదని చెప్పవచ్చును.

విజయనగరము శ్రీశ్రీశ్రీ మహారాజావారి ఆంగ్లేయకళాశాల,
ఆంధ్రగీర్వాణభాషాధ్యపకులు శ్రీమూర్తి మేడేపల్లి వేంకటరమణా
చార్యులవారు, దానన్న పేట, విజయనగరము.

తూర్పుగోదావరిజిల్లా కాకినాడపుర నమిషమునున్న కరప యను గ్రామమందు నివసించు లేటు బ్రహ్మకీర్తి కొట్రీ లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారు తమ యపారతైమర్యపారావార పరివాహముగా “లక్ష్మీనారాయణీయము” అను స్వనామాంకితమగు జాక అచ్చతెనుగు నిఘంటువు రచించి ఆంధ్రీలోకమున క్లానూపాత్రులైన మనమందఱము సంతసెల్లయండఁగా వారి పుత్రులగు శ్యామలకామశాస్త్రిగారు “కుమ్మః పరిమితమమ్మః పిబతిష్యమ్యసమ్మనోమ్మాధిం! అతి రిచ్యతేసుజన్మాక శ్చిల్లోకేస్య తేజసాజనకాత్.” అని పండితరాజు మదివిపట్లు తొల్లి బంగాళాదేశ మందుద్భవించిన “తర్కవాచస్పతి” యను మహాపండితుఁడు సంస్కృతవాద్యయమునకు రచించిన “వాచస్పత్యము” అను మహానిఘంటువునుబోలినది సకలాంధ్రగీర్వాణకళాపాలులతోఁ గూడినది యగు “వాచస్పత్యము”ను జాక పెద్దనిఘంటువునుగూర్చి లోకమునఁ బ్రకాశింపఁజేసిరి. ఇది కీర్తికాలములోఁ బూర్వముగా ముద్రితముగానున్నది ఇదివరకు వాసుకలోనున్న ఆంధ్రనిఘంటువులన్నిటికంటె విశ్రులతరముయి ప్యాపక మైయున్నది. ఇటువైని నిఘంటువునవి స్మారణమున కవసరమండదని నాయభిప్రాయము కామశాస్త్రిగారి సర్వకృతుఁడు చిరాయురారోగ్యైశ్వర్యాదులతోసంగి వీరిచే నిజ్జి లోకోపకృతుల నింకఁ జేయించుచుండఁగలయునని నాయాశంస.

ఘంటాశతగ్రంథకరణధురీణ శతావధానవిద్యత్రిలక పారుషనామాంకిత
పండిత భూషణాది వేమూరి శ్రీరామశాస్త్రిగారు,
గురుకులశ్రమము, బెజవాడ.

చ. కరపనిఘంటువు ప్రకము శి కొవలెన్న పదార్థబోధలక
కరపమె యానటంచు కవి శి కాంక్షితమై కలకాలముండియా
కరపకుఁగూడ మెప్పిడుచుఁ శి గర్వమందిన కామశాస్త్రినిక
గురుకులవాసి శివనలఁ శి గూడఁ నుండుజా మర్చిమీఱుటక.

క. భయభాషల కభయంబును
భయభాషల నొక్క-వాచ శి స్వత్యనిఘంటుక శి
దయచేయు కామశాస్త్రిశి
నయమానాదినబోధ శి నామకీర్తియలక.

క. వానిశ్చ కరపశోకము
శైలము రావుపై శి యింతోశగతిక
రావుబ - జయంతియవనే
శివ యా కగమడక శి గూడఁ జేయంతి.

అష్టావధాని, వైద్యరాజు, శ్రీయుత పాలంకి నూర్యనారాయణ కవిగారు,
ఉప్పాడ, విశాఖరము.

క. లేక పండితులందఱొకముల నో * లిక్ గూర్చుకే నీవదె
స్ఫారపృస్థుట శబ్దరత్నఘటిత * పొగల్పకైఘంటికం
కామాధీన రదియించి సర్వజన తా * హాదంబు గల్గించిరే
భారంబెంచక నిర్వహించితిని వ * హ్య యాంధ్రవాచస్పతి !

క. ఊహింపరానిపద సం
దోహంబెటు సంగ్రహింప * దొరకువడియెనో
సాహిత్య సరస్వతి నీ
సాహితీయటుగాక వేరు * చందముగలదే.

చంపకమాలిక.

అనఘులు సత్సభాంతరము * లందు గడుంగడు సన్నతింపఁగా
ననుపమకృత్తి సంస్కృత స * మాంధ్రపదంబులు గాఢ్యరేఖసం
జనితములొక్కటివ్వ * క * చక్కఁగ జొక్కడఁగూర్చి శేముషీ
వనధివనంగ నొప్పితిని * వాక్పతివాటనె పూర్వక ర్తవీ
తనివి యొసంగఁజాలిరె ప * దంబులఁగూరిది నిన్నుబోలెఁగా
త్యునిధి భవద్యకంబుకకు * భంతములన్ దిగమై పగిలీప్తమై
దనరదె యాంధ్రవాక్పతియ సు * ధానిధి జ్ఞానగుణాకరాలస
ద్భవ బిరుదాంకనీదగు నీ * ఘంటుల భూస్థలినద్వితీయమై
జనహితమై పరాత్పరుని * సత్కృపసర్వము కీర్తిగామియై
దివదినప్పటి కెల్లదుక * ధీమత శ్యామల కామశాస్త్రీయే
జువమలైన వింతరధి * సంబునఁగూరిది ముద్రాణంబుతో
ననుభుట గల్గినను మహి * మాతీతయంబది యెడిదొక్క వా
గ్యనితకుఁ గద్యదీరె మధ * కర్ణముతోఁ దులఁదూగిరెల్లరుక.

బ్రహ్మశ్రీ విద్యాకా తూతా విశ్వనాథశాస్త్రిగారు: తెలుఁగు పండితులు
వచ్చయప్ప కాలేజీ, మింటుస్ట్రిలు, మదరాసు.

విప్లవరణ్య !

“యదిపండితుజ్ఞాన్యూహ్య, విశసంశ్లేషతే స్వయమ్మ” న్న విధమునఁదను ‘యల్లద్రవాచ
స్వత్యమ’ను గుఱించి యితరులు అభిప్రాయముల నియ్యవలసిన ప్రసక్తియందదని మనీయాశయము
కెందియు “సరత్నమన్వివ్యతి మ్యుగ్ధలేపాత” త్రమనట్లు మీ పిల్లలము దానికై కెడకుయన్న
వారలమే.

మహాశయా! ఇక్కలమున భాషాసేవకులమని వాగాడంబరములఁ బ్రకటించుకొనువారి
కంటఁ దమయద్యకుమెన్నియో మడుంగులు విద్యజ్ఞాన్లభూపాకర్తమై నెలయుచున్నది.
వేయేల! వివాచకస్వత్యము మీభాషాసేవకు, భారమార్థికబుద్ధిని, తమ యశేషగ్రంథపరిచితిని
వేజోగులఁజాటుచున్నది. వేదములఁబలె దమ నిఘంటురాజము సయితము పూజ్యమై యాం
ధ్రులపాలిటి కల్పతరైతే తమ కఖండయశము వారింది యిచ్చుగాఁత! మని యాశించుచున్నాను.
తమరు ధన్యులు. చిత్తగింపఁబార్పికులు. ఇద్వియు నెక్కువకులు.

బ్ర! కన్నేవల్లి మార్కండేయ శర్మగారు,
లఖిందిడ్డి, కోటబామ్మాలిపోవు, గంజాంజిల్లా.

ఆర్యా!

మీనిఘంటువు పూర్వము తెలుపడిన నిఘంటువులకంటె పర్యాయపదములు, వ్యుత్పత్తి పదములు, అన్యభాషాపదములు చూపుచు చోల యుపయుక్తకరముగనున్నది.

మీరు ఆంధ్రవిజ్ఞాన సర్వస్వముపయోగించుచున్నట్లు గనబడదు. దానిలో కొన్ని యుపయుక్తములైన పదములు వాడు మీనిఘంటువున గనబడలేదు. అట్టివి మీరు వీలైనన్ని వాడుకకు తెచ్చుకుగాకయని వాకోరిక. వఱకొక్కమాట ఏయేభాషలనుండి ఎట్లుమార్పుచెంది పోస్తుకయోపముదాల్చినదో చూపుట చాల యుపయోగకరము. అది చాల కష్టమేయగును. పూర్వ లెక్కయను నిట్టిది పూనుకొనకపోవుటచే మఱితభారము మీపైఁబడినది. మీరు విశేషప్రయాసతో లోపై నిఘంటువును ప్రయత్నించుట మిగుల ప్రశంసనీయము.

సోదరకవులు:—ఉభయభాషాప్రవీణ. బూరుగుల వత్సనారాయణకాశ్రిగారు,
బూరుగుల సూర్యనారాయణమూర్తిగారు.
అమృతలూరు, తెనాలితాలూకా.

కనుక దయతోనందిన “ఆంధ్రవాచస్పత్యము” భాగములనందుకొంటిమి. కడుంగడు సంతసించితిమి.

వావాటికి నూత్నకోభను గైసేసికొనుచున్న యాంధ్రభాషా యోమదుభురాకృతి గాంచదులయున్న ననుమానాదర్పణ నిఘంటువేయనుట నిర్ముఖము. నూత్నదర్శి యంత్రమువలె నిఘంటువు భాషాసర్వస్వమును తద్రహస్యములను అంది పుచ్చుకొనునట్లు చేయవలయును.

విత్తులమై, వదారకోధవాసాలభ్యసంపాదకమై యొప్పుచున్న మీ “యాంధ్రవాచస్పత్యము” తెలుగుల కవఃఫలమనవచ్చును. పారిభాషిక పదములచేతను. వాచాత్మకపర్యాయపదములచేతను. అన్యభాషములచేతను నూత్నపరికోధవా విషయములచేతను సాంఘిక (Social) రాజకీయ (Political), ఆర్థిక (Economical), వైచారిక (Philosophical) పదభాషా శక్తిముచేతను. మీ “యాంధ్రవాచస్పత్యము” తనతఁదాపై యొకవిధమున వనవోసేష్టమమును సంపాదించుకొని ప్రకాశించుచున్నదనుట నిశ్చయము. ఆంధ్రవిజ్ఞాన సర్వస్వమువలె పరిశీల్పముగాక, క్షుద్రత్వాకరామలకంటె విన్నయై, పరిపుష్టికొంది యియ్యది సర్వజనాదరణపాత్రమై యొప్పుచున్నది.

కను యాంధ్రవాచస్పత్యము ప్రతియాంధ్రుని హస్తమును అలంకరించునగాత ! ఇతోధికముగ మీయత్నములు పట్టించి, పుటుమించి, ఫలించునగావుత !

మ! మల్లెల శ్రీరామమూర్తిగారు, తెజవాడ.

మహాశయా, కృతానేక సాష్టాంగ నమస్కారములు—

తమ విరచితమైన “అంధ్రవాచస్పత్యము” ౬ భాగములు చేసినవి. అంధ్రభాషా విషయమైన తమ ఈ కౌర్యదీక్ష అత్యంత క్లాసు రీతియముగ నున్నది. ఎంతయో ధనసహాయమున్న గాని చేయఁజాలని మహాకౌర్యమును తమరు చులకనగా, స్వతంత్రముగా, భూనికతో చేయఁగలుగుచున్నందున తమరినభినందించుట భాషాప్రియుల విధియని నాయభిప్రాయము. ఎన్నడో ప్రారంభించిన “శ్రీమూర్త్యారాయాంధ్ర నిఘంటువు” ఏ పరిస్థితులలోనున్నదో ఎప్పటికి అంధ్రులు మా ప్రముల నలంకరించుటనో యని చింతించుసయమున తమనిఘంటువు బయలుపడి అంధ్రులకు ముదముచేకూర్చినది. తమ యాంధ్రవాచస్పత్యము అనేక పదములతో, నూతనవాక్యములతో నిండి అంధ్రభాషకు కల్పవృక్షములని నున్నది. ఈ గ్రంథము కాశ్యపమై, తదితరనిఘంటువులకెల్ల నాయుకమనినై, అంధ్రనిఘంటురాజమై పూరింపఁబడుననుటకు సందియములేదు. తెలుగుభాషలో సమగ్రముగ నిఘంటువులేని కొంతమంది నూతనపద్ధతులతో తమరు తీర్చినందుకు అంధ్రభాషాము తమకు ఋణపడియున్నది. ప్రఖ్యాతిఁ గాంచిన అనేకమంది గీర్వాణాంధ్రాంగ్ల భాషావిభాగదారులు, పండితోక్తములు తమ ఉద్యోగమును తమపాండిత్య ప్రకర్షణాదులను గొప్పగ క్లాపించి, సంతోషించి, తమకు చేయూతనిచ్చుచుండుటను బట్టియే తమ నిఘంటుప్రాశస్త్యము జేవాళ్ళ పోటుచున్నది. ఇయ్యది మహాపవిత్రసంతకముగ కాశ్యపమైన కౌర్యము. తమకు కాశ్యపకీర్తిని కలుగఁజేయుచున్నది. తమ మాతృభాషాభిమానము యల్లానాతికము.

ఈ గ్రంథము పరిసమాప్తమగువఱకు ఎట్టివిఘ్నములును రావలెనుటై శ్రీకృష్ణభగవానుని ప్రార్థించుచున్నాను.

అధికారియైన ఈ గ్రంథరాజము పరిసమాప్తమై, అంధ్రదేశీయుల మా ప్రముల నలంకరించి తమనామము తెలుగుదేశమున అచంద్రాగ్రము యింటింటి కీర్తింపఁబడవలెనని కోరుచున్నాను.

ఉభయభాషాప్రవీణ. బ్రాహ్మద్రకంటి హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు, N.H స్కూలు, తెలుగు పండితులు, రామచంద్రపురము.

మహాశయా! వందనములు.

మీను విజయనగరం మహారాజావారి సంస్కృతకాలేజీలోనున్న ‘వాచస్పత్యము’ అనునొక మహోదధివంటి నిఘంటువును కలుచుచూచుట కటసింపెడిది. అప్పుడు మన తెలుగుభాషాజ్ఞు మహాశక్తరముచేయు మహితానుభావు లాంధ్రావనిపై పుట్టలేదా! అనేదైవ్యభావము కలిగెడి. నాటికి నేను తమ మహాప్రియత్నము, మాతృభాషాదరముచూచి గాఢమగునిట్టూర్పు త్రచ్చితిని. తెలుగు కల్పియద్భుతము పండినదిని బృందయభూర్వకమగు మనవి.

ఉభయభాషాప్రవీణ ఫైనర్, ఓరుగంటి వేంకటనరసింహముగారు,
పదనందివల్లి అగ్రహారము.

అంధ్రవాచస్పత్యముపై నిజము “ప్రబుద్ధాంధ్ర” యను పత్రికయందు శ్రీ గన్నవరపు నుజ్జురాయయ్యగారు, శ్రీ విద్యానాథ టి. అర్జునం వీరగొట్ల ప్రకటించిన విమర్శనమును, “ప్రాశస్త్య మికవిద్య” యను పత్రికయందు .జి. నూకల, నూకలరామరాజులు వా రి వారు గ్రహి తి

ప్రతి విమర్శనమును చదివినది. మొదటివిమర్శన మంతమాత్రమును పహేతుకముకలదిగాలేదు. నిందాభూయిష్టమగు వాక్యములతో నిండియున్నది. వారిపాపములుండనిండు. ప్రతివిమర్శనమునుబట్టి యాంధ్రవాచస్పత్యము నందిమంతయు దోషములేదని స్పష్టపడుచున్నది. మఱియు ప్రతి విమర్శకులుగూడ 'మంతల' మను పదములో 'ల' అచ్చురప్పని పొరపడిరి. అది అచ్చురప్పకాదు. [కేటియ.....మంతలమను నాయుధము] (మంతలము కొత్త ఆయుధము కావలెను!) అని మొదటి విమర్శకుల వాగ్దేవ; ప్రతి విమర్శకులు 'ల' అచ్చురప్పనిరి. ఇది ప్రతివిమర్శకుల పొరపాటు. దీని విషయమై శబ్దారకల్పతరువులో నిట్లున్నది. "మంతల! అదంతఃపుంసి..... కేశ! కలమెండుకలు..... పుంసి! దేశభేదే || మంతలదేశము! పుంసి! జన! దేశము! లాంగలే! నాంగలి.....పుంసి! సర్ప! పాము! ఆయుధభేదే! మంతాయుధము" అని కలదు. మఱియు విమర్శకులు 'తప్తలసాతఱ' యని ప్రకటించిన సర్వకల్పసంబోధిని యందు గల 'మంతల' మనుపదమెట్లున్నదో కనుడు. "మంతలః. అ. పుం. కేశః, ఎ. దేశవిశేషః, కి. జనః, కి. లాంగలమ్, య. సర్పః, య. ఆయుధవిశేషః." అని కలదు. దీనింబట్టి యిది అచ్చురప్పకాదని తేలుచున్నది. పలకబ్రమును పలకబ్రమునుగూడ నొకయర్థముననే యున్నట్లు మంతలకల్పమును మంతకల్పమునుగూడ నొకయర్థముననే అనగా నాయుధవిశేష మను నర్థముననే కలవు.

శ్రీ కామకాశ్మీగారు ప్రమాణములేమండ వేదియును వ్రాయలేదు. శ్రీ కాశ్మీగారు తత్పితరుల విమర్శకుల వాగ్దేవలంబాటింపక తమయంద్యమమును వేయి మడుగులు జెంపించిందిశిస్తున్నదనిజూడగానిండురుగాక! తత్పితరులవిమర్శములను లోకముపాటింపకుండురుగాక! శ్రీ కాశ్మీగారికి పరమేశ్వరుడు! వోద్వదింగాక!!!

Vidwan Ganti Venkatarao.

"Repalle"
38, Royapettah High Road
Mylapore, Madras.
8-8-1935

మహాకేయా, కృతానేకసాష్టాంగ నమస్కారములు.

మీనిధుండు పద్ధతిఁబాచి యమందానందకందలిత వృద్ధయార విందుండఁజెరిని. విపులమై పారిభాషిక పదయంతమై, నానారపర్యాయపదభూయిష్టమై, అన్యదేశ్యపదాలంకృతమై, నూత్న మోధనా విషయములచేతను, అర్థి, రాజీయ, సాంఘికీయాది పదభాషాశృంగారముచేత జెన్నోపాదా వినిధుండురాజ మమర్త్యకీర్తి, బడయుట నిస్సందేహము.

ఇట్టి యుద్ధగోళమునకు గళంక మాపాదించుటకు కొందరల్పజ్ఞులు, శేయు వ్యాఖ్యానము లనుగుడఁ జూచు భాగ్యమునాకు కలిగినది. అవ్యాఖ్యానముఁబాచి సంతసేమహమ్మదగ్రంథ రత్నవారినిదిన

"వో! అల్పజ్ఞులుమాత్రము; ముఖతర మారాధ్యతే విశేషజ్ఞః

జ్ఞానలవ దుర్విదగ్ధం బ్రవృత్తిమీనరంసరంజయతి."

యను వోకము జ్ఞప్తికి వచ్చెను.

తమ మాతృభాషాభిమానము వరనాతిరము; శ్రీ పరమేశ్వరుని కృపలన మీనిధుండులై అచిరకాలమున పరిమాప్తమై, ఆంధ్రుల హస్తముల నలంకరించి అచంద్రార్కము కీర్తిండు

ఆంధ్రవిద్యా వాచస్పతీశ్యాది విరుదాంకితులగు ప్రిహ్లాదీ కొట్రీ శ్యామలకామశాస్త్రులవారికి.

ఆర్యవటము శ్రీనదావధ ప్రదర్శనీ ఆయుర్వేద వైద్యశాలాధ్యక్షుడు
ఆయుర్వేద వైద్యనిపుణుడు మర్ల బుచ్చివేంకటశాస్త్రి మనవి—

ఆర్యా, తమరు శిరీ వత్సరములు పాఠశాలాపాఠ్యాయులుగ నుండి పెక్కు పరీక్షలయం దుగ నేరి “లక్ష్మీనారాయణీయము” ను అచ్చతెనుగు నిఘంటువును అమూల్యము గనుగ ముగ మితండ్రిగారి యాజ్ఞానుసారము వ్యాపితవారై క్రింది ఆంధ్రమండలమంతటను పెదజల్లి యుండిరి. కావుననే “ఆంధ్రవాచస్పత్యము” వ్రాయుటయనిన కొట్టిన పిండియయ్యె.

లోకహితార్థము నుపసీద్ధములగు అనేక నిఘంటురాజములను, ప్రకృతి శాస్త్రాదులను సంగ్రహించి పర్యాయపదజాలంబుల మందిధారణాకర్తతో గ్రహించి అకౌరా దిగ గుంపుగుంపులుగ నేకముఖముచేసి సంపుటిగావించి ముద్రింపించుచున్న “ఆంధ్రవాచస్ప త్యము” ను నిరుపమాననిర్దోష నిఘంటురాజముతోని అంశ, అపరాధితమున్నగు కొన్ని పదార్థము లు మృగ్యములనియును, కొన్ని పదములు దోషార్థములనియును గ్రంథసాత్వములేక పొడిమాట లచే అల్పవిమర్శకజ్ఞానముతో “ప్రబుద్ధాధ్ర” పత్రికలోకాశక విమర్శనము పడినది. అది లోక సామాన్యమే.

ఏమన.— ఆర్యాత్వములో రామహృదయమున “చలదృష్టికేజాడ నునికిపట్టు భ్రాంతమై నట్లు” అనియున్నది. అనగా తననేత్రములు తిరుగఁగా ప్రపంచము తిరుగుచున్నట్లు, కనిపించు టస్వభావము. మఱియు పంచమజేదమగు భారతమునకొన్ని తప్పులున్నట్లు, తమ యనితేకముద్ది తోచి దిద్దమద్యమింపు దండిమెదలగుకవులకు పక్షిరూపమున వ్యాసమహర్షి నవవ్యాకరణములు చదివి దిద్దమని బుద్ధిచెప్పినట్లు విమర్శకుల అసహనదోషమని యుపేక్షింపక వీచుకమీఁద చం ద్రాయుధ ప్రయోగమువలె, చిన్నపాముపైన పెద్దకట్టతో చంపులెననియో విమర్శకులవ్యాఠ వ్యాయముకొనున్నను నిఘంటుకర్తను నిరసించి, పండితులను తిరస్కరించి, ప్రమాణగ్రంథముల నప్రమాణగ్రంథములని సంజీవింపక వట్టి దురాపములను యంత యనితేకులైన కలుకుటకు సిద్ధ పడుదురాయను లోక సామాన్యల సంశయచ్చేదమునకై అల్పవిమర్శకుల విమర్శనమునకు ప్రతివిమ ర్శనము సవిమర్శనముతో ఉదాహరణములతో బ్ర॥ నూకల మూర్ఖవారాయణ శాస్త్రులవారు వ్రాసిరి. దానిని ‘ప్రాథమికవిద్య’ అను పత్రికారాజమున సాంతముగఁ జదివెని. అమూల్యమగు నిట్టి ప్రతివిమర్శనము అల్పవిమర్శక సంఘమువారికి నుపయోగింపకపోయినను, ముందెవ్వరికిని నిట్టి యసందర్భపు విమర్శనములను వ్రాయసాహసింపజేయకుండునని నేమాహిం చెద. ఈప్రతివిమర్శనము విజయగా “చిత్కలగుట్టమునకు కక్కల కట్టెమే.” తమరీ యల విమర్శక సంఘమువారి యజ్ఞానజనితములగు విమర్శనములను సరకుఁగొనక మీరై ర్యసాహసాదుల నిమమండింపజేసి అదిరకాలములో “ఆంధ్రవాచస్పత్యము” ను పూర్తిజేయుదురుగాక. సర్వేశ్వ రుఁడు సదా తోడ్పడుఁగాక. పరస్పరీక్షణి మిశోక్తిలను సఫలముజేయుఁగాక. మీకు పర మేశ్వరుడాయురారోగ్య భోగభాగ్యదులొసంగి రక్షించుఁగాక!

విజయనగరము మహారాజావారి సంస్కృతకాలేజీ పండితులు,
శ్రీ ఆకెళ్ళ అరుణాచల శాస్త్రిగారు.

“శ్యామల కామశాస్త్రీయము—అంధ్రవాచస్పత్యము” అను నిఘంటురాజము అంధ్ర గీర్వాణభావలః బిజ్జానము సంపాదించఁదలఁచిన వారలకెంతయు మహాయోగకరమైనదని నిష్పత్తి పాఠబుద్ధులగు వారలకెల్లఁజేయు సువిదితము. ఈనిఘంటువును ముద్రించునపుడు మొదటి యొకటిరెండు సంవత్సరాలలో నచ్చుటచ్చుట జాకటిరెండు ప్రమాదములు పడినవి. అవి యేదియో గావచ్చును. ఇంతటి భవతర్తరకార్యమునకుఁ బూనుకొని అసహాయులై శ్రీ కామశాస్త్రీగారు బాపవలఁగె యుచున్న మహాపకారము ప్రకంసనీయమగును. గాని, యెవ్వయోలేకములశేరి లోకమున వెనుటనుంచి ‘గోరంతలు కొండంతలు’ చేసి చెప్పుట భాషాభిమానులగు వారి కెంతమాత్రమును దగనిపని. అట్టివారి కుత్సితవచనములను వివేక శ్రీ కొట్టి శ్యామలకామశాస్త్రీగారత్యంతోత్సాహముతో తమ యంద్యమమును కొనసాగింతురుగాక! భగవానుడు గష్టించుఁగాక యని కోరుచున్నాఁడను.

శ్రీ దువ్వూరి జగన్నాథకర్మగారు, గంధర్వమహల్, విజయనగరము.

ఆఁ! నమస్తే! తమచే రచింపఁబడు “వాచస్పత్యము” ను శ్రద్ధతో నవలాకించితి ననుచుండమందితి.

నారకారకావలీ కుటుంబములొని భవజ్ఞులు అంధ్రలోకము కొలుకు తమలో ఇట్టి పనికి వలసిన పాండిత్యమును, ఓర్పిని పునాదిపఱచియుంచిరి. ఇట్టియెడ మీనేతనంద్ర మీదుకొని వచ్చినవాని కెంతవంటిదయై ఆశ్చర్యముగొల్పినది. పర్యాయపదములనన్నిటిని నిఘంటువునందొక్క ఓర్వీకలో నవసరమునకందిచ్చు గుదిహూర్వనకు మీరెండిగారును, పిమ్మట కామము అంధ్రారణ్యమున ఏనుఁగు నడకనడచిఅడ్డంతులను వెకలిందివికాలమగు బాటనేర్పఱచిరిమలకువంద్యులుకారే!

భరీ! ఇదివఱకుఁ బ్రకటితమయైన నిఘంటువులకేకొక శ్రీనూర్యరాయ—వావిళ్ళాది రాఁగల నిఘంటువులకుఁగూడ పర్యాయపదనూచికరణమందైతే తమ నిఘంటువు మాతృస్థానము కాఁగలదని నానమ్మకము. తొలుతఁ బుట్టిన నిఘంటువులకును ఉత్తరతః పుట్టిన నిఘంటువులకును మధ్య నుదయించిన మా “వాచస్పత్యము” మాతృస్థానమెట్లుకొగలదని సంశయింపవలె? బుద్ధితే భవమున కందరానిది కాని, కృమిభంగమనునది కాని కలదా? అనన్యసామాన్యమైన మాతృస్థానము నిరూపించునెప్పు కలిగినప్పుడే-కా-వాచస్పత్య కామశాస్త్రీయముల ప్రతిభ. నేను తమపనికి ఎంత యేని సంతసించినాను. ఈదికలో ఇందులకు నావలనైన నెట్టిచేయూఁతకైన నేనున్నాను. తమకార్యము నిర్విఘ్నముగ జరుగఁగలదు.

కత్తా అచ్యుతరామకర్మగారు, విజయనగరము, సంస్కృతకళాశాల.

అంధ్రభాషారవాది నిఘంటువులను గాలించి నిర్ణయముగను, నిష్కలంకముగను విరచింపఁబడిన “అంధ్రవాచస్పత్యము”న నెఱుఁగులున్నయొక నిఘంటురాజములెల్ల తప్పులపొకఁకలనియు ననిన విమర్శకుల విమర్శనముఁకాడ గ్రంథముల తిన్నఁగఁ జూచుకొనక చేసిన కుటిలవిమర్శనమని తేటతెల్లమగుచున్నది. “శ్రీయాంసి బహువిహ్నుని.” అనునటుల శ్రీయాదాయకములగు చైత్రులకు బహువిహ్నులు కల్పించుచున్నను వానిని కన్నెత్తి చూడక నిర్లక్ష్యముగ నిఘంటురాజమును త్వరలో ముద్రించింది యాంధ్రలోకమున కొనఁగి యాంధ్రభాషాయోజకుణి యాశీస్సుల నందఁగోరుచున్నాఁడను.

పదముల పట్టిక.

శబ్దరత్నాకరము		అంభోవాచస్పత్యము									
5878		12809									
సంస్కృత పదములు	తెనుగు పదములు	సంస్కృత పదములు	తెనుగు పదములు	అంకములు	పారిభాషికములు	హాస్యములు	కాసనపదములు	అంకపరిభాషాపదములు	వాచకపదములు	లోకోక్తులు	
1521	855	2800	1823	254	538	8	—	47	20	14	
828	260	1062	475	89	259	5	3	23	18	8	
61	261	182	432	14	48	2	18	27	3	9	
38	119	58	183	6	3	2	0	0	0	2	
819	273	933	400	74	137	8	24	1	8	2	
36	102	88	132	2	23	—	—	—	1	—	
28	—	65	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	353	—	645	3	32	6	5	112	7	6	
44	180	142	218	14	63	3	2	29	3	3	
20	20	41	27	9	5	1	3	7	0	0	
—	308	—	445	3	15	5	8	5	3	5	
15	110	49	150	—	11	—	3	20	—	—	
34	18	68	15	2	5	—	—	7	1	—	
3034	2839	5192	4445	451	1433	40	67	278	64	49	

పీఠిక.

శ్రీమత్పరమేశ్వరాయనమః.

మానవాభివృద్ధికి సమకాలికోకలితత్వ మెట్లు ముఖ్యమో యట్లే సారస్వతాభివృద్ధికి సమ కాలికోకలితత్వము ప్రధానము. ఇదిగో గోళమే కల్పితకవు. పండితునకు గోళమే భర్తాగారము.

పెక్కెల కిరినాళములు లేకున్న సార స్వతాభివృద్ధియే యుండనేరదు. హెచ్చగు సార స్వతాభివృద్ధిగల తావులందు కోశసమృద్ధి హెచ్చునాగలదు. కాని మన యాంధ్ర సారస్వత విషయమున మాత్రో మధ్యది తగు సమృద్ధిలో లేదు. ఇటుగోళమన నిఘంటువని నాతాత్పర్యము.

ఇప్పటికి మనకాధార భూతములుగనున్న నిఘంటువులు మూడు విధములుగ నున్నవి. మొదటివిధము:—పర్యాయపదములఁబెలుపుపద్య రూపనిఘంటువులు—అమరము, ఆంధ్రభాషామర్తము మున్నగునవి ఇయ్యది యొక్కొక్కకప్పుము న కెన్నెన్ని పర్యాయపదములు కలవో ములభముగఁ బెలుపగలవు. కాని కల్పార్యముల నన్నిటిని వొసంగలేవు. అంతయగాక యిందున్న కబ్జాలమును కోశవాద్విగలిగియుండునుగాని పరిపూర్ణతయందుండఁజాలదు. ఏదేనికబ్జముంగూర్చి తెలిసికొనవలసినవానిని నాకబ్జ మినిఘంటువుల లభించుటయే దుర్లభము. కావున నీవిధముగు నిఘంటువుల నుని లాభము భాషాజ్ఞానము సంపాదించుకొను వారి కంతగా నుండనేరదు.

రెండవవిధము:—నానార్థనిఘంటువులు. ఇది మేటి తోనగునని ఇయ్యదియును మైరీతి లోపములు కలదియే.

మూడవవిధము:—అకారాదికబ్జములు

కలిగియుండు పెద్దనిఘంటువులు— సుస్యకబ్జ సంబోధిని కబ్జకర్తాకరము లోనగునని. ఇయ్యది పదమును ములభముగఁజూచుకొనుటకుఁదగు నవకాశమును గలిగియున్నది. నానార్థములునుగూడ నిచ్చుచున్నది. కాని పర్యాయపదముల కొసంగవు. కాబట్టి వీనిప్రయోజనమును గొంతవఱకు పంపి తిశమయియేయున్నది. పృథ్వికమునఁ మైరీతి నిఘంటుకాల మెంతవఱకున్నను గవులకును బండి తులకునుగలుగు వాంఛను లూర్తిఁదీర్పలేకున్నది.

అపేక్షువుచే నాలోపమా దీర్చువిధుం టువును విరచించి లోకోపకారమొనర్చి ఆంధ్ర విద్యావాచస్పతి, కావ్యునిధి, క్షాతగుణాకర, సాహిత్యపరస్వతి, ఆంధ్రవాఙ్మయచూడదధి బ్రహ్మకీర్తి కొట్రు క్యాయలకామకావ్యునివారాం ద్రులధన్యులఁ గావించ నీయాంధ్రవాచస్పతికు ను నిఘంటు రాజమును బహుకాలము బహు ప్రయోగపడి విరచించిరి. ఇందు నొక్కొక్క కబ్జముంగూర్చి యెన్నెన్ని విశేషములు తెలిసికొనవలసియుండునో నవి యన్నియుఁ గరతలామళముగ నొసంగఁబడియున్నవి. ఇది యాంధ్రసార స్వతమునకుఁ గలిగిన గొప్పలాభము. ఇందున్న విశేష మితరనిఘంటువులు కనియింపనుకలేదు. ఇదియుజ్జిటి నిఘంటువు త్రుటియుండలేదు. పుట్టు యను మండలేదు. ఇందనంతరుగు సంస్కృత కబ్జకాలమును సహారముగు నాంధ్రకబ్జకాలమును గూడఁ బూర్తిఁ గలవు. అయ్యది యకారాది మంతుటచేఁ జూచుకొనువారికిఁజాల యుపయోగముగ నుండును. ఒక్కొక్క కబ్జము న

కన్నెన్ని యోగములుగలవో నదియన్నియు నిండియు
బడియున్నది. అంతియేగాక యొక్కొక్కపద
మున కన్నెన్ని పర్యాయపదము లుభయభావల
యందును గలవో యదియన్నియునుగూడ నొసం
గబడియున్నది. పృథివిపదమునకు బర్యాయపద
ములపట్టిక నంతను విచ్చుచువచ్చిన నిఘంటు వతి
విభులమై ప్రొడుగుటైన నదిగావించును. కావున
నాలోపమును నివారించుటకై పర్యాయపదజాల
ము నేదో యొకప్రధానపదముకడనిచ్చి తక్కిన
పదములకడ దీని పర్యాయముల నాపదము కడఁ
జూచు కొనవలసినదని తెలుపఁబడి యుండును.
ఎట్లనఁ:—“అంగము” అను పదము తీసికొనుఁడు.
దానినిగూర్చి యీనిఘంటువ్రలో నిట్లు వ్రాయఁ
బడియున్నది.

అంగము. సం. వి. అ. స. 1. అవయవము:
యా, విశేషము. 3; 2. అనుభవ మా, ఉపాస
ము; 8. పిడలు: మా, శరీరము; 4. అప్రాప్త్యము:
మా, అప్రధానము; 5. అంగదేశము: మా, దేశ
ము; స. 6. మట్టుంజు: మా, ఆటు. 2; విజ.
7. అవయవములుగలది. అంగి, అవయవి; 8. సమీ
పించినది: మా, సమీపము. 2; తద్వి—అం 9.
సేనాంగములు.—రథము, గజము, తురగము,
వదాతి. (4); పంచాంగములు.—తిథి, వారము,
నక్షత్రము, యోగము, కరణము (5); శక్తిరాం
గములు.—కరములు రెండు, చరణములు రెండు,
ఉరము, లలాటము, భుజములు రెండు. (5);
కన్యాదానాంగములు.—వాద్దానము, ఫలదాన
ము, కన్యాదానవరణము, కన్యాదానము, నిరీక్షణ
ము. (5); వేదాంగములు.—శిక్ష, వ్యాకరణము,
భండము, నిర్వక్తము, జ్యోతిషము, కల్పము. (6);
నేదోపాంగములు.—మీమాంసము, న్యాయశా
స్త్రము, శ్రుతాణము, ధర్మశాస్త్రము. (4); రా
జ్యాంగములు.—స్వామి, అమాత్యులు, మన్త
దులు, కోశము, రాష్ట్రము, దుర్గము, బలము. (7);

సభాసప్తాంగములు.—విద్వాంసులు, కవిశ్రవణులు,
భట్టాజ్ఞులు, గాయకులు, పరిహాసకులు, ఇతిహాస
కులు పారాజీవులు. (7); యోగాంగములు.—
యమము నియమము, ఆసనము, పాజ్ఞానాయామ
ము, ప్రత్యాహారము, ధ్యానము, ధారణ, సమాధి
(8); యోగయమాంగములు.—సత్యము, దయ,
త్వము, ధృతి మితాహారము. అర్థము, బ్రహ్మ
చర్యము, అస్త్రేయము, అహింస, శౌచము. (10);
నాట్యోపయోగాంగములు.—శిరస్సు, దృష్టి,
తారలు, శ్రుతులు, భృవులు, నాసికము, గండ
ములు, అభరణము, చిబుకము, ముఖము, కంఠము,
హస్తములు, వక్షము, జఠరము, పార్శ్వములు,
కటి, ఊరులు, జంఘలు, చరణములు. (12);
రాగాంగములు.—చుర్యమాది, మాళవత్రీ, తోడి,
బంగాళము, శైరవము, వరాటి, ఘూర్జరి, గౌడము,
శోలాపాలము, వసుంతకము, ధన్యాసి, దేశి, తేజ
ము. (13); రాగోపాంగములు —చాగ్రి విడి,
ఘూర్జరి, వరాటి, మలహరి. (4). వరాట్యుసాం
గములు.—కాతనీవరాటి, చాగ్రివిడవరాటి, హైం
ధవవరాటి, ఉపసానవరాటి. హతస్వరవరాటి,
ప్రతాపవరాటి (6); తుండ్యసాంగములు.—
ఛాయాతుండి, తుయమృతుండి. (2); ఘూర్జర్య
సాంగములు.—మహారాష్ట్రఘూర్జరి, సారాష్ట్రీ,
దక్షిణ, ద్రావిడ. (4); వేశావస్థసాంగములు.—
యంది, ఛాయ, కాంత ప్రతాపము. (4); త్రియాం
గములు.—భావక్రియ, స్వభావక్రియ, శిక్షక్రియ,
మకతక్రియ, త్రిషేతక్రియ, క్షమాదక్రియ, హను
క్రియ, టమిక్రియ, ఇంద్రిక్రియ, నాగకృతి,
ధాన్యకృతి, విజయక్రియ. (12); తే వి. (1) రీతి,
చేందము. “ఉ. అంగము శాశువా పసిడి “యం
గము” కొన్ని లంక కన్నెన్ని సక.” విజ. 1,
అ. 40: మా, విధము. 1; (2) అందము, పొగము;
మా, సౌందర్యము.

తేవదము సంస్కృతమునను రెనుగనునను

గూడఁ గలదు. కాన సంస్కృతమునందెన్నియర్థములున్నవో యవియన్నియును 'సం' అను సంజ్ఞ క్రిందను. విద్యుటుఁ దెలుఁగునందెన్నియర్థములున్నవో యవి యన్నియునుగూడ 'తే' అను సంజ్ఞ క్రిందను సంభ్రాంతముగ నొసంగఁబడినవి. మఱియును నాయాపదముల పర్యాయములఁ దెలిపికొనుటకై యొక్కడఁ జూడవలెనో యవియునుగూడఁ దెలుపఁబడియున్నవి.

ఎట్లనఁ—అంగము. సం. వి. అ. పుం. 1 ఆవయవము: చూ, విశేషము. కి; దీనింబట్టి "అంగము" అను శబ్దముఁకు మొదటియర్థము ఆవయవమనియు, నీయవయవపర్యాయపదములు విశేషము అనుపదముకడ మూఁదనయర్థములూ చూచుకొనవలసినదియు తెలుచున్నది. తక్కినవన్నియు నిట్లే చూచుకొనవలెను

ఇతర నిఘంటువులందలి సంకేతాక్షరముల చూచుకొనునట్లే యుండును. సంకేతాక్షరముల పట్టికను చూచుకొనవలెను. కావున పదముయొక్క నానార్థములను బర్యాయపదములను కులభముగాఁజూచుకొనుటకుఁ దగినయవకాశము చక్కఁగ నొసంగఁబడినది. కాన నీనిఘంటువుయొక్క లాభ మపారమని తేలుఁగఁ జెప్పవచ్చును. అలాగదా? మఱియును బ్రతికల్పముయొక్కయు నానార్థములను బర్యాయపదములను నీయది కులభముగఁ దెలుపుచుండుటయే గాక నిర్విషపద మొక గణములోఁ జేరినదగు నెడల నాగణముకూడ పూర్తిగ నాపదముకడ నొసంగఁబడియుండును.

ఎట్లనఁ—"అంగము" అను శబ్దము బహువిధగణములలోఁ జేరినదైయున్నది. కాఁబట్టి యాగణవివరణముంతయుఁ బ్రపదమునందొసంగఁబడియున్నది. ఇంకను నిందుఁ బారిభాషికపద నిరణమును, జాతీయములను, న్యాయాదిగణము గూడఁ జొసంగఁబడియున్నది. పారిభాషికపదముల గణమునకు—అందకల్పముకడ నొసంగఁబడియున్న

"అందచోఁవకయదులు" "అనాసపండు" "పుష్పసమానాపరిణామ ఫలము" "తీడిమామిడిపండు" "వృంతపరిణామ ఫలము" మున్నగునవి యుదాహరణములు; జాతీయములకు— "అందవేసిన చేయి" "అడుగునకు మడుగులాడ్డుట" మున్నగునవి యుదాహరణములు; న్యాయములకు— "అంకోలబీజన్యాయము" మున్నగునవి యుదాహరణములు, వెండియు నాయాపదములతో వోధింపఁబడు పదార్థముల రూపము లోకమునకుఁ దెలియుటకై రూపపటములుఁగూడ నిందొసంగఁబడినవి.

ఎట్లనఁ—"అనాసపండు" "పుష్పసమానా పరిణామఫలము" అనినపుడు ఆపండుయొక్క రూపపట మిట్టిచ్చట నొసంగఁబడియున్నది.

ఈవిధముగా రూపపటములనిచ్చుట నిదిగూ కాంగ్లేయ నిఘంటువులందు తిఱచుదుఁగలదు. దిమాగ్గమును నిందవలంబింపఁబడినది. వెండియు నాయాపదములకడ చేసిన కాశ్రియలక్షణములు తెలుపవలసియున్నవో నవి గూడ నిందొసంగఁబడియున్నవి.

ఎట్లనఁ—"అతిశయోక్తి" అనినపుడు ఒకయలంకారమని మాతృమీమ సర్వకల్పబుంకోధినిలోఁ దెలుపఁబడియున్నది. ఇందన్నవో ఆయలంకారముంగూర్చి తెలుపఁదగినదంతయుఁ దెలుపఁబడియున్నది.

ఎట్లనఁ—అతిశయోక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఉపమేయముగఁ గప్పివేసి ఉపమానము మాత్రము కనిపొిధోక్తిమాలముగాఁ జెప్పఁబడినది. ఇది సప్తవిధములనున్నది. సంబంధ, అసంబంధ, ఆక్రమ, చపల, అపవ్నాన, అభేద, భేదకాదిభేదము. "మేడలఁ గ్రిడలాడుచేదెలు స్వర్ణదీకమలములఁ చుండుచున్నారను": చూ, అలంకారము. కి.

మఱియు ఇందు లోకముతెలిసికొనుటకు ధర్మకాశ్రియలక్షణములుఁగూడ నొసంగఁబడినవి.

ఎట్టన.—అతిక్రమము పా. చాచాచా
కాచిపొయ్యిత్తవరములలో నొకటి. ఏకభుక్త
మ, అయాచితాగ్నిభక్షణము, సత్సభోజనము వీనిని
ముచ్చాద అవరించునపుడు పట్టెను పట్టెను అన్న
మను తిసవలయును. ఇటుల తొమ్మిదిలోకాలు
చేసినతరువాత మూడుదినములు పువరసింది యుం
డుట.

ఇట్లే సందర్భానుసారముగ వ్యాయకా
స్త్రీయలక్షణములు సోదాహరణముగ నొసంగఁ
బడియున్నవి ఇత్రైఅంగుననే వ్యాకరణము. నిద
క్తము, తోయితిమము, తైద్యము మున్నగువానికి
సంబంధించిన లక్షణములన్నియు నొసంగఁబడి
యున్నవి.

ఎట్టన.—అడ్డాదులు పా. అడ్డాదుల కిం
దుక్కు పరంబగునపుడు గుగాగమంబగు. అచ్చా
దులకు విభిన్నమగు. ఉ. అడ్డము + ఇంచు=అడ్డ
ము + గు + ఇంచు=అడ్డ + గు + ఇంచు= అడ్డ
ించు. ముగ్ధమునకు లోపము. ఇట్లు ఓర—ఓర
ించు; చిత్తము—చిత్తగించు; ఇత్యాదులు అడ్డా
దులు. అప్ప-అప్పగించు-అప్పించు-అప్ప- ఒప్ప-
ట్టుము ఇత్యాదులు అచ్చాదులు. (తత్స) లోపము-
లోపించు - లోపగించు ననియనగు

రమన్న. పా రూ. అజమన్న. అర్థానుసార
ము:—మహద్దర్శ బోధకంబగు పదంబునకు
పరితామార్థకంబైన “ఎఁడు” వర్ణకంబునకు,
మధ్యమపురుష బహువచనంబునకు, అఁడుది-
ఏఁడు- కాఁడు- గాఁడు- గూఁడు- చూఁడు-
తూఁడు- తేఁడు- తోఁడు- నాఁడు- నేఁడు-
నేఁడు- చూఁడు- మూఁడు- భూఁడులు అను
పదంబులందను ముద్రకంబునకు ముందఁబడు
న్న కలము. ఇత్యాది విమలములు కలవు.

ఇంతియేగాక కష్టము శివసర్గానుల కూడిక
కృత్యము కలిగియుండుంట్లు. కావున భవము

నకు నేయె “యవసర్గము” ను శివసర్గముయొద్ద
ము వచ్చునో యదిహద నిందుఁజూపఁబడియె.

ఎట్టన.—అతి. 1. ... 2. ఉప. “అతి”
యను శివసర్గతోఁ జేరినకష్టములు.— అతిక్రమ
ము, అతివృద్ధి, అతిరేకము, అతిశయము, అతిరా
సికము.

అతిక్రమము సం. వి. అ. పుం

4. (ఇచ్చట “అతి” యనునది భాత్వర్థమును
“చాఁటిపోవు” అనునర్థముగా మార్చినది.)

అతివృద్ధి సం. వి. ఇ. స్త్రీ.

8. (“అతి”యను శివసర్గయిచ్చట వృద్ధి కష్టము
తోపమసింది “మిక్కిలి”యనునర్థమువచ్చినది.)

అతిరేకము సం. వి. అ. పుం.

2. (“అతి”యను శివసర్గ ఇట భాత్వర్థమును
“అధికము”ను నర్థమునకు మార్చినది.) సంస్కృ
తపదవిషయములలో ధాతురూపములఁగూడఁ
జూపఁబడినవి. “అతి” ప్రథమార్థమునకునుఁడు

ఇంతియేగాక తత్సవములకు తద్వచరూప
ములును, తద్వచములకు తత్సవరూపములును
వాయాతావ్రలందు కనుపఱుపఁబడినవి.

ఎట్టన.—అగ స్త్రీ. సం. వి. ఇ. పుం. ...

2. అగ నీ - అగ నీయ - అగ నీ - అగ నీ శః యా,
కుక నానయ. 1; అగ నీ. తె. వి. అతనీ, అగ నీశః
యా, కుక నానయ. 1.

సాధారణముగా కర్బరత్నాకరాదులం దీ
యఁబడిన రీతిగనే యేవదమెట్టి యంతముగలదో
యదియును లింగాదిభేదములును, పదమెట్టిదాతి
లాగిదో యాదిభేదమును నిండీయఁబడినది.

ఎట్టన.—అ. సం. వి. అ. పుం 1. మొ
దలు 14 వఱకు; న. 18 మొదలు 19 వఱకు; స్త్రీ.
20; అవ్య. 21 మొదలు 22 వఱకు; తె. అవ్య. (1)
మొదలు (9) వఱకు; తె. న. (10);

అంటు లే. వి. 1 మొదలు 10 వఱకు;
న. 9; 11 మొదలు 14 వఱకు.

ఇంద్రాధిపదముల విషయములలో కష్ట
రత్నాకరాచార్యులందులొకటి మహాకవుల పోయె
ములగుడఁ జూపఁబడియున్నది.

ఇతర నిఘంటువులందుగల విశేషము
లన్నియు నిందుగలవు. కాని ఇందున్న విశేషము
లన్నియు నితర నిఘంటువులలో లేవు. పెక్కల
ఇందు నిర్వచ్యమును గలదు నీనిని నిఘంటు సా
మాన్యముగా నెంచఁదగినది కాదు. ఇందుమించుగా
కష్టార్థసర్వస్వమును చూపును. ఈమహాకవిని నిఘం
టువును విధించినవారు అంధ్రవిద్యా వాచస్పతి
కానిది విరుదాంతికులను బ్రహ్మశ్రీ కొట్రు క్యాచల
కామకాశ్రమిగారిని యదియుకే తెప్పియున్నాను.
నీరు "లక్ష్మీనారాయణీయము" ను నమోద్యకుడూ
ధ్ర నిఘంటువును రచించిన కొట్రు లక్ష్మీనారా
యణకాశ్రమలవారి పుత్రులు. ఆనిఘంటు రచనలో
వారికిఁబోడు పడినవారు. నీరు సంస్కృతాంధ్ర
సాంఘికత్య మపారము. నీరి మిత్రములే నీరి ప్రజలు
నీరికిఁ జాటుచున్నది. అట్టి యభివృద్ధిపండితులు
కావుననే యాయమాట నిఘంటువును కృత్రిక
ముగ విరచింపఁగలిగి. తారా వాధతర్కవచస్సు

తన విరచింపఁబడిన వాచస్పత్యముతలఁ జెనుఁగున
నీయది యుపయోగించునని చెప్పుటకు సందియ
మింతయు నుండ నేరదు. అంతకంటె పెక్కు
దగుననిఁగూడఁ చెప్పవచ్చును. కాన నీని కీయః
బడిన "వాచస్పత్యము" ను కేరు సార్థకమునుటకు
సంశయ మింతయులేదు. నీనిని కష్టకల్పద్రుమ
మనియుఁ చెప్పవచ్చును. ఇదియంతయు స్వభా
వోక్తియేగాని యతికయోక్తి కాదు. తాళ మీ
నిఘంటు రాజముయొక్క లాభమును వాసుగఁ
చెలిసికొని నీనిని కష్టకఁ బ్రతియింట నుండు
కొని పదా వాడుకొని లాభము నొందఁదగినది

అవిధముగా నింభకర్తగాఁజేరి పోతాను
మామ వాసుగఁదగినది. అంతయుగాక విద్యా
సంస్థలవారును పౌరకసముపాదకును నీనిఘంటు
తల్లజమునకుఁ దగు వ్యాప్తిని సర్వవిధములఁ
గలిగింపఁదగినది. పరమేశ్వరుఁ డీయట్లగ్రంథరాజ
మును విరచించిన పో కాశ్రమిగారిని నీనిఘంటు
తల్లజమునకును కాశ్రమ యేకము కలుగునట్లును
గ్రహించుఁగాక.

కాకినాడ,
10-8-1934.

ఇట్లు,
కాశీభట్ట బ్రహ్మయ్యకాశ్రమి.

విజ్ఞప్తి.

"నయితి నకలవిద్యా నన్యభూమి ర్మగత్యాం
జనిత నరవచేత స్సంప్రతోమాద్య భాషా
తదను మనః లీలాద త్త విజ్ఞానుషిషా
తదశ యతిచ శీర్షంతావ దేవాధ్రీభాషా."

పడుస్తవిద్యలకుఁ బుట్టినిల్లును సరసులకుఁ
సంతోష మొనఁగూర్చు సంస్కృతభాష సహ్య
తక్కువై గుణాతిశయంబులతో నెలుంగుచున్నది
గదా! ఆభాషకు ముద్దుఁబట్టి యనందగు నెనుఁగు
భాష యొంతకొలము దనతల్లి పోడిల ననుసరించి
విలసిల్లుచున్నదో యంతకొలము బండితుల యాఁ
దలల నూపించు వానినన్నెలఁ తెన్నలరఁగలదని
రసజ్ఞులకు వేఱ చెప్పనక్కఱలేదు

ప్రపంచంబునందును వాఙ్మయప్రపంచం
బునందును సామాన్యంబుగ సంచరించు మానవ
జాతికిఁ బదార్థంబు లెంతయావశ్యకములో పదా
ర్థంబులు సంతయావశ్యకములే. అట్టిపదార్థంబుల
నెల్ల పోగుననీ జోకంబులుగా నెలకొల్పి తత్ర
దుపయోగవిధంబులు సర్వజన సామాన్య సౌఖ్యా
వహంబులుగాఁ గావించుకొనుట ప్రధానకర్తవ్య
మని యాచరణసిద్ధము. కనుకనే ప్రపంచాధి
కారిలతోఁబాటు భాషాప్రపంచాధికారులను
నయ్యాల్యములగు పదార్థములతో. జోకంబుల సం
తరింప నుచుఁ జేరి.

లోకము సౌఖ్యమునకే మాచుచుండును
నిఘంటురచన పోగొంఱింది మాత్మదర్శులయిన
పండితులు కొలఁదికాలమునకే భాషాకూలంకమం
బులై యనర్హములయిన జోకములచే వాఙ్మయము
తక్కువచుకొనిరి. నాఁడు నాటికి నుద్బవించు
నిఘంటువు లోకదాని జోకటి చిన్న మెత్తుండినీ
పోతక వానార్థంబుల నొసంగి వాడుకొను వితం
దెఱింగింది యాద్యాంధ్రభాషాపాఠకలగు గవి
కు మారులకు వినుమంతయైనఁ గవ్వంబుగలిగింప
వయ్యె

అది యట్లుండఁ దల్లిచాటున నెలొంటునులేక
నీటుచేతిన మన తెలుఁగునొన్నెకుఁ బ్రాయ
మంతరించిరి. నింపుసొంపులఁ బెంతలయ మనంపు
జీవ్యంబున వత్సంబుదీరి కలవల తెలుపుఁదలకొని
ను జోరకూర్చు తుల్యునింపు పాఠ్యమనకొని

సరంబుల గరంగింప నేర్పఁబడినది నాఁడు తెలుదలు
తల్లినివిడిచి యొంటినుండ నేర్పినది. స్వయముగాఁ
జోకసంపాదనకుఁ దనపుత్రులఁ బ్రోత్సహించినది.

అట్టిసమయముననే శ్రీ శ్రీ మాతండిగ
రయిన కొట్ర లక్ష్మీవారాయణశాస్త్రిగారు
“లక్ష్మీవారాయణీయము” ను వేపిట శుద్ధాంధ్ర
ప్రతిపదార్థపర్యాయపదనిఘంటువు సంఘటింది
తెలుఁగు గవి తుమారుల జోకదాద్యముఁ దీర్చిరి.
సకలాంధ్ర లోకచంద్రికాయ మానమైన దాని
కీర్తిని నేను వేఱ పొగడ పానాపింపను.

నేటికిఁ బదపదార్థవిజ్ఞానమున కన్నియేని
జోకములు నిలువంబడియున్నవి. అయినను వానిలో
జొక్కటియుఁ బర్యాయములగు పదములనెల్ల
దెలంప సానాపింపలేదు. ఏలయన! జోకమాటకు
సరియయినమాట లాద్యాంధ్రముల నెన్నెన్నియో
యుండును. అవియున్నయు జొక్కచోటుకు జొ
క్కఁడు క్రోడీకరించి ప్రాయవలయునన్న నెంత
గ్రంథ సామగ్రియుండవలయునో యొంతకొలము
పట్టునో యొంతసాండిత్యము కావలయునో యొంత
యోపిక యుండవలయునో యొంతధారణ యుం
డవలయునో యొంతవశిక్రమ చేయవలయునో
యాలోచించినఁ బాఠకులకే తెలియఁగలకు.

అయినను “నసాహస మనారహ్యసో
భద్రాణిపశ్యతి” యను చొప్పున నిఘనకార్యము
నకుఁ జొరవఁజేసికొని, మనాత్కార్యములపట్లఁ
గృతజ్ఞతనుజాతు మనలోదారు లాంధ్రదేశంబున
లేకపోవరను దలంపున నెట్టుకేలకుఁ బండిత జన
సాహాయ్యంబున నిఘంటు రాజమును దలఁచినరీతి
శాంధ్రప్రతి పదార్థపర్యాయపదముల సాహసా
రణంబుగా సంతరించి వ్రాయఁగలిగిండులకుఁ
దోడ్పడిన నిర్దోతుక పరమేశ్వర కరుణాకటాక్ష
విలాసంబు నవ్వసాంబుఁ బ్రార్థింపుడున్నాఁడను.

ఈనిఘంటు రాజమునకు విద్యుత్కాగ్రసర
మహాహాహాద్యాలు బ్రహ్మకీర్తి కాశక్తు

లక్ష్మీహస్తాశ్చక్రమలహరీ విశేషమశ్రమశోర్పి
 రీతిక వ్రాయించి నన్నుం గృతాథ్యంజేసినందుల
 కంతయు సంతసించి వారికిఁ గృతజ్ఞతతో వందన
 పూజించు లర్పించుచున్నాఁడను.

“ పృథ్విహస్తాశ్చక్రమలహరీ ” యను నుడువు
 నెఱింగిన బుద్ధికాలులు వా యీమహాశాస్త్రమునఁ
 గలట్టిహాసఁగుల మన్నింపకపోయి తలంచుచున్నాఁ
 డను.

ఇట్లు, బుధజనవిధేయుఁడు,

కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రి,

నిఘంటుకర్త.

గ్రంథకర్తవంశానుక్రమణిక.

౧|| శ్రీ మద్విశ్వ కపో విభూతికల రాజీవాసుమండే ద్విజ
 త్యామోదంబును జూపె వాని కొడుకానఁ ! యెంతవాఁడంచు ని
 స్సీమంబా భయభక్తి యుక్తి మునులున్ జేమిచ్చుఁ దేరక్క శే
 వోఁడ మేయుండగు కాశీమండలరు భవ్యాపృథ్వులాధారమై.

౨|| అతని గోత్రమ్మన గో
 త్రాతల నుపవిత్రిమగుచుఁ దనరెను గొట్టా
 భ్యాతాస్వయ మస్వయది
 భ్యాతంబయి సకలవిప్రగణ సమ్మతమై.

౩|| కొండగత దైత్యమొప్పగఁ
 గొండన్న యనంగదానఁ గొండొక బుధత
 ద్యుండెన్నఁ దగియె గుణమణి
 మండల మండనాఁడు చంద్రమండల యశుఁడై.

౪|| అయ నయకొల్పియె నెఱుంగు నాతనికిన్ ద్విజరాజ మూర్తిన్
 నయనములట్లు గల్గిరి జన ప్రభవీయులు మల్లు సోమయా
 ది యనగ నెంక నార్యుడన శ్రీ దగు తమ్మననాగఁ బుత్రుల
 త్తుడు పుత్రుల మోక్షమనాతి కుమారుల మృత్యునిమోక్షై.

మి॥ అలితాశిల కలాశలాపమలనే క్లాశింపఁగా నొప్పునా
రలలా వేంకన భూమరాగ్రాని నునివ్రాకంబుఁ గీర్తించు కొ
మల కీర్తిన్ తెలువొందఁగా దళదికా మల్లేభ దంతంబులన్
దెలుత్రుల్ వన్నెలు పెట్టెనిండు, శశిలాదిదైన్ గళా కాంతులన్.

సి॥ సోమయాశుఁడు కొండు సోమయాశి యనంగ నాశని పుక్తులింపాడ్యుఁడయ్యె
శేమనీ నుగుఁడైన రామకృత్రీయఁ దదీయ నుతుల రాదవ యాశఁడయ్యె
మల్లయ్య కర్మ నా మంజా కిండు తదీయపుక్తులింప దృతీయఁడయ్యె
శంకర పద పంకజాత బంధరము వేంకనూరి న్నాచితనయఁడయ్యె

ని॥ మహిఁజకుర్థా నిభిన్న భర్మంబులనఁగ
దనరు జైతర భను పాదంబులనఁగ
నిమల శేషమృతై వారు వెలసి నిభిల
భాగ్య భోగ్యమొంది యవ్వారిలోన.

వి॥ ఉల్లసిత మల్లికా నుమ
మల్లరిత యశస్వి నిగమ జలజాసమఁడొ
మల్లయ నూరికీ గామమ
చెల్లెన్ ధర్మార్థ కామనీధిని సతియై.

చ॥ అకులిత భాగ్య భోగ్య మహిఁమాతి శయంబుల నీడదులేక యం
చిత మతి వచ్చిపోవు బుధశేఖర పంక్తి జహ్నాకరింప వా
రతి మొదలొంది యొచ్చిన సదాశివ శక్తిని దర్శనరాని దం
పతులకు లేకలేక యొకపట్టిజనించె గులంబు నిల్పఁగన్.

ఉ॥ అనుకుఁ దుద్యనించు సమయంబున గీమ్మతి యొక్కవన్నె నం
వోసమతోఁ దదీయమతితోడను గూడఁగఁజేసె తెమ్మఁడున్
భామర చక్కపొరసయఁ జర్వఁగఁజేసె గులాది దేవతల్
వాసిగ దీవనల్ కలక వచ్చిరి చెచ్చెలు సమ్మదమృతాన్.

వి॥ కి॥ వారాయణకృప ల
క్షీవారాయణుఁడు నాగఁజెలఁగుచుఁ బలుతం
నానను శేషమ సేటి
మానిని శేషమై నిరభి మాని నిరూఢిన్.

సీ॥ బ్రహ్మగ్ర్య గ్ర్య మబ్రహ్మగ్ర్య ధీమణి మండనందగ్రత్రుక్రందుగాఁగ
సోమ సోమనిశామ ధామయశుఁడు మల్లసోమయాజి ద్వితీయశుకుఁడుగాఁగ
గోవింద పందనా భావండు గోవిందవరబుద్ధి, మాఁడవపట్టిగాఁగ
విద్యద్విధేయత వెలయునన్ క్యామకామకాశ్రీఁ గవివృఁగాఁగఁ గాంచి

॥ “అక్షిపారాయణీయ” ములక్ష్యఁ దనరు : బిడులేవి నిఘంటు మాతోడఁబాటు
గాంచి భువిసెల్ల దవపేరు మించి, మాఱు : మ్రోయ, వర్తించె మాతంద్రి, భూరియశుఁడు.

॥ అశవి వినకంద్రి యనన్
భ్యాశిం గొన్నట్టి వేంకటాచ్యుడు నరసాం
కాశికము గాంచిన స
కూస్రి జగన్నాథకాశ్రీ సాంపారఁగడుక్.

॥ అబ్బుధహరిః భావిత
మబ్బమృ యనంగ భార్య మగుణంబులకున్
నిబ్బరభ్రుఁ బట్టుఁ గొమ్ము ॥
కుబ్బాంధవ క్రి శీల గురువె భవయై.

॥ అదంపకులకు లోపం
వేదియు లేదయినఁగాని యింఁచుక త్రుతా
మోదము గొఱయయ్యెను బు
ప్రీ దర్శిత మఖముదఃక్లిష్ఠిర మస్థిరయై.

తే॥ ॥ త్ర్యగ్యలోకంబు అందింప భూరి వంశ
క్రి నిలుపంగ నిష్ఠంబుఁ బూర్తిసేయ
కొరఁకుఁడెట్లా దతుండు నట్లయినచే
ననుఁ గుమారునిగాఁగఁ గైకొనిరి వారు.

॥ పన్నెండవ యేఁబాదిగ
నన్నుం గొన్నట్టివారె కావితరు లటం
చెన్నుచే వారల యానతి
నెన్నఁడు జీవవాఁడు జింటి నెల్లరు వొగడక.

॥ వికృతః మూర్తిభవింప నేమింది వారల దీపవలకుఁ బాత్రితమగాంచి
యెరిపి వేంకటరమణమ్మ యత్నాంగిగా గార్వప్రకర్మమున్ గడుకొంచు

పలుకుఁ దప్పకయ నుబ్బివ్రాన్ముఁ డెన్నెక్కుమాకుండుఁ గొలుప నమ్మదముఁగొంచు
భగవంతుఁ డిచ్చినపాటిసంపదలు నద్వినయొగ మొనరించి కొనుచు మనుచు

గీ॥ నేటికిట్లాంధ్ర భాష వధూటి కర్ణ । కోశమొనటి యసమాన కోశమొకటి
వ్రాసి వానియు వన్నెయువలలవిబుధు । లందటిబహుకృతిఁ బాత్రుడైనవాడె.

కరవ, కాకినాడ తా॥ } కొట్టు, బుధజనవిధేయుఁడు,
తూ॥ గోదావరిజిల్లా. } కొట్టి శ్యామల కామశాస్త్రి,
ని ఘంటకర్త.

నియమ విధాన క్రమము.

1. ఈనిఘంటువునందలి పదములన్నియు అకౌరాదికౌరములతో పాఠాక్షరాది నియమముతో వ్రాయఁబడును.
2. ప్రితి అర్థమునకును అకౌరాదికౌరములతో పాఠాక్షరాది నియమముతో వ్రాయఁబడును. (చూ, సదనము, తృణము, భాస్యము, భేసువు, మత్స్యము, యుద్ధము, వాయువు, సర్పము, స్వరము మొ.)
3. కౌరము తగువాత కౌరమును, మౌరము తగువాత మౌరమును వ్రాయఁబడును.
4. సంస్కృతపదములకు ప్రత్యయములుఁ జేర్చి వ్రాయఁబడును.
5. ఇందు నిర్దుష్టమగు సంస్కృతపదములు రమారమి 80,000 ను, తెనుఁగుపదములు 80,000 ను, పారిభాషికపదములు మున్నగునవి 20,000 ను కలిసి ఒకలక్షవిలక్ష గలవిని అంచేతా నేయఁబడెను.
6. ప్రితిపదమునకును, భాషాభాగమును, అర్థమును, గూఢపదములకు ప్రయోగములును, వాచార్థములును, ప్రత్యర్థమునకు ప్రయోగములతో పదములును తద్విశేషములతో వ్రాయఁబడెను. (చూ, అ- అంగము- అంగము- వాయువు- వీర- స్వరము- సదనము, మొ.)
7. ముఱియు తత్ప్రములకు తద్భవములును, తద్భవిములకు తత్ప్రములును, రూపాంతరములును గనుపఱువఁబడును. (చూ, అంచే పదము, అగని-అతని, మొ.)

8. పర్యాయపదములు క్రింద పదములైనపుడు
పైన వ్రాయఁబడిన వివరణములను వ్రాసి
పర్యాయపదములగునవి, తద్విశేషములను
కనఁగొనఁటలే తదన్వాయపదతదర్థసంఖ్య
యా, అను గుఱుతుతో నూనించుచును.
(చూ. అ-అమ్- అంకము- అంగముమొ.)
9. వేట, యుద్ధము మొదలగు వివిధస్థితుల
కును, ప్రకృతికాన్తములు, గణితము, ధర్మ
కాన్తము, జ్యోతిషము, వైద్యము, భూ
గోళము, వ్యాకరణము, సంజ్ఞావివరణములు,
వ్యాఖ్యములు, జాతీయములు, మున్నగు
వివిధకాన్తములకును, సంబంధించిన పారి
భాషిక పదములు, వ్యావహారిక పదములు
అకారాదిగ సాహిత్యపదములతో నవివర
మగు చిత్రరత్నలతో కలఁబోసి కూర్చు
చుచును. (చూ యుద్ధము, అవాసపండు,
అండపొవ్వక యుతులు అస్థిపంజరము,
అమారదశకము, అస్పృశ్యము, అంత
ర్దశ, అంతకసన్నిపాతము- అక్షంశరేఖ
లు- అడ్డాదులు- అరసున్న, అతి- అతి
రేకము- అంగము- అజనల్లక్షణ- అంశోల
రీజన్యాము- అంజనేయచేయి- అద్భు
తవాలు మొ.)
10. చెట్టునకుఁ గుఱుతు చూపఁబడినది. (చూ,
అక్కలకర- అక్రూర- అగని- అతని.)
11. ఇంచుఁ గ్రియాపదములకు ధాతురూపము
లును, నామపదములకుఁ బ్రథమైక వచన
రూపములను వ్రాయఁబడును.
12. సంస్కృతము, ప్రాకృతము, దేశ్యము, గ్రా
మ్యము, వాడుక. పారిభాషికము, జాతీ
యము, ఉపపదగీనకాయాయి సంజ్ఞలిడఁ
బడును. నిర్దిష్టముగు అన్యదేశ్యము దేశ్య
ముతోఁజేర్చఁబడినదిగాన నానికే ప్రత్యే
కముగా సంజ్ఞయిడఁబడెడు.
13. ద్వయమునకు అవయవములైన పదముల
యొక్క సంజ్ఞలను అయాశబ్దములకడఁ
బాచునది. అనగా “అందాక” అనునో
అంతశబ్దముయొక్క సంజ్ఞను అంతకడ
న, దాకశబ్దముయొక్క సంజ్ఞను దాక
కడను బాదెనలయునని యర్థము. ఇట్లు
తక్కినవోట్లను జెలియవలయును. (వైకృ
తము- దేశ్యమును మిశ్రమమైన పదము.)
14. ఒక్కొక్కచో నించుక రూపభేదముగల
శబ్దము నాని మొదటిరూపముకడనే రూ
పాంతరమని వ్రాయఁబడును. (చూ,
అకటవికటము. మొ.)
15. ఒక్కొక్కయెడ “ము ఎంతాంత” రూపము
ము విరములేని శబ్దరూపముకడనే రూ
పాంతరమని వ్రాయఁబడును (చూ,
అగ్గలిక మొ.)
16. కొన్నిచోట్ల లేనగుపదమునకు ఇయాం
తరూపము, వీదంతరూపము రెండును
బ్రాబుఁబడును. కొన్నియెడల ఇయాంత
రూపముకడ వీదంతరూపమును, వీదంత
రూపముకడ ఇయాంతరూపమును వ్రా
యఁబడును (చూ, అందికత్తియ- అగి
నియ మొ, మఱియు అట- అటా-
మొదలగునాని భేదములను గుర్తింపవల
యును.)
17. ఉకారలోపముగల అల్పలోనగు వాడుక
లోని పదములు ఒక్కొక్కయెడ ప్రత్యేక
ముగ వ్రాయఁబడెను. (చూ, అలుగు మొ.)
18. దేశ్యక్రియలయందు ఇంచుక్క వచ్చెడు
సామాన్యప్రేరణరూపములు ప్రత్యేకము
గా వ్రాయఁబడును. (అడఁగించు, ఇప్పించు
మొ.)
19. తేటగాఁ జెలియఁదగువోట్ల కలయగఁ
దనఁగుపదములకు సంస్కృతపదముల

తోడను, సంస్కృతపదములకుఁ దెనుఁగు పదములతోడను అర్థముతోఁ బ్రాయఁ బడును.

20. ఒకపదము సంస్కృతముగాను తెనుఁగుగా నున్నయెడల ముందు సంస్కృతార్థములును వెనుక తెనుఁగర్థములును గ్రహముగా వ్రాయఁబడును. అట్టిచోటల సంస్కృతార్థములకు బ్రాశస్త్యము లేని విడితములును, తెనుఁగర్థములకు బ్రాశస్త్యముల అంతయును గుఱుచిడఁబడును. (చూ, అ-అంకము- అంగ- అంగము మొ.)

21. ఒకపదము విశేష్యము, విశేషణము, సర్వనామము, అన్యాయము, క్రియాయగునెడల ముందు విశేష్యార్థములును వెనుక విశేషణార్థములును, నావెనుక క్రియార్థములును వ్రాయఁబడును. (చూ, అంటు, ఎత్తు, ఒడ్డు మొ.)

22. ఇందుఁ గొన్నిటికి గ్రంథవిస్తరభీతిచే ప్రయోగములు పంక్తిహేతుగా వ్రాయఁబడియుండుటవలన అర్థములు విశదములు కానియెడల అయ్యదాహరణములకు ముందుకొనుకలన అగ్రంథములయందు విశదముగాఁ జూచుకొనవలయును.

23. ప్రయోగములు దొరకియు పాఠభేదములతోఁ గూడియుండుటవలన నట్టిచోటల అశ్వాసాదిపద్యసంఖ్యలు వ్రాయఁబడును.

24. చదివెడివారికిఁ జక్కగా చెలియుటకై యిందు అర్థములొనగునది తఱుచుగ సంధిలేక వ్రాయఁబడును. నియమబాహుళ్యముచే నీక్రమము కొన్నియెడలఁ దప్పినను దప్పియుండును.

25. క్రొత్తగ నచ్చటచ్చటఁజేరిన నియమవిధా

నాదులను పాఠకు లాయాసందర్భాదులం బట్టి గ్రహించుకొనవలెను.

26. తెనుఁగున వాడుకలోనికవిచ్చిన యన్యదేశీయాది శబ్దములు కొన్ని చేర్చఁబడినవి. ఇట్టి పదములకు గ్రంథద్వయ్యంతాదులు దొరకుట దుస్సాధ్యము. అవి వాడుకయందున్నట్లే గ్రహింపవలెను.

27. యాపాఠకరములలో కొన్నిమాత్ర మచ్చటచ్చట కిది కాపదములుగనియక నాయాపదములకడనే చూపఁబడినవి.

28. గ్రంథసంకేతాదిపట్టికయందుఁ జేరనిగ్రంథములు పెక్కులుండును. అట్టిచోటల నాయాగ్రంథములపేర్లు వ్రాయఁబడును.

29. సంజ్ఞావివరణపట్టికయందుఁజేరని గుఱుకులు మెండుగనుండును. అట్టిచోటల వాడుకనుబట్టి తెలిసికొనవలెను.

30. బుద్ధిమంతులందుల పారపాట్లు చెల్లినది యిచ్చి నన్నుఁ గృతార్థుఁజేయుదురని ప్రార్థించెద.

31. ప్రబంధములు పెక్కుమంద్రణాలయములందు ముద్రింపఁబడినకారణమున పాఠభేదములు వ్రాయవలసికొనన్నిఁగొన్నిండు మన్నది ఆకారణమునఁ గొన్నిచోటల ముళుపకబద్ధనిర్ణయమును, అర్థనిర్ణయమును దుస్సాధ్యముగనున్నది. అట్టిచోటల అట్టి పదములుగల పద్యములుదాహరింపకయే నాబుద్ధికిఁ దగినరీతిని అర్థనిర్ణయములను వ్రాసితిని. అట్టిచోటల పాఠకులకు గ్రంథపరిశీలనమనవలయునని చూచుకొనుట కనువుగ నట్టిప్రబంధములయొక్క అశ్వాసాదులను పద్యములయొక్క సంఖ్యను వివరించి పాఠకుమహాశయుల కాపరిశ్రమ వదలివేసితిని.

ఇట్లు,

వి థు ం టు క ర్త.

నంజావివరణపట్రిక.

అ.	అకారాంతము. (ఇట్లు అ, ఇ, ఈ, ఉ, ఊ, యు, వి, ఓ, ఔ, చ, ఛ, ఠ, డ, ధ, న, త, థ, ర, వ, శ, ష, స, హ నమవర్ణములుకలనా అయా అంతరములుగా చెప్పకొనవలెను.)	ప.	పరస్మైపది. [నెడ్డు.]
(అ.ఇ.అ.)	(పులింగవిశేషణమైనప్పుడు) అకారాంతము. (స్త్రీలింగవిశేషణమైనప్పుడు) అకారాంతము. (నపుంసకలింగవిశేషణమైనప్పుడు) అకారాంతము.	పా.	పారిభాషికపదము. (తెల్లికర)
అం.	అంకము. (సంఖ్యావివరణము.)	పుం.	పుంలింగము.
అం, ప్రే.	అంతర్భావిత ప్రేరణము.	పుం, న.	పుంసపుంసకలింగము.
అ, కి.	అకర్మక క్రియ.	పుం, స్త్రీ.	పుం స్త్రీలింగము.
అప్ర.	అప్రసీదము.	స్త్రీ.	స్త్రీయర్థము.
అర.	అరణము.	పా.	పాకృతిము.
అన్య.	అన్యాయము.	ప్రే.	ప్రేరణము.
అం.	అంగము.	బ.	బహువచనాంతము.
అ.	అపపదము. అపసర్గ.	మి.	మిశ్రితము. (సంస్కృతాంధ్రములు కలిసిన శబ్దము.)
ఏ.	ఏకవచనాంతము.	మొ.	మొదలైనది.
కన్.	కన్దము.	రూ.	రూపాంతరము.
కి.	కియానిశేషణము.	వా.	వాడుక.
గా.	గామ్యము.	వి.	విశేష్యము
యా.	యాడుము. (సంస్కృత, తెలుగు పర్యాయపదములకొలుకు)	వి.	విశేషణము
జా.	జాతీయము. (దేశీయము.)	వై.	వైకృతము (తదృశము) (ప్రాకృత సమమును సంస్కృతప్రాకృతమునైన పదము.)
తద్వి.	తద్విశేషములు.	శక్.	శక్తికరణము.
(తె. ప.)	తెలుగు పర్యాయపదములు.	శా.	శాసనపదములు.
దే.	దేశ్యము	సం.	సంస్కృతసమము. (తత్సమము.)
ద్ర.	ద్రుతాంతావ్యయము.	(సం. ప.)	సంస్కృతపర్యాయపదములు.
ద్య.	ద్యయము. (తృత్యకము దేశ్యమును మిశ్రితమైన పదము.)	స.	సర్వజ్ఞము.
ధా.	ధాతువు. (కియాపదము.)	స. కి.	సకర్మక క్రియ.
న.	నపుంసకలింగము.	స్త్రీ.	స్త్రీలింగము.
ని.	నిపాతము.	హిం	హిందూస్తానీ.
		*	విశ్లేషణతాది వాచకమగుటను తెలియజేయును.
		...	ఈగుణుతునడుమ కొన్ని యుక్తములుండును.
		=	తత్సమ తదృశ (తృత్య వికృత) రూములయొందు గుణులు
		" "	పద్యమున కిరుకటాలనుండుగుణులు. (మిగతగుణులు లాఘవముల కడ గ్రహించుకొనవలెను)

గ్రంథసంకేతాది వివేచనపటిక.

సంకేతములు.	నా మ ము లు.	సంకేతములు	నా మ ము లు.
	సంస్కృత నిఘంటువులు		
అభి.	అభిధానరత్నమాల	ఆం. భా.వా.	ఆంధ్రభాషావాగ్దశాసనము
అమ.	అమరకోశము	అము.	అముక్త మాల్యద
అ. పా.	అమరపదపూరితము	ఉ. రా.	ఉత్తర రామాయణము
రి.	రికాండశాస్త్రము	ఉ. హరి.	ఉత్తర హరివంశము
ధ.	ధన్వంతరి నిఘంటువు	ఉ. హరిశ్చం.	ఉత్తర హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము
నా.	నానాధర్మమాల	ఉప.	ఉపన్యాసదర్పణము
మే.	మేదిహికోశము	కవి.	కవిజనరంజనము
విశ్వ.	విశ్వకోశము	కవిక.	కవికర సాయనము
శ. క.	శబ్దరత్నాకరము	కవిస.	కవిసర్వగౌరవము
సం. ఆ.	సంస్కృతాంధ్ర నిఘంటువు	కళా.	కళాపూర్వోదయము
స. సం.	సగ్యకల్పసంహితాధిని	కలింగ.	కలింగ దేశచరిత్ర
హ.	హారావళి	కా.	కావ్యాలంకారసంగ్రహము
	మిశ్రాంధ్ర నిఘంటువులు.	కాశి.	కాశిభండము
ఆం	ఆంధ్రదీపిక	కాశ.	కాశీహాసీమాహాత్మ్యము
త్ర.	త్రయమూర్తమకీయము	కుచే.	కుచేలోపాఖ్యానము
శ. ర.	శబ్దరత్నాకరము	కాలా.	కాలామృతము
శ. విం.	శబ్దరత్నచంద్రిక	కృష్ణ.	కృష్ణరాయవిజయము
	అచ్చతెనుగు నిఘంటువులు	కృష్ణా.	కృష్ణాభ్యుదయము
బాల.	బాలచంద్రోదయము	చంద్ర.	చంద్రభానుచరిత్రము
ల.	లక్ష్మీనారాయణీయము	చంద్రా.	చంద్రాంగదచరిత్రము
నె.	నెక్కతదీపిక	చమ.	చమత్కారమంజరి
మ. పా.	మధ్యాంధ్రపద పారిజాతము	చెన్న.	చెన్నబసవపురాణము
	అచ్చతెనుగు పద్యనిఘంటువులు.	శె.	శైమినిభారతము
ఆం భా.	ఆంధ్రభాషారత్నము	ధర్మజ.	ధర్మజరాజనూయము
ఆం. ప.	ఆంధ్రపదాకరము	దళా.	దళావతారచరిత్రము
ఆం. సం.	ఆంధ్రనామసంగ్రహము	ద్వా.	ద్వాత్రింశత్పాదంజ కాకధలు
ఆం. శే.	ఆంధ్రనామశేషము	నవ.	నవశాఖోపాఖ్యానము
సాం.	సాంబనిఘంటువు	నళ.	నళచరిత్రము
వేం.	వేంకటేశ్వర ఆంధ్రము	నిర్వ.	నిర్వచనోత్తరరామాయణము
	అక్ష్య గ్రంథములు.	నిలా.	నిలాకుండరిపరిణయము
అచ్చే.	అచ్చతెనుగు రామాయణము	నె.	నెషధము
అధ్యా.	అధ్యాత్మిక రామాయణము	పం. నా.	పంచతంత్రము (నారాయణకవి)
అని.	అనిరుదచరిత్రము	పం. వేం.	పంచతంత్రము (వేంకటాద్వైతవి)
అప్ప.	అప్పకవీయము	పండి.	పండితారాధ్యచరిత్రము(ద్విపద)
		పద్మ.	పద్మపురాణము

సంకేతములు.	నామములు.	సంకేతములు.	నామములు.
ర.	పరమయోగివిలాసము	సము.	సముచరిత్రము
రా.	పరాశరస్మృతి	వా.	వాకిష్టరామాయణము
గా.	సారిజాతాపహరణము	వి. శ్రు.	విష్ణుపురాణము
గాంచా.	పాంచాలీపరిణయము	విశ్ర.	విశ్రమార్కచరిత్రము
గాండు.	పాండురంగమాహాత్మ్యము	విజ.	విజయవిలాసము
చి.	పురూరపచరిత్రము	విజ్ఞా.	విజ్ఞానేశ్వరీయము
శ్రా.	ప్రభావతీప్రయత్నము	విష్ణు.	విష్ణునాయకవిలాసము
శ్రు.	ప్రభులింగలీల	వీర.	వీరచంద్రవిజయము
శ్రు.	ప్రభులింగలీల (ద్విపద)	వేమ.	వేమనమూర్తిరత్నాకరము
స.	బసవపురాణము	వేజ.	వేజయంతీవిలాసము
హు.	బహులాశ్వచరిత్రము	శం.	శంఖవిభుతస్మృతి
గి.	బ్రహ్మోత్తరఖండము	శకాం.	శకాంకవిజయము
దా.	భద్రహరి	శివ.	శివయోగి సారము
లా.	భద్రాచరిణయము	శుక.	శుకసప్తతి
గో.	భాగచరిత్రము	శృం.	శృంగారిని సాలివాలము
గో.	భాగవతము	శేష.	శేషధర్మము
గో.	భాగవతము (ద్విపద)	హ.	హాడేశకుమారచరిత్రము
గో.	భానుమతీపరిణయము	సంజా.	సంజావివరణదర్శనము
గో.	భారతము (18 పర్వములు)	సకల.	సకలకథాసారసంగ్రహము
గో.	భీమేశ్వరపురాణము	సత్య.	సత్యభామాస్వాంతినము
గో.	భోజరాజీయము	సమీ.	సమీరకుమారవిజయము
హర్మ.	మార్కండేయపురాణము	సర్వా.	సర్వార్థసారసంగ్రహము
మి.	మైరావణచరిత్రము	సా.	సారంగధర (శంభుకవి)
మి.	యయాతిచరిత్రము	సా.	సారంగధర (చే. వేం.)
త్వ.	రత్నపరీక్ష	మరా.	మరాఘండేశ్వరము
స.	రసమంజరి	వ్యా.	వ్యాకరణము
సి.	రసికజనమనోభిరామము	స్వా.	స్వామీచిషమనుసంహితము
రా.	రామాయణము	హం.	హంసవింశతి
రా.	రామాయణము (రంగవాణ్డండు)	హర.	హరవిలాసము
రాజ.	రాజరాజనరేంద్రపట్టాభిషేక	హరి, వ.	హరిశ్చంద్రనలోపాఖ్యానము
రా. వి.	రాజవాహనవిజయము [సంవిక]	హరి.	హరివంశము
రా. వి.	రాఘవసాండలియము	హరిశ్చ.	హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము (శంకర
రా. వి.	రాజశేఖరవిలాసము	హరిశ్చ.	హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము (గౌరన
రా. మా.	రామాభ్యుదయము	శం. వి.	తేమంగువకు ఇంగ్లీషు (పి శంకర
శాంతం.	శుక్లాంగదచరిత్రము		నారాయణగారి) విఘంటువు.
శ్రీ.	శుక్లిణీపరిణయము		(మొదలగునవి.)
శ్మ.	లక్ష్మణసారసంగ్రహము		
శ్మ.	లక్ష్మీవృసింహపురాణము		
శ్మ.	వర్ణనరత్నాకరము (1-2)		

శాస్త్రములు.

1. వేదము, శాస్త్రము	17. గజశాస్త్రము
2. వ్యాకరణము	18. వృక్షశాస్త్రము
3. నిరుక్తము	19. ఆశ్వశాస్త్రము
4. జ్యోతిషము	20. పురుషసామన్వికము
5. కల్పము	21. స్త్రీ సామన్వికము
6. ఛందస్సు	22. గాంధర్వవేదము
7. మీమాంస	23. భౌవాధ్యాయప్రశ్నోత్తరము
8. న్యాయశాస్త్రము	24. ఆలంకారములు
9. పురాణములు	25. నాటకలక్షణము (శృం. స.)
10. ధర్మశాస్త్రము	26. కౌశ్యలక్షణము (శృం. స.)
11. ఆయుర్వేదము	27. ఛందోలక్షణము (శృం. స.)
12. పాకశాస్త్రము	28. గాంధర్వవేదము (రాగాధ్యాయము)
13. ఆర్థవేదము	29. గాంధర్వవేదము (తారాధ్యాయము)
14. శామశాస్త్రము	30. భరతశాస్త్రఫలము
15. ధనుర్వేదము	31. చతుష్పత్తి విద్యావివరణములు
16. మర్మశాస్త్రము	32. క్షేత్రగణితము (మొదలగునవి)

ప్రకృతి శాస్త్రములు.

1. భౌతికశాస్త్రము (మై న. గారు)	11. స్వీయచరిత్రము (కం. పి. గారు)
2. రసాయనశాస్త్రము (చే. వి. శర్మగారు)	12. హిందూమతముగము (కే. వి. ల. గారు)
3. మహమ్మదీయమతముగము (కే. వి. ల. గారు)	13. జీవశాస్త్రము (ఆ. ల. గారు) [గారు]
4. పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రము (మ. సా. గారు)	14. హిందూదేశీయభౌతికశాస్త్రము (కే. వి. ల. గారు)
5. ఆంధ్రులచరిత్ర (చి. పి. గారు)	15. ధర్మదర్శనము
6. వ్యవసాయశాస్త్రము (గో. జో. గారు)	16. ఆర్థశాస్త్రము (సి. రా. రెడ్డిగారు)
7. పరిణామవాదము (చిం. పి. గారు)	17. చంద్రగుప్తచక్రవర్తి (ప. వి. స్వామిగారు)
8. వృక్షశాస్త్రము (టి. పాలకున్ రాజుగారు)	18. రాజీసంయుక్త (చే. మ. గారు)
9. కారీరశాస్త్రము, ఆరోగ్యబోధిని (విజ్ఞాన)	19. శ్మశనశాస్త్రము (డి. వేం. కి. గారు)
10. జంతుశాస్త్రము (ఆ. ల. గారు)	20. శాస్త్రపరిభాష (డి. వేం. కి. గారు)

(మొదలగునవి.)

గ్రంథసంకేతాదిపట్టికయందు శేరనివాసిశామము లాయపదములకడ నీ
శాపఁబడును.

శ్రీ

ఆంధ్రవాచస్పత్యము

అను

ఆంధ్ర) పరివదార్థ పర్యాయపద నిఘంటువు.

శ్రీ శ్యామల కామ శాస్త్రీయము.

“శ్లో. వాగర్థా వివ సంపక్తా వాగర్థ పృతి పత్రయే ।
జగతః పితరా వందే చార్వరీ పరమేశ్వరా.”

అ

అ

సం. వి. అ. పుం. 1. ఆమృతరాని మొదటి
యక్కరము, ఆకారము: చూ, వర్ణము. 1;
2. చెన్నుడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3. నలువ:
చూ, బ్రహ్మ. 1; 4. ముక్కంటి: చూ,
శివుడు; 5. గాలి: చూ, వాయువు; 6.
శిఖ, జోట్టు: చూ, నిగ. 3; 7. గాయత్రి
లోపననది (చూ, ఓమ్. చూ, గాయత్రి):
చూ, నుంత్రము. 1; 8. మిక్కిలి నిర్బంధం
చుట: చూ, బలవంతము; 9. గుఱ్ఱము:
చూ, హనుము; 10. బండిని లాగుకొనిపోవు
గుండ్రగి చట్టము: చూ, శకటము. 1; 11.
కుక్కుట శివస్వ: చూ, జోడిరల; 12.
చంద్రానింబము: చూ, లింబము. 8; 12.
మేలుపుటాళ్లు: చూ, బృహస్పతి; 14. తాచేలు:
చూ, వృత్తము. 4; 5. 15. గౌరివము:
చూ, సహ్యానము; 16. కారణము: చూ,
సోమము. 1; 17. తొడవు: చూ, భూష
ణము. 3; 18. కాలు, చాచి తెట్టిన యిమగు:

చూ, పానుము. 1; 19. కూడుకొన్న శబ్దార్థ
ములయొక్క భావ కర్తృములు: చూ, సాహి
త్యము. 1; శ్రీ. 20. గట్రాచూటి, గౌరి:
చూ, పార్వతి. 1; 21. అభావాగ్ధకము:
చూ, కూన్యము. 1; 22. కష్టార్థకము: చూ,
లేదు. 2; 23. నిర్దేహార్థకము: చూ, వద్దు;
24. శించిదగ్ధకము: చూ, స్వల్పము; 25.
అంగీకారార్థకము: చూ, సమ్మతము. 1;
26. ఉగ్ర్యార్థకము: చూ, పుట్టుక; 27.
యద్ధార్థకము: చూ, యుద్ధము; 28. అంగ
తార్థకము: చూ, ముంగిలి. 2; 29. వాంఛా
ర్థకము: చూ, వాంఛ; 30. అంతఃపురార్థ
కము: చూ, సదనము. 1; 31. అనధార
తార్థకము: చూ, సత్యము; 32. ఊర్కృతము,
ఊర్కృట్టుట: చూ, ఉ. 11; 32. ఆవ్య.
(1) మజ్జిమికదాని లేమిని తెలుపును. “చ.
ఇది శతపథ్య మాజనిని యిచ్చుడు మృత్యువు
వాండరిట్లు, నేయవము కుల పరిముక్త

మగుచున్న సనాతన ధర్మ మిత్రైం, గ దహన కర్మ మెల్ల మదిగా నిదిగా మును నిశ్చయించి మా, మొదలిటి వారొనర్చు విధముం గొనియాడితి మేము నియ్యోదన్. " భార. విరా. 1, అ. 179; "గీ. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ ధరణియు నెల్ల సుఖముఁ, గోరెదము వార లందఱు వీరవచ్చి, పాణిములు వర్ణములు నొల్లఁబాటు నేసి, కయ్యమునఁ జావనఱు ముటఁ గంటిగాఁడ. " భార. భీష్మ. 1, అ. 182; చూ, కాశీమి; (2) తనంతల అనునర్థమును తెలుపును. "ఉ. అమ్మ సరస్వతీ పర మహాత్మ్యము నన్వనియించి తీవు నా, కిమ్ముగ సర్వ ధర్మములు నీవ యెఱుంగుదు వంశ మెల్లఁ బూ, తమ్ముగ నీదుచర్యవని ధాత పడంతియె యానతిచ్చె." కళా. 4, అ. 128. ఎ, ఏ; (3) బొత్తిగా అను వర్ణమును తెలుపును. "ఎ, గీ. కులము పాడినడవఁ దలఁపఁడ పతి నెడఁ, దలచెనేనిఁ గొడుకు పలచినట్టి, వాఁడుగాన యతని వకొరమాన్నరేఁ, డింత కంటెఁ గలడ యడరుమాకు." భార. ఉద్యో. 3, అ. 9; (తలఁపఁడ=తలఁపనే తలఁపఁడు) "చ. పెక్కుభం,గులఁ బురికొల్ప నెవ్వరుగ్గు గోల్తు నేయగ యేమి నెప్పుదున్." భార. దోగ్గి. 2, అ. 59; (ఈయర్థమున క్రియల వ్యతిరేకార్థక రూప ములకే యనుపాయము క్రమగును.) : చూ, ఏని; (4) అలస్యము లేమిని తెలుపును. "నీ. పడికట్ట దిరిగి మొగ్గిగ్గుడు మదావళములు దోన రూపతీన యాధోరణులును." శై. 5, అ. 192; (5) క్రియలకు పార్థకార్థకమందు వికల్పముగ నను పోయెడు క్రమగును. "క. కనుఁగొండ యితని దైర్యము, పెనుగొండగు." తామడు. 1, అ. 58; (6) ఇది స్వరభేదము లేక పోల్పించిన విషయముయొక్క వ్యతి

రేక నిశ్చయమును తెలుపును. "ఉ. పుష్ప బా, జాసను పుష్పబాణ నివహమ్ములకుం గుటియైతి నిట్టివా, యాసనిరాకరింపఁ దగవా మగవాఁడవు కావ యర్హవా." హర. శ్రీ. ఆ. 129; చూ, పోల్పము. (7) సంశయమును దెలుపును. "ఉ. అంతటమూర్ఖుడేరి పురియా యెఱుఁగా యెనుపోత సింగమా, కాంతుము." కకు. 4, అ. 108; చూ, సంశయము (8) నిశ్చయమును తెలుపును. "నీ. కామించి యున్నఁ దత్కామ రాగంబున యతిరేక మునఁజేసి యాక్షణంబ. గీ. తనకుశుక్లపాతం బైన." భార. ఆది. 5, 131; "నీ. చేనఁబండిన విత్తు చేనిక ఫలకాంక్షఁ తేర్చి గ్రమ్ముట వెద పట్టునట్లు." కుమా, సం. 1, అ. 48; చూ, సత్యము; (9) ఒకానొకప్పుడు వాక్యాలంకారమును దెలుపును. "వ ఆది సభయే ప్రియంబెసఁగ నాద్యులు నిల్వరయేని యాద్యులే, మదిఁదలఁచంగ హరిలు నమించిత ధర్మము వెల్కఁచెని." భార. ఉద్యో. 2, అ. 70; వై. స. (10) సమానపూర్వపదముగా నున్న తచ్చబద్ధకమును దెలుపును. 'అ' అనుదానికొన్నిచోట్ల వచ్చెడి యాదేశము. "అ + కడ=అక్కడ; అ + కన్య=అక్కన్య" మొ.

అమ్. సం. వి. అ. వ. 1. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 2. తోడవు: చూ, భూషణము. 2; 3. కాలు చాచి పెట్టిన యడుగు: చూ, పాదము. 1; 4. కొన్నత్యము: చూ, పాదవు. 2; 5. అంజలి: చూ, దోసిలి; 6. అడ్డ: చూ, నెలవు; 7. సప్తస్వరముల కాలపరీమాణము: (చూ, మడ్డము) చూ, స్వరము. 2; 8. చా యి: చూ, యాదము; 9. కత్త్య, నలుచేదరపు. చోటు: చూ, ముంగిలి. 2; 10. అంతఃపురము: చూ, పడవము. 1; 11. గౌరవము: చూ, సన్మానము.

అంక. దే. వి. 1. పైపు: చూ, పొన్నము. 2;
2. మెడమీదనున్న కాండి మొదలగువానిని
మెడకిందికిఁ దెచ్చుకొనుట: రూ.-అం
కియ-అంక, అంక.

అంకకాడు. దే. వి. 1. (అంకము + కాడు.)
నుచ్చేరీడు. "గీ. ఎలసియేప్రాద్దుఁగనువొంద
నీకమరుఁడుకలహమునకంకకాడయి కాలు
ద్రవ్య." ఆము. 5, ఆ. 84: చూ, మాత్యన్య
శీలుఁడు; 2 దేహమందలి పుట్టుమచ్చలులలో
నగువానిగుఱుకు గలవాఁడు. "చ. హిమక
రుఁడంకకాడు మధువెచ్చుడుబాతి విశోధి."
కవిక. 3, ఆ. 98: చూ, గుఱుకుగల
వాఁడు.

అంకగణితము. పా. అంకలతోఁదేయు లెక్క.
(చూ, గణితము.)

అంకగణము. పై. వి. =అంగణమ్ (రూ.-అంగ
ణము-అంగనము అనికొందఱు) కత్త్య,
నలుచేదరపు చోటు. "అది యెన్నియంకగ
ముల యిల్లు." చూ, ముంగిలి. 2.

అంకతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. అన్ని. చూ, నహ్ని. 1;
2. జ్వాల: చూ, మంట. 2; 3. తామర*:
చూ, పద్మము. 1; 4. అడుగుతీ: చూ,
భగము. 12; 5. గాలి: చూ, వాయువు;
6. నలువ: చూ, బిహ్వ. 1.

అంకనము. పై. వి. అంకమ్. చిహ్నము: చూ,
లక్షణము. 1.

అంకపాఠి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆలింగనము:
చూ, సంశ్లేషము; 2. ఉపహార: చూ, దాది; 3.
ఆరుగు: చూ, వేదిక; 4. ఏఱుమద్ది * చూ,
మద్ది; 5. కొంగు: చూ, మైజాఱు; 6:
చూ, తొడ.

అంకపాఠి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆలింగనము:
చూ, సంశ్లేషము; 2. ఆరుగు: చూ, వేదిక;
3: చూ, తొడ; 4. ఏరుమద్ది * :
చూ, మద్ది.

అంకపీఠి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గారుహిద్య*:
చూ, మూని పనుపు.

అంకపాంకములు. దే. వి. బ. (అంకము...
పాంకములు.) (రూ.-అంకపాంకాలు-అంకా
పాంకములు-అంకాపాంకాలు.) 1. వేగము:
చూ, వేగము. 3; 2. శోపము: చూ
శోపము; 3. పగ: చూ, విశోధము. 1;
4. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; వి. 5.
ఉగ్రము, భయమును పుట్టించునది. చూ,
భయంకరము.

అంకము. సం. వి. అ. పుం. 1. = అంకియ-
అంక. ఒకటి మొదలగు సంఖ్యలను దెలుపు
నట్టి రేఖ: చూ, సంఖ్య. 1; 2. తొడపై
భాగము: చూ, తొడ; 3. చిహ్నము,
గుఱుకు: చూ, లక్షణము. 1; 4. చోటు:
చూ, స్థానము. 1; 5. అపరాధము: చూ,
నేరిము; 6. వాక్యాధము నభినయించుట;
చూ, వ్యంజకము. 1; 7. పదార్థము నభివ్య
యించుట: చూ, వాటకము. 1; 8. పరివిధి
ములయిన రూపకములలో శోకటి: చూ,
రూపకము; 9. తొడపు. చూ, భూగ
ణము. 2; 10. క్షగడము. చూ, యజ్ఞము;
11. చేరువ: చూ, సమీపము; 12. గాయత్రి
లోనగునది: (చూ, ఓమ్, గాయత్రి): చూ,
మంకిము. 1; 13. తొమ్మి: చూ, పక్షము;
14. కాస్త్రవిగ్రహాదులచే గలుగు నశ్వనిర్ణ
మజ్ఞానము: చూ, బుద్ధి; 15. దువృత్తము:
చూ, పాపము; 16. కప్తము, కడగిండ్లు:
చూ, శోకము; 17. చేలము: చూ, మాత్య
ర్యము; దే. వి. (1) దూఱు. "ఉ. పాం
పుఁగావ్యలక్షణము పోక దెఱుంగక దిట్టఱా
శరై, కొంకక వంకర్యములు గూర్చి నభా
లిఁజొర్రులట్లుని, శృంకః జరించుచున్ సుక
వి సంఘము పల్కులమెచ్చ కూచే, యం
ము నేయవచ్చు నలయయ్యలమున్నగఁబ్రస్తు
తింబెదన్." పై. 1, ఆ. 13: చూ, వింద. 1.

అంకమ్మ. ద్వ. వి. (అంకు + అమ్మ.) ఒక గా
మదేనత: చూ, మమలక్ష్మి. 3.

అంకవన్నియ. ద్వ. వి. (అంకము + వన్నియ.)
గుట్టము పెక్కుట కిటువర్కల నమర్చిన
మెట్టు, (రికాబు): చూ, వన్నె. 18. (రూ-
అంకవన్నె.)

అంకవిద్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. గణితము, లెక్క:
చూ, సంఖ్య. 1. (చూ, గణితము)

అంకశయ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. చోవు: చూ,
మరణము; 2. నేలవడక. చూ, మృతశయ్య;
3. నల్లకాడు: చూ, శ్రీకావము; 4. పాడె:
చూ, శవయానము.

అంకాపాంకములు. దే. వి. బ. (అంకము +
పాంకములు.): చూ, రూ-అంకపాంకములు
(రూ-అంకాపాంకాలు-కొనుము. "క.కింక
గులచేత నందన్, లంకకు వేగం దనందినన్
విరి యంకా, పాంకాలు దరి కొనంగ నిరం
కుళి సాహసనమరుడగు దిశముఖుడున్." రా.
రా. 7, ఆ. 49.)

అంకాలమ్మ. ద్వ. వి. రూ-అంకమ్మ: చూ,
మమలక్ష్మి. 3. (అంకాశమ్మ అనియు)

అంకారించు. వా. స. కి. 1. లంగడయెత్తు, ఓడి
చోరయెత్తిపోవు; 2. సిద్ధముచే.

అంకించు. సం. స. కి. 1. పొగడు, "వ. అని
మతీయు సముచిత సంభాషణంబుల నంకిం
చుమన్న కరమ నైష్ఠవీ రత్నంబును." భాగ.
8, స్కం. 134: చూ, స్తుతించు; దే. అ.
కి. (1) సంతోషించు. "వ. సంకలభవాండు
మండపంబు సంకుచేసిన పాంకంబున నంకిం
చుచు" వసు. 4, ఆ. 28: చూ, సంతోషిం
చు, స. కి. (2) ఆడించు "ఎ, గీ. ఖడ్గ
ఘంకింప నైష్ఠవికరముఁబట్టి, వాంఛితంబెట్టి
వేడుము వరముననిన." వై. 9, ఆ. 144:
చూ, తిరిగించు (3) తిప్పియడు. "న
మొగ మడ్డమంకించి." నిర్వ. 8, ఆ. 38:

చూ, తిప్పు; (4) దొంగిలించు. "క. సంక
లంబద్ధవారే, యంకింతురు నీడు రాజ్యభుగ్గ
ము ననువుల్." కృష్ణ. 2, ఆ: చూ, ము
చ్చిలించు.

అంకితము. సం. వి. (అ. అ. అ.) 1. ఎంచేబ
డినది: చూ, గణితము. 2; 2. గుణుతిడఁబడినది
3. కృతియిడఁబడినది; 4. మచ్చేవేయఁబడి
నది; 5. విరుదిడఁబడినది. మొ.

అంకితుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గుణుతిడఁబడి
నవాఁడు; 2. కృతిపొందఁబడినవాఁడు, కృతి
భర్త.

అంకినీడు. దే. వి. గుట్టుపుత్రేనునకు వేయు నలం
కారము: చూ, హయము.

అంకియ. వై. వి. 1. అంకము. రూ-అంక,
2. కటి మొదలగు సంఖ్యలను కలుపునట్టిరేఖ:
చూ, సంఖ్య. 1; 2. లోకము. రూ- అంక:
చూ, వశము. 1.

అంకియము. దే. వి. ఎద్దు మొదలగు వానిపై
వొక పొగ్వపు భారము: రూ-అంకము,
అండియము- రూ-అండెము: చూ, పెజీక.

అంకిలము సం. వి. అ. పుం. అంకురము: చూ,
మొక్క. 1.

అంకిలి. దే. వి. 1. తొలుమూలము: రూ-అంకు
(సం, న):— తొలుమూలము; 2. అపద.
"క. ఇంకని జలములు గలిగిన, యింకొక్క
యగాధవరసి నిడినంజాలున్, సంకోచింపక
మమునీ, యంకిలిఁబావుటకు నీవయ్యెడ
వనినన్." కంచ. వా. 1, ఆ. 222: చూ,
విరుక్తు; 3. కలఁత. "క. అని యూరడిలఁగఁ
బలికిన, వినియంకిలి దేలు చిత్తవృత్తి గలం
గు నంగవ యెద్దుడిగన్." భార. ఉద్యో.
3, ఆ: చూ, సంతాపము; 4. అడ్డము. "ఎ,
గీ. మహిధరమువేయునంకిలిమానుటయము." కా.
కా. 3, ఆ. 11: చూ, వారము. 1.

అంకిలిసము. ద్వ. అ. కి. అర్హంతరము. “క.
దైవికమై, యంకిలి పడియెడి చనులకు, సం
కటపడుటదియు శౌక విచారమే చెపుడా.”
భో. 8, ఆ. 378: చూ, నట్లువడు.

అంకిలిపెట్టు. దే. స. కి. అర్హంతరము “వా, డా
యలికై నన్ను నిటనంకిలి పెట్టినయపు”
రా. సుం, కాం. 71 : చూ, వారించు.

అంకు. దే. వి. 1. రూ-అంకమృ: చూ,
మూలమృ. 3; 2. తాలుమూలము చూ, అం
కిలి. 1.

అంకుటము. సం. వి. అ. పుం. గడియమృ: సు
దీపిడి వంకర యినుపకమ్మి, కుంచె కిల
: చూ, బీగము.

అంకుడు. దే. వి. దేవుడు చూ, వేలపు.

అంకురము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-అంకు
రము మొలక: చూ, మొక్క. 1; 2. జల
ము: చూ, సలిలము; 3. నెత్తురు చూ, గిక్త
ము. 1; 4. గోమము. చూ, వెండుగ. 1.

అంకురములు. పా. ఏకదశబీజము, ద్విదశబీ
జము అని ద్వివిధము.

అంకురాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నాటుటకు
గ్గాను దఱచుగా విక్తులబోసి మొలపించిన
మొలకలు, కింగు: చూ, నాటు. 1.

అంకురించు. సం. అ. కి. కందలించు చూ,
మొలకెత్తు.

అంకురితము. సం. వి. (అ. అ. అ.) మొలకె
త్తినది: చూ, సంభారము. (రూ-అంకురి
తము.)

అంకురదుర్గరము. సం. వి. అ. పుం. మదపుటే
నుగు: చూ, హస్తీ.

అంకురస్థాయము. సం. వి. అ. పుం. గొప్పయే
నుగు చిన్నదియగు సంకురమునకు లోబడి
నది.

అంకురము. సం. వి. అ. పుం. 1 = అంకుసము,

ఏనుగు కుంభస్థలముమీద బొడిచెడియాయు
ధము. (చూ, స్పటి.) : చూ, భాగము. 1.

అంకుశరేఖలు. అం. పాదరేఖలలోని విశేషము,
రాజవాత్స లక్షణము: చూ, లక్షణము. 1.
(పాదమందు అంకుశ, కుండల, మాలికాదిరే
ఖలున్న భాగ్యవంతులగు రాజులకు లక్ష
ణగుననుట కాస్త్రము.)

అంకుసంబుమాది. ద్వ. వి. మూల: చూ,
నక్షత్రము. 1.

అంకుసము. వై. వి. అంకుశము: చూ, అంకుశము.

అంకురము. సం. వి. అ. పుం. రూ-అంకురము,
మొలక: చూ, మొక్క. 1.

అంకురితము. సం. వి. చూ, రూ-అంకురితము.

అంక. వై. వి. 1. అంకము. అదను: చూ, సమ
యము. 1; 2. మెదమీడినన్నకాండి మెదక్రిం
దికిఁ దెచ్చుకొనుట. చూ, మీ-అంక. 2; స.
3. అంక. ఒకటి మొదలగు సంఖ్యలను దెలు
పునట్టి రేఖ. చూ, సంఖ్య. 1, 4. అంక.
లోతున చూ, సకము. 1 (రూ-అంకియ)

అంకగొను. ద్వ. స. కి. (అంక + గొను)
ఆచ్ఛాదించు. “గీ. మబ్బు, లండలి పూర్వకృతి
రవిమధ్య మంకగొనఁగఁ, జిక్కుపడక
చరించు నంకొక్క కరటి.” రా, వి. 3.
ఆ. 43: చూ, మూయు. 1.

అంకవ. దే. వి. ఒకరకపు పండ్లచెట్టు: చూ,
వృక్షము.

అంకము. దే. వి. 1. గుట్టము నెక్కుట కిలుప్ర
క్కలమర్చిన ఇనుక మెట్టు, (రికాబు): చూ,
అంకవన్నియ; 2. అండెము: చూ, రూ-అం
కియము.

అంకవన్నియ. ద్వ. వి. (అంకము + వన్నియ.)
రికాబు. (అంకకల్పమున కిక్కడ పొన్న
ముగ్గుము.) “నీ. గోమధికంబులఁ గొమరొందు
కల్పంబు పజ్జొల మొలకవన్నియలను.” 2.

పందలి యాదేనుఁగుఁ యా, హస్తీ; దే. వి.

(1) శోభము. “చ. అ, య్యనిమిషవాధుఁ బట్టుకొని యంగశవ్యకుఁడు మింగె” భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 123: చూ, శోభము;

(2) వగ. “చ. పాల కవణంపు తీని నికఁ బూవఁగఁ జాలనటంచు నేల తొ, య్యలికఁజే వేల్పు హజ్జఁబడి యంగఁజేదన వేందమం తయొన్, బొలుపుగ విన్నవించుకొనఁ బోయె నొకొ యన మట్టు తోవకుం, బలువుగఁ గగిమ్మి దుమ్మిగని పాతెవడిన్ మరగాడ్చు పెంతునన్.” అచ్చ. కిషిం. కాం, రామా. 5, ఆ. 224; అచ్చ. అయో, కాం. 55: చూ, శోభము; (3) ఆయతము. “ఉ. అంగ

దఁదత్స్వయంపరి మహా మహా వైధన కేరి చూతికిన్, గంగిగన గంటపైఁ గొడుపు వాల్చిట యెన్నఁడువాటనుండియున్, సం గరిమం గరంబుగ మనంబున భావనసేయ నైరి యా, మంగళకార్య నిష్ఠులయి మగ్ధుమ లోకమునన్ మహిపకుం.” నై. 3, ఆ. 25, కుమా, సం. 12, ఆ. 808: చూ, యత్నము; (4) ఆపద, ఉపద్రవము. “ద్వి. అంగదు యావరాజ్యమునందునునిచి, యంగదలేని పౌఖ్యముఁబొందు మీవు.” రా. కిషిం, కాం. “క. ఓరాయఁడ యాయంగద, కోరు వలేటికు వచ్చె నూళ్ళన్నియు.” నీలా. 2, ఆ. 58: చూ, విపత్తు; (5) ఆకలి. “చ. అటుగునె యుక్కుగుండు కడునంగద మింగి గిన.” రా. ఆర, కాం. 2, ఆ. 121.; నై. 8, ఆ. 178: చూ, బుభుక్ష; దే. అవ్య.

(6) సంతాపాగ్ధము : చూ, సంతాపము. అంగదట్టము. దే. వి. (అంగము + దట్టము.)

స్త్రీలు మొలంగట్టుకొనెడు వస్త్రము, పానద నీ. తతనితంతా భోగధన కాంతుకములోని యంగదట్టపు కావరంసువలన, శశికాంతుమణి కి శాఖోపాంగ.” ప్యా. 2, ఆ. 27: చూ,

వస్త్రము.

అంగదము. సం. వి. అ. న. కేయూరము, సంది కడియము: చూ, భూషణము 2.

అంగదములు. అం. దిశద్ధనలుగాక మిగిలిన కుభావగ్రముల (నుతులు) కు వాగంతుకము లని నామములు. వానిలో నివి రెండు అంగ దములు: చూ, అగంతుకములు. (అనుబంధ ములో చూడుము)

అంగద్వి. వంశము సం. వి. 5. పుం. ఒకాకొక పిట్ట: చూ, పక్షి.

అంగదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వాల్చిపుతుఁ డు: చూ, వానరము; 2. భగత మహారాజు కొడుకు: చూ, పుతుఁడు. 1.

అంగదేశ (స్త్రీ). అం. ముఖ్యమగు దేశ (స్త్రీ)లలో నొకతె: (చూ, శేశ (స్త్రీ)లు.) : చూ, స్త్రీ.

అంగన. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఉత్తరదిక్కు, సం దలి యాదేనుఁగు; చూ, హస్తీ; 2 ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 3. శరీర పౌష్ఠవముగల యాఁడుది. చూ, స్త్రీ, 4. కన్యారాశి: చూ, రాశి. 2; అం. 5. అప్పదిగ్గజముల భార్యలలోనొకతె: చూ, దిగ్గజ భార్యలు.

అంగనము. సం. వి. అ. న. 1. పయనము: చూ, పరియాణము; 2. అంగళ. మొలనూలు; చూ, భూషణము. 2; 3. అంగణము. నలువేదర పుచోటు: చూ, మంగిలి. 2

అంగవంచకము. అం. ఉపాయము, సహాయము, దేశకాల విభజనము, అపదకుఁబ్రతికొని, కార్యసిద్ధి. (5)

అంగపాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అలింగనము: చూ, సంశ్లేషము. (రూ-అంగపాలి.)

అంగపొగిణములు. అం. విరామము, దుర్భేదము, లఘువు, గురువు, పుత్రము, కాక పాదము. (6)

అంగవిల్ల. దే. వి. (అంగము + విల్ల) ఆఁడుకు డుమల మొలను గట్టెడి పెండి బంగారముల విల్ల: చూ, భూషణము. 2.

అంగభక్తుడు. సం. వి. అ. పుం. మరుడు. చూ, మన్మథుడు.

అంగమచ్చేము. దే. వి. (అంగము + మచ్చేము.)

చిన్నము, గుఱుకు. "కా. జోనా పోయె దవా ననుంగలచి యెలా యింక నీతోడ నెం, లేనీమింపగ నాడఁజెక్కినిదిగో నీయం గమచ్చేము నా, చేసీలోననె రాజు తావ రెగదా చెక్కింతు నీకీల కీర్ గానీ యిం దులకేమి తాగునునికేల తొమ్ము తాటిం చుచున్." సారం. 2, అ. 187; "క. దైత్యు ని డుంగమచ్చేములు గడ్డివి." రామా. 5, అ. 288: చూ, లక్షణము. 1.

అంగమర్దనము. సం. వి. అ. వ. ఒడలు పిను కుట: చూ, సంవాచనము. 1.

అంగమర్దము. సం. వి. అ. పుం. — పై —

అంగమర్దకుడు. సం. విగ. (అ. అ. అ.) ఒడలు పినుకువాడు: చూ, సంవాచకుడు.

అంగమర్ది. సం. విగ. (క. ఈ. క్.) — పై —

అంగమర్దుడు. సం. విగ (అ. అ. అ.) — పై —

అంగము. సం. వి. అ. వ. 1. అవయవము: చూ, విశేషము. 3; 2. అనువు: చూ, వెరవు; 3. ఒడలు: చూ, శరీరము; 4. అప్రాగ్ధము: చూ, అప్రధానము; 5. అంగదేశము: చూ, దేశము; 6. చుట్టంజు: చూ, అటు. 1; విగ. 7. అవయవములు గలది: అంగి, అవ యవి; 8. సమీపించినది : చూ, సమీపము 2; తదివ్. — అం. 8. సేనాంగములు. — రథము, గజము, కురగము, పదాతి. (4); పంచాం గములు. — తిథి, వారము, నక్షత్రము, యోగ ము, కరణము. (5); శరీరాంగములు. — కర ములు రెండు, చరణములు రెండు, శీరము, లలాటము, భుజములు రెండు. (5); కన్యా దాసాంగములు. — వాద్దానము, ఫలదానము, కన్యాసంవరణము, కన్యాదానము, నిరీక్ష ణము. (5); వేదాంగములు. — శిక్ష, వ్యాకర

ణము, ఛందస్సు, నిరుక్తము, జ్యోతిషము, కల్పము. (6); వేదోపాంగములు. — మీ మాంసము, న్యాయశాస్త్రము, పురాణము, ధర్మశాస్త్రము. (4); రాజ్యాంగములు. — స్వామి, అమాత్యులు, సుహృదులు, శోశము, రాష్ట్రము, దుర్గము, బలము. (7); సభా సప్తాంగములు. — విధాన్ములు, కవీశ్వరులు, భట్టాచార్యులు, గాయకులు, పరిహాసకులు, ఇతి హాసకులు, పారాణికులు. (7); యోగాంగ ములు. — యమము, నియమము, ఆసనము, పానిచాయామము, ప్రత్యాహారము, ధ్యాన ము, ధారణ, సమాధి. (8); యోగయమాంగ ములు. — సత్యము, దయ, శ్రమ, ధృతి, మితాహారము, అర్జవము, బ్రహ్మచర్యము, అస్తేయము, అహింస, శౌచము. (10); నాట్యోప యోగాంగములు. — శిరస్సు, దృష్టి, తారలు, పుటలు, భృవులు, నాసికము, గండములు, అధరము, చిబుకము, ముఖము, కంఠము, హస్తములు, పక్షము, జకరము, పార్శ్వములు, కటి, డోరులు, జంఘలు, చరణ ములు. (19); రాగాంగములు. — మధ్యమాది, మాళవశ్రీ, తోడి, బంగాళము, ధైరవము, వరాటి, ఘూర్జరి, గౌడము, శోలాపాలము, వసంతకము, ధన్యాసి, దేశి, దేశము. (18); రాగోపాంగములు. — ద్రావిడి, ఘూర్జరి, వరాటి(1), మలహరి. (4); వరాట్యుపాంగ ములు. — కాతనీవరాటి, ద్రావిడ వరాటి, వైంధవ వరాటి, శివస్థాన వరాటి, నాకస్వర వరాటి, ప్రతాప వరాటి. (6); కుండ్యు పాంగములు. — చాయాకుండి, తురుష్క కుండి. (3); ఘూర్జర్యుపాంగములు. — మళా రాష్ట్ర ఘూర్జరి, సారాష్ట్ర, దక్షిణ, ద్రావిడ. (4); వేదోపాంగములు. — చుంది, చాండి, కాంక, ప్రతాపము. (4); క్రియాంగ ములు. — భావక్రియ, స్వభావక్రియ, శివ క్రియ, ముకతక్రియ, త్రినేత్రక్రియ, ముఖ

క్రియ, హమక్రియ, టమక్రియ, ఇండ్రిక్రియ, హాగక్రియ, ధాన్యక్రియ, విజయక్రియ. (12); 10 తాళప్రాణకళా భేదము: చూ, స్వరము. 2, (చూ, తాళము. 2) (ఇత్యాది); దే. వి. (1) కీతి, వేదము "ఉ. అంగము సోమవా పసిండి 'యంగము' కొన్నెలవంక నెన్నో సర్." విజ. 1, ఆ. 40: చూ, విధము. 1; (2) అందము, సాగను చూ, సౌందర్యము.

అంగమొల. మి. వి. (అంగము + మొల.) వస్త్రసీనమైన మొల. (ఇక్కడ అంగ కిబ్బము వ్యతిరేకలక్షణముని యెఱుంగునని) (క.గ) చూ, దిసమొల.

అంగమొలవాడు. ద్వ. వి. బట్టఁ గట్టరివాడు. చూ, దింగబరుడు [కీపుడు.

అంగమొలవేల్పు. ద్వ. వి. దిసమొలవేల్పు: చూ, అంగరంగ వైభవములు జా. పెక్కు సంపదలు అంగరంగ వైభవములు. కరీర ల వైభవములు. "అంగరంగ వైభవముల సమగ్రములయిన యారగింపుల" సారంగధర చరిత్ర (చూ, రంగరంగ వైభవములు)

అంగరక. దే. వి. వైవధరించు చొక్కాయ చూ, వస్త్రము.

అంగరకా. వా. వి. —పై.—

అంగరత్న. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అంగ రత్న. —పై. 2. = అంగరత్న. కిక్కులు కరీర రత్న దార్థముచేయు క్రియ: చూ, రత్న. 2.

అంగరత్నకుడు. సం. వి. రత్న దార్థముకూడఁ బోవుట: చూ, భటుడు. 1.

అంగరపూవియలు. దే. వి. ఒకానొక వ్యక్తము: చూ, భక్త్యము.

అంగరాగము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. చంద్ర వాదుల పూజ: చూ, పూజ. 2. తావి: చూ, చరితుళము. 1; 3. గంధము: చూ, వాసన. 1.

అంగరాజ. సం. వి. ఆ. పుం. 1. రాజనకు తరువాత రాజు, యువరాజు: చూ, రాజ. 1; 2. అంగాధిపుడు, కర్ణుడు: చూ, రాధేయుడు.

అంగరుణ. దే. వి. చూ, రూ. అంగరొణ్ణ.

అంగరుహము. సం. వి. ఆ. న. రోమము: చూ, వెండుక. 1.

అంగరేకు. పై. వి. అంగరత్న. 1. వైవధరించు చొక్కాయ. "వాటక పొట్టించు అంగ రేకుల వాని." పే. 3, ఆ. చూ, వస్త్రము. (రూ. అంగరేకు) ; 2. కిక్కులు కరీర రత్నముచేయు క్రియ: చూ, రత్న. 2. (రూ. అంగరేకు)

అంగరొణ్ణ. దే. వి. ఒకానొక భక్త్యము. "వ. గారెలు బూరెలు మోరుండిలంగరొణ్ణలు. గూల్పపిడ లాదిగాంగల భక్త్యంబులు." పాంస. 1, ఆ. 105: చూ, భక్త్యము. (రూ. అంగరొణ్ణ)

అంగరేకు. పై. వి. చూ, రూ. అంగరేకు. అంగలాడుచే దే. ఆ. క్రి. 1. కమ: చూ, స్రుక్కు. 5; 2. భీతిచేనము. చూ, విల పించు. (రూ. అంగలాడు. భీతిచే నము "వ. ఆ. కళవుననాడువాల భుజింగని గొండని యంగలాడుచున్." అను 3, ఆ. 19; "ఉ. చెన్నఁజెట్టుకొని నేరికి నేటికి నంగలాడుకన్." పాగం. 2, ఆ. 80; పాంస. 4, ఆ. 229.)

అంగలాడుపు. దే. వి. వగ. చూ, శోకము. (రూ. అంగలాడు. రంగారాయచరిత్ర. 3, ఆ. 239.)

అంగవస్త్రము. సం. వి. ఆ. న. ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము.

అంగవస్త్రాదము. సం. వి. ఆ. పుం. క్షౌర యాకము, చీగపేను: చూ, యాకము.

అంగవింశే. దే. అ. 89. 1. ఉత్పాదించు. 2. అ. 7, అ. 48: చూ, యత్నించు; 2. చేరు. పద్మ. 3, అ. 123: చూ, సమీపించు; 3. తెగబడు. పాండు. 3, అ. 51: చూ, సాహించు; స. 89. 4. అతిక్రమించు. 5. అ. 145: చూ, దాటు.

అంగవికర్తనము. పా. చూ, అంగచ్ఛేదము. అంగవికలుడు. సం. వి. 1. అనయవములు పోయినవాడు: చూ, లేవఁజాలనివాడు; 2. మూర్ఛిల్లిన వాడు: చూ, మూర్ఛితుడు. 1.

అంగవికృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మూర్ఛ: చూ, రోగము. 1.

అంగవిక్షేపము. సం. వి. అ. పుం. 1 అవయవములకదలిక: చూ, విక్షేపము. 4; 2. వాక్యార్థము: భిన్నయించుట: చూ, వ్యంజకము. 1. (చూ, అభివ్యక్తి) (చూ, సృష్టము.)

అంగసంగము. సం. వి. అ. పుం. శరీరముల కలయిక: చూ, సంయోగము.

అంగసంస్కారము. సం. వి. అ. పుం. సూత్రచే రేఖామనంబిలి ముడికిని పో: గొట్టుట: చూ, తలయంటు. 1.

అంగహారము. సం. వి. అ. పుం. అవయవముల కదలిక: చూ, విక్షేపము. 4.

అంగహీనము. సం. వి. ఇ. అవయవలోపము: చూ, అపాంగము. 3.

అంగహీనుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వికలాంగుడు: చూ, లేవఁజాలని వాడు; 2. మరుడు: చూ, మన్మథుడు.

అంగర. వై. వి. 1. అంగర. పలుచేదరపు చోటు. చూ, ముంగిలి. 2; 2. అంగర. మొలమూలు: చూ, భూషణము. 3.

అంగరృవాడ దే. వి. 1. పలుసరకులుంచుకొని యమ్మెడు చోటు, పసారము: చూ,

దుకాణము; 2. అంగడిపిధి: చూ, వీధి. 3. అంగాంగీభావ సంకరము. సం. వి. అ. పుం. అలంకార విశేషము: చూ, అలంకారము. 3. అంగాధిపుడు. సం. వి. అ. పుం. అంగరాజు, కర్ణుడు: చూ, రాధేయుడు. అంగారకమణి. సం. వి. ఇ. పుం. అంగారక గ్రహమునకు ప్రియమగుమణి, పృథ్వీము: చూ, రత్నము. 1.

అంగారకము. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1. 2. సుంబలగలగర: చూ, భృంగరాజము. 1; 3. పచ్చేగోరంట: చూ, మహాసహ.

అంగారకగర్వరము. సం. వి. అ. పుం. సువర్ణాది లోహములు కరఁగెడు మూస: చూ, మూస.

అంగారకవాము. సం. వి. అ. పుం. మంగళ వారము: చూ, వారము. 1.

అంగారకీతము. సం. వి. ఇ. బౌద్ధగారజేయఁబడిన: చూ, అంగారీతము. 3.

అంగారమడు. సం. వి. అ. పుం. కుజుడు: చూ, రాహువు. 2.

అంగారగంధ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఇంగువ: చూ, హింసువు.

అంగారగమన. అం. అటుపదివారుగు తంత్రములలో నొకటి: చూ, తంత్రములు.

అంగారిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కుంపటి: చూ, ప్రియ్యి. (రూ-అంగారిణి.); 2. నూర్మడు విడిచినదిమ్మ. (రూ-అంగారిణి.)

అంగారధాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కుంపటి: చూ, ప్రియ్యి. (రూ-అంగారధానిక.)

అంగారపాత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. —వై.—

అంగారపాలి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నివ్వరిమీఁద కార్చిన రొట్టె: చూ, భక్ష్యము.

అంగారపోణి. —వై.—

అంగారమంజరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నివ్వరిమీఁద గుత్తుల కామగు: చూ, కాదప్పుము.

అంగారమంజరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, అంగారమంజరి *.

అంగారము. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, పహ్ని. 1; 2. నిప్పులేని బొగ్గు: చూ, పహ్ని. 1; 3. ఇంగుడి, గార. * : చూ, హింగుడి.

అంగారములు. పా. దుర్బహంగారము, శల్యాంగారము, దీపాంతారము, కిలాంగారము. (4)

అంగారవల్లరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, అంగార మంజరి *.

అంగారవల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చిలుకేనుక: చూ, బాదంగి; 2. కరంజకము *: చూ, కాదప్పుము; 3. బండి గురి వెండ *: చూ, తులాలీజము; 4. గుంజ, గురిజ, గురి వెండ *: చూ, శ్వేతపాకి (చూ-అంగార పల్లిక.) [చూ, పొయ్యి

ంగారశకటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కుంపటి:

ంగారి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. —పై.—

ంగారిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. —పై.—; 2. చూ, చెఱువగడ; 3. మోదుగు మొగ్గ: చూ, మోదుగు.

ంగారిత. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. కుంపటి: చూ, పొయ్యి; 2. మోదుగు మొగ్గ: చూ, మోదుగు.

ంగారితము. సం. వి. అ. న. 1. మోదుగు మొగ్గ తొడగడము: చూ, శిల్పినిక; పుం. 2. మోదుగు మొగ్గ: చూ, మోదుగు; విణ. 2. బొగ్గుగా చేయబడినది: చూ, అంగారకిరము. గారుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-అంగారకుడు: చూ, రాహువు 2; 2. మాంధాతతో: బోరినయొక రాజు: చూ, రాజు. 1.

గార్ధకీడితము. సం. వి. అ. న. రతిబంధ క్షేదము: చూ, రతిబంధము. (ఇట్లు-అంగార్ధ నిరీడితము.)

గార్ధ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. బొగ్గులరాసి: చూ, పహ్ని. 1.

అంగి. సం. విణ. (న. ఈ. న.) 1. అవియవ ములుగలది: చూ, అంగము. 7; 2. దేహము గలది: చూ, శరీరము; 3. ముఖ్యమైనది: చూ, శ్రేష్ఠ్యము; వై. వి. (1)=అంగిక. మింగాళ్లదాక వేలాడు చొక్కాయ; వైనధరించు చొక్కాయ; చూ, వస్త్రము. (రూ-అంగి. అంగరక)

అంగిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. అవిక: చూ, వస్త్రము, 2. =అంగి. మింగాళ్లదాక వేలాడు చొక్కాయ, వైనధరించు చొక్కాయ సమి. 1, అ. 74: చూ, వస్త్రము.

అంగికము. సం. వి. అ. న. కనుబొమలుగ గదల్చుట మొదిలగునది, అభినయవిశేషము (చూ, అభినయము.) చూ, వ్యంజకము. 1.

అంగిటిగుంట ద్వ. వి. కుత్తుక మొదటనుండు గుంట. రామా. 8, ఆ. 155: చూ, వాచిక. అంగిటిముల్లు. దే. వి. 1. గళాంకురము, కుత్తుక లోపలగలిగెడుగోగము. బస. 53, పొరట. 24, పం: చూ, గోగము 1; 2. కుత్తుక మొదటనుండుగుంట. బస. 52, పొరట. 23, పం: చూ, వాచిక.

అంగిగనుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నవబహ్మి లలో నొకడు. చూ, బహ్మి. 1; 2. సద్ద ఋషులలో నొకడు: చూ, ము. 1.

అంగిరమ్మ. అం. మహిమతానము శేడింటిలో నొకటి: చూ, మహిమతానములు.

అంగిరుడు. సం. వి. అ. పుం చూ, అంగిరనుడు.

అంగిలి. దే. వి. అంతర్గళము, లోకుత్తుక, దళ. 1, అ. 198; చూ, మెడ.

అంగలిగుంట. ద్వ. వి. కుత్తుక మొదటనుండు గుంట. రూ-అంగిటిగుంట: చూ, వాచిక.

అంగి. వై. వి.=అంగిక. మింగాళ్లదాక వేలాడు చొక్కాయ, వైనధరించు చొక్కాయ: చూ, వస్త్రము.

అంగీకరించు. సం. అ. 39, స. 39. అనుమతి
లింఁచు. భాగ్య. 1, అ. 45; చూ, సమ్యక్
లింఁచు.

అంగీకారము. సం. వి. అ. పూ. 1. అనుమతి:
చూ, సమ్యక్ము. 1; పా. 2. వ్యాపారములలో
హుందీలు మున్నగు వానిని ఒప్పకొనుట.

అంగీకృతము. సం. వి. అ. అంగీకరింపఁ బడినది.
చూ, స్వీకృతము. [1]ము.

అంగీకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చూ, అంగీకా
అంగీయము. సం. వి. అ. శరీరసంబంధ మయినది.

అంగు. దే. వి. 1. రీతి, వేదము. వందా.
6, అ. 9: చూ, విధము. 1; 2. సాగను.
య. 3, అ. 52: చూ, సౌందర్యము.

అంగుటము. సై. వి. 1. అంగుష్ఠము. బొట్టన
వేలు. భాగ. అగ. 2, అ. 104; కకు. 1,
అ. 182: చూ, వేలు. 2; 2. వేలు. చూ,
వేలు. 1.

అంగుడుడుడిపి. దే. వి. అ. చోడిగొట్టు. చూ,
నూకకుడు. 1. (రూ. అంగుడుడుడుపు.)

అంగురి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చూ. అంగురి
చూ, తొండముచివర.

అంగురీయకము. సై. వి. అంగురీయకము. ఉంగ
రము: చూ, భూషణము. 2.

అంగురి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, రూ-అం
గురి; 2. వేలు: చూ, వేలు. 1. (రూ-అం
గురి.)

అంగురితోరిణము. సం. వి. అ. న. 1. మెడఁ
బట్టి గంటుట; 2. అధివంద్రాకారపుబొట్టు.
చూ, బొట్టు. 1.

అంగురకర్షరీతము. సం. వి. అ. స్త్రీ. గండ
దోషముగను దెలియఁజేయు గుఱుకు: చూ,
లక్షణము. 1.

అంగురపాష్టరీతము. సం. వి. అ. స్త్రీ. పశు
సంఖ్యా నూచనము: చూ, లక్షణము. 1.

అంగుష్ఠము. సం. వి. అ. పూ. 1. అంగుటము.

బొట్టనవేలు: చూ, వేలు. 2; 2. వేలు:
చూ, వేలు. 1.

అంగుష్ఠాదిశ్శ. సం. వి. అ. స్త్రీ. భౌతికసం
ఖ్యా లక్షణము: చూ, లక్షణము. 1.

అంగుళము. సం. వి. అ. పూ. అఱు యవలీజ
ముల పరిమాణము, వేలు: చూ, వేలు. 1;
2. బొట్టనవేలు: చూ, వేలు. 2; అం. 3.
శీర్షిమద్వాల్మీకి రామా యణ పరిపాదిత
శీర్షిరామచంద్ర మహాపురుష సాముద్రిక
లక్షణములు ముప్పది రెండింటిలో నిరుపది
రెండవదగు చతుర్వ్యవస్థలలో మొదటిది:
చూ, లక్షణము. 1.

అంగులితీర్ణము. సం. వి. అ. న. ఉడుముతోలు
తో: గుట్టి వేళ్లకుఁకొడిగొను కవచము:
చూ, వాచవారణము.

అంగులిత్యాణము. సం. వి. అ. న. —పై.—

అంగులివర్ణములు. అం. శీర్షిమద్వాల్మీకి రామా
యణ పరిపాదిత శీర్షిరామచంద్ర మహా
పురుష సాముద్రిక లక్షణములు ముప్పది
రెండింటిలో ఇరువదెనిమిదవదగు నవతనువు
లలో ఆఱవది: చూ, లక్షణము. 1.

అంగుళిమానము. సం. వి. అ. న. మూర, జేన
మొదలైన కొలత; (రూ-అంగుళిమానము.)
అంగుళిముద్ర. సం. వి. అ. స్త్రీ. పేరుచె
క్కిన యుంగరము: చూ, భూషణము 2.
(రూ-అంగుళిముద్ర.)

అంగుళిమోటనము. సం. వి. అ. న. మెట్టికలు
విఱుచుట: చూ, పుచ్చటి.

అంగుళిస్ఫోటనము. సం. వి. అ. న. —పై.—

అంగుళీటము. సం. వి. అ. న. ఉంగరము:
చూ, భూషణము. 2.

అంగుళీత్యాణకీర్తనము. అం. ధనుర్విద్యావిలాస
మందుండు నలుబదాఱు పగిమేయములలో
నొకటి: చూ, పగిమేయములు.

అంగుళీజము. సం. వి. అ. న. కుండలదుగ్గి
ము*: చూ, వెక్కుడు.

అంగుళీయకము. సం. వి. అ. న. = అంగుళీ
యకము. ఉంగరము: చూ, భూషణము. 2.
అంగుళీలు. సం. వి. అ. పుం. శ్రీమద్వాల్మీకి
రామాయణ పరిపాదిత శ్రీరామచంద్ర
మహాపురుష సాముద్రిక లక్షణములు మున్న
దిశంకింటిలో నిరుపదేదవనగు అష్టవంశ
సంతతులలో రెండవది చూ, లక్షణము. 1.
అంగూరు. దే. వి. దాగ్రిహవిశేషము*: చూ,
స్వాదుఫల.
అంఘ్రి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. అమగు: చూ,
పాదము. 1; 2 ద్విసంజ్ఞ. చూ, రెండు. 2,
3 మూలము: చూ, వేరు. 1.
అంఘ్రికాడించే. సం. స. క్రి. అడుగుకాడించే
చూ, తప్పు. 2. [చూ, వేరు. 1
అంఘ్రినామము. సం. వి. అ. పుం. మూలము
అంఘ్రిపద్మము. సం. వి. అ. న. నేలతామర *
చూ, పద్మము. 1. [చూ, పనస. 2
అంఘ్రివణస. సం. వి. అ. పుం. వేరుపనస *
అంఘ్రిపము. సం. వి. అ. పుం. చెట్టు: చూ,
వృక్షము.
అంఘ్రినర్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ కోలపాన్న *
చూ, పృశ్నినర్తి (రూ-అంఘ్రిపర్తిక.)
అంఘ్రిస్కంధము. సం. వి. అ. న. చెట్టు
మొదలు: చూ, వృక్షము.
అంచుడు. సం. వి. అ. పుం అడిగెడువాడు:
చూ, యాచకుడు. [1.
అంచె. సం. వి. ఇ. పుం. 1. అగ్ని చూ, వహ్ని
అంచనము. సం. వి. అ. న. పూజ: చూ,
సపర్య.
అంచలము. సం. వి. అ. పుం. = అంచే. చెంగు
చూ, మైదాలు
అంచించే దే. అ. క్రి. ఫలపరిమితి నూహించే
చూ. 1, అ. 102. చూ, తోచే 4.
అంచితము. సం. వి. 1. పూజించబడినది.
చూ, సహ్యనితము; 2. పొందబడినది. చూ,

పాప్రము. 1; అం. 3. కిరఃక్రియలు పదు
నేడింటిలో నొకటి: చూ, కిరఃక్రియలు;
4. బాహుప్రచారములు పదింటిలో నొకటి.
చూ, బాహుప్రచారములు; 5. చరణ క్రి-
యలాటింటిలో నొకటి: చూ, చరణ క్రి-
యలు; 6. కరణములు నూటయొనిమిదింటిలో
నొకటి: చూ, కరణములు.

అంచితండు. సం. వి. పూజించబడినవాడు:
చూ, పూజితుడు. 1.

అంచితయ. దే. వి. పత్తికలు లోనగువాని
మోదికొనిపోయెడు జనులను, బండ్లులో
నగునవియును, మార్గమున నక్కడక్కడ నిలి-
చెడు ఘట్టము. "అంచెగుడ్డలు, అంచెబో-
యలు, అంచెబోయిలు" మొ: చూ, టపా.

అంచె. దే. వి. 1: చూ, రూ-అంచితయ; 2.
బాగు. కాశీ. 1, అ. 132; స్వా. 5, అ.
61: చూ, పంక్తి. 1.

అంచే. వై. వి. 1. = హంస. తూ. దుదిండి, తెలి-
పిట్ట: చూ, హంస 1; 2. = అభ్యాశమ్.
దగ్గరి, రూ-అంచే-అంచే-అంచే, అంచిత-
అంచితంలు-అందుపాటు: చూ, సమీపము. 1.

అంచేగలులపాము. ద్వ. వి. హంస తూలికా
తిల్పము; చూ, శయ్య. 1. [హృ. 1.
అంచేగుట్టపుడోడు ద్వ. వి. నలువ: చూ, బి
అంచేత్తడిచెలియ. ద్వ. వి. నలువరాణి:
చూ, సరస్వతి. 1. [రూ-అంచేనా.

అంచేన. దే. వి. ఫలపరిమితి నూహించే
అంచేనజామే. దే. అ. క్రి. చూ, అంచించే.
అంచేపదము. వై. వి. = హంసపాము. వాగ్ద-
యందు తక్కువలచోటను చెడు హంసపాగా
కారమైన గుఱుకు, ఆము. 5, అ. 23: చూ,
హంసపాము. (వాకుకలో హంసపాము,
అంసపాము)

అంచేయాన. వై. వి. = హంసయాన. హంసపండి-
నడక గలవాడు: చూ, ప్రే.

అంచేయేనుగుమావంతు. ద్వ. వి. మరుడు, చూ, మన్మథుడు.

అంచేయేనుగుమావంతుడే. ద్వ. వి. అనిరు ధుడు, మన్మథునికొడుకు. చూ, విశ్వకేతువు.

అంచేవును. వై. వి. హంసరాహుత్తు నలువ: చూ, బస్మా. 1. (రూ-అంచేరాకు.)

అంచేల. దే. వి. వైపు చూ, పాప్యము. 2

అంచేలము. దే. వి. కొవము నళ. 3, భా 1308. చూ, కోషము.

అంచేలదిడి. కే. వి. దేవంగం చూ, నవి.

అంచే. వై. వి. 1. = అంచల, కొంగు. చూ,

మోటు; 2. బట్ట మొడిటిబద్ద, అనుగవంతు:

చూ, బద్ద. 1; 3. అగ్గిము. చూ, నువ 3;

4. బండికింటియాకు. “న. పండ్రెండంచే

లు నాటుక ముటును.” భాగ. 5, స్కం. 2,

అ. 79 చూ, శిష్యుము. 2; 5. బ. చేయి

మొన. “అంచేల కేత నప్పలించి.” శ్రే. త్రి

య: చూ, స్తనము, దే. వి. 8. చేందము:

చూ, విధము. 1; 7. దిగ్గజ చూ, సమీప

ము. 1, , స, కిరీ. 8. పుచ్చే. చూ, పంపు

11, 9. తాడించే చూ, మొత్తు. 2; 10.

అజ్ఞాపించే చూ, పెలకచ్చే.

అంచలవాడు. దే. వి. చిత్తరువులు వ్రాయువా

డు: చూ, ముచ్చి.

అంజము. సం. వి. అ. న. కన్ను: చూ, నేత్ర

ము. 1.

అంజన. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. వాయువుభా

ర్య: చూ, వాయువు; 2. ఉత్తరపుదిక్కు

నందలి యాదేనుగు: చూ, హస్తీ; అం. 3.

అజునకినాలుగు కళలలోనొకటి: చూ,

కళలు.

అంజనకాడు. మి. వి. = అంజనకాడు. అంజనము

వేసిపోయిన వస్తువులను కనుగొను మాంత్రి

డు: చూ, అంజనకాడు.

అంజనకేలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నలియనుగం

ధద్రవ్యము, గువ్వగు త్రిక*: చూ, విద్రుమలరూ-

అంజనగంధకిదము. పా. సరేసును, అంజనగం

ధకిదమును. రక్తస్ఫురమునుగడిపిఆగ్నిపెట్టెల

పక్కనుబూయు మందులలోనొకటి.

అంజనము. సం. వి. అ. న. రూ- అంజనము.

కాటుక: చూ, చోడు; 2. తుత్తయ: 3.

రసాంజనము; 8. కాటుకటాయి: చూ, సోపీ

రము. 2; పుం. 4. పడమటిదిక్కునందలియాదే

నుగు: చూ, హస్తీ; 5. గృహగోధిక: చూ,

బల్లి; 6. నల్లతుమికి*: చూ, తుమికి; 7.

దీపపు కిలు: (చూ, కొడి) చూ, సిగ. 4.

అంజనములు. అం. వారికేళాంజనము, వీరధ.

ద్రాంజనము, నీలాంజనము, గరుడాంజనము,

కపోతాంజనము, కర్పూరాంజనము, ప్రివో

ధాంజనము, బాలనూర్వీడియాంజనము,

క్షైరవాంజనము, విజ్ఞానాంజనము, ప్రికా

కాంజనము, దివ్యాంజనము, హరిద్రాంజ

నము, మాయాంజనము, నేత్రామృతాంజ

నము, సోపిరాంజనము మొ.

అంజనవర్ణి. అం. ఆశ్వకాస్త్రయనందలి అను

వర్ణములు పండ్రెండింటిలో నొకటి: చూ,

అనువర్ణములు.

అంజనవిద్య. పా. ఒకవిధమును కాటుక నజరే

తికివ్రాసి యందునలనబోయిన ధనమును,

దొంగలను, నిక్షేపములను దెలియఁదగినది.

అంజనాచలము. సం. వి. అ. పుం. కాటుక

కొండ: చూ, పర్వతము.

అంజనాదేవి. అం. అష్టదిక్పాలకుల భార్యలలో

నొకరే: చూ, దిక్పాలిని భార్యలు.

అంజనాధిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. కాటుక బల్లి:

చూ, బల్లి.

అంజనావతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఈశాన్య

దిక్కునందలి యాదేనుగు: చూ, హస్తీ;

అం. 2. అష్టదిగ్గజముల భార్యలలో నొకరే:

చూ, దిగ్గజ భార్యలు.

అంజని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. వాయువుభార్య
చూ, వాయువు; 2. కాటుకతాయి: చూ,
సావీరము. 2; 3. కటుకగోళి: చూ,
శకులాదని. 1; 4. అంజన చందన కుంకు
మాదులచేత నలంకరించుకొను స్త్రీ: చూ,
స్త్రీ.

అంజనిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గరికండ్లపాము:
చూ, సర్పము; 2. కాటుకబల్లి: చూ, బల్లి,
3. ఈశాన్యదిక్కు నెండ్లి యాడేనుగు: చూ,
హస్తీ; 4. కంపెలుక, మంచు. చూ, మూషి
కము.

అంజనగ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. తోకచుక్క
లోనగు ఉత్పాతలతనము: చూ, తోక
చుక్క.

అంజలి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. నతి, దండము
చూ, పన్నెలకోలు; అం. 2. సంయుతహ
స్తములు ముప్పదిరెండింటిలో నొకటి: చూ,
సంయుత హస్తములు; పుం. 3. మానిక: చూ,
నేరు. 1; 4. అంజలి: చూ, దోసిలి; 5. అం
జలి, బొట్టనవేలు పంచిమోపుడువేలి మెద
టఁగూర్చి తక్కినవేళ్ళుచేచిన రెండుచేతు
లను గూర్చివ్రేసినది: చూ, వ్యంజకము. 1.

అంజలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దావరదంగి *:
చూ, దేవతాళము.

అంజలికారిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సున్నపు
గచ్చే బొమ్మ: చూ, పుత్రలిక; 2. నమ
స్కారి *: చూ, ముడుచుదామర.

అంజన. సం. అప్య. యుడితి, వేగముగ: చూ,
వేగము. 3.

అంజనము. సం. వి. పాండవదినది: చూ,
పార్వతి. 1.

అంజన్ము. సం. వి. ప. న. వేగము: చూ,
వేగము. 3.

అంజ. దే. వి. బాలికాకీర్తి: విశేషము. భా.

5, అ. 78: చూ, బాలికాకీర్తి.

అంజక. దే. వి. భయము. రా. కిష్కి-ం, కాం.
200సారట. 13, పం: చూ, వెజ్రపు
అంజకము. సం. వి. అ. న. కన్ను: చూ,
నేత్రము. 1.

అంజిష్టుడు. సం. వి. ఈ. పుం. పగటిజోతి:
చూ, మాయక; (చూ- అంజిష్టు.)
అంజి. దే. వి: చూ, అంజి. 1.

అంజి. దే. వి. 1. చూ- హంజ- అంజి- అంజి-
హజ్జి, అడుగు. స్వా. 3, ఆ. 91: చూ,
పాదము. 1; 2. చెంత. చూ, సమీపము. 1.
అంజినకాడు. నై. వి. చూ, అంజనకాడు.
అంజిమెడపట్టు. అం. ముప్పదిరెండు విన్నాన
ములలోనొకటి, మస్తీపట్టు: చూ, విన్నా
నములు

అంజి. నై. వి. 1. అంజలి. చూ, గోసిలి.
(చూ- అంజిలికి.)

అంజిలిగుంజిలి. దే. వి. 1. గాసినిందినది:
చూ, గాసి. 2; అప్య. 2. గాసినిందినట్లు,
బాధనొందినట్లు. బస, పు. 84, పాట.
10, పం.

అంజియించు. దే. ఆ. కి. చూ, సందేహించు.
అంజి. దే. ఆ. కి. చెటరు. బస, పు. 113.
పాట. 8. పం: చూ, భయపడు.

అంజిరు. దే. వి. చూ, మేడి. *

అంట. దే. వి. 1. చర్మము: చూ, చెరము;
2. ఒకరిపాక్కయ: చూ, విస్తరి; 3. అనుట:
చూ, ప్రస్తావము. 2; 4. విండము. అచ్చ.
మం, కాం. 29; చూ, ముద్ద. 2, 5. బ. గుం
పు. ఆము. 3, ఆ. 33: చూ, సమాహము.

అంటగు. దే. ఆ. కి. 1. ఋతుమతియగు.
చూ, సమర్థుడు; 2. చూ, ఎంగిలయరు;
3. మలినముగు. చూ, మైలడు. 1; 4. అగుది
యగు; చూ, మైలడు. 2.

అంటనిజే. నై. వి. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

అంటలుగట్టు. దే. అ. 39. ఒకటిగా చేయఁ చూ, గుంపుగూడు.

అంటసిలు. దే. అ. 39. చేయ, రూ-అంటసిల్లు : చూ, సమిపించు.

అంటుకు. దే. వి. (అంటి + అకు.) 1 కదలిప ర్తము: చూ, రూ-అంటుకు; 2. ఎంగిలి విస్తరాకు: చూ, పుల్లియ. 2.

అంటి. దే. వి. కదలి, అరటి* రుక్మాం. 1, అ, 8: చూ, రంభ. 2.

అంటించు. దే. స. 39. 1. (లేలు) కట్టు: చూ, గాడుచు. 8; 2 కాల్పు చూ, దహించు, 3. అంటుధాతువునకు పేర్గణము (రూ-అంటుకేయు)

అంటిగది. దే. వి. కులట: చూ, అంకులాడి.

అంటిన. దే. వి. 1. అంటింత* : చూ, ర్మణము. 1; 2. తొడును. చూ, సంబంధము. 1

అంటు. దే. వి. 1. చెలిమి. అము. 4, అ. 34.

చూ, స్నేహము. 1; 2. చెలికాడు: చూ, స్నేహితుడు. 1; 3 కూడిక చూ, సంయోగము; 4. తాకుడు. పరిబంధ.

1, అ. 155: చూ, స్పర్శము. 1, 5. ఎంగిలి. చూ, భుక్తిర్ముఖము; 6. అంటరాని వస్తువు

పుయ్యెక్క స్పర్శము; 7. అర్థము, వెలు పలనుండుట. ఉ, రా. 8, అ. 57. చూ, శ

తన్ను. (చూ, మట్టు. 1); 8. ఆశోచము: చూ, మైల. 4; 9. వండికడుగని పాత్ర: చూ,

పాత్రము. 8. బ. (అంటులు-అంటు); 10. బ. చెట్టుగుట్టుకైట్టునుండి వంచిపాడునట్టి

కొమ్మ, చెట్టునుంచికొమ్మలో నగునానినంచి పాతి పైరుచేసినట్లు. మార్కు. 1, అ.

57; స. 39. 11. పొందు. ఉ, హరి. 2, అ. 153: చూ, పొపించు; 12 తాకు. భాగ.

అది. 2, అ. 214; హరి, ఉ. 7, అ. 81; చూ, స్పృశించు, 13. (నూనె) రాచు. "సం

పెంగనూనె యంటిరి." కళా. 7, అ; పను.

5; అ. 74; (ఈయగ్ధమందే తలంటుటనివాడుక.): చూ, రుద్దు. 1.

అంటుకట్టు. దే. వి. వెలుపలనున్న స్త్రీ స్నాన దినమునఁగట్టెడి మయిల బట్టలమూట. చూ, ముట్టుకట్టు.

అంటుకట్టు. దే. స. 39. చెట్టుగుట్టుకైట్టునుండివచ్చిన కొమ్మకు మరియొక మొక్కను కలియఁగట్టు, అంటుతోక్కు: చూ, తోక్కు. 3.

అంటుకత్తియ. ద్వ. వి. 1. రూ-అంటుకత్తె-నంటుకత్తె-నమపుకత్తె-పిరియరాలు: చూ, స్త్రీ; 2. విటి-చూ, విటుకులాడి. (రూ-అంటుకత్తె.)

అంటుకాడు. దే. వి. చెలికాడు. పైబ. 4, అ. 34: చూ, స్నేహితుడు. 1.

అంటుకొనిపోవు. దే. స. 39 ఆపహరించుకొని పోవు. చూ, ముచ్చిలించు

అంటుకొను. అ. 39. 1. కూడు. చూ, సంధించు. 3. [విటుడు.

అంటుగాడు. దే. వి. లంకెకాడు. చూ, అంటుజోడు. దే. వి. అంటుపోగుల జేత:

చూ, భూషణము. 2. [ట్టు.

అంటుతోక్కు. దే. స. 39: చూ, అంటుక అంటుదగు. దే. అ. 39: చూ, సమర్థాడు.

అంటునూనియ. ద్వ. వి. తలంటుకొనునూనె: చూ, తైలము. (రూ-అంటునూనె.)

అంటుపడు. ద్వ. అ. 39. 1. అకుచియగు: చూ, మైలపడు. 1; 2. మలినముగు: చూ, మైలపడు. 2; 3: చూ, ఎంగిలియగు;

4. చూ, సమర్థాడు.

అంటుపూస. దే. వి. ముత్తెపుచ్చివృథుంగంటిన ముత్తెము: చూ, ముత్తము. [యూకము.

అంటుపేను. దే. వి. ఒకరకము పేను; చూ, అంటుపోగులు. దే. వి. బ. చెవిసంటియగు

దెడి పురుషుల కర్ణభూషణము, అంటుజో

దు: చూ, భూషణము. 2. [ము. 1.
 అంటువు. దే. వి. విదాలనము: చూ, భూషణము
 అంటుమిడి. ద్వ. వి. చెట్టుగుట్టను చెట్టును
 దీపించి అంటుకట్టిన చూమి. *: చూ,
 చూమిడి. [మెడ చూ, మెడ. 1
 అంటుమెడ. ద్వ. వి. అణగినమెడ, ఇటుకు
 అంటుమొగ్గలయూ. పా. బీజసరము.
 అంటుగోగము పా. సాంకారిమికవ్యాధి.
 అంటుతాయి దే వి అయిపాకంతుము చూ,
 రాయి.
 అంటులు. దే. వి. బ. 1: చూ, అంటు 10,
 2 సంతకడుగని పాకంతుము, అంటు. 9,
 3 అంటుపేలు. చూ, కేను. 2. (మా-అంటు)
 అంటువాయు. దే. స. కి. సంబంధమునుపడి
 లుకొను. జై. 4, ఆ. 108; శుక. 1, ఆ. 3
 అంటెలు. దే. వి. బ. 1. చింపగుడ్డలనుగూర్చి
 వట్టినబొంతి: చూ, వస్త్రము, 2: చూ,
 దొంతరవళులు. [201. చూ, తృణము 1.
 అంటిరింత. దే వి. అంటిసో పరిబంధ. 1, ఆ.
 అండ. దే. వి. 1. అకియము భాగ. 1,
 స్కం. 368: చూ, పాపు. 2, 2. దగ్గరి
 ఉ, రా. 8, ఆ. 256; శుక. 1, ఆ. 208.
 చూ, సమీపము. 1; 3. పృథ్వము. అచ్చ.
 కిష్కిం. కాం. 38: చూ, వెనుక. 1;
 4. మంటిగడ్డ. “గోడ అండలూడి నడిపోవు
 చున్నవి, అండబొందుకు.”
 అండకటాహము. పా. అండకోశము: చూ,
 బ్రహ్మాండగోళము. [వృషణము.
 అండకము. సం. వి. ఆ. పుం. స. వట్ట: చూ,
 అండకోశము. సం. వి. ఆ. పుం. 1—పై.—;
 పా. 2: చూ, అండకటాహము, 3: చూ,
 స్త్రీకోశము.
 అండగట్టు. దే. ఆ. కి. (అండ + గొట్టు) గో
 గుడయ్య. పర. 1, ఆ. 175: చూ, తడయ్య
 అండగొను. దే. ఆ. కి. (అండ + గొను.)

1.—పై.— మార్గము. 1, ఆ. 182; 2. వెనుకంజే
 వేయ్య. అచ్చ. యు, కాం. 382: చూ,
 వెనుదీయు 1; స. కి. 3. అక్రియిండు,
 ఊరికి ను. భార. ఉన్యో. 4, ఆ. 208:
 చూ, పాపుగొను.
 అండగోడ. ద్వ. వి. తన్నుగోడ, అండవేసిన
 గోడ: చూ, మట్టిగోడ. [గిమడు.
 అండజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కిష్కిం: చూ, మృ
 అండజము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కిట్ట: చూ,
 పక్షి; 2. పాము: చూ, సర్పము; 3. చేప.
 చూ, మిల్క్ము. 1; 4. తొండ. చూ, సరి
 టము; 5. ఉడుము: చూ, తేలుమేపరి;
 6 స్త్రీపురుష వివక్షత తెలియఁజేయు కోడి
 పల్ల: చూ, పుంజి; 7. గొలి. చూ, బల్లి;
 8. మినరాకి. చూ, రాకి. 2; వి. 9.
 గుడ్డునలనక మట్టినది.
 అండజములు. అం. స్పృష్టి భేదములు నాలుగిం
 టిలో నొకటి. చూ, స్పృష్టి భేదములు.
 అండజాడు. సం. వి. ఆ. పుం సెకి నెలుగు:
 చూ, నూయ్యడు.
 అండనము సం. వి. ఆ. న. అడ్డనము ఒడ్డన
 ము, కేడెము: చూ, హరిగ.
 అండపోషకయుగులు పా అండపోషకమును అం
 గము దీనికుండును. పుట్టుటకుముందు పిండ
 మును పోషించుట దీనిపని. తల్లి రక్తమునం
 దున్న యాహార మియండపోషకము గుండ
 పిండమున ప్రవేశించి పోషించును. (ప్లాసెం
 టాయి.) [యుక్తము.
 అండమసి. సం. వి. న. పుం. కేను: చూ,
 అండము. సం. వి. ఆ. న. 1. గుడ్డు: చూ,
 కేకికోశము; 2. వట్ట: చూ, పృథ్వము.
 అండములు. అం. లక్షణాంగము లేదనియెనిమి
 దింటిలో నొకటి: చూ, లక్షణాంగములు.
 అండములుజేలుట. అం. లక్షణములు ముచ్చది
 లెండింటిలో నొకటి: చూ, లక్షణము. 1.

(శ్రీరాముని సాముదిగ్గక భగవత్సమములో నొకటి.) [చూ, శోగము. 1. అండవాయువు. సం. వి. ౬. పుం. వట్టనాపు: అండవివరము. పా. గింజ సైవగల చోయందలి మాక్షరంగపును.

అండ్రిశ్చి, పా. అశ్వకాస్త్రమునందలి చిత్ర వర్ణములు ముప్పదింటిలో నొకటి: చూ, చిత్రోద్గమము. [పణము.

అండసీమ. సం. వి. ౯. పుం. వట్ట: చూ, స్మ అండా. వై. వి. మాండ. అండీ: చూ, పాత్రము. 6. [చూ, మిస్సము. 1.

అండాలువు. సం. వి. ౬. పుం. కల్లలకేళ: అండాశయము. పా. విత్తనములకెత్తె.

అండీ. వై. వి. మాండి: చూ, అండా. (రూ. అండీ.—“అండీమీద అండీ యొక్కించి 8.”)

అండియ. దే. వి. బాబ్బటకొమ్ము: చూ, శృంగము. 3. (రూ. అండే) [కియము.

అండియము. దే. వి. రూ-అండేము: చూ, అండియండు. సం. వి. అ. పుం. 1. బలపంతుడు చూ, లావరి; 2. అంగజోల: చూ, సావిరిల్లుడు.

అండుకము. సం. వి. అ. పుం. చూ, లకుముకి.

అంత. వై. స. 1. అభి. సమస్తము, యావత్తు.

స్వా. 3, ఆ. 124: చూ, సర్వము; 2. ఆ కొలది కళా. 2, ఆ. 178; భార. ఆది. 8, ఆ. 207; రాఘ. 3, ఆ. 23; “అంతకు దగినంత”: అంతపట్టు, అంతియ-రూ-

అండే-అంతే, 3. ఆయుర్దేశపు కొలది. కళా. 3, ఆ. 93; 4. రెట్టింపు. భార. భీష్మ. 1, ఆ. 27: చూ, రెట్టి. 1; 5. అపుడు. భార. ఆది. 6, ఆ. 112; భార. ఆది. 2, ఆ. 183: చూ, అప్పుడు; దే. దగ్గి.

6. —వై.—దే. ఆప. 7. పరిమితిని తెలుపుట. “ఇనుమంత, కాసంత.” మొ:

అంతటి. వై. దగ్గి. అనంతరము: చూ, విమ్మట అంతటికి. వై. దగ్గి. సమస్తము, అంత: చూ,

చూ, ఏసి; వై. దగ్గి. ౯. రూ-అంతట. అనంతరము. పృథ్వా. 2, ఆ. 27: చూ, పిమ్మట; 9. కంటసె. దూ. 1, ఆ. 197; బాహు. 1, ఆ. 32: చూ, కంటడి; 10. అక్కడ. వార. 6, ఆ. 40: చూ, తత్త.

అంతంత. వై. దగ్గి. (అంత + అంత.) 1. అందం, ఆదాచ. భార. విరా. 1, ఆ. 248: చూ, అక్కడక్కడ, 2. కాలక్రమమున. వసు 2, ఆ. 85.

అంతకరణపురి. అం. జ్ఞానేంద్రియపురి మొదలగు పురుషనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, పురుష.

అంతకరణము. సం. ౯. అ. న. లోపలి యింద్రియము. చూ, పృథ్వయము. 2.

అంతకరణములు. అం. మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము. (4.) [స్త్రీ. చూ, స్త్రీ.

అంతపురకాంతి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అంతపురకాంతి. సం. వి. ఆ. పుం. కొద్దో: చూ, సావిరిల్లుడు.

అంతపురి. సం. వి. అ. న. అంతపురి. అంతపుర స్త్రీలుండేడు చోటు: చూ, సదనము. 1.

అంతపురి. సం. వి. అ. న. అంతపురి. —వై.— అంతపురితోద్యోగి. పా అంత: పురుషునకధికారి: చూ, అంతర్వంశికుడు.

అంతఃపరివాహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సరస్వతీ నది: చూ, నది.

అంతకము. వై. వి. అభి. అంతు, టోకు, మొత్తము: చూ, వెరసి. 1.

అంతకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. జేయుడు చూ, యముడు; 2. భరణీనక్షత్రము చూ, నక్షత్రము 1; ౩. చెఱువే వాడు: చూ, వాళకుడు.

అంతట. వై. దగ్గి. అనంతరము: చూ, విమ్మట అంతటికి. వై. దగ్గి. సమస్తము, అంత: చూ,

సర్వము.

అంతరము. ద్వ. ద్వి. (అంత+దనుక.): చూ, రూ-అంతరము.

అంతరము. ద్వ. ద్వి. —మై.—“గీ. అంతరము సమ్యేనంతరము.” భా. 1, అ. 163

అంతరము. సం. వి. అ. న. 1. అలవాటు: చూ, స్వభావము; పుం, న. 2 రూ-అంతరము. చిహ్న: చూ, నుద 3, 8. నిశ్చయము: చూ, సత్యము; 4. చోట చూ, మఱియు; 5. ఒప్పదమయినది: చూ, గమ్యము. 3; 6. సమీపించినది చూ, సమీపము 1; 7 కడపటిది: చూ, నగని, 2.

అంతరంగము సం. వి. అ. న. రూ-అంతరంగము. అంతరంగము. 1. గుండె: చూ, హృదయము 2; విణ. 2. పొదియనునందు నది.—మై.—

అంతరంగుడు. సం. వి. అ. పుం. ముఖ్యుడై హితుడు. చూ, స్నేహితుడు. 1.

అంతరంగుర. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గుఱ్ఱపునడకల లో భేదము చూ, హయము.

అంతరజాతిత్వము. అం. కళిజాతి, వ్యవధి జాతి, కురిగజాతి. (3)

అంతరదామర. మి. వా. పి. (అంతరము + తామర.) నామకము: చూ, పద్మము. 1.

అంతరపల్లవీ. మి. వా. వి. (అంతరము + పల్లవీ.) ఒకరకము పావురము: చూ, పావురము.

అంతరభాషలు. పా. 1. రాగజ్ఞానాక్షిప్తముల యిన యష్టాదశ పదార్థములలోనొకటి: చూ, అష్టాదశపదార్థములు; 2. కనుభాషాంతర భాష-పాలవాహనిక; పంచమషాడవ జాంతర భాషలు-లలిత, కిరణావళి, కళద్యావళి అని మొత్తము. (3)

అంతరము. సం. వి. అ. న. అవ్య. 1. అంతరపు. భేదము: చూ, వేరుపాటు. 1; 2. అవకాశము, తెలిపి: చూ, సందు. 6; 3. గౌరవము: చూ, సన్మానము; 4. బహిర్యంతరము

ము, మయిదానము: చూ, వెలుపల; 5. సందు, చిల్లి: చూ, గంధర్వము. 1; 6. అడ్డపాటు: చూ, వ్యవధానము. 3; న. 7. అభ్యంతరము: చూ, నడిమిచోటు; 8. అవిను, తటి: చూ, సమయము. 1; పుం. 13వ్య. 9. కట్టుగోక: చూ, వస్త్రము; 10. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 11. ఆత్మ: చూ, పగవార్త; విణ. 12. తనది: చూ, స్వతంత్రము; 13. అన్నెము: చూ, పరాయి; 14 నెలుపలిది; 15. శుభు చూ, సమానము; అవ్య. 16. తనది. చూ, స్వంత్రము; 17. ఒక్కొక్కలోనుండి మఱియొక లెక్క తీసి వేయుట: చూ, గహితము. 18. శస్త్రము: చూ, యజ్ఞము; పా. 19. తియ్యగ మొదలగు వారి తీగమీడిద్వైవిధమున ఒకనైపునుండి రెండవనైపునకు పోవుమాగు.

అంతరమూర్త్యు. అం. అవాంతర భేదములు నాలుగింటిలోనొకటి. చూ, అవాంతర భేదములు.

అంతరవకాశము పా. గుడిగిరి మంటి లేబువుల మధ్యమధ్యనుండు ఎడముల మొత్తము.

అంతరపల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, అంతరదామర*.

అంతరహితుడు. సం. విణ. కుదిలేనివాడు: చూ, ఆపాదుడు.

అంతరాత్మ. అం. 1. అగ్రులు తో-విష్టనింటిలో నొకటి: చూ, ఆత్మలు; పా. 2. ఆత్మలోపము

అంతరాపత్త. సం. వి. అ. స్త్రీ. గర్భిణి: చూ, మోలము. (చూ, విష్ణుము.

అంతరాయము. సం. వి. అ. పుం. పనిచెలుపు:

అంతరాలోక్యానువిధము. అం. సమాధులయి దింటిలోనొకటి: చూ, సమాధులు.

అంతరాశ్వానాదుకము. అం. —మై.—

అంతరాశము సం. వి. అ. న. 1. ఎల్లదిక్కులను

నడిమిచోటు: చూ, మండలము. 1; 2. అ
భ్యంతము: చూ, నడిమిచోటు.
అంతరించు సం. అ. కి. 1. చేయ్యే. చూ, మ
రణించు, 2. చెడు: చూ, నశించు; స. కి.
3. కడిచు: చూ, దాటు. 3.
అంతరితము. సం. వి. అ. ప. రూ-అంతరితము.
అకను: చూ, వ్యోమము. 1.
అంతరితకాస్త్రము. పా. వాయువుయొక్క కి
లోష్ఠి భేదములను గుఱించియు, వానిని న
కలుగు మార్పులనుగుఱించియు చర్చించేకా
స్త్రము. (మెటెరోలజీ) [త్రము.
అంతరితము. సం. విణ. శశించినది: చూ, శ్రమ్య
అంతరితము. సం. వి. అ. ప. రూ-అంతరితము.
అంతరితము. సం. వి. అ. ప. దీవి: చూ,
లంక. 1. [వస్త్రము.
అంతరియము. సం. వి. అ. ప. కట్టుగోక: చూ,
అంతరువు. వై. వి. 1. = అంతరము. భేదము:
చూ, వేఱుపాటు. 1; 2. అంతస్తు, ఓలము:
చూ, మఱుగుచోటు.
అంతర్గడుడు. సం. విణ: చూ, నిష్ప్రయోజ
కుడు.
అంతర్గతజ్వరము. సం. విణ. లోపలి ఉష్ణము:
చూ, గోగము. 1.
అంతర్గతము సం. విణ. 1. నడుమఁబొందెబ
డినది; 2. మఱువఁబడినది: చూ, విస్మృ
తము.
అంతర్గతోష్ణము. పా. 1. మంచుగడ్డకరగి నీరగున
పుడుగాని, నీరు ఘనీభవించి మంచుగడ్డయ
గుశపుడుగాని సంఘించువిధముకటి; నీరు
ఆవిరియగునపుడుగాని, ఆవిరినీటిరూపము
గామాఱునపుడుగాని సంఘించువిధముకటి;
2: చూ, అంతర్గతజ్వరము. (వేడిమి)
అంతర్గమము. సం. వి. అ. ప. లోపలియిల్లు,
నట్టిలు: చూ, సదనము. 1.
అంతర్గత. పా. మహాదకానాధుని సంవత్సరముల

ను అంతర్గతానాధుని దకాసంవత్సరములచే
గుణించఁగావచ్చిన మొత్తమును 120 చే
భాగించిన యెడల వచ్చిన పరిమాణము.
అంతర్ద్వారము. సం. వి. అ. ప. 1 పెద్దగుమ్మ
ము నడుమనుండు చిన్నగుమ్మము చూ,
వాకిలి; 2. యింటినడుమవాకిలి: చూ,
నదనము. 1.
అంతర్ద్వీపకాన్యాము. సం. వి. అ. పుం. కుం
డలోనున్న దీపముపైకి నెలుగకలోపల నే
పరీకాశించుచుండు దీపము.
అంతర్ధ. సం. వి. అ. పు. చూ-అంతర్ధ. మ
ఱుగు: చూ, వ్యవధానము. 3.
అంతర్ధి. సం. టి. ఇ. పుం. —పై.—
అంతర్ధూరిము. సం. విణ. లోపల నడచినది:
చూ, తీలు.
అంతర్ధూమి. పా. భూగర్భము: చూ, అధో
భూమి.
అంతర్ధ్వజము. సం. విణ. దుఃఖమునొందిన
మనస్సుగలవాడు: చూ, వినుతుడు.
అంతర్ధ్వమడు. సం. విణ. న. —పై.—
అంతర్ధ్వలితము. పా. దృష్టికియలు పడునెనిమి
దింటిలోనొకటి: చూ, దృష్టికియలు.
అంతర్ధ్వఖుడు. సం. విణ. బయటికి సంపాది
వలె గనఁబడుచుండియు లోపల బ్రహ్మ
జ్ఞాన పరిపూర్ణుడైనవాడు.
అంతర్ధ్వగము. సం. వి. అ. పుం. మానకిక
పూజ: చూ, సవర్య.
అంతర్ధ్వమి. సం. వి. క. పుం. 1. ఆకృత్య:
చూ, పరమాత్మ; 2. తీపుడు: చూ, హంసుఁ
డు. 2; విణ. 3. లోపలనుండువాడు.
అంతర్ధ్వమిశ్రావ్యము. పా. పరమాత్మ తత్వ
మునుగూర్చి జెప్పినోక వేదభాగము: చూ,
వేదము.
అంతర్ధ్వమి. సం. వి. క. పుం. ఉత్తరము,
లోపల నడచియుండువల్లుఅటుగింపజేయుచున్న

సమస్య. “ శ్రీకాంతునిది నమన్నడు, రా
కొమరుని కర్పియము రథశిథియన్నం,
దేకొలదిసన్నమఱుగును, ఏకాదశివాడు
సప్తమేదే గడియల్ ” మొ.

అంతర్దాపిక. పా. శబ్దాలంకారములలో నొకటి.
చూ, శబ్దాలంకారములు.

అంతర్గ్రంథికుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,
అంతఃపురోగ్యోగి

అంతర్గర్భి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గర్భిణి: చూ,
మూలము. [లోగను. 1.

అంతర్వమి. సం. వి. ఇ. న. అశీర్వాదాధి: చూ,
అంతర్వాణి సం. విణ. 1 కాస్త్రము సెఱి
గినవాడు: చూ, సమర్థుడు; 2. మనస్సు
లోని మంచిచెడ్డలు చెప్పుకొ.

అంతర్వాహిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. భూమిఅడు
గున పాటునది: చూ, నది.

అంతర్వేది. సం. వి. ఇ. పుం. 1. పుణ్యక్షేత్ర
ము: చూ, భూమి. 1; విణ. 2. లోనిది
తెలియువాడు. [చూ, హాస్యము.

అంతర్వాసము. సం. వి. అ. న. లోనవ్యవ
అంతర్వారము. సం. విణ. మఱుగుపడినది.

అంతర్వార్తకుడు. సం. విణ. అగోచరుడు: చూ,
కానరానివాడు. 2.

అంతలపాంతలవాడు. ద్వ. వి: చూ, దూరపు
చుట్టము.

అంతవట్టు. ద్వ. స. (అంత + వట్టు.) 1. అంత
యు. హరి, పూ. 5, ఆ. 229; హరి, పూ. 9,
ఆ. 157: చూ, సర్వము; 2. ఆకొలది.

భార. స్త్రీ. 2, ఆ. 158: చూ, అంత. 2.

అంతర్యయ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-అంతక
య్య. 1. చోవు: చూ, మరణము; 2.
సేలపడక: చూ, మృత్యుయ్య; 3. నల్ల
కాదు: చూ, శృకానము.

అంతస్సు. వై. వి. 1. అంతరువు: చూ, మఱుగు
లోను; 2. కక్ష్య, తొట్టెకట్టు: చూ, ముం
నీర్తి. 2; 3. మేడ. “రెండంతస్తుల యిల్లు”.

చూ, సదనము. 1; 4. గుండె. “తమఅంత
స్తుమంచిది. ”: చూ, హృదయము. 2;
5 ఇంటిపైభాగము, కప్పు: చూ, పరువు. 5;
6. చేయిమీదికెత్తుకొని నిలుచున్న పురుషుని
చేయి పొడవుకొలది: చూ, నిలువు. 2.

అంతస్థ. పా. రహస్యముగానిచే లంచేము:
చూ, లంచేము.

అంతస్థములు పా. య, ర, ల, వ యనునక్షరములు
అంతస్సంగము. అం. సంగములు మూడింటిలో
నొకటి. చూ, సంగములు.

అంతశము. సం. వి. అ. న. ఆయుధభేదము:
చూ, బాణము. 1.

అంతాది. సం. వి. ఇ. పురే. ఒకడుచెప్పినకోక
ముయొక్కకొనలోనుండు అక్షరమును అది
యందు గలుగునట్లుగా మఱియొకడు కోక
ముచెప్పట.

అంతాపసాయి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ,
మంగలి; 2 చండాలుడు: చూ, మాల.(1.)

అంతి. సం. అవ్య. 1. గౌర: చూ, పావ్యతి. 1;
2. అరసము. చూ, సంతోషము.

అంతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-అత్తిక.
నాట్యపరిభాషయందు ఆక్క: చూ, అప్ప 3;
2. ఒకానొక ఓషధి *: చూ, కాలల.
3. ఘల్లి: చూ, పోయ్యి; కే. వి. (1) గడ్డి
చోపు: చూ, తడక. (రూ-అంతిక.)

అంతికరిముము. సం. విణ. అతిసమీపము: చూ,
సమీపము. 1. (సమీపము. 1.

అంతికము. సం. విణ. సమీపించినది: చూ,

అంతికుడు. సం. విణ. దేశముచేరగాని కాల
ముచేరగాని చెంతనున్నవాడు. చూ,
దగ్గరవాడు.

అంతిపురము. వై. వి. అంతఃపురము, రాణివాస
పు స్త్రీబంధునితో: చూ, సదనము. 1.

అంతిపురి. వై. వి. = చూ, అంతిపురము.

అంతిమము. సం. విణ. 1 కడపటిది: చూ, వెనసి. 2; 2. సమీపించినది: చూ, సమీపము. 1.

అంతియ. వై. స. రూ- అంతి-అంతే-అంతివట్టు అకొలది. భార. ఆది. 2, ఆ. 11; కు, సం. 1, ఆ. 6, భార. దోర్తి 2, ఆ. 232: చూ, అంత 2.

అంతు వై. వి. సంకలనము, మొత్తము: చూ, వెనకి. 1

అంతుకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1 గర్భము, అహంకారము: చూ, హంకారము, 2. అలంకారవిశేషము చూ, అలంకారము 3.

అంతేపసాయి. సం. వి. న్. పు. 1. చూ, రూ-అంతాపసాయి 1, 2. చండాలుడు: చూ, రూ-అంతాపసాయి. 2; 3. బోయ: చూ, బోయడు. 1; 4. మునిభేదము చూ, ముని. 1.

అంతేవాసి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, శిష్యుడు; 2. చండాలుడు: చూ, మాల. (1); విణ. 3: సమీపమున నున్నవాడు. చూ, దిగ్గతివాడు.

అంత్యకర్మము. సం. వి. న్. న. పోడశకర్మముల లోనొకటి, చేచ్చినవానినిగుఱించి వెనుక చేయుకర్మము: చూ, కర్మములు.

అంత్యజాతుడు. సం. వి. ఆ. పుం. చండాలుడు: చూ, మాల. (1.)

అంత్యశీర్మానము పా. మొదటిశీర్ష తరువాత నియ్యబడినవైశీర్ష్యము.

అంత్యనియమము. పా. తుదినియతాక్షరములుంచుట. శబ్దాలంకారములలోనొకటి. “విష్ణుఁ ఁఁగిష్ఠుఁ గృష్ణుఁ సహస్థుఁ జిష్ణుఁ.”

అంత్యప్రతిజ్ఞ. పా. అంత్యసంక్షేపము.

అంత్యపాఠము. పా. విశేషణాంత్యనియమముగ బడి. “రామమహోద్దామధామరాజలలామ”

అంత్యము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. తుంగ * చూ, తృణము. 1; 2. శేపతీనతత్రయము: చూ, నతత్రయము; 3. మినగాళి: చూ, రాళి. 2; విణ. 4. తక్కువైది: చూ, కీసము. 1; 5. కడపటిది: చూ, వెనసి. 2.

అంత్య సుదేశము. పా. యుద్ధాంధమునకు ముందు కడపటిసాక్షిచేయు ప్రకటనము: చూ, అంత్యప్రతిజ్ఞ

అంత్యుడు. సం. విణ. 1. కనిష్ఠుడు, తుదివాడు: చూ, తిమ్మడు; 2. చూ, అంత్యుడు.

అంత్యము. సం. వి. ఆ. న. రూ- అంత్యము. చేగు చూ, చేగు.

అందంద. వై. ఆన్య. (అందు + అందు + అ.) 1. అత్యంతము. వై. 7, ఆ. 58; స్వా. 4, ఆ. 98: చూ, మతిమతి, 2. అచ్చేటచ్చేట. కా. 1, ఆ. 131: చూ, అక్కడక్కడ.

అందంబుచూడుకొను దే. అ. కి. (అందంబు + చూడుకొను.) కలసికొను: చూ, సంయుక్తమగు.

అందకర్తియ వై. విణ. రూ-అందకర్తై. (అందము + కర్తియ.) సౌందర్యవతి: చూ, స్త్రీ. అందగాడు. ద్వ. విణ. (అందము + కాడు.) సాగనుకాడు: చూ, సౌందర్యవంతుడు.

అందగించే. వై. ఆ. కి. అందనడు: చూ, రమ్మమగు.

అందగింపు. వై. వి. సాగను: చూ, సౌందర్యము.

అందిజేయు. దే. స. కి: చూ, అందించే.

అందదుకు. దే. విణ. (అదుకు + అదుకు.) 1. మిక్కిలియదుకుగలది. హరి, ఉ. 1, ఆ. 15; 2. సంపూర్ణముకానిది: చూ, అసంపూర్ణము.

అందనుఁ ద్వ. ద్వి. (అంత + దనుక): చూ, మా. అందాఁక. చూ. 5, ఆ. 37.

అందనుఁ ద్వ. ఆ. కర్. (అందము + పడు)

చూ, అందనుఁచే [—పై—

అందనుఁచే. ద్వ. స. కర్. (అందము + పడుచే)

అందము. ద్వ. వి. సాగను చూ. సాంద్యము

అందలు. ద్వ. స. బ. (అంత + వారు.) 1. రూ.

అందొలు. అంతభిన్నమునను మహాన్మహా

త్యక్తక బహువచనరూపము. సమస్తపురు

షులు, సమస్తస్త్రీలు చూ, ఎల్లవారు. 1,

2. అంత సంఖ్యగలవారు: చూ, ఎల్లవారు. 2

అందలము. ద్వ. వి. అందొలిక. పార్వములు

మఱుగులేని పల్లకి. కళా, 8, ఆ. 23. చూ,

పాలకి.

అందలములు. ద్వ. వి. బ. బాలకీర్తిదావిశేషము.

వి, పు. 7, ఆ. 202. చూ, బాలకీర్తి.

అందాఁక. ద్వ. ద్వి. (అంత + దాఁక.) రూ. అం

దనుక. అంతవఱకు. హరి. ఉ. 5, ఆ. 248;

స్వా. 5, ఆ. 24: చూ, తాపకో. 2.

అందిఁచే. ద్వ. స. కర్. చూ, అందఁజేయు.

అందిక. ద్వ. వి. చేరువ. అధ్యా. బాల, కాం.

12: చూ, సమీపము. 1.

అందికోలు. ద్వ. వి. —పై—

అందిసాందనివాడు. ద్వ. వి. అన్యఁడు. చూ,

పరాయివాడు.

అందిసాందనివాడు. ద్వ. వి. చూ, దూరపు

చుట్టము.

అందిసాందనివాడు. ద్వ. వి. —పై—

అందిసాందువాడు. ద్వ. వి. —పై—

అందియ. ద్వ. వి. అందువు. 1. గండికెందే

రము. నుప్రసిద్ధకవులు మొదలగు విద్యాధి

కులను గౌరవించుటకు వారికికకాలినదొ

డుగు బంగారు నగ: చూ, భూషణము. 2,

3. స్త్రీలకాశ్చనగ: చూ, భూషణము. 2.

(రూ. అంద.)

అందు. ద్వ. స. కర్. 1. గృహించు, కైలాసు.

చూ, శివయ్యకొను, 2 పాం. పు.

ఆ. 2, ఆ. 71; నివా. 1, ఆ. 4, స్వా.

ఉ. 4, ఆ. 257 చూ, పార్వతీయ, ద్వి.

3. అందుట "అందుడు" "అందు

బోపము" భా. 4, 8, ఆ. 157, నా. 1,

5, ఆ. 285 చూ, కర్. అబ. 4. అందు

విక్రీప్రశ్నయము (అందు, ఇందు, న)

అందుకము సం. వి. 4, పుం. అందు. అందు

1 చూ, అందియ. 1, 2 చూ, అందియ. 2;

3 ఏనుగుసంకెల. చూ, శృంగులము. 2,

4 సంకెల. చూ, శృంగులము. 3; 5. కటి

నూరము: చూ, మొలకాడు.

అందుకొన. ద్వ. స. కర్. కైలాసు. చూ,

పుచ్చకొను.

అందుకోలు. ద్వ. వి. 1. అందుకోనుట; వి. 2.

అనునీపము: చూ, సమీపము. 1.

అందుగు. ద్వ. వి. అందువు. చిల్ల. * చూ, సల్లకి.

అందుపాటు. ద్వ. వి. చేరువ. హరికృ. ద్వి.

పు. 630: చూ, సమీపము. 1.

అందుసాందువాడు. ద్వ. వి. చూ, దూరపు

చుట్టము.

అందుబడి. ద్వ. వి. 1. సాంద్రబగినది. "ఆ

సాము నీకుఅందుబడియైనదా." చూ, ప్రా

ప్రము. 1; 2 దగ్గఱ. భోజ. 1, ఆ. 78.

చూ, సమీపము. 1.

అందులకు. ద్వ. ద్వి. ఆప్రదేశమునకు: చూ, అ

నొట్టికి.

అందువు. సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. అందియ. అం

ద: చూ, అందియ. 1, 2, 2. ఏనుగుసం

కెల: చూ, శృంగులము. 2; ద్వ. వి. (1) =

అందుగు. చిల్ల. * చూ, సల్లకి.

అందబండలు. ద్వ. వి. బ. కప్పములు చూ, కోకిము.

అందవేసినచేయి. బా. ద్వ. అందవేయుట

యవగా నొక విద్యయందు సంపూర్ణప్రగ్భ

కలవానినిగాఁగఁబెరియఁజేయుచున్నాడు. “అష్టాం
గమయిన యాయుర్వృద్ధమునం దీతఁడందెవ
నిన చేయి.” (ధర్మజరాజసూయము.)

అందోఱు. నై. స. బి. చూ, రూ-అందోఱు.

అందోళము. సం. వి. అ. పుం. అందలము: చూ,
పాలకి. (రూ- అందోళనము- అందోళిక-
దోళ.) [ధ్యలు.

అంధ. అం. వంధ్యలాటింటిలోనొకటి: చూ, వం
అంధకము. సం. వి. అ. పుం. అస్తకయనెడి
ఆయుధము: చూ, బాణము. 1

అంధకరదీపికాన్యాయము. సం. వి. అ. పుం.
గుడ్డివానిచేతిలోని కాగడావానికేమియు
నుబయోగింపవలరీతి.

అంధకరిపుపు. సం. వి. ఉ. పుం. ముక్కంటి:
చూ, కివుడు.

అంధకారకము. సం. వి. అ. స. మహారలలోక
ము: చూ, లోకము. 1.

అంధకారమగు. మి. అ. కి. ఇరులుకొను: చూ,
చీకటిపడు.

అంధకారము. సం. వి. అ. పుం. చీకటి: చూ,
మేచకము.

అంధకుడు. సం. విణ. 1. అంధుడు: చూ,
గుడ్డి; 2. అంధకాసురుడు: చూ, రాక్ష
సుడు. 2. [ము. కి.

అంధకురాలు. సం. విణ. గుడ్డిది: చూ, అంధ
అంధకూపన్యాయము. సం. వి. అ. పుం. గుడ్డి
వాండుని వరుసగపోవువపుడు ముందువాడు
సూతిలోఁబడఁగాఁ దక్కినవాయును గ్రహి
ముగా సూతిలోఁ బడినరీతి.

అంధకూపము. సం. వి. అ. పుం. పొడుమయ్య:
చూ, నయ్య.

అంధగజన్యాయము. సం. వి. అ. పుం. నలుగ
రు గుడ్డివాండుని ఏనుగును జూపుమని
యడిగిన నొకఁడొక యేనుగునులిపి తడలి
చూడుడని చెప్పఁగా నలుగురును నాలుగ

వయనములఁబట్టి తడవి కాలుతడవిన వాఁడూ
ఏనుగు నోలువలె నుండుననియు, తోఁక
మట్టినవాఁడు చీపురువలెనుండుననియు, చు
వులుచట్టినవాఁడు చేతువలె నుండుననియు,
తొండము పొగిమినవాఁడు తోఁక లీవలెనుం
డుననియు ననునట్టిరీతి.

అంధగుశూచి. సం. వి. ఈ. ప్రీ. బదనిక *:
చూ, వదనిక.

అంధగోక్షేత్రన్యాయము. సం. వి. ఆ. పుం.
గుడ్డియొద్ద చేవఁబడి వెన్నులుదెనుటకుఁ
గాన్నించక గడ్డిపరకలు తినినరీతి.

అంధగోలాంఘాలన్యాయము. సం. వి. ఆ. పుం.
గుడ్డివాఁడు ఆవుతోఁకఁబట్టుకొని నడచిన
రీతి.

అంధతమసము. సం. వి. అ. స. చిమ్మచీకటి:
చూ, మేచకము. 1. (రూ-అంధతమసము.)

అంధతామిస్రము. అం. నరకము లిరువదియొక
టింటిలో నొకటి: చూ, నరకములు.

అంధత్వము. సం. విణ. అంధ్యము: చూ, గుడ్డి
తనము.

అంధదర్పణన్యాయము. సం. వి. ఆ. పుం. గుడ్డి
వానికి అద్దముఁ జూపినరీతి.

అంధదీపికాన్యాయము. సం. వి. అ. పుం. గు
డ్డివానికి దీపమున్నను లేకున్నను నొకటియే
యనురీతి.

అంధపంసున్యాయము. సం. వి. అ. పుం. గుడ్డి
వాఁడును కుంటివాఁడును పర్యాయము
చేయ నారంభించి గుడ్డివాని బుజ్జముమీఁ
దఁ గుంటివాఁడుకూర్చుండి మాగ్గముఁదెలుపు
చుండ గుడ్డివాఁడు నడచినరీతి.

అంధపరంపరాన్యాయము. సం. వి. అ. పుం.

ఒక గుడ్డివాఁడొక తెలివితక్కువఁడని చేసి.
నయెడల వెనుకను దక్కిన గుడ్డివాండ్రొం
దిలు వదియేచేయురీతి.

అంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. చీకటి: చూ,
మేచకము. 1; 2. నీరు: చూ, సరీసృపము.

అంధస్సు

తేది

7627
17-9-86

(5)

విని. కి. గుడ్డిది: చూ, అంధకురాలు.
అంధస్సు. సం. వి. వి. న. అన్నము: చూ,
సాదము. (1) [టుక: బెట్టివరితి.

అంధాంజనస్వామము. పా. గ్రుడ్డివానికంటికీకా
అంధాంధస్వామము. పా. గ్రుడ్డివానికీ గుడ్డి
వాడుతోనొకటోవీవరితి.

అంధాక్షిమిలస్వామము. పా. గ్రుడ్డికన్నులు
మూసినను బెట్టినను నొకటియేయవరితి.

అంధాశ్వపాలిస్వామము. పా. గుడ్డుగుడ్డికై
నను సుగ్గిప్పుతినుటలో సామర్థ్య మెక్కువ
యవరితి.

అంధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చీకటి: చూ,
మేడకము 1; 2. జోజేము: చూ, వ్యవ
హారము, 4;

అంధుడు. సం. విని: చూ, అంధకుడు.

అంధువు. సం. వి. ఉ. పుం. కూపము: చూ,
సుయ్య.

అంధ్రమండలము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-అం
ధ్రమండలము, తిరిలింగక్షేత్రము: చూ,
దేశము.

అంధ్రము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.—పై.—;
2. తెనుగుభాష: చూ, భాష. 1 (రూ-
అంధ్రము.)

అంప. ద్వ. వి. రూ-అంపకొల-అంపఱ-అంబు-
అమ్మ: చూ, బాగుము. 1.

అంపకము. దే. వి. అంపుట: చూ, పేర్వగుము.

అంపకాడు. ద్వ. విని. (అమ్మ + కాడు)
1. భవి: చూ, విలాకాడు; 2. గుజిరత్తుక
అమ్మ నేమువాడు. చూ, నూటికాడు. 2.

అంపకొల. పై. వి. అంపకమ్. (అమ్మ + కొల.)
అమ్మ: చూ, బాగుము. 1.

అంపుకై. ద్వ. వి. బాగుమునకుగట్టిన యాకలు;
[అంపుకై: చూ, బాగుము. 1.

అంపఱ. పై. వి. అంపకమ్. (అమ్మ + పఱ.)

1. అమ్మ: చూ, బాగుము. 1; 2. బాగు
సమాచారము: చూ, బాగుము. 1.

అంపక. ద్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. భీష్ముడుభారత
యుద్ధమునఁ బడిపోయినపుడు అర్జునుడు
భీష్మునికొఱపనిచ్చించిన బాగుములకయ్య.

అంపసాల. పై. వి. అయ్యుధకాల: చూ, సదనము. 1.

అంపాచారము. పై. వి. అంధకాగ్ర. తనంతట
పాటుచున్న ప్రివాచము. వి. పు. 7, ఆ. 87:
చూ, ప్రివాచము. 1.

అంపి. పై. వి. అంపి. నీరు: చూ, సరిలము,
అంపించే దే. న. కి. రూ-అంపు. ఆజ్ఞాపించే:
చూ, నెలకమ్మ.

అంపియ. దే. వి. చింపినద: చూ, పుస్త్రము.
(రూ-అంపె. ద్వా. 10, ఆ, 70.)

అంపు. దే. వి. 1. వివాచము, సంకారంతి, జాత
రలోనగు చండుగలు: చూ, చండుగ. 2; న.
కి. 2. అంపించే: చూ, నెలకమ్మ; 3. అరు
గఁజేయు: చూ, చంపు 11. (రూ-అనుమే-
అంచు-చంపు-చనుపు-చంచు-చుచ్చు.)

అంపుట. దే. వి. అంపకము: చూ, పేర్వగుము.

అంపుకోడు. దే. వి. (అంపు + కోడు.) ప్రి
యాణమైపోవువారికి దోడుగా నంచుటకు
వాడు.

అంబ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అమ్మ. జనని: చూ,
మాత. 1; 2. కాకిరాజు ముగ్గురుకొమార్తె
లలో నొకరి: అంబ, అంబారిక, అంరిక;
3. చేదులనల *: చూ, పాట; 4. అమ్మ
లోనికి *: చూ, పులిచింత; 5. అంబాకృ
యము: జ్ఞానాంబ, ధర్మరాంబ, మాకాంబ;
6. జననీజనకులకల్లి, ముడుసరియాపె: చూ,
అవ్య; 7. జననీజనకుల కల్లికల్లి: చూ,
ముత్తవ్య; 8. గౌరి: చూ, పార్వతి. 1;
9. నెయ్యి: చూ, నైలము. 2.

అంబకము. సం. వి. ఆ. న. 1. కన్ను: చూ, నేకము. 1; తుం. 2. అమ్మ-అంబు: చూ, బాణము. 1.

అంబకము. దే. వి. 1. పరిమాళలహా: చూ, సాదము. (1); 2. చోడిపిండిహా, అంబలి: చూ, సాదము. (1) [పక్షి.

అంబలిహోరిగాడు. దే. వి. పక్షివిశేషము: చూ, అంబరము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1; 2. ఒట్ట: చూ, వస్త్రము: 3. మనోవ్యధ: చూ, శోకము; 4. అంబర. సుగంధద్రవ్యము: చూ, రాజాగ్నము.

అంబరాంబరుడు. సం. వి. ఆ. తుం: చూ, శివుడు.

అంబరీషము. సం. వి. ఆ. తుం. 1. నల్లమామిడి*: చూ, మామిడి; 2. సుష్టుప్తిపిల్ల: చూ, హయము; 3. నరకవిశేషము: చూ, నరకములు; 4. పగవు: చూ, పశ్చాత్తాపము; 5. కయ్యము: చూ, యుద్ధము; 6. మంగలము, నేపుడు నేటి: చూ, పాత్రము. 8; 7. తృణవిశేషము: చూ, శృణము. 1; 8. వర్షము: చూ, వాన. 1.

అంబరీషుడు. సం. వి. ఆ. తుం. 1: చూ, సూర్యుడు; 2: చూ, శివుడు; 3. మాంధాత కొడుకు, ఒకానొకరాజు: చూ, రాజు. 1; ఆం. 4. హాదకమహారాజులలో నొకడు: చూ, హాదకమహారాజులు.

అంబరు, వై. వి. అంబరమ్. అగరువు: చూ, సుగంధద్రవ్యము.

అంబలము. దే. వి. కలకలధ్వని: చూ, స్వరము. 2 అంబలి. దే. వి: చూ, అంబకము.

అంబు. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అడవిమొల్ల *: చూ, యూధిక. 1; 2. చిఱుబొద్ది *: చూ, కొద్దికొద్ది; 3. అమ్మలోనికి *: చూ, పులి చింత; 4. నల్లతెగడ *: చూ, సర్వానుభూతి.

అంబుము. సం. వి. ఆ. తుం. 1. ఒకానొకజేము: చూ, దేశము; 2. బరునడ్డసరము: చూ, నైద్యమాత.

అంబుడు. సం. వి. ఆ. తుం: చూ, మంగళి అంబస్తు. దే. వి. కపటములేనివాడు: చూ, నిష్కపటి.

అంబా. వై. వి. అమ్మ. ఆవుమాడల యజువు రూ-అంబే: చూ, స్వరము. 2.

అంబారము. దే. వి. రూ-అంబారు, వడ్డరాసి: చూ, ధాన్యము.

అంబారి. దే. వి. హాదా, ఏనుగుమీది పీకము: చూ, హస్తీ.

అంబారు. దే. వి: చూ, రూ-అంబారము.

అంబారుపిడుకే. దే. వి. చతువులమేననంటికొని రక్తముపిల్చెడి జంతువిశేషము: చూ, బుడ్డపిడుగు.

అంబార్ధవాచక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జటామాంసి*: చూ, మాంసి. 1.

అంబాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, అంబ. 2. అంబాళము. వై. వి. అమ్రాతక. నల్లమామిడి*: చూ, మామిడి.

అంబిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అమ్మిక. 1. గౌరి: చూ, పార్వతి. 1; 2: చూ, అంబ. 2; 3. జనని, కలి, అమ్మ: చూ, మాత. 1; 4. తండ్రితోడఁబుట్టినది: చూ, మేనత్త; 5. మగనితల్లి: చూ, అత్త. (1); 6. భార్య తల్లి: చూ, అత్త. (2); 7. మేనమామ భార్య: చూ, అత్త. (4).

అంబు. సం. వి. ఉ. న. 1. నీరు; చూ, సరిలము 1; వై. వి. (1) అంబకమ్. అమ్మ: చూ, బాణము. 1; (2) మేదరవాని అమ్మ వంటి యొక యిసువ పనిముట్టు: చూ, బాణము. 1.

అంబుకణము. సం. వి. ఆ. తుం. గాలిచేత చదక పడు నీరులోనగువానివొట్టు: చూ, తుంబక

అంబుకీశము. సం. వి. అ. న. ఉలచేమిను:

చూ, మత్స్యము. 1.

అంబుగజము. సం. వి. అ. పుం. మొసలి: చూ,

మత్స్యము. 1. [బ్రహ్మ. 1.

అంబుగర్జుడు. సం. వి. అ. పుం. నలువ: చూ,

అంబుజము. సం. వి. అ. న. 1. తామర *:

చూ, పద్మము. 1; పుం. 2. ఎఱ్ఱగన్నేరు*:

చూ, వా మచూరకము; 3. చాతకము: చూ,

వానకోయిల. 2; 4. ఒకానొక వృత్తము:

చూ, వృత్తము. 1.

అంబుదఫలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పగ్గిసాదిని *:

చూ, మూలగు. 2. [మేఘము. 1

అంబుదిము. సం. వి. అ. పుం. ముట్టు: చూ,

అంబుధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము.

అంబుధీపధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, కివుడు.

అంబుపక్కర. ద్వ. వి. మత్స్యవిశేషము: చూ,

మత్స్యము. 1. [చూ, సల్లికి.

అంబుపగ్గిసాదకము. సం. వి. అ. పుం. చిల్ల *:

అంబుపగ్గిసాదము. సం. వి. అ. పుం.—చై.—

అంబుపగ్గిసాధనము. సం. వి. అ. పుం. మంకు

డు *: చూ, పేనిలము. 2.

అంబుపగ్గిసాధము. సం. వి. అ. పుం.—చై.—

అంబుబాష్పము. సం. వి. అ. న. నీటి తోట

కూర *: చూ, మారిషము.

అంబుభూషణుడు. సం. వి. అ. పుం. నీటితీ

డు: చూ, వరుణుడు. 1. (ఇట్లు అంబు

భూషితుడు. అంబుభూషుడు.)

అంబుభృక్తు. సం. వి. త్. పుం. ముట్టు: చూ,

మేఘము. 1. [చూ, మత్స్యము. 1.

అంబుమర్కటము. సం. వి. అ. పుం. మొసలి:

అంబురుహము. సం. వి. అ. పుం. 1. తామర*:

చూ, పద్మము. 1; 2. ఒకానొక వృత్తము:

చూ, వృత్తము. 1.

అంబులపాది. ద్వ. వి. అమ్మలపాది: చూ,

బాణము. 1. [చూ, ఫాలి. 2.

అంబువాసిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కలిగొట్టు *

అంబువాసిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎత్తుడునీరు

పోయుటకై తొలిచికాలువ మొదటనుంచెడు

కాటిమాగ్నిమణివగునది: చూ, భూదము.

(ఏఱుదాఁ బెడుపుట్టి అరికొందఱు).

అంబువృ. సం. వి. ఉ. న. నీరు: చూ, సలిలము.

అంబువేరసము. సం. వి. అ. పుం. నీర్లు పబ్బలి*:

చూ, పగ్బలి.

అంబుసరిణము. సం. వి. అ. న. తనంతట పాఱు

చున్న పగ్గివాహము: చూ, పగ్గివాహము. 1.

అంబుస్సోటము. సం. వి. అ. న. నీరుబుగ్గ:

చూ, బుద్బుదము. 1.

అంబూకృతము. సం. వి. ఈ. తుంపర కలది

(మాట): చూ, సనిచ్చేదము.

అంచే వై. వి.=అమ్మ. ఆవులమాడలముపు,

రూ-అంబా. వి, పు. 7, ఆ. 141: చూ,

స్వరము. 2.

అంచేద. దే. వి. (అంచే + చేద.) దిట్టతనము

లేనివాడు: చూ, నిష్ప్రయోజకుడు.

అంబుము. సం. వి. అ. పుం. రూ-అమ్మము:

చూ, పుల్ల. 1.

అంభ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=అంబా-అంచే-ఉంబ-

ఆవులమాడలముపు: చూ, స్వరము. 2.

అంభసాంభోమము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

నీటిసుడి.

అంభస్సు. సం. వి. న్. న. జలము: చూ,

సలిలము. [చూ, అంబుసరిణము.

అంభశ్చారము. సం. వి. అ. న.=అంపాచారము.

అంభోజము. సం. వి. అ. న. తామర *: చూ,

పద్మము. 1; 2. తామరపువ్వు: చూ, అత్త

జము. 2.

అంభోజిని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. నీరుపరి
బ్బు*: చూ, పొబ్బలి; 2. తామర*: చూ,
వడ్డుము. 1. [ఘము. 1.

అంభోదము. సం. వి. ఆ. న. మబ్బు: చూ, మే

అంభోధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము

అంభోనిధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, అంభోధి.

అంభోరాశి. సం. వి. ఇ. పుం:—పై.—

అంభోధ్రము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, అంభ
సాంధ్రము. [చూ, వడ్డుము. 1.

అంభోదమాము. సం. వి. ఆ. న. తామర*:

అంకకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. జ్ఞాతి: చూ,
భాగముడు.

అంకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పంచకము:

చూ, భాగము. 1; 2. పాలు: చూ,

పంతు. 5; 3. కిరణము: చూ, మయూ

ఖము. 1; 4. గడ్డి మొదలగువాని పోగు;

చూ, మేటి. 3; పా. ఖ. 5. జ్వరమానము

మున్నగువానిలోని (0) అను గీతకును 100

అనుగీతకును భాగములు, 100 భాగము

లుగా విభాగింపబడియుండు విభాగములు;

6. కోణమితిలోని 360 భాగములు; అం.

7. అష్టాదశ మహాపురాణములయొక్క నా

మములలో మూడవదగు నైష్ఠవము. ఇది

రిఅంకములు ఎనిమిదివేలకోకములుగలది. మొ.

అంకములు. అం. కుద్ధజాతులు. 7:—పాడి 3,

అర్జుని. 3, గాంధారి. 5, మధ్యమ. 5, పం

చమి. 2, భైవతి. 2, నైపాది. 3. (23);

జాతులు. 11:—పద్మకోకి. 1, పద్మోదీచ్య

వ. 4, పద్మమధ్యమ. 7, గాంధారిోదీచ్యవ.

3, రక్తగాంధారిక. 5, కైకి. 6, మధ్యమో

దీచ్యవ. 1, కర్పూరవి. 4, గాంధారపంచమి.

1, అందిరి. 4, నందయంతి. 1. (40)—రి3

అంకుడు. పా. పన్నెద్దము నూర్పులలో జొ

కడు: చూ, నూర్పుడు.

అంకుకము. సం. వి. ఆ. వ. 1. ఉత్తరీయభో:

చూ, పస్త్రము; 2. సన్నపుబ్బు: చూ,

పస్త్రము; 3. బట్ట: చూ, పస్త్రము.

అంకుధరుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, నూర్పుడు.

అంకుమంతుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1.—పై.—;

2. ఒకరాజు: చూ, రాజు. 1; 3. సేదమా

మ: చూ, హిమాంశువు, 4. కైర్వతి: చూ,

మూలశీఁడు; 5. వెన్నుడు: చూ, విష్ణువు.

1; 6. ద్వాదశాదిత్యులలో జొకడు: చూ,

అదిత్యులు. 3; విణ. 7. కనికరముగలవాడు:

చూ, దయాగువు; 8. ధనికుడు: చూ, సంప

న్నుడు.

అంకుమతి. సం. వి. ఈ. శ్రీ: చూ, సాలవర్ణి. *

అంకుమర్తు. అం. అధిర్వాణశేదములోని అగమ

ములిరువదెనిమిదింటిలో జొకటి: చూ, అగమ

ములు. [చూ, రంభ. 2.

అంకుమర్శుల. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అరటి*:

అంకుమాలి. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, నూర్పుడు.

అంకులము. సం. విణ. పౌరాణమానమైనది.

అంకువు. సం. వి. ఈ. పుం. 1. కిరణము: చూ,

మయూఖము. 1; 2. కాంతి: చూ, వెలు

గుడు. 1; 2. కొంచెము: చూ, స్వల్పము.

అంశకూటము. సం. వి. ఆ. పుం. ఎద్దుమాపుర

ము: చూ, స్కంధము. 1.

అంశవిక్షిణావర్తము. సం. వి. ఆ. పుం. అడు

దానికి సంతానవృద్ధి కరమయిన లక్షణము:

చూ, లక్షణము. 1.

అంశపాది. వా. కై. వి. అంశపాది. కీటపాది*:

చూ, పాంశపాది. (అంశపాది అశ)

అంశము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. మాఁపు: చూ,

స్కంధము, 1; 2. పాలు: చూ, పంతు. 5;

3. పంచకము: చూ, భాగము. 1; అం.

4. శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణ పృథివిభాగితో

శ్రీరామచంద్ర మహాపురమహిమతో నైష్ఠ

గతులు ముప్పదిరెండింటిలో నిరుపదియైదవ
దశ నిడున్నతములలో నయిదివది: చూ,
లక్షణము. 1.

అంశంశికము సం. వి. అ. పుం. చూ, బాడి. 1.

అంశలుడు. సం. వి. ఇ. బలిమికాడు: చూ,
లావరి.

అంశులి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఈవి: చూ,
నితరణము; 2. తెగులు: చూ, శోగము. 1;
3. విడుపు: చూ, విహించనము.

అంశున్సు. సం. వి. న. న. దుష్కృతము: చూ,
పానము.

అట. దే. అవ్య. 1. వృత్తాంతమును చెప్పుటను
తెలుపును: చూ, సమాచారము. 2; 2. మహా
త్వమును తెలుపును: చూ, మహత్తు. 4; దృ.
3. అచ్చేట, అంద: చూ, తిక్క.

అటుటి సం. వి. ఇ. అస్పృశనివాడు: చూ,
రూ-అస్పృశి.

అక. వై. వి. అర్కా. 1. అగ్రజ: చూ, క్షేప్ర.
4; 2. పావక: చూ, నంటలక్క; 3. పూజ్య
స్త్రీ: చూ, స్త్రీ. (రూ-అక్క.)

అకంటకము. సం. వి. అ. న. 1. ముండ్లులేనిది;
2. కరువులులేనిది.

అకట. వై. అవ్య. అక. సంతాపార్థకము: చూ,
సంతాపము. (రూ-అకటకట-అకటకటా-
అకటా-అకటట-అకటకట-అకట
టకటా-అకటటా).

అకటకట. వై. అవ్య. — వై. —

అకటనిగటము. దే. వి. రూ-అకటానిగటము.
తామూము: చూ, వ్యర్థము.

అకటానిగటము. దే. వి. — వై. —

అకము. సం. వి. అ. న. 1. చెర: చూ, శోకము;

2. దోషము: చూ, పాపము. 1; 3. స్పృశ్య

రాశి: చూ, రాశి. 2.

అకరణము. సం. వి. అ. న. 1. చేయకపోవుట;

2. అత్త: చూ, వరమాత్త; వి. 3. ఇందిరి
యములు లేనిది; 4. సాధనములేనిది.

అకరణి. సం. వి. ఇ. పుం. తిట్టు: చూ, కాపము. 1.

అకరిమడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మంకరి.

అకరిణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చేయిది: చూ,
అక్కితము.

అకరు. దే. వి. రూ-అకరువు. కింజల్కము,
తామరదుద్దు లోనగువానిమట్టు నుండునది:
చూ, వత్తుము. 4.

అకరువు. దే. వి. — వై. —

అకర్ణము. సం. వి. ఇ. చెవుడుకలది.

అకర్మకానికరము. సం. వి. అ. పుం. రాజ్య
లక్షణము: చూ, లక్షణము. 1.

అకర్మకము. సం. వి. కర్మలేనిది. (కీర్తి)

అకర్మకర్మప్రయోగము. అం. ప్రయోగములు
నాలుగింటిలోనొకటి: చూ, ప్రయోగములు,
అకర్మకిలుడు. సం. వి. ఏదనియులేకుండగ
నున్నవాడు: చూ, పనిలేనివాడు.

అకర్మి. సం. వి. న. — వై. —

అకల్కనుడు. సం. వి. ఇ. దంబములేనివాడు:
చూ, విరేదంబుడు.

అకల్కము. సం. వి. ఇ. స్వచ్ఛమైనది: చూ,
నిర్దోషము.

అకల్పము. సం. వి. 1. అధికారమునగుగాని
విధులకుగాని లోబడనిది; 2. బలములేనిది:
అబల, అవీర; 3. పోల్చకల్యముకానిది.

అకస్మాత్తు. సం. కీ. వి. అవ్య. ఉన్నట్టుండి:
చూ, తర్వాటు.

అకాముడు. సం. వి. 1. కామములేనివాడు:
చూ, నిష్కాముడు; 2. శోరికలేనివాడు:
చూ, నిరాశుడు.

అకారణము. సం. కీ. వి. అ. న. 1. కారణ
ములేక; వి. 2. కారణములేనిది.

అక్షరము. సం. వి. అ. పుం. అనుఅక్షరము:

చూ, పర్వము. 1. (చూ, అ. 1.)

అక్షరగర్భము. అం. అక్షానదాయకములు లో
మిడిందిలో నొకటి: చూ, అక్షానదాయక
ములు.

అక్షరము. సం. వి. అ. న. కూడనివరి: చూ,
వ్యక్తికము. 2. [చూ, అనుమము.

అకాలము. సం. వి. అ. పుం. సరికానికాలము:

అకాలవర్షము. జా. వర్ష కాలమందుగాక ఇతర
కాలమందు కురియువాన. "అకాలవర్షంబు
కురియింపఁబంపు మొగుళ్ళగములఁ బగలు
లేలుకుంఁద్రోణములుగాఁగ." హరవిలాసము.

అకించనుడు. సం. వి. 1: చూ, బీదవాడు;
2: చూ, లోభి.

అక్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అపక్రీ: చూ, బన్న
ము. 2.

అకుంచనము. అం. తర్కశాస్త్రమునందలి పంచ
విధకర్మములలో నొకటి: చూ, కర్మములు.

అకుంకము. సం. వి. అ. పుం. లోహపాపానా
దులచేత నణుగనిది.

అకుంకితము. సం. వి. మొక్కవోనిది.

అకులభయము. సం. వి. దేనిపలననుభయము
లేనివాడు: చూ, నిర్భయము.

అకులజాడు. సం. వి. సంకరజాతిలో పుట్టిన
వాడు: చూ, సంకరుడు.

అకులక. సం. వి. సీచజన్మము: చూ, సంకరము.

అకులము. సం. వి. అ. న. క్షేమము లేకయుం
డు.

అకుపారము. సం. వి. అ. పుం. 1. సందర్భము:
చూ, సముద్రము; 2. గుఱ్ఱపుమాతిమీను:
చూ, మర్కము. 1.

అకృతకృత్యము. సం. వి. తనకు విధాయక
కును పనిచేయనివాడు.

అకృతకృత్యము. సం. వి. కృమను పొందిన
వాడు.

అకృతసాక్షులు. అం. గామిష్ఠులు పాద్యవాక
లేఖనస్థులు, రాజు, కార్యాధికారి, వారిచే
పంపఁబడినవాడు, కులమువారు. (8)

అకృత్యము. సం. వి. అ. పుం. పెండ్లి
లేనివాడు: చూ, కుంకుడు.

అకృష్టము. సం. వి. అ. న. నివ్వరినట్లు: చూ,
ధాన్యము.

అకృష్టకర్మము. సం. వి. 5. మంచినడనడిక
గలవాడు: చూ, సదాచారుడు.

అకృష్టిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. అడుజురఁగిచేసేక:
చూ, పిచ్చేక.

అకృ. దే. అవ్య. సంకయార్థకము: చూ, సంక
యము. (రూ-అకృ-ఒకృ-ఒకృ-ఒకృ-
ఒకృ-ఒకృ.) [పోక.

అకృటము. సం. వి. అ. పుం. పూగము: చూ,
అకృపుడు. సం. వి. కొపము లేనివాడు.

చూ, నిష్కృపి. [చూ, నిష్కృపి.

అకృటియము. సం. వి. కుటిలత్వములేనివాడు:

అకృకలుడు. సం. వి. నేర్పులేనివాడు: చూ,
నిష్ప్రయోజకుడు.

అక్కు. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. కల్లి: చూ, కూర.
1; వై. వి. (1)=అక్కు. అప్పు: చూ,
కేష్ట. 4; (2) వంటకత్తియ: చూ, వంట

లక్కు; (3) పూజ్యస్త్రీ. కళా. 3, అ. 98:
చూ, స్త్రీ. (రూ-అక్.) వై. అవ్య. (4).

అహా, అశ్వర్యాధికము. కుక. 1. అ. 229:
చూ, వింత. 1.

అక్కుచీపడు వై. అ. కృ. అశ్వర్యము. (అక్కు-
జము + పడు.) వింతనందు: చూ, వెలు
గొందు.

అక్కుటిము. వై. వి. 1. అశ్వర్యము. అశ్వర్య
యము: చూ, వింత. 1; 2. అధికము. భార్య

భీష్మ. 1, అ. 258: చూ, హెచ్చే. 1; 3. శత్రు
మకానిది. భాగ. భీష్మ. 1, అ. 255: చూ,
లావు. 7. [హేమాహేమలు.

లావు. 7. [హేమాహేములు.
 అక్కజేడు. పై. విణ. అధికుడు: మా,
 అక్కజేరాలు. పై. విణ. (అక్కజే + అలు)
 అధికురాలు: మా, స్త్రీ.

అక్కట. నై.అవ్యం=అక.సంతాపాన్ధికము:చూ,
సంతాపము. (చూ, రూ-అకట.)

అక్కటకట. నై. అన్య.—పై.—

అక్కటక్కట స అవ్య. — పై. —

అక్కటి. దే. విణ' చూ, దయాశువు; 2. దయ
శలది. [(రూ-అక్కటిక ము.)

అక్కటిక. దే. వి. కనికరము: మా, దయ.

అక్కడ. దే.ద్ర. (అ + కడ.) 1. అంట, అచ్చేటః
 చూ, తిత్తి; వి.వ. 2. అస్థిముః చూ, తత్తి;
 3. అవలికాన, అపులః చూ, పారము. 1.

అక్కడక్కడ, ప్ర.డి. (అక్కడ + అక్కడ.)
 కొంతదూరమున: అంతరి, అందంద, అక్క-
 డక్కడ, అచ్చేటచ్చేట, అదాడ.

అక్కరము. నై.వి.=అక్షరమ్, అచ్చేరము:చూ,
వగము. 1.

అక్కఱ. చే. వి. 1. అశ్వుః చూ, వాంఛ; 2. అవశ్యకకార్యము:చూ, అవశ్యకము; 3. దీక్ష: చూ, శోధ; 4. పని:చూ, ప్రియోజనము. 1; 5 సలబు: చూ, చేరువు.1, 6. చేర: చూ, పని. 2; 7. వేగిరపాటు:చూ, సంభోమము. 1.

అక్కటకాదు. దే విగా మేలు చేయువాడు, అవసరము గలవాడు. “అక్కటకాడవై యందంబిప్పేరేచి.” శ్లోకము: చూ, మనం గడుచు.

అక్కణగండడు. డి. వి. శ్రీధరగలవాడు.
చూ, శ్రీధరానుడు. వాంఛియే

అక్షరము. ద్వ. అ. ౩౧. ఇచ్చియే: మా,

అక్కణపడు. ద్వ.అ.కి: చూ, అక్కణగోను.
అక్కణపాటు. ద్వ.వి. వేగిరపాటు:చూ,సంధ్య
మము. 1.

అక్కలకర. వై. వి. = అక్కారా. జ్వరదాసా
దులనుపోగట్టినట్టిమూలిక*. దూ-అక్కల
కణ- అక్కలకట్ట: (సం. పు.) = అక్కార.
అక్కలవాడ. వై. వి. వంటలక్కలుండువీధి:
చూ, మారము. 1.

అక్కలి. దే. వి. అల: చూ, వీచి. 1.

అక్కిలించే. దే. స. కి. సగ్గించే, అడగు: చూ,
మొక్కు. 4.

అక్కసము. దే. వి. 1: చూ, దియ; 2: చూ,
సంతోషము.

అక్కసి. దే. వి. గోపి: చూ, గోపి నుండు.

అక్కను.దే.వి. కోపము, కినుక: మా, శోషము.

అక్కసుకాడు. దే. వి: మా, అక్కసి.

అ. కె. దే. వి. ఒకరోగము: మా, రోగము 1.

అక్కిలిక్కిదండ. జే. వి: చూ, బాల్కిడ.

అక్కిగి. దే. వి. కలఁత. మార్కం. 9, ఆ. 88:
చూ, సంతాపము.

అక్కిలిపడు. ద్వ. అ. కి. త్తోభింశు : చూ, రం
త్తోభింశు. [ము.

అక్క. వై. వి. అంక. అమ్మ: చూ, వీడు
అక్క. పక్కి. వా.వి. బుద్ధిహీనుడు; బలహీనుడు.
అక్క. పక్కి. దే. వి. బ. అరిగడబను వడ్లు: చూ,
ధాన్యము.

అక్షమ. సం. ౭౩. 1. చేరినది: అధ్యక్షము,
ఉపాధ్యక్షము; 2. పోయినది: అపగతము,
అధ్యక్షము, 3. స్పష్టమయినది: అధ్యక్షము,
ఉల్కము.

అక్కిమము. సం. వి. అ. పుం. 1. క్కిమముత
 ప్పటః-చూ, అగ్గిమూ. 3; విణ. 2. క్కిమ
 ముతపివది, మొదటివరుసదప్పించి దానికి
 తిన్న ముగడవరవాత వాగ్గియునది. “ఇతనికి ర్త

అక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. తాండ్రా*: చూ, విభీతకము; 2. జోదమాడెడి అడ్డపాళ్లు: చూ, పాదిక; 3. బండి: చూ, శకటము. 1; 4. చోయమేకు: చూ, బండి కన్ను; 5. రుద్రాక్ష పూస: చూ, రుద్రాక్షము. 1; 6. ఇంద్రాక్ష పూస: చూ, ఇంద్రాక్షము. 1; 7. పదునాఱుమాషముల యెత్తు: చూ, కర్ణము. 1; 8. ధనాదినిమిత్తమైన కలహము: చూ, యుద్ధము; 9. ఒకరకముతాడి*: చూ, తాడు. 2; 10. తాటిచెట్టు లోనగు వానియందు పుట్టెడుముడుపుపీడని శేత్రయాకు మొలక, కోటాకు: చూ, మొవ్వు; 11. ఎలుగుబంటి: చూ, నెలుగుబంటి; 12. కత్తులసాన: చూ, సాన. 2; 13. వ్యాపింసుట: చూ, వ్యాప్తి. 1, 14. ఆత్మి చూ, జీవాత్మ; 15. కేశము. చూ, పెండుక. 1; 16. కణఠ: చూ, పాగ్గము. 2; 17. ఇందిరియము: చూ, రేరిమ్మ. 1, 18. సావర్చలపణము: చూ, లడణము. 1; 19. తుత్తము: చూ, రసాంజనము, విణ. 20. తేలియ్యబడినది: చూ, వ్యక్తము. 1; పా. 21. వృత్తముయొక్క నడుమనుండు తిన్నని గీత. [చూ, నిప్పయోజకుడు.

అక్షరముడు. సం. విణ. 1. ఓరిమిలేనివాడు.

అక్షరము. అం. పృథ్వది యణుపది సంవత్సరములలో నొకటి: చూ, సంవత్సరములు.

అక్షయపాత్రము. సం. వి. అ. న. విచ్చేగాని గిన్నె: చూ, పాత్రము. 8.

అక్షయము. సం. విణ. క్షిరమైనది, నాశనము లేనిది: చూ, కాశ్యపము. [స్వర్గము.

అక్షయలోకము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

అక్షరచరణుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వ్యాకరణాడు.

అక్షరమోచేపు. సం. వి. ఉ. పుం.—పై.—

అక్షరజ్ఞాడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విద్యాంసుడు.

అక్షరము. సం. వి. అ. న. 1. అక్కరము: చూ, అక్కరిము; 2. బ్రహ్మము: చూ, పరిమాత్య; 3. కైవల్యము: చూ, మోక్షము. 1, 4. ఓంకారము చూ, ఓమ్. (చూ, పృణవము); 5. ధర్మము: చూ, పుణ్యము. 1; 6. పృథ్వయముగాఁముందున్న శిబ్దప్రమాదము. చూ, పృక్కతి. 1; 7. జపము: చూ, తపము. 2; 8. కృతువు: చూ, యజ్ఞము.

అక్షరలక్షణ. అం. అణుపది నాలుగు కళలలో నొకటి: చూ, కళలు.

అక్షరసంధానకాల సం. వి. అ. స్త్రీ. ఆమ్మే కూటము: చూ, ముద్రాక్షరకాల. (చూ, సదనము. 1.)

అక్షరసంధానోన్యోగి. పా. ఆమ్మేజేయుటకై అక్షరములనుగూర్చువాడు. (కంపోజిటరు) అక్షరసంస్థానము. సం. వి. అ. న. లిపి: చూ, వాఱి.

అక్షరాభ్యాసము. పా. బాలునకు విద్యాభ్యాసారంభమునందు చేయుకర్మ (సరిస్వతీపూజ): చూ, కర్మము. 3.

అక్షరుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వెన్నుడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; 3. చూ, శివుడు; విణ. 4. నాశములేని వాడు: చూ, సదాతనుడు.

అక్షవతి. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. జోడిము: చూ, వ్యవహారము. 4.

అక్షవాటము. సం. వి. అ. పుం. జెట్టు సానన: జేయువోటు: చూ, స్థానము. 1.

అక్షవాపుడు. పా. పూర్వపృథుత్వపు లెక్కలపైయధికారి.

అక్షవి. సం. వి. ఉ. స్త్రీ: చూ, బొద్దుగు *.

అక్షవికారదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నలకకృ
వర్తి: చూ, రాజో. 1.

అక్షవేదాంశ. పా. షోడశపర్వలో నొకటి,
లగ్నమును నలుబదియైదు సమభాగములు చే
యుట: పూ, షోడశపర్వ.

అక్షకొండుఁడు. సం. వి. అ. పుం. సోగటాలు
బాగుగ నాడువాఁడు: చూ, చందకాఁడు
అక్షసరము. సం. వి. అ. పుం. అక్షసూక్రము:
చూ, మాల. 1.

అక్షసూక్రము. సం. వి. అ. పుం. —నై.—

అక్షస్యందము. స. వి. అ. పుం: చూ, వెలంగ*.

అక్షాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఓర్వలేనితనము:
చూ, నూడు. 1.

అక్షాంశరేఖలు. పా. భూమిమేట్టును బోవుచు
భూమధ్యరేఖకు సమానదూరమున నుండు
రేఖలు.

అక్షాంశవృత్తములు. పా. భూమధ్యరేఖకు సమా
నదూరమున నుండు ప్రదేశములన్నియు చిన్న
వలయములమీఁద నుండును. వీనికి అక్షాంశ
వృత్తములని పేరు.

అక్షాగ్రీకిలము. సం. వి. అ. న. చోయమేకు: చూ,
బండికన్ను.

అక్షి. సం. వి. ఇ. న. 1. కన్ను: చూ, నేత్ర
ము. 1; 2. మహాతిక్త *: చూ, మహతిక్త.

అక్షింతలు. నై. వా. వి. బ. అక్షతలు: చూ,
నేనఁబాళులు.

అక్షిగతము. సం. వి. అ. న. ఇందిర్యార్థము:
చూ, నృషీకము. [చూ, దుగదారి.

అక్షిగతుఁడు. సం. వి. ఇ. న. పగఁగొనఁదిగినవాడు:

అక్షివక్త్రము. సం. వి. క. న. చక్త్రము, కనుఁ
వృనెండుక: చూ, నెండుక. 1.

అక్షిబము. సం. వి. అ. పుం. 1. మునగ *: చూ,
కనినపు. 1; 2. తనకుఁదావకలిగిండు సము

దృప్తుఁడు: చూ, లవణము. 1; 3. ఒకరిక
ము చూమిడి *: చూ, చూమిడి. (రూ-అక్షి
బము.)

అక్షిభేషజము. సం. వి. అ. న. తెల్లలొద్దుగు *:
చూ, లొద్దుగు.

అక్షియోనికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఇందుగ్గుడు:
చూ, నేలుపుఁజేడు. [కృతము.

అక్షిణము. సం. వి. ఇ. నాశనములేనిది: చూ, కా
అక్షిబము. స. వి. అ. పుం: చూ, రూ-అక్షి
భము; 1-2-3; వి. 4. కొన్ననిది.

అక్షియమాణము. సం. వి. ఇ. తఱుగనిది.

అక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అక్షయకుమారుఁడ
ను రాక్షసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

అక్షుణ్ణము. సం. వి. ఇ. వాడుకొనఁబడనిది.

అక్షులు. అం. కంచికామాక్షి, కాకివికాలాక్షి,
సుధురమినాక్షి. (3) [మ*.

అక్షోటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మృదుద్రుమ
అక్షోభము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏనుఁగునకట్టు
కంబము: చూ, స్తంభము. 1; 2. కలఁతలేమి.

అక్షహిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (ఇరువదియొక్క
వేలు నెనచున్నట్టడెబ్బది రథములు, అన్ని
యేనుఁగులు, అఱువదయిదువేలు నార్నాట
పదిగుఱ్ఱములు, లక్షయఁజొచ్చిదివేలమున్న
టయేఁబంద్రు కాల్యురును గలది) నేనావిశే
షము: చూ, నేన. 1.

అక్ష్యండన్యాయము. పా. కంటికి వ్రాయునుం
దు బుడ్డకు వ్రాసినరీతి. [లవణము. 1.

అక్ష్యము. సం. వి. అ. న. సోవర్పలవణము: చూ,
అఖండము. సం. వి. ఇ. కాండము. 1. సమ
స్తము: చూ, పర్వము; 2. ఖండముకానిది :
అఖండితము, అవికలము.

అఖండితము. సం. వి. ఇ. చూ, అఖండము. 2.

అఖండుకిము. సం. వి. ఇ. చెన్నంగి, పొట్టి కంఠా
యఁచెట్టు: చూ, వారికేము.

అఖర్వము. సం. వి. మహాదైవది, ఉత్కృష్టమైనది.

అఖాతము. సం. వి. అ. పుం. అగడిత. 1. మనుష్యులచేద్రవ్యబడని కోనేలుమొలగు నీరు పెంకి:చూ, పరిఖ; 2. కోటచేట్టు ప్రవ్వబడిన జలాధారము:చూ, పరిఖ.

అఖిలము. సం. వి. 1 అంతయు:చూ, సర్వము; 2. దూఱు:చూ, నింప. 1.

అగంధ్రపాకు. ద్వ. వి:చూ, అగ్నివేంద్రపాకు.*.

అగచరము. సం. వి. అ. పుం. కోతి:చూ, వానరము,

అగచోట్లపోకు. దే. వి. అపదలు గొందుటయే స్వభావముగాగలవాడు:చూ, కడగండ్లమారి. బ్రహ్మ.

అగచోట్లమారి. దే. వి. —పై. —(రూ-అగపా అగచోట్లు. దే. వి. బ. (అగ్గము + చోటులు.) అపద:చూ, విపత్తు. [1

అగజాత. సం. వి. అ. స్త్రీ. గారి:చూ, పార్వతి.

అగడారు. దే. వి. దూఱు:చూ, నిండ. 1.

అగడిత. నై. వి. అఖాతము:చూ, అఖాతము, 1, 2. (రూ-అగద్త.)

అగడు. దే. వి. 1:చూ, నీటిదయ్యము; 2. దూఱు:చూ, నిండ. 1: వి. 3. నింద్యము:చూ, నిండ. 1. (రూ-అపడు-అపసడి-అపసరి, అపమాణు-అగడారు.)

అగడుగాకి. దే. వి. చూ, నిందితుడు. [10.

అగడుగాడు. దే. వి. —పై. —పొర. 5, అ.

అగడుపడు. ద్వ. అ. కి. 1. తిట్టుపడు:చూ, దూఱుపడు; 2. తొట్టుపడు. పను. 8, అ. 82:చూ, సంభగిమించే.

అగడుసేయు. దే. స. కి. 1. దూఱు:చూ, నిందించు; 2: చూ, తిరస్కరించు.

అగడ్త. నై. వి. అఖాతము:చూ, రూ-అగడిత.

అగణితము. సం. వి. లెక్కలేనిది:చూ, అసంఖ్యము. [బ్రహ్.

అగత్యము. వా. కి. వి. అనత్యము:చూ, అగదంకారుడు. సం. వి. అ. పుం. వెళ్లి:చూ, నైద్యుడు. [మందు. 1.

అగదము. సం. వి. అ. పుం. జ్ఞాపకము:చూ,

అగప. వా. వి. 1. రూ-అపక, చేక్కాను(అని కొందఱు):చూ, పేలి. 2; 2. రూ-అపక-అపక; కొయ్యకు పెంకాయచిప్పనుగుచ్చి గరి: పెవలచేసినది:చూ, దోకి.

అగపడు. ద్వ. అ. కి. (అగ్గము + పడు.)రూ-అగ్గపడు. భీమ. 8, అ. 30:చూ, పృథ్వీమను; 2. అధీనము:చూ, లోబడు.

అగపాటు. ద్వ. వి. 1. అగపడుట; 2. అధీనమగుట. రూ-అగపాటు-అగ్గపాటు;(సం. ప.): అధీనము.

అగపాటు. ద్వ. వి. 1:చూ, రూ-అగపాటు. 2; 2. కష్టము:చూ, శోకము

అగమము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోండ:చూ, శర్యతము; 2. పాము:చూ, సర్పము; 3. చెట్టు:చూ, వృక్షము.

అగము. సం. వి. అ. పుం —పై. —; 4. విష విశేషము:చూ, వసనాళి; 5. సంచరించుటకు అకకృతమైన శర్యతశిఖరముయొక్క కిందిచోటు, రేటము:చూ, చేతియ.

అగరు. సం. వి. అ. స. అగలు. 1. చందన విశేషము:చూ, రాజార్ద్రము; అం. 2 గంధములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, గంధములు; దే. వి. (1):చూ, తీంద్రము.

అగరుచెక్క. ద్వ. వి. చేందనపుచెక్క:చూ, అనామయము. 2. [దనము.

అగరుహాళి. ద్వ. వి. గంధము*: చూ, చందనపు. సం. వి. ఉ. స. అగలు. 1. చందన విశేషము:చూ, రాజార్ద్రము; పుం. 2. ఇరుగుడు*:చూ, కింకు.

అగర్భము. అం. పాదాయములురెండింటి
లోనొకటి:చూ, పాదాయములు.

అగర్భించే దే. స. (కి. కెల్లగించే.చూ, భేదిల్లు 1

అగరు. వై. వి. అగరువు. 1:చూ, అగరు 1-2

(రూ-అగరు, అగులు.); దే. అ. కి. 3. చీలు

చూ, భేదిల్లు. 2; 4. పెల్లగిల్లు:చూ, భేదిల్లు

1. (రూ-అగులుచే-అగుల్లు.) [దనము.

అగులుచేబ. దే. వి. కెల్లగించేబ:చూ, ఉత్సా

అగులునత్తు. వై. వి. చంపనవిశేషము: చూ, రా

జార్జము. [కెల్లగిల్లు

అగులుసాంటి. వై. వి. చిటుబొద్ది: చూ,

అగవార్పు. దే. వి. బ. (అగ్గము + వాణులు.)

తేలికయైన ఓరట్టచెప్పలు.చూ, పాదుక.

అగవు. దే. వి. కార్యము:చూ, పని. 2. (అగవు

తగవులు-సంధి కార్య మందలి బహుమాన

ములు.) [మాది.

అగపాట్లమారి. దే. విణ: చూ, రూ-అగచాట్లు

అగపాలె. ద్వ. వి. (అగ్గము + పాలె.) కం

సాలి. నీలా. 3, ఆ. 3.చూ, స్వర్ణకారండ-

(రూ-అగపాలి-కంసాల-కంసాలి-కమసాల-

కమసాలె.)

అగసి. వై. వి. అతసి, అగస్తి *:చూ, శుకవా

సము. 1. (రూ-అగసియ-అగపె)

అగస్తి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. అగస్త్రిడు:చూ,

ముని. 1; 2. అగసి-అగిసియ-అగిసె-అవిసె

*:చూ, శుకవాసము. 1.

అగస్త్రికము } సం. వి. అ. పుం. అగసి-అగి

అగస్త్రిము } సియ-అగిసె-అవిసె*:చూ, శుక

వాసము. 1.

అగస్త్రిభాత. పా. అగస్త్రి మునిలోడబ్బిట్టిన

వాడు. (నిప్పుయోజకుడని వాడుక.)

అగస్త్రిమాత్యము. సం. వి. అ. న. సందర్భము:

చూ, సముద్రము.

అగస్త్రివ్యాకరణము. అం. వ్యాకరణములు తొ

మ్మిదింటిలోనొకటి:చూ, వ్యాకరణములు.

అగస్త్రిడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక

ముని:చూ, ముని. 1.

అగాదు. దే. వి. తుపాకి పిరంగి లోనగువాని

ధ్వని; గుపాకి పిరంగిలోనగువాని మందు

నిచ్చండగిరిమేట. రసి. 4, ఆ. 3. చూ, స్వ

రము. 2.

అగాభము సం. వి. అ. పుం. 1. గొక్క:చూ,

గంధ్రము. 1; విణ: 2. మిక్కిలిలోతుగలది:

చూ, లోతు. 2. [నము. 1.

అగావము. సం. వి. అ. న. ఇల్లు: చూ, రవ

అగావు దే వి. 1. తాకట్టు చూ, వాకము; 2.

ఆగోపతమైనది: చూ, నిండ. 1.

అగిని. ప. ప. అగ్ని:చూ, పన్నీ. 1.

అగినియ. వై. వి. అగస్తి: చూ, రూ-అగసి*.

అగు. దే. అ. కి. 1. రూ-అవు చూ, రరణిం

చే, స. కి. 2. బాండు:చూ, పాపించే;

దర్శి. 3. అంగీకారమును దాగువును:చూ,

సమ్మతి. 1.

అగుగదే. దే. అప్య. (అగును + కదే.) రూ-

దే. అగదే. ఆశ్చర్యాన్ధకము:చూ, వింత. 1.

అగుగాక. దే. అప్య. (అగును + కాక.) అంగీ

కారాగ్రకము, అవును:చూ, సమ్మతి. 1.

అగుజామ్మ. దే. అప్య. (అగును + జామ్మ.)

1. —పై. — 2. యథార్థకము:చూ, సత్య

ము. 1.

అగుట. దే. వి. ఒప్పదమగుట:చూ, కావుట.

అగుదెంచే. దే. అ. కి. (అగు + తెంచు.) అగు,

ఒప్పదమగు:చూ, రవణించే.

అగుర. దే. అప్య. (అగును + ర.) రూ-అగురా.

ఆశ్చర్యాన్ధకము, అవుర. (అప్పేడితమందు

అగురగుర. రామా. 7, ఆ. 38.):చూ, విం

త. 1;

నీరు. దే. వి. 1. రూ-అవురు. వీరణము, అవురుగడ్డి*:చూ, తృణము. 1; 2. అగురువు. చందనవిశేషము:చూ, రాబార్హము.

అగురువు. సం. వి. ఉ. పుం, న. అగులు. 1. నల్లగియగులు:చూ, రాబార్హము, న. 2. ఇరుగును. *.చూ, కింకుప; పుం. 3. ఇంగి లీకము చూ, హిండుళము; 4. అభ్యుత్పరిము: చూ, పర్వము. 1; విణ. 5. చిన్నది.

అగులు. దే. అ. కి. 1. చీలు:చూ, భేదిల్లు. 2; 2. ఊకు:చూ, రాలు.

అగువు. సం. విణ. ఉ. చేచ్చినది. గ్రమించే అగోచరము. దే. విణ. కానరానిదా:చూ, కంచే అగోచరుడు. సం. విణ. అంతర్నిగుడు:చూ, కానరానివాడు.

అగోడ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గోవివాహకాల మందు ఈశ్వరుని హస్తమువలనఁ బుట్టిన యేలు, కరతోయ:చూ, నది.

అగొకనము. సం. వి. న. పుం. 1. సిట్ట:చూ, పక్షి; 2. సింగము: చూ, సింహము. 1; 3. వింగండ మొకము:చూ, శరభము. 1.

అగొరవము. సం. వి. ఆ. న. ఆపకీర్తి:చూ, బన్నము. 2.

అగ్గపడు. ద్వ. అ. కి. (అగ్గము + పడు.) 1. రూ-అగపడు:చూ, పృథ్వీక్షమగు; 2. ఆధీ నముగు:చూ, లోబడు.

అగ్గపాటు. ద్వ. వి:చూ, రూ-అగపాటు.

అగ్గము. దే. విణ. 1. అధీనము: చూ, నశిము 1; 2. కనబడినది. భోజ. 3, ఆ. 177:భూ, దృష్టము. 2.

అగ్గలము. దే.విణ.1. అతిశయము:చూ, హెచ్చే 2; 2. అధికము: చూ, హెచ్చే. 1.

అగ్గలించు. దే. ఆ. కి. 1. అతిశయించు: చూ, హెచ్చించు; 2. పూను: చూ, యెత్తించు.

అగ్గలంపు. వై. వి. అర్ఘ. పొగడిక: చూ, స్తోత్రము.

అగ్గలిక. దే. వి. రూ-అగ్గలికము. 1. తహలిహ: చూ, ప్యసగము; 2. పూనిక: చూ, యెత్తి ము; 3. యాపనామలపల్లనగు గర్వచేష్ట: చూ, విలాసము. 2; 4. చీరము: చూ, పొల్లము. 1; 5. ఆధ్యక్షము: చూ, హెచ్చే. 2.

అగ్గి. వై. వి. అగ్ని. 1. రూ-అగ్ని. చూ, వహ్ని. 1; 2. చేతనాచేరనాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

అగ్గించు. వై. స. కి. పొగడు: చూ, స్తుతించు. అగ్గంపు వై. వి. అర్ఘ. పొగడిక: చూ, స్తోత్రము.

అగ్గికంటి. ద్వ. వి. ముక్కంటి:చూ, శివుడు. అగ్గిమోలి. ద్వ. వి. దుమగిస్సామి చూ, స్కంధుడు.

అగ్గిటిక. వా. వి. చెకుముకితాయి: చూ, రాము. అగ్గితల్లడి. వై. వి. పొట్టెలు చూ, మేషము. 1. అగ్గిపుల్ల. దే. వి. నిప్పుపుట్టించే పువక.

అగ్గిపెట్టె వా. వి. నిప్పుపుల్లలపెట్టె.

అగ్గిబొడి. వై. వి. కగిదీపిక. చూ, దీపి.

అగ్గిబొడ్డు. దే. వి. తాయి ఉక్కుముక్క నీని యొకపిడివలనకలిగిన నిప్పునాకర్షించే నలు శాగ్రిడు:చూ, సూక్రిము. 1.

అగ్గిమేడి. ద్వ. వి:చూ, అగ్నిమేడి*.

అగ్గివాన వా. వి. అగ్నిచ్ఛము.

అగ్గివేండపాకు. ద్వ. వి:చూ, అగండ్రపాకు*.

అగ్గవ. వై. వి. అగ్గము. నలతప్పున, చేత్రక: చూ, వెల 1; 2. భీమ. చూ, వెల. 2.

అగ్గడ. వై. ది. అక్కడ: చూ, తత్ర.

అగ్నయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అగ్నియొక్క భార్య: చూ, స్వాహ. (చూ, భార్య.)

అగ్ని, సం. వి. ఇ. పుం. 1.—అగ్ని-అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2. చిత్రిమూలము: చూ, వహ్ని సంజ్ఞకము; 3. తీడి*: చూ, భల్లాతక: 4. ఇందుగ్రిడు: చూ, వేలుపుతీడు; 5. చరి శుద్ధుడు: చూ, పూతాత్మ్యుడు; అం. 3. దిగ భివతులు ఎవమందుగురిలో నొకడు: చూ, దిగభివతులు.

అగ్నికణము. సం. వి. అ. పుం. విస్ఫులింగము, మిడుగులు: చూ, వహ్ని. 1.

అగ్నికము. సం. వి. అ. పుం. 1. తుదాగ్ని మంధము, పిన్నశల్లి*: చూ, శల్లి; 2. రక్త ఫలనారితేళము, ఎట్టుచెన్నంగి*: చూ, నారి తేళము.

అగ్నికుమారము. పా. ఋటికాషధము.

అగ్నిచిత్తుడు. సం. వి. త్. పుం. ఒకానొక పితృదేవత: చూ, యముడు.

అగ్నిచిత్తు. సం. వి. త్. పుం. 1. అగ్నిచయ నమమయాగముచేసినవాడు: చూ, గాతువు. 4. (ఇదివిచార్యము); 2. బొగ్గు: చూ, వహ్ని. 1; అం. 3. దిహీనతానములేడింటిలోనొకటి: చూ, దిహీనతానములు.

అగ్నిజారము. సం. వి. అ. పుం. 1. చిత్రిమూలము*: చూ, వహ్నిసంజ్ఞకము; 2. మంట. చూ, వహ్ని. 1. [చూ, హలిని.

అగ్నిజిహ్వ. సం. వి. అ. స్త్రీ. చెన్నచెఱుకు*: అగ్నిజ్వాల. సం. వి. అ. పుం. 1. మంట: చూ, వహ్ని. 1; అ. స్త్రీ. 2. ఏలుతోడి*: చూ, ధాతక.

అగ్నికుండిరసము. పా ఒకరసౌషధము.

అగ్నిద్యక్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, శివుడు.

అగ్నినక్రౌణరాయువు. సం. వి. త్. పుం. మంట: చూ, వహ్ని. 1.

అగ్నినిర్వాణము. సం. వి. అ. పుం.—వై.—

అగ్నివర్వతము. సం. వి. అ. పుం. నివృత్తాండవ: చూ, పర్వతము.

అగ్నిబీజము. సం. వి. అ. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 2. 'రం' అనుబీజాక్షరము: చూ, బీజాక్షరములు.

అగ్నిభాస. సం. వి. అ. స్త్రీ. ఎక్కుడుదీగ*: చూ, మాశేరు. [చూ, స్కందుడు.

అగ్నిభువు. సం. వి. త్. పుం. కుమారస్వామి: అగ్నిభైరవము. అం. శివప్రకృతంత్రములఱువ దినాలుగింటిలో నొకటి: చూ, తంత్రములు.

అగ్నిమంధము. సం. వి. అ. పుం. కూరశల్లి*: చూ, శల్లి. [చూ, వైజయంతి. 4.

అగ్నిమంధని. సం. వి. త్. స్త్రీ. తక్కిలి*: అగ్నిముఖము. సం. వి. అ. పుం. అగ్నిహోతుగ్

నారాధించు వేదభాగము: చూ, వేదము.

అగ్నిమణి. సం. వి. ఇ. పుం. సూర్యకాంతమణి: చూ, రత్నము. 1. [మందాగ్ని.

అగ్నిమాంద్యము. పా. జరరాగ్నిమందము: చూ, అగ్నిమాత. సం. వి. ఋ. స్త్రీ. చిత్రిమూలము*: చూ, వహ్నిసంజ్ఞకము. [మని. 1.

అగ్నిమారుతి. సం. వి. ఇ. పుం. అగస్త్యుడు: చూ, అగ్నిమాలుడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక

పితృదేవత: చూ, యముడు. [వాయువు. అగ్నిమిత్రము. సం. వి. అ. పుం. గాలి: చూ,

అగ్నిమిత్రుడు. సం. వి. అ. పుం. కూద్రృకు

దశరాజ్: చూ, రాజ్. 1. [ల్లాక.

అగ్నిముఖము. సం. వి. అ. న. తీడి*: చూ, భ

అగ్నిముఖి. సం. వి. త్. స్త్రీ.—వై.—

అగ్నిముఖిదీప్తి. సం. వి. అ. స్త్రీ. చెన్నచెఱుకు*: చూ, హలిని.

అగ్నిముఖుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కాంచనమృగ: చూ, కాన్యామిడు; 2. దేవుడు: చూ, వేలుపు.

అగ్నిమా. మి. వి. అగ్నియమాల: చూ, అగ్నియి.

అగ్నిమేడి. మి. వి: చూ, అగ్నిమేడి*.

అగ్నిరసము. పా. ఒకరసాపధము.

అగ్నిలింగము. సం. వి. అ. న. వహ్నిధూమము. చూ, పాగ. ప్రసూరీతి.

అగ్నివమిర్హయము. పా. అగ్నికి చెదలుఁ బట్ట అగ్నివర్షము. సం. వి. అ. పుం. అవర్తమనెడు మేఘము: చూ, మేఘము. 1.

అగ్నివాహనుడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక పితృదేవత: చూ, యముడు.

అగ్నివృక్షము. సం. వి. అ. పుం. కానరేగు*: చూ, రేగు. 1.

అగ్నిశిఖ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. విటపమును తరి గొట్ట*: చూ, హలిని; 2. శక్తిపుష్పయను తరిగొట్ట*: చూ, హలిని; 3. కలికాలియను తరిగొట్ట*: చూ, హలిని; 4. మంట: చూ, పహ్ని. 1.

అగ్నిశిఖము. సం. వి. అ. న. 1. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 1; 2. కుంకుమపువ్వు. చూ, వహ్నిశిఖము. 2.

అగ్నిప్రేమ. సం. వి. అ. పుం. 1. నువర్ణాదిలో హములుకరంగు మూస: చూ, మూస; 2. కైనము: చూ, పాత్రము: 6.

అగ్నిప్రేమము. అం. 1. సోమయాగము, వసంత కాలమండయిదు దినములలో చేసి ముగించు యాగవిశేషము: చూ, యజ్ఞము. (మఱిన్ని) చూ, సోమయాజ్ఞములు; 2. సహీనతానము లేడింటిలో నొకటి: చూ, సహీనతానములు

అగ్నిప్రేమము. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక పితృదేవత: చూ, యముడు.

అగ్నిసంహారము. పా. వహ్నింశము లలో నొకటి: చూ, వహ్నింశములు.

అగ్నిసంహారము. పా. దహనశ్రియ. (దహన ను పండించుట): చూ, దహనసంహారము.

అగ్నిసహము. సం. వి. అ. పుం. కవ్వ: చూ, మంహాకము. 1.

అగ్నిమాతరసము. పా. ఒకరసాపధము.

అగ్నిస్తంభన. అం. అఱువదివారుగు కళిలలో నొకటి: చూ, కళలు.

అగ్నిహోత్రము. సం. పి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2. అహితాగ్నులు ప్రాత సన్ధాయంకాలములయందుఁ జేసెడిహోమము: చూ, హోమము; 3. దధిపయోదూపమైన హవిస్సు, అగ్నిహోత్రమునందుఁ జేల్పుటగు ఇవుగఁచెట్టిన యన్నము: చూ, హవిస్సు. 1.

అగ్నిహోతుడు. సం. వి. అ. పుం = అగిని, అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

అగ్నిధుర్నిడు. సం. వి. అ. పుం. బ్రహ్మగణము లలో నొకఁడు, పదియాయ్యరు ఋత్విజులు యాజకులు అనువాంలగా నొకఁడు: చూ, ఋత్విజులు. 1.

అగ్నులు. అం. 1. గాన్ధవత్యము, దక్షిణాగ్ని, అహవనీయము, సధ్యము, అపసధ్యము, 2. పూర్వాగ్ని, దక్షిణాగ్ని, పశ్చిమాగ్ని, ఉత్తరాగ్ని, నూత్యుడు. (5); 3. అగ్నిభే దములు — అనలము, కుకూలము, సగలము, వత్సము (4). (చూ, వహ్ని. 1.)

అగ్నిగణ్యము. సం. విణ. అత్యుత్తమమైనదాని గారెక్కింపఁబడినది.

అగ్నిగణ్యుడు. సం. విణ. అత్యుత్తమమైనదాని గా కురిగఁబడినవాడు: చూ, శ్రేష్ఠుడు. 2.

అగ్నిగము. అం. హస్తపరిచాగములు సగునైదిం టిలో నొకటి: చూ, హస్తపరిచాగములు.

అగ్నిజ. సం. వి. అ. స్త్రీ. అక్క: చూ, కేళ్య. 4.

అగ్రజన్మడు. సం. వి. న్. పుం. 1. బాంపన
య్య: చూ, బాంపనాడు; 2. అన్న:
చూ, జ్యేష్ఠుడు. 1; 3. నలువ: చూ, బ్రహ్మ
1; వి. 4. ప్రధానడు: చూ, శ్రేష్ఠుడు. 2.

అగ్రజాడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అన్న: చూ,
జ్యేష్ఠుడు. 1; 2. బాంపనయ్య: చూ,
బాంపనాడు.

అగ్రజి. సం. వి. ఈ. ముఖ్యము: చూ, శ్రేష్ఠ
ము. [గణ. 1.

అగ్రజ. సం. అవ్య. అభిముఖము: చూ, ముం
అగ్రజస్థలము. ఆం. హస్తప్రచారములు పదు
నైదింటిలోనొకటి: చూ, హస్తప్రచారములు.

అగ్రజస్సరుడు. సం. వి. ముందు నడచువా
డు: చూ, పురోగముడు; 2. పగ్గానుడు
చూ, శ్రేష్ఠుడు. 2.

అగ్రజిలసంపరము. ఆం. చరణక్రియ లాటింటి
లో నొకటి. చూ, చరణక్రియలు.

అగ్రజన్మడు. సం. వి. న్. పుం. ఇందుగిడు:
చూ, నేలుపుటాడు. [చూ, మామిడి.

అగ్రబీజము. సం. వి. ఆ. పుం. ముంతమామిడి:
అగ్రమాంసము సం. వి. ఆ. పుం. పెద్దయినదిక

పండు పగ్గిమాణముకలిగి కోలగానుండి పశు
పుయొక్క పార్శ్వముననుండు కొర్రమందు
పగ్గిపై నొక వృక్కయను మాంసము: చూ,
వృక్క. (చూ, మాంసము.)

అగ్రము. సం. వి. ఆ. వ. 1. చివర. చూ, నుగ. 3;
2. ఎదురు: చూ, మందల. 1; 3. దగ్గలు:
చూ, సమీపము. 1; 4. గుంపు: చూ, సమా
హము; 5. మానవిశేషము, నాలుగు కళ్ళకొ
లదిగల భిక్షు; వి. 6. పగ్గము: చూ,
మొదలు. 4; 7. ముఖ్యము: చూ, శ్రేష్ఠము;
8. అధికము: చూ, హెచ్చే. 1; పా. 9.
హస్తక్షేత్రములు పదుమూడింటిలోనొకటి:
చూ, హస్తక్షేత్రములు.

అగ్రసరి. సం. వి. చూ, రూ. అగ్రకస్సరుడు.

అగ్రసరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. బాంపన

అగ్రస్థానము. పా. పగ్గధానమునొకటి.

అగ్రహారము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. బాంపన
బుల యిండ్లవరుస, నల్లిండ్లు: చూ, పట్టణ
ము; ఆం. 2. సప్తసంతానములలో నొకటి:
చూ, సంతానములు; 3. దానములు పదునా
టింటిలోనొకటి: చూ, దానములు; 4. మహా
దానములు పశునాటింటిలో నొకటి: చూ,
మహాదానములు. 2.

అగ్రముడు. సం. వి. పనులయందు నేర్పరి:
చూ, సమర్థుడు. [4.

అగ్రిమ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అప్ప: చూ, జ్యేష్ఠ.

అగ్రిమము. సం. వి. ముఖ్యము చూ, శ్రేష్ఠము.

అగ్రిముడు. సం. వి. చూ, అగ్రకస్సరుడు.

అగ్రిమెంటు. ఆం. ఒడంబడిక.

అగ్రియము. సం. వి. రూ. అగ్రియము. ముఖ్య
మైనది. చూ, శ్రేష్ఠము.

అగ్రియము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ. అగ్రియ

డు. 1. పగ్గధానము: చూ, శ్రేష్ఠుడు.

2. అన్న: చూ, జ్యేష్ఠుడు. 1.

అగ్రియము. సం. వి. 1: చూ, రూ. అగ్రి

ము; 2. పగ్గధాన మైనవస్తువు: చూ, రూ. అ

గ్రము.

అగ్రిదిధిపు. సం. వి. ఈ. పుం. 1. విడ్డలు

గన్న మాటునుపుదాని మొదటి బాంపన

శ్రీయొక్క భర్త: చూ, భర్త. 1; 2. మా

టునుపుదాని మొదటి మగడు: చూ,

భర్త. 1. [స్సరుడు.

అగ్రిపరుడు. సం. వి. : చూ, రూ. అగ్రిక.

అగ్రిము. సం. వి. : చూ, రూ. అగ్రియము.

అగ్రిడు. సం. వి. : చూ, అగ్రకస్సరుడు.

అగ్రిశాసము. సం. వి. ఆ. న. అగ్రిశాసము

యందుబుట్టిన యగ్నివికారము: చూ, తోట

చెక్క.

అనునము. సం. వి. అ. న. దధివిశేషము: చూ, పెరుగు. 1.

అనుమర్దము. సం. వి. అ. న. సర్వపాపములను పోగొట్టెడి మంత్రము: చూ, మంత్రము. 1. "అనుమర్దనస్సానము."

అనుము. సం. వి. అ. న. 1. దోసము: చూ, పానము. 1; 2. వ్యసనము: చూ, శోకము; 3. అశోచము: చూ, మైల. 4.

అనుటము. సం. వి. అ. పుం. 1. అగడిరె-అగడ్త: చూ, పరిభ్ర; విణ. 2. అడ్డులేనిది: చూ, నిరానుటము.

అనుకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-అనుకము. 1-2; 3. కొండపగులు: చూ, లోయ

అమాయువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. పాము: చూ, సర్పము; 2. పాపాలముద్ద: చూ, పాపాత్ముడు; 3. కాకి: చూ, వాయునము. 1; 4. చామరము: చూ, నురిటి; 5. కత్తి: చూ, రిప్పి. 2.

అనుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అనుడనెడు గక్కనుడు: చూ, రాక్షసుడు. 1; 2. పాపాలముద్ద: చూ, పాపాత్ముడు; 3: చూ, మైలవాడు; 4. దుఃఖాన్నికుడు: చూ, విముసుడు.

అన్నుటి. సం. విణ. కాంతిలేనివాడు.

అన్నో. సం. అన్య. దుష్టసంబోధనము, దుష్టనిలించుట, విలంబము: చూ, సంబోధనము.

అన్నోర. అం. శివాననములయిందిటిలో నొకటి: చూ, శివాననములు.

అన్నోరము. సం. వి. అ. న. 1. ఈశ్వరుని దక్షిణముఖము; 2: చూ, నక్క; విణ. 3. భయములేనిది: చూ, నిర్భయము.

అన్నోఱుము. సం. వి. అ. న. పాపనశానము.

అన్ను. సం. ఓ. అ. స్త్రీ. 1. అవు: చూ, భోజనము; 2. ఓడ: చూ, వాడము.

అన్ను. సం. వి. అ. స్త్రీ. అవు: చూ, భోజనము.

అన్ను. సం. వి. అ. స్త్రీ. —వై.—

అచండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. సాధునైనయావు: చూ, భోజనము; 2. శోభములేని యాచుది: చూ, స్త్రీ.

అచతురుడు. సం. విణ: చూ, అసమర్థుడు.

అచిరులుడు. సం. విణ: చూ, స్థిరుడు.

అచల. సం. వి. అ. స్త్రీ. పుడమి: చూ, భూమి. 1.

అచలవలన్యాయము. వా. ఓడ మెదలగునవి యెక్కిపోవునపుడు కదిలకుండునట్టి శిరాదులు నడచుచున్నట్టును, నడచుచున్న యొడ నిలిచిన్నట్టును గనబడువిధము.

అచలహిప్పా. అం. శబ్దాలంకారములలో నొకటి: చూ, శబ్దాలంకారములు.

అచలతారలు. పా. స్థిరవత్సరములు: చూ, వత్సరము. 1.

అచలము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండ. చూ, సర్వతము; 2. కీలము: చూ, మే; విణ. 3. కడలినిది: చూ, స్థిరము; అం. 4. విద్యుత్తులేనిది: చూ, విద్యుత్తులు.

అచలుడు. సం. విణ: చూ, స్థిరుడు.

అచాంచల్యము. అం. మానసిక పూజాశుభములు బదునాణింటిలో నొకటి: చూ, మానసిక పూజాశుభములు. [యండుట.

అచానుగ్యము. సం. వి. అ. న. పామగ్యములేక అచానుగ్యము. సం. వి. అ. న. చపలత్వములేక యండుట. [నము.

అచింతము. సం. వి. అ. న. చావు: చూ, మగ

అచింతితము. సం. విణ. చింతించగలిగినది.

అచింత్యము. సం. విణ. 1. బుద్ధికిలోబడనిది;

అం. 2. సంఖ్యాభేదములు ముప్పురియాణింటిలో నొకటి: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

అదితు. సం. విణ. 1. పాగిణములేనిది: చూ, జడము; 2. చిత్తుకానిది, తనంతటయెడల నిది.

అదిరద్యుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మెఱుఱు: చూ, విద్యుత్తు. 1. [క్షణభంగురము.

అదిరము. సం. విణ. నిర్వచముకానిది: చూ, అదిరాత్. సం. అవ్య. కీఘ్రిము: చూ, వేగము. 3.

అచీర్ణము. సం. విణ. అచరింపఁబడనిది.

అచుంబితము. సం. విణ. అనుభవంపఁబడనిది.

అచూర్ణము. సం. విణ. పాడిచేయఁబడనిది.

అచేతనత్వము. సం. వి. అ. పుం. పాగిణము లేమి: చూ, జడత్వము.

అచేతనము. సం. విణ. : చూ, జడము.

అచైతన్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, అచేతనము.

అచోదితము. సం. విణ. ప్రేరేపింపఁబడనిది.

అచార్యము. సం. విణ. దొంగతనము కానిది.

అచ్చి. డే. వి. అచ్చిమట్టము, దేశవిశేషము: చూ, దేశము. [చూ, వెలితి. 2.

అచ్చిక. డే. వి. రూ-అచ్చికము. తగ్గుదల:

అచ్చికబుచ్చిక. డే. వి. రూ-అచ్చికబుచ్చికము.

1. కలుపుఁగోలు: చూ, బుజ్జిగింత. 1; విణ.

2. చెవులకువిననింపయునది (వాక్కు): చూ, సాంత్యము. 3. [చూ, బుజ్జిగింత. 1.

అచ్చికబుచ్చికలు. డే. వి. బ. కలుపుఁగోలు:

అచ్చికబుచ్చికలాడు. డే. స. కి: చూ, బుజ్జిగించే.

అచ్చికము. డే. వి. 1: చూ, రూ-అచ్చిక; 2: చూ, అచ్చికబుచ్చిక. 1; వి. 3. తేరినది: చూ, పగిసన్నము. 2.

అచ్చిమట్టము. డే. వి: చూ, అచ్చి.

అచ్చియుండు. వా. స. కి. చాకియుండు.

అచ్చినచ్చే. డే. అ. కి: చూ, మేలైనచ్చే.

అచ్చెరియము. వై. వి.=అచ్చెర్నము. అచ్చుతము: చూ, వింత. 1. (రూ-అచ్చెరువు-అచ్చెరుపాటు-అచ్చెరువుపాటు)

అచ్చెరుపడు. వై. అ. కి: (అచ్చెరువు + పడు.) అచ్చెర్నపడు: చూ, వెఱగొందు. (రూ-అచ్చెరువుపడు.)

అచ్చెరుపాటు. వై. వి: చూ, అచ్చెరియము.

అచ్చెరువు. వై. వి.=వై.=

అచ్చెరువుపాటు. వై. వి.=వై.=

అచ్చుతము. సం.విణ: చూ, స్థిరము. [రాముండు.

అచ్చుతాగ్రిజాండు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బల

అచ్చుతుండు. సం. వి. అ. పుం. 1. వెన్నుండు: చూ, విష్ణువు. 1; 2. సని: చూ, కని; 3: చూ, కివుండు.

అచ్చేట. డే. దగ్రి. అక్కడ: చూ, తతగ్రి. (రూ-అచ్చేట.) అచోటు-అచోటు-అచోటు-అచోటు-అచోటు-అచోటు)

అచ్చేటు. డే. వి. ఏ. ఆస్థానము: చూ, రూ-అచోటు. (రూ-అచ్చేటు.) [లము.

అచోటము. డే. విణ. విరివియైనది: చూ, పృథు

అచోటు. డే. వి. ఏ. ఆస్థానము: చూ, రూ-అచోటు. (రూ-అచోటు.)

అచోటు. డే. వి. ఏ. 1.—వై.—; దగ్రి. 2: చూ, రూ-అచేట.

అచ్చేకారము. వై. వి.=అచ్చంకారము. బయోనా, క్రియవిక్రయముల గట్టిమాట: చూ, సత్యంకారము. [అచేట.)

అచ్చేట. డే. దగ్రి. అక్కడ: చూ, తతగ్రి. (రూ-

అచ్చేటచ్చేట. డే. దగ్రి: చూ, అక్కడక్కడ.

అచ్చేటు. డే. వి. ఏ: చూ, రూ-అచేటు.

అచ్చనగండ్లు. దే. వి. బ. రూ. అచ్చనగండ్లు.

1. బాలికాక్రిడావిశేషము. కళా. 6, ఆ. 202: చూ, బాలికాక్రిడ; 2. అచ్చనగండ్లాడెడు చిన్న చిన్న గుండుతాళ్ళు. (గిరియకములు) (బ. అచ్చనగండ్లు.) చూ, రాయు.

అచ్చనగాయలు. దే. వి. బ. — పై. —

అచ్చనగండ్లు. దే. వి. బ. — పై. —

అచ్చనలు. పై. వి. = అచ్చ. — పై. —

అచ్చబంగారము. ద్వ. వి. 1. మేలిమినన్న బంగారు: చూ, లోహము. 1; వా. 2. ముద్దుపలకు.

అచ్చెను. పై. విణ. = అచ్చెను. 1. నిశ్చలమయి నది: చూ, సత్యము. 1; 2. లేరినది: చూ, ప్రిసన్నము. 2; 3. నిగ్గయింపఁబడినది: చూ, కేవలము. 3; 4. శెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 5. చట్టము: చూ, సాంద్యము. 2.

అచ్చెనుగ. వా. అవ్య. సంకయము లేకుండగ.

అచ్చగ. పై. వి. = అచ్చరస్. దేవతాస్త్రీ. దేవవేశ్య (అనికొందలు) చూ, వేలుపులు. 2.

అచ్చెలము. దే. వి. 1. కోపము. పై. 5, ఆ. 42: చూ, కోపము; 2. పూనిక: చూ, యత్నము.

అచ్చెరించే. దే. ఆ. కి. కోపగించే: చూ, కోపించే.

అచ్చొకారము. పై. వి. = అచ్చంకారము: చూ, రూ. అచ్చొకారము. [వాచకము.

అచ్చొడి. వా. వి. మంచిముత్యముపంటికి, క్రేష్ట

అచ్చొరము. పై. వి. = చూ, అచ్చొకారము.

అచ్చొల్ల. దే. వి. శెల్లనియావు: చూ, ధేనువు.

అచ్చొకు. దే. విణ. (అచ్చెము + అకు.) కింశోటములేనివాడు. “ద్వి. ఆహాసబలయుక్తి: చొక్కుగాగ, ననికినన్నధులమై యుండమను.” పరివృత్తామహాత్మ్యము. (అనుఅన్యత్యము.)

అచ్చె. పై. వి. 1. గుడము: చూ, శెల్లము. 1;

2. నీడ: చూ, పృథివీబలము. 1; 3. కిరి.

భో. 7, ఆ. 15: చూ, విధము. 1; 4. అచ్చె.

సంజ్ఞాక్షరములు చెక్కిన ఉంగరములోనగు

నది: చూ, ముద్ద; 5. పాలెవానినేత పాథ

నవిశేషము: చూ, మగ్గము; 6. విణ. అ

చ్చెకు. లేరినది: చూ, ప్రిసన్నము. 2; దే.

ఆ. కి. 7: చూ, ఋణపడు; స. కి. 8.

ఇచ్చె, రానయిచేయు: చూ, దయచేయు. 2;

9. నవ్వుచిచ్చె. విజ్ఞా. పా. కాం. 48;

విజ్ఞా. పా. కాం. 91: చూ, చిండుగిచ్చె.

అచ్చెగూటము. ద్వ. వి. (అచ్చె + గూటము): చూ, ముద్రాక్షరకాలం (రూ. అచ్చెగూటము.)

అచ్చెకట్టు. ద్వ. స. కి. 1. ఏర్పించు: చూ,

సృజించు; 2. మడిమడిగా గనిమతీయు.

(శ. ర.)

అచ్చెకుప్ప. దే. వి. ధనవంతుడు: చూ, ధని

కుడు. 1.

అచ్చెకుటము. ద్వ. వి: చూ, రూ. అచ్చెగూ

టము.

అచ్చెకొను. దే. స. కి. 1. తానియ్యవలసిన

ధనాదికమును ఒప్పుకొనియిచ్చు: చూ, దయ

చేయు. 2; వా. 2 అంతరించు, ఒప్పుకొను.

అచ్చెకొద్దు. ద్వ. వి. (అచ్చె + ఎద్దు.) అచ్చె

పొసి స్వేచ్ఛగా దిరుగనిడిచిన పృషధము,

అచ్చొకు: చూ, పృషధము. 1.

అచ్చెచిల. దే. వి. 1. అచ్చ: చూ, బాకి. 2;

2. అచ్చినయ్యెట: చూ, శుభాగరము.

అచ్చెపడు. పై. ఆ. కి. 1. ఏర్పడు: చూ,

విశదమగు; 2 ముద్రిగమగు, ముద్దగడు.

అచ్చెపాటు. పై. వి. అచ్చెపడుట, ఏర్పాటు:

చూ, సత్యము. 1.

అచ్చెపాడిచిన యాచోకులు. కా. స్వేచ్ఛగా

(పాడ్డలేక) తిరుగువాండు. “రాజభటుల

కమ్మేబాడిచిన యాబోతులకిరిని విచ్చల
విడిగా విడవాడిననో." (ధర్మజ)

అచ్చేలు. పా. ఆకారాదులు, పాణిజాక్షరము
లు: చూ, వర్ణము. 1.

అచ్చేవేయు. వై. స. కి: చూ, ముద్రించు.

అచ్చొటు. కే. వి. ఏ. (ఆ + చొటు.) రూ-
అచ్చొటు. 1. ఆస్థానము: చూ, రూ-అచ్చొ-
టు. (రూ-అచ్చొటు.); 2. ఆడుగుబి. హరి.
ఉ. 8, ఆ. 42: చూ, ధగము. 12.

అచ్చొత్తు ద్వ. స. కి: (అచ్చొ + ఒత్తు).
చూ, ముద్రించు.

అచ్చొ. కే. దగ: చూ, రూ-అచ్చేట.

అచ్చొట. కే. అవ్య. అచ్చేట: చూ, తత్ర.

అచ్చొటికి. కే. అవ్య: చూ, అందులకు.

అచ్చొటు. కే. వి. ఏ. చూ, రూ-అచ్చొటు.

అచ్చుంకారము. సం. వి. అ. స. చూ, అచ్చేకారము.

అచ్చుత. సం. వి. అ. స. చూ, స్పర్శత.

అచ్చుదనుడు. సం. వి. అ. పుం. యతి: చూ,
ముని. 1. [చూ, ఖర్జూరము. 2.

అచ్చుపిండ. సం. వి. అ. స్త్రీ. కింశఖర్జూరము*:

అచ్చుఫలము. సం. వి. అ. పుం. రూ-అచ్చుఫల
ము: చూ, వెలుగుబంటి.

అచ్చుఫలము. సం. వి. అ. పుం. —చై.—

అచ్చుము సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వెలుగు
బంటి; 2. చటికపుతాయి: చూ, రాయి;

స. 8. = అచ్చున. చూ, బాలికాక్రిడ; విణ

4. = అచ్చే. కేల్లనిది: (చూ, పుసన్నము. 2)
చూ, వర్ణము. 6.

అచ్చాచ్చము. సం. వి. అ. మిక్కిలి స్వచ్ఛము:
చూ, పుసన్నము. 2.

అచ్చావాకుడు. సం. వి. అ. పుం. చదియార్ద్ర
రు ఋత్విజాలు యాజకులు ఆమవారలలో
నొకడు: చూ, ఋత్విజాడు. 1.

అచ్చిదగ్గి. సం. వి. అ. స్త్రీ. చేతిబీట*: చూ,
బీట. 2.

అచ్చిదగ్గిము. సం. వి. అ. 1. తూటులేనిది:

2. దృఢమైనది: చూ, బెడిదము; 3. యజ్ఞార్థమనందలిపరాయిత్వములోని మూడవ అట్టము
నందుగల ఒకవన్నము: చూ, వేదము; పా.

4. పాఠ్యశ్చిత్తము సంపూర్ణమయినదనుట.

అచ్చిన్నము. సం. వి. అ. ఏడతెగనిది, దట్టమైనది:
చూ, సాంద్రము. 2. [బడినది—

అచ్చీకృతము. సం. వి. అ. నిగ్మలముగా: కే. అ.
అచ్చేద్యము. సం. వి. అ. చొరరానిది: చూ,
సాంద్రము. 2.

అచ్చోదము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుచేరుని
క్రీడాసరస్సు: చూ, సరస్సు. 1; వి. అ.
నిగ్మలమైన నీళ్ళుగలది.

అజ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. పశుకృతి: చూ,
మాయ; 2. ఆడుమేక: చూ, మేషము. 1.

అజకర్ణము. సం. వి. అ. పుం. నల్లమద్ది*: చూ,
మద్ది.

అజగంధక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, వాయింటు*

అజగంధిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. —చై.—

అజగరస్యాయము. పా. కొండచిలువ నిద్రాబో
వునట్టేయుండి జంతువులను ఆకాత్తుగా
మింగినవిధము.

అజగరము. సం. వి. అ. పుం. కొండచిలువ
(మేకను మింగునది): చూ, సర్పము.

అజగరోపవాసము. జా. కొండచిలువయనుపా-
ము ఉపవాసముచేయుట: చూ, ఘోటకప్ర-
వృత్తము.

అజగర్దము. సం. వి. అ. పుం. 1. నీరుపాము:
చూ, సర్పము; 2. నల్లతాచు: చూ, సర్ప-
ము. [చందకాడు.

అజగలాడు. సం. వి. అ. పుం, వోదరి: చూ,

అజగవము. సం. వి. అ. స. కిపునిబిల్లు: చూ,
బాణము. 1. (రూ-అజగావము-అజగవము-
అజగవము-అజగవము.)

అజఘన్యఁడు. అం. అదిత్యులును (దెండుగురిలో) నొకఁడు: చూ, అదిత్యులు.

అజన్యము. సం. వి. అ. న. 1. తోకచేక్కలో నగునుత్పాతము: చూ, తోకచేక్క. (రూ. అంజన్యము.); విణ. 2. నిందకానిది: చూ, ఉపమాషితము.

అజన. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. సగముమగపోలికయు సగము అడుపొలికయుగల రూపము; 2. మంత్రవిశేషము: చూ, మంత్రము. 1.

అజపుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అశ్వేత, వైదికములుకాని గృంథములఁ జేదువువాఁడు: చూ, పాఠకుఁడు.

అజబాకోరేటు. పా: చూ, అరరాపురేటు.

అజభక్షము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బొబ్బరి*.

అజమీఢుఁడు. సం. వి. అ. పుం. యోధిష్ఠిరుఁడు, పాండురాజు పెద్దికొడుకు: చూ, ధర్మరాజు. 1.

అజమీఢుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పాతాళలో ములోని సర్పవనమునందుండు శివుఁడు: చూ, శివుఁడు.

అజము. సం. వి. అ. పుం. 1. మేకపోతు: చూ, మేషము. 1; 2. మాఁదేండ్లకిందటి వడ్లు: చూ, ధాన్యము; 3. ఆత్మ: చూ, పరమాత్మ; 4. ఆకాశము: చూ, న్యాయము. 1; విణ. 5. ఉత్పత్తి నాశములైనది.

అజమౌడ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఒకరకము ఓమము: చూ, యవని; 2. చూ, బూయగు బంక.

అజర. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. వృద్ధవారులేదము: చూ, వృద్ధవారువు*; 2. చూ, కలుబంద. *

అజర్యము. సం. వి. అ. న. చెలిమి: చూ, ప్రియము. 1.

అజరాఁడు. సం. వి. అ. స్త్రీ. చూ, శక్తి*.

అజవాహనము. సం. వి. అ. పుం. తెలికట్ట: చూ, హంస. 1.

అజశృంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మిమిడి. * (మేకకొమ్ములవంటి ఫలములు గలది): చూ, దుట్టుపు; 2. బస్తాందిరి*: చూ, వద్ది.

అజస్రము. సం. క్రి. విణ, అ. న. ఎల్లప్పుడు: చూ, సతతము. 2. [చూలగొండి.

అజహ. సం. వి. అ. స్త్రీ. కంఠాః*: చూ, అజహల్లక్షణ. అం. లక్షణలు మూఁడింటిలోనొకటి: చూ, లక్షణలు; (సంబంధనిబంధనలు. - జహల్లక్షణ, అజహల్లక్షణ అని ద్వివిధము.)

అజహ్మము. సం. విణ. రూ. అజహ్మము, ఋజువు, హృగుణము: చూ, హృదయము.

అజాగవము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ. అగజవము.

అజాగళస్తనస్థాయము. పా. మేకమేడక్రింద నుండు స్తనములపుట్టుక నిష్ప్రయోజనమను రీతి.

అజాగళస్తనము. సం. వి. అ. పుం. బ. మేకమేడ క్రింది వేస్తులు: చూ, స్తనము.

అజాగర్త. సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ. అజాగర్త. జాగర్తలేమి.

అజాగర్త. సం. వి. అ. స్త్రీ. —పై—

అజాజి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జీలకఱ్ఱ*. (సాక్షాదాని కమైన మందాగ్నినిఁబోగొట్టునది.): చూ, మువి. 2. [మేకలఁగావరి.

అజాజీవి. సం. వి. ఇ. పుం. జాబాలుఁడు: చూ,

అజాజీవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. —పై—;

2. చూ, గొంగళ్యసేయువాఁడు.

అజాతశత్రువు. సం. వి. ఈ. పుం. 1: చూ, అజ

మిథుఁడు; విణ. 2. శత్రువులలేనివాఁడు.

అజాతస్మరాలింగనము. అం. ఆంగనములు

రెండింటిలోనొకటి: చూ, ఆంగనములు.

అజాతస్మరాలింగనములు. అం. స్పృష్టము, నిర్దశము, ఘృష్టము, వీడనము. (4.)

అజానత్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బ్రహ్మపట్టణము: చూ, దేశము.

అజానత్రనామోక్తిర్వసన్యాయము. పా. పుట్టిని బిడ్డలకుఁ జేర్చు పెట్టినరీతి. [మందు. 1.

అజాయపు. సం. వి. ఉ. పుం. జౌషధము: చూ, అజానయుక్తు. సం. వి. జ్. పుం. బాణము నకుఁ జక్కనిమృగము: చూ, విషచుము. 5.

అజితప్రతాపము. పా. ఇది పండ్రెండవ జగతి ఘండస్సనందలి ప్రసిద్ధతాక్షర వృత్తచ్ఛాయను సరిపాదములున్న, విరియింపదానృత్తచ్ఛాయను దేసిపాదములున్న నడచును.

అజితము. సం. విణ. 1. అడ్డగించనశక్యమైనది; అం. 2. అగమము లిరువఁజెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అగమములు.

అజితుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వెన్నుండు: చూ, విష్ణువు. 1; 2. నలున: చూ, బ్రహ్మ. 1; 3: చూ, శివుడు; విణ. 4. గెలువఁబడనివాడు: చూ, అపరాజితుడు.

అజినపత్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జరుక (తోలు) కంటి తెక్కులుగలది: చూ, చీమరువాయి.

అజినము. సం. వి. ఆ. న. చర్మము: చూ, తోలు. 1.

అజినయోని. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. జంక: చూ, హరిణము. 1.

అజినము. సం. వి. ఆ. న. 1. అంగణము: చూ, ముంగిలి. 2; 2. కప్ప: చూ, మంచూకము. 1; 3. గాలి: చూ, వాయువు; 4: చూ, రరీరము; 5. శబ్దాదివిషయము; 6. తెప్ప, ఏనుడఁ బెడుపుట్టి: చూ, హోడము; 7. అమృతాళము *: చూ, వట్టివేరు.

అజిన్యగము. సం. వి. ఆ. పుం. అమృత: చూ, బాణము. 1.

అజిన్యము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కప్ప: చూ, మంచూకము. 1; విణ. 2: చూ, రూ-అజన్యము.

అజిన్యము. సం. వి. ఆ. పుం. 1 కప్ప: చూ, మంచూకము. 1; విణ. 2. నాలుకలేనిది.

అజీగవము. సం. వి. ఆ. న. రూ-అజీగావము శివునివిల్లు: చూ, రూ-అజగవము.

అజీగ్గము. సం. వి. ఆ. న. 1. జీగ్గముకాకపోవు యనురోగము: చూ, రోగము. 1; విణ. జీగ్గముకానిది. [అజీగ్గము.

అజీర్తి. సం. వి. ఇ. న. ఆముబంధము: చూ, అజీవుడు. సం. వి. ఆ. పుం. అజీవమకప్రస్థముడు. జీవుడులేడను మతము నేర్పఱచి వాడు.

అజాడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వెన్నుండు: చూ, విష్ణువు. 1; 2. నలున: చూ, బ్రహ్మ. 1; 3: చూ, శివుడు; 4. దశరథుని తండ్రి: చూ, రాజా. 1; 5: చూ, మన్మథుండు; 6: చూ, మూర్ఖుడు.

అజాప్తము. సం. విణ. నేనించఁబడినది; చూ, అనేదితము.

అజీకపాత్తు. సం. వి. ద్. పుం. 1. పూర్వప్రపంచదానక్షత్రి దేవత; స్త్రీ. 2. పూర్వభద్రపదనక్షత్రిము: చూ, నక్షత్రిము. 1; అం. 3. రుద్రులు పదునొకండుగురిలో నొకఁడు చూ, రుద్రులు. [మేషము. 1

అజౌఘము. సం. విణ. మేడలమంది: చూ, అజ్ఞాక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నాట్యపరిభాషయందు నేత్య: చూ, రూ-అర్జుక.

అజ్ఞాట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నేలయనిరిక*: చూ, భూమ్యాదిక.

అజ్ఞాటాఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గురువెంద * చూ, కులూచీజము.

అజ్ఞాత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బొగ్గు: చూ, సమ్మి. 1

అజ్ఞాత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తెలివితేనితనము చూ, మఱపు. 2.

అజ్ఞాత్యము. సం. వి. ఆ. న. —————

అక్షాశవానము. సం. విణ. పృచ్ఛన్నముగనుండుట, తపశురు ఊరు ఇతరులకు తెలియ నియ్యక మాణుపేరుతో దానియందుట.

అక్షానదాయకములు. అం. శ్లోధము, హింస, అభోజ్యభోజనము, అసత్యవాదము, అసత్య లాపము, పరనాశకత్వము, శతత్వము, అనాచారము, అకార్యకరణము. (8)

అక్షానమరణము. పా. జన్మలగ్నకారకలగ్నములకు తృతీయమునఁ బాపసంబంధము కలిగి శుభసంబంధమేమియు లేనపుడు కలుగునది.

అక్షానము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, అజ్ఞత; అం. 2. హేయగుణములు పదునాటింటిలో నొకటి: చూ, హేయగుణములు.

అక్షాని. సం. విణ: చూ, మూర్ఖుడు.

అక్షాడు. సం. విణ:—పై.—

అక్షాయిషీ. వా. వి. కరణముల లెక్కలు మొదలగువానికోధన.

అక్షాఘోషో. పా. అతిగతి, దిక్కుమొక్కు.

అక్షబాహోరేటు. పా. సరిహద్దు ధర.

అక్షరము. దే. వి. 1. సగరితలవ్యాకలి చోవడి: చూ, రూపాక్షరము; 2. అస్థానమండపము. 3. 7. అ. 89: చూ, సభ. 2. (రూ. వి. హోరము-హోరము-హోరము.)

అక్ష. దే. వి. 1. కాలుచోచిపెట్టిన యడుగు, రూపాక్ష: చూ, పాదము. 1; 2. అదను: చూ, సమయము. 1; పై. అవ్య. 3. పృథం సహార్థకము: చూ, సేవాను; (అష్టో-అష్టోరే-అష్టోరే-అష్టోరే.); 4. నేర్పరితనము: చూ, నైపుణ్యము.

అక్షేము. పై. వి.= అధ్యాయము. 1. అనువాకము, కొన్ని పనులగుల వేదభాగము, పాంచా. 4, అ. 125: చూ, వేదము; 2. గ్రంథ భాగవిశేషము: చూ, స్వరము. 1.

అక్షో, ద్వ. అవ్య. (అక్షే + రే.) రూ. అక్షరే.

పృథంసహార్థకము: చూ, సేవాను.

అక్షేరే. ద్వ. అవ్య. (అక్షే + రే.)—పై.—

అక్షేవాలు. ద్వ. వి. శోడి: చూ, పుంజ్.

అష్టోఅంబారా. పా. అతిగతి, దిక్కుమొక్కు.

అష్టోరే. పై. అవ్య. రూ. అష్టోరే. పృథంసహార్థకము: చూ, సేవాను.

అష్టోరే. పై. అవ్య.—పై.—

అష్టో. వి. అవ్య.—పై.—(అం, భా. తృ. రి.)

అష్టోరే. వి. అవ్య.—పై.—(రూ. అష్టోరే.)

అష్టోరే. వి. అవ్య.—పై.—(అం. ప. పా)

అట. దే. వి. ఏ. 1. అక్కడ: చూ, అచోటు;

దృ. 2. అపుల: చూ, పారము. 1; అం.

3. నూడకము (నూకాది) సప్తతాళములలో

నొకటి: చూ, నూడకములు. (చూ, అట

తాళము.) (చూ, స్వరము. 2.)

అటక దే. వి. రూ. అటక-అట్టుక-అట్టువ-వట్టుక: చూ, మగల.

అటకమిమిడి. దే. వి. రూ. అటికమామిడి. మండలచ్ఛదము*: చూ, మామిడి.

అటకలి. దే. వి. నూనెజడ్డును పోగొట్టెడివస్తువు: చూ, నలుగులించి.

అటకాపు. పై. వి. అడ్డము: చూ, వారణము. 1.

అటకాయించే. పై. స. 39. అడ్డగించే: చూ, వారించే.

అటకాపు. వా. వి. అడ్డము.

అటట్టు. సం. వి. అ. స్త్రీ. కార్యముకొఱకు (భిక్షకొఱకు) తిరుగుట: చూ, పర్యటనము.

అటతాళము. సం. వి. 2. పుం. తాళభేదము, పదునాలుగు అక్షరముల కాలము, నూడకము (నూకాది) సప్తతాళములలో నొకటి: చూ, అట. 3.

అటని. సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. శోటి: చూ, వింటికొవ్వ.

అటమట. దే. వి. 1. అపలాపము: చూ, మఱుగుమాట; 2. వ్యధ: చూ, శోకము; 3. మోసము: చూ, వంచన; విణ. 4. పోయోజనములేనిది, వమ్ము. (రూ-అటమటము-అటమర): చూ, వ్యర్థము; 5. అసత్యము: చూ, బొంకు. 1.

అటమటకాడు. దే. విణ: చూ, వంచకుడు. 1. అటమటము. దే. విణ. రూ-అటమట-అటమర.

1. అసత్యము: చూ, బొంకు. 1; 2. పోయోజనములేనిది, వమ్ము: చూ, వ్యర్థము.

అటమటించే. దే. అ. కి. 1. కడలు స్వా. 5, ఆ. 101: చూ, సరించే; ప. కి. 2: చూ, పంచించే; 3. దొంగరించే. వి. పు. 8, ఆ. 305: చూ, ముగిచ్చిరించే.

అటమటించు. దే. వి. 1. చలనము: చూ, పడకు. 1; 2: చూ, వంచన; 3. వ్యధ: చూ, శోకము; 4. దొంగతనము: చూ, ముగిచ్చిరి.

అటమటించు. దే. విణ. (అటమట + కాడు.) మోసకాడు. ఉ. హరి. 3, ఆ: చూ, వంచకుడు. 1.

అటమర. దే. వి. 1. చూ, రూ-అటమటము. 2; 2. యుద్ధమువలనఁబాటుట: చూ, వలాయనము.

అటమరింపు. దే. వి: చూ, అటమర. 2.

అటమున్ను. దే. అవ్య. అంతకముందు.

అటరూపము. సం. వి. ఆ. పుం. అద్ధసరము* రూ-అటరూపము: చూ, వైద్యహరి.

అటరూపము. సం. వి. ఆ. పుం. అ. పై.

అటవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అడవి: చూ, వివసము.

అటాట్ట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-అటట్ట. అట్టి. దే. విణ. అటువంటి. స్వా. 3, ఆ. 84: రూ-అట్టి.

అట్టిక. దే. వి. రూ-అట్టిక. ఎసల, వేట్టి: చూ, పాత్రము. 6.

అట్టికమామిడి. వా. వి: చూ, రూ-అటకమామిడి* అట్టికము. సం. వి. ఆ. పుం. శ్రీసర్లి*: చూ, విశ్రుష్టము.

అటు. దే. అవ్య. ఆపరికారము. కళా. 1, ఆ. 83: చూ, రిథా. 2. (రూ-అటులన్-అటులు-అట్టు-అట్టులన్-అట్టులు.); 2: చూ, అచేట.

అటుక. దే. వి: చూ, రూ-అటక: చూ, మసెల.

అటుకులు. దే. వి. బ. అడుకులు: చూ, వృగుకము.

అటుగాన. దే. గ్ర. హేత్వర్థము: చూ, హేగువు 2.

అటుల. దే. ద. రూ-అట్టుల. చూ, రూ-అటు.

అటులు. దే. అవ్య. అ. పై. (రూ-అట్టులు.)

అటువంటి. దే. విణ. అవ్య. అ. పై. వి. పు. 7, ఆ. 370.

అటువన. దే. అవ్య. అ. పై.

అటే. దే. అవ్య. రూ-అటే. 1. అశ్చర్యార్థకము: చూ, వింత. 1; 2. దుఃఖార్థకము: చూ, శోకము; 3. సంకయార్థకము: చూ, సంకయము.

అటే. దే. అవ్య. అ. పై.

అటో. దే. అవ్య. అ. పై. (రూ-అటో.)

అటో. దే. అవ్య. అ. పై.

అట్ట. దే. వి. 1. చర్మము: చూ, తోలు. 1;

2. కబంధము, తల తెగినకరీరము: చూ, మొండెము; 3. చెప్పలకొఱకుఁ జీక్కఁబఱచఁబడిన చర్మఖండము; 4. కాగితపు అట్ట: అక్షరము, కాగితపు అట్ట.

అట్టచెమ్మ. ద్వ. వి. నాలుగుగవ్వలతో నాడెడు బాదమువంటి యొకానొకఅట: చూ, బారికాకిర.

అట్టడి. పై. వి. అట్ట. రూ-అట్టడి. అట్టము, యుద్ధార్థమువాకిటి మంటపముమీదఁ గాని శోక్తముమీదఁగాని యేర్పరచినగది: చూ, చూ.

సదనము. 1.

అట్టము. సం. వి. అ. పుం. 1. అట్టసి. - పై. -

2. మేడ: చూ, సదనము. 1; 3. అతిశయము:

చూ, హెచ్చు. 2; న. 4: చూ, వంటచె

అను; 5. వెల్లువ: చూ, పగివాచుము. 1;

6. అన్నము: చూ, సాదము. (1); 7. తొ

డవు: చూ, భూషణము. 2; నై. వి. (1) =

అష్టకమ్. వేదభాగము: చూ, వేదిము. (రూ.

అట్టము.) [చూ, పక్షి.

అట్టయోధి. సం. వి. ఇ. పుం. 2. కరకముపక్షి.

అట్టకాల. సం. వి. అ. స్త్రీ. - అడసాల. పాక

స్థానము: చూ, సదనము. 1.

అట్టహాసకము. సం. వి. అ. పుం. కుండ*. చూ,

కూటపుష్పము.

అట్టహాసము. సం. వి. అ. పుం. కెద్దనపుష్ప, వీర

కావ్యరసములవలనఁ బుట్టెడినపుష్ప: చూ,

హాస్యము. 1.

అట్టాలకము. సం. వి. అ. పుం. 1. అట్టై. 1.

కోటబురుజు: చూ, సదనము. 1; 2. మేడ.

చూ, సదనము. 1.

అట్టేడు. దే. వి. (అట్టి + వాడు.) అటువంటి

వాడు. (రూ. అట్టివాడు. అట్టిడు)

అట్టి. దే. వి. చూ, రూ. అట్టి.

అట్టిశు. దే. వి. గుంపు: చూ, సమాహము.

అట్టు. దే. వి. 1. అప్పచ్చి: చూ, ఘోషము;

అవ్య. 2: చూ, రూ. అటు.

అట్టక. దే. వి. రూ. అటుక: చూ, మసల.

అట్టపుట్టనవారి. దే. వి. తొల్లింటికత: చూ,

సమాచారము. 2.

అట్టువ్య. దే. వి. (అట్టు + ఉప్ప.) విడాలవ

ణము, రూ. అంతువ్య: చూ, లవణము. 1.

అట్టుర. దే. దగ్గి: చూ, రూ. అటుర.

అట్టులు. దే. వి. చూ, రూ. అటులు.

అట్టున. దే. వి. అటుక: చూ, మసల.

అట్టునోరె. దే. దగ్గి. (అట్టు + నోరె) అవగ్రా

రము: చూ, అటు.

అట్టై. దే. అవ్య. రూ. అట్టై. 1. ఆశ్చర్యార్థి

కము: చూ, వింత. 1; 2. దుఃఖార్థకము:

చూ, శోకము; 3. సంకయార్థకము: చూ,

సంశయము.

అట్టైడ. దే. వి. 1. కనవులోనగునవి శోయు

వారు దానినుంచుకొనుటకై నిలువదులరూ:

దిశోఽగట్టుకొనెడి సంచి: చూ, వంచిత. 2;

2. ఆశ్చర్యమితగోచరి, తూమెందుగింజెలు పట్టె

డు గోనె: చూ, వంచిత. 1; 3: చూ,

వంతెన; 4. ఈతపిద్దులులోనగు వానినో

అల్లినరెట్ట: చూ, సస్తీ. 1; 5. కాయధాన్య

ములయందలి మంటిగడ్డలు మొదలగువాని

నలువరించుటకు గట్టినగోడ కట్టెలులోన

గువానిమోపు; 6. నెర్కనులు పోగొట్టుటకై

కూర్చిన నీలైడవంటికడిక.

అట్టై. దే. అవ్య: చూ, రూ. అట్టై.

అట్టైదై. వా. వి. ఆశ్చర్యముజలహంశరేగియనాఁ

డు బాకలు అట్టనోనో: చూ, నమహులక్ష్మి.

పరీతము, అట్టనోము: చూ, రిద్ద.

అట్టనోము. వా. వి. - పై. -

అట్టాంటిస్కమహాసముద్రము. పా. మహాసముద్ర

ములయిగింటిలోనొకటి: చూ, సముద్రములు.

అట్టాగు వా అవ్య అవగ్రాగము: చూ, అటు.

అట్టు. దే. అవ్య. - పై. -

అట్టుడుకుట. జా. కణ్ణాలముమ గొందుట.

అట్టొట్టు. దే. వి. య. వానవెలిసినవీమృత్యుహోయ

నుండిపడు నీరుగొట్టు; జలధారలుగోనగునవి

నిరంతరముగాపడి యుడిగినవనుక అచ్చ

టపిలిచినలిది పడెడుబొట్టు: చూ, పంగుళ్ళు.

అత్తాత్తు. వా. అవ్య. ఉన్నట్టుండి: చూ, డబ్బాటు.

అడ. దే. వి. 1. పిండము, పిడవ: చూ, ముద్ద, 2;

2. అక్కలి. స్వా. 3, ఆ, 48: చూ, రూపు. 3. అడంగు. వా. వి. 1. మొదటివోటు. 2. కరణములువాయు గామకృక్కలలోని మొదటిరెక్క. (అడంగులు.)

అడంగ్వాదులు. పా. 'డా' ప 'ణ' కారంబు విభాషనగు. అడంగు-అణంగు, కడంగు, చిల్లాడము, తడగము, నాడెము, పోడిమి, మిడుంగు, నడంగు, మిడుంగురు ఇవియడంగ్వాదులు.

అడంగువ. దే. వి. నమృత: చూ, వినయము. 1 (రూ-అణంగువ-అణుంగువ-అణుకువ.)

అడంగారు. దే. అ. 39. అడంగు: చూ * సుగ్మ. 4

అడంగు. దే. అ. 39. 1.—పై —; 2. తస్య చూ, సుగ్మ. 9, 3. మెత్తబడు చూ, పంగు; 4. అస్తమించు: చూ, నశించు; 5. లోపడు: చూ, లోపించు 2. (రూ-అణంగు-అడంగారు-అణంగారు-అణంగు-అణు.)

అడంగుట. దే. వి. ఉపకమిల్లుట: చూ, ఉపకాంతి. 1.

అడంగుబొద్దు. దే. వి. తేలుదారిలోపల నాగియుండునట్లు గోడముంచులయందు గీతీయై స్పృహచెడు బొద్దు (క. ర): చూ, మొలతొద్దు. 2.

అడంగు. దే. పేర్. అడంగిదేయు. (అనుభవము క్తమైన అడంగుధాతువునకును రూపము.) : చూ, పినుకు. 3. [అడకట్టు.]

అడకట్టు. దే. అ. 39. చూ, ముద్దకట్టు. (రూ-అడకత్తు. దే. వి. రూ-అడకత్తెర-అడకొత్తు-అడకొత్తు-పోకొత్తు). (పోకొత్తునది): చూ, కంకుల. 1. [కత్తిరించునది.]

అడకత్తెర. దే. వి.—పై.—(పోకొత్తులు అడకము. దే. వి. లోపలనడగినది: చూ, శిలు. అడకర. దే. వి. ఓరిమి: చూ, కాంతము. 1.

అడకాయ. దే. వి. పోకకాయ. అడకించు. దే. స. 39. 1. అనుహించు: చ వెక్కిరించు 3; 2. చూ, వంచించు. భో. ఆ. 8

అడకొత్తు. దే. వి. (అడకాయ + కొత్తు) : చ రూ-అడకత్తు

అడగొను. దే. అ. 39: చూ, ముద్దకట్టు. అడగొలుకొను. దే. స. 39. రూ-అడగొలుకొ, అనుహించు. భో. 8, ఆ. 14 : చూ, వచ్చిరించు

అడచిపాటు. దే. వి. శిఖ్రియ: చూ, వేగము. అడచేడి. దే. వి. అలచేడి: చూ, శోకము.

అడచేడిపెట్టు. దే. స. 39. దుఃఖపఱచు. మ్న. 1, ఆ. 193: చూ, దుఃఖపెట్టు.

అడగడి. దే. వి. దొరతనము: చూ, పరిభ్రష్టన

అడగి. నై. వి. మారిచ్చి. ఉచ్చేదనన చూ, వర్ణము. 8. (రూ-అలగి-అళగి-అళి హళగి.

అడవ. దే. వి. 1. పశుపాదశోగము: చ పశుశోగము; 2. వక్కలాకుల శిల్పిగలస్త్రీ చూ, తాంబూలధారిణి. [అడవకత్తె అడవకత్తియ. ద్వ. వి: చూ, అడవ. 2. (రూ-అడవకాడు. దే. వి. అడవముంచుకొనియడువారు.

అడవట్టె. వా. వి. పాలముగో విత్తనములువి మిట్టలములు ననుమగుటకై యెద్దనుక తోరడిమాను: చూ, దిండు. 5. (రూ-డ్డవట్టియ-అడ్డవట్టె-అడ్డవూను)

అడవతడవ. వా. వి. అవ్వడవ్వడు.

అడవము. దే. వి. 1. వక్కలాకులత్తి: చ రూ-పాడవము. 1; 2. మంగలిత్తి: చ రూ-పాడవము. 2.

అడపాడ. దే. వి. అడుగులగుఱుకు, కళా. ఆ. 44: చూ, పోడ. 3.

అడవివాళి. వి. వి. అరణ్యవనవాళి*: చూ, వాళి. 3.

అడవినిమ్మ. ద్వ. వి. వనజంబీరము*: చూ, నిమ్మ అడవినువ్వుల. ద్వ. వి. బ. జర్జిలము*: చూ, నూపు. 1; 2. కోతి: చూ, వానరము.

అడవిగెలవరి. ద్వ. వి. 1. ఋషి: చూ, ముని. 1.

అడవిగలపు. ద్వ. వి. —పై— | నెల్లి.

అడవిగెల్లి. ద్వ. వి. వనాగ్నిమంధము*: చూ, అడవిగుంది. ద్వ. వి. వననూకరము: చూ, నూకరము. [కోరు: చూ, షట్టణము.

అడవివల్లె. ద్వ. వి. అడవిలోనుండెడిచిన్న అడవిపిచ్చులి. వి. వి. వనపిచ్చులి*: చూ, పిచ్చులి. 1.

అడవిపుట్టువు. ద్వ. వి. విరావతము, ఇంద్రుని యేనుగు: చూ, వాప్తి. [చూ, పెసర.

అడవిపెసర. ద్వ. వి. వనముగ్గము, కాలుపెసర*.

అడవివర్తి. ద్వ. వి. భారద్వాజ*: చూ, వర్తి అడవివచ్చేలి. ద్వ. వి. వనోపాదక*: చూ, బచ్చేలి. [బీట. 2.

అడవిబీట. ద్వ. వి. కోకఫల, చేతిబీట*: చూ, అడవిమనికి. ద్వ. వి. కోతి: చూ, వానరము.

అడవిమనికిపట్టు. ద్వ. వి: చూ, అడవికాపు.

అడవిమల్లె. ద్వ. వి. ఆస్ఫోట*: చూ, మల్లె.

అడవిమానిసి. ద్వ. వి. అడవియందుండు గును మ్యండు: చూ, మనుమ్యండు. [మామిడి.

అడవిమామిడి. ద్వ. వి. పిరియాలము*: చూ,

అడవిమామెన. దే. వి. కారిబాణేరము*: చూ, మామెన. [కగువు. 1.

అడవిమునగ. ద్వ. వి. కారుమునగ*: చూ,

అడవిమేక. ద్వ. వి. ఇడిక్కము: చూ, మేమము. 1. [యూధిక. 1.

అడవిమొల్ల. ద్వ. వి. ఏలుమల్లియ*: చూ,

అడవియవిసె. ద్వ. వి. వనయగక్తి*: చూ, కుక్ నాసము. 1. [చూ, వ్యంజంబకము.

అడవియాముదము. ద్వ. వి. వనయేరండుము*: అడవియొంగ. ద్వ. వి. రూ-అడవింగ. దింకము: చూ, మక్షిక. [ఉలవలు.

అడవియలవలు. ద్వ. వి. వనకుసులము*: చూ,

అడవిరాణ. ద్వ. వి. అడవిగుంది: చూ, నూక రము.

అడవిరేంగు. ద్వ. వి. వనజబదరి*: చూ, రేగు. 1. అడవినదాప. ద్వ. వి. కాలేయము: చూ, నదాప*. అడవింగ. ద్వ. వి: చూ, రూ-అడవియొంగ.

అడపాల. నై. వి. అట్టకాలా. పంటయిల్లు చూ, సదనము. 1.

అడావిడి. } అడావుడి. } వా. వి. అల్లరి, గడలిడ, తొందర.

అడి. నై. ఉప. 1. అతి, అధికము, ఎక్కువ. మార్గం. 9. ఆ, 125: చూ, హెచ్చే. 1; 2. పయ్య: చూ, వ్యర్థము.

అడిగండ్లు. దే. వి. బ. (అడుగు + గండ్లు) మలు పంగా అడుగున నిలిచినతాళ్లు: చూ, రాయి.

అడిగము. దే. వి. భారవిశేషము. హంస. 5, ఆ.

97: చూ, భారము. 1. [చూ, పాచుక.

అడిగట్ట. దే. వి. (అడుగు + కట్ట) పాపకోళ్లు:

అడిగికోడు. దే. స. క్రి. ఆ. కి. 1: చూ, వేడు.

కోడు; 2: చూ, యాచించు.

అడిగివనోసంగడియావు. ద్వ. వి. కామధేనువు, కోరినవస్తువులిచ్చెడి కేల్పుటావు: చూ, ధేనువు.

అడిగినలేదనుట. ఆం. అష్టకష్టము లేనిమిదింటి లోనొకటి: చూ, అష్టకష్టములు.

అడిగొంటు. దే. వి. (అడుగు + కొంటు).

కుటిలకృదయముగలవాడు: చూ, వ్యాధు.

డు. 2. [వ్యాధము. 1.

అడిగొంటుకనము. ద్వ. వి. కనుట: చూ,

అడిగొట్టు దే. వి. (అడుగు + కొట్టు.): చూ, రూ-అడిగొంటు.

అడిచివడు. ద్వ. అ. కి. 1. తొట్టుచడు: చూ, సంభ్రమించు; 2. జ్వలించు. వి. పు 7, అ. 119: చూ, మందు. 1.

అడిచిపాటు. ద్వ. వి. 1. తొందరపాటు: చూ, సంభ్రమము. 1; 2. జ్వలించుట: చూ, మండిపాటు.

అడితి. దే. వి. ఒకవర్తకుడు మఱియొకడంపె దుసరకులనమ్మి మరలవానికి సరకులుగొని పంపుటకై వారివద్ద నూటికింరయి పుచ్చు కొనెడుతఱుగు; వా. వి. 2. కలపఅమ్మి దుచోటు: అడుగు.

అడితీవారుడు. దే. వి. 1. కమిషను వర్తకుడు, రిజుగువర్తకుడు; 2. కలపవర్తకుడు.

అడితొడు. దే. వి. (అడిగి + తొ)గుడు.) కలపు. పంచ. వా. 1, అ. 895: చూ, దుర్భిక్షము. [భ. 1.

అడివపుమెకము. ద్వ. వి. పెరబము: చూ, శర అడివము. దే. వి. కత్తి: చూ, రిప్టి. 2.

అడిబండ. ద్వ. వి. దువ్వుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2.

అడిలీరము. ద్వ. వి. మత్తు: చూ, మదము. 1.

అడియడు. దే. వి. (అడుగు + అడు.) పాద సేవకుడు: చూ, శానిసీడు.

అడియరి. దే. వి. (అడుగు + అరి.) 1. కొలువుకాడు. భార. సా. 1, అ. 7: చూ, సేవకుడు. 1; వి. 2. పిసినిగొట్టు: చూ, లోభి. 3: చూ, అడియడు.

అడియాలము. దే. వి. (అడ + అలము.) రూ-అడియాళము. గుఱుకు: చూ, లక్షణము. 1.

అడియాలముపట్టు. దే. స. కి. (అడ + అలము + పట్టు.) గుఱుకుపట్టు: చూ, గుర్తించు

అడియాస. వై. వి. అరియాళ (అడి + అస.)

దురాళ, కలుగుననడియాళ: చూ, వాంఛ.

అడియాళము. దే. వి: చూ, రూ-అడియాలము.

అడియొట్టు. దే. వి. (అడుగు + ఒట్టు.) అడిగట్టు: చూ, పాడుక. [తఱుగు దేగము.

అడిసాటా. దే. వి. (అడితి + సాటా): చూ,

అడిశేరు. వా. వి. పదిలము, అరవీసె. (80కు)

అడుకు దే. వి. 1. దొంతి: చూ, దోర; 2. వెఱపు: చూ, భయము. 1; స. కి. 8: చూ, దొంతిగవిడు.

అడుకులు దే. వి. బ. రూ-అటుకులు, చిటికులు, వడ్లువాన: బోపివేచి కొట్టినవి. భార. స్రో. 4, అ. 88: చూ, వృషకము.

అడుగంటు. దే. అ. కి. (అడుగు + అంటు.) ఇంపు, వట్టు, ఎందు: చూ, శోషించు.

అడుగంటుట. దే. వి. మాడియడుగంటుట: చూ, కాటు.

అడుగంటులు. దే. వి. బ. రూ-అడుగంటు. అడుగుననిలవినవి.

అడుగంటు దే. వి. బ. — వై. —

అడుగు. దే. వి. రూ-అడ్డు. 1. కాలుచోచిపెట్టినయడుగు: చూ, పాదము. 1; 2. క్రిందు: చూ, దిగువాటు; 3. పండ్రెండంగుళముల దూరము; వి. 4. తక్కువైనది: చూ, పీనము. 1; స. కి. 5. ముదిరించు: చూ, పగిల్చించు; 8: చూ, యాచించు.

అడుగుకొను. దే. స. కి. 1: చూ, కేడికొను; 2: చూ, యాచించు.

అడుగుకొలు. దే. వి. 1: చూ, పొగ్గన. 2; 2: చూ, యాచన. [చూ, పగ్గటనగు.

అడుగుకొలుతిరుగుడు. ద్వ. వి. భిక్షుతిరుగుట:

అడుగుచెమ్మటలాడు. ద్వ. వి. చెన్నుడు: చూ, విష్ణువు. 1. [2: చూ, పగిల్చు.

అడుగుట. దే. వి. 1: చూ, యాచన;

అడుగుతాడించే. ద్వ. స. కి. పాదముతో
తాడనము చేయు చూ, తన్ను. 2.

అడుగుదమ్మ. ద్వ. వి. నేలతామర * చూ,
వచ్చుము. 1.

అడుగుదాటు. దే. స. కి, అ. కి అలిక
మించే నై. 5, అ. 145 చూ, తాటు. 6.

అడుగునడు. ద్వ. అ. కి: చూ, క్రిందునడు
అడుగుపుట్టుపు. ద్వ. వి. రూ-అడుగుబుట్టుపు.

1. దేవగంగ, మిన్నేలు: చూ, నది;

2. నాలవజాలినాడు: చూ, సూద్రుడు

అడుగుబద్ద. పా. సంధ్యోదంసుశకులకొలకబద్ద
అడుగులకునుడుగులాడ్డుట జా. గౌరవిం

చేట. "నడచుచు నడుగులకు మడుగులాడ్డు

చే." "గడ-గలమగలచోచిన, వడుగులకు

మడుగులిడుచురినలు" నునుతి.

అడుగులు పా. 1. అడవలు, గంతులు; అం.

2. పాదిక్రియలలో నొకటి: చూ, పాదక్రి
యలు. [విప్లుపు 1.

అడుగువాకగిలాడు. ద్వ. వి. వెన్నుడు:చూ,

అడుగువాడు ద్వ. విణ:చూ, పొక్కుకర్త.

అడుగువారుపులుగు. ద్వ. వి. కొడి: చూ,
పుంజే [మొత్తు. 2.

అడుచే దే. స. కి. తాడించే, చేతచే చూ,

అడుచేకొను దే. అ. కి చూ, సంక్షేపించే.

అడుకే. దే. వి. ఒకజాతిదేగ:చూ, శ్యానము.1.

అడుకు. వా. వి చూ, రూ-అడికి. 2.

అడుగు. దే. వి. (అడుగు+పట్టినది.) పురువుల

కాశ్యాయందుగలిగికి రోగము: చూ, పకు

రోగము.

అడుపు. దే. వి: చూ, మొత్తు. 1.

అడుగు. దే. విణ. (అడుగు+పట్టినది.) పురా

ణము. "అడువసరకుల:చూ, పొగ్గిత.1.

అడుపు. దే. వి.రూ-అడుగు.1.కాలవారిపట్టి

నయడుగు? చూ, పాదము. 1; స. కి. 2.

రూ-అడుగు: చూ, పొక్కించే

అడును. దే. వి. పంకిము: చూ, బురద.

అడ్డు:చూ, రూ-అడుగు.

అడ్డ. దే. స. 1: చూ, నాలుగు; నై. స. 2'

కుంచేములోనగము. (సం. ప) - అడ్డపగ్గ

స్థము; దే. వి. 3. గుంటలోనగునానిబండు:

చూ, దిండు. 3.

అడ్డంకి. నై. వి.అరంకమ్. అడ్డము చూ,

నిరోధము. 1 (రూ-అడ్డకట్ట-అడ్డగాలు-అడ్డ

పాటు-అడ్డకెట్టు-అడ్డము-అడ్డనాటు - అడ్డి-

అడ్డు-అడ్డుగట్ట.)

అడ్డకట్ట. దే. వి. (అడ్డము+కట్ట.) ఏఱులోన

గునానినీళ్లు వెలికిచోకుండుటకు కట్టినకట్ట:

చూ, నేతువు. 1.

అడ్డకట్టు దే. స. కి. (అడ్డము+కట్టు) అడ్డ

గించే చూ, నిరోధించే.

అడ్డకత్తి. దే. వి. (అడ్డము+కత్తి) పట్టినము:

చూ, బాగుము. 1.

అడ్డకమ్మ ద్వ. వి. (అడ్డము+కమ్మ.) ఉత్తరం

గము, గడవయందు తొగ్గక్కుడుకమ్మకి సరి

మీడుగా నడ్డముగ నేర్పిలువబడినదారు

నిశేషము: చూ, లచ్చికమ్మ.

అడ్డకట్ట దే. వి (అడ్డము+కట్ట) *1. విఘ్నము,

అడ్డి. చూ, నిరోధము. 1; 2. బ సకరో

గము:చూ, రోగము. 1.(అడ్డగట్టులుఅనియు)

అడ్డకొడము. దే. వి. (అడ్డము+కొడము) ఒకా

నొకపల: చూ, పల. 1.

అడ్డగాలు. దే. వి. (అడ్డము+కాలు.) అడ్డము:

చూ, నిరోధము. 1.

అడ్డగించే. దే. స. కి: చూ, నిరోధించే.

అడ్డగింత. దే. వి. అడ్డము: చూ, నిరోధము. 2.

అడ్డగింపు. దే. వి — పై.

అడ్డచోఁపు. దే. వి. (అడ్డము+చోఁపు.) అడ్డ
వాసపుదూలము: చూ, దూలము.

అడ్డకలవాడు. ద్వ. వి. చూ, పెద్దకలవాడు.

అడ్డదూలము. ద్వ. వి. ఇంటిగోడలపైవేయుమా
లము: చూ, దూలము.

అడ్డనము. సం. వి. అ. న.=అడ్డణము: చూ, రూ-
అడ్డాణము. 2; నై. వి. (1)=అడ్డనము: చూ,
అడ్డాణము. 2. (రూ-అడ్డణ. అడ్డణముఅని
కొంటిటు)

అడ్డపట్టియ. ద్వ. వి. (అడ్డము+పట్టియ) మడి
చేయనుపటచేడి పలక (రూ-అడ్డపట్టి):
చూ, పిండు. 5.

అడ్డపట్టు. దే. స. కి. (అడ్డము+పట్టు.) అడ్డ
ముగాపట్టు.

అడ్డపట్టుపావ. ద్వ. వి. పినుపు: చూ, కిసుపు.

అడ్డపట్టె. ద్వ. వి. చూ, రూ-అడ్డపట్టియ.

అడ్డపడు. ద్వ. అ. కి. (అడ్డము+పడు.): చూ,
నట్టుపడు.

అడ్డపాటు. ద్వ. వి. 1. అడ్డుపడుట: చూ,
నిరోధము. 1; 2. తిరోధానము: చూ,
మఱుంగు. 1. [కుండ]

అడ్డపాటులేనివాడు. ద్వ. వి. చూ, స్వతం

అడ్డపావ. దే. వి. (అడ్డము+పావ.) 1. పినుపు.

చూ, కిసుపు; 2. దూరదృష్టిలేనివాని కన్ను
లలోనిపావ: చూ, పావ. 2.

అడ్డపెట్టు. దే. వి. (అడ్డము+పెట్టు.) 1: చూ,
అడ్డగింత; స. కి. 2: చూ, నిరోధించే;
3. ఈడుపెట్టు, కోడించే: చూ, సంధించే 1.

అడ్డరాస. దే. వి. ముక్కుముంగర, విలువగల
తాయి, బంగారము, మంచిమార్గము మొద
లగువానిలోఁజేయఁబడినట్రిలుముక్కునధరిం
చుకొనుఅలంకారము. (ఇదిస్త్రీలయొక్క
మోక్షానమొదలుపరికుభ్రముచేయుననుపాం

దూసంపగిదాయము.) (వేమనయొగిందిచరి
త్రము 14 చుట్టము): చూ, భూషణము. 2.

అడ్డచాట్టు. దే. వి. స్మార్తలు శివమతిస్థులులోఁ
గువారు ధరించుతిలకము: చూ, చాట్టు. 1.

అడ్డమాడు దే. అ. కి. అడ్డముచెప్ప.

అడ్డమాను. దే. వి. (అడ్డము+మాను): చూ,
అడ్డపట్టియ.

అడ్డము. దే. వి. 1. అడ్డంకి: చూ, నిరోధము.

1; 2. అడ్డపాటు: చూ, మఱుంగు. 1; 3.

బందకము: చూ, కాకట్టు; 4. పూట

కాపు: చూ, లగ్నముడు; వి. 5. అడ్డు:

చూ, నిరోధము. 1 (నృత్తియందు అంత్యవర్గ

లోపము. అడ్డకట్టు, అడ్డగాలు, అడ్డవేడె

ము. మొ.) [అ.పు.

అడ్డముచేయు. దే. స. కి. అటంకపఱచే చూ,

అడ్డములేనివాడు. ద్వ. వి. చూ, అడ్డపాటులే

నివాడు: [భక్త్యము.

అడ్డకిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. ఒబ్బట్టు: చూ,

అడ్డవాల్లు దే. వి. బ. (అడ్డము+వాల్లు.)

అడ్డము: చూ, నిరోధము. 1.

అడ్డవాతియమ్ము. ద్వ. వి. (అడ్డము+వాతి+

అమ్ము.) వికాలముఖ సాయకము: చూ,

కాణము. 1.

అడ్డవేడెము. ద్వ. వి. (అడ్డము+వేడెము.) పాము

నడకపంటి గుట్టపునడ: చూ, ఖరి: చూ,

వాయము.) [మాత.

అడ్డసరము. నై. వి.=అటరూష: : చూ, నైద్య

అడ్డపాఠులు. ద్వ. వి. బ. (అడ్డము+పాఠులు.)

రూ-అడ్డపాఠ్య. 1. కారి, పాఠ: చూ,

పాదిక; 2. సవాలు: చూ, పగ్గము.

అడ్డాణము. సం. వి. అ. న. 1. ఒబ్బట్టు: చూ,

భక్త్యము; 2. అడ్డణము. ఒడ్డనము: చూ,

దాల, 4. (రూ-అడ్డనము.)

అడ్డాదిద్ది దే. వి. (అడ్డుము+దిద్ది.) అయ్యక్తు
ము: చూ, అక్కరము.

అడ్డాదులు. పా. అడ్డాదులకించేళ్ళపరంబగున
పుడు గుగాగమంబగు. అప్పాదులకు విభాషన
గు. ఉదా. అడ్డుము+ఇంచే=అడ్డుము+గు+
ఇంచే=అడ్డు+గు+ఇంచే=అడ్డుగించే. మున
గ్లమునకు లోపము. ఇట్లు ఓర-ఓరగించే,
చిత్తము-చిత్తగించే; ఇత్యాదులు అడ్డాదులు
అప్ప-అప్పగించే-అప్పించే-అప్ప-ఓప్ప-
తలము ఇత్యాదులు అప్పాదులు. (తత్స)
కోపము. కోపించే-కోపగించేననియునగు.

అడ్డి. దే. వి. 1. అడ్డుంకి: చూ, నిరోధము. 1;

2. అడ్డుపాటు: చూ, మఱుగు 1.

అడ్డిగ. దే. వి. అడ్డుపణము, రూకలో సగము:
చూ, వనార్థము. (రూ-అడ్డుగ.)

అడ్డిగలు. దే. వి. అడ్డువారు మెడ నుంచుకొనె
డునగ: చూ, భూషణము. 2.

అడ్డిపడు. ద్వ. అ. కి. అడ్డుగొను: చూ, నట్లు
వడు. [(అపి.)]

అడ్డి. దే. వి. అనుకైన సస్తువుయొక్క పూత.

అడ్డు. దే. వి. 1. అడ్డుంకి: చూ, నిరోధము. 1;

వి. 2. అడ్డుగింపబడినది: చూ, రుద్దము. 1;

స. కి. 3. అడ్డుగించే: చూ, నిరోధించే.

అడ్డుగ. పా. రెండుపాతికలు. (పాతిక=గురినెంద
గింజెత్తు); (రెండుఅడ్డుగలు=1 చిన్నము.)

అడ్డుగట్ట. దే. వి. (అడ్డు + కట్ట.) 1. అడ్డుకట్ట: చూ,
నిరోధము. 1; 2. తలుపునడ్డుగించే గడియ:
చూ, విమింధము. 2; వి. 3: చూ, నిరో
ధము. 1.

అడ్డుగుట్ట. దే. వి. 1. తలుపునడ్డుగించే గడియ:
చూ, విమింధము. 2; 2. అడ్డుము: చూ,
నిరోధము. 1. [పడు: చూ, వట్టువడు.

అడ్డుగొను. దే. అ. కి. (అడ్డు+కొను.) అడ్డి
అడ్డుసవారు. పా. కాగ్రనుపరీక్ష.

అడ్డాన్సు. అం. వి. బయానా: చూ, సత్య
కారము. [1.

అణకువ. దే. వి. అడకున: చూ, వినయము.
అణగారు. దే. అ. కి. అడగారు: చూ,
నుక్కు. 4.

అణగినమెడ. దే. వి: చూ, అంటుమెడ.

అణగు. గే. అ. కి: చూ, రూ-అడగు.

అణచే. దే. కే. కి: చూ, రూ-అడచే.

అణక. దే. వి. చూ: అంక. 2. [ము. 1

అణకము. సం. వి. తక్కువైనది: చూ, మీస

అణకించే. దే. స. కి. అవహసించే: చూ,

నక్కిరించే. 3. [చూ, వ్యాధుడు. 2

అణకుడు. సం. వి. అధముడు, కుత్సితుడు

అణవీనము. సం. వి. అణువులుపండువాలము

చూ, భూమి. 1.

అణవ్యము. సం. వి. —పై —

అణా. వా. వి. రూపాయిలో పదియాణవంతు
పండ్లెండుపైసలు.

అణి. సం. వి. ఇ. పుం. స్త్రీ. 1. చేయమేకు

చూ, బండికన్ను; 2. కొన: చూ, చివర. 2

3. ఎల్ల: చూ, నీమ 1.

అణిమ. సం. వి. క్. పుం. 1. అష్టసిద్ధులలో

నొకటి: చూ, సిద్ధులు (విభూతులు); 2 ఆణ

త్యము: చూ, స్వల్పము; 3. అణిమమున:

తన్నుగాని ఇతరమయిన గొప్పసస్తువునుగా

అణువుగాచేయునట్టి యొగకత్తి.

అణియము. సం. వి. (న. ఈ. న.) అర్చి

ము, మిక్కిలియణువు. (ఈకారాంతరై

పుడు అణియన్ అనిరూపము.); చూ,

ల్పము.

అణుకుడు. సం. వి. 1. అల్పకుడు: చ

వ్యాధుడు. 2; 2. శేర్పరి: చూ, సమర్థుడు

అణుకువ. దే. వి: చూ, అణకుడు. 1.

చూ, సర్వత్రి. 1; 17. గౌరవము: చూ, మర్యాద; ఉ.ప. 18. అతియను ఉపసర్గతోఁ జేసిన శబ్దములు — అతికృమము, అతివృష్టి, అతిశయము, అతిహాసితము మొ; జే. అన్య. 18.—అడి. అమితమైనది: చూ, హేయ్య. 1

అతికమితము. సం. విణ. అతిసమీపము: చూ, సమీపము. 1.

అతికామము. సం. విణ. అతివృత్తిండమైనది.

అతికాయుడు. సం. విణ. 1. అతివృత్తిండమైన యాకారముగల మనుష్యుడు: చూ, మనుష్యుడు; 2. ఒక రాక్షసుడు: చూ, రాక్షసుడు. 1.

అతికించు. జే. స.శ్రి. కూర్చు:చూ,సంధించు 3.

అతికృచ్ఛము. పా. 1. మిక్కిలి కష్టమైనది; 2. చాంద్రాయణాది ప్రాయశ్చిత్తవ్రతముల లో నొకటి. ఏకభుక్తము, అయాచితాన్న భక్షణము, సత్కథోజనము వీనిని ముమ్మాట అవరించునపుడు పట్టెడుపట్టెడు ఆహారము తినవలయును. ఇటులతోమిద్దిదితోనాలుచేసిన తరువాత మాండుదినములు పసనించి యుండుట: చూ, కృచ్ఛము. 3.

అతికృష్ణమచ్చము. పా. లక్షణము: చూ, లక్షణము. 1.

అతిక్రఫల. సం.వి. ఆ. స్త్రీ. కరుణాశోదోస*. చూ, దోస.

అతికృమము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. మిఱుట, క్రమమతస్పట చూ, పర్యయము; 2. శత్రువులగుర్చి గండెత్తిపోవుట: చూ, అతికృమము; 3. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; ఉ.ప. 4. (ఇచ్చట 'అతి' యనునది ధాత్వర్థమును 'దాటిపోవు' అను నర్థముగా కూర్చినది) [దాటు. 3.

అతికృమించు. సం. స.శ్రి. తరించు: చూ,

అతికృంత. అం. ఆకాశచారులు వదియార్థా లోనొకడు: చూ, ఆకాశచారులు.

అతికృంతము. సం. విణ. 1. అతికృమించినది, మిఱినది: చూ, అతీతము; అం. 2. ఆకాశమండలములు వదింటిలో నొకటి: చూ, ఆకాశమండలములు; 3. కరణములు నూట యొగిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

అతికృంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిఱుట: చూ, పర్యయము.

అతిఖట్టుడు. సం. వి. ఆ. పుం. మంచేయును మించిన పొడవుగలవాడు.

అతిఖరము సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, కాకి వెదురు 3; విణ. 2. మిగుల తీక్షణమయినది.

అతిగండము. సం.వి. ఆ. పుం. 1. విష్కంభాది యోగము లిరువదేడింటిలో నొకటి: చూ, యోగములు; విణ. 2. పెద్దచెక్కిళ్ళగులది.

అతిగుహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, ముయ్యాకు పొన్న 1; [చూ, పద్మము. 1.

అతిచర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మెట్టకామర 3; అతిచాగము. పా. గృహము లొక రాశియందు

తిను నియమితకాలమంతయునుండక ముందు రాశికిఁగోవుట: చూ, గృహగతులు.

అతిచిత్రితము. అం. మార్గప్రాణములొంటి లోనొకటి: చూ, మార్గప్రాణములు: (చూ, తాళము.)

అతిచ్ఛక్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అనాత్మప్రీతి*: చూ, సనాస. (రూ. అతిచ్ఛక్రిక.); 2. ఏనుగుకుమ్మి 3: చూ, స్తంభేర.

అతిచ్ఛక్రిము. సం. వి. ఆ. పుం. సుగ్రీవకామం చి: చూ, తృణము. 1.

అతిచ్ఛక్రిము. అం. తాళమార్గము లొంటిలో నొకటి: చూ, తాళమార్గములు.

అతిజగతి. అం. ఇరువదియాలు ఛందస్సులలో నొకటి: చూ, ఛందస్సులు.

అతిజపుడు. సం. విణ. మిక్కిలివడిగ నడచు

వాడు: చూ, జంఘాలుడు.

అతిలివోదండన. పా. ఉరిశీత.

అతిదీర్ఘాతిహాస్యాంగము. పా.విధవాలక్షణము: చూ, లక్షణము. 1.

అతిభి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. 1. విందునకు పిలువబడిన వాడు : చూ, విందు 4; 2. కాలనియమములేక అన్నార్థియై వచ్చిన వాడు, అతిర్థముగవచ్చువాడు, పరదేశమునందుండినచ్చినవాడు: చూ, విందు, 4; పుం. 3. వగపు: చూ, శోకము; 4 శోపి: చూ, శోషణుడు; 5. కుశునికొదురు:చూ, పురుగుడు. 1.

అతిభిక్తిము. పా. 1 అతిభక్తము - మనుష్యుడు జ్ఞము-వృత్తుజ్ఞము- పరులను అదిగణచేయుట: చూ, విందు. 2; అం. 2. నిర్భయట్కర్మ లలోనొకటి: చూ, కర్మలు; 3. పంచమవో

యజ్ఞములలో నొకటి: చూ, యజ్ఞములు.

అతిభిపూజ. —పై.—(రూ. అతిభిపూజనము)

అతిభిపూజాసమయము. పా. గ్రహసమయము లిడవదేడింటిలో నొకటి:చూ, గ్రహసమయములు. (భోగము.)

అతిభిసత్కారము. పా: చూ, అతిభిక్తిము. 1.

అతిభిసపర్య. పా.—పై.—

అతిదేశము. సం.వి. అ. పుం. 1. ఒకచోటచెప్పబడినదానిని సామ్యముబట్టి మఱియొకచోట నుపయోగ పఱచుట; 2. బదులు: చూ, మాటు. 1.

అతిధృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ధైర్యశాలి: చూ, దిట్టడు; అం. 2. ఇరువదియాటు ఛందస్సులలో నొకటి: చూ, ఛందస్సులు.

అతిసు. సం. వి. ఉ. న. ఓడకుమించినవీరు: చూ, పలిలము. [వాడినది.

అతితీర్థ. సం. విణ. ఉ. ఓడగడచినది, ఓడ

అతినాక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, అతిసు.

అతిపథము. సం. వి. అ. పుం. సత్పథము, మంది తోస: చూ, మార్గము. 1. [నవాడు.

అతిపథుడు. సం. విణ. మార్గమువతిక్రమించ అతిపరిచయస్థాయము. పా. మిక్కిలిపరిచయముచేత మనుష్యుని యందనాదరముకలుగు గీతి. [ప్రశ్నయము.

అతిపాతము. సం. వి. అ. పుం. మీటుట: చూ,

అతిబల. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. గాలివానతో: గూడినవాన:చూ, వాన. 1; 2.విశ్వామిత్రుడురామునకుపడేకించిన బల్ల, అతిబల అనునందు విద్యులలో నొకటి; 3. సహదేవ*. చూ, ముద్రితపులగము; 4. అడవిపర్వతి*: చూ, పర్వతి; 5. చిట్టాముదము*: చూ, వ్యడంబకము; విణ. 6. మిక్కిలిబలముగలది.

అతిబలుడు. సం. విణ. 1. బలవంతుడు: చూ, లావరి; 2. జేముడు:చూ, యముడు.

అతిభూమి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ అగోయము:భూ, హెచ్చు. 2.

అతిభేదము. సం. వి. అ. పుం. గోహాని: చూ, శోగము. 1.

అతిమధురము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, యష్టి మధుకము*: విణ. 2. మిక్కిలిలిప్యనిది: చూ, మధు:ము. 1. [స్వాయాధిపతి.

అతిమాతృకుడు. సం. విణ. గొప్పవాడు:చూ,

అతిమాతృకుడు. సం. విణ. అతికయంతుడు: చూ, హెచ్చెగలవాడు.

అతిమాతృము. సం. కి. విణ, అ. న. 1. తెల్ల: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2. ఎక్కచైనది: చూ, హెచ్చు. 1; అం. 3. అగ్రశోషములు పదునెనిమిదింటిలోనొకటి: చూ, అగ్రశోషములు. (లోకాతీతమయినదానిని గాఢివ్వట)

అతిమానము. అం. హేయగుణములు పదునాటింటిలోనొకటి: చూ, హేయగుణములు.

అరిముక్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. నెమ్మి*:

చూ, తినానము; 2. పూలగురివెంద* చూ, శ్వేతపాక; 3. నల్లకుమికి* చూ, కుమికి.

అరిముక్తము. సం. వి. అ. పుం. — వై. —;

విణ. 4. కూడికలేనిది: చూ, నిష్ఫలము.

అరిముక్తము. సం. విణ. మిగులనాస్తిగల

వాడు. చూ, బాబుడు. 2.

అరిమూర్తిము. సం. వి. అ. న. ఉచ్చేహచ్చే
గానెలవరించుకోగము: చూ, రోగము. 1.

అరిమేవక. సం. వి. అ. స్త్రీ. నల్లదించెన*:
చూ, దించెన.

అరిరక్తము. సం. విణ. 1. అధికమైనది: చూ, హెచ్చే. 1; 2. ముత్తియములలోని యెట్లు
నిదోపము: చూ, ముత్తము.

అరిరథుడు. సం. వి. అ. పుం. పెక్కువిలు
కాండ్రోతోతోరెడి యోధుడు: చూ,
ధటుడు. 1.

అరిరగము. సం. వి. అ. పుం. — అరిగ, భక్త్యు
శేషము: చూ, భక్త్యము.

అరిరాశిము. సం. వి. అ. పుం. 1. యజ్ఞశే
దము: చూ, యజ్ఞము; అం. 2. సోమయ
జ్ఞము లేదంటిలోనొకటి. చూ, సోమయజ్ఞ
ములు.

అరిరిక్తము. సం. వి. అ. పుం. ఇంగిరికము:

చూ, హింగుళము; విణ. 2. హెచ్చినది:

చూ, హెచ్చే. 1. [వద్దము. 1.

అరిరహ. సం. వి. అ. స్త్రీ. పెట్టెరమ్మి* చూ,

అరిశక్తము. సం. వి. అ. పుం. అరిశయము:

చూ, హెచ్చే. 2; ఉప. 2. (అరియనుఉ

పగ్గయిచ్చేట ధాత్యమును 'హెచ్చే' అను
సర్థమునకుమార్చినది.) [మేవము. 1.

అరిశోమకము. సం. వి. అ. పుం. మేక: చూ,

అరిబాబుడు. సం. విణ. మిక్కిలిపినిగొట్టు:

చూ, లోభి.

అరివ. దే. వి. వనిత, ఇంతి, అడుది: చూ, స్త్రీ-

అరివక్త సం. విణ. వాక్య, తానుపలుక నిశ్చ
యించిన యర్థమును తెన్నగా నిర్వహించు
వాడు: చూ, వక్త. 2.

అరివస. వై. వి. — అరివసా* చూ, విష.

అరివాదము. సం. వి. అ. పుం. పరుషముగా

మాటలాడుట చూ, పరుషము. 2.

అరివాసము. వై. వి. — అరివాసగమ్, కాంక్షనినము
నకు ముందుదినము: చూ, అరివాసరము.

అరివాహితుడు. సం. వి. అ. పుం. వరకముందు
స్వయాశవాశీవుడు. [విష.

అరివిష. సం. వి. అ. స్త్రీ. — అరివస* చూ,

అరివృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. దేశమునకు

హరికరమైన హెచ్చేవాస: చూ, వాస. 1;

అం. 2. ఈరివాదలాటింటిలోనొకటి: చూ,

ఈరివాదలు; ఉప. 3. (ఇచ్చేపద్ధికిబ్బము

తోనమసించిమిక్కిలియనునర్థమునిచ్చినది)

అరివేలము. సం. కి. విణ. అ. న. 1. అరిశ

యము: చూ, హెచ్చే. 2; విణ. 2. అధిక

మైనది: చూ, హెచ్చే. 1. [కక్తి. 1.

అరిశక్తి. సం. వి. అ. స్త్రీ. అధికబలము: చూ,

అరిశక్తి. అం. ఇరువదియొలు ఛందస్సులలో

నొకటి: చూ, ఛందస్సులు.

అరిశయము. సం. వి. అ. పుం. 1. అధికము:

చూ, హెచ్చే. 2; ఉప. 2. (అరియను

ఉపసర్గఇటధాత్యర్థమును 'అధికము' ను

సర్థమునకు మార్చినది).

అరిశయవంతుడు. సం. విణ. (క. ఈ. క.)

ఏకాంతుడు: చూ, హెచ్చేగలవాడు.

అరిశయింప. సం. అ. కి. చూ, మమ్మరించు

అరిశయిల్లు. సం. అ. కి. — వై. —

అరిశయోక్తి. అం. ఉపయోయను గప్పినది

ఉపయోయనుకొప్పున పొందోక్తిమా

యగాఁ తెన్నబడినది. ఇది వద్దవిధము.

మన్నది. సంబంధ, అసంబంధ, అక్కము, చవల, అమన్నవ, అభేద, భేదకాది భేదములు.

“మేడలఁ గ్రోడలాడుచేడలు, స్వర్ణదీకమలములఁ దుగించుచున్నార.” : చూ, అలంకారము. 3.

అతిశాయనము. సం. అవ్య. ఎక్కుడు: చూ, కిమ్. అతిశాయి. సం. విణ. (క. ఈ. వ.) అతిశయించినది: చూ, హెచ్చు. 2

అతిశీతలాంశము. పా. వర్ణ్యంశములలో నొకటి: చూ, వర్ణ్యంశములు.

అతిశృంగకము. సం. వి. అ. పుం. 1. అతిశృంగకమును చేసె. చూ, మత్స్యము. 1; విణ. 2. పెద్దొమ్మలు గలది. [క్రొస్తిము.

అతిశోభనము. సం. విణ. ముఖ్యమైనది: చూ, అతిశోభనము. సం. వి. అ. న. 1. ఈవి చూ, దానము. 1; 2. దోసము: చూ, పానము. 1

అతిసారక. సం. విణ. (క. ఈ. వ.) అతిసారగోగము గలవాడు: చూ, వ్యాధిగోగము.

అతిసారకుకారము. పా. ఒక ఘటికొమధము.

అతిసారపుక్తు. సం. వి. ద్. పుం. కొడిసె * చూ, వత్సకము. [చూ, శోగము. 1.

అతిసారము. సం. వి. అ. పుం. గోహణికోగము:

అతిసారధము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలి పరిమళముగల తియ్యమామిడి*: చూ, మామిడి.

అతిసూలమహాకృకాంగము. పా. విధవాలక్షణము చూ, లక్షణము. 1. [పునుగు.

అతిస్పృశ. సం. వి. అ. స్త్రీ. పూరిగడ్డ*: చూ,

అతిహాసితము. సం. వి. అ. న. శరీరకంపముతోఁ గూడినవపు: చూ, హాస్యము. 1; అం.

2. హాస్యము లాటింటిలో నిడియధము: చూ, హాస్యములు.

సిందిరియపు. సం. విణ. నేత్రాగ్రీవినియము

లచే నెఱుంగరానిది, పృత్యక్షము కానిది: చూ, కంచుమించు. 2.

అతితకాలము. పా. కాలదోషము. (లిమిటేషన్.)

అతిత. అం. టక్కజభాష లిరువదియొకటింటిలో నొకటి: చూ, టక్కజభాషలు: (చూ, భాష. 1.)

అతితము. సం. విణ. 1. కడచినది: చూ, అతికాంతిము; అం. 2. తాళగ్రహములు నాలుగింటిలోనొకటి: చూ, తాళగ్రహములు.

అతివ. సం. అవ్య. చాల: చూ, మిగుల.

అతుకు. దే. వి. రూ-అదుకు. 1. సంధానవసన ఖండము: చూ, మాసిక. 1; 2. మాటు: చూ, టంకపుసాడి; 3. బట్టలపట్టు: చూ, తున్నవాయము; 4. అతికినతాళు; అ. కి. రూ-అదుకు. 5. కూడు: చూ, సంధించు. 1; 6. అదుకు. చూ, సంధించు. 2; 7. కి. రూ-అదుకు. 7. అతికించు, కూర్పు: చూ, సంధించు. 3; 8. పొందు, కలియు: చూ, పొప్పించు; 9. తాకు: చూ, స్పృశించు.

అతుకుబడి. దే. వి. అమగకము చేయుట: చూ, అమగకము.

అతుకువేయు. దే. చ. కి. కూర్పు: చూ, సంధించు. 8.

అతులము. సం. విణ. సరిలేరిది: అతులితము, అన్యము, అసమానము.

అతులితము. సం. విణ. —కై.—

అతులుడు. సం. విణ: చూ, ఈడులేనివాడు.

అతుల్యలంబము. పా. చూ, విషమచతుర్భుజము.

అతుల్యవికృమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సింహము.

అత్తపుడు. సం. విణ: చూ, తనివెలేనివాడు.

అత్త. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. అక్క: చూ, కేర్ల 4; 2. అమ్మ: చూ, మాత. 1; దే. వి. (1)

మగనితల్లి: అత్తమ్మ, అత్తయ్య. (సం. ప.):—అంబిక; (2) భార్యతల్లి: అత్తమ్మ, అత్తయ్య.

(పం. ప.):—అంబిక; (3) తండ్రి తోలు

ట్టువు: చూ, మేనత్త: (4) మేనమామభార్య: చూ, మాతలాని; అం. (5) గయాపిండదా నార్హులు ముప్పదియాణుగురిలో నొక తె: చూ, గయాపిండదానార్హులు.

అత్తడము. దే. వి. కాగితపు అట్టు: చూ, అట్టు. 4. అత్తడి. దే. వి. గోడిగఱుకువు. (గోడిగఱ=అడుగుజుడు). చూ, రూ-నత్తడి: చూ, పాయము. అత్తపత్తి. దే. వి. చూ, సోకుడుముడుగు *. అత్తమిల్లు. దే. అ. కి. 1. పండుకొను. అచ్చ. బాల. కాం. 158: చూ, శయనించు, 2. క్రమ్ము. జై. 2, అ. 97: చూ, వ్యాపించు; 3. అస్తమ. అస్తమించు. కాశీ. 1, అ. 122: చూ, నింగి వడు; 4. బిఱగు. ప్యా. 2, అ. 27: చూ, వార్లు. 3; 5. ఉపశమించు: చూ, ముక్కు. 4; 8. చెడు: చూ, పశించు.

అత్తము. దే. వి. 1. అరటిపండ్లగల, రూ-అత్తెము: చూ, గల; 2. పూలుగుత్తి: చూ, పూగుత్తి; 3. గెలలలోనొకభాగము; 4. సస్యగుచ్చము. పరిపాట్లకఱు: చూ, పాట్లకఱు; 5. గుంపు: చూ, సమూహము; వా. 8. అంటము, చేరము. (వ్య.)

అత్తమ్మ. ద్వ. వి. (అత్త. + అమ్మ.): చూ, అత్త. (1), (2), (3), (4), (5).

అత్తయ్య. ద్వ. వి. — వై. — మము. 1.

అత్తరము. దే. వి. కొంపరపాలు: చూ, సంభృ

అత్తరు. దే. వి. 1. రూ-అత్తరువు. తావిహానె: చూ, పశివోధనము; అం. 2. గంధములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, గంధములు.

అత్తకీ. దే. వి. (అ+తల.) అసమయము.

అత్తలము. దే. వి. రూ-అత్తలము. 1. కుంఠము, పాడుచునట్టియొకఅయుధము. భార. శల్య. 1, అ. 381: చూ, బాణము. 1; 2. బల్లెము, చెమడాకువంటి అలుగుగుల బాణము. కృ. 8, అ. 57: చూ, బాణము. 1.

అత్తనారు. వా. వి. భార్యపుట్టింటివారు; భర్త పుట్టింటివారు.

అత్తి. వై. వి. 1. అంహోరు*: చూ, మేడి; 2. ఏనుగు: చూ, హస్త.

అత్తిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. వాట్నపరిభాషయందు అక్క: చూ, అంతిక. 1. [యిల్లు.

అత్తిల్లు. వా. వి. భార్యపుట్టినయిల్లు; భర్త పుట్టిన

అత్తు. దే. వి. 1. రూ-పాత్తు, మైనపుగుడ్డ: చూ, పస్త్రము; అ. కి. రూ-పాత్తు. 2. పొందు. విజ్ఞా. వ్య. కాం. 128: చూ, పొప్పించు; 3. కలుగు. చంచ. వా. 1, అ. 119: చూ, పుట్టు. 2; 4. యుక్తమగు: చూ, సరిపడు. 2; పా. 5. అకారము. చూ, వర్ణము. 1.

అత్తుకొను. దే. అ. కి. 1. పొందు: చూ, పొప్పించు; 2. కలుగు: చూ, పుట్టు. 2; 3. జీవపడు: చూ, నూకొనపడు; 4. కత్తరిగలయు: చూ, సంకరమగు.

అత్తెము. దే. వి. 1. రూ-అత్తెము: చూ, గల: వై. వి. 2. చూస్తూవుండము. చూస్తకవచము. ఉ. రా. 7, అ. 423: చూ, వారవారము (చూ, పస్త్రము); 3. మైనపుగుడ్డ: చూ, పస్త్రము.

అత్తెసరు. దే. వి. (అత్తు+ఎసరు.) 1. గంజివారకుండ నన్నముతో నిమిడిపోవునట్లు పెట్టె డియెసరు. "అత్తెసరు పెరుకులు." 2. మొదటలియ్యము కడిగి నీటితోనింపి పొయ్యి మీదనుంచునది, కొవ్వజలము, ఎసరు: చూ, నఖంపచము. (రూ-బ. అత్తెసర్కు.)

అర్థ్యంతకొనమందు. సం. వి. అ. పుం. చండుడు, మిక్కిలికొప్పించువాడు: చూ, కొనకాడు. [వాక్యగతము అని నిర్వచింపదు.

అర్థ్యంతకెరస్కృతవాచ్యములు. అం. పదగతము,

అర్థ్యంతము. సం. కి. వి. అ. ప. 1. అతిశయము: చూ, సూక్ష్మ. 2; 2. కడు: చూ, కుడిమతి; 3. అధికమైనది: చూ, సూక్ష్మ.

1; అం. 4. సంఖ్యాభేదములు ముప్పదియై
 టింటిలో నొకటి: చూ, సంఖ్యాభేదములు.
 అర్చనార్చనము. పా. రతిబంధభేదము: చూ,
 రతిబంధము.
 అర్చనార్చనము. సం. విణ. ౧. మిక్కిలియు
 గలవాడు: చూ, అవరతుడు.
 అర్చనార్చనము. అం. అలంకారభేదము
 కారణములేకుండగనే కార్యము జేయగుట.
 చూ, అలంకారము. 3.
 అర్చనార్చనము. సం. అర్చ. 1: చూ, అతీత; 2.
 మిక్కిలి: చూ, హెచ్చు. 2.
 అర్చనార్చనము. అం. 1 సహనతానము లేదని
 టిలోనొకటి: చూ, సహనతానములు; 2. సా
 మయ్యము లయిదింటిలోనొకటి: చూ, సా
 మయజ్ఞములు. హెచ్చు. 1.
 అర్చనార్చనము. సం. విణ. మిక్కిలి హెచ్చు: చూ,
 అర్చనార్చనము. సం. విణ. అతీంద్రియము, ఇం
 ద్రియముల కగుపడనిది: చూ, కంచుమించు 2.
 అర్చనార్చనము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పుల్లబచ్చెలి *.
 చూ, బచ్చెలి.
 అర్చనార్చనము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. మీటుట;
 చూ, పర్యయము; 2. చేటు: చూ, రత్న;
 3. జోహారు: చూ, సమస్కారము; 4. రత్న;
 చూ, నేరము; 5. మనఃపీడ: చూ, శోకము;
 6. చోపు: చూ, మరణము.
 అర్చనార్చనము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అరాళమునెడి
 యేనుగునకంటె మిక్కిలి పరిమాణముగల
 యేనుగు: చూ, హస్తీ. (ఇది నింద్యము);
 విణ. 2. నానావిధనకృమ: చూ, వంకర.
 అర్చనార్చనము. సం. వి. ఆ. పుం. వెట్టికల్లేడు *.
 చూ, బల్లెడు.
 అర్చనార్చనము. సం. విణ. చెవులకు వివనింప

యినది (పలుకు): చూ, సాంత్వము. 3.
 (చూ, శబ్దము. 2.)
 అర్చనార్చనము. సం. కి. విణ. అ. వ. 1. అశిశు
 ము: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2. అధికమైనది.
 చూ, హెచ్చు. 1. [చర్చము.
 అర్చనార్చనము. సం. విణ. మిక్కిలి కొంచెము: చూ,
 అర్చనార్చనము. అం. ఇరుపదియూలు ఛందిస్తులలో
 నొకటి. చూ, ఛందిస్తులు.
 అర్చనార్చనము. సం. వి. ఆ. పుం. తిరస్కారము:
 చూ, వహేలనము. [పర్యయము.
 అర్చనార్చనము. సం. వి. ఆ. వ. మీటుట: చూ,
 అర్చనార్చనము. సం. విణ. 1. సమరూపము,
 లెస్సగా నెక్కువైనది; 2. అర్చనార్చనము;
 చూ, హెచ్చు. 1.
 అర్చనార్చనము. సం. విణ. శేరాస: చూ, వాంఛ.
 అర్చనార్చనము. సం. వి. ఆ. వ. 1. మిక్కిలి నెఱ
 పు: చూ, భయము. 1; 2. బ్రదుకఁగోరని
 పని; విణ. 2. కూడఁబడినది. చూ, సంయు
 క్తము.
 అర్చనార్చనము. అం. ఇరుపదియూలు ఛందిస్తులలో
 నొకటి: చూ, ఛందిస్తులు.
 అర్చనార్చనము. అం. అలంకార భేదము, అద్భుతకావ్య
 పద్యము. "దాతపీఠగుమండలముచురె కల్ప
 తరువులై." : చూ, అలంకారము. 3.
 అర్చనార్చనము. అం. అర్చనార్చనమునందలి ముఖ
 రజ్జపులు పదునాలుగింటిలో నొకటి. చూ,
 ముఖరజ్జపులు. [చూ, మలము. 1.
 అర్చనార్చనము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పట్టగట్టినపెంటిక:
 అర్చనార్చనము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. నీటిపాఁ
 చి: చూ, కైవలము. 1; 2. ఎనిమిదిచేట
 లుగల స్త్రీల మొలనూలు: చూ, భూష
 ణము. 2.
 అర్చనార్చనము. సం. వి. ఆ. వ. పరమాన్నము: చూ,
 సాదము. (1)

అర్చి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. నవబ్రహ్మలలో
నైదనవాడు: చూ, బ్రహ్మ. 1; 2. ఒక
ముషి: చూ, ముని. 1; అం. 3. సప్తముషు
లలో నొకడు: చూ, మహర్షులు (చూ,
గోత్రము); 4. మూలస్మృతులు పదునెనిమి
దింటిలో నొకటి: చూ, స్మృతులు.

అర్చిజాతుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పేదరుడు:
చూ, హిమాంకువు.

అర్చినేత్రభువు. సం. వి. ఉ. పుం. — పై. —

అర్చిస్మృతి. అం. మూలస్మృతులు పదునెనిమి
దింటిలో నొకటి: చూ, స్మృతులు.

అర్చసంధి. పా. ఉదా-అమ్మ + అడిగను. అత్తు
నకచ్చే పరమైనపుడు సంధిబహుళము.

అదంతము. నై. విణ. అంతంత్రము: చూ, అంత
త్రము. [ములులేనిది.

అదంతము. పా. 1. అకారముకుదనుగలది; 2. దంత

అదక. దే. వి. పాత్రచెప్ప: చూ, పాదుక.

అడలు. దే. వి. 1. గరునము. కాశీ. 8, ఆ.
22: చూ, హంకారము; 2. కొవ్వు. స్వా.
5, ఆ. 24: చూ, మదము. 1.

అదిత్తి. సం. విణ. ఇ. తిండిపోతు: చూ, భక్ష
కుడు.

అదద్భుజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కరుబూజోదోస*:
చూ, దోస.

అదనము. నై. విణ. అధికమ్, అధికమైనది: చూ,
హెచ్చు. 1. [కుడు.

అదనశీలాడు. సం. విణ. తిండిపోతు: చూ, భక్ష

అదను. దే. వి. కాలము, రూ-హదను: చూ,
సమయము. 1.

అదనైనవాడు. దే. వి. అకలిగొన్నవాడు:
చూ, శిశుత్వపు. [మృ. 1.

అదభము. సం. విణ. అధికమైనది: చూ, హె

అదహయింపు దే. వి: చూ, మందలింపు. 2.

అదము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. యజ్ఞార్థమైన
అపూపము: చూ, పురోదాశము. 1; 2. ఇద
మ్, ఈశబ్దమునకు అనుమాదరక పరిభ్రమిక
పదనము: చూ, ఇయ్యది; పా. 3. అయోదైక్
అను రాసాయనిక పదార్థము.

అదియుడు. సం. విణ. దయలేనివాడు: చూ,
నిర్దయుడు.

అదరము. నై. వి. అధరమ్: చూ, పెదవి.

అదరించే. దే. స. కి. రూ-అరించే. 1. గద్దిం
చే. చూ, బెదరించు; 2. అడలగొట్టు: చూ,
బెదరించే, 3: చూ, కదలుచే.

అదింపాటు. దే. అవ్య: చూ, డబ్బాటు.

అదరు. దే. వి. (రూ-అదరుగడ-అదురు, అడలు-
అడుమ-అలుకు-అరుకు). 1. నెఱపు: చూ,
గయము. 1; 2. భయచలనము; 3. కదలుట:
చూ, చలనము. 1; అ. కి. రూ-అదురు.
4. అడలు: చూ, భయపడు; 5. కదలు: చూ,
సరించే

అదరుగడ. దే. వి. నెఱపు: చూ, భయము. 1.

అదరులు. దే. వి. బి. మిడుగులులు. భార. ఆర.
5, ఆ. 151: చూ, కన్నీ. 1.

అదర్శనము. సం. వి. ఆ. న. 1. కల: చూ, స్వ
ప్నము. 1; 2. కానరాకుండుట: చూ, వినా
శము; పా. 3. అక్షరములులో నగునవి కన
బడకపోవుట.

అదరించే. దే. స. కి: చూ, రూ-అదరించే

అదలు. దే. ఆ. కి. 1. బెదరు: చూ, భయపడు;
స. కి. 2. భయకెట్టు: చూ, బెదరించే.

అదలుచే. దే. కి. రూ-అదలు. కోపమునగద్దిం
చే: చూ, బెదరించే. [తగ్గణము.

అడలుపు. దే. వి. రూ-అడలు. దట్టన: చూ,

అడలు. దే. కి: చూ, రూ-అడలుచే.

అడలు. దే. వి: చూ, రూ-అడలుపు.

అడు. దే. వి. 1. కైలదీగ్గ కోణము: చూ, కోన2.
2. ఇంటిఆదై: చూ, బాడిగ.

అదవద. దే. వి. 1. కలఁత. రామా. 5, అ. 177
చూ, సంతాపము; విణ. 2. చింత, కలవఁ
ము: చూ, పక్కాపైపము; 3. అల్లకల్లోలము
చూ, వ్యర్థ్యము.

అదవదపడు ద్వ. అ. కి. కలఁతపడు: చూ, సంతా
పము. 1

అదవదలు. దే. వి. తొంపింపాటు: చూ, పండ్రి
అదాటు. పై. అవ్య: చూ, అదిరి. ముగ్ధకి.

అదా. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కోరిందిగ. చూ,
అది. దే. స. ఆకట్టునునకు అమహాదగ్గక పృథిమై
కవచవము. దూ. అద్ది. "అయ్యా: దుది, అన
కాది, అజడపస్త్రపు." మొ. చూ, అయ్యా

అదిగాక. వా. అవ్య, కి. విణ మఱయును
చూ, మఱియు. [8, అ. 183 చూ, ఏ

అదిగొ. దే. ది. చూపుటను తెలుపునది కళా
అగిగో. దే. ది. — పై —

అదిరి సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. గారి చూ, పాల్వ
రి 1; 2. పుడమి: చూ, భూమి. 1; 3. దే
వతలతల్లి: చూ, దేవమారి; 4. పునర్వసునత్తు
తర్యు: చూ, నత్తుతర్యు. 1.

అరినందనుడు. సం. వి. ఇ. పుం. కేవలం
చూ, వేలుపు. [చూ, నత్తుతర్యు 1.

అదిరిగము. సం. వి. అ. స. పునర్వసునత్తుతర్యు
అదిరి. దే. అవ్య. రూ. అదిరా-అదిరి-అదిరా.
అక్కర్కాకము, బేరా. పాంచా. 5, అ.
87: చూ, అంత. 1.

అదిరి. దే. అవ్య. ఉన్నట్టుం2. చూ, ఉన్నట్టు
అదిరిపడు ద్వ. అ. కి. అదిరిపడు. చూ,
పాంచా. 2.

అదిపాటు. ద్వ. అవ్య: చూ, అదిరి.

అదము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏనుగు: చూ,

నా; విణ. 2. దీనముకానిది. [దిట్టండు.
అదీనుడు. సం. వి. అ. పుం. దైర్ఘ్యకాలి: చూ,
అనుకు. చూ, రూ. అనుకు.

అదుము. దే. స. కి. 1. అడఁగఁజేయు: చూ
పినుసు. 8; 2. నొక్కు: చూ, పినుకు. 1

అదుముడు దే. వి. ఒగయిక: చూ, పీసెము.
అదుముడువడు. ద్వ. అ. కి: చూ, ఒస్తువడు.

అదురు. దే. వి: చూ, రూ. అదురు 1—2—3;
అ. కి: చూ, రూ. అదురు 4—5.

అదురుగోవి. దే. వి. (అదురు + గోవి) (నూరి
యందు యినుచున్నట్టులు నాటింది నారి
యందు ముంచుగట్టింది అదురునట్టు వేసెను
వేటు: చూ, అదురువేటు.

అదురుదిక్కి. దే. కి. (అదురు + దిక్కి) (నూరి
ఒక్కొక్కముచున్నట్టు. హరి. పూ. 8, అ.
48; భూ. కం. 1, అ. 288. చూ, గారి
పెగారి. (చూ, పునగము.) [4. 48.

అదురుగడ. దే. వి: చూ, అదిరి ఉ. రా. 2,
అదురుగుండియ. గో విణ. రూ, అదురుగుండె.
దెదిరుగుండెవాడు: చూ, వజ్రప.

అదురుగుండె. దే. వి. — పై. —

అదురుచే. దే. అ. కి. రూ. అదురు, అదురు,
అదురుచే. కదిలు: చూ, సరించే.

అదురు. దే. అ. కి. — పై. —

అదురువేటు. దే. వి: చూ, అదురుగోవి.

అదువ. దే. విణ. పిగములేనిది, రూ. అదువ: చూ,
అరము.

అదువకొఱు. దే. వి. రూ. అదువుకొఱు: చూ,
అద్దకొఱు.

అదువుకొఱు. దే. వి. — పై. —

అదువుకొఱురము. దే. వి. రూ. అదువుకొఱు
రము. అద్దకొఱురము: చూ, బేకొఱు.

అమరదళకము. పా. చదివెదగ్గఱనుండు లెక్కగలది. (రెండవదళకమునందలి యదునాలుగు పదికి దగ్గఱయగునది; అట్లే సందోమిక్తి యిరువదికి దగ్గఱయగునది; అమూదిశకపద్ధతిని పదునాలుగు పదిలోలెక్క, సందోమిక్తి దిశిరువదిలోలెక్క.) ఇంగ్లీషులో యీపద్ధతిని పదులకు చేరువయగు ఉజ్జాయింపు (అసాబ్రిమిమేషన్) అందురు.

అమరము. సం. విణ. సమీపించినది: చూ, సమీపము. 1.

అమూషితము. అం. వ్యాసకగణబంధంబు లిరువది యొకటింటిలో నొకటి. ఇది పదివిధములు. వ్యాసతిము, నిష్క్రిటిరము, నిఘాతకము, చటకవిలసితము, జుప్పము, వరాహాఘాతకము, వృషాభిఘాతకము, క్రైమకము, విధము, మార్జారము. (10): చూ, వ్యాసకగణబంధములు.

అద్యక్కు. సం. విణ. శ్. కుగ్గిడివాడు: చూ, కుగ్గిడి. [వమ్ముకోపు.

అద్యక్యముగు. మి. అ. కి. కనబడకపోవు: చూ,

అద్యక్య. పా. అటువది నాలుగు కళలలోనొకటి: చూ, కళలు.

అద్యక్యము. సం. విణ. ద్యక్యముకానిది. (ద్యక్యము=చూడఁబడినది.): చూ, కంచేయించు 2.

అద్యక్యండు. సం. విణ. చూ, కానరానివాడు.

అద్యప్తరము. పా. పోడక సంధులలో నొకటి: చూ, పోడకసంధులు.

అద్యప్తము. సం. వి. అ. న. 1. అగ్నిజలాదుల వలనఁబుట్టెడు కీడులు. -విదిరి, దురద్యప్తము అనముము, దైవఘటన, దౌర్భాగ్యము, భాగ్యము. అది శబ్దముచేతవ్యాధి దుర్భిక్ష మూషిక కళలభములనని భయములు; మఱియు ద్యప్తద్యప్తఫల పర్యాయములలో రెండవది. మోక్షము; 2. భాగ్యము: చూ, సంపత్తి

1; విణ. 2. చూడఁబడనిది, ముందుగాఁ తెలియఁబడనిది: చూ, కంచేయించు. 2.

అద్యప్తవంతుడు. సం. వి. శ్. పుం: చూ, సం. పుష్పండు.

అద్యప్తకాలి. సం. వి. శ్. పుం — పై.—

అద్యప్తహీనుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పెట్టి పుట్టరివాడు.

అద్యప్తి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. శోషముచేఁగూర మైనమాపు: చూ, ద్యప్తి. 2.

అద. దే. దగ్గి. రూ. అదే. చూపుటను తెలుపును: చూ, ఏ.

అదే. దే. దగ్గి.—పై.—

అదేయము. సం. విణ. ఈయఁగూడనిది, ఈయఁ దగనిది. (భార్యాది.)

అదైవము. సం. విణ. 1. అద్యప్తములేనిది; 2. దైవములేనిది: అదోషము.

అదోషము. సం. వి. అ. పుం. 1. గోషములేక యుండుట; విణ. 2: చూ, అదైవము. 2.

అద్ద. పై. వి. 1.—అర్థము. రూ. అద్దము, సగము: చూ, సగము; 2. అరసోల: చూ, నికుంచ కార్థము; 3. నూర్చకవేసిన కుప్పయొక్క క్రిందినగముభాగము: చూ, నడిచేటు.

అద్దకము. దే. వి. వస్త్రమునకువేయుగంగు: చూ, విగ్దము. 6.

అద్దగోడ. పై. వి.—అర్థముశ్యమ్. వంటయింటి లోపడ్డవపదార్థములు మఱుగుగా నుండుటకై అద్దుగా నమర్చినగోడ: చూ, మఱుగుగోడ.

అద్దమరేయి. పై. వి.—అర్థరాత్రిమ్. (అద్ద + రేయి.) అదరాతిరి: చూ, రాత్రి.

అద్దము. పై. వి. 1.—అర్థము: చూ, సగము; 2.—అద్దము. ముఖముచూచుకొనుకాణిల్లు: చూ, ముకురము. (ఒకపక్కనుకొంటాననినది.)

అద్దరి. దే. వి. ఆవలిదరి: రూ-అద్దటి-అదటి.
అవల-అవల - ఆవల - అవల-ఆవల: చూ,
పారము. 1.

అద్ది. దే. స: చూ, రూ-అది.

అద్దె. దే. స. కి. 1. ఫలపరిమితి నూహించు
చూ, ఉహించు; 2 ఉనుచు చూ,
గిండువేయు; 3. అద్దు: చూ, ముంచు

అద్దికము. దే. వి. కావగి. సా. 1, ఆ. 73 చూ,
రకణము. [నేనాము.

అద్దిటి. దే. అవ్య. పరిశంసనాధికము: చూ,

అద్దిటియ్య. కే. అవ్య.—పై.—

అద్దియ. దే. వి. రూ-అద్దు: చూ, బాడిగ.

అద్దిగ. దే. అవ్య. (అద్ది + గ) చూ, రూ-అ

ఉ, రా. 8, ఆ. 135 (వినికిఅన్నఅయ్యలు
అను పరియుక్తంబులగు — అద్దిగన్న, అద్ది
రయ్య): [దబ్బాటు.

అద్దిపాటు. ద్వ. అవ్య. ఉన్నట్టుండి: చూ,

అద్దిరా. దే. వి. (అద్ది + రా): చూ, రూ-అద్ది

అద్ది. దే. స. కి. చూ, అద్దించు 1, 2, 3.

అద్దివ. దే. విణ: చూ, రూ-అదువ.

అద్ది. దే. వి: చూ, రూ-అద్దియ

అద్దికాఁపు. దే. వి: చూ, అదువకాఁపు.

అద్దికాఁపురము. దే. వి: చూ, అదువకాఁపురము.

అద్దిట. దే. అవ్య: చూ, అద్దిటి.

అద్దుద్ది. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. యజ్ఞపశుమేధ్య
స్థానావయవము.

అద్దురదృష్టులు. పా. రసదృష్టు లెనిమిదింటిలో
నొకటి: చూ, రసదృష్టులు.

అద్దురవము. మి. అ. కి. చూ, వెలుగొందు

అద్దురము. సం. వి. అ. న. 1. అబ్బురము,

అబ్బిము: చూ, వింత. 1; అం. 2. ఉద్భు

ము, పవరపములలో నొకటి: చూ, రస

అద్దు. విణ. 3. అద్దురవయవది: చూ,

వింత. 1; 4. తోఁకముక్కలోనగు ఉత్పా
రము: చూ, తోఁకమేక్క. [కివుడు.

అద్దురక్కనడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

అద్దురము. సం. వి. అ. న. కాల్లరవలెబడుట.

అద్దుని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. విషముచేర్చిన

నీటికన్ఠపాత్రము: చూ, పాత్రము. 8;

2. యజ్ఞమునందు పశుగర్భము. [నడు.

అద్దురుడు. సం. విణ. తిండిపోరు: చూ, ధక్ష

అద్ది. సం. అ. 1. కడచెడివగులు: చూ,

వగులు; 2. ఇప్పుడు. చూ, సాంపర్యము. 2.

అద్దతివము. సం. విణ. నేటిది, ఇప్పటిది.

అద్దిశ్యము. సం. వి. ఇ. న. ఇప్పుడు: చూ,

సాంపర్యము. 2. [చూ, పాదుగు.

అద్దిశ్చీనము. సం. విణ. ఆవుపాదుగుచేయుట:

అగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కొండ: చూ, పర్వ

తము; 2. కల: చూ, రాయి; 3. చెట్టు:

చూ, శృతము; 4. ఏడులును అంకెను సం

జేరము. చూ, సప్తకము; 5. ఇగులకొంగ:

చూ, సూర్యుడు, 6. పరిమాణము.

అద్దికాకము. సం. వి. అ. పుం. కొండకాకి:

చూ, వాయుసము. 1.

అద్దిరదక్షిణసమయము. పా. గ్రహసమయము

కరువదేడింటిలోనొకటి(దారిద్ర్యము): చూ,

గ్రహసమయములు. [చూ, పర్వతము.

అద్దిరాజీ. సం. క. అ. పుం. హిమవర్షద్రుతిము:

అగ్నిహోనుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, కివుడు.

అద్దుచే. దే. అ. కి. చూ, రూ-అదురుచే.

అద్దుయవాది. సం. వి. క. పుం. కైనులదేవత:

చూ, బుద్ధుడు. 1.

అద్దైవము. సం. వి. అ. న. 1. భేదములేమి:

చూ, బుద్ధిగింత. 1; అం. 2. కేవలముల

కైకముచెప్ప మనము. “కేవలబ్రహ్మైవ

సాచరా.” “బ్రహ్మసత్యం జగన్మిత్య” యని

చెప్ప కంకరులమతము; మతములు మూడింటిలోనొకటి: చూ, మతములు.

అద్వితీయకము. సం. వి. అ. పుం. తాళపాణి కళాభేదము: చూ, తాళము 2.

అద్వితీ. సం. వి. ఇ. పుం. తేవ్యరులకైకము చెప్పమతముగలవాడు.

అధ. సం. అవ్య. హా. అధో. 1. మంగళము: చూ, శుభము. 1; 2. అనంతరము: చూ, పిమ్మట; 3. ఆరంభము: చూ, యత్నము; 4. పరిశ్రమ, శ్రమలు: చూ, పరిశ్రమము; 5. అంతి. యావత్తు: చూ, సర్వము; 6. అంగీకారము: చూ, సమ్మతి. 1; 7. అధికారము. చూ, పరిక్రమ; 8. చెదరినవాని నొకటిగా పోగు చేయుటయు సముచ్చయార్థకమునా తెలుపును: చూ, సముచ్చయము 1; 9. మాటుదల: చూ, వికల్పము. 2; 10. ఉదాహరణము, దృష్టాంతము: చూ, విదగ్ధనము. 1; 11. అధికార్థకము, అదనము, ఎచ్చె: చూ, హెచ్చె. 1; 12. స్తుతిర్థకము: చూ, స్తోత్రము; 13. మెడను సముముగాఁజేయుట అధికారము. సం. వి. అ. న. 1. అధికారము: చూ, క్రిందు పఱచుట; 2. అధికారము: చూ, తక్కువపఱచుట; 3. అంతర్యము మట్టుమీలినకార్యము: చూ, అత్యంతము.

అధికరించు సం. న. క్రి. అంతరించు, క్రిందుపఱచు: చూ, తగ్గించు.

అధికారము. సం. వి. అ. పుం. 1. అధికరణము: చూ, క్రిందు పఱచుట; 2. అధికరణము: చూ, తక్కువపఱచుట.

అధికృతము. సం. విణ. 1. క్రిందుపఱచుట దినది: చూ, అధికరము. 1; 2. తక్కువపఱచుటదినది: చూ, అధికరము. 2.

అధికం. సం. అవ్య. అంగీకారార్థకము అవును: చూ, సమ్మతి. 1. [చూ, బాగాము. 1.

అధికాళము. సం. వి. అ. న. ఇందుగనియిల్లు:

అధమక్షేత్రములు. పా. వాల్మీకివణము, ద్వునాగము, మణిబంధము, నానువు, కంకము. (8).

అధమపక్షము. పా. చిట్టచివరకు, కనీసము.

అధమమగు. వి. అ. క్రి: చూ, క్రిందుపడు.

అధమము. సం. విణ. 1. తక్కువైనది: చూ, హీనము. 1; 2. నిందించబడినది; 3. అమ్ముటమైనది. (కావ్యము): చూ, అమ్ముటము; అం. 4. హస్తక్షేత్రములు మూడింటిలోనొకటి: చూ, హస్తక్షేత్రములు.

అధమస్థుడు. సం. విణ. అవ్య. ప్రచ్యుక్తాన్నవాడు. చూ, ధనహానివాడు.

అధమాధమము. సం. విణ. మిక్కిలిచెడ్డది.

అధమాధముఁడు. సం. విణ. మిక్కిలిచెడ్డవాడు.

అధమాపారితక్రియ. సం. వి. అ. స్త్రీ. నాటకాంగభేదము: చూ, నాటకము. 1.

అధముడు. సం. విణ. నీచుడు: చూ, హీనుడు. [చూ, చుంబనములు.

అధరకము. అం చుంబనములుపడింటిలోనొకటి:

అధరచుంబనము. అం. చుంబనములు పడునైదింటిలోనొకటి: చూ, చుంబనములు.

అధరము. సం. వి. అ. పుం. 1. అదరము.

ఓపము, మోచి: చూ, చెదవి; అం. 2. కళాస్థానములు పదునాటింటిలోనొకటి, చెదవి: చూ, కళాస్థానములు; 3. స్త్రీలక్షణాంగములేబదియైదింటిలోనొకటి: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 4. చుంబనస్థానములు తొమ్మిదింటిలోనొకటి: చూ, చుంబనస్థానములు;

5. నాట్యపయోగాంగములు పదిదొమ్మిదింటిలోనొకటి: చూ, అంగము. 9; చూ, నాట్యపయోగాంగములు; 6. అధరములు.

నివర్తితము, కంపితము, విస్పృష్టము, వినిగూచితము, సందృష్టము, సముద్ధము. (8); 7. భూభగ్నమక్షేత్రము లయిదింటిలో నొకటి: చూ, భూభగ్నమక్షేత్రములు; విణ. 8. క్రిందిది: చూ,

అపరము. 3; 9. తక్కువైనది: చూ, హీనము. 1.

అధరితము. సం. విణ. అధఃకృతము.

అధరీణుడు. సం. విణ. చురుచేత నిండించబడ్డవాడు: చూ, వెలివాడు. 1.

అధరుడు. సం. విణ: చూ, అధముడు.

అధరేణ. సం. అగ్య. చేరుప: చూ, సమీపము. 1

అధరేద్యపు. సం. ఆప్య: చూ, నిన్న.

అధగోష్ఠము. అం. నాముదిరిక కాస్త్రమునందలి లక్షణాంగములు ఏబది యెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, లక్షణాంగములు.

అధగ్నము. సం. వి. అ. పుం. ధర్మముకానిది: చూ, ఉపరాగము. 3

అధర్వణుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అధర్వణ వేదముఁ దెలిసిన బ్రాహ్మణుడు: చూ, బ్రాహ్మణుడు; 2. శుభాశుభ వైరిక కర్మములను చేయించుమే మేలుకీడులను తెలుపుచుండెడి యాచార్యుడు చూ, యజ్ఞుడు; 3. ముక్కుంటి: చూ, శివుడు.

అధ్వేదము. అం. 1. చతుర్వేదములలో నొకటి: చూ, వేదములు; 2. విద్యలు పదునాలుగింటిలోనొకటి: చూ, విద్యలు. (అధర్వణ వేదము అనియు.)

అధర్వణుడు. సం. వి. క్. పుం. 1. జేర్చిగట్టు: చూ, బ్రాహ్మణుడు; 2. ఒకానొకఋషి: చూ, ఋషి. 1.

అధవా. సం. అవ్య. తథానోచేదిత్యర్థకము, అలాగు కాకపోయినచో: చూ, కింవా.

అధస్థలము. పా. 1. దృష్టిక్రియలు పదు నెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దృష్టిక్రియలు; 2. హస్తప్రచారములను నైదింటిలోనొకటి: చూ, హస్తప్రచారములు.

అధాత్మికుడు. సం. విణ. ధర్మబుద్ధి లేనివాడు: చూ, రూపాధాత్మికుడు. [యందుట.

అధర్మము. సం. వి. అ. న. పాపము లేక

అధి. సం. ఉప. 'అధి' యను ఉపస్థితోఁజేరిన కబ్బములు.—అధికరణము, అధికము, అధ్యయనము, అధిక్షేపము, అధిగమము; సం. అవ్య. 2. అధికము: చూ, హెచ్చే. 1: 3. ముక్కుంటి: చూ, శివుడు; 4. కార్యము: చూ, పని. 2; 5. నడనడి: చూ, వర్తనమున. 1; 6. ఉదకము: చూ, నీలిము.

అధికతాద్రాగ్యహూచకము అం. ఒకానొకరూపకాలంకారము: చూ, అలంకారము. 3.

అధికఽము. అం. వాక్యనోపమ లిరువది నాలుగింటిలోనొకటి: చూ, వాక్యనోపములు. ఉ. యోగియుగళమున నిభిముఖుడై చేచ్చిన వీరుఁడును సూర్యమండలాకారమును భేరించి పోవుదురు. ఇందు 'ఆకారము' అధికము. అక్కఱవారిని పదిములఁజేర్చిరాదు. (లేని పోనిమాటలు చెప్పట.)

అధికపరిసంగము. సం. వి. అ. పుం. సంబంధములేని పరిసంగము: చూ, అచరిస్తుపరిసంగము. [మే. 3.

అధికమగు. వి. అ. కి. హెచ్చే: చూ, హెచ్చు. అధికమానము. సం. వి. అ. పుం. ఒకసంవత్సరములోని పండ్రెండు మాసములలో నేయొక్కటేని రెండుమాఱులు గలిగిననందు మొదటి నెల. దీనిని మలమాసమని వాడెరు: చూ, మలమాసము. (చూ, మాసము. 1)

అధికము. అం. 1. ఒకయర్థాలంకారము, అధారముకంటె నాధేయముగాని ఆధేయముకంటె నాధారముగాని హెచ్చేగుట ఉ. "నిదానోదకపండుధరణియొక దీవియయ్యె": చూ, అలంకారము. 3; 2. సం. వి. అ. పుం. క్రియవిక్రయములవలన వచ్చిన విశేషభవము: చూ, లాభము. 1; విణ. 3. అదనము: చూ, హెచ్చే. 3; ఉప. 4. (ఇచట 'అధి' యను నది పాఠితుదిక మై 'క' అను తర్ఫి పుర్వ యమును బొందినది.)

అధికరణము. సం. వి. అ. న. 1. ఆధారము, ఆదరువు: చూ, పాపు. 2; పుం. 2. వడ్రొంగి చెక్కెడుమామనకు ఊతగా క్రిందనుంచుకొని బల్లలోనకు కాడిదుంగ : చూ, దాగలి. 1; 3. కాంచినాగగొట్టెడు ఇనుము బంగారులోనకు వానికి ఊతగా క్రిందనుంచు ఇనుపముద్ద: చూ, దాగలి 3; అం. 4. కారకములాటింటిలోనొకటి: చూ, కారకములు; (ఆధారము కర్తకుగానికర్మకుగాని సంబంధించి జరిగెడువీతి. — రాజుపి. మందుండును. ఇచ్చట పీఠమధికరణము; దేవునియందుగ క్తి. ఇచ్చట దేవుడధికరణము.); ఉప. 5. (ఇచ్చేట అధి' అనునది ధాత్వర్థమును ఆధారము' నునర్థముగా మార్చినది.); పా. 6. అధికరణమునకా నాధారము. అది మూడువిధములు. — కొంపశ్లేషకము, బైషయకము, అధివ్యాపకము. (3)

అధికరించు సం. స. క్రి. చేదువు: చూ, పరించు అధికరి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. అధికమైన సంపదగలవాడు: చూ, సమృద్ధుడు.

అధికపర్వ పాఠము. పా. అతివృష్టి.

అధికవృద్ధివ్యాయము. పా. వృద్ధిప్రయోజనవ్యాయము, యథావృద్ధివ్యాయము.

అధికసంఖ్య. పా. 1. బలాధిక్యము, బహుమత్వము; వా. 2. పెద్దలంక.

అధికాంగము. సం. వి. అ. న. నడికట్టు: చూ, వస్త్రము.

అధికాంగుడు. సం. వి. అ. పుం. అధికమైన అంగము గలవాడు.

అధికాభేదరూపకము. అం. ఒకానొక రూపకాలంకారము: చూ, అలంకారము. 3.

అధికారము. సం. వి. అ. పుం. 1. అధిక్రియ: చూ, ప్రక్రియ. 1; 2. చెల్లబడి : చూ, పాపివానత్వము; అం. 3. అనుబంధములు

నానుగింటిలో నొకటి: చూ, అనుబంధములు; పా. 4. ఆధిపత్యము.

అధికారి. సం. వి. క్. పుం. అధ్యక్షుడు, అధికారము కలవాడు: చూ, న్యాయాధిపతి.

అధికుడు. సం. వి. అ. పుం. — పై. —

అధికురాలు. మి. వి. బ. యజమానురాలు:

చూ, స్త్రీ.

[కారి.

అధిక్యుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, అధి

అధికోపమము. అం. 1. వాక్యగోషము లిగునదియొకటింటిలో నొకటి: చూ, వాక్యగోషములు. ఉ. మొచ్చెచదముండిన అధికోపమము. “అయింతిపూచిన తీగవలెనున్నది.” ఇందు ‘బూచిన’ యను పదమెక్కువగ నున్నది. తీగ నింతి యుపమానోపమేయములు; ఆరాజు విశోధల స్త్రీలు వికలముఖులై వాచిన కుచ్చికుముదములుగల వేరంగి నదులవలెనైరి. పద్మమునకు ముఖమునకు నుపమానోపమేయములు సరిపోగా గుముద శబ్దమధికము; 2. అర్థగోషములు చదునైన మిదింటిలో నొకటి: చూ, అర్థగోషములు. ఉ. అల్పవిగొప్పవారితో: బోల్చుట అధికోపమము. ఉ. కొలనిలోని కొంగలు మునివరులంబోడియుండెను. వాని తలలోని పేను కంకరు కిరన్నలోని చంగునివలెనుండెను.

అధిక్రియ. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, అధికారము. 1.

అధిక్షిప్తము. సం. వి. 1. అంచేలబడినది: చూ, పూర్వము; 2. నిందించబడినది: చూ, హీనము. 2; 3. బెదిరించబడినది.

అధిక్షిప్తుడు. సం. వి. అ. పుం. నిందితుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2.

అధిక్షేపము. సం. వి. అ. పుం. 1. దూషణ: చూ, నింద. 1; 2: చూ, బెదిరింపు; ఉప. 3. (ఇచ్చట ధాత్వర్థమును ఆక్షేపించు' అను పదమునకు మార్చినది.)

అధిష్టాపింఛే. సం. న. కి. 1: చూ, నిండించు,

2. భయపెట్టు: చూ, బెదిరించు

అధిగతము. సం. విణ. 1. చేసునబడినది: చూ, పరితమ; 2. పొందబడినది: చూ, పొందెను. 1.

అధిగమము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేసువుట: చూ, పునము; 2. పొందుట: చూ, పొందెను. 1; 3. లాబము: చూ, లాభము. 1; ఉప. 4. (ఇచ్చట వ్యర్థమైనది.)

అధిగమించే. సం. కి. 1 చేయవు. చూ, పొందెను. 2. ఎటుక పడు: చూ, విడితమగు; 3. పొందు: చూ, పొందెను

అధిచ్ఛత్రిము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తుమికి.

అధిజ్యము. సం. విణ. ఎక్కువెట్టినది.

అధిశ్యక. సం. వి. అ. స్త్రీ. కొండమీది నేల చూ, భూమి. 1.

అధిదైవికము. అం. తాపములు మూడింటిలో నొకటి: చూ, తాపము.

అధినిగ్నిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. వినాహుకాని ముక్కొకండు వర్షముల కన్యక: చూ, స్త్రీ.

అధిపతి. సం. విణ. ఇ. అధిపుడు: చూ, పరిభువు. 2

అధిపికము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోరి: చూ, వానము; 2. కుమ్మరు: చూ, భ్రమరిము. 1; 3 కోయిల: చూ, పికము.

అధిపుడు. సం. విణ. చూ, అధిపతి.

అధిభువు. సం. విణ. ఉ. — పై. —

అధిమాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, అధికమాసము.

అధియోగము. పా సప్తమవస్తాప్తమములలో నేయుకదాని యందైనను శుభగ్రహములుండుట.

అధిరోహణము. సం. వి. అ. న. 1. ఆరోహణము, ఎక్కుట: చూ, ఎక్కుడు. 5;

పా 2. సింహాసనమునకు వచ్చెట.

అధిరోహించే. సం. న. కి. ఆరోహించే చూ, ఎక్కు. 6.

అధిరోహిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, నిచ్చెన అధిపింఛే సం. అ. కి. చూ, పసింఛే.

అధివారము. సం. వి. అ. పుం. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. వాసనకట్టుట: చూ, వాసన; 3. గంధమాల్యాదులచేత వస్త్ర తాంబూలాదులయొక్క సంస్కారము: చూ, సంస్కారము. 1; 4. నాగరంగము: చూ, నారింజ; 5. కయిల: చూ, సపరిగ.

అధివాసగము. సం. వి. అ. పుం, న. అతివాసము: చూ, అతివాసము.

అధివిన్న. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. మొదటిపెండ్లాము, సుప్రతితనముచేరి దుఃఖించునది: చూ, భార్య; 2. కేయి: చూ, రాత్రి; 3 పిఠలను గురించి చేయుచో మాదులందుఁ జెప్పనట్టి యుద్దేశత్యాగము: చూ, ప్యాహాకారము. [మజలఁ బెండ్లియాడుట.

అధివేదనము. సం. వి. అ. న. భంగియుండుట

అధివనము. సం. విణ. ఘృతాదికద్రవస్పర్శనము: అధిశ్యానము.

అధిశ్యానము. సం. విణ. — పై —

అధిశ్రియిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, పొయ్యి.

అధిష్ఠాత. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ.) అధిష్ఠించువాడు. (ఈకారాంతము అధిష్ఠాత్రీ.)

అధిష్ఠానము. సం. వి. అ. న. 1. చోయమేకు: చూ, బండికన్న; 2. ఆక్రమణము: చూ, పురి. 4; 3. కోశబలమువలనఁ గలిగిన తేజము: చూ, పరిభాసము. 1; 4. ఒకపట్టణము: చూ, దేశము; 5. వ్యవస్థాకరణము; 6. ఆరోహణము: చూ, ఆరోహము; పుం. 7: చూ, విమర్శనము; 8. వర్తనము: చూ,

సృష్టము; 2. ధాన్యపుకొట్టు, గాఢ: చూ, చుటసాల.

అధ్యక్షుడు. సం. స. కి. ఆక్రమించియుండు.

అధ్యక్షుడు. పా. అపాధ్యసంధి.

అధ్యక్షుడు. సం. వి. అధ్యయనింపబడినది.

అధ్యక్షుడు. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అధ్యయనము, గురుముఖున ఆను పూర్వీక వేదము జేసు పుట: చూ, ఉపకృమము; వి. న్. పుం.

2. అధ్యయనము చేసినవాడు.

అధ్యక్షుడు. మి. అ. కి: చూ, లోబడు.

అధ్యక్షుడు. సం. వి. లోకువ: చూ, వశము. 1.

అధ్యక్షుడు. మి. స. కి: చూ, వశపజయే.

అధ్యక్షుడు. సం. వి. ఒకరికిలోబడినవాడు: చూ, పరాధ్యమం.

అధ్యక్షుడు. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మధ్యయను నాయక; 2. పరిగల్గుయనునాయక; 3. మధ్యా పరిగల్గులలో రెండవది, అన్యాయమునైనను

బలిసేమి యనునక పరాజ్ఞుభయయినది: చూ, మధ్యాపరిగల్గులు.

అధ్యక్షుడు. సం. వి. వ్యసనాదులచేత వ్యాకుల పడిన వాడు: చూ, వెజవరి.

అధ్యక్షుడు. సం. వి. అ. పుం. సమస్తపామంతులచేత నేవించబడురాజు: చూ, ప్రభువు. 2.

అధ్యక్షుడు. సం. వి. అ. పుం. — వై. —

అధ్యక్షుడు. సం. వి. చలింపబడినది.

అధ్యక్షుడు. సం. అవ్య. ఇచ్చడు: చూ, పాంపురము. 2.

అధ్యక్షుడు. సం. వి. అ. పుం. మధ్యమముగాబలికడు హంస, కలహంస: చూ, హంస. 1.

అధ్యక్షుడు. సం. వి. చూ, నిర్మయోజకుడు.

అధ్యక్షుడు. అం. అలంకార భేదము: చూ, అలంకారము. 2.

అధ్యక్షుడు. మి. అ. కి. తెదయ: చూ, భయపడు.

అధ్యక్షుడు. సం. వి. అ. న. ధైర్యములేమి: చూ, విజికికండ.

అధ్యక్షుడు. సం. అవ్య: చూ, రూ. అ. 1 మొదలు

13 వజకు; 14. వేటుమరుములలోని విశేషము; 15. సంకయాగ్రము: చూ, సంకయము; 16. ఒకపరియంపు బ్రవేశించిన వారిని వేటుపనికి బుచ్చుకొనుట: చూ, అన్యాయము

అధ్యక్షుడు. సం. వి. అ. న. మొదలు ధరించెడి వస్త్రము: చూ, వస్త్రము.

అధ్యక్షుడు. అం. (అధ్యక్షుడు: నాత్మత్వాభావాత్ - హీనం, పరిశ్రమజ్ఞానం స్యు: ఇందియాగోచరత్వార్త పంచమహాభౌతికేంద్రియాగమ్యైర్నగ్) సమస్తేంద్రియములచే రక్షింపబడినవస్తువు కొలకు సమస్కారము: చూ, ఓమ్.

అధ్యక్షుడు. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుడు: చూ, విష్ణువు. 1.

అధ్యక్షుడు. అం. 1. హస్తపరిచారములు పడునైదింటిలో నొకటి: చూ, హస్తపరిచారములు; 2. భామమండలములు పదింటిలో నొకటి: చూ, భామమండలములు.

అధ్యక్షుడు. సం. వి. కక్కుచ్చికిని పొందినవాడు. [చూ, బరిచెంక

అధ్యక్షుడు. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చక్క: *

అధ్యక్షుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కిరీడు: చూ, దిగువాటు; అం. 2. హస్తక్షేత్రములు పదుమూడింటిలో నొకటి: చూ, హస్తక్షేత్రములు.

అధ్యక్షుడు. సం. వి. అ. న. పాతాళలోకములలో నొకటి: చూ, లోకము. 1.

అధ్యక్షుడు. పా: చూ, అంతర్భూమి.

అధోముఖము. సం. వి. 1. దిగుముఖముగలది: చూ, కలకడపు; అం. 2. శిరోభేదములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, శిరోభేదములు; 3. శిగంకియలు పదునేడింటిలోనొకటి: చూ, శిగంకియలు; 4. బాహుకృచారములు పదింటిలోనొకటి: చూ, బాహుకృచారములు. [పుష్పి*.

అధోముఖి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, అధోముఖుడు. సం. వి. ఆ. పుం. దిగుముఖముగలవాడు: చూ, అవాచీనుడు.

అధోయంత్రము పా ముతీకిరనేతుపజయేయంత్రము: చూ, బట్టి

అధోరేయండు. సం. వి. ఆ. పుం. ముఖుడు కానివాడు: చూ, అముఖుడు.

అధోలోకములు. అం. అగిలము, విరలము, సురలము, కలాలము, మహాతలము, రసాతలము, పాతాళము. (7)

అధోవృత్తిము. పా: చూ, ఊర్ధ్వవృత్తిము. అధోహలము. సం. వి. ఆ. న. ఏడికొలలేనినాగలిడుండు: చూ, లాంగలము. 1.

అధ్యక్షము. సం. వి. 1. చతురాదీంద్రియగోచరమయినది, వింద్రియకము: చూ, నల్లడి; 2. నల్లగురినెంద*: చూ, రులాబీజము; 3. పాము: చూ, సర్పము.

అధ్యక్షించే. సం. స. కి. చేక్కగాకాపాడు: చూ, రక్షించే.

అధ్యక్షుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అధికారి. (వైసింజెంటు): చూ, న్యాయాధిపతి; 2. గురుగిత్తి కొడుకు: చూ, పరశురాముడు; 3. గామాధికారి: చూ, మునగలు.

అధ్యక్షిక్యము. అం. 1. స్త్రీధనము లాటింటిలోనొకటి, వివాహానంతర అగ్నిహోతుని నన్నిధియందు చదివించుటకు స్త్రీధనము: చూ, స్త్రీధనములు.

అధ్యయనము. సం. వి. ఆ. న. 1. చూ, అధీశి; అం. 2. షట్కర్మములలో నొకటి: చూ, కర్మములు; ఉప. 3. (ఇచటనిర్ధృతమైనది)

అధ్యపనాయు. సం. వి. ఆ. పుం. పూరి: చూ, యత్నము. [చూ, యుగము.

అధ్యాఖ్యానము. సం. వి. ఆ. న. కల్పనగద్యము: అధ్యాఖ్యానుడు. సం. వి. ఆ. పుం. లేనినొకముల నిరూపించువాడు.

అధ్యాత్మము సం. అవ్య. మోక్షవిషయమున జ్ఞానము, పరమాత్మస్వభావము: చూ, బుద్ధి. అధ్యాత్మ రామాయణము. పా. శ్రీరాముని ఒక మాతృగాఁజెప్ప తదినుకూలముగా జన్మించుచుండించినకావ్యము: చూ, కావ్యనాటకములు

అధ్యాత్మికము సం. అవ్య. 1. చూ, అధ్యాత్మికు; అం. 2. వాచములు మూడింటిలో నొకటి: చూ, తాపములు.

అధ్యాపకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. వేదకాస్త్రములు చేసెడివాడు: చూ, గణి. 2.

అధ్యాపనము అం. 1. షట్కర్మములలోనొకటి: చూ, కర్మములు; సం. వి. ఆ. న. 2. వేదము: జదివించుట

అధ్యాయము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అక్షితు: చూ, వేదము; 2. గ్రంథభాగ విశేషము: చూ, సర్గము. 1.

అధ్యాపనీయము. అం. పుట్టినింటకుంకించుచు రింటికి పోవునపు డియ్యబడు స్త్రీధనము, స్త్రీధనము లాటింటిలోనొకటి: చూ, స్త్రీధనములు. [చూ, పురి 4.

అధ్యాపనము. సం. వి. ఆ. న. అకృతము.

అధ్యాహ్నము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వాక్య పూరితమునకయి లేనిపదములు కొన్నిటిని తెచ్చుకొనుట: చూ, అందేపదము; 2. అపూర్వాధికమును త్రేక్షించుట. చూ, నిర్గమము 2.

భూభ. సం. వి. అ. ప్ర. మొదటి పెండ్లాము,
అభివన్న: చూ, కృతసావత్తిక (చూ, భార్య.)
భూభుడు. సం. వి. అ. పుం. ముక్కంటి:
చూ, శివుడు. [చూ, పాతకుడు,

ధ్యేత. సం. వి. ఋ. పుం. చదువువాడు:
ధ్యేత. సం. వి. అ. ప్ర. పూజ్యులను సత్కా
రపూర్వకముగ నొకకార్యమున నియోగిం
'చుట, అడిగి కొనుట (అనికొందఱు.): చూ,
పని. 1.

భృగనము సం. వి. న. నశించునది, అనిత్యమై
నది: చూ, పరమృతము.

భృగ. సం. వి. అ. ప్ర. 1. ఆకాశగంగ: చూ,
నది; 2: చూ, లాటిపిట్ట

భృగుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నూ
ర్వుడు; 2. దానినడచేవాడు: చూ, పాం
థుడు; వి. 3. దానినడచేవాడు: చూ,
పాంథుడు. [పాంథుడు.

భృగీనుడు. సం. వి. అ. పుం. తెరువరి: చూ,
భృగ్యుడు. సం. వి. అ. పుం. —పై.—

భృగ్యము. సం. వి. న. పుం. 1. తోస: చూ,
మాగ్గము. 1; 2. నాలుగుమాగ్గములు కలియు
దారి, చేదుకము, చతుష్పథము: చూ, మాగ్గ
ము. 1; 3. కాలము: చూ, సమయము. 1;
4. నిదురలోనిగు సమయములందు కరువుల
పైబడుట; పా. 5. అధ్యకాలనిర్మాణములు
“ అ” యగు. అధ్యమనగా మారము.
ఒకస్థలమునకు మఱియొక స్థలమునకుగల దూ
రము చేర్చవలసి వచ్చినపుడును, ఒకకాల
మునుండి మఱియొక కాలమునకుగల విశం
బము చేర్చవలసి వచ్చినపుడును, “ఉండి”
యగును. ఉ. ఆయాసముండి యాయాసకి
నొకయామడ. చైత్రమునుండి పాల్గనమున
అకు పందెందు నెలు. (ఈ. “ఉండి”
చిత్తము అన్యాయముని యుక్తార్థము

కావనియు నెఱుంగునది.) అదిబోధ్యమగు,
“ఉండి” యగు. ఉ. అదిసూచి-మొదటిసం
డి-వెలినుండి-వెలుపలనుండి-పైనుండి-క్రింద
నుండి-అంతనుండి-ఎందుండి-అంగుండి
ఇత్యాది. [యజ్ఞము.

అభ్యరము. సం. వి. అ. పుం. జేన్నము: చూ,
అభ్యరుడు. సం. వి. అ. పుం. అష్టవసువులలో
నొకడు: చూ, వసువులు

అభ్యర్వుడు. సం. వి. అ. పుం. యజ్ఞమునందు
యజుర్వేద తంత్రము నడుపువాడు: చూ,
ఋత్విజుడు. 1.

అభ్యవిభాగము. పా. ఈ ఛందంబును బ్రస్తరిం
చుట కెన్నియంగుళముల స్థలము కావలెనని
సరిచెప్పట. ఛందస్సంఖ్యను దానంబుట్టిన
వృత్తసంఖ్యతోగల్పి దెట్టించి యందొకటి
తీసివేయగా నన్నియంగుళముల స్థలము: చూ,
షట్పత్త్యముమాలు.

అభ్యాసము. సం. వి. అ. పుం. అమాగ్గము: చూ,
దారిలేమి. (అధ్యాసము అనియు వాడుక.)

అభ్యాసము చేయు. మి. న. క్రి. దారిలేకుండ చేయు.

అభ్యాస్తము. సం. వి. అ. పుం. దారిలోని అ
స్తము: చూ, సాదము. (1.)

అన. సం. అవ్య. 1. ఏమియులేమి, అభా
వాగ్ధకము: చూ, కూన్యము. 1, దే. వి.
(1) రూ-అప్ప-అన్న. చూ, క్షేప్తుడు. 1;
(2) ఏఱులోననువానినీళ్లుచెడిచోకుడుటకు
కట్టినకట్ట, అనకట్ట: చూ, నేకువు. 1;
(3) చోగునట్టిమిక్కిలితేరకొమ్మ. క. పా. 8, అ
211: చూ, లేట; అవ్య. (4) ఇంకను. రూ-
అనంగ-అనంగ-అనంగ-అనంగ: చూ, మఱి. 2.

అనంగమాత. సం. వి. ఋ. ప్ర. చూ, లక్ష్మి

అనంగము. సం. వి. అ. వ. 1. ఆకాశము: చూ,
వోయము. 1; 2. గుండె: చూ, శబ్దదయిని

అనంగలతిక. పం. వి. అ. స్త్రీ. స్వగమందుం
దునేత్య: చూ, చేత్య.

అనంగలీలము. అం. జన్యతాళముల లోనొకటి:
చూ, జన్యతాళములు. [అసమ్మతి.

అనంగీకారము. సం. విణ. సమ్మతిలేనిది: చూ,

అనంగుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, మన్మ
ధుడు; విణ. 2. అంగములేనివాడు; అం.

3. మహారాజులు పదియొంతుగురిలోనొకడు.

చూ, మహారాజులు. (చూ, రాజు. 1.)

అనంటి. దే. వి. రూ-అనంటి. అనంటి: చూ,
రంభ. 2.

అనంత. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, భూ
మి. 1; 2. గౌరి. చూ, పార్వతి. 1; 3. ఉపి
రిక: చూ, శ్రీఫలి. 1; 4. కరక: చూ,
హరీతకీ; 5. దూర్వగతిక: చూ, శృంగము.
1; 6. తటిగొట్ట: చూ, హరిని; 7. తిప్ప
తీగ: చూ, సోమవల్లి; 8. తీటుకసింద: చూ,
సముద్రాంత. 1; 9. నీరుపిప్పలి: చూ,
శకులాదని. 2; 10. మామెన: చూ,
గారిబ; 11. దున్నువపుడుకట్టుచేసేర్పడినశఖ.
చూలు: చూ, సీత. 2; 12. వాయువ్యమూల:
చూ, దిక్కు. 1 (చూ, హరిత్తు, చూ, దిక్కు
లు, కిశలు); 13. పొగ్గమి, కుక్కపక్షమునందు
పడునేనవతిథి: చూ, పున్నమ; 14. బుద్ధుని
భార్య: చూ, స్వాహ. 2. (చూ, భార్య)

అనంతము. సం. వి. అ. న. 1. అకసము: చూ,
వ్యోమము. 1; విణ. 2. మేరిశీనిది: చూ,
అపారము; అం. 3. సంఖ్యాభేదములు ముప్ప
దియొంటిలో నొకటి: చూ, సంఖ్యాభేద
ములు.

అనంతరము. సం. వి. విణ, అ. న. 1. పిదప:
చూ, వీన్మట; విణ. 2. వెనుకటిది: చూ,
వెనుక. 1.

అనంతరము. సం. వి. అ. పుం. 1. భర్త

రాజోయొక్క పదిహేను: చూ, సంకు. 1;
విణ. 2. ఎన్నికకుమీరిన జయముగలది.

అనంతశయనము. అం. 1. క్షేత్రము నిరుపది నా
లుగింటిలో నొకటి: చూ, క్షేత్రములు;

నా. వి. 2. కైపులకటుక. [చూ, కైపుపు. 1.

అనంతశయనము. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుడు:

అనంతసముద్భవ. సం. వి. అ. స్త్రీ. తెల్లగజక: చూ,
శృంగము. 1.

అనంతుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. —పై. —;

2. శేషుడు: చూ, సర్పము; 3. చూ, బలరా
ముడు; 4. బుద్ధభేదము: చూ, బుద్ధుడు. 1.

అనంగ. దే. దృ. ఇంకను: చూ, రూ. అన. (4)

అనంగా. దే. దృ. —పై. — [శగించే. 1.

అనంగి వెనంగు దే. అ. కి. కలయు: చూ, మే

అనంగు. దే. అ. కి. —పై. —

అనంటి. దే. వి: చూ, అనంటి. * ట్రాకు.

అనంటియాకు. ద్వ. వి. కదలివత్తిము: చూ, అం

అనకట్ట. దే. వి. రూ-అనకట్ట. ఎఱుగోనగువాని
నీళ్లు పోకిబోకకట్టెడుకట్ట. చూ, నీతువు. 1.

అనక్షరము. సం. విణ. 1. తిట్టు, ఉచ్చరింప

గూడనిది: చూ, శాపము. 1; 2. పైగంగా

నిప్పినది (మాట): చూ, శబ్దము. 2.

అనగ్నిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. పత్తి: చూ, పత్తి.

అనఘము. సం. విణ. 1. గోషములేనిది, పాప

ములేనిది: చూ, నిర్మలము; 2. నిర్మలము,

నేరినది: చూ, పృసన్నము. 2; 3. మనో

ము, ఇంపైనది: చూ, సౌందర్యము. (హృద్యము)

అనఘుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, శివుడు;

2. చూ, పాపనహితుడు. [మననము. 3.

అనచ్చము. సం. విణ. కలకలబాటనది. చూ,

అనడుమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అవు: చూ, అవు.

అనద్యాహము. సం. వి. ఈ. పుం. ఎద్దు: చూ,

వృషభము. 1.

అనర్థకమగు. వి. అ. కి. లోపడు: చూ, లోపించు. 2.

అనర్థము. సం. విణ. 1. భక్తస్వరావ్యయములే నిది, సామదాయార్థము లేనిమాట. (భక్తదాడిమములు పక్షపూపములు లోపగునది.) అనర్థపు పలుకు: చూ, విరళిము.

అనర్థము. సం. వి. అ. పుం. 1. కీడు: చూ, హాని. 2; వి. 2. అర్థములేనిది: చూ, అపధ్యు.

అనర్థము. సం. విణ: చూ, అపాత్రము.

అనర్థుడు. సం. విణ: చూ, అపానుడు.

అనలపరిభ. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, మానేయ.

అనలము. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, పహ్ని. 1; 2. జ్వాలితములోని జ్వాలికి రస సంబంధమగు నగ్ని, జ్వాలాగ్ని: చూ, పహ్ని. 1; అం. 3. అగ్ని భేదములు నాలుగుంటిలో నొకటి: చూ, అగ్నులు. 3. (చూ, పహ్ని. 1); 4. అగ్నిరేణువేదమునందలి అగ్నిమును లిరువదెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అగ్నిములు.

అనలుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్నిని: చూ, పహ్ని. 1; 2. విభీషణుని మంత్రి: చూ, మంత్రి. 1; 3. అప్తవసువులలో నొకడు: చూ, వసువులు.

అనపటిల్లు. దే. అ. కి: చూ, ఉమ్మగిల్లు.

అనపద్యము. సం. విణ: చూ, శైలిస్త్యము.

అనపథానత. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, పరిమాదము.

అనపథి. సం. విణ. ఇ: చూ, అపారము.

అనపరతము. సం. కి. విణ. అ. న. 1. ఎల్లప్పుడు: చూ, సతతము. 2; విణ. 2. ఎడతెగనిది: చూ, సాంద్యము. 2.

అనపరతుడు. సం. విణ. మిక్కుటముగలవాడు: చూ, అత్యంతవంతుడు.

అనపరార్థము. సం. విణ. ముఖ్యమైనది: చూ, శైలిస్త్యము.

అనపరార్థుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-అనపరార్థుడు. [చూ, అసమయము.

అనపసరము. సం. విణ. సమయము రిప్పినది:

అనపస్కరము. సం. విణ. కడుగుట లోనగు

వాచే గంగరికైవది: చూ, శోధితము.

అనశవము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ, పస్తు.

అనశ్వరము. సం. విణ. నిత్యమైనది. చూ, కాశ్యతము.

అనయాము. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. అతిమహర్షి భార్య: చూ, భార్య; అం. 2. సాత్త్వికగుణములేనిమిదింటిలోనొకటి: చూ, సాత్త్వికగుణములు

అనస్సు. సం. వి. న. న. బండి: చూ, శిశువు. 1.

అనా. సం. అప్య. 1. లేదనుట, కాదనుట: చూ, కూనయము. 1; దే. ద్రి. (1): చూ, రూ-అన. (4)

అనాంధ్యగ్న్యయుక్తములు. పా. రావు, పర, గీవి, రెవ, ధాక, మహ్దం ఇత్యాదులు.

అనాంగ. దే. ద్రి: చూ, రూ-అన. (4)

అనాకారి. సం. కి. విణ: చూ, మరూ. 2.

అనాగరము. సం. వి. అ. పుం. 1. నిర్వికల్పము, రాగలకాలము: చూ, భవిష్యత్తు; అం. 2. తాళగ్రహములు నాలుగుంటిలో నొకటి: చూ, తాళగ్రహములు; విణ. 3. రాజబోవునది: చూ, భవిష్యత్తు.

అనాగతార్దవ. సం. వి. అ. స్త్రీ. వర్షిక, పెండ్లిలేని పదియేండ్లపడుచు, సమర్థుడనిపడుచు: చూ, స్త్రీ. [పువ్వు.

అనామౌర్యపుష్పము. పా. వాసవచూడబడని

అనాచారము. సం. వి. అ. పుం. 1. అచారము లేమి: చూ, దురాచారము; 2. మారిస్త్యము:

అనానవండు. దే. వి. మొగలిపనవండు, పు
వ్యులవండు, (పుష్పసముపాపరిణామధల
ము.) (చూ, గుంజకాయలు)

అనానవనస. దే. వి. చూ, అనాన.

అనాసిక. సం. వి. అ. ప్రి.—ప్ర.—

అనాసికము. సం. వి. ముక్కునబలుకబడనిది.

అనాసికుడు. సం. వి. ముక్కులేనివాడు:
చూ, ముక్కి.

అనాహతము. సం. వి. 1. చేలుపచేయనిది
(పస్త్రము.) చూ, పస్త్రము; అం. 2. వెన్న
ముకిలయందుగల పట్టుకములగా నొకటి:
చూ, పట్టుకములు; 3. నాదిములు పెండిం
టిలో నొకటి: చూ, నాదిములు.

అనాహలము. సం. వి. అ. పుం. మాలకాని యొ
కానొక నీచజాతి.

అని. దే. వి. 1. కయ్యము చూ, యుద్ధము;
2. అల్లిక మొదిలు: చూ, రూ. అన్ని. 2; స. ఏ.
3: చూ, రూ. అన్ని. 1; అన్య. 4. సవి, ఈపర్
కారము అనునర్థమును తెలుపును చూ, సావి.
2; 5. ప్రకారిమును తెలుపును: చూ, విధము
1; 6. కలఁచుటను తెలుపును: చూ, స్మృతి
1; 7. కారిణమును తెలుపును: చూ, హేతువు.
1; 8. పరిసిద్ధి తెలుపును: చూ, పరిసిద్ధి. 1.

అనిక. దే. వి. 1. నడల్పనోరుగలవండ: చూ,
పాత్రము. 6; 2. నేర, అల్లిక: చూ,
పుష్పతి. [రసాలము. 3

అనితువు. సం. వి. ఉ. పుం. నల్ల చెఱకు: చూ,

అనిత్యము. సం. వి. నిత్యముకానిది. (నిత్యము=
కాశ్యపము.) చూ, క్షణభింగుము.

అనిదంపూర్వము. సం. వి. అబ్బరము: చూ,
కొత్త. 2.

అనిన. దే. దృ. పిప్పిన, చెప్పినయెడల: చూ,
హ. అన్న. 2.

అనినీడ. దే. అ. 1. కవలడు: చూ,

పరిత్యజముగు; స. 1. 2. కవలముగాఁబరి
వర్తించు చూ, నటించు. 3. (మాటను)
చెప్పించు; 4. (బలవంతముగా) పలికించు;
5. తానుచ్చరించుమాటకు మాట సహాయము
గా సంగీతాది స్వరములయందు సహాయము
గా అనువటుల చేయు.

అనిబద్ధనంతము. సం. వి. నోటితోపాడెడు
సంగీతము. చూ, స్వరము. 2.

అనిమిషత్వము. సం. వి. అ. న. ఈశ్వరత్వము:
చూ, దైవత్వము. [మత్స్యము. 1.

అనిమిషము. సం. వి. అ. పుం. చేప: చూ,
అనిమిషుడు. సం. వి. అ. పుం. రూ. అనిమే
షుడు: చూ, వేలుపు. [మిషము.

అనిమేషము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ. అని
మేషుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ. అ
నిమిషుడు. [గ్రీకుము.

అనిరుద్ధము. సం. వి. అగ్రంలేనిది: చూ, నిర
అనిరుద్ధుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. మన్మథుని
కొడుకు. చూ, రిశ్వకేతువు; వి. 2. అడ్డ
గింపబడనివాడు, బంధరహితమైనవాడు.

అనిగ్లయచాంద్రాయణము. పా. శకానౌకచాం
ద్రాయణవృత్తము. (చూ, కృచ్ఛము.)

అనిగ్నిప్తము. సం. వి. నిర్దిష్టములేనిది: చూ,
అనిశ్చయము.

అనిగ్నిప్తములు. పా. ఇవిపరిశ్కాగ్ధకములు, సం
బంధములు, రేదితరములు అని మూడువిధ
ములు.

అనిర్వచనీయము. సం. వి. చెప్పనలవిగానిది.

అనిలజాడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎఱ్ఱమాతి
కోతి: చూ, వానరము; 2. తోడిటికడు
పువాడు, భీమనేనుడు: చూ, స్వకోదరుడు.

3. అంజనేయుడు: చూ, వానరము.

అనిలము. అం. నలుబది నొమ్మిది వాయుపులరో
నొకటి: చూ, వాయువు.

అనిలి. సర. వి. న్. పుం. అంజనేయఁడు: చూ, వానరము.

అనిలుఁడు. అం. నలుబదిలోమిది వాయువుల లోనొకటి: చూ, వాయువు; 2. అష్టవసువులలో నొకఁడు: చూ, వసువులు.

అనివారణము. సం. విణ: చూ, అనిరుద్ధము.

అనివారణుఁడు. సం. విణ: చూ, నిరర్థకుఁడు.

అనివార్యము. సం. విణ. నివార్యముకానిది. (నివార్యము—విచారింపఁదగినది.)

అనిశము. సం. కి. విణ, అ. న. 1 ఎల్లప్పుడు: చూ, సతతము. 2; 2. కడు: చూ, మఱిమఱి.

అనిశ్చయము. సం. విణ. నిశ్చయములేనిది: అనిర్దిష్టము, అనిశ్చితము.

అనిశ్చితము. సం. విణ.—పై—

అనిష్టము. సం. వి. అ. న. 1. ఇష్టములేదు: చూ, శోఠ. 2; విణ, 2. ఇష్టముములేనిది: చూ, అప్రీతి. 2.

అనీకము. సర. వి. అ. పుం, న. 1. కయ్యము: చూ, యుద్ధము; 2. దిండు: చూ, సేన. 1.

అనీకస్థము. సం. వి. అ. పుం. 1. గుఱుకు: చూ, లక్షణము. 1; 2. శత్రువీరులపేర్లునడుమఁకెక్కి కూరులులిరుదుగా కాలి పెద్దవ్రేలిని ధరించెడు ముదిరిక: చూ, భూషణము. 2; 3. స్త్రీలు కాలి పెద్దవ్రేలిని ధరించెడు ముదిరికావిశేషము: చూ, భూషణము. 2; 4. రాజ్యాంగములను గాపాడువారి సమూహము: చూ, సమూహము; 5: చూ, శ్రీలక్ష్మి; 6. యుద్ధభూమి: చూ, భూమి. 1

అనీకస్థుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. యుద్ధము నందు నిలిచినవాఁడు; 2. ఏనుఁగులను శక్తిం చుటయందు సేర్పరియైనవాఁడు; 3. రాజానకంగరక్షణముచేయువాఁడు.

అనీకని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. దండు: చూ, సేన. 1; 2. సేనావీర్యము. ఆక్షిపిసిలో

పదియవభాగము. రెండువేల నూటయొకవది యేడురథములు, అన్నియేనుఁగులు, అణువేల శేనూట యణువది యొకటి గుఱుములు, పది వేలందొమ్మిన్నూట ముప్పది యేయ్యై కాల్వరును గలది: చూ, సేన. 1.

అను. సం. అన్య. 1. పశ్చాద్ధక్తము, వెంట: చూ, వెంటడి; 2. సాదృశ్యము, పోలిక: చూ, సమానము; 2; 3. అనదు: చూ, హీనము 1; 4. నిశిచి: చూ, దైర్ఘ్యము; 5. అనుపూర్వ్యము, ఒకటివెంటడి యొకటి: చూ, విధము. 1; 6. సహితముననగ్రమును తెలుపును, కూడ: చూ, సహితము; 7. గుఱుకు: చూ, లక్షణము. 1; 8. హేతువును తెలుపును: చూ, హేతువు. 1; 9. ఇటువంటివాఁడు అనిచెప్పట; 10. ఇంపకము, వంతు: చూ, భాగము. 1; 11. ఒకటివెనుక నొకటి వ్యాపింపనిచ్చు: చూ, వీపు; 12. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; ఉపసర్గలమీది యగ్రములు;— 13. దయ; 14. అనబోధము; 15 అన్యాయము; 16. అనుమతము; 17. నియోగము; 18. సాంత్యనము; 19. సేన; 20. ఆసక్తి; 21. అనుపూర్వ్య; 22. ఎల్లప్పుడు; 23. ఇచ్చే; 24. మేలు; 25. ఉత్సాహము; 26. పశ్చాత్తాపము; 27. వానకలుగఁజేయుట; 28. అలంకరింపుట; 29. అడుగుట; 30. ఆచారము; 31. ఆలోచించుట; 32. ఆనుకూలము; 33. వెదకుట; 34. వరుస; 35. యాచించుట; 36. మంగళము; 37. ఆదరణ; ఉప. 38. 'అను' అను ఉపసర్గలతోఁజేరినకల్పములు — అనుకంప, అనుకూలము, అనుక్షణము, అనుగమనము, అనుగోసాము; దే. సం. కి. (1) భాషించే, మాటాడు. "ఇట్లనియెఱి: చూ, వచించే; (2) అనిచెప్ప. "ఇంచాదులకుఁబ్రിയమునునీయు మనిన." (3) అనియడుఁగు. "ఏను మికిష్టముగాదూతయై యేమి నేయుచుననిన." భార. ఆర. 2, అ.

- అనుగు. దే. విణ. 1. చెలికాడు: చూ, స్నేహితుడు. 1; 2. తొలుత: చూ, మొదలు. 3; 3. మనోజ్ఞుడు ఇంటైనది: చూ, హృద్విము; 4. ముఖ్యుడు: చూ, శ్రీమంతుడు. 2, 5. శ్రీమంతుడైనది: చూ, ముద్దు.
- అనుగుగర్తయ. ద్వ. విణ. (అనుగు + కర్తయ.) చైకర్తయై. రూ. అనుగుగర్తయై చూ, సఖి. 1. అనుగుగర్తయై. ద్వ. విణ. —పై— అనుగుగర్తయము. దే. వి. పొన్ను. చూ, స్నేహము. 1. అనుకంప. సం. వి. అ. ప్రీతి. 1: చూ, డయ; ఉప. 2. (ఇచ్చేట 'అను' అనునది గార్తవ్యమున 'నికరమ' ను నర్థముగా నికిమార్చినది.) అనుకంపము. సం. వి. అ. స —పై— అనుకరణము. సం. వి. అ. స. పోలిక: చూ, సమానము. 2. అనుకరణార్థము పా వ్యాకిరణ క్షిప్తమైన అనుకరించు సం. స. కి. అనుకరణము చేయు. అనుకర్షణము. సం. వి. అ. పుం. 1. కల్లతార్తి గడుగిన్నె, లాట్టి. చూ, పాత్రము. 8; 2. ఆకర్షణము: చూ, లాగు. 3; 3. భూమిని ఆనక క్రిందినెత్తుగా నేగ్రహియించు (మ్రానికుండు, శోడిపేట. చూ, నొగచినర. అనుకర్షణము. సం. వి. అ. పుం. —పై— అనుకల్పము. సం. వి. అ. పుం. ముఖ్యకల్పమున కంటే నిధమమైన వేదవిధానము: గౌరవిధి అనుకామినుడు. సం. విణ. 1. కచ్చేలకెడి నడచువాడు; 2. యుద్ధాదులకు స్వేచ్ఛగాఁ బోవువాడు. [నము. 2] అనుకారము. సం. వి. అ. పుం. పోలిక: చూ, సమా అనుకారి. సం. విణ. (క. ఈ. క.) పోలునది: చూ, సమానము. 2. [విడపడు. 2] అనుకు. దే. విణ. ముద్దగాక పలుచైనది: చూ, అనుకుడు. సం. విణ: చూ, వలపుకాడు.
- అనుకూలము. వి. అ. కి: చూ, పొందుపడు. అనుకూలము. సం. విణ. 1. అను గలము. అను కూలముగలది: చూ, స్నేహము. 1; ఉప. 2 (ఇచ్చేట 'కూల' శబ్దముతో సమపించి 'అనుకూలము' ను నర్థము నచ్చేచున్నది.) అనుకూలించు. సం. అ. కి: చూ, అనుకూలపడు. అనుకూలుడు. అం. 1 కృంగార నిసా లంఘన పురుషులు నలుగురిలో నొకడు: చూ, ఉప నాయకులు చూ, పతులు; విణ. 2 అనుకూల్యముగలవాడు. అనుకొను. దే. అ. కి: నమ్ము: చూ, శ్రవసింఘే. అనుకృతి. సం. వి. ఇ. ప్రీతి. పోలిక: చూ, సమానము. 2. అనుకృతిమున (రూపా) త్రేక్ష. అం. అలంకార భేదము: చూ, అలంకారిము. 3 (చూ, హేతువు. 2.) [2: చూ, విషయనూపిక. అనుకృతిమణిక. సం. వి. అ. ప్రీతి. 1: చూ, పరిపాటి; అనుకృమము. సం. వి. అ. పుం. 1. అనుకృమిణిక: చూ, పరిపాటి; 2. ఒకటి నెంబడియొకటి: చూ, విధము. 1. అనుకృతిము. సం. వి. అ. పుం. చూ, డయ. అనుకృణము. సం. కి. విణ, అ. స. 1: చూ, పరిత్యజము; ఉప. 2. (ఇచ్చేట "క్షిణ" శబ్దముతో సమపించి 'వృక్ష' అనునర్థము కలదియైనది.) అనుగంధి. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) వంబిం చేవాడు: చూ, సహాయుడు. 1. అనుగతము. సం. విణ. 1. పొందబడినది: చూ, పొందెను. 1; 2. వెలబింపబడినది. అనుగతి. సం. వి. ఇ. ప్రీతి: చూ, సంతోష: అనుగతోర్వత్తు. పా చూ, ఉపన్యాయములు. అనుగమనము. సం. వి. అ. స. 1 చూ, అనుగతి; ఉప. 2. (ఇచ్చట 'గమ' ధాతువుతో సమపించి 'అనుగమించు' అనునర్థము కలదియైనది.)

అనుగము. సం. వి. అ. స. 1. చూ, అనుగతి;

2. ఒకలక్షణము కెక్కింటికి సరివాఁతుట

అనుగమించు సం. స. కి. చూ, వెంబడించు

అనుగము. సం. విణ. వెంబడించుఁది: చూ,
అనుపదిము. సరిపోవు. 1.

అనుగలముగు. మి. అ. కి. జోడుపడు చూ,

అనుగలము. వై. విణ. 1. సహాయము. చూ,

సంబడి, 2. అనుకూలము. మైతిరి: చూ,

స్నేహము 1; 3. పోలిక: చూ, సమానము 2.

అనుగవంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అంచు, బట్ట
మొదటిబద్దె. చూ, బద్దె. 1.

అనుగవీనుడు. సం. వి. అ. పుం. గొల్లఁవాడు:
చూ, మహాకూదుర్నిడు యుడు. 1.

అనుగుడు సం. విణ. తోడివాడు: చూ, సహ

అనుగుణము. అం. 1. ఒకయర్థాలంకారము, తన
రూపగుణము లన్యసన్నిధిచే హెచ్చగుట.

“సల్లగలువలు నీకిటాక్షములచే నధిక సీమ
య్యె” చూ, అలంకారము 3, (చూ,

హేతువు. 2.); సం. విణ. 2. తగినది చూ,
యోగ్యము. 2.

అనుగుణ్యము. సం. విణ. 1. చూ, యోగ్యము. 2,

2. ఒకానొకవల. చూ, వల. 1.

అనుగోహము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏలుకొనుట:

చూ, పాకతము. 2; ఉప. 2. (ఇచ్చేధాత్వ
స్థమును “ఏలుకొను” అనునర్థముగా మార్చి
నది.)

అనుగోహించు. సం. స. కి. ప్రియముతోపుచ్చు
కొను, ఏలుకొను చూ, పుచ్చుకొను.

అనుచుడు. సం. విణ. తోడివాడు: చూ,
సహాయుడు. 1.

అనుచిలము. సం. విణ. ఉచితముకానిది. (ఉచి
రము=తగినది.): చూ, కిల. 3.

అనుచు. దే. స. కి. 1. రూ. అన్యు. అరుగ

జేయు, పుచ్చు: చూ, పంపు. 11; 2. అజ్ఞా
పించు: చూ, నెలచు.

అనుజ. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, చెల్లెలు.

అనుజీనకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1 చూ, నేన
కుడు; 2 కార్యలోచన యోగ్యుడగు
ప్రధానమంతిరి: చూ, మంతిరి 1.

అనుజీవి. సం. వి. నీ. పుం చూ, నేనకుడు.

అనుజేడు. సం. వి. అ. పుం చూ, తమ్ముడు.

అనుజ్ఞ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఆజ్ఞ: చూ, సెలవు;

అం. 2. ఒకయర్థాలంకారము, దోషమంశ
గుణము కన్పెట్టి యాదోషమునె కోరుట

“అపదిలందెవారి: రింపబడుగాన నయ్యా
పదిరె కావలెనని కోరుట” : చూ, అలం
కారము. 3.

అనుజ్ఞాతుడు. సం. విణ. అజ్ఞాపించు బడిన
వాడు: చూ, అజ్ఞాతుడు.

అనుజ్ఞానము. సం. వి. అ. న. ఆజ్ఞ: చూ, సెలవు.

అనుట. దే. వి. చెప్పట. చూ, ప్రస్తావము 2.

అనుత్పన్నము. సం. వి. అ. పుం. 1 కల్లుతా

గడు గిన్నె: చూ, పాత్రము. 8; 2 కల్లు
వడ్డించుట: చూ, సరకము. 5; 3. కల్లుతా

గుట: చూ, సరకము. 2; 4. కల్లుమీఁదల: చూ,
సరకము. 4. 5. చూ, వాంఛ.

అనుత్పన్నము. సం. వి. అ. పుం. —వై.—;

అనుత్పరించు. సం. స. కి: చూ, తాగి.

అనుతాపపడు. మి. అ. కి: చూ, పశ్చాత్తా
పపడు.

అనుతాపము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పశ్చా
త్తాపము; 2. ఒకానొక జ్వరము : చూ,

కోగము 1. [కైప్రయము

అనుత్తమము. సం. విణ. ముఖ్యము : చూ,

అనుత్తముడు. సం. విణ: చూ, కేర్పడు. 2.

అనుత్తగము. సం. విణ. 1. ఉత్తరదిశకానిది.

2 క్షీణపు గిళి: చూ, హరిత్తు; 2 మూల
కాటలేనిది, జవామలేనిది; 3 వివాహకానిది,
ముఖ్యమైనది; 4 శ్రేష్ఠముకానిది; 5. ముఖ్య
య; చూ, శ్రేష్ఠము.

అనుచుండు సం. వి. 1. మూలకాటలే
నాడు; 2. ఉత్తముచూ, శ్రేష్ఠము 2
అనుచుండు. పా వేదమునందలి స్వభావము
(పదార్థము, ఉత్తము, అనుచుండు, స్వ
భావము): చూ, స్వభావము 2 ప్రకృతిని
అనుచుండు. సం. వి. అ. స. దనదనము చూ,
అనుచుండు. పా 1. కాలపాఠములు పండ్లం
దంటిలో నొకటి చూ, కాలపాఠములు,
2. తాళాంగము లాటందలో నొకటి చూ,
తాళాంగములు. ప్రకృతియు.

అనునయము. సం. వి. అ. పుం. ఉత్తము చూ, అ
అనునయించు సం. స. కిరీ చూ, ఉదాహరణ.
అనునాసికము. సం. వి. అ. పుం. 1. ముక్కు
తోపలుకబడుటకర్త: చూ, వర్ణము. 1,
విధ 2. ముక్కుతోపలుకబడునది; అం
3. గాయకుని దోషములలోనొకటి చూ, (గా
యకదోషములు. అనుబంధములో చూడుము)
అనునాసికములు పా.- జ. అ. గ. న. మ.

అనునీకుండు. సం. వి. వి. చూ, ఉత్తముపండ్లం
నినాడు.

అనుచుండు. సం. వి. 1. వెంబడించునది: చూ,
అనుగము; అర్థ. 2 అప్పుడప్పుడు: చూ,
ఎడవడదడ; అం. 3. చుంబనములు పరింటి
లోనొకటి: చూ, చుంబనములు.

అనుచుది. సం. వి. వి. చూ, చెదకేకువాడు

అనుచుదీన సం. వి. అ. స్త్రీ. కాలికిసరిపడ్డ
చెప్ప: చూ, పాదుక.

అనుచుండు. సం. వి. వి. చూ, సహాయుండు. 1.

అనుచుత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఉపపత్తిలేమి

(ఉపపత్తి క్షీమి.) సలహాను సలహా
ఇట్లుండు.

అనుచుండు. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. వైశ్యము
యందు చూ సలహా చూ, పా. 2.
వైశ్యముల భాగ్యములలోనొకటి చూ, ప
భాగ్యము, 3. 4. వేద, 5. చూ, 6
పా. 7. 4 మేలైనది. చూ, పా. 8. 5

అనుచుండు. సం. వి. వి. స్త్రీ. అనుచుండు
నేల, వేల గలది (నేల.) చూ, స. 1.

అనుచుండు. సం. వి. వి. సాంప్రదించుండు.
అనుచుండు. సం. వి. వి. అనుచుండు
నిది (అనుచుండు సామాగ్రి ప్రాసద)

అనుచుది. స. వి. చూ, సుంకరి.

అనుచుండు. సం. 1. అంకార భేదము: చూ, అ
అంకారము. 3. (చూ, పా. 2.);
2. పరిశ్రమతోడి పరిశ్రమములలో నొకటి:
చూ, పరిశ్రమతోడి పరిశ్రమములు; 3. సవరి
అంకారములు చదువనిదింటిలో నొకటి;
చూ, సవరిఅంకారములు.

అనుచుండు. సం. వి. ఇ. పుం. చల్లని వంటడి
చూ: చూ, స్వర్ణము. 2.

అనుచుండు. సం. వి. అ. పుం. — పై.

అనుచునాది. ద్వ. వి. (అనుచు + నాది.) గుం
డునాది: చూ, నాది.

అనుపాదము. సం. వి. అ. 1. మండుగో
రూడజేప్ప పుచ్చుకొనెడిపచ్చు: చూ, క
పాదము. 2; 2. అన్నముతో రూడభుజించ
దగినవూలు మొదలగు సాధనములు చూ,
వ్యంజనము. 1

అనుపు. స. వి. 1. పరిశ్రమతోడి పరిశ్రమ
తోడుపంపుట. కాశీ. 4, అ. 61. 2. అ
చూ: చూ, సుంకము. 1; 3. సాంచాయం

దుట, వేటకారి గాఢదుష్టము చూ, మాటు. 3; స. కి. 4. అజ్ఞాపించు చూ, గలకచ్చు. 5. అరుగిడిచూ, పుచ్చు చూ, పంపు 11.

అనుపాసము. అం శిబ్దసామ్యముగలిగి యుండునట్లు పాపనయొక్క శిబ్దాలంకారము అస్ప 3, 4 381-382 చూ, అలంకారము 3 (చూ, హేతువు. 2)

అనుష్టపుడు సం. వి. తోడివాడు చూ, సహాయుడు. 1

అనుబంధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఎక్కలి చూ, హిక్క. 1; 2. చూ, దాహము.

అనుబంధము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. జరుగుచున్నదని ననుగర్తించుట. చూ, వెంబడి; 2. కట్టు చూ, బంధము. 1; 3. తిచ్చబయలుపెట్టుచు, 4 (వ్యాకరణమున) పక్కతి పర్వతమును పుచ్చుచేడి యక్కరము చూ, పక్కము 1; వి. 5. చేర్చిబడినది; చూ, ఉపాంగము, 6 చూ, స్వల్పము.

అనుబంధములు. అం. అధికారము, సంబంధము, విషయము, పరియోజనము. (4)

అనుబంధించు సెం. స. కి. తోడరు: చూ, జంబడించు.

అనుబంధుడు. సం. వి. అ. పుం. తల్లిదండ్రులుగానగు పెద్దలనుసరించి నడుచు కొడుకు లోనగువారు: చూ, పుత్రుడు. 1.

అనుబోధము. సం. వి. అ. పుం. అత్తయి: చూ, పృబోధనము.

అనుభయతామూర్తివ్యరూపకము. అం కావ్యా లంకార విశేషము. చూ, అలంకారము. 3. (చూ, హేతువు. 2.)

అనుభయోక్తిరూపకము అం.—పై.—

అనుభవము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుడుపు: చూ, భుక్తి. 2; 2. ఎఱుక: చూ, బుద్ధి.

అనుభవకాలి. సం. వి. ఆ. త. క. అనుభవముకలవాడు: అను. వి.

అనుభవి —పై.— [భుజించు. 2.

అనుభవించు. సం. స. కి. పుచ్చు: చూ,

అనుభవము. సం. వి. అ. పుం. 1 భావమును

భిక్షిడి ముఖంలాపాలు. కాగణమైన విధా

సముచ్చేదలుగు రసమువలనబుట్టిన కటా

క్షతి వికారములు చూ, స్వంజము. 1.

(ఇవియును. అభివృద్ధి, అభివృద్ధి, భావబోధకము, సంక్షిప్త); అం. 2 భావము

లైదింటిలోనొకటి: చూ, భావములు: పుం.

3. బలిమి: చూ, శక్తి 1; 4. నిశ్చయము.

చూ, సత్యము. [చూ, ఉపబోధ్యము.

అనుభావ్యము. సం. వి. ఆ. అనుభవించునది:

అనుభుక్తము. సం. వి. ఆ. అనుభవించబడినది:

చూ, భుక్తము. [భుక్తి. 2.

అనుభుక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. పుడుపు: చూ,

అనుభుతిము. సం. వి. ఆ. చూ, అనుభుక్తము.

అనుభుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, అనుభుక్తి

అనుభోగము. సం. వి. అ. పుం.—పై —

అనుమడు. పై. వి.—హనుమాన్: చూ, వాన

రము అచ్చ. యు, కాం. 407.

అనుమలతిగాడు పై. వి.—హనుమాన్. హను

మత్. హనుమంతుని సామర్థ్యమువంటిసామ

ర్థ్యములుగుట చేతకుక్కుయ్యబడిన పేరు.

స్వా. 4, ఆ. 32: చూ, సీవరి. 2.

అనుమత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మొదపగడ్డి: చూ,

త్పిణము. 1.

అనుమించు. సం. వి. అ. న. 1. అంగీకారము:

చూ, సమ్మతి. 1; వి. 2. అంగీకరింపబ

డినది: చూ, సమ్మతి. 1.

అనుమతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అంగీకారము:

చూ, సమ్మతి. 1; 2. ఒకకళతక్కునైన.

చంద్రుడుగల పున్నమ: చూ, పున్నమ.

అనుమనించే సం. స. కిరి: చూ, సమ్మనించే
అనుమనము. అం అష్టసిద్ధులలోనొకటగు ప్రా
కామ్యము(పా)కామ్యము-అనుమనము, అను
స్యము, పా)కామ్యము, పా)చ్చండ్రిము)
చూ, సిద్ధులు.

అనుమనము సం. వి. అ. న. 1. అనుమనము
సంసరించి వేచ్చుచున్నావు చూ, ముగించు,
2 భాగ్య భగవంతుడు చింతించుట
చూ, అనుమనము [అనుమనము]

అనుమనము. మి. అ. కిరి సంకయించే చూ,
అనుమనము. సం. వి. అ. న. 1 ఊహించుట
చూ, యోచన; 2. సంకయించు: చూ, సంక
యము; అం 3 ఒకయిరాలంకారము. (సాధన
సంపత్తిచే సాధ్యపస్తునమేయింపబడుట).
చూ, అలంకారము. 3, 4 పరిస్థితిగ్రహణ
వాచకములలో నొకటి చూ, పరిస్థితిగ్రహణ
మాణములు, 5. తాంబూలక పరిమాణములు నా
లుగింటిలోనొకటి చూ, తాంబూలక పరిమాణ
ములు; 6. రసపదలంకారములు చూ, రస
దింటిలోనొకటి: చూ, రసపదలంకారములు

అనుమనించే సం. అ. కిరి. 1: చూ, యోచించే;
2: చూ, అనుమనము.

అనుమ. దే. వి. 1. నిష్పాదము, పైపాదమును.
చూ, కేవలపాదము; 2. ఒప్పు, అంచు
చూ, సౌందర్యము; అం. 3. ధాన్యములు
తోమ్మిదింటిలోనొకటి. చూ, ధాన్యములు

అనుమమినుము. జా. అనుమో కాదో.

అనుమష్టికము. సం. వి. అ. పుం. విషమష్టిక
ట్టులోనిభేదము: చూ, ముసిండి.

అనుమేయము. సం. విణ. ఊహించుటగనది.

అనుమోచము. సం. వి. అ. పుం. 1 హస్తము.
చూ, సంతోషము; 2. అంగీకారము: చూ,
సమ్మతి. 1.

అనుమోదించే. సం. అ. కిరి. 1. పరిమోదించే:

చూ, సంతోషించే; 2. అనుమోదించే,
చూ, సమ్మతించే

అనుయాయు. సం. విణ. (స. ఈ. వ.) గోడు:
చూ, అహాయుడు. 1. [అనుయాయు.

అనుయాయు. సం. విణ. అనుగ్రహణచేసిన చూ,
అనుయోగము. సం. వి. అ. పుం. అనుగ్రహణ
చూ, పరిష్కము. [యనుమా, చిగురొప్పు.
అనుగ్రహణము చూ, అ. కిరి అనురాగముగలది
అనుగ్రహణము సం. విణ. అనురాగముగలది చూ,
ప్రియము. [మి. చూ, స్నేహము. 1.

అనుగ్రహణ. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. అనురాగము, కూరి
అనుగ్రహణము సం. వి. అ. న. ఏకాంతము, ఇద్దరి
తోకంటే నెక్కువమంది లేనది. చూ, రహ
స్యము. 1.

అనురాగము. సం. వి. అ. పుం. చూ, అనుగ్రహణ.
అనురాగము. సం. అ. పుం. పరిశ్రాంతియును.
అనురాగ. సం. వి. అ. స్త్రీ. అనురాగము: చూ,
నర్తనము 1 [గ్రహము. 2.

అనురాగము. సం. వి. అ. పుం. చూ, యో
అనురాగముగనము. అం అనురాగములు చూ
నాలుగింటిలో నొకటి చూ, అనురాగములు.

అనుగోధము సం. వి. అ. పుం. అనుగోధము,
అనుగోధించే చూ, సంబంధము

అనులాపము సం. వి. అ. పుం. ముహూర్తము,
మాటిమాటికికేలపైదంపాట చూ, మాట 1.

అనులాపించే సం. స. కిరి మాటిమాటికికేలపై.

అనులేపనము. సం. వి. అ. న. 1 చంపనాగుల
పూత: చూ, పూత. 3; అం. 2. అలంకా
రములయిదింటిలో నొకటి. చూ, అలంకా
ములు.

అనులోపభవుడు. సం. వి. అ. పుం. గోపికా
తిపురుషునికిని తక్కువవారి లోకాధిపతిని
బుట్టినవాడు.

అనులోమము. పా. 1. ఆరోహణక్రమముగలది.

అప్ప. 4, ఆ. 384; 2. ఒకానొకకృత్యాలంకారము చూ, లబ్ధాలంకారములు.

అనువక్త్రము. అం. చుంబనశేషములలోనొకటి. చూ, చుంబనములు. [మగల శబ్దము.

అనువంశము. సం. స. కి. ఒకరు చెప్పినదానిని అనువంశము. సం. స. కి. గుర్తులలోనగువారి (నేయు) చూ, నేయు. 1

అనువరి. దే. విణ. (అనువు + అరి) ఉపాయశాలి. ఉ, హరి. 5. ఆ. 105 చూ, సమర్థుడు.

అనువర్ణములు అం. 1. గంగాజలవర్ణి, మేఘవర్ణి, కపిలవర్ణి, శుకవర్ణి, నీలార్పణవర్ణి, కుముదవర్ణి, నీలవర్ణి, మధుపుష్పవర్ణి, సితానితవర్ణి, అంజనవర్ణి, రక్తపాటలము, సింధువారకము, (12.) (అశ్వత్థాస్త్రములోనివి.); 2. గర్జములుమాడింటిలోనొకటి: చూ, వర్ణములు.

అనువర్తనము. సం. వి. అ. న. చూ, అనుశోధము.

అనువర్తింపు. సం. స. కి. చూ, అనుబంధించే అనువాకము. సం. వి. అ. పుం. అక్షియ: చూ, వేదము. [దానిని మరిలక్షేపము.

అనువాదము. సం. వి. అ. పుం. ఒకరుచెప్పిన

అనువాది. సం. వి. న్. పుం. పాటకాడు: చూ, నీకారి.

అనువిధము. సం. విణ. కూడినది. చూ, సంయుక్తము.

అనువినుత. అం. సఖ్యతములాటిలోనొకటి.

అనువు. దే. వి. 1. చేదము. ఉ, హరి. 5. ఆ.

304: చూ, విధము. 1; 2 ఎత్తుగడ: చూ, వెరవు; 3. అవకాశము. కళా. 3, ఆ.

120: చూ, రేఖి. 1; విణ. 4. యుక్తము: చూ, యోగ్యము. 2. సమకట్టు. 3

అనువుచేయు. ద్వ. స. కి. విధవలచే: చూ,

అనువునడు. ద్వ. అ. కి. యుక్తముగు: చూ, సరిపడ. 2.

అనువృత్తము సం. విణ. ఒకవిధమయిన సహజ దృష్టి గలది; అం. 2. దృష్టిక్రియలు చదువే నిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దృష్టిక్రియలు; 3. దృష్టిభేదముకొనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దృష్టిభేదములు.

అనువర్తింపు. సం. విణ. ఒకరినర్తము ననుసరించి చేయు - ర్తముగలవాడు: చూ, వర్తి. 2.

అనువియము సం. క. ఆ. పుం. 1. జేరుగుచున్నదాని ననువర్తింపుడు, అనుబంధము: చూ, నెంబడి; 2. వగ. చూ, విరోధము. 1; 3. అలమట: చూ, పశ్చాత్తాపము.

అనుకాయ. సం. వి. న్. పుం. పుణ్య పాప రూప కర్మములను ఫలభూతములైన స్వర్గ నరకాదుల సమర్థించిన పిమ్మట శేషించిన బుణ్యపాపముల వాసనగలవాడు.

అనుకాసకుడు. సం. వి. అ. పుం. గోధించే వాడు: చూ, బోధకుడు. 2.

అనుకాసనము. సం. వి. అ. న. అనతి. చూ, సెలవు.

అనుకాసనికపర్వము. అం. రూ. అనుకాసనిక పర్వము. భారతపర్వములు చదువేనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, పర్వములు (ఇది వాడుకలోనిది)

అనుకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. పరిస్థాపన విషయము ననుసరించిన యితర జనసంభాషణముల వినికి: చూ, వినికిడి.

అనుషంగము. సం. వి. అ. పుం. 1. కూడిక: చూ, సంయోగము; 2: చూ, వాంఛ.

అనుష్ఠాపన. సం. వి. న్. స్త్రీ. 1. ఛందస్సు లిరుపదియాటింటిలో నొకటి: చూ, ఛందస్సులు. (రూ. అనుష్ఠాపన = పాదమునకు ఎనిమిది అక్షరములుగల చిన్నశ్లోకము.); 2. పలువరాణి: చూ, సరస్వతి. 1.

రము. ౩; 4. మున్నీరు: చూ, సముద్రము;
విణ. 5: చూ, అనుపము. 2.

అనూపుడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొకరాణి.
చూ, రాజు 1. [రాధ.

అనూరాధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-అను
అనూరుడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-అనూరువు
చూ, నూరనూరుడు.

అనూరువు. —వై.— [క్షణభంగము.

అనూర్ణము. సం. విణ. నిర్ణయముకానిది: చూ,

అస్పృహడు. సం. విణ. ఉ. 1. కుటిలహృదయుడు,
దుష్టడు: చూ, వ్యాధుడు. 2; 2. ఇంద్ర
జాలము మొదలగు గారడీవిద్యలు చేయువాడు:
చూ, పాఠిహామడు. [అబ్బుణి

అస్పృహ. సం. విణ. ఇ. అస్పృశనివాడు: చూ,

అస్పృతము. సం. వి. అ. న. 1. కృషి, దున్నిపైరు
కెట్టుట: చూ, వ్యవసాయము 2; విణ. 2
అసత్యమయినది: చూ, వితథము.

అనేకకాకువివేకము. అం. సుగుణము లిరువదెని
మిదింటిలో నొకటి: చూ, సుగుణములు.

అనేకపము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుగు: చూ,
హస్తీ.

అనేకపముఖస్వామి. సం. వి. న. పుం. గణపతి,
ఏనుగు మోముసామి. చూ, వివాయకుడు. 1.

అనేకపస్వరము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుగు
సారము, వీణయందును కంఠమునందునుబుట్టు
స్వరవిశేషము: చూ, స్వరము. 2.

అనేకము. సం. స. అధికమయినది: చూ, హెచ్చు 1.

అనేకవద్యావి. పా. ద్విగుసమాసములలోనొకటి
త్రిలోకములు-పంచధారములు. (చూ, ఏక
వద్యావిద్విగుప్త.) చూ, సమాసము. 1.

అనేకమాకుడు. సం. విణ. 1. ఏకమాకుడు:
చూ, చెవిటిమూగ; 2. అంధుడు: చూ,
రచీడు; 3. వివేకములేనివాడు, ఎఱుకలేని

వాడు: చూ, వ్యాధుడు. 2; 4. పాలపానీ
వడు: చూ, శిశువు.

అనేడుడు. సం. విణ. వివేకములేనివాడు:
చూ, వ్యాధుడు. 2.

అనేహస్సు. సం. వి. వ. పుం. 1. ఒంటికంటి
గాము, శుక్రుడు: చూ, రాహువు. 2;
2. ఏకాక్షుడు. చూ, ఒంటికంటివాడు;
3. కాలము: చూ, సమయము. 1.

అనైకాంతికుడు. సం. వి. అ. పుం. నిచ్చియ
ములేనివాడు.

అనో. సం. అన్య. 1. మనసుయొక్క కాని
మానసుయొక్క కాని మాణుషాటు: చూ,
విస్మృతి; 2. స్త్రీ సంభాగకాలమందు స్త్రీ
కంఠమున బుట్టిన పావురపు మీతవంటి
ధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 3. ఆకృతి: చూ,
రూపు. 3.

అనోకవాము సం. వి. అ. పుం. చెట్టు: చూ,
వృక్షము.

అనాచిత్యము. సం. వి. అ. న. అయ్యక్తము:
చూ, అగృహము. 3.

అన్న. దే. వి. 1. అగృహడు. రూ- అన:
చూ, క్షేపణము 1; 2. లిండి: చూ,
పితరుడు; ద్వి. 3. చెప్పినయెడల: చూ,
రూ- అనిన.

అన్నకోశము. అం. కోశములయిదింటిలో నొ
కటి, జలరకోశము: చూ, కోశములు.

అన్నగంధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆమరొగము:
చూ, రొగము. 1.

అన్నగళ. దే. వి. కొట్టె: చూ, సావిదల్లుడు.
(అప.)

అన్నగలి. దే. వి. —వై.—

అన్నగున. దే. వి. —వై.—

అన్నదమ్ములు. అం. విండదానకగు లేడుగురి
లో నొకరు: చూ, విండదానకరులు (చూ,
గయాపిండదానాద్దులు); 2. పోదగులు.

అన్నమ. దే. అన్య. (అన్న + అన్న.) అన్య
ర్యమును దెలుపును. గూ-అన్నా. 1.
అ. 149: చూ, వింత. 1.

అన్నపురాని. ద్వ. వి. కుంభము, అన్నపుప్రభావు:
చూ, సాదము. (1)

అన్నపాశనము. సం. 1. అ. న. విడ్డలకు మొ
ట్టమొట్టమొదట మాన్నములనిపించెడియొకకుంభ
కొమ్మ, పదియొకర్యములలో నొకటి:
చూ, కర్మములు.

అన్నభార్య. అం. 1. మారలయిదుగురిలో నొ
కె. చూ, మానెలు; 2. చూ, వదిలె.

అన్నభేది. సం. 1. ఇ. ప్రే. ఇనుముయొక్క
గంధకదాగ్రము చేరికవలననైన అన్న
చూ, లవణము. 1.

అన్నభేదిభస్మము. పా. అక్షిగ్గరోగులకు మందు.
కాసీసభిష్మము (అన్నభేదినిచ్చురసమునరడి
పురముఁ బెట్టిన యెల్లవి భస్మముఅగును.)

అన్నమదము. అం. మదము రెనిమిదింటిలో
నొకటి: చూ, మదములు.

అన్నము. సం. వి. అ. న. 1 వంటకము, తినుట
కునయుక్తమైనపదార్థము: చూ, సాదము (1),
1. 2. తినఁబడ్డది: చూ, భుక్తము. 1; అం.
3. భోగము రెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ,
భోగములు.

అన్నరసము. సం. వి. అ. న. 1. చూ, వారు
పుడు; వా. 2. ధాతుపము, అన్నసాము.

అన్నా. దే. అన్య. అన్యర్యగ్రాంతము. గూ-అన్నన్య.
అచ్చ. అ. కాం. 110: చూ, వింత. 1.

అన్ని. ద్వ. స. ఏ. అంతకల్పమునకు అమహాదగ్ధ
విహువభవాదేశము; 1. సమస్తము, అంత
చూ, నర్వము; 2. అల్లిక మొదలు. చూ,
రూ-అని. 2; వి. 3. అంతసంఖ్య గలది
యొక్కొన్ని.

అన్నింటవినుగుఁబట్టుట. అం. మన్మథాశ్శలు
పడింటిలో నొకటి: చూ, మన్మథాశ్శలు
అన్నింటిండికాఁడు ద్వ. వి. అన్ని-చూ, వన్ని. 1.

అన్నిఁదినునాఁడు. ద్వ. వి. — వై. —

అన్ను. దే. వి. 1. అఁడుది: చూ, ప్రే; 2. అల్లె
ఱుగమి: చూ, పిష్టతి.

అన్నుకొను. గే. అ. కి. పరశశమగు. సా. 5,
అ. 22 చూ, విష్ణుశివోండు. (కీర్తి అన్న
కొలుపు)

అన్నువ. దే. వి. 1. అఁడుది: చూ, ప్రే; వి. 1
2. అల్పము. భార. అది. 7, అ. 224: చూ,
స్వల్పము.

అన్నువు. దే. వి: చూ, అన్ను 2.

అన్నెకాఁడు. ద్వ. వి. (అన్నెము + కాఁడు)
అన్యాయకా "అన్నెకాఁడైనాఁడు నావల
పల్లనారు దూఱుచేరెనే." క్షేత్రీయ: చూ,
బొంపలాఁడు.

అన్నెకారి. వై. వి. — అన్యాయకారిణి. "అన్నె
కారి చాడినిన్నాఁడు." క్షేత్రీయ.

అన్నెము. వై. వి. 1. అన్యాయము. అధర్మము:
చూ, తిరురాగము 3; వై. స. 2. అన్యత్,
అన్యము. నన్నుఁగూడిన నాటయందీమన్నె
మొలుగఁడు." క్షేత్రీయ: చూ, చరాయి.

అన్య. దే. వి. 1: చూ, రూ- అనుము,
2. అందము. రూ-అనుము: చూ, సౌందర్యము.

అన్య. అం. 1. హాకియలలో నొకతె, ఇంటిలో
హస్తమైన చక్రపురక భోగముగలది: చూ,
చక్రీయ; 2. సామాన్యవాసుకలలో నొకతె
చూ, సామాన్యవాసుకలు.

అన్యజాఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, "అన్య"
డు 2.

అన్యతరము. సం. స. 1. అంటిలో నేదో యొ
కటి; వి. 2. కుటియొకటి. చూ, చిగము.

అన్యతరుడు. సం. వి. మఱియొకడు: చూ, పరాయివాడు. [నొకవాడు.

అన్యతర్యువు. సం. అన్య. రెండుదినములతో అన్యతర్యాయోక్తము. అం: చూ, అన్యవి నోక్తి.

అన్యతర్యాయోక్తి. అం.—పై.—

అన్యతర్. సం. అన్య. మఱియొక్కడైనను.

అన్యథా. సం. అన్య. మఱియొకవేళ.

అన్యదేశములు. పా. ఇతర దేశములందములు. ఇవి లోకమున నిదివఱకు రూఢిగవ్యాపించినవియై యుండువలెను (సరియైనయాంధ్రపుడములేని చోనెచ్చేటపైన(గ్యాచిత్కముగవాడినవాడ వచ్చునుగాని కచ్చేలనిడి వాడరాదు)

అన్యద్విషయము. అం: చూ, అన్యఃసోక్తి.

అన్యథా. సం. అన్య. మఱియొకలాగున.

అన్యథాకరించు. సం. స. కి. మఱియొకలాగు నసేయు. భా. ఆది. 7, అ. 254: చూ, వెలుసేయు.

అన్యత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సోమద.

అన్యబంధుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బోగముది: చూ, వేళ్ళ.

అన్యము. సం. స. 1. అన్యేను: చూ, పరాయి, వి. 2. సరిగేది: చూ, అతులము.

అన్యవర్ణస్త్రీనిఁబెండ్లియాడుట. అం. కలియుగ వర్ణము తెలిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కలి యుగ వర్ణములు. [వాయసము. 1.

అన్యవాహము. సం. వి. ఆ. పుం. కాకి: చూ, అన్యస్త్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మఱియొక అడు: చూ, స్త్రీ.

అన్యకరణము. సం. వి. ఆ. న. వింటినారియొ క్కబ్బము చూ, స్వగము. 2.

అన్యతుల్యయోగిత. అం: చూ, అన్యవిసోక్తి అన్యద్భుతము. సం. వి. మఱియొకటిసరి యైనది.

అన్యాయకారి: సం. వి. ఇ. పుం: చూ, అన్యేకాడు. [అన్యేకారి.

అన్యాయకారిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, అన్యాయము. సం. వి. అపనాయము: చూ, ఉపరాగము. 3.

అన్యార్థము. అం. పదదోషములు పడునేడింటి గోశొకటి: చూ, పదగోషములు.

అన్యవిసోక్తి. అం. అలంకారభేదము: చూ, అలంకారము. 3 (చూ, హేతువు. 2.)

అన్యసంగతి. అం.—పై.—

అన్యఁడు. సం. స: చూ, పరాయివాడు.

అన్యేద్యువు. సం. అన్య: చూ, మఱువాడు.

అన్యోన్యము. సం. వి. అ. న. 1. ఇతరేతరము: చూ, పరస్పరము; అం. 2. పరస్పరశోధవర్ణించుట, ఒక అర్థాలంకారము. “మణిచేగంకణము కంకణముచే మణియువెలుగును.” : చూ, అలంకారము. 3.

అన్యోన్యబంధుప్రవచనము అం. సామపంచక ములో నొకటి చూ, సామపంచకము.

అన్యక్కు. సం. వి. (చ. ఈ. చ.) : చూ, అనుచరుడు.

అన్యక్షుడు. సం. వి. 1. —పై.—; అం. 2 పరశురామావతారము: చూ, అవతార ములు. [నొకటి: చూ, చుంబనములు.

అన్యథము. అం. చుంబనములు పదునైదింటిలో

అన్వయము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కులము: చూ, వంగడము; 2 అన్యవాయము, గోత్రము: చూ, పుత్రసరము. 1; 3. పొందిక: చూ, సంయోగము; పా. 4. ఓస్తావేజులులోనగు వానియొక్క అగ్రమును తెలియఁబఱచుట; వి. 5. వాక్యములలో నురదూ శబ్దబంధమును తెలియఁజేయునది.

అన్వయించు. సం. స. కి: చూ, పొందిక పఱచు.

అన్వయము. సం. వి. అ. పుం. మూలపురుషుడు: చూ, కూటస్థుడు.

అన్వయము. సం. వి. అ. న. 1. చుంబనవిశేషము: చూ, చుంబనము; విణ. 2. పాసంగిన యథా ముగలది. [నంగడము

అన్వయము. సం. వి. అ. పుం. కులము చూ, అన్వయము. సం. వి. అ. పుం. రెండింటిలో నొకదానికీ నర్థాన్నిధి లగుట.

అన్వయము. సం. వి. అ. పుం. కర్మముక ముక, చూ, పోక.

అన్వయము. సం. అన్వ. ఒకపరియందుఁబ్రవేశించినవారిని వేరుబుడిక బుచ్చుకొనుట: చూ, అథో. 18.

అన్వయము. సం. వి. అ. న. 1. దీపభుజి: చూ, వత్తి; 2. బుచ్చగ్గ, కొలుపు: చూ, బుచ్చు; 3. వంక చూ, కోకము; 4. వడ్ల వాండుగ పనిచేయుకాల చూ, సదనము. 1.

అన్వయము. సం. వి. అ. న. నెలనెలగుఁ జేయు పిండిపిత్రిమిశ్రితము, మాసికము: చూ, సాంవత్సరము.

అన్వయము. సం. విణ. 1. రూ-అన్వయము కూడు కొన్నది: చూ, సంయుక్తము; వి. అ. న. 2. రెక్క కలియఁగూడుట. చూ, యోగము; అం. 3. చుంబనములుపనింటిగోనొకటి చూ, చుంబనములు.

అన్వయము. సం. విణ. గుఱుమునొందిన మనస్సుకలవాడు: చూ, విమనుడు

అన్వయము. సం. విణ. చెదకబడినది: చూ, మృగితము.

అన్వయము. అం. అక్షపాదుడు మొదలయినవారు చేసిన తగ్గకాస్త్రము, సాంఖ్యయోగ లోకారికయములు, రాజవిద్యుల వాలుగింటిలో నొకటి: చూ, విద్యలు.

అన్వయము. సం. వి. అ. న: చూ, చెదకుడు.

అన్వయము. సం. విణ: చూ, రూ-అన్వయము. 1

అన్వయము. సం. వి. అ. ప్రి. 1. కదినముకొను బాహ్యముని చెదకుట: చూ, పశ్యు: 2. చెదకుట: చూ, చెదకుడు.

అన్వయము. సం. వి. అ. న. — పై. —

అన్వయము. సం. స. కి. చెదకు: చూ, నరకు.

అన్వయము. సం. విణ: చూ, అన్వయము.

అన్వయము. సం. విణ: చూ, అనుపది.

అను. సం. 1. ఉపసర్గము: “అపకర్తి, అపజను

ము.” ము; అను. 2. అన్వయము, వేలు

వస్తువు; 3. ఎడమబాటు: చూ, విల్లుము;

4. పొట్టిచూ, పొట్టిము; 5. ఉద్భవము: చూ, రెణుచేట; 6. అన్వయము. చూ,

వాగము. 1; 7. చెదరింకలకుట: చూ,

ఎడమబాటు; 8. ఈవి: చూ, విగ్రహము;

9. విహీనము, తిక్కువ: చూ, స్వల్పము;

10. చలించు చూ, లోలము. 1; ఉప.

11. “అప” అను ఉపసర్గోచ్ఛేదన శబ్దములు.

— అన్వయము, అపకారము, అపకర్తి, అప

కర్తృత్వము, అంగము, 2. వి. (1) — అమృతం.

తండ్రి: చూ, ఎరుడు; (2). — అమృతం.

రా. 2, అ. 20: చూ, మా 1; (3). —

అక్క: చూ, కీ. 4. (రూ-అన్వయ)

అపక. దే. వి: చూ, రూ-అగప.

అపకర్తృత్వము. సం. వి. అ. పుం. 1. అపకర్తృత్వము:

చూ, లాగు. 2; 2. కొఱిగిపాటు: చూ,

తిక్కువపాటు; ఉప. 3. (ఇచేట “అప” అను

నది ధాత్వగ్రహమును ‘తక్కువ’ యను నర్థము

నకు మార్చినది.)

అపకారము. సం. వి. అ. పుం. 1. కీడు: చూ,

హాని. 2; ఉప. 2. (ఇచేట ధాత్వగ్రహమును

‘కీడు’ అను నర్థమునకు మార్చినది.)

అపకారి. సం. విణ. (న. ఈ. న.) అపకారిము

చేయువాడు: చూ, హానికరుడు.

అవకీర్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. చెడు పేరు: చూ, బన్నుము 2; ఉచ. 2. ఇచ్చేట కీర్తిగలముతో సమనించి, 'అభావాగ్రము' ను జెప్పచున్నది.)

అవకృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, అపకారము. అపకృష్టము. సం. విణ. 1. తక్కువైనది: చూ, హీనము. 1; ఉచ. 2. (ఇచ్చేట ధాత్యర్థమున 'అధమము' అను నర్థమునకు మార్చినది.)

అవకృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. అక్షయమేట: చూ, లాగు. 3.

అవకృష్టమభిన్నము. పా. లవము కెడ్డదిగనునోగము చిన్నదిగనుండునది. 4/2, 8/4, 12/6 ము.

అవకృష్టము. సం. వి. అ. పుం. 1. యుద్ధము వలన బాణులు: చూ, నలయనము; అం. 2. అగ్రకోషములు పడునెరిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అగ్రకోషములు.

అవకృష్టమిచ్చే సం. అ. కీ. యుద్ధమువలన బాణులు చూ, వెనుదీయు. 1.

అవకృష్టము. సం. వి. అ. పుం. కొనుపస్తువులు లోనగువారివల: చూ, విలువ.

అవకృష్టము. అం. కరిగములు నూటయెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కరిగములు.

అవకృష్టము. అం. అకాశచారులుపడునాటింటిలో నొకటి: చూ, అకాశచారులు.

అవకృష్టము. సం. విణ. 1. పుండనిది, పచ్చిది, లేతది: చూ, లేత. 1; 2. ఉడకనిది, పరిపాకము: పుండనిది: చూ, కషణము. 1.

అవకృష్టము. అం. భావవికారము లాటింటిలో నొకటి: చూ, భావవికారములు.

అవకృష్టము. అం. తర్కశాస్త్రమునందలి పంచవిధకర్మములలో నొకటి: చూ, కర్మములు.

అవకృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, అవకీర్తి.

అవగ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. హాస్యాదులు; 2. రూ-అవగ. ఏము: చూ, నది.

అవగతము. సం. వి. అ. పుం. 1. పోయినది:

చూ, అక్రమము. 2; ఉచ. 2. (ఇచ్చేట నిర్ణయమైనది.)

అవగమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరియాగము.

అవగల్భము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాశ్మీరముంటా పము; విణ. 2. దోషములేనిది: చూ, నిష్కోషము.

అవగల్భ్యుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుడు.

అవగల్భము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒడలు: చూ, శరీరము; 2. అవయవము: చూ, విశేషము. 3.

అవచయము. సం. వి. అ. పుం. 1. తగ్గవల: చూ, వెలితి. 2; 2. పూజ: చూ, సవర్య; 3. కీడు: చూ, హీని. 2.

అవచయించే సం. స. కీ. పువ్వులుకోయ: చూ, చిదుము. 4. [పూజితము.

అవచాయితము. సం. విణ. పూజింపఁబడినది: చూ,

అవచాయితుడు సం. విణ. పూజింపఁబడినవాఁడు: చూ, పూజితుడు. 1.

అవచారము. సం. వి. అ. పుం. కెడ్డలయెడల చేసినతప్పు: చూ, నోము.

అవచితము. సం. విణ: చూ, అవచాయితము.

అవచితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పూజ: చూ, సవర్య; 2. పాప పరిహారార్థము చేసేది కర్మము: చూ, పూజ్యశక్తి; 3. ఖర్చు, వ్యయము: చూ, వెచ్చేము. 1; 4. తగ్గవల: చూ, వెలితి. 2; 5. కీడు: చూ, హీని. 2; 6. నాశము, చేటు: చూ, రుక్త; 7. పృథ్వీ పకారము: చూ, పృథ్వీకారము.

అవచితుడు. సం. విణ: చూ, అవచాయితుడు.

అవజయము. సం. వి. అ. పుం. కీడు: చూ, పరాజయము. [పాదము. 1.

అవటాంతరము. సం. విణ. కదిలినది: చూ,

అవటి. సం. వి. వ. పుం. తెర: చూ, పుస్త్రము.

అవటువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. పదునాఠిండ్లకు లోబడినపిల్లవాడు: చూ, శిశువు; విణ. ఉ. తెల్లగుంట్లు: చూ, బాధ్యుడు.

విశ్వేశ్వరము. సం. వి. అ. న. అర్థవందాగ్రా
రమయిన రేలగడ: చూ, లోడు.

అవతా:క. మి. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-అవతా:క.

ఈ మేకప్‌యిన యావు: చూ, ధేనువు.

అవశీక్కుడు. సం. వి. అ. పుం. భాగ్యపాఠ్య
ననాడు.

అచ్యుతము. సం. వి. ఆ. న. 1. పాలపాదము:
చూ, శిశువు; 2. పుత్రపౌత్రి పాదంవర్ణ
ము: చూ, సంభానము. 3.

అచార్య. పం. వి. అ. శ్రీ. స్వభావమునకుఁబడి
గనిపనులు మొదలగునవి చేయుటచేఁగలిగిన
సిగ్గు: చూ, సిగ్గు.

అవతరిపిష్టావు. సం. వి. ఉ. లక్షమే స్వభావ
ముగాఁగలవాఁడు: చూ, సిగ్గురి.

అవధము. సం. వి. అ. వ, పుం. తన్వదారి
చూ, మార్గము. 1. [రూ- అవధము.

అపధ్యము. సం. విణా పద్మమకానిది చూ,
అపదంకక్షమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, చూ-గ.

అపదంశము. సం. వి. ౪. పుం. సాగతానున
పుడు తినునట్టిమాంసముయొదలగునని [ము.

అనుదానము, సం. వి. అ. స. 1. కడచినపని.

చూ, యా-అవదానము; 2. నజకుట: చూ, నజ
కుడు; 3. నిశ్చలమైనది: చూ, పర్యమో
జనము. 1. [చూ, కూనము. 1.

అభిద్యోగము. సం. వి. అ. న. ఏమియులేమి.

అనదికము. సం. వి. ఆ. న, అవ్య.మూలవాటు,
రెండు దిక్కులకు వడిమిభాగము : చూ,
దిక్కు. 1 (చూ, హరిత్తు)

అపమాణు. మి. కా. వి. నిరాపనింద, ఊజక
హాసిననింద; చూ, నింద. 1.

అనంతము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కపటము, సరస్వతీనాథ మొకటి యుద్దేశించినట్లు తెలిసి యొకటి చేయుట: చూ, న్యాయము. 1; 2. కార

౧. చూ: చూ, హేతువు. 1; 2. భాగ్యతి: చూ, పరిస్థితి. 1; 3. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 4. గుఱుకు: చూ, లక్షణము. 1.

అపద్ధ్యంసము. సం. వి. అ. పుం. 1. నదిలుట;
చూ, విమోచనము; 2: చూ, అపదూలు,
3. పాడిచేయుట: చూ, నురుము.

అపధ్యన్తుడు. సం. వి. 1. శలివేణ్యబద్ధ
వాడు: చూ, శలివాడు. 2; 2. పరులచేత
పీడింపబడినవాడు: చూ, అపచూరితుడు.

3. దూతలు పినవాడు: చూ, నిందితుడు.

4. విడువబడినవాడు: చూ, పరిశ్రమితుడు.

అచనమ్మకము. మి. వా. వి. నమ్మకములేమి:
చూ, అవిశ్వాసము. [ఆ, 130

అపనమ్మిక. మి. వా. వి.—పై.—వారిళ్ళ. 5,

అపనయము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కీడు: చూ,
హాని. 2; 2. విడుపు: చూ, విమోచనము.

అపవయించే సం. స. ౩౧. తొలగించు: చూ,
విశ్లేషించు. [చూ, సంస్కరము.

అపనాంతరము. సం. వి. క. కదిసినది, చేరినది:
అపనింద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, అపదూఱు.

అపసీతము. సం. వి. విడువబడినది; చూ,
సముల్లితము.

ఆపనీతములు. వా.పా. యివి వాతాపనీతములు,
జలాపనీతములు అని ద్వైవిధ్యము (చూ, ఆప
నీతము).

అపమదము. సం. విజా. తొలగించునది. ఉ,
హరి. 6, ఆ. 18; అపహోది.

అపనెపము. మి. వా. వి: చూ, అపదూటు.

అవ నేయము. సం. విణ. తొలగింపఁదగినది.

అపనోగము. సం. వి. అ. పుం. తొలఁగింపు:
చూ, విమోచనము.

అపనోది. సం. విగ. (న్. ఈ. న్.): చూ,
అపనుదము. [వాఁడు.

అవన్నతి. సం. వి. ఇ. పుం. నిరాశ చేసికొనిన

అచన్న సత్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-అచన్న
సత్వ, గర్భిణి: చూ, మోలాలు.

అపన్యాయము. సం. విణ. న్యాయములేనిది
చూ, ఉపరాగము. 3.

అపపాడి. మి. వా. వి. అన్యాయము, అన్న
ము మార్క. 9, ఆ. 113: చూ, ఉపరాగ
మి. 3. [బన్నము. 2

అపపరిధ. సా. వి. ఆ. స్త్రీ. అగౌరవము చూ,
అపధింగిము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, అప
శిబ్దము; 2. చదుట: చూ, పరనము; అం
3. పాకృతభాషభేదము లాడింటిలో నొ
కటి: చూ, పాకృతభాషభేదములు; 4. వ్యా
కరణములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి. చూ,
వ్యాకరణములు; 5. భాషలు ఎనిమిదింటిలో
నొకటి: చూ, భాషలు. [కోకము

అపమగ్దము. సం. వి. ఆ. పుం. బాధ: చూ,
అపమిర్గకము. సం. వి. ఆ. న: చూ, అక్షిప్తము. 1.
అపమృత్యువు. సం. వి. ఉ. పుం. స్త్రీ. తిటా
లునకలిగిన చోవు: చూ, మరణము.

అపయము. సం. వి. వ. న: చూ, అపభ్రాంతి
అపయానము. సం. వి. ఆ. న: చూ, అపకృ
మము. 1.

అపగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మనుష్యుడి గర్భస్థ
ఓండమునకు రక్షకముగా మీడికరియ్యుకొని
యుండు తోలుసంచి: చూ, మావి. 2;
2. గౌరి: చూ, పార్వతి. 1.

అపగంజి. దే. వి. మేలిమి: చూ, లోహము. 1.

అపగక్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అంత్యకర్మము,
చేద్దినవానిగురించి వెనుకచేయు కర్మము:
చూ, కర్మములు.

అపరదినము. సం. వి. ఆ. న: చూ, మఱునాడు.

అపరభాగము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, అండ. 3.

అపరము. సం. వి. ఆ. న. 1. రూ. అపరము.
ఏనుగు వెనుకటిపక్క లోనగుకాలు: చూ,

హస్త; న. 3. అన్యము: చూ, చరాయి;
3. కిందిది: చూ, అధరము. 8; 4. ఊర్ధ్వ
భాగము: చూ, మీడు. 2; విణ. 5. వెనుక
టిది: చూ, వెనుక. 1; 6. తరువారు: చూ,
పిమ్మట; 7. ఇటుగనునారు: చూ, ఈవల. 2;
8. కొంతమంది: చూ, కొందఱు; 9. దగ్గఱ
నుండునది. [చూ, రాతిరి.

అపరారాగము. సం. వి. ఆ. పుం. అపరారాగి:
అపరారాగితుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, చూర్పితుడు.

అపరస్పరము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, అజస్మి
ము; 2. గుంపునూడినదమట; విణ. 3. ఎడ
తెగని క్రియగలది: చూ, సరితము. 2.

అప స్యరుడు. సం. విణ. ఆ. నేకులుచేరి చేయు
నట్టి చనిగలవాడు.

అపరాజయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. వాయువేగము:
చూ, వేగము. 3

అపరాజితి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గౌరి: చూ,
పార్వతి. 1; 2. తల్లెల్లా: చూ, నైజయంతి;
3. ఎఱ్ఱవిష్ణుకాంతి: చూ, విష్ణుకాంతి;
4. నల్లవిష్ణుకాంతి: చూ, విష్ణుకాంతి;
5. వాగ్విష్ణు, బిష్ణు: చూ, సోమేద, 6. నల్ల
నేలగుమ్మడు: చూ, భూమికర్కారువు;
7. శూకానునిదిక్కు: చూ, హరిత్తు. 1

అపరాజితము. సం. వి. ఆ. పుం. ఇందునిలేదు.
చూ, శిశువు. 1; పా. 2. ఒకానొకవృత్త
ము. (ఉ.-న-న-ర-న-న గణములుగలిగి తొ
మ్మిదవ యక్షరము యతిగాఁగల చదునాలు
గవ ఛందస్సునందలి వృత్తము): చూ, పృత్త
ము. 1.

అపరాజితుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వెన్నుడు:
చూ, విష్ణువు. 1; 2. ముక్కంటి: చూ,
శివుడు; అం. 3. ఒకానొక రుచుగడు:
చూ, రుచులు; విణ. 4. అనిరితుడు,
జయించబడనివాడు: చూ, అశిశుడు.

ప్రకారి. మి. వా. వి. యార్ధరాక్షసుః చక్షుః
రాత్రి.

అపరాకుల్యయోగిత. అం: చూ, ఆపరివిషమము.

అపరాధ్యవృత్తుడు. సం. వి. ఆ. పుం. గుణ.
తప్ప నెగసిన విలుకాడు. [ము.

అపరాధము. సం. విణ. తప్పినది. చూ, అభివన్న

అపరాధము. సం. వి. ఆ. పుం. 1 తప్ప: చూ,
సేము; పా 2. సిహనా.

అపరాధి. సం. విణ. (న. ఈ. న.) తప్ప గల
వాడు. చూ, వ్యాసడు 2.

అపరాలు. జే. వి. బ. పైరుధాన్యము, దక్షిణపు
గాలిచేబండెడు పెనులులోనగు కాయధాన్య
ము: చూ, ధాన్యము.

అపరావృత్తినిలయము. సం. వి. ఆ. పుం. వండి
కొండ: చూ, పర్వతము.

అపరాసంగతి. అం. అలంకారభేదము: చూ,
అలంకారము 3. (చూ, హేతువు. 2.)

అపరాస్థాము. అం. కాలములు మూడింటిలో
సోకటి: చూ, కాలములు. (గి:ము మాగు
భాగములైనప్పడు కడపటిభాగము అయిదు
భాగములైనప్పడు నాలుగభాగము.)

అపరిమితిము. సం. విణ. పరిమితముకానిది (పరి
మితముమితము): చూ, అవ్వారి.

అపరిమితాయుర్దాయము. పా. 120 సంవత్సర
ములకాలముకన్న నెక్కుకాలముకీదించుట.

అపరివిషమము. అం. అలంకారభేదము. చూ,
అలంకారము. 3. (చూ, హేతువు. 2.)

అపరుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, తమ్ముడు.

అపరేద్యువు. సం. న. అన్య: చూ, మఱునాడు.

అపర్ణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గౌరి: చూ, పా
ర్వతి. 1; విణ. 2. ఆకులులేనిది; 3. అవ్వ
తీర్చినది.

అపరివీణయే. సం. స. కి: చూ, మఱుగుచెట్టు.

అపలభ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ధారణాక్రికల్యాద్ధి.
మేధ: చూ, బుద్ధి.

అపలాపము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. మొదట దెప్పిన
మాటను కాదని వేటువిధముగాఁ జెప్పుట,
అటముటింపు: చూ, మఱుగుమాట; 2. సం
బంధము: చూ, సంశోషము.

అపవనము. పా. వి. ఆ. న. మనుష్యులువేసి పెం
చినతోట ఆరాము: చూ, వనము. 2.

అపవకము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఓపరి అంత
స్థిహము, లోగది: చూ, సదనము. 1; 2. ఆనేక
విధకాంగులుగల మేధుము: చూ, మేధుము. 1.

అపసగ్గము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ముక్తి: చూ,
మోక్షము. 1; 2. ముగింపు: చూ, సమాప్తి;
3. దానము: చూ, వితరణము; 4. నెఱవేటుట:
చూ, కిద్ది. 1.

అపసగ్ధనము. సం. వి. ఆ. న. 1. విడుపు: చూ,
విమోచనము; 2. ముక్తి: చూ, మోక్షము. 1;
3. రానము, ఈవి: చూ, వితిరణము; 4. ఆ
కాము: చూ, వ్యోమము. 1; 5. సర్పము,
అన్నదానగృహము. చూ, సహనము. 1.

అపసగ్ధము. సం. వి. ఆ. న. మిక్కిలికృష్ణప
వసులనుండి ముఱుట.

అపవాదు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. దూఱు: చూ,
నిండు. 1; 2. అడ్డు: చూ, నెలవు; 3. నమ్మిక:
చూ, విశ్వాసము; 4. నెమ్మిళ్లకలయిక: చూ,
సంయోగము.

అపవాదుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, తెలుసుల
వాడు. [గ్ర్యవధానము. 3.

అపవాదము. సం. వి. ఆ. న. మఱుగు: చూ,
అపవిగ్రహము. పా. అపమించునపుడు కిగను
మగాని కంఠమునుగాని కప్పవొనినను, కచ్చే
విడిచినఁగాని, జుట్టుముడి విరియఁగొని
గాని, యెఱ్ఱోపవీరరిహితుఁడైగాని యుండు
వాడు.

అపవర్ణము. అం. 1. బాహుప్రచారములు వదిలి

టిలోనొకటి: చూ, బాహుప్రచారములు;

2. కరణములు నూటయెనిమిదింటిలోనొకటి: చూ, కరణములు.

అపవర్ణము. అం. తల్లిచేతఁగాని, తండ్రిచేతఁగాని, యుభయులచేతఁగాని విడువఁబడఁగా

తెచ్చి పెంచుకొన్నకొడుకు, పుత్రులుపన్ని ద్దటిలో నొకఁడు: చూ, పుత్రులు.

అపవీష సం. వి. అ. స్త్రీ. అతివసో: చూ, విష.

అపవేష్టితము. అం. వాస్తవ్యాణములు పండిం డింటిలో నొకటి: చూ, వాస్తవ్యాణములు.

అపశదుఁడు. సం. విణ. రూ. అపసదుఁడు: చూ, హీనుఁడు.

అపశబ్దము. సం. వి. అ. పుం. అపధ్యంశము.

తొచ్చెపుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

అపశబ్దము. సం. విణ. వ్యాకరణవిరుద్ధముగ శబ్దించువాడు, గాఢమృవాది.

అపశ్మృతము. సం. వి. ఉ. పుం. 1. కాలము: చూ, సమయము. 1; విణ. 2. చాటుము తప్పినది: చూ, పృతిహాలము.

అపసంస్కృతము: పం. విణ. పదదోషములలో నొకటి. ఉదా.-దర్శనము, స్వర్ణనము, అను శబ్దములను దరికనము, స్పరికనము అని వాఱి యరాదు. సంస్కృతశబ్దములందలి సంయుక్త పదములను విడదీసి వాఱియుటతప్పు. నైవే ద్యము అనుదానిని నయివేద్యమునరాదు: చూ, పదదోషములు. (చూ, కావ్యదోషములు)

అపసదుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ. అపశదుఁడు.

అపసధ్యము. అం. ఔపాసనాన్ని, పంచాగ్న లలోనిది యొకటి: చూ, అగ్నులు. (చూ, పహ్ని. 1.) [విమోచనము.

అపసరణము. సం. వి. అ. పుం. విడుపు: చూ,

అపసరము. సం. వి. అ. పుం.—వై.—

అపసరిల్లకేయ. వి. అ. కిరి: చూ, విసర్జింపు.

అపసరిల్లు సం. అ. కిరి. తొలఁగు: చూ, విరియఁ.

అపసర్జనము. సం. వి. అ. ప. 1. విడుపు: చూ,

విమోచనము; 2. దానము: చూ, వితరణము;

3. చేంపుట: చూ, వధము.

అపసర్వఁడు. సం. వి. అ. పుం. చారుఁడు: చూ, వేసువాఁడు.

అపసవ్యజానువు. అం. మల్లకాస్త్రమునందలి ప్రచారములు ముప్పదిఁడింటిలో నొకటి: చూ, ప్రచారములు.

అపసవ్యము. సం. విణ. 1. డక్షిణభాగము. కుడి: చూ, వలవల (చూ, వారిత్తు.); 2. వాట ముతప్పినది: చూ, పృతిహాలము.

అపసాగము. సం. వి. అ. పుం. తలఁగుడు: చూ, విమోచనము.

అపస్మృతము. అం. పార్శ్వక్రియలయిదింటిలో నొకటి: చూ, పార్శ్వక్రియలు.

అపస్మరము. సం. వి. అ. పుం. నొగకాఁడి బం డికన్న మెదిలయిన రథావయవము చూ, రూ. అపస్మరము. 2.

అపస్మాతుఁడు. సం. విణ. చోవునిమిత్తము స్నానముచేసినవాడు; పుత్రాదులచేత సం స్కారార్థమై స్నానముచేయించేబడిన శవ ముకేళ్లం నుబోధనీకారుఁడు: చూ, మృత స్నాతుఁడు.

అపస్మాగము. సం. వి. అ. ప. చోవునిమిత్త మయిన స్నానము: చూ, స్నానము. 1.

అపస్మారము సం. వి. అ. పుం. 1. మోహాగ్ని ఖాలచేఁగఁగడి యాకేశము: చూ, అప స్మృతి. 1; 2. తిఱుపుముఱుపుమాటల తొగ ము: చూ, తొగము. 1.

అపస్మారి. సం. వి. (క. ఈ. క.) అపస్మార ము కలవాడు: చూ, మూర్ఛికుఁడు. 2.

అపస్మృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, అప స్మారము; అం. 2. పంచాగ్ని (రి) భాగము.

భయము, జాగుత్వము, పరాజయము, పశ్చాత్తాపము, గృహణము, భవనము, తాగింపు, విరామము, అంతరి, వాగము ఇవి నేనవలసినచో నేను వియపాదానమును. అపాదానమునఁ బంచమియగు - చెట్టునలనఁ బండునడెను — ఇచ్చేటఁ బండునడిరాఁగా నక్కడ నిలిచియున్నది చెట్టుకావున నది యపాదానము. శత్రునివలన భయము. — ఇచ్చేట భయము శత్రునివలనఁగలిగినది కావున శత్రునిపాదానము సంసారమునలన జగుత్వము — (వీరింపు) ఇచ్చేట జగుత్వము సంసారమునలన గలిగినది కావున సంసారము పాదానము. వైరివలనఁ బరాజయము. — ఇచ్చేట వైరి అపాదానము క్షత్రియం బ్రమాదము — ఇచ్చేట క్షత్రియపాదానము గురువులన ద్వేషిం గ్రహించు. — ఇచ్చేట గురువులపాదానము. హిమిస్వర్ణమునలన గింగిరిగినది. — ఇచ్చేట హిమిస్వర్ణపాదానము. రాక్షసులవలన యజ్ఞమునఁ గలఁ దెను. — ఇచ్చేట రాక్షసుపాదానము. వాడు చేయవునలన విడిచిపెట్టును — ఇచ్చేట చేయవునలన పాదానము. క్షత్రియుడు తల్లియనఁ దా గు. — ఇచ్చేట దత్తీయపాదానము. రాక్షసుడు దెబ్బలవలన నేనలవారిం చేను — ఇచ్చేట దెబ్బపాదానము. ఈ గుడులు చెప్పేపుడు కథించిన సంపది పాత్యధిమంగు పచ్చేనని తాత్పర్యము.

అపానము. సం. వి. అ. న. ఊహిలోనికిఁ దీయుట, నిర్వాసము, నిట్టూర్పు : చూ, వాయువు.

అపానము. సం. వి. అ. పుం. 1: ముద్దె; అం 2. మూడిగాలి, పంచవాయువులలోనొకటి. చూ, వాయువు; 3. పాణిములయిదింటిలో నొకటి: చూ, పాణిములు.

అపానారకము. సం. వి. అ. పుం. తుమ్ము *:

చూ, విట్టదిరము.

అపామృగము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉత్తరేశి*: చూ, శైఖరికము; 2. ఎజ్జయుత్తరేశి*: చూ, శైఖరికము. [హాని. 2.

అపాయము. సం. వి. అ. పుం. కీడు: చూ, అపాపాము. సం. వి. అ. పుం. చూ, సముద్రము.

అపారము. సం. వి. అ. న. 1. ఇష్ట*: చూ, ఈవల; 2. తుదిలేనిలెక్క: చూ, అసంస్కయము; వి. 3. తుదిలేనిలెక్కగది, మేగలేనిది, పెరిలేనిది అనంతము, అనధ, అత్యంతము; (తె. ప): అబ్బము.

అపారుడు. సం. వి. తుదిలేనివాడు చూ, అంతరహితుడు.

అపార్థము. సం. అథర్వోపనిషత్తులనుండిఁ బ్రాచీనాకటి. చూ, అథర్వోపనిషత్తులు (హా, గోపములు)

అపాస్వరము. సం. వి. 1 కప్పబడినది: చూ, పచ్చిన్నము 2, 2 చెల్లకొడియైనది, పెరి వియ్యనది చూ, పుష్పము.

అపాస్వరుడు. సం. వి. చూ, స్వరంతురుడు. అపాశ్రియము. సం. వి. అ. పుం. 1. జలగుడిను. చూ, నోడు; వి. 2. పాపుపోయినది.

అపాశ్రియుడు. సం. వి. అ. అశ్రియరహితుడు, పాపుపోయినవాడు. [విధము.

అపాసనము. సం. వి. అ. న. చేంపుట: చూ, అపాస్తము. సం. వి. నివర్తింపఁబడినది, ముఱలఁ బడినది: చూ, నివర్తిరము.

అపి. సం. అవ్య. 1: చూ, అపదములు; 2. చెదరినవాని నొకటిగా పోగుచేయుట: చూ, సముచ్చయము. 3; 3. పశ్చాత్తాపము: చూ, పశ్చయము; 4. సంకయార్థము: చూ, సంకయము; 5. కలపోయియు: చూ, సంభావనము.

నిర్వృంధము: చూ, బలవంతము; 7. మఱుగు: చూ, కర్మధానము. 8; 8. ఏవకారాకము: చూ, ఏవమ్ 2; 9. పదాగ్రము: చూ, జస్తువు; 10. నిర్మూలకము: చూ, నిశ్చయము; 11. గ్రంథిభాగము: చూ, సర్గము. 1; 12. వెలుగు చూ, అలుగు. 1, 13. మూలవాచ్యమై; ఉప. 14. "స" యను ఉపసర్గతఃకేరిన శబ్దములు — అనుష్టము, అపిధానము.

అధికారము. సం. వి. ఆ. న. 1. మొత్తమునా, ప్యూగానము. 3. ఉప 2. (ఇచ్చే "అప" అనునది ధాత్యమును "కప్పు" అనునర్థము నను మార్చినది.)

అపినర్థము. సం. వి. 1. కట్ట బడినది.
(వస్త్రము.) చూ, వస్త్రము; 2. తొడుగు
బడినది. (కవచము): చూ, వారవాణము;
ఉప. 3. (ఇవేట్లన్నవి.)

అపిభవము. సం. వి. అ. పుం తిగిస్కారము
చూ, వాహీలనము.

అవుతాడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఎసమండు ససువు
లలోనొకడు: చూ, వసువులు (దీని-అవువు.)

అపుడు. ద్వ. ని. ఏ. 1. ఆకాలము. రూ-అప్పుడు,
చూ, రూ-అప్పుడు; ద్వి. 2.—పై —

అభ్యుదయము. సం. వి. పుణ్యముకానది. చా.
పాపము. 1.

అపుకృపంకుడు. సం. విణ. చిడ్డలుశేనివాడు
అనపత్నుడు, అపుకుడు.

అప్రతుగ్రామ. సా. విణ.--పె.--

ఆప్రవృత్తము. సం. వి. అ. పుం. ముక్తి: చూ
మోక్షము. 1.

అప్రమాదము. వై. బ.=అప్రూర్వమ్. ముందు
నిది; కథా. 8, ఆ. 217: చూ, శ్లో. 2

అపూర్వము. అం. పదదోషములు పదునేడింటి
 యొక్క దోషాన్ని: చూ, పదదోషములు. (పరిష్కారము)

తోడమొగము లేనిపరిమోగము.) తా.-
 ఒండ్లొనమున, విండ్లొనమునను
 మొన అనగాఁ దానను, పొందెను
 చందెనయ్యెను. ఇచ్చే “దశ” అను
 ఇమిడినదిమరియును మోము
 ఇట్లు పుట్టి పని నేమయ్యెనోమోక్షము
 గాఁదకాన్నిపను (తా. పు.) : చూపదొ
 మలు.

అభివృద్ధులు. ఇం. వి. ఆ. పుం అక్షరము. మా,
అపవృద్ధి ప్రవాహనము. అం. మల్లకాస్త్రప్రసాదము.
కములు ముగ్గురిని సింగిలో నోడితి. మా,
చరిత్రములు. [ధర్మము.

అపూసము. సం. వి. ఆ. పుం. అచ్చము: మా,
అపూసకము. సం. వి. ఆ. పుం. = పై—
అపూసమిడు. సం. వి. అ. పండిపంటలు చేయు
నాడు: మా, వంటనాడు.

అపూజి. సం. వి. ఇ. ప్రతి. పరిపూర్ణముగా ఉంది.
చూ, అనుపూర్ణము.

అపూర్వము. సం. ౩౭. 1.—ప్రే.—అం.
2. వాక్యస్యము లిరువది నాలుగింటిగోనో
కటి: చూ, వాక్యస్యములు. ఉ. వాక్యము
క్రియావ్యయంబుల పరిపోనియెడల నపూ
ర్వము “తమదేశముమీదకియనిఁ గాఁజనోలు”
“తమదేశమునుండిదేశియులఁ గాఁజనోలు.”
అనివ్యాసినవని యభిప్రాయము.

అపూర్వము. సం. ౧౭: మా, అపూర్వము,
అపూర్వవాది. సం. ౧౭: మా, అపూర్వము,
ప్రముఖులెరిగినవారు: మా, అపూర్వము,
మొదలు. [మా, విధి. ల.

అపూర్వవిధి. అం. కథలు మూడింటిలో నొకటి.
అపూర్వోత్తరవ్యాయము. పా. ఆచార్యులను
జీవాచార్యులను తమ అనుగ్రహి.

అపేక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇచ్చ: చూ, నాంధ: 2. అధికమైనకోరిక: చూ, నాంధ.

అపేక్షనీయము. సం. విణ. కోరచగినది: చూ, వాంఛనీయము. [వాంఛించు.

అపేక్షపడు. మి. అ. క్రి. అక్కఱపడు: చూ, అపేక్ష పెట్టు. మి. స. క్రి. :చూ, అసపేక్షు. అపేక్షించు సం. స. క్రి. కోరు: చూ, వాంఛించు. [వాంఛించు.

అపేక్షితిము. సం. విణ. కోరచగినది: చూ, అపేక్ష్యము సం. విణ. కోరచగినది: చూ, వాంఛనీయము. [చనము.

అపేక్షము. సం. విణ. కోరచగినది: చూ, విమోక్షయనము. సం. వి. అ. న. న్యాయబాధి:చూ, సత్యము. 1.

అపోగండడు. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-అపోగండడు. పాలపాపడు: చూ, శిశువు; విణ. 2. చొట్టపోయిన శరీరముగలవాడు. అంగవికలుడు: చూ, లేవజాలనివాడు; 3. కురుగులవాడు: చూ, రూ-అపోగండడు. అపోదకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మట్టుబచ్చేటి: చూ, బచ్చేలి.

అపోసానము. వై. వి. అపోశనమ్. భోజనము వృద్ధు పుడింట జలముపోసికొని మంత్రేయై ద్వకముగాఁబచ్చుకొనుట, రూ-అపానము. అపోసనము, అపోసము చూ, మధాచమనము. అపాహము. సం. వి. అ. పుం. రేవిది ఊహించుట; ఊహించుట: చూ, యోచన.

అప్త చూ, రూ-అపుడు. [ధేనువు. అప్తపు. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. యజ్ఞశ్రువు: చూ, అప్తారామము. అం. సోమయజ్ఞము లయిదింటిలో నొకటి. చూ, సోమయజ్ఞములు.

అప్స. వై. వి. 1. అమృతము. రూ-అప. తండిరి. అచ్చ. యు. కాం. 05: చూ, పితరుడు; 2. అమృ. రూ-అప. తల్లి: చూ, మాత. 1; 3. అక్క, రూ-అప: చూ, శ్రేష్ఠ. 4; 4. అన్న: చూ, శ్రేష్ఠుడు. 1; వై. అన్య.

5. అశ్చర్యమును తెలుపుడు. రూ-అప్స. అమృదితహందు అవృష్ట. సా. 1, అ. 81: చూ, వింత. 1.

అప్సగించు. వై. స. క్రి. అగ్న: చూ, వశప అచు; 2. అగ్నించు. కదిలముగా కాపాడు మని యొప్పగించు: చూ, ఒప్పగించు.

అప్సగింతి వై. వి. అగ్ని: చూ, ఒప్పగింత.

అప్సచి వై. వి. రూ- అప్సచి. అపూకమిను ధీత్యము: చూ, ధీత్యము.

అప్సచిలు. వై. వి. బ. రూ-అప్సచిలు చందా. 2, అ. 8: చూ, బాలకీర్తి.

అప్సచిలు. వై. వి. బ. —వై.—

అప్సటము. వై. వి. రేనది: చూ, పర్వతము. 2.

అప్సటి. వై. అన్య. పునశ్శకము: చూ, సందియు.

అప్సడము. వై. వి. అప్సట. ఒకధీత్యము. కళా. 7, అ. 81: చూ, ఏత్యము.

అప్సణ. వై. వి. అప్సణ. రూ-అప్సక, అప్స: చూ, సులవు. [వరుణుడు. 1.

అప్సశి. సం. వి. ఇ. పుం. నీటితీడు: చూ,

అప్సన. వై. వి. 1. అప్సణ: చూ, రూ-అప్సణ. సుక 2, అ. 215, 2 పన్ను: చూ, సిస్తు. 1.

అప్సనము. వై. వి. 1. రూ-అప్సన, పన్ను: చూ, సిస్తు 1; 2. కట్నము, కానుక: చూ, లంచము; 3. అగ్ని: అప్సగింత: చూ, ఒప్పగింత. వా. 4. ఉచితము. "అప్సనపు మెతుకులులిన్నాను."

అప్సనసేయు. వై. స. క్రి. 1. (అప్సనము + సేయు) చెప్ప: చూ, కంచింపు; 2. అప్సగించు: చూ, వశపంచు.

అప్సము. అం. 1. అప్సనములలో నొకటి: చూ, పనువులు; వై. వి. (1) అపూకము. గుడా పూవమును ధీత్యము: చూ, ధీత్యము.

అప్సకము. వై. వి. 1. అప్సకము. చూ, అప్సకము.

ము: చూ, భక్త్యము; 2. అపాఠము. అవ్యయం: చూ, చేతన. 1; 3. వేగము: చూ, వేగము. 3.

అవ్యయములు. వై. వి. బి: చూ, బాలకీర్తిడ.

అవ్యయము. వై. స. కి. 1. కాకు: చూ, స్పృశించు; 2. కష్ట. స్వా. 5, ఆ. 85: చూ, మూయు. 1; 3. చేతులు: చూ, పట్టించు; 4. ఆశ్రయించు: చూ, మొగరించు; 5. గృహించు. వై. 8, ఆ. 133 చూ, పుచ్చుకొను; 6. నిశిపాదనాస్తు. ఉ. రా. 6, ఆ. 207 చూ, పొము. 4; 7. మన్నులోనగువానిని దీక్షముగా పూయు. వై. 2, ఆ. 141 చూ, పూయు; వై. ఆ. కి. 8 ఉత్సాహించు, సమకట్టు. చూ, యశించు చేతన.

అవ్యయం. వై. వి. అపాఠము. చేపట చూ,

అవ్యయము. దే. అ. 1 ఎల్లప్పుడు. సక. 1 ఆ. 339: చూ, సతము. 2; వి. 2. మిమిషులచేతద్రవ్యబడిన చిన్న నీటికాలువ: చూ, నది.

అపా. వై. అవ్యయం. అశ్వరథాగ్రకము.

రా. వి. 1, ఆ. 59: చూ, వింత. 1.

అపాటున. దే. అవ్యయం. రూ. అపాటున: చూ, డబ్బాటు.

అపాదులు. పా. అపాదులకు నడియగు. ఉదా.

అవ్యయమున, ఉద్దేశ్యము. మొ.

అపిచ్చినవాడు. అం. 1. గయాపిండవానార్థులు ముప్పైతొమ్మిదిమందిలో నొకడు. చూ, గయాపిండవానార్థులు; 2. మా, ఋణదార.

అపిచ్చే. ద్వ. స. కి. చూ, బహుచ్చే.

అపిష్టము. సం. వి. ఆ. స. అగ్ని చూ, వర్షము. 1.

అపిలు. వా. వి. కి. 108: దిక్పాత్రులైన వై. వై. నాగము

పథవారి తిరునాళ వినపము.

అపిష్టము. సం. వి. కి. బి. 1. జలము: చూ, నది

లము; దే. వి. (1) అవ్యయ: చూ, బాక. 2; అం. 4. దివ్యములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, దివ్యములు; 4. మూర్తులువనిమిమిటిలోనొకటి: చూ, మూర్తులు; 5. సంచభూతములలో నొకటి: చూ, సంచభూతములు.

అపృచ్ఛము. ద్వ. వి. స. (అపృచ్ఛ + అవ్యయ) చూ, ఎడత దడవ.

అపృచ్ఛము. ద్వ. వి. ఏ (ఆ + పృచ్ఛ). 1. అకాలము. నృచ్ఛిమంగులకాలవాచకములు. అం. 3, అపృచ్ఛ-మా-అపృచ్ఛ; ద్వి. 2 — వై. —

అపృచ్ఛే. వా. వి. 1. చూ, ఇప్పుడే; 2. అంతముండే; 3. ఆవంటనే.

అపృచ్ఛ. మి. వి. ఆకాశము: చూ, న్యాయము. 1.

అపృచ్ఛము. దే. అ. కి. రూ. అపృచ్ఛము: చూ, ఋణము. [వా, అపృచ్ఛములు.

అపృచ్ఛము. అం. అపృచ్ఛములలో నొకటి అపృచ్ఛపుచ్చుకొను. అం. వివాదములు చదువని మిదంటలో నొకటి. చూ, వివాదములు.

అపృచ్ఛిచ్చే. దే. స. కి. చూ, ఋణమిచ్చే.

అపృచ్ఛకాపు. దే. వి. అపృచ్ఛపుచ్చుకొన్నవాడు: చూ, భనగాగ్రహకుడు.

అపృచ్ఛము. దే. వి. — వై. —

అపృచ్ఛవాడు. కే. వి. అపృచ్ఛించవాడు: చూ, ఉత్తమగుడు.

అపృచ్ఛము. కే. అ. కి. చూ, రూ. అపృచ్ఛము.

అపృచ్ఛిడుల. ద్వ. వి. చూ, విగణము.

అపృచ్ఛకాశము. అం. వి. ఆ. స. అగ్ని, కానరానిచేక్క, బాహ్యచేక్క: చూ, నక్షత్రము. 1.

అపృచ్ఛములు. అం. దానకొనుచుండు, కీర్తులొందు, నిగమాకానినాట, విద్వాంసులులేనిచో, కమలములతో, అపృచ్ఛములేనిచుండు, కీర్తులలేని గృహము, పగలుడుగానియాడుడి, చేట్టాలులేనియును. (9)

అపరికృతానేకవిషయశ్లేషము. అం. ఒకానొక

అలంకారము: చూ, అలంకారము. 3 (చూ,

హేతువు 2.) [చూ, స్వస్తిము. 2.

అపరిగూఢము. సం. విణ. వ్యాసలతలబొందినది

అపరితాళము. సం. వి. అ. పుం. చూ, వాగము. 2.

అపరిశిష్టత్తి. సం. ౧. ఇ. స్త్రీ. ఏమియునో

చేగవావుట [బన్నము. 2

అపరిశిష్ట. సం. వి. అ. స్త్రీ. అగారము చూ,

అపరిహితము. సం. విణ. వాగములేనిది చూ,

కాశ్యరము.

అపరిశీలము. అం. (అపరిశీలకము) పరకోష

ములు పదునేడింటిలో నొకటి: చూ, పది

దోషములు. (కాస్త్రపురాణాదులలోని మా

టలువాడుట.) ఉ. పరిమాణంబు విన్న

రక్షించేయకగాక పరిమాణము విష్ణునామపర్యా

యంబుగా విష్ణుసూక్తిని నామ స్తోత్రంబున

గలదు. కావుననిది యెల్లరకు సుబోధకము

గామియెనిశ్చేదింపటకుఁగారణము. (ఉ॥౮॥)

(చూ, కావ్యగోషములు.) క్రంచేయించే. 2.

అపరిశ్రుతుము. సం. విణ. కరుపించేది: చూ,

అపరిశ్రుతువిజయక్షానము. అం. అభిజ్ఞలాటింటి

లోనొకటి: చూ, అభిజ్ఞలు.

అపరిధానము. సం. వి. అ. న. పరిధానము కాని

ది' అంగము, అపారిగ్రహము, ఉపసర్జనము,

గుణము.

అపరిమాణము. సం. వి. అ. న. తప్పపరిమాణ

ము, పరిమాణముచేసి తప్పచెప్పిన శేరము:

చూ, శేరము. [చూ, వేలుపు.

అపరిమేయండు. సం. వి. అ. పుం: దేవుడు:

అపరియుక్తము. అం. పరికోషములు పదునే

డింటిలో నొకటి: చూ, పదిదోషములు.

(కవులు పరియోగించనిది.) ముడ్డిమున్నగు

నీచజనులే వాడఁబడుకొట్టములను బ్రయో

గించరాదు. ముడ్డివిషయమై చెప్పవలసినవి

వస్తువు తదగ్రబోధకమగు విజ్ఞానగుణములు

పరియోగించవలెను. బూతులు కావ్యరచన

యందుపరియోగించరాదు సంభోగాదికర్తృత్వ

మును నెనుగొట్టములునిందియములు (ఉ॥౮॥):

(చూ, కావ్యగోషములు)

అపరియోజకము. సం. వి. అ. చూ, వర్ణము;

అం. 2. పదిదోషములు పదునేడింటిలో

నొకటి. విశేషములేకుండుట చూ, పరికో

షములు. (చూ, కావ్యగోషములు) గ్రామండు.

అపరియోజకుండు. సం. విణ. చూ, నిట్టయో

అపరియోజనము. సం. విణ: చూ, అపరియో

జకము. [బాటు.

అపరివృత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చూ, మగల

అపరిశస్తము. సం. విణ: చూ, ఓగు.

అపరిసక్తనిశ్చేధన్యాయము. పా. వెనుకటి గ్రం

థమువలన నెదియేని యొకటి సంబంధములేని

స్థలమందుఁగూడ బ్రసిక్తించి వస్తువు దానిని

నిశ్చేదింపవలయును గాని పరిసక్తించేది

నిశ్చేదింపఁగూడదు ఎట్లైన. — ప్రాతఃకాలం

బునఁబువ్వులు వికసించేయ. అనువాక్యముచే,

నెల్లపూవులు వికసించేట చేప్పఁగాఁగలువ

పువ్వులకుఁగూడ వికాసము పరిసక్తించినది.

కావునఁ గలువలు వికసించేవని నిశ్చేదిం

పలయును. ఇది పరిసక్తనిశ్చేధము. చీకటి

తెల్లగానుండదు. అని చెప్పుట అపరిసక్త

నిశ్చేధము అనురీతి.

అపరిసిద్ధము. వా. సం. విణ. పరిసిద్ధముకానిది.

అపరిసిద్ధి. సం. విణ: చూ, రహస్యము.

అపరిస్థోపముము. అం. అర్థకోషములు పది

నెనిమిదింటిలోనొకటి: చూ, అర్థకోషములు.

అపరిస్తుతతుల్యయోగిత. అం. ఒకానొక అలం

కారము: చూ, అలంకారము. 3. (చూ,

హేతువు. 2.) (ఇట్లు అపరిస్తుత పరిశోధన

అపరిస్తుతపరిపంగము.)

అవధానము. అం. 1. —పై—;
2. వి. అ. పుం. సంబాధములేని సంభాషణ
చూ, అధికవర్ణము.

అవధానము. సం. విణ. సంబంధము లేనిది:
చూ, అసంగతము. 2. [చూ, భూమి. 1.

అవధానము. సం. విణ. దున్ననిది. (నేల)

అపాకృతము. సం. విణ. 1. చేపబడినది:
చూ, ఉపసంకర్షము. 1; 2. విధింపబడినది:
చూ, విధింపబడినది; 3. అపాకృతముగా
బంగారము, మండిబంగారము, మేలిమి
చూ, లోహము 1.

అపాకృతము. సం. విణ. చూ, పుష్పములు
అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. అం. మల్లకాస్త్రమునందలి పంచాంగ
ములు ముప్పదిరెండింటిలో నొకటి: చూ,
పంచాంగములు.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అపాకృతము. సం. వి. అ. న. చూ, అపాకృతము.

అబాధకుడు. సం. విణ. 1. అడ్డంకిలేనివాడు; చూ, నిరంగులు; 2. చూ, కాంతుడు.

అబాధము. సం. విణ: చూ, రూ- ఆబాంధము.

అబిసీలు. డే. వి. బ. వాహ్యలి, వేడుకగానిరు గట. చంద్రాం. 4, ఆ. 192: చూ, విహాము. 1.

అబ్బ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అచ్చి:చూ, అక్షి. 1; 2. సురాధేదిము: చూ, సుగ. 1.

అబ్బిడిను. సం. వి. ఆ. పుం. నలున: చూ, బ్రాహ్మ. 1.

అబ్బిడిము సం. వి. ఆ. న. చూ, తామర తేకు. [నూర్మిడు

అబ్బింపువుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, అబ్బింపుడు.

అబ్బిగివుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, అబ్బింపుడు.

అబ్బము. సం. వి. ఆ. న. 1. చూ, అంధోము 1;

2: చూ, అంధోము. 2; 3. ఉచ్చు: చూ,

లవణము. 1, పుం. న. 4. ఉంఖము: చూ,

సంఖ 1; పుం. 5. ఎల్లగన్నేది న. చూ,

వాచుమా కము; 6. చూ, అక్షి. 1;

7. నీరుపర్చిబ్బి న: చూ, పర్చిబ్బి; 8 ముచ్చ

*: చూ, రాజక తేరుక. [బ్రాహ్మ. 1.

అబ్బయోని. సం. వి. ఇ. పుం. నలున: చూ,

అబ్బనాళానుడు సం. వి. ఆ. పుం: చూ, కివుడు.

అబ్బారి. సం. వి. ఇ. పుం. వేదమామ: చూ,

హివాంగపు. [2. వజ్జ: చూ, వైద్యుడు.

అబ్బాడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. —వై.—;

అబ్బము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వేడాది: చూ,

సంశ్చము; 2. అద్దము: చూ, ముకురము;

3. కొండ: చూ, చిర్విరిము; 4. ఒకానొక

కొండ: చూ, పర్వతిము; 5. కుంగ *: చూ,

తృణము. 1; 6. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1;

7. కుండ: చూ, భాండము. 2.

అబ్బుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, కివుడు;

2: చూ, కూర్మడు.

అబ్బి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, సముద్రము;

2. కొలను. చూ, పగమ్మ. 1; 3. ఏలు:

చూ, నది; స. 4: చూ, నాలుగు.

అబ్బికిము. సం. వి. ఆ. పుం. సముద్రపు

నుగుగు: చూ, ఘేనము. [అక్షి. 1.

అబ్బిణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అక్షి. డేవి: చూ,

అబ్బిణము. సం. వి. ఆ. న. 1. అచ్చి:చూ:

చూ, వేలుపు:కెట్టు; 2. ఉచ్చు: చూ, లవ

ణము. 1.

అబ్బింపుడు సం. వి. ఆ. పుం. 1. అబ్బు: చూ,

వైద్యుడు; 2. చూ, అబ్బారి; 3. రాహువు,

తంగాము. చూ, రాహువు. 1-2; 4. చూ,

నూర్మిడు. [చూ, సుధ. 1.

అబ్బింపుము సం. వి. ఆ. న. అబ్బు:చూ:

అబ్బింపుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, అబ్బారి.

అబ్బింపుము సం. వి. ఆ. పుం. పగము చూ,

రత్నిము. 1. [సూమి. 1.

అబ్బిమేళి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పుడమి: చూ,

అబ్బిగపు సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఏలు: చూ,

నది.

అబ్బు. వ. వి. 1. అబ్బుక. రంకిరి: చూ,

పెకరిండు. 1; అప్య. 2. సంతాపార్థము.

(అమేరికీతమంను అబ్బుబ్బ. అబ్బుబ్బు.)

రూ-అబ్బా: చూ, సంతాపము.

అబ్బుకాడు. ద్వి. విణ: చూ, మూర్ఖుడు.

అబ్బుగము 1. వై. వి. అబ్బుగము. అబ్బుగము:

చూ, వింత. 1; విణ. 2. మేగలేది. అచ్చ.

యు. కాం. 188: చూ, అపాకము. 3.

అబ్బాటు డే. వి. 1. అకస్మాత్తు:చూ, డబ్బా

టు; 2. అనసమ్మగ్గువ వలనగలిగెడు కాక.

పా. 5, ఆ. 71: చూ, సంతాపము.

అబ్బాయి. డే. వి. 1. బాలాడు: చూ, కికువు;

2. కొమరుడు:చూ, పుక్కిడు. 1.

అభ్యాసాడు. నే. అ. కి. (అభ్యాస + అడు) తొట్టుచుండు: చూ, సంభ్రమించు.

అబ్బి. నే. వి. మా-అబ్బి. 1. బాలుడు: చూ, శిశువు; వా. 2. పయస్సవచ్చివారిని పు అబ్బి — వై — [లోబడు

అబ్బి. వై. అ. కి. అబ్-అబ్బి. చూ, అబ్బిగవ పు వై అ. కి (అబ్బిరము + పడు) రూ. అ. అ. పడు: చూ, వజ్రంను.

అబ్బిపాటు. వై. వి. (అబ్బిరము + పాటు.) రూ. అ. అ. పాటు. అబ్బియ: చూ, వింత్. 1.

అబ్బిపువ్వు. మా. పొన్న, మొక్కపొన్న, కొన్న మొదిలగు కొన్ని గుండులలో కొండ నుంచి కర్పనములు పుంకి బయలు పడ నే. లో నీకొచ్చుచు అసామాన్యపువ్వులు (అ డ్దెంటిన్ గూట్టు.)

అబ్బిగము. వై. వి. విణ రూ. అ. అ. గుండు చూ, వింత్. 1; విణ. 2. అబ్బి గుండు, అబ్బిగము కథా. 5, అ. 15) చూ, కొత్తి. 2.

అబ్బెండ. నే. వి. ఒకానొక పుంకి. య. 4, అ, 20. చూ, పుంకి.

అబ్బెనము. వై. వి. అభ్యాసం. కాశి. 5. అ 232; వై. 1, అ. 85. చూ, అభ్యాసము.

అబ్బిగడు. వై. అ. కి: మా, మా-అబ్బిగడు అబ్బిము. వై. వి. విణ. చూ, మా-అబ్బిగడు

అబ్బిగ్మచర్యము. సం. వి. అ. న. ప్రీతి పురు ఘటకలయిక, రతి: చూ, సంయోగము.

అబ్బిగ్మగ్మము. సం. విణ. 1. చేపరగనిది చూ, అవధ్యము; (పాట్యముండు అభ్యాస నుకూట.

అబ్బిగ్మగ్మము. సం. విణ. చేపరగనివాడు. అభ్యాస. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము అభంగము. అం. జన్యతాళములు తొంబదియ టింటిలో కాశి: చూ, జన్యతాళములు.

అభంగము. సం. విణ. భంగముకానిది. (భంగము శక్తింనునది.)

అభిలండు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుడు. అభయ. సం. వి. అ. ప్రీతి కరి: చూ, వాని తకి.

అభిము. సం. వి. అ. క. 1. శక్తిము: చూ, అట్టివేయ; విణ. 2. ధ్యముశేరి: చూ, అభిము.

అభియుడు. సం. వి. చూ, అభియు. అభిము. సం. వి. అ. పుం. శక్తి: చూ, పుంకు.

అభిపుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, శివుడు; విణ. 2. పుట్టుక లేనివాడు.

అభిగ్మము. సం. వి. అ. న. 1. అభిగ్మము: చూ, బీదతి: య, వి. 2. భాగ్యముశేరి, ఎద్దె: చూ, గీతనము.

అభిగ్మము. సం. వి. అ. న. 1. ఏరియులేమి: చూ, హిమ: 1; 2. చూ: చూ, ముగియ.

అభిగ్మనాగ్మము. పా. అ. దారి: చూ, మై పుంకు: చూ, అభిగ్మము. గా. తో మన: చూ, పుంకు: చూ, అభిగ్మము.

అభిపుడు. సం. విణ: చూ, బీదనాడు.

అభిగ్మము. సం. వి. అ. న. మాటలేమి: చూ, పుంకు. [చూ. 3.

అభిగ్మము. సం. విణ. మూలగవా: చూ,

అభిగ్మము. పా. ఉ. — మూడుకము లవాడు; బహుద్రీపి — చరి: చూ, శివు: మానగర్భబహుద్రీపి. — తమ్మి: చూ, సమానము. 1

అభిగ్మము. వా. విణ. భిన్నా: పా. చూ, కలి గియుండునది: చూ, అభిగ్మ.

అభిగ్మ. వా. విణ. — వై —

భి. సం. అవ్య. 1. గుఱుకు: చూ, లక్షణము. 1;
2. ఇటువంటిదని చెప్పట; 3. మరలమరల:
చూ, చెందియు; ద్రి 4. అంశము, వంతు:
చూ, భాగము. 1; 5. అభియుఖము, ఎదురు:
చూ, ముందఱ. 1; ఉప. 8. 'అభి' అను
ఉపసర్గతోజేరిన శబ్దములు. — అభిభారము,
అభివాదము, అభిక్షేపము, అభివృద్ధి, అభి
యానము. [వలపుకాదు.

భిక్షుడు సం. విణ. రూ-అభిక్షుడు చూ,
భిక్షుతి. అం. 1. ఛందస్సునిగునది యాతీంటి
లోనొకటి: చూ, ఛందస్సులు; న. 2 ఇరు
వదియైదు.

భిక్రమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, అరిక్ర
మము. 2; 2. ఒకటివెంబడి యొకటి.

భిక్ష్యము. సం. అవ్య. రూ- అభిక్ష్యము. 1. అస
శృద్ధకము, మఱిన్ని మాటిమాటికి: చూ,
శిశ్యుడు; 2 శిష్యులు: చూ, వేగము. 3;
3 ముఖ్యము: చూ, శ్రేయ్యము; 4. ఎల్లపుడు:
చూ, సతతము. 2.

భిక్ష్మ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. నామధేయము:
చూ, పేరు. 1; 2. చూ, యశస్సు; 3. కాంతి:
చూ, నెలుతురు. 1. [ప్రాస్తము. 1.

భిగిరిము. సం. విణ. పొందఁబడినది. చూ,

భిగమనము. సం. వి. అ. న. 1. చెలిమి: చూ,
న్నేహము. 1; 2. జయమునకయి యెదురు
కొనిపోవుట: చూ, లూట. 4.

భిగమము. సం. వి. అ. పుం. — పై —

భిగమ్యము. సం. విణ. పొందఁదగినది: చూ,
పొగివ్యము. [అభివన్నము.

భిగిస్తము. సం. విణ. మింగఁబడినది: చూ,

భిగిహాణము. సం. వి. అ. పుం. ఎదురుగా
దొంగిలించుట, తెరువాటు: చూ, ముచ్చి

భిగిహము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎదురుకొని.
పోయి మాకగ్నించుట: చూ, లూట. 4;

2. చగకెదురు: చూ, లూట. 4; 3: చూ,
మర్యాద; 4: చూ, అభిగ్రహణము.

అభిగ్రహణము. సం. వి. అ. పుం. అభియుక్తుఁ
డు: చూ, చగకెదురు.

అభిఘరించు. సం. స. కి. నెయ్యిమిడుచు, ద్రవ.
ద్రవ్యమును బొట్టుబొట్టుగామిడుచు. చూ,
మిడుచు.

అభిఘాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. తాడనము,
కొట్టు: చూ, మొత్తు. 1; పా. 2. అభిఘాత
జ్వరము. (దప్పి, ఒడలునొప్పి, చెమట, కల్ల
లుపల్కుట, చేల్లన, గగుర్నాలు, జ్వరతీవ్ర
ముగలది.) చూ, రోగము. 1.

అభిఘాతి. సం. వి. న. పుం. చగవాడు: చూ,
శత్రువు. 1. [తెలము. 2.

అభిఘార. సం. వి. అ. స్త్రీ. నెయ్యి: చూ,
అభిఘారము. సం. వి. అ. పుం. 1. తిరుగఁబోత:
చూ, పొగుపు; వా. 2. నెయ్యివడ్డించుట.

అభిచరించు. సం. అ. కి. చూ, సంచరించు.

అభినరుడు. సం. విణ. తోడివాడు: చూ,
సహాయుడు. 1.

అభిచారము. సం. వి. అ. పుం. హింసార్థమైన
హోమకర్మము: చూ, హింసాకర్మ.

అభిజనము. సం. వి. అ. పుం. 1. జన్మభూమి:
చూ, పుట్టుచోటు; 2. కులము: చూ, వంగ
డము; 3. కులాగతమైన తెక్కములోనగు
విరుదు: చూ, విరుదము; 4. పొగడిక: చూ,
స్తోత్రము; 5. గోత్రము: చూ, పగవరము. 1.

అభిజాతుడు. సం. విణ. 1. మంచికులమునఁ
బుట్టినవాడు, అంగములతో కదము చేదువు.
కొన్నవాడు: చూ, సజ్జనుడు; 2. చేదువరి:
చూ, విద్యాంనుడు; 3. తగవరి: చూ, న్యాయా
ధిపతి.

అభిజిత్తు. సం. వి. క. స్త్రీ. 1. చగటఁబడు నాణ్యు
గడియలమీద గెండుగడియల కాలుము.

2. కావరాని మౌక్తిక, కామృతకృత్: చూ, అభిధ్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పరద్రవ్యాపేక్ష: నక్షత్రము. 1.

అభిజ్ఞలు. అం. దివ్యదృష్టి, దివ్యశోభనము, పూర్వనివాసానుస్మృతి, పూర్వజ్ఞానము, అపరిత్యక్తవిజయజ్ఞానము, వియ్యమనాగమ నవ్యుదాది లక్షణమునబుద్ధి. (8.)

అభిజ్ఞానము. సం. వి. ఆ. న. 1. గుణులు: చూ, లక్షణము. 1; 2. తెలివి: చూ, బుద్ధి.

అభిజ్ఞానకామంతలము. అం. కాలిదానకృతము: చూ, కావ్యనాటకములు.

అభిజ్ఞానుడు. సం. విణ. శేషులి చూ, సమర్థుడు.

అభిరత్న. అం. సంచారీభావమునబుట్టినదృష్ట్యు లిరువదింటిలో నొకటి: చూ, సంచారీభావ మునబుట్టినదృష్ట్యులు.

అభిరము. సం. వి. ఆ. న. 1. దిగ్గజ: చూ, సమీపము. 1; 2. ఇరు దిగులు: చూ, పార్శ్వము. 2; 3. కిక్కురిము: చూ, వేగము. 3; 4. అంతయు: చూ, సర్వము; 5. ఎదురు: చూ, ముందిఅ. 1.

అభితిక్రమము. అం. తిర్క్యక్రమబంధము తెనిమి దింటిలో నొకటి: చూ, తిర్క్యక్రమబంధ ములు. పీఠీంచే.

అభిదర్శించే. సం. స. కి. మేమే: చూ,

అభిధ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఒకకల్పవృత్తి సంకే తితములగు పదపదార్థముల సంబంధము: చూ, వృత్తి— ఇవిమూడు. — అభిధ, లక్షణ, వ్యంజన. [శేరు 1

అభిధానము. సం. వి. ఆ. న. నామము: చూ,

అభిధానములధ్వని. అం. విషయీతాన్య పదవా చ్యము, అసంలక్ష్యకృమవ్యంగ్యము, సపాప రూపము. [చూ, సూచకము. 8.

అభిధానకము. సం. విణ. తెలియచేయుట:

అభిధానము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, అభిధా నము; 2. శబ్దము: చూ, దీక్ష.

అభిధ్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పరద్రవ్యాపేక్ష: చూ, వాంఛ.

అభినందనము. సం. వి. ఆ. న. సంకోచించు: చూ, సంకోచము; 2: చూ, సంకోచము.

అభినంది. సం. వి. న. ఘం. తాళపాణికలా భేదము. జన్యతాళములతోంబదియాజింటిలో నొకటి: చూ, జన్యతాళములు.

అభినందించే. సం. ఆ. కి. 1: చూ, సంకో పించే; స. కి. 2: చూ, స్తుతించే.

అభినయద్వందము. అం. భరతకాస్త్రగ్రంథం లలోనొకటి: చూ, భరతకాస్త్రగ్రంథములు.

అభినయము. సం. వి. ఆ. పుం. శనయొక్కగాని ఇతరులయొక్కగాని యాపిప్రాయములను దెలుపు పాస్తాచలనము (ఇదచశస్త్రిధము. 1. ఆచార్యము—సూత్రానుబంధే గలిగినది; 2. వాచికము—వాక్కుచేతగలిగినది, 3. అంగము—అంగముచేతగలిగినది; 4. సాస్త్రి కము—సస్త్రిముచేతగలిగినది); చూ, వ్యంజ కము 1.

అభినయములు. అం. అంగము, వాచికము. ఆచార్యము, సాస్త్రికము. (4)

అభినయరాగసమ్మతి. పా. అభినయించి సభితుల రంజించుట. [యంతములు. (2)

అభినయనాస్తిములు. పా. సంయంతములు, అసం అభినయించే. సం. స. కి. అంగవ్యాసాగులచే అర్థమును సూచించే.

అభినయనపుండ్రు అం. కాస్త్రవ్యవస్థలలోనొ కడు: చూ, కాస్త్రవ్యవస్థలు.

అభినవము. సం. విణ. కొద్ది: చూ, సూక్ష్మము.

అభినవోద్భిజ్ఞము. సం. విణ. కొద్ది మొదట: చూ, మొక్క. 1. (మంగు.

అభిని. నై. వా. వి.=అపిశేషన: చూ, నల్ల అభినిపాలు. నై. వా. వి. నల్లమందుపాలు.

అభినిర్మూలము. సం. వి. ౪. పుం. మూర్ఖుడే
స్తమించువేళ నిద్రించువాడు. (వ్యతిఃచూ,
అభినిర్మూలము.)

అభినిర్మాణము. సం. వి. ఆ. పుం. గెలుపనిచ్చ
యించినరాజు పర్యాయము, యాత్రః చూ.
పర్యాయము.

అభినివేశము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. చొరన
చూ, పర్యవేశము; 2. శృంగారము, ప్రభు
కోలు: చూ, పర్యవేశము. 1; 3. ఏదేనో
కపనిని తప్పక చేసెదనని దృఢముగా చెప్పటం:
చూ, పర్యవేశము. 1.

అభినిష్ఠానము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అక్కడము:
చూ, వర్జము. 1; 2. రెండునున్నలు: చూ,
వినిష్ఠానము. 1.

అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. 1. న్యాయముతోఁగూడి
నది: చూ, యోగ్యము. 2; 2. సంస్కరిం
పఁబడినది; 3. కోపముగలది: చూ, ఆయ
ము. [బుండు

అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. కోపి: చూ, రోష
అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. స్తుతింపఁబడినది: చూ,
స్తుతము.

అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. స్తుతి, పొగడ్త: చూ,
స్తోత్రము. [స్తుతింపు

అభినిరంజనము. సం. స. కి. పొగడ్త: చూ,
అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. భేదములేమి: చూ,
బుజ్జగింక. 1.

అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. అంతయు: చూ, సర్వము.

అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. న. 1. పెట్టుకొ
నుట, ఉంచుట: చూ, పెట్టుకోలు; పా,
2. సంధిగూడుములుగల యొకకోగము. (వాత
పిత్తగూడుములకలయికగలది.)

అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. 1. తప్పినది: చూ, అప
రాధము; 2. ఘృంగింపఁబడినది: చూ, అభిగ్ర
హము; 3. అపదపొందినది: చూ, అపదగ్రహము;

4. శరణుజొచ్చినది; 5. పగిలిపెట్టినది: చూ,
విజృంభము; 6. అంగీకరింపఁబడినది: చూ,
సమ్మతము.

అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. 1. అంగీకరింపఁబడిన
వాడు: చూ, ఈశోలుకాడు; 2. అపద
పొందినవాడు: చూ, కడగండ్లమారి; 3. తప్పు
చేసినవాడు: చూ, దోషి; 4. కనికరము
గలవాడు: చూ, దయాళువు; 5. శత్రువు
లచే నాకర్షింపఁబడినవాడు; 6. శరణు
జొచ్చినవాడు; శరణు చొరదగినవాడు:
చూ, శరణియుడు. [చూ, రత్నము. 1.

అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. పుం. పగడము:
అభినిరంజనము. పా. ఉద్దేశముతోఁగూడు.

అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. పుం. తలఁపు
చూ, విషయము. 4.

అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. తలఁపఁబడినది: చూ,
ఇతము. [చూ, పహేలనము.

అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. పుం. తిరస్కారము:
అభినిరంజనము సం. స. కి. అనాదరించు: చూ,
తిరస్కరించు.

అభినిరంజనము. ఉప. ఇనట 'అభి' అనునది ధాత్వ
గ్రమునుతీరస్కారముఅను నర్థమునకు మార్చినది.

అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. న. రతి, కలయిక:
చూ, సంయోగము. [చూ, పహేలనము.

అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. తిరస్కరింపఁబడినది:
అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. పుం. ఆత్మగంధు
డు, విజయముగలవాడు: చూ, విజయ.

అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. న. 1. పిలుపు:
చూ, సంబోధనము; 2. మంత్రముచే సం
స్కరించుట.

అభినిరంజనము. సం. స. కి. 1. చీరు: చూ,
పిలుచు; 2. మంత్రముచే సంస్కరించు.

అభినిరంజనము. సం. వి. ఆ. పిలుపఁబడినది: చూ,
అపహేలనము.

అభిమతము. సం. వి. అ. న. 1. అంగీకారము

చూ, సమ్యక్తము; 2. సమ్మతియైనది: చూ, సమ్యక్తము.

అభిమరము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ. అభిమ-
ము. కయ్యము: చూ, యుద్ధము; 2. చేపు-
ట: చూ, వసయ్య; 3. కట్టు: చూ, బంధము. 1.

అభిమగ్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. కయ్యము:
చూ, యుద్ధము; 2. రాయిడి: చూ, పీడనము

అభిమగ్నము. సం. వి. అ. న. శ్రేయమున శక్తి-
గము అల్లనతడవుట: చూ, నిమగ్నము.

అభిమగ్నము. సం. ప. కి. శ్రేయమున శక్తిరము
అల్లనతడవు; చూ, నిమగ్నము. [శత్రువు. 1.

అభిమాతి. సం. వి. ఇ. పుం. పగతుడు: చూ,
అభిమానము. అం. శ్రేయపంచకములోకాటి:

చూ, శ్రేయపంచకములు.

అభిమానశ్రీ. అం. చతుర్విధశ్రీకులలో నొక-
టి: చూ, చతుర్విధశ్రీకులు.

అభిమానము. సం. వి. అ. పుం. 1. (ధనముల
చేగలిగెడు) గర్వము: చూ, హంకారము;
2. తలవి: చూ, బుద్ధి; 3. చెడిమి: చూ,
స్నేహము. 1; 4. చేపుట: చూ, వధము;
5. పొగడిక: చూ, స్తోత్రము.

అభిమాని. సం. వి. (న. ఈ. న.) అభిమాన-
ముగలవాడు.

అభిమానించు. సం. స. కి. చూ, సమ్మతించు.

అభిమానుడు. సం. వి. అ. పుం. బుద్ధుడేవుడు:
చూ, బుద్ధుడు. 1.

అభిముఖపుచేరిక. మి. వా. వి. మూర్ఖరశ్మి-
సోకుటకనువుగానేర్పడిన అకులయెదురుచే-
రిక. (జల్లెడుఅకులఅమరిక.) (అపోజట్టు)
చూ, అకుల అమరికలు. [హుహరించు. 1.

అభిముఖము. మి. అ. కి. ఎదురగు: చూ,

అభిముఖము. సం. వి. ఎదురుమొగమైనది:

చూ, ముందట. 1.

అభిముఖుడు. సం. వి. ఎదురుమొగమువాడు:

చూ, సమ్మతుడు. [శత్రువు. 1

అభిమూతి. సం. వి. ఇ. పుం. పగతుడు: చూ,
అభిమానము. సం. వి. అ. న. 1. జయమునకై
ఎదురుకొనిపోవుట: చూ, లూట. 4;
ఉప. 2. (ఇవట ధాత్యర్థమును 'యుద్ధము'
ను సగమునకు మార్చినది.)

అభియోగము. సం. వి. అసగలాడు: చూ,
బుద్ధుడు. 2; 2. అభిగ్రహించు: చూ,
పగకెదురు. [దు: చూ, పగదారు.

అభియోగము. సం. వి. బు. పుం. పగకెదిరిమవా:

అభియోగము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎదురు

కొనిపోయి యుక్కమించుట, అభిగ్రహము:

చూ, లూట. 4; 2. పగకెదిరించుట: చూ,

చాడి. 1; 3. పూరిక: చూ, యుద్ధము:

4. తిట్టు: చూ, కాచము. 1; 5. ఒట్టు: చూ,

శపథము; 6. అన్యరముకాటుట; 7 అపద్రో:

చూ, బస్మము. 2; 8. చూ, అపమాణు;

పా. 9. వ్యాజ్యము, సినికొనినలుచర్య.

అభియోగి. సం. వి. న. పుం. చూ, అభియోగము.

అభియోగించు. సం. స. కి. చూ, పగకెదిరించు.

అభిగతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇచ్చే: చూ, వాంఛ.

అభిరామమణి. అం. ఒకానొకకావ్యము: చూ,

కావ్యనాటకములు. [సాందర్యము.

అభిరామము. సం. వి. ఒప్పిదమైనది: చూ,

అభిరుచి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పేరాస: చూ,

వాంఛ; 2. కాంతి: చూ, వెలుగురు. 1.

అభిరుద్ధత. అం. పక్షగానగతమూర్ఖున లేడి

టిలోనొకటి: చూ, పక్షగానగతమూర్ఖునలు.

అభిరూపము. సం. వి. చూ, అభిరామము.

అభిరూపుడు. సం. వి. 1. ఒప్పిదముగలవాడు:

చూ, మూర్ఖుడు. 1; 2. చండితుడు:

చూ, దిద్దాంనుడు; 3. తగినవాడు: చూ, పూడికుడు.
 అభిలషించు. సం. స.కి.కోరు: చూ, వాంఛించే
 అభిలాషము. సం. వి. అ. పుం. భృవి, అలికిడి:
 చూ, స్వగము. 2.
 అభిలాషము. సం. వి. అ. పుం. పైర్లు మొదలగు
 నవికోయుట, కోరిక: చూ, లవనము.
 అభిలాష. సం. వి. అ. పుం. 1. కోరిక: చూ,
 వాంఛ; అం. 2. విచారింభములు నాలుగిం
 టిలో నొకటి: చూ, విచారింభములు.
 అభిలాషకుడు. సం. విణ. (ఏవిషయమందైనను
 తెంపులేని) అనగలవాడు. చూ, లబ్ధుడు. 3
 అభిలాషి. సం. విణ. ఇ. — పై. —
 అభిషండనము. సం. వి. అ. న. నతి: చూ,
 నమస్కారము. [చూ, పందారువు.
 అభివాదకుడు. సం. విణ. మొక్కిక్కువాడు.
 అభివాదనము. సం. వి. అ. న. 1. గోత్రనామ
 ములుపెట్టి పాదములు సోక మొక్కిక్కుట
 చూ, నమస్కారము; ఉప. 2. (ఇచ్చేధా
 త్యర్థమున “నమస్కారము” అను నర్థము
 నకుమార్చినది.) నియావు: చూ, ధేనువు.
 అభివాస్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. దూడలు బ్రతుక
 అభివీక్షించు. సం. స.కి.హేమ: చూ, వీక్షించు
 అభివృద్ధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అతిశయము.
 పెంపు: చూ, హెచ్చు. 2; ఉప. 2. (ఇచ్చే
 ట ‘అభి’ యనునది వ్యర్థమైనది.)
 అభిషేదనము. సం. వి. అ. న. 1. ఆకాంతి,
 అటుము: చూ, పురి. 4; 2. వేలుపెండ్లా
 మును సంపాదించుట; 3. కున్న పోతువుగ
 పైడికన్న చూ, కన్నె. 7.
 అభివృక్తము. సం. విణ. స్వప్రపణచేనది, విం
 ద్రియకము: చూ, వెల్లడి.
 అభివృక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చూడుదామము
 తోచుట: చూ, ప్రతిబింబము. 1.

అభివ్యాపించు. సం. అ. కి: చూ, వ్యాపించు.
 అభివ్యాసనన్ని పాతలక్షణము. చూ. వాచిత్త
 స్మయలు ఏకమై ముఖము మెఱుంగుననుండి
 అధిక నిద్రగలిగియుండుట. (అసాధ్యము.)
 అభిశంసనము. సం. వి. అ. న. దూఱు: చూ, నింద. 1.
 అభీశక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. దూఱుట: చూ,
 నింద. 1; 2. చేడుట: చూ, యాచన.
 అభీశస్త్రుడు. సం. విణ. 1. పరస్త్రీ గమనాది
 దోషములచే దూఱబడినవాడు, అక్షారి
 కుడు: చూ, దోసకారి.
 అభిశాపము. సం. వి. అ. పుం. ఊరిక మోసిన
 గొర్రె: చూ, నింద. 1.
 అభిషంగము. సం. వి. అ. పుం. రూ-అభిషం
 గము. 1. అ-పానము: చూ, బన్నము. 2;
 2. ట్టు: చూ, కాపము. 1; 3. తిరస్కా
 రము: చూ, వహేలనము; 4. తిట్టు. చూ,
 శిష్యము.
 అభిషేనము. సం. వి. అ. పుం. 1. కల్లు తేట. చూ,
 సురామండము; 2. జీన్నము: చూ, యజ్ఞము;
 3. మునుక: చూ, స్నానము. 1; 4. సోమ
 పానము, 5. కల్లు తాగినపుడు తినుటకై
 యావాలు మొదలయిన వారిచేత బొగచిన
 మాంసపుముక్క: చూ, మాంసము.
 అభిషిక్తము. సం. విణ. తలయంటు: చూ, స్నా
 నము. 1.
 అభిషుతము. సం. వి. అ. పుం. పులియబెట్టిన
 కడుగునీరు: చూ, కుక్కము. 1.
 అభిమరము. సం. వి. అ. పుం. రూ-అభిమరము:
 చూ, యుద్ధము.
 అభిషువు. సం. వి. ఉ. పుం. రూ-అభిషువు, కిర
 గము: చూ, మయూఖము. 1.
 అభిషేకము. సం. వి. అ. పుం. మునుక: చూ,
 స్నానము. 1; (అభిషేకములు, రాజ్యాభి
 షేకము, నూతాభిషేకము, పాదాభిషేకము)

మీకము); అం. 2. మోడకోపచారములలో నొకటి, స్నానము: చూ, ఉపచారములు; ఈచ. 3. (ఇచట "అభి" యనునది రెడగకము.) భిషేకించే సం. స. కి: చూ, మునిగించే. అభిషేకము. సం. వి. అ. న. నేనతో శత్రువు నెదుర్కొనిపోవుట: చూ, లూటే. 4. అభిష్టతము. సం. విణ. పొగ శబదినది: చూ, స్త్రాసము. అభిష్టము. సం. వి. అ. పుం. 1. కంటితెలులు చూ, బిడాలము 2; 2 మిక్కిలికాటుట చూ, సగ్గణము; 3. మిక్కిలి సంపది, లుపు: చూ, సమ్మిడ్డి, 4. రాగి గ్రేపాదులఁ బట్టిన శ్లేషము: చూ, కోకము. అభిష్టంగము సం. వి. అ. పుం. 1. కేరాస చూ, వాంఛ; 2. తిట్టు: చూ, కావము. 1. అభిసంధము. సం. వి. అ. పుం. కంటితెలులు: చూ, బిడాలము. [చూ, వంచన. అభిసంధానము. పం. వి. అ. వ. మోసపుచ్చేట. అభిసంహరము. సం. వి. అ. పుం. పోరు. చూ, యుద్ధము. [యెడదవాడు. అభిసంహితుడు. సం. విణ. దుర్బోధిచే అభిసగుడు. సం. విణ. తోడివాడు: చూ, సహాయుడు. 1. అభిసంచే సం. స. కి. ప్రియలొకరికరి సుద్దేశించే చూ, గుఱించే. అభిసారి. సం. విణ. (క. ఈ. న్.) 1. ఒకటి సుద్దేశించి పోవువాడు; అం. 2. భోగప్రసాదము లయిదింటిలో నొకటి: చూ, భోగప్రసాదములు. సారిక. అం. నాయక లెనమండ్రలో నొకరి: చూ, నాయకలు. (ప్రియునిగూర్చిసంశేర్థనమునకుఁజోయికి నాయక — దూరి, దా, సభి, చేటి, భార్యయి, పొలివేది,

లింగిని, శిల్పిని యనువాసనహాయులు.) అభిసారిము సం. వి. అ. పుం. 1. పగకరించిటు: చూ, లూటే. 4; 2 దొంగతనము: చూ, ముచ్చిచ్చి; 3. యుద్ధమునకు సమస్త బలము నాయిత్రపడుట: చూ, సక్యము. అభిసారము. సం. విణ. భాషితము, చెప్పబడినది: చూ, శబ్దము. 2. అభికుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కవిత్వము చెప్పవాడు, కవి: చూ, మాటలల్లవాడు; 2. ముక్కంటి: చూ, శివుడు; విణ. 3. ధియము లేనివాడు: చూ, నిగ్గుయుడు; 4. రూ-అభికుడు: చూ, నలపుకాడు; 5. దుష్టుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2; 3. లంకెకాడు: చూ, విటుడు. అభిక్ష్మము. సం. అన్య: చూ, రూ-అభిక్ష్మము. అభిప్సితము. సం. విణ. కోరఁబడినది: చూ, వాంఛ. [మరము. అభిమరము. సం. వి. అ. పుం. చూ, రూ-అభి అభిరుపత్తి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పిల్లపీచేగి: చూ, శతమాలి. [2. భీరువుకానిది. అభిరువు. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. —పై —: విణ. అభిశువు. సం. వి. ఈ. పుం. రూ-అభిశువు: 1. కిరణము: చూ, మయూఖము. 1; 2. రజ్జువు, పగ్గము: చూ, నూత్రిము. 1. అభిషువు. సం. వి. ఈ. పుం. —పై — అభిష్టము. సం. వి. అ. న. 1. కోరిక: చూ, వాంఛ; విణ. 2. కోరఁబడినది: చూ, వాంఛ; 3. మనస్సునకు పొరచినది: చూ, హృద్యము. అభూతము. సం. విణ. శేరగనిది. అభేదత్యము. సం. విణ. భేదములేనిది, కలుపుకొను: చూ, బుట్టెగింత. 1. అభేదము. సం. వి. అ. పుం. —పై — అభేద్యత. పా. ఇతరపదాగములను తనలోపగ్రతే కించనీయనికత్తి.

అభేద్యము. సం. విణ. భేదించడగనిది: అచ్చే
ద్యము: చూ, సాంద్రము. 2.

అభోజనము. సం. వి. అ. న. పస్తు: చూ, లంకణము
అభోజ్యభోజనము. అం. అజ్ఞానదాయకములు
తోమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, అజ్ఞానదా
యకములు.

అభ్యంక. సం. వి. అ. ప్రే, పుం. ఒకటిరెండు
సాద్గురక్షలు వేసినయాపు: చూ, ధేనువు.

అభ్యంగము. సం. వి. అ. పుం. తలయంటు
చూ, స్నానము. 1.

అభ్యంజనము. సం. వి. అ. పుం — పై.—

అభ్యంతరిమకు. మి. అ. కిర: చూ, నట్టుగడు

అభ్యంతరము. సం. వి. అ. న. 1 ఎల్లెనెమ్మ
లకు నడిమిచోటు: చూ, మంజులము. 1,
2. నడిమిచోటు. చూ, సందు. 6; 3 అడ్డము.
చూ, నిరోధము. 1; విణ. 4: చూ, అందన.

అభ్యక్తము. సం. విణ: చూ, అక్తము.

అభ్యగ్రిము. సం. వి. అ. న. 1. దాఁపు: చూ,
సమీపము. 1; విణ. 2. దాఁపైనది: చూ,
సమీపము. 1.

అభ్యనుక్ష. సం. వి. అ. ప్రే, చూ, నెలవు.

అభ్యమితుఁడు. సం. విణ: చూ, వ్యాధితుఁడు.

అభ్యమిత్రిణము. సం. వి. అ. పుం. శత్రువున
కేదురుగాఁబోవుట: చూ, లూటీ. 4.

అభ్యమిత్రియము. సం. వి. అ. పుం. — పై.—

అభ్యమిత్రియఁడు. సం. విణ. మగఁటిమితో నెప్పు
డు శత్రువుల కేదురుగాఁ బలుమాటు మోహ
రించువాఁడు: చూ, పగదారి.

అభ్యమిత్రియఁడు. సం. విణ. — పై.—

అభ్యమిత్రుఁడు. సం. విణ. — పై.—

అభ్యర్చన. సం. వి. అ. ప్రే. పూజ: చూ,
సమర్థ.

అభ్యర్చించు. సం. స. కిర: చూ, పూజించు.

అభ్యర్చితుఁడు. సం. విణ. పూజించబడిన
వాఁడు: చూ, పూజకుఁడు. 1.

అభ్యర్థము. సం. వి. అ. న. 1. దగ్గఱ: చూ,
సమీపము. 1; విణ. 2. సమీపమైనది: చూ,
సమీపము. 1.

అభ్యర్థి పా. సహాయముతోరువాఁడు, ఒక పదవి
కోజు పర్మియిచ్చి ముగ్యుఁడు.

అభ్యర్థించు. సం. స. కిర. 1: చూ, అక్షేపించు;
2. పార్థివించు చూ, వేడివాను.

అభ్యర్థికుఁడు. సం. విణ. 1. కోరికపడెనవాఁడు;
2 చూ, పార్థివకుఁడు

అభ్యర్థికుఁడు. సం. విణ: చూ, సమర్థుఁడు.

అభ్యర్థక్షణము. సం. వి. అ. న. వాటిసముల్లు
లోనగు వానినూడదీయుట: పైరుకు విహ
రమైన గాఢము మొదలైనవారిఁ బెఱుకుట
(అని కొందఱు): చూ, నిర్మాము.

అభ్యవస్కరించినము. సం. వి. అ. న. మోసమున
పరంకృము నాకృమించుట, గోఁపుడు,
ముట్ట (అకొఁదలు): చూ, లూటీ. 4.

అభ్యవహరము. సం. వి. అ. పుం. భోజనము,
సావడుట: చూ, సాపాటు.

అభ్యవహరించు. సం. స. కిర. భుజించు: చూ,
సావడు. [భుక్తము. 1.

అభ్యవహారము. సం. విణ. తినఁబడినది: చూ,

అభ్యవసము. సం. వి. అ. న. చూ, అభ్యసము.

అభ్యవసయము. సం. విణ. అభ్యసించఁబడినది:

అభ్యసితము, అభ్యసనము.

అభ్యసించు. సం. స. కిర. అలవాటు చేయు:
చూ, వాడుకపడు.

అభ్యసితము. సం. విణ: చూ, అభ్యసనయము.

అభ్యస్తము. సం. విణ. — పై.—

అభ్యాంకుఁడు. సం. విణ: చూ, వ్యాధికుఁడు.

అభ్యాసభ్యాసము. సం. వి. అ. న. అభ్యాసభ్యాస
ము, కల్పజగము: చూ, యుద్ధము.

అభ్యాసగతి. సం. వి. ఇ. పుం. భోజనసమయము నకు వచ్చినవాడు: చూ, పరదేశి.

అభ్యాసకుడు. సం. వి. అ. పుం. —వై.—

అభ్యాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. కయ్యము

చూ, యుద్ధము; 2: చూ, ఎదురుకొనించుట; 3: ఆడుపు: చూ, మొత్తము. 1; 4. దాపు: చూ, సమీపము. 1; 5. పగ: చూ, విరోధము. 1; 6. చోపు: చూ, మరణము.

అభ్యాసగారికుడు. సం. వి. ఇ. కుటుంబమునందు మిక్కిలి అశగలవాడు. చూ, లుబ్ధుడు 1.

అభ్యాసహారము. సం. వి. అ. న. పైబడుట

అభ్యాసదానము. సం. వి. అ. న. అభిముఖముగా

స్వీకరించుట, ఆంధము: చూ, యర్పము.

అభ్యాసధానము. సం. వి. అ. న. ఉంచుట: చూ, పెట్టుకోలు. [చూ, యుద్ధము.

అభ్యాసమర్దము. సం. వి. అ. పుం. జేగడము

అభ్యాసము. సం. వి. అ. న. 1 అంచే-అంగి, దాపు: చూ, సమీపము. 1; వి. 2. సమీపమైనది: చూ, సమీపము. 1.

అభ్యాసదనము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-అభ్యాసాదనము.

అభ్యాసపడు. మి. అ. కి: చూ, వాడుకపడు.

అభ్యాసము. సం. వి. అ. న. 1. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; 2. అత్యైసము, అలవాటు: చూ, స్వభావము; వి. 3. దాచైనది: చూ, సమీపము. 1.

అభ్యాసయోగము. అం. కే: సుపంచకము నందొకటి: చూ, కే: సుపంచకము.

అభ్యాసాదనము. సం. వి. అ. న. దోపుడు, ముట్టడి (అని కొందఱు): చూ, లూట. 4.

అభ్యాసాధనము. సం. వి. అ. న. —వై.—

అభ్యాసంబి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కుంభనకత్తియ: చూ, కంభలి.

అభ్యుచ్చయము. అం. ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు పండ్రిండింటిలో నొకటి: చూ, ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు. (చూ, అంకారము. 3.)

అభ్యుక్తానము. సం. వి. అ. న. ఇంటికివచ్చిన పెద్దలకుజేయు మర్యాద: చూ, అభ్యాసము. 2.

అభ్యుదయము. సం. వి. అ. పుం. 1. మేలుకొలుపు: చూ, సుభోదయము; అం. 2. ఏసీనతానముగేడింటిలోనొకటి: చూ, రహీనతానములు.

అభ్యుదీనము. సం. వి. అ. పుం. 1. మూర్ఖుడు ఉదయించువేళ నిద్రించువాడు. (వ్యతి: చూ, అభినిర్మూర్ఖుడు.); : ఇ. 2. పుట్టినవాడు: చూ, ఉదయించు.

అభ్యుచ్చించు. సం. న. కి. 1. పెల్లగడమ: చూ, భేల్లు 1; 2: చూ, మూలకస్త.

అభ్యుపగమము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇయ్యకోలు. చూ, సమృద్ధము; 2. పున్పికోలు: చూ, పునీగిగ్రహము. 1; 3. దాపు: చూ, సమీపము. 1.

అభ్యుపపత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అనుగ్రహము: చూ, పాకతము. 2; 2. వానసమానములతోటి స్వీకారము: చూ, పునీగిగ్రహము. 1.

అభ్యుపము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉడికినగుడ్డి: చూ, పాలి; 2. వానలెట్టిసగుడ్డి: చూ, పాలి; 3. వానలెట్టి వేచిన గుడ్డి: చూ, పాలి. (రూ-అభ్యుపము-అభ్యోపము.)

అభ్యుపము. సం. వి. అ. పుం. —వై.—

అభ్యోపము. సం. వి. అ. పుం. —వై.—

అభిభవము. పా. ఇదిభిభవము. — సహస్ర
భవము, శతభవము, అమృతీకరణయంత్రము
(ఇది క్షయలమోదనదమను)

అభిభవము. సం. వి. అ. న. 1. గిరిజను: చూ,
దేగడ; 2. కౌశాక కౌశభభస్మము: చూ,
భస్మములు; పా. 3. తరుకు కేకులనంటి ఖని
జను; అం. 4. రదక్షతిములు పదింటిలో
నొకటి: చూ, రదక్షతిములు.

అభిభవము. సం. వి. అ. పుం. పిట్ట: చూ, పక్షి.

అభిభవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వానకో
యిల. 2. [రాహువు. 2.]

అభిభవచక్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

అభిభవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రబులి*.

అభిభవయూరన్యాయము. పా. మేఘమును
జోచిన సెమిలికి సంతోషమునరీతి.

అభిభవకంగము. సం. వి. అ. పుం. ఇందుగిని
యేనుగు, విరావతము: చూ, హస్తీ.

అభిభవగ్రవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ముల్లంగి.*.

అభిభవము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, అభిభవము. 1;
2. = ఉన్నరము. అకనము: చూ, వ్యోమము. 1;
3. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 4. బంగారు:
చూ, లోహము. 1; 5. సురలోకము: చూ,
స్వర్గము.

అభిభవపు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మెఱపు.

అభిభవన్యాయము. పా. తనకుదితమైన భర్తము
వలనఁ జలించకయుండుట అమరీతి.

అభి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. = అబక. ఓడలో
నుండు కణ్ణగుద్దలి, కొయ్యగుద్దలి, లవణాదు
లంతివృన్దావట్టి హృన్దగుద్దలి: చూ, కీలి. 2;
2. బృహత్పట్టణము: చూ, బృహత్పురి. (చూ,
దేశము.)

అభిభవము. సం. వి. ఇ. మబ్బునఁబుట్టినది (అన్ని):
చూ, పక్షి. 1.

అభిభవము. సం. వి. అ. పుం. న్యాయము: చూ,
సత్యము. 1.

అమ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. = అమవస: చూ,
నూర్యందుసంగమము. (బహుళవత్తమంద!
పదునైదవతిథి.); అవ్య. 2. సహార్యము, మాడ
చూ, సహితము; 3. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1;
నై. వి. (1) = అమృ, అమృ: చూ, మాత. 1;
(2) = అమృ. అక్క: చూ, సహాదరి.

అమంగళము. సం. వి. అ. న. 1. చేటు. చూ,
హాని. 2; విణ. 2. అశుభమైనది: చూ, ఓగు.

అమందము. సం. వి. అ. పుం. = ముదిము. చూ,
అమందము.*: చూ, వ్యడంబకము.

అమందము. సం. వి. ఇ. చుట్టుకైనది. [వాండు.

అనుంది. సం. వి. న్. పుం. తల్లిమాటఁజెల్లించు

అమరుము. సం. వి. అ. న. గంతిగధము, పెంట
బండి: చూ, శకటము. 1

అమడకాయ. వా. వి: చూ, జేంటకాయ.

అమడపిల్లలు. వా. వి. బ. అంటిపెట్టుకొనిన
పిడ్డలు, జేంటలు.

అమడమాటలు. వా. వి. బ. 1. ముందొకటి చె
ప్పి దానికి విరుద్ధమగునట్లు మఱియొకటిచె
ప్పట; 2. రెండరములగునట్లు మాట్లాడుట;
3. మడతమాటలు.

అమడలు. నై. వి. బ. 1. కనపిడ్డలు: చూ, యమ
శక్తిపులు. "మకలపులనుడలా." 2. = యమశ
క్తి. తృణధావ్య విశేషము: చూ, ధావ్యము.

అమతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, యముడు;
2: చూ, హిమాంకువు; 3: చూ, మూర్ఖుడు.

అమత్యము. సం. వి. అ. న. 1. కంచేగిన్ని:
చూ, పాత్యము. 3; 2. అన్నాదులుభుజం
చెడుపాత్య: చూ, పాత్యము. 3.

అమయు. దే. అ. కి. ఉపయంత్రముగు. ఉ. హరి.
4, అ. 212: చూ, పాండునడు.

అమర. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఇందుగిని వట్ట
నము, అమరాంతి: చూ, దేశము; 2. కర్ణ

యా: చూ, స్తంభము. 1; 3. గణక *.
 చూ, తృణము. 1; 4. తిచ్చశీలగ. *: చూ,
 పోతునల్లి; 5. జరాయువు: చూ, మావి. 2.
 అమరకము. దే. వి. పాశేపట్టు దొరలకియ్యఁ
 బడు కొలఁదినీమ, ముక్తామ, శిస్తునకును
 రయికునకు అమరకము చేయఁబడిన నేల:
 అకుమఁబడి, అమరము. [గు *.
 అమరమంజరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, లొద్దు
 అమరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, పాచర
 సము; 2. పొగడ *: చూ, చతుశము; దే. వి.
 (1) అకుమఁబడి: చూ, అమరకము; పా.
 (2) (అమరశోకము, నామలింగానుకానము
 అమరసింహుడు వాగ్దిన సంస్కృత
 నిఘంటువు.) (సం అని కొందఱు)
 అమరశిలాగంధకము. పా. అంగడి మందు
 వస్తువు, కడ్డీగంధకము: చూ, గంధకము.
 అమరశేషము. పా. తిక్కాండశేషము. (పురుష
 క్తమకవి విరచితమగుసంస్కృతనిఘంటువు)
 అమరస్నగ్ధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాయంటి*.
 అమరారామము. అం. ఆరామములయిందింటిలో
 నొకటి: చూ, ఆరామములు.
 అమరాదతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: 1: చూ, అమర. 1;
 అం. 2. దిక్పాలకపట్టణములుఎనిమిదింటిలో
 నొకటి: చూ, దిక్పాలకపట్టణములు.
 అమరాశనము. సం. వి. ఆ. న. నెయ్యి: చూ,
 కైలము. 2.
 అమరి. సం. వి. ఇ. న. ఊర్మి: చూ, ఉమ్మి.
 అమరించే. దే. స. కి, ఆ. కి: చూ, సమ్మ
 తించే.
 అమరిక. దే. వి. 1. చేందము: చూ, విధము. 1;
 2 అందము, సాగను: చూ, సౌందర్యము.
 అమరు. దే. ఆ. కి. 1. అంగీకరించే. పాండు.
 1, అ. 107: చూ, పమ్మతించే; 2. యుక్త
 మున, అమవునము: చూ, సరినడు. 2;

3. ఆయిత్తనడు. ఉ, హరి. 8, అ. 147:
 చూ, సంకనకట్టు; 4. సమకూడు. అచ్చ.
 చాల, కాం. 178: చూ, సిద్ధించే.
 అమరుకము. అం. అమరుగుని విరచితము: చూ
 కావ్యగాటకములు. [అమర్పు.)
 అమరుచే. దే. కి: చూ, అమరించే. (రా-
 అమరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, వేలుపు;
 2: చూ, శివుడు; 3. అమరసింహుడు.
 అమర్తుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వేలుపు.
 అమర్యాద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మర్యాద
 లేమి: చూ, బన్నము. 2; బిణ. 2. మర్యాద
 లేనిది: చూ, అగృహము. 3. [బుండు.
 అమర్గబుండు. సం. విణ. కొ. 2. చూ, రోష
 అమర్గము సం. వి. ఆ. పుం. 1. శోషము: చూ,
 రోషము; 2. శోషమును వ్యభిచారిభావము:
 చూ, శోషము; 3. అక్షాంతి, ఓరువలేనితన
 ము: చూ, నూడు. 1.
 అమల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నేలయునిరిక*:
 చూ, భుమ్మలకి; 2. లచ్చి: చూ, లక్ష్మి. 1;
 3. ఒకరకము మార్గినికొముట్టు : చూ,
 బొడ్డుపుడక. [చూ, కిర్తిఫలి. 1.
 అమలకికము. సం. వి. ఆ. పుం. ఉనిరిక *:
 అమలము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, అధికము. 1;
 విణ. 2. ముతీలేనిది: చూ, బ్రహ్మము. 2.
 అమలానతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. వరుణుని
 పట్టణము: చూ, దేశము. [వర్ణము. 8.
 అమలినము. సం. వి. ఆ. పుం. కైలపు: చూ,
 అమలు. వా. వి. 1. రివెన్యూనెయ్యలు; 2. పరి
 పాలన ఆచరణలో పెట్టుట; 3. చర్య.
 అమలాండు. సం. విణ. పదిత్రమైనవాడు: చూ,
 మహానీయుడు.
 అమరస. వై. వి. = అమావస- రూ- అమాస
 అమావాస్య: చూ, మార్గిండుపంగము.

అనువాదము. పా. స్త్రీలు, జంతువులు, తిర్యగ్ముఖులు, జడములు, దానివిశేషములు. ఉదా.—
సీత-ఆవు-చెట్టు.

అనా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చూ, అనువాదము; అవ్య. 2. కూడ: చూ, సహితము; 3. నికటము: చూ, సమీపము. 1.

అనాంతగాడు. దే. వి. (అనంతము + కాడు.): చూ, చిల్లగచేరగాడు.

అనంతము. దే. వి. 1: చూ, చిల్లగచేరము; అవ్య. 2. అకస్మాత్తు: చూ, డబ్బాటు.

అనాందస్తా. వా. వి. తాంబూలాదులనలగఁగొట్టుకొను ఇనుపతోలు (రూ-అనానుదస్తా.)

అనాంబాపకు. వా. వి. అన్ని బాపకులు, అన్ని గిళములు, అన్ని సంగతులు.

అనాంసపక్షము. అం. ఘట్ట అనిమిదంటిలో నొకటి: చూ, అస్తిలు.

అనాంసుడు. సం. వి. చూ, బక్కవాడు అమాన్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పెంగ్గడ-చూ, మంత్రీ, 1.

అమాన్యులు. అం. రాజ్యాంగము నేడింటిలో నొకటి.(చూ, అంగము. 3.): చూ, రాజ్యాంగములు.

అమాన్యము. సం. వి. ఆ. న. 1. నొసులు: చూ, శోకము; 2. రూ-అమాన్యము, పరిసరవేదన: చూ, కిడ్డకుట్టు.

అనానుదస్తా. వా. వి: చూ, రూ-అనానుదస్తా.

అమానుషము. సం. వి. మనుష్యకృతముకానిది: చూ, అమానుష్యము.

అమానుష్యము. సం. వి. —పై.—

అమానుకుడు. వా. సం. వి. మాయలెఱుంగనివాడు. [వి. 2. సిద్ధము.

అమాను. దే. వి. 1. కడ లంగదమోకు; వా.

అమాన్యము. సం. వి. చూ, దారిలేమి.

అమావన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చూ-అమావన-అమావన-అమావానీ-అమావాన్య: చూ, అమావన-అమావన; అం. 2. పంచపర్వములలో నొకటి: చూ, పర్వములు.

అమావనీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. —పై.—

అమావన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. —పై.—

అమావానీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. —పై.—

అమావాన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. —పై.—

అమాస. పై వి = అమావాన్య. —పై.—

అమిడి. వా. వి. కూలిలేమి: చూ, సట్టి, అమిడికాడు. య. వి. కూలిలేక చేసెడు పనివాడు. చూ, వెట్టివాడు.

అమిశ్శుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. శగతుడు: చూ, శశువు. 1; 2: చూ, సూర్యుడు; 3. దిట్టనములేనివాడు: చూ, నిష్ప్రయోజకుడు.

అమిషము. సం. వి. ఆ. న. చూ, మాంసము.

అమీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = చూ, అమాస.

అమీష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పొట్టెలు. చూ, మేషము. 1.

అమీగురము. సం. వి. ఆ. పుం. —పై.—

అమీన్-అమీను. వా. వి. చిన్న ప్రదేశముల మీది న్యాయాధిపతి, కోర్టు ఉద్యోగి.

అమీరు. వా. వి. పశువు.

అముక్తాన్వితము. అం. రతులు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, రతులు. [యుడు.

అముఖ్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, అధికారి అముత్య. సం. అవ్య. 1. (త్రైల్యత్యయాంతావ్యయము); 2. జన్మాంతరము, చోవుతరువాత కలిగెడు శరీరము: చూ, పేర్క.

అమువ్యభుక్తుడు. సం. వి. ఆ. పుం. మంచి కులమునఁబుట్టినవాడు: చూ, సద్వంశోద్భవము.

అమృతములు. సం. వి. అ. పుం. 1.

—పై.—; 2. చక్రవర్తికిని గోత్రముగల
తండ్రి కొడుకు: చూ, పుత్రుడు. 1.

అమృతము. సం. వి. అ. పుం. అటునంటినాడు:

చూ, రూ. అమృతముడు, అమృతముడు.

అమృతము. సం. వి. అ. పుం. —పై.—

అమృతము. సం. వి. అ. పుం. —పై.—

అమృతము. సం. వి. అ. పుం. మామము ఆనెరేది.

అమృతము. సం. వి. అ. పుం. నలరేనిది చూ, కృం

అమృతము. సం. వి. అ. పుం. [వేరు. *

అమృతము. సం. వి. అ. పుం. చూ, పట్టి

అమృతము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉత్తము

చూ, పట్టివేరు, 2. నీరు పట్టివేరు: చూ,

పట్టివేరు.

అమృత. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉత్తము: చూ,

కృం. 1; 2. కరక: చూ, హాగికి,

3. తిప్పగి: చూ, సోమగి; 4. మన్న

గి: చూ, పిప్పి: 1; 5. అమృతము

చూ, స్వాదుకు, 6. చేతిసాట్ల: చూ,

చాట్ల. [తెలుసు. 2

అమృత. సం. వి. అ. పుం. నెయ్యి: చూ,

అమృతకలశము. సం. వి. అ. పుం. 1. అమృతపు

కుండ: చూ, పాత్రిము. 6; 2. అమృతవిశే

షము: చూ, ధత్యము.

అమృతనిర్గమము. సం. వి. అ. పుం. చిరుల్లి:

చూ, పలాండువు. [హామంతు.

అమృతనిర్గమము. సం. వి. అ. పుం. చూ,

అమృతపత్రిము. సం. వి. అ. పుం. నెయ్యి: చూ,

గు: చూ, పూతికరజము.

అమృతఫల. సం. వి. అ. పుం. 1. చాగి: చూ,

పిమ్మ: చూ, అమృత. 5; 2. ఉత్తము: చూ,

కృం. 1.

అమృతఫలము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేతి

చాట్ల: చూ, చాట్ల; 2. ధత్యము: చూ,

పుత్రుడు.

అమృతఫలాలు, (పాలు పిండి కలిపి చేసిన
పిండివంట): చూ, ధత్యము.

అమృతము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉత్తము: చూ,

నలము; 2. కైసలము: చూ, మోక్షము. 1;

3: చూ, అభినవనీలము; 4. నెయ్యి: చూ,

తెలుసు. 2; 5. యాచింపకబ్రతుకుట: చూ,

అయాచిరము; 6. దేవతలను, అతిగలుసు

భుజించగామిగిలిన యన్నాదులు: చూ,

విసుము; 7. అన్నము, పసాదిము: చూ,

సాచిము. (1); 8. అండ్లమైనది, మిక్కి

జ్జము: చూ, పొప్పము; 9. పండ్లము

తిములు. — ఉత్తము, పాలు, పెరుగు,

నెయ్యి, లేన. (5)

అమృతసాయనము. అం. ఒకానొక రసాయ

నము: చూ, రసాయనములు.

అమృతపత్రి. సం. వి. అ. పుం. చూ, సోమగి:

అమృతసామి. సం. వి. అ. పుం. మృదువైన

పలుకు: (చూ, సాంధ్యము 3) చూ, పట్టు 2.

అమృతసామి. సం. వి. అ. పుం. పా పొప్పములు,

అయ్యములు, పిమ్మములు, మునుములు మా

దిట్ట “గ, డ, డ, ల, డ, స” లు, అంట

“ర” 3-5-7-11 సామములం “అ, క,

చ, ట, తి, ప, య, ట” లు నిల్పరాదు.

కృష్ణాదిని “స, ర, చ, ధ, జ” లుంచేగాదు.

అదిపద్యమున నీ యాచియము. గ్రంథానిని

శ్రీకారము శ్రీయస్కరము.

అమృతహస్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. గోగి చేతి

నాడెము పరీక్షించగ నే గోగి ఆరోగ్యము

కలుగునట్లు చేసెడి వైద్యునిహస్తము: చూ,

హస్తము; వా. 2. గోటిగుణిముగాఁజేసెడి

దాతహస్తము

అమృతహస్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. గోగి

చేతినాడెము పరీక్షించగ నే గోగి ఆరో

గ్యము కలుగఁజేయు వైద్యుడు; 2. పట్టు

చూ, వైద్యుడు; వా. 3. గోటిగుణిము

గాఁజేసెడిహస్తముగలదాత. [చూ, వేలుపు.

అమృతాంధము. సం. వి. అ. పుం. దేవుడు:

అమృతాంశము. పా. పద్మంశములలో నొకటి: చూ, పద్మంశములు. (17-38.) [కుప్త.
అమృతాంశపు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, హిమాంశ
అమృతాశసమయము. పా. గృహసమయములు
ఇరువదేడింటిలో నొకటి (కృష్టినిబోందు
ను.) : చూ, గృహసమయములు.
అమృతాహరణుడు. సం. వి. ఆ. న. గరుత్మం
తుడు: చూ, హరివాహనుడు.
అమృతుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దేవుడు: చూ,
వేలుపు; 2. చెడ్డ: చూ, నైద్యుడు.
అమృతోద్భావము. సం. వి. అ. పుం. నీరుగి*:
చూ, పలాండుపు. [చూ, కత్తుపు. 1.
అమృత్యుడు. సం. వి. అ. పుం. పగతుడు:
అమెరికా. ఆం. ఖండములయిదింటిలో నొకటి
(ఉత్తరఅమెరికా దక్షిణఅమెరికా అనిద్వివిధ
ము.): చూ, ఖండములు. [మలము. 1.
అమేధ్యము. సం. విణ. ఏరుగడము: చూ,
అమేయము. సం. విణ. 1. మిరియిడతగరిది;
ఆం. 2. సంఖ్యాభేదములు ముప్పదియంటిం
టిలోనొకటి: చూ, సంఖ్యాభేదములు.
అమేష. హమేష. వా. క్రి. విణ. 1. ఎల్లప్పుడు;
2. ప్రత్యేకము.
అమైధునుడు. సం. వి. అ. పుం. ముంజితా
దులోనగువానిధరించివేదముచదివి బ్రహ్మచర్య
వృత్తము నందుండువాడు: చూ, బ్రహ్మచారి.
అమౌఘ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కరక*: చూ,
హరీతకీ; 2. చిర్రోకండులము*: చూ, వాయు
వికంగళము; 3. కలిగొట్టు*: చూ, స్థలి. 2;
౪. రామరాణము: చూ, రాణము. 1; విణ.
5. వృద్ధముకానిది, ఘటముతో: గూడినది:
చూ, సార్థకము.
అమౌఘము. వా. సం. విణ: చూ, అమౌఘ. 5.
అమృ. వై. వి. అమృ. 1. రూ-అమృ. కల్లి:
చూ, చూ. 1; 2. పూజ్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ;

అమృ. 2. ఆచార్యార్థకము, డొం: (అమృత):
దీకము. అమృత్యు. చూ, అమృక్క.
అమృకచెల్ల. ద్వ. అమృ. (అమృ + అక + తె
లెలు.) విజ. 1, అ. 38; చూ, అమృక్క.
అమృకము. దే. వి. వివణము: చూ, వికర్యము.
అమృక్క. వై. అమృ. (అమృ + అక్క.) అక్క
ర్యార్థకము, డొం: చూ, వింత. 1.
అమృగారు. ద్వ. వి. బ. రూ-అమృవారు
1. పూజ్యురాలగు బాహ్యునిస్త్రీ: చూ, స్త్రీ;
2. పూజ్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ. [వింత. 1.
అమృచెల్ల. ద్వ. అమృ. ఆచార్యార్థకము, చూ,
అమృనబోంట్లు. దే. వి. బ. బాలికాక్రిడావిశే
షము, దొంగతొమ్మలు: చూ, బాలికాక్రిడ.
అమృనములు. దే. వి. బ. 1. రూ-అమృనలు
—పై—; 2. అమృనలాడు పాధనములు.
రూ-అమృనలు.
అమృనలు. దే. వి. బ. —పై— [మాతామహి.
అమృప్తు. వా. ఓ. (అమృ + అమృ) కల్లితల్లి: చూ,
అమృయము. సం. విణ. 1. జలమయము: చూ,
సలిలము; 2. నీటియందుబుట్టినది.
అమృయ్య. వా. వి. (అమృ + అయ్య) 1. కల్లితండ్రి:
చూ, మాతామహుడు; 2. నడచుటలోనగు
వానియందలి బడలికచే గలగుననుకరణము:
చూ, హూహూ.
అమృరొ. ద్వ. అమృ. (అమృ + రొ.) రూ-అమృరొ.
పాంచా. 5, అ. 78; చూ, అమృక్క.
అమృరొ. ద్వ. అమృ. —పై—
అమృవారు. ద్వ. వి. బ: చూ, రూ-అమృగారు.
1. 2; 3. రూ-అమృగారు. మరయిన స్త్రీదే
వత, అటలపు, అట్లపు, పొంసులపు; ౪. కా
నొక గామినిదేవత: చూ, మహాశక్తి.
2. (మహావికము. స్థూలశక్తి.)

అయినారు. ద్వ. వి. రూ. అయ్యగారు-అయినారు. అయ్యవారు. 1. ఉపాధ్యాయుడు: చూ, పంతులు. 1; 2. పూజ్యుడు: చూ, మహనీయుడు; 3. పూజ్యుడగు బాహ్యుడు: చూ, బాహ్యుడు; 4. ఇనకుడు, కండి: చూ, పితరుడు. 1.

సమస్తసంరక్షణ, నువిదలక్ష్మణభరణున కోహ
తీర్చి, యొందుచది నేనె వలరాజా వంతవాడు,
నరయశివ్యానిసామ్మ జయాజయములు." 7, ఆ. 188.

అయిదు పదులు. దే. న. బ: చూ, ఏచది.

అయిదు పందలు. దే. న. బ: చూ, ఏనూలు.

అయిదునుది. దే. న. బ. ఏపురు: చూ, రూ-
విదుమంది.

అయిదు మోములవేల్పు. ద్వ. వి. రూ-విదుమో
ములవేల్పు, ముక్కంటి: చూ, శివుడు.

అయిదువ. ద్వ. వి. (అయిదు + వన్నెలుగలది)
మాంగల్యముగలస్త్రీ. రూ-విదువ:చూ,స్త్రీ.
(నన్నె=మంగళసూత్రము, పసుపు, కుంకు
మము, గాజోలు, చెవ్వాకు.)

అయిదువరాలు. ద్వ. వి. (అయిదువ + రాలు)
రూ-విదువరాలు. —పై. —

అయిన. దే. ద్వ. ముందుచెప్పబడినదానికివిరు
ద్ధమయిన యర్థమునదెలుపును:చూ,రూ-విన.

అయినెల్లు. దే. వి. అంతర్భావము. రూ-వినెల్లు
చూ, సదనము. 1.

అయిపు. దే. వి. రూ-విపు. తప్ప:చూ, నేరము.

అయిపోవు. దే. ఆ. కి. రూ- విసోవు
1. ముగియు. "వాడుఉద్యోగముచేసి అయి
పోయినది." చూ, సరిపోవు. 3; 2. చెప్పే
మైతీలు. "సంభారములన్నియు అయిపోయి
నవి." చూ, చెల్లు. [కోధన.

అయిమాయిసి. వా. వి. అజమాయిసి: అంచనా,
అయిమూల. దే. వి. పెండుదిక్కులకు నుధ్యభా
గము. రూ-విమూల: చూ, వారిత్తు. 1.

అయిగ. దే. వి. రూ-విర. కంటితెవులు: చూ,
విడాలము. 2. [మగు: చూ, సరిపడు. 2

అయిరకొను. దే. న. కి. రూ-విరకొను.యుక్త

అయిరుపు. దే. వి. రూ-విరుపు. అగ్ని: చూ,

అగ్ని: చూ,
అగ్ని: చూ,

అయిరేని. దే. వి. ఏ. బచ్చెవచరిచేసిన పెండ్లి
కుండలు. రూ-వరేని: చూ, భాండము. 3.
అయిరేనికడవలు. దే. వి. —పై. —(రూ-వరేని
కడవలు.)

అయిలారము. దే. వి. రూ-విలారము. ఒకానొ
కమూలిక*: చూ, వృక్షము. [మేలైనమ్మే.
అయివచ్చే. దే. ఆ. కి. రూ- వావచ్చే: చూ,
అయిపజ్జ. వా. వి. రాబడి,సామ్మ,మూలధనము.

అయిక్తము సం. విగ యుక్తముకానిది (యు
క్తము—తగినది): చూ, ఆగ్రహము. 3.

అయిగ్మవర్ణము. సం. వి. ఆ. పుం. ఏడాపల
పొన్న*: చూ, పొన్న.

అయిత్తు. సం. వి. ఆ. న. 1. చూ, పదివేలు;
విగ 2 శూరునినది.

అయె. సం. అ. 1. కోపము. చూ, కోపము;
2. పె. చూ, కోకము; 3. వేగిపాలు:
చూ, సంక్రమము. 1; 4: చూ, అయి. 1.

అయో. ద్వ. అప్య, వై. అప్య (అయ + ఓ.)
రూ-అయ్యో. సంతాపాగ్రకము: చూ, సం
తాపము.

అయోగము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఎడబాటు:
చూ, విగహము; 2. కూడికగేమి:చూ, అసం
గతి; 3. మానిన పర్యయము; 4. కవటము:
చూ, వ్యాము. 1; 5. కఠినగియత్నము:
చూ, రూ-అయోగము; 6. కవచము: చూ,
వారవాగము.

అయోగసంబంధాతికయోక్తి. ఆం. అలంకారి
శీషము: చూ, అలంకారిము. 3. (చూ, పో
తువు. 2.)

అయోగ(ప్ర)దం. సం. వి. (ఉ) ఆ. పుం.
భార్యావియోగమైనవాడు:చూ, నిధుడు.
అయోగ్యుడు. సం. విగ. యోగ్యుడు కాని
వాడు: చూ, అయోగ్యుడు.

అయోగ్యము. సం. వి. అ. ప: చూ, రోకలి.

అయోధ్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సమ్మెట.

అయోధ్య. సం. వి. అ. ప్రి. 1. = అయోధ్య.

అయోధ్యపట్టణము: చూ, దేశము; అం

2. పుణ్యనగరము లేడింటిలో నొకటి: చూ, పుణ్యనగరములు.

అయోనామము. సం. వి. న. ప. చూ, మిరియ

అయోచిత్తేడు. సం. వి. గ. గర్భమందుఁ బుట్టువాడు.

అయోమయము. సం. వి. గ. 1. ఇనుముది: చూ,

అయనము; 2. గట్టి: చూ, బెడిదము.

అయోముఖము. సం. వి. అ. పుం. 1. దక్షిణ

సముద్రతీర పర్వతము: చూ, పర్వతము;

2. ఒకరకముపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6;

3: చూ, రోకలి

అయ్య. వై. వి. 1. = అయ్య. రూ. అయ. తండ్రి

చూ, పితరుడు. 1; 2. రూ. అయ. పూర్వ

డు. కళా. 3, అ. 33: చూ, మహనీయుడు.

అయ్యగారు. ద్వ. వి: చూ, రూ. అయగారు.

అయ్యది. దే. స. (అ + అది.) ఆశబ్దమునకు ఆమ

పాదగ్రక పృథమైక వచనము: చూ, రూ.

అయది.

అయ్యమ్మ. వా. వి. (అయ్య + అమ్మ) తండ్రి

తల్లి: చూ, పితామహి.

అయ్యయ్య. ద్వ. అవ్య. (అయ్య + అయ్య + ఓ.)

రూ. అయ్యయ్య. అయ్యయ్య. సంతాపార్థక

ము: చూ, సంతాపము.

అయ్యయ్య. ద్వ. అవ్య. — వై. —

అయ్యయ్య. ద్వ. అవ్య. — వై. —

అయ్యర. ద్వ. అవ్య. (అయ్య + ర.) రూ. అయ్య

ర. అశ్వర్యాగ్రము, కార: చూ, వింత. 1.

అయ్యరే. ద్వ. అవ్య. — వై. —

అయ్యర. వై. అవ్య. సంతాపార్థకము, అయ్య

య తాళలేనని యాముకన్న శక్తివంతము.

వియ్యవ యిక్కడమినిలువలేనవగాను. శ్లో.

త్రయ: చూ, సంతాపము.

అయ్యవారు. ద్వ. వి: చూ, రూ. అయవారు.

అయ్యర. ద్వ. అవ్య. (అయ్య + ర.) చూ, రూ.

అయ్యర. వి. 1, అ. 404.

అయ్యరే. ద్వ. అవ్య. — వై. —

అయ్య. దే. దృ (అయ + య) మీఁదవిరుద్ధ

ధృతులుకలుగుటను తెలుపును.

అయ్యడ. దే. దృ. అం: చూ, తత్ర.

అయ్య. ద్వ. అవ్య. వై. అవ్య. = అవ్య. (అ

య్య + ఓ.) రూ. అయ్య. సంతాపార్థకము:

చూ, సంతాపము.

అయ్య. ద్వ. అవ్య. వై. అవ్య. — వై. —

అయ్యద్ది. వై. వి. = అయ్య: చూ, అయ్య.

అగ. వై. వి. అగ్ధమ్. రూ. అయ: చూ, సగము.

అరంధనికుడు. సం. వి. గ: చూ, వంటవాడు.

అరంగు. దే. వి. రూ. అరంగు. అయంగు. అయంగు:

చూ, చేదిక.

అరంటాకు. దే. వి. (అరటి + అకు): చూ,

రూ. అంటాకు. 1. [భ. 2.

అరటి. దే. వి. కదలి. రూ. అంటి: చూ, రం

అరటిపండ్రిలిచి చేతికిచ్చేట. శా. విస్తప్తము

చేయుట. "భారతరామకథార్థముల్ విభా,

సిలంగనరంటిపండ్రిలిచి చేతికి నిచ్చినరీతి."

కళా. 1, అ. 8.

అరక. దే. వి. 1. రూ. అయక. అయకడ. మూపు:

చూ, స్పృంధము. 1; 2. ఎద్దులగట్టి దున్న

టకు సిద్ధపఱచిన వాంగలి: చూ, లాంగల

ము. 1; వా. 3. అక్షరై: చూ, రోగము. 1.

అరకము. సం. వి. అ. ప. వాచమ: చూ, శై

వాలము. [చూ, హరిశ్చంద్రుడు.

అరకాడు. దే. వి. (అరక + కాడు.) రయితు.

అరకాని. జే. వి. వైసన్నర: చూ, ఏగాని.

అరకాని. జే. వి. రూ-అరకాలు: చూ, పాద
తలము. [లక్ష్మి]ండివోటు: చూ, వాస్తీ.

అరక్షము. సం. వి. అ. పుం. ఏమగుతుంభస్థలము

అరఖు. వా. వి. 1. దృగ్మహాపమయిన జౌషధ

ము; 2. చీటాటయందలియొట్టునిరంగుముక్క.

చూ, శేక. 2.

అరగన్న. ద్వ. వి. (అర + కన్న.) సగముమా
యబడిన కన్ను: చూ, లోచనము

అరగడము. జే. వి. వి. చుసరివాడు: చూ, వృ
ద్ధుడు. 1.

అరగడి. జే. వి. అద్దుగోడ: చూ, మణుగుగోడ

అరగడియ వై. వి. అర్థమిటిక. సం. దెండు నిమి
షములు: చూ, గడియ. 1.

అరగగ్గము. సం. వి. అ. పుం. 1. నీరుపాము: చూ,
సర్పము; 2. నల్లత్రాచే: చూ, సగ్గము.

అరగలి. ద్వ. వి. (అర + కలి) 1. అనుమాన
ము: చూ, సంశయము; 2. పెడమొగము
చూ, మాటు మొగము.

అరగలిగాను. ద్వ. అ. క్రి. (అరగలి + గొను.)
చూ, సరిదేహించే. [చూ, గూడు 2

అరగూడు. ద్వ. వి. గోడయందేర్పఱచినగూడు:

అరచేట్ట ద్వ. వి. 1. అంగరక: చూ, వస్త్రము;

2. పాగాకుచేట్టలో సగము: చూ, చేట్ట 7;

3. స్త్రీలమొలకు: గట్టుకొనుపావడ, తాబం
దు: చూ, వస్త్రము. [చూ, దిశావస్థలు

అరచేట. అం. దశావస్థలలో నొకటి. (అరచేట):

అరచెయి. ద్వ. వి. కరతలము. రూ. అరచేయి-

అరచెయ్యి- అరచెయ్యి- అరచెయ్యి- అర

చేయి: చూ, హస్తము. 1.

అరచేతికిఁబండ్లువచ్చు. కా. ఎక్కువ కార్యము
వచ్చుట. (రూ-అరచేతికిఁ బండ్లువచ్చు-
"క. అరచేతికిఁ బోవోనీ, యజ్ఞచేతంబం

ద్ధవచ్చినవచ్చుదు కుమ్ముం, గఱచెదవుగాని."

కళా. 2, అ. 218. "బడిదప్పితప్పుచేతలఁ
బొజలక యిపుడోడినట్టి పాలగుకఁదేసి,
యజ్ఞచేతఁ బండ్లువచ్చినఁ, గఱకువుగాకిదు
కార్యుక ప్రితిపక్ష." (నిరంకుశోపాఖ్యాన
ము.) (ఎన్నటికిని జరుగనికార్యము.)

అర(అ)చేతిలో నిమ్మపండు. కా. సౌఖ్యముగా
నుంచేసరిన వస్తువు "విభుం, దరి (అ) చే
లోపలినిమ్మపంటివలె నత్యావశ్యమగుండును."
సార. 2, అ. 112.

అరజోట్టు. ద్వ. వి. ఒకకముతోడి: చూ, పుంజో.

అరడ. జే. వి. ఏఱుగుటఁదగిన సాధనము:
చూ, హోడము.

అరడా జే. వి. కత్తియొజయొక్క ముదట
కట్టెడిభూష: చూ, కుప్పె. 8.

అరణము. వై. వి. హగణమ్. వివాహకాలముం
దు అల్లునను అడుకొడ్డకును మానుగారి
చేనియఁబడు ధనావకము: చూ, హగణము.

అరణా. వా. వి. అర్థణా, ఒకరూపాయిలో
ముప్పదిరెండవంతు, అఱుపైసలు.

అరణి. సం. వి. ఇ. పుం. స్త్రీ. 1. శ్రచ్చినివ్వఁ
బుట్టించుకొయ్య; పుం. 2. కూరనెల్లి*: చూ,
శ్రీపల్లము. 1; 3. పిన్ననెల్లి*. చూ,
శ్రీపల్లము. 1.

అరణ్యకుసుమము సం. వి. అ. న. అడవియుల
వలు. (రూ- అరణ్యకూకూర్ణము.) : చూ,
సరటి. [చూ, మహిమము.

అరణ్యజము. సం. వి. అ. పుం. కాటుచున్న

అరణ్యము. సం. వి. అ. న. 1. అడవి: చూ,

వివినము; పుం. 2. యతి సంప్రదాయభేద

జ్ఞానార్థచిహ్నము: చూ, లక్షణము.

అరణ్యరుదితవ్యాయము. వా. అడవిలో శేషు
చున్ననాని శాదరింది యాదార్యునానంద
రఘురీతి. (ఇట్లు అరణ్యశోదనవ్యాయము.)

అర్చనాదనము. పా. అదవిలో కుంజు. (వీపు యోజనము.) "అర్చనాదనంకృతమ్, శవశరీరముద్వర్తితమ్." కుంజయనందము.

అర్చనావాసిని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. పుల్లభిచ్చేలి*: చూ, బచ్చేలి; 2: చూ, చేతరాసి*.

అర్చనావాస్తవము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, కుంజము. [చూ, వృకము.

అర్చనాకునకము. సం. వి. ఆ. పుం. తో: చేలు

అర్చనాని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. కెడ్డయడవి చూ, విషినము.

అర్చక. నై. ద్రి. = ఆరాత్. సమీపమునందు. రాఘ. 4, ఆ. 148: చూ, సమీపము. 1.

అర్చితార్చిపము. సం. వి. ఆ. పుం. కుక్క: చూ, కునకము.

అర్చి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. తెలిప: చూ. విరామము; అం. 2. ద్వాదశాక్షసలలో నొకటి: చూ, ద్వాదశాక్షసలు.

అర్చితము. ద్వ. వి. ఇరుస, రెండుకుంచేములు చూ, తూము. 3.

అర్చి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. చిటికెనగాచిన మూర: చూ, రత్ని; 2. చాచినచిటికెన(వేలుగల విడికిలితో: గూడిన మూర: చూ, మూ. 1; 3. రెండుజేనలకొలది వాస్తము చూ, మూ. 1; 4. కూర్చుండు: చూ, మోచేయి.

అర్చదండ. దే. వి. రెండుచేతులకు దగ్గరించెడు సంకెల: చూ, కృంఖలము. 3.

అర్చదండలు. వా. వి. 2. —పై.—

అర్చము. నై. వి. మరఫా: బండి: చూ, శకటము. 1.

అర్చసి. దే. వి. రూ. అర్చసి: చూ, చింక. 4

అర్చ. దే. వి. చూ, మంచె. [సంచకము.

అర్చపది. నై. స. రూ. అర్చపది. అయిదు: చూ,

అర్చసమీపము. దే. వి. బ. మగవాని పైపెదక

మోడి మరచెంట్లకలవరస: చూ, మోడము.

అర్చనలము. నై. వి. = అర్చనలము. కర్ణమేక్ష: చదునాణుమాషముల యొక్క: చూ, చలము. 1.

అర్చ. దే. వి. చూ, రూ. అర్చ.

అర్చమర. ద్వ. వి. (అర్ + మరలుట.) రూ. అర్మరిక. అర్చమరము. 1. అనుమానము: చూ, సంకెయము; 2. భేదము: చూ, వేలుపాటు.

అర్చమరము. ద్వ. వి. —పై — (భేదమునకు. — పై. 8, ఆ. 75.)

అర్చమరిక. ద్వ. వి. —పై.— (భేదమునకు — "అర్చమరికలేని మేట్టలు." క్షేత్రయ)

అర్చమాయమున. అం. మల్లకాస్త్రములోని మొదలు పండ్రెండింటిలో నొకటి: చూ, మొనలు.

అర్చము. సం. వి. ఆ. స. 1. బండికంటియాకు: చూ, శిశుము. 2; కిరి. వి. న. 2. కర్వరిలము: చూ, పగము. 3, విణ. 3. వేగముగలది: చూ, వేగము. 3; అవ్య. 4. చివర: చూ, సుద; 5. వెల్లువ: చూ, పగివాహము. 1; 6. నిశ్చయార్థము: చూ, నిశ్చయము; విణ. 7. ఉపద్రవములేనిది: చూ, నిరుపద్రవము.

అర్చముడి. దే. కిరి. విణ. మాటిమాటికి: చూ, శక్వత్తు. [రూ. అర్చమోడు.

అర్చమోడు. దే. స. కిరి. సగముముడుచే.

అర్చమోడు. దే. స. కిరి. —పై.—

అర్చమోడుపు. దే. వి. సగము ముడుపు. రూ. అర్చమోడు.

అర్చమోడు. దే. వి. —పై.— [చేయు.

అర్చమోడుచేయు. ద్వ. ఆ. కిరి. నిర్లక్ష్యము.

అర్చయక. దే. వి. పగిమాలుచేరి విషయము సుపరిశీలించుట. చూ, వెడకుడు.

అర్చయు. దే. స. కిరి. రూ. అర్చయు. 1. అర్చి: చూ, యకము; 2. వివరించు: చూ, వివరించు. 1.

అర్చనాత్ జే. వి. చూ, అర్చనాత్.

అర్చనము. సం. వి. అ. న. 1. కవాటము: చూ, తలుపు; 2. ఆకు: చూ, వర్ణము. 1: 3. కట్టు: చూ, విస్తరి. (అడ్డాకు, మోడుగఆకు, మట్టిఆకు, పనసఆకు లోనగువానిని వాడుదురు.)

అర్చనవిష్కంభి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. 1. కవాటము: చూ, తలుపు; 2. తలుపునకు వేసెడి గడియ: చూ, విష్కంభము. 2.

అర్చరుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ముక్కంటి: చూ, శివుడు; 2. చెప్పేడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3. చేదురుడు: చూ, హిమాంశువు.

అర్చన. జే. వి. కొండమీది కాలితోన, మరల. రూ- కురువ. నరవ: చూ, మార్గము. 1.

అర్చనడి. జే. వి. ఋణము: చూ, బాకీ. 2.

అర్చనలు. జే. వి. బ. 1. రూ- అజనాలు తునుక. చూ, శకలము. 4: 2. ఎండినది. వి, పు. 7, అ. కిరీ: చూ, శుక్లము. 2, 3. చిన్న చిన్న ముక్కలు: చూ, శకలము. 4.

అర్చనరి. జే. వి. రూ- అరువరి. అప్పుపుచ్చుకొనువాడు: చూ, ధనగానివాడు.

అర్చనాయి. వై. వి. 1. న్యూనత: చూ, వెలిరి. 2; 2. అధైర్యము: చూ, పిటికికండ; 3. జెంతు: చూ, సంకోచము. 3.

అర్చనాయిగొను. ద్వ. అ. కీర్తి. (అర్చనాయి + కొను.) 1. జేడియ: చూ, భయపడు; 2. వెనుకదీయ: చూ, సంకోచించు.

అర్చనపదము. సం. వి. అ. న. 1. తామర: చూ, చుక్క. 1; 2. పువ్వుపి మున్నీడి: చూ, పువ్వు. 2; 3. మువ్వభాగాములయిదిటిలోనొకటి: చూ, మువ్వభాగాములు. (లక్ష్మీ. 1.

అర్చనపదము. సం. వి. అ. స్త్రీ. లచ్చి: చూ,

అర్చనపదము. సం. వి. అ. పుం. పడమటి మున్నీటి పడుమనుండు పరుణునిసభ: చూ, సభ. 2.

అర్చవిరి. ద్వ. వి. సగమువిరిసిన మొగ్గ, వికసించగల పరువైన మొగ్గ: చూ, మొగ్గ. 1.

అర్చవీసము. ద్వ. వి. కాకిచీవ్వయము: వా. 2. పరిగింజిలో సగముఎత్తుగల బంగారుకూనిక.

అర్చపుమి. జే. వి. రూ- అరుపుడు. తునుక: చూ, శకలము. 4.

అర్చసంజే. వై. వి. అనుగసంధ్య. పగోపము: చూ, సాయంకాలము.

అర్చసము. వై. వి. - హస్తా. రూ- అర్చసము- అర్చసము. అను మోదము: చూ, సంతోషము.

అర్చసాపు. ద్వ. వి (అర్చ + చాపు.) మూర్ఛి: చూ, శోగము. 1.

అర్చనున్న. పా. మహాదగ్ధకబోధకంబగు పదంబునను పరిమాణాగ్రకంఠైన “ఎడు” వర్ణకంబునను, మధ్యమపురుష బహువచనంబునను, అడుది. ఏడు. కాడు. గాడు. గూడు. చూడు. కూడు. తేడు. తోడు. నేడు. నాడు. వేడు. మాడు. మూడు - పూడులు అనుపదంబులందును దుష్టకంబునను ముం బిటనున్నగలను; పాశార్థ్యబోధకంబగు “అడి” యందు “డి” వర్ణకంబునను ముందరనున్నయుండును; యకాకము శబ్దపటంగల భాగవల కృదంతిరూపంబులందీరి తవర్ణకంబునను ముందరనున్నయుండును; దీర్ఘత్వము ముందుగాగల ‘ము’ వర్ణకమునకు నొప విభక్తికమైన ‘చ’ యాదేశ మైనపుడు దానికి ముందుగ “ల” పువ్వుయందును, ‘మ’ వర్ణము కడపటంగల విశేష్యములకు రూపాంతరమున ‘మ’ కుమాటుగా ‘మ’ వర్ణముగాని “గు” వర్ణకముగాని వచ్చినపుడు వాసముం దరనున్నయుండును; లేమని తెలుపు ‘ఇడి’

చక్రవర్తియగున "ది" వర్ణయనకు యం దగ
మొన్నయుండును; అనునాసికాక్షరముగల
చక్రవర్తిశబ్దము తద్వనరూపమున ననునాసిక
స్థానంబున నిండునున్నయేని; యరనున్న
యేని వచ్చును; చక్రవర్తిస్థంబులకు వను
నాసికములు పరములగునో రూపాంతరం
బున హాస్యంబునకు దీర్ఘంబును, ననునాసిక
స్థానంబున నర్థబిందువునకు; హాస్యఖండంబు
చైకల్పికంబుగఁ బూర్ణంబగు; దీర్ఘముమీది
ఖండంబు ఖండంబు; అట, ఇఁక, చుడు
అనుపదంబులందక్క లోలికలుచున్నై అరను
న్నయుండదు. ఇత్యాది: రూ.అ.అనున్న.
(సం. ప.) '—అర్థబిందువు, ఖండానుస్వారము.

అరళము. సం. వి. అ. న: చూ, తలఁపు.

అరళువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, శో.గము *

అరాచేకము. పై. విణ. = చూ, అరాచకము.

అరాచకము. సం. విణ. = అరాచేకము: చూ,
అనాయకము.

అరాచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, బొమ్మ మేడి*.

అరాతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, అరి. 1.

అరాళకటకాముఖము. అం. స్మృత్త హస్తము లిరు
వదిలొచ్చుదెంటిలో నొకటి: చూ, స్మృత్త
హస్తములు.

అరాళము. సం. వి. అ. పుం. 1. మదపులీనుఁ
గు: చూ, హస్తీ. (నింద్యము.); 2. సర్వరసము:
చూ, సజ్జరసము; 3. అభినయహస్త విశేషము,
బొట్టనవేలిని వంచిచూపుదువేలిని మొదటఁ
గూర్చి చూపుదువేలినివంచి తక్కినవేలిశ్చ
ను జీక్రంగాఁ జొచ్చిపట్టినది: చూ, వ్యంజ
కము. 1; 4. మంగ, మురువకము *: చూ,
శ్వసనము; 5. వంకరై నది: చూ, వంకర;
* అం. 6. అనయంబుహస్తములు నలుబదియై
దెంటిలోనొకటి: చూ, అనయంబుహస్తములు.

అరాళచాలము. సం. వి. అ. పుం. మొంగుదో,
చూ, చెండుక. 1

అరి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. పగతుడు: చూ,
శత్రువు. 1; 2. బండినిలాగు సుంద్రవి
దేట్రము: చూ, శకటము. 1; 3. చోయ
మేకు: చూ, బండికన్ను; 4. పుం. 4. విష్ణు
చక్రము: చూ, రాజము. 1; అం. 5. ద్వా
దశరాజమండలములలో నొకడు: చూ, ద్వా
దశరాజమండలములు; దే. వి. (1) పన్ను: చూ,
సిన్న. 1; (2) శరసంధానస్థానమైన యల్లెన
డుము, వింటినారి: చూ, మార్వి. 1.

అరిందముడు. సం. విణ. 1. శత్రుహతకుడు;
2: చూ, నూర్పుడు; 3. గరుత్మంతుడు:
చూ, హరివాహనుడు; 4. యుద్ధమునకు
భయపడనివాడు: చూ, వాంఠిరుడు. 2.

అరికట్టు. దే. స. క్రి. 1. అడ్డగించే. నిర్వ. 3.
అ. 78: చూ, చిగోధించే; 2. మేట్టుకొను.
భాగ. 5, స్కం. 2, అ. 68: చూ, నేట్టించే.

అరికట్టు. దే. వి. బ. దుప్పటిపెట్టి రెండుబుజ్జెముల
యందును జేందెత్తువాటుగానైచి కట్టినకట్టు.

అరిగ. దే. వి. 1: చూ, చగ్గుఫలకము; 2. కేడె
ము. కళా. 8, అ. 41: చూ, హరిగ; 3. 2.
కానొక విరుదు. కళా 7, అ. 71: చూ,
విరుదము.

అరిగాఁపు. దే. వి. (అరి+కాఁపు.) కచ్చుచ
నొసంగువాడు: చూ, కట్టుకావలి.

అరిగాళ్లు. దే. వి. బ. ద్వారముగుఱ్ఱపు పీటల
కు చెనుకటిభాగమున ఊతగా నుంచెడ
కమ్ములు: చూ, నిలువులు.

అరిగొను. దే. అ. క్రి. (అరి+కొను.) అడ్డి
డు. "ద్వి. ఆలకుబెబ్బులియరికొన్నయట్లు."
విరచరిత్రము: చూ, నట్టువడు.

అరిగోలు. దే. వి. (అరి+కొలు.) ఏజుడా
దగిన పాధనము: చూ, హోదము.

ప్రతిభాపీఠము, దం. వి. అ. పుం. 1. చరితుమ్మ*.

అరిసియ. వై. వి. = అరిసనమ్. రూ. అరిస-

అరిస: చూ, భక్త్యము. కళా. 7, ఆ. 81.

అరిస. వై. వి. = —వై.—

అరిసము. వై. వి. = హర్ష: చూ, రూ. అరిసము.

అరితకము. అం. వాక్యనోపములిరుపది నాలుగిం
టిలోనొకటి: చూ, వాక్యనోపములు.

అరితి. పా. రసమునకు నుచితమైన పదములు
గూర్చుమి. ఉ. — అయంగనశృంగారము విట
జనహృదయగ్రసనాగ్నిహ గ్రహిణీ దృష్టిసమ
గోదగ్రము. ఇందువర్ణింపబడినది శృంగార
రసము. శృంగారరసమునందు గరుణరస
మందు మృదువైన పదములు లుపయోగింపవలసి
యుండఁగ రాదగ్రీభక్త్యరసముల కుచితమైన
పదములు పయోగింపబడినవి.

అరుంతుదము. సం. విణ. మర్త్యమును నొప్పించు
మాట, మర్త్యమును దాటునది: చూ, మర్త్య
స్పృహ. [నొప్పించు మాటలాడువాడు.

అరుంతుడుడు. సం. వి. అ. పుం. మర్త్యమును
అరుంధతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పశిష్ఠునిభార్య,
అక్షమాల, అశ్మంతరి, అరంజోతి: చూ,
నక్షత్రము, 1. [డు: చూ, ముని. 1.

అరుంధతీవాధుడు. సం. వి. అ. పుం. పశిష్ఠు:
అరుంధతీపరిదర్శనవ్యాధుడు. పా. సులభముగ
గ్రహింపరాని నూత్నవస్తువును దెలుపవలసి
నయెడల ముందుదానివంటి నూత్నవస్తువును
దెలిపి యది తెలిసినపిమ్మట నూత్నవస్తువును
దెలుపుట అరుంధతినీఁజూపువారు తొలు
దొల్ల నరుంధతినీఁజూపక ముందుగ దానియం
చుననుండు క్షేదనక్షత్రానుభూతి కరువార
నరుంధతినీ జూపుదురు. నిర్గుణబ్రహ్మమును
ఉపాసించుటకు ముందు సగుణబ్రహ్మమును
పర్యవేక్షించుటకును సర్వించి యందుకు
నన్ను పిరపడినపిమ్మట నవ్యక్తబ్రహ్మమును
ఉపాసించువలయునను నీతి.

అరుగు. భే. వి. చూ, భూ. అరుగు. అరు-

అరుగు. పాంచా. 4, ఆ. 21.

అరుగుడు. సం. విణ. 1. పగవాడు: చూ,
శత్రువు. 1; 2. ముక్కంటి: చూ, శివుడు;
3. ఆత్రగిగాడు: చూ, వేగిరకాడు.

అరుగు. భే. అ. శ్రీ. రూ. అరు. పోవు: చూ,
చెప్పు. 3.

అరుగుడమ్ము. భే. వి: చూ, పర్యవేక్షణము.

అరుగుడు. భే. వి. —వై.—

అరుగుడంచే. భే. అ. శ్రీ. (అరుగు + తెంచు)

1. అగతముగు. రూ. అరుగుడంచే: చూ,
వచ్చు. 2; 2. గమించు, పోవు. శై. 4, ఆ.
189: చూ, చెప్పు. 3.

అరుచి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. రుచిలేమి: అశో
చకము; ద్వ. వి. (1) వంజోడు: చూ, మాం
సము; అం. 2 దిశాపథ్యలో నొకటి: చూ,
దిశావస్థలు.

అరుచాతి. మి. విణ. 1. నీచజాతి: చూ, చేడు
జాతి; 2. దుష్టుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2.

అరుజో. భే. వి. రూ. అరిజే. శిశిరకపు చేప:
చూ, మత్స్యము. 1.

అరుణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అతివిష: చూ,
విష; 2. తెల్ల తెగడ *: చూ, సర్వానుభూతి;
3. మంజుష *: చూ, మంజుటి.

అరుణపలాండువు. సం. వి. ఉ. పుం. (దుంప
జాతిలోనిది.) నీరుల్లి *: చూ, పలాండువు.
(ఇది పొరలగడ్డ.)

అరుణము. సం. వి. అ. పుం. 1. = ఎఱ్ఱన: చూ,
చర్లము. 3; 2. కపిలవర్ణము: చూ, చర్లము. 3;
3. పులము: చూ, మండలము. 3; 4: చూ,
సంజోము; విణ. 5. ఇంచేక ఎఱుపుగలది:
చూ, చర్లము. 3; 3. కపిలవర్ణముగలది: చూ,
చర్లము. 3.

అనుక. సం. వి. ఈ. ప్రే. కారణి *:

చూ, కార్మిని.

అనుకాశ్చుడు. సం. వి. ఆ. పుం. సంపాతి

శమ్ముడు: చూ, బటాయువు.

అనుకాశ్చు. సం. వి. ఆ. పుం. ఎఱ్ఱని జగి:

చూ, వెలుకురు. 1.

అనుకాశ్చుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఈకాను

డనుఅవ్వదిగడి చతులలోనొకడు: చూ, ఈకా
నుడు; 2: చూ, శివుడు.

అనుకాశ్చుడు. సం. వి. ఆ. పుం. గరు

డుడు: చూ, పరివాహనుడు.

అనుకాశ్చు. సం. వి. న. పుం. ఎఱ్ఱపు: చూ,

వర్ణము. 8.

అనుకాశ్చు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, మా

ర్మిడు; 2. గరుత్మంతునియన్న : చూ,
మారనూకుడు.

అనుకాశ్చు. అం. శివప్రొక్తములగు చతుష్షష్టి

శంకరములలోనొకటి: చూ, శంకరములు.

అనుకాశ్చు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సూ

గోదయము.

అనుకాశ్చు. దే. అ. కి: చూ, వెఱుగొందు.

అనుకాశ్చు. దే. వి. విణ. 1. ఆశ్వర్యము: చూ,

వింత. 1; 2. అపుహాపము: చూ, కొత్త. 2.

అనుకాశ్చు. ద్వ. అ. కి: చూ, అరుదందు.

అనుకాశ్చు. దే. అ. కి. (అరుగు + తెంచు)

1. ఆగతమగు: చూ, వచ్చే. 2; 2. పోవు

తే. 4, అ. 122: చూ, వెళ్లు. 3. [దొండ.

అనుకాశ్చు. దే. వి. కుజాలకము * : చూ,

అరులు. దే. వి. ఆర్మిలి: చూ, వాత్సల్యము.

అనుకాశ్చు. దే. వి. ముదిమియందుగలగడు

మదికల్పిల్లు: చూ, రూ. అర్లుమర్లు.

అనుకాశ్చు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, కోణము

అనుకాశ్చు. దే. వి. కాంతు: చూ, వాంధ.

అనుకాశ్చు. దే. వి: చూ, రూ. అరవరి.

అనుకాశ్చు. దే. వి. 1. జ్ఞానము, తెలివి: చూ, బుద్ధి;

2. ధాన్యదులబుణము: చూ, ఎరువు. 2.

అనుకాశ్చు. దే. వి: చూ, రూ. అరవుడు.

అనుకాశ్చు. ద్వ. వి. (అరువు + తిక్క):

చూ, రూ. అరురుతిక్క.

అనుకాశ్చు. ద్వ. వి. (అరువు + పూట):

చూ, రొక్కపుపూట.

అనుకాశ్చు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. తడి *:

చూ, భల్లతతి; 2: చూ, తడిగింజి; విణ.

3. వర్ణమును కలుగజేయునది.

అనుకాశ్చు. వై. వి. = హర్ష: చూ, రూ. అర

సము.

[చూ, రాణి. 1.

అనుకాశ్చు. వై. వి. = రాజా. ఏరిక. జప్ప. 3, ఆ:

అనుకాశ్చు. సం. వి. న. న. కులుపు: చూ, వ్రణము.

అనుకాశ్చు. వై. విణ. = హర్ష: చూ, సమ

ర్థుడు.

అనుకాశ్చు. సం. విణ. మాపములేనిది.

అనుకాశ్చు. దే. అవ్య. ప్రళంసనార్థము: చూ, పేజా

ము. (రూ. అర-అమోదితమందు. అర-

అర-అర.) చందా. 2, అ. 102; చందా. 3,

అ. 125.

అనుకాశ్చు. దే. అవ్య. — వై. — [దేశము.

అనుకాశ్చు. దే. వి. ఒకానొక నేతము: చూ,

అనుకాశ్చు. సం. వి. ఆ. న. కాంతిలేని దివా

చందా. 2, అ. 102; చందా. 3, అ. 125.

అనుకాశ్చు. సం. వి. ఆ. పుం. శోగముచే విడువ

బడినవాడు: చూ, వారుడు.

అనుకాశ్చు. వా. సం. వి: చూ, అరుచి. 1.

అనుకాశ్చు. వా. వి. మొక్కజొన్న గింజల

గుండు. (అనుకాశ్చు. 4.

అనుకాశ్చు. సం. వి. ఆ. ప్రే. = అ. అ. అ. చూ

అర్కచాడు. సం. వి. అ. పుం. 1. శని: చూ, రాచువు. 2; 2. కర్ణుడు: చూ, రాధేయుడు.

అర్కనందనుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగరాజు: చూ, రాధేయుడు; 2. శని: చూ, రాచువు. 2.

అర్కపర్ణము. సం. వి. అ. పుం. చూ, జల్లేడు.*

అర్కపాదపము. సం. వి. అ. న: చూ, వేము.*

అర్కపుష్పిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, చిక్కపత్రిక.*

అర్కబంధువు. సం. వి. అ. పుం. 1. కాక్యసింహుడును బుద్ధుడు: చూ, గుడ్డుడు. 1; 2. తామర: చూ, పద్మము 1. [చూ, కుండ. 5.

అర్కమందారము. సం. వి. అ. పుం. ఉచ్చింత:*

అర్కమచ్చంది. సం. వి. ఇ. పుం. పేప: చూ, వేత్తము. 2.

అర్కము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, జల్లేడు*; 2. స్పటికము: చూ, రాయి; 3. రాగి: చూ, లోహము. 1; 4. అననములు ముప్పదింటిలో నొకటి: చూ, అననములు [చూ, జల్లేడు.

అర్కరాజము. సం. వి. అ. పుం. తెల్లజల్లేడు.*

అర్కలత. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, సురుగుడు.*

అర్కపల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మందిటి.*

అర్కార. వా. వి. హర్కారా, దూత.

అర్కాహ్వము. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, అర్కపర్ణము*; 2. నూర్యకాంతమణి: చూ, రత్నము. 1.

అర్కుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నూరుడు; 2. అన్న: చూ, క్షేప్తుడు. 1; 3. ఇంద్రియ: చూ, మేలుపుతీడు; అం. 4. ద్వాదశాదిత్యులలో నొకడు: చూ, అదిత్యులు. [భల్లారకి.

అర్కురము. సం. వి. అ. పుం. కడి*: చూ,

అర్గము. సం. వి. అ. న, అ. స్త్రీ. 1. తల: పునడ్లగింజే గడియ: చూ, విష్కంభము. 2; 2. పెద్దయల: చూ, వీచి. 1; 3. అడ్డము: చూ, నిశోధము. 1; అం. 4. కరణములు నూటయెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు. [129-

అర్గు. దే. అ. శి: చూ, రూ-అరుగు. కళా, 3, అ. అరుదెంచే. దే. అ. శి: చూ, రూ-అరుగుదెంచే.

అర్గుటము. సం. వి. అ. న. బూతి: చూ, భస్మము. అర్గుము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-అర్గుపు. వెల: చూ, విలువ; 2. పూజ: చూ, సపర్య.

అర్గువు. సం. వి. ఉ. పుం. వెల: చూ, విలువ.

అర్గ్యము. సం. వి. 1. పూజకుదగినది;

2. పూజకోరికై వది. (అప్తార్గ్యములు.— పెరుగు, తేనె, నెయ్యి, అక్షతలు, గజిక, నవ్వులు, దర్భ, పువ్వుము.); 3. పాడకోప చారములలో నొకటి: చూ, ఉపచారములు; 4. యోగ్యమైనది: చూ, శ్రేష్ఠ్యము.

అర్పు. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. పూజ: చూ, సపర్య;

2. విష్ణుదిమూర్తులకు సద్భిక్షముగా శిలదుల చేతఁజేసినపరీతిను: చూ, వింబము. 3.

అర్చకత్వము. సం. వి. దేవునకు నిరంతరము చేయు పూజాదికము: చూ, సపర్య.

అర్చకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పూజచేయువాడు: చూ, పూజోరి; 2. విష్ణుపూజకుడు, తంబలి: చూ, పూజోరి; 3. శివార్చకుడు, తంబలి: చూ, పూజోరి.

అర్చణ. సం. వి. అ. స్త్రీ. పూజ: చూ, సపర్య.

అర్చన. సం. వి. అ. స్త్రీ.—పై.—(పూజా దోష్యములు.—మృగ్గు, సుగంధము, అక్షతలు, పువ్వుము, ధూపము, దీపము, ఉపచారము, తాంబూలము అని యెనిమిదివిధములు)

అర్చనము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై—

అర్చన. 2. భక్తిలక్షణములు పదింటిలో నొకటి: చూ, భక్తిలక్షణములు.

అర్చనీయుడు. సం. విణ. పూజకుదగినవాడు: చూ, మహనీయుడు.

అర్చి. సం. వి. ప్. స్త్రీ, న. 1 మంట: చూ, వహ్ని. 1; 2. కాంతి: చూ, వెలుగురు. 1; 3. కిరణము: చూ, హాయనము. 2.

అర్చించు. సం. న. క్రి: చూ, పూజించు.

అర్చితము. సం. విణ. 1. పూజింపబడినదేవతాదులు: చూ, అర్చితము; 2. మన్మథలోకము.

అర్చితుడు. సం. విణ. పూజింపబడినవాడు: చూ, పూజితుడు.

అర్చిష్మతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అగ్నిహోతుని పట్టణము: చూ, దేశము.

అర్చిస్సు. సం. వి. ప్. స్త్రీ, న. కాంతి: చూ, వెలుగురు. 1; 2. కిరణము: చూ, హాయనము. 2.

అర్హకము. సం. వి. అ. పుం. తెల్లగగ్గర*: చూ, పర్ణానము.

అర్హి. వా. వి. వాగ్దేహార్హకమైనమనవి.

అర్హక. సం. వి. అ. స్త్రీ. వాట్యపరిభాషయందు వేళ: చూ, హ-అర్హక.

అర్హనిధ్యజాడు. సం. వి. అ. పుం. అనుమడు: చూ, వానరము.

అర్హనము. సం. వి. అ. న. 1. కరత్రు*: చూ, తృణము. 1; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 3. కంటితెవులు: చూ, విడాలము. 2: పుం. 4. ఏలుమద్ది*: చూ, మద్ది; 5. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6: 6. కేశి: చూ, మయూరము; విణ. 7. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 8.

అర్హుని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, ధేనువు; 2. బాణాసురుని కూతురు, ఉష: చూ, పుత్రిక. 1; 3. బాహుద యనునది. హ-అర్హుని. కాహుద: చూ, నది; 4. కుంట: చూ,

అంకులాడి; 5. కుట్టని, తారుతుకలై: చూ, శంభు. (హ-అర్హుని); 6. చేదుఅనబ*: సాహ.

అర్హుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరల్లికొక్క కొడుకు: చూ, పుత్రుడు. 1; 2. పాంశురాజు కొడుకు, కీర్తి: చూ, విజయుడు. 1; అం. 3. పాండవులయదుగురిలో నొకడు: చూ, పాండవులు; 4. కార్తవీర్యార్జునుడు: చూ, హైహయము; 5. కాస్త్రుప్రసక్తకు లలోనొకడు: చూ, కాస్త్రుప్రసక్తకులు.

అర్హము. సం. వి. ప్. న. 1. నీరు: చూ, సరిలము; పుం. 2. అకారాద్యక్షరము, అక్కరము: చూ, వర్ణము. 1. [ద్రము.

అర్హవము. సం. వి. అ. పుం. కడలి: చూ, సము

అర్హారాశి. సం. వి. ఇ. పుం. —పై —

అర్హవము. సం. వి. అ. న. 1. ఏవగింపు: చూ, నిండ. 1; 2. కనికరము: చూ, దయ.

అర్హి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. చెత: చూ, శోకము; 2. అటని: చూ, వింటికొప్ప.

అర్హజానము. సం. వి. అ. న. కూడుకొన్న శబ్దాగ్ధములయొక్క భావకర్మములు: చూ, సాహిత్యము. [నుడు.

అర్హజాడు. సం. విణ. చనువరి: చూ, విద్వాం

అర్హతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కుట్టని: చూ, శంభు.

అర్హత్యాగముఖ్యాయము. పా. ధనముఖ్యుచేసిన సుఖమున్నదిమరీతి.

అర్హదీపనము. అం. కావ్యగుణములు పదింటిలో నొకటి: చూ, కావ్యగుణములు.

అర్హదూషణములు. అం. కామజంబులైదింటిలో నొకటి: చూ, కామజంబులు.

అర్హదోషములు. అం. 1. అపార్థము, వ్యర్థము, ఏకార్థము, సంకయము, అపకర్మము, భిన్నము, అతిమార్మము, పరుషము, విరసము, హింసము, అభిహేయము, అవ్యధిగోప

మము, హేతుకూష్యము, విరలంకృతి, అస్థి
లము, విరద్రము, సమాచరచ్యుతము. (18.)
(అర్చగతములు.); 2. కావ్యదోషములు రెం
డింటిగో నొకటి: చూ, కావ్యదోషములు
(చూ, దోషములు)

అర్థన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-అర్ధన, విచ్చేయు:
చూ, యాచన. [అర్ధ్యము.

అర్థనీయము. సం. విణ. వేడఁదగినది: చూ,
అర్థపుడు. సం. వి. ఆ. పుం. కు చేరుడు: చూ,
శ్రీదుడు.

అర్థప్రయోగము. సం. వి. ఆ. పుం. వడ్డిచేత
బ్రదుకు: చూ, వృద్ధిశీవిక.

అర్థభేదము. సం. వి. ఆ. న. భేదము:చూ, వేలు
పాటు.
చూ, మదములు.

అర్థమదము. అం. మదములు ఎనిమిదింటిలోనొకటి:
అర్థము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. శబ్దార్థము: చూ,
టీక; 2. శబ్దాదివిషయములు: చూ, విషయ
ము. 3; 3. కారణము: చూ, హేతువు. 1;
4. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 5. అపవృత్తి:
చూ, మరలఁబాటు; 6. న్యాయము: చూ,
సత్యము. 1; 7. కార్యము: చూ, పని. 2;
8. పదార్థము: చూ, వస్తువు; 9. అక్కఱ,
పని: చూ, పర్యాయజనము. 1; 10. పురుష
గణము నాలుగింటిలోనొకటి: చూ, పురుష
గణములు; 11. వికము, రీతి: చూ, విధము. 1;
12. మృత్యుపాదాదివస్తువు: చూ, వస్తువు.

అర్థసంకుడు. సం. విణ. (క. ఈ. క.) ధని
కుడు: చూ, సంపన్నుడు. (ఈకారాంత
ము. — సత్యవతి, రూతువతి, పుష్పవతి
ఇత్యాదులు.)

అర్థవాదము. సం. వి. ఆ. పుం. పొగడిక: చూ,
ప్రాశ్నము. -

అర్థవాదములు. పా. అసదర్థవాదము, భూతార్థ
వాదము, సదర్థవాక్కు. (8.)

అర్థవేదము. పా. యజుర్వేదోపవేదము. వసరత్న
ములకుఁగలుగు జన్మస్థానములు కాకులు గగ్గి
నములు పీనిదోషములేఁగించుచుండత్తదగ్గి
త్విధారణమునఁ గలుగు ఫలాఫలములఁదెలు
పునది. (చూ, ఉపవిద్యలు.)

అర్థస్యక్తి. అం. రసభావాదులలోని గుణములిరు
వదిమూఁడింటిలోనొకటి: చూ, గుణములు.

అర్థశక్తి మూలము. అం, వ్యంజనములుమూఁడిం
టిలోనొకటి. చూ, వ్యంజనములు.

అర్థశాస్త్రము. అం. అష్టాదశవిద్యలలోనొకటి:
చూ, విద్యలు. [చూ, ఘోనిలము.

అర్థసాధనము. సం. వి. ఆ. పుం. కుంకుడు*:
అర్థసావిత్రి. అం. నహీనతానములేడింటిలో నొ
కటి: చూ, నహీనతానములు.

అర్థనీధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, పుత్రశీవిక*.
అర్థహరణము. పా. దండుగ్నివలన సామ్యుదండు
వుఁగొనుట. దండర్థ్యములుమూఁడింటిలో
నొకటి: చూ, దండత్రయము: (చూ, త్రయము)

అర్థహీనుడు. సం. విణ: చూ, బీదవాడు.

అర్థాంతరవ్యాసము. అం. ఒకానొకయర్థాలం
కారము. సామాన్యమును విశేషముతోడ,
విశేషమును సామాన్యముతోడ గుణసామ్య
కల్పనమునర్పింప, ఒకానొకవస్తువును ముం
దుగఁకెప్పి దానిని సమర్థించుటకై మఱియొక
యర్థము కెప్పుట. (ఉ. — ఈమమంతుఁడల్లి
వాఁడె మహాత్ములకసాధ్యమేది? పూలతోఁ
గూడిన వార తలఁదాల్చఁబడును. చెలఁచిర
తనములచే నొప్పుచున్న యాహిమసంకుని
మించు శోభాహీనియేయలేదు, ఒకదోషము.

పెట్టుకనుగడులమందునుదిగిపోవుంగదా):

చూ, అలంకారము. 3. (అర్థాంతరము, అర్థాపత్తి.) [వాక్యగతము (2)]

అర్థాంతరసంకల్పమితవాచ్యము. అం. చదగతము, అర్థాపత్తి. అం. 1: చూ, అర్థాంతరవాసము;

2. పరిశ్లక్షాది ప్రమాణములుఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, ప్రశ్నితాదిప్రమాణములు; 3. ర సవదలంకారములు చదునెనిమిదింటిలోనొకటి: చూ, రసవదలంకారములు.

అర్థాలంకారము. అం. అలంకారములు రెండింటిలోనొకటి. అర్థము పరిధానముగాఁగలిగి కావ్యకోభాషామేళువునైవది. చూ, అలంకారము. 3.

అర్థావృత్తిదీపకము. అం. ఒకానొకకావ్యాలంకారము: చూ, అలంకారము. 3. (చూ, హేతువు. 2.) [వాంఛ.

అర్థాశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = అడియస: చూ, అర్థి. సం. వి. క్. పుం. 1. అడిగెడువాఁడు: చూ, యావకుఁడు; 2. యక్ష సేనకుఁడు; విగా. 3. ధనికుఁడు: చూ, సంపన్నుఁడు; 4. తగవునకు పోయినవాఁడు: చూ, వాది; 5. కొలువుడుకాఁడు: చూ, సేవకుఁడు; 6. కోరిక: చూ, వాంఛ.

అర్థిమే. సం. స. కి. 1. కోరు: చూ, వాంఛిమే; 2. వేడు: చూ, వేడుకొను.

అర్థితము. సం. విగా. 1. రూ-అర్థితము. కోరఁబడినది: చూ, వాంఛితము; 2. వేడఁబడినది. రూ-అర్థితము: చూ, పార్థితము.

అర్థ్యము. సం. వి. అ. న. 1. అంగడిమందు నుకు: చూ, సిలాశక్తు; విగా. 3. తెలివిగలది: చూ, బుద్ధి; 3. వ్యాయముతోఁగూడినది: చూ, సత్వము. 1; 4. వేడఁదగినది, అర్థసయము: చూ, పార్థన; 5. అర్థమువలన తొలఁగనిది.

అర్థ్యుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. చదువరి: చూ, విద్యార్థిమఁడు; 2. అర్థము (ద్రవ్యము) ను

డియెడఁబాయనివాఁడు.

అర్థన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, రూ-అర్థన.

అర్థితము. సం. విగా. 1: చూ, అర్థితము. 1; 2: చూ, రూ-అర్థితము. 2; 3. నొప్పింపఁబడినది: చూ, అక్షతము. 2; 4. అడుగఁబడినది (పస్తువు): చూ, పార్థితము; 5. పూజింపఁబడినది: చూ, సవర్ణ.

అర్థకంధగ. అం. ముఖరజ్జువులు చదునాటుగింటిలోనొకటి: చూ, ముఖరజ్జువులు.

అర్థమడ్యము. సం. వి. ఆ. న.: చూ, అర్థమోడ.

అర్థకృచ్చము. పా. ఒకదినము సాయంకాలము భుజించుట, ఒకదినము తెల్లవాటిభుజించుట, రెండుదినములు అడుగక పెట్టినయెడల భుజించుట, రెండుదినములు చవచాముండుట. ఇటుల నాణుదినము లాచరించునగము. (ముట్టయిన బాహ్యుగా స్త్రీయును క్షత్రియస్త్రీయును ఒకరినొకరు తాకినయెడల బాహ్యుగా స్త్రీ అర్థకృచ్చమును, క్షత్రియస్త్రీ పాదకృచ్చమునాచరింపవలయును: చూ, పాదకృచ్చము: చూ, కృచ్చము.)

అర్థగంగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అర్థజాహ్నువి, కావేరి: చూ, నది.

అర్థగతి. అం. భూచారులు వందొమ్మిదిమందిలో నొకరు: చూ, భూచారులు.

అర్థభుజిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = చూ, అర్థభుజి. అర్థచంద్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్లతెగడ *: చూ, సర్వానుభూతి.

అర్థచంద్రిము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కుంగఁగి నెడిగొఅవము: చూ, బాణము. 1; 2. మెడ పట్టితోఁచుట కమర్చిన యర్థచంద్రికాపపువేయి: చూ, అర్థేందువు. 2; 3. గోటిసలవంక, అర్థేందువు: చూ, నఖక్షతము; అం. 4. శిత్రావకరణబంధములు నలుబది యొకటింటిలోనొకటి: చూ, శిత్రావకరణబంధ

ములు; 5. బాణాగ్రములు పదివిధములలో నొకటి (చేదురుపంక): చూ, బాణాగ్రములు; 6. పూచాకాస్త్రములోని అసంహత పూచా ములాటింటిలో నొకటి: చూ, అసంహతపూచా ములు; 7. అసంయతహస్తములు నలుబది యొడింటిలో నొకటి: చూ, అసంయతహస్తములు; 8. అసవములు ముప్పదింటిలో నొకటి: చూ, అసవములు; 9. అభినయహస్తవిశేషము; (చూపుడువేలు మొదలైవ నాలుగువేళ్ళ నొకప్పుడసంగాక్షేప్తబొటనవేలి నెడముగాఁబడినది) చూ, వ్యంజకము. 1; 10: చూ, నెమలికన్ను.

అర్థచంద్రాకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చేదురుపంకరూపము.

అర్థచంద్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తిళిపుట*: చూ, బొల్లిబూసర; 2. నాసాధగణము: చూ, భూషణము. 2; పా. 3. ఒకానొకవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

అర్థచోలకము. సం. వి. ఆ. న. పైనధరించుచోక్కాయ, అంగరిక: చూ, పస్త్రము.

అర్థజరతీస్థాయము. పా. శరీరమందుఁ గొంతభాగమున ముసలితనమును, కొంతభాగమున పడుదుతనమునుగల స్త్రీ యుండదనరీతి.

అర్థజాహ్నువి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, అర్థగంగ.

అర్థజా. వా. వి: చూ, అరజా.

అర్థకూరము. సం. వి. ఆ. పుం. యుద్ధారంభవాద్యధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

అర్థసారీకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. సాపేనుగరితబాలుపు, ముక్కంటి: చూ, కివుడు.

అర్థసారీకృరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. —పై. —అర్థసావము. సం. వి. ఆ. పుం. ఓడలోనగము: చూ, నాకార్థము.

అర్థనిమిత్తము. అం. కరణములు నూటయొనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

అర్థనిమిత్తము. అం. దృష్టికోణము: చూ, దింటిలోనొకటి: చూ, దృష్టికోణము.

అర్థనాక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, అర్థనిమిత్తము.

అర్థపతాకము. సం. వి. ఆ. పుం. అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; అం. 2. అసంయతహస్తములు నలుబదియొడింటిలో నొకటి: చూ, అసంయతహస్తములు.

అర్థపద్మాసనము. అం. ఉత్తానకరణబంధములు నలుబది యొకటింటిలో నొకటి: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

అర్థపాదుక. అం. ఆవర్తరూపము లెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, ఆవర్తరూపములు.

అర్థపారావతము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఒకరకము పావురము: చూ, పావురము; 2. తిత్తిరిపిట్ట. చూ, తీకుపు.

అర్థపిచ్చలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పిచ్చలిలోనగము.

అర్థప్రస్థము. సం. వి. ఆ. పుం. కుంజేములోనగము: చూ, అడ్డ. 2.

అర్థఫలము. సం. వి. ఆ. న. కర్ణము, పదునాఱు మాషములయొక్క: చూ, ఫలము. 1.

అర్థబిందువు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, అరసున్న.

అర్థమతల్లి. అం. కరణములు నూటయొనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

అర్థమాణవకము. సం. వి. ఆ. పుం. పదిపేటల మత్స్యాలహారము: చూ, భూషణము. 2.

అర్థము. సం. వి. ఆ. న. 1. అడ్డ-అట. సమాంశము: చూ, పగము; పుం. 2. కుసుక: చూ, కళలము. 4.

అర్థముకుళ. అం. సంచారిభావమునఁబుట్టినద్యులు ఇరుపదింటిలో నొకటి: చూ, సంచారిభావమునఁబుట్టిన దృక్పథము.

అర్థరథుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఒక్కనితనతో నదిగా పదిదిభారతని యావలము.

అర్ధశక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కుండెగిండు శేట
లుగల హారము: చూ, భూషణము. 2.

అర్ధభాత్రము. సం. వి. అ. పుం. అద్దమరేయి:
చూ, రాత్రి.

అర్ధరేచితము. అం. 1. నృత్తహస్తములుఇదివది
తోమ్మిదింటిలోనొకటి: చూ, నృత్తహస్త
ములు; 2. కరణములు నూటయెనిమిదింటిలో
నొకటి: చూ, కరణములు. ప్రేదము.

అర్ధర్ప. సం. వి. అ. స్త్రీ. సగముముక్కు: చూ,
అర్ధవేసరి. అం. మాశవక్త కికిది భాషలు పదు
మూడింటిలోనొకటి. చూ, భాష. 1.

అర్ధశఫరము. సం. వి. అ. న. తిమినిమింగెడు
చేప, తిమింగిలము: చూ, మత్స్యము. 1.

అర్ధనూచి. కరణములు నూటయెనిమిదింటిలో
నొకటి: చూ, కరణములు.

అర్ధనూచీముఖము. అం. అసంయతహస్తములు
నలుబదియైదింటిలో నొకటి: చూ, అసం
యతహస్తములు.

అర్ధస్వస్తికము. అం. కరణములు నూటయెనిమి
దింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

అర్ధహారము. సం. వి. అ. పుం. అణుపదినాలుగు
శేటల హారము, ఏబదినాలుగు శేటలుగల
హారము. (అనికొందఱు.): చూ, భూష
ణము. 2.

అర్ధాంగనిషీడితము. అం. ఉత్తానకరణబంధములు
నలుబదియొకటింటిలో నొకటి: చూ, ఉత్తా
నకరణబంధములు.

అర్ధాంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అగ్నిహోత్రహ
క్షిగాపెండ్లియాడిన పెండ్లాము: చూ,
భాగ్య.

అర్ధాంగీకారము. సం. వి. అ. పుం. 1. సగము
శక్తి కలిగియుండు: చూ, సమృద్ధి. 1; 2. సగ
ము శక్తి కలిగియుండు: చూ, సమృద్ధి.

అర్ధాంబుజాసనము. సం. వి. అ. న. రతిబంధ
భేదము: చూ, రతిబంధము.

అర్ధేందువు. సం. వి. ఈ. పుం. 1. గోటిసెలవంక:
చూ, నఖత్తరము; 2. మెడపట్టి తోమట
కమర్చినచేయి: చూ, అర్ధచంద్రము. 1;
3. కలయికవగ.

అర్ధోరుకము. సం. వి. అ. న. చేల్లడము,
చేళ్ళలుసగముతోడవలకుదొడిగి కొనుగుడిగి:
చూ, వస్త్రము. 1.

అర్ధటము. సం. వి. అ. పుం. అప్పడము-అప్ప
ళము: చూ, భక్త్యము. చూ, ఒప్పగింత.

అర్ధరాము. సం. వి. అ. న. అర్పణ. అప్పనము:
అప్పము. సం. వి. అ. పుం. పేవ: చూ,
చేత్రము. 2. [ర్పించే.

అర్పించే. సం. స. క్రి. అప్పగించే. చూ, నమ
అర్పితము. సం. వి. అ. అర్పించబడినది.

అర్పదిఫలము. సం. వి. అ. పుం. ఒకరకముమా
మిడి: చూ, మామిడి.

అర్పదము. సం. వి. అ. న. 1. దళకోటి కోటి
(అనికొందఱు.): చూ, సంఖ్య. 1; పుం. 2.
కంటితేవులు: చూ, విడాలము. 2; 3. దం
రొగము: చూ, పంటితేవులు; 4. ఒకానొక
కొండ: చూ, పర్వతము; 5. మాంసపుకండ:
చూ, మాంసము; అం. 6. సంఖ్యాభేదములు
ముప్పదియాటింటిలో నొకటి: చూ, సం
ఖ్యాభేదములు.

అర్కకము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుళ్ళకోటి
పిండము, గర్భము: చూ, భూణము. 1,
2. రతనము: చూ, రత్నము. 1; 3. చూ,
రీదలనము; 4. గాలి: చూ, వాయువు.

అర్కకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పదునాళిం
ద్రక్షు లోబడినపిల్లవాడు: చూ, శిశువు;
2. బిడకుడు: చూ, క్రిడుడు; వి. 1.

3. ఎమకలఁజ్ఞు: చూ, బక్కవాడు; 4. చూ, మూర్ఖుడు. [శ్లో. 2. అర్చన. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కళ: చూ, మని అర్చము. సం. వి. న్. న. 1. కంటిలేవులు: చూ, బిడాలము. 2; 2. అవ్వనడిమి వెండుక, కొరి: చూ, వెండుక. 1. అర్చి. దే. వి. 1. చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1; 2. మాలిమి: చూ, వార్సల్యము; 3. అ పేక్ష. విజ. 2, అ. 158: చూ, వాంఛ. అర్చ. సం. వి. అ. స్త్రీ. కోమటిది: చూ, నైశ్య. అర్చము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మంకెన.* అర్చముడు సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, మూర్ఖుడు; 2. పితృదేవతలలో నొకడు: చూ, అదిత్యులు. [త్రము. 1. అర్చి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉత్తర:చూ, నత్త అర్చి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, అర్చ. అర్చి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తానుకూదుర్జాల యినను కోమటివాని పెండ్లాము:చూ,భార్య. అర్చుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కోమటి: చూ, నైశ్యుడు; 2. అధిపతి: చూ, పృథువు. 2; 3. అంగజోల: చూ, సౌవిదల్లుడు; 4. పూ జ్యుడు: చూ, మహనీయుడు. అర్చ. దే. వి. అర్చి: చూ, వాత్సల్యము. అర్చమర్చ. దే. వి. బ: చూ, రూ-అరులుమరులు. అర్చంతము. సం. వి. త్. న. గుఱ్ఱము: చూ, నాయము. [చూ, వ్యాధుడు. 2. అర్చంతుడు. సం. వి. అ. పుం. కృత్రిముడు: అర్చది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తాయపుకత్తె: చూ, కంధరి; 2. ఆడుగుఱ్ఱము: చూ, నాయము; వా. స. 3. అఱువది. అర్చము. సం. వి. త్. న. 1. గుఱ్ఱము: చూ, నాయము; 2. తులానగుఱ్ఱము:చూ, నాయము; 3. అభయము, కీడ్వడినది: చూ, హీనము. 1. అర్వాచీవము. సం. వి. కి. కిందనుండునది. అర్వానుడు. సం. వి. త. తక్కువవాడు: చూ, హీనుడు. అర్వుడు. సం. వి. త. జాత్యాచారాలచేత నిందితుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2. అర్చము. సం. వి. న్. న: చూ, మూలసంక. అర్చనుడు. సం. వి. త. మూలకోగి. అర్చస్సు. సం. వి. న్. న. 1. చూ, అర్చము. 2. జెలగ: చూ, బుడ్డపిడుగు. అగ్గోఘ్నము. సం. వి. అ. న. 1. మీగడ పెరుగు. చూ, పెరుగు. 1; పుం. 2. కంద*: చూ, సూరణము. అగ్గోఘ్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ముసలి*: చూ, నేలతాడు; 2. తాటిమొలక, తేగ; చూ, మొక్క. 1; 3. కంద*: చూ, సూరణము. అగ్గోహితము. సం. వి. అ. న. కీడి*: చూ, భల్లాతకి. [సూరణము. అగ్గము. సం. వి. అ. పుం. చోరకంద*: చూ, అర్చము. నై. వి. హర్షమ్. రూ-అరసము: చూ, సంతోషము. [చూ, సపర్య. అగ్గణ. సం. వి. అ. స్త్రీ. అర్చన, కయినేత: అగ్గత. సం. వి. అ. స్త్రీ. మంచి: చూ, యోగ్యత. అగ్గము. సం. వి. అ. పుం. 1. పులిపిల్ల: చూ, వ్యాధుము. 1; వి. 2. తగివది: చూ, యోగ్యము. [శ్రావకము. అగ్గశయ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. ఉత్తరేమ*:చూ, అర్చితము. సం. వి. త. పూజింపఁబడిన దేవతా దులు: చూ, అర్చితము. అర్చితుడు సం. వి. త. చూ, అర్చితుడు.

అర్చుడు. సం. వి. 1: చూ, ఆర్చితుడు; వి. అ.

పుం. 2. ముక్కంటి: చూ, శివుడు, 3. బుద్ధ
దేవుడు: చూ, బుద్ధుడు. 1.

అట. దే. వి. 1. ఎల్లదిక్కులకు నడిమిచోటు:
చూ, మండలము. 1; 2. వాసగృహము.
రూ-అట్ట, లోగడి: చూ, సదనము. 1; 3. హస్తా
దితలము: చూ, హస్తము; 4. పెట్టెలోనగు
వానిలోనలిఅట; రూ-అట్ట; 5. రూ-అట్ట.
పకకగడి: చూ, సదనము. 1; పై. 1.
8. అర్థము. రూ-అర. చూ, సగము; 7. కీడు:
చూ, హాని. 2, 8. మోసము. భో. 4. అ.
88: చూ, పంచన; 9. కొంత: చూ, వెలితి
2; 10. భేదము, అరిమగ: చూ, వేటుపాటు;
11. కంధ, చింపి: చూ, పక్షులు; 12. లేని
ది ఊహించుట: చూ, యోచన.

అటక. దే. వి. మూఁపు: చూ, స్కంధము. 1

అటకడ. దే. వి. 1. (అటక + కడ.)—పై—
2. నితంబపార్శ్వము, మందె: చూ, ముద్దె,
3. స్కంధపరిదేశము. భార. ఆది. 8, అ,
115: చూ, అటకడము.

అటకడము. దే. వి.—పై.— (స్కంధపరిదేశ
మునకు,—పై, 1, అ. 101) 4. పంకటము:
చూ, శోకము.

అటకము. దే. వి. అశీర్థము: చూ, శోగము. 1.

అటకాలు. దే. వి. 1: చూ, రూ-అరకాలు;
అ. 2. కళాస్థానములు పదునాటింటిలో
నొకటి: చూ, కళాస్థానములు.

అటకువ. దే. వి: చూ, రూ-అటుకువ.

అటగమి. దే. వి.—పై.—

అటగొండెరనము ద్వ. వి. 1. రూ-అటగొండెము.
అటగొట్టెము- అటగొడ్డియము- అటగొడ్డెము
గుండెదైర్ఘ్యము: చూ, సాహసకృత్యము.

అటగొండెము. ద్వ. వి.—పై.—

అటగొట్టెము. ద్వ. వి: చూ, అటగొండెరనము.

అటగొడ్డియము. దే. వి.—పై.—

అటగొడ్డెము. దే. వి.—పై.—

అటగొణ. ద్వ. వి. 1. న్యూనత, కొంత: చూ,
వెలితి. 2; వి. 2. న్యూనము, అపచయము:
—పై.—

అటమ. దే. అ. 89. 1. అోలు, క్రిందు. భాగ.
దో. 2, అ. 182: చూ, విలపించు; 2. ఏడు
చే చూ, శోదించు; 3. కూయు. రామా. 2, అ.
18: చూ, శబ్దించు.

అటచెయి. దే. వి. రూ-అరచెయి-అటచెయ్యి-
అటచేయి: చూ, హస్తము.

అటచేరికిఁబండ్లుపచ్చుట. జా. చూ, రూ-అర
చేరికిఁ బండ్లుపచ్చుట.

అటజాతి. వి. వి. దుష్టుడు, జాత్యాచారాదు
లచేత నిందితుడు: చూ, వ్యాగుడు 2.

అటటి. దే. వి: చూ, రూ-అరటికి.

అటడా. దే. వి. 1. కంఠామలశీలము: చూ,
భూషణము. 2; 2. శివమీడి కచ్చేపూస.
—పై.—; 3. కర్నాటకపు పల్లకీజొంగు
కొనకువేసెడుసింహతలాటపుతగడు. అటడు.

అటడు. దే. వి.—పై.—

అటపదిమోములవేల్పు. ద్వ. వి. విదుమోముల
వేల్పు: చూ, శివుడు.

అటపు. దే. వి. రూ-అరపు-అటుపు-అటుపు.
పగులారపము: చూ, స్వరము. 2; 2. అర్ధ
కంఠస్వని: చూ, స్వరము. 2; 3. కంఠస్వని:
చూ, స్వరము. 2; 4. మృదంగాదిధ్వని:
చూ, స్వరము. 2; 5. పెద్దకూత: చూ,
స్వరము. 2. (మొ.) [దు. 2.

అటపొణడు. ద్వ. వి. పొట్టి: చూ, వామనుఁ
అటమర. ద్వ. వి. (అట + మరలుట.): చూ,
రూ-అరమర. (నందమము-నిర్వ. 8, అ.
57:)

మక్తవద గృహము - 2. సంహార లోకము, 3. అంత్యనియమము, 4. పునరుక్తవదాభాసము మఱియు అనుప్రాసము మొదలగునవి: చూ, హేతువు. 2: అర్థాలంకారములు. - అర్థము పరిధానముగాఁగలిగి కావ్యకోభాషేతువులైనవి - 1. అతద్గుణము, 2. అతిశయోక్తి, 3. అత్యుక్తి, 4. అధికము, 5. అనన్వయము, 6. అనుగుణము, 7. అనుజ్ఞ, 8. అనుమానము, 9. అగ్రోన్యాయము, 10. అపహ్నాపము, 11. అపస్త్రోమపరిశంప, 12. అర్థాంతికన్యాసము, 13. అల్పము, 14. అపజ్ఞ, 15. అసంగతి, 16. అసంభవము, 17. అక్షేపము, 18. అప్రతిపక్షము, 19. ఉత్తరము, 20. ఉత్ప్రేక్ష, 21. ఉదాత్తము, 22. ఉన్మీలితము, 23. ఉపమానము, 24. ఉపమేయోపముము, 25. ఉల్లాసము, 26. ఉల్లేఖ, 27. ఏకావలి, 28. కాలకర్షకము, 29. కారిణమాల, 30. కావ్యలింగము, 31. కావ్యార్థావృత్తి, 32. గూఢోక్తి, 33. చిత్రము, 34. ఛేదోక్తి, 35. స్పృణము, 36. తుల్యయోగిత, 37. దీపకము, 38. దృష్టాంతము, 39. నిదర్శనము, 40. నిగుక్తి, 41. పరికరము, 42. పరిపరాంతరము, 43. పరిణామము, 44. పరివృత్తి, 45. పరిసంఖ్య, 46. పర్యాయము, 47. పర్యాయోక్తము, 48. పహితము, 49. పూర్వరూపము, 50. పరితపస్తాపముము, 51. పరితపేధము, 52. పరితీపము, 53. పరిత్యగీకము, 54. ప్రస్తుతాంశుము, 55. పరిహర్షము, 56. ప్రోఢోక్తి, 57. భావకము, 58. భాగింతి, 59. మూలాదీపకము, 60. మిథ్యాభ్యవసేతి, 61. మూలికము, 62. ముద్ర, 63. యథాంఖ్యము, 64. యుక్తి, 65. యత్నావలి, 66. రూపకము, 67. లలితము, 68. లేఖము, 69. లోకోక్తి, 70. పశ్యోక్తి, 71. వికల్పము, 72. వికస్వరము, 73. విధి, 74. విరోధోక్తి, 75. విభావము, 76. విరోధాభాసము, 77. వివృతోక్తి,

78. విశేషకము, 79. విశేషోక్తి, 80. విషమము, 81. విషదము, 82. వ్యతిరేకము, 83. వ్యాపారము, 84. వ్యాజనింద, 85. వ్యాజస్తతి, 86. వ్యాజోక్తి, 87. శ్లేష, 88. సంక్షేపము, 89. సంభావన, 90. సమము, 91. సమాధి, 92. సమాసోక్తి, 93. సముచ్చయము, 94. సహోక్తి, 95. సామాన్యము, 96. సారము, 97. సూక్ష్మము, 98. స్మృతి, 99. స్వభావోక్తి, 100. హేతువు తర్కితేజాలంకారములు. - 40 గాంగీ భావసంకరము, అకర్మమతికయోక్తి, అతిర్థితాతికయోక్తి, అదేయపర్యాయము, అధికతామూర్ఖ్య మాపకము, అధికాభేదరూపకము, అనుక్తవిషయ స్వరూపాత్మేక్ష, అనుపూర్ణి, అనుభవాద్యూహాపకము, అనుభవోక్తిమాపకము, అన్యర్థర్యాయోక్తము, అన్యర్థవిషయము, అన్యార్థుల్యయోగిత, అన్యర్థర్యాయోక్తి, అన్యార్థవిరోధోక్తి, అన్యార్థసంగతి, అపరాధుల్యయోగిత, అపరాధసంగతి, అపరిమితము, అపరిమితానేకముల్యేక్షము, అపరిమితానుల్యయోగిత, అయోగంబంధాతికయోక్తి, ఇన్యావిరోధేజాలంకారములు, 'హేతువు. 2: పదుముకడ చూపవలయును. మఱియు - గాంధర్వవేదములోని రాగాధ్యాయమునందలి అలంకారములు. 68. - 1 స్థాయివర్ణగతాలంకారములు - పరిసన్నాది, పరిసన్నాంతము, పరిసన్నాద్భుతము, ప్రసన్నమస్యము, క్రిమరేచితము, పరిస్తారము, పరిసాదిము (7); 2. ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు. - విస్తీర్ణము, విస్తీర్ణము, వింశతు, అభ్యుచ్చయము, హాసితము, శేఖరితము, అక్షిప్తము, సంధిపరిచ్ఛాదితము, ఉద్గీర్ణము, ఉద్వాహితము, తివర్ణము, వేణువు (12); ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు. - వేణువు, తివర్ణము, ఉద్వాహితము, ఉద్గీర్ణము, హాసితము, పరిచ్ఛాదితము, అక్షిప్తము, శేఖరితము.

హాసితము, అభ్యుదయము, చిందువు, నిష్కర్షము, విస్తీర్ణము (12); సంఘాతివర్ణగతాలంకారములు. — మందాగిది, మందగిమధ్యము, మందాగితము, పరిస్తారము, పరిసాదము, వ్యావృత్తము, స్వవిరము, పరివర్తము, అక్షేపము, చిందువు, ఉద్వాహితము, ఉద్భిషేపము, నిష్కాజితము, శ్యేనము, శృమము, ఉద్భూతము, రంజితము, సన్నివృత్తము, పరివృత్తము, వేణువు, లలితస్వరము, హంకారము, హృదయనము, అవలోకితము, (25); అలంకారములు. — తారమందిరసన్నము, మంద్రతాపిరసన్నము, అవర్తకము, సంపృదానము, విధురము, ఉపశోలకము, ఉల్లాసితము (7). — 8; అం. 4. అష్టాదశపదార్థములలో నొకటి: చూ, అష్టాదశపదార్థములు; 5. కళలు అణువది నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, కళలు. (రూ. అలంకారం.)

అలంకారములు. అం. 1. శబ్దాలంకారములు, అర్థాలంకారములు, ఉభయాలంకారములు (చూ, అలంకారము. 8); 2. వస్త్రము, భూషణము, మాల్యము, అనురేపనము, మజ్జనము. (5);

అలంకారకాస్త్రము. అం: చూ, సిద్ధులు (చూ, విభూతులు.) చూ, ఉపస్మృతిము

అలంకృతము. సం. విణ. అలంకరింపఁబడినది. అలంకృతకిరచ్చేదవ్యాయము. పా. ఒడలంకరము నలంకరించి తలఁచెననుట. అట్టివానికలంకారమేల? అనునది. [చూ, భూషణము. 2]

అలంకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కై నేత. అలంకృతుడు. సం. విణ: చూ, భూషణుడు.

అలంకృతుడు. సం. విణ: చూ, భూషణుడు.

అలంకృతి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తోడవు: చూ, భూషణము. 2.

అలంగము. దే. వి. కొటపాకారపు గోడప

భిధారముగా మట్టిచేతగాని తాళ్లచేతగాని చేర్చబడిన కొండ. రూ. అలంగము: అలంగము. 2.

అలంగామీనుడు. సం. వి. ఆ. పుం. తెరువరి: చూ, పాంథుడు.

అలంఘనీయము. సం. విణ. దాటఁగూడనిది.

అలంఘ్యత. సం. విణ. దాటలేనిది.

అలంఘ్యము. సం. విణ. లంఘ్యముకానిది.

(లంఘ్యము=దాటఁదగినది.) [ముగలది.

అలంజము. సం. విణ. పరియోజనములేని జన్మ

అలంజరము సం. వి. ఆ. పుం. రూ. అలంజరము.

అలంజరము. పెద్దబాస, కాఁగు: చూ, పాత్రము. 8. [లినది.

అలంజీవనము. సం. విణ. జీవనముతోఁజుట

అలంజుడు. సం. విణ. వ్యర్థపుట్టుకఁగలవాడు.

అలంతాళము. సం. వి. ఆ. న. అరిడతము: చూ, హరిదతము. [చూ, శోకము.

అలందురు. దే. వి. రూ. అలందురు. అంగది:

అలంఘ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అలంఘయము నప్పగన: చూ, వేలుపులు. 2.

అలంఘనము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. దోప: చూ, వాంతి; 2. చూ, ములుకెముడు.*.

అలంఘనీయు. దే. పేర్: చూ, శృమపెట్టు.

అలంఘము. దే. వి: చూ, రూ. అలంగము.

అలంఘ. దే. ఆ. కి. 1. వగచే భాగం. 1,

స్కం. 142: చూ, శోకించు; 2 ఆగుర

పడు: చూ, వేసు 2; 3. ఓడిపోవు. కళా.

8, ఆ. 08: చూ, వెనుదీయు. 1; 4 బేంప:

చూ, సంకోచించు.

అలంచు. దే. పేర్: చూ, అలంఘనీయు.

అలంత. దే. వి. 1. వగ: చూ, శోకము; 2 ఏ

డుపు: చూ, శోకము; 3. అలంఘ. చూ,

శృమము. 1

అలంతి. దే. వి. 1. తుదకుడు, చిరిపి: చూ,

వ్యాధుడు. 2; 2. లఘువు, తేలిక. భార.

ఉద్యో. 4, ఆ. 257: చూ, లఘవము;

విగ. 3. అల్పము, అలుపము: చూ, స్వల్పము; 4. సన్నము: చూ, సూక్ష్మము. 4.

అలంకారిగవు. దే. వి. చిఱునవ్వు: చూ, హాస్యము. 1.

అలంకారి. పై. వి. చూరిదగ్గి. రూ. అశంకితాశంకి, పచ్చేదనము: చూ, వర్ణము. 8.

అలంకారి. దే. స. 39. వేదనములోనగు చానిని పూయు: చూ, పూయు.

అలంకారి. దే. వి. 1: చూ, రూ. అలంకారి; ఆ. 39. 2. ఉమ్మలించే. నిర్వ. 5, ఆ. 101: చూ, సుక్కు. 5.

అలంకారి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ. అలంకారి, కుదేరుని పట్టణము: చూ, గోళము; దే. వి. రూ. అలంకారి. (1) గోళము: చూ, రోషము; (2) దోహదించు: చూ, పశ్చాత్తాపము. 8; విగ. (3) రూ. అలంకారి. సన్నము. చూ, సూక్ష్మము. 4; అం. 4. దిక్పాలపట్టణములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దిక్పాలపట్టణములు.

అలంకారి. దే. వి. 1. సూక్ష్మత: చూ, సూక్ష్మము. 4; 2. సన్నము. స్వా. 8, ఆ. 31 (విశేషణ మైనవృద్ధు సమాసమునందు కదవటి అకార మునకు ఇకారమువచ్చెడి): చూ, సూక్ష్మము. 4.

అలంకారి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కన్య. పెండ్లికాని వడుమ: చూ, స్త్రీ.

అలంకారి. సం. వి. ఆ. పుం. చూ, వేగిన.*

అలంకారి. సం. వి. ఆ. పుం. 1. రూ. అలంకారి, వెలికురులు: చూ, వెండుక. 1; 2. నుడురు: చూ, లలాటము; 3. తెల్లజిల్లేడు*: చూ, వికీరణము.

అలంకారి. అం. కరణములుమాట యెని మిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

అలంకారి. పై. వి. అలంకారి. కంద: చూ, భాం దము. 3.

అలంకారి. దే. వి. 1. అలంకారి: చూ, శృంగారము. 1; 2. పెడమొగము: చూ, వదనము. 2.

అలంకారి. సం. వి. ఆ. పుం. రూ. అలంకారి. లాక్ష: చూ, లక్క.

అలంకారి. సం. వి. ఆ. పుం. పై. అలంకారి. సం. వి. ఆ. పుం. పాండువృ వ్తుడు, దుర్లక్షణములుగలవాడు: చూ, వ్యాధుడు. 2. [పెద్దవృ. 1.

అలంకారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. క్షేప్తాదేవి: చూ, అలంకారి. సం. విగ. అలంకారి. అలంకారి. తిరస్కారము: చూ, వహేలనము.

అలంకారి. సం. వి. ఆ. పుం. 1. నీరుకట్టె: చూ, సర్పము; 2. నల్లతాళి: చూ, సర్పము. (రూ. అలంకారి. అలంకారి.)

అలంకారి. సం. వి. ఆ. పుం. పై. అలంకారి. సం. విగ. (ఈ. ఈ. ఈ.) లఘువు కానిది. (లఘువు=చేరికన.)

అలంకారి. పా. రాజమాషకలాటువు, ద్వివిధారణపుటక ఫలము, (రెండువిధకలలను విగ్రహలగుకాయ) (చిక్కుడుకుటుంబము లోని కామలీజాతిలోనిది): చూ, గుంజో కాయలు.

అలంకారి. పా. శిల్పిని పర్యాయ. (ప్రేమి శ్నేహి) (ఇట్లే చిక్కుడుకుటుంబములోని అకుటుంబము)

అలంకారి. పై. వి. అలంకారి. రూ. అలంకారి. దియలు. అలంకారి: చూ, రాజమాషము.

అలంకారి. దే. వి. రూ. అలంకారి. తిరస్కారము: చూ, వహేలనము. [చేరికనవృ.

అలంకారి. సం. వి. ఆ. పుం. కంపపులుగు: చూ, అలంకారి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ద్వాదశకాండములో నొకటి: చూ, ద్వాదశకాండము.

అలరు. దే. వి. 1. రూ-అలరు. శ్రీకామ, దుఃఖ
రూపమగుచింత. లక్ష్మి. 4. ఆ, 77: చూ,
శ్రీమము. 1; 2. అపద: చూ, వివర్త;
3. వేదనవలనగలుగు తొందఱ: చూ, సం
భ్రమము. 1;

అలరుదీదరి. దే. వి. పక్షివిశేషము: చూ, పక్షి.
అలరుద్యము. సం. వి. అ. పుం. అభినయహస్తవి
శేషము. అయిదువేళ్ళను కొనలు కూడకుం
డునట్లు నిల్లుపతెవంచి చిటికెనవేలి వెంటడి
వేళ్ళన్ని యెడముగలుగు దిగ్విబుదినది:
చూ, వ్యంజకము. 1.

అలరునము. అం. అసంయుతహస్తములు నలు
వదైందిటిలో నొకటి: చూ, అసంయుతహ
స్తములు. [శ్రీమము. 1.

అలరు. దే. వి. రూ-అలరు, అలరుకులము: చూ,
అలరుము. దే. వి. కలకలము, గుంపునబుట్టిన
పెద్దమోరె. విజ. 3, ఆ. 142: చూ,
స్వరము. 2.

అలరుము. సం. విణ. అందరానిది: అలరుము.

అలరుము. సం. విణ. —పై. — (లభ్యము—
పొందిందినది.)

అలరుట. దే. వి. 1. చింత, తలపోత. భార.
ఉద్యో. 2, ఆ. 28. చూ, పశ్చాత్తాపము;
2. మనోవిచారము: చూ, శోకము. [వదు.

అలరుటపడక ద్వ. ఆ. శ్రీ: చూ, పశ్చాత్తాప
అలరుటించే. దే. ఆ. శ్రీ. —పై. —

అలరుటించే. దే. ఆ. శ్రీ. —పై. —

అలరురు. దే. ఆ. శ్రీ. —పై. —

అలరురు. వా. వి. గోడనీరు: చూ, నీరు.

అలరురు. దే. స. శ్రీ. బండి యెడ్లనుమార్చి
కట్టు.

అలరురు. సం. వి. ఆ. న. 1. కేలుకొండి: చూ,
అలరురుము, 2; 2. కేలుకొండి ముల్లు. రూ-

అలరు-అలరు; దే. వి. (1). అలరుము, అలరుము; చూ, పురి, 4; (2) పద్మికాయ: చూ, కలాటుపు. 2; (3) పింద, పూపు: చూ, కలాటుపు. 2; (4) కాకవిశేషము. (అగు, పువ్వు, కాయ, మొదలగునవి) అచ్చ. రా. నుం, కాం. 39: చూ, కాకము. 1; ఆ. శ్రీ. (5) కవియు. భార. కాం. 4, ఆ. 51: చూ, వ్యా పించే; స. శ్రీ. (6) అలరు: చూ, పూయు; (7) అలరుమించే చూ, మొగరించే; (8) అలరునముచేయు: చూ, కాలిరించే; (9) పిరుముతోపుచ్చుకొను. మార్గ. 8, ఆ. 205: చూ, పుచ్చుకొను.

అలరుకొను. దే. ఆ. శ్రీ. కవియు. శై. 7, ఆ. 122; “నిచ్చేనిచ్చేలులారించి నేనలము కొను టేగాని, గుచ్చివాడు కాలిరించుకొను పెన్నడు లేదుగా.” క్షేత్రయ: చూ, వ్యాపించే.

అలరుమించే. దే. ఆ. శ్రీ. —పై. —

అలరుక. దే. వి. అలరుకులము: చూ, శ్రమము. 1. అలరు. దే. ఆ. శ్రీ. అలరుముచేయు. ఉ. హరి. 2, ఆ. 91: చూ, తడయు; 2. నిర్వేదించే. భార. ఆర. 2, ఆ. 74: చూ, వినుగు. 2; 3. శ్రీమపడు: చూ, వేసరు. 2.

అలరుకేయు. దే. పే. ఒప్పునటులకేయు: చూ, అలరుచే. —రూ-అలరు.

అలరురు. దే. ఆ. శ్రీ. 1. అంగీకరించే. చూ, సమ్మతించే; 2. వెలుగు: చూ, ప్రకాశించే. 1.

అలరుమించే. దే. స. శ్రీ. సంతోషపెట్టు: చూ, సంతోషించే.

అలరుంత. దే. వి. నవ్వు: చూ, హాస్యము. 1.

అలరు. దే. వి. 1: చూ, సంతోషము; 2. పువ్వు: చూ, నుముము; 3. సింగారము: చూ, సౌందర్యము; ఆ. శ్రీ. 4. అనుమోదించే, ఒప్పు: చూ, సమ్మతించే; 5. విరియు, వికాసము

పొందు: చూ, వికసించు; 6: చూ, సంకో-
పించు.

అలరుబోడి. దే. వి. (అలరు + పోడి.) 1. పు
ష్పమువలె మనోజ్ఞురాలయిన ఆడుది: చూ,
స్త్రీ; 2. ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

అలరుచు. దే. పేర్: చూ, రూ-అలర్చు. అలర-
జేయు. వి. 1, ఆ. 177. (అలరించేసి.)
అలరుపాయము. వా. వి: చూ, కైశవము.

అలరువిలుకాడు. దే.వి. రూ-అలరువిల్కాడు.

చూ, మన్మథుడు. (విల్లుడు)

అలరువిలుతుడు. దే. వి. — పై. — (రూ-అలరు

అలగ్గము. సం. వి. ఆ. పుం 1. ప్రతాపసము,

తెల్లదిల్లడు*: చూ వికీరణము; 2. ముండ్లయు

చ్చింతి*: చూ, కుండ. 5; 3. మందుచే ప

త్తిత్తినమక్క, రోగముచే నత్తిత్తినమక్క:

చూ, కునకము. | రాజు. చూ, రాజు.

అలర్కుడు. సం. వి. ఆ. పుం. అలర్కుడన

అలన. దే. వి. 1. గుంజెలు నాటికమ్మలులోనగు

వాని వడ్డముగాఁజొప్పించిన వెలుగు. రా,

వి 3, ఆ. 81: చూ, పొచ్చినము. 1;

2. గోడ: చూ, మలుగుగోడ.

అలనడు. ద్వ. ఆ. కిర్. (అలపు + నడు.) 1. ఆ

భ్యాసపడు: చూ, వాడుకపడు; 2. యుక్త

మగు, తగు. చూ, సరిపడు. 2; 3. ఈడేటు

భార. ఆగ. 7, ఆ. 484: చూ, సిద్ధించు;

4. అధీనమగు: చూ, లోబడు.

అలనడుట. ద్వ. వి. రూ-అలనాటు. 1. ఆభ్యాస

ము. చూ, స్వభాసము; వి. 2. ఆయుక్తమై

నది: చూ, సిద్ధము. 2.

అలనగము. సం.వి.ఆ. న. ఉప్పిడి-చూ, చేప్పిడి.

అలనరి. దే. వి. రూ-అలనరి. అలంగము: చూ,

వచ్చును. 2.

అలనరించు. ద్వ. పేర్. రూ-అలనరించు. 1. ఆ

భ్యసించు: చూ, వాడుకపడు; 2. అలంకరించు.

“స్త్రీపరై న యలనరించి” కై. ర్. య: చూ,

సింగారించు; 3. తాను. కై. 8, ఆ. 120:

చూ, వహించు; 4. దిద్దు: చూ, సవరించు.

5. నిద్దపఱచు. ఉ. వారి. 4, ఆ. 115: చూ,

సమకట్టు. 8; 6. స్వాధీనముచేయు. భార.

ఉద్యో. 1, ఆ. 12: చూ, వశపఱచు. (అల-

నడుధాతువు)

అలనర్చు. ద్వ. పేర్: చూ, రూ-అలనఱుచు.

అలనఱుచు. ద్వ. పేర్. రూ-అలనర్చు. అధ్య

సించు: చూ, వాడుకపడు.

అలనాటు: చూ, అనడుట.

అలనాటుచేయు. దే. పేర్: చూ, అలనఱుచు.

అలవి. దే. వి. 1. పరిమాణము, కొలది: చూ,

పరిమితి; వి. 2. వశము. భార. ఆ. 7, ఆగ.

232: చూ, శక్యము.

అలపు. దే. వి. 1. అలపు. కై. 8, ఆ. 71:

చూ, శ్రమము. 1; 2. బలిమి. వి. పు. 7, ఆ.

203: చూ, శక్తి. 1; 3. పరిశ్రమము, మిక్కి

లిఅలపు. మార్క. 3, ఆ. 318: చూ,

చూంతు.

అలనోక. ద్వ. వి. (అల్ల + పోక) 1. ఉబలా

టము: చూ, తపతిమ; 2. కీర్తి: చూ,

విలాసము. 1; 3. తిరస్కారము: చూ,

వహేలనము; 4. చిట్టకము. కాశ. 8, ఆ.

93: చూ, విలాసము. 2; 5. అనడ్డ: చూ,

మందెమేలము. 2; 6. ఉచ్చేచోవ్వన. కళా.

5, ఆ. 40: చూ, యథేచ్ఛము.

అలనందియలు. పై. వి. బ: చూ, రూ-అల

చేందలు*.

అలన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, అల్లుడులీగ*.

అలనగతి. పా. ఒకానొకపుత్రము. ఒక్కొక్క

పొడమునందు న, న, న, భే, య గలుగుట

చదివించుటకైగల చదువనన భండస్సునందుఁ
బుట్టినప్పత్తము. “కరుణగమమా విబుధ-
కల్పకమురారీ,” చూ, కృత్తము. 1.
అలసట. దే. వి. ఆయాసము: చూ, శ్రమము. 1.
అలసటపెట్టు. దే. స. కి: చూ, శ్రమపెట్టు.
అలసత. దే. వి.=అలస్యత్వము: చూ, విలంబము. 1.
అలసము. సం. వి. అ. పుం. ఒకపెట్టు: చూ,
వృక్షము; 2. పాదశోగము: చూ, బోదకాలు;
విగ. 3. మాలుగుఁబోతు: చూ, సోమరి;
4.=అల్ల: చూ, అలసత. [అలవేందలు.
అలసాంద్రము. సం. వి. అ. పుం.=: చూ,
అలసు. దే. వి: చూ, రూ-అలమే. [సోమరి.
అలసుఁడు. సం. విగ. మాలుగుఁబోతు: చూ,
అలసురాలు. వా. వి. బద్ధకముగల అఁడుది:
చూ, స్త్రీ.
అలా. వై. అవ్య=మాళా. సంబోధనార్థకము.
రూ-అల: చూ, సంబోధనము.
అలాకు. వై. వి. 1.=అలక్యమ్. తిగస్కారము:
చూ, వహేలనము. 1; దే. వి. 2. పడిలో
యెనిమిదవనంతు. 1/8 (పడి=ఎనిమిది అకా-
కులు.) రూ-అలాకు. [చూ, తథా. 2.
అలాగు. దే. అవ్య. ఆవృత్తారము. రూ-అలాగు:
అలాకకము. అం. అకాశమండలములుపడిందిలో
నొకటి: చూ, అకాశమండలములు.
అలాకపికాదన్యాము. పా. కొఱవిదయ్యమును
టయేగాని చూచినవారు లేరనురీతి.
అలాకము. సం. వి. అ. న. కొఱవి: చూ,
పహ్ని. 1. [పుత్ర. అనబ*: చూ, సోఱ.
అలాబుత్ర. సం. వి. ఉ. ఊ. స్త్రీ. రూ-అలా
అలాబూపాషాణన్యాము. పా. రాతిలోఁ
బుట్టిన ఆపబకాయ రాతికెఱియె యెట్లుం
డునో అట్లే పెరుగుననురీతి.
అలాబు. వా. వి. చక్కత్వము.

అలారము. వా. వి. లేపెడుగడియారపుధ్వని.
అలంజరము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-అలంజరము.
అలందము. సం. వి. అ. పుం. ఇండిచోపా,
తాత్పరము, తావారము: చూ, సదనము. 1.
అలికము సం. వి. అ. న. రూ-అలికము-అలికము.
అలికము: చూ, లలాటము.
అలికిడి. దే. వి. ధ్వని. రూ-అలికుడు: చూ, స్వ
రము. 2.
అలికులనంతుల. సం. వి. అ. స్త్రీ. నవమాలిక *:
చూ, విరజోజ. [గర్దము.
అలిగర్దము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-అల
అలిది. వై. వి. రూ-అలిది-హలిది. 1. హరి
చా. పచ్చేదనము: చూ, వర్ణము. 3;
2. తెల్ల తెగడ *: చూ, సర్వానుధూతి. 1.
అలిపిరి. వై. వి.=అల్పి. రూ-అల్పిరి. అల్పశరీరము
గలవాఁడు: చూ, పృష్టి. 3.
అలిపిరిది. దే. వి. సన్ననాలు నడుకుపాదనము.
అలిపియము. సం. వి. అ. న. ఎఱ్ఱగలువ *:
చూ, పద్మము. 1.
అలిమకము. సం. వి. అ. పుం. 1. కర్ప: చూ,
మందూకము. 1; 2. కోయిల: చూ, పికము;
3. ఇప్ప *: చూ, మధూకము; 4. తామర
దుద్దులోనగువానిచేట్టు నుండునది, కింజల్క-
ము: చూ, పక్షుము. 4.
అలివేణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తుమ్మెదవంటి
వెండుకలాగల యాఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. అఁ
డుది: చూ, స్త్రీ.
అలికము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-అలికము.
అలక. దే. వి. రూ-అలక-అల్క. 1. కోపము:
చూ, రోషము; 2. దోహదించు: చూ,
పశ్చాత్తాపము. 3.
అలకు. దే. వి. రూ-అల్క. 1. వెలపు. రూ-
అలకు-అల్క: చూ, భయము. 1; 2. ఉప

లేవక దోవము; అ. 39. 3. చెడయ: చూ, భయపడు; స. 39. 4 ఇల్లలోననువాని నలుకు. రూ-అల్లు.

అలుకుఁజేట్ట. దే. వి. (అలుకు + చేట్ట.) అలికడు పార్శ్వతగుడ్డలోననునది: చూ, పుస్త్రము.

అలుకుట. దే. వి. 1. ఉపలేపనము: చూ, గోమూఖము. అలుకుడు. దే. వి. చూ, అలికిడి.

అలుకువ. దే. వి. కోవము. చందా. 4, అ. 180: చూ, రోషము.

అలక్సమాసము. పా. అలక్సమాసము, లక్స మాసము అని వ్యధికరణము ద్వివిధము. — తలఁచాల్సినలోనను నలక్సమాసంబుల ద్వివిధంబునకు లోపములేదు. సమాసమందు విభక్తి చరిత్రయ మలోపింపకుండిన అలక్సమాస మగు. (లక్ష్మ = లోపము. అలక్ష్మ = లోపముకానిది.) ఉ. — కంఠేకాలుడు, పశ్య తోహరుడు, జనుసాంధుడు, పసుంధర, నాతోడిచెలిమి, నీచేతికూగు, వానివల ని య లు కు, ఒ క్ష లు నం డి లి బ త్తి, మఱియు — తలన్ + పార్శ్వం = తలఁచాల్సిన, ఒ దిక్ + పార్శ్వం = ఒడిఁచాల్సిన, నేనన్ + పార్శ్వం = నేనఁచాల్సిన, (నే స యనఁగా ముందల) ఊరన్ + వండి = ఊరింబంది, ఊరన్ + పిచ్చిక = ఊరవిచ్చిక, తోడన్ + పుట్టువు = తోడఁబుట్టువు, ఒల్లన్ + పాటు = ఒల్లఁచాటు, ఒడన్ + పాటు = ఒడఁచాటు, పేరి లన్ + పార్శ్వం = పేరిఁచాల్సిన ఇత్యాదులు. ఇది అంతర్గత విశేషమాసములలో నొకటి: చూ, సమాసము. 1.

అలుగ. దే. వి. జలనిర్గమనము. రూ-అలుగు-అలుపు-అల్లు: చూ, మరిగొమ్ము.

అలుగు. దే. వి. రూ-అల్లు. 1. — పై:

2. బాగుముఖికి: చూ, బాగుము. 3.

3. కత్తి: చూ, రిక్తి. 2.

అలుగు. దే. అ. 39. రూ-అలుపు. అల్లు. కోవముచేయు: చూ, రోషించు; 2. దోహదము: తలఁచు. మార్కు. 8, అ. 28: చూ, రూప పోవు. 2. [చూ, ధాన్యము—

అలుగురాజనములు. ద్వ. వి. బ ఒకరకమువద్దు:

అలుగుల. దే. వి. రూ-అలుగులము. 1. ఒకయిక్: చూ, పీడనము; 2. బాధ: చూ, శోకము

అలుగులవడు. ద్వ. అ. 39. (అలుగులము + వడు.) 1. నఁగుడువడు. ఉ, హరి. 8. అ. 27: చూ, పీడికముగు; 2. శ్రమవడు. ఇర్వ. 17, అ. 79: చూ, వేసరు. 2.

అలుగులము. దే. వి: చూ, రూ-అలుగుల 1-2.

అలుచు. వై. వి. = అలస. మందుడు: భార. విరా. 8. అ. 107: చూ, సోమరి.

అలుపము. వై. వి. 1. = అల్పమ్. అల్పము, మిక్కిలి కొంచెమైనది భార. ఉద్యో. 8. అ. 117: చూ, స్వల్పము; 2. = అల్పమ్. అల్పము. తంతువు, సన్నని నూలుపోగు: చూ, పోగు. 1.

అలుపు. దే. స. 39. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు.

అలుము. దే. వి. పైరులోని కసపులోననునది: చూ, కలుపు.

అలుపు. దే. వి. 1: చూ, రూ-అలుగు; అ. 39.

2. కోవముచేయు. రూ- అలుగు: చూ, రోషించు; 3. దోహదముతలఁచు: చూ, రూ-అలుగు. 2. [కముయుక్తి.]

అలొకికము. సం. వి. లొకికములేనిది, (లొకి

అల్లు. దే. వి. రూ-అలక. 1. కోవము: చూ, రోషము; 2. దోహదించు: చూ, పూర్తిచేయు. 3.

అల్లు: చూ, రూ-అలుగు.

అల్లుడు. దే. వి. ధ్వని: చూ, రూ-అలుకుడు

అల్లొకా. పా. వి. రూ-అల్లొకా: చూ, పేర్లు

అల్లు. దే. వి. చూ-చూ-అల్లుగు 1. 2. 3; అల్లుచరమ్మ. సరి. వి. వ. న. నీర్వగల చిన్నప
అల్లు. (క.చూ-అల్లుగు. 4. కోవముచేయు: చూ,
రోషించు: 5. దోహతులచే: చూ, మోస
పోవు. 2.

అల్లొకా. వా. వి: చూ, అల్లొకా.

అల్లడి. దే. వి: చూ, రూ-అలజ్జడి.

అల్లుంచుడు. సం. విణ. మిక్కిలి పిసినిగొట్టు:
చూ, లోభి.

అల్లుతనువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. అల్లుశరీరము
గలవాడు: చూ, వృక్షి. 3; 2. చెంచువా:
డు: చూ, వ్యాధుడు. 1.

అల్లుతనొందు. మి. ప. కి. తక్కువగు: చూ,
తగ్గించు.

అల్లునిద్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఉత్తమస్త్రీపురు
షులక్షణము (పిలువఁగానే పలికెడునిద్ర,
కొద్దినిద్ర.): చూ, లక్షణము. 1.

అల్లుభోజనము. సం. వి. ఆ. న. ఉత్తమవాసీల
క్షణము (కొద్దిగాతినుట.): చూ, లక్ష
ణము. 1.

అల్లుహరిషము. సం. వి. ఆ. పుం. చిట్టిహార *:
చూ, భండీరము. 2.

అల్లుము. సం. విణ.: చూ, అలసము. 1. 2;
అం. 3. ఒకఅలంకారము. నూత్నైర్ధేయముకం
టె ఘనాధారనూత్నైర్ధ. ఉదా.— “నీ
యంగరము కంకణ మగుచున్నది.”: చూ,
అలంకారము. 3.

అల్లుకకుర్చిపు. సం. వి. ఉ. పుం. కంటకుడు,
కుంద్రోకక్రపు: చూ, కకుర్చి. 1

అల్లుకము. సం. సాంతావ్యయము. కొంచెము
కొంచెము: చూ, స్వల్పము.

అల్లుకార్దులము. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకరకము
దోహతపులి: చూ, కార్దులము. 1.

అల్లుచరమ్మ. సం. వి. వ. న. గుట్టుము పడుము, క
కోవము, కోవము.

అల్లుచరమ్మ. సం. వి. వ. న. నీర్వగల చిన్నప
ల్లము: చూ, సరమ్మ. 1.

అల్లుహార. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చోపాస్తంభము:
చూ, స్తంభము. 1.

అల్లుహార్యము. సం. వి. ఆ. న: చూ, (మనెల):
చూ, సదనము. 1.

అల్పాక్కర. పా. ఒకవృత్తము. ఉ.—ఇంద్రగ
ణములురెండు, చంద్రగణముఒకటి. చంద్రగ
ణము మొదటియక్షరము యతి; (విరమంబు
రెంటిపై - విస్తరిల్ల, సురపు లిద్దఱునొక్క-
సోముడురా, జరణ మిఱుటాటిచే-సాగియొ
ప్ప, హరివచర్యంక య-ల్పాక్కరంబు.”:
చూ, వృత్తము. 1.

అల్పాయువు. సం. వి. వ. న. పొట్టేలు: చూ,
మేషము. 1.

అల్పాస్థి. సం. వి. వ. న. ఖర్చుర విశేషము *:
చూ, మధుఖర్చురక. [బ్రహ్మ.

అల్పిష్ఠము. సం. విణ. మిక్కిలికొద్ది: చూ, స్వ
అల్పియము. సం. విణ. (న. ఈ. న.)—పై -

అల్పిడు. సం. విణ: చూ, హీనుడు.

అల్పామినియము. ఆం. నీమవెండి. (ఇదిపొగ
వాయువుతో కలిసి కంపులు పచ్చేలుగా
నేర్పడును. కార్చిన మండి పొగవాయువు
తోకలిసి భస్మమగును.)

అల్లు. దే. విణ. రూ. అల. 1. పగిసిద్ధిని తెలుపును:
చూ, పాల; 2. వి. 2. = అలసము. మందము:
చూ, విలంబము. 1.

అల్లకము. దే. వి. 1. గో-చి: చూ, చొట్టము;
2. అల్లికఅల్లుట. [వ్యక్త్యయము.

అల్లకల్లాలము. దే. విణ. తాముమాటు: చూ,
అల్లుట. దే. వి. 1. వగూ-చూ, కోకము; 2. 1
వృము, ఇడుము: చూ, కోకము.

అల్లుటపెట్టు. దే. ప. కి. (అల్లుటము + పెట్టు)
కొనుటఅట్లే: చూ, కొనుపెట్టు.

అల్లడనము. దే. వి. అందము: చూ, సౌందర్యము. అల్లడిగో. దే. అవ్య. పరిదృశ్యమానముగా దానిఁ జూచుట. (రూ-అల్లడిగో.)

అల్లడిగో. దే. అవ్య. — పై. —

అల్లడ. దే. అవ్య. — పై. — (రూ-అల్లడే.)

అల్లడే. దే. అవ్య. — పై. —

అల్లన. వై. వి. తిన్నన: చూ, మెల్లన.

అల్లనల్లన. దే. విణ. (అల్లన+అల్లన.) మెల్ల మెల్లగా. రూ-అల్లల్లన. [శృంగరము.

అల్లము. వై. వి. టల్లఁ. అర్ధగ్రము*: చూ,

అల్లరి. దే. వి. 1. దోషముయొక్క పరికటనము: చూ, రద్దు. 2; విణ. 2. దోషమువలన పరికటితమయినది: చూ, రద్దు. 2.

అల్లరిచేయు. దే. స. క్రి. దోషముయొక్క పరికటనము గావించు.

అల్లలనాడు. ద్వ. ఆ. క్రి. (అల్లన+అల్లన+అడు.) రూ-అల్లలాడు-అల్లలాడు. కదిలు. స్వా. 2, ఆ. 28: చూ, సరించు.

అల్లల్లన. దే. విణ. (అల్లన+అల్లన.): చూ, రూ-అల్లనల్లన.

అల్లాటప్పలు. పా. నిజములేనిపలుకులు. (డచ్చీలు)

అల్లాటము. ద్వ. వి. అల్లాడుట, తిప్పట.

అల్లాడు. ద్వ. ఆ. క్రి. (అల్ల+అడు.) 1. అల్లలనాడు. భార. ఆది. 8, ఆ. 14: చూ, సరించు; 2. తిరుగు: చూ, తిరగఁబడు.

అల్లారుచే. ద్వ. ప్రే. రూ-అల్లారు. అల్లాడఁజేయు.

అల్లారుపు. ద్వ. వి. అవయవముల కదలిక. రూ-అల్లారు: చూ, విక్షేపము. 4.

అల్లారులెల్లము. ద్వ. విణ. (అల్ల+అరు+లెల్లము.) మిక్కిలిసిగ్గుయము. కళా. 6, ఆ. 187: చూ, స్నేహము. 1.

అల్లానముద్దు. ద్వ. విణ. (అల్ల+అరు+ముద్దు)

1. మిక్కిలి మనోజ్ఞము. వసు. 2, ఆ. 28: చూ, సౌందర్యము; 2. జననమృతి: చూ, సమృతి. 1.

అల్లారు. ద్వ. ప్రే: చూ, రూ-అల్లారుచే.

అల్లి. దే. వి. 1. శత్రులభేదము, కలువనంటి యొకానొక జలపుష్పము: చూ, పద్మము. 1;

2. అల్లిక: చూ, పూతి; 3. బాలకీర్తిగా విశేషము: చూ, బాలకీర్తి; 4. పచ్చిగా నుండునపుడే మంటవేయుటకుపయుక్తమైన యొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

అల్లిచే. దే. స. క్రి. అల్లికవేయించు.

అల్లిక. దే. వి. శత్రు: చూ, పూతి.

అల్లికజేడ. ద్వ. వి. కకుష్ఠ: చూ, వేసలి. 1.

అల్లికవిల్లిక. దే. వి. రూ-అల్లివిల్లి: చూ, పెనఁగి 1; 2. మైత్రి, అంటు: చూ, స్నేహము. 1.

అల్లికాయ. దే. వి. అల్లిదుంప*: చూ, పద్మకందము.

అల్లిగాలి. దే. వి. చేలిగాలి: చూ, వాయువు.

అల్లిశీఁగ. దే. వి. అల్లిదుంపను బుట్టినలర.

అల్లితెమ్మెర. ద్వ. వి: చూ, అల్లిగాలి.

అల్లిదుంప. ద్వ. వి: చూ, అల్లికాయ*.

అల్లిపువ్వు. ద్వ. వి. కాకికలువ: చూ, పద్మము. 1.

అల్లివిల్లి. దే. వి. 1: చూ, రూ-అల్లికవిల్లిక.

అల్లివిల్లికొను. దే. ఆ. క్రి. పెనఁగొను. స్వా. 2, ఆ. 2: చూ, పెంటిగొను.

అల్లిమర్తు. దే. వి. మల్లయుద్ధకాయమాన భేదములు పండించునట్టిలో నొకటి: చూ, కాయమానములు. [మార్గి. 1.

అల్లియ. దే. వి. రూ-అల్లి. వింటినారి: చూ,

అల్లియము. దే. వి. రూ-అల్లియ. పెండియినతోడనే యలునిఁగిలిచి యత్తవారింజుల పుట్టుటనుండు, పుడునముట్ట: చూ, విల్లు. 2.

అక్షరము. అం. పాదకీయలలో నొకటి: చూ,
పాదకీయము.

అల్లు. దే. అ. కి. తింగపాక్షము, ఎక్కు: చూ,
పాక్షము; స. కి. 2. అల్లికవేయ.

అల్లుడు. దే. వి. (అల్లు+వాడు.) రూ. అల్లు
వాడు. 1. మాంతురుమగడు: చూ, జామాత;
2. తనతోబుట్టువు కొడుకు: చూ, మేన
ల్లుడు. 1; 3. తనభార్యతోడబుట్టినవాని
కొడుకు: చూ, మేనల్లుడు. 2; వా. 4. పది
యవగ్రహము.

అల్లుడుకొమాళ్ళు. ద్వ. వి. బ. (అల్లుడు+
కొమారుడు.) కొంచెము ఇంచుమించుగా
దొరతో సమానమైన వేషమును భోజనమును
గలిగి దొరకు అంగరక్షకుడుగా వుండు
వాడు.

అల్లుడు. దే. వి. నేత: చూ, పూర్తి.

అల్లుడుతింగ. దే. వి: చూ, అలస*.

అల్లుడుబచ్చెలి. ద్వ. వి. రూ. అల్లుబచ్చెలి. తింగ
బచ్చెలి*: చూ, బచ్చెలి.

అల్లుబచ్చెలి. ద్వ. వి.—పై. 1

అల్లువాడు. దే. వి: చూ, రూ. అల్లుడు.

అల్లె. దే. వి: చూ, రూ. అల్లియ. [తస్యము 1.

అల్లెదము. దే. వి. ఒకానొకచేప: చూ, మ

అల్లెదమ్ము. దే. వి.—పై.—

అల్లెము. దే. వి: చూ, రూ. అల్లియము.

అల్లానేరడు. దే. వి. రూ. అల్లానేరడు. అల్లా

నేరడు. అల్లానేరడు. 1. రాజబంబువు*:

చూ, నేరడు; 2. బంబువు*: చూ, నేరడు;

బ. 3. సంగీతవిశేషము: చూ, స్వరము. 2;

4: చూ, చాలితాకిరడ.

అల్లానేరడు. దే. వి.—పై.—

అల్లానేరడు. దే. వి.—పై.—

అల్లానేరడు. దే. వి.—పై.— (సంగీతవిశేష

మునకు.—పాంచా. 4, ఆ. 24)

అల్లానేరడువండు. పా. ఒకరకమునేరడువండు
(లో పెంకు కండకాయ.) (నేరువండు
వంటిది.): చూ, గుంజికాయలు.

అప. సం. ఉప. 1. చెడ్డఅనునర్థమును తెలుపునది.

ఉదా. అపగూణము-అపమానము. మొ.(అధా
రము, తెలివి, భేదము, వ్యాపించుట, పరి
శుద్ధి, ఇంచుక, తిరస్కారము ఈయర్థముల
యందుపయోగించును.); సం. అవ్య. 2. శిష్ట
కింపఁ దగినది: చూ, విషయము. 4;

2. కాపాడుట: చూ, రక్షణము; 4. దానికి
వ్యతిరేకము; 5. దుర్మార్గుడు: చూ, వ్యా
ధుడు. 2; 6. సప్తమీ పంచమీపృథమీవి

భక్తులయర్థము గల క్రింది ద్విధాకాలములు
(అప); పై. వి. (1).—అమ్మ. జననీజనకుల

తల్లి: (జనితల్లి=అమ్మమ్మ, జనకునితల్లి=నా
యనమ్మ): చూ, మత్తవ్య: (2).—అమ్మ. తల్లి:

చూ, మాత. 1; (3).—అమ్మ. పూజ్య
స్త్రీ: చూ, స్త్రీ. (రూ. అవ్య.): పా. 4. సం

ఖ్యాతాచార్యక విశేషంబునందలి 'అప, కు
'అగు, నగు. ఉదా.—ఏడవపర్వము—ఏడగున

ర్వము.

అపంటక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. వింటివారి: చూ,
మాన్వి. 1.

అపంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఉజ్జయిని యను
పట్టణము, విక్రమార్కుడేలినపట్టణము: చూ,

దేశము; 2. అగ్రహ, అప్ప: చూ, శ్రేష్ఠ. 4;

అం. 3. పుణ్యనగరము లేడింటిలో నొకటి:

చూ, పుణ్యనగరము; 4. దేశము లేఁబడి

యాంటిటిలో నొకటి: చూ, దేశము.

అపంతికము. సం. వి. ఆ. పుం. వాసనకుడును,
ఉదపక్వమును భక్త్యము: చూ, భక్త్యము.

అపంతిపోవము. సం. వి. ఆ. ప. వియ్యపుకడు
గు: చూ, కుత్తము. 1.

అవంధ్య. సం. వి. గొడ్డునోక ఫలింపెడు
హృదయ. చూ, చంద్రహాసం.

అవకటము. సం. వి. 1. అవగడము, అగడము.

విరుద్ధము, తప్పు: చూ, పేరము; 2. విరో
ధముగలది: చూ, విరోధము. 1.

అవకరము. సం. వి. అ. పుం. 1. పారకతోడిమి
చేర్చిన కనవుతున్న: చూ, పెంట. 1; 2. ప్రీ
తుడుమలగున్నాచోడేము: చూ, భగము. 12;
3. కుండయెడుగుననుండు అంటు: చూ, అవ
స్కరము.

అవకర్షణము. సం. వి. అ. న. అవకర్షణము,
చెడలించుట: చూ, చెడలించుట.

అవకలిపినము. పా. 2. కానొకసినవృత్తము:
చూ, వృత్తము. 1 (చూ, అచ్చ, 4, అ. 342.)

అవకాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. తెలిపి: చూ,
సందు. 8; వి. 2. మఱుగు లేనిది: చూ,
తెలిపి. 3; పా. 3. భాగి. (స్పెన్.)

అవకీర్ణము. సం. వి. చెల్లబడినది: చూ,
ఉత్తరము.

అవకీర్ణి. సం. వి. (క. ఈ. క.) చగస్త్రీగమ
సాదులచేత నశించిన బ్రహ్మచర్యాదివర్గ
ముగలవాడు: చూ, వర్జవర్గము.

అవకీర్ణము. సం. వి. అ. పుం. కానుగు, చీక
టిహాసం. (అని కొందఱు) *: చూ, కాద
స్థుము. [చూ, వ్యావరము.

అవకుంకనము. సం. వి. అ. న. వ్యావరము:

అవకుంతము. సం. వి. చుట్టబడినది: చూ,
సంవృతము.

అవకుహరిక. సం. వి. అ. ప్రీ. 1. గురుపాటు:
చూ, రోహంధము; 2. సిద్ధ మెప్పు మొద
లను కానిచేబుట్టిన వికారమును దోచుట

అవకృష్ట. సం. వి. అ. ప్రీ. 1. కానొక నాట
కాంగము: చూ, కాటము. 1.

అవకృష్టము. సం. వి. చూ, అవకర్షణము.
అవకృష్టము. సం. వి. అ. పుం. చెడలించుట
బద్ధవాడు.

అవకళి. సం. వి. (క. ఈ. క.) (గొడ్డునో
యినది.) చెట్టు: చూ, వృక్షము.

అవకళిము. సం. వి. నీతిగలది.

అవకళిము. సం. వి. అ. పుం. 1. చీతము:
చూ, చేతనము. 1; 2. వెల: చూ, విలువ.

అవక్షిప్తము. సం. వి. తప్పుపెట్టి తోయింప
డినది.

అవక్షిప్తము. సం. వి. అ. పుం. తప్పుపెట్టి
తోయింప: అవక్షిప్తము.

అవక్షిప్తము. సం. వి. అ. పుం. —వై.—

అవక్షిప్తము. సం. వి. అ. ప్రీ. వల్ల, గుత్తుమునో
టికల్లమునకు తగిలించెడు వర్గము: చూ,
వాగ్. [బ్రాటిము: చూ, ముటిము. 1.

అవగంధము. సం. వి. అ. పుం. యువగంధము,
అవగడము. వై. వి. వి. అవకటము: చూ, అవ
కటము. [వహేలనము.

అవగణన. సం. వి. అ. ప్రీ. తిరస్కారము: చూ,

అవగణితము. సం. వి. తిరస్కరింపబడినది:
చూ, నింద. 1.

అవగణితము. సం. వి. తిరస్కరింపబడిన
వాడు: చూ, పరిభూతుడు.

అవగతము. సం. వి. 1. తెలియబడినది: చూ,
విదితము. 1; 2. పొందబడినది: చూ,
పొచ్చుము. 1. [మ: చూ, బుద్ధి.

అవగతి. సం. వి. ఇ. ప్రీ. మోక్షవిషయకజ్ఞాన

అవగాధము. సం. వి. అ. పుం. ఉదయమున
చేయు స్నానము: చూ, నేకునకొనము. (చూ,
స్నానము. 1.

అవగాహము. సం. వి. అ. పుం. 1. అవగాహము.

చూ, అకలింతు; 2. తానము: చూ, స్నానము. 1.
 అపగాహము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
 అపగాహించు. సం. అ. కి. 1. స్నానముచేయు:
 చూ, నీళ్లుడు. 2; స. కి. 2. అపగాహన
 ముచేసికొను: చూ, అకలించు.
 అపగీతము. సం. వి. అ. న. 1. పగిసిద్ధమైననిండ,
 చూ, నిండ. 1; 2. కయ్యము: చూ, యుద్ధ
 ము; విణ. 3. దూఱబడినది: చూ, అవధ్వ
 స్తము; 4. చెప్పబడినది: చూ, కల్పము. 2.
 5. పలుమాటు చూడబడినది; 6 వాదము
 లేనిది.
 అపగీతుడు. సం. విణ. 1. వంగినవాడు; 2. ప్రసి
 ధ్ధుడైన నిండతుడు: చూ, వెలివాడు. 1;
 3. పలుమాటు చూడబడినవాడు.
 అపగీర్ణము. సం. విణ. పొగడబడినది: చూ,
 ప్రోత్రము. [వ్యవధానము. 3.
 అపగుంకనము. సం. వి. అ. న. మఱుగు: చూ,
 అపగుణము. సం. వి. అ. పుం. చెడుతలంపు:
 చూ, దుర్గణము.
 అపగ్రహణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వ్యవ
 ధానము. 3; 2: చూ, అపగణన.
 అపగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1. వీనుగు
 జొనలు: చూ, హస్తీ; 2. రూ-అపగ్రహ
 ము. అపావృద్ధి: చూ, పఱపు; 3. అడ్డపా
 టు: చూ, వ్యవధానము. 3; 4. స్వాకంఠ్య
 ములేమి: చూ, అస్వతంత్రము.
 అపగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. రూ-అపగ్ర
 హము: చూ, పఱపు. [చూ, రంధ్రము. 1.
 అపఘట్టము. సం. వి. అ. పుం. గర్తము, పల్లము:
 అపఘోషము. భే. వి. 1. చెట్టుట. పొండు. 1,
 అ. 117: చూ, వ్యాపనము; 2. బలిమి:
 చూ, కల్ప. 1; విణ. 3. అధికమైనది: చూ,
 మైత్ర్యము. 1.

అపఘరించు. భే. అ. కి. 1. కలియు. కాశ. 1,
 అ. 45: చూ, వ్యాపించు; 2. కుల్కముగు,
 జోడుపడు. కాశ. 2, అ. 47: చూ, సరిపో
 వు. 1; స. కి. 3. అతిక్రమించు, మీటు.
 స్వా. 3, అ. 19: చూ, దాటు. 6.
 అపఘ్రుణుడు. భే. వి. వ్యాపించేవాడు: చూ,
 వ్యాపకుడు. [చూ, పక్షి.
 అపచక్రము సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక పిట్ట:
 అపచూడము. సం. వి. అ. పుం. 1. టెక్కెపు
 గుడ్డయుక్క క్రిందికొనకుచ్చు: చూ, జేల్లి.
 6; 2. పిల్లతోట్టు: చూ, పిక. 4.
 అపచూర్ణనము. సం. వి. అ. న. పొడిచేయుట:
 చూ, చూర్ణనము. [చూ, అవధ్వస్తము.
 అపచూర్ణితము. సం. విణ. పొడిచేయబడినది:
 అపచూర్ణితుడు. సం. విణ. పడులచేత నిడింపఁ
 బడ్డవాడు: చూ, వెలివాడు. 1.
 అపచూలకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-అపచూ
 లకము. అపచూర్ణితము. 1. వింజామరము,
 పట్టున విసవకట్ట: చూ, సురటి; 2. జెం
 డాను వేలాడుకుచ్చు: చూ, సురటి.
 అపచూలము. సం. వి. అ. పుం. గడ్డము మీస
 ముల కైందుగికలు: చూ, చెండుగిక. 1.
 అపచ్ఛదము. సం. వి. అ. పుం. రూ-అపచ్ఛా
 దము, మఱుగు: చూ, వ్యవధానము. 3.
 అపచ్ఛాదము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
 అపచ్ఛిన్నము. సం. విణ. 1. భేదించబడినది;
 2. నేటునఱుపబడినది.
 అపచ్ఛాలకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
 అపచూలకము.
 అపచ్ఛాలికము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
 అపచ్ఛేదము. సం. వి. అ. పుం. 1. వంతు: చూ,
 భాగము. 1; 2. భేదము: చూ, నేటుపాటు. 1.
 అపచోటము. పై. కి. విణ. అకస్మాత్తు: చూ,
 పచ్చాటు.

అక్షరము. సం. వి. అ. ప్రి. తిరస్కారము: చూ, వహీలనము; 2. ఒకానొక అలంకారము. (అధికాశ్రియముకర్తయు ఫలసిద్ధిలేకుండుట.)

"ఉ. బ్రహ్మవాచనమయ్య హంస తామక తూండే తినును." చూ, అలంకారము. 3.

అనక్షాతము. సం. విణ. అకుళమైనది: చూ, దిగు. 2. [దు: చూ, చరిభూతుడు.

అనక్షాడు. సం. విణ. తిరస్కరింపఁబడినవాఁడు.

అనటము. సం. వి. అ. పుం. 1. విలము, బొక్క: చూ, రంధ్రము. 1; 2. గర్తము, వల్లము: చూ, రంధ్రము. 1; 3. కూపము, నూయి: చూ, నుయ్యి; 4. పక్షిపిల్ల: చూ, పక్షి; 5. నింబము: చూ, నేమ; 6. నీరులి: చూ, పలాండువు; విణ. 7. మోసమున బ్రదుకునది.

అనబీట. సం. వి. అ. ప్రి. చేప్పటముక్కు: చూ, నతనాసిక.

అనబీటము. సం. వి. అ. న. 1. —పై.—; విణ. 2. చేప్పటముక్కుగలది.

అనటువు. సం. వి. ఉ. పుం, ప్రి. 1. కృతాటిక, పెడతల (పెడతలయందలి ముచ్చిలిగుంట అని కొందఱు): చూ, శిరము. 1; వి. ఉ. పుం. 2. అల్పాడు: చూ, హీనుడు; 3. నూయి: చూ, నుయ్యి; 4. గర్తము, వల్లము: చూ, రంధ్రము. 1.

అనడు. జే. వి: చూ, అనదూఱు.

అనరంసము. సం. వి. అ. పుం. 1. అలంకారార్థమై చెవులకుఁజెట్టు పువ్వులసామ్యము: చూ, భూషణము. 2; 2. సిగబంతి: చూ, భూషణము. 2. [చూ, మేవకము. 1.

అనతమసము. సం. వి. అ. న. తగ్గిన చీకటి:

అనతీర్ణము. సం. వి. అ. న. 1. అవరోహణము: చూ, దిగుట; 2. దాటు: చూ, లంఘ; 3. జాతుకాంగభేదము: చూ, జాతుకము. 1; 4. వికారాది: చూ, భూతము. 2.

అనతరిండు. సం. అ. ప్రి. రూ. అనతరిండు.

1. దిగు: చూ, దిగు. 4; 2. ఉచ్చవించు: చూ, పుట్టు. 2.

అనతరిండు. సం. అ. ప్రి. —పై.—

అనతల. ద్వ. వి. (అవల + తల.) రూ. అవల-అవ్వల-అవల. 1. అవలిచోదేశము: చూ, పారము. 1; 2. అనంతరము: చూ, పిమ్మట.

అనతలి. ద్వ. విణ. అనంతరము: చూ, పిమ్మట.

అవతారము. సం. వి. అ. న. 1. అవరోహణము: చూ, దిగుట; 2. సముద్రమునందు సరకులు ఎగుతులి దిగుమతిచేయుచోటు: చూ, రేవు; 3. కరవాళి: చూ, భూమి. 1; 4. నద్యాదులయందు మనుష్యులు దిగుటకనువుగా నేర్పఁబడిన దారి: చూ, రేవు; 5. కోనేలు: చూ, సరస్సు. 1; 6. జన్మము: చూ, పుట్టుక; 7. కంపుఁడుమ్మ * : చూ, విట్టదిరము; 8. దశసంజ్ఞ(చూ పసి); 9. ఒడలు: చూ, శరీరము; 10. మఱియొక జన్మము: చూ, పుట్టుక; 11. న సంతర్కపు: చూ, వసంతము. 1.

అవతారములు. అం. మత్స్యము, కూర్మము, వరాహము, నారసింహము, నామనము, పరశురామము (అన్యత్రుఁడు), శ్రీరామము, బలరామము, బౌద్ధము, కలికి-కల్కి. (10.)

అవతారమెత్తు. వి. అ. ప్రి. జన్మించు: చూ, పుట్టు. 2.

అవతారిక. సం. వి. అ. ప్రి. గంభీరముఖమున నాయఁబడు తదుత్పత్తికృమము: చూ, విషయమూచిక.

అవతీర్ణము. సం. విణ. 1. దిగినది; 2. దాటుట దినది: చూ, ఉత్తీర్ణము. [త్రోక.

అవత్రోక. సం. వి. అ. ప్రి: చూ, రూ. అన

అవదంశము. సం. వి. అ. పుం. 1. దురుగాడ: చూ, దురిగాడు; 2. కల్లత్రాగినపుడు భూతాశుభము.

అవధానము. దే. వి. దుష్టుడు. చంప. తే. 1.
అ. 508: చూ, వ్యాధుడు. 2.

అవధానము. సం. వి. అ. పు. 1. తెల్లప: చూ, వర్ణము. 8; 2. వచ్చేన: చూ, వర్ణము. 8: వి. 3. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 8; 4. పచ్చనిది: చూ, వర్ణము. 8; 5. తేరినది: చూ, చూ, చూ, చూ. 2; 6. ముఖ్యము: చూ, తెల్లనిది.

అవధానము. సం. వి. తెల్లనివాడు.

అవధానము. సం. వి. అ. న; చూ, రూ. అవధానము.

అవధారణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, చీల్చుట; 2. గుద్దలి: చూ, ముద్దరము.

అవధానము. సం. వి. అ. న. 1. నీరువట్టివేరు: చూ, వట్టివేరు; 2. ఉక్తిరము: చూ, వట్టివేరు.

అవధిర్లము. సం. వి. 1. చీల్చుట: విడివడి: చూ, దుర్గము; 2. కరగించుట: విడివడి: చూ, దుర్గము.

అవధూ. దే. వి: చూ, రూ. అవధూ.

అవధానము. సం. వి. అ. న. చీరము: చూ, పాలు. 1. [హీనము. 1.

అవధ్యము. సం. వి. తక్కువైనది: చూ,

అవధ్యుడు. సం. వి: చూ, అవధగా.

అవధరము. సం. వి. అ. న: చూ, అవధారు.

అవధరించు. సం. అ. కి. 1: చూ, ఎచ్చరిక చూ; న. కి. 2. ధరించు: చూ, పరించు.

అవధానము. సం. వి. అ. న: చూ, హెచ్చరిక.

అవధానములు. అం. చతురంగము, కవిత్వము, వ్యాఖ్యానము, చేదుపుట, గణితము, సంగీతము, చూ, కవిత్వము, వ్యూహము. (8.) తదితరములు. అవధానము, శాస్త్రావధానము. తెలు.

అవధాని. సం. వి. (క. ఈ. క.) అవధానము కలవాడు. తది. అష్టావధాని, శతావధాని.

అవధాయకుడు. సం. వి. — పై.

అవధారణపూర్వపదకర్మధారయసమాసము. పా.

అవధారణా చదము పూర్వమందు: గలది.

అవధారణయనగా పోవస్తువును ముడియ

క వస్తువుగనిక్వయించుట. ఉ. అజ్ఞానాంధ

కారము. అజ్ఞానము, అంధకారము (చీకటి)

ఇవి నేను నేను వస్తువులయనను అజ్ఞానమునే

చీకటిగా నిక్వయించుటచేత అయినది.

దీనికి రూపక సమాసమనియు వేరు. ఇట్లు

విద్యాధనము, సంసారపాగరము: చూ, సమా

సము. 1.

అవధారణము. సం. వి. అ. న. 1. నిక్వయము:

చూ, నిజము. 2; 2. చూ, అవధారు.

అవధారు. వా. పై. వి. అవధారణము: చూ,

వినుము. 1. (దీనినివర్ణవృత్తియముగగా

తెప్పవచ్చునుగాని చూయొగములందరి

నీళ్లయన్నది.)

అవధి. సం. వి. ఇ. పు. 1. గాఢమధ్యయముధ్య

నీమ: చూ, నీమ, 1; 2. ఎడము: చూ, సందు. 8;

3. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 4. నేళ: చూ,

సమయము. 1; 5. లిలము: చూ, రంధ్రము. 1;

6. సంగతి పోధనముచేకొనుట; 7. అవర్త

ము: చూ, సుడి. 1; 8. కొన: చూ, సుడి. 2.

అవధిరణము. సం. వి. అ. న: చూ, అవగణన.

అవధిరితము. సం. వి. తిరస్కరించుట: విడివడి:

చూ, వహిలనము. [చూ, ముని. 1.

అవధూత. సం. వి. అ. పు. రూ. అవధూతుడు:

అవధూతము. సం. వి. 1. దిగంబరత్వము;

2. కదలింప: విడివడి; అం. 3. కర: కి. 1. య

లు చూచేదీనిలో కొకటి: చూ, కర: కి. 1. య

అవధూకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, అవ
ధూత; విణ. 2. కడలింపఁబడినవాడు.

అవధ్యము. సం. విణ. 1. వధ్యముకానిది. (వధ్య
ము—చేంపఁదగినది.): చూ, అవధ్యము. 1;

2. అర్థములేనిది: అనర్థము, అవ్య-అలకు.

అవధ్యుడు. సం. వి. అ. పుం. వధ్యము కాని
వాడు.

అవధ్యంసము. సం. వి. అ. పుం. 1. పొడిచే
యుట: చూ, సురుము; 2. విడుపు: చూ,
విమోచనము; 3. దూఱు: చూ, నింద. 1.

అవధ్యస్తము. సం. విణ. 1: చూ, అవచార్జితము;
2: చూ, అవనీతము; 3. దూఱఁబడినది: అధిక్ష
ప్తము, అవగీతము.

అవనతమగు. సం. అ. క్రి. 2. అగు: చూ, వాగ్వి. 3.

అవనతము. సం. విణ. వంగినది: చూ, భుగ్నము. 1.

అవనద్ధము. సం. వి. అ. న. చర్మాచ్ఛాదితమర్థ
లాదివాద్యము: చూ, స్వరము. 2.

అవనము. సం. వి. అ. న. 1. తృప్తిబొందించుట:
చూ, తృప్తి; 2: చూ, రక్షణము.

అవనాట. సం. వి. అ. స్త్రీ. చేప్పటముక్కు:
చూ, నతనానీక. [నిఁకుడు.

అవనాటుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నతనా

అవనాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. పడఁదో
యుట: చూ, నియంతనము; 2. విణ. (1)=
అన్యాయు. వ్యాయములేనిది: చూ, ఉప
రాగము. 3.

అవని. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నేల: చూ, భూమి. 1.

అవపథ్యము. సం. విణ: చూ, య-అవధ్యము.

అవపాతము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగులోనగు
కాని చుట్టువపుడు అవినకుటై త్రవ్వ మిఁ
దతేలికయైన కట్టలను కంఠలను చలువనగా
గట్టి అపైని కొద్దిగా చుట్టి చుట్టి నేలముట్ట
గా చేసినచుట్టము: చూ, వారి. 3.

అవబోధము. సం. వి. అ. పుం. 1. కేలబోధా
యందుంటు: చూ, కేలుకోలు; 2. బోధించు
ట: చూ, బోధనము.

అవభృధము. సం. వి. అ. పుం. యజ్ఞము కడనటా
న్యూనాతిరిక్తదోష పరివారార్థముచేయుకర్త
ము: చూ, దీక్షాంతము.

అవభ్రేట. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, అవనాట.

అవమతము. సం. విణ. అవమానింపఁబడినది:
చూ, నింద. 1.

అవమతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అగౌరవము:
చూ, బన్దము. 2; 2: చూ, అవగణన.

అవమతుడు. సం. విణ: చూ, అవగణితుడు.

అవమము. సం. వి. అ. పుం. 1. మూఁడుతిథులు:
గూడినవారము: చూ, వారము; 2. తక్కు
చైనది: చూ, హీనము. 1.

అవమర్దము. సం. వి. అ. పుం. చరుల చేఁగలుగు
రాయిడి: చూ, సీదనము.

అవమర్యాద: చూ, య- అమర్యాద.

అవమర్పము. సం. వి. అ. పుం. నాట్యముయొ
క్క నాలవసంధి: చూ, నాటకము. 1.

అవమావన. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, అవగణన.

అవమానపడు. మి. అ. క్రి. మోక్షింపడు: చూ,
భంగపడు.

అవమానపెట్టు. మి. న. క్రి: చూ, భంగించు.

అవమానము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, అవ
మతి. 1; 2: చూ, అవమతి. 2; 3. విగ్ర-
హము లిరువదింటిలో నొకటి: చూ, విగ్ర-
హములు.

అవమానముచేయు. మి. న. క్రి: చూ, భంగించు.

అవమానించు. సం. న. క్రి. —చె.—

అవమానితము. సం. విణ: చూ, అవమతము.

అవమానితుడు. సం. విణ: చూ, అవమతము.

అవతరము. సం. వి. చూ. అవతరము.

అవతరము. సం. వి. అ. పుం. కరచరణాదులు:
చూ. విశేషము. 2.

అవతరము. సం. వి. (క. ఈ. క.) అవతరము
ముఖ గలది: చూ. అంగము. 7.

అవతర. సం. వి. అ. పుం. చూ. రూ-అవతర. 1.

అవతర. సం. వి. అ. పుం. ఒకని తరువాత
గాని ఒకతె తరువాతగాని పుట్టిన వోలు
ట్టువు: చూ. సహోదరి.

అవతరము. సం. వి. అ. పుం. చూ. సహోదరుడు.

అవతరము. సం. వి. అ. పుం. ఉలిమిరి. *.
చూ. శ్వేతపుష్పము. [వికాంతి. 2.

అవతరము. సం. వి. ఇ. పుం. ఉలిమిరి: చూ,
అవతరము. సం. వి. అ. న. 1. ఏనుగు వెనుకటి

విక్రలోనగుకాలు: చూ. రూ- అవతరము;
2. వెనుకటిది: చూ. వెనుక. 1.

అవతరము. సం. వి. అ. పుం. నాలుకలము
వాడు: చూ. కూడుగుడు.

అవతరము. సం. వి. అ. పుం. గుట్టపుమాతి
మీను: చూ. మత్స్యము. 1.

అవతరము. సం. వి. ఇ. ధిక్కరింపబడినది:
చూ. ధిక్కరము.

అవతరము. సం. వి. ఇ. తిరస్కరింపబడిన
వాడు, వెలివేయబడినవాడు. (అని కొం
దలు): చూ. వెలివాడు. 1.

అవతరము. సం. వి. ఇ. అడ్డగింపబడినది: చూ,
రుద్ధము. 1.

అవతరము. సం. వి. ఇ. వికారస్వరూపము,
కుమారీతనము.

అవతరము. సం. వి. అ. న. 1. రూ- అవ
రోధము. అంతఃపురము: చూ. పదనము. 1;

పుం. 2. అంతఃపురకాంత: చూ, పుం.

అవతరము. సం. వి. అ. పుం. 1. పుం.

2. పుం. 3. అడ్డము: చూ, నిరోధ
ము. 1; 4. అడ్డపాటు: చూ, వ్యవధానము 2;
5: చూ, స్వర్ణము. [నిరోధించు.

అవరోధించు. సం. న. కి. అడ్డగించు: చూ,
అవరోహణము. సం. వి. అ. పుం. రూ- అవరో
హణము: చూ, దిగుట.

అవరోహణము. సం. వి. అ. పుం. 1. పుం.

2. మట్టిలోనగువానితోడ, నడుగొమ్ము: చూ,
కి. 1; 3. చెట్టుమొదలనుంచి కొనకెగ
రాకెడితీగ, ఎక్కుడుతీగ (కాకర
తీగ మొ.); 4. ఇందునివట్టణము: చూ,
దేళము; 5: చూ, స్వర్ణము; 6: చూ, పిట్ట.
అవరోహివర్ణగతాలంకారములు. అం: చూ,
అలంకారము. 2. (చూ, హేతువు. 2.)

అవర్ణము. సం. వి. అ. పుం. చూ: చూ,
నంద. 1.

అవల. దే. వి. 1. రూ- అవల. అవలికొన:
చూ, పారము. 1; 2. రూ- అవల. అనంత
రము: చూ, పిమ్మట; 3. ఆసక్తి.

అవలంబనము. సం. వి. అ. న. ఆక్రమణము:
చూ, పొపు. 2.

అవలంబము. సం. వి. అ. పుం. పుం.
అవలంబించు సం. న. కి. ఆక్రమించు: చూ,
పొపుగొను.

అవలంబితము. సం. వి. 1. ఆక్రమింపబడి
నది: చూ, సుక్రితము; 2. రతిబంధభేదము:
చూ, రతిబంధము.

అవలంబితువు. సం. వి. ఉ. పుం. చేదురుడు:
చూ, హిమంతువు.

అవలంబణము. సం. వి. అ. న. 1. చెడుగుణము:
చూ, లక్షణము. 1; 2. కుష్ణము: చూ, మం
డలము. 2.

అవలంబణము. సం. వి. అ. న. నాకుట: చూ,
చేదము.

అవలోకితుడు. సం. వి. అ. పుం. నడుము: చూ, మధ్యము. 1; విణ. 2. వ్రేలాడునది: చూ, బంబనూనము; 3. తగులబడినది. అవలగ్నము. సం. వి. అ. పుం. పాలుదాగి గుళిగుళు: చూ, కిగుళు. అవలలము. సం. వి. అ. పుం. కునులము, పొగక: చూ, చుంటసాలి. (చూ, సదనము.1.) అవలాలము. సం. వి. అ. న. తెనుడ: చూ, శ్లేష్మము. అవలిశాడు. ద్వ. వి: చూ, అవలిశాడు. అవలిస్తము. సం. విణ. 1. పూయబడినది; 2. గర్వము నొందినది: చూ, ఉద్వృత్తము అవలీధము. సం. విణ. శాకబడినది; అం. 2. అవర్తరూపము రెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అవర్తరూపములు. [లాభువము. అవలీల. సం. వి. అ. పుం. కేలిక: చూ, అవలంకనము. సం. వి. అ. న. భూమిమీది పొరలిక: చూ, లంకనము. [లంకనము. అవలంకితము. సం. విణ. పార్థాడినది: చూ, అవలీనము. సం. వి. అ. పుం. 1. చందనాదులి పూత: చూ, పూత. 3; 2. గర్వము: చూ, హంతారము; 3. తోడవు: చూ, భూషణము. 2; 4. దూఱు: చూ, నింద. 1. అవలోకనము. సం. వి. అ. న. 1. చూపు: చూ, లక్షణము. 3; పా. 2. జరిగిన సంగతిని కనిపెట్టుట. (అల్లర్ శేషన్.) అవలోకించు. సం. ప. కి. మోచు: చూ, దీక్షించు. అవలోకితము. సం. విణ. 1. మోడబడినది; అం. 2. దృష్టిశేదము రెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దృష్టిశేదములు; 3. దృష్టిశ్రీములు కనునెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దృష్టిశ్రీములు; 4. సంచారివర్ణ గతాలంకారములు ఇరువదయిదింటిలో నొకటి: చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు.

అవలోకితుడు. సం. వి. అ. పుం. ముట్టడినది: చూ, ముట్టడి. 1. అవలోదనము. సం. వి. అ. న. దేక్కగా నిమగ్నించు: చూ, పరామర్శము. అవలంబము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సోమరాజి *. [వాదము. అవవాదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-అవ అవశకునము. సం. వి. అ. పుం. 1. దుశ్శకునము, చరియాజీకులకు అనుభూతకపు గుఱుకు; (దుశ్శకునములు-పంచాంగమునందుగలపు.). 2. తోకచేక్క లోనగు ఉత్పాతము: చూ, తోకచేక్క. చూ-అవశకునము, దుశ్శకునము అవశము. సం. విణ. వశముకానిది: చూ, అస్వాధీనము. [శేషము. 1. అవశిష్టము. సం. విణ. మిగిలినది: చూ, అవశేషము. సం. వి. అ. పుం. మిగులు: చూ, శేషము. 1. [శేషించు. అవశేషించు. సం. అ. కి. మిగులు: చూ, అవశిష్టము. సం. కి. విణ. అ. న. 1. అగత్యము: చూ, గెట్టన, 2. నిత్యమైనది: చూ, కాశ్యతము; 3. పూనిక: చూ, యత్నము. అవశ్యాంతము. సం. వి. అ. పుం. 1. మంచు: చూ, హిమము. 1; 2. గర్వము: చూ, హంతారము. అవష్టంభము. సం. వి. అ. పుం. 1. దుఃఖ: చూ, పొత్తు. 2; 2. గర్వము: చూ, హంతారము; 3. పూనిక: చూ, యత్నము; 4. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 5. మామపొట్టు: చూ, స్తంభనము. 1. అవష్టబ్ధము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇవ్వ: చూ, మధుశము; విణ. 2. అక్రమించబడినది: చూ, పురి. 4; 3. అక్రమించబడినది: చూ, సంశ్రితము; 4. కష్టించినది: చూ, శిష్టము.

సూర్యనితము. 1: 5. పరీక్షించినది: చూ, సమీపము. 2.

చంద్రము. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, మంచము.

చంద్రము. మి. వా. వి. అగడు: చూ, నింద. 1.

చంద్రము. సం. వి. అ. న. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

చంద్రము. అం: చూ, రూ-అవస్థము.

చంద్రము. సం. వి. 1. కడముట్టినది; 2. నశించినది: చూ, పరిమృతము.

చంద్రము. మి. వి. బి. 1. 2. కళాతి ధాన్యము: చూ, ధాన్యము; వా. 2. స్వలాభము: గోరి కావలసినపుడుతోడ్పడవారు.

చంద్రము. పా. 1. ఒరులకుతన ఉపకృతి కైయిచ్చు బహుమతి; 2. మహానివేదన సిద్ధముకానందువలన ముందుగనిచ్చు గుణాదిక నైవేద్యము. [సంభ్రమించే

చంద్రము. మి. అ. కి. తొందరపడు: చూ,

చంద్రము. మి. స. కి: చూ, కాధించే.

చంద్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాలము, కేళ: చూ, సమయము. 1; 2. వర్షము: చూ, వాన. 1; 3. మంత్రవిశేషము: చూ, మంత్రము. 1.

చంద్రము. అం. అష్టవిధాతులలో వాకటియగు పాకామ్యము: (చూ, అనుమననము.) చూ, సిద్ధము. [చూ, మత్స్యము. 1.

చంద్రము. సం. వి. అ. న. ఉలచేచేస:

చంద్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. వాళము: చూ, రత్న; 2. కడ: చూ, నెడ. 2.

చంద్రము. సం. వి. అ. న. 1.—నై.—; 2. రూ-అవస్థము. ముగింపు: చూ, సమాప్తి. 1; 2. క్రియాంతము.

చంద్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-అవస్థము. ముగియక: చూ, సమాప్తి. 1; 2. నిశ్చయము: చూ, నిజము. 2; 3. నిశ్చయము: చూ,

శ్రీము. 1.

అవస్థము. సం. వి. 1. ఎడ్లచే నూలుబడినది. (ధాన్యము): చూ, ధాన్యము; 2. తెలియబడినది: చూ, విదితము. 1; 3. ముగింపు: చూ, సమాప్తి. 1; 4. చయనము: చూ, పరిహారము.

అవస్థము. సం. వి. అ. పుం. 1. నిద్రించుటలోనగు సమయములందు శత్రువులపైబడుట: చూ, యుద్ధము; 2. కునికిపాటు: చూ, పరిమిల; 3. నిద్రించుటలోనగు సమయములందు శత్రువులపైబడినపుడు: చూ, పథము.

అవస్థము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుండయందు గునముండు అంటు: చూ, అవకరము. 2; 2. రథానయనము. రూ-అవస్థము: చూ, కక్ష. 7; 8. స్త్రీపురుషుల గుణి: చూ, భగము. 12; 4. విరుగడము: చూ, పులము. 1; 5. పావకోర్లు: చూ, పాదుక; 6. చూ, ముద్ది; వి. 7. దాచఁదగినది.

అవస్థము. సం. వి. అ. న. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

అవస్థము. సం. వి. అ. స్త్రీ. కాలకృతమైన స్థితి విశేషము.

అవస్థలు. అం. 1. దశావస్థలు.—దర్శనము, మనస్సంగమము, సంకల్పము, జాగరము, కార్యము, అరతి, అలజ్జ, ఉత్పాదము, మూర్ఛ, మరణోద్ధమము. (ఇట్లు పదిఅని కొందఱు.) ద్వాదశావస్థలు.—దర్శనము, మనస్సంగమము, సంకల్పము, జాగరము, కార్యము, అరతి, అలజ్జ, ఉత్పాదము, మూర్ఛ, మరణోద్ధమము, జ్వరము, సంకాపము. (ఇట్లు పందెండు అని కొందఱు): చూ, దశావస్థలు, చూ, ద్వాదశావస్థలు; 2. జాగ్రత్, స్వప్నము, మేఘప్తి. (3); 3. బాల్యము, యౌవనము, కామరము, వార్ధక్యము. (4); 4. జాగ్రత్, స్వప్నము, మేఘప్తి, మరణము

(5); 5. గోపాచారములను అవస్థలు. — దీక్ష, స్వస్థ, ముదిత, కాంత, శక్తి, సీద, దీప, వికల, ఖల, భీతి. (10)

అవస్థానము. సం. వి. అ. న. చోటు: చూ, స్థా అవస్థితము. సం. వి. 1. జ్ఞాతము, తెలియబడినది: చూ, విదితము. 1; 2. పోలనది: చూ, సమానము. 2; 3. పోయినది: చూ, గతము. 2; 4. అడ్డగింపబడినది: చూ, రుద్ధము. 1; 5. ముగింపు: చూ, సమాప్తి 1.

అవస్థానిత. అం. భూచారములను దొడ్డిమిదిమం దిలోనొకరు: చూ, భూచారులు.

అవస్థాస్వము. సం. వి. అ. పుం. 1. కేక: చూ, మయూరము; 2. అమృతము: చూ, సుధ. 1

అవస్థాస్వయం. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, కివుడు; 2. క్కనుడు: చూ, రాక్షసుడు. 1.

అవహాలిహము. సం. వి. అ. పుం. రూ. అవహాలి హము. ఎద్దు: చూ, పృథ్వీ. 1.

అవహారము. సం. వి. అ. న. గుఱ్ఱపుమాతిమి ను: చూ, మత్స్యము. 1.

అవహారము. సం. వి. అ. పుం. 1. పోదము, యుద్ధములోనగునాని యందలి యూటలు: చూ, పృథ్వీయును; 2. లతాకారముగఁ జోట్టుకొని పొడిపింపఁజేయు చేప, గాఢము: చూ, మత్స్యము. 1; 3. రూ. అవహారము. మొసలి: చూ, మత్స్యము. 1. [చూ, ముచ్చె. 1.

అవహారుడు. సం. వి. అ. పుం. దొంగ:

అవహారిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. కంచెకొట: చూ, పొదినము. 1.

అవహారము. సం. వి. అ. అవధానము నొందినది.

అవహారము. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. గారవకాటిల్యాదులచేతయే జ్ఞానాధ్యక్షకారముల మఱుగు పాలు. (రూ. అవహారము); అం. 2. సంచారములు ముప్పదియొకటిలో నొకటి:

చూ, సంభారములను. (అవహారములలో 648 పొరటచూచుము).

అవహారము. సం. వి. అ. పుం. 1. అభినయము, విశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; 2: చూ రూ. అవహారము. 1-2; అం. 3. సంయతహ: ములు ముప్పదియొకటిలో నొకటి: చూ సంయతహ స్తములు.

అవహారము. అం. కరణములు నూచయెనిమిది: టిలోనొకటి: చూ, కరణములు. [విభిత్తము

అవహారము. సం. వి. అ. పుం. తాండ్ర: చ అవహారము. సం. వి. అ. న. రూ. అవహారము: చూ, అవగణన.

అవహారము. సం. వి. అ. న. — పై: —

అవహారము. సం. వి. అ. న. — పై: —

అవహారము. సం. వి. అ. న. — పై: —

అవహారము. సం. వి. అ. న. — పై: —

అవహారములు. అం. ఇంద్రజాల విశేషములు. — మహేంద్రజాలము, గజకర్ణము, గోకర్ణము, గారడి, కనుకట్టు. (5).

అవహారము. వా. వి. అవధ: చూ, విపత్తు.

అవహారము. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. పెద్దసవాహ. (అధోముఖపుష్పములు కలది): చూ, సవాహ; 2. బమ్మదండి: చూ, బ్రహ్మదండి.

అవహారము. సం. వి. అ. దక్షిణదిక్కులోఁ బుట్టినవాడు. [ము. 1.

అవహారము. సం. వి. అ. వంగినది: చూ, భగ్న

అవహారము. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, రూ. అవహారము.

అవహారము. సం. వి. అ. 1. దక్షిణదిక్కునందుఁ బుట్టినది; 2. తాయమానది: చూ, వ్యక్త

అవహారము. సం. వి. అ. 3. కలవంచుకొన్నది.

అవహారము. సం. వి. అ. 1: చూ, అధోము

అవహారము. సం. వి. అ. 2. మూలము: చూ, మూలము.

అవహారము. సం. వి. అ. 3. అవహారము.

అవహారము. సం. వి. అ. 4. అవహారము.

అవహారము. సం. వి. అ. 5. అవహారము.

అవిద్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, అజ్ఞానము.

అవిధము. అం. పృచారములు ముప్పదిరెండింటిలో కొకటి: చూ, పృచారములు.

అవిధి. సం. వి. ఇ. పుం. ఇక్కట్టు: చూ, శోకము.

అవినాశావసంబంధన్యాయము. పా. ఒకదాని కొకటి సంబంధించియుండుట. కుండకు మట్టికివలెనను రీతి.

అవినీతి. సం. విణ. పరులనేడ్చింపెడి స్వభావముగలయాడుది: చూ, స్త్రీ.

అవినీతుడు. సం. విణ. అడఁకునలేనివాడు; గురువుచే శిక్షింపఁబడనివాడు: చూ, సముద్ధరుడు.

అవిధక్తత. సం. వి. ఆ. న. విధక్తముకానిది, ఉమ్మడి: చూ, పాత్తు. 8. (విధక్తము=భాగింపఁబడినది.)

అవిధక్తులు. పా. విధక్తముకానివారు, ఉమ్మడిగానున్న కుటుంబము.

అవిమరీనము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, గొత్తైపాలు.

అవిముక్తము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కాశిపట్టణము, వారణాసి, (బనారస్.): చూ, దేశము; విణ. 2. విడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

అవిస్మవ్యవిధేయాంశము. అం. అప్రధానవర్ణము. పదదోషములు పదునేడింటిలో కొకటి: చూ, పదదోషములు. (చూ, దోషములు)

అవియు. దే. ఆ. కి. 1. చెడు: చూ, నశించు; 2. పగులు: చూ, భేదిల్లు. 2.

అవిరతము. సం. కి. విణ. ఆ. న. 1. ఎల్లప్పుడు: చూ, సతతము. 2; విణ. 2. ఎడతెగనిది: చూ, సాంద్రము. 2.

అవిరామము. సం. వి. ఆ. న. విరామములేమి: చూ, హోరాహోరి.

అవిశి. దే. వి. 1. నీలి: చూ, రంజని; 2. కంఠమున: చూ, విభావము. 2.

అవిలంబము. సం. కి. విణ. ఆ. న. 1. వ్యతిరేకము: చూ, వేగము. 2; 2. వడిగలిగి: చూ, వేగము. 3.

అవిలంబితము. —నై. —

అవివక్షితవాచ్యము. అం. లక్షణమాలధ్వనులు. రెండింటిలో కొకటి: చూ, లక్షణమాలధ్వనులు. [నిర్వివాదము.

అనివాదము. సం. విణ. నిర్వివాదమైనది: చూ, అనివాహితుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పెండ్లిలేనివాడు: చూ, మంతుడు.

అనివేకము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, అజ్ఞత.

అనివేకి. సం. విణ. (న. ఈ. న.): చూ, చూర్ఛుడు.

అవిశ్వాసము. సం. వి. ఆ. పుం. నమ్మకములేమి. అపనమ్మకము, అపనమ్మిక.

అవిష్కృతము. అం. పృచారములు ముప్పదిరెండింటిలో కొకటి: చూ, పృచారములు.

అవిషాణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. అరణి: చూ, రంభ. 2.

అవిసి. నై. వి. —అరణి: (దీని అతవసర్యరాసిన గవదలు కుదురును): చూ, కుకనాసము. 1.

అవిసిపోవు. నై. ఆ. కి. పగులు: చూ, భేదిల్లు. 2.

అవిసియ. నై. వి. —అగస్త్యు. రూ. అవిసె. అరణి: చూ, కుకనాసము. 1.

అవిసె. నై. వి. —నై. —

అవిసోధము. సం. వి. ఆ. న: చూ, గొత్తైపాలు.

అవిస్థూల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఏనుగుయొక్క మందలుబిడి చీరచరించుట: చూ, వాన్తి.

అవిస్పృష్టము. సం. వి. ఆ. న. అర్థము తెలియరానిమాట: చూ, కబ్బము. 2.

అవీది. సం. వి. ఇ. పుం. 1. పరకములు. 2. విధింపఁబడినదిలో కొకటి: చూ, హోరాహోరి. 2. 3. అవిద్య. 2. అవిద్య. 2. అవిద్య. 2.

అవీర. పం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ముగడును నిడ్డలు
మలేని యాడుది: చూ, స్త్రీ; విగ. 2. బలి
మలేనిది: చూ, అకల్పము. 2.

అవు: చూ, రూ-అను. 1, 2, 3. [బొకాపు
అవుకాపు. దే. వి. అద్దెకాపుము: చూ, రూ-
అవుగద. దే. అవ్య. రూ-అవుగద-బొగద-
బొగద: చూ, వింత. 1.

అవుగాక. దే. అవ్య. అంగీకారార్థము. అట్టె
కాని, అవును రూ-బొగాక: చూ, సమ్మతి. 1.

అవును. దే. వి. రూ-బొగను చూ, భక్త్యము
అవుగాములు. దే. వి. బ. 1. కలిమిలేములు.
రూ-బొగాములు: చూ, కష్టములు, 2. న్యాయాన్యాయములు, రూ-బొగాములు.
చూ, యుక్తాయుక్తములు; 3. మంచిచెడ్డలు.
రూ-బొగాములు: చూ, మేలుగిచ్చు.

అవుజే. దే. వి. రూ-బొజే. 1. పంకిము, చూ,
బుగద; 2. కాలవ: చూ, నది; 3. పనియం
దునేర్పరి: చూ, పనివాడు. (సమర్థుడు.)

అవుడు. దే. వి. రూ-బొడు. 1. క్రిందిపెదవి:
చూ, రూ-బొడు; 2. దంతము: చూ, డల్లు. 1.
అవుడుకలయే దే. స. క్రి. కోపానేకమున క్రిం
దిపెదవి కలయే, సంతాపమున క్రింది పెదవి
కలయే: చూ, రూ-బొడుకలయే.

అవుదల దే. వి. తల. రూ-బొదల: చూ, కిరము. 1.

అవుదు. దే. వి. రూ-బొదు. 1. కాలవ: చూ,
నది; 2. పనియందు నేర్పరి: చూ, పనివాడు.
(సమర్థుడు)

అవును. దే. అవ్య. రూ-బొను. 1. అంగీకారా
ర్థము: చూ, సమ్మతి. 1; 2. యశార్థము:
చూ, సత్యము. 1.

అవునా. అవ్య. రూ-అవునా. భార్యమవలంబు
టము తెలుపును. (గోదాపరిమండల సంతమున
కొన్ని బోట్లవాడుక.)

అవీర. పం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ముగడును నిడ్డలు

అవుర. దే. అవ్య. అవ్యర్థార్థము, రూ-బొగ;
చూ, వింత. 1.

అవురడి. దే. వి. రూ-బొగడి. తిగస్కానము:
చూ, వహేలనము.

అవురు. దే. వి. చూ, రూ-అనురు *. 1.

అవురుగంటవేరు. దే. వి. ఉకిరము*: చూ,
వట్టివేరు [రము. 1.

అవుల. దే. వి. రూ-బొల. ఆవలవి. చూ, పా
అవులు. దే. ఆ. క్రి. రూ-బొలు. గలిమిను:
చూ, రాలు.

అవులుచేయు. వా. స. క్రి. రూ-బొలుచేయు.
చుట్టుకలుగజేయు, పట్టుచేయు. "నల్లమందు
అవులుచేసెనది."

అవులెమ్మ. దే. అవ్య. అంగీకారార్థము. రూ-
బొలెమ్మ చూ, సమ్మతి. 1.

అవురే. దే. అవ్య-వై. (రూ-బొరే.)

అవును. దే. వి. రూ-బొను. 1. వస్త్రధూషణా
దుల కోరిక: చూ, సౌందర్యము; 2. యావ
నాదులవలన గలుగు గర్భవేట్టి: చూ, విలా
సము. [సౌందర్యవంతుడు.

అవునుకాడు. ద్వ. విగ. రూ-బొనుకాడు: చూ,
అనేకు. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఎచ్చేరిక: చూ,
చాచ్చేరిక; 2. చూ, కామేట; 3. పూర్వ
ము అనుభవించిన దానిని మఱలగోరుట.

అవేలము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అపలాపము:
చూ, మఱుగుమాట; 2. చూ, పోకపోడి.

అవోక్షణము. సం. వి. ఆ. ప: చూ, చేల్లుట.

అవ్యంద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, దూలగొంది.*

అవ్యక్తనిస్సవము. సం. వి. ఆ. పుం. వైకెలి
యని చేప్పుడు: చూ, స్వరము. 2.

అవ్యక్తము. పం. వి. ఆ. ప. 1: చూ, పరమాత్మ.
(హంతుడు); 2. పక్కరి వికారములైన
మహాదాహిత్యము; విగ. 3. పక్కా
ముకాది, తెల్లముకానిది: చూ, రహస్యము.

మా; అం. 4. బ్రహ్మకులనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, బ్రహ్మకులు; 5. గాయకదోషములు పదునాలుగింటిలో నొకటి: చూ, గాయకదోషములు.

అవ్యక్తరాగము. సం. వి. అ. పుం. ఇంచేయెఱుపు: చూ, పర్ణము. 6.

అవ్యక్తుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుడు.

అవ్యక్త రాలు. మి.వి. 1. ఆలోచనలోనికి తీరికొనివచ్చు కక్తిలేనిది, తెలివిలేనిది, ఊహలేనిది (అందుది.) చూ, స్త్రీ; వా. 2. ఈడేఱనిది (అందుది.) (అనికొందఱు.) చూ, స్త్రీ.

అవ్యధ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. కగళః; చూ, హరితక; 2. మెట్టతామరః: చూ, పద్మము. 1; 3: చూ, సోఃకుడుముడుగు. *

అవ్యధము. సం. వి. అ. పుం 1 పాము' చూ, నర్మము; విణ. 2. దుఃఖములేనిది.

అవ్యధిహండు. సం.వి.అ.పుం' చూ,నూయ్యండు

అవ్యయము. సం. వి. అ. పుం,న.1. చాదికట్ట విశేషము; అ. పుం 2. క్షేమము: చూ, కుధము. 1; విణ. 3. వెచ్చేములేనిది; 4. లింగరహితమయిన అవ్యయము; అం. 5. సంఖ్యాభేదములు ముప్పదియాతింటిలోనొకటి: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

అవ్యయభావము. సం. వి. అ. పుం. పూర్వపదార్థప్రధానమవ్యయభావము. ఉ. యథాకక్తి, కాకపత్తి, మధ్యేసముద్రము (ఇదిసంస్కృత మండేయన్నది (అని కొందఱు) ఉత్తరపదార్థప్రధానము తత్త్వయమము. ఇది సమావాధి కరణము, వ్యధికరణము అనిద్వివిధము: చూ, సమాసము. 1.

అవ్యయండు. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుడు.

అవ్యయము. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుడు.

అవ్యయ చేయనివానిపేరు: చూ, కాశీకుండు.

అవ్యవహితము. సం. విణ. వ్యవహితముకానిది.

(వ్యవహితము=వ్యవధానమైతది.) చూ, పాశ్చాత్యము. 1. [చూ, సంపత్తుడు.

అవ్యవహితుడు. సం.విణ. మిక్కిలిదగ్గఱవాడు:

అవ్యాజవత్తిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, బలరక్కసి. .1

అవ్యాగపాలిని. అం. శంకర్ములుఅటువది నాలుగింటిలోనొకటి: చూ, శంకరములు.

అవ్యాజము. సం. వి. అ. పుం. 1. కపటములేమి; విణ. 2. కపటములేనిది.

అవ్యాపారవ్యాపారస్థాయము. పా. కూయుచున్న గాడిద మేయుచున్న గాడిదను చెఱచెనుమీరి.

అవ్యాప్తి అం. లక్షణములకుఁ గలిగిడి తిర్గోషములలోనొకటి. చూ, తిర్గోషములు.

అవ్య. వై. వి. అమృ: చూ, రూ. అవ. (1), (2), (3).

అవ్యరో. దే. వి. ఓకల్లి, (వాఅమ్మరో)

అవ్యల. దే.వి. 1. (అ + వలను): చూ, రూ. అవల.

అవ్యాకులు చెవ్యాకులు. వా. వి. బ. నిరుపయోగముగు మాటలు.

అవ్వారి. వై. విణ=అపారమ్. పరిమితముకానిది (పరిమితము= మి త ము): రూ. అవారి; (సం. ప) :—అపరిమితము.

అకక్తము. సం.విణ. సక్తముకానిది. (కక్తము= ఓపినది): చూ, ఈచే.

అకక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కక్తిలేమి.

అకక్తియగు. మి. అ. క్రి: చూ, నిస్పత్తయగు

అకక్తుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బలములేనివాడు; 2. నిరుపయోగి; వా. 2. తెలివిలేనివాడు.

అకక్తము. సం. విణ. అక్తము. కక్తము.

అకక్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుడు.

అశనము. సం. వి. అ. న. 1. అన్నము: చూ, సాదము. (1); 2. భోజనము: చూ, సాపాటు; 3. చూ, కేగిన.*

అశనాయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అశలి: చూ, బుభుక్ష. [చూ, జిగుత్సువు.

అశనాయుడు. సం. వి. ఆ. పుం. తుదితుడు:

అశని. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, పిడుగు; 2. మెలుపు: చూ, విద్యుత్తు. 1; 3. రూ-అశుని. ఇంద్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.

అశబ్దవాది. సం. వి. న్. పుం. యోగవిశేషముగలవాడు: చూ, సాంఖ్యుడు.

అశరీరము. అం వాక్యకోషములు ఇరువది నాలుగింటిలోనొకటి: చూ, వాక్యకోషములు (చూ, దోషములు.)

అశరీరవాక్కు. సం. వి. చ్. స్త్రీ. శరీరాకారము మోసకనే అకసమునండి వినిపించు శబ్దము: చూ, స్వగము. 2. (చూ, శబ్దము 2.)

అశరీరవాణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. —వై.—

అశరీరి. సం. వి. ఇ. పుం. —వై.—

అశాలాకము. సం. వి. అ. న. పుట్టలో పెట్టినలేనె: చూ, మధువు. 5. క్షణభంగురము.

అశాశ్వరము. సం. వి. అ. న. నిత్యముకానిది: చూ,

అశాస్త్రీయము. సం. వి. 1. కాస్త్రసంబంధముకానిది; 2. చేట్టవిరుద్ధమైనది; 3. వ్యాయములేనిది; 4. చెల్లరాదనిది.

అశరంధనము. సం. వి. అ. న. 1. అన్నముమొదలగునవి; పుం. 2. తనివి: చూ, కృషి.

అశితము. సం. వి. రూ-అశితము. తివలబడినది: చూ, భుక్తము. 1.

అశితస్య-ము. సం. వి. అ. పుం. రాచుగోమము: చూ, రాచువు. 12. [నంద్య.

అశిశ్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గొడ్డురాణు: చూ, అశితాంకుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఋగ్యుడు.

అశితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఏ. స్థ. చూ, ఎనుబది. అశితమము. సం. వి. ఇ. ఎనుబదివది.

అశితద్వయము. సం. వి. అ. న. ఎనుబదిరెండువన్నములుగల వేదిభాగము: చూ, వేదిము.

అశుచి. సం. వి. ఇ. 1. పరిశుద్ధముకానిది: చూ, మలినము; పుం. 2. అశౌచము: చూ, మైల. 4.

అశుచియగు. వి. అ. కి. 1. ముతీకిదిగు: చూ, మైలవడు. 1; 2. మలినమగు: చూ, మైలవడు. 2. [లినము.

అశుద్ధ. సం. వి. అ. పుం. ముతీకి: చూ, మి అశుద్ధము. సం. వి. —వై.—

అశుని. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, రూ-అశని. 3.

అశుభచిహ్నము. సం. వి. ఆ. న. చెడుగుణము: చూ, లక్షణము. 1.

అశుభము. సం. వి. అ. న. 1. అమంగళము, కీడు చూ, హాని. 2; 2. చావుగుణము: చూ, లక్షణము. 1; వి. 3. అశుభమైనది: చూ, ఓశ. 2.

అశుభావర్తములు. అం. అశ్వములకుగలిగిండు అవర్తములు — ఉత్తశోషావర్తి, నాసాపుటావర్తి, పృష్ఠానోత్తరపృష్ఠావర్తి, పోషావర్తి, గండావర్తి, అశుపాతావర్తి, శ్చేదావర్తి, భూమిధ్యావర్తి, కర్ణాగ్రావర్తి, ఓద్రావర్తి, (201 పాఠము.)

అశ్వమడు. సం. వి. అ. పుం. గదత్కంతునియన్న:

చూ, నూచనూతుడు.

అశ్వపుష్పము. సం. వి. అ. న. శైలేయము *

చూ, తాపుప్స.

అశ్వభేది. సం. వి. ఈ. శ్రీ: చూ, అశ్వగృభ
జము *

అశ్వము. సం. వి. వ. పుం. శిల' చూ, రాయి.

అశ్వయోని. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, తామ్ర
పత్రిక *

అశ్వరి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. నీరుట్టుకోగము:
చూ, మూళ్యకృషిము.

అశ్వరీక్షు. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఉలిమిడి (కన్న-
ఉలిమిరిపరె.) *: చూ, శ్వేతపుష్పము.

అశ్వసారము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇనుము
చూ, లోహము. 1; 2. ఇంద్రానీలము. చూ,
రత్నము 1.

అశ్వద్ధ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. = అనడ. ఉపేక్ష
చూ, మందేమేలము. 1.

అశ్వపుడు. సం. వి. అ. పుం. వైర్వరి: చూ,
మూలశ్రీడు.

అశ్వము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-అస్సము. క
• స్మిరు: చూ, రోదనము. 2; 2. కత్తిలోనగు
వానివాయి: చూ, వాదర.

అశ్వంతము. సం. క్రి. విణ, అ. న. 1. అజస్రము,
ఎడతెగనిక్రియ: చూ, సతతము. 2; విణ. 2.
ఎడతెగనిది: చూ, సాంద్రము. 2.

అశ్వ. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. అంమే: చూ,
చెంగు; 2. తీక్ష్ణధార, కత్తిలోనగు వానివా
య: చూ, వాదర.

అశ్వపు. సం. వి. ఉ. న. 1. రూ-అస్సపు. క
స్మిరు: చూ, రోదనము. 2; 2. కల్పము:
చూ, పునీ; అం. 3. సాత్త్విక భావము లెని
నిమిదింటిలో నొకటి: చూ, సాత్త్వికభా
వములు.

అశ్వపుగుణోక్త్యర్థసారము. సం. వి. అ. పుం.

అలంకారభేదము: చూ, హేతువు. 2.

అశ్లీలము. సం. వి. అ. న. 1. మూర్ఛనిమాట:

చూ, గ్రామ్యము. 1; 2. శబ్దదోషవిశేష

ము: చూ, గ్రామ్యము; 3. అసభ్యపుమాట:

చూ, గ్రామ్యము. 3; 4. పామరజనవాక్యము:

చూ, గ్రామ్యము. 4; అం. 5. అగ్రదోషములు

పదునెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అగ్రదోష

ములు. 6. పదదోషములు పదునెడదింటిలో

నొకటి: చూ, పదదోషములు.

అశ్వ. సం. వి. అ. శ్రీ. 1 అశ్వగంధ *: చూ,

పెన్నేరు; 2 అడుగుజుట్టు: చూ, హయము;

అం. 3. చేతనగర్భములు తొమ్మిదింటిలో నొ

కటి: చూ, చేతనగర్భములు; 4. మహాశాస

ములు పదునాటింటిలో నొకటి: చూ, మహా

దాసములు; 5. తంత్రములఱువనినాలుగింటిలో

నొకటి చూ, తంత్రములు.

అశ్వంతము. సం. వి. అ. పుం. శి' పు. చూ, మగ

ణము. (రూ-అస్సంతము.)

అశ్వంతరి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. వడిగలది: చూ,

వేగవతి; 2. ఇంద్రుని గుఱ్ఱము,

ఉచ్చైశ్రవము: చూ, హయము;

3. అరుంధతి: చూ, అరంజోతి.

అశ్వకంచుకీరసము. పా. ఒకాశాక గోపానధము.

అశ్వకర్ణకము. సం. వి. అ. పుం. ఏవె *: చూ,
మద్ది.

అశ్వకర్ణము. సం. వి. అ. పుం. —వై.—

అశ్వకాగ్రింత. అం. షడ్వగ్రామగత మూర్ఛన రేడిం
టిలో నొకటి: చూ, షడ్వగ్రామగత మూ

ర్ఛనలు.

అశ్వకాగ్రింతము. అం. 1. శ్రీస్థానములు మూ

డింటిలో నొకటి: చూ, శ్రీస్థానములు; 2.

సహీనతాసము రేడింటిలో నొకటి: చూ, సహీ

నతాసములు.

అశ్వభుగము. సం. వి. అ. పుం. కంచీరగాడిదె,
వేసరము: చూ, రాసభము.

అశ్వభుగము. సం. వి. అ. పుం. తెల్లదింటెన *
చూ, దింటెన.

అశ్వగంధ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. చూ, పెన్నేరు *.

అశ్వగంధార్థము. పా. అపస్కాము, బుగ్గిభి
మ, ధాతుక్షీణములకు పనిచేయు ఒకానొక
బొంబము.

అశ్వగంధాదిగుటి. పా. ఒకానొక బొంబము. ఇది
సామాన్య అశ్వులకు పొగొట్టి నగుములకు బ
లమునిచ్చును.

అశ్వగంధాదిస్మృతము. అం. ఘృతములు పదింటిలో
నొకటి: చూ, ఘృతములు.

అశ్వగంధాదిమాగ్గుము. పా. ఒకానొక బొంబము.

అశ్వగతి. పా. ఒకానొక వృత్తము. ఈవృత్తిమునం
దొక్కొక్క పాపములను భిక్షాకములును
యొకగురువునుగలిగి పగిలట ముగిల పగునా
అకంఠదస్సు నందుద్భవించిన వృత్తము. ఉ
గా.—అంగములైన భకారము—లెగును గాం
తమునై, సాందిపదింటవిరాములు—బూనినయ
శ్వగతిం, గండసమానమహోన్నత—గాశుని
కొరిసిగో, విందునిబిస్తుతి పేయగ—వేడుక
యయ్యెఱుమి. చూ, వృత్తము. 1.

అశ్వత. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అశ్వచక్రము.

అశ్వతగము. సం. వి. అ. పుం. 1. కంచీరగాడిదె,
వేసరము: చూ, రాసభము; 2. ఒకరికముసా
ము: చూ, సగము.

అశ్వతిక్తము. సం. వి. అ. పుం. వేపాళవేము *:
చూ, తృణనింబము.

అశ్వత్థ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. శుక్లపక్షమందు పదునే
నవతిథి: చూ, పున్నమ.

అశ్వత్థపత్రిన్యాయము. సం. వి. అ. పుం. గాలి
యొడిసను లేకున్నను గూడగదలు ముండున
నుకీతి,

అశ్వత్థపత్రిభగము. సం. వి. అ. న. అద్వైత
ముల శ్రీచిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1.

అశ్వత్థము. సం. వి. అ. పుం. 1. బోధద్రుమము*:
చూ, రావి; 2. కలశవృక్ష: చూ, స్థలము.
అశ్వత్థపత్రిభ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అశ్వత్థి, కండ్ల
రావి * చూ, రావి.

అశ్వత్థామ. సం. వి. న. పుం. ఈశ్వరుని కొమా
గుడు. (దోణాచార్యుని గుణమునకుబుట్టిన
వాడు.) చూ, గోణాయనుడు.

అశ్వత్థి. సం. వి. ఆ. శ్రీ: చూ, అశ్వత్థపత్రిభ*.
(రూ—అశ్వత్థి.)

అశ్వత్థుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వెన్నుడు:
చూ, విష్ణువు 1; 2. వినుకెంపు: చూ, నూ
ర్యుడు; 3. అగ్ని, అగిని, అగ్ని: చూ, నిప్పు.
(రూ—అశ్వత్థుడు.)

అశ్వదంత్ర. సం. వి. ఆ. శ్రీ. గోక్షురకము * :
చూ, పల్లెరు.

అశ్వద్యువు. సం. వి. ఆ. పుం. బర్హుగము, గు
మ్మ* చూ, విట్టదిరము.

అశ్వధాగలు. అం. అస్పందితము, ధోరితము, ర
చితము, వర్తితము, ప్లతము. (5.)

అశ్వధ్వజసానములు. అం. గుణము నకు
సుశుండెడిసానములు. (సుశుండసానములు—
కువల కొకంతపక్షిసృక్విబాచు కేకంతకన్ద
ములరంధ్రోహంధ్రవక్షోదళకమ్.) చూ, అశ్వ
లక్షణసానములు.

అశ్వనామము. సం. వి. న. నైర్వతిమూలశ్లో:
చూ, గృహము. 1.

అశ్వపంక్తి. సం. వి. ష. శ్రీ. గుణములనగున:
అశ్వాతరము.

అశ్వపాలకుడు. సం. వి. అ. పుం. గుణములను
రక్షించువాడు.

అశ్వప్రతిగ్రహేష్టి. అం. వహీనతానములేడింటిలో
నొకటి: చూ, వహీనతానములు.

అశ్వబలీవర్ధము. సం. వి. అ. పుం. గుఱ్ఱము ఎద్దులు వీనిగుంపు.

అశ్వభక్త్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముద్భర్తృమూః: చూ, ముభర్తృమూః.

అశ్వమహిషిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గుఱ్ఱమునకును దున్నపోతునకునుగల పా.

అశ్వము. సం. వి. అ. పుం. 1. గుఱ్ఱము: చూ, నాయము; 2. పురుషునికా విశేషము: చూ, జూతులు.

అశ్వమేధపర్వము. అం. భారతపర్వములు పదునెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, భారతపర్వములు. "గీ. ఆభిమతంబగు నశ్వమేధానికద్వి, పర్వయంతమై చతుర్దశ పర్వమునగ, నాశ్వమేధికపర్వమత్యంతవివిధ, వస్తువిస్తరమగు బుధవరుల సభల."

అశ్వమేధప్రకరణము. అం. భరతశాస్త్రాగ్రంథములు యిరువదింటిలో నొకటి: చూ, భరతశాస్త్రాగ్రంథములు.

అశ్వమేధము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొక యజ్ఞము: చూ, యజ్ఞము; అం. 2. సహీనతాసము లేడింటిలో నొకటి: చూ, సహీనతాసములు.

అశ్వమేధిని. సం. వి. ఇ. పుం. అశ్వమేధయజ్ఞము చేసినవాడు: చూ, వారాయుడు. 7.

అశ్వమేధీయము. సం. వి. ఇ. (అ. ఆ. అ.) యాయావరము, అశ్వమేధమున కుపయోగింపగు గుఱ్ఱము: చూ, నాయము.

అశ్వయజ్ఞు. సం. వి. క్. స్త్రీ. గుఱ్ఱపుణ్యక్. అశ్వని: చూ, నక్షత్రము. 1.

అశ్వరథప్రతాపభంగము. సం. వి. అ. స. భోగవతీ లక్షణము: చూ, లక్షణము. 1.

అశ్వలక్షణ. అం. కళలఱువది నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, కళలు.

అశ్వలక్షణసాసములు. అం: చూ, అశ్వభృతసాసములు.

అశ్వలలిత. పా. ఒకానొక వృత్తము. ఈవృత్తి సంహృతాక్షర పాదమున—స, జ, భ, జ, భ, జ, భ, వగణములుగలిగి పదుమూడవ యింట యతిగాఁగల యిరువది మూడవ ఛంబున్నందుఁబట్టిసవృత్తము. ఉదా.—“సలలితవిశ్వ విశ్రాంతముఁబ్బ - జల్పజభవఁబల క్వలలితన్, జెలువు గూర్చి సక్రమములు బల్లి” చూ, వృత్తము. 1.

అశ్వలాట. సం. వి. అ. పుం. నలికిండ్లపాము: చూ, సన్నము.

అశ్వలాటము. సం. వి. అ. పుం. అశ్వలాటన దర్శగడ్డి *: చూ, తృణము 1.

అశ్వనాయుడు. సం. వి. అ. పుం. గుఱ్ఱపుఁగాఁవరి: చూ, వల్లభపాలకుడు.

అశ్వనాలకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, అశ్వలాలకము *.

అశ్వనాలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, గుఱ్ఱపుటోక. అశ్వనాహుడు. సం. వి. అ. పుం. గుఱ్ఱపురౌతు. చూ, సాది. 1.

అశ్వవిక్రియకుడు. సం. వి. అ. పుం. గుఱ్ఱములను విక్రియించువాడు: చూ, హేలాపుకుడు.

అశ్వవిమరుడు. సం. వి. అ. పుం. నలుగుడు: చూ, బాహుకుడు.

అశ్వవైద్య. అం. కళలఱువది నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, కళలు.

అశ్వవైద్యుడు. సం. వి. అ. పుం. గుఱ్ఱములకునచ్చు గోగములను బాగుచేయు వైద్యుడు.

అశ్వకాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గుఱ్ఱాలసాల: చూ, వాజికాల.

అశ్వశిక్ష. సం. వి. అ. స్త్రీ. గుఱ్ఱపుసాధకము. అశ్వశిక్షకుడు. సం. వి. అ. పుం. గుఱ్ఱపుసాధకము చేయించువాడు: చూ, శేరుకుడు.

అశ్వసంఘారమాగ్ధములు. అం. సమ, శాస్త్రుత, వి

మమాంబుకీర్ణ, శుద్ధ, సతాగ్ర, తృణవీరుదాశ్చ, స్థానుపక్రీర్ణ, ఉపలసంప్రకీర్ణ, పాశ్చాత్యుత్త. అశ్వవృద్ధయపరిజ్ఞానము. అం. సారథి రథికునియొక్క యుత్సాహము, దర్పము, ఇంగితము, హర్షము, భేదము, దైన్యము, పాశభక్త్యము, లలము, గుగ్గలము, నిమిత్తమాన దళలక్షణంబులను బరికించుచు మూఢత్వము, ప్రమత్తత్వము, గర్భభోధనాత్మకత్వము, భీరుత్వంబును లేక రథంబునడువలయును: అవంతరము, వాహనాగోహణము.

అశ్వాత్మరము. సం. వి. అ. పుం. 1. అడవి: చూ, విషనము; 2. ధాన్యమునకు పట్టుకీటుకము: చూ, వడ్లచిలుక; 3. చూ, అశ్వపంక్తి; 4. చూ, అశ్వమేధము.

అశ్వాధగణము. సం. వి. అ. పుం. గుఱ్ఱపు అలంకారము. చూ, భాండము. 2.

అశ్వాయాధుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, అశ్వవాహుడు.

అశ్వాహా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అశ్వగింధి * చూ, వెన్నేరు

అశ్వాహాణ. అం. అణువదినాలుగు కిళ్లలో నొకటి. చూ, కిళ్లు.

అశ్వాహాణుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, అశ్వవాహుడు; 2. గుఱ్ఱములను గిరిప్రవాహుడు: అశ్వకుడు. రూ-అశ్వకుడు.

అశ్వాగ్రశ్లేషము. సం. వి. అ. పుం. గుఱ్ఱమునకు గలుగు నొకానొకసుడి.

అశ్వాశము. సం. వి. అ. పుం. చణకము: చూ, సెనెలు.

అశ్వ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వృషజాతిపురుషునియం దిష్టముగల స్త్రీకారిణిశేషము: చూ, స్త్రీ. అశ్వకుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, అశ్వాహాణుడు. అశ్వని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, అశ్వయన్ము.

అశ్వినీసుతులు. సం. వి. అ. పుం. దేవతల వైశ్యులు: చూ, అశ్వలు.

అశ్వములు. సం. వి. న. పుం.—వై.—

అశ్వినము. సం. వి. ఆ. న. గుఱ్ఱముచేత ఒకరినము పోడగిన తోవ: చూ, మాగ్గము. 1.

అశ్వీయము. సం. వి. అ. న. 1. గుఱ్ఱపుసమూహము, విణ. 2. గుఱ్ఱమునకు హితవైశ్య.

అశ్వ్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం. అశ్వజాతిపురుషుడు. అశ్వ్యులు. సం. వి. న. పుం. అశ్వినీదేవతలు. (అశ్వినీసుతులు.—దసుగ్రీలు, స్వర్ణద్యులు. అశ్వినీదేవతలు.—అశ్వినీయులు, ఆనశ్వ్యులు.)

అశ్వేతరము. సం. వి. అ. పుం. రూ-అశ్వతరము. కంచీగాడిదె: చూ, రాసధిము.

అశ్వోగ్నిత్తులు. అం. శ్రీవృక్షము, గోవమానము, పురుషకము, పంకిము, పుటము, వికారింత్తి, పృఖాము, పృతోదము, గడ్డి, బుర్రము. (10.)

అశ్విదక్షిణము. సం. వి. ఆ. (అ. ఆ. ఆ.) 1. ఇద్దటికింకె, సమ్యక్తలుగ నిడి. (మంత్రిముఖాన గునది); 2. ఇష్టాదుకొనెడి యేకాంతము: చూ, మంతనము.

అష్ట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఎనిమిది తంతులు: లవీశ: చూ, వీశె; 2. ఎనిమిదిచేత లేక్కి-నెట్టబడవారు.

అష్టక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శాగ్ధిభిక్షేపము: చూ, క్షిములు.

అష్టకిము. సం. వి. అ. న. 1. అస్టము. వేదభాగము, పరాయితము: చూ, వేదము; 2. ఎనిమిది: చూ, దగ్గి; అం. 3. పాశయాజ్ఞము లయిదింటిలో నొకటి: చూ, పాశయాజ్ఞములు.

అష్టకివృత్తులు. అం. ధాన్యము, దాగ్ధివృత్తు, భార్యలేకుండుట, స్వయంకృషి, చేరవీయదుగుట, అడిగినలేదనుట, అప్పుపడుట, తోవనడచుట. (8.)

అష్టకాంగము. సం. వి. అ. ౧. జూబీపు పలక:

చూ, నయసి.

అష్టకాలకణము. పా. —య, ౧, త, భ, జ, స,

స, మ, లలో యగణమునకు ఒకలక్షువును రెండుగురువులును, రగణమునకు ఆదిగురువు మధ్యలక్షువు అంత్యగురువును, తగణమునకు ఆదిమధ్యగురువులును అంత్యలక్షువును, సగణమునకు మూడులక్షువులును, భగణమునకు ఒకగురువును రెండులక్షువులును, జగణమునకు ఆదిలక్షువు మధ్యగురువు అంత్యలక్షువును, సగణమునకు ఆదిమధ్యలక్షువులును అంత్యగురువును, చగణమునకు మూడుగురువులును యిరుండును. ఈయనినిగి గణముల సేవ్యగణములంగురు. తిక్కినవి యుగణములు.

అష్టవిశ్వసృష్ట్యము. పా. —“సృష్టి, ౧ భాస

క్తానసగ్ని-వృక్షకులతిలక-తౌక్తిక్ష్వాత్పాయభేరా, రాధేన్యత్వాకురతా-పరివినుల ముగుణా- గాగ్రవర్యాసృగ్గ, రంధ్రసృగ్గవగ్ని- గాగ్ర-పరిటదను ? కై- తౌపడ పోగ్గి మారా, రాహుసోగ్రవతా- పుగుదిపుగు- గాగ్రసృక్తసధాగా.” అష్ట. ౪, ఆ. 289 పుట. — ౧. జలనిధికిన్యకం ఆ కి ల- సాగససేత్రోహిమాంకులోచనా, సలలివ్యాస మూరినుత-సామగ్నైరకే ప్రేలంలనా, సలలిజ సరివాధిసర-పాఘసమంధవ శీరిగోపికా, డ లానిభాన్యసోమధి- సారిపుమాసవిరించెంగి తా.” కివిజనచకోర వౌద్రోదయము 2, ఆ. 158.

అష్టగిక్ష్వులు, వారిపుగములు. పా. “సీ. అనుగం

వతిపురంబమరవిభుండేలు- సద్విస్మితీపురంబవలుండేలు, కాగ్నిదధేవుండేలు సంయమినీపురంబమర నాయకుడు పుణ్యవతి నేలు, సమలావతీపురంబంబు నాయకుండేలు-నాయకేలును గంధవతిపురంబు, సలకాపురంబు యక్షాధీశ్వరుండేలు-నైకాని యేలు జన్మాగ్రహళి.” కాశీ.

3, ఆ. 204.

అష్టపత్రిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. చూ, చుల్లె. 1 *

అష్టపదములు. పా. చూ, ఆహ్వాము.

అష్టపాత్తు. సం. వి. ద్. పుం. ఎనిమిదికాళ్ళమేము. చూ, శీరభము.

అష్టభోగములు. అం. గంధము, తాంబూలము, పుష్పము, భోజనము, వస్త్రము, సతి, స్నానము, సంయోగము. (8.)

అష్టమంగళము. అం. అశ్వములయొక్క చిత్రికన్యములు ముప్పదిటిలో నొకటి: చూ, చిత్రికన్యములు.

అష్టమము. సం. స. 1 చూ, ఎనిమిదివేళ; అం.

2. లక్షకారికత్వములు పండ్రెండైహికానాకటి: చూ, లక్షకారికత్వములు. (ఆముపు, మృతి, పరాధివము, గుణ్యము, గుణము, కలహము, గాంధేంద్రము, యుగము, అం. గహిసము, శీరచ్ఛేదము, మేనాజాడ్యము, కుంభములు చేయును)

అష్టమాధిపత్యము. పా. మూగ్యమంగులకు అష్టమాధిపత్యములేను. లక్షాధిపతికి మూడు మాధిపత్యమువచ్చి: పృథక్పక్షిగోములేగు; కులాల్పమునకు కుమారాడను, మేవల్పమునకు కుమారాడను అష్టమాధిపత్యములు, ను నారకటి దోషములేదని కొందరిబుద్ధిచేయును.

అష్టమి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఎనిమిదివతిగి. చూ, తిథి. 1.

అష్టమీచంద్రానికులము. సం. వి. అ. ౧. రాజపత్నీలక్షణము: చూ, లక్షణము. 1.

అష్టమీవృత్తిము. పా. “తే. అష్టమీవృత్తిమెట్లు అష్టదశము, లలరబద్ధింబు రెండులంబుల నమర్చి, పూజలాసరించి మెట్టుల పాడువుసాంపు, దననొక వానమకుండవత్త తి నమర్చి... నేకడ సంకల్పసిద్ధి నెనగుచునుండున్.” శ్రీ రంగమాహాత్మ్యము. 8, ఆ.

అష్టముడు. సం. వి. వి. ఎనిమిదవవాడు.

అష్టమూర్తి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. ముక్కంటి.

చూ, శివుడు; పా. 2. ఒకానొకవృత్తియు. ఈవృత్తి మునందొక్కొక్కపాదమును, స, ర, స, గ, భ, జ, యగణములతోగూడి తొమ్మిదింటను, పదునేడవయింటను యతులుగలిగి యిరువది నాల్గవ ఇంద్రస్సందగువృత్తివించిన వృత్తియు. ఉ. — “శ్రీకృష్ణుని సక పద్మం-జి త్రివిణావర్తనైశ్చ-స్థితికు శేషణు నాభుఁ.”

అష్ట. 4, ఆ: చూ, వృత్తియు. 1.

అష్టమూర్తులు. పా. పం: భూతిములు, లోకానాథులగు గుర్తులు. 2, పురుషుడు. 1. = (8.)

అష్టయోగి. సం. వి. ఇ. పుం. ఒకానొక పురుగు. చూ, పక్షి. (చూ, రూ-అష్టయోగి.)

అష్టగననీసమాళిక. సా. ఒకానొక పద్యము (చూ, అష్ట. 1, ఆ 99) చూ, వృత్తియు. 1.

అష్టగక్రియ. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) కక్రియై: గ్ చూ, వంశర.

అష్టవర్గము. అం. కృషి, వాణిజ్యము. కింఛము, గుర్రము, సేతుబంధము, కన్యాగామ్యము, వనాదాసు, మాన్యనివేశము. (8.)

అష్టవిధకందము. పా. చిత్రకవిత్వ విశేషము, “క రండేసిగణబులవై, నుండిన గణమాగిగాఁగి- నొసఁగఁగి నీనువక, ఖండితసాంభక ఘోటకి, తాండవజ్వలవిధకంద- మనఁగాఁబఁగఁగె.” ఉ. — “క. తనకిరుగలనను కనలము గొనబయిగిలిపెడుకనుగొలు-కులదగుఁబెలుచ, స్వనలను గలయందెనఁకువఁ, గనుమంజులుములఁదని పెనుఖలశృంఖలమై.” అష్ట. 4, ఆ. 422, 423 చూ, వృత్తియు. 1.

అష్టవిధవివాహములు. పా. “క. కమలదళసయవిన చూ, గ్వము బ్రాహ్మ్యము నాసుమువెనక బ్రాహ్మ, త్యమువైశాచ్యముగాంధ, ద్వముదైవ మురాక్షుసుమువివాహోష్టకమౌ.” పక్షి-నేరకు

నగనకవికృతశకుంతలాపరిణయము. 3, ఆ: చూ, వివాహము.

అష్టశక్తులు. పా. “తే. పునఃసాలయసావిత్రి సగ్వ భద్ర, విమలపద్మచూడవి విలసదీశి, నాన్న వియనంగ నెనమందుశిశువులెపుడు, బాచుగంబులు వీతురు పెక్కిమోగిల.” మహాలక్ష్మీపరిణయము. 1, ఆ. 25. పుట.

అష్టస్థాపరీక్షాస్థానములు. పా. నాడి, స్వస్థ, రూపము, శక్తియు, సేత్రిములు, మూర్తియు, పురీషము, నాలుకి.

అష్టశ్రవణముడు. సం. వి. ప. పుం. నలుగు చూ, బ్రహ్మ. 1.

అష్టాంగలవణము. సా. గుణాత్రిగుణమువల్ల గలుగు అనునికి పనిచేయు ఘటికొంఠము.

అష్టాకపాలము. అం. ని, హీనతానము లేడి టిగో నొకటి : చూ, ని, హీనతానములు. అష్టాశక్తి. సం. వి. శా. శ్రీ. ఎనమఁగుము చూ, ఎనమఁగుము.

అష్టాశక్తిము. సం. వి. స. పనుసెనిమిగి.

అష్టాశక్తిపర్వములు. అం. నాదము, శృతి, స్వము, గ్రమము, ముచ్చన, తానము, వల్లము, అలంకారము, గిహకిము, జాతి, రాగము, గానము, భాష, భాషాలము, విభాష, అంతరభాష, ఉపాంగము, క్రియాంగము. (18.)

అష్టాదశము. సం. వి. వి. 1. పగుసెనిమిదికస్తువులు; 2. పగుసెనిమిదవది.

అష్టాదశమూలకమాయము. పా. యష్టిచుగ్గకము, తుంగ కాలులు, వెలగవేల్లు, సేలవేము, సేలము: గ, పెద్దమునగ, తక్కువలపువేళ్ళు, ముత్తవపులమువేళ్ళు, మారెడువేళ్ళు, పాదవేళ్ళు, పెద్దగుమ్మడివేళ్ళు, దుడ్డుపువేళ్ళు, వాకుడువేళ్ళు, సేలతాడియంపలు, నల్లపుష్పి, సేలపొన్న, వావిలివేళ్ళు, జిల్లేడువేళ్ళు, ఉరమిడివేళ్ళు, చిత్రిమూలము. ఈచెప్పినవేళ్ళు కమాయముపె

టి అష్టభాగముగాకాచి దింపుకొని ఆకషాయము సేవించిన సమస్తదోషములు, సమస్తజ్వరములు, సమస్త వాయువులు హరించును. పక్ష్యముచేప్పి డిచేయవలయును.

అష్టానీకము. అం. ఆసంహతప్రహమామలాజింటిగో నొకటి: చూ, అసంహతప్రహమాములు.

అష్టాపదము. సం. వి. ఆ. స. 1. సోగటాలపాలి: చూ, కారిఫలము; పుం. స. 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; పుం. 2. ఎనిమిదికాళ్ళ మొకము:

చూ, కగభము; 4. కైలాసము, వెండికొండ: చూ, పగ్వతిము;

5. లూత: చూ, సాలెపునగు;

6. పూర్వధిద్రోపద: త్కరిము: చూ, సత్కరిము. 1.

అష్టాపది. సం. వి. ఈ. శ్రీ: చూ, మల్లె. *. 1. అష్టాపదుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) పురుగు మానువాడు: చూ, పందెగాడు.

అష్టాక్షము. సం. వి. ఆ. పుం. ఎట్టొక్కరైతి: *. చూ, కైటవికము.

అష్టాక్షచక్రవంతుడు. సం. వి. త్. పుం. పూర్వ కైసవిశేషము: చూ, బద్ధుడు. 1.

అష్టావధానము. సం. వి. ఆ. పుం. ఎనిమిది భిన్నా భిప్రాయములొక్కమారు తెలిపుచ్చు మేధా కక్తి: చూ, అవధానము.

అష్టావధాని. సం. వి. ఇ. పుం. ఎనిమిదిమందికి యెనిమిది భిన్నా భిప్రాయములొక్కమారు తెలిపుచ్చు మేధాకక్తి గలవాడు: చూ, అవధాని.

అష్టాశతము. సం. వి. ఆ. స: చూ, ఎనమహ్నములు. అష్టి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. భోజనము: చూ, సాపాట; ఈ. శ్రీ. 2. ఛందస్సు లిరువదియో టింటిలో నొకటి: చూ, ఛందస్సులు.

అష్టిలము. సం. వి. ఆ. పుం. అదగ్గము: చూ, ముంజే మొలనూలు.

అష్టివత్తు. సం. వి. త్. పుం. జానువు: చూ, మోకాలు.

అష్టైశ్వర్యములు. అం. దాసి, భనము, ధాన్యము, బంధుడు, భృత్యుడు, వస్త్రము, వాహనము, సుతుడు. (8.)

అష్టాశ్శకతము. సం. వి. ఆ. స: చూ, నూటయొనిమిది.

అసంకోచ్యములు. పా. నొక్కశకతము కాని వస్తువులు.

అసంశ్చయము. సం. విదా. (అ. ఆ. అ.) తెక్క పెట్టలేనిది: అగణితము, అపాకము.

అసంగతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. కూడనిది: చూ, నివ్వలము; 2. పొసగనిది: అసంబంధము, అసంబద్ధము.

అసంగతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. ఒకానొక అర్థాలంకారము. కార్యకారణములకు భిన్న దేశ్యము విరుద్ధముగ గల్గుట. * మేఘములు వివముగ్ని లబధికాంగనలు మూర్ఖులిరిగి: చూ, అలంకారము. 2; విణ. 2. కూడికలేమి: అయోగము.

అసంగతచనము. సం. వి. ఆ. స. రెడబడక ఎదువుట, తురాయణము: చూ, శతనము.

అసంకుప్తి. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) సంకుప్తకానిది: అన్యప్తము.

అసందర్భము. సం. వి. ఆ. పుం. సందర్భములేమి.

అసంపూర్ణము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) సంపూర్ణికానిది: అపూర్ణి, అసమగ్రిము, అసంపూర్తి; (తె. ప.) అందదుకు.

అసంపూర్తి. సం. వి. ఇ. పుం. సంపూర్తిలేమి.

అసంశ్చేత్యకారిత్వము. అం. తంత్రములు టిలో నొకటి: చూ, తంత్రములు.

అసంబంధము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. వి

క లేనిది: చూ, నిష్ఠులము; 2. పాసంగనిది: చూ, అసంగము. 2.

అసంబద్ధము. సం. విణ. (అ. అ. అ.)—మై—

అసంబాధ. పా. ఒకానొక వృత్తము ఇందొక్కా

క్కపాదము మృత్యున, గగములతోఁ గూడి

పంద్రెండవయింట యతిగాఁ గల చతుర్దశ

భందమునందుఁ బుట్టినవృత్తము. ఉ. — చాలా

యంబుక సత్కవిజనములు— వామ్యవృత్త,

చాలామఱ గోవిందబుడవృత్త— వామ్యవృత్త కా

లిందొప్పాళేశ మతపసఁ గప్పాప్తిక, జాలా

భాస్వద్వికృతిమునను న—సంబాధక.” అప్ప.

4. ఆ: చూ, వృత్తము. 1.

అసంభవము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. కలుగనిది: అ

వశము; 2. ఒకానొక యర్థాలంకారము ఇట్లు

జేరుగుననియెవఁడెఱుఁగుననియెన్నట. ఉ. —

“గొల్లపిల్లవాఁడు గోవింద మెత్తుననియెవ్వఁడను

కొనును.” చూ, అలంకారము. 8.

అసంభావ్యత. సం. వి. అ. న. పాద్యము కానిది:

చూ, అసాధ్యము.

అసంభావ్యము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పాద్య

ములేనిది: చూ, అసాధ్యము.

అసంయుతములు. సం. వి. అ. పుం. అభినయనాస్త

ములు రెండింటిలో నొకటి: చూ, అభినయ

నాస్తములు.

అసంయుతనాస్తములు. అం. అరాళము, అర్థచం

ద్రము, అర్థపతాకము, అర్థసూచీముఖము, అ

లపల్లవము, ఊర్ణసాధము, కటకాముఖము, క

పితము, కపిలము, కర్తరీముఖము, ఖంజము,

ఖండచక్రము, గజశృంగము, చంద్రకళ, చ

క్రూరము, తామ్రమూడము, త్రిపతాకము, త్రి

కూలము, పతాకము, పద్మకోశము, బాణము,

భిమురము, మణి, మయూరము, ముఖశిము,

ముష్టి, మృగశిర్షము, యష్టికము, రాజమండ

లము, లాంగూలము, వంశాళము, విరళము,

శిఖరము, శృంగశృంగము, సందంశము, సర్పచక్ర

ము, సర్పశిర్షము, సాక్షికము, సాలపద్మము,

సింహముఖము, నూచి, స్వర్ణరంజితము, స్వస్తి

కము, హంసపక్షము, హంసావ్యుహము. (45)

(28 విధములని 45 విధములని ద్వివిధము)

అసంశ్రియ. సం. వి. ఆ శ్రీ రుదంతిః: చూ,

సృవంతి.

అసంహతము. సం. వి. అ. పుం. బలములు నేలు

నేలుగాఁ దీర్చిన పూర్వాభేదములుండింటిలో

నొకటి: చూ, పూర్వాభేదములు.

అసంహతపూర్వాములు. అం. అష్టావక్తము, అర్థం

ద్రకము, ద్విరీయము, పృథమము, శృంగాట

కము, సర్వతోముఖము. (6)

అసక్త్యుత్త. సం. అవ్య. అభిక్షము. 1. ముఖులరక్తి

ము, మాటిమాటికి: చూ, కళ్యుత్త.

అసద్ద. వై. వి. అకృద్ధా. ఉపేక్ష: చూ, మందె

మేలము. 1.

అసతి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. కలట: చూ, అంకులాడి.

అసతీసుతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కాటరేయఁ

డు: చూ, అంకులాడికొడుకు.

అసత్యము. సం. వి. అ. న. 1. అబద్ధము, కల్ల:

చూ, వితిధము; 2. పరస్పరాస్వయము లేనిది

(మాట.) బొంతు: చూ, వితిధము. “క. విసుమి

చైదననియీవియు, గొనియెదనవిపలికిపిదపఁగొ

వకునికి యస, త్రివృత్తంబులు సత్యవృత్తమునకుం

దొలఁగంగమనకుభూవరతగు నే.” భార, కాం.

4. అ. 150.

అసత్యవాదము అం. అజ్ఞానదాయకములతోమిక్కి

దింటిలోనొకటి: చూ, అజ్ఞానదాయకములు.

అసత్యుఁడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అపీయము

గాఁ బలుకువాఁడు: చూ, ముఖుఁడు.

అసత్ప్రీతిపము. అం. అజ్ఞానదాయకములతోమిక్కి

దింటిలోనొకటి: చూ, అజ్ఞానదాయకములు.

గూయిగాఁ జేసియెఱాఁపఁడు." భాగ. విరా.
౪, ఆ. 284: చా, వంకారము

అసముఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. అద్వయవాది.
చా, బుద్ధుఁడు 1.

అసమేషపు. సం. వి. ఉ. పుం. మహాఁడు, చేసి
తూపులజోడు: చా, మన్మథుడు.

అసమోపమము. అం. అర్థదోషములు పదునెనిమి
దింటిలో నొకటి: చా, అర్థదోషములు.

అసమృతి సం. విణ. 1. సమృద్ధిలేనిది: అంగీ
కారము, అసమాధానము; (తే ప.): ఎఱపటి
కము, ఒప్పుమి

అసర. వై. వి=అసుర. చిక్కనుఁడు: చా, రా
క్షసుఁడు. 1.

అసరవేయు. చే. స. కి. అలస్యము: చా, చా,
తడయు.

అసరసంజే. వై. వి=అసురసంధ్యా పృథ్వికా
లము, రాత్రియొక్క మొదలు: చా, సాయం
కాలము (యా-అసరసంజే-అసరసంజ)

అసరు. చే. వి. అఖపము "వీ, ఒక్కనాడత్తి
పస్తి వ్రేల్చుచిదర్శి, గంటిగూర యడగుగా
తిన నర్తించె." భాగ. కల్య. 2, ఆ. 160:
చా, పసరు. 2

అసలార. చే. కి. విణ. ఒప్పదముగా: చా,
సరిగా.

అసలారు. చే. ఆ. కి. అరికయిల్లు "ప్రియమస
లారంగ." భాగ. ఆను. 2, ఆ: చా, ము
వృరించు

అసలు. చే. వి. 1. పంకము: చా, బుగ్గద;
2. మూలధనము: చా, సంపదలు

అసలుబుట్టువు. చే. వి. (అసలు + పుట్టువు)
పంకజము, తామర *: చా, పద్మము. 1.

అసలుకొను. చే. ఆ. కి: చా, పంకిలవగు

అసలునెకము. అం. పృథాకాశింపఁజేయఁగూడనివి

పదునొకటింటిలో నొకటి: చా, పృథాకాశింపఁ
జేయఁగూడనివి

అసలుమినహూమి. పా. మినహాయింపఁబడి. (ప
న్నలేవి) నేల. (యా-అవర్ మినహా భూమి)
అసపు సం. వి. ఉ. పుం. ఉసులు, పాము:
చా, పాణిము. 6.

అసహతి. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అసహనము, ఓర్వ
మి: చా, నూడు. 1.

అసహనపడు. మి. ఆ. కి. ఈర్ష్యపడు: చా,
నూడుకొను. 2.

అసహనము సం. విణ. (ఆ. ఆ. ఆ.): చా,
అసహత.

అసహనుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పూకుఁడు:
చా, కత్తువు. 1; విణ. 2. ఓర్వలేనివాడ:
చా, నూడుకాడు.

అసహాయత. సం. వి. ఆ. పుం: చా, దిక్కుమా
లిసతనము.

అసహాయకూరుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. సహాయ
ములేక నే యుద్ధమందు నిపుణత్వముగ ననబ
ఱచువాఁడు: చా, ఒంటరీఁడు. 1.

అసహాయుఁడు. సం. విణ. (ఆ. ఆ. ఆ.) సహా
యములేనివాఁడు: చా, ఒంటరీఁడు. 2.

అసహిష్ణుఁడు సం. విణ. ఉ. యా-అసహిష్ణువు:
చా, నూడుకాడు.

అసహిష్ణుత. సం. వి. ఆ. పుం. ఓర్వలేమి: చా,
నూడు. 1.

అసహిష్ణువు. సం. విణ. ఉ: చా, యా-అస
హిష్ణుఁడు.

అసహ్యత. సం. వి. ఆ. న. ఓకరింత: చా,
కోత. 2.

అసహ్యపడు. మి. ఆ. కి: చా, కోతపడు.

అసహ్యము. సం. విణ. (ఆ. ఆ. ఆ.) 1. సహిం
పఁగూడనిది: చా, కోత. 2.

అసహ్యించు. సం. ఆ. కి: చా, కోతపడు.

అనఘాళ్యుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పగవాడు:
చూ, కకువు 1; 2. కోతకలవాడు:చూ,
కోతకాడు.

అసాయద్రావము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) సాం
ప్రదాయవిద్యము, సాంకర్యమునొందినది.

అసాప. దే. అవ్య ప్రకంససార్థము, బరీ. దూ-
చాసాదు. "క. మధుర, సాదనకాత్రిపురెల్ల
న, సాదన జేగ జెట్లదొడరి సాదననేయుక్."
రామా. 3, అ. 149. (పెద్దలయాజును శిరసా
వహించుటయందువర్తించును.) చూ, సేవాసు.

అసాధారణము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1.
సాధారణముకానిది; 2. ఎక్కువ లభ్యతగల
ది; 3. విక్రీలి శ్రేష్ఠమైనది; 4. అత్యుత్తమ
మైనది. (ఇట్లు అసామాన్యము.)

అసాధువు. సం. విణ. ఉ. సాధువుకానిది.

అసాధ్యత. సం. వి. అ. గ. సాధ్యమాతేమి:చూ,
అసాధ్యము.

అసాధ్యము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) సాధ్యము
కానిది: వి. అసంభావ్యత, అసాధ్యత, విణ.
అసంభావ్యము.

అసాధ్యసన్నిపాతము పా. హృద్వాహసన్ని, అం
తకసన్ని, భగవత్సన్ని, అభివ్యాససన్ని,
కంతగుఱ్ఱసన్ని, రక్షావసన్ని, శీతాంసన్ని
యాయేడు ససాధ్యములు.

అసాధ్యతసారము. పా. కులముమిశ్రమవర్ణము
గ పెడలిసను, తే నెవర్ణముగ పెడలిసను అతిశ
యముగ పెడలిసను కుగ్గంధమై పెడలిసను
ను, కంపుసహింపరానిదిగానున్న హాసాసాధ్యము.

అసామాన్యము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) చూ,
అసాధారణము.

అసారము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) సారములే
నది. (దూది కెం): చూ, ఫల్గువు. 2.

అసి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. అశ్రుము, రుప్పదియం
గుళములకు నెక్కువగుళత్తి: చూ, రిప్పి. 2;

అవ్య. 2. త్వమర్థము, నీవనుట:చూ, త్వమ్;
3. ఒకానొక వాక్యాలంకారము: చూ, హే
తువు. 2; అం. 4. ఆయుధములు ముప్పదిరెం
డింటిలో నొకటి చూ, బాణము. 1;
దే. ఉప. (1) అల్పార్థము. అసి, కోత, అసి
గాయము. మొ.

అసిబోవు దే. అ. క్రి. (అసి + బోవు) తప్పి
పోవు. "సీ. అసిబోవు బెట్లు నాయసిబోవు
మెకములంబిం చునాచేయముచిలుకుటమ్ము"
రామా. 2, అ: చూ, తప్పిపోవు.

అసిక్ష్మి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. శరీరాయాసము
చే జీవనముచేయుచు అంతఃపురమునందు మె
లంకడి పోయివు అడుడి=నెటియని పెం
దుకలు గలది: చూ, శ్రీ; 2. ఒకానొక
యెలు: చూ, నది.

అసిగాయము. మి. వి. కత్తితోనెఱుగుట.

అసిగ్లాడికము. సం. వి. అ. పుం. కెల్లులి * :
చూ, లకునము. (దీనిగడ్డయేమా?)ను.)

అసితపక్షము. సం. వి. అ. పుం. అమవసతోః
జేరి ముందుండు పదియేనుదినములు, కృష్ణప
క్షము: చూ, పక్షము. 1.

అసితము. సం. వి. అ. పుం. 1. నీలము, నలుపు
చూ, పర్ణము. 6.

అసితాంకము. సం. వి. అ. పుం. 1. అశ్రుము,
ముప్పదియంగుళములకు నెక్కువగుళత్తి: చూ,
రిప్పి. 2; విణ. 2 నల్లని దేహముగలది.

అసితాననము. సం. వి. అ. న. కొండమొచ్చి:
చూ, వాసరము.

అసితాభ్రీశేఖరుడు. సం. వి. అ. పుం బుద్ధశే
దము: చూ, బుద్ధుడు. 1.

అసితార్చి. సం. వి. న్ పుం. అగ్ని:చూ, నిప్పు.

అసితాడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కని, చూచుకొ
డుకు: చూ, గగ్గిరము. 1; విణ. 2. నల్లని
పాడు: చూ, నల్లపయ్య.

అసిదంప్రము. సం. వి. ఆ. పుం. మొదలిఃచూ,
మత్స్యము. 1.

అసిద్ధవిషయఫలాత్మేక్ష. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అ
లంకారభేదము: చూ, హేతువు. 2.

అసిద్ధవిషయహేతుత్వేక్ష. సం. వి. ఆ. శ్రీ.
—వై.—

అసిద్ధబుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వైర్వతిఃచూ,
మూలతేఱుడు; 2. కులేరుడుఃచూ, కీర్తిదుఱు

అసిధారావృతము. పా. ఉత్కృష్టమైన వృతము.

సాందగ్యవతియు, యావనవతియు నైన శ్రీ

లోనేకకయ్యయందు శయనించియామెయందు

మనవైన బ్రసరింపకుండుట (కత్తిమిఁదిసాము)

అసిధావకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. చూ, సాన

లవాఁడు.

అసిధేనుక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఛరిక, చీరకత్తి,

మొలనుం చీకాను నూగకత్తి: చూ, రిప్టి 2.

అసిపత్రీకుడు సం. వి. ఆ. పుం. కత్తి యొలు

గలవాఁడు.

అసిపత్రీము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. నరకము లిరు

వదియొకటింటిలో నొకటి: చూ, నరకములు;

2 ఇత్తువు #: చూ, చెఱుకు; 3. కత్తియొలు,

ఖడ్గాదులయొలు: చూ, పృత్యాకారము

అసిపత్రీవనము. పా. “సీ అసిపత్రీవననిరయంబు

సహస్రగౌజువిస్తరము పటుజ్వలనమయ

ము, దానిచుధ్యమున కీతలమును ససిరూపదల

ఫలకలితంబు బలవ దుగ్రి, సారమేయాయత

స్వసంకులమునై వెనుపొంది యొక మహా

వనము వొలుచే, బాపులబహిరగ్నిబడి తను

వులు గాగి వనముదాఁచుచి జీని యనిలవా

రిని.” “గీ. రాలునాకుల తాఁకునవ్విస్సియొడ

కు. లవనగులంగె గుక్కలుకవిసి కఱవ,

బహువిధంబులనలుగుల పడుదురింక, దప్తకుం

భంబు దారుణత్వంబువినుము.” మార్క. 2,

అ. 58: చూ, అసిపత్రీము. 1

అసిపుష్పకము. సం. వి. ఆ. పుం. మత్స్యవిశేష
ము: చూ, మత్స్యము. 1.

అసిపుత్రీ సం. వి. ఈ. శ్రీ:చూ, అసిధేనుక.

అసిమి. దే. వి. ఎద్దుమిఁదవేపడు గోనెలె

కుట్టిననుంచి, గోటి: చూ, సంచి

అసిమిగొల్లెన. దే. వి. ఇరుప్పక్కల వంపుకాల

వలె నేర్పఱచిన చిన్నగుడారము. “గీ. మును

పుగానేగి యసిమిగొల్లెనలు పన్ని ” కళా.

3, అ. 42 చూ, గృహము. 1.

అసియాడు. దే. ఆ. కి.(అసి + అకు) వణఁకు:

చూ, చలింఁచు.

అసిగమ్మ. ద్వ. వి. బకానొక గ్రామదేవతఃచూ,

మహాలక్ష్మి. 3. (రూ-అసివమ్మ.)

అసిలేరు. వై. వి. = అక్లేష. సప్తపుణ్యకృ:

చూ, వత్సరీము. 1.

అసివారు. దే.వి.పవారిమార్గము:చూ, కసివారు.

అసివాలు. దే. వి. (అసి + పాఱు.) సివారు.

“సీ. ఎవ్వఁడు నలువలేక్కె యప్తదశదీప్తిపా

లి:సివాలు దిరిగెలీల.” కాశీ. 4, అ. 195:

చూ, విహారము. 1.

అసిహేతి. సం. విణ. ఇ. కత్తి యాయుధముగా

గలది (వాఁడు: చూ, వైస్త్రింసికుఁడు.

అసితికము. సం. విణ. అసితికీరవస్త్రము

చూ, వస్త్రము.

అసిత్యము. సం. విణ.—వై.—

అసుక్షణము. సం. వి. ఆ. స. అవమానము:చూ,

వహేలనము.

అనుతీబలుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కూద్రీజా

తి విశేషమునఁ బుట్టిన కన్యాపాలుఁడను

వాఁడు. రూ-అనుతీనలుఁడు: చూ, సోమ

యాటి. 2; 2. రూ-అనుతీనలుఁడు. క్షత్రియ

శ్రీకి కూదుగినకుండాడమి అయిదువిధముల

సారాయిని అమృతవాఁడు చూ, కురాజీవి.

అనుతీనలుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం.—వై.—

అనుధారణము. సం. వి. అ. న. తీపము: చూ,
బ్రతుకు. 1.

అనుధారిణి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. మహామిద #:
చూ, మహామేద.

అనుర. సం. వి. అ. శ్రీ. 1 రాతిరి : చూ,
రాతిరి; 2. బోగముచూ: చూ, వేళ్ళ; పుం
రి.=అసర. రక్కసుడు: చూ, రాక్షసుడు.
1; 4 అనురకృత్యముచేత కుక్క కియ్యబడి
నపేరు. గాంధీర్యమునుబట్టి కుక్కకియ్యబడిన
పేరు. "అనురపోతులరా జీమమంతిగాడు."
స్వా. 4, అ. రి2: చూ, సివరి 2.

అనురము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏనుగు: చూ,
నాస్తి; 2. కాకోలము, మాలకాకి: చూ, వా
యము, 1.

అనురసంధ్య. సం. వి. అ. శ్రీ.=అసరసంజ, అస
రసంజె, అసరసంజె. ప్రిదోవకాలము, రక్క
సులు తిరుగుకాలము: చూ. సాయంకాలము.

అనురావ్యయము. సం. వి. అ. న. 1. కాంధ్య
ము, కంచు: చూ, లోహము. 1; 2. మురా
మాంసియను గ్రంధిద్రవ్యము: చూ, రాజా
హ్నిము.

అనురి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. రూ-అసురి తు
వము, నల్లవలు #: చూ, సర్పము; (కు)సి
ఫరే కుటుంబములోనిది.) 2. అనురసిభార్య
రాక్షసాంగన: చూ, శ్రీ.

అనురుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. రక్కసుడు:
చూ, రాక్షసుడు. 1; 2. నూరుడు: చూ,
నూరుడు.

అనురుసురగుట. పా. ఆయాసపడుట. "వ. అను
రుసురై యలంతిండు మల్లలనాడె." సారం
గధర చరిత్రము.

అనుగుసు. దే. వి. శ్రీ. మమునందగు ధ్వన్యనుక
రణము "క. మునుకునా జరభరంబున నను

రుసురైయున్న మమ్మనడచిలివి." స్వా.

4, అ: చూ, హూహూ.

అనురణము. సం. వి. అ. న. తెగడిక: చూ,
వహేలనము(రూ-అనూక్షణము- అనూర్ణ
ము, అనుక్షణము.)

అనువు. సం. వి. ఉ. పుం రూ-అసవు. ఉసులు:
చూ, పాణిము 6 (బ. అనువులు.)

అనున్మాత్తు. సం. వి. త్. పుం. పగుతుడు: చూ,
శతువు 1.

అనూక్షణము. సం. వి. అ. న. తిరస్కారము.
రూ- అనూర్ణణము, అనుర్ణణము : చూ,
వహేలనము.

అనూచ్యము. పా. దృశ్యము, కాశ్యముననిద్వివిధము.
అనూర్ణణము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-అ
నూక్షణము.

అనూయ. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. వంచుగుణము
గల దానియందు దోషము నారోపించుట:
చూ, ఇడుగడ; 2. వ్యభిచారిభావభేదము:
చూ, రసములు; విణ. 3 కోపము: చూ, రో
షము; అం 4 హేయగుణములు పదునా
టింటిలో నొకటి: చూ, హేయగుణములు;
5 సంచారిభావభేదములు ముప్పదిమూడింటి
లోనొకటి: చూ, సంచారిభావభేదములు.

అనూయాపరుడు. సం. విణ. ఓర్వలేనివాడు:
చూ, నూడుకాడు.

అనూర్యంపశ్య. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. రాజు
భార్య, రాజి, దొరసాని : చూ, భార్య;
2. అంతఃపురశ్రీ: చూ, శ్రీ; విణ. 3. ఎండ
కన్నెలుగనిది

అస్మక్కు. సం. వి. త్. న మాంసమలము, సె
క్తురు: చూ, రక్తము. 1.

అస్మగ్ధ. సం. వి. అ. శ్రీ. చర్మము : చూ.
గోల. 1.

అస్పగ్వ. సం. వి. అ. శ్రీ: మా, అస్పగ్వ. అస్పగ్వము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) సేవింపఁ గూడనిది.

అస్పగ్వము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. గుట్ట ములేనిది; 2. ఉప్పులేనిది; 3. సముద్రసంబంధము కానిది.

అస్పగ్వము. వై. వి. 1 = అశోక: కంశేలి: మా, హేమపుష్పము; 2 = అశోక: కటుకశోహిణి: మా, శకులాదని. 1.

అస్పగ్వము. సం. వి. అ. శ్రీ చంద్రునిచేతని రాత్రి: మా, రాత్రి.

అస్పగ్వము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) తిన్నదనములేనిది

అస్పగ్వస్వరూడు. సం. వి. అ. పుం. చెవులకింపుఁగాని స్వరమునుబలుకువాడు, అస్వరము: మా, బొంగుగొంతుకవాడు.

అస్పగ్వము. సం. వి. అ. పుం.

మామిడిచెట్టు, తిలకాతిలాసగు నద్విదుంపకాతిలా నగునది. (భూమిలోని దుంపను మామిడిగా వాడెదరు): మా, వృక్షము.

అస్పగ్వము. సం. వి. అ. పుం. బుజీములు లేనివాడు.

అస్పగ్వము. సం. వి. అ. పుం. బుజీములు లేనివాడు.

అస్పగ్వము. సం. వి. అ. పుం. బుజీములు లేనివాడు.

అస్పగ్వము. సం. వి. అ. పుం. బుజీములు లేనివాడు.

అస్పగ్వము. సం. వి. అ. పుం. బుజీములు లేనివాడు.

అస్పగ్వము. సం. వి. అ. పుం. బుజీములు లేనివాడు.

అస్పగ్వము. సం. వి. అ. పుం. బుజీములు లేనివాడు.

అస్పగ్వము. సం. వి. అ. పుం. బుజీములు లేనివాడు.

అస్పగ్వము. సం. వి. అ. పుం. బోదేలేని చిన్న చెట్టు: మా, వృక్షము. (మా, అస్పగ్వము)

అస్పగ్వము. సం. వి. అ. పుం. అస్థమించుట: అస్థమయము, అస్థమానము. (తె.ప.): కుంకు, కుంకుడు.

అస్థమయము. సం. వి. అ. పుం. —వై.— సానం. 2, అ. 109.

అస్థమానము. సం. వి. అ. పుం. 1. —వై.—; 2. (అ ప) ఎల్లప్పుడు.

అస్థమించు. సం. అ. కి. 1. = అత్తమిల్లు. చెడు: మా, నశించు; 2. కనబడకపోవు, కుంకు: మా, నింగివడు.

అస్థమితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అస్థమించినది

అస్థము. సం. వి. అ. పుం. 1 నూన్యము అస్థమించుకొండ: మా, పర్వతము; విణ. 2. ప్రోయఁబడినది: మా, విధము; 3. ముగిసినది: మా, సమాప్తి. 1; 4 అదృశ్యము: మా, 30

చేమించు; వై. వి. (1) =

అత్తము గెలలానాకభాగము, (అరటిపండ్ల అత్తము): మా, గెల. (గి.)

అత్తము. వై. వి. = అత్త. సంధాన వసనఖండము, గుడ్డకు జీతగాఁ జేర్చి కట్టిన వేసాక గుడ్డ: మా, మానిక. 1. (రూ. అత్తయ్య-అత్తర-అత్తయ్య.)

అత్తయ్య. వై. వి. = వై. —

అత్తయ్యయ్య. వై. స. కి. లోపల అత్తయ్యగడ్డ మొ. వేయ.

అస్తాచలము. సం. వి. అ. పుం. సూర్యుడు అస్తమించు కొండ: మా, పర్వతము.

అస్తాద్రి. సం. వి. ఇ. పుం. —వై. —

అస్తి సం. తిలకపరిమితిప కావ్యము. 1. కాలసామాన్యము: మా, అహ; 2. కలదు; 3. ఉన్నది; అం. 4. భావవికారము లందుండిలో

నొకటి: మా, భావవికారములు.

అ.సి.శ్లో. స. వి. (అ. అ. అ.) పాపగలది :
చూ, శ్లో.గవతి.

అ.సి.చుంతుడు. స. వి. శ్. ధవంతుడు:
చూ, సంపత్తుడు.

అ.స్థ. స. అ.వ్య. 1. మేలు: చూ, కుభము 1;
2 శోపముచేత నంగీకరించుట. (అసధాతువు
యొక్క లోటప్పగింపుచేతనము. కానిమ్మ
అనుట.); 3. అలాగే కానిమ్మ: చూ,
తధా. 2; 4 దుఃఖముచేత నంగీకరించుట;
5. అవుగాక: (శ్రీరస్తు-కుభమస్తు-అవిఘ్న
మస్తు-మహాదైత్యరాభివృద్ధిరస్తు- దిగ్విజయో
స్తు-వంశాభివృద్ధిరస్తు ఇత్యాదులు.): చూ,
సమృతి. 1.

అ.స్థంకారము. స. వి. అ. పుం. ఇయ్యకోలు:
చూ, సమృతి. 1.

అ.స్తేయము అం. సాత్వికగుణము లెనిమిదింటిలో
వొకటి: చూ, సాత్వికగుణములు; 2 యోగ
యమాంగములు పదింటిలో వొకటి: చూ,
యోగయమాంగములు (చూ, అంగము. 9)

అ.స్తోకము స. వి. (అ. అ. అ.) స్తోకముకానిది
(స్తోకము=అల్పము).

అ.స్త్రకంటకము. స. వి. అ. స. అమ్మ: చూ,
బాణము. 1; హారావళి. 58. శ్లో.

అ.స్త్రజీవి. స. వి. శ్. పుం. పెత్తనములుకాండ్ర
వో: వోరెడె యోధుడు: చూ, భటుడు.

అ.స్త్రజీవుడు. స. వి. అ. పుం. —పై—

అ.స్త్రము. స. వి. అ. న. 1 అమ్మ: చూ, బా
ణము 1; 2. భద్రము, కత్తి: చూ, రిప్పి. 2;
3. చాపము, విల్లు: చూ, బాణము. 1;
4. యజ్ఞప్రసాద్యవంత్యినిశేషము, గాయ
త్రి లోనగునది: చూ, మంత్రము. 1.

అ.స్త్రములు. అం. అశని (కుష్మాశని, అర్ధా)
శని, అనీరత్నము, అగ్నియాస్త్రము, వింధ్యా
స్త్రము (వజ్రాస్త్రము), విషీకము, కంకణము,
కంకాలము, కాంచర్యము, కాపాలము, కొంపా

స్త్రము, కద (శిఖిగద, మోదకీ.ద.), కళ
స్త్రము, గాంధర్వాస్త్రము, చక్రము (దండ
చక్రము, కాలచక్రము, విష్ణుచక్రము), తామస
ము, తేజఃపదము, తేజోపకర్షణము, త్యా
ప్తికము, దమనము, దర్పము, నందవాస్త్రము,
నారాయణాస్త్రము, పాశము (ధర్మపాశము,
కాలపాశము, మరుణపాశము), వైవాకాస్త్ర
ము, వైశాచము, ప్రమథాస్త్రము, ప్రకమనము,
ప్రసాదము, బ్రహ్మశిరోస్త్రము, బ్రహ్మ
స్త్రము, మానవాస్త్రము, మాయావంశము, ము
సలము, మోహనము, మోసలము, వాయువాన్
స్త్రము, వాయువాస్త్రము, విద్యాధరాస్త్రము,
విలాపనము, కత్తి, శిఖరాస్త్రము, శిలేషు మా
నవాస్త్రము, శ్రీవశాలము, శోపము, సంతా
పనము, సంవర్తనము, సత్యాస్త్రము, సర్వమా
యాదమనము, సుధామమము, సోమాస్త్రము,
సౌమనస్యము, సౌరము, వాయుకరము. (58):
చూ, బాణము. 1: చూ, కస్త్రములు: చూ,
ముప్పదిరెండాయధములు.

అ.స్త్రీ. స. వి. శ్. చూ, విలుకాడు.

అ.సానసమాసము అం. వాక్యదోషములు ఇరుది
నాలుగింటిలో వొకటి: చూ, వాక్యదోషములు.

అ.సాయము. స. వి. అ. పుం మిక్కిలిలోతు
గలది: చూ, లోతు. 2.

అ.సీ. స. వి. ఇ. న. అముక: చూ, కల్యము. 1.

అ.స్థిగతజ్వరలక్షణము. పా. అంతర్దాహము, శరీర
ము చేల్లగనుండుట, కుటిలమైజ్వర మెప్పుడు
విడువకుండుట, శరీరము చిక్కుట, తెల్లబాటి
యగుండుట, త్వయ, దగ్గుల లిగియుండుట, ఇవి
అ.స్థిగతజ్వరలక్షణములు.

అ.స్థివంజరము. స. వి. అ. పుం.

1 మనుజునిలోనగువాని ఎము

కలగుండుచూ, కల్యము. 1.

(స్మిలితుః.)

చూ. 1; 2; పక్కిలైముకలగుంపు: చూ,
శల్యము. 1.
అసిద్ధక్షము. సం. వి. అ. పుం. కుక్క: చూ,
శుశ్రూషము.
అసిహరి. సం. వి. ఇ. పుం. పునుకతాలుపు: చూ,
శివుడు.
అసిగతి. సం. వి. అ. న. సోత్వములేమి: చూ,
అసిగము.
అసిగము. సం. వి. (అ. అ. అ.) సీరముకానిది:
వి. అసిగత, విణ. అస్థైర్యము. (తే.ప) —
అదువ. రూ-అద్దువ.
అసిరుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఎందును నిలు
కడలేనివాడు: చూ, సంకుసుకుడు.
అసివిగ్రహుడు. సం. వి. అ. పుం. భృంగీశ్వర
డు: చూ, శలుడు.
అసిసంచయము. పా. చచ్చిపిదప మంచిదిము
చూచి ఎముకలు పోవుచేయుకర్మము చూ,
సంచయనము.
అసిసంహారము. సం. వి. అ. న. శ్లేరు #: చూ,
హస్తీసంహి.
అసిన్నహము. సం. వి. అ. పుం. ఎముకలలోని
కొవులు: చూ, మజ్జ. 2.
అసిహారుడు. సం. వి. అ. పుం. పాపతాడవుల
మేలుపు: చూ, శివుడు.
అస్యపదేహిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. బెట్టునతెట్టె
బెట్టు నల్లచీరు, ఉద్దీపకము: చూ, పిపిలిక.
అస్యగము. సం. విణ. (అ. అ. అ.): చూ,
అస్యగము.
అస్యవృత. సం. వి. అ. న. స్వప్నముకానిది: చూ,
రహస్యము.
అస్యవృత్తము. సం. విణ. —వై.—
అస్యటము. సం. విణ. —వై.—
అస్యటపాచ్యుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.)

వ్యక్తముకాకుండ మాటలాడువాడు: చూ,
లోహలుడు.
అస్పటితుడు. సం. వి. క్. పుం. శుక్ర: చూ,
చూ, సిగ్గు. 1.
అస్పృశ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. నీలి #: చూ,
రంజని, 2. ఘల్లతి: #: చూ, సోమతి.
అస్పృశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బృహతి #: చూ,
వాకుడు.
అస్పృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చోవుమైల: చూ,
మృతాశౌచము.
అస్పృచ్ఛబ్రహ్మ. పా. ఒకశబ్దము. “నేను” అస్పృచ్ఛ
బ్రహ్మశేషణము.
అస్పృష్టరకము. పా. నాయట్లు, మాయట్లు.
అస్మి. సం. అవ్య. అస్మద్భానువాచము, నేనను.
అస్మిపుడు. సం. వి. అ. పుం. నిర్మతి: చూ,
మూలక్షేరడు.
అస్మిము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-అస్మిము.
కన్నీరు: చూ, రోదనము. 2; 2. రూ-అస్మి
ము. నెత్తురు: చూ, రక్తిము 1; పుం. 3. రో
ణము, రెండుదిక్కులవాడు, మూల: చూ,
విదిక్కు; 4. రూ-అస్మిము. కేశము.
అస్మిపు. సం. వి. ఉ. న. 1. రూ-అస్మిపు. క
న్నీరు: చూ, రోదనము. 2, 3. నెత్తురు: చూ,
రక్తము. 1; పుం. 3. క్లేశము, వ్యసనము: చూ,
దుఃఖము.
అస్వంతిము. సం. వి. అ. పుం. 1. చోవు: చూ,
మగణము; 2. ఘల్లి: చూ, ప్రాయ్య.
అస్వచ్ఛందుడు. సం. వి. (అ. అ. అ.) ఒకరి
కి లోబడినవాడు: చూ, పరాధీనుడు.
అస్వతంత్రము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) స్వతం
త్రములేనిది. వి. అహ్నిహము.
అస్వతంత్రుడు. సం. వి. అ. పుం. స్వతంత్రము
లేనివాడు, గృహ్యకుడు: చూ, గృహ్యుడు.

అస్వపుటో. సం. వి. వి. పుం. కాకి: చూ, వా
యము. 1.

అస్వపుడు. సం. వి. అ. పుం. దేవుడు: చూ,
చేసుపు.

అస్వపుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) చెడికింపు
గాని కంఠస్వరముగలవాడు: చూ, బొంగు
గొంతుకవాడు.

అస్వాధీనము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) వశము
కానిది: అవశము.

అస్వాధీనము. సం. వి. అ. పుం. స్వతంత్రము
లేనివాడు.

అస్వాధ్యాయము. సం. వి. అ. పుం. వేదమున
గువనిత్యావ్యాఖ్యలు: చూ, నిరాకృతి.

అస్సురు. దే. వి. పరితాపానుకరణధ్వని: చూ,
హూహూ. (హూ-అనురుసురు.)

అహమ్. సం. సు. ద్. అస్మదర్థము, నాకబ్జమున
ప్రధమైకవచనము, ఏను: చూ, నేను.

అహాళిరుడు. సం. విణ. పుం. పగటితోతి
చూ, సూర్యుడు.

అహాపతి. సం. వి. ఇ. పుం. —పై—

అహాప్రమాణము. పా. పాలుపోయియున్నవిధ
ము. ఉదా. ఒకనాటి యుదయమువ్రాట
9క్రీ పాదచ్ఛాయలు వచ్చినవి. అప్పుడు పో
దైంతయొక్కనదో మనకుఁ దెలియవలెన.

గ. వి.

అనాటిఅనాస్సు 31—45

లోవిధిగాతీసివేయవలసింది. 26—30

(31, 45-26, 30) = 5—15

(9క్రీ = 9-45) పయిపాద

చ్ఛాయలువీనితోగలుపవలెను. 9—45

(5, 15 + 19, 45) = 15—0

అహస్సుమమూడింట గుణిం

పవలెను గనుక అనాస్సు. 31—45

3

(31, 45 X 3) = 95—15

దీనిని పయిసంఖ్యచే భాగించవలెను.

95, 15 ÷ 15 = 6-21 పోయెక్కి.

వ్యాఖ్యమువ్రాటుయిన యెడల యింక
పోయెక్కియని నెట్టవలెను.

రాత్రులు పోయెక్కియని భావము. ఉదా. —

ఒకనాటిరాత్రి మృతని శిశువత్వమున

పును లా మెమయినది, అలగ్నభుక్తియొంది,

అప్పటికెంతరాత్రియయినది, చప్పుడు అనా

డు సూర్యోదయము కలు.

గ. వి.

అహాస్వదయల్పభుక్తి ... 2—15

అహా అహాప్రమాణము 28—30

తుల్యల్పప్రమాణము. 5—15

గ. వి.

ఈతుల్యల్పప్రమాణము... 5—15

లో సూర్యోదయతుల్యల్ప

భుక్తి తీసివేయవలెను. 2—15

ఇది సూర్యోదయతుల్యల్ప

శేషము. ... 3—0

మిగత పగటిల్పముల ప్రమా

ణములను గలుపవలెను. 7 నుక,

వృశ్చికము. 5—30

ధనుస్సు. 5—30

మకరము. 5—15

మేషము. 4—30

మిథుము. 4—0

ఇది పగటియా 27—45

జుల్యములప్రమాణములనుగలిపినమొత్తము

అహం. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—వై.—(నేనుట.)

అహంభూర్విక. స. వి. ఆ. శ్రీ. యుద్ధాదుల
యందు నేను ముందు నేను ముందని యొకటి
టినిమిములు, అహంభూర్విక: మా, తుండోప
శిండము.

అహంభావము. సం. వి. ఆ. పుం. గర్వము, నేను
 ఓ: చూ, హంకారము.

అనాంయువు. సం. విణ. ఉ: చూ, అనాంకారి.
 అనాతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) రూ- అనాత
 ము.కొగ్గిస్త బట్టి, అనానాతిము: చూ, వస్త్రము.
 అనామనామిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ. = అమిక, నామి
 క: చూ, అనాంపూర్ణిక.

అనామింఁచు.సం. సుక్ష్మిగర్వంఁచు. “చ. లెక్కకుక, మిగిలిన సేన నిక్కడవామించి వధించుటయె టు.” కై. 2, అ. చూ, వాంకరించు.

అనాము. సం. వి. న్. న. గూ-అకాస్సు: చూ,
పగలు.

ఆ. న్యాయ. సం. వి. ఈ. శ్రీ. తెలివిలేనితనము
చూ. ముద్ర. 2.

అహగవాసు. సం. అధ్య. అజస్రము: చూ, సత
తము. 2.

అ. హగ్గణము. సం. వి. ఆ. పుం. నెల : చూ,
మాసము. 1.

అహగృతి. సం. వి. ఇ. పుం : మా, రూ-అ
నాపతి.

అహర్మఖము. సం. వి. అ. పుం. ప్రభాతిము, తె
ల్లవాలుడఁ చూ, వేగుచోము.

అక్షాన్తము. సం. వి. అ. న. బౌద్ధదేశము,
మృతులకొరకు జేయబడు పండబలాదిగా
ము: చూ, కర్మములు.

అనాల్క. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. గౌతమగిభాగ్యం.
చూ, భార్య; అం. 2. కన్యకలయిదుగురిలో
నొకరి: చూ, కన్యకలు.

సా. వి. అ. న. రూ-ఆహారము, ఆహార

వము. దీగ డము: చా, యద్దము.

అ. హ. సు. సం. చి. న. ౨. రూ-అహమ: చూ,
పగలు.

అవాస్కరుడూ, సం. వి. ఆ. పుం. పాటిజోలి
చూ, నూర్కూడ .

అ.నా. సు. అవ్య. 1. అర్జునము: చూ, విం. 1; 2. భేదము చూ, దుఃఖము; 3. హర్షము: చూ, సంతోషము; 4. ఊట. చూ, పక్షి యము, వై. అవ్య. (1)=అహో. ఆశ్చర్యార్థ కము, ధైర్య: చూ, విం. 1. (రూ-అ-హో.)

అ. హ. చ., ర. అ. హ. హ. — ని. —

అహ. వై. అప్య. ఆశ్చర్యాకము, ఔ గ. చూ,
మింత. 1; పాంచా. 1, అ. 38.

అవశ్య. ద్వ. వై. అవ్య. — వై. — (రూ. అవశ్య. ద్వ.)

అహఃరే: చూ, రూ-అహరే,

అవశ్యము. సం. వి. అ. పుం.

1. కొండ: చూ, పృథము.

వి. 2. దోచుదగినది;

3. స్వీయమునది.

ము; 2. వృత్తానురుడు చూ, వృత్తిడు; 3. వ్యాంబుధము: చూ, బాణము. 1; 4. శ్రుతిధను: చూ, నశ్శ్రుతిము. 1; 5. పశ్చతుడు చూ, కశ్శ్రుతి. 1.

అహింస. సు. వి. అ. శ్రీ. 1. హింసచేయకుండుట: చూ, అక్షరాలు; 2. సాత్వికగుణము లేని మిదింటిలో నొకటి: చూ, సాత్వికగుణములు; 3. శౌఖ్యమంగములు పదింటిలో నొకటి. చూ, అంగము. 9; 6. సుజ్ఞానదాయకములు పదునాలుగింటిలో నొకటి: చూ, సుజ్ఞానదాయకములు; 6. రాజులగుణము లేడిటిలో నొకటి: చూ, రాజులగుణములు.

అసి-ంసావృత్తిము. అం. శాద్ధధర్మములలో నొక
టి: చూ, శాద్ధధర్మములు.

అహింసాస్వరూపము. పా. "లేహింసచేయివాఁడు లేడిజ్జమున, నొక్కడైనను దను తను యోషిఁజ్జు, హింసలేలువున కడగల్గియేగవలయునదియ చూవె యహింసనానతిశయులు" భాగ. ఆర. 5, ఆ. 58.

అహింసాజ్యోతిషము. పా. శ్రేయము, పులకరింపు, దగ్గు, దాహము, తాపము, తలనొప్పి, కగుపు నొప్పి, నిద్ర, కన్నులుపచ్చిన, శరీరము శైల్య న, గోళ్ళకు చెప్పలకు రక్తప్రసము, విరోచనములు, కీళ్ళనొప్పులు, అరికాళ్ళు పెరిచేతులు నొప్పులు. మొ.

అహింసాగర్వానామములు పా. ఏకాహింస్యము, ద్వాహింస్యము, త్రాహింస్యము, చాతురహింస్యము, పంచాహింస్యము, అష్టరాత్రహింస్యము, పాక్షికహింస్యము, మాసికహింస్యము. ఈయ నిమిదింటితో వారపత్తి క్లేష్టజ్వరాలు చేరిన యెడల అహింసాగర్వరమనిపెరు.

అహింసాసరము. సం. వి. ఆ. పుం. నాగికింబల్కము * చూ, నాగి కేసరిము.

అహింసాత్రి. అం. దేశములు యేబదిహింసాత్రితో నొకటి: చూ, దేశములు.

అహింసాత్రిము. సం. వి. ఆ. న. చూ, పుట్టుగొడుగు *.

అహింసాహింస. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పిల్లసీదంగ * చూ, శశమూలి. (కన్న-గొడ్డఅసాది.)

అహింసాతము. సం. వి. ఆ. (ఆ. ఆ. ఆ.) హింసాపుకా నిది. (అహింసాపుకాయాంతమయిన అవ్యయగు యినప్పుడు శత్రువుమంచి పాముమంచి అను అగము.) చూ, కింఠు.

అహింసాత్రి. సం. వి. ఇ. పుం. అగ్నిచిత్తు, అగ్నిచయము చేసినవాఁడు: చూ, గాతువు. 4.

అహింసాతుండితుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పాములవాఁడు. చూ, వ్యాధిగాగిహి.

అహింసాతుండితు. సం. వి. ఆ. పుం. పాముకు చూ, శత్రువు. 1.

అహింసాదంప్ర. సం. వి. ఆ. శ్రీ. తేలుకొండి * చూ, వృద్ధిము. 2.

అహింసాద్విము. సం. వి. ఆ. న. పుగ నెమిలి. చూ, మయూరము. 1.

అహింసాహుడు. సం. వి. మ. పుం. 1. గుర్రుంతుడు: చూ, హరిహరనుడు; 2. ఇంద్రుడు: చూ, వేలుపు క్షేడు.

అహింసాపతి. సం. వి. ఇ. పుం. పాపతేడ చూ, సర్పము.

అహింసాపుర్రకము. సం. వి. ఆ. న. నాకావి కేము, శరాలుపు చూ, దోనె. 1.

అహింసాశేషము. సం. వి. ఆ. న. 1. అభిని, ఆశేషము: చూ, నల్లగుండు; 2. చిలుము: చూ, నిసము. 1.

అహింసాభయము. సం. వి. ఆ. న. రాజాసతుపురి దాయాదప్పిత్రి స్వపక్షజనకృతమైన భయము. (స్వపక్షమువారేడ్వరు. — మూలబలము, మిత్రిబలము, సహాకృతుడు, సంబంధజుడు, కార్యసముద్భవుడు, భృశుడు, ఉపసాగ్నిహీతుడు.)

అహింసాభుక్తు. సం. వి. క్. పుం. గుర్రుంతుడు: చూ, హరిహరనుడు; 2. నెమిలి: చూ, మయూరము. 1.

అహింసాభూషణుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పాపనోడవులమేలుపు చూ, శివుడు.

అహింసామాకరి. సం. వి. న్. పుం. కంపుగుమ్మి * చూ, విటడిము.

అహింసామాగరిము. సం. వి. ఆ. పుం. తుమ్మ * చూ, విటడిము.

అహింసామేదము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, అహిమాకరి *.

అహింసామేదము. సం. వి. ఆ. న. నల్లకంఠము

ము, సాముచే. చూ, సీదగము. గి.
అపొర్యున్న. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఉత్తరగిరిదిగద
నక్షత్రము. చూ, నక్షత్రము. 1.

అపి పుష్పగ్రంథ. సం. వి. అ. పుగ. చూ, అపొ
భూమి. ఇందు.

అపి. సం. వి. అ. శ్రీ. అపొర్యుకొంగి
ము * : చూ, విష్ణుకొంగి.

అపొర్య. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇంద్రుడ
చూ, వేలుపు శ్రీ. 2. పామును ఒప్పె
చూడు, గి. శత్రువును గొట్టినవాడు.

అపొర్యుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. హాప. శ్రీ
డు, సర్పరాజు, శ్రీ. 2. చూ, సర్పము;
వి. 2. శత్రువు శ్రీ. 3. చూ, శత్రువు. 1.

అపొర్యుడు. సం. వి. అ. 1. హాప. శ్రీ. 2. చూ, శత్రువు.
2. పాములలో శ్రీ. 3. చూ, వానశి : చూ,
సర్పము.

అపొర్య. సం. వి. ఇ. పుం. గ్రామభూమి, ఇందు
తలలపాము : చూ, సర్పము.

అపొర్యము. సం. వి. అ. (అ. అ. అ.) హాప. శ్రీ
చేయబడినది. రూ-అపొర్యము.

అపొర్య. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. హాప. శ్రీ. 2. చూ, శత్రువు.
ము; 2. పిలువకయ్యెందు.

అపొర్యము. సం. వి. అ. (అ. అ. అ.) సంతసము
లేనిది. అసంతసము.

అపొర్యము. సం. వి. అ. (అ. అ. అ.) హాప. శ్రీ
పులేనిది : చూ, నిర్హాసము.

అపొర్యు. సం. వి. ఈ. శ్రీ. రూ-అపొర్య
పు. పిల్లపేద : చూ, శత్రువు. (కిన్న-
గొడ్డలనాది.)

అపొర్యము. సం. వి. అ. శ్రీ. అపొర్యుకొంగి
అపొర్య. సం. అ. శ్రీ. 1. అపొర్యుకొంగి, అపొర్య.

చూ, వి. 1; 2. విశ్వార్థము, ఉత్త
హా : చూ, యద్య : 3. విహదము. రూ-
అపొర్య : చూ, దుఃఖము; 4. తిరస్కరించుచు.

చూ, వహేలము; 5. కృప : చూ, వాల్మీ
ల్యము.

అపొర్యుకొంగి. సం. వి. అ. శ్రీ. రూ-అపొర్య
పొర్యు, అపొర్యుకొంగి, అపొర్యుకొంగి.
గర్వముచేరి 7డి అపొర్యుకొంగి.

అపొర్యుకొంగి. సం. వి. అ. శ్రీ. —పై. —

అపొర్యు. సం. వి. అ. న. అ. శ్రీ. 1. కిన్నగము:
చూ, దయ; 2. హా : చూ, దుఃఖము; 3. పి
లుపు : చూ, సంతసము; 4. అపొర్యుము:
చూ, సుఖ. 1, 5. సంతసము : చూ, సం
గోచరము.

అపొర్యు. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. కిన్నగము:
గిరిలో నొకటి : చూ, శ్రీ. 2. చూ, శ్రీ.

అపొర్యు. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. కిన్నగము:

పొర్యు, ముప్పదిముహూర్తముల కాలము,
రే. 2. చూ, హా. 1, 2. మనుష్యుల
యొక్క మానము పితరులకొక్క అపొర్యు
త్రము, పిచ్చసంబంధమైన అపొర్యు.

అపొర్యు. సం. వి. అ. శ్రీ. హా. శ్రీ. 1. హా. శ్రీ. 2. చూ, శత్రువు.
డు చేయకొని హా. శ్రీ. 1. హా. శ్రీ. 2. చూ, శత్రువు.

అపొర్యు. సం. అ. శ్రీ. శిష్యముగా : చూ,
మేము. గి.

అపొర్యు. సం. వి. అ. పుం. శ్రీ. 2. చూ, శత్రువు.
దునిపేరు : చూ, బుద్ధుడు. 1.

అపొర్య. సం. వి. అ. శ్రీ. రూ-అపొర్య. హా. శ్రీ. 2. చూ, శత్రువు.
పట్టణము : చూ, దేశము.

అపొర్య. సం. వి. అ. పుం. రూ-అపొర్య, అపొ
కిము. ముంగురులు : చూ, వెండుగి. 1.

(బ. అపొర్యు.)

అపొర్య. పై. వి. హా. శ్రీ. పచ్చదనము : చూ,
వర్ణము. 6.

అపొర్య. పై. వి. 1. ఉప్పుపంట. అపొర్యుకొంగి
దులకొలది నేల : చూ, భూమి. 1; 2. ఉప్పు
అపొర్యుకొంగి : చూ, దుఃఖము.

అశ్వశాస్త్రము. ద్వ. వి. ఆరాత్రికావిశేషము చూ, తద్వి. — ఏకాదశాశ్రి, కుంభాశ్రి, గరుడాశ్రి, పంచాశ్రి, పురుషవృక్షాశ్రి.

అశ్వాశ్రి. దే. వి. పడికి అశ్వాశ్రి యెనిమిది. 1/8 చూ, అశ్వాశ్రి. 2.

అశ్రి. సం. వి. ఇ. ౧, పుం. శుమ్మిది: చూ, భృగ్మరము, 2. తేలు చూ, వృక్షము. 1; 3. కల్లు: చూ, సు. 1, 4. నిర్మలాంతి: చూ, యి. 5. రూ-అశ్రి. బాగు: చూ, పంక్తి. 1; 6. చెలి. త్రియ: చూ, సఖి. 1; 7. రూ-అశ్రి. ఏలుగానగువాని నీశ్వర వేలికి: బోవకి టైడుకట్ట చూ, నేతువు. 1; 8. నొసటియెముక, కంఠము చూ, కల్యపంజరము.

అశ్రింజరము. సం. వి. అ. పుం. రూ-అశ్రింజరము. నెద్దబాస: చూ, పాత్రిము. 6.

అశ్రిందము. సం. వి. అ. పుం. రూ-అశ్రిందము. తలవాకిటి పక్కనుండెడు చిన్నగది. వాకిలి తొట్టికట్టుకు వెలుపలనుండు తలవాకిలినుండ అచేవడి. కొన్నిచోట్ల నడవ దియనివాడుక: చూ, హాసరము.

అశ్రికము. సం. వి. అ. స. చూ, రూ-అశ్రికము.

అశ్రిగర్దము. సం. వి. అ. పుం. 1. నీరుపాము: చూ, గర్దము; 2. నల్లతొగి: చూ, సగ్గము.

అశ్రిది. దే. వి. 1. చూ, రూ-అశ్రిది. (రూ-హాది.) 2. తెల్లతెగడ #: చూ, సర్వానుభూతి.

అశ్రిని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. ఆడుకుమ్మిది: చూ, భృగ్మరము. 1; 2. ఆడుతేలు: చూ, వృక్షము. 1.

అశ్రిపకము. సం. వి. అ. పుం. 1. శుమ్మిది: చూ, భృగ్మరము. 1; 2. కొయిల: చూ, పికము.

అశ్రిపకుడు. సం. వి. అ. పుం. పల్లవుడు, లంకె కాడు: చూ, విటాడు.

అశ్రిపకము. సం. వి. అ. పుం. చూ, రూ-అశ్రిపకము.

అశ్రిసుహృత్తు. సం. వి. దే. పుం. కుంజము, మొల్ల #: చూ, మల్లె. 1.

అశ్రికము. సం. వి. అ. స. 1. పిరియముకానిది: చూ, వృక్షము. 1; 2. రూ-అశ్రికము, నడుగు: చూ, లలాటము; 3. అశ్రిత్యపుష్పము: చూ, విరిధము; 4. అశ్రికము: చూ, విన్ను; 5. అశ్రిత్య: చూ, బాణము. 1; 6. కుక్కురము.

అశ్రికరి. దే. వి. భయశీలుడు: చూ, వెలుపరి.

అశ్రికు. దే. వి. 1. వెలుపు: చూ, భయము. 1; అ. 2. బెడరు. చూ, భయపడు. (రూ-అశ్రికు, అశ్రికు, అశ్రికు.)

అ

అ. 1. సంస్కృతి, వాక్యకృత్యములు, అంధృభావలక్షణములందలి యష్టలలోని రెండవ యష్టగము. “సీ. ఆదలు పదియాలు” అప్ప. 2, అ. 6. “క. మొదలనకారాద్య మ్మలు, పదియాలు” అప్ప. 2, అ. 20: చూ, వర్ణము. 1; సం. ఉప. 2. ఇదియొకపదము: కు ముందునప్పునపుడు: అనునర్థమునిచ్చుచు న్నది. (ఉదా. — అచంద్రతారకము = చంద్ర తారకలున్నవలె, అబాలగోపాలము = బాల గోపాలునవలె, ఇట్లు అకంఠము, అపండాలు. మొ.) 2. పుష్పసంజ్ఞక మైన అశ్రియము, శి. స్మరణమును తెలుపును. “అ ఏవంకిలతే.” చూ, స్మృతి. 1; 4. మునుపు చెప్పిన వాక్యార్థము ను నూచించుటను తెలుపును. లేక వాక్యార్థ గణయందుగాని వర్ణయను. “అ ఏవంకిలతే గే. ఆ అద్యస్తాద్యస్తాభోజ్యలభ్యమ్.” అనిపి హృద్యసంజ్ఞక మైన అశ్రియమును “అ ఏవంకిలతే” అనిపి సంగి లేక స్వభావముననుండటమొదలనను

అవ్య. 5. ఆత్మపించుటను తెలుపును: చూ, నింద. 1; 6. అద్భుతమును తెలుపును: చూ, వింత. 1; 7. హర్షమును తెలుపును: చూ, సంతోషము; 8. ఊహించుటయందు వర్తించును: చూ, యోచన; 9. పీడయందువర్తించును: చూ, దుఃఖము; 10. సంతాపమునందు వర్తించును: చూ, సంతాపము; 11. శాంతమునందు వర్తించును: చూ, నీనయము. 1; 12. శైర్యామునందువర్తించును: చూ, శైర్యాము; 13. నీచకర్మలయందు వర్తించును; 14. ప్రభావమునందు వర్తించును, కోశబలమువలనఁగలిగిన తేజమును తెలుపును: చూ, ప్రభావము. 1; 15. సంబుద్ధియందు వర్తించును: చూ, సంబోధనము; 16. ప్రయోగమునందువర్తించును: చూ, ప్రయోగము. 1; 17. ముఖ్యమునందు వర్తించును: చూ, ప్రైవ్యము; 18. నితర్కమందువర్తించును, సందేహము: చూ, సంశయము; 19. కోపమును దెలుపును: చూ, రోషము, 20. అలాగుండుటను దెలుపును, అప్రకారము: చూ, తథా. 2; పుం. 21. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 22. నక్షత్రము: చూ, కక్షి. 1; 23. తాపము: చూ, సరితాపము; 24. బహునలుగు: చూ, బ్రహ్మ. 1; 25. ఘటము, కడవ: చూ, భాండము. 8; 26. బరువు: చూ, భారము. 1; 27. పరితాపము: చూ, సంతాపము; 28. అర్చన, పూజ: చూ, సమర్పణ; 29. మంగళసూత్రము: చూ, బొట్టుదారము; 30. తాత, తండ్రితండ్రీ: చూ, పితామహుడు. 1; 31. అభిప్రాయము, తలఁపు: చూ, విషయము. 4 (వీనిసంస్కృతరూపము ఆ.) దే. స. (1) ముందుచెప్పబడిన దానిదెలుపును. "అవరము."; (2) ఎదురుదానిదెలుపును. "అవాని కృపలేక యోజియుండును": చూ, ముంద. అ. 1; (3). ఉద్దేశంపఁబడిన దానిదెలుపును.

"క. ఏకభల యందుఁబుణ్యశ్లోకుండు హరిచెప్పబడును నూరిజనులచే, నాకథలు పుణ్యకథలని, యాకర్షింపుదురు పెద్దలతిహార్షమునకే." భాగ. 8, స్కం: చూ, యోచన; అవ్య. (4) అంగీకారమును తెలుపును. "మ. అరయకౌరుకుడు బభ్రువీవాహనుడు కాఁడాపెట్టు ముక్తామణుకే" తై. 7, ఆ. 151: చూ, సమ్యక్తి. 1; (5) ఆశ్చర్యార్థకము "చ. మదగజజైరివంటి నడుమాకిమలంబులవంటి కన్నులా, యదనుకళాంకువంటి మొగమాముకురంబుల వంటి చెక్కులా, మదనుని వంటి చక్కదనమామధురాధర వాని రూపునా, హృదయపటంబునందు లిఖించిన కైరడిగాననయ్యడిక." అని. 2, ఆ: చూ, వింత. 1; (6) ప్రశ్నార్థకము "ఉ. అస్త్రశస్త్రవిద్యానిపుణుండు కీర్తిదీసుభయా" భార. ఉద్యో. 3, ఆ: చూ, ప్రశ్నము; (7) ప్రార్థనార్థకము. "అనఘూరినవలతుంకై పృథూ." ఉ. హరి. 2, ఆ: చూ, ప్రార్థన; (8) వ్యతిరేకార్థకము. "ఉ. ఇన్నిరో, యవసుదేవనూను సరియాయితెడు." ఉ. హరి. 3, ఆ: ఎ, ఏ; (9) ఎదురుదానిదెలుపును. "అయిల్లు." "ఆకథలు" "వాఁడా; వాఁడు న్నాఁడా; చెప్పమా కమలముల వంటి కన్నులా." ఇత్యాదులు.

ఆమ్. సం. అవ్య. 1. మామోగు, స్వయమంగీకారము, అంగీకారార్థకము: చూ, సమ్యక్తి. 1, 2. స్మరణమందువర్తించును: చూ, స్మృతి. 1; 3. నిశ్చయమును దెలుపును: చూ, నిశ్చయము.

ఆత్. సం. అవ్య. 1. కొంచెమును దెలుపును: చూ, స్వల్పము; 2. మొదలుకొని అంతటానున్న: చూ, అభివ్యాప్తి; 3. ఉద్ద్యమము, వైకిరమవుట: చూ, పుట్టుక; 4. గ్రహణము, పుచ్చుకొనుట: చూ, ప్రతిగ్రహము. 1; 5. కోపగించుట: చూ, రోషము; 6. కాగిలించుట:

చూ, సంశ్లేషము; 7. తిట్టుట: చూ, కాప
ము. 1; 8. కోయట : చూ, వాంఛ. 1;
9. తదేకకరణత్వము, అవ్యంభము: చూ, స్తం
భనము. 1; 10. కాలముగడత్రుట: చూ, కా
లయాపనము; 11. ఇష్టమైనవస్తువును పొందు
టయందు వేగిరపముట, ఉత్కంఠ: చూ, తహ
తహ; 12. దగ్గఱ : చూ, సమీపము. 1;
13. పగ: చూ, విరోధము. 1; 14. ఆవాప
ము: చూ, విత్తుట; 15. అడ్డగించుట: చూ,
నిరోధము. 1; 16. మోసము: చూ, వంచన;
17. కట్టుట: చూ, బంధము. 1; 18. చేంపు
ట: చూ, వధము; 19. ముసక: చూ, స్నాన
ము. 1; 20. హద్దు: చూ, సీమ. 1; 21. వా
డుక: చూ, స్వభావము; 22. మేమిట: చూ,
లక్షణము. 8; 23. లోచించుట: చూ, మో
చన; 24. కాన్తక్షానము: చూ, బుద్ధి; 25. తె
లియజేయుట: చూ, జ్ఞాపనము; 26. పరా
ధీనము: చూ, పారతంత్ర్యము; 27. త్యాగము:
చూ, వితరణము; 28. ఉత్తరపు: చూ, సెల
పు; 29. అలంకారము: చూ, భూషణము. 2;
30. ఒకరితోనొకరుమాటలాడుట, సంభాషన
ము: చూ, మాట. 1; 31. చిత్తగువు వా
యుట: చూ, చిత్తరువు; 32. ఎదురు: చూ,
ముందఱ. 1; 33. ఆకర్షించుట : చూ,
పురి. 4; 34. జీవనోపాయము: చూ, వృత్తి; 35.
ముహూర్తము, చీటికి మాటికి: చూ, క
ళ్ళెత్తు; 36. నివృత్తి: చూ, మానుట; 37. పాం
దించుట: చూ, పారిపణము; 38. అంగీకార
ము: చూ, సమ్మతి. 1; 39. మఱుపు: చూ,
విస్మృతి; 40. సమ్మిక : చూ, విశ్వాసము; 41.
దానితోనూదా, అభివిధి; 42. ఉద్యోగ
ము, వ్యాపారము: చూ, యత్నము; 43. తో
ట్టుపాటు: చూ, స్థలము. 2; 44. భోజనము:
చూ, సాపాటు; 45. పిలుచుట: చూ, సంబో

ధనము; 46. కష్టము, అడ్డపాటు: చూ, కష్ట
భావము. 8; 47. ఆధ్య: చూ, పూరించుట;
48. సత్కారము, పూజ: చూ, సవర్య;
49. బడలి: చూ, క్రిమము. 1; 50. ఉక్తి:
చూ, మాట. 1; 51. వీడ: చూ, దుఃఖము;
52. అర్పిలి: చూ, వాత్సల్యము; 53. కూడఁ
లెట్టుట: చూ, సంచయము. 2.

అంక్ష. వా. బహిష్కరము, అపాంత్రయునిగాఁ
జేయుట: చూ, వెలి. 2; పా. 2. కాపించుట.
అంగము. సం. వి. అ. పుం. కోమలమగు అంగము.
“అంగమాంగంతు కోమలమ్.” త్రి, శే.మను.
186: చూ, శరీరము.

అంగలజేశము. మి. వి. ఇంగ్లాండుదేశము: చూ,
దేశము. (రూ-అంగదేశము.)

అంగలేయులు. పా. ఇంగ్లీషువారు. (రూ-అంగిలే
యులు-అంగ్లేయులు.)

అంగారము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-అంగార
ము 1, 2.

అంగిక. సం. వి. అ. స్త్రీ-అంగీ : చూ, రూ-
అంగిక; పా. 2. అభినయవిశేషము: చూ,
అభినయము.

అంగికము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అంగములే
తెగలిగినది, కనుబొమ లేకుండయుటలోను
గాఁగలది. (రూ-అంగికము.) చూ, క్యంజము. 1

అంగిరసశృతి. అం. మూలశృతిని రువదించిలో
నొకటి: చూ, శృతిమూల.

అంగిరసుడు. సం. వి. అ. పుం. వేంపుటాడ్డి
చూ, బృహస్పతి. (రూ-అంగిరసుడు.)

అంగిలేయులు. పా. చూ, అంగలేయులు.

అంగిరస. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రభవదీయణ
వది సంవత్సరములలో నొకటి: చూ, సంవత్స
రములు; 2. పువ్యమీనక్షత్రము: చూ, నక్ష
త్రము. 1.

అంగిరసుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-అం

గిరసుడు.

అంగేయులు. పా. చూ, అంగేయులు. “ఉ.
న్యాయముదప్పి యన్యధానంబులఁగైకొన గర్భ
కాంక్ష నన్యాయపుమాటలాడఁగి మహాద్భుత
వస్తువులకొరచింతుర, న్యాయపు దండనంబు
మహాగినినైనను జేయరేమియొక, న్యాయము
గానివింపుమి గుణాభ్యుతనే కడుచూర
కొట్టుకొ.”

అంజము. సం. వి. అ. న. 1. కాటుక. రూ-అ.
జనము: చూ, చాడు; విణ. 2. కాటుక సం
బంధ మైనది.

అంజనేయుడు. సం. వి. అ. పుం. అనుమడు
మానుమరుడు, అంజనాదేవి కొడుకు. చూ,
వానరము.

అంబు. దే. వి. బ. 1. భౌత్యావాచకము;
2. శ్రీవాచకము. “పేరటాంబు, ఇల్లాం
డు.” మొ.

అంతరీలము. పా. నేలయందలి మంటి పైన వుల
యుపరీలముయొక్క మొత్తపు విస్తీర్ణము.
(ఇంటర్వల్ సర్ ఫేస్.)

అంతరము. అం. కొవములు రెండింటిలో నొకటి:
చూ, కొవములు.

అంతరిక్షము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) అంతరిక్ష
మువలన గలిగినది. రూ-అంతరిక్షము: చూ,
నిక్షు.

అంతర్యము. సం. వి. అ. న. అంతరము, తలఁ
పు: చూ, ఇవయము. 4.

అంత్రీటిక. అం. విసరులు పడునాలుగింటిలో
నొకటి: చూ, విసరులు

అంత్రీము. సం. తి. అ. న. రూ- అంత్రీము:
చూ, పేరిగు.

అంత్రీసమావృతము. సం. వి. అ. పుం. జలకు
క్కుటము, నీరుతోడ చూ, చ్చలకు.

అందోళనము. సం. వి. అ. న. 1. ఊగుట: చూ,
ఊగులాట; పుం. 2. అందలము: చూ,
అందోళము.

అందోళము. సం. వి. అ. పుం. అందలము. పా
ర్శ్వముల వలుగులేని పల్లకి. (సవారియని
కొందఱు): చూ, పాలకి,

అందోళించు. సం. అ. కి. ఊగు: చూ,
జేరిలాడు.

అందోళిక. సం. వి. అ. శ్రీ. అందలము: చూ,
అందోళము.

అందోళితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఊదఁ
బడి: చూ, శ్రీంభినిము,

అంధకము. సం. వి. అ. న. 1. పాతాళలోకము:
చూ, లోకము. 1. 2. గుడ్డివాళ్ళ గుంపు.

అంధకి. సం. వి. ఇ. శ్రీ నిర్మతిమూల: చూ,
నైఋతిమూల: చూ, దిక్కు. 1.

అంధతి. సం. వి. ఇ. పుం. నైఋతిపట్టణము:
చూ, దేవిము.

అంధసిక్కుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) నూపకా
రుడు: చూ, వంటవాడి.

అంధ్యము. సం. వి. అ. న. అంధత్వము: చూ,
గుడ్డితనము.

అంధ్రీకము. పా. కణ్వవిరచితమగు వ్యాకరణ
ము: చూ, వ్యాకరణములు.

అంధ్రీవీక. సం. వి. తి. శ్రీ. రంగనాయకులు
శ్రీకణ్వవిరచితమగు నిఘంటువు: చూ, నిఘం
టువులు.

అంధ్రీనామకేవము. సం. వి. అ. పుం. అడిదము
నూతనకవి రచించిన నిఘంటువు: చూ, నిఘం
టువులు.

అంధ్రీనామసంగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. వై
దిపాటి అశ్వమేధవి రచించిన నిఘంటువు:
చూ, వైదిపాటి.

ఆంధ్రీవపాఠశాలము. సం. వి. అ. పుం. ఓగి
రాల జగన్నాథకవి విరచితముగు నిఘంటువు:
చూ, —పై—

ఆంధ్రీవపాఠశాలము. సం. వి. అ. పుం. శ్రీరాజా
త్యాగ భూపతి దక్షిణకవాటదుగ రాజా
బహద్దరబాబు రచించిన నిఘంటువు: చూ,
—పై—

ఆంధ్రీభాషాధావణము. సం. వి. అ. పుం. శేక
నకవి విరచితమగునిఘంటువు: చూ, —పై—

ఆంధ్రీభాషారవము. సం. వి. అ. పుం. కొటి నేం
కనార్య విరచితమగు నిఘంటువు: చూ, —పై—

ఆంధ్రీమండలము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-
ఆంధ్రీమండలము. శ్రీమైలకాశీశ్వర దాక్ష
రామంబులవెడి త్రిలింగ శైలిములకు నడుమ
నుండు ప్రదేశము: చూ, దేశము. (తెలుగు
మాటలాడు జనుల స్వస్థానమగు దేశమునకే
ఆంధ్రీదేశమని పేరు. దీనిని త్రిలింగములు, త్రి-
నగములు అని అందురు.)

ఆంధ్రీము. సం. వి. అ. పుం. 1. —పై—;
2. తెలుగుకావ: చూ, భా. 1. (యా-
ఆంధ్రీము) (ఆంధ్రీదేశము తమదేశమని యభి-
మానముగలవారు మాటలాడు స్వభావమైన ఆం-
ధ్రీభాషయని పేరు. ఆంధ్రీభాషలోని కొన్ని
శబ్దములు సంస్కృతమువలనఁ బుట్టి వి. ఇట్టి
కొన్ని ప్రాకృతమున భావమునఁ గలిగినవి. అ-
నఁగా పాలు తనస్వరూపముచెడి పెరుగుయి
నట్లుగా సంస్కృత ప్రాకృత శబ్దములు తమ
స్వరూపముచెడి యాంధ్రీశబ్దములగుచున్నవి.
దీనికే తెలుగు, తెలుగు నియమశబ్ద. తేనె +
అగు = తెలుగు అని కొందఱుందురు. అనఁగా
తేనెవలె నృదులై మధురమై మనోహరమైన
దనియ్యవలెను. “దేశభాషలందుఁడెఱుఁగులెన్ను.”
ఆంధ్రీభాషకు వర్ణములేఁబడియున్నాయి. అ అ
ఇ ఈ ఉ ఊ ఁ య బా బృ బృ ఁ ఏ ఓ ఓ

ఓ ఔ ఁ ఁ, 19. క ఖ గ ఘ ఙ, చ చే
ఛ జ ఙ ఞ ణ, ట ఠ డ ఢ ణ, త థ ద
ధ న, ప ఫ బ భ మ, య ర ల వ శ ష
స హ ణ. 37. దీనివలన సంస్కృతమువలన
50 అక్షరములును, ఆభాషయందులేక అచ్చే
తెలుగున నెక్కువగ నుండు అక్షరములును
1950 ఆంధ్రీభాషావర్ణములయ్యెను. తెలుగు
గుంతు వర్ణములు 37. అందు అచ్చులు 14:—
అ అ ఇ ఈ ఉ ఊ ఎ ఏ ఐ ఓ ఔ ఁ.
వల్లులు. 38:—క గ చ ఛ జ ఙ ఞ ణ
త థ ద ధ న ప ఫ బ భ మ య ర ల వ శ ష
స హ ణ. ఆంధ్రీభాష చతుర్విధము—తత్సమము, తద్వ
నము, దేశ్యము, గాఢ్యము (4); అం. కి.
భాష లెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, భాషలు.

ఆంధ్రీవ్యాకరణము. సం. వి. అ. న. ఆంధ్రభాష
యందు 90 మాటల తప్పాపులను దెలుపుచి
యాంధ్రీవ్యాకరణము. (ఇది కుంజ్ఞా సంధి,
తత్సమ, అచ్చి, కారక, సమాస, తద్విత్య,
కీర్తి, కృదంత, ప్రకీర్ణక, వాక్య, వ్యాస అను
పద్యెందు పరిచ్ఛేదములనున్నది. ఈవ్యాకర
ణశాస్త్రము చేదుప్రతిపదన కావ్యాగ్రగణి
నూ, సత్కావ్యరచనము ఫలములు. కవ్యాదు
లు ఆంధ్రీవ్యాకరణముల నడిచిరి. ఆంధ్రీభా
షకు వాల్మీకి అదివ్యాకరణకర్త): చూ, వ్యా
కరణములు.

ఆంధ్రీశబ్దచిత్రాణి. పా. వన్నయ విరచితమగు
వ్యాకరణము: చూ, వ్యాకరణములు.

ఆంధ్రీ. అం. స్వరకావలలో నొకటి: చూ,
స్వరము. 2.

ఆంధ్రీయందు. సం. వి. అ. పుం. తెలుగుదేశముఁ
బుట్టినవాడు: చూ, తెలుగువాడు.

అంధికేయుడు. సం. వి. అ. పుం. ధృతకాష్ఠ్ఠి
డు: చూ, రాజా. 1.

అంహాము. అం. హస్తకీర్తి తిరుప్పదిలో నొ
కటి: చూ, హస్తకీర్తి.

ఆంధ్ర. దే. వి. 1. అభ్యంతరము. “నీ. పొద్దివా
కులై నటువు లొచ్చెలకొప్పగించిరి చేదువులెల్ల
గికురించి రిచ్చి పుచ్చుకొనువోటుల వారలొక
కు లొనుగా కప్పలెల.” స్వా. 3, ఆ. 129:
చూ, నిరోధము 1; 2. అడ్డు: చూ, సెలవు;
3. కారాగృహము. “చ. పృథ్వీయంబున దోష
ముపట్టిలేని వృద్ధ్యతకువిధింప నేలయింతడాకకు
వాత్రము.” ఉ, వారి. 6, ఆ: చూ, బంధ
నాలయము; 4. త్రోవు: చూ, నిషేధము.

ఆంధ్ర. దే. స. 3. (ఆంధ్ర + కట్టు) అడ్డగిం
చు. “దండకము. మూడ-బలకముజేగంబు
కరంబుబురం బొప్ప నాకట్టి.” నీలా. 2, ఆ:
చూ, నిరోధించు.

ఆంధ్ర. దే. వి. బ. కవులను దగిలించుట
తెలిగంబునందు గట్టెడుతాత్పర్యము. “నీ.ఆ
వాచపర్యవోలులగు మాయతంబులు తెగులగట్టి
యాకత్రాత్పర్యగాఁగ.” థి. 4, ఆ. చూ, నల్ల
గుడులు.

ఆంధ్ర. ద్వ. ఆ. 3. అడ్డపడు. “క. ఇలల వా
తాళమున నభ్యుత్థులి నంబుధి నాకపడక చరి
యింపఁగ కత్తులగల వానరవీరులు, గలరెన్న
ననీకు లేనుగల నీపనికె.” రా. కిష్కిం.
కాం: చూ, నట్టువడు.

ఆంధ్ర. ద్వ. స. 3. రూ-ఆంధ్ర. అడ్డ
గించు. “క. మంతులై తా, రెద్దియును బల్క
కుండిరి, పెద్దతడవు వింజీమాకపెట్టివధంగి.”
రా. యు, కాం: చూ, నిరోధించు.

ఆంధ్ర. ద్వ. స. 3. —వై.—
ఆంధ్రము. వై. వి. అగ్రహ. కోపము: చూ,
నోషము.

ఆంధ్ర. దే. వి. గొడ: చూ, తుక్కు. “చ. కను
గనుకేకటుకగవియు గర్జపుటంబులందియు
గియు మించును జలరాగిద్దప్పలత చొప్ప
ధు నంగములతో శిరంబునొచ్చు నికరభోగ్యుల

స్తువులు నూడవొంపడు మాటమాత్రీ మాడ
నునుది పుట్టుదాఁటఁబడక వశమే తుణుకైన
నెరికె.” దశావతారచరిత్రము.

ఆంధ్ర. దే. వి. పొగడిక: చూ, స్తోత్రము.
ఆంధ్ర. ద్వ. స. 3. చూ, రూ-ఆంధ్ర. అడ్డ.
ఆంధ్ర. దే. వి. ఆంధ్ర: చూ, తుక్కు.
ఆంధ్ర. దే. ఆ. 3. (ఆంధ్ర + కొను.) ఆంధ్ర
గొను. “ఆంధ్రకూడె యుత్పత్తము.” సుమ
తీతకము. ఆంధ్ర. దే. వి.

ఆంధ్ర. దే. వి. ఆంధ్ర. గొన్నవాడు:
చూ, జీవుతువు.

ఆంధ్ర. ద్వ. వి. (ఆంధ్ర + కాకర.) కళాట
ము, మట్టుకాకరక (హిందీ-కళాడా-భేస్వ
సా, ఆర-కాడుపావక్కాయు: చూ, కాకర
ఆంగింపు. దే. స. 3. అడ్డగించు: చూ, నిరోధించు.

ఆంధ్ర. దే. స. 3. 1.—వై.— 2. త్రోయు.
“నీ. ఆంధ్ర. బడవవానిలోగఁగఁజేయుట, యధ
మగతికి మార్గమని బుధులు.” భాగ. ఆది. 3,
ఆ: చూ, విషేధించు; 3. అవధించు, మో
చు. “బాధమాఁగఁజాలక.” భాగ. 10, స్కం.
పూ: చూ, కవించు; 4. కాపాడు: చూ,
రక్షించు; ఆ. 3. 5. ఉపశమించు, అడఁగు:
చూ, సుగ్రుమ్ము. 4.

ఆంధ్ర. దే. స. 3. అపహరించు, కొల్లగొను.
“నీ. పురిలోనఁ జొచ్చి విస్మరితగేహంబులయ
ర్గంపయమును నాచికొనుడు” వారి. ఉ.
6, ఆ: చూ, దొంగిలించు.

ఆంధ్ర. దే. పే. అడగించు, ఆంధ్ర. జేయు.
“నీ. అదిత్యుల నాచి హలహలంబునులోచి
హలవహుగర్వ ముట్టుకలూచి” కళా. 1,
ఆ. 78: అత్తు.

ఆంధ్ర. దే. వి. రూ-ఆంధ్ర. “క. ఏటికి నీరాచే
టికం, బాటుది మొట్టెట్లు బకువుతాతురపడ
నో, యాటుదననీది దొంగల, గింటపువెడలం

గ. కవయిత్రయనందెదిదే. భాగ. 9, స్కం. చూ, శ్రీ.
 ఆంధ్రము. దే. వి. 1. — వై —; 2 ఆంధ్రనము: చూ, శ్రీ; ఆ. 37. 8. ఓవు. “ఉ. నీ, రాంబని రావుపుం బెలుపులారయ నబ్బురము.” య. 1, ఆ: చూ, పర్యాప్తము; 4. తాళికయగు. “సృష్టగ. నాచేతికాటుం గూరేమ్యపంబులె దొక్కొడు.” రావు. 2, ఆ: చూ, తాళు. ఆంధ్రము. దే. వి. 1. మండుడు, కొట్టా: చూ, పూదలలుడు; 2. ఆంధ్రదానివలె మాటలాడు నాడు: చూ, శ్రీభాషి. ఆంధ్రగులు. దే. వి. 2. ఆంధ్రవారు: చూ, శ్రీ. ఆంధ్రనము. దే. వి: చూ, ఆంధ్రము. 2. (రూ-ఆంధ్రనము.) ఆంధ్రక. వా. తాలిక. (భాషా)చలప్రాంతమున వాడుక.) ఆంధ్రది. దే. వి. రూ-ఆంధ్రది: చూ, శ్రీ. ఆంధ్రానిమాట. వా. చేతకానిమాట. (కొట్టా-వాని మాట, పుంసత్వములేనిమాట.) ఆంధ్ర. దే. ఆప. కల యను నర్థమునందు వచ్చెడి యొక శ్రీప్రతిభయము. “కులుకులాడి, మా లాడి.” మొ. (రూ-ఆంధ్ర.) ఆంధ్ర. దే. ఆప. 1. — వై. — “ముద్దులాడు.” మొ; 2. ఆంధ్రనము: చూ, రూ-ఆంధ్రనము. ఆంధ్రవెట్టు. దే. వి. 37. ఒకరకపు చేప: చూ, మత్స్యము. 1. ఆంధ్రబంబె. ద్వ. వి. ఉప్పి: చూ, లాటిపిట్ట. ఆంధ్రకట్టు. దే. వి. ఆంధ్రదాని కొకకట్టు. “కాళ్ల యొప్పిద మాకుకట్ట మజ్జలము చేయగ.” భా. విరా. 1, ఆ. (ఇక్కడ ఆంధ్రకట్టనగా ఆంధ్రదానికొకకట్టనంటి కట్టిని అర్థము.) ఆంధ్రకూతురు. దే. వి. ఆంధ్రది: చూ, శ్రీ. ఆంధ్రకొయిల. ద్వ. వి. కాదంబరి, ఆంధ్రకొయెల: చూ, పీకము. ఆంధ్రగుణి. దే. వి. మయగిల్లు: చూ, గగము. 12.

ఆంధ్రగుణము. ద్వ. వి. అర్థవి: చూ, నాయము. ఆంధ్రగొట్టె. దే. వి. ఏలిక, మేపి: చూ, మేపము. 1. ఆంధ్రగోరిక. ద్వ. వి. కాదంబరి, ఆంధ్రగోరువంక: చూ, కారిక. 1. ఆంధ్రనము. దే. వి: చూ, రూ-ఆంధ్రనము. ఆంధ్రతాచేలు. ద్వ. వి. కచ్చిపి: చూ, తాచేలు. ఆంధ్రదోడు. దే. వి. తోబుట్టువు. “ఉ. ఓయి దయావిహీనమతి యూరక యీపసిగడ్డ గొట్టగా, జేయెటులాడెనీకునిది చేసినదేమి వృధా కేమింతుచే, బోయవె యాంధ్రదోడునమ: బుట్టవె.” స్వా. 4, ఆ. 87: చూ, సహోదరి. ఆంధ్రది. దే. వి. రూ-ఆంధ్రది: చూ, శ్రీ. ఆంధ్రపంది. ద్వ. వి. కచ్చి: చూ, పంది. ఆంధ్రపసుమే. దే. వి. 1. కూతురు: చూ, పుత్రిక. 1; 2. మగనితోడ బుట్టినది: చూ, పదిసె. ఆంధ్రపా. దే. వి. 1. కన్యక, మొట్టికానిపడుమే: చూ, శ్రీ; 2. బాలిక, పదునాటెండవలొ: 7 డి:పిల్ల: చూ, శ్రీ. ఆంధ్రపుట్టువు. దే. వి. ఆంధ్రది: చూ, శ్రీ. ఆంధ్రవిడ్డ. దే. వి. 1. కొమార్తె: చూ, పుత్రిక. 1; 2. మగనితోడ బుట్టినది: చూ, పదిసె. ఆంధ్రమేక. దే. వి. అజ: చూ, మేపము. 1. ఆంధ్రవారు. దే. వి. 2. చూ, ఆంధ్రగులు. ఆంధ్రమగు. ద్వ. వి. చాస్తిన: చూ, చాస్తి. ఆంధ్రోక. దే. వి. (ఆవు + తోక.) 1. ఆవుతోక వలె మొదట లావుగ నుండి అవల కృమిరూపు ముగా సన్నమైట్టి యాకృతి. (ఇక్కడ ఆవు అనునది ఇతరమునకును ఉపయోగము.) 2. ఆవు తోక: చూ, గోవాలము. ఆంధ్రోకపాటు. ద్వ. వి. ఆవుతోకవలె నగుట, ఆంధ్రోకపడుట. “గీ. కదలి తిరియించెనాగ్రిం

ఘృకంత్రిణాడు, పెనుపునెట్లత్తు, బారలనో
ధవనశుడు, కొన్న యాదోక్షతామకు గో
ప్రవిష్టు మెలయుగోర్ ముచ్చలుకు గం.
త్ర గుణులుగా 2" ఆము. డి. జ.
ఆచరాని. దే. అవ్య. నిరోధింపరాని
ఆచరానిది. దే. నిణ. నిరోధింపరానిది.
ఆపు. దే. వి. 1. అడ్డగింత. "గీ. పట్టుకొనియా
పునేయించె బాణుండరిని" అవి. కి. ఆచూ,
నిరోధము. 1; పే. 2. అణగింపు, ఆగ
జేయు ఆచూ. (ఆపు పేర్లనూపమునుటకు
కారణము కనబడదు)
ఆపువేయు. దే. ప. కి. అడ్డగించు. చూ,
నిరోధించు.
ఆబడ్డ. దే. వి. (అవు + పడ్డ.) ఏడాదిలోపు
మాడ: చూ, పట్టుము. 2.
ఆబడి. దే. వి. (అవు + పడి.) అవుచూ, ధేనువు.
ఆబెయ్య. దే. వి. (అవు + పెయ్య): చూ,
ఆబడ్డ. (చూ-ఆ బెయ్య. వా.)
ఆబోతు. దే. వి. 1. (అవు + బోతు.) ఎద్దు:
చూ, వృషభము. 2. 2. అచ్చిపోసి నేర్చు
గాడిమగనిడివిన యెద్దు, అచ్చిపెద్దు: చూ,
వృషభము. 1.
ఆబోతురవుతు. ద్వ. వి. గత్తరత్తడి తేలడు, ము
క్కంటి: చూ, కవుడు.
ఆబోతుసాగుము. ద్వ. వి. అశోకపర్వము, వీణ
యందును. కుంతనందును బుట్టుస్వరవిశేషము:
చూ, స్వరము. 2.
ఆబింకాచూ. సం. ఆ. కి. అదిరితము. కంపించు:
చూ, పాణిము. 2.
ఆబిరితము. సం. మొ. (అ. ఆ. అ.) 1. కదిలిం
పఁచినది: చూ, కేంద్రభ్రమణ. అం. 2. కర
కిరణము మునుగింటిలో నొకటి: చూ, పెర
కిరణము.

ఆకట. దే. అవ్య. రూ-ఆకట. సంతాపార్థము:
చూ, సంతాపము.
ఆకట. దే. అవ్య. అంత, అక్కడ: చూ, క్ర.త.
ఆకటాడు. 2. విణ. = అకటాడు. కుంటరి.
వి. త్ర. 2. ఆ. 128: చూ, వ్యాధుడు. 2.
ఆకరము. సం. వి. ఆ. త్ర. 1. ఖని, బంగారు
లోనగునవి పుట్టుచోటు: చూ, గవి. 1;
2 మూక: చూ, సమామాము; 2. మేలు: చూ,
కౌన్త్యము; 3. పుట్టినచోటు: చూ, పుట్టు
చోటు; అం. 5. మల్లకాస్త్రము నందలి పు
చారములు ముప్పదిరెండంటిలో నొకటి: చూ,
పుచారములు.
ఆకరి. సం. వి. ఇ. త్రం. 1. ఈశానుని పట్టణము:
చూ, దేశము; 2. వి. (1) కిరాతుడు,
ఎలక చూ, వ్యాధుడు. 1.
ఆకరువు. దే. వి. తామరదుద్దులో
నగువానిమట్టునందువది, అలి
మకము. రూ-అకరు-అకరు
వు: చూ, పక్షము. 4.
(పురుష-స్త్రీ కేవలములు, అండాశయము.)
ఆకరనము. సం. వి. అ. న. ప్రస్తావన విషయము
ననుసరించిన యితరజన సంభాషణములవిని:
చూ; వినికడి.
ఆకర్ణించు. సం. ప. కి. ఆలకించు: చూ, విను. 2.
ఆకర్ణితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఆకర్ణింపఁ
బడినది.
ఆకర్షకము. సం. విణ. 1. ఆకర్షణము, ఈడుపు
చూ, లాగు. 2. ఆయాస్కాంతము, నూదం
టుకాయ: చూ, రాయి.
ఆకర్షణ. అం. 1. కళలబుద్ధివానిగింటిలో నొ
కటి: చూ, కళలు; 2. కంత్రిము లబుద్ధివా
నిగింటిలో నొకటి: చూ, కంత్రిములు.
ఆకర్షణపత్రికములు. సా. పుష్పదళములు, పుష్ప

భౌగములు- రక్షకపత్రములు, అక్షర్ణణ పత్రములు, పురుష కేసరములు, పుష్పాబిరేక్షులు, శ్రీకేసరము, అంధకోకముగలిగి యుండును. ఇంజుగల అక్షర్ణణపత్రములు కీటకాదులను ఆకర్షించుచుండును. (ఉమ్మెత్త లిగి యుండును.) (ఉమ్మెత్త పుష్ప. చాళిభాగములు.)

అక్షర్ణణము. సం. వి. అ. న. 1. —వై—; 2 వద్దిద్యులలో నొకటి: చూ, విద్యులు, 3. స్వాత్మీయ వర్గసమూహము; అం. 4. హస్తక్రియలు యిరువదింటిలో నొకటి: చూ, హస్తక్రియలు; 5. హస్తలాఘవాదులలో నొకటి: చూ, హస్తలాఘవాదులు.

అక్షర్ణణహస్తప్రసారము. అం. ధమర్విద్యులలో మేయములు నలుబదింటిలో నొకటి: చూ, ధమర్విద్యులలో మేయములు.

అక్షర్ణము. సం. వి. అ. త్రిం. 1. అక్షర్ణము, ఈ దాత్ర: చూ, లాగు. 2; 2. నేత్రాదీనిదియము: చూ, హస్తీకము; 3. జాతీయ: చూ, క్షయనారము. 4; 4. సాగటాలపాలి, చతురంగపులక: చూ, కలిఫలము; 5. జాదమాదేదిలద్దసాశ్యు: చూ, పాచిక; వింటింధ్యసింహదేవస్తువు; 7. వారి కేరసంధానసానమైనయల్లెనదుము: చూ, మార్పి. 1; 8. ఆయకము: చూ, యత్నము; 9. అనందము: చూ, సంతోషము; విణ. 10. ఈడ్చునట్టిది, లాగునట్టిది: చూ, లాగు. 3.

అక్షర్ణింపు. సం. స. క్రి. అక్షర్ణముచేయు: చూ, కెమ్మ. 2.

అక్షర్ణితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అక్షర్ణింపబడినది, తిగునబడినది.

అక్షలన. సం. వి. అ. న. —అక్షలింత. రూ-అక్షలనము: చూ, అక్షలింత.

అక్షణము. సం. వి. అ. న. 1. —వై—; 2. మనోవ్యాపారము, ఎన్నిక, గణుతి: చూ, సంకల్పము; 3. అడుగుతు: చూ, పరిశ్చయము; 4. కోరిక: చూ, వాంఛ; 5. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 6. గుంపు: చూ, సమూహము; 7. జానము: చూ, బుద్ధి.

అక్షల్పము. సం. వి. అ. త్రిం. 1. నీటిటి: చూ, మేతకము. 1; 2. యువయువతి సుభృత ప్రేమ, జూహము: చూ, చుట్ట; 3. చారములోగు వానిగ్రింధి: చూ, ముడి. 2; 4. పొగడ్త: చూ, స్త్రోత్రము; 5. సంతోషము: చూ, సంతోషము.

అక్షల్పము. సం. వి. అ. త్రిం. 1. వేపము, వస్త్రభూషణాద్యలంకారము, కైశేడ: చూ, భూషణము. 2; 2. పృథ్విమముకాని వస్త్రభూషణాద్యలంకరణ కోత: చూ, భూషణము. 2; 3. కల్పితము, పన్నెగడ, మాల్వకాని నిర్మాణము: చూ, రచన.

అక్షణము. సం. వి. అ. న. గగురుపాటు: చూ, రామారము.

అక్షసము. వై. వి. —అక్షాః, మిన్న: చూ, కమ్మ.

అక్షస్థిము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అక్షస్థిత్వము: గలిగినది: చూ, దృఢత్వము.

అక్షలింపు. వై. క్రి. —అక్షలనము. అక్షానానము చేసెను. ప్రాధాన పుత్రులకు అక్షన నాకలింపుచును రాఘ. 2, 4: అక్షగానెలము.

అక్షలింత. వై. వి. —అక్షలనము. అక్షానానము: చూ, అక్షలింపు.

అక్షలింపు. వై. వి. —అక్షలనము. —అక్షలింగ; (సం. వి): — అక్షానానము. గూ-అక్షగానాము, అక్షలన. రూ-అక్షలనము, అక్షలింపు.

అకాంక్ష. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. కోరికఁ మా,

వాంఛ; 2. కక్కుటితి : మా, లోభము; 3. అన్వయము కొఱకు ఒకపదము మఱియొక పదమును కోరుట. క్రియాపదమును బట్టి కర్త, కర్మాదులకును వాని విశేషణములకును జేసెడు ప్రశ్నము; (క్రియా-నూ-7:—క్రియా రకములలోను క్రియాలు క్రియాకాండై సమా పకములు. ఉ. —చానునుండుండు లంకఁ జొచ్చి నీతను జూచెను. ఇచటఁజొచ్చి యను సదియసమాపకక్రియ. “లంకఁజొచ్చి” యనఁగానే “ఏమిచేసెను” అను ప్రశ్నమురాగా (నీతను) జూచెను అని ప్రత్యుత్తరము ఈ “చూచెను” క్రియాకావున నిది క్రియాకాండై సమాపకము; క్రియా-నూ-7:—క్రియాజన్యవిశేషణములనామాకాండై సమాపకములు. ఉ. —చదివెడు క్రియాజన్య విశేషణము. చదివెడు వారెరు అని పక్ష. బాలరు అని ప్రత్యుత్తరము. ఇది నానువాచకము. “చదువు” అను ధాతువువలనఁ గలిగిన విశేషణము చేది వెడు కావున “చదివెడు” క్రియాజన్య విశేషణము; అకాంక్ష = : మా, వాక్యపరిచ్ఛేదము. నూ. 2:— అర్థవంతమై, యన్వయయుక్తమై, ప్రయోగార్హమైనది సడంబ. 1. పదమునకు శాకయరము నుండవలయును భిన్ను (సత్కర్తృము.) భిన్ను (అకాశము.) సభిన్ను (అకాశము.) సభిన్ను (గోరు.) లోనైసవి. 2. ఒకపదముతోడ మఱియొకపదమున కన్వయముసరిపడియుండవలయును. అన్వయమునగా శాకపదమునకు మఱియొక పదమునకుఁ గల భరస్పరసంబంధము. ఉ. —ఇందిరియంబు లందుఁ గన్నులు ప్రభాసములైసవి. పక్షులెగి యె. 3. ప్రమాదయోగ్యము. ఉ. —రాముండు

మందివాడు. వీనిని “రాము—మందివా” యనిచెప్పట కరిగాడు. ఇట్లు విషయమును బోధించుపదమునకు లేకపదసముదాయమునకు వాక్యముని పేరు... ..పో, పక్షులెగురును, వాడువచ్చెనా? శ్రీరాముండు నన్ను రక్షించువా! కృష్ణుండు వెన్నదొంగిలఁ దల్లి తోటఁగై యె. ఇత్యాదులు వాక్యంబులు. వాడువచ్చును అనిన వచ్చు మఏమిచేసెను ని విన నపేక్షింతులగును. ఇట్టి యపేక్షాసంబంధమునకు అకాంక్షయనిపేరు. క్రియవిసంగోదిన క్రియాకాండైయగు కావున అసత్ప్రయోగ్యత అకాంక్షకలదియే వాక్యంబులు. ఇది చక్కఁగనుండునట్లు పదములంగూర్చిన వేవిషయంబు బాగుగ బోధపడును.)

అకాంక్షించు. సం. స. క్రి. 1. కోరుఁ మా, వాంఛించు; 2 అన్వయముకొఱకు ఒకపదము మఱియొకపదముని కోరు.

అకాంక్షితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) కోరఁబడినది మా, వాంఛితము.

అకాంక్షిణము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) అకాలమునందుఁ గలిగినది.

అకారణ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అచూతి, పిలుపు మా, సంబోధనము.

అకారణము. సం. వి. అ. న. —వై.—

అకారము. సం. వి. అ. న. 1. పోలికఁ మా, రూపు. 2. అభిప్రాయసూచకమైన ముఖరాగాది వికారము, ఇంగితముఁ మా, బావముడిపాటు; 3. పోలికఁ మా, రూపు. 4. గాత్రవికారము, కరీరవికారము; 5. చిన్నము, గుఱుకుఁ మా, లక్షణము. 1; 6. ఒడలుఁ మా, కరీరము.

అకారవంతుండు. సం. వి. అ. పుం. అందఁగాఁడుఁ మా, సౌందర్యవంతుండు.

ఆకారితము. సం. వి. అ. (అ. అ. అ.) పిలువబడినది: చూ, ఆవాహితము.

ఆకారుడు. సం. వి. అ. పుం. పీనుగు: చూ, శవము. 2.

ఆకారికి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మెఱుపు: చూ, విద్యుత్తు. 1.

ఆకాశగంగ. సం. వి. అ. స్త్రీ. విన్నవాక: చూ, సగి.

ఆకాశగమనము. పా. ఆకసమున తిరుగుట.

ఆకాశగరుడ. మి. వి. దొండపీఠి గవంటి తిలగములము *. (హిందీ - రాకాస్ గడ్డవా, అర-ఆకాష్ కరుడక్, గరుడన్ కిశంగు, కోశ్మక్ కోరై): చూ, దొండ. (కరిసపాయి హరించును.).

ఆకాశచారులు. అం. అతిక్రాంత, అపక్లాంత, ఆక్షిప్త, ఆలాత, ఆవిధ్, ఉద్వృత్త, ఊర్ధ్వజానువు, ఊలాపాద, దండ, నూపురపాదిక, పార్శ్వక్రాంత, భ్రమరి, భుజంగత్రాసిత్, మృగప్లత, విద్యుద్భ్రాంత, నూది. (16).

ఆకాశవీపస్తంభము. పా. ఓడలకు రాత్రియం దపాయకరమగు స్థలము: దెలియుటకై యాతావున నున్నతముగాఁ బెట్టిన దీపస్తంభము. (రైట్ వావున్).

ఆకాశదీపము. పా. 1. ఓడలకు రాత్రియం దపాయకరమగు స్థలము: దెలియుటకై యాతావున నున్నతముగాఁ బెట్టిన దీపము: చూ, స్నేహశము; 2. కార్తీకమాసమందును శివరాత్రి మొదలు ఉత్సవాదులకు రాత్రులయందును యెత్తైనతావులయందును వేలాడఁదీయుదీపము: చూ, స్నేహశము.

ఆకాశధార. పా. 1. ఆకసమునుండి పడు ధార; 2. ఆకసమునుండి కొండపై బడి దానిగుండా పగిలించునది.

ఆకాశపంచాంగము. పా. 1. తిథివారసత్వక్రయోగకరణములను దెలియఁజేయక వ్యతిరేకలక్షణములు గల పుక్కిటిపురాణము: చూ, పుక్కిటిపురాణము. (మెట్టపంచాంగము అనికూడ వాడుదురు.) 2. నిరాధారపుమాటలు.

ఆకాశపుష్పము. పా. ఆకాశమందలి పువ్వు, ఆ సంభవ విషయమును దెలుపును. “పంచధ్యాప్రత్యి, కళివిషాకాది.” పదములవంటిది.

ఆకాశబాణము. పా. 1. జన్మ: చూ, బాణ సంధి; 2. ఆకసమువైపుగా విడుచు (పోవు) 2. కానొక అయుధము: చూ, బాణము. 1.

ఆకాశభేదనవ్యాయము. పా. ఆకాశమును బద్ధలు చేయుట కేమియు లేదు అనరీతి.

ఆకాశమండలములు. అం. అతిక్రాంతము, అలాతికము, క్రాంతము, దండపాదము, వలితము, వలితసంచరము, వామావిధము, విచిత్రము, విహితము, నూచీవిధము. (10).

ఆకాశము. సం. వి. అ. స. 1. ఆకసము: చూ, విన్ను; అం. 2. భూతము లయిదింటిలో నొకటి: చూ, భూతములు; 3. మూర్త్యు లెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, మూర్తులు; 4. భూమ్యాకాశములు రెండింటిలో నొకటి.

ఆకాశములు. అం. గుణరహితము, తారకము, పరము, మహత్తు, తత్వము. (5).

ఆకాశమప్తినాననవ్యాయము. పా. ఆకాశమును పిడికిలితో గుద్దుటకు వీలులేదనరీతి.

ఆకాశరామన్న. పా. ఊరుపేరులేని మనుష్యుడు. ఆకాశరామన్న అర్థి. పా. ఊరుపేరులేని పిట్టను. (ఎనానమన్ పిట్టమక్.) (ఆకాశము అను ఇంటి పేరుగలవారు బరంపురముప్రాంతమునఁ గలరు.)

ఆకాశమాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వీటిపాఠిని: చూ, వైదలము. 1.

ఆకాశవల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అంతరదామరక: చూ, పద్మము. 1.

అక్షరము. సం. వి. ఈ. శ్రీ. శరీరాకారము /
చూడబడే అక్షరమునుండి వినిపించు శబ్దము:
చూ, స్వరము. 2.

అక్షరచంద్రము. సం. వి. అ. స. దారిద్ర్యము:
చూ, బీదతనము.

అక్షరము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. ఒకటితో
నొకటి కలసివది: చూ, సంక్షరము. 1; 2.
వ్యాపించినది, ఎడమ లేక నిండి యున్నది:
చూ, సంక్షరము. 2.

అక్ష. దే. వి. 1. వాస్తవ్యంతురాలి: చూ, నాణు.
1; 2. చెట్టునందలి యాకు. (కన్న—ఎరె.):
చూ, పర్ణము. 1; (అకులలానికి ప్రేక్షకునుండి
యొ, గాలినుండియు, వెలుతురునుండియు
అపారమున కనువగు పదార్థమురూపి అందుఁ
గల పారలలో (గడులలో) వంటుచేయుటకు
ను. అపదార్థమునకు వృత్తివోషకరసముని పేరు.
అది చెట్టుయొక్క అన్ని భాగములకుఁ బంపఁ
బడును. అకులు మూర్ధరశ్మి సోకుట కనువు
గా ఒంటుచేరకగను, అభిముఖదేశకగను, గు
ముఖదేశకగను, మణియు బహువిధదేశకలగను
వృత్తాదుండును. అకులే కంటయిండ్లు: చూ,
అకులములిండు. 3. కాకవిశేషము: చూ, కా
కము; 4. తాటియాకు. “ఇందునీవుతడు వాని
లిడుమని యాకు గంటుము: తేలి కెచ్చె.” పద.
5, అ: చూ, తాళపత్రము; 6. కర్ణపత్రము,
చెవ్వాటు: చూ, భూమణము. 2; 7. బొంబు:
చూ, లేఖ. 8; 9. కల్లాకుచీటి: చూ, పురోజి;
10. పత్రపాత్రము: చూ, విద్యు; 11. నాగవల్లి
దళము: చూ, తములపాత్ర; 12. ఇచ్చివుచ్చు
కోయపత్రము. 13. అప్పిచ్చి నతని యాకును,
సప్తామిగుడఁ దెట్టి నతనియాకును గలచో,
నప్పిచ్చివాకు బాంకగు, సప్తామిగుడఁ దెట్టి
నతని యాకు నిజముగా.” విజ్ఞా. కృ. కాం.
38; చూ, లేఖ. 4; 11. బండికంటియాకు,

అంచు, అరము: చూ, శీఘ్రము. 2; 12. వి
దైటిండ్లు లోనుగువాని తలుపున కమచ్చైడి
అకు.

అకుంచనము. సం. వి. అ. స. ముడుచుట: చూ,
ముడ్చుట.

అకుంచితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ముడఁగఁ
బడినది.

అకుహార. దే. వి: చూ, పర్ణకాకము.

అకుచిలుత. ద్వ. వి. ఒకదినను చిలులిపులి,
అల్పకార్దులము: చూ, కార్దులము. 1.

అకుచిలుక. ద్వ. వి. కిమి, కీటుకము: చూ, పు
రుగు.

అకుచేట్ట. దే. వి. అకుబట్ట: చూ, పర్ణస్తంభము.

అకుచెప్పులు. ద్వ. వి. బ. పాదరక్షాభేదము, క
వును: చూ, పాదుక.

అకుజెముడు. దే. వి. సుఖవిరేచని* (హిందీ-ధూ
టార్, అర-హైక్కల్ఫి.) దీని అకుగఁగము కఫ
మాము: చూ, నువీరేచని.

అకుజెల్ల. దే. వి. ఒకరకపు చేప: చూ, మత్స్య
ము. 1.

అకుజిల్లు. దే. వి. (అకు + ఇల్లు) పర్ణకాల, అకుల
తో ఏర్పఱచిన గుడిసె: చూ, గృహము. 1.

అకులేలు. దే. వి. ఒకరకము లేలు: చూ, వృష్ణ
కము. 1.

అకులోటు. దే. వి. నాగవల్లికారామము, తముల
పాకులతోటు: చూ, వనము. 2.

అకుపచ్చే. దే. వి. 1. వారితము: చూ, వర్ణము.

2. విణ. 2. అకుపచ్చేనిది: చూ, వర్ణము 6.

అకుపచ్చేన — వై —

అకుపతి. ద్వ. వి. తమాల* (కన్న-లహరిపతి),
(హిందీ-తేజపాత్-పాటిక, అర-క్రాంటు
పత్ తిరి.): చూ, రోమకము.

అకుపసరు. దే. వి. అకులను నలిపి పిండగా కచ్చిన
రసము: చూ, పసరు. 2.

అకరపు. పా. పాలమునకుఁ జేర్చుటకుగాను కూడఁబెట్టఁబడు యేచెట్టుచేమల యాకులైనను అకరవనఁబడును.

అక్షరి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. చూ, రూ-అక్షరి; 2. రూపకము: చూ, రూపు. 3; 3. ఒడలు: చూ, శరీరము; 4. భావము నెఱింగించెడి సంజ్ఞ: చూ, అనుభావము. 1; 5. పోలిక: చూ, సమానము. 2; 6. పాపాన్యాయకారము; స. 7: చూ, ముప్పదిరెండు.

అక్షప్తము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఈడవఁబడినది, దున్నఁబడినది, అక్షేపణ, అక్షేపము.

అక్షప్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. అక్షరణము, ఈడుపు: చూ, లాగు. 3.

అక, ద్వ. స. ఏ. (అ + అక.) ఆమె. “క, నా కంటె యకటయుత్తమ, యాకెయగుట చెప్పవలయునా.” పృథా. 5, ఆ: (అక, ఈక, ఏక, ఎకకె, ఒకకె ఇత్యాదులందు ఎకారము అదేశముగావచ్చెనని ఎఱుంగునది.) ఆమె-రూ-అమె, అలిడ-రూ-అలిడె-అవిడ, ఆయక-రూ-అయక్కు, ఆయప-ఆయపు; (సం.ప.)—తక్కితి.

అకీకర. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. అకంఠి చూపు: చూ, లక్షణము. 3; అం. 2. సంచారీభావమునఁబుట్టిన దృష్టాంతమునదిలో నొకటి: చూ, సంచారీభావమునఁ బుట్టిన దృష్టాంతములు.

అక్షోరము. సం. అన్య. కిశోభావము వఱకు, (క్షోరము=బాలభావము.)

అకార్యు. నే. వి. 1. అడకతైర: చూ, శంకుల. 1; 2. హస్తభూవలలో నొకటి: చూ, భూవణము. 2.

అక్ర. అం. 1. చట్టము, కాసనము, రాజకాసనము; 2. కార్యము.

అక్షిందనము. సం. వి. అ. న. 1. ఏడుపు: చూ, దుఃఖము; 2. విలుపు: చూ, సంబోధనము;

3. భయంకరయుద్ధము: చూ, యుద్ధము. అక్షిందిము. సం. వి. అ. పుం. రూ-అక్షిందనము—వై.—

అక్షిందనుడు. సం. వి. అ. పుం. కాచువాడు: చూ, రక్షకుడు.

అక్షిందాసారుడు. అం. ద్వాదశరాజమండలము లలో నొకటి: చూ, ద్వాదశరాజమండలములు. అక్షిందించు. సం. అ. క్రి. దుఃఖముతో వసరు, వాచారు: చూ, విలపించు.

అక్షిందితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) పిలువఁబడినది.

అక్షిందుడు. సం. వి. ఇ. పుం. చెలికాడు: చూ, స్నేహితుడు. 1; 2. తోడఁబుట్టినవాడు: చూ, సహోదరుడు; 3. కాచువాడు: చూ, రక్షకుడు; అం. 4. ద్వాదశరాజమండలము లలో నొకటి: చూ, ద్వాదశరాజమండలములు.

అక్షినుణము. సం. వి. అ. న. అక్షిమిందుట: చూ, పురి. 4.

అక్షిమించు. సం. స. క్రి. అప్పరించు: చూ, మొగరించు.

అక్షాంతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) అక్షిమింపఁబడినది.

అక్షాంతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. చూ, అక్షినుణము.

అక్షాంగ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. చూ, అక్క-లక్కరిక. (స్వగదోపాదులను పోగొట్టునట్టి మూలిక.)

అక్షిడము. సం. వి. ఉ. పుం. రాజయొక్క క్రిడోద్యానము, మనుష్యులు వేసి పెంచినతోట: చూ, వనము. 2.

అక్షోడము. సం. వి. అ. పుం. రెండుబుజీముల నడుము.

అక్షోకనము. సం. వి. అ. న. తిట్టు: చూ, కాపము. 1.

అక్షోశము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-అక్షోశము.

ఆంధ్రసమయము. పా. గ్రహసమయములలో
నొకటి, ఇయ్యది వ్యసనమును బొందించును.
చూ, గ్రహసమయములు.

ఆర్యవెన్సిరెట్. అం. జిరాయితి హక్కుగల
రయితు, అనుభవపుహక్కుగల రయితు.

ఆంధ్రకిండు. సం. స. క్రి. తిట్టు: చూ, కపిండు.

ఆక్ష సు. అం. ఏలము, ఎరుడు హెచ్చుగా పాటు
బాడెన వానికి విక్రయించు, బహిరంగక్ర
యము.

ఆక్షపాదకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పదార్థము
లేదని యొప్పికొనిన సయ్యాయికుడు; 2. త
ర్కశాస్త్రము బదివనవాడు: చూ, తార్క
కుడు.

ఆక్షగణ. సం. వి. అ. శ్రీ. మైథునమునుగూర్చి
ఘోషించుట, అమృత నాలికి తిట్టుట: చూ,
కాపము. 1.

ఆక్షేరితుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పగశ్రీ
గమనాదులచేత దూఱబడినవాడు: చూ,
దోసకారి.

ఆక్షీకుడు. సం. వి. అ. పుం. జూదరి: చూ,
పందెకాడు.

ఆక్షీప్తము. అం. కరణములు నూటయెనిమిదింటి
లో నొకటి: చూ, కరణములు.

ఆక్షీప్తము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. ఆక్షేపిం
పబడ్డది; 2. ఎగుగనేయబడ్డది; అం. 3. ఆ
రోహివర్ణతాలంకారములు పండ్రెండింటిలో
నొకటి: చూ, ఆరోహివర్ణతాలంకారములు;
(చూ, అలంకారము. 3.); 4. అవరోహివర్ణ
తాలంకారములు పండ్రెండింటిలో నొకటి:
చూ, అవరోహివర్ణతాలంకారములు. (చూ,
అలంకారము. 3.)

ఆక్షీప్త. అం. ఆకాశచారులు పదునాఱుగురిలో
నొకరు: చూ, ఆకాశచారులు.

ఆక్షీప్తరేచితము. అం. కరణములు నూటయెనిమి
దింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

ఆక్షీప్తుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఆక్షేపిం
పడినవాడు.

ఆక్షీబము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ఆక్షీబము.
ముగ #: చూ, కిగువు. 1.

ఆక్షీరివృత్తము. సం. వి. అ. స. 1. అంతటపాలు
గల చెట్లవనము; అన్య. 2. క్షీరవృత్తము
వలతు.

ఆక్షుణ్ణము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. పేక్కు
గా పాడిచేయబడ్డది; 2. పేక్కుగా వాడు
కఅయ్యది.

ఆక్షుత్తామము. సం. వి. అ. స. అంతట ఆకలి
చేత చిక్కిరి.

ఆక్షేరిము. సం. వి. అ. స. 1. దివ్యక్షేత్రము:
చూ, పుణ్యక్షేత్రము; అన్య. 2. క్షేత్రము
వలతు.

ఆక్షేపకము. సం. వి. అ. పుం. వాతగోమల
లో నొకటి: చూ, రోగము.

ఆక్షేపకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వ్యక్తముకా
కుండ మాటలాడువాడు, సత్తిగలవాడు:
చూ, లోహలుడు; 2. కిగారుడు: చూ,
వ్యాధుడు. 3. ఆక్షేపించువాడు: చూ,
వెక్కిన. 1.

ఆక్షేపము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆక్షేపాలంకా
రము. తాను చెప్పినదానినె విచారణవలన ని
శ్చయించుట. “ఉ. చంద్రునింజూపునువును.
పియామఖమున్నదిగదా.”: చూ, అలంకా
రము. 3; 2. అడ్డము: చూ, నిరోధము. 1;
3. ఏవగింపు: చూ, నింద. 1; 4. ఈడుపు:
చూ, లాగు. 3; 5. తిట్టు: చూ, కాపము. 1;
6. బెడరు: చూ, భయము. 1; విణ. 7. ఈ
డవబడినదా: చూ, అడ్డము; అం. 8. సంచారి
వర్ణతాలంకారము లిరువదయిదింటిలో నొక

- టి: చూ, సంఘావర్ణ తాంకారములు చూ, అలంకారము. ౪.
- ఆక్షేపించు. సం. స. కృ. 1. అడ్డగించు: చూ, నిరోధించు; 2. దూఱు: చూ, నిందించు; ౩. ఆకర్షించు, తిగియు: చూ, రమ్యు; 4. అపహసించు: చూ, కెక్కిరించు.
- ఆత్మకాయత్తము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఇందియాధీశుల సంబంధము.
- ఆత్మీయము. సం. వి. అ. పుం. కొండగొనుగు *. (కిన్న-బెట్టదగ్గోనుమర.): చూ, స్వాదుమత్తాఫలము.
- ఆత్మీయము. సం. వి. అ. పుం. —ప్రై—
- ఆత్మహింసాయము. సం. వి. అ. న. ఆత్మహింస సంబంధమైనది.
- ఆఖండలండు. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుడు: చూ, వేలంపు తోడు.
- ఆఖనికము. సం. వి. అ. పుం. 1. కరాహము, పండి: చూ, నూకరము; 2. ఎలక: చూ, మూషికము.
- ఆఖవితుడు. సం. వి. అ. పుం. కిన్నపుదొంగ: చూ, ముచ్చెప్ప. 1.
- ఆఖరు. హిం. చివర.
- ఆఖాతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) నలుపక్కల తొవ్వబడినది.
- ఆఖపాపాణము. సం. వి. అ. పుం. ఇలి పాపాణము, ఉల్లిపాపాణము: చూ, సోపరము. 2.
- ఆఖాభిక్తు. సం. వి. క్. పుం. 1. పిల్లి: చూ, మార్జాలము; 2. దొవ్వరిజాడు, లఘువిద్యాదీవి: చూ, వంశశర్తి.
- ఆఖావాహనుడు. సం. వి. అ. పుం. గణపతి: చూ, వివాహతుడు. 1.
- ఆఖవిక్షిప్తి. సం. వి. ఈ. క్రి. దేవతాది *: చూ, దేవతాళము.
- ఆఖుపు. సం. వి. ఈ. పుం. 1. ఎలక: చూ, మూషికము; 2. దీర్ఘదేహి, పందికొమ్మ: చూ, మూషికము; ౩. నూకరము: చూ, పండి.
- ఆఖూర్ధము. సం. వి. అ. పుం. ఎలకలు బయలు వెడలుట.
- ఆఖేటక. సం. వి. అ. పుం. మృగయుడు: చూ, వేటకాడు.
- ఆఖేటము. సం. వి. అ. పుం. మృగవ్యము: చూ, వేట. ౪.
- ఆఖోటము. సం. వి. అ. పుం. కీరేష్టము, ఒకరికి పురోక *: చూ, పోక.
- ఆఖ్య. సం. వి. ఆ. క్రి. 1. నామధేయము: చూ, పేరు; ౨. చక్రగజేర్చి పారటించింది, ఉపకారిక: చూ, భిక్ష్యము.
- ఆఖ్యత. సం. వి. అ. పుం. అతివక్తరి, వాక్యే: చూ, వక్త. 1.
- ఆఖ్యాతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) చెప్పబడినది, పలుకుబడినది. (వాక్యకణమునందు ధాతువులమీద విధింపబడిన తిజ్ఞ): చూ, మాట. 1.
- ఆఖ్యానము. సం. వి. అ. న. చెప్పుట: చూ, పృస్తానము. 2.
- ఆఖ్యాతకుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఏదే నొకవిషయమును వివరించి చెప్పవారు. (ఆకారాంతమైనప్పుడు ఆఖ్యాతకాలని రూపము. ఇట్లుంటు నెఱుంగునది.): చూ, వ్యాఖ్యాత.
- ఆఖ్యాతి. సం. వి. అ. క్రి. కావ్యభేదము, వాస్తవార్థముల వర్ణనచరితాది గ్రంథము. వాద్యముభేదముని కొందఱు: చూ, పరికర.
- ఆఖ్యేయము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) చెప్పదగినది: చూ, వక్తవ్యము.
- ఆగంతకము. సం. విణ. (అ. ఈ. అ.) కాలనియములైత వచ్చునది: చూ, ఆహార్యము.
- ఆగంతుకుడు. సం. విణ. అతిథి, భోజనసమయము

మునకు వచ్చినవాడు, అభ్యాసకుడు: చూ, ఆగంతము. సం. విణ. (క. ఈ. క.) 1. అనాగత

ఆగంతవు. సం. విణ. ఉ.—వై.—

ఆగడకాడు. ద్వ. విణ. (ఆగడము + కాడు.)

ఆకార్యము చేయువాడు: ఆగడీడు.

ఆగడపలు. దే. వి. బ. మేఘపంక్తి, ఆడెపలు:

చూ, మేఘము. 1.

ఆగడము. వై. వి.=ఆగన్. 1. అవకటము, ఆప

రాధము: చూ, సేరము; 2. చెలుపు: చూ, పరికూలము.

ఆగడీడు. ద్వ. విణ. (ఆగడము + కాడు.) ఆ

కార్యము చేయువాడు: ఆగడకాడు.

ఆగడులు. దే. వి. బ. ఆగడములు (వా.) చూ,

కొంతుపనులు

ఆగతమగు. మి. అ. కి. అగునదెంచు: చూ,

వచ్చు. 2.

ఆగతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. వచ్చినది,

ఉపాగతము: చూ, ఏతము, 2. పొందఁబడి

నది: చూ, పొత్తిప్తము. 1.

ఆగమనము. సం. వి. అ. న. గూ-ఆమము,

రజ: చూ, రాకడ.

ఆగమము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-ఆగమనము:

—వై.—; 2. దేవతాజావిధానమును తత్సం

బంధివిషయములను తెలుపుట కి శాస్త్రము:

చూ, శాస్త్రములు; 3. వ్యాకరణమును—

అధికముగా వచ్చిడి వర్ణము.

ఆగము. సం. వి. న. న. 1. తప్పు: చూ, సేర

ము; 2. దుష్కృతము: చూ, పాపము.

ఆగాడి. దే. వి. కేలికడైన రెండవపాత ధాన్య

ము: చూ, ధాన్యము. (గింజ గట్టిలేని వడ్లు).

ఆగాత్యము. వై. వి.=ఆగన్, అవకట. కొంచెము

ను గొప్పగా చేసి కావించెడు అజపు ఏడ్పు

లోనగునది. ఇది వాడుకలోనిది: రూ-ఆగా

యిత్యము.

ఆగామి. సం. విణ. (క. ఈ. క.) 1. అనాగత

ము, కాంగలది, కాబోవునది: చూ, భవిష్య

త్తు; 2. అంతకు బోవునది.

ఆగాయిత్యము. వై. వి.=చూ, రూ-ఆగాత్యము.

ఆగిడి, వా, అటంకము. (పనులు ఆగిడి అయినవి,

వెండి ఆగిడి పడినది.) (రూ- ఆగిడి.)

ఆగిడిమాటలు. వా. పని నెఱవేఱకుంటుంటున్నాను

చెప్పేడిమాటలు.

ఆగుబ్బతిలు. దే. అ. కి. అతిశయింపు. “ఉ. గు

బ్బ మెఱుంగుఁ జనన గ-గుగొడువక” మది

లోని కొద్దు లాగుబ్బతిలంగఁ జూచె”.

స్వా. 2, అ. 28: చూ, మువ్వరించు.

ఆగుబ్బ. దే. వి. 1. అతిశయము: చూ, హె

చ్చు. 2; 2. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1.

ఆగుబ్బకొను. దే. అ. కి. అతిశయింపు. “సీ.

ఒకివంక జాలసముదూతసమజాత ఘనుఘమా

మోద మాగుబ్బకొనంగ.” కేష. 2, అ:

చూ, మువ్వరించు.

ఆగురి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. పరితిష్ఠాపత్తిము.

ఆగువు. సం. వి. డా. శ్రీ. ఒప్పుకొలు: చూ,

సమ్మతి. 1.

ఆగ్నాయి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. అగ్నిభాగ్య;

స్వాహ: చూ, భాగ్య.

అగ్నినిర్యాసము. సం. వి. అ. న. అగ్నిశ్వాస:

చూ, నిష్ప.

అగ్నిధుండ. సం. వి. అ. పుం. అగ్నిని పృథ

కింపఁజేయువాడు, పదియాలుగురు ఋత్వి

జేలు, యాజకులు అనువారలలో నొకఁడు:

చూ, ఋత్విజాడు. 1.

ఆగ్నేయము. సం. వి. అ. న. 1. శకాహార్యాధి

ము, పదియవనాడు: శేయు శ్యాధిము: చూ,

కర్మములు; 2. సగ్రపృథిసగ్గాదిపంచలక్షణముల

తోఁగూడినబ్రాహ్మణము నెనిమిదింటితోనా

టి: చూ, పురాణములు; 3. అగ్నిశ్వాస: చూ,

నిప్పు; అం. 4. దిక్కులెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దిక్కులు; 5. కర్మములు పడునాటింటిలో నొకటి: చూ, కర్మములు.

అగ్నేయస్నానము. అం. స్నానములేడింటిలో నొకటి: చూ, స్నానములు.

అగ్నేయాస్త్రము. అం. అస్త్రములేడిమూడింటిలో నొకటి: చూ, అస్త్రములు.

అగ్నేయి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. కృత్తికానక్షత్రము, మంలికత్తికాపురిక్క: చూ, నక్షత్రము. 1; 2. అగ్నేయమూల, అగ్నిమూల, చూ, దిక్కు. 1.

అగ్నిచూడము. అం. పాకయజ్ఞము లయిదింటిలో నొకటి: చూ, పాకయజ్ఞములు.

అగ్నియశేష్టి. అం. హవిర్వజ్ఞము లయిదింటిలో నొకటి: చూ, హవిర్వజ్ఞములు.

అగ్నిహము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోపము: చూ, కోపము; 2. అనుగ్రహము: చూ, సాకితము; 3. అనక్తి, అపేక్ష: చూ, వాంఛ; 4. కిరము తప్పుట: అకిరము, అపొవిల్వము, అనురాధ, అయత్తము; (తె. ప.):—అడ్డాదిడ్డి; 5. గ్రహణము, పుచ్చుకోలు: చూ, పరిగ్రహము. 1.

అగ్నిహయశి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. మృగశిరసానక్షత్రము, జింకతల చుక్క: చూ, నక్షత్రము. 1.

అగ్నిహయశికము. సం. వి. అ. పుం. మార్గశిర మాసము: చూ, మాసము. 1.

అగ్నిహించు. సం. స. క్రి. 1. కోపగించు: చూ, కోపించు; 2. మాత్సర్యముగను: చూ, మచ్చెరించు.

అగ్నియుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.): చూ, అగ్నిగణ్యుడు.

అగ్నియ. సం. వి. అ. శ్రీ. అగ్నిజ, అప్ప: చూ, క్షేప. 4.

అగ్నియుడు. సం. వి. అ. పుం. పూర్వజ్ఞాడు: అన్న: చూ, క్షేప. 1.

అఘాటము. సం. వి. అ. పుం. 1. అలతి, వశము: చూ, శక్యము; 2. హద్దు, ఎల్ల: చూ, సీమ. 1.

అఘాతము. సం. వి. అ. స. వర్షస్నానము: అఘాతము.

అఘాతము. సం. వి. అ. పుం. 1.—వై.—; 2. హద్దు, ఎల్ల: చూ, సీమ. 1; 3. తాదనము, దెబ్బ: చూ, మొత్తు. 1; 4. గుర్తిండు: చూ, చేతికోతము.

అఘాతించు. సం. స. క్రి. పంపు: చూ, సంచరించు.

అఘాతుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) మృగశిరసానక్షత్రముల మాంసము పిరియించి జీవించువాడు, కసాయి; మృగశిరసానక్షత్రముల జంపి మాంసము విక్రియించి జీవించువాడు, కైరింపికుడు: చూ, సంహారకుడు.

అఘారము. సం. వి. అ. పుం. పుత్రము, నెయ్యి: చూ, హవిస్సు. 2.

అఘూర్ణము. సం. వి. అ. స. తిరుగుడునొక్క: చూ, మఱ.

అఘూర్ణితిము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) తిరుగుడు పడినది, అవృత్తము: చూ, ఉద్భాసితము.

అఘోషణము. సం. వి. అ. స. ఓర్వలేనితనమున అడిపిపోసికొను: చూ, రవ్వ. 1.

అఘోషించు. సం. అ. క్రి. 1. అజు: చూ, విలసించు; 2. ధ్వనించు, మ్రోగు: చూ, కల్పించు.

అఘోషణభేదితైలము. పా. శుద్ధిచేసిన నేపాళములపప్పు కుండలో వేసి కుండకిందిభాగమున రంధ్రము పొడిచి, దానికింద మఱియొక కుండను బెట్టి చీలించి యీకుండను ధరణి

యెత్తున బాతి పుతమువేసిన కైలము క్రింది కుండలోనికి దిగును, ఆ కైలమును భద్రపఱచు కొని యేపుష్పనకయినను రాచి వాసనచూడు నని యిచ్చిన అన్ని సామలు విరోచనము లగు ను; ఇష్టమువచ్చిన భోజనము చేయవచ్చును. ఆపరణీయము సం. విణ. (అ. అ. అ.) నడపఁ పథ్యము లేదు.

ఆహార్యము. సం. వి. అ. పుం. మూడోమీట: చూ, మూర్క్కనుట.

ఆహార్యిణిం మీ. సం. స. క్రి. మూడోమీట: చూ, మూర్క్కను.

ఆహార్యిమము. సం. వి. అ. స. 1. అలంకరణముల ధ్వని, సగల వీపుడు: చూ, స్వగము. 2; విణ. 2. మూర్క్కనలబడినది; 3. ఆకర్షిమించినది, అతిశయించినది.

ఆలంకరణము. చూ. హార్యచంద్రి లున్నంతి వఱకు ఆచంద్రిగము.

ఆచంద్రిగ, యి. హ. —వై—

ఆచంద్రము. సం. వి. అ. స. 1. ఆహార్యము, భోజనమువచ్చుట పుడిసిట జలము పోసికొని మంచి త్రావకముగ బుచ్చుకొనుట, (అవృత్తి ముక్తు: చూ, శుద్ధాచమనము, 2. 1.0 కేశ హయస్వాహ, నారాయణాయస్వాహ, మా ధవాహస్వాహ, (అచ్యుతాయనమః, అంతాయనమః, అచ్యుతానందగోవిందాయనమః) అ నుచు ముమ్మారు చూపుడువేళలు పాడవుగా విలిపి పుడిసిట జలము పోసికొని మంత్రపూ గ్వకముగ బుచ్చుకొనుట; ఆచమనీయము.

3. పాడకోపచారములలోనొకటి: చూ, ఉప చారములు; 4. కురువేసుక: చూ, హీరేరము.

ఆచమనీయము. సం. వి. అ. స. ఆచమనము: చూ, ఉపచారములు.

ఆచమించు. సం. స. క్రి. చూపుడువేళలు పాడవుగా విలిపి పుడిసిట జలము గ్రహించి మూ

డుచూర్లు పుచ్చుకొను, ఆహార్యమి: చూ, వారుచు. 1.

ఆచరణము. సం. వి. అ. స. అమస్తానము, నడప డి: చూ, వర్తనము. 1.

ఆచరణీయము సం. విణ. (అ. అ. అ.) నడపఁ దగినది, ఆచరింపఁదగినది.

ఆచరించు. సం. స. క్రి. నడచు: చూ, వర్తించు. ఆచరితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) నడపఁబడి నది: చూ, ఉత్తేజితము.

ఆచారితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఆచరింపఁ బడినది.

ఆచారిత. సం. వి. ఇ. శ్రీ, ఆహార్యము: చూ శుద్ధాచమనము.

ఆచార్యము. సం. వి. అ. స. ఖీకరా ను చూ, పాత్రము. 6.

ఆచార్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. నిస్సావము, గలటి, అన్నరసము: చూ, వారుపుడు; 2. అన్నమునుండి గలటివై మింగడ: చూ, వారు పుత.

ఆచార్యమాణకబ్బము. సం. వి. అ. పుం. ఒకా నొక అలంకారము: చూ, హేతువు. 2.

ఆచారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఆచరణము; అం. 2. రసవదలంకారములు పదునెనిమిదింటి లో నొకటి: చూ, రసవదలంకారములు.

ఆచార్య. సం. వి. అ. శ్రీ. వేదవ్యాఖ్యానము చేసిడు ఆడుది: చూ, శ్రీ.

ఆచార్యకము. సం. వి. అ. స. ఉపాధ్యాయత్వ ము: చూ, ఒడ్డునము.

ఆచార్యత్వము. సం. వి. అ. స. —వై—

ఆచార్యవృత్తపాదంబనీతి. అం. కామందకప్రకరణ ములు యిరువదింటిలో నొకటి: చూ, కామం దకము.

ఆచార్యాణి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. ఆచార్యుని పెండ్లాము, రూ-ఆచార్యాని: చూ, భార్య;

2 తనంతటనే మంత్రవాగ్ధ్యానము చేసెడు
 శ్రీ: చా, శ్రీ: (రూ-ఆచార్యాని.)
 ఆచార్యాని. సం. వి. ఈ. శ్రీ: —వై—
 ఆచార్యుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వేదవాగ్ధ్యా
 నము చేయువాడు: చా, మహనీయుం
 డు; 2. గురువు: చా, దొంగిలుండు. 2; 3.
 ఋషి: చా, మని. 1.
 ఆచితము. సం. వి. అ. న. 1. పదిబారువులకొల
 డి; 2. బండితో: డే దగినంత బయ్య, బండి
 బయ్య: చా, కాకటము; విజ. 3. కప్పబడి
 నది: చా, పచ్చిన్నము. 2; 4. సర్పహింస
 బడినది; 5. పరిపరిచి: చా, అస్త్రీగ్రము;
 పుం. 6. ఇరువదివేల పలములయొక్క.
 ఆచీర్ణము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) చేయబడి
 నది.
 ఆచోకి, హిం, ఆచూకీ, కూపీ, (నేరగాని) జోడ
 లు తీయుట.
 ఆచోదనము. సం. వి. అ. న. మృత్యుము: చా,
 వేట, 3. (రూ-ఆచోదనము.)
 ఆచోలము. సం. వి. అ. పుం. కెండాకుమ్మె,
 కూర్చము: చా, ప్రక.
 ఆచ్చము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) అంతట పరి
 కుద్రమైనది.
 ఆచ్చాదనఫల. సం. వి. అ. శ్రీ: కారాప
 ము: చా, ప్రతి.
 ఆచ్చాదనము. సం. వి. అ. న. 1. అడ్డపాటు:
 చా, వ్యవధానము. 3; 2. దోషమును గప్ప
 ట; 3. కోక: చా, వస్త్రము; 4. తొక్కితడు:
 చా, నిషేధము.
 ఆచ్చాదింమి. సం. సు. కి. కప్పు: చా, మూ
 య. 1.
 ఆచ్చికము. పా. అచ్చికెనుగు “తత్సమేతరభా
 షేయ మచ్చేతి కవయో వదన్.” తత్సమవ్య

తిరిక్తమయినది ఆచ్చికభాష లేక అచ్చికెను
 గనియుం శిష్టబడను. ఇది దేశ్యము. తద్యన
 ము మాత్రము కలసింది.
 ఆచ్చికసమాసము. పా. అచ్చికెనుగుమాటలు కి
 లిసిన పదసమూహము.
 ఆచ్చురితకము. సం. వి. అ. న. 1. నఖతరవిశేష
 ము: చా, నఖతరము; 2. ఒకానొక: పుష్ప:
 చా, హస్తము. 1.
 ఆచ్చోదనము. సం. వి. అ. న. చా, రూ-ఆచో
 దనము.
 ఆచీక్కి. దే. వి. అస్తానము, ఆచోటు: చా,
 తిరి.
 ఆచోకి. దే. వి. (అ + చాడికి.) అంగుల రహ
 స్తము, జోడ, రూ-ఆచోకి: చా, నూచన. 1.
 ఆచోకి. దే. వి. —వై—
 ఆచోటు. దే. వి. ఏ: చా, ఆచక్కి.
 ఆజకము. సం. వి. అ. న. ఆజము, మేకలమంద:
 చా, మేవము. 1.
 ఆజగవము. సం. వి. అ. న. కపధనుస్సు, రూ-ఆజ
 గవము: చా, బాణము. 1.
 ఆజము. సం. వి. అ. న. చా, ఆజకము.
 ఆజలోమి. సం. వి. ఈ. శ్రీ: పెద్దనీలి: చా,
 రంజని.
 ఆజవంజము. సం. వి. అ. పుం. కుటుంబము,
 అలవిడ్డలతోడియునికి: చా, సంసారము. 1.
 ఆజానజదేవతలు. అం. దేవత లయిదుగురిలో వొ
 కరు: చా, దేవతలు.
 ఆజానుబాహువు. సం. వి. ఈ. పుం. 1. సంపత్తు
 దీర్ఘాయుస్సు మొదలగునవి గలవాని గుణ
 తు: చా, లక్షణము. 1; 2. దీర్ఘకరిరముగలిగిన
 బలముగలవాని గుణము: చా, లక్షణము. 1.
 ఆజాచీవి. సం. వి. ఇ. పుం. మేకలమంద బ్ర
 దుకుగా గలవాడు, రూ-ఆజాచీవి: చా,
 మేకలం గావరి.

అజానేయదేవతలు. అం. దేవతలయందుగురిలోనొక
రు: చూ, దేవతలు.

అజానేయము. సం. వి. అ. పుం. మేలుబాతి
గుఱ్ఱము: చూ, హేయము.

అజామోదనస్యము. పా. కామము, సైంధవలప
ణము, మిరియాల, వెల్లుల్లి, సుమభాగాలు జి
ల్లేడుచిగుళ్ళరసమున నస్యముచేసిన ఆహారజ్య
రములు నశించును.

అజి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. జేగడము: చూ, యు
ద్ధము; 2. మిట్టపల్లములు లేని నేల: చూ,
భూమి. 1; 3. తుణకాలము, చిటిక: చూ,
వేలపైడి.

అజినము. సం. వి. అ. న. రూ-అజినము, ఎగ్గ
ము: చూ, నోలు 1.

అజినయోని. సం. వి. ఆ. పుం, శ్రీ. జింక:
చూ, హరిణము. 1.

అజినాడు. సం. వి. అ. పుం. పేడకలనుండగల
వాడు: చూ, అజాజీవి.

అజినము. సం. వి. అ. పుం. జీవనోపాయము,
బ్రదుకుతోరన: చూ, బ్రదుకు. 1.

అజ్ఞాబాహు. పా. దగ్గజల.

అజ్ఞావు. సం. వి. ఉ. శ్రీ. 1. కూలిలేనిపని:
చూ, వెట్టి; 2. బలాత్కారముగా నరకము
నందు దొర్లుటవలన కాధ: చూ, దుఃఖము.

అజ్ఞాంభితము. అం. ఉత్తానకరణబంధములు నలు
బదొకటింటిలో నొకటి: చూ, ఉత్తానకరణ
బంధములు.

అజ్ఞాత్రము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అంతట
జయశీలము.

అజ్ఞోఘామ్యమాణము. సం. విణ. (అ. అ. అ.)
అంతట మిక్కిలి కల్పించునది.

అజ్ఞ. సం. వి. అ. శ్రీ. అన, అనుజ్ఞ, ఇది ఇట్లు
చేయవలసి. దత్తడి ఉత్తరువు: చూ, నెలవు.

అజ్ఞప్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. అన. అన. అన. అన.

అజ్ఞాచక్రిము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) వాస్తవము
కయందుగల వట్టుకృములలో నొకటి: చూ,
పట్టుకృములు.

అజ్ఞాతుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అజ్ఞాపింపఁ
బడినవాడు: అనుజ్ఞాతుడు.

అజ్ఞానుమోదము. సం. వి. అ. పుం. అజ్ఞాను శిర
సా వహించుట.

అజ్ఞానువర్తి. సం. వి. ఇ. పుం. చెప్పిన ఉత్తరువు
ను శిరసా వహించి చేయువాడు.

అజ్ఞానుసారి. సం. వి. ఇ. పుం. అన. అన. అన.

అజ్ఞానువర్తిని. సం. వి. ఇ. శ్రీ. చెప్పిన ఉత్తరు
వును శిరసా వహించి చేయునట్టి అడుది:
చూ, శ్రీ.

అజ్ఞానుసారిణి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. అన. అన. అన.

అజ్ఞాపత్రము. పా. అనుజ్ఞాపత్రము.

అజ్ఞాపనము. సం. వి. అ. న. అజ్ఞ: చూ, నెలవు
అజ్ఞాపించు. సం. స. క్రి. అనతియ్య: చూ, నెల
విచ్చు.

అజ్ఞాపితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అజ్ఞాపింపఁ
బడినది.

అజ్ఞాభంగము. పా. అజ్ఞోల్లంఘనము.

అజ్ఞాడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) రూ-అజ్ఞాఁ
డు: చూ, మూర్ఖుడు; (తెలివిలేనివాడు, తె
లియఁజెప్పినను వినినివాడు.)

అజ్ఞోల్లంఘనము. పా. అజ్ఞాభంగము.

అజ్ఞాధాగ. సం. వి. అ. శ్రీ. ఇర: చూ, నేలి
చోలు.

అజ్ఞము. సం. వి. అ. న. 1. నెయ్యి: చూ, తె
లము. 2; 2. ధూపద్రవ్యము: చూ, సరళదే
వదాతుబంక.

అజ్ఞావేక్షణము. పా. వీడాపరిహారమునకై నేయి
లేక నూనెలో ముఖమును మోచుట.

అజ్ఞాహుతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. నేరివోమము:
చూ, హోమము. 2.

ఆర్షులరీరవము. సం. ఆవ్య. 1. ర్షులరీరవము వా
ద్యవిశేషముయొక్క కర్మము కలిగిడి మొదలు;
2. ర్షులరీరవము వాద్యవిశేషముయొక్క కర్మ
ము కలిగినవారు.

ఆట. దే. వి. 1. దూఱు, "నీ. ఆటలు పసివిడ్డ
యాటలై పెంపిటి యొలులయాటలై ఒడ నో
గితము." లక్ష్మీ. 2. ఆ: చూ, నింపు. 1;
2. నర్తనము, వాక్యము, భిన్నములు;
చూ, నర్తనము; 3. క్రింద చూ, నిలాసము.
1; 4. ఎకతాళి: చూ, పరిహాసము; 5. నువ్వు
లు లోనగువాని గానములో వేసి తిప్పివేటు,
"చ. వరేక్షుపంత్రి నమంతిపు సంపదచేరి
గించుమీ, దెలుగికి సాటివత్తునని చెప్పి
న నాటకుల బెట్టె గుండచే." భా. 2. ఆ:
చూ, గానము, 6. ఆస్థానము, అక్కడ: చూ,
తత్రి; ఆం. 7. తాళము లేడియోగో నొకటి:
చూ, తాళము 2; ఆం. 8. శోభములుయొని
మిడింటిలో నొకటి: చూ, శోభనములు.

ఆటంకపటము. వి. స. క్రి. ఆంపు. ఆడ్డము
చేయు.

ఆటంకము. దే. వి. ఆడ్డంకి: చూ, నిరీధము. 1.
(దీనిని పురుషోత్తమకవీయ మందు సంస్కృత
ముగా వాడియున్నారు.)

ఆటక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కొలిమితిత్తి మొదట
నుండెడి సరము.

ఆటకదాలు. దే. వి. 2. రూ-ఆటగడలు: చూ,
ధాన్యము.

ఆటకత్తియ. ద్వ. వి. నర్తకి, ఆటవెలది: చూ,
లాసిక. (రూ-ఆటకత్తి.)

ఆటకము. సం. వి. ఆ. వ్రం. 1. కూకటిమూడు:
చూ, భృంగరాజము; 2. అక్కపీక, అడు
డారంబిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక.

ఆటకాడు. దే. వి. నట్టువుడు, "గీ. ఆలరి తొ
లలిరిపేటి యాటకాడు, మీటు వాటిల

కలరాజు మెచ్చు వడసి, పథికజనమానధనము
లపారలీల, గొల్లలాడెను భువనంబు లుల్లి
సిల్ల." రామా 6, ఆ. 18. (ఇతరములయిన
యాట లాడువానిని ఈపేరు చెల్లును.) "గీ
ఓరి యాటకాడ యారీతి యలుపులా, పొగడ
టనగా మెచ్చు ప్పొందిదు." ఇక్కడ ఆట
దానికి దొమ్మరివా: డర్థము ప్రిభా. 1, ఆ
ఇత్యాదులు: చూ, సర్వకుడు 1

ఆటగొట్టు. దే. వి. మూడుకట్టులుగల గొట్టు
దున్ని: పాలముమూడ దున్నెడ. ముంత్రము
చూ, వాపసుము.

ఆటడిగ్గియ. ద్వ. వి. నీర్దామ వల్పముండెడి
డెడబావి: చూ, ముంత్రము

ఆటతిప్ప. దే. వి. క్రిడాగము వల్పముగల గొండ
ఆటపట్టు: చూ, పగ్వరము

ఆటతోట. దే. వి. 1. ఉద్యానము, అగ
ము, "నీ. నీవును వాలియు నేడును నాడన
నయముగో: బాటించ నాట తోటల వసధ
వనంబు" భార. ఆం. 7, ఆ 9: చూ, వ.
ము 2; 2. ప్రిమదవనము, అంతిపురశ్రీల
మాత్రము వివరించుతోట. "ఉ. పూని
నాటతోటవలపులో గల కప్రపు: మృగమా
పూ, దేనియ యేటి కలువలు తీర్పగా నో:
క లేనిదొప్పద, శ్రీనిధి యాధరాధిపతి చే
య." రామా. 8, ఆ: చూ, వనము 2

ఆటపట్టు. దే. వి. 1: చూ, ఆటతిప్ప; 2. ఆట
పాశ: చూ, నాట్యకాల; 3. వాసస్థానము
చూ, వీడుపట్టు. "చ. కలుములకడకోడల
నిగారపు తెల్లని మేనిచాన పల్కులసిరి కాట
పట్టు" రవికవనమనోరంజకము. (చూ, గృహ
ము. 1.)

ఆటపాశ. దే. వి. నాటకకాల: చూ, నాట్య
కాల. (చూ, గృహము. 1.)

ఆటపైఆట. పా. కేకాటలో నొకరకపు ఆట,

అటప్పాయము పా. అటలాడుకొను వయస్సు. అటరి. దే. వి. అటకత్తియ: చూ, లాసిక.

అటరూపము. సం. వి. అ. పుం. రూ-అటరూపము, అటరూపము. అడ్డసరము *. (కిన్న-అడ్డసరదగిడ.): చూ, వైద్యమాత.

అటలు. పా. బాలకీర్ణదావిశేషములు, బాలికాకీర్ణదా విశేషములు ఇత్యాదులు.

అటలకుడు. సం. వి. అ. పుం : చూ, అడవి మానినీ.

అటలవిడుపు. దే. వి. 1 అడుగుకొనుటకు విద్యాగులను కొంఠిపై నడలిపెట్టుట; 2. ది. సం. తియ్య వెలవొసంగుట చూ, కలవు. కి.

అటలెడి. దే. వి. 1. బోగముది: చూ, వేళ్ళ; 2. అటకత్తె: చూ, లాసిక; 3. ఒకానొకప్పుత్తము. ఇంకొ ఒకటిమూడు పాదములకుండు మూడు మార్గగణములును రెండు ఇంద్రగణములును, గండు నాలుగుపాదములయందు విదేశీ మార్గగణములును గలిగి పులిపాదమునను నాలుగవ గణాద్యతనము యతిగాగల పద్యము. "ఇనగణత్రయంబు- నింద్రద్వయంబును, హంసపంచకంబు- నాటలెడి.": చూ, వృత్తిము. 1.

అటాడు. దే. అ. క్రి. కీర్తించు: చూ, చేరలాడు.

అటి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ= అడి. జలపక్షివిశేషము, ఒకరకము బాతు: చూ, శరారి.

అటికనము. సం. వి. అ. న. లేలగమనము.

అటికము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సంది *.

అటిలకము. సం. వి. అ. న. చూడలున్నచోట అటలెప్పబడుచున్నదనుట.

అటు. దే. వి. తాడనము, అడుపు: చూ, మొత్తు. 1.

అటుపోటు. ద్వ. వి. పు: చూ, దుఱుము

అటువారము. ద్వ. వి. లిచ్చేము: చూ, యాచన

అటోపము. సం. వి. అ. పుం. తొందఱ: చూ, సంభ్రమము. 1. (సంభ్రమము=తానుదేరించి

న పనియందు మనస్సులగిలిగిమోదట కలుగు తొందఱ.); 2. గర్వము: చూ, హంకారము; 3. కపటము, పరదానివార్యమొకటి యుద్దేశించుటలు తెలిపి యొకటిచేయుట: చూ, వ్యాజము. 1.

అటోపించు. సం. అ. క్రి. 1. తొట్రుపడు: చూ, సంభ్రమించు, 2. గర్వించు: చూ, హంకారించు.

అట్రాడములు. దే. వి. బ. రూ-అట్రాడలు: చూ, ధాన్యము.

అట్రాడలు. దే. వి. బ. —మై—

అట్లాడు. దే. వి. దుష్టాడు. చూ, వ్యాధుడు. 2.

అట్లన్ను. దే. వి. ఒకానొక విశూచిబోగము, (నికొకపాళ్ళు.)

అట్లాట. దే. వి. (అటలు + అటు) కీర్త: చూ, విలాసము. 1.

అట్లాడు. దే. అ. క్రి. (అటలు + అడు.) కీర్తించు: చూ, చేరలాడు.

అతమడు. సం. వి. అ. పుం. అంతట టక్కుగల వాడు.

అతీను. పా. తలకట్టులేని దవలెనుండు పేకముక్కలకములు నాలుగింటిలోని ఎఱ్ఱనిముక్కలు.

అడ. దే. వి. ఏ. అస్థాము, అచక్కి. "గగడ. అజమినను జీగురునకునగునె కంటకమాడ, జాణుకుమనె వేటొక్కచోట గంటకమాడ." చూ, తత్తి.

అడంబరము. సం. వి. అ. పుం. 1. యుద్ధనందరి నయంభము, యుద్ధ (వాద్యపు)మోత, పట హారు: చూ, స్వరము. 2; 2 యుద్ధమునకు సన్నద్ధుడగుట; 3 తొందఱ: చూ, సంభ్రమము. 1; 4. ఏమగుయొక్క గీత: చూ, బృంహితము; 5 పార్వరంభము, ఆయితము: చూ, యత్నము.

ఆడతనము. అం. ఉత్తమశ్రీ సామాన్యలక్షణము
లలో ఖాళి: చూ, ఉత్తమశ్రీ సామాన్య
లక్షణములు.

ఆడనీక. వా. బాలిక. (భిద్రా)చలపాంతాదుల
యందు వాడుక.)

ఆడబ్బి వా. శ్రీలక్షణములుగల పురుషుడు.

ఆడవశరచూళము. వా ఆడువారిసంఘము
ఆడగము. సం వి. అ. పుం. ఆయితము: చూ,
యత్నము.

ఆడాడ. దే ద్రీ 1 అందంద:చూ, మతీయతి;

2 ఆచ్చేటచ్చట: చూ, అక్కడక్కడ

ఆడాయి. దే. వి ఒకానొకచెట్టు:చూ,వృక్షము.

ఆడి సం వి. ఇ శ్రీ. ఆడెలు. "క. ఆడి
ఒకసాంపరాయము, నేడుకలెప్పిసను విన నవి
స్వములడగున్." మార్కం. 2, ఆ. 20:
చూ, శరారి.

ఆడించు. దే. స. క్రి. అంకంచు: చూ, బలి
పించు.

ఆడిక. దే. వి. 1. దూఱు : చూ, నింద. 1;

2. బాలకీదా విశేషము: చూ, బాలకీద.

ఆడికపడు. ద్వ. అ. క్రి. తిట్టపడు. "ప్రజలచే
నాడికపడుదును." తై. కి, ఆ: చూ, దూఱు
పడు.

ఆడికోడలు. దే. వి. బాలకీదా విశేషము: చూ,
బాలకీద.

ఆడికోలు. దే. వి. 1. కప్పము, పప్పు:చూ,సిస్తు.

1; 2. దూఱు. "క. కులమెంచరాడికోళ్ళ
కుల దలఁకరుసడి వావిరుసుల దలఁచరు." వాంస. 5, ఆ: చూ, నింద. 1.

ఆడిట్. హిం అం. లెక్కలతనిట్టి, విమర్శన, గణి
తతోధన.

ఆడిటరు. హిం. అం. లెక్కవిమర్శకుడు, గణిత
తోధకుడు, మహాంధారు.

ఆడితిప్పు. దే. అ. క్రి. ముందుఆడిన నిజమును త
ప్పుగామార్చి చెప్పు.

ఆడిపోకికొను. దే. స. క్రి. దూఱు: చూ, నిం
దించు.

ఆడు. దే. అ. క్రి. 1. అల్లాడు. "ఈమాటనిన్న

దిమెదలు నాకు చేయి కాలు ఆడలేదు.":

చూ, చలించు; 2. అటాడు, కీడించు:

చూ, చేరలాడు; 3. చింబిదొక్క: చూ,

నర్తించు; 4. స్నానముచేయు: చూ, నీళ్ళా

డు; 5. నాటు. "క. తోడన హయనూతుల

నో, నాడగ నేయుటయు నతఁడు నలిగి."

భార. కర్ణ. 2, ఆ: చూ, మొలవేయు; 6. చె

గలాడు, వలయు. "నీ. వాహ్యధి భూమిరే

వంతి నైషధులట్లు హయంత్నములనెక్క యా

డనేర్చు." భీ. 1, ఆ: చూ, విహరించు; 7. తి

రుగు. "గీ. అడరి కురుసేనవై గద్దబాడఁజొ

చ్చె." భార. భీష్మ. 3, ఆ: చూ, సంపరిం

చు; స. క్రి. 8. దూఱు "నీ సత్కీర్తిచే

గుధాకర దేవసరసుల నాడియు పరసులనాడ

కుండు." కా 1, ఆ: చూ, నిందించు; 9 భా

షించు, మాటాడు: చూ, వచించు; 10. ఆచ

రించు, నడపు "కాడమునీతో నాడఁగడఁ

గదను." భార ఆర. 2, ఆ: చూ, నర్తించు;

11 నువ్వులలోనగువాని గానుగలోవేసి

తిప్పు.

ఆడుకొను. దే. స. క్రి. 1. దూఱు: చూ, నింది

చు; 2. ఆటలాడుకొను. "బంతిఆట ఆడుకొ

నుచున్నారు" "కోతికొమ్మచ్చి యాడుకొను

చున్నారు." వ్యాజ్యమును ఆడుకొనుచున్నా

రు." మొదలగునవి.

ఆడువరి. దే. వి. కోటకొఱుడు, అలంకము: చూ,

కప్పము.

ఆడె. దే. వి. 1. కడితమునందు ఏక దేశము; 2. ఏ

ఱుపోడి * : చూ, ధాళి.

అడవలు. దే. వి. మేఘపరంపరలు, మొగిలుదొం
తలు: చూ, మేఘము. 1. (రూ-అడవలు.)

అడలు. వై. వి. 1.—వై—; 2. బాతు చూ
శరారి; 3. కొక్కెర: చూ, బకము; (రూ-అ
డలు.)

అడకము. సం. వి. అ. న. నాలుగుకుంఠముల
కొలది, అడక: చూ, తూము. 3.

అడకి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1.—వై.—; 2. తొ
మధావ్యము: చూ, ధావ్యము, 3. అడవికం
గిరిగ, అడవితొగిరి, కంది *: చూ, నూరా
ప్రజము. 3; 4. తొగిరిమన్న: చూ, సురా
ప్రజము. 2.

అడకికము. సం విణ (అ. అ. అ) తూపాడు
కత్తులు విత్తదగినవేల తద్విశేషములు —
దౌణికికము: చూ, భూమి 1

అడ్య సం. వి. అ శ్రీ ధనికురాలు, దబ్బుగ
లది. (శ్రీ.)

అడ్యంభవిష్ణువు సం వి అ పుం అడ్యుడు
కాదగినవాడు.

అడ్యము సం విణ స్వాధీనముకలిగియుండుట
అధ్యాయము సం వి అ. న. వెద్దమనిషి
తొగిర.

అడ్యుడు సం విణ (అ. అ. అ) 1. ధనికు
డు. అచ్చుకుప్ప: చూ, సంపన్నుడు; 2 పా
రింపదగిన వాడు; 3 మంచి మనస్సుగల
వాడు.

అడ్యేపితము. సం. వి. అ. న. పృథువేత నిచ్చిం
పబడినది.

అడ్యోదితము. సం. వి. అ. న. పృథువేత: 2
ప్రబడినది.

అడ్యోక్తము. సం. వి. అ. న. పృథుమాట.

అడ్యోద్ధత్యము. సం. వి. అ. న. పృథుగర్వము.

అణవీనము. సం. వి. అ. న. నల్లవడ్డు పండెడు
నే: చూ, భూమి. 1.

అణి. సం. వి. ఇ. పుం. శ్రీ. 1. ఇరు
సు తుదిచీల, చూయనేతు: చూ,
బండికన్న. (రూ-అణి, అణి.);
2. అంచు, కొంగు: చూ, చెంగు;
3. ఎల్ల: చూ, సీను. 1; 4. అడ్డపాడె. “అణెల
తోడ నాడితిమి.” వారిశ్చయ: చూ, పాదిక;
దే. 3. (1) మాక్తికము, అణిముల్లియము:
చూ, రత్నము. 1; (2) రూ-అణి, కీలకము;
చూ, మర్కము. 1.

అణికాడు. దే. 3. రూ-అణికాడు, మర్క
ము: దెలిసినవాడు: చూ, మర్కజ్ఞుడు.

అణిపూస. దే. వి. మాక్తికము, ముత్తెఱుచిప్పనల
న విడువబడినది. “సీ. వేణుజాతిములైన నూ
ణిపూసలనెంత రూడుగపండ్లకు నీడుగాగ.”
కాళ. 1, అ: చూ, రత్నము. 1.

అణిపోటు. దే. వి. తీవ్రస్థామనందు పొడిచిన
పోటు: చూ, పోటు. 4.

అణిమ. దే. వి. వేలుతరము: చూ, శ్రోత్యము.

అణిముత్తము. దే. వి: చూ, అణిపూస.

అణియ. దే. వి. రూ-అణి, దదురొగము: చూ,
దదురవు.

అణియము. దే. వి. మాగాణి, రూ-అణెము:
చూ, దేశము.

అణి. సం. వి. ఈ. శ్రీ: చూ, రూ-అణి.

అణికాడు. దే. వి: చూ, రూ-అణికాడు.

అణె. దే. వి: చూ, రూ-అణియ.

అణెము. దే.వి. 1.—వై—; 2: చూ, రూ-అణి
యము.

అత్. సం. అడ్య. 1. కొంచెము: చూ, స్వల్పము;
చూ. 2. కాకిని యెగురుగొట్టుటయందగు ధ్వ
న్యనుకలాము. “అత్ కాకి, అమ్ కాకి, హమ్
కాకి.” అని గోదావరీమండలమున వాడుక.

అతంకము. సం. వి. అ. పుం. 1. తాపము: చూ,
సంతాపము; 2. పేరుకుకై పాలలో మజ్జ

మిశుమేట, చేమిరి: చూ, తోడు. 4; 3. మ
ద్దెలమోత: చూ, స్వరము. 2; 4. జేడుపు
చూ, భయము. 1; 5. తెగులు: చూ, తోడు
ము. 1; 6. శివునిధనువు: చూ, బాణము. 1;
7. అద్దంకి: చూ, నిరోధము. 1.

అతంకితుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అనురు
గుండియ: చూ, వెలుపరి.

అతంచనము. సం. వి. అ. పుం. 1. పేరుటకై
పాలలో మజిగ మిడుచుట, చేమిరి: చూ,
తోడు. 4; 2. పాలిజ: చూ, లిట్టి. 1; 3.
తనివి: చూ, తృప్తి; 4. కరగించుట; అన్య.
5. తృప్తిము: చూ, మేము. 3.

అతండు. దే. స. ఏ. (అ + డ) అనుమహ్యండు.
ఆ శబ్దమునకు మహాదీర్ఘక పూజ్యైకవచనము.-
ఇక్కడ తివర్ణము అనుము. ఇట్లు ఈతండు,
ఏతండు వీనికిని, అనుమహ్యండు. — అశబ్దమున
కు మహాదీర్ఘక పూజ్యైకవచనము. చూ, రూ-
అతండు.

అతిగాడు. దే. స. ఏ. (అతండు + టాండా.) అ
వనుమహ్యండు. గూ-అతగాడు: చూ, రూ-
అతండు.

అతట్టు. దే. వి. అతైపు. (తెల్లారుచుండలసొంత
ములలో నాడుక.): చూ, అనిట్టు.

అతిలిము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) నిరివియయిన
చూ, విపులము. (నిడుపు తెడల్పు మొ||
వానిచేత నొచ్చెనతి.)

అతతాయి. సం. విణ. (న. ఈ. న.) 1. అక
తాయి: చూ, వ్యాధుడు. 2; 2. చేప ను
దుక్కుడైనవాడు. (వీరాణుగురు. — ఇంట
నిప్పించువాడు, విషము పెట్టువాడు, కత్తి
గొని నలుకువాడు, భయము దోచుకొనువా
డు, నేల సవరించువాడు, ఒకనిభార్యను
తెలుపట్టువాడు.)

అతను. దే. స. చూ, అతండు.

అతపత్రిము. సం. వి. అ. న. 1. గొడుగు: చూ,
పుత్రిము; 2. గుడ్డికామంచి: చూ, తృణ
ము. 1.

అతపత్రిక. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. చేతలాసి:
చూ, చేతరాసి; 2. దంతి: చూ, దంతి.

అతిపనీయము. సం. వి. అ. పుం. వీరహింధాన్య
ము: చూ, ధాన్యము.

అతపము. సం. వి. అ. పుం. ఎండ: చూ, వెలు
గు కి

అతరము. సం. వి. అ. పుం. ఒడ కిచ్చెడు కూలి,
కేపు: చూ, తిరవల్యము

అతరుండు. సం. వి. అ. పుం. ఒడదాంకించువా
డు: చూ, తాపవ్యాధుడు.

అతిగ్నణము. సం. వి. అ. న. 1. తనివి: చూ,
తృప్తి. 2. నంకాగ్రమేన వూత: చూ,
వూత. 3.

అతల దే. వి. అకలిదన: చూ, పానము 1,
అతాపి సం. వి. న. పుం. 1 చిల్లము, నీవర
పేట: చూ, పిన్నగిద్ద; 2. చెమరుకాకి: చూ,
వాయసము. 1

అతామృగము సం. వి. అ. పుం. అయోలము
(కిన్న-అయోలె): చూ, ఊడుగు

అతాయి. సం. వి. ఇ. పుం. 1 చీపగ
పిట్ట: చూ, పిన్నగిద్ద; 2. చెముడుకాకి;
చూ, వాయసము 1; 3. చీపురు: చూ, స
మాగ్ధని

అతి సం. వి. ఇ. శ్రీ. అడెలు: చూ, కరారి.

అతిథేయము సం. వి. అ. న. అతిథిసత్కారము,
పరులను ఆదరణచేయుట: చూ, విందు 2;
విణ. 2. అతిథికి యోగ్యమైన యన్నాదులు:
అతిధ్యము.

అతిధ్యము. సం. వి. అ. న. 1. అతిథికియి:
చూ, విందు. 2; 2. అతిథులకొనకయిన య
న్నాదులు: అతిథేయము; 3. తిథి తేదిగా
నుండుట.

అతిథ్యుడు. సు. వి. అ. పుం. విందుః కుపిలువః
బడినవాడు: చూ, విందు. 4.

అకుది. జే. వి. దినభవము: చూ, నాటిది.

అకుమ. వై. వి. 1. = అత్మ: చూ, పరమాత్మ;
2. = అత్మ, జీవాత్మ: చూ, హంసుడు.

అకురత. కై. వి. తొందఱపాటు: చూ, సంభ్ర
మము. 1.

అకురపడు. మి. అ. క్రి. (అకురము + పడు.)
శ్రమపడు, అంపటపడు: చూ, చేసరు. 2.

అకురము. సు. వి. అ. స. = అత్రిము. తొందఱ:
చూ, సంభ్రమము. 1.

అకురుడు. సు. విణ. (అ. అ. అ.) 1. తెగులు
గొంటు: చూ, వ్యాధికుడు; 2. అసక్తిడు:
చూ, లబ్ధుడు. 2.

అతోద్యము. సు. వి. అ. న. తలము, అనధము,
కుషీరము, ఘనము. (వీశై, మద్దెల, పిల్లన
గొలిచి, తాళము.) మొదలగు చతుర్విధ వా
ద్యములు, వాదిత్రము: చూ, స్వరము. 2.
(అతోద్యము = ఘనము); 2. అంకురము, అం
కుసము: చూ, సృజి.

అత్తగంధము. సు. విణ. (అ. అ. అ.) తిరస్క
రింపఁబడినది. రూ. అత్తగర్వము: చూ, వహీ
లనము.

అత్తగంధుడు. సు. వి. అ. పుం. గాఢచేత గ
ర్వమునఁజేసఁబడిన వాడు.

అత్తగర్వము. సు. విణ. (అ. అ. అ.): చూ,
అత్తగంధము.

అత్తము. సు. విణ. (అ. అ. అ.) 1. పొందఁబడి
నది: చూ, ప్రాప్తము. 1; 2. అపహరింపఁబ
డినది: చూ, ఉపాత్తము. 2.

అత్త. సు. వి. న్. పుం. 1. = అకుమ: చూ, ప
రమాత్మ; 2. = అకుమ, జీవాత్మ: చూ, హం
సుడు; 3. మోక్షవిషయమైన జ్ఞానము. పర
మాత్మవ్యభావము: చూ, బుద్ధి. 4. గుండె:

చూ, వృద్ధయము. 2; 5. ఒడలు: చూ, శరీ
రము; 6. అలవాటు: చూ, స్వభావము;
7. చేప, ధైర్యము: చూ, ధైర్యము. 1; 8. ప్ర
యత్నము: చూ, యత్నము; 9. శత్రునిది
కేంద్రియములు గాక మనస్సులను ఏకాదశేం
ద్రియము: చూ, వృషీకము. (చూ, ఇంద్రి
యము); 10. గాలి: చూ, వాయువు;
అం. 11. కుశూపలు నాలుగింటిలోనొకటి:
చూ, కుశూపలు; 12. ద్రవ్యములు తొమ్మి
దింటిలో నొకటి: చూ, ద్రివ్యములు.

అత్మంభరి. సు. విణ. ఇ. తన పొట్టుపోసికొను
వాడు: చూ, పొట్టుకాటివాడు.

అత్మకము. సు. విణ. అనుగుణ్యమైనది.

అత్మకీయము. సు. విణ. తన సంబంధమైనది:
చూ, స్వకీయము.

అత్మగంధుడు. సు. వి. అ. పుం. జయింపఁబడి
నవాడు: చూ, విజయి.

అత్మగతము. సు. విణ. మనస్సునందు చేరినది.

అత్మగుప్త. సు. వి. అ. శ్రీ. కంఠూర #:
చూ, దూలగొండి.

అత్మమాతమఃకు. సు. విణ. (అ. అ. అ.) అత్మ
వాత్మ చేసికొనువాడు.

అత్మసోపము. సు. వి. అ. పుం. 1. కాకి: చూ,
వాయుసము. 1; 2. తనధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

అత్మజ. సు. వి. అ. శ్రీ. 1. మాంతురు: చూ,
పుత్రిక. 1; విణ. 2. తనయంబుఁబుట్టినది.

అత్మజుడు. సు. వి. అ. పుం. 1. కొడుకు:
చూ, పుత్రుడు. 1; విణ. 2. తనయంబుఁ
బుట్టినవాడు.

అత్మజ్ఞానము. సు. వి. అ. న. మోక్షవిషయమై
న బుద్ధి: చూ, బుద్ధి.

అత్మజ్ఞుడు. సు. వి. అ. పుం. 1. మోక్ష విష
యమైన జ్ఞానముగలవాడు; 2. పండితుడు:
చూ, విద్వాంసుడు.

అత్మభుక్తి. అం. రషదలంకారములు పదునెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, రషదలంకారములు.
అత్మభుక్తిప్రమాణశబ్దము. సం. వి. అ. పుం. అ. లంకారవిశేషము: చూ, శీతువు. 2.
అత్మదర్శకము. సం. వి. అ. న. అద్దము, రూ-అత్మదర్శము: చూ, ముత్యము.
అత్మదర్శము. సం. వి. అ. పుం. —మై—
అత్మనివేదనము. అం. భక్తిలక్షణములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, భక్తి లక్షణములు.
అత్మనీనము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) తనకిచ్చు మగుడి: అత్మపితము.
అత్మనీనుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కొడుకు: చూ, పుత్రుడు. 1; 2. భార్య తోడంటి నవాడు, బావ: చూ, స్వామిడు.
అత్మసేవకము. పా. క్రియాపదముయొక్క భేదము. (అత్మసేవకర్తృత్వము, అత్మసేవకర్తృత్వము, ప్రేరణాత్మసేవక కర్తృత్వము, ప్రేరణాత్మసేవక కర్తృత్వము అని భేదములు.)
అత్మసేవకర్తృత్వము. పా. కొను అను బంధము గలది. (మైత్రునిచేత వంటకము వండుకొని యెను.)
అత్మసేవకర్తృత్వము. పా. కొనుపడు రెండును అను బంధముగఁగలది. (మైత్రునిచేత వంటకము వండుకొనఁబడియెను.)
అత్మప్రకంస. సం. వి. అ. న. తన్నుఁదామెచ్చు కొనుట: చూ, అత్మస్తుతి.
అత్మభువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. నలువ, బహు: చూ, బ్రహ్మ. 1; 2. మరుడు: చూ, మన్మథుడు; 3. ఈసరుడు: చూ, శివుడు; 4. వెన్నుడు: చూ, విష్ణువు. 1; 5. కొడుకు: చూ, పుత్రుడు. 1; 6. కూతురు: చూ, పుత్రిక. 1.

అత్మమూని. సం. వి. ఇ. పుం. 1. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; 2. మరుడు, డెందమ్ముచూలి: చూ, మన్మథుడు.
అత్మరక్షణవిధి. అం. కామందక ప్రకరణములు యిరువదింటిలో నొకటి: చూ, కామందకము.
అత్మలు. అం. జీవాత్మ, అంతరాత్మ, పరమాత్మ, నిర్మలాత్మ, శుద్ధాత్మ, జ్ఞానాత్మ, చూడాత్మ, భూతాత్మ, సకలాత్మ (9.)
అత్మవంచన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తన్నుఁగామోస గించుకొనుట.
అత్మపీరుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. మనుష్యుని జంతువు: చూ, పూడి. 1; 2. బావమఱుగి కొడుకు, తోఁబాట్టువుకొడుకు: చూ, శేనలుడు. 1; 3. శృంగారనాయక సుచివులలో నొకడు (శృంగారనాయకునకు సచివులు నలుగురు. —పీఠమర్థుడు, విటుడు, చేటుడు, విడుచుకుడు.): చూ, సుచివుడు.
అత్మసంపర్కము. పా. పుష్పము తనయందుండు పురుష కేసరములలోని పువ్విడిని తన స్త్రీ కేసరముగుండా అండాకాయములలోనికీ బంపుట. సంపర్కములు: —అత్మసంపర్కము— పరసంపర్కము, వాయుసంపర్కము మొ.
అత్మస్తుతి. సం. వి. ఇ. న. తన్నుఁదాఁబొగడుకొనుట: అత్మ ప్రకంస.
అత్మపితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) తనకిచ్చు మగుడి: అత్మనీనము.
అత్మామిషము. అం. పోడకసంధులలో నొకటి: చూ, పోడకసంధులు.
అత్మార్థము. పా. తనయట్లు తమయట్లు ఇట్లు కరణిమాడ్కులును గ్రహించునది.
అత్మార్థము. పా. అత్మార్థము కర్తృవదంబైన చోదాని లింగవచనముల విశేషణ క్రియలకునగు. అత్మార్థములు. — తాను, తాము. ఇందలి కర్తృ వాచకముగానుండునో దాని

లింగము దాని వచనంబై విశేషణంబునకును
గిరియకును నగు. ఈ. రాముడు రావణుంబు
రిమాన్చి సీతయుండాను సోమితిసహితంబుగ
బుష్పకారూఢుండై సాకేతంబునకేరించె. ఈ
వాక్యమునందు తాను కర్తృపదము. తాను అ
నగా రాముడు. ఇది పులింగము కావున
బుష్పకారూఢుండను విశేషణము పులింగ
మందెయ్యును. తాను ఏకవచనము కావున
'ఏరించె' అను క్రియకు నేకవచనంబున ను
న్నది. సీతారాములు తామభిమానించినవారికి
దయాళులై సకల సౌఖ్యంబులొనగూర్తురు.
ఇక్కడ తాము బహువచనంబుననున్నది. కా
వున గిరియును బహువచనంబున నున్నది.
అత్తాశి. సం. వి. ౧. పుం. చేప: చూ, మ
త్స్యము. 1.
అత్మీయము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ఇతరుల
తో సంబాధములేనిది, లేనది: చూ, స్వసిం
తిము.
అత్రిగాడు. డే. వి. (అత్రిము + కాడు.)
త్వరపడువాడు: చూ, వేగిరకాడు.
అత్రిము. డే. వి. అతుర, తొందఱ: చూ, సం
భ్రమము. 1.
అత్రియి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. ఋతుమ
తి, ముట్టుది: చూ, రజస్వల; 2. గోదావరి నది
లోపుట్టిన సప్తగోదావరులలో నొకభాగము:
చూ, నది; 3. అత్రిభార్య: చూ, భార్య (ఇది
శబ్దార్థకల్పరసపులోనిది.); 4. అత్రికూతురు.
(ఇది సంస్కృత ఆంధ్ర) నిఘంటువులోనిది.);
5. ఒకానొకగోత్రము: చూ, పోవర.
అత్రియూడు. సం. వి. అ. పుం. 1. చేయురు
డు: చూ, చిందురుడు; వి. 2. అత్రిమహా
ముని కొడుకు: చూ, ముని. 1.
అద. డే. వి. 1. గుండె: చూ, హృదయము. 2;
2. వి. 2. అధి. మనోవ్యధ, పంఠ: చూ,

దుఃఖము; 3. ఆరాటము, విచారము. "క. లే
దింకం బుయని ధను, రాదుల దెసవాహనముల
యందును సంత్యక్తావరై పగతురు నే, దాద
మఱచి నిద్రవోదురదితటి పాడువక." భార.
సా. 1, అ; "క. వినియతఁడెయ్యదియు నె
ఱుంగని ముగ్ధుఁడువోరెబల్కుఁగాఁదొడఁగె
చునంబున నింత యాదగల్గిన, ననుమునాసగొ
నఁగాఁగలం బేమియొకొ." భో. 4, అ. 316:
చూ, సంతాపము.
అదంత్రము. సం. వి. (అ. అ. అ.) హక్కులే
నిది: చూ, రూ-అతంత్రము.
అదట. డే. వి. 1. ధర్మము: చూ, పుణ్యము. 1;
2. చెలిమి. "క. అదటమును వానినభిన్నోద
యలును సోదయలును నొక్కటియైనకొ." విష్ణు.
వ్య. కం. 141: చూ, స్నేహము. 1; 3. స
నివి: చూ, తృప్తి; అవ్య. 4. అనంతగము,
పిదప: చూ, పిమ్మట.
అదటవోవు. డే. అ. క్రి. (అదట + వోవు.)
తనియు. "అయ్యనఘుడు దానిఁజేతమునవా
దట వోవకచూచె." భార. అది. 4, అ: చూ,
తృప్తిపడు.
అదత్తుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. లంకెమానిసి,
కురువయించిన బానిసీడు: చూ, సేవకుడు.
అదమఱపు. డే. వి. పున్నెము: చూ, పుణ్యము.
1; 2. కలఁతనొందకుండుట, తత్పరత: చూ,
ప్రమాదము.
అదరణ. సం. వి. అ. పుం. గౌరవము: చూ, మ
ర్యాద. (రూ-అదరణము.)
అదరణీయము. సం. వి. (అ. అ. అ.) అదరిం
పఁదగినది.
అదరబాదర. డే. క్రి. వి. అతిత్వరగా: (రూ-
అదరబాదరగా.)
అదరము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రియమైనది:
చూ, సౌందర్యము; 2. గౌరవము: చూ,
మర్యాద.

ఆదరించు. స. స. ౧౧. 1. పాఠశాల: చూ, నిర్యాసించు; 2. గౌరవించు: చూ, సవాసించు.

ఆదరపు. వై. వి. 1. ఆధారం. ఆసరా: చూ, పోపు. 2; 2. ఇల్లు: చూ, గృహము. 1.

ఆదర్శనశాస్త్రము. పా. అంతర్మేనుఁగు చిత్తయద్దములాఁ గాన్పించుననీతి.

ఆదర్శనము. సం. వి. అ. స. 1. దర్శనము, చూపు: చూ, లక్షణము. ౧; 2. అద్దము, ముఖముచూచుకొను గాఢాభిశ్చ: చూ, ముఖరము.

ఆదర్శనశాస్త్రము. పా. అద్దమువలె నిర్మలముగా నుండుననీతి.

ఆదర్శనశాస్త్రము. పా. అద్దమునకు నుకొనిన ముఖపుగాపోవుననీతి.

ఆదర్శము. సం. వి. అ. పుం. 1. 2: చూ, ఆదనము; ౧. అప్రీలము: చూ, ముంజె మొలనూలు; 4. అర్థవివరణము: చూ, టీక; 5. ప్రతినిధి (నకలు) పుస్తకము: చూ, ప్రతి. 2.

ఆదర్శితము. సం. వి. (అ. అ. అ.) చూపబడినది. ఆలోచితము.

ఆదా. హిం. లాభము, ఆదాయము.

ఆదానము. సం. వి. అ. స. 1. గృహము, పుచ్చుకొలు: చూ, ప్రతిగృహము. 1; 2. గుఱ్ఱముయొక్క ఆలంకారము: చూ, భండము. 2; 3. రోగ కారణము (స్కందత)యము. ఆదానము, విదానము, చికిత్స: చూ, వైద్యశాస్త్రస్కందములు; స్కందపంచకము. రూపము, వేదనము, విజ్ఞానము, సంజ్ఞ, సరిస్కారములు. ఇవి శాస్త్రశాస్త్రములు: చూ, స్కందము; 4. అంబులపొదినుండి బాణము న ఎత్తుట.

ఆదాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. లాభము: చూ, లాభము. 1; 2. ఆదాయము: చూ, వడ్డెరుది; ౧. ధనము: గీ. ఇద్విధంబున నాదాయ మెల్ల

జెల్ల, నిచ్చేలును వెలయాండ్రికపనిచ్చియిచ్చి. శేష. 4. అ: చూ, విత్తము. 1; 4. తామ్ర పరిసంధు సంకమము.

ఆదాయ. సం. వి. న. పుం. చింతపిట్ట: చూ, పిన్నగర్జిద్ద.

ఆదారక. సం. వి. అ. స్త్రీ. ఆధారం.

ఆది. సం. వి. 1. మొదటిది: చూ, మొదలు 4; ఇ. పుం. 2. ప్రధమము: చూ, మొదలు. 4. అన్య. ౧. ప్రకాశము: చూ, వెలుగురు. 1; 2. వి. (1) చిన్నము, గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1.

ఆదికము. సం. వి. అ. స. మొదలగు వానిని వెలుపును.

ఆదివి. పా. వార్తక.

ఆదికారణము. సం. వి. అ. స. మొదటిపేతువు ఆదికాను. దే. అ. ౧౧. కన్న వేయు: చూ, దృష్టింపు.

ఆదికృ. సం. వి. క. పుం. (త. ప.):—ఆతట్టు, అప్రకృ, అవంక, అలల, అనైపు.

ఆదిగా. సం. అన్య. మొదలగునదిగా. “ఆదిగాఁ గల వస్తువు లెల్ల.”

ఆదితము. సం. సాంతావ్యయము. 1. మొదట; 2. మొదలగునది; ౧. మొదటనుంచి.

ఆదితాళము. సం. వి. అ. పుం. 1. తాళ భేదము, ఎనిమిది అక్షరముల తాలము: చూ, తాళము. 2; అం. 2 జ్యోతాళములు మూడుయొకటింటిలో నొకటి: చూ, జ్యోతాళములు. (చూ, తాళము. 2.)

ఆదితేయుడు. సం. వి. అ. పుం. దేవుడు: చూ, వేంపు.

ఆదిత్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. నలవరాణి: చూ, నగస్వతి. 1; అం. వసీనతానము లేడింటిలో నొకటి: చూ, వసీనతానములు.

ఆదిత్యవృద్ధయము. పా. సూర్యతపః మైత్రీయు,
విష్ణుపరమైష్ఠీయు రామాయణాంతర్గ మగు
స్తోత్రము.

ఆదిత్యభక్త. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పౌర్ణమితిరుగు
దుః: చూ, సూర్యమవర్తిని.

ఆదిత్యవారము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. భానువారము
ఆదివారము, తొలివారము: చూ, వారము.2.
ఆదిత్యాంశము. పా. వృత్త్యంశములలో పదునాఱు
వది: చూ, వృత్త్యంశములు.

ఆదిత్యుడు. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. దేవుడు:
చూ, వేలుపు; 2. ఎండదొర:చూ, సూర్యుడు.

ఆదిత్యులు. పా. వీరు పండ్రెండుగురు—ఇంద్రు
డు, ధాత, పరమ్యుడు, త్వష్ట, వూషుడు,
అర్జునుడు, భగ్గుడు, వివస్వతుడు, విష్ణు
వు, అంశుమతుడు, వరుణుడు, అజఘన్యుడు

ఆదిత్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. నోరిక: చూ, వారింఛ.
ఆదిదేవుడు. సం. వి. ఆ. శ్రీ. లచ్చిచుగిడు:
చూ, విష్ణువు. 1.

ఆదిపర్వము. అం. భారతపర్వములు పదునెనిమిదింటి
లో నొకటి: చూ, పర్వములు.

ఆదిభిక్షువు. సం. వి. ఆ. శ్రీ. తొల్లంగమయ్య:
చూ, శివుడు.

ఆదిభౌతికము. అం. తాపములు మూడింటిలో
నొకటి: చూ, తాపములు.

ఆదిమము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) పృథమము:
చూ, మొదలు. 4.

ఆదిమాంధురీలు. పా. ఒకావొక తెగవారు. (పం
చములు.)

ఆదియూధిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. దాసముః
(కన్న-దాసవాలీ.): చూ, హయజీవనమార
కము.

ఆదిరాజు. సం. వి. క్. శ్రీ. పృథుచక్రవర్తి
నైన్యడు: చూ, రాజు. 1.

ఆదివరాహుడు. సం. వి. ఆ. శ్రీ. లచ్చిచుగి
డు: చూ, విష్ణువు. 1.

ఆదివారము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. చూ, ఆదిత్యవా
రము.

ఆదివెలమలు. మి. వి. బ. వెలమలలో నొక తెగ
వారు.

ఆదికత్తి. కత్తులయిదింటిలోనొకటి: చూ, కత్తులు.
ఆదికత్తులు. సం. వి. ఈ. శ్రీ. సరస్వతి, లక్ష్మీ,
పార్వతి. (8).

ఆదిశేషుడు. సం. వి. ఆ. శ్రీ. సర్పరాజు: చూ,
సర్పము.

ఆదిష్టము. సం. వి. ఆ. స. 1. భుజంపగా మిగి
లిన పదార్థము, ఉచ్చిష్టము: చూ, ఎంగిలి;
విణ. 2. భుజంపగా మిగిలినది; 3. ఆనతి
య్యబడినది; 4. ఉపదేశంపబడినది: చూ,
ఉపదిష్టము; 5. ఏర్పడుపబడినది: చూ, విహీ
తము; అం. 6. పోడకసంఘలలో నొకటి:
చూ, పోడకసంఘలు.

ఆదిశానాకవర్ధని. అం. భిన్నవర్ణవర్ణావళు నా
లుగింటిలో నొకటి: చూ, భావ. 1.

ఆదీనము. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1 ఆయాసము, అ
తలకుతలము: చూ, శ్రమము. 1; 2. దోష
ము: చూ, నేరము; 3. రాగి ద్వేషాదుల
తో గూడిన దుఃఖము: చూ, దుఃఖము;
విణ. 4. దోషము: చూ, నేరము; 5. కష్ట
ము: చూ, దుఃఖము.

ఆదీనవుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ప్రాక్రియ
లేనివాడు: చూ, దురంతుడు.

ఆదుకొను. డి. అ. కి. 1. తాల్పు. “ఆదుకొ
న్న కావరము.” రాఘ. 3, ఆ: చూ, పసిం
మే; సు. కి. 2. పాటింపు. “క. అనికము సి
రులం బాదుకొని” రుక్మి. 1, ఆ: చూ, సం
బాళింపు.

అద్వైత. వా. జీవ.పు.చూ.భయము.1.(వాచ.క.)

అద్వైతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ప్రియమైనది: చూ, ముద్దు.

అద్వైతుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. అదరింపబడనివాడు; 2. అదరించువాడు.

అదేయము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గ్రహింపబడనిది: చూ, ఉపాదేయము.

అదేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. అజ్ఞ: చూ, నెలవు; 2. ఉపదేశము, చూచిమాట: చూ, హితవలనము; 3. చుంఠోపదేశము. “బ్రహ్మోపదేశము” ఇత్యాది; 4. వ్యాకరణము:—ఒకటిని బోధించుట నచ్చు చూచుకొనుట లో నగునది.

అదేశించు. సం. స. కృ. అజ్ఞాపించు: చూ, నెలవిచ్చు.

అదేష్ట. సం. వి. ఋ. పుం. 1. అజ్ఞాపించువాడు; 2. అధ్వర (యజ్ఞము) తంత్రము నుపదేశించువాడు: చూ, యజ్ఞకర్త.

అదేష్టుడు. సం. వి. అ. పుం.—వై.—

అద్యంతగహితము. సం. వి. అ. న. 1. నశించినది,

అనశ్వరము: చూ, కాశ్వరము; విణ. 2. మొదలు కుదిరి లేనిది.

అద్యమాపకము. సం. వి. అ. పుం. అయిగు గురిగించు యెత్తు.

అద్యము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. ప్రధమము, మొదటిది: చూ, మొదలం. 4; 2. ముఖ్యము, మేలంతరము: చూ, శ్రావ్యము; 3. తిలకదగినది: చూ, భిక్ష్యము; 4. మునుపటిది: చూ, పూర్వము. 1.

అద్యమంబరి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. కమ్యమేడి (కన్న-కల్లత్తి): చూ, మేడి.

అద్యుపము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పదిమంది కూడి పానముచేయుస్థము, అపానము: చూ, పానగోష్ఠిక.

అద్యునుడు. సం. విణ. ఒకరిచేతికూటికి కనిట్టుకొనియుండువాడు.

అద్యునుడు. సం. వి. అ. పుం. అద్యునుకవప్రవర్తకుడు.

అధర్వణము. సం. వి. అ. న. అధర్వణమర్తము చూచుచు. (అధర్వణడను ఋషిచే శిష్యునిన బేదము. అధేదోపచారమువలన అధోమనబడును.) అధర్వణమర్తములసమూహము పేర్లు—కారీషము, వార్మణము, సాహసము. (రి.)

అధర్వణుడు. సం. వి. అ. పుం. అధర్వణవేదము బదిలినవాడు.

అధగ్గణము. పా. దోహదాచారణ.

అధాతువు. సం. వి. ఉ. శ్రీ. అధారిక, నెత్తుకాళ్ళుగల ఒకవారికెట్టి: చూ, శిష్టి.

అధానము. సం. వి. అ. న. 1. వ్యాసము, ఉంచుట: చూ, నెట్టుకోలు; 2. కష్టము: చూ, స్థాపనము; 3. తొలుపు: చూ, ధగణము. 1; పుం. 4. కిట్టగట్టి నీళ్ళు నిల్పిన మడుగు, ప్రదము: చూ, సగస్సు. 1.

అధానికము. సం. వి. అ. పుం. అధానికనను ఉత్సవము. (అధానికము, పుంసవనము, నీమంతోన్నయనము రూ-నీమంతము ఇవి శుభకర్మములు.)

అధారకుండము. సం. వి. అ. న. కుండలు లోని గునవి యుంచెడు కుదురు, కుదురు, చుట్టకుదురు: చూ, మట్టు. 3.

అధారదండము. సం. వి. అ. పుం. వెన్నెముక: చూ, కల్మము. 1.

అధారము. సం. వి. అ. పుం. 1. అధిరువు, అసరా: చూ, పాప్ర. 2; 2. చెఱువు: చూ, సరస్సు. 1; 3. కుదురు, అవాపము: చూ, పాడు. 1; 4. గుడ్డ: చూ, మట్టి; 5. మోసికొని యుండు అధారము. “అధారచక్రము.”

అధారకర్త. పా. సర్వలోకభాగము వహింపఁగల
కర్త.
అధారాధేయసంబంధము. అం. సంబంధములు తొ
మొదటిలో నొకటి: చూ, సంబంధములు.
అధారి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. కొరిందక: చూ,
ధార్య. (రూ-అధారిక.)
అధారిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1.--వై.--;
2: చూ, అధారువు.
అధార్మికుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ధర్మ
బుద్ధి లేనివాడు; రూ-అధార్మికుడు.
అధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1.=అద, వంత, మనోన్య
ధ: చూ, దుఃఖము; 2. అగావు: చూ, తాక
ట్టు; 3. కలుగుననెడి అశ: చూ, వాంఛ;
4. వ్యసనము, సేగి: చూ, దుఃఖము; 5. ఇల్లు
ఉనికిపట్టు: చూ, గృహము. 1.
అధిక్రము. సం. వి. అ. న. గొప్పనము, అతీత
యు: చూ, హెచ్చు. 2.
అధిదైవికము. సం. విణ. తాపత్రయములలో నొ
కటి: చూ, తాపత్రయములు.
అధిపత్యము. సం. వి. అ. న. దొరత్వము: చూ,
ప్రభుత్వము.
అధిభౌతికము. సం. విణ. (అ. ఈ. అ.) భూత
మువలన గలిగినది. (భూతము=పృథివ్యాది.)
తాపత్రయములలో నొకటి: చూ, తాపత్ర
యములు.
అధిమన్యము. సం. వి. అ. న. జ్వరమువలన గలి
గిన వేడిమి: చూ, జ్వరాగ్ని.
అధివేదనికము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) అధివేదన
నిమిత్తమైనది. శ్రీధనము. (అధినివేదనము=
భార్యయుండగ మఱియై యెట్లయ్యాడు.)
అధీగవము. సం. వి. అ. పుం. సా మ భే ద ము
చతురుపాయములలో నొకటి: చూ, ఉపా
యములు.

అధీగవుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. తల్లితోడఁ
బుట్టినవాడు: చూ, మేనమామ; 2. మునిభే
దము: చూ, ముని. 1.
అధీతము. సం. వి. అ. న. 1 చక్కఁగా అధ్యయ
నము చేయఁబడ్డది; 2. కొంచెము అధ్యయనము
చేయఁబడ్డది.
అధీశ్వము. సం. వి. అ. న. అధీశ్వము: చూ,
అగపాటు. 2.
అధుతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) కదలింపఁబడి
నది: చూ, ప్రేంభితము.
అధునికము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. సద్యః
కాలసంబంధమయినది: చూ, ఇప్పటిది; 2. న
వీనము, కొత్త: చూ, నూతనము.
అధునికుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) కొత్త
వాడు: చూ, నూతనుడు.
అధూతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. కదలిం
పఁబడినది: చూ, ప్రేంభితము; అం. 2. శిరః
క్రియలు పదునేడింటిలో నొకటి: చూ, శిరః
క్రియలు.
అధృతము. సం. వి. అ. న. అంతట లేక కొంచె
ము ధరింపఁబడ్డది.
అధేయవర్ణయము. సం. వి. అ. పుం. అలంకార
విశేషము: చూ, సేతువు. 2.
అధేయము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఉంచవద్దది.
అధోరణుడు. సం. వి. అ. పుం. ఆరోహుడు,
మావటివాడు: చూ, హస్త్యారోహుడు.
అధోరూపిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. అధోరూప
మయిన యభిప్రాయము యొక్క ప్రసిద్ధి;
2. అధోరూపమయిన పనియొక్క ప్రసిద్ధి.
అధౌతము. సం. వి. అ. న. చక్కఁగా ఉతకఁ
బడినది.
అధౌతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. చేప్పుడు
చెయ్యఁబడ్డది; 2. కాల్పఁబడినది; 3. గాలి:

చూ, వాయువు; 4. వాతకోగము: చూ, శో
గము. 1; 5. దధి: చూ, పెరుగు. 1.

అధ్యాత్మికము. సం. విణ. (అ. ఈ. అ.) అగ్ని
వలన గలిగినది.

అధ్యానము. సం. వి. అ. స. 1. చింత, తలపు:
చూ, స్మృతి. 1; 2. ఇష్టానిష్టములగు పనులను
గుఱించి యాలోచించుట; అం. 3. సంచారి
భావములు ముప్పగియఁజింటిలో నొకటి:
చూ, సంచారిభావములు

అన. వై. వి. 1. = అజ్ఞ, ఉత్తరపు: చూ, నెలపు;
అన్యతే. 2. కీర్తిస్తుతకనూచన. (అన=హంసాణ
క: 1984, పు=ఫసరి 1844, శాలివాహన
కళాబ్దా: 1888, కల్యాద్యబ్దా: 5085; ఇవి
సమానములు.)

అనంగుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కుశేరుడు:
చూ, శ్రీదుఁడు; 2. ముక్కుంటి: చూ, శివుఁ
డు; విణ. 3. స్వారస్యము నెఱుంగువాఁడు,
వ్యవహారజ్ఞాన మామూలాగ్రిము గ్రహించిన
వాఁడు.

అనంద. సం. వి. అ. పుం. పృథివీది అణువది
సంవత్సరములలో నొకటి: చూ, సంవత్సరము
లు. (రూ=అనందము.)

అనందకాననము. సం. వి. అ. న. కాశి, బహు
రస్, వారణాసి: చూ, దేశము.

అనందభువు. సం. వి. ఉ. పుం. సంతోసము:
చూ, సంతోషము.

అనందనము. సం. వి. అ. న. 1. — మై; 2.
చుట్టములు మొదలగుచారిశాలింగవాదులచే
సంతోషపఱచుట: చూ, సభాజనము.

అనందని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. బ్రహ్మపట్టణము:
చూ, దేశము.

అనందపటుము. సం. వి. అ. న. పెండ్లిలో వధూ
వరుల కిచ్చెడు వస్త్రము, సవోధావస్త్రము.

“సవోధావస్త్ర మానందపట మిచ్చంతి నూర
యః.” హారావళి: చూ, వస్త్రము.

అనందభైరవి. పా. నాథి, ఇంగిలీకము, మిరియాలు,
పిప్పళ్ళు, వెలిగారము ఈవస్తువులను బాగుగ
శుద్ధిచేసి సమభాగములు తీసికొని కల్పానవైచి
నిమ్యపండ్లరసమున మర్చించి గుంజాప్రమాణ
ముగ మార్చిలు చేసి నీడను ఎండించి ఒకమా
త్రీ యిచ్చిన సమస్తకోగములు పోవును. ఇ
చ్ఛాపధ్యము. మఱియొకవిధము— ఇంగిలీక
ము తు 1, నాథి తు 2, పిప్పళ్ళు తు 1, మిరి
యాలు తు 1, శొంతి తు 1, ఈవస్తువులు క
ల్పాన వైచి నిమ్యపండ్లపులుసున మూఁడుదిన
ములు విడవకుండ మర్చనచేసి కుప్పెలు కట్టి
కాయకూరిగిన గాఢసీపాలలో భద్రపఱచి
వాడుకొనెడి. అక్షరము, అగ్నిమాంద్యము,
జ్వరములు మొఱ వారించును

అనందమయికోశము అం కోశములయిందింటిలో
నొకటి: చూ, కోశములు.

అనందము. సం. వి. అ. పుం. 1. సంతోసము:
చూ, సంతోషము; 2. అకసము: చూ, విష్ణు;
3. వర్షించెడు నూర్యకోరణము; 4. పృథివీది
అణువది వత్సరములలో నొకటి: చూ, రూ=
అనంద; 5. సహ్యాశుల సంప్రదాయమును దె
లిపెడి గుఱుతు: చూ, అక్షణము. 1; అం.
6. మానసిక పూజాకుసుమములు పడుకాఱిం
టిలో నొకటి: చూ, మానసిక పూజాకుసుమ
ములు.

అనందాత్మ. సం. వి. వ. పుం. నలువ: చూ,
బ్రహ్మ. 1.

అనందాలయము. సం. వి. అ. పుం. చండుగ్గిన
యొక్క లోకము: చూ, దేశము.

అనందించు. సం. అ. క్రి. సంతోసించు: చూ,
సంతోషించు.

ఆనందగజపతి. పా. 1757-వ సంవత్సరమున బొమ్మిలియుద్ధములో వీరస్వర్గము గాంచిన విజయరామగజపతిమహారాజుగారికి పితరుడు. ఈ రోడు బాలుడై యున్న కాలమున యీతని జ్యేష్ఠసోదరుడును, ఉపాధ్యక్షుడయిన కృంగార రస ప్రబంధకర్తయునగు శ్రీమృగపాటి వేంకటపతిమహారాజుగారి రాజ్యభారమును వహించి తమ్మునికిగా బరిపాలన మొనర్చెను; కలింగ దేశచరిత్ర. 188 పుట.

ఆనందతీర్థులు. పా పురుషోత్తమమహాతీర్థులతిష్యలగు నీయానందతీర్థులు భగవత్ పాదాచ్ఛాదమును బొందమునొంది ద్వైతమతసిద్ధాంతప్రకారము వ్యాసనూత్రిములకు భాష్యమును వ్రాసిరి. వీరి శిష్యులు సరహతీర్థులు కలింగ దేశమున మండలిక పదవియందుండి కబరులు శ్రీ కూర్మముపై దండెత్తివచ్చినపుడు దానిని సరక్షించిరి కలింగ దేశచరిత్ర. 624. పుట.

ఆనందితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. సం తోషము నొందినది; 2. సంతోష పెట్టబడినది.

ఆనందుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) సంతోషముగల మనస్సుకలవాడు; చూ, మృదుడు. ఆనందోబ్రహ్మ. పా. ఆనందమయమగుబ్రహ్మ, అంతయు ఆనందమయము.

ఆనకట్ట. డి. వి. ఏటియడ్డకట్ట; చూ, నేరువు. 1. ఆనకడుండుభి. సం. వి. ఇ. పుం. శ్రీకృష్ణుని తండ్రి; చూ, వసుదేవుడు.

ఆనకము. సం. వి. అ. పుం. 1. కంకాయనంటి మృదంగము, అంకీయము: చూ, వీణ; 2. భేరియను వాద్యవిశేషము: చూ, వీణ; 3. మృదంగాది భవని విశేషము: చూ, స్వరము. 2; 4. ఉడిమిడి మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 5. ఆడుగుటి: చూ, భగము. 12.

ఆనకము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. వంగినది; చూ, భుక్తుము 1; 2. చిరు కొంచెముకొండకి వంగినది.

ఆనతి. వై. వి. అజప్తి. అజ్ఞ: చూ, సెలవు. ఆనతిచ్చు. ద్వ. స. కి. (ఆనతి + ఇచ్చు.) అజ్ఞాపించు. “వంశ మెల్ల బూతమ్మగు నీదు చర్యనని ధారపడతియి యానతిచ్చు.” కళా. 4. అ. 125: చూ, సెలవిచ్చు. (యా-ఆనతి యిచ్చు—“మోక్షము తెరువానతియీజే.” భార. కాం. 4, అ.)

ఆనద్ధము. సం. వి. అ. న. మృదంగాది చర్యవాద్యము: చూ, వీణ. 2; విణ. 2. కట్టబడినది: చూ, సంచానితము. 1.

ఆనద్ధవాద్యములు. అం. ఝల్లరి, మురజము, భేరి, పటహము, కరడ, కుడుక్క, హుడుక్క, ఢక్క, డమరుకము, సిస్సాణము, సోల్లక, బాణము, కుంబురి, దుండుభి, మద్దువు, దిండిమము, ఝగరము, వణవము. (18.)

ఆననము. సం. వి. అ. న. 1. ముఖము: చూ, వదనము. 2; 2. నోరు: చూ, వదనము. 1.

ఆననబెట్టు. ద్వ. స. కి. అజ్ఞానము.

ఆనప. డి. వి. అలాబువు #: చూ, సోట. (యా-ఆనబ.)

ఆనపకాయ. ద్వ. వి. 1. నాగస్వరపుకాయ: చూ, సోట; 2. కాకములలో నొకటి, కూర ఆనబ: చూ, సోట; పా. 3. వీణకు వైభాగమున నమర్పబడుకాయ; 4. వైభాగమున నమర్పబడుకాయ. (బూడిదెగుమ్మడి, గుమ్మడి మున్నగు వానివంటిది.) (ఆనబకాయ.)

ఆనమితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) పంపబడినది.

ఆనము. సం. వి. అ. పుం. డొకిరి తెలికిబుచ్చుట, ఉచ్చాసము: చూ, క్వాసము.

8. ధరించు, తొలుచు : చూ, వహించు;
అ. కృ. 9. అనికయగు. “ఇంపు సాంపాఢగ
వానియాని” భార. అర. 6, అ : చూ,
వహించు.

అనుకట్టు. దే. వి. ధానుకొనెడు కట్టు : చూ, పట్టు
గొచ్చు.

అనుకూల్యము. మి అ కృ. అనుకూలపడు :
చూ, పొత్తుపడు.

అనుకూల్యము. సం. వి. అ. న. ? ద్విక : చూ,
స్నేహము. 1

అనుకొను. దే. అ. కృ. సం. కృ. అనికయగు :
చూ, వహించు

అనుగ. దే. వి. అనుగ : చూ, సాట

అనుగము. దే. వి. రూ—వై—

అనుగు. దే. వి.—వై—

అనుగుణ్యము. సం. క. అ. న. అనుగుణభార
ము, ఒద్దిక : చూ, స్నేహము. 1.

అనుదుల్లి. దే. వి. ఒలుగుదిండు : చూ, లోడు.

అనుపూర్వ. సం. విణ. న, ఈ. శ్రీ. 1. అను
కృమణు, వరుసకృమణు, ఒకటి వెంబడి యొ
కటి : చూ, విధము. 1; 2 అనుకృమణిక :
చూ, పరిపాటి

అనుపూర్వము. సం. వి. అ. న. —వై—

అనువు. దే. వి. బలము : చూ, శక్తి. 1.

అనువంగిక. పా. ఒకదానితోపాటుగా నుండుట.

అనువంగికపాత్యము. పా. అనుబంధిక పా
త్యము

అన. దే. వి : చూ, రూ—అనియ.

అనేత. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ.) 1: చూ,
పొందించువాడు; 2: చూ, తెచ్చువాడు.

అనేతవ్యము. సం. వి. అ. న. 1. అనయము :
చూ, తెచ్చుట; విణ. 2 పొందింపదగినది:

అనేతయ్య; 8 రేదగినది: అనేతయ్య, అహ
ర్వము.

అనేయము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1: చూ,

అనేతవ్యము. 2; 2: చూ, అనేతవ్యము. 3

అన్యయితుడు. సం. వి. అ. పుం. కాంతితు:
డు: చూ, కాంతుడు.

అన్యీక్ష. సం. వి. ఈ. శ్రీ. దండవీతి, దండన
కాశ్రము; (ఇందు విజ్ఞానము తెలుపబడెను
అనగా నయనములు తెలుపబడెను.)
చూ, విద్విలు.

అపరివశము. సం. వి. అ. పుం. వెద్ద గోకు
మార్గము #: చూ, కాకోటము.

అపకవ్యము. సం. వి. అ. న. గుగ్గిళ్ళు: చూ, పి. లి.

అపగ. సం. వి. అ. శ్రీ. ఏలు: చూ, నది.

అపణము. సం. వి. అ. పుం. నివద్ద, అరాడి:
చూ, దుకాణము.

అపణికుడు. సం. వి. అ. పుం. వణిగ్యాపాల
ము చేయువాడు: చూ, వణిపాడు.

అపత్కాలమునరక్షించువాడు. అం. పితలు అ
యిదుగురిలో నొకడు: చూ, పితలు.

అపత్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. అపద, ముప్పు:
చూ, విపత్తి; 2. పొందించుట: చూ, పొం
దింపు.

అపత్తాపైపుడు. సం. వి. అ. పుం. అపదభౌది
నవాడు: చూ, కడగడ్డమారి.

అపద. సం. వి. ద్. శ్రీ. ఇదుమ, ముప్పు:
చూ, విపత్తి.

అపదకుబ్రితికృయ. సం. విణ. అంగపంచకము
లో నొకటి: చూ, అంగపంచకము.

అపద్ధతము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అపదభౌం
దినది: అభివృద్ధి: చూ.

అపన్న గాగ్రముడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గా
గ్రము: బొందినవాడు.

అపన్నము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఇదుగుల
ది; 2. పొందబడినది: చూ, పొచ్చుము. 1.

ఆపన్నశక్య. సం. వి. అ. శ్రీ. రూ. ఆపన్నప
శ్చ. గర్భిణి: చూ, చూలు.

ఆపన్నడు. సం. వి. అ. పుం, విణ. ఆపద
బొందినవాడు: చూ, కడగండమారి.

ఆపమిశ్యకము. సం. వి. అ. స. ఒకవస్తువునొచ్చి
మారుగాపుచ్చుకొన్న మఱియొక వస్తువు, మా
రకము: చూ, వినియము.

ఆపము. సం. వి. అ. స. జలసమాహము, నీరుకు
ప్య: చూ, నీరు. 1.

ఆపశేషము. అం. 1. వ్యాపారక్రియ; 2 కేత్ర
చికిత్స.

ఆపవనము. సం. వి. అ. స. కాగు: చూ, పా
త్రము. 6.

ఆపవారుకము. సం. వి. అ. పుం. శిల, తాయి:
చూ, రాయి.

ఆపసోపాలుపడు. ద్య. అ. క్రి. ఉచ్చరస్సునను
“వీడు అలసి ఆపసోపాలుపడుచున్నాడు.”
తాపమునం దగు ధ్వన్యనుకరణక్రియ: చూ,
హూహూ.

ఆపస్తంభశృతి. అం. మూలస్మృతులు పడునె
నిమిదింటిలో నొకటి: చూ, స్మృతులు.

ఆపస్సు. సం. వి. ప. స. నీరుకుప్ప: చూ,
నీరు. 1.

ఆపాటుచ. దే అన్య ఉన్నట్టుండి: చూ, డ
బ్బాటు.

ఆపాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. పడుట: చూ,
పరనము; 2. అవలీల, తేలిక: చూ, లాఘవ
ము; 3. తత్కాలము, అతాత్తు: చూ, డ
బ్బాటు.

ఆసాతలిక. పా. కైతాళియజాతివృక్షములలో నొ
కటి. ఇందు మొదటిపాదమున నాణులఘువు
లును నొక భగణ, గగములును, కడమపాదము
నందు నెనిమిది లఘువులు నొక భగణము,
గగము గలిగి, మొదటిపాదమున మొదటిపాదము

కడమ పాదమున తొమ్మిదింటి యతిగల
వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

ఆపాదకము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) కలిగించు
నది: చూ, ఉపపాదకము.

ఆపాదనము. సం. పి. అ. స. కలిగించుట: చూ,
ఉపపాదనము.

ఆపాదించు. సం. స. క్రి. స్పష్టిచేయు: చూ,
స్పృశించు.

ఆపాదితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) కలిగింపఁ
బడినది: చూ, ఉత్పాదితము.

ఆపాదిల్లు. సం. అ. క్రి. జన్మించు: చూ, పుట్టు. 2.
(వే. ఆపాదించు.)

ఆపానము. సం. వి. అ. స. 1. అనేకులు గుంపుఁ
గూడి వ్యాపారముచేయుచోటు; 2. అనేకు
లు కల్లు త్రాగిడిచోటు: చూ, పాగోస్థిక.

ఆపితిము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పొందఁబడి
నది: చూ, పాప్తము. 1.

ఆపీడము. సం. వి. అ. పుం. 1. అనుముడు: చూ,
పీడనము; 2. శిశోభూషణము, సిగ నిడిన
పూలదండ: చూ, భూషణము. 2; 3. గోడ
బయటికి వచ్చిన గృహవారపుశేషము.

ఆపీడితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) నలపఁ
బడినది.

ఆపీతము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. త్రాగిఁ
బడినది; 2. అత్యల్పము, మిక్కిలి కొంచెము:
చూ, స్వల్పము; 3. భేదము: చూ, వేణుపా
టు. 1; 4. పీతవర్ణమైనది: చూ, వర్ణము. 6.

ఆపీనము. సం. వి. అ. స. పాలచేత నిండియుండు
నది, ఉభయము: చూ, పాదుగు.

ఆపు. దే. స. క్రి. ఆపుచేయు: చూ, ఉత్తం
భించు.

ఆపుచేయు. దే. స. క్రి. —వై—

ఆపుడు. సం. వి. అ. పుం. అప్తవస్తువులలో నొ
కడు: చూ, వస్తువులు.

ఆపూతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. అంతికు పరిశుద్ధమైనది; 2. కొంచెము పరిశుద్ధమైనది.
ఆపూపికము. సం. వి. ఆ. న. రూ-ఆపూపము, అ ప్పచ్చి: చూ, భిక్ష్యము.
ఆపూపికుడు. సం. విణ (అ. ఆ. అ.) పిండివంటలు చేయువాడు లేక అయ్యువాడు: చూ, భిక్ష్యంకారుడు.
ఆపూప్యము. సం. వి. ఆ. న. అన్నము' చూ, సాదము. 1.
ఆప్పక్రము సం. వి. ఆ. న. అంతకు కలిసినది
ఆప్పచ్చనము. సం. వి. ఆ. న. చుట్టములులాగున గువారిని ఆలింగి వాడులచేత సంతోషపఱచుట; యాత్రాదులయందు బంధువులు లోనిగువారి యాజ్ఞ బడయుట. (అని కొందఱు), అందఱము: చూ, సభాజనము.
ఆసె ద్వ. స. వీ. (ఆ + ఆప) రూ-ఆమె:చూ, ఆకె.
ఆపేళలము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. అంతికు మృదువైనది; 2. కొంచెము మృదువైనది.
ఆపోసనము. వై. వి.=ఆపోశనమ్. రూ-ఆపోసనము-ఆపోసానము: చూ, శుద్ధాచమనము.
ఆపోశ. జే. వి. తనివి: చూ, తృప్తి.
ఆపోశ్లీ బములు. పా. జన్మలగ్నమునకు 8-8-12 రాసులు.
ఆపోగండడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పొట్టివాడు: చూ, వామనుడు 2; 2. పాలపానుడు: చూ, శిశువు; విణ. 3. భయశీలుడు: చూ, మోపరి; 4. వశులు గలవాడు: చూ, రూ-ఆపోగండడు; 5. చొట్టపోయిన శరీరముగల వాడు: చూ, రేవశాలనివాడు.
ఆపోవు. జే. ఆ. కి. (అదట + పోవు) అదట పోవు: చూ, తృప్తిపడు.
ఆపోవుట. జే. వి. తనివి: చూ, తృప్తి.

ఆపోవువాడు. జే. వి. తృప్తిపడువాడు, అన్యాయు: చూ, నివీయువాడు.
ఆపోశనము. సం. వి. ఆ. న.=ఆపోసనము: చూ, శుద్ధాచమనము.
ఆపోశనించు. సం. న. కి. ఆపోశనము చేయు: చూ, వారుచు.
ఆపోసనము. వై. వి.=ఆపోశనమ్. ఆచమనము, రూ-ఆపోసనము, అపోసానము: చూ, శుద్ధాచమనము.
ఆపోసము. వై. వి.=వై.—
ఆప్తము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. పొందబడినది: చూ, ప్రాప్తము. 1; 2. ఆప్తమైనది; 3. సత్యమైనది: చూ, సత్యము. 5.
ఆప్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. కలిమి: చూ, సంపత్తి. 1; 2. చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1.
ఆప్తుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. చెలికాడు: చూ, స్నేహితుడు. 1; 2. అయ్యవారు, ప విశ్రమయినవాడు, అవలుడు: చూ, మహానీయుడు.
ఆప్యము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. నీటికుప్ప: చూ, నీరు. 1; 2. నీరు బుట్టిన సమస్త వస్తువులు; 3. చెంగల్వకోట్టా: చూ, పారిభాష్యము; 4. ఔద్రము, లేనె: చూ, చుధువు. 5.
ఆప్యాయనము. సం. వి. ఆ. న. 1. తనివి: చూ, తృప్తి. 2. సంతోషము: చూ, సంతోషము; 3. బంధువులు చేరుట: ఆప్యాయము
ఆప్యాయము. సం. వి. ఆ. న. బంధువులు చేరుట: ఆప్యాయనము
ఆప్యాయనము. సం. వి. ఆ. న. మంచీపుడోలి: చూ, పాలకి.
ఆప్యాయిత. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ.) ఆపోవువాడు: చూ, తనియువాడు.
ఆప్యాయుకుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) తృప్తి పడినవాడు: చూ, తనిసినవాడు.

అపరిచితము. దే. వి. చూ, అపరిచితము.

అపరిచితము. సం. వి. అ. న. 2. హానినములకు
చచ్చిన చుట్టమును జూచుచు వలె: 1. లిగిన ము
ఖానుభవము. (రూ-అపరిచితము.)

అపరిచితము. సం. వి. అ. (అ. ఆ. అ.) వాదా
గము కిట్టయుండు చీర: చూ, వస్త్రము.

అపరిచితము. సం. వి. అ. పుం. అభివచనము, మును
క: చూ, స్వామి 1 (రూ-అపరిచితము.)

అపరిచితము. సం. వి. అ. పుం స్వామివారిము
అపరిచితము. సం. వి. అ. (అ. ఆ. అ.) 1 వేదము

గదినిప వెనుక వేగి కయోక్రమమును వందకరణ
యొక్కటై తీగన్నా: తీగ: ముండు గ్రామ్య
చారి: చూ, స్వామివారి: 2. స్వామి చేసి
వారి: చూ, స్వామివారి.

అపరిచితము. సం. వి. అ. పుం ఫలముకలిగ
కలుగు పనిచేయువారి:.

అపరిచితము. అం. కచ్చేరి, ఉద్యోగశాల.

అపరిచితము సం. వి. అ. న. 1 కొంచెము వికసించి
చి: 2 అంతట వికసించి.

అపరిచితము. అం. ఖండము లయిదింటిలో నొకటి:
చూ, ఖండములు.

అపరిచితము. దే. వి. 1. కనీశ, కంటి: ల్లగుడు. “వాని
యాబ లెనెను”: చూ, విడలము. 2.
2. కనీశ, కంటి: ల్లగుడులోని పరిఫలము:
చూ, తారకము. 1.

అపరిచితము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, గడ్డికట్టు
ట; 2. దృఢముగా కట్టుట; 3. శాంతి: క
డి: గట్టుకు పోవు: చూ, వల్లె. 2; 4. ప
కుబంధ రక్షణ: చూ, వల్లె. 3; 5. చెలిమి:
చూ, స్నేహము. 1; 6. అధిరణము, తొడ
పు: చూ, భూమిము. 2.

అపరిచితము. సం. వి. అ. పుం. అలంకారము, తొ
డపు: చూ, భూమిము. 2.

అపరిచితము. దే. వి. 2. సున్నపదీములు రూ-అపరిచితము:
చూ, సున్నపము.

అపరిచితము. పా. జనసంకీర్ణము.

అపరిచితము. సం. వి. అ. (అ. ఆ. అ.) అం. లామపు: చూ,
దుభము.

అపరిచితము. పా. చిన్నిలు మొదలు కెద్దిల
కలుగు. (అందలు.)

అపరిచితము. పా. —మై—

అపరిచితము. దే. స. (అ + కిడ్డ) తిన్నెరి, రూ-అపరిచితము:
చూ, అక్క.

అపరిచితము. దే. స. —మై—

అపరిచితము. అం. రూ- అపరిచితము. (ఎక్కువ.)

అపరిచితము వై వి = అభిక్త “వీని కాయాతి య
పరు వేయదురు”: చూ, వెనుతింటి.

అపరిచితము. అం. వి. అ. తిండిపోగు: చూ,
భిక్షుకుడు.

అపరిచితము అభ్యుదే గోమము “నీవు చెప్పిన కేసరి
చో అబూరు దక్కుదు.” (వా): చూ,
మర్యాది. (అబూరు అబూరు. వా.)

అపరిచితము. అం. రూ-అపరిచితము

అపరిచితము సం. వి. అ. న. గడ్డినము. మృతినొందిన
వారికి పృతి కల్పించున: కేసరి కర్మము:
చూ, సాంకర్మికము.

అపరిచితము. సం. వి. అ. (అ. ఆ. అ.) కాంతి: చూ, వెలుగుడు 1.

అపరిచితము. సం. వి. అ. న. 1. తొడపు: చూ,
భూమిము. 2; అం. 2. అలంకారము లయి
దింటిలో నొకటి: చూ, భూమిము. 2.
(చూ, అమరేపము.)

అపరిచితము. సం. వి. అ. న. 1 కేక్కుగా
మాటలాడుట: చూ, సంభాషణము; 2. బం
ధునికులతో మాటలాడుట.

అపరిచితము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రకాశము: చూ,
వెలుగు. 2; 2. కాంతి: చూ, వెలుగుడు 1;
3. పృతిఫలము, మామరూపము తో: చూ,
చూ, పృతిఫలము. 1.

అభాస్యము సా. అఱుచునానగు భాస్యరదేవ' అభ్యుము. సం. విణ. (అ. అ. అ) కొంచెము
తలు.

అభిజాత్యము. సం. వి. అ. స. అభిజాతభావము. వంశిరైదది; అం. 2. వక్షాశ్రియలుదింటిలో

అభినివేశము అం. మాంసికపూజాకుసుమములు అభూషితము. సం. విణ. (అ. అ. అ) అంతట
పదునాటింటిలో నొకటి: చూ, మాంసికపూ లేక కొంచెము భూషింపబడినది.

అభిముఖ్యము. సం. వి. అ. స. అభిముఖభావము. అభోము. సం. వి. అ. పుం. 1. వస్తువులయొ
అభిముఖముగా నుండుట. క్క. గాని గుణాలయొక్క. గాని నిండు

అభిషువు. సం. వి. అ. పుం. రూ-అభిషువు. కిగ మూ, పరిపూర్ణత; 2 పృథుత్వి
ణము: చూ, మయూఖము. 1. ము, పూనిక: చూ, యత్నము; 3. వరుణాని

అభిగపల్లి సం. వి. ఈ శ్రీ. గొల్లపల్లె: చూ, అమ్. సం. అవ్య. బిడుచు చెప్పి: గాని -ంగీర్తం
దేశము. చుట: అమ్.

అభిగము సం. వి. అ. పుం. 2. కానొక దేశము. అమ్. సం. అవ్య. 1 — పై:—; 2. అతగా,
చూ, దేశము. కాగా; 3. తెలిసి అవుననుట.

అభిరి సం. వి. ఈ శ్రీ 1 గొల్లని చూ, మ ఆచందము సం. వి. అ. పుం = ఆముదము. ఏ.ం
హాకూది; 2 గొల్లవారిభాగ్య: చూ, మహా డము * (కన్న-హుళిగిడ.) చూ, శృదం
కూది; అం. 3 పంచమజభిషలుపదింటిలో బిము (నూ-అచందము)

అభిరిక. అం మాతవక్షాశ్రియభావలు పగుమూడిల ఆచందితము. సం. విణ. శృంగారింపబడినది, అ
టిలో నొకటి: చూ, భావ. 1 లంకృశ్రియైదది.

అభిరుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గొల్లవాడు: ఆచంత్రాణము సం. వి. అ. స. 1. = ఆచుతి. ఆ
చూ, మహాకూర్పుడు; 2 నాపిరుడు, 2. మ హ్యము, హింపు: చూ, సంతోషము; 2. మ
డవాడు: చూ, సంగు ట్టములు మొదలగువాని అరింగ వాడులచే

అభిలము సం. వి. అ. స. 1. కష్టము, బాధ: సంతోషము: చూ, సభాజనము; 3. రూ
చూ, దుఃఖము; 2. భయానకరసము, సమరస త్రాగులకుండు బంధువులులోగువారి కును
ములలో నొకటి: చూ, రసములు; విణ. 3. భ జనబడముట: చూ, పిడ్డోలు. 1.

అభిలుడు. సం. వి. అ. పుం. నీటి తేలు: చూ, ఆచంత్రాణము. సం. స. క్రి. ఆహ్వనించు: చూ,
మరుణుడు. 1. పిలుచు.

అభిషువు సం. వి. ఈ. పుం. 1 కిరణము, కరు ఆచంత్రాణము. సం. వి. ఇ. శ్రీ. అపక్వమైన మాం
కు: వెలుకురు 1; 2 త్రాకు: చూ, పా సాదుల గంధములది, ఉడకని మత్స్య మాం
కము 1. సాండుల కంపులవస్తువు: చూ, విస్మయము.

అభుక్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. = చూ, అబూతి. అమడ. దే. వి. వాలుగుకోసుల దూరము: చూ,
యోజనము.

ఆమతి వై. వి. = ఆమంత్రణమ్. ఆహ్వానము: చూ, సంబోధనము.

ఆమతింఁచు. వై. స. క్రి. 1. ఆహ్వానించు,

“ఈ రాజులఁబిల్వఁ బంపుము ధరాసురసంఘము నామతింపుము.” భా. అర. 6. ఆఁచూ, పిలుచు; 2 కైసేయు. “గీ ఓలిచగువోట్ల వారిఁగూర్చుండఁబెట్టి, తచ్చులమ్ములు నుంచి గండములు జెంక, పొక్కిలియుఁ గప్పురము గండపొడి మొదలగు, నుంచినరకులచే నామతించియంత ” అచ్చ. బాల, కాం. 186. చూ, పూజించు.

ఆమతింపు. వై. వి. = ఆమంత్రణమ్ ఆహ్వానము, పిలుపు. చూ, సంబోధనము.

ఆమతిలు. వై. అ. క్రి. ఒన్నించు చూ, పుట్టు 2. “ఇంపామతిలంగనిల్ప ” య. 1, అ. — (రూ-ఆమతిలు.)

ఆమతిల్లు. వై. అ. క్రి. రూ-—వై-—

ఆమద్రోవ్యములు. పా. పొత్తరయందుండు విద్యము, కూరలు, తాంబూలము, దక్షిణ మొదలగు వస్తువునముదాయము. (పొత్తర.)

ఆమఁద్యము. సం. వి. అ. స. 1. రూ-ఆమానశ్యము, ప్రసవవేదన: చూ, విడ్డవట్టు; 2. వంత: చూ, దుఃఖము.

ఆమని. వై. వి. 1. వసంతముకువు = వైశ్రావతి మాసములూ, నవకార, పూచదటి, పుష్కరయము. ఒకఁబుకువు: చూ, మాసద్వయము; 2. గీష్మఁబుకువు = క్షిప్ర-ఆషాఢమాసములు, వెట్టకార, ఒకఁబుకువు: చూ, మాసద్వయము; 3. ఉత్తరము: చూ, పండు. 2; 4. పండ్లఁబుకువు: చూ, ఫలసమృద్ధి; 5. మిక్కిలి సంపద: చూ, సమృద్ధి; 6. పండితపంతు యొద్దిచేయు వెడి తావు, కళ్ళము: చూ, ఖలము. 4.

ఆమపూర్వము. సం. వి. అ. స. అనుక్రమము, వరుస: చూ, విధము. 1.

ఆమబంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రోత్సాహము: బంధు; 2. ఆశీర్వాదములఁబుట్టిన శోగము: చూ, శోగము. 1.

ఆమబంధుడు. సం. వి. అ. పుం. కొడుకు: చూ, పుత్రుడు. 1.

ఆమము. సం. వి. అ. పుం. 1. తెగులు: చూ, శోగము. 1; 2. ఆమశోగము: చూ, శోగము. 1; విణ. 3. ఉడకనిది: చూ, కషణము. 1; వై. వి. (1) = ఆమాప. రూ-ఆవము. వచ్చురివాని ఆమము, కుండలుకాల్పు చోటు: చూ, కాపు.

ఆమయము. సం. వి. అ. పుం. తెగులు: చూ, శోగము. 1.

ఆమయాంశము. పా. వ్యవ్యంశములలో ముప్పది యొకది: చూ, వ్యవ్యంశములు.

ఆమయాపి. సం. విణ. (న. ఈ. న.) తెత్తులు గొంటు: చూ, వ్యాధికుడు.

ఆమరము. సం. వి. అ. స. 1. కురువేరు #: చూ, ప్రోత్సాహము; 2. అమరావతి, ఇందుని పట్టణము: చూ, దేశము.

ఆమరీ. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఆమరియను అడుది: చూ, శ్రీ.

ఆమర్షము. సం. వి. అ. పుం. శోపము: చూ, శోపము.

ఆమలకము. సం. వి. అ. స. 1: చూ, ఉసిరికాయ ఆమలక; పుం. స. 2. ఆమలక, ఉసిరిక #: చూ, శ్రీఫలి. 1.

ఆమలము. సం. వి. అ. పుం. అశ్వత్థము #: చూ, రావి.

ఆమలకి. సం. వి. ఈ. శ్రీ: చూ, ఆమలకము. 1. 2; 3. నేలముసిరిక #: చూ, భూమ్యలకి.

ఆమలకీదశము. సం. వి. అ. స. అకుపతి #: చూ, శోమకము.

అమవడ. వై. వి. మజ్జిగపులునులోనగు వాని
యందు నావవేసిన వడ: చూ, భక్త్యము.
అమాశయము. అం జాతరికరసముతో అహగపదా
రములను జీర్ణింపజేయు మొదటితిత్తి, అన్న
కోశము, కోశములయిదింటిలో నొకటి: చూ,
కోశములు.

అమిక. వై. వి.=అహమహమిక. రూ-అము. నా
వరము: చూ, మదము. 1.

అమిగ. సం. వి. అ. శ్రీ. 1 కూకు: చూ,
పాలవిడుగుడు; 2. ఇవుగగావిన పాలు, కూ
ర్చిక, శాస్త్రు: చూ, పాలు. 1; 3. ఈనిన అ
యిశాముదినములలోని పాలు: చూ, పాలు. 1.

అమిత. వై. వి. = అమంత్రణమ్. ఆహ్వానము:
చూ, సంబోధనము.

అమితి. వై. వి.= అమంత్రణమ్ — వై.—

అమిదము. వై. వి. = అమండ. ఏగండజైలము.
రూ-అముదము. దివ్యచేమరు: చూ, నైలము.
(ఇది విరేచనకారి. వంటిబిడ్డలకు ఉద్ధగా ఆ
ముదము వాడెదరు. ఉద్ధాముదమునకు చిట్టి
అముదపు గింజిలు శ్రేష్ఠము.)

అమిషము. సం. వి. అ. పుం. స. 1. రూ-అమి
షము. పాలగు: చూ, మాంసము; 2. తనపని
చేక్కె బెట్టుకొనుటకై యొకనికి రహస్యము
గానిచ్చు ధనము: చూ, లంచము; 3. లాబ
ము, ఒడుపు: చూ, లాభము. 1; 4. సుకము,
సూత్రము: చూ, సంబోధనము; 5. రి. కరం
జము, కాగితము #: చూ, కాదప్పుము; విణ.
(అ. ఆ. అ.) 6. అనుభవంపదగిన వస్తువు;
7. పన్ను: చూ, పిస్తు. 1; 8. ఆస, కోరిక:
చూ, వాంఛ; విణ. 9. చేక్కెదనము మొదల
యినది.

అమిషాశి. సం. వి. ఇ. పుం. వ. విణ. మాంసము
ను దినువాడు: చూ, కొమ్మలుడు.

అమిషి. సం. వి. ఈ శ్రీ. 1. జటామాంసి #:
చూ, మాంసి. 1; 2. ఒకకోగము: చూ,
కోగము. 1.

అమూలము. సం. వి. అ. స. కొంచెము కిండ్లు
మూయుట.

అమూలలిము. సం. వి. అ. పుం. కొంచెము కిండ్లు
మూయబడ్డది.

అమూల్యము. సం. వి. అ. స. దేవదారు #:
చూ, నూక్కుచారువు.

అమూషము. సం. వి. అ. స. రూ- అమిషము
పాలగు: చూ, మాంసము.

అము. సం. వి. అ. స. 1.= అమిక. మత్తు: చూ,
మదము. 1; వై. వి. (1)= అహమ్. గర్వము:
చూ, హంకారము; (2)= అహమ్. మత్తు:
చూ, మదము. 1.

అముకవియు. దే. అ. కి (అలము + కవియు.)
కృమ్ము: చూ, వ్యాపించు.

అముకొను. దే. అ. కి. (అలము + కొను.)
—వై.—

అముక్తమాల్యద. పా. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు ర
చించిన యాముక్తమాల్యదను పెద్దనార్యుడు
రచించినట్లు వాద ప్రతివాదములు కలవు;
రాజరాజనరేంద్ర పట్టాభిషేక సంచిక. 177.
పుట.

అముక్తము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) కట్టబడి
నది (వస్త్రము): చూ, వస్త్రము; 2. తొడు
గబడినది (కవచము): చూ, పొందడము;
3. భోగించి విడిచినది.

అముఖము. సం. వి. అ. పుం. చెప్పుట: చూ,
ప్రస్తావము. 2.

అముత్రికము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) పరలోక
సంబంధమునది: అముష్మికము.

అముదపుకెట్టు. ద్వ. వి. (కన్న-చాయగిడ.) #:
చూ, వ్యధంబకము.

అమదపురింగిలకుద్ది. పా. అమదపురపప్పు నేపా
భములుకుద్దిచేసినట్లు చేయవచ్చును. లేదా కొ
బ్బరికాయనీళ్ళతోనుడకఁజెట్టిన కుద్దియగును.
అమదపురిండి. పా. చెలుకు, అల్లము, పసుపు,
మిర్చి, వంగ, అరటి, తమలపాకులు మొదల
గు సక్యములకుఁబయ్యెము. పకుతలయెగువు
కిలిపిచేసిన శ్రేష్ఠము.

అముగము. వై. వి. 1. = ఏగండము: చూ, వైల
ము; 2. అమదపురింగిలు: అమదములు, ఆ
ముదాలు.

అముదములు. వై. వి. 2. అమదపురింగిలు: చూ
అముదము. 2.

అముదాలు. వై. వి. 2. — వై.

అముదాలవలస. పా. దేశవర్తిని కోటుగల ముఁ
గాలకలయనుగావు మీగావుమునకు స
మీపముననుద్ది; కలింగ దేశ చరిత్ర. 190.
పుట.

అముష్మికము. సం. విణ. (అ. ఈ. అ.) పాలో
క సంబంధమైనది: చూ, అముత్రికము.

అముస్యాయానుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ప్ర
సిద్ధములైన తండ్రివలనఁ బుట్టినవాడు, అం
గములతో వేదముఁ జేయవుకొన్నవాడు:
చూ, సజ్జనుడు.

అమూలము. సం. క్రి. విణ. కడవెళ్ళ : చూ,
మూలపుట్టు.

అమూలగ్రము. సం. అవ్య. అడుగు మొదలు కొ
నవఱకు: చూ, సమూలము.

అమృదితము. సం. వి. అ. స. 1. చేక్కఁగా
తోక్కఁబడ్డది; 2. కొంచెము తోక్కఁబడ్డది
అమృష్టము. సం. వి. అ. స. 1. చేక్కఁగా తో
మఁబడినది; 2. కొంచెము తోమఁబడినది.

అమి. ద్వ. స. 5. (అ + అమి.) తత్పతి. రూ-
అమి: చూ, అమి.

అమెత. వై. వి. 1. = అమంత్రణమ్. అహ్వన
ము. రూ-అమెత: చూ, సంబోధనము; 2. ఉ
త్సవము: చూ, పండుగ. 2; 3. అతిథ్యము;
విందు, పగులను భోజనవాదికముచే ఆదరణచే
యుట. " వేటికు మెదలకొ మెలిలు వెట్టి." :
సం. 4, ఆ చూ, విందు. 2.

అమేరసింగి గావుము. కా. స్వేత కాధిపానవాసి
యు, పకిలకలింగాధిరాజైన ఇంద్రవర్మ దేవు
నిరాజ్యముగో నొక గావుము. ఈ గావుము
ను ఇంద్రవర్మదేవుడు తన యితోపుత్రాభివృ
ద్ధికి జాతుకగ్లప గోత్రీకుండగు వండస్వామి
యను బ్రాహ్మణునకు దానముచేసెను; 18.
ఇంద్రవర్మ దేవుని తామ్రశాసనముకిలింగ దేశ
చరిత్ర. 85. పుట.

అమోద. సం. వి. అ. శ్రీ. జయంతిక : చూ,
సోమద.

అమోదము. సం. వి. అ. పుం. 1. దూరముగా
వ్యాపించెడి పరిమళము: చూ, పరిమళము. 1;
2. వందనము, గంధము : చూ, సుగంధము;
3. సంతోషము: చూ, సంతోషము.

అమోది. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. కర్పూరాది వా
సన: చూ, ముఖవాసన; ఇ. పుం. 2. పదియే
డు వర్ణిరిముల యేమగు: చూ, నాన్ది.

అమోదించు. సం. అ. క్రి. సంతోషించు: చూ,
సంతోషించు.

అమృతము. సం. వి. అ. పుం. గుంపు : చూ,
సమూహము.

అమృతుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. శిక్షింపఁ
బడినవాడు: చూ, శిక్షితుడు; 2. పట్టణానం
పన్నుడు: చూ, సజ్జనుడు.

అమృణకము. సం. వి. అ. పుం. నల్లగోరంటుక:
చూ, గోరంటు.

అమ్మాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. తొలిదేయ
పు: చూ, వేదము; 2. గురుపరంపరాంతిమైన
యపదేశము, ఉపదేశము, మంచిమాట:చూ,
హితవచనము; 3. సద్గురు 'పరంపరాంతిమైన
హస్తాపదేశము : చూ, సంప్రదాయము;
4. అభ్యాసము: చూ, స్వభావము; 5. కుల
ము: చూ, వంశము; 6. చేదువుతు : చూ,
పరనము.

అమ్మాయి. సం. వి. అ. పుం. రూ-అమ్మాయి
చోతము, రసాలము #: చూ, మామిడి.

అమ్మవనానాయము పా. అ నేకవృక్షజాతులు
గల తోటలో గొన్ని మామిడిచెట్లున్నయె
డల దానిని మామిడితోటయను రీతి.

అమ్మనేకపితృతర్పణనాయము. సా. మామిడిచె
ట్టుమొదటనే పితృతర్పణముచేసినచో జిట్టకు
నీరుపోసినట్లును పితృతర్పణము చేసినట్లును
గూడనగు ననురీతి.

అమ్మారకము. సం. వి. అ. పుం.=అంబాళము
నల్లమామిడి #: చూ, మామిడి.

అమ్మీడించు సం. అ. క్రి. ద్వితీయము. "వ.
సంయమితశ్చ తిలకంబల వికస్వగస్వగంబుల
నామ్మీడించు వేదమంత్రపఠనంబుల నలన." సం.
5, అ.

అమ్మీడితము. సం. వి. అ. న. 1. రెండు మూడ
దుమాలులు చెప్పబడినమాట. సంతోషం
భ్రమములచేత రెండు మూడదుమాలులు పలు
కబడిన కల్పము. 2. వ్యాకరణమున--ద్వితీయ
ముయొక్క రూపము.

అమ్మకము. సం. వి. అ. పుం. చింతి #: చూ,
తింతికి.

అమ్మభాళము సం. విలా.(అ. అ. అ) దప్పభాళము:
చూ, పులుసు. 2.

అమ్మదళము. సం. వి. అ. పుం. చింత. * (కన్న-
హాని-): చూ, తింతికి.

అమ్మపంపర. సం. వి. అ. శ్రీ. పుల్లపంపర. ప.
స #: చూ, పంపరపన.

అమ్మపాటలము. సం. వి. అ. ప. అమ్మారకము,
అంబాళము, నల్లమామిడి #: చూ, మామిడి.
అమ్మమల్లికి. సం. వి. అ. శ్రీ. మన్యకాంతిభాగ్య
ము: చూ, భాగ్యము.

అమ్మము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-అమ్మము:చూ,
పుల్లన 1; విలా 2.---చె---; అ. న. 3. వి.
రదూర్భ: తింతికిఫలముల ముద్ద: చూ, నిం
గపండు; 4. రూ-అమ్మక, చాంతి #: చూ,
పులిచింత.

అమ్మలోకి. సం. వి. అ. శ్రీ. చాంతి #: చూ,
పులిచింత.

అమ్మవేతనము. సం. వి. అ. పుం. రూ-అమ్మవేత
నము. పుల్లపూర్ణి #: చూ, పూర్ణి.

అమ్మారకము. సం. వి. అ. పుం.=అంబాళము.
అమ్మారకము. కపితము, నల్లమామిడి #: చూ,
మామిడి.

అమ్మనము. సం. వి. అ. పుం. 1. పెద్దగోరంట#.
చూ, గోరంట; విలా. 2. అంతటాదాడిన.
3. కొంతెముతాదాడిన 4. విరగలయెడి
అమ్మి. సం. వి. ఈ శ్రీ. భ్రమణిక, పుల్లపప్పి
లి (కన్న-హానిపన-): చూ, బచ్చిలి.

అమ్మికి. సం. వి. అ. శ్రీ. రూ-అమ్మికి. చింత #:
చూ, తింతికి.

అయక. ద్వ. వి. (అ + అక.) తత్పతి. రూ-అ
యక: చూ, అక.

అయకట్టు హిం. (అయము + కట్టు.) 1. భవ
మువచ్చుబడియొక్క నిర్ణయము; 2. ఒకతూర
క్రింద నీటిచే తడుపుతున్న నిర్ణయించబడిన
నీల. "అయకట్టు రిజిస్టరు." ; 3. గ్రామము
లలోనిభూములదీర్ఘము (తెనుగునాడు:.)
"చెల్లపు అయకట్టు." మొ.

అయకము. ద్వ. వి. అగాధ: చూ, తాకట్టు

ఆయకకూర్చుటఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. వాణ్డి ల
యాముధముచేతఁ జేంపఁడుగనివాఁడు.

ఆయకాఁడు. మి. వి. (ఆయము + కాఁడు.) కర
ణములోనైన డిరి ఉద్యోగముఁడు, కరణముః
చూ, పంజీకరుఁడు.

ఆయక్క. ద్వ. వి. (ఆ + ఆక్క.) చూ, రూ-
ఆయక.

ఆయతి. సం. వి. ఆ. శ్రీ. సంగీతకృతి జాతివిశే
షముః చూ, స్వరము. 2.

ఆయతనము. సం. వి. ఆ. స. 1. ఇల్లుః చూ, గృ
హము. 1; 2. వర్తలదేవాలయముః చూ, వే
లుపుటెంకి; 3. దేవాలయముః చూ, వేలుపు
టెంకి; 4. బౌద్ధాలయము, చైత్యముః చూ,
వేలుపుటెంకి; పుం. 5. దేవతరువు * : చూ,
రచ్చే; 6. యజ్ఞశాల, చైత్యముః చూ, స్పృహ
ము. 1; పా. 7. దృవపదార్థములకు వేడిమి
కలగఁజేసినయెడల(పొందుమాఱు.) ఆయతన
ము వృద్ధియగును. ఇట్లుగుట “వ్యాకోచము.”
ఉ. తవ్వెడు నేయి కరిగించిన మోచ్చుగును;
పేరుకొనబెట్టిన తిగ్గుతు. ఇట్లాయతనము
తిగ్గుట “సంకోచము.” అనిపేరు.

ఆయతము. సం. వి. ఆ. (ఆ. ఆ. ఆ.) 1. దీర్ఘము
నిడివిః చూ, పొడవు. 2; 2. వి. ఆ. ఆ. ఆ.
త్తిమ్. ఉత్సాహము, ఆయత్తిముః చూ, య
త్తిము; అం. 2. శ్రీస్థానకములు మూడింటి
లో నొకటిః చూ, శ్రీస్థానకములు.

ఆయతపంపృదగ్ధవము. అం. సామపంచకములయి
దింటిలో నొకటిః చూ, సామపంచకములు.

ఆయతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. దీర్ఘము, విడువుః
చూ, పొడవు. 2; 2. కోపమువలనఁ గలిగిన
రేబముః చూ, ప్రభావము. 1; 3. రాగలకా
లముః చూ, భవిష్యత్తు; 4. ఆయముః చూ,
వచ్చుబడి, 5. బహుళము, చాలః చూ, విస్తా
రము. 1; 6. కూడుకొనుట, కూడిక : చూ,

సంసూగము; దే. వి. (1). శ్లోషాదిమాస చతు
ష్టయము, సంవత్సరమునందు మూడవభాగము,
కందాయముః చూ, కారు. 1.

ఆయతికాఁడు. మి. వి. వి. భవార్జనపరుఁడు, సా
ముక్తి పొందుచేయువాఁడు.

ఆయత్తిము. సం. వి. ఆ. (ఆ. ఆ. ఆ.)=ఆయతము.
లోకువ, పరాధీనముః చూ, నశము. 1.

ఆయత్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1—వై—;
2. ఎల్ల చూ, నీను. 1; 3. చెలిమి : చూ,
స్నేహము. 1; 4. దినము, అనాము : చూ,
పూలు.

ఆయత్తుఁడు. సం. వి. ఆ. (ఆ. ఆ. ఆ.) ఒకరికి
లోబడినవాఁడుః చూ, పరాధీనుఁడు.

ఆయత్తిము. సం. వి. ఆ. స. ఆయతము. ప్రియ
త్వముః చూ, యత్నము.

ఆయది. దే. స. (ఆ + అది.) ఆకబ్ధమునకు అను
వాదగ్రంథ ప్రధమైకవచనముః అది రూ-అద్ది-
ఆయది.

ఆయన. దే. స. (ఆ + అన.) ఆతిఁడు, ఆమను
ఘ్యుఁడు. వీనియందలి ఆకబ్ధమునకు మవాదగ్రంథ
పూర్వైకవచనముః చూ, ఆతిఁడు.

ఆయన. ద్వ. స. (ఆ + అన.) తత్సతి. రూ-ఆ
యనుః చూ, ఆక.

ఆయపజము. దే. స. కి. సాగుబడిచేయుః చూ,
సాగుచేయు.

ఆయను. ద్వ. స. (ఆ + అను.) తత్సతి రూ-
ఆయనుః చూ, ఆక.

ఆయము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఆదాయముః
చూ, వచ్చుబడి; 2. భాగదేయము, సమ్మతిః
చూ, సమ్మతి. 1; 2. వి. (1) గుఱ్ఱముల చేత
డిః చూ, వాటికాల; (2)=ఆయువు, కీలక
ముః చూ, మర్కము. 1.

ఆయర్లు. దే. వి. అర్థితిః చూ, వార్షిల్యము.

ఆయత. జే. అవ్య (అ + అ + లెయ్యం) అనా
దగమును దెలుపును. “చ. అలరె బిరయాకు
వోర్త పీయమాట వసంతము బాడ నవ్వడ,
వ్వెలది సపత్ని భక్తిని వేల్పులు మెత్తును
గాన రాగమక, చలమవ దన్ను బాడగ
వసంతుడు తా దయనేసె గాక యా, యలె
నిజశక్తి నాయనుచు నాపసకుం గొదవెట్టె నీను
నకా, అము. 6, ఆ: చూ, వహేలనము.
ఆయలకము. సం. వి. అ. న. ఎడఁబాటు: చూ,
విరచము.
ఆయవారము. వై. వి. = యాయవర. ధాన్యాదు
ల యాచన: చూ, యాచన.
ఆయవి. జే. స. తదగ్ధకామహద్వావికబహువచ
నము.
ఆయగ్గాలికుడు. సం. వి. అ. పుం. తీర్థమగు
కర్మలవాడు: చూ, తీర్థకర్మ.
ఆయసము. సం. వి. అ. న. 1. అశ్వసారము, ఇ
నుము: చూ, లోహము. 1; 2. ఇనుపది: అ
యోమయము.
ఆయసి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. బచ్చేలి* (కన్న-బస
లే): చూ, బచ్చేలి.
ఆయస్కాగము. సం. వి. అ. న. మోఁకాలి మొ
దలు: చూ, ప్రబంధాగ్రము.
ఆయస్తము. సం. వి. అ. అ. అ. 1. కొట్టఁ
బడినది: చూ, అనాతము; 2. కోపము వొంది
నది: అభినీతము; 3. ఉంపఁబడినది: చూ,
ఉపహేతిము; 4. నిశ్చలమయినది: చూ, ప్రస
న్నము. 2; 5 తోయఁబడ్డది: చూ, విధము;
6. దుఃఖమువొందినది: చూ, దుఃఖితము;
7. వాడి కేయఁబడినది.
ఆయస్తుడు. సం. వి. అ. అ. అ. 1. కోపగింపఁ
బడ్డవాడు: చూ, కోపణాడు
ఆయారము. సం. వి. అ. వి. వి. వి.
ఆయాసము. సం. వి. అ. పుం. అంతఃకము: చూ,
స్థితి.

ఆయాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. దైర్ఘ్యము, ని
డుపు: చూ, పాడపు. 2; అవ్య. 2. యాస
ము వలకు.
ఆయాసకరము. సం. వి. అ. ఆయాసముతో కూడి
నది.
ఆయాసపడు. మి. అ. క్రి. (ఆయాసము + పడు.)
శ్రమపడు, లంపటపడు: చూ, వేసరు. 2.
ఆయాసపాటు. మి. వి. అలసట: చూ, శ్రమ
ము. 1.
ఆయాసపెట్టు. మి. స. క్రి. అలసటపెట్టు: చూ,
శ్రమపెట్టు.
ఆయాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. క్లేశము, లంప
ట: చూ, శ్రమము. 1; 2. ఉత్సాహము, క
డంకి: చూ, యత్నము.
ఆయిటి. జే. వి. బూరుగు*. “ఆ. ఊఁతినీరు చె
లది నేత మూటాయిటి, దూదియెండ పసుపు
తొట్టియక్క, గంబు మేను దీని రహిఁ బుణ్య
నుమ్మట, కప్పురంబువెట్టి యుప్పుగొనుట.”
అము. 6, ఆ: చూ, కాల్యలి.
ఆయితపడు. ద్వ. అ. క్రి. (ఆయితము + పడు.)
రూ-ఆయిత్రపడు. సిద్ధమగు: చూ, సంత
కట్టు.
ఆయితపాటు. ద్వ. వి. (ఆయితము + పాటు.)
రూ-ఆయిత్రపాటు. ప్యస్నహనము: చూ,
సర్వోభయము.
ఆయితపెట్టు. జే. స. క్రి. (ఆయితము + పెట్టు.)
సిద్ధము యు. “సర్వము నాయిత్ర వెట్టి.” వి.
2, ఆ: రూ-ఆయిత్రపెట్టు.
ఆయితము. జే. వి. వై. వి. 1. ఆయిత్ర. సన్నా
హము, ఉత్సాహము. రూ-ఆయిత్రము: చూ,
యత్నము; వి. 2. ఆయిత్రమైనది, రూ-ఆ
యిత్రము. “గీ. వి. చె, వృద్ధయై కలచీగ
యాయిత్రము చేసి.” భాగ. విరా. 2 ఆ: చూ,
సిద్ధము. 2.

అయితముచేయు. దే. స. క్రి. రూ-అయితము
 చేయు: చూ, సన్నాకముచేయు.
 అయితపడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-అయితపడు.
 అయితపాటు. ద్వ. వి: చూ, రూ-అయితపాటు
 అయితపెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, అయితపెట్టు.
 అయిత్రము. దే. వి. వై. వి. 1. అయిత్ర: చూ,
 రూ-అయితము. 1; విణ. 2. అయిత్రమై: ది:
 చూ, రూ-అయితము.
 అయిత్రముచేయు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-అయిత
 తముచేయు.
 అయితము. వై. వి. అయిత కీర్త్రము. అయిత:
 చూ, బాణము. 1.
 అయిని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. వచ్చుబడిల శ్రీ:
 చూ, శ్రీ.
 అయిన్. సం. వి. న్. పూ. అయిన్ములవాడు.
 అయివారము. వై. వి. అయిన్ములవాడు; ధాన్య
 దుల భిక్షము. రూ-అయివారము: చూ,
 రూపన.
 అయి. వై. వి. అయి. పూర్వకారం: చూ, శ్రీ.
 అయిరితిము. సం. వి. అ. న్. వరులబడిలవానిచే
 చెప్పబడినది.
 అయిప్రమాణము. అం. ప్రకాశింపజేయు: గూ
 డని పదునొకండుకర్మలతో నొకటి: చూ, ప్ర
 కాశింపజేయు: గూడనివి.
 అయిధము. సం. వి. ధ్. శ్రీ. అ. సం. అయిధ
 ము: చూ, బాణము. 1. (ముప్పదిరెండు
 అయిధములు బాణము. 1. 3 డ: జామనది.)
 అయిధకాల. సం. వి. అ. శ్రీ. బాణములందు
 ఇల్లు, అంకురాలు: చూ, గ్నము. 1.
 అయిధాగారిము. సం. వి. అ. పుం. —వై.—
 అయిధాభ్యాసము. అ. 3 క్ ల లఱువది నాలుగింటి
 లో నొకటి: చూ, కళం.

అయిధికుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అయి
 ధముచేత బ్రదుకువాడు: చూ, కస్తూరి
 జీవుడు.
 అయిధీముడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.)
 —వై.—
 అయిధంద్రీము. సం. వి. అ. న్. విష్ణుచక్రము,
 సుదర్శనము: చూ, బాణము. 1.
 అయిరేఖ. సం. వి. అ. శ్రీ. జీవితకాల లక్షణ
 ము: చూ, లక్షణము. 1.
 అయిర్దాయము. పా. (అయి: + దాయము.) సు
 నుష్కలకు 120 సంవత్సరములు పరమాయుర్దా
 యము. కాని వారివారి ప్రభావాదులచేతను
 120 సంవత్సరములకంటె నెక్కువకాలము జీ
 వించువా రరుదుగా నుండురు. ఇది త్రివిధము.
 1. అల్పాయుర్దాయము = 82 సంవత్సరముల
 వఱకు; 2. మధ్యాయుర్దాయము = 70 సంవత్స
 రములవఱకు; 3. పూర్ణాయుర్దాయము = 120
 సంవత్సరములవఱకు.
 అయిర్లక్షణము. సం. వి. అ. న్. చూ, అయిరేఖ,
 అయిర్వేదము. సం. వి. అ. పుం. 1. సోగవికి
 తానికాస్త్రము: చూ, వైద్యము; అం. 2. వి
 ద్యలు పదునెనిమిదిటితో నొకటి: చూ,
 విద్యలు.
 అయివు. సం. వి. న్. న్. 1. జీవితకాలము:
 చూ, వయస్సు; 2. కీలకము: చూ, మగ్గ
 ము. 1; 3. నెయ్యి. (కన్న-కుప్ప): చూ,
 వైలము; అం. 4. అయిష్కాసము, లన్నికాక
 త్విములు పందొండొదిటితో నొకటి; (చూ,
 అప్తమము. 2.): చూ, లన్నికాకత్వములు;
 5. ఎనిమిది, అప్పకము: చూ, దచ్చి.
 అయిష్కము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అయి
 స్కువ వృద్ధి: చూ, ది.
 అయిష్కర్మము. సం. వి. న్. న్. మంగలిపని;
 చూ, ముండము.

అయుష్షుంతము. సం. వి. త్. పుం. 1. విష్ణుం
భాగ్యమోగము లిరువదియేడింటిలో నొకటి
రూ-అయుష్షుత్తు: చూ, యోగములు; విణ.
2. చిరకాలము బ్రగుతుకది: అయుష్షుము.

అయుష్షుంతుడు. సం. వి. త్. పుం. దీర్ఘము
ష్టుంతుడు: చూ, పూర్వాయుర్దామవంతుడు.

అయుష్షుత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, రూ-అ
యుష్షుంతుము. 1.

అయుష్మక్. అం. యోగము లిరువదేడింటిలో
నొకటి: చూ, యోగములు.

అయుష్మము. సం. వి. అ. న. 1. అయువు: చూ,
వయస్సు; విణ. 2. అయువు గలది: అయు
ష్మంతము.

అయుస్సు. సం. వి. అ. న. 1. రూ-అయుష్మ
ము: చూ, వయస్సు; 2. అయుస్థానము: చూ,
అయువు. 4; 3. జీవస్థానము, కీలకము: చూ,
మర్మము. 1.

అయుస్థానములు. పా. జ్యోతిషమున కప్తచుస్థాన
మును (అప్తచుస్థానమున కప్తచుస్థానమును, అ
నగా) తృతీయస్థానమును వయమున్నవి.

అయుస్థానాధిపతులు. పా. తృతీయాష్టమాధి
పతులు.

అయుఃకారకుడు. పా. కవి.

అయేడ. వై. దృ. అట, అచ్చట: చూ, తత్ర.

అయేనా. సముచ్చ అయినదా, అయింబా. (వా.)

అయేసు. దే. అవ్య. క్రి. అయిది, బహువార్థక
ము, అస.

అయేనము. సం. వి. అ. వ. మరంబడికి యజమాన
త్వము: అయైశ్వర్యము.

అయేనుడు. సం. వి. అ. పుం. మరంబడికి యజ
మానుడు.

అయైశ్వర్యము. సం. వి. అ. న: చూ, అయేను

అయోగము. సం. వి. అ. పుం. 1. గంధమూర్త్య
ముల కానుక; 2. మోక్షవిషయమయిన జ్ఞాన
ము, తెలివి: చూ, బుద్ధి 3. చేష్ట, చేతి:
చూ, పని. 2; 4. తెగులు: చూ, లోగము. 1;
5. మిక్కిలి చుట్టుట, వ్యాకృతిము: చూ,
పుగు. 4; 6. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1;
7. ఎడఁబాటు: చూ, విరహము; 8. కఠినప్ర
యత్నము: చూ, రూ-అయోగము. 5; అవ్య.
9. యువకుడు.

అయోగుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వైశ్యశ్రీకి
సూక్ష్మనివలన బుద్ధివంతుడు; 2. భార్యని
యోగములువాడు.

అయోధము. సం. వి. అ. న. 1. జీడము:
చూ, యుద్ధము; 2. చేంపుట: చూ, వధము.
అర. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. అరె. మానిగవాని
నూది. రూ-అరె ఎదార: చూ, చర్మభేది;
దే. అప. (1) సంబోధనమునందు వచ్చెడి అగ
మము. "రాములార." మొ.

అరంగపువక్క. దే. వి. మేలగు ఒకవిధమయిన
వక్క, పూగభండము: చూ, వక్క.

అరంగము. దే. వి. —వై.—

అరంజోతి. వై. వి. అరంధతి. వశిష్ఠుని భార్య.
"క. చీరచెఱంగులు ముడియిడి, కూరిమి చిటి
కెనలు వట్టికొనల గూరిచి తా, రారంజోతిన
గడు నిం, పారంగ మొక్కింది గవ్య దా
లిక మగనిక." నీలా. 3, ఆ: చూ, సత్తు
త్రము. 1.

అరంబము. వై. వి. 1. అరంభము. ప్రియత్నము:
చూ, యత్నము; 2. అరంభము. పూర్వంధ
స్థానము: చూ, మొదలు. 4.

అరంబించు. వై. వి. అరంభించు. తలపెట్టు: చూ,
యత్నించు.

అరంభము. సం. వి. అ. పుం. అరంభము. 1; 2.
—వై.—; 3. గర్వము: చూ, హంకారము.

4. తొందజపాటు: చూ, సంధ్యము. 1; ఆగస్త్యము. సం. వి. అ. పుం. కర్ణికారము, 5. చేపుట: చూ, వధము; 6. చెప్పట: తలక: చూ, తేల.

చూ, పృస్తామము. 2.

ఆరంభకూత్వము. పా. పౌగ్ధమున కౌగ్య ముఁ నాపుట.

ఆగంభిండు. సం. అ. క్రి. = ఆగంభిండు తలపెట్టు: చూ, యత్నిండు.

ఆరకాటి. జే. వి. 1. దనడపువాడు, నావికుడు: చూ, సుగం.

ఆరకాడు. జే. వి. కృషీమండు, కమలేడు: చూ, వ్యవసాయి.

ఆరకూటము. సం. వి. అ. పుం. సం. పిర్లము ఇత్తడి: చూ, లోహము. 1.

ఆరక్తమూల. సం. వి. అ. క్రి. దాసముక: చూ, హయశీవనమారకము.

ఆరక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏనుగుమంభస్త నముల క్రిందివోటు, మంభములసంధి (అని కొందఱు): చూ, హస్త; విణ. 2. రక్షింపఁ దగినది.

ఆరక్షుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. = ఆరక్షుడు. బుక: చూ, తలకి; 2. దక్షిణనాయకుడు; జేముడు: చూ, యముడు; 3. రక్షింపఁదగిన వాడు, అవిక: చూ, రక్షుడు.

ఆరగించు. వై. సం. క్రి. 1. = ఆహరించు. తిను, భుజించు: చూ, సాపడు; 2. పానముచేయు: చూ, తాగు.

ఆరగింక. వై. వి. = ఆహారం. ఆహారము, తిండి, సాపడుట: చూ, సాపాటు.

ఆరగింపు. వై. వి. = ఆహారం. వై. =

ఆరగనూట. జే. వి. తెన్నగా నటు, తేమ యుక్తము. "వీ. బాలార్క. బింబంబులో నారగనూరిన యంభకార మన." పారిజాతా పవరణము: చూ, తెన్న. 2.

ఆరఘట్టము. సం. వి. అ. పుం. 1. నూతిమండి నీళ్ళు వెలుపలికి దెచ్చుట కేర్పఱచిన యంత్ర వికేమము, ఏతాము: చూ, తలము. 2; 2. లో: తుగల నూయి. (కీతకాపురము - పెద్దాపురము - రాజమహేంద్రవరము మున్నగునలము లందలి నూతులు.) "కేతకాపురపు చేంత్రాళ్ళు ఆరఘట్టముల మహనాగింతురు." : చూ, నయ్యి.

ఆరజము. సం. వి. అ. పుం. = ఆరజము. ఆరజము, రుంజీ, డంగురము, వీరణము: చూ, వీర.

ఆరజేము. జే. వి. 1. = ఆరజము. వై. = 2. అ వ్యక్తమధురధ్వని. "పావురము లారజేములు పలుకువోట." ప్యా. 3, అ. 110: చూ, స్వరము. 2; 3. ఇంత్ర, అందము. "గీ. శ్రీభావి ప్నంబు లవభవంబున భుజింప, సిగ్గువడుగాని కరణభిభరలనీక, జాత నూర్చుత్తాంకముల్ సమ్మతించు, నారజేముమీటి యాదుర్విహార హరి" పాండు. 3, అ: చూ, సాండర్యము; విణ. 3. కలకలము, గుంపునఁ బుట్టిన పెద్ద మోత. "రగడ. ఇంత్ర పావురత్తురొద యెల విసె నారజేము." ప్యా. 3, అ. 114: చూ, స్వరము. 2; 4. ఒప్పదమైనది, మనోజ్ఞము. "వీ. వైక సదర్పి యారజేపుఁ బైటఘటించి యదిమేలొ యిదిమేలొ యనుచు నడుగు." కళాం. 2, అ: చూ, రహస్యము. 3.

ఆరట. జే. వి. వేడుకగా తిరుగుట, నాహార్య: చూ, విహారము. 1.

ఆరటపడు. ద్వ. అ. క్రి. (ఆరటము + పడు.) తమించు: చూ, సంతాపించు.

ఆరటపాటు. ద్వ. వి. చూ, ఆరట. ఆరటపెట్టు. జే. సం. క్రి. (ఆరటము + పెట్టు.) పరితపింపజేయు.

అరటము. దే. వి. 1. రూ-అరాటము: చూ, సం
తాపము; 2. రూ-అరాటము. విరహానందము:
చూ, దుఃఖము
ఆరటింమి. దే. అ. కి. పరితపించు, గురవెల్లు:
చూ, సంతాపించు
ఆరట్టము. సం. వి. అ. పుం. ఆరట్టదేశపుగుట్ట
ము: చూ, హయము
ఆరట్టము. పా. హిందూదేశముయొక్క పశ్చిమ
తీరమున నుండు ఒకానొక దేశము: చూ,
దేశము.
ఆరడము. దే. వి. పూనిక: చూ, యత్నిము.
ఆరడి. వై. వి. రూ-అరడి. దూఱు: చూ,
నిండు 1.
ఆరడినేయు. వై. స. కి. దూఱు చూ, నిం
దించు.
ఆరాపక్కి. వై. వి. కహ్వము, మక్కొంక :
చూ, బకము.
ఆరణి సం. వి. ఇ. పుం. 1. కుక్కటము: చూ,
కోడి; 2. ఆవర్తము: చూ, నీటిసుడి.
ఆరణ్యకాండ అం. రామాయణకాండశీడింటిలో
నొకటి: చూ, కాండము.
ఆరతి సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. డొంట్లు: చూ, వి
శ్రాంతి. 2; వై. వి. (1) = ఆరాతికిమ్. నీ
రాజనము: చూ, రూ-హారతి.
ఆరనాళకము సం. వి. అ. న. కడుగు: చూ,
కుక్కము. 1.
ఆరనాళము. సం. వి. అ. న. —వై.—
ఆరబము. వై. వి. 1. సస్పీయము “అశీధునకవా
నలో కల్లకమానె నారబము లెండంజొచ్చె.”
వి. పు. 2, అ. 166: చూ, సస్యము; 2. = ఆ
రంభము. పూనిక: చూ, యత్నము; 3. = ఆరం
భము. ప్రభువు: చూ, మొదలు. 4.
ఆరబ్బము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ఆరంభింపఁబ
డినది: చూ, ప్రారంభము. 2.

ఆరభటము. సం. వి. అ. పుం. భవని: చూ,
స్వరము. 2.
ఆరభటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ-ఆరభటి
—వై.—; 2. ఒకానొకవృత్తి. (ఇవి నాలు
గు—కైకి, ఆరభటి, సాత్యతి, భారతి):
చూ, వృత్తులు; 3. ప్రాధికము, విన్నాన
ము: చూ, సాచర్యము. 1.
ఆరభటుండు. సం. వి. అ. పుం. వెళ్ళు: చూ
కాండ్రోతోచోరడి గొర్రె: చూ, భ
టుండు. 1.
ఆరభి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఒకానొకరాగము:
చూ, స్వరము. 2.
ఆరిము. సం. వి. అ. పుం. అగ్ని: చూ, నిప్పు.
ఆరయు. దే. స. కి. 1. రూ-ఆరయు. అగ్నే
పించు: చూ, వెలివ; 2. రూ-ఆరయు, వివ
రించు: చూ, విచారించు. 1.
ఆరయుట. దే. వి. రూ-ఆరయుట. అగ్నేవణ
ము: చూ, వెలివడు.
ఆరవము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ఆరవము.
భవని: చూ, స్వరము. 2.
ఆరాచి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. —తూ. మీ తాళము:
చూ, తాళము(ఇందు ఆధారము (ఫల్కరమ్.)
రెండు కొలక మధ్య నున్నది. ఆధార
మునకు ను కొనకు ను మధ్య నుండు
భాగము భుజము (ఆరమ్.) అనఁ
బడును. ప్రతి కులాదండమునకును రెండు భు
జములుండును. లక్షణములు.—1. దాని రెం
డుభుజములును సమానమైన పొడవుకలిగి
యుండవలెను. లేనియెడల, అసమానమైన బ
యలు సమానముగా నున్నట్లు కనబడును.
2. దాని యాధారము, సరిగా దండమధ్యము
ననుండి, యచ్చటనే యది ప్రేలాడఁదీయఁబడవ
లెను. 3. దాని యాధారము, ఘర్షణములేక,
దండమును మిక్కిలి కులభముగా తిరుగనియ్య

వలెను; లేనియెడల, ఎంతబయ్యెనను, దండము ను తిరుగుటకు చేయక, తక్కువభేదములు చూపలేకపోవును. ఘన నిమిత్తమిటు సాధారణముగా, దానియాధాగము. "కత్తియం మీ" (నైఫ్ యడ్డి) వలె చేయబడును.

ఆరాట. డే. వి. రూ-ఆరాటము: చూ, సం తాపము.

ఆరాటకెట్టు. డే. అ. కి. తిపించు : చూ, సం తాపించు.

ఆరాటము. డే. వి: చూ, రూ-ఆరాట. వి, పు 1, అ. 147.

ఆరాటింపు. డే. అ. కి: చూ, ఆరాటకెట్టు.

ఆరాత్. సం. వి. త్. అన్య 1=అరతి. సమీప మునందు: చూ, సమీపము. 1; 2. దూరము నందు: చూ, దూరము; 3. అశుభము, కీడ: చూ, హాని. 2; 4. తొడవై భాగము: చూ, ఒడి. 2; 5. అందము : చూ, సౌందర్యము; 6. కల్లమాట: చూ, విశభము.

ఆరాత్రికము. సం. వి. అ. సం= ఆరతి. నీరాజ నము: చూ, హారతి.

ఆరాధకుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఆరాధించువాడు, అర్చకుడు, పూజకుడు : చూ, పూజారి.

ఆరాధన. సం. వి. అ. సం. రూ- ఆరాధనము. పూజ: చూ, సహ్య.

ఆరాధనము. సం. వి. అ. సం. 1. —పై: 2. సంతోషము: చూ, సంతోషము; 3. పొందు: చూ, లాభము. 1; 4. వంట: చూ, నూ పకలుము.

ఆరాధనీయము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఆరాధింపదగినది: ఆరాధ్యము.

ఆరాధించు. సం. సం. కి. సంతోషము: చూ, పూజించు.

ఆరాధితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఆరాధింపబడినది.

ఆరాధ్యము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.): చూ, ఆరాధనీయము.

ఆరాధ్యుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కైవ మతస్కుడు; 2. పూజింపబడువాడు.

ఆరానుము. సం. వి. అ. పుం. 1.=ఆరాము. మనుష్యులు నేసి నెంచినవోట, అపవనము: చూ, వనము. 2, 2=ఆరాము, ఇంటిగొడ్డి ఆ వాణలొని వోట: చూ, వనము. 2; 3. ఒక రకపు వేష. చూ, పర్వము. 1.

ఆరాసములు. అం. ద్వాజ్వారామము, భీమారామము, ఆసురారామము, కుమారారామము, శ్రీరారామము. (5.)

ఆరామశాకము. సం. వి. అ. సం. 1. కన్నీరు: చూ, హాదనము. 2; 2 తోటకూర: చూ, మారిమము.

ఆరామశీతల. సం. వి. అ. శ్రీ. గొడపాల *: చూ, దేవ ధ.

ఆరామ. పై. వి=ఆరామము: చూ, ఆరామము

ఆరాముఖము. సం. వి. అ. సం. ఒకరకపుబాణము: చూ, బాణము. 1; అం. బాణాగ్రములు ప దింటిలో నొకటి: చూ, బాణాగ్రములు

ఆరామికుడు. సం. విణ (అ. ఆ. అ.) అడబాట: చూ, వంటవాడు.

ఆరావము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ఆరము.

ఆరిక. డే. వి. రూ-ఆరుక. కోద్రీవమును సహ్యము: చూ, సహ్యము. 1.

ఆరితము. డే. అ. కి. దైర్యవంతుడగు: చూ, గడికట్టు.

ఆరిమింగుడు. అం. ద్వాదశరాజమండలములు పండ్రెండంటిలో నొకటి: చూ, ద్వాదశరాజ మండలములు.

ఆరియము. వై. వి = చూ, ఆరియము.

ఆరియం. సం. వి. ఆ. పుం. అంతట మింపవలయును అను ఇచ్చు: చూ, వాంఛ.

ఆరివేరపుడపసి. వై. వి (ఆరివేరము + తపసి.) నారదుడ, ముశ్యంత: చూ, ముని. 1.

ఆరివేరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. రేల* చూ, తేల; వై. వి. (1) రూ-ఆర్యము. కలత. "ఎ, గీ. ల్లభితుశులకోకిమూఁడు, సాపతిర్ముండు చెందగభార మనుచు, కంచనాపాటవంబునఁ గొండు బోయి, యారివేరంబు చేసిన కరణమున" కాశీ. 5, ఆ. చూ, తోభము. 1; (2)=ఆరివీర్య రూ-ఆర్యము. ప: చూ, నికోభము. 1; (3)=ఆరివీర్య రూ-ఆర్యము. కలచాము: చూ, యాద్యము.

ఆరు. వై. వి. 1. నూఁగ రు: చూ, గోమంజి; ఆ. క్రి. 2. అంగీకరించు: చూ, సమ్మతించు; 3. నిండు. "విప్రులకు నాహానం బహుపాజ్య పూర్వకమై తిద్దయుం దృష్టిగాగ్రయసారం బెట్టి" (మనసారక=మహాపూర్తిగా ననుట.) భో. 3, ఆ. (అడఁగారు, ఒప్పారు ఇత్యాదులయం దిది వ్యాపారమాలోబోధక మగును); చూ, మెంతుకొను. 3; 4. జన్మించు. "ఉ. కర్మ డా, భూరమణుల వడిక గదిసి భూరి శరంబులు మేన నింప జొ, వ్యాసటయుం దొలంగె నతడు" భా. కర్ణ. 3, ఆ: చూ, పుట్టు. 2.

ఆరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అంగారికగ్రిహము: చూ, గ్రిహము. 1, 2. కష్టమేనిగాము, కని: చూ, గ్రిహము. 1.

ఆరుక. వై. వి: చూ, రూ-ఆరిక.

ఆరుగ. వై. వి. 1. —పై —; 2. ఆరుద్లు: చూ, ధాన్యము.

ఆరుపు. వై. ప్రి: చూ, రూ-ఆర్పు.

ఆరుగూలు. వై. వి. 1. దోషముయొక్క ప్రికము. "ఆరుగూలుచేసి వన్నలయింపిన" వై. వై. తే. త్రియ: చూ, రద్దు. 2; విణ. 2. దోషముయొక్క ప్రికటనమైనది: చూ, రద్దు. 2. ఆరుగొండ ద్వ. వి. 1. ఆర్కశము* (కన్న-రుదణ.) చూ, దొండ; వై. వి. 2 = ఆర్కశ. బా. 2, నల్లగోరంట*: చూ, గోరంట.

ఆరుద్రపురుగు వై. వి. వాన తురిసి నేల తడగా మండనపుడు కలుగునట్టి పట్టువంటి జే. 3. ముగల యొకానొక పురుగు. (ఆరుద్రము=పురుగు); చూ, పట్టుపురుగు.

ఆరుపు. వై. వి. 1. ప్రిణాదము. రూ-ఆర్పు: చూ, స్వము. 2; 2. నింపనాదము, ఏనుగులు మొదలయినవి భయపడుటకై పీగలు చేడిది ద్వని. రూ- ఆర్పు: చూ, స్వరము. 2.

ఆరుపోరు. వై. వి. సంకులరణము. ఎడ తెగిన యుద్ధము* చూ, యుద్ధము.

ఆరుమూడగు. వై. ఆ. క్రి. రూ-ఆరుమూడగు గచ్చివిచ్చు: చూ, వైకల్యురుగు.

ఆరుమూడు. వై. వి. రూ-ఆరుమూడు. గచ్చి విచ్చు: చూ, వైకల్యము.

ఆరురుక్మపు. సం. విణ. ఉ. 1. ఎక్క నిచ్చల వాడు; 2. మోక్షచుం దిచ్చగలవాడు.

ఆరులు. వై. వి. 2. సస్యవిశేషము, ఆరికెడుబ్బలు: చూ, సస్యము. 1.

ఆరుపు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఒకానొకచెట్టు* చూ, నృక్షము; 2. కర్కటకము, ఎండ్రకాయ: చూ, పీత; 3. పంది: చూ, నూకరము. ఆరూఢపరితుండు. సం. వి. ఆ. పుం. ఎక్కిపడిన వాడు.

ఆరూఢము. పా. ఆరూఢము యెనిమిదివిధములు.

1. లగ్నారూఢము=దీనికే పద మని పేరు;
2. కోశపదము=దీనికే కోశారూఢ మనియు వాడఁబడును;
3. వాచాపదము;
4. మంత్ర

పదము=సుతపదముని వాడుక కలదు; 6. దార
పదము; 6. భాగ్యపదము; 7. స్వపదము=
దీనికే భాగ్యపద చునియును గలదు; 8. ఉప
పదము. వీటిని అచ్చపదములందును, (1 ఏభావ
మునకు అరూఢము కనిపెట్టవలెనో అభావము
నకు అభావాధిపతి యొప్పు కరాళియం దుండు
నో దాని కన్నకరాళి అపేరుగల అరూఢమనఁ
బడును. 2. ఏభావమునకు అరూఢము కనిపెట్ట
వలెనో అభావాధిపతి అభావమందే యున్న
యెడల, అదియే అపేరుగల అరూఢ మనఁ
బడును.)

అరూఢమాలము. సం. విణ. (అ. ల. ల.) చీ
క్రమంగా వేరు దిగింపి.

అరూఢలగ్నము. పా బుద్ధిలగ్నమునకు సమ్యక్
గ్నాధిపతి యొప్పువయింతుమందునో అయిల్లు
యెడల అచ్చవరాళి అరూఢలగ్నమగును.
ఉ. ఒకజాతికునకు బుద్ధిలగ్నము కుంధిము.
కుంభాధిపతి కుంధిలగ్నమునకు 12 వ రాళియ
యిన మకరమందుండెను. గనుక మకరమునకు
12 వ రాళియయిన ధనుస్సు అరూఢమయి
నది. గనుక అరూఢలగ్నము ధనుస్సు.

అరూపకము. సం. అవ్య. రూపకాలంకారము
వలకు.

అరూపికిము సం. అవ్య. తెల్లబెల్లెడు వలకు.

అరూఢి. సం. వి. ష. శ్రీ. అధిరోహణము:
చూ, ఎక్కడు. 6.

అ. జ. జే. వి. 1. ఏలుబాటికి: చూ, ధారిత;
వై. వి. 2=అరూ. చెప్పులు కట్టెడు నూది,
అర: చూ, చర్మధేదిక; 3=అరూ. అయుధ
విశేషము. “వ. వేరెలమిం దలపడిన వీరుల
వారెలం జీటి నాణులు వోసికట్టు చేసియు.”
ఉ, బారి 6, ల: చూ, బాణము. 1;
వై. విణ. 4. మరాటివాడు: చూ, మహా
రాష్ట్రుడు; అవ్య. 6. ప్రళయనారకము:
చూ, నేరూసు.

అరెకుడు. వై. వి.=అరకు. కలవరి: చూ, నీలారి
అరెగోల జే. వి. తోలేము: చూ, ముల్లకోల.
అరెగోగ. జే. వి. పానీయకల్పి: చూ, సుమవి
కాఫల.

అరెపువ్వు. ద్వ. 6 ఏలుబాటికి: చూ, ధారిత;
అరెబొట్టె. ద్వ. వి. కొడి కాలివేర్చుకు వెనుక
తట్టున నూదినలె మిక్కిలివాడియుముండెను
ఒంటిగోరు.

అరము. జే. వి. 1. అలుబాటికి: చూ, ధారిత;
చూ, భౌ. 1; వై. వి. 2=అం ము:చూ,
అరము.

అరెవడ్ల. ద్వ. వి. నూదులకుటి నోలుల
ఒకగకము వడ్లు, అయిలు: చూ, భాగ్యము.
అరేవదిము. సం. వి. అ. పుం. రేకి: చూ,
రేకిల.

అరోగిణము. వై. వి.=అరోగి అరోహణ. రూ-
అరోగిణము: చూ, సాపాము
అరోగిణము. వై. వి.=—వై— (రూ-అరో
గిణము.)

అరోగిణము. ద్వ. జే. స. కి. భుజించు: చూ,
సాపము.

అరోగ్యము. సం. వి. అ. న. సోగములేక యుం
డుట: చూ, కిల్లర్వము

అరోగ్యకాశ్రము. పా. మానవదేహ మందలి నా
నావిధభాగముల పనులనుగూర్చియు, విధులను
గూర్చియు, అరోగ్యస్థితియం దెట్లు ఆయా
పనులు నెఱవేర్చబడునో అట్టివిధులను గుఱిం
చియు తెలుపు కాశ్రము

అరోహణము. సం. వి. అ. పుం. అరోహించుట:
చూ, రూ-అరోహము.

అరోపము. సం. వి. అ. పుం.—వై.— “ధిస్తా
నము, అరోహణము; అవ్య. అతి.

అరోపించు. సం. స. కి. అరోహణము చేయు:
చూ, పాదకెట్టు.

ఆరోపితము. సం వి. (అ. ఆ. అ.) 1 ఆరోపింపబడినది: చూ, ఉపాసితము; 2. ఎక్కింపబడినది

ఆరోపాతుడు. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) ఎక్కింపబడు.

ఆరోపణము సం వి అ స. 1. ఎక్కింపటము: చూ, ఎక్కింప. 2, 3 నిశ్చయి: చూ, నిశ్చయి; 3. మొలక: చూ, మొక్క 1; 4. తంతియ, మెట్టు: చూ, సోపానము; 5 = ఆరోపణము: చూ, సాపాటు.

ఆరోహము సం. వి అ పుం. 1 రూ-ఆరోహణము: చూ, ఎక్కింప. 2; 2. శోభింపటము: చూ, మానెడు; 3. దైర్ఘ్యము, నిమిషము: చూ, పొడవు 2, 4 నితంబము: చూ, పిట్ట; 5. ఉన్నతి, ఎత్తు: చూ, పొడవు 2; 6. కూర్చుంటున్నది కొలఁతవి శేషము; వి. 7. ఉన్నతము, పొడవయినది: చూ, పొడవు 2 ఆరోహించు సం. స. క్రి. ఆరోహించు: చూ, ఎక్కి. 6.

ఆరోహి. సం. వి. క్. పుం. పరితాలంకార భేదము: చూ, పాతువు 2.

ఆరోహిణ్యతాలంకారములు. అం అభ్యర్థనము, అక్షిప్తము, ఉద్ధరిము, ఉద్యాహితము, త్రివర్ణము, నిష్కర్ణము, ప్రేంభితము, విందువు, విస్తీర్ణము, వేణువు, సంధిప్రచ్ఛాదితము, వాసిరిము. (12.) (చూ, కలంకారము. 3.)

ఆరోహిణ్యము. అం. వర్ణ-శుక్లములో నొకటి: చూ, వర్ణచతుష్కము.

ఆరోహుడు. సం వి. అ. పుం. 1. మంత్రవాడు: చూ, హస్త్యారోహుడు; 2. శుల్బపురాకు: చూ, పాది. 1.

ఆరోహ్యము. సం. వి. అ. పుం. ఏడు దాటువు: చూ, దోస. 1

ఆర్యమెండు అం. వాదన, వివాదములకు సారాంశమును అధికారికి మనవిచేయుట.

ఆర్యధము సం వి. అ. పుం. రూ-ఆర్యధము: చూ, కేట.

ఆర్మి. సం. వి. ఈ శ్రీ. కృతమందిరపాదభేదము.

ఆర్మిమిష్య. పా. ఒకానొక శ్రీస్తవదుర్గసువు.

ఆర్య. చే అ. క్రి. 1. అజమి, ధ్వనించు: చూ, కల్పించు; 2. యోధులు జొచ్చరించు: చూ, కల్పించు; 3. అదుర్దాతువునకు అడించు: చూ, బలిపించు; 4. విసరు: చూ, వీలెంచు; 5 అంజనేయు; 6. ఉపకమింప జేయు; 7. తడియజేయు; 8. నలంబజేయు. (రూ-ఆరుమీ, ఆరుమీ)

ఆగ్రము. సం. వి. (అ. ఈ అ.) గడించువాడు: చూ, సుసాదకుడు

ఆగ్రము సం వి అ స. గడన: చూ, సుసాదనము. (రూ-ఆగ్రము.)

ఆగ్రము సం. వి. అ. స. 1 తిన్నదనము: చూ, తిన్నన; పుం 2 గగ్రము: చూ, పర్ణము; అం. 2. యోగయోగములు పదింటిలో నొకటి: (చూ, అంశము. 9.) యోగయోగములు; 3. శుక్లానగాయకములు పదునాలుగింటిలో నొకటి: చూ, శుక్లానదాయకములు.

ఆగ్రిందు సం స క్రి. గడించు: చూ, సుపాదించు

ఆగ్రితము. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) సంపాదించబడినది: చూ, సుపాదితము.

ఆరుని. సం. వి. ఈ శ్రీ. 1. రూ-ఆరుని. బాహుదయకు నది: చూ, నది; 2 ఆరునిని భార్య: చూ, ఉపాకర్య; 3 రూ-ఆరుని. పట్టని, రానువులై: చూ, శంభులి; 4 తలలు: చూ, అంకురాడి.

ఆర్థిక్యల్ సర్ ఫేస్. ఆం ఎముక ఏముక సరిగా
అతుకుటకు బిలుగానుండుటలు ఒకదానిమీద
నొటి పెన్నుపూసలమీయ నుండి వై ఎముక
వైరండు నున్నటిప)దేశములు స్లేటింగు (దొ
ప్పలు) గా నుండుట.

ఆర్థిక్య. ఆం ఆర్థిక్య: చూ, సలవు
ఆర్థిక్యంత్వస్యని. సం. వి. ఇ. పు. ఏకుపు: చూ,
స్వరము 2

ఆర్థిక్య సం. వి. ఆ. పు. 1=ఆర్థిక్యండ్.
నల్లగోరంటు*: చూ, గోగంటు; 2=ఆర్థిక్యం
డ తుజాలిము*: చూ, దొండ; 3. తుండ
కేరి, బింబి*: చూ, దొండ.

ఆర్థిక్యంత్వ. పా వేదల (శ్రీలు మొల)
సంగతులవీక్ష.

ఆర్థిక్య సం. విణ. (అ. ఆ. అ) దుఃఖము నొం
దిది: చూ, దుఃఖితము.

ఆర్థిక్య. సం. వి. అ. న. 1. శ్రీముతువు :
చూ, ముట్టు 1; 2. పువ్వుము, పువ్వు: చూ,
సుమము. (ఉమ్మిత్తపువ్వు
పటము. ఇందు క్షుకపత్రము
లు, అకర్ణణపత్రములు, పువ్వు
పకేసరములు, శ్రీ కేసర
ము, అండాకాయము కలవు.); విణ 3. బు
తుసంబంధ మైది

ఆర్థిక్యములు పా మిదతలును, కొల్లపాలును
ఈయనలోను ముఖ్యము. ముందుజత కొల్లలు
చిన్నవి. వెనుకటివిచుడలలు. గుర్తిడు పొరచే
గప్పబడును. ఇవి పచ్చికాయందునంపెరిచును.

ఆర్థి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. ఇశుము: చూ, దుః
ఖము; 2. అలవి. కొటి: చూ, వింటికొద్దు;
వై. వి. (1)=ఆర్థిక్యం. రూ-ఆర్థి: చూ,
వారతి; ఆం. 2. సంచారీభవములు ముప్పది
మాఁడింటిలో నొంటి: చూ, సంచారీభవ
ములు

ఆర్థిక్యం. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) గుఱముతో
నున్నవాడు: చూ, గుఱుతుడు.

ఆర్థిక్యము. సం. వి. అ. న. బుత్తిజానిభాము.
ఆర్థి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. సద్వృత్తి కబ్బ ప్రానా
గమునలనఁ బూర్ణోపమాభేదము

ఆర్థిక్యము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. యానిం
ప బడిగి; 2. హింపింపఁబడిది; వి. అ. న.
గి. వాతగోగము: చూ, గోగము 1.

ఆర్థిక్య ద్వ. వి. (అం + తూము): ఆలంకూ
మును నూ-ఆలంకము.

ఆర్థిక్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1 ఆర్థిక్యము,
కాలిని: చూ, క్షుత్యము. 1. విణ. 2 తడిసి
నది: చూ, వోదము.

ఆర్థిక్యంబగు. మి. ఆ. కి తడిము: చూ, నాను. 2
ఆర్థిక్య. ఆం ఘృతములు పదింటిలో నొకటి:
చూ, ఘృతములు.

ఆర్థిక్యము. సం. వి. అ. న. 1= ఆల్లము(కన్న-
నాసికొంకి):చూ, కృంగ భేరము (అజీర్ణము
సోగ్గాట్టును) 2. అరద్యోత్రయగు: చూ, పట్టు
పురుగు.

ఆర్థిక్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ తడి:చూ, పదను 2
ఆర్థిక్యమాపకము పా. వాయుపుయొక్క ఆర్థి
తినుగవిపెట్టు సాధనము (హైగోమెటర్.)
అంతరిక్ష విద్యాధికాయలు ప్రదూరించుపట్టికల
కియే ప్రధానము

ఆర్థిక్యము. సం. వి. అ. న. 1. ఆల్లము *: చూ,
కృంగ భేరము; విణ 2 తడిసినది:చూ వోదము.

ఆర్థిక్యశ్రుతము సం. వి. అ. న. తడిబట్టు: చూ,
పిడప.

ఆర్థిక్యశ్రుతము. పా జీవితమందుగల ధర్మము.
(ఎకనమిక్ లా)

ఆర్థిక్యపరిశీలు. పా. జీవితమందుగల మంచి
వెడ్డం.

ఆర్థిక్యశ్రుతము పా. ఆర్థిక్యశ్రుతము(ఎకనమిక్స్.)

అరికము. సం. వి. అ. న. వడ్డిచేతఁ బ్రదుకుట: 'అర్చావర్తము. సం. వి. అ. పుం. 1 పుణ్యధూ
మా, వృద్ధిచేసెనుము.

అరికాత్మాపము. పా. అరికాత్మోధ.

అర్చ. జే. వి. 1 పృణాదము, బొబ్బరింత: మా,
రూ-అర్చపు. 1; 2 సింహనాదము : మా,
రూ-అర్చపు. 2; స. కి. 3. అఱుపు: మా,
దక్కించు.

అర్చనేటి. అం అనాథబాలబాలికా కరణాల
యము.

అర్చాటము. వై. వి.=అర్చట. ధ్వని, చేప్పడు:
మా, స్వరము. 2.

అర్చి ప్రేవక్. అం వధ్వనర్చిత్యము.

అర్చటము సం. వి. అ. పుం. = అర్చాటము
రూ-అర్చటము. ధ్వని, చేప్పడు: మా, స్వ
రము. 2

అర్చటి సం వి. ఈ. శ్రీ = అర్చాటము.
—వై.—

అర్చ సం. వి. అ. శ్రీ. 1. కాలిక, పదునా
తొండ్రపూయముల ఆడుది: మా, శ్రీ;
2. దుగ్గ: మా, పావతి. 1; 3. పూజ్యశ్రీ:
మా, శ్రీ; 4. ధాన్యవిశేషము : మా, ధా
న్యము; 5. తల్లి: మా, మాత; 6. అర్చా
గీతి. కందపద్యభేదములలో నొకటి. ఇది
పథ్యాకందముకన్న నొకగురువు అధికముగా
నుండును. ఇదియే సహజ కందంబనఁబడును.
(మా, కందము): మా, వృత్తము. 1.

అర్చకము. సం. వి. అ. న. విశ్వకాగ్యము. అర్చిక
ము: మా, సాంవత్సరికము.

అర్చపుత్రిండు. సం. వి. అ. పుం. (నాట్యపరి
భాషయందు.) వెనిమిటి: మా, మారిఁఁడు.

అర్చమిక్కిండు. సం వి. అ. పుం గౌరవంపఁ
బడువాడు: మా, మర్యాదకుండు.

అర్చాణి. సం వి ఈ. శ్రీ. పూజ్యారాలు:
మా, శ్రీ.

మి హిమవత్సర్వకము:కును వింధ్య పర్వతము
కును నడుమనుండు దేశము: మా, దేశము;
అం 2. దేశము లేబడినూటిండిలో నొకటి:
మా, దేశములు.

అర్చి సం. వి. అ. శ్రీ. పూజ్యాని యిల్లాలు:
మా, భాగ్య

అర్చ్యండు. సం. వి. అ. పుం. 1. (నాట్యపరిభా
షయందు) వెనిమిటి : మా, మారిఁఁడు;
2. కొఱ్ఱ: మా, సోదరుండు; విణ. 8.=
అర్చ్య. పూజ్యండు: మా, మహానీయుండు;
4.= అర్చ్య. తండ్రి. మా, పిరియండు;
5. మందిరము: బుట్టివాడు: మా, స
జ్జనుండు; 6. న్యాయము తెలిసినవాడు
అర్చ్యరము. వై. వి.= అర్చ్య రూ-అరివేరము:
మా, అరివేర్యము.

అర్చజాతి సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఋషిప్రాక్తమై
న జాతీభందస్సు: మా, భందస్సులు.

అర్చపంక్తి. సం. వి. ఇ శ్రీ ఋషిప్రాక్తమైన
పంక్తి చ్ఛందస్సు: మా, భందస్సులు.

అర్చబృహతి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఋషిప్రాక్త
మైన బృహతీ భందస్సు: మా, భందస్సులు

అర్చభి. అం. శుద్ధజాతులేడిటిలో నొకటి: మా,
జాతులు

అర్చభ్యము. సం. వి. అ. పుం. అఁబోతుగా వి
డువఁదగిన కొడెదూడ: మా, వృషభము 1

అర్చము. సం వి. అ. పుం. 1. ధర్మాగ్రము ము
నికులన గోమిధునము పుచ్చుకొని కన్యకని
చ్చి యథాశాస్త్రముగాఁజేయు వివాహము:
మా, వివాహము; 2. పదముయొక్క నడు
మను పాదముయొక్క కొను రెండవపాదము
గలిగిన మూడుపాదముల మఁకరిము: మా,
మంకరిము. 1; విణ. 8. ఋషిది; అం. 4. వి
వాహము లెనిమిదిటిలో నొకటి: మా, వివా
హములు.

ఆర్థిక గాయత్రీ: సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఋషిసోమ
కమల గాయత్రీ ఛందస్సు : మా, ఛంద
స్సులు

ఆర్థి త్రిమృత్యు. సు. వి. భ. శ్రీ. ఋషిపాత్ర
మైన త్రిమృత్యుందస్సు: చూ, భందస్సులు.

ఆంధ్రసుప్తావృత. సం. వి. భ. శ్రీ. ఋషిప్రశాంత
మైన ఆంధ్రసుప్తావృతము: చా, శాంతములు.

అర్జున్‌పేట, సం. వి. పా. శ్రీ. ఋషివారిశ్రీ
మైన ఉష్ణిక్తంవస్తు: చూ, ఛందస్సులు

అనంత. సం. వి. అ. శ్రీ, స. పూజ్యత్వము,
రూ-అనంత: హా, మోగవతి.

అన. తి. సం. వి. ఇ. (ప్ర), పం-ప్ర-

ఆర్థిక, సా. వి. అ. పుం. జైవశాస్త్ర మెటి
గివవాడు.

అణగెట్టు. దే. స. క్రి). (పట్ట) అణవేయు: చూ, ఎండవేయు

అయిది. దే. పి. 1. దూలు. "పీ. రక్షాక్ష మాక్తి
కారతి మూర్ధాభాగశాలి నాటబిరిత్తి పేంపు
కొంటి.గ కై. 7, అ. 84: చూ, నిండు. 1;
విటా 2. పొల్లు, ముమ్మ, పోయోజు ములేనిది:
చూ, వ్యవము.

అటాడిపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. పొల్లనోవు “ద్వి.
నూఱువేరేండ్లు సమ్మతాతిరేక, యాటడిప
డి ధిస్మమై యున్నవారు” రా. బాల,
కాం: చూ, వ్యర్థమగు; 2. తిట్టువదల: చూ,
నూఱువదలు.

అఱిగింపబడినది. ద్వ. అ. ౧౧.—వై —

అజ్ఞానోపశామ. ద్వ. ౪. కి.—వై.—(గూ.అం
దోపు.)

ఆజ్ఞాపనంద్రము. ద్వ. వి. పాలసముద్రము: చూ,
సముద్రము.

అణవేయు. దే స. క్రి. మా, అణగట్టు.

అటాపు. డే వి. ప్రకాశము, అరుపు : చూ,
స్వరము. 2. (బ. అటాపులు)

అంబ. దే స. 1. విమనోకటి: చూ, సత్కు
ము; 2. నూగారు : చూ, శోమరాజి;
అ. కి. 3. అడగారు: చూ, ముక్కు. 4;
4 చెడు: చూ, శంకము; 5. రెడెటియు, ఎండు:
చూ, మిరుక్కు. 8.

అణుకొండ పీఠములు వై. వి అణుసః చూ, పుట్రు
 పి. "పుట్రుప్పి పేరాణుసయా వెలయు." అం,
 భా. ద్వి. వై.

అణుగురు. డి. స. అణుమంది. (అణు కు వహా
స్వహత్యర్థకరూపము.) రూ-అణువుగు

అణు మ. దో. ప్రి. చా, రూ-అర్పు.

అణుశూములు. దే. వి. టి. చా, అర్ధము

అజ్ఞాపలము, మి వి. రూ-అజ్ఞాపలము. (పలము= నాలుగు కిర్తి ములయొక్క): చో, పలము. 1

అణువు. దే. పి: మా, రూ-అణువు.

అజ్ఞానము. దే. వి. చా. అర్థము.

తణిమూడగు. దే. అ. ౨౨. మా, మా-అనుమా
డగు; అం, శీ. 9.

అరిమూడు. దే. పి. నూ. రూ-అరిమూడు.

అణుమోముల వేలుపు. ద్వ. వి పక్షాభిముడు,
దేమిలిముత్తల: చూ, స్కంధుడు.

అయితే. దే. వి. సీమ: చూ, దేశము.

అణువాణ్ణు. దే. వి. బ. (అణు + వాడులు.)
కొంచెము ఎండుట.

అణివూరు. దే. సు. చా, మా-అణిగురు.

అణుస. ద్వ. వి. (అణు + కుంపేము.): చూ,
అణుకుంపేములు.

అట్టమము. ద్వ. వి. (అణు + తూము.) : చూ,
రూ-అరుము

అలంకి. దే వి. 1. కురిచిమంటి పల్లకి: చూ, పా
లకి; 2. కాలక్రిడా విశేషము: చూ, కాల
క్రిడ.

అలంగిగుడి. ద్వ. వి. —వై.— రా, వి. 2,
అ. 28.

ఆలంకరలు. దే. వి. వి. —వై.— వి, పు. 7, ఆ. 802.

ఆలంబవిభావము. అం విభావములు రెండింటి లో నొకటి: చూ, విభావములు. (శ్రీపుర సాదులంబున విభావము=రసాధారములు.)

ఆలంబము. సం. వి. అ. పుం. లిక్తము, ఊర: చూ, పోపు. 2.

ఆలంబించు. సం. స. కి. అక్రియించు. ఊర కొను: చూ, ప్రాపుగొను.

ఆలంభము. సం. వి. అ. పుం. 1. వేంపు స: చూ వధము; 2. తాకుడు చూ, స్వము.

ఆలంకారపరి. దే. వి. 1. వెన్నుడు చూ, విష్ణు పు. 1; 2. గొల్లవాడు. చూ, మహానా దుగిడు. (రూ- ఆలంకారపు- అలకారపరి- ఆలకారపు.)

ఆలకము. సం. వి. అ. పుం పెద్దనీలి * చూ, రంజని.

ఆలకి. దే. వి. 1. నాధుడులేనిది చూ, విధన; 2. దిక్కులేనిది (వాడు): చూ, విధన; 3. ఒకరిమాట విని ఆడుది: చూ, శ్రీ.

ఆలకించు. వై. స. కి. 1.= ఆలకించు పా టించు. "నీ. అంచేలార యాలకించివినుడు." చంద్రా. 4, ఆ. 59: చూ, సంభాళించు; 2. ఆకర్షించు: చూ, విను. 2.

ఆలకించు. సం. స. కి. 1.= ఆలకించు: చూ, సంభాళించు; 2. చేయ: చూ, వీక్షించు.

ఆలగోడు బాలగోడు. దే. వి. విపరీతిపుద్గవి, పెడబొబ్బ, మొత్తుకోళ్ళు: చూ, స్వరము 2.

ఆలతి. వై. వి.= ఆలతి: రూ-ఆలతి- ఆళరి: చూ, స్వరము. 2.

ఆలతి. వై. వి.= ఆలతి:—వై.—

ఆలస. దే. వి. ఏలుబడి "నాలెన మోడరు." చూ, రక్షణము. (నాలెనపాలన మోడరు అని వాడుక.)

ఆలపించు. వై. స. కి.= ఆలపించు. రాగము తిన్నగా నీడ్చు: చూ, ఆలపించు.

ఆలపోకు. దే. వి. రూ-ఆలపోకు: చూ, వృష భము. 1.

ఆలప్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ= ఆలతి-ఆలతి: చూ, స్వరము. 2 (రూ-ఆలప్తి.)

ఆలప్యాలము. సం. అవ్య. పలుకవలదనుట.

ఆలము. సం. వి. అ. స. 1. రూ-ఆళము. తేలు కొండిములు: చూ, ఆలము. 2; 2. రూ- ఆల ము పసుపువర్ణము గల నుట్టి: చూ, వారి దళము; దే. వి. (1) ఆళగిద్ద: చూ, మంచె మేలము. 2; వై. వి. (2) హార: జీడము: చూ, యుద్ధము.

ఆలముచేయు. ద్వ. స. కి. 1. యుద్ధముచేయు; 2. ఆడముచేయు

ఆలమెకము. ద్వ. వి. నక్క: చూ, స్మగలము.

ఆలయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇల్లు: చూ, గృహము. 1; (ఇట్లు అనాథకరణాలయము, ముద్రాణాలయము, విద్యాలయము. మొ.); 2. దేవాలయము: చూ, నేలుపు పెంకి.

ఆలరి. దే. వి. వి. కుశీలుడు, కిలస్వభావాదుల చేత నిందితుడు. "ఉ. చోలు: బురే సరోజ భవ కర్పకవృత్తి: దొంగి కూతు ని, ట్లాలరి వైరమింప హృదయంబున గోరుట ధర్మరీతి యే." భాగ. 3, స్కం. చూ, వ్యాధుడు. 2. ఆలతేడు. దే. వి. ఎద్దు, బసవడు: చూ, వృషభము. 1.

ఆలవట్టము. వై. వి. 1.=ఆలవర్తమ్. వస్త్రము నో గుడ్డముగా: దేసిన విసకట్ట: చూ, కూరెపాను; 2.=ఆలవర్తమ్. గుడ్డగొడుగు: చూ, ఛత్రము.

ఆలవాలము. సం. వి. అ. స. ఆవాలము: చూ, పాడు. 1.

ఆలసము. వై. వి.=ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1.

అలసింఁచు. వై. అ. క్రి. = అలస్యము అలస్యము | అలాపము. సం. వి. అ. పుం. — వై. —

చేయు: చూ, తడయు.

అలాపి. అం. కృతు లిరువదిరెండింటిలో నొకటి:

అలస్యము సం. వి. అ. న. 1. = అలసము చూ, చూ, కృతులు.

విలంబము. 1; 2. బద్ధుడనము: చూ, సోమ అలాపి. మీ. సం. న. క్రి. రాగము: ద్వి. గా
రితనము; 2. మీఱుట: చూ, పగ్య నీడు: చూ, రూ-అలసింఁచు.

యము; పుం. 4. జలనూకిరము, నీరుపండి: అలాపి సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1 వల్లకి: చూ,
చూ, మత్స్యము. 1; అం. 5. సంచారీభావ ములు ముప్పదిమూడింటిలో నొకటి: చూ,
సంచారీభావములు. (స్మర మనోహరుం డగ్గ నొకటి: చూ, తరవాద్యములు.

వరుం దలంఁచుచు నక్కడంగానీ సరసం ల అలాపి. సం. వి. ఇ. శ్రీ = అలతి- అలతి:
సరసిజాతములు తన్నుం బిలువ నెగాదిం బా చూ, రూ-అలపి.

మీం గాని మారు మడువకుం డె.) అలాబువు. సం. వి. య. శ్రీ. చూ, రూ-అలా
బువు *.

అలస్యసమయము. పా. గ్రహసమయము లిరువది అలాయము. సం. వి. అ. న. 1. అశ్వశాల: చూ,
యేడింటిలో నొకటి చూ, గ్రహసమయములు. పృథము. 1; వై. వి. (1) గాబు: చూ, పా
(మిక్కిలి భయమును గలిగించును.) రిని 6; విణ. (2) ఆయితమై: చూ,
అలస్యము. సం. వి. అ. పుం. అలసుడు, బద్ధ సిద్ధము. 2.

కుడు: చూ, సోదరి. అలాపి. సం. వి. ఈ. శ్రీ = అలతి- అలతి:
అలాగు. వే. అశ్వ. రూ-అలాగు: చూ, అధా 2. చూ, అలపి.

అలాజ్యము. సం. వి. అ. న. వంటకట్టియల: చూ, అలానము. సం. వి. అ. పుం వైర్లు మొ||

వంటచెఱుకు. కోయుట: చూ, లవనము.

అలాత. అం. అకాశచారులు పదునాఱుగురిలో అలావర్తము. సం. వి. అ. న. = చూ, అలవట్టుము.

నొకరు: చూ, అకాశచారులు. అలి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. శ్రీ: చూ, పంక్తి. 1;

అలాశము. అం. కరణములు నూటయెనిమిదింటి 2. చెలికత్తె: చూ, సఖి. 1; 3. తేలు: చూ,

లో నొకటి: చూ, కరణములు. వృత్తికము. (రూ-అలి.); వే. వి. (1) పెం

అలాసము. సం. వి. అ. పుం. న. 1. ఏమఁగును డ్దము: చూ, భార్య; విణ. (2) తక్కువైనది.

కట్టు కంటము: చూ, స్తంభము. 1; 2 పగ్గము: “మ. మగఁడా నీవు జగంబుచొప్పు మిగులకొ

చూ, నూత్రము. 1. మానంబు వాటిఁకు వా, లిక పెగ్గంబుగమాట

అలాసి. సం. వి. అ. శ్రీ. తములపాకులతో: * వాటిలెనె.” నిర్వ. 5. ఆ: చూ, హీనము. 1.

చూ, నాగవల్లి. అలింగనము. సం. వి. అ. న. కవుఁగిలింత: చూ,

అలాప. అం. గాంధారగామితమాగ్ధన లేడిం గాగిలి.

టిలో నొకటి: చూ, గాంధారగామిత అలింగనములు. అం. 1. శరసాలింగనము, దృఢా

మాగ్ధనలు. లింగనము, సర్వాలింగనము, స్పష్టకాలింగన

అలాపనము. సం. వి. అ. న. 1. బంధుమిత్రసం ము, పృథకాలింగనము, అనురూపాలింగనము,

భావణము, నిండుమాట: చూ, సంభావ గూహనాలింగనము, కుచాలింగనము, లాటికా

ణము; 2. రాగాలాపము: చూ, అలపి.

లింగము, నిరూపణాలింగము, లతావేష్టితాలింగము, వృక్షాధిరూపాలింగము, తిండులకాలింగము, క్షీరకాలింగము. (14);

2. అజాతస్మరాలింగము, జాతస్మరాలింగము. వీనిలో అజాతస్మరాలింగము వాలుగు విధములు:- స్వప్నకము, విద్యకము, ఘృష్టము, వీధకము; జాతస్మరాలింగము యేనిమిదివిధములు:-లతావేష్టికము, వృక్షానిరూపము, తిలతండులము, వీలక్షీరము, ఊరూపగుహము, జఘనోపశ్లేషము, కుచాశ్లేషము, లాలాటము. అలింగితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) కివుఁగిరింపఁబడినది చూ, ఉపగూఢసం.

అలింగ్యము. సం. వి. అ. పుం. 1 గోవుచ్చము వంటి ఆకాశముల వృదంగము, ఆగోకుమద్దెల: చూ, వృద్ధింగము 1, విణ. 2. కివుఁగిరింపఁదగినది

అలిం మీ. వై. స. క్రి. అలక్షణమ్: చూ, అలకిం మీ.

అలిందకి సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఉడుతి చూ, చిక్కిందము. (రూ-అలిందకి.)

అలిందము. సం. వి. అ. పుం. ఇంటిపోనా.

అలింపన. సం. వి. అ. శ్రీ. తనివి చూ, ప్రియై

అలిగొను. దే. స. క్రి. (అలి + గొను.) 1. అపహసించు: చూ, క్కిరించు. కి; 2. తిక్కన పడచు: చూ, వంచించు.

అలివిప్ప. దే. వి. జలకుక్తి (జలసామాన్యమునందెల్లఁ బుట్టునది): చూ, సంకు. 1.

అలిప్తము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) పూయఁబడినది

అలిప్రదేశము. కా. ఉత్తర ఒరిస్సా రాజీగు ముకుందదేవుని చేపి యీతనిమంత్రికమాంబుడగు రామచంద్రదేవు ఉత్తర ఒరిస్సారాజ్యము నేలుచుండెను. ముకుందదేవుని పుత్రుడు అలీచక్రవర్తిని కరణు వేడఁ జక్రవర్తి రాజా

మానసింహునిఁబంపెను. అతఁడు రామచంద్రదేవుని ఒరిస్సారాజుగా నియమించి ముకుందదేవునిపుత్రునకు యీ అలిప్రదేశము నిచ్చెను తరువాత కొంత కాలమునకు రామచంద్రదేవు కతుకమున నున్న ఆస్థమలకు సహాయ మొనర్చుచుండెనని విని తిరిగి మానసింహుఁడు ఒరిస్సావై దండెత్తి ఆస్థమల నోడించి ఒరిస్సాదేశము మొగర రాజ్యములో కలిపివేసెను. ముకుందదేవుని కొడుకగు తిల (తెలుఁగు) రామచంద్ర అలిప్రదేశము భూర్తిగా నిచ్చివేసెను. కలింగ దేశచరిత్ర. 662. పుట.

అలిస్స. సం. వి. అ. శ్రీ. పొందనిచ్చే.

అలిత్తుండ. సం. వి. అ. పుం. పొందుతుకు యిచ్చేయించినవాఁడు: చూ, వలత్తుకాఁడు.

అలీకులము సం. వి. అ. మ. చెలికత్తెలగుంపు.

అలీధము. సం. వి. అ. న. 1. విలుకాఁడు కుడీకాలు ముందటికి చొచ్చి నిలుచుట: చూ, సమపదము; 2. విలుకాఁడు చెండుకాళ్ళుసనుముగామంచుకొని నిలుచుట:చూ, సమపదము; 3. వి. వాఁకఁబడినది; అం. 4. విలుకాని సానము లయిదింటిలో నొకటి: చూ, విలుకానిసానములు; 5. అశ్వగంధారమాగ్గములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి:చూ, అశ్వసంచారమాగ్గములు; 6. పుంసానకము లాటింటిలో నొకటి: చూ, పుంసానకములు

అలీనమీనము. సం. వి. అ. న. అంతట దాగిన మత్స్యములు గలది.

అలీనము. సం. వి. అ. న. 1. పారతణ: చూ, లిద్ది; విణ. (అ. ఆ. అ.) 2. అంతట లయించియున్నది.

అలీలంలామము. సం. వి. అ. న. అంతట దాగిన ఎనుములు గలది.

అలీయమానము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అంతట
లయించుచున్నది.

అలు. దే. వి. 1. పెండ్లాము (దీనికి వృత్తియందు
అడుది యనిమాత్రం వర్ణము. “జవరాలు,
ధీవరాలు.” మొ.); చూ, భాగ్య; బ. 2. ఆ
వులు: చూ, భవపు; 3. శ్రీవాచకచందు
వచ్చునది. “జవరాలు, ముద్దరాలు.” మొ॥

అలుక. సం. వి. అ. శ్రీ. 1 = అలకి. గిండినెటి
కుండ: చూ, పాత్రము. 6; 2. = అనుగ.
అనబు: చూ, సాఱ.

అలుకము. సం. వి. అ. పుం. 1. అలుపు, నను
సు: చూ, గెనుసుదుంప; 2. చేమగడ్డ: చూ,
చేను; 3. అనుగు: చూ, సాఱ.

అలుకితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అంతట
పొర్లింపబడ్డది.

అలుడి. దే. వి. పరిత్రచరిత్రము: చూ, కలము. 2.

అలుబకము. సం. వి. అ. న. అంతట బోయలు
గలది.

అలుబ్బుడు. సం. వి. అ. పుం. మిగుల లోభి :
చూ, లోభి.

అలులేదుమోలులేదు కొడుకుమీరు సోమరించు.
లో. ఒకానొక లోకోక్తి, ఏమియు లేనిదే
పేర్లు పెట్టుట.

అలుపు. సం. వి. ఊ. శ్రీ. 1. రూ-అలూపు.
గలంతిక, స్వమెడగలచెంబు: చూ, పాత్ర
ము. 6; న. 2. రూ-అలూపు. కడిమి: చూ,
నీపము; 3. రూ- అలూపు. గెనుసు: చూ,
గెనుసుదుంప; 4. రూ-అలూపు. ప్లవము: చూ,
పవన.

అలూనము. సం. వి. అ. న. అంతటకోయబడ్డది.

అలూనకాలికులము. సం. వి. అ. న. కోయబడిన

సంభావ్యతలక్షణము: చూ, భూమి. 1.

అలూపు. సం. వి. ఊ. శ్రీ: చూ, భూ-అలూపు.

అలెగాడు. దే. వి. పరిచారకుడు: చూ, సేవ
కుడు. 1.

అలుపొయ్యి. దే. వి. ఒకపాటి నాలుగయిదు
పాత్రములు వేలువేలుగాఁ బెట్టి వండునట్లే
గృహదిన పొయ్యి, గాడిపొయ్యి: చూ,
పొయ్యి

అలేఖము. సం. వి. అ. న. 1. గూ-అలేఖము.
లిఖితు: చూ, వాగ్దేశ; 2. రూ-అలేఖము.
చిత్తరువువారియుట: చూ, చిత్తరువు.

అలేఖి సం. వి. ఇ. పుం. 1. చిత్తరువు వాగ్దేశ
ద తూలి: చూ, లేఖిని; 2 వాయిదీస
పు పాత్రలు, పెన్నిలు: చూ, లేఖిని.

అలేఖ్యకృత్తు సం. వి. త్ పుం. చిత్తరువు వా
యువాడు: చూ, ముచ్చి.

అలేఖ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-అలేఖము.

అలేఖ్యము. సం. వి. అ. న. అస్వాదింపదగి: 3.

అలోకము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-అలోకము.

మోత్ర: చూ, లక్షణము 3; 2. ఎండ:
చూ, వెలుగు. 3; 3. బట్టువాడు చేయు
స్తోత్రము: చూ, స్తోత్రము.

అలోకము. సం. వి. అ. పుం. 1 రూ-అలోక
ము మోత్ర: చూ, లక్షణము 3; 2. కొలు
వు: చూ, కుకూరము. 2.

అలోకించు. సం. స. క్రి. మోచు: చూ, నీక్షించు.

అలోకితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. మోడఁ
బడినది, స్వభావమయిన దృష్టివిశేషము: చూ,
అదర్శితము; అం. 2. దృష్టిభేదము తెనిమిది
టిలోనొకటి: చూ, దృష్టిభేదములు; 3. దృష్టి
క్రియలు పదునెనిమిదిటిలో నొకటి: చూ,
దృష్టిక్రియలు.

అలోచన. సం. వి. అ. శ్రీ, అ. న. తల: తల: తల:
చూ, యోచన.

అలోచించు. సం. స. క్రి. 1. తల: చూ,
యోచించు; 2. అరయు: చూ, విభారించు. 1.

అలోడనము సం. వి. అ. న. కలఁతః చూ, ఖోభము. 1.

అలోడించు. సం. స. క్రి. కలఁగఁజేయుః చూ, కలఁగుండువెట్టు.

అలోడితము సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) కలఁచేఁ బడినదిః చూ, మలిసము. 3.

అలోడ. దే అవ్య. ఇట్లుండఁగా : ఆలోపల, ఇతలో.

అలోపల. దే. అవ్య. —వై—

అలోమార్గము. సం. అవ్య. రోమము మొలిచి నది మొదలు.

అలోలము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. కదలుఁ చూ, చలనము. 1; 2. విషయలంపటము, కార్యముకొఱకు నలయుట.

అలోలితము. అం. కిరీటీయలు పడునెడింటిలో నొకటిః చూ, కిరీటీయలు.

అలోలుఁడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. చంఁ లుఁడు, కాముకుఁడుః చూ, వలపుకాఁడు; 2. స్త్రీయం దాసక్తిగలవాఁడు.

అలోలితము. అం. కిరీటీయములు తొమ్మిదిటిలో నొకటిః చూ, కిరీటీయములు.

అల్పకారావండు. పా. ఆరుకఫలము (హిందీ- ఆలుబుకారా, అర-అల్ పాకదాఫళం) ఇది వైద్యకాంతి చేయును

అన. దే. వి. 1. నివృత్తి, మిక్కిలి పల్లపుప్రకృత ముః చూ, బాదన; 2. వరిపండు నేల, చేనుః చూ, పాలము. 2; 3. అనఁ.

(కూ)సిఫరే కుటుంబములోని ది, పుష్పదళములు క్రొవ్వు గా ప్లవ్ + గుర్తవలెనాయిగు ఉండును.)ః చూ, సున్నపము, బ. 4. సున్నప బీజములు, ఆలలుః చూ, సున్నపము. (ఆవలు అని వాడుక.)

అనఁక. దే. వి. చూ, అదిక్కు.

అనఁక. దే. వి. గొప్పవెక.

అవకాయ. దే. వి. ఊరుఁగాయః చూ, రువిఁ గాయ. (బెల్లపు అవకాయ, అల్లపుఅవకాయ, వెల్లులి అవకాయ మొదలగునవి.)

అవగింజలు. దే. వి. బ. సున్నపబీజములు : చూ, సున్నపము.

అవగుండ. దే. వి. ఊరుఁగాయఁపిండి.

అవజ్జము. వై. వి. అగజః, రుంజ అను వాద్యముః చూ, వీణ.

అవటము దే. వి. 1. మైత్రీ, పాత్రుఁడు, సంయో గము; విణ. 2. పాండిత్యమునని. “ఎ, కి వలయునుంపద లంద నావటము వటుము.”

భాగ. 4. స్కం. 186 చూ, సంయుక్తము అవటముచేయు దే. ప. క్రి. పాండికపూచు. “నీ. మోచేతి వంపుగా ముడిచిపట్టి కేల వర వాభయంబు లావటముచేసి.” పాండు. 2, ఆ. 229; చూ, పాండికపూ మి.

అవటించు దే. వే. అనుకూలపడుః చూ, పాం దుపడు.

అవట్ల దే. అ. క్రి. వై = అనాచ. “గీ. అతఁ డుఁ గొఱపాణిములనుండి హరువు దెరువు, లావట్లఁ దెల్ప.” రామా. 5, ఆ. 175; చూ, పాండుపడు.

అవట్టజము. సం. వి. అ. న. పాఠశికాశ్వముః చూ, హయము.

అవడ. దే. వి. 1. కార్మిణిః చూ, బీజ. 2; 2. రూ-అవవడ. మట్టిగ పులుసులోనగునాని యందు నానవేసిన వడః చూ, భక్త్యము.

అవడి. దే. వి. రూ-హవడి. ఉపద్రవము. “క. మానుగజగముల యావడి, మానుపఁగాఁగోరి.” అచ్చ. సుం, కాంః చూ, విపత్తు.

అవణ్యపురి. కా. క్రి. క. 188 సంవత్సరమున వ ధూవల్లభమల్ల దేవసందివర్మఅను బాబారాజు 12,000 గ్రామములను యాపురిరాజధానిగాఁ జేసికొని పరిపాలించెను. రాజరాజు రేద్రు పట్టాభిషేక సందిక. 98. శ్రుతి.

అవధి అయ్యకుయేకబాంధవం. లో. బాణాశాసనం.
లోలోకి.

అవధి. సం. వి. అ. స. 1. కాంగు, గూఢాః
చూ, పాత్రము. 6; 2. గోనియఃచూ, గోనె.

అవధి. దే. అ. కి. భావముదయించు, జ్ఞప్తి
కివచ్చు: చూ, స్ఫురించు. 2.

అవధి. వై. వి. 1. అవాహం. కుమృరి కుండలు
లోనగునవి కాల్పుటకేర్పఱచిన (కావు): చూ,
కావు 5, 2. కుండలంపు: చూ, నిండ. 1;
3. హగ. జోడము, లడాయి : చూ,
యద్ధము.

అవధి. పా. పశువులనుండియు, ఇతర వృత్తి
నులనుండియు, దొంగలనుండియు, తమసస్యము
లకు నష్టము కలుగునంద కాపాడుకొనుటకు
వ్యవసాయదారుడు 1. పొలముచుట్టు కట్టు
వాద్దలు. ఇవి రెండువిధములు. ఇటుకి, రాయి
మొదలగువానిచే కట్టబడునవిగాక, కంప,
కజ్జలు వీనిచే నేర్పఱచు కంచెలను ఒకవిధ
మయినవి. కిత్తి నార, బొమ్మచెమడు మొదల
గు ముండ్లచెట్లను వరుసగా పొంతువలన నే
ర్పడునావధిలు మఱిమొకవిధమైనవి.

అవధి. సం. వి. అ. స. అచ్చాదనము,
కలఁగఁ: చూ, వ్యవధానము. 8.

అవధి. అం. పృథివ్యప్రేక్షావాయాకాశా
పారకార మహాత్మ్యములు. (7); పృథ్విశ్లోః
గూడ అప్రావరణములగు (8.)

అవధించు. సం. స. కి. మేట్టుకొను : చూ,
వేష్టించు.

అవధించుకొను. మి. స. కి. —వై.—

అవధి. దే. వి. 1. రూ. అవధించు: చూ, హాళిక;
2. అకృతము: చూ, పురి. 4.

అవధి. సం. వి. అ. స. అవధి నమ, ఈదపు
చూ. లాగు 8.

అవధి. హిం. వి. అసామివారీలెక్క. (కాతా.)
(లెడ్డరు.)

అవధి. సం. వి. అ. శ్రీ. నేలతామర #: చూ,
పద్మము. 1.

అవధి. సం. వి. అ. స. 1. అప్పివృత్తి.
చూ, మరలఁబాటు; 2. పాతముయొక్కవల్లె:
చూ, వల్లె. 4.

అవధి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. నులికడ #: చూ,
మహాబల.

అవధి. సం. వి. అ. స. (అ. అ. అ.) 1. మగ
లడగినది; 2. వల్లింపడగినది.

అవధి. అం. అలంకారములేడిగిటిలోనొకటి:
చూ, అలంకారము. 8

అవధి. సం. వి. అ. పుం. 1. గుఱ్ఱపు సుడి:
చూ, యము; 2. నీటి సుడి: చూ, సుడి. 1,
3. కర్రమందలి సుడి: చూ, సుడి. 1; 4. శో
మావర్తము: చూ, సుడి. 1; 5. భూమధ్య
వర్తము: చూ, సుడి. 1; 6. మెడపై సుడి
చూ, సుడి. 1; 7. గాలిసుడి: చూ, సుడి. 1,
(ఇత్యాదులు); 8. అప్పివృత్తి: చూ, మరలఁ
బాటు; 9. పాతముయొక్క వల్లె: చూ, వల్లె
4; 10. అవర్తకమును మేఘము: చూ, మేఘ
ము. 1; అం. 11. మేఘములు నాలుగింటి
లో నొకటి: చూ, మేఘములు; 12. మేఘ
ములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, మేఘ
ములు; 13. అవర్తరూపము లెనిమిదింటిలో
నొకటి: చూ, అవర్తరూపములు; 14. భౌ
మండలములు పదింటిలో నొకటి: చూ, భౌ
మండలములు; 15. కరణములు నూటయెని
మిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

అవధి. అం. అవధిమునకు క్రిందిపెదవి
యందుగల గుళ్ళు. కుక్తి, అవధి, ముఖ
సంహితము, పాదుక, అర్థపాదుక. అనన్
దము తననది మునుపము. (8)

అవస్థము. సం. స. క్రి: చూ, వర్ణించు.

అవస్థము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) 1. మరలి
నది: చూ, నివర్తితము; 2. వర్ణించుచున్నది;
అం 8 జంఘాక్రియలైడిటిలో నొకటి
చూ, జంఘాక్రియలు.

అవస్థ. దే. వి (అ + వలను) 1. అపక్వతా; చూ,
అదివృత్తి; 2. అవస్థము: చూ, పిమ్మట.

అవస్థ. సం. వి ఇ శ్రీ. 1. చాలు : చూ,
పంక్తి. 1; దే. వి. (1) రూ-అవస్థ. ఉపద్ర
ము: చూ, విపత్తు; 2. ఇబ్బంది, కష్టము:
చూ, దుఃఖము; (3) అధికము : చూ,
హెచ్చు. 1.

అవస్థించు. సం. అ. క్రి. రూ-అవస్థించు: చూ,
బృథించు.

అవస్థించు. దే. వి: చూ, రూ-అవస్థించు.

అవస్థించు. ద్వ. వి. మొన్నటికి పూర్వదినము
అవస్థించు. ద్వ. వి. ఎల్లండికి పూర్వదినము: అవ
లియెల్లండి.

అవస్థించు. ద్వ. వి. —వై.—(అవస్థించు
డికి పూర్వదినము—అటావలి యెల్లండి.)

అవస్థించు. ద్వ. ద్ర. ఈప్రకారముగ : చూ,
ఇటులు.

అవస్థము. సం. వి. అ. పుం. ఇష్టానిష్టములగు
పనులయందుగలిగిడి తొందట: చూ, సంధి
ము. 1.

అవస్థము. సం. వి. అ. న. 1. అక్కట: అవ
స్థము, అవస్థ-అవస్థము; (2) ప:—అక్క
ట; తద్వ:—మిక్కిలి అక్కట.—అవస్థాన
స్థము; విజ. 2. అక్కటైనది: అవస్థము.

అవస్థము.—వై.—

అవస్థము. సం. వి. అ. న. ఇట్లు : చూ, గృ
హము. 1.

అవస్థము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) ఋద్ధము,
నుడిచినది (ధాన్యము): చూ, ధాన్యము.

అవస్థము. సం. వి. ఇ. న.—వై.—

అవస్థము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) 1. కలిగి
చునది: చూ, ఉపపాదకము; అం. 2. కా
యువులేడిటిలో నొకటి: చూ, వాయువులు.

అవస్థించు. సం. పే. అవస్థించు: చూ, పుట్టు. 2.

అవస్థించు. అం. శ్రీ. స్థానములు మూడింటిలో
నొకటి: చూ, శ్రీ. స్థానములు.

అవస్థించు. సం. అ. క్రి.—వై.—

అవస్థించు: చూ, రూ-అవస్థించు.

అవస్థించు. సం. వి. అ. పుం. బంగారపు నూడి
గము: చూ, భూషణము. 2. (అడవిదాని తి
వట్టిగా సొంతి కొందలు.)

అవస్థించు. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ- అవస్థ
ము: చూ, పాదు. 1; 2. విత్తదము: చూ,
విత్తుట; 3. అవస్థము: చూ, కాపు. 6; 4. పర
రాష్ట్రా చింత. (ఇది స్వరాష్ట్రాచింత: తంత్ర
మనబడును.); చూ, తంత్రము. 2; 5. తాళప్రాణ
క్రియాభేదము: చూ, తాళము. 2, 6. ఓడ
బాటించిన పులి: చూ, తరహాము; 7. వ్యధ:
చూ, దుఃఖము; 8. మంగలిపని : చూ,
ముండనము; అం. 9. నిశ్చబ్దక్రియలు నాలుగిం
టిలో నొకటి: చూ, నిశ్చబ్దక్రియలు.

అవస్థించు. సం. వి. అ. పుం: చూ, అవస్థ
కము.

అవస్థించు. సం. వి. అ. న. అవస్థము: చూ,
పాదు. 1.

అవస్థించు. దే. వి. బ. అవస్థ. (హిందీ-రాజు,
అర-కడుఘూ): చూ, స్వప్నము. (అవస్థ
మిండి అవస్థలయొద్దిన వాంఠి: తేయము. వార
నొప్పులలోను కలరావాంఠులలోను అవస్థల
ట్టిని చేయుదురు: చూ, అవ.

అవస్థించు. సం. వి. అ. పుం. ఇట్లు: చూ, గృ
హము. 1.

అవహానము. సం. వి. అ. స. 1. పిలుపు: చూ, సంబోధనము; 2. పోడకోపచారములలో నొకటి: చూ, ఉపచారములు.

అవాహించు. సం. అ. క్రి. అనుకూలపడు: చూ, పొందుపడు.

అవాహితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పిలువఁ బడినది: అభియంత్రితము, అన్యాయము, అయం త్రితము.

అవి. సం. న. అన్య. 1. కనఁబడినది; దే. వి. (1) తాపము. “మ. విచారించుకొనుచును లంబచేతుఁడొందెల్కి నెమ్మది యావిహారిం చుంబిక నాదముల్ చెవికిఁ గావించుంజేవుళ్ పోడమా” విజ 2, అ. రి: చూ, సంతాప ము; (2) ఊహి. “గీ అనుయోధను ముక్కు నవావిగలఁగఁ బడమిసీకెడు.” భార. ఉద్యో. రి, అ: చూ, క్వాసము; (3) అవిరి: చూ, ఔష్ణ్యము.

అవించు. దే. స. క్రి. వానెనమిఁదఁబెట్టి అవిరి తోఁ బక్కముచేయు. “వ. కీచకరిండులంబు లం బిండిఁగొట్టి కొట్టించోసి యుప్పిగొప్పలు గాఁజేసి యాచించిన కుడుముల దానలు” కాళ. రి, అ. రి: చూ, ఉత్సా. 2.

అవిగ్నము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-అ విగ్నము #: విణ. 2. అవేగమునొందినది.

అవిడ. దే. స. ఏ. రూ-అవిడ: చూ, అక.

అవిడి. దే. వి. రూ-అవలి ఉపద్రవము: చూ, విపక్త.

అవిడె. దే. స. ఏ: చూ, రూ-అవిడె.

అవిధము. సం. వి. అ. పుం. రత్నాదులకు బెజ్జె ముతయు వజ్రపు పోగర, అస్ఫోటని: చూ, వైధవి.

అవిధ్. అం. అకాశచారులు పడునాటుగురిలో నొకరు: చూ, అకాశచారులు.

అవిధము. సం. విణ. అ. (అ. అ. అ.) 1. చే క్కఁగా తొలువఁబడినది; 2. అవిధము: చూ, వైధవి; 3. కొట్టఁబడినది, అయస్తము: చూ, అవతము; 4. ఉంచఁబడినది: చూ, ఉపహితము; 5. వంకరైనది: చూ, వంకర.

అవిధవక్త్రము. అం. స్ఫుర్తచాస్తములు యరువది తొమ్మిదింటిలో నొకటి. చూ, స్ఫుర్తచాస్తములు.

అవినము. సం. వి. అ. స. నిధి: చూ, లిద్ది.

అవిరి. దే. వి. ఉష్మము చూ, ఔష్ణ్యము.

అవిరినాగుల్పు. పా. ఇంగ్లాండు, అమెరికామొదలగు దేశములందు వాడుదురు. అవి ఏకఖండములుగను, చేదునుగను, నుండువిశేష శస్త్రముగల చోట్లుమాత్ర ముపయోగింపఁబడును: చూ, ఇనుపనాగులి.

అవిరిపెట్టియెముకిలు. వా. ఇందు ర మా ర మీ 2½ % నశ్రిజనియు 25½ % స్ఫురత్పిం చాన్లు జనిదమును ఉండును.

అవిరియంత్రము. పా. దీనిసహాయముచేతనీరుతో డుటకు మధ్యావర్తన జలాశ్లములను నొకవిధముగ యంత్రములు సామాన్యముగనుపయోగింపఁబడును

అవిరిల్లు. దే. అ. క్రి. చెరుటగలదియగు: చూ, చెరుటపోయు.

అవిర్భవించు. సం. అ. క్రి. అవతరించు: చూ, పుట్టు. 2.

అవిర్భవిల్లు. సం. అ. క్రి. —వై—

అవిర్భావము. సం. వి. అ. పుం. జన్మము: చూ, పుట్టుక.

అవిర్భూతము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పుట్టి నది, ప్రభూతము: చూ, సంభూతము.

అవిలకము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) కలఁకఁదా జినది: చూ, మలినము. రి.

అవిలము. సం. వి. అ. పుం. —వై—

అవిలి. దే. వి. మాంతిక్కుడు ఉపయోగించెడి
కావ్యలో. (మాంతిక్కుడు = మంత్రవిద్య
సాహిత్యవాడు.) చూ, చాత్రము. 6

అవిష్కరణము. సం. వి. అ. స. భాగ్యతి చూ,
ప్రసిద్ధి. 1.

అవిష్కరణము. సం. వి. అ. స. భాగ్యతి చూ,
ప్రసిద్ధి. 1.

అవిష్కరణము. సం. వి. అ. స. భాగ్యతి చూ,
ప్రసిద్ధి. 1.

అవిష్కరణము. సం. వి. అ. స. భాగ్యతి చూ,
ప్రసిద్ధి. 1.

అవిష్కరణము. సం. వి. అ. స. భాగ్యతి చూ,
ప్రసిద్ధి. 1.

అవిష్కరణము. సం. వి. అ. స. భాగ్యతి చూ,
ప్రసిద్ధి. 1.

అవిష్కరణము. సం. వి. అ. స. భాగ్యతి చూ,
ప్రసిద్ధి. 1.

అవిష్కరణము. సం. వి. అ. స. భాగ్యతి చూ,
ప్రసిద్ధి. 1.

అవిష్కరణము. సం. వి. అ. స. భాగ్యతి చూ,
ప్రసిద్ధి. 1.

అవిష్కరణము. సం. వి. అ. స. భాగ్యతి చూ,
ప్రసిద్ధి. 1.

అవిష్కరణము. సం. వి. అ. స. భాగ్యతి చూ,
ప్రసిద్ధి. 1.

అవిష్కరణము. సం. వి. అ. స. భాగ్యతి చూ,
ప్రసిద్ధి. 1.

అవిష్కరణము. సం. వి. అ. స. భాగ్యతి చూ,
ప్రసిద్ధి. 1.

యందగు ధ్వజముక రణము. “ఉ. దేవుడొ
మానియోయని మదిందలపోతలు వాకెకా
నినన్, కేవురువేయించేదముల నిందయొనర్చెద
రిట్లు మాంగయన్, పాపులనోరు నీయెడను
పాదలంబునఁ దన్నినట్లుగా, నీవొకయింత
యావురని యేడ్వలదన్నకుమార రత్నమా”
పర. 2, ఆ: చూ, చూచూ.

అవురువను. దే. అ. కి. కావురువని (కావు
వని) ఏడుచు: చూ, విలపించు.

అవులకల్లించినవాడు అర్జునుడు. లో. ఒకా
నొకలోకాకల్లి.

అవులించు. దే. అ. కి. రూ-అవులించు: చూ,
జృభించు.

అవులంత. దే. వి: చూ, రూ-అవులంత: చూ,
హాళిక.

అవులేనియిల్లు అం. నిర్ధకము లేడిందిలోకాకటి:
చూ, నిర్ధకములు.

అవుకుడు. సం. వి. అ. పుం. కంది: చూ,
పిరిరుడు.

అవుతము. సం. వి. అ. పుం. మట్టబడి
పడి: చూ, సంకృతము.

అవుత్తము. సం. వి. అ. పుం. తిరుగుడుదడినది: చూ,
అఘూరితము.

అవుత్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1: చూ, కడక;
2 అపగివృత్తి: చూ, మరలఁబాటు; 3. కంత
పాతము, రువ్వు: చూ, వల్లె. 4.

అవుత్తిదీపకము. సం. వి. అ. స. ఒకానొకలం
కారము. పద, అర్థ, ఉభయములను త్రివిధ
ములచే ధర్మైక్యమందుట: చూ, అలంకా
రము. 3.

అవుత్తు. సం. వి. త. శ్రీ. స. 1. రీతి: చూ,
విధము. 1; 2. స్వాధ్యాయకృతము, అను
కృతము: చూ, పరిపాటి.

అవుత్తుడు. సం. వి. అ. పుం. (నాట్యపరిభాష)

యందు) బావ: రూ-అవుత్తుడు.
 అక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. (ఇష్టానిష్టచా) ప్రిచే(గుగు)తోట్రుపాటు:చూ:ఫలనము.2;
 2. శోషము: చూ, రోషము; అం. 8 సం చారీభావములు ముప్పదిమూడింటిలో శోక టి: చూ, సంచారీభావములు (అరాక్షసభ టుండు రామునకెదురై కేలంగోల గీలించి కేలకడ(కసంజేవిడచెను.)
 అక్షరి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. బొద్ది * చూ, వృద్ధ బావకము.
 అక్షరము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) : చూ, తెలిపెడువాడు.
 అక్షరము. సం. వి. అ. న. తెలియజేయుట: చూ, సూచకము. 6.
 అక్షరించు. సం. స. క్రి: చూ, తెలియజేయు: చూ, సూచించు. 2.
 అక్షరము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) తెలుపబ దినది: చూ, సూచితము. 2.
 అక్షరము. సం. వి. అ. న. తాంబూలకల్కము, సమలిన తాంబూలము: చూ, తమృ.
 అక్షరము. సం. వి. అ. న. 1. కమ్మరిపాలు: చూ, గృహము. 1; 2. భూతాక్షరము. రూ- అక్షరము: చూ, సోకుడు; 3. చొరవ:చూ, ప్రివేశము; 4. సంతోషాదులవలన: గలిగెడు పారవశ్యము. రూ-అక్షరము: చూ, సుమా శము; 5. తొందట: చూ, సంధిమము. 1.
 అక్షరము. సం. వి. అ. పుం. చూ, అక్షరము. 2, 3, 4, 5.
 అక్షరించు. సం. అ. క్రి. చొచ్చు. “గ్రహము అక్షరించినది”: చూ, సోకు. 4.
 అక్షరించు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) విందునకు నిలువబడినవాడు, అరికి: చూ, విందు. 4.
 అక్షరము. సం. వి. అ. పుం. ముండ్లకంచె: చూ, చొచ్చుము. 1.

అక్షరము. అం. హస్తకరణములు నాలుగిం టిలో శోకటి: చూ, హస్తకరణములు.
 అక్షర. దే. అన్య. అకాలము.
 అక్షర. దే. వి: చూ, అదిక్కు.
 అక్షరము. సం. వి. అ. న. 1. మంత్రభేదము: చూ, మంత్రము. 1; 2. మానినొట్టు: చూ, రంధ్రము. 1.
 అక్ష. సం. వి. అ. శ్రీ. 1.= అస ఇచ్చ: చూ, వాంఛ; 2.= అస. దిక్కు: చూ, వారీత్తు; 3.= అస. అత్యాశ. “చ. విసిరితి దుర్గదుర్వి వయ విభ్రమయ్యుక్తి: గులాభిమానముకొ, బసచెడ నేవ:జేసితివిషము:డనై పరగేవాసీమ వా,యసమువలెన్ భుజి వితి: బ్రయత్నము నిష్ఫలమైనశించె సం,తిసపడ వుగ్గిరికృపికు సత్యము:జానెద వాకయేటికెన్ ” భర్త్య. 8, అ. 3: చూ, వాంఛ; అ. పుం. 4 అంతట వ్యాపించుట: చూ, వ్యాప్తి. 1; 5. భుజము: చూ, హస్తము.
 అక్షరిత సం. వి. ఋ. పుం. ప్రియవస్తువును కోరువాడు, అక్షరిత, అక్షరితుడు, అక్షం సుపు: చూ,కోరువాడు.
 అక్షంసము. సం. వి. అ. న. ఇచ్చ: చూ, వాంఛ.
 అక్షరిత. సం. విణ (ఋ. ఈ. ఋ.) 1: చూ, అక్షరిత; 2 పోక్షము:అందు:బొగుడువాడు: అక్షరితుడు, అక్షంసుపు.
 అక్షరితము. సం. విణ (అ. అ. అ.) కోరబడి నది: చూ, వాంఛము.
 అక్షరితుడు. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, అక్షం నిత.
 అక్షంసుపు. సం. విణ. ఉ. — పై. —
 అక్షరలంతములేదు. లో. 2. కాశాక లాశాశ్చి.
 అక్షరము. మి. అ. క్రి. అక్కటపడు: చూ, వాం ఛించు.

అశవెట్టు. మి. స. క్రి: చూ, అసవెట్టు.

అశము. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని:చూ, నిష్ప;

2. అంతకును ప్రసరించుట: చూ, వ్యాప్తి. 1.

అశయ. సం. వి. అ. స్త్రీ. గుండాలయనుగడ్డికి:

చూ, తృణము. 1.

అశయము. సం. వి. అ. పుం. 1. తలఁపు: చూ,

విషయము. 4; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1;

3. ఆశ్రయము: చూ, పాపు. 2; 4. మనసు:

చూ, హృదయము; 5. పాఠశాల: చూ, లిక్వి. 2;

6 మడుగు: చూ, సరస్సు. 1.

అశయిత సం. విణ. (బు. ఈ. బు.): చూ,

తనిపించువాడు.

అశయేకము: సం. వి. అ. పుం. మరుడు:

చూ, మన్మథుడు.

అశయడు సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ,

నిష్ప; 2. కోనతీడు, వైర్మతి: చూ, మూల

తీడు; 3. రక్తము: చూ, రాక్ష

ముడు 1.

అశపరవసుడు. సం. వి. అ. పుం. అశవ అధీన

మైనవాడు.

అశపాలుడు. సం. వి. అ. పుం. దిక్పాలకుడు:

చూ దిక్పాలుడు.

అశపాళము. సం. వి. అ. న. అసయము

తాడు (ఇట్లు అశబంధము = అసయము

ముడి); బా. అసయముతాడు. “క. అశవ

విడువనిచివికి, గ్లకము విడిపించుదరమె- కేళ

పునకునా, యాశపాళములెల్లను, కోసిన

గ్లకంబువిడును రూఢి: వేమా. 3 వేమన.

రిజి. ప.

అశపికాచిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. అశయను పికా

చము.

అశబంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. డిట్టు: చూ,

ప్రకృతియము; 2. సాలెత్తుడు: వేసినకేర:

చూ, సాలెగూడు; 3. అసయముడి: చూ,

అశపాళము, 4. కోతిగూడు: చూ, మగ్గు

టగ్గుచము. (చూ, గ్గుచము 1.)

అశబంధుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అశవ

కట్టుబడినవాడు.

అశాంగము. సం. వి. అ. పుం. అస చెడఁ

గొట్టుట.

అశారదాశాంతము. సం. అవ్య. బ్రహ్మకలుకు.

అశాసనము. సం. వి. అ. న. అశీర్వచనము: చూ,

దీవన.

అశాపించు సం. స. క్రి. అశీర్వదించు: చూ,

దీవించు.

అశాస్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇచ్చ: చూ, వాంఛ.

అశాస్యము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. అశీర్వ

దించుదగినది; 2. పూర్తింపఁదగినది: చూ,

పూర్తియము

అశాహీనము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) నిరాశఁ

జెందినది.

అశ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పాముయొక్క కోట,

అశీస్సు: చూ, దంష్ట్ర.

అశించు. సం. స. క్రి. = అశించు: చూ, వాం

ఛించు.

అశిత. సం. వి. అ. స్త్రీ. ఇచ్చ: చూ, వాంఛ.

అశితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. తినఁబడి

నది: చూ, భుక్తము. 1; 2. అంతకుముందు

అవులను మేసిన పాలము: చూ, గవీనము.

అశితసుకుడు. సం. వి. అ. పుం. సగరచక్రవర్తి.

అశిగుడు. సం. వి. అ. పుం. అగ్నిహోత్రుడు:

చూ, నిష్ప.

అశీకరలేకము. సం. అవ్య. అంబుకణములు చేర్చి

నది మొదల.

అశీకరైలము. సం. అవ్య. హిమాలయమునకు.

అశీతిధవ. సం. వి. అ. స్త్రీ. తనవి: చూ, శృప్తి.

అశీరము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాలవిజయగుడు:

చూ, పాలు. 1; 2. జీర్ణము: చూ, పాలు. 1;

8 అగ్ని: చూ, నిష్ఠ; 4. తిండి: చూ, ఆకుకుడి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, పాపాలు.

అశీరాద్యర్థము. పా.వృత్తమంతిమందుఁగలకబ్బము లోనొకటి. ఉదా. — ఎనున్-తణ్-వర్ణకము లు. మిమ్ము దైవము రక్షించెడున్, మిమ్ము దైవము రక్షించుఁగాఁతణ్. ఇత్యాది.

అశీరుడు. సం. వి. అ. పుం రవి: చూ, నూర్యుడు.

అశీర్వదించు. సం. స. క్రి: చూ, ఆశాపించు.

అశీర్వచనము. సం. వి. అ. న: చూ, దీవన. (వాడుకఁ గలిగి నిఘంటువులలోలేనిది.)

అశీర్వాదము. సం. వి. అ. పుం. — మై. — (కాశ్రుప్తమృతమై. ది.)

అశీషము. సం. వి. అ. పుం: పాము: చూ, సర్పము.

అశీష్టు. సం. వి. న. క్రి. 1. అశీర్వాదము: చూ, దీవన; 2. ఇచ్చి: చూ, వాంఛ; 3. కుం చిపి: చూ, హితము; 4. పొడిక: చూ, స్తోత్రము; 5. పాముయొక్క కొఱ, అశి: చూ, దంష్ట్ర.

అశుకవిక్రమము. పా. కలందినంతమాత్రమున ధారాశముగఁ గవిత్వముచెప్పట.

అశుగము. సం. వి. అ. పుం. 1. అమృత: చూ, కాణము. 1; 2. గాలి: చూ, వాయువు.

అశుగుడు. సం. వి. అ. పుం. వేగిరముగాపోవు వాడు.

అశుకశ్రోష్టి. సం. వి. ఇ. పుం, క్రి. 2. కరక ముతోటకుర: చూ, తోటకుర.

అశువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. ఎఱ్ఱతలకు కడు: చూ, ధాన్యము; 2. కాసి: చూ, ప్రసిద్ధి. 1; 3. విణ. 3. వేగ: చూ, వేగము. 3; విణ. 4. వేగములది: చూ, వేగము. 3.

అశుబ్రీహి. సం. వి. ఇ. పుం. ఎఱ్ఱతలకు కడు: చూ, ధాన్యము.

అశుకుడి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, నిష్ఠ; 2. వేడియూపిరి: చూ, శ్వాసము;

3. ఉచ్చిష్టము: చూ, ఎంగిలి.

అశృకము. సం. వి. అ. న. 1. కొంచెము పక్వము యైనది; 2. చేక్కఁగా పక్వమయినది

అశృచము. సం. వి. అ. న. 1. అటు: చూ,

మైల 4, 2. చావునయిల: చూ, వృతా

శృచము; 3. జాతాశృచము: చూ, పురుడి

అశృచములు. పా. జాతాశృచము, మృతాశృచము. (3)

అశృక్వపడ. మి. అ. క్రి: చూ, వేగఁగొందు.

అశృక్వము. సం. వి. అ. న. 1. అశ్శిజము:

చూ, వింత. 1; 2. సవరములలో నొకటి:

చూ, అద్భుతము 2. (చూ, గ్రహములు), విణ.

3. అచ్చెనయినది: చూ, వింత. 1; అం

4. రసస్థాయీభావములు తొమ్మిదిఁగల

నొకటి, విస్మయము: చూ, రసస్థాయీభావ

ములు. (మున్నెఁడుఁ జూడని వస్తువులఁ

జూడ మనమునఁ బుట్టెడి సంతోషము,

ఉదా. రావణుం డట్లునరిమిత పగు వాని

సేనావిస్తానంబును జూచి యయాశ్రయ!

యింతటివానరసేనను మున్నెఁడుఁ జూడ

యందలేడు. అని యచ్చెరువొందెను.

అశ్రమము సం. వి. అ. పుం, న. 1. మునఁ

యిల్లు, అకుటిల్లు: చూ, స్పృహము. 1

2. బ్రహ్మచర్యాది — ఇవి నాలుగు: —

బ్రహ్మచర్యము, గార్హస్థ్యము, వాసప్రస్థము

సన్యాసము; 3. సన్యాసులు లోనగువార

ఉండెడుచోటు, వతము: చూ, గృహము. 1

4. ఆడవి: చూ, విషమము; 5. సన్యాసు

సాంప్రదాయభేదమును దెలిపెడి గుఱుకు

చూ, లక్షణము. 1; 6. కష్టము మొదలగువా

రందు ఇల్లు: చూ, గృహము. 1.

అశ్రమవాసవర్ణము. అం. భారతవర్ణములు పు

నెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, పర్ణములు.

అశ్రియము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అసరాః
చా, పాప్ర. 2; 2 బలవంతు నాశ్రియం
చుట, సంధ్యాది అజుగుణములలో నొకటిః
చా, గుణములు; 3. చోటు చా,
స్థానము. 1; 4. ఇల్లు: చా, గృహము. 1;
5. ఒకానొక దేశము చా, దేశము.

అశ్రియానీ సం. వి. క్. పుం. అగ్ని: చా,
నిప్పు.

అశ్రియూహం సం. వి. అ. పుం. 1 - వై-;
విణ. 2. ఆశ్రయించినవానిని కెఱుచువాడు:
చా, పాప్రచెఱచువాడు.

అశ్రియించు సం. స. క్రి. చా, పాప్రగోమ.
అశ్రియించు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.)
సాదించువాడు: చా, పాప్రపకుడు.

అశ్రివము. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగీకారము:
చా, సమ్మతి. 1; 2 రా. ద్వేషాదిప్రయత్న
దుఃఖము. చా, దుఃఖము, 3. కృతజ్ఞునిది
యమునో గూడ కొనిన బుద్ధి చా, బుద్ధి,
4. పట్టుగల: చా, పృతిష్ఠ.

అశ్రివుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1 మాట
దాటనివాడు. చా, విభేయుడు; 2. బా
గుగా వినువాడు; 3 మాటలలో భేదము
ల్పించువాడు

అశ్రిరణము. సం. వి. అ. స. ఒకానొక నాట
కాంక్షము, నాటకపరిచ్ఛేదము: చా, నాట
కము. 1.

అశ్రివకము సం. వి. అ. స. పారేవరము * .
చా, రైవరకము

అశ్రి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. మా-అశ్రి. క్రి
లోకగువాని నాయు: చా, వాదక.

అశ్రిరకము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) అశ్రియింపఁ
బడినది: చా, పాప్ర. 2

అశ్రిరక్షయించు. పా అశ్రికులయందు నాత్వి

ల్యము గలవాడు. (ఇట్లు అశ్రిరిగతుడు
మొ.)

అశ్రికుడు సం. వి. ఆ. పుం. ఒకనిపోషణలో
నుండువాడు.

అశ్రిశము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. అంగీక
రింపఁబడినది: చా, సమ్మతి. 1; 2 నుంకరి
భేదము: చా, మంత్రము 1; 3 హాస
వస్తువు; 4. మాయచేతఁ శేయఁబడిన యడవి:
చా, కపిశము.

అశ్రిష్టము సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) కవుఁగిరింపఁ
బడినది: చా, ఉపగూఢము.

అశ్రిశ్చ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అసిలేయ. ఇరవది
యేడు సత్కర్మములలో నొకటి: చా, సత్క
ర్మము. 1. (రా-అశ్రిశ్చము)

అశ్రిశ్చము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. - వై. -;
2 కవుఁగిరింక: చా, కాగిరి.

అశ్రిశాభవము. సం. వి. ఆ. పుం. కేతుగ్రహము:
చా, గామాపు. 2.

అశ్రిశ్చించి. సం. స. క్రి: చా, కాగిరించు.

అశ్రిశ్చము సం. వి. అ. స: చా, రావిపండు.

అశ్రిశ్చము. సం. వి. అ. స. గుఱ్ఱపుసముగాములు:
చా, మాయము.

అశ్రిశ్చూత్రి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. అంగుగు,
మురుము*: చా, సల్లకి.

అశ్రిశ్చయజము. సం. వి. అ. పుం. 1. అశ్రిశ్చయజ
మాసము: చా, మాసము 1; 2. కరద్యతువు
లో మొదటి నెల. (అశ్రిశ్చయజ శాస్త్రీకమాస
ములు కరద్యతువు.)

అశ్రిశ్చయజి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. అశ్రిశ్చయజ
పార్లమి, అశ్రిశ్చయజయక్రమగు పార్లమి,
కోశాగరము, కొముది, కొముదీచాళము: చా,
పున్నగు

అశ్రిశ్చయజస్మృతి. అం. మూలస్మృతులు పగు
నెనిమిదింటిలో నొకటి: చా, స్మృతులు.

ఆశ్వసింశు. సం. స. క్రి. రూ- ఆశ్వసింశుః
చూ, ఓదారుచు.

ఆశ్వసితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఊజ
డింపఁబడినది. రూ-ఆశ్వసితము.

ఆశ్వశుఃము. సం. వి. అ. వ. ఓదారుపుః చూ,
ప్రళయము. (రూ-ఆశ్వశుఃము.)

ఆశ్వసపూర్ణనియతశైలబంధచక్రికందము పా.
ఒకానొకచిత్రికవికా విశేషము. ఉదా.—
“క. శ్రీగా రుదాంశ్యా, హావనస్థి లలిత
శిలి-యాధ్యతకేరీ, గాతగధికఃకరశన ద్దయా
శరధి శ్రితాంబుజభవ-యందితవిధివా.” ఈ
పద్యమునందు శ్రీగద్వాలకేశవ యనియున్నది.
ముతుందవిలాసము. 1, 282.

ఆశ్వసము సం వి అ. పుం. 1. —పై.—;
2. ఆఖ్యాగ్నిక యను వచనకావ్యములోని
కర్తృపుః చూ, పరికథ; 3. గ్రంథభాగముః
చూ, పరిచ్ఛేదము; 4. నాటకపరిచ్ఛేదముః
నాటకము. 1; 5. ఎగడపిరిః చూ, శ్వసము;
అం. 6. సప్తస్వసములలో నొకటిః చూ,
స్వసములు.

ఆశ్వసింశు. సం. స. క్రిః చూ, రూ- ఆశ్వ
సింశు.

ఆశ్వసితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) చూ,
రూ-ఆశ్వసితము.

ఆశ్వశము. సం. వి. అ. . స. భోగబంధము
లలో నొకటిః చూ, శతబంధము.

ఆశ్వశుఃడు. సం. వి. అ. పుంః చూ, రూ-ఆశ్వ
శుఃడు.

ఆశ్వశి. సం. 2 ఈ. శ్రీః చూ, ఆశ్వశి.

ఆశ్వసము. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, ఆశ్వ
యుజము; విణ. 2. గుఱ్ఱము ఒకదినము పో
దగిన (త్రోవ.) చూ, మార్గము. 1. (రూ-
ఆశ్వసము.)

ఆశ్వశేములు. సం. వి. అ. పుం. ఆశ్వశేదేవతల

కుమారులు అనగా దేవతైద్యులుః చూ
అశ్వశులు.

ఆశ్వసము సం. విణ. (అ. ఆ. అ.)ః చూ, రూ.
ఆశ్వసము. 2.

ఆశ్వయము. సం. వి. అ. పుం. 1. గుఱ్ఱముల
గుంపు, ఆశ్వముః చూ, పాయము; విణ.
2. గుఱ్ఱముల క్రిష్టనయనది.

ఆషాఢపూర్వజము. సం. వి. అ. పుంః చూ
శ్శేష్ఠమాసము.

ఆషాఢభిమృదు. సం. వి. అ. పుం అంగారక
గ్రహముః చూ, రాహువు. 2.

ఆషాఢము. సం. వి. అ. పుం. 1 ఒకానొకనెలః
చూ, మాసము. 1; (రూ-ఆషాఢము.) 2. ఉ
త్తరాషాఢానంతరిము, ఏచీకంకటి మేక్కః
చూ, సతుత్రిము. 1, 3. పూర్వాషాఢానతు
త్రిముః చూ, సతుత్రిము 1; 4. మలయపర్వ
తము, గిరిపారముః చూ, పర్వతము; 5. బ్రహ్మ
చారి పట్టుకొను మోదగుకట్ట

ఆషాఢి. సం. వి. ఈ. శ్రీః. ఆషాఢశుద్ధపౌర్ణమిః
చూ, పున్నమ. (పూర్వాషాఢా సతుత్రియు
త్తముగాగాని (లేక) ఉత్తరాషాఢా సతుత్రి
యుత్తముగాగాని కల పౌర్ణమి.)

ఆఘోరానా. హిం. సత్రిము.

ఆప్తగుణికుడు. పా. ఎనిమిదిరెట్లు వడ్డీ కిచ్చెడు
వాడు.

ఆస. 1. సం. అవ్య. ఆయెను, బహువార్థకముః
2. వి (1)= ఆశ. శోరికఃచూ, వాంఛ;
(2)= ఆశ. ఆత్మాశః : చూ, వాంఛ;
(3)= ఆశ దేవః చూ, హరిత్తు.

ఆసంగము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆసరాః చూ,
పాశ్రపు. 2; 2. శోరికః చూ, వాంఛ.

ఆసుగిని. సం. వి. ఈ. శ్రీః. వాత్య, సుడిగాలిః
చూ, వాయువు.

ఆసుధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కటువు, పాదెః

జేసిక కల్లు (అని కొందఱు): చూ, సుగ. 1; 2. కల్లులేట: చూ, సురామండము, కి పూ: దేనె: చూ, చక్కండము.
 ఆనవములు. అం. దాక్షిణ్యము, చూతానవము, సురానవము, చెంగల్యానవము, పద్మానవము, రుద్రపత్రానవము, సునామభిపత్రానవము, మధ్యానవము, కర్కరూపనవము, తింతిర్యానవము. (9.)
 ఆసాదనము. సం. వి. అ. న. పొందు, పొప్పి: చూ, లాభము. 1.
 ఆసాది. దే. వి. మతంగుడు: చూ, మాది.
 ఆసాదిండు. సం. స. క్రి. పొంగు, లభించు: చూ, పొప్పిండు.
 ఆసాదితము. సం. విణ (అ. అ. అ.) పొందఁబడినది: చూ, ప్రాప్తము. 1.
 ఆసాద్యము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పొందఁగినది: చూ, ప్రాప్యము.
 ఆసాను. పా. అధానము.
 ఆసామి. పా. వ్యక్తి.
 ఆసామివాచీ. పా. పేర్లవరుసగా వాయుట.
 ఆసాగము. సం. వి. అ. పుం. 1. జేడివాసాచూ: ధారాసంపాతము; 2. మునుగ * : చూ, కగుర్తి పు. 1; 3. అగ్గపగ్గము * : చూ, జిల్లేకు; 4. మిత్రిబలము - మిత్రిసంధిబలము - మిత్రి పైవ్యము; 5. అంతట నేన వ్యాపించుట: చూ, ప్రిసరణి; 6. దండువిడిసిన తోటు : చూ, కిరీరము; 7. తొలిచేదువులు: చూ, చేదము.
 ఆసిండు. తై. స. క్రి. అకించు : చూ, వాంఛించు.
 ఆసిక. సం. వి. అ. శ్రీ. కూర్చుండుట : చూ, స్థితి. 2.
 ఆసికుడు. సం. వి. అ. పుం. కలారకాడు: చూ, భిక్షి.

ఆసికము. సం. విణ (అ. అ. అ.) అంతటకు పంపిడి.
 ఆసికము. సం. వి. అ. న. 1. కూర్చుండుట: చూ, స్థితి. 2; విణ. 2. పూర్వమునందు ఆవుల్లు తావు చూ, భూమి 1; 3 కూర్చుండినది.
 ఆసికసంతుడు. సం. వి. అ. పుం. సుర : క్రి. వర్తి: చూ, రాజు. 1.
 ఆసిద్ధము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. అడ్డగింపఁబడినది: చూ, గుడ్డము. 1. 2. కట్టా యిని మ్రేనది.
 ఆసియా. అం. భండము లయిదింటిలో నొకటి. చూ, భండములు.
 ఆసీము. సం. విణ (అ. అ. అ.) కూర్చున్నది.
 ఆసీనుడు. సం. విణ (అ. అ. అ.) కూర్చున్నవాడు: చూ, ఉపవిష్టుడు.
 ఆసు. దే. వి. సారెవాడు ఆసుపోయినపుడు నూలు చొప్పించెడు కోవి: చూ, ఆసుగ్రోవి. ఆసుగ్రోవి. దే. వి. (ఆసు + కోవి.): చూ, తింత్యా తర్పణము.
 ఆసుతీబలుగు. సం. విణ నేర్పరి : చూ, సమర్థుడు.
 ఆసుపోయము. దే. స. క్రి. కొయ్యచట్టముగుండా దారమునుపోయ: చూ, పోగువాలు (రూ. ఆసుపోయము.)
 ఆసుమామ. దే. వి. నూలుపోగు వాటిండుటకై వరుసకు మూడువంతునగాని అయిదు వంతునగాని నాలుగైదు ముగలుగా వెలలు గూర్చిన కొయ్యచట్టము.
 ఆసురము. సం. వి. అ. పుం. 1. బొంతకాకి: చూ, వాయునము 1; న. 2. చేవుటియపుష్ప: చూ, లవణము. 1; 3: చూ, విష్ణుచ్ఛతము; పుం. 4. ధనుచ్చి కశ్యపు దీని చేసికొనిది యొకాకొక వివాహము: చూ, వివాహము.
 ఆసునీ. సం. వి. తు. శ్రీ. 1. నల్లము: చూ,

ఆనుతి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. నల్లవలు: చూ, సర్వపము; 2. మూలానకుత్తము: చూ, నకుత్తము. 1; 3. ఆర్షచ్యుందోబద్ధమైన యొకానొక మంత్రపాతము: చూ, మంత్రము. 1; 4. బెల్లముచేయక చేసిన సారాయి : చూ, సుర. 1; 5. పంది: చూ, నూకరము. ఆనుతినిము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) నల్లవలం పండునది (పాలము): చూ, భూమి. 1. ఆనుతుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నైర్వతి: చూ, నూలకేడు; 2. గక్కసుండు: చూ, రాక్షసుండు. 1. ఆనులోకాగ్రవివర. లో. ఉదా. — “ఆమరపురిః కేటమెలచుదిశాధిపతుల, తెలుఁజేయంగనచ్చటికిచ్చటికిని, వారదుండగుగోరివి చేదమునామిగు.” కువలయాశ్వరిత్ర. (ఆనులోకండ్లి) ఆనువోయు. జే. స. కి). (ఆను + వోయు): చూ, రూ-ఆనువోయు. ఆస్తికము. సం. వి. అ. పుం. ఆసేవనము: చూ, చేలుటు. ఆసేవనకము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఎంతమాచినను తినివితీరని వస్తువు. ఆసేవనము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ఆసేకము; విణ. 2. కోరలబడినది : చూ, సమిహితము. ఆసేవంతుడు. సం. వి. న. పుం. కూర్పున్నవాడు: చూ, ఆసీనుడు. ఆసేధము. సం. వి. అ. పుం. అద్దంకి: చూ, నిశోధము. 1. ఆసేధియే. సం. స. కి). అద్దగించు: చూ, నిశోధించు ఆసేధ్యము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అద్దగియలబడినది: చూ, రుద్ధము. 1. ఆసేధికము. సం. విణ. నేనింపులబడినది: ఆసాప్తము. ఆసేధ్యము. సం. విణ. నేనింపులబడినది. ఆసాత్మామణి. సం. ఆద్య. 1. సాత్మామణియా

గమువలన; 2. యజ్ఞార్చనపరాయితమునందు సాత్మామణియను పన్నములు : చూ, వేదము. ఆస్కందనము. సం. వి. అ. న. 1. జీగడము: చూ, యుద్ధము; 2. ఇంతుకు: చూ, శోషణము. 1; 3. తిరస్కారము: చూ, వహేలనము; 4. గతి: చూ, ప్రయాణము; విణ. 5. ఎండినది: చూ, కుష్కము. 2. ఆస్కందితము. సం. వి. అ. న. 1. అతివేగమును అతిమందమును గాక నడితరముగాఁ బాఠిడి యొక (అశ్వధార): చూ, ఖురి; అం. 2. అశ్వధారలయిందింటిలో నొకటి: చూ, అశ్వధారలు; 3. గుట్టుపునడకలయిందింటిలో నొకటి: చూ, నడకలు; 4. భౌమమండలములు పదింటిలో నొకటి: చూ, భౌమమండలములు. ఆస్తరణము. సం. వి. అ. న. 1. వీతము: చూ, వీటు; 2. ఎట్టకంటి: చూ, రల్లకము; 3. ఏనుగుమీఁద బులుచెడి రత్నకంటి: చూ, రల్లకము; 4. పడక: చూ, కయ్య. 1. ఆస్తరము. సం. వి. అ. పుం. = ఆస్తరపు — వై. — ఆస్తి. జే. వి. ధనము: చూ, విత్తము. 1. ఆస్తికత. సం. వి. అ. శ్రీ. ఆస్తికుని భావము: చూ, ఆస్తికత్వము. ఆస్తికత్వము. సం. వి. అ. న. — వై. — ఆస్తికాడు. జే. వి. అచ్యుతుప్వ: చూ, ధనితుడు. 1. ఆస్తికుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. భగవంతుడు న్నాడని నమ్మువాడు. (వ్య. — వాస్తికుడు.); విణ. 2. (అ. అ. అ.) పీఠికలవాడు: చూ, శ్రీధృతానుడు. ఆస్తిక్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ఆస్తికత; అం. 2. నియమములు పదింటిలో నొకటి: చూ, నియమములు.

అస్తీరము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పఠపఠడినది: అవికము.

అస్థ. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. కొలువు, గాగ్రమస్థులు చేరి వ్యవహారముచేయు చోటు: చూ, రచ్చి; 2. రాజసభ: చూ, సభ. 2; 3. పృథ్వీము: చూ, యత్నము.

అస్థానము. సం. వి. అ. న. 1. కొలువు: చూ, రచ్చి; 2. రాజసభ: చూ, సభ. 2.

అస్థాని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. —నై.—

అస్థికము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) వజ్రాయుధము, కులికము: చూ, కాణము. 1.

అస్థదము. సం. వి. అ. న. 1. పోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. కృత్యము, చేత: చూ, పని. 2.

అస్థవ్రము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) సృజంపఠడినది, ఉద్ధాహితము—రూ-ఉద్ధాహితము: చూ, సృజ్యము.

అస్థుజకుడు. సం. వి. త్. పుం. నవగ్రహములలో నొకటి: (చూ, కుక్కుడు.) చూ, రావలవు. 2.

అస్థాలనము. సం. వి. అ. న. = అస్థకము: చూ, చేతపు. 1.

అస్థాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. —నై—; 2. ఏనుగు చెవి కొట్టుకొనుట: చూ, ఝలఝల.

అస్థాలించు. సం. స. క్రి. చేతచే: చూ, పటితలించు.

అస్థాలితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) చేతపఠడినది: అస్థాటితము.

అస్థజిక్తు. సం. వి. త్. పుం. కుక్కుగ్రహము: చూ, అస్థుజకుడు.

అస్థుటము. సం. వి. అ. పుం. అగ్రపర్ణము: చూ, జిల్లేడు.

అస్థుట. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. అడవిమల్లె: చూ, మల్లె; 2. నల్లదిండ్లె: చూ, దిండ్లె.

అస్థుటక. సం. వి. అ. శ్రీ. వేరుమల్లె, పటిక: చూ, ముఖరి.

అస్థుటకము. సం. వి. అ. పుం. తెల్లజిల్లేడు: (కన్న-విలివక్కదగిడ): చూ, జిల్లేడు.

అస్థుటనము. సం. వి. అ. న. 1. అస్థాలనము: చూ, చేతపు. 1; 2. జీవస్థానమునందు పొడిచిన పోటు: చూ, పోటు. 4; 3. కునుక: చూ, కళలము. 4.

అస్థుటని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. రత్నములకు బెజ్జము వేసెడు వజ్రపుపోగర: చూ, నైధనిక.

అస్థుటించు. సం. స. క్రి. 1. చేతచే: చూ, పటితలించు; 2. నొవ్వనాటు: చూ, పొడుచు; 3. చీలు, అగలుచే: చూ, భేదిలు.

అస్థుటితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. చేతపఠడినది: చూ, అస్థాలితము; 2. పొడువఠడినది; 3. చీల్చఠడినది: చూ, భేదితము.

అస్థుతము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, అస్థుటము; 2. కాంచనము: (చూ, కొవిదారము): చూ, దేవకాంచనము; 3. నల్లదిండ్లె: చూ, దిండ్లె; 4. నవమాలిక: చూ, విరజాటి; 5. అడవిమల్లె: చూ, మల్లె.

అస్థు. సం. వి. అ. శ్రీ. కూర్చుండుట: చూ, నీలి. 2.

అస్థుము. సం. వి. అ. న. 1. ముఖము: చూ, పదనము. 2; 2. నోరు: చూ, పదనము. 1; విణ. 3. వక్త్రభవము: చూ, మాట. 1; 4. ఉండఠగినది: చూ, స్థాకవ్యము.

అస్థుటని. సం. వి. ఇ. శ్రీ. అడవిమల్లె: చూ, మల్లె.

అస్థము. సం. వి. అ. న. 1. కన్నీరు, రూ-అళిము: చూ, రోదనము. 2; 2. కెత్తురు: చూ, రక్తము. 1; 3. రోమము: చూ, పెండుక. 1.

అస్థవము. సం. వి. అ. పుం. రాగద్వైపది పయ్యుకుకు దుఃఖము: చూ, కృమము. 1.

అస్వదనము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-అస్వాదనము, కుడుపు: చూ, భుక్తి. 2; 2. చేవి: చూ, రుచి. 1. (రూ-అస్వాదనము.)

అస్వదించు. సం. స. క్రి. 1. కుడుచు: చూ, భుజించు, 2; 2. రూ- అస్వాదించు: చూ, చేవిగొను.

అస్వదితము. సం. వి. అ. న. ఉల్లము, మనస్సు: చూ, హృదయము. 2.

అస్వాదనము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ- అస్వదనము.

అస్వాదించు. సం. స. క్రి: చూ, రూ- అస్వదించు.

అస్వాదితము. సం. విణ (అ. అ. అ.) 1. అనుభవించబడినది: చూ, భుక్తము; 2. చేవిచేడబడినది.

అస్విన్నము. సం. వి. అ. న. అంతటచెరువనది.

అనా. సం. 1. తిడంత ప్రతిరూపకావ్యయము. కాలసామ్యము: చూ, అస్తి. 1; 2. తివాచ, పరికను.

అనాకము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుడుకు: చూ, తాకట్టు. “ద్వి. అనాకంబులు కట్టి.” హరిశ్చ. 2, భా. (అనాకశబ్దము అయకమై యుండనో.పు)

అనారము. సం. వి. అ. పుం. 1. తమ్ముటననువాద్యము: చూ, వీణ; విణ. 2. అనర్తమైనది: చూ, విరధము; 3. కొర్రది (వస్త్రము) కోరా: చూ, వస్త్రము; 4. పొర్రది (వస్త్రము): చూ, వస్త్రము; 5. కలుగ నేరవిడి. (గొడ)లికొడుకు చూచుచున్నాడు లోనగుమాటలు): చూ, అసంభవము; 6. కొట్టబడినది: అయస్తము, అవిద్యము; 7. రెట్టింపబడినది, గుణకారము: చూ, హెచ్చేతర; 8. వాయింపబడినది; 9. ముద్రితేయబడిన తెండి బంగారము: చూ, నాణకము; అం,

10. గమకములు పడునైదింటిలో నొకటి: చూ, గమకములు; 11. నాదములు రెండింటిలో నొకటి: చూ, నాదములు; 12. చక్రము లాటింటిలో నొకటి: చూ, చక్రములు.

అనాతలక్షణాడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) రుచి గుణములచేత బ్రసిద్ధి జెందినవాడు: చూ, కృతలక్షణాడు.

అనాతుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. కల్లమాటలాడువాడు: చూ, ముఖరుడు; 2. చూ, కొట్టబడినవాడు

అనారణము. సం. వి. అ. పుం. అనేతవ్యము: చూ, తెచ్చుట.

అనాచించు. సం. స. క్రి. 1. అపహించు. “నేదల్లడమండ భూవణ వితానము నర్థమునాహరించి.” హా. 4, ఆ: చూ, దొంగిలించు;

2. అక్షేపించు. “విజ్ఞానమున జేసి విమర్యాదివలన నెమ్మనమాహరించి.” అము. 8, ఆ: చూ, రెమ్ము; 3 తిను. “ఎ, గీ. బ్రహ్మచర్యమునకుఁ 2 రమాయపుపవాసములకుఁ జిత్తశుద్ధి ఫలజలంబులాహరించి యునికికాధి రాజ్యము పుత్ర, భతుతకు దివంబు ఫలములధిప.” భార. అను, 1, ఆ: చూ, సాపడు.

అనార. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ.) దొంగ: చూ, ముగ్ధు. 1.

అనావనము. సం. వి. అ. న. జేన్నము: చూ, యజ్ఞము.

అనావనీయము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొర్రాగ్ని, వేదికకు దూర్యనందు నాలుగుమూలల కుండములలోని యగ్ని. అగ్నులయిదింటిలో నొకటి: చూ, అగ్నులు విణ. 2. యజ్ఞమునందు బలియయ్యరొగ్గమైనది; అం. 8. అగ్నులు మూడింటిలో నొకటి: చూ, అగ్నులు అనావనల్లసోమేశ్వరుడు. పా. క్రి. క. 104 లగాయక్కు 1068 వలకు రాజ్యమును పరిపా

లిరిచిన పశ్చిమ చాళుక్యరాజులలో నొకఁడు.
(జగదీశుల) జయసింహునిపుత్రుఁడగు నీరా
జు రాజరాజువరేంద్రుని కుమారులనుఁడు.

రాజరాజువరేంద్రు పట్టాభిషేక సందిక 21.
పుట.

అహవము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-అహవము,
జగదము: చూ, యుద్ధము; 2. రూ- అహవ
ము, నూతియొద్దగట్టిన నీళ్ళతోట్టి: చూ, నిపా
నము; 3. పిలుపు: చూ, సంతోషము; 4. జీప్స
ము: చూ, యజ్ఞము.

అహ. వై. అన్య. ఆశ్చర్యార్థకము. "అహ పుట్టె
దులఁతి చూపఱు." భార. కల్ప. 2, అ:
చూ, వింత. 1. (రూ-అహహ.)

అహాయము. సం. అన్య. సంభర్షణము కలుగు.

అహారము. సం. వి. అ. పుం. 1. = ఆరగింపు
భోజనము: చూ, సాపాటు; 2. = ఓగిరము,
అన్నము: చూ, సాదము; 3. అహారణము:
చూ, కెమ్మట; 4. కందుకము: చూ, బంతి. 3;
5. అహవరణము, దొంగతనము : చూ, ముగి
చ్చిలి; అన్య. 6. హారముకలుగు; 7. హరించే
కలుగు.

అహరి. అం. శ్రీరాగము లిరువది నాలుగింటిలో
నొకటి: చూ, శ్రీరాగములు.

అహరించే. సం. ప. క్రి. తిను. "ప్రీ. గ్రహణ
వేళలయందు రావలవాహరించి తృప్తిమై
గజ్జునఁ ద్రోచెనేని." వై. 2, అ. 138: చూ,
సాపడు.

అహార్యకము. పా. నాట్యమునకుఁదగిన వస్త్రార్థ
రణముల ధరించుట.

అహార్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. హారాదిభూష
ణాదులచేఁ గలుగు అభినయవిశేషము: చూ,
అభినయము. (చూ, క్షణజకము. 1.); 2. భూ
షణాది వేషసామగ్రి; విణ. 3. కెమ్మకొఁద
గినది: అనేకవర్ణము, అనేయము; 4. కాళ

నియమములేక వచ్చు: వి. ఆగంతుకము; అం.
5. అభినయములు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ,
అభినయములు.

అహవము. సం. వి. అ. పుం. 1. పశువులు నీరు
త్రాగుటకై నూతియొద్దగట్టిన తోట్టి, రూ-
అహవము: చూ, నిపానము; 2. రూ- అహ
వము, జగదము: చూ, యుద్ధము.

అహహ. వై. అన్య: చూ, గూ-అహ.

అహికము. సం. వి. అ. పుం. 1. వంతుప్రకృతి గ
ము విడిచి విడిచి వచ్చెనా పోలి. (వ్యవస్థ)
చూ, గోగము. 1; 2. కుషిగవను వాద్యము:
చూ, స్వరము 2; 3. కేతుగ్రహము : చూ,
రాహువు. 2; అం. 4. మల్లకాస్త్రమునందలి
ప్రచారములు ముప్పదీరండింటిలో నొకటి
చూ, ప్రచారములు.

అహితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. ఉంచీఁ
బడినది: చూ, ఉపహితము; 2. చేయఁబడినది:
చూ, ఉద్ధృతము.

అహితలక్షణము. సం. విణ. (అ. అ. అ.):
చూ, రూ- అహితలక్షణము:

అహితాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. అగ్నిహోత్రము
జంతుకొని యుండువాఁడు.

అహితండితుఁడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పా
ములవాఁడు: చూ, సర్వగ్రాహకుఁడు (గా
రడివాఁడనియు వాడుదురు.)

అహరిణి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. రూ-అహరిణి, విష
ముగల ఇరుదలల పాము: చూ, కర్మము.

అహసము. సం. వి. అ. పుం. అప్సము: చూ,
లంచేము.

అహతము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) వేల్పుఁబ
డినది: చూ, రూ-హతము.

అహుతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. అగ్నియందువేల్పుట.

అహుల్య. సం. వి. అ. శ్రీ : చూ, కొంచన
తృప్తము *

అహోగము. సం. వి. (అ. అ. అ.) పలుకఁ
బడ్డది చూ, సంబోధనము.

అహూతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. అంతట పిలుచుట.

అహృతము. సం. వి. (అ. అ. అ.) తేబడినది.

అహృతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. అనేతవ్యయః చూ,
తెచ్చుట.

అహాయము. సం. వి. (అ. అ. అ.) పాము
యొక్క విషము, అనీ, పోవుము మొ.

అహోకవు సం. వి. ఉ. శ్రీ. పల్ల పంచ.
(కిన్న-గొడ్డఅసాది.) * : చూ, శనిమూలి.

అహో. సం. అహ్. 1 అదిహో ఇదిహో అను
సంకయమును దెలుపును. పూ, సంకయము;
2. ఊహించుట; చూ, గూహన; గి. హవా
చూ, ప్రశ్నము; 4. వికల్పము. రూ-
అహో: చూ, యద్య.

అహోపురుషికి సం. వి. అ. శ్రీ. నీ డమంగు
గర్వముచే శత్రునియొక్కచి నన్ను చూడు
కొనుట; చూ, రూ-అహోపురుషికి.

అహోపూరుషిక. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. —మై—;
2. ప్రసిద్ధకులకొనుని యభిప్రాయము: చూ,
స్మృతి. 1; గి. ప్రసిద్ధకుల జాతునిపని.

అహ్నికము. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. నిత్యకర్మము,
పూలు చేయఁదగిన కర్మము చూ, కర్మములు;
2. తిండి: చూ, సాహాయ; గి. ప్రకరణపనూ
చాము: చూ, సే ము; వి. 4. పగలు చేయఁ
దగినది.

అహ్నికుడు. సం. వి. అ. శ్రీ. అహ్నికుమను
మతమును గలవాడేననవచ్చును.

అహ్నిదము. సం. వి. అ. శ్రీ. అహ్నిదము.

అహ్ని. సం. వి. అ. శ్రీ. 1 నామధేయము:
చూ, శేరు. 1; 2. పిలుపు:చూ, సంబోధనము.

అహ్నియము. సం. వి. అ. శ్రీ. నామధేయము:
చూ, శేరు. 1.

అహ్నికము సం. వి. అ. శ్రీ. పిలుపు:చూ, సంబో
ధనము.

అహ్నికము. సం. వి. అ. శ్రీ. గాంధారి దేశము
నఁ బుట్టిని యాహ్నికములకథ.

అశము. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. ఉచ్చింశ * : చూ,
కుండ 5; 2. కుండలము, కలవెండుక: చూ,
వెండుక. 1; 3. కొప్పు : చూ, మగణము;
4. అడుగున చూ, భగము. 12; 5. శే
లుకొనియున్న చూ, అలము. 2, 6. అగధి
ము: చూ, అగధిము (రూ-అలము.)

అశరి. వై. వి. అ. శ్రీ. రోగాలము: చూ,
స్వగము. 2.

అశి సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1 — శి. శ్రీశి: చూ,
సంక్తి. 1; 2. పలికె: చూ, సఖి. 1;
గి. అడ్డకట్ట చూ, సేతువు 1; 3. శ్రీ. పు.
4. శేలు. చూ, పృష్ఠము 1; 5. ఎత్తుకేలు:
చూ, పృష్ఠము. 1; ఇ. శ్రీ. 6. కట్టము:
చూ, గొప్పము. 7. అభిప్రాయము : చూ
ట, యము 4; వి. 8. నిష్ఠులమయిన మన
స్సుగలగి.

అశిందకి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ఉడుతి. చూ, నిత్ర
డము.

అశిందము సం. వి. అ. శ్రీ. గూ- అశిందము
నగరిల వాటిని చూడఁ: చూ, హజారము.

అశు. సం. వి. ఉ. శ్రీ. 1. గతికి * : చూ,
త్రణము 1; 2. భృంగారము, గిండి : చూ,
పాచిము. 6.

అశు. 1 వి శత్రుకము, ముత్యపుఁజిప్పలవంటి
ముండ్లతోఁగ అప్రబడిన యెల్లయంగములుగల
యొక విధమైన పంది రూ- అశువ: చూ,
నూకరము

అశువ వై. వి. —మై— “ద్వి. కుండలునుడు
మును గూర్చుంబు నేరుల, బండియగువయును
శత్రుముల్.” రూ. కిష్కిం. కాం.

ఆధువరి జే. వి. అలంగము: చూ, వచ్చిము.

ఆధువారు. జే. వి. చూ, రూ-ఆధువారు. "గీ. అ
నినమాటువలుక పలికి యయాళుకువా, రియ్యకొ
నియెబోవ." అము. 2, ఆ.

ఆధుకోస. జే. వి. అతాపి, ఒకగకము కాకి: చూ,
వాయసము. 1.

ఆధు జే. వి. బ. (అలంగ + లు.) 1. కోద్రవ
ము: చూ, ధాన్యము; 2. సస్యవిశేషము: చూ,
సస్యము.

ఆధువారు. జే. వి. హరిభక్తుడు. "కా. అంచలేప్ప
మ వశండుండగుచు నాయాధువారిజేరంగ
రమ్యంచుంజిల్లి మూరి" పద. 4, ఆ: చూ,
రూ-ఆధువారు.

ఆధువారు. పా. పాయిఘాధువారు, పూదత్తా
ధువారు, పేయాధువారు, పెరియాధువారు, సమ్మా
ధువారు, తిరుమంగయాధువారు, తిరుముషియా
ధువారు, తొండరడిప్పిడియాధువారు, మధుర
కవియాధువారు, నాథమునియాధువారు, కుల
కేళిరాధువారు, తిరుప్పాణియాధువారు. (12.)

ఇ

ఇ. 1. సంస్కృత, పాఠ్యకృతి, తెనుగు, ఆంధ్ర
భాషల వర్ణంబులందలి యచ్చులలోని మూడ
వయక్కరము "సీ. ఆదులు పదియాలునచ్చు
లు" అప్ప. 2, ఆ. 6; "క. మొదలనకారా
ద్యచ్చులు, పదియాలు." అప్ప. 2, ఆ. 20:
చూ, వర్ణము. 1; సం. అచ్చ. 1. చిత్రము:
చూ, చిత్ర. 1; 2. కోపములో భేదము: చూ,
గోపము; 3. కంఠ: చూ, దుఃఖము; 4. శబ్ద
ము: చూ, మాట. 1; 5. తేడామాట: చూ,
మాటతేడా; 6. అక్షరార్థకము: చూ, చిత్ర. 1;
ఇ. పుం. 7. మరుడు: చూ, మన్మథుడు;
8. సాము: చూ, సర్పము; 9. మణి, మానిక

ము: చూ, గన్నము; 10. కాంతి: చూ, వెలు
తుగు. 1; 11. మంట: చూ, నిప్పు; 12. అగ్ర
ము: చూ, గుద. 8; 13. ముందు: చూ,
ముందట. 1; 14. అడుగుటి: చూ, భగము. 12;
15. మహర్షులు స్నానముచేసిన పుణ్యోదకము,
తిగ్గు: చూ, నీరు 1; 16. మక్కటి: చూ,
శివుడు; 17. కలేబుర్ర, అడేనుగు: చూ,
హస్తీ; 18. అడేనుగుయొక్క గర్భాంతరాభి
గము: చూ, హస్తీ; 19. చంద్రకిరణము:
చూ, మయూఖము 1; 20. శుద్ధాత్ముడు,
రాణివాసము: చూ, గృహము. 1; జే. వి.
(1) పరమందలి వర్ణమునకు ద్వితీయపుట్టింది
ఇదంతర్దృష్టమగును. "ఇయ్యడవి" మొ
(2) ఇదంతర్దృష్టములకు బృథమైకవచన పృథగ్
యములరావు. ఉ. హరి - మతి; పృథమైక
వచన పృథగ్యములైన "డు -ము -వు" -లు
ఇకారము కడపటగల శబ్దములకురావు హరి
డు - మతిము అనెడు. హరి, మతి యేయన
వలయును.

ఇంక. జే. ద్రి. 1. ముందు: చూ, ముందట. 1;
2 ఇంకను, ఇప్పటికిని, ఇదివఱకును: చూ,
యత; 3. అనగా: చూ, నుటి. 2.

ఇంక నేమిచేతునని మొక్కుట. అం. చిహ్నములు
యెనిమిదిటిలో నొకటి: చూ, చిహ్నములు.

ఇంకించు. జే. అ క్రి. 1. చిగురొత్తు: చూ,
పల్లవించు. అం పద. పారి; 2. అడగు, అటు:
చూ, కించు.

ఇంకు. జే. అ. క్రి. వట్టు, శోషిల్లు: చూ,
శోషించు

ఇంకుడు. జే. వి. 1. ఇంకుట: చూ, శోషణము. 1
విణ. 2. ఇంకినది; 3. ఎండినది. "సీ ఇంకుడు
చేన్నలు వలచేతులు." హరిశ్చ. 4, ఆ: చూ,
శుష్కము. 2. (రూ-ఇంకుట.)

ఇంకువ. జే వి 1. గుఱుకు: చూ, లక్.ణము 1;

2.స్థలి, మెగకనేల: చూ, భూమి 1.

ఇంగము. సం. వి. అ. పుం. 1 తలఁపు: చూ,

వివ.యము. 4; 2 ఆశ్చర్యము: చూ, వింత. 1;

3. బుద్ధి: చూ, బుద్ధి; 4 సంజుచేయుట; 5

6. అభిప్రాయనూచకమైన ముఖరాగాది వి

కారము, ఇంగితము: చూ, బొమ్ముడిపాటు;

వి. 6. తిరుగునది, చరిష్టపు: చూ, త్రసము.

ఇంగలము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిడకనిప్పు చూ,

నిప్పు; 2. వి.= 1. అంగారకం. అగ్ని. "క.వం

గిడవు పెనుగుగోపపు, టింగలమున నేర్చి కవన

యీసిరి." పాంశు. 5, ఆ: చూ, నిప్పు;

(2)= హింగుళ: చూ, ఇంగిలీకము.

ఇంగిలింపు. జే వి. వల్లయుద్ధములలోని మెలకువ

లలో నొకటి: చూ, వల్లకాస్త్రము.

ఇంగాలము. పొ. వి. అ. పుం. బొగ్గు: చూ,

నిప్పు.

ఇంగితము. సం. వి. అ. న. 1. తలఁపు: చూ, వివ

యము. 4; 2. ఆకారము: చూ, బొమ్ముడి

పాటు; 3. పయనము: చూ, ప్రయాణము;

అం. 4. ఆశ్చర్యదయపరిజ్ఞానములలో నొకటి:

చూ, ఆశ్చర్యదయ పరిజ్ఞానము.

ఇంగిలము. 2. వి. = అంగారకం. అగ్ని: చూ,

నిప్పు.

ఇంగిలాయ. జే. వి. కరదీపిక: చూ, దివిటి.

ఇంగిలాయి. జే. వి. ఒకరకపు చేప: చూ,

మత్స్యము. 1.

ఇంగిలికము. 2. వి. = హింగుళ. రాగద్రవ్య

విశేషము, కొండకావితాయి: చూ, హింగు

ళము.

ఇంగిలీక. అం. భిస్మములు పంగొమ్మినింటిలో నొ

కటి: చూ, భిస్మములు.

ఇంగిలీకభిస్మము పా. ఇంగిలీకము వేడివీడియుండు

రెండుకోజాలు నాననిచ్చి గుంటకున్నాకు నూరి

ముద్దచేసి ఆముద్దలో యింగిలీకము పెట్టి రుడు

గ్నూతులవేళ నూర్చున తెదురుగానుంచిన భ

స్మయపును. (చాక్రకులో వైవిధముగా నూ

గ్యపుటుము వేసిన భిస్మయగును.)

ఇంగిలీకమయినము. పా. అంతికర్పూము దమ్మిడి

యెత్తు, గవ్వసాంబాళి దమ్మిడియెత్తు, ఇంగి

లీకము దమ్మిడియెత్తు కలిపి నూరి పెనుగింజం

తలేసి తేనెతో పెద్దలకు చనుబాలతో పిల్లల

కు యివ్వవలెను.

ఇంగిలీకము. 2. వి. = 2. — 2. — 2. ఇంగిలీకపు

వింతగంధులీన. * స్వా. 1, అ. 5. (గంధకము

గల మిశ్రిద్రవ్యము.)

ఇంగిలీకముకుద్ది. పా. ఇంగిలీకము చనుబాలను

గాని, నిమృతపండ్ల రసమునగాని నూరిన కుద్ది

యగును.

ఇంగుదము. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ-వింగుదము;

చూ, గారపండు; 2. గార #: చూ, హింగుది.

ఇంగుది. సం. వి. ఈ. శ్రీ. గార #: చూ, చూ-

హింగుది.

ఇంగువ. 2. వి. 1 = హింగు. ఉగ్రిగంధము *

(కన్న-హింగు): చూ, హింగువు. 1; (ముత

కూలలకు పుల్లదానివృతపండ్ల రసము, అపస్మా

రమునకు మొగలిచెక్కరసము ప్రశస్తము.)

2 = హింగు, గులారవిశేషము: చూ, హింగు

వు. 2. (అశ్మగ్రిభూతనాళము అనియు

గలదు.)

ఇంగుకుకుద్ది. పా. ఇంగువ తామరాకురసముతో

భావనచేసిన కుద్దియగును.

ఇంగ్లీషువారు. పా. అంగ్లయులు.

ఇంచాకము. సం. వి. అ. న. రెయ్యచేప, జలవృ

ద్ధికము: చూ, మత్స్యము. 1.

ఇందించుక. దే. అవ్య (ఇంచుక + ఇంచుక.)

కొంచెము కొంచెము: చూ, స్వల్పము.

ఇందించుచి. దే. వి. ఏ చుచిగల వస్తువు “గీ తన
కునకు కూలయగు నొక్కదాసితోడ, మాలిమి
యొక్కొని యించిచుంచివెట్టి” శుక. 3,
ఆ. 295: చూ, శత్రువు.

ఇందించుచివెట్టి దే. ప. క్రి. గుచ్చిల వస్తువు
వెట్టి (ఏచువా వెట్టునుని ల వస్తువువెట్టు
వాడుక.)

ఇంది. వై. వి. 1 = ఇందించు * : చూ,
చిహ్నము. 3; దే. ఆ. క్రి. 2. “ఇందించు.
“క. నీకగములకు నించునెట్లు కార్యవచన
ము.” భా. ఉగ్య. 2, ఆ. చూ, చిహ్న
మగు; 3. మనోరమము. “ఎ గీ. మోసితా
మేటి వెన్నెల మిన్నియించె” (చిహ్నంగు)
కథయందు. — ఎలమిన్ ఇంచెనియు, నల
కథయందు వేడివెన్నెల మిన్నియించెనియు
భేదము.) హన. 3, ఆ. చూ, చిహ్నమగు;
దే. ప. క్రి. 4 అపేక్షించు. “క. పల్వలల
వ్యోజ్యల్యమును, బులిఁముల నించెనీల ఘా
వనడ. టుక్” (చిహ్నంగు) కథయందు నిం
చెననియు, నలకథయందు ఇంచెననియు భేద
ము.) హన. 3, ఆ. చూ, వాంఛించు.

ఇందించోడి. ద్వ. వి. (ఇందించు + చోడి) 1.

చెఱకుదలి మనోజ్ఞురాలగు ఆడది : చూ,
స్త్రీ; 2 ఆడది: చూ, స్త్రీ.

ఇందిక. వై. అవ్య. = ఈవత్. కించిదర్థకము.

“నీ. ఇంచుకంతయొకింత యించుకయినుమంత
యనీపదర్థతా.” ఆం. భా. త్ప. అవ్య. 74:
చూ, స్వల్పము.

ఇందికంతి. దే. అవ్య. స్త్రీ — వై. —

ఇందికయెలుపు. ద్వ. వి. అవ్యక్త రాగము: చూ,
వర్ణము. 6.

ఇంచుక్కు పా. వ్యాకరణమున. — క్రియా పరి

చ్ఛేదములో ఇంచుక్కుకరణము. — చూ. 78.

సంస్కృతంబున కంగలాదులకించుక్కుగు; చూ.,

74. ఇ ఉ ఋ — లకించుక్కు పరంబగు; పు

డయుగపురుక్కులగు; చూ 75. నిర్జి, వా

మంబుల కయుగాగమంబు గలుగు; చూ 76.

సంస్కృతంబునకు లఘూపధంబునకునించుక్కు

పరంబగు; పుడు గుణంబగు; చూ. 77. స్పృశి

కిగుణంబు విభాషనగు; చూ. 78. లిఖ, భుజ.

గుచక్రకంబులకు గుణంబులేదు; చూ. 79. స్ప

శికి నిర్జితని గుణంబులేదు; చూ. 80. స్వరం

బు. తు. బ్రేగణంబు కించుక్కుగు; చూ. 81.

గంబుల యించుక్కుకారణమున పబిండుకం

బున కి బ్రేగణంబు నిర్జితకారణంబు; చూ.

82. అల్లు పరంబగు; పుడు తేడి పుబ్బలకు

దీపంబగు; చూ. 83. ఇంచుక్కు పరంబగున

పుడు చిహ్నంబుల యించుక్కుకు లోపంబగు;

చూ. 84. చుగాగమం బాచ్చింబున కిసం

గుక్కులడ రాంతంబునకుం బ్రేగణంబున బ

హశంబుగాగు; చూ. 85 అట్లుపుగాగమం

బును మాన్యాదులకుగు; చూ 86 చుక్కువర్ణం

బులు పరంబులగుపుడిత్వంబునకుత్వంబుగు; చూ

87. అట్లు చుక్కుగాగమంబులడంగూది మా

న్యాదులకుగు. అగువో వానికడవారిలు లో

పించు; చూ. 88. ఇంచుక్కుక్కుగాగమంబుల

పరంబులగునపుడాగిమా బోలాబులు పె

క్కు తెఱంగులగానంబడియెడి; చూ. 89.

(చూ, అన్యాదులు); చూ. 90. (చూ, అడ్డా

దులు); చూ. 91. అడోడుకూడులడ కారం

బుకు అక్కు పరంబగునపుడు రేఫంబగు;

చూ. 92. చెడుకుంజాక్కుగాగమంబులును

డాకునలఘురేఫంబునగు; చూ. 93. పడునకం

జాక్కును డాకు నలఘురేఫంబునగు; చూ.

94. శబ్ద పల్లకంబగు పడున కించుక్కు విభా

షనగు. అగువో డాకులఘు రేఫంబుగు,

నూ. 95 ప్రేరణంబునందించుక్కుమీఁదనించు
క్కులేడు; నూ. 96. ఇత్తంబుగాని యెక్కుంబు
గాని కూడుచోననాద్యంబయిన యుత్తంబున
కత్తంబగు; నూ. 97 ప్రేరణేంచుక్కు పరం
బగునపుడు పకారంబు చకారంబగు; నూ.
98. ముక్తీశ్వులు ముక్తునాఁబడు; నూ. 99
అహమ్యః కారంబు లకద్విరుక్తంబులగుముక్తు
పంబగునపుడు ప ప లగు.

ఇంచుట. దే. వి. చూ, ఎచ్చుట. “ఇంచినవేల్డే
నాత్రివృద్ధయేశ్వరిఁ గన్గొని” పా. హగ.

ఇంచుపాలకడలి. ద్వ. వి. 1. పాలసముద్రము
అటవనంద్రము: చూ, సముద్రము, అం.
2. సముద్రము లేడింటిలో నొకటి: చూ,
సముద్రములు.

ఇంచుమించు. ద్వ. వి. అంచునపు. “నలి. శీలనంచు
నలిసలిగావించు, ని ముంచులూడు నించు
మించు, లేచునపు చూపును.” విజ. 1, అ.
34: చూ, వేలుపాటు 1

ఇంచుమించుగా. ద్వ. అవ్య. కొండము నొచ్చు
తగ్గుగా.

ఇంచుమాన. ద్వ. వి. ఇచ్చువు, చలుకు: చూ,
గసాలము. 3.

ఇంచువిలుకాఁడు. ద్వ. వి. మరుఁడు: చూ, మగ్గు
భుఁడు. (రూ-ఇంచువిల్కాఁడు.)

ఇంచువిలుతుఁడు ద్వ.వి.—వై.—(రూ-ఇంచు
విల్తుఁడు.)

ఇంజంతును. అం. ఒకపని చేయుమనిగాని చూడ
దనిగాని కక్షిదారునికి కోర్పు ఉత్తరువు.

ఇంజెక్షను. అం. మందును క రీ గ ము లో ని
కొక్కుంచుట.

ఇంజేటి. దే. వి. రూ-కొక కీటి, ఒకరకము కందక:
చూ, కూరణము

ఇంటుగుడిచి యింటివాసములు లెక్కనెట్టినట్లు.
లా. ఉదా.—“ఓస్వామి దొంగిలీ! యిం

టుగుడిచి యింటివాసము లెన్నికయిడిన కడు
వున మాదేశమునఁగున్నరుచు మాస్వామి నే
యాక్షేపింపఁజొచ్చితివి.” (నీతిచంద్రిక—
విగ్రహము)

ఇంటుగలిచి రచ్చెగలవలెను. లా. ఉదా.—
దేవా! ఇంటుగలిచి మఱి రచ్చెగలవలయు
ను. మనలో మనమాట వినారితము. (నీతిచం
ద్రిక—విగ్రహము.)

ఇంటరము. దే. వి. రూ- ఇంట్రము. సంకటము.
“ఒంటర మింటరములు ముకు టుచితమే.”
బాగ. ఉద్య 4, అ. 287: చూ, దుఃఖము.
ఇంటాతఁడు. ద్వ. వి మగఁడు: చూ, భర్త 1.
ఇంటికప్పము. ద్వ. వి ఇంటిపన్ను: చూ, బాడిగ.
ఇంటికప్పు ద్వ. వి. ఇంటికేసెడు వైకప్పు: చూ,
పటలము.

ఇంటికాపు. దే. వి. (ఇల్లు + కాపు.) గృహ
స్థుఁడు (భార్యను పరిగ్రహించి ధర్మార్థకామ
ముల నడపుచు వేదపారము వైశ్వదేవాదిహో
మము అతిథి పూజ పితృతర్పణముభూతబలి
యు నెడకు పంచయజ్ఞములనుజేయుచు ప్రస
త్తించువాఁడు): చూ, యజమానుఁడు.

ఇంటికొన. ద్వ. వి. గృహగ్రము: చూ, ప్రకా
ష్టము.

ఇంటిపోపా. ద్వ. వి. స్పృహక దేశము: చూ,
ముంగిలి. 2.

ఇంటిపోటు దే. వి. గృహగ్రామము: చూ,
వనము. 2.

ఇంటిపట్టు. దే. వి. (ఇల్లు + పట్టు.) గృహస్థుని
ధర్మము. “సీ. పసుపునిగ్గులులేని పాపజేన్ని
దమొప్పు బ్రతుభాధిపతి యింటి పట్టెటింగి.”
స్వా. 1, అ. 11: చూ, గృహస్థుధర్మము.

ఇంటిపన్ను. ద్వ. వి: చూ, బాడిగ.

ఇంటిపా. ద్వ. వి. (ఇల్లు + పాప.) వెలకుఁగొ
న్నదాసి: చూ, పరిచారి.

ఇంటిపేం. ద్వ. వి. పాఠకతోఁజిమ్మిచేర్చిన కన
పుకప్ప: చూ, పెంట. 1.

ఇంటిపెత్తనకత్తె. ఆం. దూతీచతుష్టయములో
నొకటి: చూ, దూతీచతుష్టయము.

ఇంటిపేరు. ద్వ. వి. 1. గృహనామము; 2 వనిషి
యొక్క ఇంటిపేరు; 3. వంశానుక్రమణికగ
నచ్చు కుటుంబముయొక్క పేరు.

ఇంటిగూతడు. ద్వ. వి. మగఁడు: చూ, భర్త. 1.
ఇంటిల్లిపాది. పా. (ఇల్లు + ఇల్లు + పాది.) కుటుం
బము వారందఱు.

ఇంటివాడు. ద్వ. వి. చూ, ఇంటికాపు
ఇంటిపడ. ద్వ. ఆ. 39. (ఇంటియు + పడు.)
తపించు. "గీ. కడఁగి కల్పాదిగ్రమ్మఱఁ గలు
గఁజేయఁదనకపని గానఁట్లు వొచ్చినజగముల,
నోలిగఁగోదరుండు నిగోదరమున, నింటిప
డకుండఁగానిర్పె నెడములిచ్చి." పారి ఉ.
9, ఆ. 159: చూ, సంతాపించు.

ఇంటిము. దే. వి. రూ-ఇంటుము. సంకీర్ణము.
"గీ. ఎదురుగా నేనుఁడెంచువో నింటియు
య్యెఁ, బెండ్లి యిరువంకచుట్టంపుఁ బెద్దలకు
ను" నై. 6, ఆ. 34: చూ, దుఃఖము.
ఇండాల్సి. ఆం. పత్రిముయొక్క పొత్తుపొందిన
వాడు.

ఇండియా. ఆం. హిందూదేశము. (ఆసేతు హిమా
చల పర్వతము.)

ఇండు. దే. వి. ఈత *: చూ, మధుఖ్యరూరిక.

ఇండుగు. దే. వి. 1. కతకము *. "ఉ. ఇండుగు
గింజిచే నుడకమెంతయు శిష్యులుగఁ బ్రసన్ను
తన్, బెంగు విధంబున్." కవ. ఉ. 2, ఆ: 1:
రూ-ఇండువు: చూ, చిల్ల; 2. కతకబీజము.
"గీ. రాగహీనతి మనోగ్రంథిఁడెంపఁగ నీశ్వ
కలఁక నిండుగుఁడని తెలుచుభంగి." వాసి.
3, ఆ: చూ, చిల్లగింజ. (రూ- ఇండువు.)
(సేత్రిరోగములకు వీర్యస్థులభవకుప్రకృస్తుము)

ఇండె. దే. వి. 1. చీలిక: చూ, కళలము. 4;
2. ఎముకకీలు. (బాయంటు): చూ, మాటు.

ఇండెంటు. ఆం. కావలసిన సరకులపట్టి.

ఇండెప్ప. ఆం. అనుక్రమణిక; (విషయనూచిక.)

ఇండెవాయు. దే. ఆ. 39. చీలు: చూ, భేదిల్లు.

ఇండెగట్ట. ఆం. పరోక్షము.

ఇండ్లవగు. ద్వ. వి. గృహాక్రమము: ఇలువరుగు.

ఇంత. ద్వ. స. (ఈ + అంత.) 1. ఈకొలఁది;

"ఎ, గీ. నీకాగావిభవ, మింతయంతని పొగ
డనేనెంతదాన." కళా. 2, ఆ. 178:

ఇంతవట్టు, ఇంతయ. రూ- ఇంతె - ఇంపే,

2. ఇదియంతయు, ఈసమస్తము "క. తోడె,
వ్యాధికేబోనింత నిమ్మవఁ బెబ్బంగిక్." భార.

ఉద్యో. 1, ఆ: ఇంతవట్టు, (కబ్బముకంటె బర

మైన ఆకబ్బముయొక్క ఆకారమునకువలె ఈ

లోనగు కబ్బములకంటె బరమైన అంతలోన

గుకబ్బములయొక్క ఆకారమునకు లోపముని

యెఱుంగునది. ఈకారము మెదలగువానిదీర్ఘ

మునకు హృస్వగును. "వ. సర్వలోకాభిగ

మ్యుండగు నమృతానుభావునకు మన మభిగ

మ్యులమైతిమి. మనకింతకంటెను బెంపెయ్య

ది ఇత్యాదిస్థలములయందు ఇంతకబ్బము ఈ

యను కబ్బముయొక్క ఆర్థము నిచ్చుచున్నది);

3. ఇంతకాలము. "చ. తంతి యింతకున్,

బడుగయి పాలలోబడిన బల్లివిధంబున నుండ

కుండునే." ఇక్కడ ఇంతకు అనగా ఇం

తకాలమునకు అని అర్థము: చూ, అంత.

ఇంతకమున్న. ద్వ. వి. ఇక్కాలముకంటె బూ

గ్వకాలము: ఇంక. (బా.)

ఇంతటనుండి. ద్వ. వి. ఇప్పటినుండి. (రూ-ఇంత

టినుండి. వా.)

ఇంతంత. ద్వ. స: చూ, ఇంత అంత.

ఇంతంతనరానిది. ద్వ. వి. పరిమితచేయుట కక్క

ముకానిది; (రూ-ఇంతంతయనరానిది.)

ఇంతఅంత. ద్వ. స: చూ, ఇంతంత.

ఇంతలు ద్వ. అవ్య. ఇంతపరిమాణము కలగనుట

(వా): ఇంతలేసి

ఇంతలేసి. ద్వ. అవ్య. — వై. —

ఇంతలో. ద్వ. వి: చూ, అలాన.

ఇంతవట్టు ద్వ. స. (ఇంత + పట్టు.) 1. ఇదియంతయు. “మ. సంధాన మిట్టానంతేయక యున్న గృహమునున్నప్పుడు వారింత వట్టునిబంబు.” భాగ. ఉద్యో. 3, ఆ: చూ, ఇంత. 2; 2. ఇంతమాత్రము. “చ. అకులిత విష్ణుశక్తి సము సాహితీమూర్తి వి కమ్ములెమ్ము సంతతభుజ శక్తి నీటి యవధాన మొనర్చుగ నీ వకాని యీ, క్షితికొనిండు లేడధికకీర్తి యు బుణ్యముజేయనిన్న నూర్జితగుణ యింతవట్టు తగజేయుము కావుము లోకమంతయుక.” భాగ. ఆర 4, ఆ: చూ, ఇంత. 1; అవ్య. 3. ఇంతప్రకారము: ఇందనడి, ఇందనుక-రూ-ఇందాక.

ఇంతివడి. ద్వ. అవ్య చూ, ఇంతవట్టు. 3.

ఇంతివంతలు. ద్వ. వి. బ. మిగులగొప్పవి.

ఇంతి. వై. వి. = శ్రీ. అడుది: చూ, శ్రీ.

ఇంతకొత్తుంజు. ద్వ. వి. ఇందుగడు చూ, నేలు పుటేడు.

ఇంతియ ద్వ. స. (ఈ + అంతియ): చూ, రూ-ఇంత. 1. “మ. వెక్కండ్రొకిం, తియ కాలంబ యియుండ నీమనము కాంతిబొందిగా నే యునే.” భాగ. ఉద్యో. 4, ఆ: (రూ-ఇంతి-ఇంతే.)

ఇంతేకాకుండ. జే. అవ్య. 3. విణ: చూ, అది గాక (వా.)

ఇంద. జే. అవ్య. 1. ఇచ్చేటవే: చూ, ఇచ్చేట. 2; 2. ఇదిగో తీసికొనుము: ఇందండి, ఇందము; ద్వ. 3. ఈసానము: చూ, ఇందు. 3.

ఇందండి. జే. స. 3. నిత్య. జ: చూ, ఇంద. 2.

(ఏ. ఇందము)

ఇందనుక. ద్వ. అవ్య (ఇంత + దనుక.): చూ, ఇంతవట్టు. 3. (రూ-ఇందాక.)

ఇందము జే. స. 3. ని. ఇదిగో తీసికొనుము.

“నీడలో గన్నమిందమును నిచ్చి.” రామా.

3, ఆ. 198; (బ. ఇందండి): చూ, ఇంద. 2.

ఇందలు. ద్వ. స. (ఇంత + వరు) 1. ఇంత శబ్దమును మహావ్యవస్థితక బహువచన రూపము వీరందలు. (ఈపుగమలందలు, ఈశ్రీలందలు, ఈశ్రీ పురుషులందలు.); 2. ఇంత సంఖ్యలవాడు; అవ్య 3. ఇయదర్థము. (రూ-ఇందొలు.)

ఇందలి. ద్వ. అవ్య. ఇచ్చేట మన్నటి.

ఇందాక. ద్వ. ద్వ. (ఇంత + దనుక.): చూ, రూ-ఇందనుక.

ఇంది. సం. వి. ఈ. శ్రీ లచ్చి: చూ, లక్ష్మి 1. ఇందిదిరము. సం. వి. ఆ. పుం. తు మెట్టద: చూ. భీమరము.

ఇందిర. సం. వి. ఆ. శ్రీ లచ్చి: చూ, లక్ష్మి. 1.

ఇందిర. కా. తెలుగుదేశమును పరిపాలించిన కెనకటి వోడగంగుని భార్యలలో నొకతె యగు యి యిందిరవలన కలిగిన గాఢువుడు రాజ్యమును పరిపాలించెను. ఈ ని ప్రతాపము నగ సింహదేవుని కెండుపట్న తామ్రశాసనములో వర్ణింపబడినది. 19. నరసింహదేవుని కెండుపట్న తామ్రశాసనము. కలింగ దేశ చరిత్ర. 96. పుట.

ఇందివరము. సం. వి. అ. న. 1 నల్లగలువ(కన్న-కరీనైదరె.) *: చూ, పద్యము. 1; 2. తామర *: చూ, పద్యము. 1; 3. బొట్టుపు *: చూ, దుట్టుపు.

ఇందివరి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. పిల్లపీఠ వర. (కన్న-చిక్కలపాది.) *: చూ, శరమాలి.

ఇందువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. తింగుకము * :
 చూ, తుమికి; 2. ముక్క- ఎడమరంధ్రము;
 3. పలమెత్తుకెండి (పావు కేరుకెండి) అని సవ్య
 కట్ట సంబోధిని; 4. పేందురుడు : చూ,
 ఇంద్రుడు; 5. కర్పూరము చూ, సిగిము;
 6. మృగశిరః చూ, నక్షత్రము. 1; 7 ఒకటి
 అను సంఖ్యకు సంకేతపదము; దే. వి.
 (1) చిల్ల * : చూ, సల్లకి; 2. కిరికీబీజము:
 చూ, నిల్లగింబు. (రూ- ఇందుగు-ఇందుగు)
 ఇందుగునిము. సం. వి. అ. న. చాంద్రాయణ
 మను మేగుల వ్రేలిము : చూ, చంద్రాయణ
 ఇము.
 ఇంద్రాణు : చూ, ఇంద్రాణు. 1, 2, 3.
 ఇంద్ర. సం. వి. ఆ శ్రీ. వాసనల ఒకానొక
 చెట్టు : చూ, మరువము.
 ఇంద్రాకిరప. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఏనె * : చూ,
 మద్ది.
 ఇంద్రాకము. అం. ఉత్తానకజబంధములు నలు
 బది యొకటింటిలో నొకటి : చూ, ఉత్తానక
 జబంధములు.
 ఇంద్రాకీలము. సం. వి. అ. పుం. మందగ పర్వ
 తము, కర్వపుకొండ : చూ, హృతము.
 ఇంద్రాకోకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆరపః
 చూ, మంచె; 2 తిట్టు : చూ, కాపము. 1.
 ఇంద్రాకోమము. సం. వి. అ. పుం. ఆరపః : చూ,
 మంచె. (రూ-ఇంద్రాకోకము.)
 ఇంద్రాక్రియ. అం. క్రియాంగములు పండ్రిం
 డింటిలో నొకటి : చూ, క్రియాంగములు.
 (చూ, అంగము. 9.)
 ఇంద్రాగణములు. పా. భృ, ర, క, నగ, నల, సల
 ములు. (6.)
 ఇంద్రాగోపము. సం. వి. అ. పుం. చూ, పట్టు
 పురుగు.
 ఇంద్రాగోపము. —వై. —

ఇంద్రాచాపము. సం. వి. అ. న. 1. ఇంద్రధన
 క్షు, కొబ్బడ : చూ, బాణము. 1; 2. మాగ్య
 నకాసుగానుండు పే ఘము : చూ, మేఘము. 1.
 ఇంద్రాజాల. అం. కిరణజననినాలుగింటిలో నొ
 కటి : చూ, కిరణ.
 ఇంద్రాజాలసాధనమునకు పరిహారములు. పా.
 రిక్షణ, కక్షి, కాకుళము. (3.)
 ఇంద్రాజాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. కినుకీట్టు
 పిచ్చి : చూ, మాచుము. 1; 2. ఉపాయము
 లేడింటిలో నొకటి : చూ, ఉపాయములు.
 ఇంద్రాజాలిక్షణ. సం. వి. అ. పుం. కనకీట్టు
 విద్య చేయువాడు : చూ, పాత్రిహాకుడు
 ఇంద్రాజిత్తు. సం. వి. త్. పుం. 1. గరుత్మం
 తుడు : చూ, వారివాహనుడు; 2. రావణని
 పెద్దకొడుకు : ఇంద్రాజి.
 ఇంద్రాజులము. సం. వి. అ. న. గీర్వాహనము:
 చూ, సూదిపొత్తి.
 ఇంద్రాజ్యుడు. కా. దంతిపురియను పేరు
 గల జగన్నాథశ్రీశ్రీమున రాజధానిగాఁ జే
 వికాని ఏకచ్ఛత్రముగ పరిపాలించిన రాజవం
 దురీడు. ఈరచే జగన్నాథదేవుని వెలయు
 పఠకేసెని కొందఱుండురు.
 ఇంద్రాద్రిమము. సం. వి. అ. పుం. ఏముమద్దిః
 చూ, మద్ది.
 ఇంద్రాద్రిపు. సం. వి. ఉ. పుం. —వై. —
 ఇంద్రాధనువు. సం. వి. ఉ. న. పుం. న. కొబ
 డు : చూ, బాణము. 1. (రూ-ఇంద్రధనస్సు.)
 నర్మకాలములో ఆకాశమున యేకరంగుల
 వలయములు గలిగియుండును. ఇవి సూర్యకిర
 ణమును పృథక్కరచివపుడు కానవచ్చిన గం
 గులే. కిరణముగాఁబలుపు, వారింజంగు, పసు
 పుగంగు, ఆకుపచ్చరంగు, నీలపురంగు, నీలి
 రంగు, ఊదారంగుగాఁపవచ్చును. (యొకానొక.)

ఇంద్రధ్వజము. సం. వి. అ. పుం భాద్రపదశుద్ధ
ద్వాదశినాడు వ్యవస్థిత ఇంద్రుని తృప్తికా
టకు యోగ్యుడెందా.

ఇంద్రాగరి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఇంద్రుని పట్ట
ణము: చూ, దేశము

ఇంద్రనామము. సం. వి. పుం. 1. గుగ్గిల
ము * చూ, గుగ్గూలువు; 2 గుడ్లగూబ'చూ,
సతినంపులులుండ; 3. ద్వివాలు:చూ, కోడి.

ఇంద్రనీలము. సం. వి. అ. పుం. శైవాలిమెద
చాయనంటి కాయ'ల నీలమణి: చూ,
రత్నము. 1.

ఇంద్రపుత్రుడు. సం. వి. అ. పుం. కుశేరుని
వాహనైన మరుజుడు, ఇంద్రుని కొడుకు:
చూ, జయంతుడు.

ఇంద్రపుష్పి సం. వి. ఈ. శ్రీ. కలికాలియను
తటిగొట్టు *: చూ, హలిని.

ఇంద్రప్రియము. సం. వి. అ. న. మలచుపర్వత
మునందు బుట్టిన పచ్చగంధపు చెట్టు.

ఇంద్రసిట్టారకుడు. కా. కీర్తి క. 500 లగా
యెరు 525 వలకు రాజ్యముచేసిన రానోత్త
ముడు. ఈతడు ఉభయకులభరణుడని
మిగులకొంది. విక్రమేంద్రాన్య కుమారుడు.

ఈతని తెమ్రానములు 30కు విశాఖప
క్షిణముజిల్లాలోనిరామతీర్థమునంగు దొరికినవి.
ఈతని 37 వ రాజ్యకాలమున నానకాపన మీ
యడెను. నీనిని బట్టి యాడు చాలకాల
ము రాజ్యమేలెని తెలియుచున్నది. కలింగ
దేశ చరిత్ర 467. పుట.

ఇంద్రభోగము. జా. ఎక్క-భోగము. "పరిభవ
మునంద్రభోగ మె దొరకె" విజయ విలా
సము

ఇంద్రమహాకాముకము. సం. వి. అ. న. కుక్కు
చూ, కుకము (వర్షకాలాగంధమున కామ
వికారముగలది, చిత్రకార్తికుకలలకుణము.)

ఇంద్రమాగ్గము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇంద్ర
లోకమునకు పోవుమాగ్గము; 2. బదరీపాచన
మను తీర్థమునకు దగ్గమున్న తీర్థము.

ఇంద్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాకిచెఱుకు *:
చూ, కేము; 2. చతుర్దశసంఖ్య: చూ, పదు
నాలుగు; 3: చూ, ఇంద్రనీలము; అం.
4. విష్ణుంభాదియొగము లిరువదేడింటిలో
నొకటి: చూ, రూ-వింద్రము; 5 ఖండేము
లు తొమ్మిదింటిలోనొకటి:చూ,ఖండములు.

ఇంద్రముల్లిము సం. వి. న్. పుం. పుట్ట: చూ,
వల్లికిము.

ఇంద్రయవము. సం. వి. అ. న. కొడిసి *:చూ
హస్తకము. (కొడిసెకాయ.)

ఇంద్రలుప్తకము. సం. వి. అ. న. పేను కొలు
కుట: చూ, బట్టుల

ఇంద్రలుప్తకుడు. సం. విజ. (అ. అ. అ) ఖ
ల్వాటుడు: చూ, బట్టలవాడ.

ఇంద్రలుప్తము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—;
2. పేను: చూ, యూకము.

ఇంద్రలోకము. సం. వి. అ. పుం. 1. దేశేం
దుని పట్టణము: చూ, దేశము; 2. జేజేపట్టు:
చూ, స్వర్గము.

ఇంద్రవంశము. సా. ఒకానొకవృత్తము. ఈవృ
త్తమునందొక్కొక్క పాదమునందు తే, త,
జ, గలు గలదై ఎనిమిదవయింట యతిగల
ద్వాదశశబ్దమునందు బుట్టిన వృత్తము.ఉదా
"ఇందీవరాత్తిల్ తగి । నంద్రవంశమా, నందం
మనంబాడిరి । నందనూత్తిపై, డెందంబులశ్మో
హము । కేనమిఱగా, బొందెగజళాంతు
లు । పూనదాజ్విలకా."

ఇంద్రవజ్ర. పా. ఒకానొకవృత్తము, ఇందు ఒక్కొ
క్కపాదమున తే, త, జ, గ, గములతోగూడి
ఎనిమిదవయింట యతిగలిగి ఏకాదశ శబ్దము

నంగులుటైన వృత్తము ఉదా—¹ఇందులకు గాపాడుదు. 80వ వజ్రిత, స్వామింబుల మోహము. సంధిలంక, చంతావళి శ్రాంతి ని. తాదకార, ప్రాంతంబులంద్వయ. మంద మందన్.

ఇంద్రవర్మ కా. కలింగరాజ్యాధిపుడగు నీరాశీం గుండె గాంశకవర్మము 87 గో వగచా వర్మనియందు సిద్ధాంత గ్రామమున గౌతమన గోతుండగు దుర్గేశ్వకొనగిడట్లు యీతని అచ్యుతాపుర తామ్రీశాసనములో కనబడుచు న్నుది. ఇంద్రవర్మ అచ్యుతాపురము కాసనము; కలింగ దేశచరిత్ర. 35. పుట.

ఇంద్రవర్మ అచ్యుతాపురశాసనము. 4. (Ep. Ind Vol. III, No. 20) ఈయనకు రాజ సింహాయని బిరుదుకూడనందెను. ఈశాసనము తారీఖు. (పంక్తి 22):— ఉదయ నే (పంక్తి 22) ప్రవర్ధమాన విజయరాజ్య సంవత్సర రా. సప్తాశ్వితి: 87 చైత్రతిథి మావాశ్యాంతి అవగా ౧౦. శ. 86. సం. మకరసంక్రాంతి నాడు= క్రి. వె 485 దేశంబరు ది 15 న 10 సు. 48 వి. ఘంటకు మకరసంక్రమాణప్రవేశము; కలింగ దేశచరిత్ర. 812. పుట.

ఇంద్రవర్మ కలింగ శాసనము. కా. ఇంద్రవర్మరాజు కలింగనగర వాసక మునుండియు, దంతపుర వాస కమునుండియు గూడ శాసనములనిచ్చెను. ఈ శాసనలిపినిబట్టి అందువాడెబడినకొన్ని తెలుగు పదములనుబట్టియు ఆకాలమున ప్రజలు (కాలింగులు, అంధ్రులు తెలుగుభాష నే నాడుచుండిర నిసమర్థన); కలింగ దేశచరిత్ర. 807. పుట.

ఇంద్రవర్మ కలింగ శాసనము కా ఇది గంజాం జిల్లాలోని పెక్కలి గ్రామ సమీపముననున్న కలింగి గ్రామములో పాలమూత్రవ్రుమండగా దొరికినది శాసనమున చెప్పిన్న జిజ్ఞాక గ్రామ మున్ను ఇప్పటి కలింగిన్ని ఒక్కటేయని తెలి

యమన్నది. శాసనపులిపి ప్రాచీన తెలుగు కన్నెదలిపి. భాష సంస్కృతము. త్రిలింగాధి పతియు మాతాపితృపాదానుభ్యాతయు నగు శ్రీమన్మహా రాజ ఇంద్రవర్మ వంశాభ్యాభ్యాగ ముగాని జిజ్ఞాక గ్రామమును, సర్వవిధములైన పన్నులనుండి రెప్పించి యద్రీస్తామి కొడుకగు అగ్ని స్వామికిని అతని కొడ కగు యద్రీస్తామి కిని రెండు సమభాగముగా వి. జరిపియుచ్చె ను, కలింగ దేశచరిత్ర. 499-పుట

ఇంద్రవర్మ కైక్కలి శాసనము. కా. 5 (Ep. Rep. 1926. App A. No. 2) విజయరాజ్యసంవత్సర 87 శ్రవణ 10= క్రి. వె. 486 మేము ది 11 సోమవారము ఈరాజున కు రాజసింహ బిరుదుండెను; కలింగ దేశ చరిత్ర-812.

ఇంద్రవర్మ దేవుడు. కా. శ్వేతికాధిష్ఠాన వాసి యు, మహేంద్రాచల గోకర్ణేశ్వర పూజధ క్తుడును, నకల కలింగాధిరాజున్న, పరమ మహేశ్వరుడున్న, మాతాపితృపాదానుభ్యా రేయు, అగునట్టి మహారాజశ్రీ ఇంద్రవర్మ దేవుడు జలమ్యూర విషయములోని ఉద్యో గస్తుల పిలిపించి వారియెదుట అనిషయము నందలి ఆమెరసింగ గ్రామమును జాతుకగన గోత్రీకుండగు చండస్వామియను బ్రాహ్మ ణునకు పుణ్యాభివృద్ధికై దానముచేసెను. 18. ఇంద్రవర్మ దేవుని తామ్రీశాసనము; కలింగ దేశచరిత్ర. 85. పుట.

ఇంద్రవర్మ పల్లకవిడి శాసనము. కా. 6 (Ind. Ant. Vol. xvi- No. 189) ఈయనకూ డ రాజసింహ దిరుదుగలవాడే. (పంక్తి 18) ప్రవర్ధమాన విజయరాజ్య సంవత్సరా. ఏకవ పతి 90 + 1 మాఘది నేత్రింతి తమ 80. ఇది సూర్యమాన దినములని క్లిటూడొరగారభిప్రాయ

పడిరి; గాని అమావాస్యయని యేనూచించు నని నాయభిప్రాయము= కీర్తి. వె. 441 జనవరు ది 28 లక్ష్మీవారం 11 ఘ. 24 విఘ. వరకు అమావాస్య యుండెను; కలింగదేశ చరిత్ర. 818. పుట.

ఇంద్రవృక్షపుష్పకాసనము. కా. 8. (Ep Ind Vol xiv No. 27.) (పంక్తి 11) కార్తిక పౌర్ణమాస్యాం (పంక్తి 29) విజయరాజ్య సంవత్సరం. 100 + 80 + 7 పువ్య ది 20 (r p. Ind. Vol. xviii P. 308) లో దాక్షిన్య మూలముగాదు మొదట చేదివిన తారీఖును సమగ్రణచేసి నారు. దానదినం :— గంగళక 186 సం. కార్తిక పౌర్ణమి=కీర్తి. వె. 486 ఆక్టోబరు ది 29 బుధవారము కాసనలేదీ =కీర్తి. వె. 487 జనవరు ది 1. గురువారము.

ఇంద్రవృక్షమద్రాసుమూలజియమ్ కాసనము. కా. ఈ కాసనమును బట్టి యధాకాలాధ్యాసి మహా సామంతి, శ్రీసామంతి, రాజానకి, రాజ పుత్రి, కుమార, అమాన్య, ఉపరిక, దండనా యకి, వివయపతి, గామిపతి, బ్రహ్మ, పురో, గామిహరి, ఆత్మకాలి, భటు, దండపా శిక, ఇత్యాది రాజకీయ ఉద్యోగీయులుండి యున్నట్లు తెలియుచున్నది; కలింగదేశచరిత్ర 585. పుట.

ఇంద్రవృక్ష శ్రీకామళకాసనము. కా. 7. (Ind. Ant Vol. xiii P. 121.) (పంక్తి 10.) మాగ్గళ పౌర్ణమాస్యాం సోమోపరాగ్. (పంక్తి 20.) పౌర్ణమాసవిజయ రాజ్య సంవత్సరం 100 + 20 + 8 చైత్ర ది 10 + 5. గంగళక 127 మాగ్గళ పౌర్ణమిని సోమోపరా గము=కీర్తి. వె. 476. నవంబరు ది. 17 సోమ వారము. కాసనలేదీ=కీర్తి. వె. 477. మార్చి

ది 15 మంగళవారము; కలింగదేశ చరిత్ర 318. పుట.

ఇంద్రవృక్ష. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. ఇల్లింద * : చూ, మాకులుంగము; 2: చూ, సవిరేల * : 3. పారిజాతలత *; 4. గవాదని * : చూ, పెద్ద పాఠపర.

ఇంద్రవారుణి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. : చూ, పెద్ద పాఠపర *.

ఇంద్రవారుణిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. —వై— ఇంద్రవ్యాకరణము. ఆం. వ్యాకరణములు నొప్పింటిలో నొకటి: చూ, వ్యాకరణములు. ఇంద్రవిఖ. ఆం. విఖలయిదిగిరిలో నొకటి: చూ, విఖలు.

ఇంద్రసాహ్వ సం. వి. ఆ. శ్రీ. : చూ, చూ వారుణి.

ఇంద్రసుకసము. సం. వి. ఆ. పుం. నిర్మిండి. చూ, వావిలి.

ఇంద్రాంశము. పా. వృత్తంశము లఱువదింటిలో నొకటి: చూ, వృత్తంశములు.

ఇంగ్రాక్షము. సం. వి. ఆ. స. 1. ఇంద్రాక్ష పూస: ఆత్మము; 2. కృంగి * : చూ, వృషభ. ఇంద్రాక్షి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. గౌరి: చూ, పాగ్వతి. 1. (చంటి కిడ్డల యాయురారో గ్యాభి వృద్ధికిని, పీడాపరిహారమునకును విభూతి తో ఇంద్రాక్షిని మంత్రించి యిచ్చెదరు.)

ఇంద్రాగ్నిధూమము. సం. వి. ఆ. పుం. చుం. చు. “హిమమింద్రాగ్ని ధూమశ్చ. ఖటాహ్వరజనీ జలం ” మారావలి: చూ, హిమము 1.

ఇంద్రాణి; సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. ఇంద్రాని భార్య: చూ. కచి; 2. సప్తమాతృకలలో నొకటి: చూ, మాతృకలు; 3. నిర్బండి (కన్న- దీలిక్కి) * : చూ, వావిలి; 4. ఎల్లవళ * : చూ, రక్తవళ; 5. శ్రీలలిస లేవ, /

సంభోగ క్రి మాభేదము: చూ, రతిబంధము;
6. యజమానురాలు: చూ, స్వామివి; అం.
7. శివప్రాక్తములగుచతుష్వస్తితంత్రములముఖపది
నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, తంత్రములు;
అం. 8. మాత లేడుగురిలో నొకటె: చూ,
మాతలు.

ఇంద్రాణిక. సం. వి. ఆ శ్రీ, నిర్గుండి *: చూ,
వావిలి.

ఇంద్రాణికము. అం ఉత్తానకరణ బంధములు
నలుబది యొకటింటిలో నొకటి: చూ, ఉత్తా
నకరణ బంధములు (చూ, బంధములు.)

ఇంద్రాయాధము. సం. వి. ఆ. న 1. దేవేంద్రుని
విల్లు: చూ, ఇంద్రధనువు; 2. మేఘములందు
నానావర్ణమై ప్రతిభవించుచు ధనురాకార
ముగాఁ గానఁబడియెడి న్యూక్తిగణము: చూ,
చయ్యాఖము 1; పుం. 3. కామకంఠముల
గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

ఇంద్రారి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, ఇంద్రాశిష్ట.

1. 2; 8. కక్కుసుండు: చూ, కాత్తుసుండు. 1.

ఇంద్రావరణాంధు సం. వి. ఆ పుం. లచ్చిమగఁ
డు: చూ, విష్ణువు. 1.

ఇంద్రావరుడు. సం. వి. ఆ పుం. — పై. —

ఇంద్రాసనము. సం. వి. ఆ. న. చాటి పట్టు: చూ,
భూమి. 1.

ఇంద్రియజయార్థాయము. పా. కామందక ప్ర
కరణము లిరువదింటిలో నొకటి: చూ, కామం
దకము.

ఇంద్రియనిగ్రహము. అం. సాత్త్వికగుణములు
యెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, సాత్త్వికగుణ
ములు.

ఇంద్రియపుష్టి. పా. మందు - జాటికాయ తొలిచి
అందునెనగ గింజంతనల్లచుందు పెట్టిమునగ చెట్టు
తొలిచి అందులో యాజాటికాయ పెట్టి ఆ
మందు మునగచెక్క మూలతపేసి 40 రోజులు

పుంచి పిదప తీసి పెనరగిఁజేతమాత్ర (బ్రాహ్మ
ననే వేసికొని ఆరాత్రి శ్రీని గూడవ
లెను. దీని విరుగుడు విమృశాయ పిండుకొని
తినవలెను. (ఇదియొకవిధము.)

ఇంద్రియము సం. వి. ఆ. న. 1. వీర్యము: చూ,
రేతస్సు. 1; 2. ఆయిదనురెక్క: చూ, పం
చకము.

ఇంద్రియములు. అం. జ్ఞానద్వారములు, జ్ఞానేం
ద్రియములు. — తృక్కు, చక్షువు, శ్రోత్రము,
శివ్యా, ఘ్రాణము. (5); కశ్యపేంద్రియములు. —
వాక్కు, పాణి, పాదము, పాయువు, ఉపస్థ
(5); మనస్సుతోడంగూడ ఏకాదశేంద్రి
యములగుండు. (1) = (11)

ఇంద్రియార్థము. సం. వి. ఆ పుం. ఇంద్రియవిష
యములగు శబ్దము మొదలైన పంచభూతముల
గుణములు. — శబ్దము, స్పర్శము, రూపము,
రసము, గంధము. (5); (చూ, విషయములు.
3.): చూ, హృషీకము.

ఇంద్రియవిషయములు. అం. గంధము, రూపము,
రసము, స్పర్శము, శబ్దము. (5)

ఇంద్రియసగ్గము. అం. సృష్టిసగ్గములు తొమ్మిదిం
టిలో నొకటి: చూ, సృష్టిసగ్గములు.

ఇంగుండ. సం. వి. ఆ పుం. 1. దేవేంద్రుఁ
డు: చూ, తేలుపుతేఱడు; 2. ద్వాదశాదిత్యు
లలో నొకడు: చూ, ఆదిత్యులు; 3. జీవుఁ
డు: చూ, హంతుఁడు; 4. చాయమగఁడు:
చూ, మామగఁడు; 5. వ్యజాతి సమూహము
లోముఖ్యుఁడు. (కాయగ్రము యీశబ్రహ్మచర
పదముగా నుండునపుడగును.); 6. నాగుఁ
బామ: చూ, సర్పము; 7. ఆఁబోతు: చూ,
వృషభము. 1; విణ. 8. అధిపతి: చూ, ప్ర
భువు. 1; అం. 9. దిగధిపతులు యెనమండు
లోనొకడు: చూ, దిగధిపతులు.

ఇంద్రోత్పవలము. పా. "నీ. క్షేతాగ్ధశ ఏదిత
మూలై వేఘముల్ వసుమతీలమున వాన గు
రియు, వానగల్గిన మహీవలయంబు సవ్యసమ్మ
ద్ధమై ధాన్యంబు మిగులగల్గు, ధాన్యంబుగిరిగి
ధరణీప్రజలకల్ల సంతతానందంబు నలుపుతుం
డు..... ఎల్లప్రజలకు మనకు నశ్చికము
లేక, యుండఁబుగును మహిమంబులుగల్గిల్లు."
వి, పు, 7, ఆ. 228.

ఇంధనము. సం. వి. అ. న. 1. చిదుగు చూ,
సమిధ; 2. వంటకట్టియ: చూ, వంటచెరు.
ఇంపారు. కే. అ. కి. ఆనందించు : చూ, సు
తోపించు.

ఇంపిలము. కే. విణ. (ఇంపు + ఇతము.) ఇంపై
నది. (ఇది పోలికమునంటిది.) చూ, రమ్యము.
ఇంపు. కే. వి. 1. ఆనందము. "అయింపే పర
బ్రహ్మము." స్వా. 2, ఆ. 62: చూ, సంతో
షము; 2. ఇచ్చు. "ఉ. వా, నెమ్మదియింపు
గింపున నీరజలోచనపల్కి వెండియున్." పర. 8, ఆ. చూ, వాంఛ; విణ. 8 ఇచ్చే
వచ్చిపట్టు "క. అనిదిత చరితములె నుమ్మునీ
వదికింపుల్." కి. 7, ఆ. 92: చూ, య
దేచ్చము; 4. వస్త్రధూవణాదులవలన శోభ:
చూ, సౌందర్యము. (రూ-ఇంబు)

ఇంపైనవాడు. కే. విణ. అందగాడు: చూ,
సౌందర్యవంతుడు.

ఇంపాలము. కే. అ. క్రి:చూ, సాగసుఁగాంచు.

ఇంబు. కే. వి. 1: చూ, రూ-ఇంపు. (ఆనందము
నకు— "ఉ. ఇంబదరంగ నియ్యకొనియెన్." పృథా. 1, ఆ.)

ఇక. కే. ద్రి. 1. ఇతఃపరము : చూ, ఇంతక
మున్న; 2. పునరర్థము, తురల. "ఇమ్మునీ
శ్వరు సామర్థ్యము నింకఁజెప్పెన." రా. ఆర.
1, ఆ: చూ, వెండియు. (రూ-ఇంగ.)

ఇకమీద. కే. అన్య. పురాణ పురాణము:
ముందట. 1.

ఇకమీదట. కే. అన్య.—వై.—

ఇండి. కే. అప అభావార్థమునందు వచ్చు ప్రత్య
యము. "ముక్కిండి, సిగ్గిండి" మొ.

ఇకారము. (1) ఋగ్వేదపురుషశ్రియల యికారము
నకు సంధి నిత్యము. ఉదా.—వాగ్నితవి +
అది=వాగ్నితవి; వచ్చితిం + ఇంటికి=వచ్చి
తింటికి; (2) ప్రథమార్థమపురుషంబుల యి
కారమునకు సంధి వికల్పము. ఉదా.—చూచి
రి + ఆర్యులు=చూచిగార్యులు, చూచిరియో
ర్యులు, తింటిమి + అన్నము=తింటిమన్నము,
తింటిమియన్నము; (3) ఏమి, మఱి, కి (వస్త్రీ)
అది, అవి, ఇది, ఇవి, ఏది, ఏవి, వీని యికార
మునకు సంధి వైకల్పికము. ఉదా.—ఏమి +
ఉన్నది=ఏమున్నది, ఏమియున్నది; మఱి +
ఒకటి=మఱికటి, మఱియొకటి; వానికిన్ +
ఇచ్చెను=వానికిచ్చెను, వానికినిచ్చెను. N.B
ఇచట (కి) అనుదానికిని వైకల్పమునకును దుగ్ధిత
మడ్డున్నను సంధిని : ధించుటచే నకారము
లోపించును యాసంధి విధియే తోపించుచు
న్నది అది + ఇమ్ము=అదిమ్ము, అదియమ్ము;
అవి + ఎక్కడ=అవిక్కడ, అవియెక్కడ; ఇది
+ ఎవ్వడి=ఇదెవ్వరిదిఇదియెవ్వరిది; ఇవి + ఉ
న్నవి=ఇవున్నవి, ఇవియున్నవి; ఏది + అయ్యు=
ఏదియ్యు, ఏదియయ్యు; ఏవి + అయ్యు=ఏవియ్యు,
ఏవియయ్యు; (4) "అక" పరమగునపుడు ఇకా
రిమునకు సంధి వైకల్పికము. ఉదా. ఎనిమి
ది + అన=ఎనిమిదవ, ఎనిమిదియవ; (5) క్షా
ర్థక ఇకారమునకును, ప్రథమావిభక్తి ఇకార
మునకును, ప్రథమాతుల్య ఇకారమునకును,
వస్త్రీ సమాస ఇకారమునకును సంధిలేదు.
ఉదా.—వచ్చి + ఇచ్చెను=వచ్చియిచ్చెను—
క్షార్థము; వారి + అతఁడు=వారియతఁడు—

ప్రధమ; ఎత్తిరి + విఁడి=ఎత్తిరియైఁది—ప్ర
ధమాతుల్యము; నిది + విఁడు= నిదియైఁడు.—
వక్తీసమాసము. (చూ, ఇ.)

ఇకి. పా. వ్యా.—ఇకికోర్వదులకగు. కోరు +

ఇకి=కోరికి; పూనికి, పోలికి, మనికి, వినికి—
(చూచునకుచూచు.) చూడికి, కోర్కె, కోరిక.

అపకబంబులు.

ఇక్కి. దే. వి. 1. తానము. “క. ఎయ్యని సుఖ
ములకు నిక్క.” భాగ. ఆర. 7, ఆ చూ,
స్థానము. 1; 2. ఇల్లు: చూ, గృహము. 1.

ఇక్కిట్టు. దే. వి. (ఇక్కు + కిట్టు.) సంకటము,
ఇక్కుపాటు. (ఇక్కు ఇటుకు యొక్క—
టురూపమని తెలియవలెను.) చూ, దుఃఖము.

ఇక్కిడ. దే. వి. ఏ. ద్ర. (కు + కడ) 1. ఈ
చోటు: చూ, ఇందు. 2; ద్ర. 2. ఇచ్చటనే
చూ, ఇచ్చట. 2.

ఇక్కిము. దే. వి. ఇటుకటుము, సంకటము. “ఉ.
ఎక్కడినాడెన్న కడునిక్కి—పుఁ గాఱడవిం
జరించెద.” ఉ. వారి. 2, ఆ: చూ, దుఃఖము.

ఇక్కుపాటు. దే. వి. (ఇటుకు + పాటు.)
—పై—“ద్వి. అక్కటా పుణ్యాత్మకడైన
నీకిట్టి, యిక్కుపాటును గల్గెనే నిండియను
చు.” రా. సుం, కాం.

ఇక్కులు. పా. ఇ-ఉ-బు-గ్.

ఇక్కువ. దే. వి. 1. తానము. “క. నివా, యి
క్కువల కుఁజేసుడు.” రా. యు, కాం చూ,
స్థానము. 1; 2. ఇల్లు, ఉనికి. “ఎచ్చటగంటి
వోవిజయునిక్కు వనిక్కువమానె.” విజ. 2,
ఆ. 165; “క. అక్కడనే పాలియుఁబాలియ

క, యిక్కువనిట వచ్చెనేని యిక్కడఁబాలి
యన్.” (ఇక్కువక=చీమమతో.) రామా.

6, ఆ: చూ, గృహము. 1; 3. జోడ, అందు
లరహాభ్యము, అచోకి. “ద్వి. ఇటు చెట్టుమా
టల యిక్కువలెఁగి.” రా. యు, కాం:

చూ, మావన. 1; 4. కర్కాసానము. కళ్లుం
డు స్థలములు పందొమ్మిదియుగాక తెద్విశ్శే.
ములలో నొకటి. “ఇక్కువలంటి.” నీలా. 3,

ఆ: చూ, కళ్లుండు స్థలములు.

ఇక్ష. సం. వి. ఆ. శ్రీ. తిప్పతెల్లు. (కన్న-
లాళ్.) *: చూ, బాణ.

ఇక్షుకుట్టుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. తులియ
శ్రీకి కుద్రునకుంబొడవి అయిదునిధముల
సారాయిని అమ్మవాడు: చూ, సురాజీవి;
2. కలుదించువాడు, గవుండ్లవాడు: చూ,
సురాజీవి.

ఇక్షుకుసుమ సం. వి. ఆ. శ్రీ. తిప్పతెల్లు.
(కన్న-లాళ్.) *: చూ, బాణ.

ఇక్షుగింధ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. గొలిమిడి *:
చూ, మొగలీర; 2. తెల్లనేలగుమ్మడు *
చూ, భూమి కర్కారువు; 3. అశ్వలాయన
దగ్గ, కాకిచెఱకు * చూ, శరము; 4. ఏనుగు
పల్లెరు *: చూ, పల్లెరు.

ఇక్షుచ్చాయ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. చెఱకు చెట్టు
నీడ: చూ, మధుత్పణచ్చాయ.

ఇక్షజము. సం. వి. ఆ. పుం. ప్రేంకణపు చెట్టు
యొక్క నీడగల చెఱకునుండి పుట్టిన ముత్తి
యము: చూ, ముత్తెము.

ఇక్షిధన్వుడు. సం. వి. న్. పుం. ఇంచు విలు
కుడు: చూ, వన్మధుడు.

ఇక్షునాళిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. నల్లచెఱకు *:
చూ, రపాలము. 3.

ఇక్షపుంఖము. సం. వి. ఆ. పుం. శరపుంఖము*:
చూ, వేంపలి.

ఇక్షుభక్షిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. చెఱకుతినుట.

ఇక్షురంక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కణము, తెల్లు*:
చూ, శరము.

ఇక్షురము సం. వి. ఆ. పుం. గొలిమిడి *: చూ,
మొగలీర.

ఇక్షువణము. సం. వి. అ. స. చెఱుకుతోటఁచూ,
మధుశృణవసము.

ఇక్షువసము. సం. వి. అ. స. —మై—

ఇక్షువల్లి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. పాలవేల గుమ్మ
డి * : చూ, భూమికర్కారువు.

ఇక్షువు. సం. వి. ఈ. పుం. = ఇంచు. * (కన్న-
కబ్బు.) : చూ, రపాలము. రి.

ఇక్షుశరాసనుడు. సం. వి. వ. పుం : చూ,
ఇక్షుధన్వుడు.

ఇక్షుకాకటము. సం. వి. అ. స. చెఱుకు పండఁ
దగినవేలఁ చూ, భూమి. 1.

ఇక్షుకాశినము. సం. వి. అ. స. —మై—

ఇక్షుసముద్రము. సం. వి. అ. పుం : చూ, ఇంచు
పాల కడలి. (చూ, సముద్రము.)

ఇక్షుసాయకుడు. సం. వి. అ. పుం : చూ, ఇక్షు
శరాసనుడు.

ఇక్షుదము. సం. వి. అ. పుం : చూ, ఇక్షుసము
ద్రము.

ఇక్షుకువంశము. కా. 1. రూ- ఇఖాకు, యుం
నాకాచ్యాం. కృష్ణవేణీనది నానుకొనియు
న్ననీ చిన్నికొండవై రెండవందల యకరముల
మేర వికాలమై చేరువైన బయలుకలదు. అందే
పురాతనమైన తొడనూపచైత్య, విహారముల
చిహ్నములు గలవు. అచ్చట నిటీవల పొక్కు
తభాషా కాసనములు ఇక్షుకువంశపురాజులవి
ముప్పదిరెండు వఱకు లభించినవి. వాటిలో కిరి
పర్వతము, సిరిపర్వతము అని యుదాహరింపఁ
బడియున్నది. పొక్కుచీనాంధ్రాదేశము. 57. పా
రట; 2. మార్కోపోలో. మోటుపల్లి పొక్కు
నాకాళియమై విదేశవాణిజ్యమునకు అభివృ
ద్ధిముగ వరుసగా కాతవాచానాంధ్రా సామ్రా
జ్యకాలము నందును కరువాత ఇక్షుకు
(ఇఖాకు) బృహత్పలానున, విష్ణుకుండి, చా
ళుక్యాది రాజవంశముల కాలములందును నిల

యమై యలరొనెను. పొక్కుచీనాంధ్రాదేశము.
117. పారట.

ఇక్షుకుపు. సం. వి. ఈ. పుం. 1. మూర్ధ్వవం
శపు రాజులలో నాకడుఁ చూ, రాజు.
1; శ్రీ. 2. చేదునాగ (కన్న-కైసారె.) * :
చూ, సాళు; గి అంగుగు, చిల్ల * : చూ,
సలకి.

ఇక్షులిక. సం. వి. అ. శ్రీ. కాళము, శైల * :
చూ, శరము.

ఇక్షులిక. సం. వి. అ. శ్రీ. బల్బము, మొద
వ డ్డి * : చూ, ల్పిణము. 1. (రూ-ఇక్షులిక.)

ఇము. వై. వి. 1. = హిమమ్. రూ- ఇవము;
చూ, హిమము. 1; 2. నేలముఁచూ, శైత్యము.

ఇగగడెట్టు. దే. అ. కి. ఇగురుట్లుచేయు
ఇగిరించు. దే. అ. కి. 1 చిగిరించుఁ చూ, పల్ల

వించు; 2. ఎఱ్ఱనగు. “అనా మండలిగిన మొగ
మిగిరింపన్.” య. రి, ఆ : చూ, పల్లటిల్లు.

ఇగిరిక. దే. వి. అగ్నిహోత్రమునందు వేల్పుటకు
ఇత్రగఁబెట్టిన యిచ్చముఁ చూ, హవిస్సు. 1
(రూ-ఇగిరిక.)

ఇగిరించు. దే. స. కి. పండ్డిగిరించు-రూ-ఇగు
ల్పు-ఇవులు మ-ఇవుల్పు.

ఇగిరింత. దే. వి. ఇగిరించుట.

ఇగురు. దే. వి. 1. రూ-ఇవురు, మొలకఁ చూ,
మొక్క. 1; 2. రూ-ఇవురు, చిగురుఁ చూ,
విద్రుమము; 3. పండ్లచుట్టు నుండుకండఁ
రూ-ఇవురు; అ. కి. 4. ఇంకు, వట్టు, ఎండుఁ
చూ, శోషించు. (రూ-ఇవురు.)

ఇగురుబోడి. దే. వి. ఇగురు + పోడి.)
1. అడుదిఁచూ, శ్రీ; 2. చిగురువలె మనోజ్ఞా
రాలగు అడుదిఁ చూ, శ్రీ.

ఇగురుకూర. దే. వి. ఉడికించిపొర్చి పొగవులో
వేసిన కూర.

ఇగురుకొను. దే. అ. క్రి. ఇరిరించు : చూ, పల్ల
విండు

ఇగురుచు. దే. అ. క్రి. — వై. — (రూ-ఇగురు.)
ఇగురువిలుకుడు. ద్వ. వి. మరుడు : చూ,
మన్యుడు. (రూ-ఇగురువిలుకుడు.)

ఇగురుక్తు. దే. అ. క్రి. 1. చిగిరించు : చూ,
పల్లవిండు; 2. అనునక్తును. “వెడనవ్వునఁ
బ్రోయుచిత్తం బిగురుక్తు.” భాగ. అగ. 7.
ఆ: చూ, చిగురుక్తు

ఇగురుచు. దే. స. క్రి: చూ, ఇరిరించు (రూ-
ఇగురు.)

ఇగో దే. ద్రి. చూపుటనుదెలుపును “వీడిగో
గుట్టపుదొంగవచ్చె.” కై రి, అ. 114-ఇదిగో-
రూ- ఇదిగో, ఇదియ-రూ-ఇదె.

ఇగ్గు. దే. అ. క్రి. రూ-ఈగు, వెనుకకొను. “ఇగ్గు
మొగ్గునీడెను.” “ఇగ్గుడు వెనుకంబు
యికి నీడెను. వై. అ. 114-ఇదిగో-
రూ- ఇదిగో, ఇదియ-రూ-ఇదె.

ఇగ్గులాట. దే. వి. ఈగులాడుట.

ఇగ్గులాడు. దే. స. క్రి. వెనుకకీడ్చు. “చిరగిరి
నిగ్గులాడకువె సిగ్గు.” రసి. రి, గుచ్చము.

ఇగురుచు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ- ఇగురుచు.
“ఎ, గీ. ఇగురుచు కొర్రులఁ దనడెందమివక
లింప.” కవిక. రి, ఆ

ఇచిగు. కా. యు. వాన్ చ్చాంగ్. 41. పొరట. చీనాదేశీయుడు; 47 పొరట. చీనీయుడైన
ఇచిగు భరతవర్షమును చూడవచ్చినపుడు
‘కుప్పలైపు’ యత్యాదరమతో జనులచే
పఠించెదడుచుండెనట; 51. పొరట. ఇచింగ్
కూడ నాగార్జుని పోషకుని పా-హో-హో-హా-
నా, అనగా కాళవాహనాడని దెలుపుచు
వచ్చెడు. 69. పొరట. దిక్ష్వా గాచార్యునిగం
ధములు పెండ్లబీమాలు క్రి. క. 500 సం. న

చీనాభాషలోని కనుబడింపబడెను. అందు
తర్కము నభ్యసించువారల తుపయుక్తములైన
గ్రంథముల నెనిమిదింటిని, తర్కశాస్త్రగ్రంథ
ములను రచించెను. వాటి పేర్లను ఇచింగ్ తన
గ్రంథమున తెలిపియున్నాడు; 89. పొరట.
భావవివేక దాగ్ధుడు అతనిశిష్యులు నా
గార్జునునిని, దిక్ష్వాగునిని మధ్యకాలమున
జీవించియుండినట్లు ఇచింగు చెప్పియున్నాడు.
(పూచీనాంధ్రజేశము.)

ఇచ్చిగొనివి నురళించుట. పా. వివాదములు ప
దునెనిమిదింటిగో వొకటి: చూ, వివాదములు.
ఇచ్చిపుచ్చుకొలు. ద్వ. వి. ఇచ్చిపుచ్చుకొనుట.
ఇచ్చట. దే. వి. ఏ. ద్రి. ఈసానము : చూ,
ఇందు. రి.

ఇచ్చీటు. దే. వి. ఏ. — వై. — (రూ-ఇచ్చీటు.)
ఇచ్చీ. వై. వి = ఇచ్చ. 1. చిత్రము. “అనితన
మాట కియ్యకొనునన్నరు వల్కుల కిచ్చీమె
చ్చి.” భార. మహా. 1, ఆ: చూ, న్నదయ
ము; 2. యగ్నిచ్చ, ఇంపు. “క. తా, నచ్చట
నంతర్నికుడై యిచ్చేజనియె.” భార. విరా.
5, ఆ: చూ, యధేచ్చము; వై. విణ. రి. కొరిక.
“క. మీ, క్షాగ్గ నేవరములిచ్చ బుచ్చెదవా
నిన్.” ఉ. హరి. 4, ఆ: చూ, వాంఛ

ఇచ్చకమాడు. దే. స. క్రి. అచ్చిక బుచ్చికలా
డు: చూ, బుజ్జగించు.

ఇచ్చకము. వై. వి. 1. = ఇచ్చ. ఇచ్చక: చూ,
బుజ్జగింత. 1, విణ. 2. కూరిమి. “ఎట్టిచ్చక
మయ్యెనీకును.” కాళ. 2, ఆ: చూ,
స్తేనామ. 1.

ఇచ్చకాలమారి. వై. విణ. ఇచ్చకాడు : చూ,
ప్రియవాది.

ఇచ్చకాడు. వై. విణ. — వై. —

ఇచ్చగలవాడు. దే. విణ. కొముకుడు: చూ,
వలపుకాడు.

ఇచ్చిగించు. వై. ౨. క్రి. 1. = ఇచ్చించు: చూ, వాంఛించు; 2. ఒప్పుకొను. “ఉ. వాతలపిచ్చి గింపుమనిక బ్రభుడికయియ్య కోలుకె.” వారి. 7, ఆ: చూ, సమ్మతించు.

ఇచ్చిగింత. వై. వి.=ఇచ్చి. ఇయ్యకోలు: చూ, సమ్మతి. 1.

ఇచ్చిగొండి. వై. విణ: చూ, ఇచ్చికాలమారి.

ఇచ్చిటు. దే. వి. ఏ, ద్రి. 1 ఈస్థానము: చూ, ఇందు. ౩; 2. ఇచ్చిటనే: ఇంద, ఇక్కడ, ఇచ్చి

ఇచ్చిటు. దే. వి. ఏ. ఈస్థానము:చూ, ఇందు. ౩.

ఇచ్చినంతవారెడు. ద్వ. వి. అడ్డపాటులేనివారెడు: చూ, పృథంబుగ్రాడు.

ఇచ్చి. దే. స. క్రి. 1 ఒసగు: చూ, దయ చేయు. 2; 2. వ్యా. ఇచ్చినకు స్వరంబున కీయగు. (నూ. 108.) ఇచ్చినకు ముక్తువరంబ గునపుడు అన్నిరూపంబుల ‘ఈ’ యగు. —

ఇచ్చిడు=ఈడు-ఇమ్మ-ఈని-ఈక-ఈల-ఈబడు-ఇచ్చినకు ‘ఈయ’ యుగలదు. ఈయని- ఈయగల ఇత్యాదులు - ఇవ్యక్-ఇవ్యసి ఇత్యాదులు గ్రామ్యరూపంబుల సాధు వులు చుచ్చిత్వముగావున ‘వ’ రాదు.

ఇచ్చి:పుడు కొమునిపండుగు, పుచ్చి కొను నప్పుడు వీపావలి పండుగు. లో. ఒకొక్కొక్క లోకోక్తి.

ఇచ్చివారు. దే. వి. ఇడువారు:చూ, దాత. ఇచ్చిటు. దే. వి. ఏ. (ఈ + చ్చిటు.)ఈస్థానము: చూ, ఇందు. ౩. (రూ-ఇచ్చిటు.)

ఇచ్చి. దే. ద్రి. 1.—వై.—; 2 ఇచ్చిటనే: చూ, ఇచ్చిట 2.

ఇచ్చి. సం. వి. ఆ. శ్రీ. = ఇచ్చి:చూ, వాంఛ. ఇచ్చాదులు. ఆం ఇచ్చాశక్తి, జ్ఞానశక్తి, క్రియా శక్తి. (8.)

ఇచ్చామతి. పా. ఏబదిసంవత్సరములు వీడు జన్మ నముగల శ్రీ: చూ, శ్రీ.

ఇచ్చావతి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. గంధత్రస్వాలం కారముల కాసపడు శ్రీ, సంభోగముతక్క-తక్కినవిషయములందు ఇచ్చగల ఆడుది: చూ, శ్రీ.

ఇచ్చావసుడు. సం. వి. ఉ. పుం కుచేరుడు: చూ, క్రిదుడు.

ఇచ్చావాక్యసంఘట్టనము పా. ఇందు తోడు, తాటు, చేటు, అటతను మాటలర్థవరముగా గూర్చుట. (ఇత్యాదులు) అప్ప. 4, ఆ. 881.

ఇచ్చాశక్తి. ఆం. 1. ఇచ్చాదులు మాడింటిలో నొకటి:చూ, ఇచ్చాదులు; ఆం 2.శక్తులుఅయి దింటిలో నొకటి: చూ, శక్తులు.

ఇజారా. వా. వి. ఫలప్రదమైన యొకసాత్తును అసాత్తులవానికి తత్ప్రవాళము తగిన భనమిన్ని తన యనుభవమున నుంచుకొనుట. “ఇజారా దారు, కాశ్యోతపు యిజారా.” : గుత్త-రూ-గుత్త-గుత్తవ.

ఇజారాగారు. వా. విణ. గుత్త యెత్తనవారు: చూ, పాలెగారు.

ఇజారాగారుడు. వా. వి.—వై.—

ఇజారాగ్రామము వా. గుత్తయెత్తిన గ్రామము ఇజారు. దే. వి. రూ-హిజారు కాళ్లకు తోడు గుకొను లాగు. చూ, వస్త్రము.

ఇహికు. దే. వి. 1. ఇక్కట్టు, సంకటము:చూ, దుఃఖము; 2. అలసట: చూ, క్రియము, 1.

ఇజ్జలము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-హిజ్జలము, ఎఱ్ఱగిన్నెరు * : చూ, హయమాలకు.

ఇజ్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. కై నేత, భూజ: చూ, సపర్య; 2. ఈవి : చూ, వితరణము; ౩. జీన్మము : చూ, యజ్ఞము; 4. బూమి: చూ, భూమి. 1; 5. కలయిక : చూ, సం

యోగము; 6. తల్లి: చూ, మాత 1; 7. కు
తెనకతై: చూ, కంభరి.

ఇజ్బుకలుడు. సం. వి. అ. పుం పలుమాలు
యోగము సేయువాడు: చూ, యూలుజా
కుడు.

ఇజ్బుకలుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బృహస్పతి
చూ, వేలుపుటాడే; విణ 2. ఒడ్డి చూ,
పంగులు. 1; 3. వంచి కులమున బట్టి
వాడు. నక్కల పరమానుడు: చూ, పజ్జ
నుడు; 4. అంతిపున పాలకుడు: చూ,
సావిదల్లుడు.

ఇట. దే వి. ఏ. 1. ఈసానము. “వాడేట
వచ్చువాడో యేసందులచేగుగానో.” భాగ.
ఆర. 2, ఆ: చూ, ఇందు. 3; దృ. 2. ఈ
ప్రక్క, ఈవల.

ఇటబట్టి. దే. అవ్య ఇది మొదలుకొని (ఈపైని
యని భవిష్యత్కాలమునందువును.) “3.
దివసుకాని యొక భువ:ంబులందిట, బట్టి
రాత్రి లేనియట్టుగా, జేనాక్కా విధి.”
భార. ఆర. 7, ఆ: ఇటమీద.

ఇటక. వై. వి. = ఇవ్వక ఇటికతాయి, బంక
వట్టితో: జేసి కాలవేసేతాయి రూ-ఇటిక-
ఇటిక- ఇటుక- ఇట్టిక- ఇట్టిక- ఇట్టుక: చూ.
రాయి.

ఇటకగోడ. ద్వ. వి. తాపీపనివాడు అడుసుతో
ఇటుకలు వేర్చి కట్టిన నిలువుగోడ “పండు
ఇటకగోడ.” “పచ్చిఇటకగోడ.”

ఇటకనూయి. ద్వ. వి. భూమిలోపల నీటిమట్టము
నుండి భూమిపైకి గుండ్రముగా నున్నము
తో:గాని అడుసుతో:గాని కట్టిన నూయి
చూ, నూయి.

ఇటమీద. దే. దృ: చూ, ఇటబట్టి.

ఇటిక. వై. వి. ఇవ్వక: చూ, రూ- ఇటక.

ఇటికపగడము. వై. వి. తిక్కటిక: చూ, వట్టి
పగడము.

ఇటిక. వై. వి. = ఇవ్వక: చూ, రూ- ఇటక.

ఇటు. దే. అవ్య. రూ- ఇట్టు, ఏమనరకము. “ఉ.
ఉహయ్యుద్ధర్ యతికయోక్తుల వర్ణ:లందు
నిట్టియ, వార్తతో నెల్లువంచునొయిటాడిరి.”
కళా. 1, ఆ. 58: చూ. ఏవమ్. 5.

ఇటుక వై. వి. = ఇవ్వక: చూ, రూ- ఇటక.

ఇటుకనూయి. ద్వ. వి: చూ, ఇటకనూయి.

ఇటుల. దే. దృ. కుప్పకొ:ము: చూ, అవోవల.

ఇటులు. దే. అవ్య. ఇటు: చూ. ఏవమ్. 5.

(రూ-ఇట్టులు.)

ఇటువంటి. దే విణ. ఇట్టి “కొగా గిటువంటి
పల్కనక,” కళా. 3, ఆ 88: ఇట్టి.

ఇటువలె. దే దృ ఇటు. “ఇటువలె వెదకయు”
రామా. 6, ఆ: చూ, ఏవమ్. 5. (రూ-ఇట్టు
వోలె.)

ఇట్టురము. సం. వి. అ. పుం. మండము, అమ్మ
పైదు: చూ, వృషభము. 1.

ఇట్టలము. దే. విణ. 1. చేప: చూ, పైర్వము .1;
2. తిరము: చూ, స్థిరము; 3. అధికము. “ఇ
ట్టలపు రయంబున బొదివిడాసె.” భార.
విరా. 3, ఆ: “క. ఇట్టలమున దగిలినట్టియె
ఱులువోలెన్.” స్వా. 4, ఆ. 48: చూ,
పొచ్చు. 1.

ఇట్టులు. దే. వి. లంఘన విశేషము, పేరెములు.
“జూమాయించిన నేల గ్రక్కదలనిట్టులుగా నడి
వొక్కుచున్.” య: చూ, లంఘ.

ఇట్టి. దే. వి: చూ, ఇటువంటి.

ఇట్టిక. వై. వి = ఇవ్వక: చూ, రూ-ఇటక.

ఇట్టిక. వై. వి. = —వై —

ఇట్టు. దే అవ్య. రూ- ఇటు: చూ, ఏవమ్. 5.

ఇట్టుక. వై. వి = ఇవ్వక: చూ, ఇటక.

ఇట్టువు. వై. వి. గుట్టువు* (పేరక కొమ్ములవంటి
ఫలములు గలది.): చూ, విషాణి.

ఇట్టులు. దే. వి. రూ-ఇట్టులు: చూ, ఏవమ.ర.
ఇట్టువోర. దే. ద్వి: చూ, రూ- ఇటువరె.

—వై.—“చ. సనుగనియెందు సత్యము
మనంబున బెగ్గిలిడాయ సప్తాడిమ్మని వరు
డిట్టువోరె గృహమొక్కలమై శరభంబుగా
గణేయనా.” భార. కాం. 3, ఆ. 95.

ఇట్టు. దే అవ్య. —వై.— (రూ- ఇట్టులు-
ఇట్టులు)

ఇడ. సం. వి. ఆ. శ్రీ 1. ఇందునాడి, (పా)
కాయామ విషయమున నాడులు మూడు.
ఇడ, పింగళ, సుఖన్న.) ముక్కడమగంధ్ర)
ము; 2. నేల: చూ, భూమి. 1; 3. పురోడా
శపాత్రము, యజ్ఞమునందలి భక్షణవాత్రము:
చూ, పాత్రము. 6; 4. బుధగ్రహముయొక్క
పెండ్లాము: చూ, భార్య; 5. శబ్దము: చూ,
మాట. 1; 6. ఆవు: చూ, ధేనువు; 7. విను
పోలు: చూ, స్వర్గము; 8. ఆంత్రము: చూ.
శ్రీగ; 9. వాయుదేవుని పట్టపురాణి: చూ,
భార్య; అం. 10 మహీనతాము లేడింటిలో
నొకటి: చూ, మహీనతాములు; 11 నాడు
లుమూడింటిలో నొకటి: చూ, నాడులు.

ఇడి. దే. వి. ఒకతూరి యావిరిని ఒకతూరి యెస
టను వండిన ఓండిని తామరనూలిపోగొంత
సన్నచుగా యంత్రమునబండిడు భక్త్యవిశే
షము. “వ. బుడుకులు: డుకులునిడియుఁ జీలి
మిడియును.” కాశీ. 7, ఆ: చూ, భక్త్యము.

ఇడికుడుక. దే. వి. —వై.— “వ ఏలకికాయలు
పెన్న మెఱుంగులు నిడికుడకలు సడికుడకలు”
హంస. 1, ఆ.

ఇడికుడము. దే. వి. —వై —

ఇడిక్కిము. సం. వి. ఆ. పుం. పేరక : చూ,
పేషము. 1.

ఇడియగొట్టు. దే. స. కి). అనమానపెట్టు: చూ,
భంగించు.

ఇడియు. దే. అ. కి) నీలు “నీ. మారుతానాతి
రాలు నాకిక ఫలాని నిడిసిజిల్లించు పుండ్రే
త్తురసము.” పాం. 1, ఆ. 118; “నీ. ఇది
చిల్కపోటుల నిడియుతాడిమ ఫలంబుల జో
రురసముచాల్ పొరులువాక.” చంద్రిం.
4, ఆ. 192: చూ, భేదిల్లు. 2.

ఇడు. దే. స. కి). 1. ఇచ్చు: చూ, దయచేయు.
2; 2. ఉనుచు: ఉంచు, ఉండలేయు,
ఉనుచు; (సం ప):—ఉపవ్యసించు.

ఇడుగడ. దే. వి. 1. మంచిగుణములుగల దాని
యందు దోషము నాకోపించుట. “వ. తడ
యక మొక్కిరియున్న వివతాసుతునప్పుడు
నూచి యాత్మలో, నిడుగడనేయునుక గడు
సహింపక.” భార. ఆది. 2, ఆ. 98: చూ, అనూయ;
2. హీనత్వము. “చ. వెడలగనీక గొందినిడి
వేయివిధంబుల భంగ పెట్టుచుక,..... నేల
తెంకిమై, నిడుగడ నేయఁగావలయు నీలువు
మాలిన అంకుటాండ్రొకక.” విజ్ఞా ఆచా.
కాం. 111. (ఇది పిచ్చాశ్రము.)

ఇడుపు. దే. వి. 1. వైపు. “పొడుపు గుబ్బలి
నేల పుగఁగింటియిడుపున దిటివిన గంధపు
జిట్టలనగ.” పా మా: చూ, పొచ్చుము. 2;
2. గోడ యిరుపాళ్ళములమీఁది పోటు.
“గీ దారువన వీధి తీర్చి యిడుపుల
యందుఁ బిల్చించినారు.” వై. 7, ఆ. 151:
చూ, పొదికట్టు; 3. చీలిక. “ఇడిసిన యిడు
పులయెడల.” ఆము. 6, ఆ: చూ, కళలము. 4.

ఇడుమ. దే. వి. 1. ఆపద. “గీ. మగవగ్గోల్ప
యి కడు నిడు మలఁగలంగు.” అచ్చ. గుం.
కాం: చూ, విపత్తు; 2. అలసట. “గీ. విప్ర
మరులు భోగములకు వేడ్కనేయ, రిడుమలి
హమునఁబడి కాంతు లెలమి బరమునందు

సుఖము. మాన్య. 4, అ. 249 : చూ, కృ
మము. 1; 8 కష్టము, కడగండ్లు : చూ,
దుఃఖము; 4. వగ, వంత : చూ, దుఃఖము.
ఇదుమపాటు. జే. వి. చూ, ఇదుముడిపాటు.
ఇదుముకొను. జే. అ. కృ. అక్రిమిండు : చూ,
మొగరించు.
ఇదుముడి. జే. వి. కష్టము, కడగండ్లు : చూ,
దుఃఖము.
ఇదుముడిపాటు. జే. వి. చూ, ఇదుమపాటు.
ఇదువాడు. జే. వి. ఇచ్చేవాడు : చూ, దాత.
ఇడైన. జే. వి. = ఇడియాణ వాసెన కుడుము :
చూ, భక్త్యము.
ఇడ్వలము. సం. వి. అ. పుం. అబోతు : చూ,
వృషభము. 1.
ఇతడు. జే. స. ఏ. 1. ఈపూజ్యుడు : ఇత
గాడు, ఈతడు, ఈతిగాడు : ఈయన;
2. ఈమనుష్యుడు, ఇతగాడు, ఈతడు,
ఈతగాడు, ఈయన.
ఇతఃపరము. సం. కృ. విణ. అ. న. చూ, ఇంత
కమున్ను.
ఇతకరి. జే. వి. = హితకారి. హితము సేయు
వాడు : చూ, హితవరి.
ఇతగాడు. జే. స. ఏ. చూ, ఇతడు.
ఇతము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. తలఁపఁబడి
నది : చూ, అభిప్రేతము; 2. సడఁపఁబడినది;
8. పొందఁబడినది : చూ, పొత్తము. 1;
4. తెలివి : చూ, బుద్ధి; జే. విణ. (1) హి
తమ్. తెలివి. ఎ. గి. వలువలుతులేల యింక
నాచెలులు గిలులు, నేగుదెంచి విప్పు మొనర్చు
రిత మెఱుంగక. (ఇతము = ఇత మైన కార్యము)
కళా. 5, అ. 61 : చూ, స్నేహము. 1. (అప్ప
టి కలిగియుండువానిని మిఁదటిక మేలుక
లఁగఁజేయునది.)

ఇతరము. సం. స. 1. అన్యము : చూ, పరాయి;
వి. 2. తక్కువ : చూ, తెలివి. 2.
ఇతరుడు. సం. స. 1. అన్యఁడు : చూ, పరా
యివాడు; 2. అధముడు : చూ, హీనుడు;
8. అజ్ఞాని : చూ, మూఁగుడు.
ఇతరేతరద్వంద్వము. పా. మూడు విధములగు
ద్వంద్వములలో నొకటి : చూ, ద్వంద్వములు.
(1. ఇతరేతరద్వంద్వము, 2. సమాహారద్వం
ద్వము, 3. ఏకకోపము.)
ఇతరేతరము. సం. స. ఒండొకటి : చూ, పర
స్పరము.
ఇతరేద్యువు. సం. సాంతాప్త్యము : చూ,
మఱునాడు.
ఇతవరి. జే. విణ. = హితకారి. (ఇతవు + అరి.)
హితముచెప్పువాడు : చూ, హితవరి.
ఇతవు. జే. వి. = హితకు, రూ. హితవు. “క విత్వ
పూజనమని యెవ్వరి, కితవుగఁజేయుదురు దీని
నెఱిగింపు కివా.” భార. ఆను. 8, అ. 208:
చూ, స్నేహము. 1.
ఇతివుడు. జే. విణ. 1. = హితః. తెలికాడు.
“చ. ఇట్టివా, రితవులతోఁడికిక కుతులకేమన
నేర్తుము పెద్దరాజులకొ.” భార. ఉద్యో. 4,
అ. 240 : చూ, స్నేహితుడు. 1; 2 : చూ,
ఇతవరి.
ఇతివృత్తము. పా. వస్తువనఁగా కథ. వీనికే ఇతి
వృత్తమనికేరు.
ఇతివృత్తవిస్తరము. పా. కథను జెందిచెప్పుట.
సంధులేనిదికి నటువది నాల్గంగములుగవు.
వీనికి బుద్ధివృత్తములములు. (1. వివక్షితార్థ
ప్రతిపాదనము = చెప్పఁదలఁచినది చెప్పుట,
2. గోప్యార్థగోపనము = దాచఁదగిన దానిని
దాచుట, 3. ప్రకాశార్థప్రకాశనము = తెల్ల
డింపఁదగినదానిని తెల్లఁగించుట, 4. అభినయ
రంగసమృద్ధి = అభినయించి సభికుల రంజం

చేతు, 5. చమత్కారిత్వము = నేర్పుతో నుప- ఇత్యయఁడు. సం. విణ (అ. అ. అ.) 1. ఆకిం
స్యంఁచేతు, 6. ఇతివృత్తవిస్తరము = కథను మఁడు: చూ, బీదవాఁడు; 2. అధముఁడు:
బెంచి చెప్పుట.) చూ, హీనుఁడు; 3. భయంకరముగు పు-
రియవాఁడు: చూ, హృరకర్మఁడు; 4. దారి-
నడచువాఁడు: చూ, పాంథుఁడు.

ఇతిహాసములు పా. సభాసప్తాంగము లేడింటిలో- ఇత్యసంధి. పా. వ్యా.—ఉ. తలచి + ఉండి=
నొకటి: చూ, సభాసప్తాంగములు. (చూ, తలచుండియనుట తప్ప. తలచియుండియ-
అంగము. 9.) నుట సానువు. క్షార్థకేత్విమునకు సంధిలేదు.
కవునఁ దలచియను క్షార్థమునకునప్పు-
పరముకాఁగా యదాగమమువచ్చి తలచి-
యుండియయ్యెను. సంధి. నూ. 9

ఇతిహాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాశ్రీసంశ్రిత- ఇదమ. సం. విణ. ఏకైకైత్యారకము : చూ,
బోధకవ్యాసాది ప్రణీతములైన భారతాదులు: ఇయ్యది.
తొల్లింటికత: చూ, సమాచారము. 2, ఇదంతము. పా. ఇదంతంబునకు బహువచన పరి-
2. తెలివి: చూ, బుద్ధి: 3. ఏర్పాటు: చూ, సవర్ణంబగు. ఉ. రాశి-రాసులు, పుడేశి-పర-
నిజము. 2; అం. 3. కళలఱువడి నాలుగింటి- దేనులు, పేకి-పేనులు. మొ.
లోనొకటి: చూ, కళలు.

ఇతిహాసము. పా. ఇంతంబై హెచ్చు ఇదంతము. పా. ఇదంతంబునకు బహువచన పరి-
ఇత్యటము. సం. వి. అ. న కొకాంగము: చూ, త్రయంబులు పరంబులగునపు డుపధాకవర్ణంబు
ఖర్చుదము. సవర్ణంబగు. ఉ. రాశి-రాసులు, పుడేశి-పర-
దేనులు, పేకి-పేనులు. మొ.

ఇత్తడి. వై. వి. = పితృశ్రమ. (కన్న-హితైశ్): ఇదానీమ. సం. అవ్య. 1. వాక్యభూషణము:
చూ, లోహము. 1. (రూ-ఇత్తడి.) చూ, ఉత్తరదము; 2. ఇప్పుడు: చూ, సాం-
ప్రకము. 2; 3. అంతకు వ్యాపించినది;
4 పాదపూరణము; 5. కాంతి: చూ, వెలు-
తురు. 1.

ఇత్తటి. దే. వి. (ఈ + తటి.) ఈసవయము: ఇది. దే. స. రూ-ఇద్ది: చూ, ఇయ్యది.
చూ, సాంప్రకము. 2.

ఇత్తిగ. ద్య. వి. (ఇరు + తిగ.) 1. రూ-ఇద్దుగ- ఇదికదా. దే. అవ్య. ఇదియేకదా.
పాచికలమీఁది మూడుబొట్ల చీత : చూ, ఇదిగొ. దే. దృ. (ఇది + కొమ్ము): చూ, రూ-
దుందుభి. 1; స. 2. రూ-ఇరుతిగ ఇర్తిగ: ఇగొ. (రూ-ఇదిగో.)
చూ, వట్కుము.

ఇత్తి. సం. వి. అ. శ్రీ. ఒకరకము పాలకి:చూ, ఇదిగో. దే. దృ.—వై.—“క. పూఁబోడియొ-
పాలకి. రసికొనిచేస, గాబయ్యెద యొడిసిపట్టెగనుఁ-
గొంటె వెలి, లేబొన్నను బళిరాయిద్దిగో-
బురుషావ్యయము నిలుపుకొనుసమయంబున్.”
కళా. 1, అ. 38.

ఇత్తర్థకము పా అని, అట. ఇదియ. దే. అవ్య.—వై.—(రూ-ఇది.)
ఇత్తార్థి సం. అవ్య. మొదలగునవి. ఇద్దరి. దే. వి. (ఈ + దరి) అపారము : చూ,
ఈవల.

ఇత్తాలము. సం. వి. అ. న. కరబుజీము: చూ, ఇద్దరి. దే. వి. (ఈ + దరి) అపారము : చూ,
పగిడి.

ఇత్తరము. సం. వి. అ. పుం. అఁబోతు : చూ, ఇద్దరి. దే. వి. (ఈ + దరి) అపారము : చూ,
పువధము. 1.

ఇత్తర్ని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. కుటు: చూ, అంకు-
లాడి.

ఇద్దలు దే. స. రెండుకబ్బము తు మననమహత్వ
రక బహువచనాదేశము: ఇరుగురు - రూ-
ఇరువురు-ఇరువురు.

ఇద్దలురెండు ముద్దుబిడ్డఁడు. ద్వ. వి. గణపతి:
చూ, వినాయకుఁడు. 1.

ఇద్ది. దే. స. ఈకబ్బమునకు అమహదర్శక ప్రధ
మైక వచనము చూ, రూ-ఇది

ఇద్దగ. ద్వ. స. (ఇరు + దిగ.): చూ, రూ-
ఇద్దిగ. "క. అత్రి వందిత్తిగదు, సత్రాదచ్చాక
మంచహంబీరై, దిత్తిగ యద్దగ బద్రీలు
చిత్తంబుఁదలచిన్లు చేతికిఁదెచ్చుక." ఉ.
నూరి. 3, ఆ. 121

ఇద్దుము. దే. వి. (ఇరు + తూము) రెండుతూ
ములు: రూ-ఇరుదూము.

ఇద్దెను. దే. వి రూ-ఈదెను, ఈతట్టు, ఈకడ,
ఈవంక, ఈవైపు.

ఇద్దము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కాంతి: చూ,
మొతురు. 1; విని. 2. పరిశుద్ధము; 3. వెలి
గింపఁబడినది: చూ, ప్రకాశితము; 4. తపింపఁ
జేయఁబడినది: చూ, తప్తము; అవ్య. 5. ఈ
లాగు: చూ, ఇటు.

ఇద్దము. సం. వి. ఆ. స. 1. చిదుగు : చూ,
సమిధ; 2. వంట కట్టియ: చూ, వంటచెజుకు.

ఇక కంటెక్కు. ఆం. అదాయపుపన్ను

ఇక కంటెక్కు. ఆం. ఒక అస్తికి ఆదమలోపే
యేర్పడిన తొకట్టుమొదలగు నన్నాకాంతము

ఇకటరెట్టు. ఆం. 1. వడ్డి; 2. అభిరుచి.

ఇకల్లాయెకా. ఆం. దుష్టప్రతిస్వయ. (శిశ
ముకారణముగ సంభవించుజంతుజన్యరోగము.)

ఇకపల్లు. ఆం. పరిభవము.

ఇకసార్వస్వ. ఆం. దివాలా, ఋణాతిర్మానా
శక్తత.

ఇకసార్వంటు. ఆం. దివాలాతీసినవాడు.

ఇకసార్వంటు. ఆం. కిస్తి వాయిదాప్రకారము
యిమ్ము చెల్లుబడిసాము.

ఇకప్రతిమ. ఆం. 1. ప్రతిమరేఖ; 2. ఒకసం
గతి చెప్పట; 3. వ్యాజ్యగాఁడు తన వజీలు
నకు దావాసంగతులు నివేదించుట.

ఇక స్పెక్టరు. ఆం. పరిశోధకారి (బడులు, రివెన్యూ,
ఆనోగ్యకాఖ, పోలీసు మున్నగువారి పయి
అధికారి.)

ఇకస్పీష్మను. ఆం. కాసనము. (కలాకాసము,
తామ్రకాసము.)

ఇకస్మ్యురెన్సు. ఆం. భీమా.

ఇకసయెడ్లు. కా. ఇన్నయెడ్లు = గేదెలు, ఎనుము
లా. సో, ఇం, ఇ. 4 సం. 1186 కాసము.

ఇవి. ద్వ. స. ఏ: చూ, రూ-ఇన్ని.

ఇను. దే. స వృత్తియందు చాల్లు పరమగుచో
రెండింటికి నాదేశముగా వచ్చునది. "ఇనుమడి,
ఇనుమాటు." మొ.

ఇనాము. దే. వి. 1. బహుమానము : చూ,
మర్యాద; 2 కొద్దిగ క్విటీరెంటు (పన్ను)
కట్టించిన కాక్యరపు నాక్కుగల భూమి,
రూ-ఈనాము(ఇనాము=క్విటీరెంటుఇనాము
దరిమిలా ఇనాము, మొ.)

ఇనుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పగటివేలుపు:
చూ, నూర్యుఁడు; 2. అధిపతి : చూ, ప్రభు
వు. 2; 3. ఒకరాజు : చూ, రాజు. 1;
4. అస్తికాఁడు: చూ, సంపన్నుఁడు;
5. మగఁడు: చూ, భర్త. 1.

ఇనుకు. దే. వి. 1. బొంతుచేతగప్పబడిన యల్ప
ధాన్యము. "ఎ, గీ. కువయ్యత్తులగు నల్ప
ధాన్యములు చింత యినుకనదగుమహేశ." ఆం,
భా. ద్వి. వై: చూ, ధాన్యము; అ కిరి.
3. రూ-ఇంకు. ఎండు: చూ, శోషించు.

ఇనుపకచ్చెడము. ద్వ. వి. ఇనుపగోచి. "ఇనుప,
కచ్చెడలో గట్టుకొమునిముచ్చురై."

స్వా. 2, అ. 73. "అ. ఇల్లునాలిపడిచియివప
కచ్చిలగట్టి" వేమన. 418.

ఇనుపగుదియ. ద్వ. వి. గునపము : చూ, మద్ద
రము.

ఇనుపగోచి. ద్వ. వి: చూ, ఇనుపకచ్చడము.

ఇనుపగోలెము. ద్వ. వి. ఇనుపకుంపటి : చూ,
పొయ్యి.

ఇనుపచేట్టు. పా. చేట్టులలో నవియేర్పడు విధ
మునుబట్టి కొన్ని భేదములుగలవు. నేల యందు
లోహ కాఘజనిదము విస్తారముగా నుండి
యది క్రిందికిదిగి యుచిటి మంటిరేఖతలను
బంధించి రాతివలె జేయుటవలన నేర్పడిన
చేట్టు.

ఇనుపచిట్టెము. ద్వ. వి. కలంకము: చూ, మం
దూరము.

ఇనుపకుందులు. ద్వ. వి. తలుపు బందులకాధార
మైనవి.

ఇనుపగోలు. ద్వ. వి. ఎనుపరేలు : చూ, వృక్ష్వి
కము. 1.

ఇనుపదుడ్డు. ద్వ. వి: చూ, ఇనుపగుదియ.

ఇనుపనాగలి. పా. ఇనుపనాగలి కఱ్ఱనాగలి
కంటె కొన్ని విషయములలో శ్రేష్ఠము. ఇను
పనాగలి యంగములు.—1. తల్లితేకు, 2.
కఱ్ఱు, 3. తెక్కతేకు, 4. ఏడికోల, 5. వేడి,
6. కట్టు, 7. మడమ; పెద్దఇనుపనాగలి యం
గములు.—1. తల్లితేకు, 2 కఱ్ఱు, 3. తెక్క
తేకు, 4. దూలము, 5. మేర్పు, 6. పిడులు,
7. చక్కము, 8. చక్కభ్రమము, 9. అద్దక
ర్యము, 10. నిలువుకల్లము. (భీరమి22-8-0.);
నాగపురిలో జేయబడిన స్వీడిష్ నాగలిమా
ది నాగలి 16-0-0; ప్రత్తిరేవడి నాగలి
బళ్ళారిలోగలది. 8-8 జతలపట్టు కట్టుకరు
రు 70-0-0; తుర్నిరెమ్మ నాగలి. (వీదిలో
తెక్కతేకుతైపున వేయదలచిన వాతైపున

వేయవచ్చును.) ను 40-0-0. మొ. కలవు
(చూ, అవిరి నాగళు; లాంగలము.)

ఇనుపపమిడె. ద్వ. వి. అయిప్పొకిను : చూ,
నూర్చి.

ఇనుపబొమ్మ. ద్వ. వి.—వై —

ఇనుమడి. జే. వి. (ఇను + మడుగు.) రూ-

ఇన్నడి: చూ, కట్టి. 1

ఇనుమడింమీ జే. న. క్రి. రూ- ఇన్నడింమీ:
చూ, కట్టింమీ.

ఇనుమద్ది. జే. వి. (ఇనుము + మద్ది.) కార్వము,
కల్లమద్ది *: చూ, వద్ది.

ఇనుమనుమడు. జే. వి. వనుమని కొడుకు: చూ,
పుత్త్రుడు. 1.

ఇనుమనుమరాలు. జే. వి. వనుమరాలుకొమార్తె:
చూ, పుత్రిక. 1.

ఇనుమాణు. జే. వి. రెండు తడవలు: రెండుసార్లు,
ఇనుమిక్కిలి జే. విణ. మిక్కిలి ఎక్కువ: చూ,
పొచ్చు. 1.

ఇనుము. జే. వి. 1. రూ-ఇన్న. అయిస్సారము:
చూ, లోహము. 1. "అ. ఇనుము విడిగ నేని
నినుమాణు ముమ్మాణు, కాచి యతుకవచ్చు."
వేమన. 402; 2. లోహము లయిదింటితొ
నొకటి: చూ, లోహములు.

ఇనుముజేరియ్యియిమిడిన చందము. లో. "అ.కనక
మనలదాటి కడగండ్లుపడనేల, మనసు నిలు
పవలెను మర్మమెఱిగి, ఇనుముజేరి యగ్నియి
మిడిన చందమా. విశ్వదాభిరామవిమరవేమ."
వేమన. 895. పద్యము.

ఇనుమునుగూడిన యగ్గికి సమ్మిటుదెబ్బలు. లో.
ఉ.—ఇనుమునుగూడి వేడివేల్పునకు సమ్మి
టుపెట్టున్నట్లు పీనునిగూడిన మాననీయునకు
లాఘవంబు గలుగుట సహజము." (వీరిచం
దిక.—విగ్రహము.)

ఇన్ని. ద్వ. స. ఏ. 1. ఇన్ని కట్టమునకు అమగ
దర్శక బహువచనాదేశము; 2. ఈసమస్తము;
3. ఇంతసంఖ్య కలవి. (యా-ఇసి) "ఆ. ఇన్ని
ఫలములందు నేఫలంబెక్కువ, అన్ని ఫలము
కంటె నధికమేది." వేమన. 400. ప.
ఇన్నగు. డే. వి. ఇందుగు #: చూ, సల్లకి.
ఇన్నగు. డే. వి. (ఇరు + నూరు.) రూ-ఇన్నాటు:
చూ, రెండువందలు.
ఇన్నాటు. డే. వి. (ఇరు + నూరు.)—వై—
ఇన్నడి. డే. వి. (ఇను + మడుగు.) చూ, రూ-
ఇనుమడి.
ఇన్నడించు. డే. స. క్రి:చూ, రూ-ఇనుమడించు.
ఇన్య. డే. వి: చూ, రూ-ఇనుము.
ఇన్యక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. బ. మృగశిరా నక్ష
త్రమునకు మూడినక్షత్రములు : చూ, నక్ష
త్రము. 1.
ఇత్తుడు. ద్వ. స. ఏ. (ఈ + పొద్దు) అద్యత్వ
ము: చూ, సాంప్రకము. 2. (రూ-ఇత్తు.)
ఇప్పు. డే. వి. అలిమకము #: చూ, మధుకము.
(హిం-చుమల; తోవా.)
ఇప్పటిది. డే. వి: చూ, ఆధునికము.
ఇప్పనూనె. డే. వి. మధుకనీజకైలము : చూ,
కైలము.
ఇప్పపుత్త. పా. మధుకపుష్పము. (భద్రాచల
రాములవారి ప్రసాదముగా నిచ్చెదరు.)
ఇప్పపూరాజనములు. ద్వ. వి. కాలిధాన్యము:
చూ, ధాన్యము.
ఇప్పాట. డే. వి. ఈలాగు: చూ, ఏవమ్. 5.
ఇప్పికోలు. డే. వి. ఇచ్చేసింత: చూ, సమ్మతి. 1.
ఇప్పిలి. కా. ఈపురిని గంగమనాయకులను వారు
పరిపాలించిరి.
ఇప్పడు. ద్వ. స. ఏ. (ఈ + పొద్దు): చూ,
రూ-ఇత్తుడు.
ఇప్పుడే. ద్వ. వి. ఈసమయముననే-వ్యతిరేకము.

ఇబ్బంది. ద్వ. వి. (ఇను + బంది) మిక్కిలిార్థం
భము "నన్ను ఇబ్బంది పెట్టనలదు. రాలికి
ఇల్లు చేరవలెను." చూ, బలవంతము.
ఇచ్చెడ. డే. వి. ఒకరకముచెట్టు: చూ, వృక్షము.
ఇభనిమాలిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. నేరుపు: చూ,
సామర్థ్యము. 1.
ఇభము సం. వి. ఆ. పుం ఏనుగు: చూ, గాసి.
ఇభసంజ్ఞ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. నాకింజల్పము,
(కన్న-నాకింజల్ప.) #: చూ, నాకింజల్పము.
ఇభాఖ్యము. సం. వి. ఆ. పుం—వై.—
ఇభాఖ్యపీఠ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. నేలగుమ్మ
డు #: చూ, భూమికర్కరపు.
ఇభి. సం. వి. ఈ శ్రీ. ఆదేనుగు: చూ, గాసి.
ఇభుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పిందురుడు:
చూ, చంద్రుడు; 2. గణపతి: చూ, వివా
యకుడు. 1.
ఇభేరము. సం. వి. ఆ. పుం. పదునాలుగేండ్ల
యేనుగు: చూ, హస్తి.
ఇభ్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. అందుగు #: చూ,
సల్లకి; 2. ఆదేనుగు: చూ, హస్తి.
ఇభ్యుడు సం. వి. ఆ. పుం. అస్తికాడు: చూ,
సంపన్నుడు.
ఇమిడిక. డే. వి. 1. అడకము : చూ, తీలు;
2. పొందిక: చూ, స్నేహము. 1.
ఇముకలము. డే. వి. కలము: చూ, శేఖరి.
ఇముకు. డే. ఆ. క్రి. ఇంకు: చూ, కోకిలము.
ఇముడు. డే. ఆ. క్రి. 1. అడగు : చూ,
సుగ్రహ. 4; 2. అనుకూలపడు: చూ, పొం
దుపడు.
ఇముడుకొను. డే. ఆం. క్రి. ఇముడుకొనులఁ
దేసికొను. "ఆ. గర్భమందు కమలగర్భాద
శతముల, నిమిషకొని నడించు నీళ్ళరేక." భాగ. 1, స్కం. 184; "క. అభయార్తవృత్తి,
గామీక, దామక నిముడుకొనుడుకొ"

గావుము కావుచుని వానికఁగములు పట్టెన్”
కళా. 8, ఆ 118: (యా-ఇముడ్చుకొను.)
ఇముడుచే. దే. వే. ఇముడఁజేయు. (యా-
ఇముడ్చు.)
ఇమ్మడి. దే. వి. యా-ఇనువడి: చూ, రెట్టి. 1.
ఇమ్మడించే. దే. స. క్రి యా-ఇనువడించే:
చూ, రెట్టించే.
ఇమ్మడివచ్చుచున్నాడు. కా. క్రి. క. 859, ల.
874 నలుగు రాజ్యముచేసి అనియంక భీముఁ
డని విరుదుననినను. ఈతఁడే ముఖిలింగము
నందలి మధుకేశ్వరాలయమును పరిస
మాప్తి నొందించుటల తోఁచుచున్నది
కలింగ దేశ : 889. 217. పుట.
ఇమ్మె. దే. వి. 1. ముఖము, అనందము. “ఉ.
ఇమ్మెలనున్న వాఁడెవరి.” భాగ. 10. స్కం.
పూ. 1474. (ఈయర్థమందు ఇది తఱుచుగా
ద్వితీయా బహువచనాంతముగానే ప్రయోగ
ములయందుఁ గానఁబడుచున్నది.): చూ, సం
తోషము; 2. ఇల్లు: చూ, స్పృహము. 1;
3. చోటు. “ఎ, గీ. అరులదైర్యమునకు నీమ
హాత్మ్యమిమ్మె.” ఉ, గా. 5, ఆ. 140: చూ,
స్థానము. 1; 4. విరివి “న. వినువిటులున్న
యీజనుల విప్రుగనుంగొన వచ్చినందు రంబు
నకివటిమ్మె చాలదనుబుద్ధి జనించె గణించి
చూడుమా.” చా. ఉ 2, ఆ. 112: చూ,
విస్తారము. 1; 5. మనోజ్ఞత, ఇంపు. “క. విది
రింతై యుద్యోగము, మొదలుగఁ బదునొక్క
పర్వముల నెంతయు నొప్పిదమై యేనవర్వం
విది నానుద్యోగ పర్వమిమ్మగు సభలకొ.”
భాగ. అది. 1, ఆ. 40: చూ, సౌందర్యము;
6. పొందిక “క. ఈకిమ్మగునంతకు దుర్జనుడి
ప్రండపాలెనుండి సర్పమునొలెన్, దనకిమ్మ
గుడును గఱచును, ఘనదారణ కర్మగర్భ
ఘనదంష్ట్రులచేన్.” భాగ. అది. 6, ఆ. 118:

చూ, సంయోగము; 7. అనువు. “క. నెమ్మి
గలవారికొల్లరు, తమ్మెల్లని వారివెనుకఁ దగు
లుదు రధిక, త్వమ్మెటిగి యెఱిగి తొడరుదు,
రిమ్మెఱుంగని యట్టివారిభవుర వాధా.”
భాగ. ఉవ్వో. 2, ఆ. 34: చూ, ఉపాయ
ము; విణ. 8. పాత్తు. “అ. ఎత్తికొనిచేనంగ
నిమ్మగునట్లుగా, మెదలుచున్న వ్రోయ్యలది
మిఁఁటిఁగూడఁబెట్టె.” భాగ. సభా. 1, ఆ.
148: చూ, సంయోగము; 9. అంత, యావ
త్తు “వ. విచారివూర్వార్థబ్ధ కార్యంబునకు
దైవంబును ననుకూలంబగుంగావున నిమ్మెగా
విచారింపవలయు.” భాగ. ఆర. 1, ఆ: చూ,
స్వము; 10. ఒప్పదము. “వ. మాపకారండు
వధ్యస్థానంబునకుంజీని మనువ్య మాంబంబుఁ
డెచ్చి యిమ్మెగావండిపెట్టెన్.” భాగ. అది. 7,
ఆ. 115: చూ, రహస్యము; 11. యుక్తము. “వ.
ఇమ్మెగునవసరంబునఁ దద్వహద్యారంబునందు
ఘోరాఁలంబు దరికొల్పి.” భాగ. అది. 6,
ఆ. 140: చూ, యోగ్యము. 4; 12 స్పష్టము.
“గీ. వృక్షకాఖాగ్రముననున్న పక్షికిరము,
తెల్లముగఁజూచితే మహివల్లభుండ, యనిన
నిమ్మెగఁ జూచితీ ననిన వెండియును
గురుండు ధర్మజాన కిట్టుల నియో
గ్రీతి.” భాగ అది. 5, ఆ. 249: చూ, వెల్లడి.
ఇమ్మెకొను. దే. అ. క్రి. కావురించు “నీ. కా
వునవీర్వర్యకలితుండా కత్తులయమ్మనా కుల
వృత్తి నిమ్మెకొనఁగఁజేసె.” రాఘ. 2, ఆ.
28: చూ, వసించు.
ఇమ్మెదప్పు. దే. వి. (ఇమ్మె + తప్పు) సంకట
ము. ఇక్కట. “అ. ఇమ్మెదప్పువేళ నెమ్మె
లన్నియుండప్పు.” వేమన. 408: చూ,
దుఃఖము.
ఇమ్మెయి. దే. వి. (ఇమ్మె + మెయి.) 1. ఈ
శరీరము; అవ్య. 2. ఈప్రకారము: చూ,
ఇటు.

ఇయత్త. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కొలది : చూ, పమితి.

ఇయాంసము. సం. వి. న్. పుం. 1.—వై —;

2. స్వర్ణగృహము: చూ, గృహము. 1; 3. రా

జ్యగృహముల ముంగిలి: చూ, ముంగిలి. 2;

4. కనకు, కిరణము: చూ, మయాము. 1;

అవ్య. 5. కించిదర్థము, అత్యల్పము : చూ,

స్వల్పము.

ఇయోసిను. పా. (నవోదయ) భూమి వైభా-
మునను పొగల వయస్సునుబట్టి మూడు
యుగములక్రింద విభజింపబడిన తృతీయ
యుగము (నవోదయము) లోని పదియవ
భాగము (పరిణామవాదము. చిం.వీ.281పుట.)

ఇయోహాయము. పా. కాండెలార్ తా అను
జంతుకాతినుంచి గుడ్డుమునుబోలి జంతువు
ఉద్భవించి యుండును దానికి పాదమునకు
అయిదుజేళ్ళవొప్పుగలవు. పాదమంతయు
నేలపైనటినడచును. చెవులపిల్లికన్న చిన్నదై
యుండును. ఉత్తర అమెరికా ఇయోసిను
పౌరలయందు దొరికినది. ఇది పదువొకండంగు
ళముల యెత్తును మించియుండదు (చిం.వీ
పరిణామవాదము. 381. పుట)

ఇయ్య వై. వి.= ఈనా. అపేక్ష. రూ-ఈయ
(దీనికి ప్రత్యేకప్రయోగము గనబడదు)

“ఇయ్యకొను, ఇయ్యసేయు: చూ, వాంఛ.

ఇయ్యకొను. ద్వ. స. క్రి. ఒప్పుకొను. రూ- ఈ
యకొను: చూ, సమ్మతించు; భార. విరా.
2, ఆ. 245.

య్యకొలు ద్వ. వి. రూ-ఈయకొలు. “చ. వి
చారవిమూఢునైన నీవు ప్రశ్నినపలుకియ్య
కొలగునె.” భా. 4, ఆ. 242 : చూ,
సమ్మతి. 1.

య్యకొలుకాడు. ద్వ. వి. అంగీకరింపబడిన
వాడు: చూ, రూ-ఈకొలుకాడు.

ఇయ్యది. దే. స. ఏతచ్ఛబ్దార్థము:రూ-ఈయది.

అదము, ఇది-రూ- ఇద్ది. ఇయ్యది- ఈయది,

ఈ; బ — ఇవి-రూ-ఇవ్వి-ఇయ్యవి-ఈయవి;

(సం. ప):—ఇదమ్.

ఇయ్యవి. దే. స. బ.—వై.—

ఇయ్యవు. దే. అవ్య. ఒసంగవు: రూ- ఈయవు-
ఈవు.

ఇయ్యసేయు. వై. అ. క్రి (ఇయ్య + సేయు.)
ఒప్పారు, అంగీకరించు: చూ, సమ్మతించు;
రాజ 3, ఆ.

ఇయ్యెడ దే. ద్రి. ఇక్కడ: చూ, ఇందు. 8.

ఇయ్యెడు. దే. వి (ఈ + యేడు.) వర్తమాన
వత్సరము: రూ-ఈయేడు.

ఇర. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. కల్లు: చూ, కుర. 1,
2. ఉదకము: చూ, నీరు. 1; 3. అజ్ఞాధార:
చూ, నేతిగొలు; 4. పుడమి:చూ, భూమి 1;
5. వమాముఖము: చూ, నేనాముఖము;
6 కబ్బము: చూ, మాట. 1; 7. ఎల్ల: చూ,
నీరు. 1.

ఇరమ్మదము. సం. వి. ఆ పుం. మేఘమునందలి
యగ్ని: చూ, నిప్పు.

ఇరవారు. దే. అ. క్రి. (ఇరవు + అరు.) తిరపడు:
చూ, స్థిరపడు.

ఇరవు. దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము 1.
“తే. ఇరవుగనుగొని పరమార్థమెన్నగోరి”
వేమన. 406; 2. పొత్తు: చూ, సంయోగము;
3. ఇల్లు: చూ, గృహము. 1. (ఇది అకారమ
ధ్యముగ వాడుకనుబట్టి వ్రాయబడియెను.);
విణ. 4. కడలనిది. “క. ఇరవుగ సిద్ధించున
సఘ యిహపగనుఖముల్.” భార. అర. 4,
ఆ: చూ, స్థిరము. (రూ-ఇరవు.)

ఇరవుకొను. దే. అ. క్రి. 1. తిరపడు : చూ,
స్థిరపడు; 2. నిలుకడయగు: చూ, చట్టపడు.

ఇరవుపట్టు. ద్వ. వి. రూ-ఇరవుపట్టు, ఇల్లు:చూ, గృహము 1.

ఇరవుపడు. దే. అ. కి: చూ, ఇరవుకొను. ఇరవొందు. దే. అ. కి: ఈడేలు:చూ, సిద్ధించు. ఇరసు. దే. వి. రూ-ఇరుగు, రెండు కులచేములు: చూ, కూము. 8

ఇరపాలు పా. (ప్రభుత్వమునకు)సామ్యపంపుట. ఇరపాలునామా. పా. అధికారులకు పంపునట్టి రూకలపట్టి, సామ్యపంపునట్టి పట్టి.

ఇరాచరము. సం. వి. అ. పుం. కిరక : చూ, వడగలు.

ఇరాణు. దే. స (ఇరు + అణు.)రూ-ఈరాణు, ద్వాదశసంఖ్య. "ఈ. అనగరంబు తో"వనుది నాధిపుడేగుచు దారికడ్డపై, పూనికనున్న కోటగని పోవగలేక యిరారు మేనులన్, దాటుదిడ్లు దూతినవెదధ్యముగాదని యం టి నీయూ, భానునిద్వాదశాత్మకంబని పల్కె- గంగారణమేమి నిచ్చుటన్." రుక్మి. 1, అ. 48: చూ, ముచ్చాకము

ఇరానము. సం. వి. అ. పుం.ఇంగునివీనుగు: చూ, హస్తీ.

ఇరావరము. సం. వి. అ. స. 1. పేఘములుండు చోటు;పుం 2.సప్తయనునూర్వని గుట్టుము:చూ. వాయము; 8. గుట్టుము: చూ, వాయము.

ఇరావతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఒకరకము తీగ 2: చూ, లత. 1; 2. ఒకానొకయేలు: చూ, నది; 8. యమునిపట్టణము: చూ, దేశము.

ఇరింగణము. సం. వి. అ. పుం. 1. వడిగాలి: చూ, వాయువు; 2. వాయువు తెనిమిదింటి లాజొకటి: చూ, వాయువులు.

ఇరిణము. సం. గణ. (అ. అ. అ.) 1. చేవుటిది (సేల): చూ, భూమి. 1; 2. పాడైనది (సేల): చూ, భూమి. 1; 3. ఎడారి: చూ, బయలు. (రూ-ఈరిణము.)

ఇరిపకము. సం, వి. అ. పుం. కందుకము: చూ. బంతి. 8.

ఇరివిలి. దే. వి. 1. పోగరతో: జేయబడిన రం భము: చూ, రంభము. 1; 2. రత్నాదు లకు బెజేమువేయు వజ్రపు పోగర : చూ, వైధనిక.

ఇరు. దే. స. రూ-ఈరు. (వృత్తియందు హల్లు పరమగుచో రెంటికాదేశముగా వచ్చునది): చూ, రెండు.

ఇరుగలంకులు. దే. వి. బ. ఉభయపార్శ్వములు: చూ, పార్శ్వము. 2. (రూ- ఇరుగలంకులు- ఇరుగలంకులు)

ఇరుదలలేజి. దే. వి. (ఇరు + కలలేజి.) వేళ: చూ, మేవము. 1.

ఇరుదలపాము. దే. వి. (ఇరు + కలపాము.) రాజీలము, పూడుఁబాము: చూ, సర్పము. ఇరుదలపులుగు. దే. వి (ఇరు + కలపులుగు.) గండభేయందము, రెండుకలలుగల పక్షి:చూ, పక్షి.

ఇరుదూము. దే. వి. (ఇరు + కూము.) రెండు కూములు: రూ-ఇద్దము.

ఇరుబుట్టువు. దే. వి. (ఇరు + పుట్టువు.) 1. పక్షి: చూ, పక్షి; 2. పాణుండు. "నీ. పలు మఱుఁ జీలువతావులఁజేరి పొరలుచు వంకర నడలచే మఱియది, లేజానఁ బడగలెత్తియు నిరుబుట్టువు దొరలఁగెన్నెని మూలఁ దూలు కొనుచు." ఆచ్చ బాల, కాం. 80: చూ, బొప్పొలుండు.

ఇరుగడలు. దే. వి. బ: చూ, ఇరుగలంకులు.

ఇరుగు. దే. వి. 1. రూ-ఇరువు. ప్రక్కయిల్లు: చూ, పొరుగు. "ఆ. ఇరుగు పొరుగులందు నిమిడికతోనుండి." నవన. 408; 2. రూ- ఇరువు. వైపు. (వృత్తియందు అంత్యవర్ణలొ పము.) "క. ఇరుచెది యెఱుంగకయుండన్." ఈ, హరి. 8, అ: చూ, పార్శ్వము. 2.

ఇరుగుడు. డే. వి. రూ-ఇరువుడు-నల్లదిరి సెనముః :
చూ, శంకుష. (హిం-సీసమ్ కాపేడ్.) (చర్మ
వ్యాధులు, వృషణములవాపు తగ్గును.)

ఇరుగురు. డే. స. రూ-ఇరువురు. (చెంట్టి మహా
నర్మచార్యగ్రంథ బహుచరణా దేశము.) : చూ,
ఇద్దలు.

ఇరుచీక్కి. ద్వ. వి. ఉభయపార్శ్వమాహారము:
ఇరుదెస, ఇరుచీక్కి, ఇరుప్రీక్కి, ఇరువంక.
ఇరుచీక్కియలు. డే. వి. బ: చూ, ఇరుగలం
కులు.

ఇరుచీలుదుక్కి. ద్వ. వి. చెండుచీళ్ళు దున్ను
దుక్కి

ఇరుతిగ. ద్వ. స. ఆటు: చూ, పట్టుము.(రూ-
ఇర్తిగ.)

ఇరువంతి. ద్వ. వి. ఏనుగు: చూ, హస్తీ.

ఇరుదెస. ద్వ. వి: చూ, ఇరుచీక్కి.

ఇరుదెసలు. ద్వ. వి. బ: చూ, ఇరుగలంకులు.

ఇరునాలుగు. డే. స. ఎనిమిది: చూ, దచ్చి.

ఇరుపక్కి. ద్వ. వి: చూ, ఇరుచీక్కి.

ఇరుపక్కియలు. ద్వ. వి. బ: చూ, ఇరుగలం
కులు.

ఇరుపరువుసేల. డే. వి. కోశద్వయము: (రూ-
ఇరుపరువుసేల.)

ఇరుపలము. డే. వి. చెండుపలములయెత్తు బంగా
రులోనగునది : రూ- ఇర్పలము, ఇల్లము;
(సం. ప):—ద్విఫలి.

ఇరుపేద. డే. వి. మిక్కిలి పేదవాడు : చూ,
బీదవాడు.

ఇరుపాటుల నిల్లుచెడె వాతనొప్పలనొడలుచెడె.
లో. ఒకానొకలోకోక్తి.

ఇరుప్రీక్కి. డే. వి: చూ, ఇరుచీక్కి.

ఇరుప్రీక్కిలు. డే. వి. బ: చూ, ఇరుగలంకులు.

ఇరుబగులు. డే. వి. బ:—వై.—

ఇరుమయిలు. డే. వి. బ:—వై.—

ఇరుమూడు. డే. స. ఆటు: చూ, పట్టుము
ఇరుమెయి. డే. వి. చెండుశరీరములసమాహారము:
ఇరుమేను.

ఇరుమెయిలు. డే. వి. బ: 1. చూ, ఇరుగలం
కులు; 2. చెండుమేఘములు.

ఇరుమేను. డే. వి: చూ, ఇరుమెయి.

ఇరుమేరలు. డే. వి. బ: చూ, ఇరుగలంకులు.

ఇరుమైల. డే. వి. 1. చెండువైపులు, ద్వ. 2.
చెండువైపులను.

ఇరులు. డే. వి. రూ-ఇర్లు. చీకటి: చూ, మేఘ
కము. 1. (ఇరులునకో అని ప్రయోగము.)

ఇరులుగొను. డే. ఆ. క్రి: చూ, చీకటిపడు.

ఇరులుగొంగ. డే. వి. వెలుగుతేడు : చూ,
నూరుగొడు.

ఇరువంక. డే. వి: చూ, ఇరుచీక్కి.

ఇరువంకలు. డే. వి. బ: చూ, ఇరుగలంకులు.

ఇరువండు. ద్వ. స. (ఇరు + వండు.) ఇరు
వదికి మహానర్మచార్యగ్రంథ రూపము : ఇరు
వదిమంది.

ఇరువది. ద్వ. స. (ఇరు + వది.) చెండుపదులు:
చూ, వింశతి. (రూ-ఇర్వది.)

ఇరువదిమంది. ద్వ. స: చూ, ఇరువండు.

ఇరువదియాటు. ద్వ. స. (26) “క. ఇరువదియా
టు తత్వం, బరయగ.” వేమన. 411.

ఇరువయి. ద్వ. స: చూ, రూ-ఇరువది. (రూ-
ఇరువై.)

ఇరువాడు. ద్వ. వి. చెండుసేనలు.

ఇరువాయికట్ట. ద్వ. వి. మలమూత్ర బంధకోగ
ము: చూ, మూత్రాకృచ్ఛము.

ఇరువాయిపక్కి. ద్వ. వి: చూ, ఇరుదల
పులుగు.

ఇరువు. డే. వి. 1. ప్రీక్కియిల్లు. రూ-ఇరుగు:
చూ, పొరుగు; 2. రూ-ఇరుగు. వైత్ర. “క.
అని నిమితిచేయుటయు నమ్ముని పలుకులు

కన్యకాసమూహంబెల్ల, వినియల్లిరువులఁజే
రక, చేసెందొక్కర్లు విధివశంబున విసమిన్.”
నిర్వ. 2, అ. 20; 3 రూ-ఇరవు. చోటు.
“రగడ. మావులుదగు మరుమావులకిరువులు, దా
వులకును గడుఁదావుల విరువులు.” య 4,
అ. 20. చూ, స్థానము. 1; 4. రూ-ఇరవు,
ఇల్లు: చూ, స్థానము. 1; విణ. 5 కిదలనిది:
చూ, స్థానము.

ఇరువుంటు. దే. వి. ఇల్లు: చూ, స్థానము. 1.

ఇరువుడు. దే. 3: చూ, రూ-ఇరుగుడు *.

ఇరువురు. దే. స: చూ, రూ-ఇరుగురు

ఇరువై. ద్వ. స: చూ, రూ-ఇరువయి.

ఇరుస. దే. వి. (ఇరు + కుండము.): చూ, రూ-
ఇరుస. “ఎ, నీ పుష్కలము. ఇరు స యిరుస
నాఁబలుకఁ బడును.” ఆం, భ. స్వ. 2
270.

ఇరుసు. దే. వి. 1. బండియత్తుము, బండికింద
దొలుపుకమ్మి నడుచు బడ్డముగాఁజేర్చు నలు
పలకల యినుపకమ్మి; 2. వీరపుయ్యినిక్కింది
నడిమి యడ్డు కొయ్య; పా. 1. భూమియొ
క్క ఉత్తిర దక్షిణాధ్వములఁ జూపునది.
[ఇరుసు=అత్తును.] (అక్కిన్.)

ఇరేనుడు సం. వి. అ. పుం. 1 బహు: చూ,
బ్రహ్మ. 1; 2. వేలుపుటాడే: చూ, బ్రహ్మ
స్థితి.

ఇరైపి. సం. వి. ఇ. పుం. భూమినికోరినవాఁడు.
ఇగోనృత్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కల్లుకాగి
పిచ్చియైనవాఁడు.

ఇరావత్తము. సం. వి. అ. స. విద్యచేఁగలిగిన
గర్వము: చూ, హంకారము.

ఇర్తిగ. ద్వ. స: చూ, రూ-ఇరుతిగ.

ఇర్వలము. ద్వ. వి: చూ, రూ-ఇరువలము.

ఇర్లు. దే. వి. బ. 1. రూ-ఇరులు చీకటి: చూ,
మేచకము. 1; 2. తేటాడుజంతువిశేషము.

ఇర్వన్ద్య. సం. (ఇరు + పది) చూ, రూ-ఇరు
వది.

ఇర్వారువు. సం. వి. ఉ. స. కర్కటి *: చూ,
దోస. (రూ-ఈర్వారువు.)

ఇర్వారుకుక్త సం. వి. అ. స్త్రీ. పగిలిన దోస
కాయ: చూ, దోస.

ఇర్వరు. దే. స: చూ, రూ-ఇరువురు.

ఇఱకటము. దే. వి. 1. ఇఱకువోటు; రూ-ఇఱ
కాటము, ఇఱకుకటము-ఇఱకుకాటము-ఇఱకు:
చూ, స్థానము. 1; 2. సంకటము : చూ,
దుఃఖము. (రూ-ఇఱకాటము)

ఇఱకాటము. దే. వి. —పై.—

ఇఱి. దే. వి. ఇఱిసిగిది “ఇఱిగొఁగిలి, ఇఱి
గొను.” ఇఱును చెప్పవచ్చును. (అప్పుడిది
నలిలోనగువాని వంటిది. అయినను వ్యస్తము
గాఁ బ్రయోగము గానఁబడదు.)

ఇఱికి. దే. వి. 2. కానొక బాలరయోట : చూ,
బాలకిరడ.

ఇఱికికొను. దే. అ. కి. 1 ఇఱుకైన తావులో
కూర్చుండు, 2. అడఁగు: చూ, కుక్కు. 4
ఇఱిఁగొఁగిలి. ద్వ. వి. నూత్నమధ్యస్థమును కవుఁ
గిలింతుకొనుట.

ఇఱిఁగొను. ద్వ. వి. నూత్నమధ్యస్థము.

ఇఱిమర్తి. సం. కా. చాళుక్యభీమునికి మువ్వరు
కుమారులు గలరు. వానిలో మూడవవాని
పేరు తెలియరాదు గాని, యాతనికి ఇఱిమర్తి
గండయని బిరుదుండెట్లును యాతడభివన్య
కుమారునిబోలు పరాక్రమశాలియనియు నా
తఁడు పదునాఁటిండ్ల బాలఁడై యుండినపు
డు రాష్ట్రకూటులతో నిరపద్యుత్తర, పెరం
గురగ్రామములనడుచు జరిగిన ఘోరసంగ్రా
మమునందు తనయనమానయుద్ధ క్రియాశక్
ల్యమును బ్రకటించి కఠోరవైన్యాధ్యక్షుఁడగు
గుండయ దండనాధుని వధించి యాసురులు

గోల్పోయెనని చాళుక్యభీముని శాసమునందు
దెలుపఁబడి యున్నది; రాజరాజనిరేంద్రుని
పట్టాభిషేకసంచిక. 8. పుట.

ఇటీయూ. దే. ఆ. క్రి. 1. దగ్గటిండు: చూ, సమీ
పించు; 2. సలఁగు : చూ, సదమదమగు;
3. సన్నమగు చూ, సన్నగిల్లు.

ఇటుకటము. దే. వి: చూ, రూ- ఇటుకటము.
(సంకటమునకు. — “క లిలుచేగు సెనుసంద
డిలో, నిటుకటమునఁ బడ్డనృపతి.” సై. 4, 2.)

ఇటుకాటము. దే. వి. (ఇటుకు + అట.) - తె -

ఇటుకు. దే. వి. 1. ఇటుకుపోటు : చూ,
స్థానము. 1. 2 సంకటము: చూ, దుఃఖము
“ఆ. ఇటుకువచ్చునేక నిత్యరుదలఁచిన.”
వేమన. 407; 8. కోణము, గొంది “పాతాళ
భవన కోటి, కల్ల నుగ్రించైన యిటుకుననున్న
మీతంద్రి.” వారి. ఉ. 7, ఆ. 38: చూ,
విదిక్కు; ఆ. క్రి. 4. కొంచెపుతావున నడఁగు.
“గీ. పాక్రియమ్మేటి యరుగుడు మార్గికు
జీవురు, జొంపములలోన నిటికి యజ్ఞోటిసాచె,
సారెకును రామరామయక పేరునుడువ, నొంద
నాలింది నీతయంచును తెలంగి.” అచ్చ. ముం,
కాం. 31: చూ, ముగ్గు. 4; 5. రెంటిసం
కునఁ జిక్కియడుముడువడు. “క. విగువెడలి
చీలయూడిన, నగచరునీజంబులిటుక నానొ
ప్పిఁగడుక, వెఱదొంది మొలువెట్టుచు,
దెగియెక మర్కటము దానిత్రిమృతుమింటే.”
పంచ. నా. 1, ఆ. 98: చూ, ఒత్తువడు,
అం, పే. 6. కొంచెమతావున నడఁచు
“క. నిఖిలలోక భీకరుడగు నద్దనుజేంద్రు
ననాయాసంబునఁజెంకిటనిటికి యింద్రీపుత్రు
డచలుఁడై” నిర్వ. 7, ఆ. 88: చూ, పిసుకు. 8;
7. నొక్క, రెంటిసందునఁ జిక్కఁబట్టెను
దుము. “ఎ, గీ. ఉటికి కొక్కరకంఠంబు నిటి

కించెనె” పంచ. నా. 1, ఆ. 242 : చూ,
పిసుకు. 1.

ఇటుకుకొను. దే. సు. క్రి. 1. నిలుకడయగు: చూ,
మట్టుపడు; 2. పట్టుకొను: చూ, పుచ్చుకొను.
ఇటుకుపడు. దే. ఆ. క్రి. ఆరటపడు : చూ,
సంతాపించు.

ఇటుకుమెడ. ద్వ. వి. అంటుమెడ: చూ, మెడ.
ఇటుకుహొన. దే. వి. వెలుగు లోపలికిఁబోవు
ద్వారమునందు ఒక్కొక్క మనుష్యుడుగా
సంకటపడిపోవునట్లుగా నాటిన పంకకలగుం
జీలోనగునది: చూ, పంకలగుంజీ.

ఇటుకువీది. ద్వ. వి. వెడల్పు తెక్కువగాఁగల
గల్పి: చూ, సందు. 5.

ఇటుగుట. దే. వి. అపజయము, ఓడు : చూ,
సరాజయము

ఇటుము. దే. వి. మటుగు. “వ ఎడలిటుములు
సందులు రంభింబులు లేకుండనిండి” భాగ.
8, స్కం: చూ. వ్యవధానము. 3.

ఇటుముకొను. దే. ఆ. క్రి. తిగోహితమగు.
“ఇటుముకొందోడంగి దెనలేచినచీకటిని.”
రా. యు, కాం: చూ, మటుగుపడు.

ఇట్టి దే. వి. జింక. “క. మనసిజరాగంబునఁ
చెనఁగిన యిట్టిని లేడికూచి” భాగ. ఆది
5, ఆ. 49: చూ, హరిణము. 1.

ఇట్టింకులు. దే. వి. బ. (ఇంకులు + ఇంకులు)
మిక్కిలి యింకుటలు. “నీ. భామవారపు వీర
భద్ర పశ్చరమిడు గృహదైతంబు లిట్టింకు
లింక.” ఆము. 4, ఆ. 48. (ఇట్టింకులింక =
నిప్పుడుపడగా.); “ఎవ్వఁడు వింధ్యాద్రి
నిట్టింకులింకించె.” భీ. 2, ఆ. 77; “ఉ. పద్మ
నేత్ర యిట్టింకులుచేసె.” సై. 7, ఆ. 193.
(ఇత్యాదిస్థలములయందు ఇట్టింకులింకించె,
ఇట్టింకులుచేసె అనగా అణచెననియర్థము.)

ఇట్టిగోరజేము. ద్వ. వి. కన్తూరి. "గీ. ఒక్కయెలు
కుతేడు సక్కకొమ్మలువిట్టి, గోరజేలు
జాన్నుఁ జోజపప్పు, బీలిగలులయంపకోలం
నెలవిండ్లు, గానుకిచ్చికరయుగంబు మొగిచి"
సా. 4, అ. 14: చూ, వృగమదము.

ఇట్టిదాల్పబావ. ద్వ. వి. లచ్చియగడు: చూ,
నిమిత్త. 1.

ఇట్టియలు. దే. వి. బ.ప్రక్తి:చూ,పార్వము.2.
ఇల. పా. 1. ఒకానొకవృత్తము. ఇందొక్కొక్క

క్క పాదమున ను, జ, న, న, న గణములు
గలిగి యెనిమిదవయింట యతిగల పదనేనవ
ఛందస్సనందుఁబుట్టిన వృత్తము. "ఉ. గజవి
శ్రీమంబునఁగనలు నిలయనఁగా, సజవాసలుం
డిన- సకలకవికృతమై, భుజగా శనధ్వజ- భుజ
గపతిశఁసున్, ప్రజసుందరీముఖ- వసజహితుఁ
బొగడక." అప్ప. 4, అ:చూ, వృత్తము. 1; సం. వి.
అ. శ్రీ. 2. రూ-ఇళ. పుడమి:చూ, భూమి. 1.
"అ. ఇలనజ్ఞానమనెడి యీతఁడేర్పినవాడు." వేమన 412; 3. బుధునిభార్య. రూ- ఇళ:
చూ, భార్య; 4. రూ-ఇళ. అపు : చూ,
భేనువు; 5. వాక్కు: చూ, మాట. 1; 6. వా
యపుభార్య. రూ-ఇళ: చూ, భార్య. (చూ,
వాయువు.)

ఇలకఱచే. దే. స. కి. (ప్రాణము) లిగఁబట్టు.
"గీ. కడిదివిలుచేది గుటికిల కఱచివిలుపు,
మరునికువలయకరము కంపములఁబోలు." అము.
5, అ. 13; "అ. అతండు మనసిల, కఱచి
వైర్యమూతగాఁగ విలిచి" (ఇక్కడ లిగఁబ
ట్టుట మాత్రమర్థము.) రా. యు, కాం. రూ-
ఇల్కఱచే- ఈలకఱచే: చూ, లిగించే.

ఇలకోడి. దే. వి. రూ-ఈలకోడి. చిమ్మిట:చూ,
రిల్లు.

ఇలవరము. దే. వి. రూ- ఇలవరము- ఇలవరము-
ఇలవరము- నిలువరము- నిలువరము- నిల్వ

గము, గుడిసె, గుడుసు: చూ, గృహము. 1.
(ప్రస్తుతోపయోగ కుటీరము.)

ఇలసము. సం. వి. అ. పుం. నీరుగ నేరు * :
చూ, హింజలము.

ఇలాపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. బుధుగ్రహము:
చూ, రాహువు. 2, 2. భూవుడు : చూ,
రాజు. 1.

ఇలాకా పా. సంబంధించిన (కాఖ) డిపార్టు
మెంటు.

ఇలాయి దే వి. చుట్టును వత్తులవేనెడుదివ్వటి,
కాగడా "తగమూర్త్యప్రభలా యాలాయలును
బంద్రజోతులొక." హంస. 3, అ. 28:
చూ, దివటి. (రూ-ఇలాయ)

ఇలారము దే. వి: చూ, రూ-ఇలవరము

ఇలావృత్తము. సం. వి. అ. న. భూమియొక్క
సవన్నములు. "భాగతం సరభూకింపూరుషం
హరివగంతకః, భద్రాశ్వముత్తర కుర్హర్హర్హ
య మిలావృత్తమ్. 3. కేతుమాలచమూని స్వ
య్యవోవర్హణివైసవ." తి, శే.ద్వి.భా; వర్షము
లు లొమ్మిదింటిలో నాటి: చూ, వర్షములు.

ఇలి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. ఎలుక: చూ, మూ
షికము; దే. వి. (1) సిక్కు. "ఈగఁకు ఇలి
పాముకు బలిదొరుకదు." చూ, మెతుకు. 2.

ఇలింగము. సం. వి. అ. న. యముని శంఖము:
చూ, సంకు. 1.

ఇలింద. వై. వి= ఇంద్రవల్లి *. చూ, మాతు
లుంగము. (రూ-ఇల్లంద-ఇల్లింద.)

ఇలిందకము. సం. వి. అ. న. నల్లఁగలున. *:
చూ, పద్మము. 1.

ఇలికము. సం. వి. అ. పుం. ఎలుక: చూ, మూషి
కము

ఇలిపాపాణము. సం. వి. అ. పుం. ఉల్లిపాపాణ
ము: చూ, పొత్తిరము. 2.

ఇలు. దే. వి. రూ-ఇలు. “క. లక్ష్మయిలుగాలి
నది మొదలు.” భా. ఉద్యో. 2, ఆ 136
(హల్లుపరమగుహ ఉత్పలాపము వికల్పము
గానగు. “లక్ష్మయిల్ గాలించి” భా.
ఉద్యో. 2, ఆ. 366. మఱియు ఇది వృత్తి
యందు కలవాచకమగును. “ఇలువేలుపు.”
“క. మనయింటిచేటు చూచితె.” నిర్వ. 9,
ఆ. 52): చూ, గృహము. 1.

ఇలుకు. దే. వి. కీర్తనములెడఁకుట. “నాచెయి
యిలుకు పట్టినది. “ఇలుకుమంత్రము:” మొ.
(ఇలుకువొప్పి అని గోదావరీమండలమున వా
డెదరు.)

ఇలుకుపట్టు. దే. ఆ. కి. కీర్తనము లెడఁకు
(ఇలుకుపట్టుఅని వాడుక.)

ఇలుగు. దే. ఆ. కి. చేచ్చు. రూ- ఈలుగు.
“క. బలివిక్రమఘనులగు వారిలిగిన మనసే
మేదికీర్తనవిమ కన్నులు చెడినట్లున్నది.”
భా. కల్య. 1, ఆ. 51: చూ, మరణించు.

ఇలుదొర. దే. వి. గృహస్థుడు: చూ. యజమా
నుడు.

ఇలునింపడము. దే. వి. వధూవరుల నూతన గృహ
ప్రవేశము. రూ-ఇలునింపడము: చూ, బేంపతి.

ఇలునింపడము. దే. వి. —పై—

ఇలునింపుట. దే. వి. —పై—

ఇలుతీరడు. దే. వి: చూ, ఇలుదొర.

ఇలువడి. దే. వి. 1. మంచికులమునఁ బుట్టుట.
“చ. సుహృద్భవ మిశ్రమాబలం, చిలువడి గల్గె
నేని యిలయెల్లను నేలగఁ.” భా. కాం. 2,
ఆ. 108; రూ-ఇల్వడి: చూ, కులీనక; 2 మం
చినడక. రూ-ఇల్వడి. “ఇలువడినున్నజేపి”
భా. 10, స్కం. పూ: చూ, వర్తనము. 1;
2. వడిగలతనము. రూ- ఇల్వడి: చూ, శార్వ
ము. 1; 4. ఇంటిమర్యాద: రూ- ఇల్వడి.
ఇల్వరుస

ఇలువగము. దే. వి. 1: చూ, రూ- ఇలువగము;
2 తృణముచే నేర్పఱపఁబడినపుట్టివంటిగూడ.
“గీ. భూమి నకుశలస్పృశ దృష్టపూర్వమైనఁ
బహుళపంపత్వరంపరపాదుకొనిన, 18 సెయనఁ
గోటయటమించి గణనకక్కునందు వైసుండు
నిలువరమనదివంబు.” చందా. 1, ఆ. 5:
(రూ-ఇలువారిము.)

ఇలువరుస. ద్వ. వి. 1. ఇంటిమర్యాద: చూ,
ఇలువడి 4; 2. గృహకృమము: ఇండ్లవగుస
ఇలువేలుపు. దే. వి. ఇంటివారుగొలుచుచేవుడు,
ఇష్టదైవము. “ఇలువేలుపుఁ గొలుకుమమ్మి.”
చూ, గృహదేశత.

ఇలేకుడు. సం. వి. ఆ.పుం పుడమితీరడు:చూ,
రా. 1.

ఇలైశ్వర్యము. సం. వి. ఆ. న. భూమివలనకలిగిన
సంపద.

ఇల్కఱమీ. దే. స. కి: చూ, రూ-ఇలకఱమీ.
“వడివడియూమిల్కఱచి పట్టుచు.” రా.
య, కాం.

ఇల్ల. ఆర. లేదనుట (రూ-ఇల్లె.)

ఇల్లంట్రము. దే. వి. అల్లండు మామగారియింట
నేయుండుట. “ఇల్లంట్రమనఁగను నిల్లటమన
శ్వశురునిగృహధి వాసంబుచనును.” ఆం. భా.
ద్వి. మ. 111: రూ-ఇల్లంట్రము- ఇల్లంట్రము
ఇల్లరికము- రూ-ఇల్లరికము.

ఇల్లటము. దే. వి. (ఇల్ల + అట.) —పై—
“నీ. దానినరుండు కాలీవాహ్యయుండిల్లటపు
టల్లుడత్రయింటను వసించు.” కళా. 4,
ఆ. 60

ఇల్లడ. దే. వి. (ఇల్ల + అడకము.) 1. న్యూన
ము పదిలపఱచిపెట్టి అడిగినప్పుడు ఇమ్మని
యేదేని యొకవస్తువును ఒకరివద్ద దాచుట,
“చ. నన్నెదనమ్ముదేని యిల్లడయిడు భీము
నరునుసలంఘ్య బలాభ్యులనావకంబునక.”

భార.సభా. 1, ఆ:చూ,వాడిక; 2. రూ-ఇల్లడము, అప్పగింత: చూ, ఒప్పగింత; 3. రూ-ఇల్లడము = కాలపురము : చూ, విడిమిట్టు; 4 రూ-ఇల్లడము ఏలుబడి: చూ, రక్షణము.

ఇల్లడము. దే. వి. —వై.—

ఇల్లడయిడు. దే. అ. కి: చూ, దాచియుంచు ఇల్లము. మి. వా. వి. (ఇరు + పలము.): చూ, రూ-ఇరుపలము.

ఇల్లరి. దే. వి. (ఇల్లు + అరి.) ఇంటిపన్ను: చూ, వాడిగ.

ఇల్లరికము దే. వి. (ఇల్లు + అరికము.): చూ, ఇల్లంట్రము.

ఇల్లరికము. దే. వి. (ఇల్లు + అరికము.)—వై.—

ఇల్లరికిన బండువగువా. లో. “శ్రుత్వేన నేటికి నిలునిలు, మిల్లరికిన బండువగునె యింతటిలో నే, పలుభువకుడువచ్చిన, యిల్లాలవెయ్యెను లాతి నేచోదోలక.” కళాపూర్ణోదయము.

ఇల్లక. వై. వి. = ఇల్లికము. ఇల్లెము : చూ, మత్స్యము. 1.

ఇల్లాటము. దే. వి. (ఇల్లు + అట.): చూ, రూ-ఇల్లంట్రము.

ఇల్లామల్లి. దే. విణ. కొండకాడు: చూ, తింటులమారి. 1.

ఇల్లాలు. దే. వి. (ఇల్లు + అలు.) పెండ్లాము (అగ్నిహోత్రపాక్షి వివాహమాడినది):చూ, భార్య.

ఇల్లి. దే. వి. ఉపవాసము: చూ, పన్ను.

ఇల్లింద. వై. వి.=ఇంద్రవల్లిక:చూ, రూ-ఇలింద.

ఇల్లిగ్గులు. దే. వి. బ. (ఇగ్గులు + ఇగ్గులు.) మిక్కిలి వెనుక కొలుగుటలు. “క. లొల్లియగు వగులతోక్కన, విల్లిగ్గులుగానవచ్చు.” ఉ. వారి. 5, ఆ 168.

ఇల్లిముక్కు. దే. వి. పగిలి నెత్తురుకాటెడి ముక్కు లోపలిభాగము,

ఇల్లికము. సం. వి. అ. పుం. = ఇల్లక : చూ, మత్స్యము. 1. (రూ-ఇల్లికము.)

ఇల్లిసె. వై. వి.= ఇల్లికము.—వై.—

ఇల్లు. దే. వి రూ-ఇల్లు : చూ, గృహము 1.

“అ. ఇల్లు కల్లకేసి యిహముపరముకేసి, దీన వృత్తికేతర దిరుగుచుండి, భక్తికలిగియున్న ఫలపెట్టులేదయ్యా, విశ్వ...” వేమన. 415; “ఇల్లుగుమీ సంతార మెయిల్లుగుమీ యాయుధంబు.” వేమన. 418.

ఇల్లుతొలకగానే పెండ్లిఅయినట్టా.లో.చేయవలసిన పనియంతయు ముందున్నదని భావము.

ఇల్లుకట్టిచూడు పెండ్లిచేసిచూడు. లో. కష్టసాధ్యమైన పనులని భావము.

ఇల్లుకాలిపోవుట. అం. నష్టములేడింటిలోనొకటి: చూ, నష్టములు.

ఇల్లువిప్పిపందిలివేసినట్టు. లో. గొప్పపనిని కొద్దిదానిగాఁ జేసినట్టు.

ఇల్లెడ. దే. వి. అధీనము: చూ, వశము. 1.

ఇల్లెము. వై. వి. = ఇల్లికము. “అరుగొనిలైపుఁ జేప యాకులెల్ల.” హంస. 4, ఆ : చూ, మత్స్యము. 1.

ఇల్లొనారాయణమృ. పా. పిల్లికి విచ్చేమైనను పెట్టని బాల విధవ, ఎంగిలిచేతిని కాకకిగూడ విడల్పనిది. (ఇందులకొక కథకలదు.)

ఇల్వక. సం. వి. అ. స్త్రీ మృగశిరకు వైనత్య త్రిము: చూ, నత్తత్రిము. 1.

ఇల్వడి. దే. వి: చూ, రూ- ఇలువడి. (మంచి నడత.—“ఉ. రాముతులక్కడి యిల్వడి యంచుదుగ్గన, స్తోమమునిందనేయ.” పద్య. 9, ఆ)

ఇల్వరుస. దే. వి: చూ, రూ-ఇలువరుస.

ఇల్వల. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, ఇల్వక.

ఇల్వలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఇల్లికము.

ఇల్వలుడు. సం. వి. అ. పుం. ఒక రక్కసుఁ ఇవి మై సు. బ. ఏతచ్ఛబ్ధము ఈశబ్ద
డు: చూ, రాక్షసుడు. 1.

ఇవ. సం. అవ్య. వలెను: చూ, సామ్యము.

ఇవక. వై. వి.= హిమమ్. శీతము. “గీ. జేలుబు
సీతవతాళింపు లేరువయి వక్యవనగశీతంబు.”

అం, భా. పృ. ది. శిం: చూ, శైత్యము

ఇవతల. ద్వ. వి. 1. (ఇవలీ + తల) ఈవలి పృ
దేశము: రూ- ఇవతలి- ఇవల - ద్వ. వల - ఈ
తల; 2. ఈపితృకు: రూ- ఇవతలి- ఇవల-
ఇవల - ఈతల; 3. ఇద్దరి: చూ, ఈవల.
(రూ-ఇవతలి.)

ఇవతలి ద్వ. వి.—వై.—

ఇవతలిండు. ద్వ. అ. క్రి. చిల్లనగు. “ఎ, గీ.
ఇగుచు కొమ్మలదనడెంద మివతలింప”
కవిక. 3. అ. 222: చూ, శైత్యంబు. (రూ-
ఇవతాళింపు. (ఇవక + తాళింపు) “సీ. కడు
నివతాళింపు కపింపుటగుటుల యిరవుల
బూవుఁ జేప్పగనువన్న” కౌ. 6, అ. 251.)

ఇవతాళింపు. ద్వ. వి. జేలుబు: చూ, శైత్యము.

ఇవము. వై. వి. 1=హిమమ్. రూ-ఇగము:చూ,
హిమము. 1; 2. రూ-ఇగము జేలుబు: చూ,
శైత్యము.

ఇవముకొను. ద్వ. అ. క్రి. తడియు. “గీ. ఎండ
నెండితి మంచుననివముకొంటి.” కాశి. 3. అ.
చూ, నాను.

ఇవముమేపరి. ద్వ. వి. తెలుగుకేడు. “ఎ, గీ.
వా:లినను మేపరికొలపుజీకృతల నూడును
బువునేరి.” అచ్చె యు, కాం. 311: చూ,
నూయ్యడు.

ఇవమునూడు ద్వ. వి.—వై.— “ఎ గీ. ఇవ
మునూడు కొలపు కేకిమినిబంటు.” అచ్చె.
యు, కాం.

ఇవల. దే. వి: చూ, రూ-ఇవతల.

ఇవి మై సు. బ. ఏతచ్ఛబ్ధము ఈశబ్ద
మునకు అమహాదర్శక ప్రధమా బహువచనము.

రూ- ఇవి: చూ, ఇయ్యది

ఇవిరిండు దే. అ. క్రి: చూ, రూ-ఇగిరిండు

ఇవురు: చూ, రూ-ఇగురు. (అ. క్రి. శోషిల్లు -
హల్లు పరమగుచో పృత్తియందు కడపటికా
గమునకు లోపము కలిపముగాగు. ఇవుర్వం
టకము.)

ఇవురుమీ. దే. అ. క్రి: చూ, రూ- ఇగురును.
(రూ-ఇవుర్పు.)

ఇవులుమీ. దే. అ. క్రి: చూ, రూ- ఇగురును.

1, 2; 3 పండ్లగిరించు: చూ, ఇగిరించు.

ఇవ్వల. దే. వి చూ, రూ- ఇవల. దృ.
2. ఈవైపు.

ఇవ్వ. వై. స. బ. చూ, రూ-ఇవి.

ఇవణము సం. వి అ. 1 ఇచ్చ: చూ,
వాంఛ, 2: చూ, ఈవణిరియము. (చూ,
తిరుము.)

ఇవము సం. వి అ. పుం. ఆశ్వయుజమాసము:
చూ, మాసము 1

ఇవెర్. హిం. ఉవెర్. సంజ్ఞ. జాపకనూచన,
కనుగీటుట. (హిల్-వైన్-వింక్.)

ఇషిక. సం. వి. అ. శ్రీ. ముండ్లదుబ్బు: రూ-
ఇషిక-ఈషిక.

ఇషీక. సం. వి. అ. శ్రీ. 1.—వై.—; 2.రూ-
ఈషిక, చిత్తరువువ్రాసిడి కుంచె: చూ,
లేఖిని; 3. ఏనుగు కనుగుడ్డు: రూ- ఈ
షిక; 4. ఏనుగు కండ్లవైపునెడు గుంటలు:
రూ-ఈషిక; 5. రూ-ఈషిక. కాశితము
వ్రాయు కలము: చూ, లేఖిని; 6. రూ- ఈ
షిక. తాటాకుమీద వ్రాయు గంటములొన
గునది: చూ, లేఖిని.

ఇషుధి. సం. వి ఇ. పుం, శ్రీ. అమ్మలపాడి,
కూచీరము: చూ, బాణము. 1.

ఇమవు సం. వి. ఉ. పుం. శ్రీ 1. అమ్మ
చూ, బాణము. 1; 2. మహీనతాను లేడి
టిలా నొకటి: చూ, మహీనతానులు.

ఇప్తక. సం. వి. ఆ. శ్రీ = ఇటిక: చూ, ఇటుక.
ఇప్తకప్రవాళము సం. వి. ఆ. పుం: చూ, ఇటిక
పొడము.

ఇప్తకాపథము. సం. వి. ఆ. న. 1. నీరువట్టివేరు:
చూ, వట్టివేరు; 2. అభయము: చూ, వట్టివేరు.

ఇప్తగంధము. సం. వి. ఆ. న. 1 ఏలావాలక
ము, నూగుదోస *: చూ, దోస; విణ.
2 నుంచివాసనగది.

ఇప్తదేవత. సం. వి. ఆ. శ్రీ: చూ, ఇలువేలుపు.
ఇప్తపడు. మి. ఆ. క్రి లింగీకరించు: చూ, సమృ
తించు.

ఇప్తచగు. మి. ఆ. క్రి. ప్రిశపడు: చూ,
సంధించు. 2.

ఇప్తము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. జేన్ను: చూ,
యజ్ఞము; న. 2. యజ్ఞమధ్యమునందు: జేయు
హోమదానాదిక్రియ; 3: చూ, సంస్కా
గము; న, క్రి. విణ. 4. తన మనసువచ్చినట్లు:
చూ, యథేచ్ఛము; విణ. 5. కోరబడినది:
చూ, వాంఛితము; 6 ఈబడ్డది: చూ,
దత్తము; 7. హోమము చేయబడ్డది: చూ,
హుతము; 8. ప్రియమైనది: చూ, వల్లభము. 2;
9. పూజింపబడనది: చూ, పూజితము.

ఇప్తసిద్ధి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. కోరిన కోరికయీదే
రుట "ఆ. ఇప్తసిద్ధికోలు నీరారుబీజముల్,
3 ప్తమునకు జీదివి గానలేడు" వేమన. 421,
"ఆ. ఇప్తసిద్ధిగోరి కష్టమొందగలేరు."
వేమన. 422.

ఇప్తాగ్రస్తి. సం. వి. ఈ శ్రీ. 1. సరస సల్లాప
ములు: చూ, సల్లాపము; 2. అనందముతో:
గూడిన లోకవ్యవహారసంబంధమగు సంభాష
ణాదులు: చూ, సల్లాపము.

ఇప్తాపూర్తము. సం విణ. కోరికనింపబడినది.

ఇప్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. జేన్ను: చూ,
యజ్ఞము; 2 కత్తి: చూ, రిప్తి. 2; 3. ఇచ్చు:
చూ, వాంఛ; 4 టూకీగాచేసిన పద్యము:
సంగ్రహశ్లోకము: చూ, శ్లోకము. 1; 5. కయి
నేత: చూ, సపర్య; 6. దానము: చూ, విత
రణము; 7. సంక్రమాము, కొంచెము: చూ,
స్వల్పము.

ఇప్తిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ = ఇటిక: చూ, ఇటుక.
ఇప్తికాశిల. పా (తెలిరిట్) ఇది మృత్తికచే
బంధింపబడినట్టియు రమారమి సగముభాగము
వలకు లోహికామజనితము: గలిగియుండినట్టి
యు నొకవిధమగు వాలుకాశిల. ఇటిక రరిగు
గమండుటచే దీనికిపేరు గలిగెను. కంకరనేల
లీలాతి పామరాములనుండి యేర్పడినవి. అవి
చెంగల్పట్టు నెల్లూరు నీలగిరి జిల్లాలలో విశే
షముగాగలవు

ఇప్తాదు. సం విణ. (ఆ. ఆ. ఆ.) చెలికాడు:
చూ, స్నేహితుడు. 1.

ఇప్తాక్షి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ఇచ్చేకము: చూ,
బుజ్జిగింత.

ఇప్తాసము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. విల్లు: చూ,
బాణము. 1; 2. అమ్మలపాది: చూ, బాణ
ము. 1.

ఇప్తానుడు సం. వి. ఆ. పుం. ధన్వి: చూ,
విలుకాడు.

ఇసక. దే. వి. ఏ. ఒకటితోనొకటియంటుని మం
టియణువుల సముదాయము. రూ- ఇసుక:
చూ, సికత. 4

ఇసడిలు. దే. ఆ. క్రి. విశ్వదించు. "ఇ. ఇసడిలక
మణియుజేనియవ్వసుధకుడు దండ: మన
వర్తింపగ." రా. ఆర. 2 ఆ: చూ, విసుగు. 2.
ఇసిరో. దే. అవ్య. (ఇసి + రో.) 1. రూ- ఇస్సె
రో. నిందార్థము. "ఇసిరో యిదిపొలిపాడియే"

భా. మా. 1, ఆ: మా, హిహీ; 2 ఈశ్వర స్మరణమందుఁ గలిగినవిపాతః ఇసి-మా-ఇస్సీ-ఇస్సీరో.

ఇసిటింతలు. దే. వి. బ. కదలిక. “క. మాపిన్నది యిసిటింతల, మాపులనగుంట వెలుచుచున్న నుజూచున్.” వై. 8, ఆ. 61: మా, చలము. 1.

ఇసిటింతలువాలు. దే. అ. కి. (ఇసిటింతలు + పాటు.) ప్రణాళి. “మరినములఁబెదవులు నిఁ,టింతలు వాఱుగినపు తెప్పలుగోరన్.” విక్రి 8, ఆ: మా, చలింపు.

ఇసి. దే. అవ్య. 1. నిందారకము రూ- ఇస్సీ. “ఇసి యిటునావని నీవచేసితివి.” భా. కాం. 8, ఆ: మా, హిహీ; 2 ఈశ్వర స్మరణమందుఁగలిగిన విపాతః రూ-ఇస్సీ-మా, ఇసిరో. 2 ఇసుక. దే. వి. ఏ: మా, రూ-ఇసుక. “ఇసుక పాఠణ.” (1/250 మొ. 1/25. అం. పాఠ మధ్యకొలదిగల రేణువులు.)

ఇసుకగరుములు. పా. ఇసుక నేలలకును గ్రహనేలలకును మధ్యస్థముగనుండు నేలలు.

ఇసుకదాసరి. ద్వ. వి. ఒకరకముకూర : చూ, సైకతకాకము.

ఇసుకదిన్నియ. ద్వ. వి. (ఇసుక + తిన్నియ.) సైకతము: చూ, భూమి. 1. (రూ- ఇసుక దిన్నె.)

ఇసుకదిబ్బ. ద్వ. వి. —పై.—

ఇసుకదొందు. ద్వ. వి. ఒకరకముచెప్ప : చూ, మత్స్యము. 1.

ఇసుకనేల. ద్వ. వి. సైకతము: చూ, భూమి. 1. (తేలికవర్ణపు నేల, చాలుకాకిలలు మృత్తిగ గున్న మైలము మొదలగు సంశ్లేషకర్తలవలన బంధింపఁబడుటచే శిలారూపమును దాల్చిన యిసుక రేణు సముదాయమును. వీనివిశ్లేషము వలన పుట్టిన నేలలు ఇసుకనేలలు.) (సాండిపోయిలస్సీ.)

ఇసుకపాఠణ. బా. హద్దులేనిది. “తే. అనఘవేశ్యా విడంబవర్తనములెన్న, నిసుకపాఠణ యాజో లియేల త్రవ్వ.” వైజయంతీవిలాసము.

ఇసుకపులకండము. దే. వి. మత్స్యంది, పంచదార: చూ, బెల్లము. 1.

ఇసుక నేలు. ద్వ. వి. కాశాకతీ: చూ, లక. 1.

ఇసుకమామ. ద్వ. వి. ఉలిమిరి. (కిన్న-ఉలిమిరి బసలే) *: చూ, శ్వేతపుష్పము.

ఇసుకబగోలువిత్తులు. మి. వి. బ. (అం-ఇస్సాగ్ స్పాకెల్) (గక్తగ్రహణికి అతిసారవేదులకు మంచిది.)

ఇసుమంత దే. అవ్య. కడుదర్భకము : చూ, స్వల్పము.

ఇసుమంత కాళ. ద్వ. వి. గోరువెచ్చి : చూ, మందోష్టము.

ఇసుము. దే. వి. ఏ: చూ, ఇసుక.

ఇసులు. దే. వి. ఏ: —పై.—

ఇసుళ్ళు. దే. వి. బ. తెక్క-చెదలు: ఉసిళ్ళు-రూ-ఉసుళ్ళు.

ఇస్తిఫా. హిం. విడుదలపెట్టుట.

ఇస్తిరి. } పా. బట్టలను నిప్పులపైపైతో నునుపు
ఇస్త్రి. } చేయుట.

ఇస్తిహారు. పా. ప్రకటన. ఉ.—“కోర్టువేలపు యిస్తిహారు.”

ఇస్తువు. దే. వి. సాంతము: చూ, స్వామ్యము.

ఇస్సిరో. దే. అవ్య. నిందారకము. రూ-ఇసిరో. “కా. అంభోగర్భముతోచ్చి పొందుకుత బాహ్యగర్వదుర్వార సంరంభంబోర్వక దాని యుండెనటరారాచిస్సిరో.” భా. కల్ప. 2, ఆ 58: చూ, హిహీ; 2. ఈశ్వర స్మరణ మందుఁగలిగిన విపాతః చూ, రూ-ఇసిరో. 2. ఇస్సీ. దే. అవ్య. —పై.— “ఇస్సీయెంతలుపుటై కిరక ర, నుండిట్లెచునే.” “క. అందఱు రథి

కులు పఱవఁగనింజేటికి నున్నవచ్చి రిస్సే
యని." భార. విరా 5, ఆ. 79.

ఇస్సు. దే వి. ప్రయాణ బడలికచేఁగలుగు
ధ్వస్యశుకరణము: చూ, హూహూ.

ఇహ. సం. అవ్య ఇచ్చేట. చూ, ఇందు. 3.

ఇహము. సం. అవ్య. ఇహలోకము. "అ. ఇహ
మునందుగురునికేదేహమిచ్చిన." వేమన. 428.

"గీ. కుడిచిక్కిన మన్నిగాకిడువపడుచు, నిం
టమన్నను బురుహర్థ మేమికలదు, కడఁగియి
హమైనఁ బరమైనఁగాకదా, యూరకుండుట
నరుఁకు వారుంటె." భో 2, ఆ. 9: చూ,
దేశము. (విహికము.)

ఇహలోకము. సం వి ఆ. పుం 1.—ప్ర.—;

అం. 2. లోకములు రెండింటిలోనొకటి: చూ,
లోకములు. (విహికము.)

ఇహముతార్థఫలభోగవిరాము. అం. సాధ
నములు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, సాధ
నములు (చూ, సాధనచతుష్టయము.)

ఇహిహీ. దే వి. 1. నవ్వుటయందగు ధ్వస్యశుక
రణము. రూ- ఈహీ. "ఇహిహీ యని
నవ్వె మదంబువెంపునక." యక్తి. 8, ఆ
94: చూ, హూహూ; అవ్య. 2. నిందార్థ
కము. రూ- ఈహీ. "క. మగఁటిమిగుల
రాచేచేందమా యిది యిహిహీ" రామా. 5,
ఆ. 148: చూ, హిహీ.

ఇళ. సం. వి. ఆ. శ్రీ: చూ, రూ-ఇల.

ఈ.

ఈ. అచ్చులలోని నాలుగవ యక్కరము.

"సీ. అములు పనియూనునవ్వులు." అప్ప 2,

ఆ. 6. "క. మొదల నకారాద్యవ్వులు, పది

యాలు" అప్ప. 2, ఆ. 20: చూ, వర్ణము. 1;

సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. ఏలుగలది నదీవతి;

2. అచ్చి: చూ, అక్షి. 1; 8. నలువరాణి: చూ,
సరస్వతి. 1; 4. గారి: చూ, పార్వతి. 1,
5. నాలుక: చూ, రసన; 6. అబ్బదళము:
చూ, తామరతేకు; 7. తామరపూల (కింజ
ల్క-ము) కేసరము: చూ, అకరు; 8. ఇంద్ర
ధనుస్సు: చూ, బాణము. 1; 9. అంబు: చూ,
బాణము. 1; 10. సర్పము, పాము: చూ,
సర్పము; 11. కొండయందు తొలునఁబడిన
గొప్పలిలము: చూ, రంధ్రము. 1; 12. మొల
నూలు: చూ, భూవణము. 2; అవ్య. 18.
కోపార్థము: చూ, కోపము; 14. దుఃఖార్థ
కము: చూ, దుఃఖము; 5. (1) ఎదుట నుండు
దానిఁ దెలుపును. "అ ఈ కనులను మిమ్ము
నెట్లు చూడఁగవచ్చు." వేమన. 438; "ఈ
తపము: చూ, ఏ; అవ్య. (2) ఏకచ్ఛబ్దార్థ
కము. "అ. ఈ ఘనమునందు." వేమన. 445;
"అ. ఈ కపటనాటకము మఱి, యీ కపటపు
జేగువులన్ని." వేమన 439; "ఈతఁడు.";
చూ, ఇయ్యది; (3) ప్రకృత్యర్థకమందు కట్టా
నుబంధమై వచ్చునిపాత. "ఏరి నీసాటివారు." (4) ప్రార్థనార్థకధాతువునకుఁబ్రకృత్యర్థమందుఁ
గలిగిన నిపాత. "నన్ను రక్షింపుమీ దేవ నలి
ననాథ."

ఈండ్రి. దే. వి రూ-ఈడిగ, తాటిచెట్టు లోన
గువాని గీచి తీవించెడు జాతి: చూ, నెట్టి
బలిజె. (ఈండ్రి)వాడు, ఈండ్రిది.)

ఈండ్రిము. దే. వి. రావీడి. "కం. ఎన్నఁడు
నినుఁబెట్టునుమచు నీండ్రిము నేయక." భాగ. 3, స్కం. 585: చూ, పీడనము.

ఈండ్రివాడు. దే. వి. చూ, గురాతీవి. (ఈం
డ్రి)వాడిది, ఈండ్రిది.)

ఈండ్రించు. దే. స. కి. నలుగుడువెట్టు.
"కా. ఈరీతిం గురుతోక్తలం జనని తమిష్టం
డ్రించ నారాటముం, బోరాటులు ఘనము

లెన." కాళ్. 4, ఆ. 80: చూ, వీడితమగు
ఈత. దే. వి. పక్షము: చూ, తొక్క. 1.
(రూ-ఈత.)

ఈత. దే. ఆ. 37. రూ-ఇంతచూ, కోషించు.
ఈత. దే. వి. చూ, రూ-ఈత. "ఆ. ఈత
లంకుతేనె దోకలంటునుకేనె, గోకలంటు
కేనె లోకమునకు, మానరతుణంబు మర్యాద
యని తెల్పు, విశ్వ..." వేమన. 440;
"ఆ. ఈతలనుచుగొన్ని." వేమన. 441

ఈతలదారము. దే. వి. ఒకరకము పందెపు
కోడిపుంజు, చూ, కోడి.

ఈత. దే. వి. రూ-ఈత: చూ, మఱిక.
"ఆ. ఈతలేనెరుచికి నింపుగాఁ జేయును." వేమన. 442.

ఈతకు నిలి పాముకు బలివెట్టెడు. లో. దాలి
నివాడని భావము. ఉదా. "ఎగ్గి. ముంచియీ
కు గాటుపామునుబలియు, నొసంగడనిపా
భర్తకైయువిడచునని." పాండు 4, ఆ. 149.

ఈతపులి. దే. వి. లూత: చూ, సారెపుగు.
ఈతయెంగిలికూర. దే. వి. చూ, పువీక*
(ఇది తీవ్రముగావచ్చు తేనుపులుకగించును.)

ఈత. దే. ఆ. 37. 1. ప్రవేశించు, చొచ్చు.
"క. ఈ గంగాదికతీర్థము, నీయంగా నీవు
దనుసమిద్ధాంబువులక, దోగడువారల గన
గన, గాగ్గెడుసంగారసింధు కల్లోలములన్." పాండు. 1, ఆ. 150: చూ, సోతు. 3; స.
37. 2. తొలగించు. "గీ. ఎల్లభంగుల
మాభంగమిగునుభవ." భాగ. 6, స్కం. 341
(రూ-నీగు): చూ, విసరించు.

ఈత. దే. వి. రూ-ఈత: చూ, రూ-ఈత.
ఈతేటి. దే. వి. ఒకరకముకందక. "తే. వెదురు
లియ్యంబుగొట్టి, చెట్టు నీకేట్లు దుంగముప్తి
యలు." కాళ్. 3, ఆ. 251: చూ, రూ-
ఇంతటి,

ఈతేయ. దే. వి. కుంతలమను నాయుధము:
చూ, బాణము. 1. (రూ-ఈత.)

ఈతె అం. అయుధములు ముప్పదిరెండింటిలో
వొకటి: చూ, బాణము. 1. (రూ-ఈతేయ.)
ఈతెకాడు. దే. వి. ఈతె అయుధముగాఁ
గలవాడు: చూ, కాంతికుడు.

ఈత. దే. అప. కల అను నర్థమునందు వచ్చెడి
ఒక పుం ప్రత్యయము "అగ్గిడిడు, కమ్మ
తీడు." మొ.

ఈడులేనివాడు. దే. వి. చూ, అతులుడు.

ఈత దే. వి. 1. ఖర్చుక. రూ-ఈత:
"ఆ ఈతగిండింటి దెజిగియు దానికే,
యాసపడును. "వేమన. 451: చూ, మధు
ఖర్చుక; 2. నీటియందు ఈడుకు; "ఆ. ఈత
కన్న లోతునెంపంగ బనిలేదు." వేమన.
450; ఈడుకు; 3. (పశ్వాదులు) ఈడుకు,
ఈనిక: చూ, ప్రసవము. 6.

ఈతకాడు దే. వి. ఈతదెనువాడు. భాగ.
అశ్వ 4, ఆ. 187.

ఈతకు లోతేమిటి. లో. ఉదా. "ఈ కల
మాంసయాననమనెక్కడిక్కడినుండి తెచ్చెనా,
నా కడుదురమెక్కడని యత్కునఁజేగ్గక
జీంపుమాటలక, వ్యాకులనెట్లుల్లెల్ల విహం
బుధి ముంపకపోదు నంజలంబే కద నీకు మం
చిదిక నీతకు మిక్కిలి లోతుగల్గునే." విజ. 1, ఆ. 101. ("ఈతకు మించినలోతు
బుద్ధికిమించిన పనిలేదు." "ఈతకు మించిన
లోతు గోచీకి మించిన దరిద్రములేదు.")

ఈతకొట్టు. దే. ఆ. 37. నీటియందు ఈత
లాడు. "ఈతకొట్టువలదు": ఈత, ఈత
లాడు.

ఈత. దే. వి. 1. చేలిగాలి, అల్లిగాలి: చూ,
నాయుపు; 2. ఖర్చుక: చూ, రూ-ఈత,
(రూ-ఈడు)

ఈదగ. దే. వి. ఈద, చేలిగాలి: మా, వాయువు.

ఈదాడన్నగోదాడనుట. జా. ఒకటియనన మజ్జియొకటి యనుట. (ఈదాడి=గిఱకతాడి, గోదాడి=ఒకరకముతాడి) “ఈదాడన్నను మదనుడు, గోదాడనువాడు విగువుకొన సాగునొకొ.” విజ. 2, ఆ. 190.

ఈదాడి. వై. వి =హింతాలః.(ఈదగు + తాడి.) గిఱకతాడిః: మా, హింతాలము. (రూ- ఈదాడు.)

ఈదు. దే. వి. 1. గాలి: “క. ఈదునకుం, గాదిలికొమరుడ.” అచ్చ సుం కాం. 189: మా, వాయువు; వై. వి 2.=హిం తాలః: మా, ఈదాడి; రి. ఖర్జూరిః: మా, ఈత. (రూ-ఈద.); (ఇది ద్వివిధము- పేరీదు, చిట్టిదు.) అ. క్రి. 4 ఈదులూడు: మా, ఈతకొట్టు; స. క్రి. 5. దాటు: మా, తరించు.

ఈదుకాయ. దే. వి ఏఱుదాటుదగిన కొయ్య: మా, దోన. 1.

ఈదుకొయ్య. దే. వి.—వై.—

ఈదుట. దే. వి. 1. నీటియందు ఈదుట: మా, ఈత. 2. (ఈతలయ—నిలువు ఈత, బోగగిలు ఈత, వెలికిలుఈత, మునిగిన ఈత లోనగునవి); 2 ఒకానొక కార్య మునకై కృమముచే బ్రాకులాడుట. “వాడు రాజ్యముకొఱకు రేయింబవళ్ళు యీదుట నేనెఱుగుదును.”

ఈదురు. దే. వి. తుపానుగాలి: మా, వాయువు.

ఈదురుగాలి. ద్వ. వి.—వై.—

ఈదులాడు. దే. అ. క్రి. (ఈదులు + అడు.)

1: మా, ఈతకొట్టు; 2. ఊగు. “ఎ, గీ. ఈతై పోటులబడి ప్రిపు లీదులాడ” ప్యా. 4, ఆ. 42: మా, వేలాడు.

ఈడ దే. వి. ఈవైపు: మా, ఇద్దెను

ఈరణి. దే. వి. ఈ విధము.

ఈమవ. దే. వి. తడి: మా, పదను. 2.

ఈక. ద్వ. స. ఏ. (ఈ + అక.) ఈ తూజు శ్రీ. మా, శ్రీ. (అక, ఈక, ఏక, ఎవ ఇత్యాదులయందు ఎ కారము అదేకముగా వచ్చెనని ఎఱుంగునది.)

ఈకొను. ద్వ. స. క్రి. రూ-ఈయకొను అం కరించు: మా, సమృతించు.

ఈకొలు. ద్వ. వి. రూ-ఈయకొలు అంగీక రము: మా, సమృతి 1.

ఈకొలుకొడు. ద్వ. వి. అంగీకరింపబడిన వాడు: రూ- ఇయ్యకొలుకాడు- ఈయ కొలుకాడు, అభిషన్నుడు.

ఈక్ష. సం. వి. ఆ. శ్రీ. మేపు: మా, లక్షణము. రి.

ఈక్షణము సం. వి. అ. న. 1.—వై.— 2. కన్న: మా, నేత్రము. 1.

ఈక్షణిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఎఱికెలి: మా సోదకత్తె.

ఈక్షిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ: మా, ఈక్ష ఈక్షితప్రియము సం. వి. అ. పుం: మా, చెప్ప తట్ట *

ఈక్షితము. సం. వి. (అ. అ. అ.) మేపిం పబడినది: మా, ఆదర్శితము.

ఈక్షితసహ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. చామయూరకభిః

ఈగడ. దే. వి. అందుల రహస్యము, అమోః.

“చ. ఏమిమాయగో, యిది యని వీరికై: నొక యీగడ వెళ్ళునొయంచు నేగిరికై.” కళా రి, ఆ. 168; “క. ఈ గడ కొంఠి దివ్యవచ్చుకొ.” పద. రి, ఆ: మా, నూచన. 1

ఈగి. దే. వి. 1. రూ-ఈవి, త్యాగము: మా. వితరణము; 2. చతురుపాయములో నొకటి (1 మంచిపాను; 2. ఈగి=దాన; రి. వేలు=

భేద; 4. కొట్టుదండ): చూ, ఉపాయములు.
 ఈగికాడు. దే. వి. రూ-ఈవికాడు: చూ, దాత.
 ఈగిమాను దే. వి. రూ-ఈవిమాను: చూ, వేంపురైట్టు.
 ఈగు. దే. అ. కి. మొకకొలుగు "ద్వి. ఈగి దిక్కరులు ఘోర్యులు. రించె, గాగిన యనుదుల గతి నబులింకె" రా. యు. కాం చూ, రూ-ఇగు.
 ఈగుట. దే. వి. 1. అపజయము: చూ, పరా జయము; 2. పోగొట్టుట; 3. ఓర్పుట; 4. ఒడుగుట; 5. డయ్యుట; 6. దూఱుట.
 ఈచెవిగాడ్పు ఆచెవిబోవుట. జా ఎక్కువ వడగాడ్పువీచుట. "నీ. ఏది యీచెవిగాడ్పు నాచెవిబోవంగ నుట్టి లింగముబోలె నుండు నెండ." పాండు 2, అ. 29
 ఈచే. దే. వి. 1. (కాలసేతులు) వంకర "ద్వి కాలకాశికుండనగాఁ జేరువడసి, కాలచే జీనుమి" వారిశ్చ 2, భా: చూ, వంకర; 2. కశికవృంతము: చూ, డోచీ; 3. బలహీనము: ఆకర్తము.
 ఈచే చేతులవాడు. ద్వ. వి. డోచీచేతుల వాడు: చూ, కోణి.
 ఈచేపడు. ద్వ. అ. కి. (కాలసేతులు) వంకర యగు. "గీ. అధిపకాశీసేవడంగ నుగ్రాటువు లకు నరిగి." పంచ. వా. 1., ఆ: చూ, వంకరవోవు.
 ఈచేబోవు. ద్వ. అ. కి. —వై— "ఈచే బోయినచేతులు." ఉ. హరి. 2, ఆ: "ద్వి. కాలచేబోయిన కట్టిడిమాల." వారిశ్చ. 2, భా.
 ఈచు. దే. అ. కి. (పాడిపనుల పాలు) పట్టు: చూ, కోపిడు.
 ఈచుకొనుచి. దే. వి. సౌనదగ్గ: చూ, ధనువు.
 ఈవోటు. దే. అవ్య. ఈస్థాము: చూ, ఇందు. 3 (రూ-ఇవోటు)
 ఈటు. దే. వి. 1. పాలు: చూ, వ్యర్థము; 2. వట్టి: చూ, శూన్యము. 1.
 ఈటువోవు. దే. అ. కి. (ఈటు + పోవు.) 1. అబడిపడు: చూ, వ్యర్థముగు; 2. వట్టిదగు: చూ, శూన్యముగు.
 ఈడ సం. వి. ఆ శ్రీ. 1. పొగడ: చూ, స్తోత్రము; దే. వి. (ఈ + కడ) (1) పారే వరిము, ఎట్టికెల్లి. (కన్న-కర్తృ).*, "ఈడ. ఈడకుఁ జెలిరాకీడకుఁగోయంగ." య. 4, ఆ: చూ, కర్తరాంకము; (2) నాగరం గము*: చూ, నారింజి; (3) ఈస్థాము: చూ, ఇందు. 3; ద్వి. (4) ఇచ్చట: చూ, ఇంద. 3.
 ఈడబోక. దే. వి. యుద్ధమువలనఁ బొలుట: చూ, పలాయనము
 ఈడబోవు. దే. అ. కి. (ఈడ + పోవు.) యుద్ధమువలనఁ బాలు. "క. ఈడబోవక వీక్షమై బాడువఁగా." భార-అది. 1, ఆ: చూ, మెనునీయు. 1.
 ఈడాడు. దే. స. కి. (ఈడు + అడు.) ఎది రింమి "ద్వి ఓడ కొడకుదేవి యుగ రాత్రి నుని నీడాడినీ చెఱసేవిడిపింతు." రా. ఆర, కాం: చూ, ప్రతిభుఁడించు.
 ఈడికి. దే. వి. 1. అలన, కంపతొడుగు: చూ, పొచ్చిసము. 1; 2. గడ్డి లోనగువారిఁ దచ్చెడి బండి పరమువంటి యొక సాధనము: చూ, సరవడి.
 ఈడిగ. దే. వి. 1. రూ-ఈండగ: చూ, పెట్టి

ఈమీకపోవు. దే. అ. కి. (పశ్వాదులు) హావు దూడవేయు.
 ఈమీకొనుచి. దే. వి. సౌనదగ్గ: చూ, ధనువు.
 ఈవోటు. దే. అవ్య. ఈస్థాము: చూ, ఇందు. 3 (రూ-ఇవోటు)
 ఈటు. దే. వి. 1. పాలు: చూ, వ్యర్థము; 2. వట్టి: చూ, శూన్యము. 1.
 ఈటువోవు. దే. అ. కి. (ఈటు + పోవు.) 1. అబడిపడు: చూ, వ్యర్థముగు; 2. వట్టిదగు: చూ, శూన్యముగు.
 ఈడ సం. వి. ఆ శ్రీ. 1. పొగడ: చూ, స్తోత్రము; దే. వి. (ఈ + కడ) (1) పారే వరిము, ఎట్టికెల్లి. (కన్న-కర్తృ).*, "ఈడ. ఈడకుఁ జెలిరాకీడకుఁగోయంగ." య. 4, ఆ: చూ, కర్తరాంకము; (2) నాగరం గము*: చూ, నారింజి; (3) ఈస్థాము: చూ, ఇందు. 3; ద్వి. (4) ఇచ్చట: చూ, ఇంద. 3.
 ఈడబోక. దే. వి. యుద్ధమువలనఁ బొలుట: చూ, పలాయనము
 ఈడబోవు. దే. అ. కి. (ఈడ + పోవు.) యుద్ధమువలనఁ బాలు. "క. ఈడబోవక వీక్షమై బాడువఁగా." భార-అది. 1, ఆ: చూ, మెనునీయు. 1.
 ఈడాడు. దే. స. కి. (ఈడు + అడు.) ఎది రింమి "ద్వి ఓడ కొడకుదేవి యుగ రాత్రి నుని నీడాడినీ చెఱసేవిడిపింతు." రా. ఆర, కాం: చూ, ప్రతిభుఁడించు.
 ఈడికి. దే. వి. 1. అలన, కంపతొడుగు: చూ, పొచ్చిసము. 1; 2. గడ్డి లోనగువారిఁ దచ్చెడి బండి పరమువంటి యొక సాధనము: చూ, సరవడి.
 ఈడిగ. దే. వి. 1. రూ-ఈండగ: చూ, పెట్టి

బలికె; 2. ఈండ్రోబాలివాడు: చూ, సురా
జీవి. (రూ-ఈడిగి వాడు.)

ఈడిగిలబడు. ద్వ. అ. క్రి. (ఈడిగిలన్ + పడు)

భయాదులచే రాసని మొండిచేసికొని
కూర్చుండు. “వ. ఒక్క వృక్షం విరుగలం
బట్టుకొని యీడిగిలంబడియున్న బెట్టదల్చి.”
రా. ఆర. 2, అ. 148: రూ-ఈడ్గిలబడు.
ఈడిగిలు- రూ-ఈడిగిలు.

ఈడిగిలు. దే. అ. క్రి. —వై— “వ అ, పెన
పరివక్తరాలు మొఱపెట్టుచు నీడిగిలంగనం
దలం, బున వడిగట్టి వైచుకొనిపొందని చెప్పి
కుదేవుడంటిట.” కై. 2, అ. 111.

ఈడితము. సం విణ. (అ. అ. అ.) పొగడబడి
నది: చూ, ముతము

ఈడు. దే వి. 1. పొర్రయము. పడుచుతనము:
చూ, వయస్సు 1; 2. అగావు: చూ,
తాకిట్టు; 3. ప్రితినిధి: చూ, మాటు. 1; విణ
4. పోలిక: చూ, సమానము 2; 5. బ్రతికి
యున్నంతకాలము; 6. క్రి. 6. మృత్యువగు.
“గీ శ్రద్ధగలిగి లోకసంగ్రహసంగఱు, నీడ
విడిచి యెవ్వడీ యుపాయముల భజించు
వాడు మోక్షలక్ష్యపతి, యగు వొకరికి సం
నియమువలదు” భార అశ్వ. 1, అ. 228:
చూ, వీడుకొను; 7. దీర్ఘనుగు: చూ, పాడ
వగు; స. క్రి. 8. పాలుపిడుకు “వ గోవుల
కుంగ్రేవుల విడువకయు విడిచి విడిచి యీడ
కయు, యీడియీడి: పాలు కాంచకయు”
భాగ. 10, స్కం. పూ. 966: చూ,
పిడుకు.

ఈడుచు. దే. పేర్. అక్షరించు: చూ, చెమ్ము.
2 (రూ-ఈడ్చు)

ఈడుపడు. ద్వ. అ. క్రి. అనుగలమగు: చూ,
సరిపోవు. 1.

ఈడుపఱచు. ద్వ. స. క్రి. జీతపఱచు: చూ
సరిపఱచు.

ఈడుపొయము ద్వ. వి. పొర్రయము: చూ,
వయస్సు. 1.

ఈడుపు. దే. వి. 1. అక్షరణము: చూ, లాగు. 3;
2. జోగు: చూ, విలంబము. 1; 3. గుమ్మము
ప్రక్క: చూ, పొర్చుము. 2. (రూ-ఈడ్చు.)

ఈడుపులు. దే. వి. బ. బుగడలగొలుగు అను
చెవిసగ: చూ, భూమణము 2.

ఈడుసెట్టు. దే. స. క్రి. జోడించు: చూ,
సంధించు. 1.

ఈడుమాటు. దే. అ. క్రి. తలయెక్కు: చూ, వర్ణిలు
ఈడుముంత. దే. వి. పాలుచెంబునకు మారురూ
పము పాలుపిడుకుచెంబు: చూ, పొత్తయము. 6.

ఈడె. దే వి. పారేవరము, ఎఱ్ఱకిత్తలి*. “ఎగ్గీ,
ఈడెఱుంగని విభు: జావుడీడెలార.”
భాగ. 10, స్కం. పూ. 105: చూ, శర్మ
రాంకిము.

ఈడేటు. దే. అ. క్రి. (ఈడు + ఏటు.)
1. పెరుగు. “వ. నా, తిలయందెంతయు
బూటపుటకు సమద్యత్కాంతి నీడే
ఱగా.” మై. 2, అ; చూ, వర్ణిలు; 2. రబ
స్యలయగు: చూ, సమర్థాడు; 3. నెఱవేటు:
చూ, సిద్ధించు.

ఈడేటుచు. దే. స. క్రి. నెఱవేటుచు: చూ,
సిద్ధిచొందించు. (రూ-ఈడేటు.)

ఈడేటుట. దే. వి. నెఱవేటుట: చూ, సిద్ధి. 1.
ఈడ్గిలబడు. ద్వ. అ. క్రి. (ఈడ్గిలన్ + పడు):
చూ, రూ-ఈడిగిలబడు.

ఈడ్చు. దే. పేర్: చూ, రూ-ఈడుచు.

ఈడ్చువాడు. ద్వ. వి. అక్షరించువాడు:
చూ, తిగుచువాడు.

ఈడ్చు. దే. వి: చూ, రూ-ఈడుపు,

ఈడ్యము. సం. విజ. (అ. అ. అ.) పొగడడగి
 నది. చూ, స్తుత్యము.
 ఈతడు. దే. స. ఏ. చూ, రూ-ఇతడు.
 ఈతగాడు. దే. స. ఏ. —వై.— (స్వార్థము
 కాదు)
 ఈతల. దే. వి. చూ, రూ-ఇతల.
 ఈతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1: చూ, ఈతిబాధలు;
 2. ఉపద్రవము: చూ, విపత్తు; 3. ఉదయిడిచి
 పోవుట: చూ, ప్రవాసము; 4 బాలుడు
 చూ, శిశువు.
 ఈతిక. సం. వి. అ. శ్రీ. సహజేన * చూ,
 ముత్తవపులగము.
 ఈతిబాధలు అం. అతివృష్టి, అనావృష్టి, మిడ
 తలు, పండికొక్కలు, చిల్కలు, పన్నిహిత
 రాజులు. (6.)
 ఈతికపనము. సం. వి. అ. పుం. ఇనుమద్ది *
 చూ, మద్ది.
 ఈత్సరి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. కులట చూ, అం
 కులాడి.
 ఈదివము. మి. వి. ఈవేళ: ఈదివము, ఈనాడు,
 ఈపగలు— రూ— ఈపనలు, ఈహోమ,
 ఈవేళ.
 ఈదివము. మి. వి. —వై.—
 ఈవృక్షము. సం. విజ. ఇటువంటిది: చూ ఏతాదృశము
 ఈదృశము. సం. విజ. —వై.—
 ఈదెస. దే. వి. చూ, ఈ-ఇదెస.
 ఈధ్రము. సం. వి. అ. స. అన్నతస్తోదకము,
 చిట్టడుకునీరు: చూ, వారుపుడు.
 ఈస. దే. వి. చీపురుపుల్ల చూ, పొరక.
 ఈనంజి. దే. వి. కిరసనాయిలు (నూనె), మట్టి
 నూనె: చూ, తైలము. (విశాఖపట్టణ మండ
 లమున వాడుక.)
 ఈనగావి నక్కల పాలునీయుట. లో. ఈ
 పండించిన పంటను పరులపాలునీయుట. ఉ.

“ఈనగావి పాలమును నక్కలకు బెట్టి
 నట్లు బాహుబలాధిక్యము చేరిమిని గవ్వపడి
 రణంబునం గలుమకొన్న రాజ్యంబును ఫల
 కాలంబున వొరులపాలునీయనేల.” (నీతిచం
 ద్రిక-సంధి)
 ఈసపుడక. ద్వ. వి. చూ, ఈ.
 ఈసపుల్ల. ద్వ. వి. —వై.—
 ఈనరాసి. ద్వ. వి. పూజముగాపడచి వడ్డరాసి:
 చూ, ధాన్యము
 ఈనాడు. దే. వి. చూ, ఈదివము.
 ఈనిక. దే. వి. (పూర్వము) ప్రాచీనము: చూ,
 ఈత. 3.
 ఈనియ. దే. 1. రూ-ఈనె అవలసనము:
 చూ, వ్యవసాయము; 2. నీపురుపుల్ల: చూ,
 ఈ. (రూ-ఈనె.)
 ఈను. దే. స. క్రి 1 (పశ్చాదులు) ప్రసవించు:
 చూ, ప్రసవించు; 2. కలిగించు. “ఉ. అనక
 శంఖదుండుభి మహారముల్ దళితక్కలం
 బ్రితి, ధ్వానులీనగా.” తై. 2, ఆ. 13:
 చూ, పుట్టించు.
 ఈనె. దే. వి. చూ, రూ-ఈనియ.
 ఈనెగానెలు. ద్వ. వి. బ. బాలికాకీర్తనా విశే
 షము: చూ, బాలికాకీర్తన.
 ఈపగలు. దే. వి. 1: చూ, ఈదివము; 2. ఈవి
 రోధములు.
 ఈపము. దే. వి. —వై.—
 ఈపి. దే. వి. లీకు, (తలయందుండెడు) అంటు
 పేను, ఈరు: చూ, యూకము.
 ఈటిలేనివోట గంటుపెట్టుట. లో. ఈరులేని
 వోట గంటుపడునట్లు గోటివో వొక్కట.
 ఈపె. ద్వ. స. ఏ. (ఈ + అప.) రూ- ఈమె:
 చూ, ఈళ.
 ఈప్రిక్క. ద్వ. ద్రి: ఇట, ఈవల.
 ఈపు. సం. వి. అ. శ్రీ. ఇచ్చ: చూ, వ.

ఈప్రకరణము సం వి. (అ. అ. అ.) కోగ్రంబడి
నది చూ, వాంఛితము
ఈవి. దే. వి. కొంపచెలుపు: చూ, నిష్ప్రయో
జకుడు.

ఈవిగొట్టు. దే. వి. — వై —
ఈవి. దే. స. ఏ. చూ, ఈమె. (రూ-ఈవి. దే.)
ఈమ. సం. వి. అ. శ్రీ పుండ. “ఈమాత్య
కుండు 156. హాంపలి. చూ,
ప్రణయము.

ఈవి. గే. వి. లడి: చూ, పదన. 2.

ఈమ. వై. వి. 1 = హినుమ్. రూ-ఇవము. చూ,
సీ. మము. 1; దే. వి. 2. బిసంగము-ఇయ్యము.
ఈమె. ద్వ. స. ఏ. (ఈ + అను.) 1: చూ,
ఈకె. (రూ-ఈమె.); బ. 2. మహాదీదమర్థ
బహువచనము.

ఈయ. వై. వి. = ఈనా. కోరిక: చూ, వాంఛ.
(దీక్షి ప్రత్యేకప్రయోగముకలబడదు.)
ఈయకొను. ద్వ. స. క్రి. రూ- ఇయ్యకొను:
చూ, సమ్యుతించు.

ఈయకొలు. ద్వ. వి. రూ-ఇయ్యకొలు: చూ,
సమ్యుతి 1.

ఈయకొలుకాదు. ద్వ. వి: చూ, రూ- ఈకొ
లుకాదు.

ఈయది. దే. స. (ఈ + అది.) 1. ఏతచ్ఛబ్దార్థ
కము: చూ, రూ-ఇయ్యది; 2 అనామదిదమర్థ
కప్రధమైకవచనము: (బ. ఈయవి.)

ఈయన. దే. స. ఏ. (ఈ + అను.) చూ, రూ-
ఇతడు.

ఈయన. దే. స. ఏ. రూ-ఈయమ్య: చూ, ఈకె.

ఈయమ్య. దే. స. ఏ. — వై —

ఈయవి. వై. స. బ. 1: చూ, రూ-ఇది; 2: చూ,
రూ-ఈయది. 2.

ఈయెడ. దే. వి. 1. ఈసానము: చూ, ఇందు. 2;
ద్రీ. 2. ఇచ్చేట: చూ, ఇందు. 3.

ఈయేడు. దే. వి: చూ, రూ-ఇయ్యేడు.

ఈయణము సం. వి. (అ. అ. అ.): చూ, ఇరి
ణము. (రూ-ఈయణము.)

ఈయతార. దే. వి. తాణుమాణు: చూ, కృత్య
యము

ఈయము. దే. వి. 1 నికంజము, పాదరిల్లు.
“ద్వి వీరముల్ మెచ్చుమి కేదింపరాని,
యారముల్ మొచ్చును.” రా. ఆగ. కాం:
చూ, గృహము. 1; 2. గుల్మము, తుప్ప:
చూ, పాద. 2.

ఈగస. వై. వి. 1. = ఈగ్వ రూ-ఈగసము.
“వ. వెసఖండించు నదల్పు దుర్గించు జేట
చుక వేయుక వెసంటిలునీ, రసతో
కొంచు.” రా. యు. కాం: చూ, నూడు. 1;
2. కోపము: చూ, రోషము; 3. పగ: చూ
విరోధము 1 (రూ-ఈగసము.)

ఈగసము. వై. వి. = ఈగ్వ. — వై — (కోపము
నకు. — “క. ధీరుడు లక్ష్మణుడు స్పృహ,
ద్వారంబున నుండంగనియె దారాసుతుడా,
తారాసుతునికె లక్ష్మణుడ, దీరసమెసంగంగ
జూచి యిట్లనివలికెన్.” రా. కిష్కిం. కాం.
446; పగకు. — “వెక్కండ్రోతోడ నీరస,
మొక్కతఱిన్ కొనకతఱిగియున్న పగకుతో,
నుక్కాడి.” భార. కాం. 3, అ. 25.)

ఈగసించు. వై. అ. క్రి. 1. అసహనపడు: చూ,
నూడుకొను. 2; 2. కోపించు: చూ,
రోషించు; 3. పగగొను: చూ, విరోధించు.

ఈరాణు. దే. స. (ఈయ + అణు): చూ,
రూ-ఇరాణు “క. ఈరాణురమంత్రము.”
వేమన. 465; “3. ఈరాణురజమున.”
వేమన. 464

ఈరాలు. దే. వి. బ. తుప్ప: చూ, పాద 2.

ఈరిక. దే. వి. 1. తునుక: చూ, కలము. 4;
2. మొలక: చూ, మొక్క. 1; 3. చిగురు:
చూ, విదురము.

ఈరికలెత్తు. దే. అ. 39. అంతుండు : చూ, వెలుకెత్తు

ఈరిణము. సం. విణ. (అ. అ. 3.) : చూ, సూ-ఇరిణము.

ఈరితము. సం. విణ. (అ. అ. 3) 1 తోయఁబడినది: చూ, విద్ధము; 2 చెప్పఁబడినది: చూ, వ్యాఖ్యాతము 2

ఈరు. దే. వి. 1: చూ, ఈవి; 2. రూ-ఈరువు. సంసాడు: చూ, మాంసము; స. 8. నీకబ్బము నకు బహువచనరూపము వృత్తియందు అచ్చు పరమగుచో శెంటికాదేశము. "ఈరాణు-ఈరేకు." మొ; 4. రూ-ఇరు చూ, శెండు; 5. విణ. అల్పము. "ఈరెండ, ఈరలుంగు." (దీని కివ్వస్తముగా ప్రయోగములేదు) చూ, స్వల్పము; 6 తక్కువైనది: చూ, హీ-ము. 1.

ఈరుచే. దే. స. 39 1 ఈర్వాతో ఈర్వను ఈర్వు: రూ-ఈర్వు; 2 అకర్షించు: చూ, రెముట్ 2

ఈరుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కిందురుడు చూ, వండుగిడు; 2. అచ్చిమగుడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3. గర్వముణిగియుండుట.

ఈరువెన. దే. వి. లీక్షానికర్షి, ఈర్వనీర్వగు దుర్వెన. రూ-ఈర్వెన: చూ, పన్నె. 1.

ఈరువాణు. దే. వి. (ఈరు + పాణు) వాహ్యళి, వేడుక గాతిరుగుట : చూ, విహారము. 1.

ఈరువు. దే. వి. 1. రూ-ఈరు:చూ, మాంసము; వా. 2. తగవు. "వాడు ఈరువు పెంచి నాకు." (గోదావరీమండలమున వాడుక.)

ఈ. దే. వి. పంపెనుజొట్టి తీసినమాట: చూ, పోంగు. 1.

ఈండ. దే. వి. (ఈరు + ఎండ) రూ-నీరెండ. కొంచెపాటియెండ: చూ, వెలుంగు. 2

ఈరలుంగు. దే. వి. (ఈరు + ఎలుంగు.) హీన స్వరము: చూ, స్వరము. 2

ఈరేడు. దే. స. (ఈరు + ఏడు.) : చూ, పడు నాలుగు.

ఈరేము. దే. స: చూ, పడి.

ఈరైరు. దే. స. —వై.—

ఈరోచి. ద్వ. వి: చూ, ఈదినము.

ఈర్వు. దే. స. 39 చూ, రూ- ఈరును.

ఈర్వెన. దే. వి: చూ, రూ-ఈరువెన.

ఈర్మము. సం. వి. అ. న. పుండు : చూ, వ్రణము.

ఈర్వ. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. కాస్త్రసమ్యక్తమగు నడవడి: చూ, చర్వ; 2. ధ్యానమానాది వ్రతములయందుచాంచల్యములేక స్థిరఁడైయుండుట: చూ, చర్వ; 3. నడచుట నిలుచుట తూర్పుండుట పండుకొనుట మొదలైనవానియందు యకులు సమాధానముగలవారై యుండుట: చూ, గర్వ.

ఈర్వ శ్రీ సం. వి. అ. శ్రీ. = ఈరసము: చూ, నూడు. 1.

ఈర్వారవు సం. వి. ఉ. శ్రీ : రూ- ఇర్వా రువు *: చూ, దోస.

ఈర్వ సం. వి. అ. శ్రీ. = ఈరసము: చూ, నూడు. 1; అం. 2. హేయగుణములు పడు నాటింటిలో నొకటి: చూ, హేయగుణములు.

ఈర్వాలవు. సం. విణ. ఉ. పుం అసహనుడు. చూ, నూడుకాడు.

ఈర్వాలవు. సం. విణ. ఉ. పుం. —వై.—

ఈతలాలు. దే. విణ బ. 1. చంకలైనది. "గీ. చంకయైన తలంపెల్ల వసుమతీక, యరయవృత్త్యపదంబగు వాగ్ధాన్యశంఖు బ్రహ్మపదంబింత తథ్యమేల, యీతలాతలంబుల బీణ వాణి." భార. అశ్వ. 1, ఆ:చూ, వేలితము. 2; 2. పునఃపదము "ఎ, గీ. మరలెదుర్వరణు

దుతోన తెరలెనేన, యపుడు సమ్మెటకోలల సంకుళముల, జేఱుకోలల వేరుల నీఱతాఱ, యదలుపుల వాకానంబులు చెదరిపఱచె." భా. ౮౧) ౩, ఆ. (చూ, అఱువుక్కు ఇత్యాదిబహు వచనాంతములు వృత్తియందు ఏకవచనాంతములగును.) చూ, పయమము.

ఈటమి. దే. వి. 1. పాదరిల్లు: చూ, గృహము. 1; 2. ఈపు. "న. పూజాదరిండ్ల యాటమి మఱుంగున." కళా. 1, ఆ. 62: చూ, పాద. 2; విణ. 8, రూ-ఈటము. తఱుచె: ది. "ఈటమి గాటుక చిమ్మగీకటుక్." చూ, మొత్తము. 4.

ఈటము. దే. వి. విణ. — 1-2-3. వై. — (తఱుచె నదనుటకు. — "ఎ, గీ. ఈటమగు వెన్నెల. లోనఁదూఱికూటి" విక్ర. 6, ఆ. "గీ. పాదలువేడ్కల నీఱపుఁ బొదఁబూచొచ్చి" మో. 8, ఆ.)

ఈట. దే. వి. 1. సుమద్ర పొరిఱిములయందు నేలను అంటిమొలచెడు ఉప్పని సుదిగల యొకవిధమగు కూర: ఈటకూర, ఉప్పకూర; 2. తక్కుర సంకేతధ్వని, ఈట- రూ- ఈట: చూ, స్వరము. 2; 3. లజ్జ. "నీ. చెలిసేచిత నిదిసంతులుగొట్టె మేనక, విడువుమీలయటంచు నొడివెపేమ." స్వా. 3, ఆ. 108: చూ, సిగ్గు; 4. అపదేశము: చూ, వ్యాజము 1; 5. చిమ్మట కూర: చూ, స్వరము. 2; 6. గోపకులలోనువారి సంకేతధ్వని: చూ, స్వరము. 2, వి. పు. 7, ఆ. 147.

ఈటకటమి. దే. ఆ. క్రి. (పొరిణము) విగ్రహము. "క. పాదపునకు నెగిసి యెప్పటి, పడమటిదెస నిగిడి వెలుచే బఱచినగుండం, గడు రయమునఁ జీనియంచేక, గడువఁగలేకీలకటచి కాకముపాఱున్." భా. కర్ణ. 2, ఆ: చూ, రూ-ఇలకటమి.

ఈటకూరలు. దే. వి. 2. బాలక్రీడలలోనొకటి.

"ఎ, గీ. ఏలపాటలు సరిదేసు లీలకూరలు."

వి. పు. 7, ఆ. 202: చూ, బాలక్రీడ.

ఈటకూర. దే. వి ఉప్పుకూర: చూ, ఈట. 1, (వా.) "ఈటకూరలో ఉప్పు తక్కువ."

ఈటకోడి. దే. వి: చూ, రూ-ఇలకోడి.

ఈటగిద్ద. ద్వ. వి. 1. ఒకరకము చేగ: చూ, శ్లేషము; విణ. 2. పిసిని. "ఆ ఏమనలుపురం దు నెవ్వఁడుగాఁజాలు, నిచ్చిపుచ్చుకొన్న యీలగిద్ద మాకునింపుగావు మానుమీకుద్దులు, కలహముల మొంగంబ కలియుగంబ." వై. 7, ఆ: చూ, లోభి.

ఈటపురుగు. దే. వి. చిమ్మట: చూ, ఈట కోడి.

ఈటకోట్టు. దే. ఆ. క్రి. శంఖము లోనుగాఁగల వానినూదు: చూ, పట్టు. 27.

ఈటవిడుచు దే. ఆ. క్రి. — వై. —

ఈటవేయు దే. స. క్రి. — వై. —

ఈటాగు. దే. అవ్య. ఏవమర్థకము: చూ, ఏవము. 5.

ఈటుగు. దే. ఆ. క్రి. రూ- ఇటుగు- ఈటు- నీలుగు. "క. పవనకుచేత నా భూ, ధవుఁ డీలిగెనేని." భా. కర్ణ. 2, ఆ: చూ, మరణించు.

ఈటువు. దే. వి. పరివృతాత్వము. "ద్వి. కాల దేశాంతర క్రియమునఁ జెడని, యాలు వొక్కండ మఱువించియొక, యెనసిన కోటలు నిండ్లును దెరలు, వనితల కెందునా వరణ ముల్ గావు." గా. యు. కాం. "ఇలఁ బరివృతలలో నీలువు గలమట్టి తల్లిమ్మి." కళా. 4, ఆ: చూ, పాఠవిశ్లేషము.

ఈటువుటాలు. ద్వ. వి. పరివృత: చూ, స్త్రీ.

ఈట్లు. దే. ఆ. క్రి: చూ, రూ- ఈటుగు.

ఈట్లుట. దే. వి. చోవు: చూ, మరణము.

ఈవ. దే. వి. రూ- ఈ: చూ, మక్షిక.

ఈవంక. దే. వి: చూ, ఇద్దెస.

ఈవరి. దే. విజ. (ఈవి + అరి.) ఈగికాడు: చూ, దాత.

ఈవల. దే. వి. (ఈ + వలను.) 1. ఈవలిదరి: ఇద్దరి, ఇవల-రూ - ఇవ్వల- ఈవల, ఇవ రల- రూ- ఇవరలి-ఈవల;(సం.ప.):—అపా రము- రూ- అవారము; 2. ఇటులరువార: చూ, అపరము. 7; దృ. 8: చూ, ఈ పక్క.

ఈవి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. కరవాలిక, నిమిచా కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; దే. వి (1) రూ- ఈగి: చూ, వితరణము.

ఈవికాడు. దే. వి. రూ- ఈగికాడు: చూ, దాత.

ఈవిల. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కరవాలిక, ఈ వి: చూ, రిష్టి. 2.

ఈవు దే. ప. 1. నీకబ్బమునకు ప్రభమైకవచ నము: చూ, రూ- నీవు; అవ్య. 2. ఒసంగవు: చూ, రూ- ఇయ్యవు.

ఈవుర. దే. అవ్య. ఒసంగు(గాత).

ఈవులమొదవు. దే. వి. (దేవలోకమునందలి) కామధేనువు: చూ, ధేనువు.

ఈవులమూను. దే. వి. (దేవలోకమునందలి) కల్పవృక్షము. రూ- ఈగిమూను: చూ, వేలుపుండ్రెట్టు.

ఈవులరసము. ద్వ. వి. (దేవలోకమునందలి) చింతామణి, కోరివ కోరికలనెచ్చెడు దేవమణి: చూ, రత్నము. 1.

ఈవ. దే. వి. రూ- ఈ: చూ, మక్షిక.

ఈవేళ. ద్వ. వి: చూ, ఈదినము.

ఈవైపు. ద్వ. వి: చూ, ఇద్దెస.

ఈశ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. నాగటిమేడికోల రూ-ఈన; చూ, లాంగలము.

ఈశత్వము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రూ- ఈశ త్వము.

ఈశవాచకము. సం. వి. ఆ. పుం. దిరిసెనము*: చూ, శివము.

ఈశాదంతము. సం. వి. ఆ. పుం. ఏనుగుదంత ము, మహాదంతము: చూ, పల్లు. 1.

ఈశాము. సం. వి. ఆ. న. 1. కాంతి: చూ, వెలుతురు 1; అం. 2. శివుని పంచముఖముల లో నొకటి: చూ, శివుని పంచముఖములు ఈశాని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. గౌరి: చూ, సా ర్వతి. 1

ఈశానుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1.=ఈసరుడు: చూ, శివుడు; 2. అష్టదిక్పాలకులలో నొ కడు: చూ, దిగధిపతులు; 3. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1. (రూ-ఈశాన్యుడు.)

ఈశాన్యము. అం. 1. శివాననము లయిదింటిలో నొకటి: చూ, శివాననములు; 2. దిక్కులైన మిదింటిలో నొకటి: చూ, దిక్కులు; 3. దిశ లు పదింటిలో నొకటి: చూ, దిశలు.

ఈశావాక్యము. అం. ఉపనిషత్తులు పదింటిలో నొకటి: చూ, ఉపనిషత్తులు.

ఈశాన్యవర్ణ వాయువు.పా. అట్టోబరు మొదలుజనవ రివరకును ఈశాన్యమునుండి ప్రవహించు వా యువు. (ఈశాన్యమాకానూకా.) చూ, వా యువు.

ఈశ. సం. వి. ఈ. శ్రీ. గౌరి: చూ, సా ర్వతి. 1.

ఈశుడు. సం. విజ. (ఋ. ఈ. ఋ.) అధి పతి చూ, ప్రభువు. 2.

ఈశత్వము సం. వి. ఆ. న. శివుని అష్టసిద్ధుల లో నొకటి: చూ, సిద్ధులు. (విభూతులు- రూ- ఈశత్వము.)

ఈశుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1.=ఈసరుడు: చూ, శివుడు; 2. అధిపతి: చూ, ప్రభు వు. 2; 3. ఈశానాకరాజి: చూ, రాజు. 1.

ఈశ్వర సు. వి. ఆ. పుం. 1. ప్రాణివాది యజ్ఞా
వది నత్సములలో నొకటి: చూ, సంవత్సర
ములు; ఆ శ్రీ. 2. గౌరి: చూ, పా
ర్వతి. 1.

ఈశ్వరత్వము. సం. వి. ఆ. న. అనిమిషత్వము:
చూ, దైవత్వము.

ఈశ్వరపాతరాజు. కా. పల్లవరాజుల కానముల
లో వారి బిరుదనామములనే వాడి యుండు
టచేతను జన్మనామములను వాడి యుండక
పోవుటచేతను అనేకు లనేకభ్రమల పాలుగు
చున్నారు. మొదటి సరవే.శ్వరవర్మ జన్మ
నామము ఈశ్వరపాతరాజు. పరవే.శ్వరవర్మ
యనునది బిరుదునామముగాని జన్మనామము
గాదు; రాజరాజునచేంద్రుని పట్టాభిషేక
సంచికచాళుక్యుల ప్రకారం 88 పుట.

ఈశ్వరప్రియములు. పా. ఒకరకము వడ్డ: చూ,
ధాన్యము.

ఈశ్వరవర్మ. కా. క్రి. శ. 499-500 లో ఈశ్వర
డు మాఖారివంశమును, మాఖారిశకమును స్థా
పించెను. గుప్తరాజుల యధికారము తగ్గుట
చేతనే నీరు కొత్తరాజ్యమును శకమును స్థా
పింపఁ గలిగిరి. ఈతనికే ఈశ్వరవర్మ యని
కూడ నందురు. కళింగ దేశ చరిత్ర 485
పుట.

ఈశ్వరవల్లరి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. లింగాకాశపు
కొండ: చూ, కొండ.

ఈశ్వరార్చనము. అం. నియమములు పదింటిలో
నొకటి: చూ, నియమములు.

ఈశ్వరి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. గౌరి: చూ,
పార్వతి. 1; 2. ఈశ్వరి: చూ, నాగదమని.
(తెల్ల ఈశ్వరి, నల్ల ఈశ్వరి అని ద్వివిధము.
ఇది తొలించుపామును అపును. దాని విషమును
హరించును. దీని వేరుకషాయము నేవించిన
ఋతురక్తము జారీ యగును.)

ఈశ్వరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1 ఈశ్వరుడు,
చూ, శేవుడు; 2. మరుడు: చూ, మన్మథు
డు; విణ. కి. ఆధిపతి: చూ, ప్రభువు.
4. భవవంతుడు: చూ, సంపన్నుడు.
5. జీవుడు: చూ, హంసుడు.

ఈశ్వరశక్తి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. గౌరి: చూ,
పార్వతి. 1.

ఈశ్వ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. నాగటి మేడికోల:
చూ, ఈశ.

ఈశ్వరత్రయము. అం. దాశేషము, భవేష
ము, పుత్రేషము. (కి.) (చూ, త్రియము)
(భవేషము= విత్తేషము.) "ఆ. ఈశ్వర
త్రియంబు నెడపంగ నేరక, మోహరాశిలోన
మునిగియుండు, జనులకెట్లు మోక్షసాక్ష్యం
బుగలుగురా, విశ్వ....." వేమన 471.

ఈశ్వత్. సం. ఆప్య. కొంచెము: చూ, స్వల్పము.

ఈశ్వత్కరము. సం. వి. ఆ. న. అల్పము: చూ,
స్వల్పము.

ఈశ్వత్పాండువు. సం. వి. ఈ. పుం. ధూసరము,
బూడిదరంగు: చూ, వర్ణము కి.

ఈశ్వక. సం. వి. ఆ. శ్రీ: చూ, రూ-ఇశ్వక.

ఈశ్వరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. అగ్ని: చూ,
నిప్పు.

ఈశ్వడము. దే. వి. దూజు. "నీకింత ఈశ్వడము
తగలదు." చూ, నింగ. 1.

ఈశ్వడించు. దే. ఆ. క్రి. 1. అసహ్యపడు. "గీ.
అంత జాకనాడు నిర్మల స్వాంతమోని, మాళి
భుజియింపఁబాత్రలో వ్రేలుదునీ, పడినమది
నీడంపక కడకుదిగిచి, వైచి భుజియించె
నప్పటి వ్రేలిలతల్లి." పాం. కి. ఆ. 48: చూ,
రోతపడు; 2. కోపించు, "ఈ. ఆ గుడలింగ
మంగొని తదంగన యప్పుడు వచ్చినట్టి పేరీ
కుననీనడించుచు." కళా. కి. ఆ. 214: చూ,

కోపించు; స. కృ. 2. గూఱు. “నీ. ఎండా ఈపీ. రూ-ఇవోపీ: చూ, పీపీ. (నిందించు లుండని సారెసారెకునన్ను నీవీపడించుట పాటియే తెలింప.” వరిశ్చ 4, ఆ 221: చూ, నిందించు.

ఈసడింపు. దే. వి. 1. గూఱు: చూ, నింద. 1;

2. తిరస్కారము: చూ, వహించుము; రి. చు

లకడనము: చూ, లాసునము.

ఈసడింపు. దే. వి. 2. కరికము వేప: చూ, నుల్లము. 1.

ఈసరి. కై. వి. 2 = ఈశ్వరి #: చూ, నాగదమని ఈసరుడు. కై. వి. 1 = ఈశ్వరి: చూ, శివుడు;

2 దేవుడు: చూ, వేలుపు.

ఈసలు కై. వి. వర్తికమక్షిక: చూ, మక్షిక.

(ఈసుక్కు అనివాడుక.)

ఈసు కై. వి. 1. = ఈశ్వరి. ఓర్వలేనితనము: చూ, నూడు. 1; 2. కోపము. “వ. అంతః బంక్తివదనుండు నివిదహ్వలా కరాశంబగు కూలంబురాఘపుమీంద ప్రియోగించిన నరం డును నడుమనదానిం దునియును నేసిన నీసునం తెలిగి.” భార. ఆర. 7, ఆ: చూ, కోపము; రి. ప. “నాకుపద్రవముల తెక్కువిధములఁ జేసె నీసునన్.” భార. సభా. 1, ఆ: చూ, విరోధము. 1.

ఈసుకాడు. కై. వి. = ఈశ్వరిపు: చూ, నూడుకాడు.

ఈనా. సం. వి. ఆ శ్రీ. 1 = ఇయ్య-ఈయ. కోరిక: చూ, వారిఫ. 1; 2. కడక: చూ, యత్నము; రి. కొణము: చూ, నుయ్యాఖము. 1; 3. కాంతి: చూ, తెలుకురు. 1.

ఈశ్వర్యము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కోడేలు: చూ, వృకము; 2. రూపకనాటకభేదము: చూ, నాటకము. 1.

మీతము. సం. వి. (ఆ. ఆ. ఆ.) కోరబడి నది: చూ, వాంఛితము.

టుయందు. — “కా. తక్కిన బలాధీశాఖ్యకీ టంబు లిందెవ్వందెవ్వడో మేలెత్తఁజూరగ రీపీ,” కవిక. 2, ఆ.)

ఈశి. సం. వి. ఈ శ్రీ. వంపుచుగత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

ఈలిక సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. — పై. —; 2. కత్తి వీటు, కూరలు లిరుగుటకుఁ బీటుయందను ర్చిత కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

ఈలితము. సం. వి. (ఆ. ఆ. ఆ.) ఈడిలము, పొగడఁబడినది: చూ, సుతము.

ఉ.

ఉ. అచ్చులలోని అయిదవ యక్క-రము. “నీ. ఆ దులు పరియాలునన్నులు.” అప్ప. 2, ఆ. 6. “క. మొదలనకారద్యచ్చులు, పదియాలు.” అప్ప. 2, ఆ. 20: చూ, తగ్గము. 1; సం. వి. ఉ. పుం. 1. త్తెరియుడు: చూ, రాజు. 1; 2. కన్ను: చూ, నేల్రము. 1; రి. వారి: చూ, విష్ణువు. 1; 4 ముక్కంటి: చూ, శివుడు; 5 శివుని కరస్సు: చూ, ముక్కంటి కల; 6 ఇంద్రుని వీనులు: చూ, వానీ; ఆర్య. 7. పిలుచుట: చూ, సంబోధనము; 8. కోపము: చూ, కోపము; 9. అంగీకారార్థము. చూ, సమ్మతి. 1; 10. అడుగుట: చూ, పొక్కిము; 11 ఊకొట్టుట: ఆ, ఊకృతము; (తె ప) : — ఊకొట్టుట; 12 ముక్కు మూసికొని నిదానముతోఁజేయు జపము, తపము: చూ, స్వాధ్యాయము. 8; 13. తిరుగులాడుట: చూ, విహారము. 1; పా. 14 ఉకారాంత శబ్దములతో నర్వశ్చి పు వర్తకంబగు. ఉ. — గురువు, కంభువు, పాగువు, జరత్కారువు, తరువు. తెలు

- ఉంకించు. దే. ఆ క్రి. కడఁగు. “గీ. రక్తసం
సిక్తమైన ధరాతలమున, నార్చిబోలుచు
నూర్చులందంద సందడింప జీవంబుచెడల నుం
కింపఁజేప్తు, లొయ్యనొయ్యన యడఁగంగనున్న
యధిపు.” భా. సా. 1, ఆఃచూ, యత్నించు.
- ఉంకింపు. దే. వి. 1. ఆయిత్తము : చూ,
యత్తము; 2. ఏపు : చూ, విగ్భంభణము;
3. కుప్పింపు, వాఁటు : చూ, లంఘ.
- ఉంకు. దే. వి. 1. అంగీకారము. “క. ఎక్కువ
కులంబు నరనికి, నిక్కుపుటైన దాని నీచ
కులుండుం, క్కృకబలిమింగవిసినఁ, దక్కొని
‘చేంపుట యరాజ ధర్మంబెందున్.” విజ్ఞా.
పా. కాం. 107: చూ, సమృతి. 1; ఆ.
క్రి. 2. ఎగురు “గీ నీరముంచిన సారకాయ
యొగపినట్లు, పేరుకొనివైచు తెల్లటిచీరవోరె,
నుంకుచెందువిధంబున నుత్తరించు, తములపాకు
నిక్కెడు క్రియదాఁపెనిట్టి” ఉ, వారి. 4.
ఆః చూ, లంఘించు.
- ఉంకుటుంగరము. దే. వి. వఘావరణు పెండ్లి
చేసికొనుటకు పరస్పరము సమ్మతించి మార్పు
కొనెడి యుంగరము : చూ, భావణము. 2.
- ఉంకుడు. దే. వి. కన్యాశుల్కము, అల్లుడు
కన్యకార్థము మామకిచ్చెడు ద్రవ్యము : చూ,
శుల్కము.
- ఉంకువ. దే. వి. — వై — (రూ ఉంకువు.)
- ఉంగ. దే. వి. ఉగ్గు, బిడ్డలకుఁ బోషెడు పేను
బాలాముదము “క. అంగములు మిగులనలి
యంగ, నుంగయుంగయటంచు నొక నిమిష
మునో, రంగాయతయకేడ్చుకు, నంగీకృత
బాల్యచేప్తు నరఁడట్లుండక.” పర. 1, ఆః
చూ, కంగు.
- ఉంగడి. దే. వి. ఒకరకము పశువ్యాధి. రూ-
ఉంగిడి : చూ, కడుపుఁడ. (నామును అము
ధపాభను మేయటచేఁ గలుగుతెల్లు.)
- ఉంగరపువేలిలు. దే. వి. (ఉంగరము + వేలిలు.)
అనామికః చూ, వేలు. 1.
- ఉంగరము. దే. వి. రూ-ఉంగ్రముఃచూ, భూవ
ణము. 2.
- ఉంగిడి. దే. వి. చూ, రూ-ఉంగడి,
ఉంగుటము వై. వి. = అంగువ. బొట్టనవేలిలు.
“గీ. మొక్కినిలిచి యతనిముందట మేదిని,
నుంగుటమున నొరయుచున్నఁజూచి.” నిర్వ.
3, ఆః చూ, వేలు 2.
- ఉంగ్రము. దే. వి. చూ, రూ-ఉంగరము.
ఉంచికొను. దే. వే. ధరించు : చూ, వహించు.
ఉంచు. దే. వే. 1. ఉండజేయు : చూ, ఇడు.
2. (రూ-ఉంచు.); స. క్రి. 2. కీలించు :
చూ, పెట్టు. 5.
- ఉంచుకొను. దే. వే. చూ, ఉంచికొను
ఉంచుట. దే. వి. ధరించుట : చూ, పెట్టుకోలు.
ఉంఛము. సం. వి. ఆ. ప. భాస్యమేలుకొని
బ్రతుకుట, ఋతము : చూ, బ్రతుకు. 1.
- ఉంఛళిలము సం. వి. ఆ. స. ఉంఛవృత్తి కిలా
వృత్తి. (శిలోంఛవృత్తి ద్వయజీవనము.)
- ఉంట. దే. వి. 1. రూ-ఉండ. “గీ. కలశవారిధి
బయల్ నెలసికొమ్మునఁగొట్టి నంటివచ్చినవా
చుటుంటువుడమి.” చందా. 1, ఆ. 75:
చూ, గోళము; 2. ఉండుట; విణ. 3. గుం
డ్రము : చూ, వర్తలము.
- ఉంటుగాలము. దే. వి. నీసపుగుండు కట్టినయొక
దినుగు గాలము, గోరుగాలము : చూ, మత్స్య
బంధనము.
- ఉండ. దే. వి. 1. మన్నులానగువానిచేతఁ జేయ
బడిన గుళిక : చూ, ఉంటు. 1; విణ. 2. గుం
డ్రము : చూ, వర్తలము.
- ఉండఁజూచు. దే. ఆ. క్రి. 1. ఫలనవిమిల నూ
హించు : చూ, ఉహించు. 2; 3: చూ, పరి
క్షించు.

ఉండఁజేయు. దే. స క్రి ఉంపు : చూ,
ఇను. 2.

ఉండకట్టు. దే. అ. క్రి. 1. బంతివలెనుగు;
స. క్రి. 2. బంతివలెచెయు.

ఉండకొవి. దే. వి. 1. సన్యాసులు చేతఁబట్టె
డు దండము: చూ, వేర్వేరు 1; 2. బెత్తపు
చెట్టు: చూ, వేర్వేరు. 2

ఉండవల్లిగుహలు. కా. బెజవాడకు 5-6 మైళ్ళ
దూరమున ఉండవల్లిగుహలు కలవు. ఇవి నా
లుగు అంతస్తులుగా కొండకు దక్షిణభాగ
మున దొల్తఁబడినవి. వైఅంతస్తునందు అంత
కఠినమని విగ్రహమున్ను, స్తంభములమీఁద
రామాయణ, భాగవతాది కథలను నూచించు
విగ్రహములున్ను, పక్క గుహలయందు లిం
గములున్ను గలవు. మఱియు విష్ణుకుండినుల
చిక్కఁశ్య, రామతీర్థం కాసనముల శిఖాల
యందు కనుఁగొనఁబడినట్టి సింహవిగ్రహములు
ఈగుహలస్తంభములమీఁద పెక్కులుగలవు.
కలింగ, 471. పొగుట.

ఉండసురియు. ద్వ. వి. ౧. కానో: ఆయుధము,
కఠిచిలుకు. "వ. కొండగొఱియల నుండసురి
యలఁ జెందు బెండాడుచుండ." రా. వి. ౪,
ఆ. 65: చూ, బాణము. 1.

ఉండి. దే. అ. ప. 1. ఒకప్రకృత్యయము; అవ్య.
2. మొదలుకొని అనునరమును బెలుపునది.
"క. ఏనొకటి విన్నవించెద, దానవకుల మధన
పెద్దపడవున నుండింబూని వినిపింపఁగల పని,
యానో కాదో విచారమది తెలియఁదగుకొ." (ఉండిక-యువరల్లాపము.) ఉ, నా. ౬,
ఆ: చూ, మొదలు 6.

ఉండు. దే. అ. క్రి. 1. కాఁపురించు : చూ,
వసించు; 2. మెలగు: చూ, వర్తించు;
3. మిగులు: చూ, శేషించు

ఉండునె దే వి. ఉన్న-యా-ఉన్న.

ఉండువాఁడు. దే. వి. వర్తించువాఁడు : చూ,
వర్తిస్తువు.

ఉండె. దే. వి. ఉరుములదేశము.

ఉండ్ర. దే. వి. వెలిచేంద్ర * : చూ, విట్లదిరము.

ఉండ్రిన. దే. వి. —వై.—(రూ-ఉండ్రిన.)

ఉండ్రము. దే. విణ. 1. గుండ్రము: చూ, వర్త
లము; 2. ఉండ్రాలు, మొదకములు:
చూ, భక్త్యము. (విఘ్నేశ్వరునకు పీఠి.
భాద్రపదశుద్ధ పదినినాఁడు ప్రతియింటను
ఉండ్రాళ్ళుచేసి విఘ్నేశ్వరునకుని వేదసఁచేయు
దురు.) ("ఉండ్రాళ్ళుతిన్నకుక్కకే మూఁడు
ముంతలవల్ల.")

ఉండ్రసు. దే. వి: చూ, ఉండ్రో.

ఉండ్రాలు. దే. వి. బ' చూ, ఉండ్రము. 2.

ఉండ్రాళ్ళుకట్టె. దే. వి. ఉండ్రములతో
పావ్యతి కీర్తికై చేసెడి వ్రతము (బాలికలు
భాద్రపద బహుళ తదియనాఁడు యావ
నుడగు భర్తరాకైఁ జేయునోము.): చూ,
కట్టె. (బృహత్కృమావ్రతము.)

ఉండ్రాళ్ళు. దే. వి. బ: చూ, రూ-ఉం
ద్రాలు.

ఉండ్రెన. దే. వి. రూ-ఉండ్రెన *.

ఉందురము: సం. వి. అ. పుం. 1. ఎలుక: చూ,
మూషికము; 2. పందికొక్కు: చూ, మూషి
కము.

ఉందురువు. సం. వి. ఉ. పుం. —వై.—

ఉంపడము. దే. వి. 1. గుర్రగా వేళ్ళనుంచుకొ
నుట; 2. (ఉంచుకొనఁబడినది.) పుత్రీ:
ఉంపుడుకత్తియ-రూ-ఉంపుడుకత్తె.

ఉంపుడుకత్తియ. ద్వ. వి. 1. (ఉంచుకొనఁబడి
నది) పుత్రీ: చూ, ఉంపడము. 2; 2. ఉం
చుకొనఁబడిన వేళ్ళ. (రూ- ఉంపుడుకత్తె.);

8. పనిచేయుట కేర్పాటైన దాసి. (రూ-ఉం
పుడుకత్తె.): చూ, దాసి 1.

ఉంబ. వై. వి-అమ్మా. గోళాతియఱపు: చూ,
స్వరము. 2. (రూ-అంతా)

ఉంబలి దే. విణ పన్ను లేనిది. "ఉంబలిగా"వ
ము." మొ॥

ఉంభనము. సం. వి. ఆ న నిండఁజేయుట.

ఉంభితము. సం. విణ. (అ. ఆ అ.) నింపఁబడి
నది.

ఉక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. చర్మము: చూ, తోలు. 1

ఉకయు. సం. వి. ఆ. పుం 1. పక్షి: చూ,
పక్షి; 2. అనుపాదము: చూ, సంతోషము;

3. వికలము: చూ, చైకల్పము.

ఉకారము. (1) ఉకారమునకచ్చు పరంబగునపుడు
సంధినిత్యము. ఉదా — రాముఁడు + అతఁ
డు = రాముఁడతఁడు; అతఁడు + ఎక్కడ = అ
తఁడెక్కడ; ఇతఁడు + ఒక్కఁడు = ఇతఁడొ
క్కఁడు; ఇంపు + అగు = ఇంపును; (2) చతు
ర్థాది విభక్తులయొక్కయు, సన్ను, మమ్యు,
నిన్ను, మిమ్ములయొక్కయు, కర్తృర్థక చువగ
ముయొక్కయు. ఉకారమునకు సంధి వికల్ప
ము. ఉదా. — నీకొఱకున్ + ఇచ్చితిని = నీకొ
ఱకిచ్చితిని, నీకొఱకు నిచ్చితిని, నాకున్ + అ
నుభవము = నాకనుభవము, నాకుననుభవము;
రామునియందున్ + ఆసక్తి = రామునియందా
సక్తి, రామునియందునాసక్తి; నన్ను + అడి
గెన్ = నన్నడిగెన్, నన్నునడిగెన్; మమ్మున్
+ ఎంచెన్ = మమ్మించెన్, మమ్మునెంచెన్;
నిన్నున్ + అడిగెన్ = నిన్నడిగెన్, నిన్ను
నడిగెన్; మిమ్మున్ + ఉరక = మిమ్మురక,
మిమ్మునూక; నచ్చుచున్ + ఉన్నాఁడు =
నచ్చుచున్నాఁడు. నచ్చుచునున్నాఁడు;

(3) ఉదంత తద్రార్థ విశేషమున కచ్చు
పరంబగునపుడు సుగాగమంబగు. ఉదా. —

చేయు + అతఁడు = చేయునతఁడు; చేసెను +
అతఁడు = చేసెనతఁడు; 4. వ. స్త్రీ సమాసమందు,
ఉకార, ఋకారములకచ్చు పరంబగునపుడును
గాగమంబగు. ఉదా. — రాముయొక్క + ఆఙ్ఞ =
రమునాఙ్ఞ; విధాతయొక్క + ఆసతి = విధా
తృనాసతి; (5) సమాసంబుల నుదంతములకును,
పుం పువులకును బరువనరళంబులు పరంబగున
పుడు సుగాగమంబగు. ఉదా. — చిగురు +
కైదువు = చిగురుంగయిదువు; చిగురుంగయిదు
వు, చిగురునయిదువు; తరుకుంగ కైలు = తరుకున్
గ కైలు; తలుకు గ కైలు,

సింగపు + కొదమ = సింగపుంగొదమ
సింగపుగొదమ, సింగపున్గొదమ, ఉన్నతంపు
+ గొడుగు = ఉన్నతంపుగొడుగు, ఉన్నతంపు
న్గొడుగు, ఉన్నతంపుంగొడుగు; (6) కర్మధా
రయంబులందుకారమునకచ్చు పరంబగునపుడు
టుగాగమంబగు ఉదా. — నిగ్గు + అద్దము =
నిగుటద్దము, కఱకు + అమ్మ = కఱకుటమ్మ;
స సపు + అలుక = సరసపుటలుక; (Excep-
t) కొన్నియెడల ఉకారాంతవ్యతిరేక
ఫలములయందును, కర్మ ధారయకాని
సమాసములయందును గూడటుగా
గమంబు గానంబడుచున్నది. ఉదా. —
మిద్దె + ఇల్లు = మిద్దెటిల్లు; పల్లె + ఊరు = పల్లె
టూరు; దుక్కి + ఎడ్డు = దుక్కిటెడ్డు; పడుక
+ ఇల్లు = పడుకటిల్లు; "పాప జీవరాలి బం
గారు పడుకటిల్లు." (విజయవిలాసము) లే
నె + ఈగ = లేనెటిగ; పక్క + ఎముక =
పక్కటెముక; కేళిపు + ఆవు = కేల్పుటావు;
మదఱు + ఏనుఁగు = మదఱపుటేనుఁగు; (7) క
ర్మధారయంబునఁ జేర్పాదిశబ్దముల కచ్చు
పరంబగునపుడు టుగాగమంబు విభావ నగు,
(వికల్పము.) ఉదా. — పేరు + ఉరము = పేరు
టురము, పేరురము; చిగురు + అకు = చిగురు

టాకు, చిగురాకు; పొదరు + ఇల్లు = పొదరు
టిల్లు, పొదరిల్లు; N. B. — పొదరు — పొద
+ రు = పొదరు. (8) సమాసంబున కులు,
చిలు, కడు, నడు, నిడు శబ్దముల య, డ
లకు అచ్చు పరంబగునపుడు ద్విరుక్తకారం
బగు. ఉదా. — కులు + ఉసురు = కుట్టుసు
రు, చిలు + ఎలుక = చిట్టెలుక; కడు + ఎరు
రు = కట్టెరురు; నడు + ఇల్లు = టిల్లు; నిడు
+ ఊరువు = నిట్టూరువు 1, Exception-
“కడు యెండ నెక్కునంతకు నుడుగక య
చ్చునుప నడచి యుగ్మబిల్ల.” (భారతము
— అరణ్యపర్వము.) “కడు నధిపుతోడ పొదరి
న.” (భారతము — సభాపర్వము) “కడు +
ఎండ = కడునెండ” అనుచో సమాసముగాదు
గావున ద్విరుక్తకారము రాలేను “కడునధి
కు” ఇదియు నటులే. N. B. — ఓగురు (11)
ఇటురమ్మ - ఇత్యదులయందు ప్లతము
కావున; N. B. — అ, ఇ, ఉ, యాయూడింటి
కిఁ దప్పఁ దక్కిన యచ్చులకుఁ దెనుగులో
సంధిలేదు. (చూ, ఉ)

ఉక్కుడు. సం. వి అ పుం. అధముడు: చూ,
హీనుడు.

ఉక్కుణము. సం. వి అ స నల్లి: చూ, మక్కు
ణము.

ఉక్కు. వై. వి. 1. = ఉల్కా. ఉచ్చు: చూ,
కొవ్వుము; 2. వైర్యశాలి: చూ, దిట్టడు.

ఉక్కుబట్టు. దే. స. క్రి. త్యజించు. “క. నీ
కిష్టం బిది కానీ, నా కాపాపాత్ముఁ జెప్పి
నం బదిలకుల్, లేకున్న విడుతుఁ బ్రాణము,
నీకై కూ దుక్కబట్టి నీలగ్నివా.” కాళి.
రి, అ. చూ, విసృంతు.

ఉక్కుడగు. దే. అ. క్రి. 1. ఉక్కుచెడు.

“గీ. మహిజంబు, లెక్కి రందుఁగొందఱుక్క
దంగి.” భార. అర. 2, ఆ: ఉక్కులు,

ఉక్కుమడగు; 2 చేచ్చు: చూ, మరణించు,
ఉక్కుడఁచు. దే. క్రి. చేచ్చు: చూ, మర
ణించు.

ఉక్కుడము. వై. విణ. 1. = ఉత్కటః. గొప్ప
దయఁగి. “ఉ. ఉక్కుడమయిన మంచి వా
ను మొప్పెడు నా హయరత్న మెక్కినన్.”
సా. 1, ఆ: చూ, మహితము; వి 2. అధిక
ము, ఎక్కువ: చూ, హెచ్చు. 1.

ఉక్కుడీడు. వై. విణ. (ఉక్కుడము +
ఈడు) శూరుడు: చూ, హంపీరుడు. 2.
ఉక్కుణము దే. వి. కావలి, “చ. కడిందిమగల్
దగు నుక్కుణంబుగా, భయమును పేరులేక
నిరపాయముగా విడియించుచుకొ మనః,
ప్రియమగు భంగి సేన నడిపించె” నిర్వ. రి,
ఆ: చూ, రక్షణము.

ఉక్కురి దే. విణ. (ఉక్కు + అరి): చూ,
ఉక్కుడీడు “నీ. ఉక్కురివై పొంది నిక్కు
చు నొకకోలఁ గూలనేయఁగ నల్ల వారి
గాఁడు” అచ్చ. యు. కాం.

ఉక్కులు. దే. అ. క్రి: చూ, ఉక్కుడగు. 1.
“చ. చిలునగ మొప్ప గండిము చెచ్చెర
సజ్జము చేసి సేనలు, క్కల రథసంబుమై
నడరఁ గవ్వడి దొగిరియు నీడఁబోక య,
త్రణిఁ దలుచుంగ.” భార. విరా. రి, అ.

ఉక్కులుడు. వై. విణ. = ఉత్కలః. భారము
వహించువాడు. “మ. లెండు కే, వెలుగుల్
పూనిన కాంఁనోన్నతరథం చేపెక్కఁగా
నెక్కి యు, క్కులుడై యె / మయుండు
నైఃకమున లేకస్వామి యాలండనన్.” హరి.
పూ 4, ఆ: చూ, నిర్వాహకుడు.

ఉక్కులేము. వై. వి 1. = ఉపనిష్కృతమ్. పురా
భిముఖమైన రాజమార్గము: చూ, మార్గము; 2.
దే. వి. 2. కళక్రిపు లెత్తినచ్చుటను చెలిసి
కొనుటకై యుంచు కావలి: చూ, రక్షణము.

ఉక్కుభుడు. వై. వి. అక్షేపించువాడు: చూ, వెక్కిరి. 1.

ఉక్కిదము. దే. వి. ఎకగతియను చూ, వంచన. ఉక్కిరివిక్కిరి. దే. విణ. ఊపిరి తిరుగనిది రూ- ఉక్కిటివిక్కిరి.

ఉక్కిణ. దే. వి. అనుష్ఠాసము, ఊపిరి తిరుగ కుండుట.

ఉక్కిటివిక్కిరి. దే. వి: చూ, రూ-ఉక్కిరివిక్కిరి. ఉక్కిణుట. దే. వి: 1. ఊపిరిపుచ్చుట; 2. అ యాపడుట

ఉక్కివము. దే. వి. 1 కపటము, జిత్తు "నీ. గాండీవ మానిగాఁ, ల యాయుధంబుల ను క్కివంబున నప్త డొడిచికొనఁగ, మఱచిన వాఁడయ్యు." భార. అర. 1. అ' చూ, వ్యాజము 1; 2 ఎకసకియము: చూ, కంచన.

ఉక్కివుడు. దే. విణ. కిపటములవాడు. "నీ కడుఁ గొల్పి తొల్లి యెప్పుడు నాకు నేఁటేటఁ జేయువ్రాజులు నేడు నేయనొల్ల, తక్కివుడైన వామోదరు కఱవులు విని యొ క్కు చిడిమిట్టానకుఁ జేసిరి." నారి. పూ. 7, అ' చూ, వ్యాధుడు. 2.

ఉక్కిరు. దే. వి. కాసుకోగము. "గీ. ఉక్కిరు యము దగ్గుఁ బిక్కటిల్లె." భాగ. 6, పుం: చూ, దగ్గు.

ఉక్కిడు. దే. విణ. (ఉక్కు + తుడు) అ జ్ఞాని "ఉక్కిలయి నేర్పలేక తమకించి పయింబడి కొచ్చుచారు" నిర్వ. 3, ఆ: చూ, మూయడు.

ఉక్కు. దే. వి. 1. వీరము. "చ. అని వినిపించి నక బల మురాంతకు లుక్కునఁ జేర్చి య వ్వనం, బునఁ ల దైత్యకోటిఁ జారిత్రచ్చిక లోకము బాధమానదం, చు నరిగి." వి, పు 7, ఆ. 195: చూ, కొర్రము. 1; 2. అయస్సా

రము. "ఆ. ఉక్కు కుద్ధిచేసి యుంచి తి నెకు నాఁడు." వేమన. 480: చూ, లోహము. 1; 2. చేన. "క. ఎఱకలుగల కలశైలము, శౌఠఁ గు మెఱయ రయము నెఱయ నివికి నెగసి బి, ట్టుఱుము జలధరము క్రియ ను, క్కటి త ద్వనమెల్ల నదురైననార్యునఁ గడిమిక్." భార. అర. 6, "క. ఆనీయమక్కును వీరముఁజూచెద." భార. అది. 6, ఆ; గీ. ఇష్టిధంబునఁ బోరెడు నిం ద్రాతనయునుక్కులావును సంతత కక్కు డయ్యు." చార. విరా. 5, ఆ: చూ, స్తైర్యము. 1; విణ.

4. కదలనిది: చూ, స్థిరము; ఆ. క్కి. 6. చేచ్చు "ద్వి. ఘోరావహంబునఁ గుంభకర్ణాది, వీరులు వెక్కిండు" వివ. మవిక్రములు, ఉక్కిరయఱు విభుండ్లొక్కడ చిక్కి, నెక్కిటి రఘురామ నితఁడెమి గెలుచు." రా యు. కాం: చూ, మరణించు; 6. నలఁగు. "ద్వి. కరముల రామ లక్ష్మణులనిద్దఱను, గరముక్కుఁబట్టి రాక్షసుఁ డుక్కుమీఱి." రా. అ. కాం: చూ, సద మదమగు.

ఉక్కుకడ్డి. ద్వ. వి. కరగఁబోసిన ఉక్కుకడ్డి: ఉక్కుకమ్మి, ఉక్కుకొడ, ఉక్కుతునక, ఉక్కుతునియ, ఉక్కుముక్క.

ఉక్కుతీఁగ. ద్వ. వి. వీరెలానగు వానికివేసెడు (ఉక్కు)తంఱి: చూ, తంఱి.

ఉక్కుతునక. ద్వ. వి: చూ, ఉక్కుకడ్డి.

ఉక్కుతునియ. ద్వ. వి. 1.—వై.—; విణ.

2 కూయడు: చూ, హంపిరుడు; 3. దైర్ఘ్య కాలి: చూ, దిట్టఁడు.

ఉక్కుతున్నలు. జా. బలకాలులు. ఉక్కుము క్కులవలె తెగుసులేక జరిగలవారు. "గాఢ మలాపురిభటు కిభామణులొక్కటి యుక్కు తున్నలు." విణ. 1, ఆ. 76.

ఉక్కుమడగు. దే. అ. కి. 1: చూ, ఉక్కు-
డగు; 2. చేచ్చు: చూ, మరణించు. (చే)-
ఉక్కుమడచు.)

ఉక్కుమడచు. దే. చే. చేచ్చు: చూ, మర-
ణించు.

ఉక్కుముక్క. దే. వి: చూ, ఉక్కు-కడ్డి
ఉక్కు-రోసము. దే. వి. 1. అధికగర్వము: చూ,
హంకారము; 2. అధికకోపము: చూ, నోష-
ము. (ఉకోపము అనివాడుక.)

ఉక్కుక్కు. దే. అ. కి. కొర్యచుధికమగు.

ఉక్కుడ. వై. వి. = ఉపకారికా. పిక్కరచేర్చి
పారఁజిన పిండి: చూ, భిక్ష్యము.

ఉక్కుట. వై. వి. — వై.

ఉక్త. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఛందస్సు లిరువది
యాజుర్వేదా నొకటి: చూ, ఛందస్సులు.

ఉక్తము. సం. విణ. చెప్పబడినది: చూ, మాట. 1.

ఉక్తవిషయస్వరూపాశీర్వేక్ష. సం. వి. ఆ. శ్రీ.
స్వరూపాశీర్వేష లంకారము. చూ, హే-
తువు. 2.

ఉక్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. వచనము: చూ,
మాట. 1; 2. లచ్చికొడలు: చూ, సరస్వతి;
అం. కి. గుణములు ఇరువది మూడింటిలో
నొకటి: చూ, గుణములు.

ఉక్తుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) చెప్పబడిన
వాడు: చూ, కథితుడు.

ఉక్తము. సం. వి. అ. న. సానువేదము: చూ,
వేదములు (చూ, ఉపవిద్యలు.)

ఉక్తము. సం. వి. అ. న. యాగవిశేషము: చూ,
యజ్ఞము.

ఉత్తము. సం. వి. క్. పుం. ఎద్దు: చూ, వృష-
భము. 1.

ఉత్తలము. సం. వి. అ. పుం. కోతి: చూ,
వానరము.

ఉత్తిరిము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. చీల్లఁ
బడినది: ఆవశీరము; 2. తడుపబడినది, ఉత్త
ప్రము: చూ, ప్రిమితము 2.

ఉత్తి. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1 కుండ: చూ, భాం-
డము. కి; 2 కంటకుండ: చూ, భాండము కి;
కి. నూర్వకిరణము: చూ, మయూఖము. 1;
4. కుంపటి: చూ, పొయ్యి.

ఉత్తిము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పితరము,
వైతరము, కుండయందు కండబడిన భిక్ష్య
ము. (ఉండార్కృష్ట, కుండుములు మొదలగునవి):
చూ, భిక్ష్యము.

ఉగము. దే. వి. 1. ఆయుష్సు, జీవితకాలము
“క ఏనంగనికర మరయక, పూనితిఁగాకీట్టి
యెడలఁ జూసఁగునె యేయఁగానమె కాలని
యను గతి, తోనావేట మునియుగముఁ దురిం
గించెఁ దుదక.” రాఘ. 1, ఆ చూ, వయ-
స్సు. 1; వై. వి. 2. యుగము. (కృతయుగ, త్రేత,
ద్వాపరయుగ, కలి. (4.) : చూ, యుగములు.
ఉగాది. దే. వి. చాంద్రాయణ సంవత్సరాది.
“ఉగాదివండుగ.”

ఉగాదిపద్మిడి పా చాంద్రాయణసంవత్సరాది
నాడు మామిడికాయముక్కలు, వేపపువ్వు,
చెఱుకుముక్కలు చింతపండు పులుసులో
కలిపి తినునది. (పా)

ఉగాదిసంచిక. పా. సంవత్సరాదినాడు వెలు-
వడు పత్రిక. ఆంధ్రపత్రిక, సమదర్శినిలో
నగు ఉగాది సంచికలు. (పా.)

ఉగ్గడ. దే. వి. రూ. ఉగ్గడు - ఉగ్గడు: చూ,
మర్కాద.

ఉగ్గడించే. వై. అ. కి. 1. మోఁగు. “బంగ-
రుకుందియులుగ్గడింపఁగల్గె.” పాండు. 2, ఆ:
చూ, కల్పించు; స. కి. 2 పలుకు. “గీ. అది
యుమంగాక జనియించుటాదిగాఁగఁ, బసుల
లోనన వెరిగిన పాళుసుండు, వానిమాలిన పకు

మార్గ వర్తనంబు, నూనూకురిదియె యిదియేల
యుగ్గడింప." చూ. ఉ. 3, ఆ. "వారివా
మాంకములుగ్గడించుచు." లక్ష్మీ. 5, ఆ. చూ,
వచించు; 3. గొప్పపజు: చూ, గౌరవించు.
ఉగ్గడించుట. దే. వి. నాట్యమగుణకబ్బగుంభనః
ఉగ్గడింపు, ఉగ్గలింపు.

ఉగ్గడింపు. దే. వి. 1. — వై. —; 2. పొగడ్తః
చూ, స్తోత్రము.

ఉగ్గడు. దే. వి: చూ, రూ-ఉగ్గడ

ఉగ్గడుపు వై. విణ 1. అధికము, మిక్కిలి
"చ. ఏటుగంటియుగ్గడు వగునెత్తుటన్నడిసి
క్రిక్కిడు నెత్తుటగుంతునుచ్చవింబడసి."
ఉ, చూ. 4. ఆ: చూ, హే రా శ ము;
2. కిప్పుము: చూ, సత్వరము; 3. మిక్కిలి
వేడిమిగలది. "క. నడురేయితీవ్రభానుఁడు,
పుడమి వెలసెనను కలంపుపుట్టించుచు నుగ్గ
దువగులేజంబున వెలి, నడుంగురుడి." చూ:
చూ, తీవ్రము.

ఉగ్గము. వై. వి. = ఉగ్గ్రాహు: నేయి నూనె
పట్టుకొను కలకాదులకు వేలిలాడునట్ల ల తా
టితోఁగట్టెడు ఉగ్గిలి: ఉగ్గిలి; (సం. 4): —
ఉగ్గ్రాహము.

ఉగ్గలించు. దే. ఆ. కి. నట్టువుఁడు కొలిపించు.
ఉగ్గలింపు. దే. వి: చూ, ఉగ్గడించుట.
ఉగ్గించు. దే. స. కి. (పడుగుపేకల పోగులను)
చేర్చు.

ఉగ్గిలి. దే. వి: చూ, ఉగ్గము. "నేతి చెంబునకు
ఉగ్గిలికట్టి తెమ్ము".

ఉగ్గు. దే. వి. 1. ఉంగ: చూ, కంగు; 2. బట్ట
ముడుత: చూ, వలి. 2.

ఉగ్గుడు. దే. వి: చూ, రూ-ఉగ్గుడు.

ఉగ్గుపడు. దే. ఆ. కి: చూ, ముతలిపడు.

ఉగ్గుబాలతోడ. కా. చిన్నతనమునుండి, పుట్టి

నప్పటినుండి. "ఉగ్గుబాలతోడననేర్చు." ధర్మ
జరాజమాయము

ఉగ్గులు. దే. వి శరీరమువైభవులు. "సీ. పేని
యుగ్గులుమాన్చి మెదలక చిత్రిరూపము భంగి
బ్రౌత భౌతిసుండె." సా. 4, ఆ. (బహువచ
సరూపము చూపఁబడియె): చూ, వలి. 1.

ఉగ్గులువాటు. దే. ఆ. కి. నూలిపోగు (మెలి
పడు.) చూ, వెంటిగను.

ఉగ్గులి. దే. వి. ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

ఉగ్గి సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వస #: చూ, వివ;
2. మేము #: చూ, వేర్చము; విణ. 3. భయం
కిరురాలు; ఆం. 4. కురులు ఇరువదిరెండిం
టిలో నొకటి: చూ, కురులు

ఉగ్గింపశ్యుడు. సం. విణ. (ఆ. ఆ. ఆ) నాలవ
కులమువాడు: చూ, నూడు) ఁడు; 2. భయం
కిరుఁడు చూ, వెజపరి.

ఉగ్గికాండము. సం. వి. ఆ. పుం కాకర #:
చూ, వస కాకరవేల్లము.

ఉగ్గిభేడి కా. (శ్రీయుత రాశ్య బండి సుబ్బా
రావుగారు, ఎం ఏ. ఎల్. టి.) (4) వజ్ర
హస్తాని కాలమునాటి దారపరాకా శాసనము
లో. (Vide Ep Indica, Vol 3, p 221)
దాముచేయఁబడిన హస్తాన్ది గామిపాలు
కుని పేరు ఉగ్గిభేడి రాజనియు, ఆతఁడు
కదంబవంశజుడనియు తెలుపఁబడినది. కలింగ.
538

ఉగ్గిగంధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 ఒకరకము
ఓచుము: చూ, యవాని; 2. వస #: చూ,
వివ; 3. ఛిక్కని #: చూ, చిక్కి-క.

ఉగ్గిగంధము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. లకునము #:
చూ, వెల్లలి; స. 2. ఇంగువ: చూ, హింగు
పు. 2; 3. ఇంగువ #: చూ, హింగుపు. 1.

ఉగ్గిత. అం. సంచారీభావములు ముప్పదియొ
డింటిలో నొకటి: చూ, సంచారీభావములు.

(ఉగ్రిత్వము.) "ఓహోరారాహా! జనకగుతను
రామునకొసంగుము. అట్లుగానిచో నీవును,
నీలంకయు నవ్యవత్తుని బాణాగ్రింబున
కళాంశంబునకుంజాలవు."

ఉగ్రిము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఉగ్రిభావ
ము, భయమును పుట్టించునది, అంకిపాంకము
లు: చూ, భయంకరము.

ఉగ్రిశ్శిగ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఆకాశగంగా:
చూ, నది.

ఉగ్రిసేనుడు. కా. పాలక (పాకవాడు) దేశ
మును పరిపాలించినరాజు. సముద్రగుప్తుడు
ఇతనినిన్ని మఱికొందఱు దక్షిణాపథరాజులను
జయించి తిరిగి అహగ్రిహించెనని సముద్రగు
ప్తుని అలహాబాదు కావనము. కలింగదేశ చరి
త్రాను బంధము. 28 పుట.

ఉగ్రిసేనజాడు. సం. వి. ఆ. పుం. కంసుడు:
చూ, మూలదేవుడు.

ఉగ్రిశ్శుడు. సం. వి. ఆ. పుం. వేడికంటి
వేలుపు, ముక్కంటి: చూ, శివుడు

ఉగ్రిణము. దే. వి. 1. సామగ్రిలుంచెడుగది,
కోవ్వుము: చూ, పంటపాల. (ధాన్యాదులు
పోయుటకుఁగూడ నుపయోగింతురు.); 2. ధ
నముంచెడు చోటు: చూ, భాండాగారము.

ఉగ్రుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వేడికంటివే
ల్పు, ముక్కంటి: చూ, శివుడు; 2. కూద్ర
దానియందు క్షుత్రియునికెఱుఱి కోశ రక్షణా
దులచే బ్రతికుటవాడు; విణ. 3. భయంక
రుడు: చూ, వెలుపరి; 4. చెడుమనసు కల
వాడు. కూర్మరుడు: చూ, వ్యాధుడు; 2; అం
5. రుద్రులు పదునొకండుగురిలో నొకడు:
చూ, రుద్రులు.

ఉచకము. సం. వి. ఆ. పుం. ఆముదపుఁ జెట్టు.
(కన్న-పొరుగుగిళ.): చూ, వ్యధంబకము.

ఉచక్కుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఉచక్కుము. 8:
చూ, ముని. 1.

ఉచారజ్యము. కా. కలింగదేశ చరిత్ర. (శ్రీ
యత నీలకంఠదాస పండితులు. ఎం. ఏ.
ఎల్. ఎ.) యువాన్ చక్రంగు అపానమున
ఒక స్థూపముండెడిదనియు, అనూపమువైనున్న
దేవీవ్యూహమును రక్ష్యము నక్షత్రమువలె ఉ
చారాజ్యమునకు శత్రుత్వమైన చాత్రము
వలకుఁ గన్నడుమండెననియు వాగ్వివాదు.
కలింగ. 288. పొరట

ఉచిత. దే. వి. రూ. ఉచ్చిత * : చూ,
కుండ. 5.

ఉచితజ్ఞ. అం. శుగుణములు యిరువదెనిమిది
టిలో నొకటి: చూ, శుగుణములు.

ఉచితశ్శుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. ఉచి
తము నెఱిగి వాడు, ఉచితుడు: చూ,
సజ్జనుడు; 2. పూరింపదగినవాడు: చూ,
పూజితుడు. 1.

ఉచితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. తగినది:
చూ, యోగ్యము. 2, 2 ఉంచేఁబడినది: చూ,
ఉపహితము; 3. ఎఱుంగఁబడినది: చూ,
నూచితము; 4 కొలఁదియడఁబడినది: చూ,
మితము. 1; 5 తనకుచితమైన ధన్యమును
విడువకుండినది. తగినది: చూ, యోగ్యము 2.

ఉచితవంతుడు. పా. మంచితెలిసినవాడు,
జ్ఞాని. "అ, ఉచితవంతుడైన నుద్యోగపరుడు
న్న సాగిపారియున్న సమయమునను పరల
కువకరించి పరగ రక్షించును, విశ్వదాళిరామ
విమరవేమ" వేమన. 488.

ఉచితుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.): చూ,
ఉచితజ్ఞుడు.

ఉచ్చ. పా. ర-మేవము; చం-పువభము; కు-
వకరము; గు-కర్కటము; శ-కులు; బు-కన్య;
కు-మీనము; రా-మిధునము; శే-ధనుస్సు.

ఉచ్చండము. సం. విణ (అ. అ. అ.) 1. అగ్ర
చాముగలది: చూ, రోషము; 2. వేగముగలది:
చూ, వేగము. 8

ఉచ్చండిత. అం. భూచారులు పదునాఱుగురిలో
నొకటి: చూ, భూచారులు. (పదునాఱుగాని
మందొమ్మిదిలేవు.)

ఉచ్చంద్రము. సం. వి. అ. పుం. అద్దమరేయి:
చూ, రాత్రి.

ఉచ్చట. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. వట్టురముపై,
చక్రం #: చూ, కృణము. 1; 2 గర్వము:
చూ, నాంకారము; 3. అభ్యేసము: చూ,
స్వభావము.

ఉచ్చరమము. పా. కృతిస్థానములు 22 అనగా
నెడుతోమ్మగుంటకు నూటిగా లోల పీఠా
దండము (నెన్నుతూ) అనుపేర్కగల పృష్ఠా
స్థియొక్క మందతీర్థమున న్నాదయ పద్మ
మునద్దనుండి కపాలంధ్రములోపలి దనుకడ
ముగానున్న నరములు 22వాటిమీదనునిచ్చెన
మెట్లమీదను పలెను మీదిమీదికి నెక్కి
పోవుచును నాదమంతకంతకెచ్చెమొదలిమెట్లు
వదలిన తరువాతనుండి ఉచ్చము, ఉచ్చర
ము, ఉచ్చరమము ఈచొప్పున నామముల
జొంగును. వాటిలో హృదయమునందుండి
మొదటి యేడుకృతులగుంపు మంద్రస్థాయి
యనియును, కింతమునందుండి రెండవకృతి
సప్తకము మధ్యనుస్థాయియనియును, కిరస్సు
నందుండి మూడవకృతి సప్తకము తార
స్థాయియనియును వాడబడుచున్నవి. పృతి
కృతి సప్తకములోనున్న స్థానములు తప్ప
కుండా బలుకబడెడు నాకృతులకు క్రిమ
ముగా వడ్డము, ఋషభము, గాంధారము,
మధ్యమము, పంచమము, ధైవతము, నిషాదము
నని యేడుపేర్కగలవు. ఇవియసప్తస్వరములని
ఘోషకొనును: చూ, సప్తస్వరములు.

ఉచ్చరము. సం. విణ: చూ, ఉచ్చరమము.
ఉచ్చరేత్రండు. సం. వి. అ. పుం. మెత్తండు:
చూ, విష్ణువు. 1.

ఉచ్చనీచములు. సం. వి. అ. పుం. బ. మంచి
చెడ్డలు. "ఉచ్చనీచములు తెలియక మాటలా
డకూడదు": చూ, వేలుగీర్పు

ఉచ్చము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. ఎత్తు:
చూ, పాదపు. 2; వి. 2. గృహగతియొక్క
వైభావము; 3. చూ, ఉచ్చరమము.

ఉచ్చయము. సం. వి. అ. పుం. 1. గుంపు:చూ,
సమాహము; 2. అడుదాని నొకకట్టు అన
గా నీవి: చూ, పోకముడి; 3. ఏనుగుబుద్ధి
మందముగా బ్రవరించుట.

ఉచ్చరణము. సం. వి. అ. న. ఉచ్చేరించుట.
రూ-ఉచ్చరణము, ఉల్లేఖము:చూ,మాట.1.
ఉచ్చరించు సం. స. క్రి. చెప్పు:చూ, వచించు:
ఉచ్చరితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఉచ్చరిం
పబడినది: చూ, వ్యాఖ్యాతము. 2.
ఉచ్చలలాటిక సం. వి. అ. స్త్రీ. పెద్ద కనుబా
మ్మలగలది: చూ, మరుండ.

ఉచ్చాటన అం. కళలు అజ్ఞానదినాలుగింటిలో
నొకటి: చూ, కళలు.

ఉచ్చాటనము. సం. వి. అ. న. 1. పీఠానములను
మంత్రకక్తిచే బాణదోలుట; 2. వేళ్ళతో
తెలుపుట; అం. 3. వడ్డిద్యలలో నొకటి:
చూ, విద్యలు. (చూ, ఉపవిద్యలు); 4. ప
రి. హీనతానము లేడింటిలో నొకటి: చూ,
ప. రి. హీనతానములు.

ఉచ్చాటనముచేయు. మి. స. క్రి. 1. పెదలిం
చు: చూ, పెళ్ళగొట్టు.

ఉచ్చారణము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-
ఉచ్చరణము.

ఉచ్చారము. సం. వి. అ. పుం. 1. పేగు: చూ,
కేగు; 2. అమేధ్యము: చూ, మలము. 1.

ఉచ్చారణము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) బహు
ప్రకారములైన చిత్రానుబంధి : చూ,
వైకలేదము.

ఉచ్చి. డే. వి. బ్రహ్మరంధ్రము : చూ, మాడ
పట్టు.

ఉచ్చింగతుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1 తృణం
డమను శేషఁ చూ, మత్స్యము. 1; 2. అక్క-
సి: చూ, గోమణిఁడు.

ఉచ్చింత. డే. వి: చూ, రూ-ఉచ్చింత *: చూ,
కుండ. 5.

ఉచ్చింతకాయ. ద్వ. వి వికీరణకలాటువు: చూ,
ఉత్తెకాయ.

ఉచ్చింతకరుగు. ద్వ. వి. ఎండించిన ఉత్తికా
యల సమూహము: చూ, ఉత్తెకరుగు.

ఉచ్చింత. డే. వి: చూ, రూ- ఉచ్చింత *.
“చెత్తలకీ తెల్లయుచ్చింత కాయలెంతేసి.”
య. 1, ఆ.

ఉచ్చిచ్చిరే డే. వి. కుక్కను పిలుచుటయందగు
ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ (రూ-
ఉచ్చిచ్చిరే.)

ఉచ్చిర్లుము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) అధికము
గాఁజేయబడ్డది.

ఉచ్చియహసము. సం. వి. ఆ. న. వృద్ధి చెందు
చున్నది.

ఉచ్చాదము. సం. వి. ఆ. పుం. కెండా వస్త్ర
మునకు సూర్యభాగమందలి కుచ్చు.

ఉచ్చార్ణము. సం. వి. ఆ. న. అధికముగా పొడి
యైనది.

ఉచ్చేత్త. సం. వి. ఆ. పుం. చేటుఁ జెచ్చువాఁ
డు: చూ, నాళకుఁడు.

ఉచ్చేదనము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) నాళము
చేయునది: ఉచ్చిన్నము.

ఉచ్చేయము. సం. వి. ఆ. న. వృద్ధిపొందుటకుఁ
దగినది.

ఉచ్చేనము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) మిగిలినది:
చూ, శేషము.

ఉచ్చైర్ముము. సం. వి. ఆ. న. బెట్టుగాఁ బలు
కుట: చూ, బెట్టునరి.

ఉచ్చైశ్శ్రవము. సం. వి. న. పుం. ఇయ్యివి
గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

ఉచ్చికిరిమి. డే. ఆ. క్రి. అనాదరముచే ఉచ్చి
క్కునును.

ఉచ్చిక్కు. డే. వి ఉచ్చికిరించుటయందగుధ్వ
న్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

ఉచ్చి. వై. వి = ఉత్పి. నీరుముట్టు. “క. ఉచ్చి
నుఁబుట్టించె నవట.” వేమన. 487; “ఉచ్చి
నుఁబుట్టిన తనువిడి.” వేమన... 488-489.
490-491; చూ, మూర్ఖము.

ఉచ్చిబుడ్డ. ద్వ. వి ఉచ్చిచేరు తిత్తి: చూ,
మూర్ఖకోశము.

ఉచ్చిచుల్లి. డే. వి. దిసముల అఁడుది, నగ్నిక.
“న. అయ్యవనరంబునఁ గోటువి యనంగ
నొక్కయుచ్చిచుల్లివచ్చి యడ్డుపడిన నానగ్ని
కంజూచి.” ఉ. హరి. 6, ఆ: చూ, శ్రీ.

ఉచ్చి. డే. వి 1. ఉరి: చూ, వాగుర; ఆ.
క్రి. 2. నాటివెడలు “ఎ, గీ. ఉరమువడిఁ
దాకి పిఁపుననుచ్చిపోయె.” భార. భీష్మ. 8,
ఆ: చూ; నాటివెడలు.

ఉచ్చాదనము. సం. వి. ఆ. పుం. అక్షవి *: చూ,
లాదుగు

ఉచ్చిన్నము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. నాళ
ముచేయఁబడినది: ఉచ్చేదనము; అం. 2. పో
డకసంధులు పదునాటింటిలో నొకటి: చూ,
పోడకసంధులు.

ఉచ్చిష్టపత్రము. సం. వి. ఆ. న. ఎంగిలి విస్తరి:
చూ, పుల్లెయ. 2.

ఉచ్చిష్టము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. అంటు:

చూ, ఎంగిలి; 2. అంటరాని వస్తువు : చూ, ఎంగిలి.
 ఉచ్చిష్టము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) భోజనా
 నంతరము నోటిని చేతులను కడుగుకొనక య
 శుచిగానుండువాడు.
 ఉచ్చానకము. సం. వి. అ. న. దంతక్షతము లే
 డింటిలోనొకటి, సంభోగాదులయందుఁ గొలు
 కుట: చూ, దంతక్షతములు.
 ఉచ్చాసము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) దట్టము:
 చూ. సాంద్రము. 2.
 ఉచ్చ్రయము. సం. వి. అ. పుం. ఉన్నతి: చూ,
 పాడవు. 2. (చెట్లు మొలకలు వాటి
 పాడవు.)
 ఉచ్చాయము. సం. వి. అ. పుం. —వై.—
 ఉచ్చితము. సం. వి. అ. పుం. 1 దేవ దారు
 వుశ: చూ, నూత్నదారువు; 2 భవజస్తంభ
 ము: చూ, స్తంభము. 1; విణ. 3. పెరిగినది:
 చూ, పూర్వము. 4; 4. పాడవైనది: చూ, పా
 డవు. 2; 5 పుట్టినది, అంతులేము: చూ,
 సంధూతము; 6. కొద్దివైనది: చూ, స్థూలము. 2;
 7. గుంతుగూడినది: చూ, సమానము.
 ఉచ్చోసనము. సం. వి. అ. న. ఊపిరివిడుచుట:
 చూ, వాయువు.
 ఉచ్చ్రసితము. సం. వి. అ. న. 1. —వై.—;
 విణ. 2. ఊపిరి పెరిగిబుచ్చినది.
 ఉచ్చాసనిరోధము. సం. వి. అ. న. ఊపిరి.
 ప్రచ్ఛేదక నొప్పించెడి రోగము, ఊపిరికుట్ట
 చూ, యాకము.
 ఉచ్చాసనిశ్వాసలు పా. ఊపిరిపీల్చుట విడు
 చుట లోనగునది.
 ఉచ్చాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఊపిరి
 విడుచుట, ఉచ్చోసనము: చూ, వాయువు;
 2. ఊట: చూ, ప్రకృయము; 3. కటా
 కాది జలనిగ్ధమస్థలము: చూ, మరిగొమ్మ;

4. ఆఖ్యాయిక పరిచ్ఛేదము, వాస్తవార్థము
 గల వార్ష వరితాదిగ్రంథము (అశ్వాసము,
 సగ్గ. మొ.); గద్యపద్యములుగల చంద్రా గ్రం
 థభాగము: చూ, పరికథ; 5. జీవనము: చూ,
 బ్రతుకు. 1; 6. పోలికనామువు: చూ,
 వాయువు; 7. ఎఁడఁపిరి: చూ, వాయువు.

ఉచ్చాసావరోధము సం. వి. అ. న: చూ,
 ఉచ్చోసనిరోధము

ఉజ్జయిని. సం. వి. ఈ శ్రీ. 1. = ఉజ్జీని, అవం
 తియను పురము, విక్రమామర్కశాలిన పట్ట
 ణము : చూ, దేశము; కా. 2. — (27)
 ఉజ్జీనిలేపిచుకుమాలే ఏతాయేన ఆతాయేని
 భాయున ...; సం. ఉజ్జయినీతోఽపిచ
 కుమారపితౌ అర్థాయ నిష్కమయిష్యతి
 ఈద్యకమేవవర్గం న చూతికృమిష్యతి త్రిణి
 వర్నాణి. తేనుఁగు. — ఉజ్జయిని నుండి కూడ
 రాజకుమారు లందుకొఁక వైగుణములు కలి
 గిన యొకనిని పంపుచుండును. మాఁదేసి
 సంవత్సరము లతికృమింపకుండ నాతఁడిట్లు
 పంపుచుండును అశోకుని కలింగ కాశన
 ములు; కలింగ దేశ : రిత్రాసుబంధము. 11,
 12 పొరటులు;

ఉజ్జాసనము. సం. వి. అ. న. చేంతుట: చూ,
 వధము.

ఉజ్జ. దే. వి. చేంతు: చూ, సం. 5. 6; విణ. 2.
 పోలిక: చూ, సమానము.

ఉజ్జీవనము సం. వి. అ. న. 1. జీవనము: చూ,
 బ్రతుకు. 1; 2. మరల బ్రతుకుట: చూ,
 పునర్జీవితము.

ఉజ్జీవించు. సం. అ. క్రి. జీవించు: చూ,
 బ్రతుకు 3.

ఉజ్జ్వలంభము. సం. వి. అ. న. ఆవురింత: చూ,
 హాఫిక.

ఉజ్జ్వలంబితము. సం. వి. ఆ. న. చిత్ర: చూ, పని
2; విణ. 2. విరిసినది: చూ, వ్యాకోచము.

ఉజ్జ్వల. సం. వి. ఆ. శ్రీ. గ్రంథవిశేషము.

ఉజ్జ్వలత. అం. నిఖిలము లాటింటిలో నొకటి:
చూ, నిఖిలతములు.

ఉజ్జ్వలత్వము. సం. వి. ఆ. న. చూ, బౌద్ధ
ల్యము.

ఉజ్జ్వలము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. శృంగారము:
చూ, సౌందర్యము; 2. తెలుపు: చూ,
వర్ణము 6; విణ. 3. వెలుగు: చూ, తగ
లము. 4; 4 స్వచ్ఛమైనది: చూ, పరి
ష్టము. 2; 5 విరియు: చూ, వ్యాకోచము.

ఉజ్జ్వలుడు. సం. విణ (అ. ఆ. అ.): చూ,
వేడుకకాడు.

ఉజ్జ్వలము. సం. వి. ఆ. న = ఉజ్జ్వల. విడిచి నె
ట్టుట: చూ, విమోచనము

ఉజ్జ్వలతము. సం. విణ విడిచినది: చూ, సముజ్జ్వ
లతము.

ఉజ్జ్వ. దే. వి. అపూర్వార్థము నుత్పేక్షించుట:
చూ, తర్కము. 2

ఉజ్జ్వలము. వై. వి. విడుపు: చూ, విమోచనము
ఉజ్జ్వలించు. దే. స. కి) విడుచు: చూ, విస
రించు.

ఉజ్జ్వలంపు. దే. వి. విడుపు: చూ, విమోచనము.

ఉజ్జ్వలలు. వై. ఆ. కి) 1. తొలగు. చూ,
విరియు. 5; 2. ఇంకు "చెప్పనీ, రుజ్జ్వలక."
స్వా. 5, ఆ. 57: చూ, కోషించు. (రూ-
ఉజ్జ్వలలు — తొలగు. — "ముఖద్వారము
జ్జ్వలలతే." పాడు 3, ఆ.)

ఉజ్జ్వలను. దే. స. కి). (ఉజ్జ + కొను)
1. ఉపహించు. "నీ అవకీర్తికాడబడు నాగా
మురెఱుంగడు లజ్జాభిమానంబు లుజ్జగో
నడు." రుక్మాం. 5, ఆ. 149: చూ, సందే

హించు; ఆ. కి). 2. ఫలపరిమితి నూహించు:
చూ, ఉపహించు

ఉజ్జ్వల. వై. వి. = ఉజ్జ్వలము. విడుపు: చూ,
విమోచనము (రూ-ఉజ్జ్వలము — "నీ అనిన
వాసకారంబు నుజ్జ్వలమొనర్చి, యత్కుమా
రుడు నేమిరా యనుచునుండె" విక్ర. 3,
ఆ. 112.)

ఉజ్జ్వలనము. వై. స. కి). (ఉజ్జ్వలము + చేయు.)
విడుచు "నీ సంధ్యాభినందన శృద్ధ యుజ్జ
ననము" కాళి. 4. ఆ. 81: చూ, విస
రించు

ఉజ్జ్వల. వై. వి. = ఉజ్జ్వలము. అనంతి. "చ. తానే
గను, జేనికొక సమ్మతి. బాదుకంబువలనకా
సంతోషితస్వాంతుడై." విక్ర. 2, ఆ. 40:
చూ, ఉజ్జ్వలము.

ఉజ్జ్వలించు. దే. స. కి) 1. అనుమానించు:
చూ, సందేహించు; 2 ఫలపరిమితి నూహించు:
చూ, ఉపహించు.

ఉజ్జ్వలకల్లు. ద్వ. వి. అగ్నిపర్వతమునుండి వెడ
లగ్నికల్పబడిన తాయి: చూ, రాయి.

ఉజ్జ్వలపన్న పన్నాస కా. సత్కాళియ మహా
రాజు కుమారుడును కీర్తివర్మ చునుచుడు
నైన ఆదిత్యవర్మ దేవకర్మ అగ్నికర్మ యను
బ్రాహ్మణులకు ముణ్డకల్లు పాల్గొని యను
గ్రామములను "ఉజ్జ్వలపన్నపన్నాస" యను
వృత్తిగ నిచ్చెనని తెలుపబడి యున్నది రాజ
రాజనరేంద్ర పట్టాభిషేక సంచిక. 63.
పొరటు.

ఉటంకము. దే. వి. టూకి: చూ, సంగ్రహము 2.

ఉటంకి. దే. విణ 1. రూ-ఉటంకు, చొరవ
గలవాడు: చూ, సాహసికుడు; 2. రూ-
ఉటంకు, ధైర్యశాలి: చూ, దిట్టడు.

ఉటంకించు. దే. స. కి). టూకించు: చూ, సం
జేయించు.

ఉటంకు. దే. విణ: చూ, రూ-ఉటంకి.

ఉటంజము. సం. వి. అ. పుం. 1. పగళాల:

చూ, గృహము. 1; 2. ఇల్లు: చూ, గృహము 1.

ఉటము. సం. వి. అ. స. ఆకు (క్-ఎ-లె.):

చూ, పగము 1. (చూ, ఆకు. 2.)

ఉట్టుంకణము. సం. వి. అ. స. కిప్పుట: చూ,

స్థాపనము.

ఉట్టుంకితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) స్థాపిం

ప: బడిసది: చూ, స్థాపితము.

ఉట్టి. దే. వి. 1. పడకల లోనగునవి యుంచు

టక్త దాగములతో - నిక్షేపణమై యుం

విశేషము, చిక్కిము: చూ, కిక్కిము 1;

2. కావడివట్టు. చూ, కిక్కిము 2; 3. చిం

తపండు గుంజను అంటియుండెడు పీఠము.

చూ, చింతఉట్టి.

ఉట్టిబెట్టిన గుమ్మడికాయవలె లో. "అమ్మగువ

గినుంగొనియొక్క, ముమ్మరముగ బట్టె నామ

ములు మ్రేనెల్లం, గొమ్మికిన నుట్టిబెట్టిన,

గుమ్మడికాయయును బోలె గొమ్మన్న

తటన్." వైజయంతి విలాసము

ఉట్టికట్టుకొని యూగులాడుట. జా చోవకుం

డుట. "ఈలోకములోనే యెల్లకాలము నుట్టి

గట్టుకొని యూగులాడము." (నీతిచంద్రిక -

సంధి.)

ఉట్టిచీల. దే. వి. ఇరుప్రక్కలతలయేర్పడిన చీల.

ఉట్టిపడు. దే. అ. క్రి. 1. ఉన్నట్టుండి కలుగు:

చూ, పుట్టు. 2; 2. అరికయించు. "ఆయత

బంధుర లంఘనోద్ధతిక గూర్చినవేగ ముట్టి

పడ." కేవ. 2, ఆ: చూ, ముమ్మరించు.

ఉట్టిపడుట. జా. పృథ్వీమగుట, జూరిపడుట.

"కాంతరసమెల్ల నుట్టిపడంగ నంగనల పొందు

గోసి. విజయవిలాసము; "ఉట్టి పడలు లెం

డుండి వచ్చెంగడింది విలుదొయితో రాజవీర

యము." రామాభ్యుదయము.

ఉట్టియొక్కలేనమ్మ స్వగ్రమునకెక్కువా. లో.

ఎక్కనే యొక్కలేదు అనిభావము.

ఉట్టు. దే. వి. 1. ఉప్పు పండదగిననీల: చూ,

భూమి 1; 2. ఉప్పురాసులుండు చోటు,

నీలు: చూ, భూమి. 1; 3. బాలక్రీడా విశే

షము, ఉప్పట్టు: చూ, బాలక్రీడ; ఆ. క్రి.

4. కాణు. "గీ ఆర్పినెత్తునట్టు నమ్మస్తకము

పట్టికొని యతం దుదాస్త్రభూరభంగి, బ్రీమరి

పాటికుర్చుసాలకు నగదంబునందు తైవి

యిట్టులనియె నధిప" భార. దో. 5, ఆ.

205; భాగ. కాం. 3, ఆ. 21: చూ, సృవించు.

ఉట్రివడియము. ద్వ. వి. 1. ఒకరకము వడియ

ము: చూ, వడియము; 2. ఒకరకము పిండి

వంట: చూ, భక్ష్యము

ఉట్రిబొద్ది. దే. వి. ఒకానొక చెట్టు: చూ,

వృక్షము.

ఉతాణి. దే. విణ. ఉన్నతము, గొప్ప: చూ,

పాడపు. 2.

ఉడకకబెట్టు ద్వ. స. క్రి ఉడుకనట్లు చేయు:

చూ, ఉడికించు. 1.

ఉడత. దే. వి. రూ-ఉడుత: చూ, చిక్కిడ

ము (వీపున మూడు నిడుపుగీతలు గల

జంతువు.)

ఉడములు. వా. బాట్లు "నాలుగు ఉడము

లు వేసి నాడు." (గోదావరిజిల్లాలోవాడుక.)

ఉడాయించు. హిం. క్రి. పొటిపోవు, హరించు,

ఎగిరిపోవు.

ఉడాయంతు. వా. పారిపోవుట. "వాడు కని

పించకుండంగ ఉడాయించినాడు."

ఉడి. దే. వి. పొల్లు: చూ, వృద్ధము.

ఉడికించు. దే. స. క్రి. 1. (పిండి) ఉడుకు

నట్లుచేయు: ఉడకకబెట్టు; 2. బాధపలము:

చూ, బాధించు; 3. అవమాన పలము: చూ,

భంగించు.

ఉడికిలింపి. దే. స. క్రి. పొప్పించు : చూ, ఉడకు(బోతు). దే. విణ. (ఉడుకు + పోతు.)
బాధించు.

ఉడికిల్లు. దే. అ. క్రి. తపించు : చూ, సంతాపించు.

ఉడిము. దే. వి. రూ-ఉడిము, పరివర్తన.
“మహాస్థానం. “అయ్యర్థలకుంబుత్తెంచె భూ
వాధుసతియుడిపుంబోజుబాతాక్షి చేతకొ”
నై. కి. అ. 22: చూ, శుక్రావ.

ఉడిగించు. దే. స. క్రి. అడ్డగించు: చూ, నిగ్రహించు.

ఉడివోనిపల్కులు. దే. వి. బ. మొదటి మినుకులు: చూ, వేదము.

ఉడివోపు. దే. అ. క్రి. (ఉడిగి + పోపు.)

1 తొలగ “క. అడిసిగ్గులు తమకంబులునుడి
వోవగల శేలికడక లొదవగ.” మార్కు 8,
అ. 195: చూ, విరియు. 6; 2. అబడిపడ :
చూ, వ్యర్థమగు

ఉడుబోతు. దే. విణ (ఉడుగు + పోతు.)
ఉడుగువాడు: చూ, విరిశిలుడు. (ఉడు
కుడుకుబోతు లోనగునది.)

ఉడుబోతుపించె. ద్వ. వి. కాపు ఉడిగినపిమ్మ
ట చెట్లయందుకలిగెడు పించె “చెట్టుచేచ్చు
కాలమున కుడుబోతుపించెల” ను లోకోక్తి.

ఉడుక. వై. వి.= హుడుక. రూ- ఉడుక్కు.
చూ, వీరె.

ఉడుకాటుము. దే. వి. వంటుకుగుట, ఉడుకుట.
చూ, నూపకారము.

ఉడుకాడు. దే. అ. క్రి. తపించు: చూ, సంతాపించు

ఉడుకు. దే. వి. 1. తాపము:చూ, సంతాపము;
2. వంట: చూ, నూపకారము; అ. క్రి.
3. తపించు: చూ, సంతాపించు; 4. (అన్నము)
ప్రచనమగు: చూ, వంటయగు.

ఉడకు(బోతు). దే. విణ. (ఉడుకు + పోతు.)
అసహనండు: చూ, నూపకారము.

ఉడుకుట. దే. వి. 1: చూ, ఉడుకొటము;
2. తపించుట. చూ, సంతాపము; 3. అపహా
స్యమువలన గోపముజేందుట; 4. ఎవరు
కాగుట, అన్నము ఉడుకుటలోనగు ధ్వంసము
కరణము “కుకకుమని, కుతకుతిమని,
తేకి తేకమని యుడుకుట.” చూ, హూహూ.

ఉడుకువ. దే. వి. ఉడుకు. “నీ. వావిరిపొదలెడి
మృత్యుసందడిబడి యురియును నునికి నుడు
కువయును.” భార. విరా. 2, అ 315: చూ,
విశ్రాంతి. 2.

ఉడుక్కు. వై. వి.= హుడుక్కు: చూ, రూ-
ఉడుక.

ఉడుగర. దే. వి. 1. పొడవగు బట్ట : చూ,
వస్త్రము; 2. కానుక “గీ కడకరాసింగము
న కుడుగర లాసంగి.” అచ్చ. యు, కాం.
రొర. చూ, లంచము; 3. బహుమానము;
ఇనాము “వ రాముండతని గాంగిటంజేర్చి
గాగలించి యుడుగరలిచ్చి యనిచిన” య
3, అ 27: చూ, మర్యాద.

ఉడుగు. దే. అ. క్రి. 1. కృశించు: చూ, వడి
యు. 3, 2. చూలు: చూ, పూర్వప్రమగు;
3. రూ-ఉడుపు. త్యజించు. “ఉత్పలగంధి:న్న
డిగి యొడ్లను బంపుము.” భార. విరా 2, అ.
98. “క. ఉడుగునె కృతువుల దపముల.”
నేమన 496: చూ, విసరించు

ఉడుగువాడు. ద్వ. వి. చూ, ఉడుబోతు.

ఉడుత. దే. వి: చూ, రూ- ఉడత. (వీపున
మూడు నిడుపుగీతలుగల జంతు విశేషము.)

ఉడుతికుడుతభక్తి. లో. తనకక్తికి సరిపడినపని
భక్తితోజేయుట (వీనికి కథకలదు)

ఉడుతచోగ. దే. వి. చిత్రివర్ణవస్త్రవిశేషము:
చూ, వస్త్రము.

ఉమతచోరంచు. దే. వి. వస్త్రాంపలవిశేషము:

చూ, బద్దె 1.

ఉడుపకుక్క. ద్వ. వి. (ఉడుము + కుక్క.)

ఉడుము మొదలగువానిని వేటాడెడు తుం ద్రశునకము, మొలుసడము. “క. భోగిలములు మొలుసడములు, సాగెగిరి చాపముక్తశర గతిసందా, భోగిలము లెదిరఁబందులకై గోధా దికము గాలికడరె నితరము.” స్వా. 4, ఆ 41. (మఱియు: చో చెప్పఁబడినపుడు. “గీ ము న్నుభోగిలములఁగూడి వస్త్రయట్టి, యుడుప కుక్కలు కుండేశ్వరుండువుల, నుడుములఁ గ్రహింపఁ బుట్టుల కడలఁబొదల, గిరులసరి యలఁ బసివట్టి తిరుగుచోట ” స్వా. 4, ఆ

51): చూ, కుక్కము

ఉడుపిల్ల. ద్వ. వి: చూ, గాధేరము

ఉడుపము. సం. వి. అ. న. తెప్పమాని, ప్లవము.

చూ, దోసె. 1

ఉడుపు. దే. వి 1 ఒకరకము బట్ట చూ, వస్త్రము; పేర్ 2. ఉడుగుజేయు. చూ, నిరోధించు.

ఉడుపుడు. సం. వి. అ. న. 1. చుడుమడు: చూ, చేందుగడు; 2. అంబుధూపణుడు: చూ, వరుణుడు. 1.

ఉడుపువ్వుము. సం. వి. అ. న. 1. అశోకము*: చూ, హేమపువ్వుము; 2 తామగ*: చూ, పద్మము. 1; 3 దాసనము*: చూ, హయ కీవన మారకము.

ఉడుము. దే. వి. గోధిక: చూ, తేలుమేపరి. (బల్లివంటి రూపముగల ఒక పెద్దజంతువు.) “అ ఉడుముతోడఁబట్టి యురిదిగాలాగి.” వేమన. 497.

ఉడువు. సం. వి. ఉ. శ్రీ, న. 1. ఒక నక్షత్రము: చూ, నక్షత్రము. 1, దే స. కి. (1) రూ-ఉడుగు. త్యజించు. “ఉ. నింత

యెకాముశక్తినుడివింపఁగ కక్యమె యెట్టివారి కిక్ ” భాగ. అది. 7, ఆ. 59: చూ, విస రించు.

ఉడువర దే. వి. కాచి*: చూ, వాయసి.

ఉడ్కున దే. వి. సోఱుట. “నీ. వలవరురోయఁ బొండవులవారొక యుడ్కునలేని త్రిమృ టక, బలమఱి వస్యత్వములపాల్పడి చచ్చి నబోటఁ బూరియొక, మొలవదె.” భాగ. విరా. 8, ఆ. 96: చూ, విక్రాంతి. 2

ఉడ్డ. దే. వి. 1. కూ-ఉడ్డా. రాసి. చూ, రాశి. 1; 2. రూ-ఉడ్డా చతుస్సంఖ్య: చూ, నాలుగు.

ఉడ్డకేలుగలాడు ద్వ. వి. చతుర్భుజుడు: చూ, విష్ణువు. 1. (ఇట్లు ఉడ్డకేలువేలువు.) ఉడ్డమోమువేలువు. ద్వ. వి. నర్మోముదేవర: చూ, బ్రహ్మ. 1.

ఉడ్డా: చూ, రూ-ఉడ్డ.

ఉడ్డాచేయు. దే. స. కి. రాసినుండి గింజ లేఱుట.

ఉడ్డాడించు గే. స. కి. కంగారుపెట్టు: చూ, సంక్షోభించు.

ఉడ్డాడు. దే. అ. కి. కలఁగు. “ద్వి. వేగనం దునిపల్లె వెఱచి యుడ్డాడ, నలయకవర్షింపుఁ డని పల్క యనుప.” భాగ. 10. స్కం: చూ, సంక్షోభించు.

ఉడ్డామరుడు. సం. వి. అ. పుం. నేరుపరి: చూ, సమరుడు.

ఉడ్డికము సం. వి. అ. న. ఎగవు, నెగవు, పైకెగరుట. (పక్షిగతి విశేషము:-ఉడ్డికము= పైకెగరుట, పక్షిదీనము=మొదటిఎగురు, సం దీనము=చెట్టు మొదలైనవాని మీఁదికెగరుట, ఉత్త్రముజము=మీఁదికిఁ బోవుట.) చూ, పల్లటి. 1.

ఉద్భవః చ. దే. అ. క్రి. ఉచితి త్రిప్పలేక
బాధపడు. “వ. ఉదవాసక్లేశంబున నుడ్డు
గుడిచి వెలుపలికిఁ బుట మెగయుచు.” పాం
దు. 3, అ. 150: చూ, సంభ్రమించు.
(రూ. ఉడ్డగుడుచు)

ఉడ్డపల్లించి. ద్వ. వి. బాలికా క్రిడావిశేషము:
చూ, బాలికాక్రిడ.

ఉణుపి. దే. వి. ఒకరకము చెఱవ: చూ,
మత్స్యము. 1.

ఉత్. సం. ఉప. 1. ఉచ్చయము=ఇచట
‘ఉత్’ అనునది ధాత్వర్థమును సమాహము
అను సర్థముగా మార్చినది; 2. ఉచ్చాగ్రణము=
ఇచట ధాత్వర్థమును పలుకుట అను సర్థ
ముగా మార్చినది; 3. ఉచ్ఛిష్టము=ఇచట
ధాత్వర్థమును ఎంగిలి యను సర్థమునకు మార్చి
నది; 4. ఉచ్ఛేదము=ఇచట వ్యర్థమయినది;
5. ఉల్లాసము=ఇచట ధాత్వర్థమును సంగో
షమును సర్థమునకు మార్చినది; 6. ప్రకాశము;
7. ఓంకారము రెండు ధాతువుల నుండియు
ఒక ఉపసర్గనుండియు సిద్ధమగుచున్నదని
మాండూక్యద్యుపనిషత్కారల మతము.
“అభ” ధాతువు నుండి “ఽభ” “ఉత్” అను
ఉపసర్గనుండి “ఉ” “మా” లేక “మి”
ధాతువునుండి “మి” కలసి “ఓమ్” అగుచు
న్నది (చూ, ఓమ్.)

ఉతక. దే. వి. ఉత్తరాసి తిరిగదు కొయ్య.
రూ-ఉదక: చూ, జోలుమార్చు

ఉతము. సం. విణ (అ. అ. అ.) నేయఁబడినది
కుట్టఁబడినది (వస్త్రా)ది, రూ-ఉతము:
చూ, మ్యూతము.

ఉతాహా. సం. అవ్య. 1. అహా: చూ,
యద్య; 2. ప్రకృష్టరకము: చూ, ప్రకృష్టము.
3: చూ, విచారము.

ఉతికింపు. దే. స. క్రి. ఉతుకునటులఁజేయు.
ఉతుక. దే. వి. చూ, ఉతక. “అ. ఉతుకలాని
తలుపునూగించి నెట్టెడి, పడునెటింగి లోన
బట్టుపట్టు, మతినిఁ గూడిమించి మర్మబుఁగా
నో, విశ్వ...” వేమన. 508.

ఉతుకు దే. స. క్రి. రూ-ఉదుకు: చూ,
పులుము. 4.

ఉతుకుట. దే. వి. త్కారము, కడుగుట: చూ,
ప్రత్కారము.

ఉత్క. సం. వి. అ. క్రి. సంకేతస్థలమునకు
నాయకుఁడు రాకుండుటను నెంచుచున్న
నాయక చూ, క్రి.

ఉత్కంత. సం. వి. అ. క్రి. 1. ఇష్టవస్తు సం
ప్రాప్తియందలి వేగఁపాటు, తహతహ: చూ,
వ్యసనము; 2. జీలుగు *: చూ, నితవీర్య.

ఉత్కంపించు సం. అ. క్రి. అకంపించు చూ,
వణకు. 2.

ఉత్కృతైకిజవిభావ. అం. చావిడి. (చూ,
భావ. 1.)

ఉత్కృతుదంతుఁడు. సం. వి. అ. పుం దంతు
రుఁడు: చూ, మిట్టపండ్లవాఁడు.

ఉత్కృతుము. సం. వి. అ. స 1 లవంగపుపట్ట*:
చూ, వరాంగకము; 2. కరాపుపు *: చూ,
లవంగము; 3. వీనుఁగుమదము: చూ, మద
ము. 1; విణ. 4. అధి: మైనది: చూ, సాచ్చి.
1; 5. మదించినది: చూ, మదము. 1;
6. వెలికిలినది: చూ, ఉత్తానము.

ఉత్కృటుఁడు. సం. విణ (అ. అ. అ.) మదించి
నవాఁడు, ఉన్మత్తుఁడు: చూ, మత్తుఁడు.

ఉత్కము. సం. విణ (అ. అ. అ.) ఉత్కంత
కలది.

ఉత్కరము. సం. వి. అ. పుం. 1. గుంపు: చూ,
సమూహము; 2. ప్రాపు: చూ, రాశి. 1.

ఉత్కలము. సం. వి. ఆ. పుం 1. వేలు: మా,
త్రైస్యము; 2 అతిశయము: మా, హేమ్మి 2.
ఉత్కల. సం. వి. ఆ. శ్రీ. జీలుగు #: మా,
స్వరీపుష్పి

ఉత్కల (శ) కైశికభాషలు అం ఇవిరెండు.-

మాళవ, భిన్నావలి: మా, భాష. 1.

ఉత్కల (శ) దేశవర్తి. కా. (మ॥ రాళ్లబండి
సుబ్బారావుగారు. ఎం. ఏ, ఎల్. టి.)
ఋగ్వేద కాలమున నుత్కలనామముండిట్లు
తెలియదు కాని రఘువంశకావ్య కాలమున
కుత్కలదేశమేర్పడి యుండెను... గంగానది
మహాదుల మధ్యదేశ ముత్కలమనియు పిలు
వబడెను ఉత్క-400 ములాలి పశ్చిమమున
నొడుగుండిరి. ఇత్యాదినివరములు. కలిం
దేశవర్తి. 557 ల 678. పొరటు.

ఉత్కల (శ) దేశము. కా. 16. దేవేంద్రవర్మ
కంబకాయకాసనము (మ- రా- శ్రీ మల్లం
పల్లి సోమ శేఖరశర్మగారు.) ఈ కాసనమున
మాండు రాగిరేకులు కలవు... అక్షరములు
పాంకముగనుండక కొంకిరీతలవలె నుండును
భాష సంస్కృతము. భాషయు వ్యాతయు
కూడ చాల పొడుగానున్నది కాసనభాషలో
పాశ్చాత్యులు మొండ. వీనిననుసరించి వ్యా
యముగ లేఖకుడు ఉత్కలదేశనివాసుడై
యుండునని యూహింపఁదగును... దాసమును
గుఱించి చెప్పబడిన పదప గానమొసంగిన
గ్రామమునకు సరిహద్దులు చెప్పబడిన.
కలింగదేశ వర్తిత్వముబంధము. 79 పొరటు,
(ఇందును గుఱించి విశేషములు అందు
గలవు)

ఉత్కల (శ) దేశశ్రీ అం. దేశశ్రీలు యి
పదిలుగురిలో నొకరే: మా, శ్రీ.

ఉత్కలనము. సం. ఆ. వి. న. పెండ్లివేడుక.

ఉత్కలపతి. కా. అనంతవర్మ వొడగంగదేవుని

కొన్ని కాసనము. (మ. గిడుగు వేంకటసీతా
పతిగారు. బి. ఎ, ఎల్. టి.) ఈ కాసనము
గూడ అయిదురేకులు గలదే... సం. 102
విశ్రితి పూర్వక స్వాందిని పూర్వక
ముత్కల పతింగాశ్వ విధాయాద్భుతం పశ్చా
త్పశ్చిమ; 108 దిక్తచే విఘటితం వేంగీ
మశ్వేరియో: లక్ష్మీభందన మాలికామివ
జయశ్రీ; 104 తోరణస్తంభ యోర్భాధా
తిస్మ సమిధ కీర్తివిధవ శ్రీగంగమాదా
మణి॥ స. తెనుగు తిరుమా. — మొట్టమొ
దట తూర్పుదిశయందు రాజ్యభగ్నిష్టుడైన
ఉత్కలపతిని రాజ్యమందుమరల నిలువబెట్టి,
పిర్ముటం బళ్ళమదిశయందు నిఘటితుడైన వేం
గిరాజును కూడా అట్లే ని వబెట్టి వర్ధిల్లుతూ
ఉన్న కీర్తివైభవముల ఏ శ్రీ గంగమాదా
మణి జయలక్ష్మియొక్క తోరణస్తంభముల
వలె నున్న ఆ ఇద్దరీ (రాజుల) యొక్క లక్ష్మి
నిన్ని భందనమాలికను (మంగళతోరణము)
కట్టేటట్లు కట్టెనో; కలింగ. అనుబంధము. 78.
పుట; 19. నరసింహదేవుని కందుపట్ను తామ్ర
కాసము (మ- గా- కి. చిర్రావూరి
అత్తారంగారు బి. యే. బి. ఎల్.) ఈ
కాసనమున 7 రేకులు గలవు .. రేకులు, 18 $\frac{1}{2}$
అం. పొడవున్న, 8 $\frac{1}{2}$ అం. వెడల్పున్న, 1/5
అంగుళము దళపరియున్న గల్లియున్నది...
ఉత్కల దేశాధికుండును, గంగవంశీయుండు
నగు రెండవ నరసింహదేవుడు ఈ కాసనమున
పేర్కొనబడిన ఏడవ, లేక ఏడవ గ్రామమును,
మొదలగ్రామమును తన 21వ రాజ్యసంవత్సర
మున అనగా కీ. శ. 1295 వ సంవత్సర
మున భీమకదేశవర్మ యను వ్యాపకానినకు
వంద్రాగ్రహణ కాలమున దానమిచ్చెను.
కలింగ. అనుబంధము. 80 పొరటు.

ఉత్కలము. అం. ఒకానొకదేశము. చూ, దేశము.

ఉత్కలిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. తహతహ: చూ, వ్యసనము; 2 అల: చూ, వీచి. 1; 3. పెద్దలల: చూ, వీచి. 1; 4 మోదుగు మొగ్గ తొడగడము: చూ, అంగారము. 1; 5. మోదుగు మొగ్గ: చూ, మోదుగు; 6. భూనేత్రాది వికారములచేత ఎక్కడ గా తెలియదగిన మనోవికారము: చూ, పీల.

ఉత్కలితము సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) సంకలి తమునకు మూలముతీయునది.

ఉత్కలుండు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.): చూ, ఉత్కలుండు.

ఉత్క(కు)లు. కా. కలింగదేశచరిత్ర. (మ.రాశ్మి బండి సుబ్బారావుగారు. ఎం. ఏ. ఎల్. టి.) క్రీస్తుశకమునకు పూర్వపుచరిత్ర. — మహాభారత భీష్మపర్వమందు ఉత్కకులు పేర్కొనబడిరి. కలింగ. 488 పాఠట; కలింగగరము. (శ్రీయుత గాదె నరసింగరావుగారు, బి. ఎ. ఎల్. టి.) రఘువంశము నాల్గవసర్గయందీక్రింది స్లోకము గలదు. — “సతిర్వాకిపశాం పైవ్యైః బద్ధద్విరద సేతుభిః ఉత్కలైరక్షోకైః తపథః కలింగాభి ముఖోయయాః 38. ఈకపిశానది ప్రస్తుతము మిథునపురం బిల్లాలోని కాకాయిననునది యని కొందఱు చెప్పినారు. ఆకాకాయిననదికి దక్షిణమున నుత్కలమున్నది. ఆఉత్కలులుదారి చూపించగా కలింగమునకు వెళ్ళెను....గాన ఉత్కలమునకు దక్షిణముగా నున్నది కలింగదేశమని చెప్పవచ్చును. ఇత్యాది. కలింగ 177. పాఠట.

ఉత్కలిక. పా. మాలికావృత్తములలో నొకవృత్తము చూ, వృత్తము. 1.

ఉత్కారము. సం. వి. అ. పుం. 1. ధాన్యము పొడవుగా రంగిపోయుట: చూ, నికారము;

2. ధాన్యము మీదికి తూర్పెత్తుట, ఎగరబోత. చూ, నికారము.

ఉత్కారిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఉండ్రాళ్ళు, చిత్తకుడుమలు మొ. భిక్షువిశేషము: చూ, భిక్షుము.

ఉత్కీర్ణ. అం. ముఖగజ్జావులు పదునాలుగింటిలో నొకటి: చూ, ముఖగజ్జావులు

ఉత్కీర్ణము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) గీర్ణబడినది: చూ, ఉల్లిభిరము.

ఉత్కూడు సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1: చూ, ఆనందుడు; 2. ప్రియవస్తువు యెప్పుడు దొంగకునో యను త్వకలవాడు: చూ, ఉత్కూడు.

ఉత్కూటము. సం. వి. అ. న. గోడుగు: చూ, ఛత్రము.

ఉత్కృతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) బాహ్యరత్నైక చేతులు తిట్టుట.

ఉత్కృతి సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1: చూ, ఇరవది యాఱు; అం. 2. రతిధ్వనులు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, రతిధ్వనులు; అం. 3. చందస్సు లిటువదియాటింటిలో నొకటి: చూ, ఛందస్సులు.

ఉత్కృష్టము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. పేలుచేయి: చూ, శ్రోతృము; అం. 2 గాయకదోషములు పదునాలుగింటిలో నొకటి: చూ, గాయకదోషములు.

ఉత్కృష్టము. సం. వి. అ. పుం. 1 ఉపధ, కానుక: చూ, అంచము; 2. చూ- ఉత్కృష్టము, పుష్పాదివికాసము: చూ, వికాసము.

ఉత్కృష్టము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ- ఉత్కృష్టము. 2; 2. కోపము : చూ, గోపము

ఉత్క్రమణము. సం. వి. అ. న. మీదికిఁబోవుట: చూ, పల్లటి. 1.

ఉత్కంఠి. పా. పరిణామవాదమునే ఉత్కంఠి
వాదమందు. (చి. పీ. పరిణామవాదము.

5. పాఠట)

ఉత్క్రొశము. సం. వి. అ. పుం. 1 కృష్ణ
భాషితనందు చరణకలహంప, నలుపు
ఎరువైన ముక్కు కాళ్లుగల అంచే యను
పులుగు: చూ, వెన్నెడపులుగు; 2. కాకి:
చూ, వాయుసము 1; 3. టిట్టిభము: చూ,
లకుముకి; 4. గోరువంక: చూ, కాకి. 1;
5. వీర్లుకోపము: చూ, రోపము; 6. అధిక
ముగా ఏడ్చుట; ఆర్తకంఠధ్వని: చూ,
స్వరము. 2

ఉత్క్రొంచము. సం. వి. అ. న. అధికముగా
కొంచములుగల వనము.

ఉత్క్రొర్యము. సం. వి. అ. న. మిగుల క్రొర్య
ముగలది.

ఉత్తిప్త అం. ముఖరజ్జువులు పడునాలుగింటిలో
నొకటి: చూ, ముఖరజ్జువులు.

ఉత్తిప్తము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1 ఎగ
జిమ్మబడినది: చూ, ఉదంచితము; అం.
2. కర: క్రియలు పడునేడింటిలో నొకటి:
చూ, కర: క్రియలు; 3. కిగోభేదములు
తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, కిగోభేద
ములు.

ఉత్తేపణము. సం. వి. అ. న. 1. వ్యజనము; చూ,
విసనకట్ట; 2. ముసలము: చూ, రోశలి;
3. తర్కకాస్త్రమునందలి పంచవిధ కర్మము
లలో నొకటి: చూ, కర్మములు.

ఉత్తేపము. సం. వి. అ. పుం. 1. వైకిపావ
డిమ్ముట: చూ, ఎగిడిమ్ముట; 2. విద్యలో
నులికిపడుట: ఉదరిపాటు, ఉలికిపాటు; అం.
3. భృక్రియలు యేడింటిలో నొకటి: చూ,
భృక్రియలు.

ఉత్తాతము. సం. వి. అ. న. 1. ఏనుగుకీడ్,
గిజకీడ్: చూ, హస్తీ; 2. ఇలుకుపోటు:

చూ, స్థలము. 1; విణ. 3. వెల్లగింపబడినది:
చూ, ఉన్మూలితము.

ఉత్తాటదంప్ర భుజగన్ధాయము. పా. కోటలు
తీసినపాము వైకి భయంకరముగా గాన్పించు
టయే గాని కరువలేదనురీతి.

ఉత్త. జే. విణ. ఉత్తది: చూ, శూన్యము
1. "అ. ఉత్తతి దీనిపాత్రున జీవుండు."
వేయన 498; 499; 500;

ఉత్తండకి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. బండిగురివెంద *.
చూ, తులావీజము.

ఉత్తండములు. జే. వి. బ. ఆడువారి మెడనగ
లలో నొకరకపు నగ, రూ-ఉత్తండాలు:
చూ, భూషణము. 2.

ఉత్తండాలు. జే. వి. బ. —వై—

ఉత్తంభనము. సం. వి. అన. 1. నిలుపుట: చూ,
నిమ్మ; 2. చూ, పొడిగించుట; 3. అవలంబిం
చుట.

ఉత్తంభించు. సం. స. క్రి. 1. ఉత్తంభించు:
చూ, నిలుపుచేయు; 2. పొడవగునటుల
జేయు: చూ, పొడిగించు.

ఉత్తంభితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1 నిలు
పబడినది; 2 పొడిగింపబడినది.

ఉత్తంఘము. సం. వి. అ. పుం, న. 1 పూగ
మృ. చెలినగ: చూ, భూషణము. 2. 2. సిగ
బంటి: చూ, భూషణము. 2; 3. కిరీటుము,
బొమ్మడికము: చూ, సీసకము. 1.

ఉత్తప్తము. సం. వి. అ. న. 1. ఎండినమాంసము:
చూ, మాంసము; 2. ఇనుపసలాశయందు
గుచ్చి కాల్చెడు మాంసఖండము: చూ,
మాంసము; విణ. 3. కదలినది: చూ, ఉల్లరి
తము; 4. కాచబడినది: చూ, తప్తము
5. తపింపజేయబడినది: చూ, తప్తము;
6. తడుపబడునది, ఉత్తిప్తము: చూ, వ్రివి
తము 2.

ఉత్తమ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. మంచి నడవడిక గల ఆడుది. ఈలువుటాలు చూ, శ్రీ; 2. చిలుపాల *: చూ, మనుపాల; 3. నేల యునికి *: చూ, భూమ్యాలకి; 4. సమస్త నాయికల విషయమై యశితమును జేయునట్టిదియైనను దిస పీఠముని విషయమునందు పోలుచేయు నాయిక: చూ, శ్రీ; విణ. 5. ముఖ్యము: చూ, శ్రీవ్యయము; 6. యోగ్యమైనది: చూ, యోగ్యము. 2; 7 కడపటిది: చూ, వాసి. 2

ఉత్తమకన్య సం. వి. ఆ. శ్రీ. దుట్టువు *: చూ, వివాహి.

ఉత్తమ శ్రేణిములు. అం. లలాటము, భుజమధ్యము, మధ్యము. (3.)

ఉత్తమగ్రామనివాసము అం. మద్యము యెనిమిదింటిలో నొకటి చూ, పదములు.

ఉత్తమపాత్రలు అం రాజామాత్యములు.

ఉత్తమపురుషులు. పా. ని- ను- మి- ము ఉత్తమపురుషులు. “గక్షింబితిని, భరింపఁగలను, వండితిమి, అనుచున్నాము.”

ఉత్తమపురుషసర్వనామము పా. నేను: చూ, ఉత్తమము. 4.

ఉత్తమమనువు. అం. మనువులు పదునలుగురిలో నొకఁడు: చూ, మనువులు.

ఉత్తమము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. శ్రేష్ఠమైనది: చూ, శ్రీవ్యయము; అం. 2. చుంబనములు పదునైదింటిలో నొకటి: చూ, చుంబనములు; 3. హస్త శ్రేణిములు మూడింటిలో నొకటి: చూ, హస్త శ్రేణిములు; 4. పురుషములు మూడింటిలో నొకటి: చూ, పురుషములు.

ఉత్తమర్ణుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) అప్పులవాడు: చూ, బుబుబాత.

ఉత్తమవారుణి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. దుట్టువు. (కన్న-కురుటి, గెగిడ.) *: చూ, వివాహి.

ఉత్తమశ్రీసామన్య లక్షణములు. పా. కరీరము మొగము తల ఆడతనము విద్రా కొద్దిగాగలిగిన ప్రకృష్టములు, బలిసినచోడలు, బలిసిన చెక్కులు సమములై తెల్లనగుపలుమరుసయును, తామర శేతులబోలు కన్నులు, దొండపండు వంటి పెదవి అతిస్థూలము మాత్స్యముగాని ముక్కు, ఏనుఁగు నడక, కుడిమడిగల బొడ్డు, నునుపగుదేపము, సోగసగుదాపము, మెత్తనగు విశాలజఘనము, శుష్కరము, చుందితలకెండ్రుకలు, కరి కుంభములవంటి చేతులు, రావిచిగురుబోలిన భగము, తాచేలు వీణపువంటి పిలుదులు నడురును, ఎఱ్ఱనగు నాలుక, లేడి హేళులు, లేడికన్నులు, కృకమైన కడుపులుగు మగువ- పుత్రభోగ భాగ్య గుణము లనుభవించును.

ఉత్తమాంగము. సం. వి. ఆ. వ. 1. తల: చూ, కరము. 1; 2. మగగుఱి: చూ, కిళ్ళము; 3. ఆడుగుఱి: చూ, భగము. 12; 4. గరుత్మంతుని యిల్లు: చూ, గృహము. 1.

ఉత్తమాంగుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. తగినవాడు: చూ, పూజితుడు. 1; 2. అభిజాతుడు: చూ, సజ్జనుడు; 3. శ్రేష్ఠముఖముగలవాడు: చూ, వరాహుడు.

ఉత్తమాంశ. పా. ఏగ్రహంబునైనను పోడక వర్ష చేయఁగా మూడు వర్షములు స్వవర్షంబులు వచ్చెనేని సుత్తమాంశయగును.

ఉత్తమాట. జీ. వి. శోహలము, బ కాటంబు. “ఉత్తమాట చెప్పవలదు.”: చూ, మాట. 1.

ఉత్తమానర. సం. వి. ఆ. శ్రీ. త్రిఫలము కరక తాడి ఉసిరికలు.: చూ, ఫలత్రయము.

ఉత్తమాహము. సం. వి. అ. పుం. గుడిసము: చూ, వాసరము.

ఉత్తము సం. విణ. (అ. అ. అ.) తడిసికడి: చూ, స్థిమితము. 2.

ఉత్తముడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. అభి జాతుడు "అ. ఉత్తముని కడుపున నోగు జన్మించిన, వాడుచెలుచు వానివలక మెల్ల." వేమన. 505: చూ, సజ్జనుడు; 2. అంగి గణ్యుడు: చూ, శ్రేష్ఠుడు. 2; అం. 3. చతుర్దశమనువులలో నొకడు: చూ, మనువులు.

ఉత్తగ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. అర్జును: చూ, సత్కర్తృము. 1, 2. ఉత్తగపుదిక్కు: చూ, దిక్కు. 1; 3. దిక్కులు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, ఉత్తరము. 3; 4. దిశలు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, ఉత్తరము; 5. విరాటుని కూతురు: చూ, పుత్రిక. 1; 6. గోస్త్రనీ, గాక్రిక్ష: చూ, స్వాగృహ; అం. 7. కాస్త్రప్రవర్తకులలో నొకఁడై చూ, కాస్త్రప్రవర్తకులు.

ఉత్తరంగము. సం. వి. అ. సం. 1. అద్దకమ్మి: చూ, లచ్చికమ్మి; విణ. 2. లేచు: ట్టి అలారు గలది: చూ, పీచి. 1.

ఉత్తరకలింగము. కా. (క్రీమాన్ కిశాంబి రాఘవాచార్యులు గారు, ఎం. ఎ., బి. ఎల్.,) త్రికలింగ దేశమును నిగ్గయింపుచు చిలుకూరి వీరభద్రరావుగారు 100గాది మొదలు కటకమువఱకు ఉత్తరకలింగవనియు, కటకము మొదలుచుపేంద్రగిరివఱకు మధ్యకలింగమనియు, చుపేంద్రగిరి మొదలుగోదావరివఱకుకలింగవనియుఁ దెలిపియున్నారు. ఉత్తరకలింగమే నేటి పరిభాషయందు ఉత్కళ శబ్దమైనది నియు, మధ్యకలింగము కన్యోధదేశమనియు, వారి మతము. కలింగదేశచరిత్ర 241. పాఠ్య; (క్రీయత రాళ్లబండి గుబ్బారావుగారు, ఎం. ఎ., ఎల్. టి.) "అనంతవర్మ మొదలు,

నాల్గవ భానుదేవుని వఱకునుగల 15 రాజులు ఉత్తరకలింగము లేక ఒరిస్సాయందే తమ రాజధానిని స్థిరపఱచుకొనుటచేతను, ఉత్తరమున 100గాది వఱకును, పశ్చిమమున దక్షిణ కోసలము వఱకును, తమ రాజ్యమును వ్యాపింపజేయుటచేతను విశేషముగా వారి రాజ్యమునందలి ప్రజలొధులై యుండుటచేతను, వారి చరిత్ర వేఱుగా ఉత్కళదేశ చరిత్ర లేక ఓధ్రదేశచరిత్ర యను పేరుతో వ్రాయనిశ్చయించితిని." కలింగ. 526; "రాజరాజు తిరువాతి యాతని కొడుకు అనంతవర్మ చోడ 100 చేవుడు కా॥ క. 999 లో రాజ్యమునకు వచ్చి, 70 000లు వైగా రాజ్యమున నెను ఈతఁడే ఉత్తరకలింగము లేక ఓధ్రదేశమును క్రీ॥ సం॥ 1132 లో జయించెను. గనుక, ఈతనియొక్కయు, ఈతని తర్వాతి రాజుల యొక్కయు చరిత్ర "ఉత్తరకలింగ లేక ఓధ్రదేశచరిత్ర." యను పేరుగల వ్యాసమున తెలుపబడును." కలింగ. 536. పొగట

ఉత్తరక్రీడ. అం. జన్యతాళములు తొంబది యాఠి:టిలో నొకటి: చూ, జన్యతాళములు. ఉత్తరకుమారప్రజ్ఞలు, లో కొనసాగని మాటలు, డాంకికములుకొట్టుట.

ఉత్తరకురువు. సం. వి. ఉ. పుం. భూమియొక్క నవవర్షములు. (చూ, ఇలావుత్తము): చూ, వర్షములు.

ఉత్తరకోశము. సం. వి. అ. పుం. అయోధ్య: చూ, దేశము. (అయోధ్య.—పూర్వచారు క్యల చరిత్రము. క్రీస్తుశకము 808 మొదలు కొని 1200 వఱకు. (భావరాజు వేంకటకృష్ణ రావుగారు బి. ఎ., బి. ఎల్.) "ఇట్టి గాధ చిల్ప, అకవి తన విశ్రామాంశుడైన చరిత్రము నందు మనోహరముఁ జొప్పించియున్నాడు. "ఒకప్పుడు బ్రహ్మాదేవుడు షోడశాబ

కృత్యములు నిర్వర్తించుచుండ నచ్చటికి నిం
ద్రుఁడు చేనుడెంచి ప్రపంచమున నేరును
ష్యుఁడును యజ్ఞయాగాది కృతువుల నా
రించి చేవలకు హవిర్భాగముల నొసంగుట
దుటఁజేసి సాపము వర్ణియన్నదని మొఱపె
ట్టుకొనియెనుట! అంతట బ్రహ్మదేవుఁడగు
మిశునిమిత్రమై యుండకముపట్టియొడిసి తన
చులుకము (పుడిసిటు) కేసి చూచెనుట! అం
తటా చులుకమునుండి మహామోక్షుఁడొకఁడు
బనించి చాళుక్యవంశమునకుఁ గర్త యయ్యె
నుట! ఆతని వంశమునందు కొంత కాలమునకు
హరికుఁడు మానవుఁడు అను నిరపురు మహా
మోక్షులు జన్మించి జగద్విఖ్యాతిఁ గాంచిరి.
వీరి మొదటి రాజధాని అమోఘాధ్యక్షగముగా
నుండెనుట. ఇదె ఉత్తరకొకము.) రాజరాజ
నరేంద్ర పట్టాభిషేక సంవత్స. 2 పుట.

ఉత్తరకీర్తయ. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. నృకులకుఁ
జేసెడి అపకర్మ, అపకర్తయ: చూ, కర్మ
ములు; 2 తరువారియయ పని.

ఉత్తరకీర్త. సం. వి. అ. శ్రీ. తాళపాఠ
భూతిమైన యొకానొకకళ:చూ, తాళము 2.

ఉత్తరక్షణము. పా. తరువారి నెకిను, ముందు
నెకను.

ఉత్తరవానియొత్తరగంప. లో. ఉత్తరకాస్తగో
వరిలోగు వ్యవసాయపు పనులు అఖరుగాన
పిదప మైయగింజులలోగు పి చేల్లుకుట సిద్ధ
పడుమని భావము.

ఉత్తరదొక్కరము. కై. వి. = ఉత్తరగోకరః,
మల్లబంధవిశేషము: చూ, మల్లకాస్త్రము.

ఉత్తరణము. సం. వి. అ. న. దాటుట: చూ,
లంఘన.

ఉత్తరదోకరము. సం. వి. అ. న. = ఉత్తరదొ
క్కరడు. "శ్లో. గ్రీవాయాశ్చ భుజాయాశ్చ
హస్తాదీనామనామనీ, అష్టభాగ్యవ భుజేన

కుర్యాదుత్తరదోకరమ్." వేదత్వగత్నాకర
ము: చూ, మల్లకాస్త్రము.

ఉత్తరధ్వజము. పా. ఉత్తరపుదిక్కును నూచించు
గుఱుకు. (నార్తహోల్.) ఉత్తరమహాసముద్ర)
ముకు వైసలది.)

ఉత్తరగపక్షము. సం. వి. అ. పుం. పట్టినదితిగింట
నెగవేట్టు: చూ, సిద్ధాంతము

ఉత్తరహ. సం. వి. అ. ఉత్తర పడమరల
యొక్క నడిమిదిక్కు. చూ, వాయువ్యదిక్కు

ఉత్తరపృథ్వుత్తరములు. సం. వి. అ. న. బ. 1.

వాగ్వియోగకర్మ: చూ, కర్మ; 2. ఇద్దఱికి
వారిమూలమున జరుగులేఖలు.

ఉత్తరవర్ణి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఉత్తర: చూ,
నక్షత్రము 1.

ఉత్తరభద్రపద. సం. వి. అ. శ్రీ. ఆహిర్బుధ్ని:
చూ, నక్షత్రము. 1 (యాఉత్తరాభాద్ర.)

ఉత్తరమహాసముద్రము. పా. మహాసముద్రము
లయిదింటిలో నొకటి చూ, సముద్రములు.

ఉత్తరమీమాంస. అం. మీమాంసలు రెండింటిలో
నొకటి: చూ, మీమాంసలు. (చూ, ఉప
విద్యలు)

ఉత్తరము. సం. వి. అ. న. 1. ఒకానొక ఆర్థ
లంకారము — గూఢోక్తము. చిత్రోత్త

రము నని ద్వితీయము. ఉ. — (1) ప్రబులిసాద
యన్న రేవున నదిదాటుము; (2) ప్రక్కమే

ముత్తరమగుట. ఉ. — కేదారపోషణగతాః
చూ, అలంకారము. 3; 2. ప్రత్యుత్తరము:

చూ, బదులుమాట; 3. దిక్కులు యెనిమిదిం
టిలో నొకటి: చూ, దిక్కులు; 4. దిశలు

నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, దిశలు; 5. ఉత్త
రపుదిక్కు: చూ, దిక్కు. 1; వి. 6. ఉత్త

రపుదిక్కుది; 7. మీదిది: చూ, మీదు. 2,
అం. 8. ప్రచారములు ముప్పదిరెండింటిలో

నొకటి: చూ, ప్రచారములు; 9. కపహస్త

ములగు చతుష్పత్తి తంత్రములలో నొకటి: చూ, తంత్రములు; దే. వి. (1) ఇచ్చిపుచ్చు కోలుపత్రిము, ఆకు:చూ, లేఖ. 4. (లేటరు) ఉత్తరరామచరిత్ర. అం. కావ్యనాటకాదులలో నొకటి. చూ, కావ్యనాటకాదులు.

ఉత్తరలోమము. పా. పైని లోమములు కలది.

ఉత్తరగతి. అం. ముఖగజ్జావులు పదునాలుగింటిలో నొకటి: చూ, ముఖగజ్జావులు.

ఉత్తరవలయుము. పా. (అర్కిటిక్ సర్కిలు.)

ఉత్తరవాదుణి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. జుట్టుపు #: చూ, వివాణి.

ఉత్తరవాసము. సం. వి. న. న. బయ్యగవాసము. "నీ. చంద్రాతపముతోడ సలియిన వెలిపట్టు పుట్ట ముత్తరవాసముగ ధరించి." నై. కి. ఆ. 108; చూ, వస్త్రము.

ఉత్తరసర్కారులు. కా. తూర్పుచాళుక్యరాష్ట్ర విస్తీర్ణము (క్రి. శ. 10, 11 శతాబ్దములు.) (క్రియత దేశభట్ట లక్ష్మీనరసింహంగారు. ఎం. ఎ., ఎల్. టి.) ఇత చాళుక్యరాష్ట్రము పశ్చిముముగా నెంతవఱకు వ్యాపించెనో నిర్ణయింపబడి యున్నది. ఇప్పటి యుత్తరసర్కారులకు, నిజామురాజ్యమునకు నడుమ ౧౭ సహస్రలే పూర్వచాళుక్య రాజ్యమునకు గూడ కొంచెమెచ్చుతగ్గులలో నుండెనని యూహింపవచ్చును. రాజ. ప. ప. ౧౮. 187. పొరట; (క్రియత రాజ్యబండి నుల్పారావు గారు, ఎం. ఎ., ఎల్. టి.) ఉత్తరసర్కారులు ఇంగ్లీషువారి స్వాధీనమైన తరువాత రాజమండ్రీ, ఏలూరు, కొండపల్లి, సర్కారులు తత్సర్వము నైజామువల్ల కొలుపొంది హుస్సేన్ ఆలీఖాన్ కిందనే కొలు జరుపబడెను. ఈ కొలు 1768 లో ఆఖరుకాగానీ, కంపెనీవారి స్వంతతదికారము క్రిందనే; సర్కారుల ప్రభుత్వము జరిగెను.

తత్సర్వము గిడ్డంగుల కేజంట్లుగా నుండి వారు ఛీఫులవబడిరి. బందరు ఛీఫు క్రిం. ఏలూరు, రాజమండ్రీ సర్కారులుంచబడెన ఇట్లే విశాఖపట్టణములోను, గంజాములో; ఛీఫులుండిరి ఇత్యాది. క్రిం. 670-67 పుటలు.

ఉత్తరసాక్షి. పా. సాక్షులగుటకు సాక్షి, ఆ: త్సచయమున అడ్డంపకు సాక్షి.

ఉత్తరగృహిణము. అం. చుంబనములు పదింటిలో నొకటి: చూ, చుంబనములు.

ఉత్తరాంధ్రీవులు. కా. (కళింగ దేశపు కరికవా బ్ధియము.) (క్రియత నిదదవో: వేంకట గమణగారు. బి. ఎ.) "ఉ. నన్నయతెక్కనాది కవివాఙ్మలు చెప్పిన యట్లు చెప్పలే. తున్న వదుత్తరాంధ్రీ కవులారకయుండి రెవో: వి నట్లని. తోవ్విత్తుద్ధి గావ్యములు గూజ రచింపక యంగజ్ఞాన సం. పన్నుల కావ్య ముల్ హరిసమగ్ధులమై చెలువొందు గావు తక్."...యశంబున మించిన కవిత్వజ్ఞులుత్తి రాంధ్రప్రాంతముగు కళింగ దేశమున లేకపో లేదు ఇత్యాది. కళింగ. 127 పుట.

ఉత్తరాగ్ని. అం. అగ్నిలయిడింటిలో నొకటి: చూ, అగ్నిలు.

ఉత్తరాపథ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. వసు #: చూ, పిమ్; 2. అజాది #: చూ, జీలకెఱ్ఱ (కన్న-జీరిగె.)

ఉత్తరాపథము. కా. [2] కీర్తిభారవేల మహా రాజు హధిగుంఘా కాననము. 28 పొరట.

XI.

మండల అపరాజనివేళితమ పీఠురగడధ సం. రెనకాయతి జననదంభావమ్ చిత్రే సమస సతికంతుభిదతి—తిమరదేహ సుసూ తమ్ బారసమెచవనె...హస...కెజ...సహ సేమీవితాయనతో ఉత్తరాపథరాజానో

తెనుగు తర్జుమా—XI. భావవేలుడు
పృథులగార్థములఁ బూన్చిన నాఁగిలితో
చెడ్డరాజులచే నిర్మింపఁబడిన పింహాసనమును
దున్నివైచెను నూటపదమూడడు సంవత్సర
ములకు పూర్వము లేక నూటపదమూడవ సం
వత్సరమున చేయఁబడిన తామ్రవిగ్రహముల
విరుగఁగొట్టెను. పన్నెండో సంవత్సరమున
ఉత్తరాపథ దేశముతోని రాజులను సాధిం
చెను. రాజు ప. సం. 28-29. పుటలు.

ఉత్తరాభాద్ర. సం. వి. ఆ. శ్రీ: చూ, ఉత్త
రభద్రపద.

ఉత్తరాయత. అం. వడ్డగ్రామియత మూర్ఖులు
యేడింటిలో నొకటి: చూ, వడ్డగ్రామియత
మూర్ఖులు.

ఉత్తరాయనము సం. వి. ఆ. పుం. 1. మకర
సంక్రాంతి మొదలు ఆఱునెలలు గల కాల
ము చూ, అయనము 2, అం. 2. అయన
ములు యేడింటిలో నొకటి. చూ, అయ
నము. 2

ఉత్తరాసాధ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. ఏచీకం
కటిమీక్క: చూ, సత్తరము. 1.

ఉత్తరాసంగము సం. వి. ఆ. పుం. బయ్యగవా
సము: చూ, వస్త్రము.

ఉత్తరాసి. దే. వి. తలుపుక్రింద తిరిగిదు మలు
సము: చూ, తోలుమార్చిన.

ఉత్తరించు. సం. స. క్రి. 1. చాటు : చూ,
తరించు; దే. స. క్రి (1) ఖండించు “ఉత్త
రించు తములపాఠునిక్కడు క్రియ.” ఉ,
నారి. 4, ఆ. 28; “ద్వి. తలుపుత్తరింప.” రా.
ఆర. కాం. 181; (2) వస్త్రములోనుగు వాని
చేధించు: చూ, చించు.

ఉత్తరగ. దే. వి. పరవిశేషము: చూ, భూష
ణము. 2.

ఉత్తరము. వై వి. = ఉత్తరీయము : చూ,
వస్త్రము.

ఉత్తరీయము. సం. వి. ఆ. న. 1. = ఉత్తరము:
చూ, వస్త్రము; 2. పయ్యద: చూ, వైటు;
3. జిన్నిదము: చూ, యజ్ఞో: వీరము.

ఉత్తరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1 సామంతుని
చేరుగనున్న రాజీ; 2 విరాటుని కొడుకు:
చూ, పుత్రుడు. 1; విణ. 8 ఆభిశాతుడు:
చూ, సజ్జనుడు; కా. 4 (యవార్
చ్చాంగ్.) (భావరాజు వేంకట కృష్ణారావు
గారు. బి. ఎ., బి. ఎల్.) దేవబోధి సత్కు
డొకప్పుడీ సంఘారామమునందు ఉత్తరుడను
అర్జునుడు నివసించుచుండుననియు, నాతఁ
డు “వడ్డభిక్షు” డనియు అష్టవిమోక్షకుడ
నియు వివి యాతనిజ్ఞాచి యాతని జీవితపదతి
నవలంబింపఁగోరెను. సాగ్రావీసాంధ్యదేశము
89. పుట, 92 పుటలో, — ఒకవేళ ఉత్త
రుడీ పెద్దముడియై సంఘారామమున నివసించె
నేమో తెలియ; ఆం. 5. సాక్షులు పండ్రెం
డుగురిలో నొకఁడు: చూ, సాక్షులు; 6. కృత
సాక్షులు అయ్యగుగురలో నొకఁడు : చూ,
కృతసాక్షులు

ఉత్తరువు వై. వి. ఆజ్ఞ: చూ, నెలవు (అగ్గు).
ఉత్తరేణి. దే. వి. అపామార్గము. (కిన్న-ఉత్త
రేణి.) * చూ, కైఖరికము (వాడుక)

ఉత్తరేను దే. వి. 1. — వై. —; 2. వంద్రీ*:
చూ, విడుదగము.

ఉత్తరేర్మము సం. వి. ఆ. పుం. బోయవానిచేత
నెడచుప్పక్క గాయముచేయఁబడిన జంక:
చూ, హరిణము. 1.

ఉత్తరోత్తరము. సం. క్రి. విణ. ఆ. న.
చూ, వైవై.

ఉత్త్రోష్ఠము అం. 1. సాముదిక్కి శస్త్రమునం
దలి లక్షణము లేబదియనిధిందింటిలో

నొకటి: చూ, లక్షణములు; 2. శ్రీలక్షణము లేనిదియనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, శ్రీలక్షణములు

ఉత్తరమున ౧. అం. చూ, అక్షరములు.

ఉత్తరమున ౨. అ. ౩. (ఉత్తరము + పడు.)

1 త్వరపడు. “ఏచీభుజావళి యాలింగనకేళి కుత్తలపడక” చూ. పూ. 7, ఆ 112: చూ, సంధిమిం మీ; 2 తిమిమి. “న. అన వినుచుంలంగు హృదయమునఁగావము ని వృత్తిని.” 288 (అనిఁద) “అనుచు నుత్తల పడఁ యువనదంబు.” భాగ విరా. 5, ఆ. 288: చూ, సంతాపిం మీ; 3 తానుమాలు వడు. “చ. గ్రహతారకంబులు, కుత్తలపడఁ టొచ్చు.” భా. 4, ఆ. 11: చూ, వ్యక్తిస్తమిగు, 4 కలఁతపడు: చూ, సంక్షోభిం మీ

ఉత్తరమున 5. గే. 1 తొట్టుపాటు: చూ, సంధిమము 1; 2. అంధ: చూ, దుఃఖము; 3 అత్తైదువు: చూ, పిటికికండ, 4. భయము: చూ, వెలుపు.

ఉత్తరమున 6. దే. వి. — నై. —

ఉత్తరమున 7. దే. స. 3. (ఉత్తరము + నెట్టు.)

1 త్వరము మీ; 2. పరితాపపడఁజేయు; 3. వ్యక్తిస్తమి కావి మీ 4. కలఁతపడు.

ఉత్తరము దే. వి. 1. భయము: చూ, వెలుపు, 2 తొందఱపాటు: చూ, సంధిమము; 3. కలఁత. “క. చిత్తమును వైకొనినెడు, నుత్తలము. నడంచి ముఖపర్యాయమునఁద, ల్కాత్తెను వెడఁపునఁబి)ము, చిత్తంబిగు ర్త్రుజనియెఁజెలువ యడవికిన్.” భార. ఆర. 7, ఆ 211: చూ, సంతాపము; 4. తాను మాలు. “క. అత్తఁజిగెంపుమీటిని ఘనావళి యాకసమెల్ల గప్పి కొని, శైక్తురు నెమ్మొలున్ గురిసె నీరధియుంతయు ఘోరమా నమై, యుత్తలమండఁ బర్వతము లొక్క

మొగ్గె గదలెన్ మహాల్కముల్, మొత్తముగట్టిరాల్ బలముల్ వెలగందఁగఁ జేటు తెల్పుచున్” నిర్వ. 2, ఆ. 98: చూ, వ్యక్తిస్తమి

ఉత్తానకిరణబంధములు. అం. గ్రామ్యము, నాగ రాఖ్యము, ఉత్పల్లకము, విజృంభితము, ఇంద్రాణికము, ఇంద్రాకము, పాగ్మ్యసంఘటి తము, ఉత్తానసంఘటితము, పీడితము, వేష్టి తము, బాడభికము, ఉద్భృతము, ఉరస్థము నము, అగ్రాంగనిసీడితము, జృంభితము, ప్రసా రితము, వేణునిదారితము, కూలచితము, కాగ్మ టకము, ప్రేంఘాయితము, పద్మానమము, అర్ధ పగ్మానమము, బంధరీతము, నాగపాశము, సంయమనము, కూర్మికము, పరివర్తనము, నిపి డితము, సమపాదము, త్రివిక్రమము, వ్యోమ పదము, స్థగికము, అవిదారితము, సౌమ్య ము, ఆజృంభితము, నాకాఖ్యము, ధనుర్బం ధము, కిరపాదము, సాచీముఖము అర్చన ద్రము ఉపాంగము. (41.)

ఉత్తానకిరణము. అం. బంధము లేనిదిలోనొకటి (కామినీమణి కయ్యాంతరమున వెల్లెలెలుకల పరుండ పురుషుడు తత్పదములు కరంబులం బట్టి కూడుట.): చూ, బంధములు.

ఉత్తానపరీకము. సం. వి. అ. పుం. ఎత్తము దము *: చూ, వ్యడంబకము.

ఉత్తానపాదజాఁడు. సం. వి. అ. పుం. ధృవనత త్రిము, గ్రహధారుడు, జ్యోతిరీభుఁడు: చూ, ధృవుడు. (చూ, సత్తత్రిము. 1.)

ఉత్తానము స. వి. అ. న. 1. రతిభేదము: చూ, రతిబంధము; విణ. (అ. ఆ. అ.) 2. లోతు లేనిది; 3. తెలికిలినిది: చూ, ఉత్కటము; అం. 4. వాస్తవచారములు పడునెదింటిలో నొకటి: చూ, వాస్తవచారములు.

ఉత్తానవంచితము. సం. వి. అ. పుం. 1. భేరులు

కోడించుట: చూ, వ్యంజకము. 1; అం.

2. హస్తప్రచారములు పను నైదింటిలోనొకటి
చూ, హస్తప్రచారములు.

ఉత్తానశయిండు. సం. వి. అ. పుం. పాలుతొ
గడి శిశువు, డింభుడు: చూ, శిశువు.

ఉత్తానసంఘటితము. అం. ఉత్తానకరణబంధము
లు నలుబది యొకటింటిలో నొకటి : చూ,
ఉత్తానకరణ బంధములు.

ఉత్తానుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1 వెల్ల
కిల పరున్నవాడు; 2 నిద్రించుట కదురు
చూచువాడు: చూ, సుప్రయ్యములు.

ఉత్తానకుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) చూ,
దానించువాడు.

ఉత్తార్థము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గాఢు
దగిది: చూ, లంఘ.

ఉత్తాలకము. సం. వి. అ. పుం. అశవి * చూ,
లాద్దుగు.

ఉత్తాలము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. పొడ
వైనది: చూ, పొడవు. 2; 2. తొట్టుపాటు
గలది: చూ, సంభృతము. 1; 3. పేలైనది:
చూ, సుకృతము; 4. విరివియైనది: చూ, విభు
లము.

ఉత్తాలుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) స్వేదన:
చూ, సమర్థుడు.

ఉత్తి. జే. వి. 1 ప్రతినిధి. “చ. తండ్రి పాప
ములనడంచి సద్గతికొనెన పిండిబుణులు
నేన తత్సమరతలంబునకొ వినుతకౌర్యమును
త్రిగఁ బెట్టి తీర్చుదన్.” జె. 1, అ. 95 (ఇది
యింకను విచార్యము): చూ, మాటు. 1;
జె. వి. 2 యుక్తి, జిత్తు: చూ, యుక్తి.

ఉత్తర్థము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) దాటుటబడి
నది: చూ, లంఘ.

ఉత్తు. పా. జూ. 10. ఉత్తునకు సంధి నిత్యము
ప్రభవమావిధక్తి, సమాపక క్రియ మొదలగు

వాని కడపటి ఉకారమున కిచ్చు పరిబంధున
పుడు సంధినిత్యము. ఉ. — రాముడు + అతఁ
డు = రాముడతఁడు. రాఁడు + అతఁడు = రా
డతఁడు కూరుచు + ఉండు = కూరుచుండు;
నూ. 11. ప్రభు మేతగవిధక్తి, శత్రుగళ మవర్ణం
బులంబుల ఉత్తునకు సంధిజైకత్వికము. (1) ప్రభు
మావిధక్తిగాక మిగిలిన విధక్తులయందు ‘ఉ’
కడపటంగల పూర్వమునూ అంగ, ను,
కొఱకు కు, అంగు, ఇంగు, ఎంగు, కినికడ
పటి ఉకారము: కును ఉ. — నన్ను + అడిగె =
నన్నడిగెనన్ను. నాకొఱకు + ఇచ్చె =
నాకొఱకెచ్చె నాకొఱకుచ్చె. (11) శత్రుగళ
‘చు’ వర్ణమునందు ‘ఉ’ కారమునకును
సంధి జైకత్వికము. శత్రుగళ ‘చు’ వర్ణము లే
వర్ణమునాగక ‘చు’ వర్ణమనియుఁ జేరు. ఉ. —
పోవుచు + ఉన్నాడు = పోవుచున్నాడు,
పోవుచున్నాడు అచ్చుతో అచ్చుకలియు
నపుడు యుమము ద్విశంబు కు లోపంబు.

ఉత్తుంగము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పొడవైన
ది: చూ, పొడవు. 2.

ఉత్తుండి సం. వి. ఈ. శ్రీ. కాకకుండి *;
చూ, సత్తుల.

ఉత్తుండిక. సం. వి. అ. శ్రీ. — వై.

ఉత్తుడు. వై విణ = యుక్తి. తగినవాడు: చూ,
సమర్థుడు.

ఉత్తువము. సం. వి. అ. పుం. పేలాలు: చూ,
లాజలు.

ఉత్తేజము. సం. వి. అ. న. తాపజనకము

ఉత్తేజము. సం. వి. అ. న. 1. గర్భాఫలము:
చూ, ప్రేరేమలు; 2: చూ, వాడిచేయుట;
3: చూ, నడపుట; 4: చూ, పుచ్చుట.

ఉత్తేజితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. ప్రే
రేపఁబడినది: చూ, ప్రేరేతము; 2 వాడిచే
యఁబడినది: చూ, కాతము. 1; 3. నడువఁ

బడినది: ఆచరితము; 4 పుచ్చబడినది, పంపబడినది.

ఉత్తైలము. సం. వి. ఆ. న. ఎక్కువనూ నెగలది
ఉత్తైలము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎక్కువ ఆసః
పా; వాంఛ

ఉత్తము. సం. విణ. (అ. ఆ అ.) 1. నిలిచినది.
సేగము; 2 పుట్టినది, అంశురితిము : చా,
సంభూతిము.

శ్రీ శాము. సం. వి అ. న. 1. కూర్చుండితేచుట.
చూ, పాలింజతము; 2. పురుషప్రమాణము;
3. ఆయిత్తిము: చూ, యత్తిము; 4. అంక
ణము: చూ, ముంగిలి. 2; 5. జీడము: చూ,
యద్దము; 6. మలమజాతిడి తెగులు: చూ,
రొగ్గము; 7. అనుమోదము: చూ, సంతో
షము; 8. ముగింపు: చూ, సమాప్తి; 9. సైన్యము:
చూ, సేన. 1; 10. నాటకాంగ భేదము: చూ,
నాటకము. 1; 11 కట్టుట. చూ, బంధము 1;
12. చుల్లి: చూ, పొయ్యి; 13. పయనము:
చూ, ప్రయాణము; 14. కోరిక: చూ, వాంఛ;
15. వ్యాకరణమునందు పదప్రక్షి; 16. పదా
ర్థము: చూ, వస్తువు; 17. రాజ్యతంత్ర విచా
రణ: చూ, విచారణ; 18. పుస్తకము: చూ,
పాఠము.

ఉత్తాపకము. సం విణ. (అ అ. అ.) శేషునది:
మా, శేషుట.

ఉత్తాపనము. సు. వి. అ. నః చూ, రేపుట

ఉత్తాపితము. సరి. విని. (అ. అ. అ.) లేపబడి

ఉత్తరము. సం. విభ. (అ. ఆ. ఆ) 1. రేచినది: చూ, పోద్యతము; 2. పుట్టినది: చూ, సంభూతము; 3. వెలిగినది: చూ, పుష్కలము; 4. యచ్చిందినది, ఉద్యతము, ఉద్యక్తము: చూ, యత్నము.

ఉత్పంక్తి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. దొంగి : మా,
దోర

ఉత్పత్తసమగు. సం. ప. క్రి. ఎగురు చూ, లం
ఘిం-మి

ఉత్పిత్తము. సం. వి. అ. న. 1 వైకి రేచుట,
ఉద్వర్తనము: చూ, ఎగయుట; 2. జన్మము
చూ, పుటుక.

ఉత్పత్తికిలుడు. సు విజ. (అ అ. అ.) ఎ
రకు స్వభావము కలవాడు: చూ, ఎగియు
వాడు.

ఉత్పత్తము. సం. వి అ. న. పక్షి: చూ, పక్షి.

ఉత్పత్తి. సం. విణ. (ఋ. ఈ ఋ.) చూ,
ఉత్పత్తశీలుడు.

ఉత్పతితము. సం విణ. (అ. ఆ అ.) 1 ఎ
 సినది: ఉత్తితము; 2. ప్రత్తి: చూ, సంభూ
 తము.

ఉత్పత్తిస్తువు. సం. విణ. ఉ: చూ, ఉత్పతన
శీలుడు

ఉత్పత్తి సం వి. ఇ. స్త్రీ. జననము: చూ,
పుట్టుక

ఉత్పదము. సం. వి. ఆ. పుం. ఆకాశమార్గము
(లేక) సక్షుత్రిమార్గము: చూ, కానితొవ.

ఉత్పన్న మందనుతిబుద్ధులు. పా. నీటిబుడగల
వలె నియమములేక పుట్టుచుండెడి బుద్ధులు

ఉత్పన్నము. పం. విణ. (అ. అ. అ.) పుట్టినది:
చూ, సంభూతము.

ఉత్పల. సం. ౨౭౭. శ్రీ సుగంధిపాల: చూ,
కారిబ.

ఉత్పలపత్రియు. సం. వి. ఆ. న. 1. కలవరూ
 ఊకు: చూ, కల్వఊకు; బ. 2. పిఱుండుల
 మూఁది నఘఊతుములు. "చ. ఒనరగఁ జూడ
 నింపెనగ నుత్పలపత్రియు లొప్పుచున్నది,
 మనతర నెకతంబు పయిగఁజేరి కిన్నరకంఠు

లారాయం, చనుపమరీల నీదునొక యంబుజ
పాణికటి నఖాంశమున, గనుగొని సర్వార్థ
ములుగా నొకయొకవల్లె- నవ్వుచున్.”
భాను. 2, ఆ. చూ, నఖత్తుము

ఉత్పలపర్ణకము సం. వి. అ. ౧. భుక్తభేదము.
సంభోగక్రియలందు గోపవంక అనగా
గిల్లుట చూ, నఖత్తుము

ఉత్పలపూక సం. వి. ఆ. శ్రీ. అడవికాకగ,
వ కావేల్లు (కన్న-ఎరహ. ల.) * చూ,
కాకగ.

ఉత్పలమాల సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఒకానొక వృక్ష
ము. ఇందొక్కొక్క పాదమున ప, ర, స,
ధ, భ, ర, హణములు గలిగి పసిటు యతిల
ఇరువదవ పంపిస్తునందు బాట్టిన పద్యము.
ఉగా.—“పేరి: నేనుగూఢములు - పెద్దము
గొండమునూకవూ, గాము సొచ్చి
త్రాగి వెస-గంతులవై మీ ముగిరినెండగా,
ధానునియాడికెను, నవ-తాగ విగామము
చేలసద్భగన్, భాగలంబులుగా లతుల-గిల్కి
నత్పలమాలచెన్నగున్.” చూ, వృక్షము. 1.

ఉత్పలము. సం. వి. అ. ౧. 1. కుమలముము,
కలువ #: చూ, పద్మము. 1; 2. నీలోన్న
లము, నల్లకలువ #: చూ, పద్మము. 1,
3. చెంబల్లకోట్టు #: చూ, పారిభావ్యము;
4. కాల్పుటకై మారసమునకు గుచ్చిన ఇసు
పకమిట్ట; 5. గోమయపిట్టము: చూ, పిడక;
6. కాకిహార: చూ, స్వరము. 2; 7. పాతా
ళము: చూ, లోకము. 1; విణ. 8. మాంసములేనిది.

ఉత్పలకారిబ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. సుగంధపాల#:
చూ, కారిబ.

ఉత్పలి. అం. భాషాంగములు పదునొకటింటిలో
నొకటి: చూ, భాషాంగములు. (చూ, భాష. 1.)

ఉత్పక్వండు. సం. విణ. (అ. అ. అ.): చూ, మీదు
మోచువాడు.

ఉత్పాటనము. సం. వి. అ. ౧. చూ, వెలుకుట.
ఉత్పాటిండు. సం. స. క్రి. పీఠు చూ, వెలుకు
ఉత్పాటిరము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) హె
కబడినది: చూ, ఉన్మాదితము.

ఉత్పాతకాంశము. పా. వన్యంశములు అలువ
దింటిలో నొకటి: చూ, వన్యంశములు

ఉత్పాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. దుశ్శకునము,
తెలియక వచ్చునది. (అనగా ఆహలవిద్యజ్ఞన
పరిసిద్ధమైన వస్తురూపమునకంటె భిన్నమైన
వస్తురూపము. ఇది త్రివిధము.—దివ్యము,
అనిరిక్షము, భౌమము అని.— దివ్యము:—
అపూర్వగ్రహాత్మకములు పుట్టును; అనిరి
క్షము:—చరితేవము ఇంద్రధనుస్సును కలు
గుట, కొఱవియ్య పిడుగును పడుట; భౌమ
ము—అపూర్వములైన చరాచర వస్తువులు
కలుగుట. ఇవి దుశ్శకునోపద్రములు: చూ,
అవశకునములు; (చూ, తోక మిక్క.);
2 మాణము: చూ, మారి; 3. మారికెపులు:
చూ, మారి.

ఉత్పాత్తు. సం. వి. ద్. పుం ఎనిమిది కాళ్ల
మెకము చూ, శరభము. 1.

ఉత్పాదకము సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—;
విణ. 2. కలిగించునది: చూ, ప్రతిపాదకము 2 .

ఉత్పాదనము. సం. వి. అ. ౧. ఉపపాదనము:
చూ, పుట్టించుట.

ఉత్పాదకయనము. సం. వి. అ. పుం టిట్టిధము:
చూ, లకుముకి.

ఉత్పాదిక సం. వి. ఆ. శ్రీ. గళకుండికి, అం
గిటిములు: చూ, శోగము. 1.

ఉత్పాదితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) కలిగిం
పబడినది: చూ, స్పృష్టము. 1.

ఉత్పాదిల్లు. సం. అ. క్రి. ఆవరణము, కలుగు.
(పే). ఉత్పాదించు: చూ, పుట్టు. 2.

ఉత్పాద్యము. పా. ప్రసంగవశమున వచ్చినది, ప్రాసంగికము. పతాకాప్రకరణ భేదముచేత బ్రాసంగికముద్వితీయము. మానవాప్రకరణ పతాక; స్వల్పకాలనివృత్తిచువుకథ ప్రకరి. మొత్తముమీద వస్తువు ప్రకరి, ఉత్పాద్య, మిశ్రములను ముత్యముగల నొప్పుచున్నది పురాణప్రసిద్ధము ప్రఖ్యాతము; కవికల్పితము ఉత్పాద్యము; ప్రసిద్ధకథకు గొంత కల్పితము చేర్చుట మిశ్రము.

ఉత్పల్లము. సం. విణ (అ. ఆ. అ.) 1 పవన ప్రధమచుప్రథము; 2 విశినది, (వికసించిన పుష్పములు); చూ, వ్యాకరణము

ఉత్పాతము. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) చీకటిగా పడిచేయబడినది చూ, శుద్ధము రి.

ఉత్పాసము సం. వి. ఆ. పుం. మృత్యుదూత పాణనాడెడు పరివాసము, వృత్తకోగూడి పాడుపుమాటు; చూ, ఉల్లసము.

ఉత్పేక్ష. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఒకానొక అర్థాలంకారము. అప్రస్తుత వస్తువుముక్త గుణము, క్రియ మొదలగువాని సంబంధముచేత బ్రస్తుత వస్తువున ప్రస్తుతముగా నెంచుట యుత్పేక్షాలంకారము. ఈ అలంకారము నకు ధగ్ధము, అప్రసిద్ధము. ఉపమానమందు అప్రసిద్ధము. దీనిబట్టియే ఈ చెందలంకారము లకును భేదము ఇది వాచ్యమని, గమ్యమని, చెందుతెలుగుల నుండును తెలంచెద, ఎంచెద, సత్యము, అదియో, అనునట్లు, ఇత్యాదులు ఉత్పేక్షావాచకములు. ఇవి గలిగియున్న యెడల వాచ్యోత్పేక్ష లేనియెడల గమ్యోత్పేక్ష. ఉదా.—అనాటి వెన్నెల రామ కళ్యాణమహాత్మన దగ్ధసంజారంబగు ఋతుల యానందక్షిరసాగరమో యనునట్లు విలసిల్లె ఇచట “అనంద క్షిరసాగరము” తెల్లవై లోక దుమం వ్యాపించుట యప్రసిద్ధము. కావున

నుత్పేక్షాలంకారము, ఇచట “క్షిరసాగరమో” అనుచో, “ఓ” అనునది యుత్పేక్షావాచకము. కావున వాచ్యోత్పేక్ష ఉదా—అయ్య వసుంజుని యువజనచారిణంబుల వేటాడ శంఖంతకుండు మంజుల పంజరంబున బెట్టి తెచ్చు కాంచనమయ మాయాకురంగియో యన సుభద్రా భద్ర భగవంతు మణివికార శివికాయామయై వచ్చె. ఇచట మన్మథుండు కురంగమును దీసికొనివచ్చుట యప్రసిద్ధము. గావున నుత్పేక్షాలంకారము “కురంగియో” యనుచు “ఓ” యనునది యుత్పేక్షావాచకము. ఉదా.—రాముండు వనంబునకేగుచో దద్రుధసముద్ధతి ధూళిపంపరలు, అరినితో నేగు పోజనమనంబులు. ఇచట “మనములు” రామునితో నేగుట యప్రసిద్ధములు గావున నుత్పేక్ష. “మనంబులేమో” అను నుత్పేక్షావాచకము లేనందున నిది గమ్యోత్పేక్ష ఉదాహరణములు.—

1. భూదేవి ధరించిన సముద్రపునెడు యొడ్డాణంబుననుండు రత్నపు మొలక యున్నట్లు గర్భిణీపుంబుల నొప్పు ద్వారక విలసిల్లె, 2. ప్రాగ్దిక్కుననింతి లలాటంబున నొప్పు చున్న సిందూరపుతలకంబున నూర్చుండుద యించె; 3. అమ్మాయాకురంగము రామునికడ కేగి యారామా! తొల్లి నీచే నిశుమల బడియు మరల గడ్డిదినకచ్చిరిని చెప్పుచు న్నదియో యన దృఙాంకురములమేయసా గమ; 4. ఆట్టి వర్షకాలంబునకొలి దొలివా నచే బుడవిమండి యాచి యెండవేడిమి బోవ నిట్టూర్చుపాపము నెగనె; 5. ఆకాశ మను నేనుగనునూర్కడనుమావడిదస్త్రాద్రిపై వలలవైచిన వెతగుడిచి కిక్కిరకతమో యనునట్లు సాంధ్యరాగ మొలకె; 6. సముద్రుండు తన్ను మధింపగడగు మందరముపై

గోపము చే నీచీబాహువులనడంబడగొడంగను; 7 అపుడు ముకుళించుచున్న కిలుపాదంబు చి సవ్యమన్నదో యనఁ బద్ధినివికసించె; 8. ఆరాముని కళ్యాణోత్సవముఁ జూచుటకు ౧౧ నలక్ష్మి కోటానకోటులు కన్నులందాల్చి నోయన రిక్తముల వెక్కువెక్కుటిలై; 9. ఆ రేయిఁ జీఁకలులైవేళల భవిష్యద్రావణ కాంతాదుఃఖపుంజంబులు నాగ్రముకొనియె; 10. దశరథుఁడట్లు కైకమాటలకు లోనై చింతించుచుండ నిట్టి యధ్యక్షము నవలోకింప సమ సుఁడుగాక తిద్వంతంబునకుం గూటసుండగు సహస్రకరం డస్తాదిచాటునకుం జనె; 11. అప్పురిగోవుగముల స్వర్ణంబునంగల దీవగ్ని హంబులుమనతోఁ దుల్యంబులుగూ యని చూడ నజ్ఞులుసాచెనో యని మిన్నంటికిభంగం బులతో నొప్పుచుండెను; 12. ఆరాజు క్షీ యనెడు స్వర్వాహిని నాగలోకంబునకుంజని యందిజుకటచుగుటచే నిలువనెలవలనడమి మగ లివచ్చుచోఁ బాడమిన నీటిబుడగలో యన నప్పురిసాధంబులుల్లసిలై; 18 అవ్వేళ సహస్ర భానుండు తన కిరణహస్తంబుల నప్పురిమేడలమై గలుగురతనంబుల నపహరించు తలంపు ననో యన జాలంతరాళంబుల లోనికింజొనిపె; 14. రిక్తముల దూటులనొప్పు నింగిజల్లి డనుండి జారుపెండి యనుకట్లు వెన్నెల నలుదె సల నలముకొనియె. (స్వప్నస్థితి మైన గుణమును హేత్వంతర సంబంధముచేతఁ గాదా త్యక్తిము కల్పించుట. ఇందు 56 శ్లోకములని మొత్తముమీఁదఁ దొంబదియాఱని చెప్పుదురు. వస్తు, హేతు, ఫలముల భేదముచే నేర్పడుచున్నవి. ఈ నీమఖసామ్యముగోరినుటా పద్యము నీటనిల్చి తపించుచున్నది.); 2. అనవధానత, ఏమణుచాటుఁ చూ, ప్రమాదము; 3. హెచ్చరికలేమి. (ఉత్పత్తిము)

ఉత్పత్తిమి. సం. స. 39. ఉత్పత్తి కలుగఁ జెప్పు.

ఉత్పత్తికము. సం. వి. అ. స. 1. 2. కానాక గతి బంధము. చూ, గతిబంధము, అం. 2 ఉత్పత్తి కరణబంధములు నలుబది యొకటింటిలో నొకటిఁ చూ, ఉత్పత్తికరణ బంధములు. (ఉత్పత్తిలము)

ఉత్పత్తిలము. సం. విజ. (అ. ఆ అ.) 1: చూ, రూ-ఉత్పత్తిలకము. 1; 2. బలిసినదిఁ చూ, గూలము. 1; 3. సంగీతి గనుక భేదముఁ చూ, స్వరము. 2; 4. అతిశయమైనదిఁ చూ, సూరారము; అం. 5. ఉత్పత్తికరణబంధములు నలుబది యొకటింటిలో నొకటిఁ చూ, ఉత్పత్తికరణ బంధములు. (రూ-ఉత్పత్తిలకము.)

ఉత్పత్తిసంధి. చూ సంధిదోషములు పదునాలుగింటిలో నొకటి ఉ. రాముఁడు + అనుబాలకుఁడు. వీనిని రాముఁడనుబాలకుఁడని వ్రాయవలయునో కాని రాముఁడు అనుబాలకుఁడనికాని, రాముఁడు యనుబాలకుఁడని కాని వ్రాయరాదు చూడు. సంధి నూ. 10. అట్టులయ్యు నన్యదేశపదముల యదార్థస్వరూపముఁ దెలుపవలసినచోటుల సంధి కిలుపక వ్రాయవచ్చును ఉదా — “గీర్ణలాండ్.” అనుదేశమనియు గీర్ణలాండ్ను దేశమనియు వ్రాయవచ్చును గాని గీర్ణలాండుయను దేశమని వ్రాయరాదు. ఇట్లులే “రాబర్ట్స్” అనునాతఁడు “క్రికెట్” అనునాటలోనైనవి. సంధి. నూ. 84. చొప్పున గీర్ణలాండ్డని వ్రాయరాదు. తెనుఁగున నను స్వారమునకు ద్విత్వము పరముగ నుండదు. అంమ్మ, అంన్న, అండ్ల, కంమ్మలోనయినవి యసాధువులు. అన్యదేశ్య శబ్దముల కడపటిహల్లునకు ననుకరణము పగ మైప్పుడు ద్విత్వమీకుండుటే కొన్నియెడల శ్రద్ధము, కానబియాంక-క్రిస్ యానిటి, అచ్చె

యిట్టికబ్బముల కచ్చు పడమైసత్తుడు యడా
మును వచ్చుటే బాగు.

ఉత్పంగము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒడ్డి, తొడ
వైభాగము: చూ, కొండము; 2. ఉబ్బపు,
తొడ: చూ, సక్కి; 3. అభినయహస్త విశేష
ము. ప్రేళ్ళు నోచిపెట్టిన రెండుచేతులను
మనకట్లయందుగూర్చి బొమ్మనఁ బుట్టినది
చూ, వ్యంజకము. 1; 4. సంయుతహస్తములు
ముప్పది రెండింటిలో నొకటి: చూ, సంయుత
హస్తములు.

ఉత్పన్నము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. నెల్ల
గింపఁబడినది: చూ, ఉన్మాదితము; 2. వైక
స్త్రబడినది: చూ, ఉత్సాదితము.

ఉత్పము. సం. వి. అ. పుం. 1 కొండయూట:
చూ, నెలయూట; 2 = ఉచ్చే: చూ,
మాత్రము.

ఉత్పన్నము. సం. వి. అ. ఉ. పుం. 1. త్యా
ము: చూ, వితరణము; 2. విడుపు: చూ,
విమోచనము; 3. కీడు: చూ, విపత్తు; 4 నా
యము, పాడి: చూ, సత్యము 1; 5 పోలిక:
చూ, సమానము; 6. నిడుపు: చూ, పొడవు. 2;
అం. 7. దానపంచకములో నొకటి: చూ,
దానపంచకము.

ఉత్పన్నము. సం. వి. అ. న. 1. త్యాగము: చూ,
వితరణము; 2. విడుపు. చూ, విమోచ
నము; 3. నిడుపు: చూ, పొడవు. 3.

ఉత్పర్ణించు. సం. స. క్రి. త్యజించు: చూ, విస
ర్జించు.

ఉత్పర్ణితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) విడువఁ
బడినది: చూ, హీనము. 3.

ఉత్పనము. సం. వి. అ. పుం. 1 వివాహము,
సంకారము, జాతరలోనగు పండుగలు: చూ,
పండుగ. 2; 2. కొరికలు కొనసాగుట: చూ,
నీడి. 1; 3. గర్భము: చూ, వంశారము;

4. కొవ్వు: చూ, గోవము; అం. 5. జన్మ
తాళములు తొంబదియాటింటిలో నొకటి
చూ, జన్మతాళములు.

ఉత్పసించు. సం. అ. క్రి. ఆంగవింతు: చూ,
యత్నించు.

ఉత్పాదనము సం. వి. అ. న. 1. నూనె తీర్చును
పోగొట్టెడి వస్తువు. చూ, నలుగుఁబడి;
2 పాడుపుమాటు: చూ, మాటు 1; 3 నెల్ల
గిండుట అగుచుట; 4 వాయుట: చూ,
వాయించు; 5: చూ, వైకత్తు; 6. పెండ్లి: చూ,
వివాహము; 7. తిగిటుము * చూ, లొద్దుగు.

ఉత్పాదించు. సం. స. క్రి. 1. నెల్లగించు: చూ,
భేదిల్లు; 2. వైకత్తు: చూ, మిఁదిత్తు

ఉత్పాదితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. నలు
గునెట్టఁబడినది; 2 నెల్లగింపఁబడినది: చూ,
ఉన్మాదితము, 3. వైకస్త్రబడినది: ఉత్పన్న
ము, ఉత్సాదితము, ఉన్నమితము.

ఉత్సాగరణము. సం. వి. అ. న. 1. కదలిక: చూ,
చలనము. 1; 2. కదలించుట — వై. —

ఉత్సాగించు సం. స. క్రి. ఆదరించు: చూ,
కదలుచు

ఉత్సాగితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) కదలిం
పఁబడినది: చూ, ప్రేంభితము

ఉత్సాహ. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఇంగొక్కొక్క
పాదమునందేడు నూర్వ్యంజములును నొకగురు
పును గలిగి యొడవగణాద్యక్షులము యతిగాఁ
గల వృత్తిము. "శ్రీమనోహరుండు సకల-సేవ్య
మానుడిగుండొ."): చూ, వృత్తము. 1
(ఉత్సాహము)

ఉత్సాహజ సం. వి. ఆ. శ్రీ మూడు కత్తు
లచేబుట్టిన మంచి పరాక్రియముతోగూడు
కొనిన ఉత్సాహశక్తి. (కత్తులుప్రభుత్వపుత్ర
ఉత్సాహములు.)

ఉత్సాహము. సం. వి. అ. పుం. 1. గొప్పపనికై
యొనరి యుద్యోగము: చూ, యత్నము;
2. అభీశుక్ర వర్గము: చూ, మాత్రము. 1;
3. పుస్తై: చూ, మంగళమాత్రము; 4. అను
మోదము: చూ, సంతోషము. 5. వీరగ్రసము
యొక్క స్థానాభావము; రసస్థానాభావము
లు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, రసస్థానా
భావములు; 6. కత్తులు మూడింటిలోనొకటి:
చూ, కత్తులు; (ఉత్సాహశక్తి); 7 : చూ,
ఉత్సాహ

ఉత్సాహవర్గము. సం. వి. అ. పుం. వీరగ్రసము:
చూ, ఉత్సాహము 5.

ఉత్సాహశక్తి. అం. 1 శక్తిస్మియములో నొక
టి చూ, త్రయము; 2. విగ్రహము లిరువ
దింటిలో నొకటి: చూ, విగ్రహములు
ఉత్సాహసిద్ధి. అం. సిద్ధిస్మియములో నొకటి:
చూ, త్రయము.

ఉత్సాహించు. సం. అ. క్రి. అంగవింమి
“శా. మరు, త్రైలింగియొప్పు హుతాశుశీలః
గురుడుత్సాహించె సోదర్యతోన.” 12. 6,
అ. 148: చూ, యత్నంచు.

ఉత్సాహము. సం. విణ (అ. అ. అ.) 1 అతిశ
యించినది: చూ, హేరాశము; 2. గర్వించి
నది: చూ, బిట్ట 9; 3. పొంగినది; 4 పోగి
క్షింపబడినది: చూ, పోగిక్షితము. 1.

ఉత్సాహుడు. సం. విణ (అ. అ. అ.) అహం
కారి: చూ, పాగరుబోతు

ఉత్సాహత్వము. సం. వి. అ. స. 1. ప్రియస్థుర
జాదులచే గాలవిశంబము నోర్వలేమి, తన
యిష్టవస్తు ప్రాప్తియందలి కాలవిశంబము
నోర్వకాలక తనతనపడుట: (చూ, అ.
(4) అర్థము): చూ, ఉత్సాహము, 2 వ్యభి
చారిభావ భేదముల ముప్పదిమూడింటిలో
నొకటి, (చూ, రసములు): చూ, సంచారి

భావములు. “వరత్సాహుడు వచ్చిపోయినది
మొదలాయన రాసులక్కణాలు లంకకప్పు
డయదెంతురు? రావణుంబరిమార్చుట యెప్పు
డు? నామహిమియుని యానందెప్పుడు
విలొకచెదనని గడియలు పెడలించుచుండె.”

ఉత్సాహము. పా. 2 కానాకృతము. ఇంద్రాగ్ని-
క్తి-సాదమునంగు రెండు భావములు యొక
2 గణము 1 లిగి తొమ్మిదివ ఛందస్సునంగు
బట్టి వృత్తియు. ఉగా. — “వాసవముగ్ధుఁ
స్తుతా, దాసమనోంబుజ మట్పగ, వాసిన
బాగములొంగింక, భాసిలునుత్సాహి వృత్తి
ముల్.”

ఉత్సాహుడూ. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఇష్టమైన
కార్యమునంగు ఉన్యోగించి, వాడు.

ఉత్సాహము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. ఇన్యో
గిడైన చూ, ద్విము; 2. విశువబడినది:
చూ, హీనము. 3.

ఉత్సాహిని. సం. వి. అ. పుం. 1. అతిశయము:
చూ, మోహము. 2. గర్వము: చూ, హం
కారము; 3. అనుమోదము: చూ, సంతో
షము; 4. సీగి చిలుకించుట: చూ, పోగిక్ష
ితము.

ఉత్సాహించు. సం. అ. క్రి. 1 అతిశయించు:
చూ, ముగ్ధురించు; 2 గర్వించు: చూ, హం
కరించు; 3 సంతోషించు: చూ, సంతో
షించు; 4 చీల్లు: చూ, ప్రోక్షించు.

ఉత్సాహము. సం. వి. అ. స. 1. అంగము: చూ,
శరీరము; పుం. 2. నీర్హము: చూ, పాడవు. 2.

ఉదంతము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుతపము: చూ,
సిద్ధి; 2. నీరులేనది.

ఉదంతము. సం. వి. అ. పుం. ఉదంతుడను
ముని: చూ, ముని. 1.

ఉదంతము. సం. వి. అ. స. 1. శరభము,

మాకుడు: చూ, పాశ్రము. 1; 2. వైకి
వైమితు.

ఉదంచము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) విజృం
భించి: చూ, వానితము. 1; 2. వైకి వైక
బడినది: ఉత్తి ప్రము;
ఉదంతము. సం. వి. అ. పుం. గొల్లింటికత,
అట్లుపుట్టానవాలు: చూ, సమాచారము. 2.
ఉదంతికి సం. వి. అ. శ్రీ. తనివి: చూ, తృప్తి.
ఉదంతుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అభిజా
తుడు, మంచివాడు: చూ, సత్తుడు;
2. అపజితుడు: చూ, వణిజుడు.

ఉదకి. దే. వి. రూ-ఉత్తి: చూ, లోలుమాను
ఉదకిము. సం. వి. అ. న. 1. బలము: చూ,
నీరు. 1; 2. అస్తాపని *: చూ, మల్లె. 1,
3. కిలువ: చూ, పద్మము. 1; 4. మోని
ములము: చూ, భిగము. 12; అం. గి. పం
చామృతములలో నొకటి: చూ, పంచామృత
ములు.

ఉదకసాత్. సం. అన్య. అ. తా. అలమపుమన్నది:
ఉదకి.

ఉదకి. సం. అన్య. 1 — వై. —; ఈ. శ్రీ.
2. బచ్చిలి (కిన్న-బసకీ) *. చూ, బచ్చిలి.
ఉదకీయము. సం. వి. అ. పుం. కానుగు, కగంజము*:
చూ, కాదభ్యము.

ఉదక్తము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పేద
బడినది.

ఉదక్య. సం. వి. అ. శ్రీ. ఋతుమతి: చూ,
రజర్వల (చూ, ఋతుమతి.)

ఉదగ్రదంతుడు. సం. వి. శ్. పుం. దంతు
రుడు: చూ, మిడిపండ్లవాడు.

ఉదగ్రము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. పాడ
వైసి: చూ, పాడవు. 2; 2. భయంకరమై
నది: చూ, భయంకరము.

ఉదగ్రపుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఉత్త
పుదిక్కు-న బట్టినవాడు.

ఉదజని పా. (పాడ్రజను.) దాని సజ్జికరణము:

ఇది పాణివాాయువుతో గూడి నీటియందు
దొగకును. ఇది అసంయోగ సీతీయందు అతి
స్వల్పముగ దొగకును. సంయోగ సీతీయందు
బలమునందును, అన్యుములయందును, వృక్షము
లయందును, జంతువులందును గలదు. దీనిని నీటి
నుండి సులభముగ విడవీయవచ్చును. (1) బల
మునందు విద్యుత్ప్రవాహమును పంపిన యెడల
పాణివాాయువు, ఉదజనియు, వేరువేరుగా
వచ్చును. (2) బలమునందు సోడియపు
ముక్కిను వైచియెడల, నది బలమునూడ
నిలువూ పరుగెత్తును, బలమునందలి పాణి
వాాయువుతోగలసి, సోడియాక్లుజనిదమై, కరు
వాతి బలముతో సంయోగమును పొంది,
సోడియక్షారమగును. అప్పుడు, బలము
నుండి విడవీయబడిన ఉదజని వైకివచ్చును.
సోడియము సదా కదలుచుండుటచేత అట్లు
వచ్చు ఉదజనిని పొగొగజేయుట కష్టమయినను,
సోడియమును ఒకచోట నుంచుకొట్టుచేసి నీరు
నింపిన పాత్రను దానివూడ బోర్లించిన
యెడల, అపాత్ర నిండుగా ఉడగనిని నింప
వచ్చును. సోడియమును పాదరసముతో మిశ్రము
చేసి, దానిని యీ కాగ్యమున తుపయోగించురు.
(3) అన్యుములనుండి యుదజనిని వేరుజేయు
విధమే శ్రేష్ఠతరము.

ఉదజము. సం. వి. అ. పుం. 1. పసులదోలుట;
విణ. 2. నీటుబుట్టినది.

ఉదధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కడలి: చూ, సము
ద్రము; 2. స్నాయనగడు: చూ, నూర్మడు.

ఉదధిశమి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. తెల్లజిగుల *:
చూ, శుకశాశము.

ఉదధీమలము. సం. వి. అ. పుం. సముద్రపు

నురు (కన్న - సముద్రదనోరు) * : చూ,
సారఫేనిలము.

ఉదధీరము సం. వి. ఆ న లోహవిశేషము,
వంగము, తగరము: చూ, లోహము. 1.

ఉదన్య. సం. వి. ఆ శ్రీ. దప్పిక : చూ,
ఫిపాన.

ఉదన్వంతము. సం. వి. ఆ శ్రం. కడలి: చూ,
సముద్రము.

ఉదపక్వము. సం. వి. ఆ. పుం. వాసెకుడుము:
చూ, భక్ష్యము.

ఉదసానము. సం. వి. ఆ. పుం. - చూపము.
చూ, నుయ్య.

ఉదబంధని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. సాతాళగిరుడకి:
చూ, వత్సాదని

ఉదయగిరి. కా. (చు. రా. శ్రీ. చుల్లంపల్లి సోమ
శేఖర శర్మగారు.) కేవలగు ద్విపద బ్రహ్మ
నిమిష రాజనాయకుడిట్లు కీర్తింపబడి యు
న్నాడు. "కులతిలకుడు వసుధామగి | జల
ధిసుధాకిరుడ శేషజనుతి: రితుం | డలఘు
డు రిపుతరుదావా | నలుండఁగాఁ బర
రాజనాయకుడుర్విక్." ఈతని విజయములు
వైనుడినిన కావనమున ఇట్లు వర్ణితములైనవి.
"బొక్కెరలోని వీరభటావలి వధించిగోధుమ
తాతితలచెంది ఉదగిరి సాధించిపడిరాయ, నిం
దోలి దక్షరాచ భీమేశ్వర దేవరక్షయ,
దీపంబులు నిర్వే....." బొక్కెరను
నది గంజాంజిల్లా అస్మాతాలూకాలోని
బొక్కెరయని కావనపరిష్కర్తలు వ్రాసి
యున్నారు వారు ఉదయగిరి రూపాంతర
మునున్న ఉదగిరిని నెల్లూరు మండలము
లోని ఉదయగిరి గుర్తించియున్నారు. కాని
యది పొరపాటుగునేమో? ఇదికూడ విశా
ఖపుటమండలములోనిది గాని, గంజాం మం

డలములోనిది గాని యగునని నాయూహ.
ఉత్తరమున కలింగజైత్రి యాత్రికువెళ్ళి బొ
క్కెరను, ఉదయగిరిని జయించి తిరిగి దాక్షా
రాయమువచ్చి, భీమేశ్వరునికి అక్షయదీపంబు
లు నిల్పి, రాజనాయకుడు పిదప ఓరుంగట్టికి
మగిలిపోయెననుటయే సమంజసముగఁ గన్పట్టు
చున్నది కలింగ. 881. పొగట; (శ్రీయుతి
రాళ్ళ బండి సుబ్బారావుగారి ఎం. ఎ
ఎల్. టి) నైపర్థకస్వరూపము. ఈతూర్పు
కనుచులయందు 1000 ము 5000 అడుగులు
ఎత్తువఱకుల మహేంద్రగిరి, మలయగిరి,
ఖండగిరి, ఉదయగిరి మొదలుగాగల గిరిభిర
ములున్న.....గోమలమున గలవు. కలింగ.
10. పొగట; (చు. రా. పి). కుంభారి ఈశ్వర
దత్తుగారు. బి. యె.) "శ్రీ ఉదయాగిరి వేగ
సమృద్ధితి సాధించె - విమకొండమాట మార్చి
నెహించె....." కలింగ. 867 పొగట;
శ్రీ.శ 1514 సంవత్సరాంతమునశ్రీకృష్ణ దేవరా
యలు నెల్లూరుజిల్లాలోని ఉదయగిరితోటను
పట్టుకొనెను. ఉదయగిరి కలింగ రాజ్యములో
నిది...ఉదయగిరితోటను బట్టుకొని...కట్టిం
చెను. ఉదయగిరి తోటను సాధించినతరువాత
శ్రీకృష్ణరాయలు తిరుపతికిఁబోయి తనయిష్ట
ద్రవమైన శ్రీవేంకటేశ్వరుని దర్శించి యదైవు
నకుఁ గనకాభిషేకిముఁ గావించి 80,000 మా
డలును, బంగారునగలు కంకణములను కొను
కగా సమర్పించెను. కలింగ. 864. పొగట;
(పి)మాన్ కిరాంటి రాఘవాచార్యులుగారు.
ఎం. ఎ, బి. ఎల్.) ఉదయగిరియందలి జైన
రాజగు భరవేల మహామేఘవాహనుని పూ
ర్వతశాసనమున నందరాజులు త్రివిధించిన
కాలువలను ఖగవేలుడు మరమ్మతు చేయించి
నటుల పూయఁబడియున్నది: కలింగ 844.
పొగట; (శ్రీ)యుతరాళ్ళబండి సుబ్బారావు

గారు ఎం. ఎ. ఎల్. టి.) బుద్ధుడువడేశం చిస సలములందు 10 అశోకవంశములందెను. దేశముయొక్క నైఋతి దిక్కున నొక కొండ మీద పుష్పగిరి మత మొకటుండెను..... ఈ కొండకు దగ్గుగిరి ఖండగిరి కొండ కావచ్చును. కలింగ. 508. పొరట; గజపతుల రాజ్యము ఉదయగిరివఱకు వ్యాపించి యుండెననియు, తెలుపబడినది. కలింగ. 652. పొరట.

ఉదయగిరిగుహలు. కా. (శ్రియుతి రాశ్య బండి సుబ్బారావుగారు. ఎం. ఎ., ఎల్. టి.) ఈ ఉదయగిరి ఖండగిరి గుహలు గుహాలయములు, గుహాశిల్పములు, శాసనములు శైవాలయము కలింగముః క్రి పూ. నాల్గవ శతాబ్దమునుండి క్రి శ. 14 శతాబ్దమువఱకు ప్రబలియుండె నని నిదర్శనమిచ్చుచున్నవి. కలింగ 456 పుట.

ఉదయగిరియము. అం. ఇదియే తిర్వణము.— ఈయము, స్థానము, వృద్ధి. (8) (చూ, తి)యము.)

ఉదయనుడు. కా. 1. నాగార్జునుని గ్రంథముల లో 'సుహృద్భేష' యను పద్యకావ్యము కడు చునోపారమును సుప్రసిద్ధమునై యున్నది ఈ కావ్యమును తనపోషకుడును శాతవాహన వంశీయుడునగు ఉదయనునికొఱకు నాగార్జు నుడు గవించెనని తీవ్రము చరిత్రకారుడైన తానానాథుడు తెలుపుచున్నాడు భా వెం. కృ. పా్రిచీనాంధ్రదేశము. 47 పుట; తీవ్రముదేశ గ్రంథములందు నాగార్జునునికి విక్రమిడైన శాతవాహనుడు అంతివాహనుడనియు ఉదయనుడనియు ఉత్తాయనుడనియు వివిధములు లేకొనబడియున్నాడు..... కొ. వెం. కృ. పా్రిచీనాంధ్రదేశము. 62 పుట; 50. వి ఆ పుం. 2. వర్సరాజు: చూ, రాజు 1; 8. అగస్త్యుడు: చూ, ముని. 1.

ఉదయమార్తాండరసము. పా. శుద్ధిచేసినది —

1 తు-వాళి, 2 తు-నేపాళములు, 4 తు-ఇం గిలకము, 2 తు-పొంగించిన వెలిగారము ఈ వస్తువులు కల్వమునవైచి మూడు దినములు నిన్యుపండ్ల రసమునను, మూడుదినములు అల్ల పురసమునను తస్సగా మద్దించియెడల మైన పక్వమగును దీనిని గాజానీపాలాఁ జెట్టి నెనగగింజంత ముక్కతీసికొని పొంగించిన అల్ల పురసము అనుపానముతో కలిపి తెల్లవారు హేమున పుచ్చుకొనిన వికరణములు అగును. మజ్జి అన్నము తినిన వికరణములు కట్టును.

ఉదయము. 50 వి. ఆ. పుం. 1. ఉదయవర్గ తము: చూ, పర్వతము; 2. జననము: చూ, పుట్టుక; 3 దీర్ఘము: చూ, పొడవు. 2; 4. ఔత్సర్జ్యము, ఎత్తు: చూ, పొడవు. 2; 5. సుగళి: చూ, సూర్యము; 6. కపాయము: చూ, రసము. 5, 7. ఆతిథ్యము: చూ, హోద్య. 2, 8. తొలుసంజే: చూ, కూర్మో దయము; అం. 9. కాలములు మూడింటిలో నొకటి: చూ, కాలములు. (చూ, త్రయము)

ఉదయాదిత్యుడు. కా 16 దేవేంద్రవర్మ కంబ కాయశాసనము. (మ. రా. శ్రి మల్లంపల్లి స్వామిశేఖరేశ్వరగారు ఈ శాసనమును మూడు రాగిలేకులు గలవు.... కలింగనగరము రాజధా నిగా పరిపాలించుచుండిన గంగామలకులతిల కుడగు శ్రీ దేవేంద్రవర్మ "దంతిపురముగా నుండఁగా ఆ రాజుయొక్క విజయరాజ్యము "సకాద్దనసన్నివేశ సతత్రయాధిక" మని చెప్పబడ్డ కాలమున ఆ రాజుయొక్క మహా మండలికుడును, కదంబకుల తిలకుడును అగు శ్రీధర్మభేడి పుత్రుడు మహామండలి కుడైన ఉదయాదిత్యుడు "రేవణిజి" గ్రామ మును అదాతుభటు"ప్ర వేశ్యముగను, అచట్రా గ్నిస్థాయిగాను ఉదకపూర్వకముగ దానముచేసి

అంజోకభాగమును వృద్ధపుత్రుడైన రేవన నాయకుని కుమారుడు వారాయణనాయకుని కిని, ఇంజోక భాగమును “అయితయసోను యాదు” [?] “ఈజు” కునికి నొసంగెను. ఇదియే శాసనభాషనుబట్టి నే గ్రముచేపికోగలిగిన విషయము. కలింగదేశ చరిత్రానుబంధము 79.పుట; (శ్రీయుత రాల్లబండి మల్పారావు గారు. ఎం. ఎ. ఏ. ఏ.టి.) ఉదయాదిత్యుడు కక. సం. 1108 లేక క్రిస్తు సం. 1181నాటి వాడు. కలింగ దేశపు పుట.

ఉదయాద్రి. సం. వి. ఇ. పుం. తూర్పుగొండ.

“క ఉదయాద్రికిఁ బైనుండెడు, సదయుని మదినిమాడ కక్యముగాఁగఁ, గుదురుపడు జ్ఞప్తినిలిపిన.” వేమన. 515: చూ, పర్వతము.

ఉదయించు. సం. అ. క్రి 1 జ్ఞప్తికివచ్చు:

చూ, స్ఫురించు. 2; 2. జన్మించు: చూ, పుట్టు. 2; 3. నూనోదయమగు

ఉదరంభి. సం. వి. ఇ. ఆత్మంభి: చూ, పొట్టుకూటివాడు.

ఉదరకోకులు. పా (మార్పువైయలున్), ఏక ద్వాయలు (మానోట్రయము) అను జీవులనుండి పుట్టినవి. వీనినుండియే కోతులుపుట్టినవి కం గారువృగము, ఒప్పోసము వీనిపోలిన జంతువులు. ఈ ఉదరకోకులయొక్క క్రిందిదపు డల కిలామయరూపములు త్రియాశికపార యందు దొరికినవి. (చిం.దీ. పరిణామవాదము. 4. పొరట.)

ఉదరత్రాణము. సం. వి. అ. స. కవచభేదము: చూ, బొందడము.

ఉదరధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1 కడలి: చూ, సముద్రము; 2. చోయమగడు: చూ, నూర్మగడు.

ఉదరము. సం. వి. అ. స. 1. కడుపు, పొట్టు: చూ, భూగ్రామము. 1; 2. గర్భము, పిండము

నోగూడిన కడుపు: చూ, భూగ్రామము. 1;

3. జేడము: చూ, యుద్ధము.

ఉదరాగ్ని. అం. చతుర్విధాగ్నిలలో నొకటి:

(చూ, అగ్నులు): చూ, చతుష్టయము.

ఉదరానుయము. సం. వి. అ. పుం. అనురోగము:

చూ, రోగము. 1.

ఉదరావర్తము. సం. వి. అ. పుం. అర్తమాను

లను జంపెడి లక్షణములుగల కన్యకయొక్క గుఱుకు, మామను చంపుదాని కుండునట్టి గుఱుకు: చూ, లక్షణము. 1.

ఉదరావర్తి. అం. అశుభావర్తములలో నొకటి:

చూ, అశుభావర్తములు.

ఉదరిపడు. ద్వ. అ. క్రి. ఉలికిపడు. “గీ. ఉదరి

పడి వేలుకని కన్నులువిడ విచ్చి.” వారి.

ఉ. 7. అ. 98: చూ, వణకు 2.

ఉదరిపాటు. ద్వ. వి. 1. ఉన్నట్టుండి. “ద్వి. ఉదరి

పాటునఁ దదంజోపనిండి.” విష్ణు. పూ. 1.

అ: చూ, డబ్బాటు; 2: చూ, ఉలికిపాటు.

“ఎ. గీ. అతని యాకారమునుకాచి యదరి

బెదరి, బెదరిపడములు తడఁబడనుదరిపాటు,

గదురు.” ఉ. రా. 8, అ 847.

ఉదరు. దే. అ. క్రి. అదరు. “సీ. ఉదరికేళిఘటి

కెడు నగ్రకేసరులతో చిలగతామలు కింక

వెలికినెగయ.” వారి. పూ. 7, అ. 177:

చూ, సరించు.

ఉదర్కము. సం. వి. అ. పుం. 1. భవిష్యత్కా

లము: చూ, రాగలతటి; 2. భవిష్యత్ఫలము:

చూ, రాగలపంట; 3. ఉపేక్షమణ్ణ: చూ,

మదనకంటకము; 4. ఉమ్మెత్త (కన్న-

ఉమ్మెత్తె.) *: చూ, హలాపుష్పము.

ఉదర్పి. సం. వి. వీ. పుం. 1. అగ్ని: చూ,

నిప్పు; 2. ఉదర్పి యను దేవత; వి. 8. విశే

షకాంతిగలది: చూ, విరాజమానము; 4. వైశ

గయమంటులుగలది.

ఉదర్ధి. సం. వి. ఇ. పుం. ఎద్దు: చూ, వృష భిము. 1.

ఉదవసితము. సం. వి. అ. న. ఇల్లు: చూ, గృహము. 1.

ఉదవ్యక్తు. సం. వి. ర్. స రూ-ఉదవ్యక్తు. సగమునీళ్లు చేర్చిన మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

ఉదస్తము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఎత్తబడ్డది: ఉత్తిప్తము, ఉద్యతము, ఉద్ధూర్ణము.

ఉదస్తుండు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) తొలగిం పబడినవాడు: చూ, విసర్జనీయుండు.

ఉదవ్యక్తు. సం. వి. ర్. స: చూ, రూ-ఉద వ్యక్తు.

ఉదాకరము. సం. వి. అ. పుం. కడలి: చూ, సముద్రము.

ఉదాత్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉర్ధ్వస్వరము, తాల్వాప్తిపాది సంయోగమువలన నూర్ధ్వభాగము నందుచ్చరించు అచ్చే, వేదమునందలి స్వగవి శేషము: (చూ, అనుదాత్తము. 2): చూ, స్వరము. 2; 2. త్రిస్వరము (ఉదాత్త, అను దాత్త, స్వరితము) లలో నొకటి, వేదస్వర ములు మూడింటిలో నొకటి: (చూ, త్రియ ము): చూ, వేదస్వరములు; 3. ఉదాత్తాలం కారము. అన్యోపలక్షణాఘ్యచరిత్రవర్ణనము. ఉదా-కివారునులు పోరాడిన కానకమిదే గుమి.": చూ, అలంకారము. 3; విణ. 4. మనోహరమైనది: చూ, హృద్యము; 5. అధికమైనది: చూ, హేరాళము; 6. ఇష్టము: చూ, హృద్యము.

ఉదాత్తుండు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. అధి కుండు: చూ, హేమాహేములు; 2. పురుషా ర్థములయందధికచ్ఛగలవాడు: చూ, ఉదీ ర్ణుండు; 3. దయగలవాడు చూ, దయాళువు; 4. ఇచ్చువాడు: చూ, దాత; 5. అలంకృ తుండు: చూ, భూషితుండు.

ఉదానము. సం. వి. అ. పుం. 1. పంచప్రాణ ములలో నొకటియగు కంఠమునందుండునట్టి వాయువు: (చూ, పంచకము): చూ, వాయు వు, 2. ప్రాణము లయిదింటిలో నొకటి: చూ, ప్రాణములు; 3. పాము, అదిశేషుని వసు మంతు: చూ, సర్పము; 4. వాళి: చూ, బొడ్డు; 5. ఉదానమును ఏనుగు: చూ, హస్తీ; 6. సమృద్ధి: చూ, విశ్వాసము; 7. కడుపునం దలి సుడి, ఉదరావర్తము: చూ, లక్షణము. 1.

ఉదారత్వము. సం. వి. అ. న. ఔదార్యము: చూ, మహత్వము.

ఉదారము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఊదగలను వడ్లు చూ, ధాన్యము; 2. తటి: చూ, సమ యము. 1; విణ. 3. అధికమైనది: చూ, హేరాళము.

ఉదారుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. ఈవి చేతిప్రసాదించు, వదాన్యుండు, ఇచ్చువాడు: చూ, దాత; 2. అధికుండు: చూ, హేమా హేములు; 3. మంచివాడు: చూ, సజ్జనుండు; 4. పురుషార్థములయందధిక శేచ్ఛలవా డు: 1, ఉద్ధీర్ణుండు; 5. కుటిలముగాక చక్కవైన మనస్సుగలవాడు: చూ, సర శుండు; 6. బలిమిండు: చూ, లావరి.

ఉదాసము. సం. వి. అ. పుం. అసక్తి: చూ, వాంఛ.

ఉదాసించు. సం. స. క్రి. అనాదరించు: చూ, తిరస్కరించు.

ఉదాసీనుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దండెత్తి పోవువానికి మిత్రుండగు వాని దేశమునకు వావలిదేశపు రాజు ఉదాసీనుడు అనగా తక్కిమిత్రదేశములకు మీదనుపకారా పకారములు చేయక యూరకుండువాడు; 2. ఉదాసీనత్ర మాటులు ఆడువాడు, ఎడటి వానిలోపములనుగడ్గించి సిగ్గును పొం

దుఃఖములఁ జేయువాఁడు: చూ, తగులని
వాఁడు; అం. ౩ ద్వాదశా జమండలములొ
నొకఁడు: చూ, ద్వాదశరాజమండలము.

ఉదాస్థితము. సం. వి. అ. పుం. నిక్కము: చూ,
నిక్కయము.

ఉదాస్థితుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. స్వార్థ
పాలకుఁడు: చూ, రక్షకుఁడు; 2. స్వర్ణ
మును వదలిన ముని: చూ, ముని 1; 3. చా
కుఁడు: చూ, వేగువాఁడు; 4. అధిపతి
చూ, ప్రభువు. 2; 5 కొట్టబడినవాఁడు:
చూ, సమహతుఁడు.

ఉదాహరణము. సం. వి. అ. న. రూ- ఉదాహ
రము. చంద్రుడియగునకు సరితాఁకునట్లు ఎత్తి
చూపెడి అర్థాంతము, తెలిపిడి. చూ, నిద
ర్శనము. 1. (ఇక్ష్వాకుని)

ఉదాహరణము. సం. వి. అ. పుం. —వై.—
(రూ-ఉదాహరణము.)

ఉదాహరించు. సం. స. క్రి. ఉదాహరిణపటము.
చూ, దృష్టాంతీకరించు.

ఉదాహరణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
ఉదాహరణము.

ఉదాహరణము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఉద
హరింపఁబడినది.

ఉదితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. చెప్పఁ
బడినది: చూ, వ్యాఖ్యాతము. 2; 2 పుట్టి
నది: చూ, సంభూతము.

ఉదితుఁడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అభ్యుది
తుఁడు: చూ, పుట్టినవాఁడు

ఉదియ. వై. వి.=ఉద్యో: ౩. రూ-ఉదియ. “మ
వీ, ద్వంద్వనాత్మక దివికత్తుగిట్టి యుదియక
బట్టుక బడందొ”య బ, వ్యుడిఁదోచుక రుధి
రంబుఁల్లుఁతెలుచన్ వీక్షించుఁ గ్రోధంబు
నన్.” రా. ఆర. 2, అ. 184: చూ, యత్నము.
ఉదియగొను. ద్వ. అ. క్రి. (ఉదియ + కొను)

ఆగంభించు “నీ. ఒండొరు నొప్పింపనుడుగక
పెండ్లొనవొదపు నదల్పులనుదియ గొనుచు”
రా. ఆర. 2, అ. 188: చూ, యత్నించు.

ఉదిరి దే వి. 1. అపరంజి. “ఉదిరియంబరము
వాఁడు.” సందర్భ. 1, అ. 70; రామా. 7,
అ. 180: చూ, లోహము. 1; విణ. 2. చేన
లది: చూ, స్త్రోమము; 3. తపింపఁజేయఁబడి
నది “నీ. ఇది కోలమెఱుంగుగాదుదిరి బంగా
రంపుఁ బసిమి గ్రమ్మెదు పచ్చపట్టుగాని.”
పాండు. 4, అ. 81: చూ, తప్తము.

ఉదిరిగొను దే అ. క్రి. (ఉదిరి + కొను.) తపించు.
“న ఇట్లు హృదయంబునం గదిరిన మదనాన
లంబుచే నుదిరిగొని యాసుదతి చిత్త్రేషు
కిట్లనియె.” ఉ. హరి. 5. అ. 102. (రూ-ఉది
రిగొను): చూ, సంతాపించు.

ఉదిల. దే. వి. 1 పరితాపము: చూ, సంతాప
పము; 2. భయము: చూ, వెఱపు.

ఉదిలగొను దే అ. క్రి. పరితపించు. “న. ఇట్లు
మదనాగ్ని నుదిలగొని యగ్నిదేవుం డక్కాం
తతో నేకాంతంబున నిట్లనియె.” భార.
ఆను. 1, అ. 49: చూ, సంతాపించు. (రూ-
ఉదిలగొను.)

ఉదిలగొను. దే అ. క్రి. —వై.—

ఉదిప్తము. అం. ప్రస్తారములు పదింటిలో నొకటి:
చూ, ప్రస్తారములు

ఉదీచి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఉత్తరపుదిక్కు:
చూ, దిక్కు. 1.

ఉదీచీనము. సం. వి. అ. న. ఉత్తరపుదిక్కునఁ
బుట్టినది. (వ్యుత్తి. —అచాచీనము)

ఉదీచీనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఉత్తరపుదిక్కునఁ
బుట్టినవాఁడు.

ఉదీచ్యము. సం. వి. అ. న. 1. కురుచేర *:
చూ, హీచేరము; పుం. 2. కరావళినది
యెల్లగాఁగల (వాయవ్య) పశ్చిమాత్తరముల

మధ్యక్షము: చూ, దేశము; విణ. 3. ఉత్తర
పుదిష్ఠుడి.

ఉదీచ్యవృత్తి. చూ. వైతాళీయజాతివృత్తములలో
నొకటి. ఇది దక్షిణాంతిక ఛాయనే నడు
చును: చూ, వృత్తము. 1. (చూ, వైతాళీ
యము.)

ఉదీచ్యుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉత్తరదేశ
కుడు; 2. పండితుడు: చూ, విద్వాం
సుడు; 3. అగ్రగణ్యుడు: చూ, శ్రేష్ఠుడు.

ఉదీర్ణము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గొప్పది,
పాచ్చు: చూ, పేరాళము.

ఉదీర్ణుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పురుషార్థ
ములయం దధికేచ్ఛగలవాడు: ఉదాత్తుడు,
ఉదాహుడు, ఉదీర్ణుడు, ఉద్యతుడు.

ఉదుంబరఫల్లి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. దంతి *.
చూ, ముకూలకము.

ఉదుంబరము. సం. వి. అ. న. 1. రాగి: చూ,
లోహము. 1; పుం. 2. అంజూరు *: చూ,
మేడి; 3. పూలగురివెంద *: చూ, గురి
వెంద; 4. గడప: చూ, దేహళి; 5. ఒక నిధ
మగు వానప్రస్థాశ్రమము: చూ, వానప్రస్థ
ము; 6. కుష్మభేదము: చూ, మండలము. 3,
అం. 7. తలవాద్యములు యిరువదింటిలో
నొకటి: చూ, తలవాద్యములు.

ఉదుంబరావతి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. కాలభే
దము: చూ, సమయము. 1; 2. ఉదుంబరా
వతినది: చూ, నది; 3. జీన్మము: చూ,
యజ్ఞము; 4. కాత్తరములేనియింట మొలచిన
తీగె: చూ, వృక్షము.

ఉదుంబరుడు. సం. వి. అ. పుం. అడంగి:
చూ, పొందిల్లుడు.

ఉదుక్కు. దే. సు. కి): చూ, రూ-ఉకుకు.

ఉదుకు. దే. వి. అడుగుకు: చూ, పొక్కుము.

ఉద్భటు. దే. వి. 1. గర్భము. "చ. మూర్ఖ తొలం

గినగన్ను విచ్చిచే, కదుటునలేచె లక్ష్మణ
సహోదరుడు." ఉ, రా. 7, అ. 187:

చూ, హంకారము; 2. చేవ: చూ, సైర్యము;

3. అందము: చూ, సౌందర్యము; 4. అతిశ

యము: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 5. గర్విం

చునది: చూ, బిట్టు. 4.

ఉదురు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. ఎలుక: చూ,

మూషికము; దే. వి. (1) భయము. "చ. చెద

రక యత్కులద్దమజశేఖరు చ్చిత్తైదిరించి...

మహోదగం, కుదురున నొక్క భూరగద

యా నికృతాంతుని లీలగుండై." ఉ, రా.

3, అ. 14: చూ, వెలుపు. (ఉదురుమిడుకు

ఇత్యాదిపదప్రయోగమువలన నిది ప్రయోగ

విరళముగా నుండినను వ్రాయబడియును)

ఉదురుమిడుకు. దే. విణ. 1. అవాంకారి: చూ,

పొగరుబోతు; 2. అవినీతుడు: చూ,

సముద్రనుడు.

ఉదూఖలము. సం. వి. అ. న. 1. ఉదూఖలము:

చూ, తోలు. 1; 2. గుగ్గిలము *: చూ,

గుగ్గలుపు.

ఉదూఢము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1 వెండి

యయినది: చూ, ఊఢ. 2; 2. బలిసినది:

చూ, స్థూలము. 2; 3. వహింపబడినది: చూ,

వాహితము.

ఉదూఢుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) వెండి

పెసికొనినవాడు: చూ, ఊఢుడు.

ఉద్గతము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. భేదించు

కొని వెలికుటికినది: చూ, కందళితము; అం.

2. విపరీతకరణబంధములు నాలుగింటిలో

నొకటి: చూ, విపరీతకరణబంధములు. (చూ,

బంధములు.)

ఉద్గతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. పక్షిగతి, ఎగువు:

చూ, పల్లటి. 1; 2. జననము. "జగదుద్గతిని

లీలము." అను. 3, అ: చూ, పుట్టుక.

ఉద్దమనీయము. సం. వి. అ. స. 1. ఉద్దీధన బట్ట
లతోడు. (కొందఱిది త్రిలింగమనియు దీని
కర్తము ఉద్దీధనాచరి అనియు సహేతుక
ముగఁ జెప్పుచున్నారు.) చూ, వస్త్రము
విణ. 2. ఎగయఁదగినది.

ఉద్దమము. సం. వి. అ. పుం. 1. పక్షిగతి, ఎగువుః
చూ, పల్లవీ. 1; 2. పుయ్యము: చూ,
యల్పము; 3. జననము: చూ, పుట్టుక.

ఉద్దమించు. సం. అ. క్రి. 1. వైకిలేయ: చూ,
రేగు; 2. పల్లవీలైయ: చూ, లంఘించు

ఉద్దరణము సం. వి. అ. స. 1 క్రీస్తుడు:
చూ, వాంతి; 2. ఉద్ధారము: చూ, క్రేసుపు.

ఉద్ధాధము. సం. క్రి. విణ. అ. స. 1. అతిశ
యము: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2. అధిక
ము: చూ, హేరాళము.

ఉద్ధాత. సం. వి. ఋ. పుం. 1. యజ్ఞమునందు
సామవేదతంబియు నడత్తువాడు: చూ,
ఋత్విజాడు. 1; 2. సామవేదముఁ దెలిసిన
ఋత్విజాడు: చూ, ఋత్విజాడు. 1; అం.
3. ఋత్విజాలు పదునాలుగురిలో నొకడు:
చూ, ఋత్విజాడు. 1.

ఉద్ధాగము. సం. వి. అ. పుం. 1. క్రీస్తుడు:
చూ, వాంతి; 2. క్రేపు: చూ, క్రేసుపు.

ఉద్ధారించు. సం. అ. క్రి. క్రేయ: చూ,
క్రేసుమే.

ఉద్ధాహితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. చెప్ప
బడినది చూ, వ్యాఖ్యాతము. 2; 2. కట్టఁ
బడినది: చూ, సంధానతము. 1; 3. స్వీకరిం
పబడినది: చూ, గృభ్యము.

ఉద్ధిరి. సం. వి. ఇ. క్రి. నిగరణము: చూ
మింగుడు.

ఉద్దీధము. అం. అహోహిన్యగృహంకారములు
పందొండొండుకొక్కటి: ఛా, అలంకారము. 3.

ఉద్దీతి. పా. ఒకానొకపద్యము. ఇందు మొదటి
రెండు పాదములు చపలకందము ఛాయను
కడను పాదములు పధ్యాకందము ఛాయను
డచును: చూ, కందము. 3. (చూ, పుక్త
ము. 1.) అప్ప. 4, అ. 348.

ఉద్దీధము. సం. వి. అ. పుం. 1. సామవేదము:
చూ, వేదము; 2. సామవేదముయొక్క
భాగము: చూ, వేదము; 3. సామవేదము
లోని ప్రణవము: చూ, వేదము. ఓ. 3 మ,
ఓ. 3, ఓ. 3. దీనికి ప్రణవమనియు, ఓంకారమ
నియు, ఉద్దీధమనియు, ఏకాక్షరమనియు,
తారకమనియు, కబ్బలమనియు నామాం
తరములు గలవు. “ఓమిత్యే తదక్షరమిద్దీధ
మపా నీత | ఓమిత్యన్త్యాయతి తస్మాత్
వ్యాఖ్యానమ్.” ఛాం. డో. గో. ప ని. ౩. ౯.

౧ ౧. ౧. “సమరతి నసంచలతి నవినశ్యతి
ఇర్విత్తంబ్రినాత్రి: యంసామగాః ఉద్దీధా
యంతిసః తంఉద్దీధమ్, ఉద్దీధకబ్ధవాచ్యమ్.”
౧ లింపనిదియు వివాదముఁ జెందనిదియైనది.
అక్షరాఖ్యమైన బ్రహ్మము. దేనిని సామగా
నముచేయువారు ఉచ్చస్వరముతో గానము
చేయుచున్నాఁగో అదే ఉద్దీధము, లేక, ఉద్దీ
ధవాచ్యమగుదు. “అథఖలుయ ఉద్దీధః సప్ర
ణవోయః ప్రణవః సఉద్దీధ ఇత్యధావా ఆ
దిత్య ఉద్దీధ ఏమప్రణవ ఓమితీహ్యవస్యగ
న్నేతి.” ఛాం. ౧. ౧. ౧. మప్రసిద్ధమగు
(సామవేదమయొక్క) ఉద్దీధమే(ఋగ్వేదముల
యొక్క ప్రణవము, లేక, ఓంకారము. తత్ప్రణవమే
ఉద్దీధము (అనగా ఇవి రెండును సమానార్థ
కములు.) ఈఉద్దీధమే ఆదిమ్యుడు, అనగా
ఆదివానియగు నఖండేశ్వరుడు. ఏలనన ఇవి
(ఉద్దీధప్రణవములు) ఓంకార వాచ్యుడగు
బ్రహ్మమును గానముచేయుచు వానితోనే

సంబంధముఁ గలిగియున్నది; 4. సానుగానముః
చూ, స్వరము. 2; 5. గుడారము : చూ,
గృహము. 1; 6 అంబుదముః చూ, మేఘము. 1;
7. దండు విడియువోటుః చూ, శిలీరము

ఉద్గీర్ణము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేందుగుడుః
చూ, చంద్రుఁడు; 2. ఒకానొక ఋత్వి
జుఁడు. చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.

ఉద్గీర్ణము. సం. వి. అ. న. ఉద్గీర్ణి : చూ,
మింగుడు.

ఉద్గీర్ణము. సం. విణ (అ. అ. అ.) 1. క్రిక్కి
బడినదిః చూ, వాంఠము. 2, 2 అహోహివర్ణ
గతాలంకారములు పండ్రెండింటిలో నొకటిః
చూ, అహోహివర్ణ తాలంకారములు (చూ,
అలంకారము. 3.)

ఉద్గీర్ణము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) వైకత్త
బడినది, పొడవుగా నెత్తబడిన కస్త్రీదులుః
చూ, ఉదస్తము.

ఉద్గీర్ణము. సం. వి. అ. పుం పాటిపోవుట.

ఉద్గీర్ణము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎఱబట్టుటః
చూ, క్యాసము; 2 ఉగ్గిలిః చూ, ఉగ్గయుః
3 ఎగరవేసిపట్టుట; 4. చెంబుమీఁదిలంఘనము
బట్టుట.

ఉద్గీర్ణము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1 ఉప
న్యాసము చేయబడ్డదిః చూ, వ్యాఖ్యాతము. 2;
2. కట్టబడినదిః చూ, సందానితము. 1;
3. గ్రహింపబడినదిః చూ, స్పృశ్యము.

ఉద్గీర్ణము, అం. స్థితకరణబంధములు యెనిమి
దింటిలో నొకటిః చూ, స్థితకరణబంధములు.
(చూ. బంధములు.)

ఉద్గీర్ణము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1 వైక
త్తబడిన మెడగలవాఁడుః చూ, ఉన్మథుఁడు;
2. గర్వముగలవాఁడుః చూ, హిర్యుఁడు.

ఉద్భటనము. సం. వి. అ. న. 1. ఏతముః చూ,
తలము. 2; 2. నూతిరాట్నముః చూ, గిణిక.

ఉద్భటితము. సం. వి. అ. న. సంభోగక్రియా
భేదముః చూ, రతిబంధము

ఉద్భటము. సం. వి. అ. పుం. 1. తాళపాఠ
కళాభేదముః చూ, తాళము. 2; 2. తాళ
కళలయిగింటిలో నొకటిః చూ, తాళము. 2.
ఉద్భటితము. అం. 1. చరణక్రియలు అజింటిలో
నొకటి. చూ. చరణక్రియలు; 2. కరణములు
నూతురపునిమిదింటితో నొకటిః చూ, కరణ
ములు.

ఉద్భవము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెక్కిడుమార్
నికి ఊతగా క్రిందనుంచుకొనెడి బల్లలోగు
నదిః చూ, దాగలి. 1, 2. కంచె నొకటి
త్రేపె ఇనుచు బంగారులోగు వానికి ఊ
గా క్రిందనుంచెడు ఇనుపముద్దలోగునదిః
చూ, దాగలి. 3.

ఉద్భవము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇది పృథ్వియందు
ఉత్తరపద్మమై శ్రేష్ఠతను తెలుపును. “గవో
ద్భవము” మొ; 2 అగ్నిః చూ, నిప్పు; 3. అజ
యః చూ, నాస్తము; 4 దేహమునందలి
గాలిః చూ, వాయువు.

ఉద్భాటనము. సం. వి. అ. న. 1. ఏతముః చూ,
తలము. 2; 2. నూతిరాట్నముః చూ, గిణిక,
3. తెఱచుట; అన్య. (అప.) 4. తెఱచుట.

ఉద్భాటింమి. సం. స. క్రి. అగలు, క్రీస్తు
చూ, భేదిల్లు. 2.

ఉద్భాటితజ్ఞ. సం. వి. అ. స్త్రీ. పృజ్ఞ : చూ,
సామర్థ్యము. 1.

ఉద్భాటితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఉద్గడి
పబడినదిః చూ, వ్యాఖ్యాతము. 2; 2. భేది
పబడినదిః చూ, భేదితము.

ఉద్భాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇనుపగుదియః
చూ, ముద్దరము; 2. కాలి తొట్టుసొంపుః
చూ, కాల బాణుట; 3. దెబ్బః చూ, మొత్తు. 1.
4 పొరంభము, కడఁగః చూ, యత్నము

5. కథావిభాగము: చూ, నాటకము. 1;
 6. అభ్యాసము: చూ, యత్నము; 7. వా
 యుభక్షణాభ్యాసము: చూ, వాయువును
 నిలిపేయగము, లేచక పూరక కుంభకములు,
 కుంభకాదిత్రయము. (చూ, త్రయము);
 క్షేత్రము, బరిగోల: చూ, బాణము 1; విణ.
 9. ఉన్నతమైనది: చూ, పాదపు. 2.
 ఉద్భవము సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఉద్భవ
 సింహబడినది.
 ఉద్భవము. సం. వి. అ. పుం. అర్హతధర్మని,
 మొఱ: చూ, స్వము. 2.
 ఉద్భవించి. సం. అ. క్రి. చూ, మొట్టమొట్టా
 ఉద్భ. జే. ఉప విక్రియ (ఉద్భవడి, ఉద్భవడి
 ఇత్యాదులు): చూ, మిగుల.
 ఉద్భవము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. పాద
 వైది: చూ, పాదపు. 2; 2. ఎక్కువైనది:
 చూ, హేరాశము.
 ఉద్భవపాలము సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరి
 కము స్వము: చూ, స్వము; 2. ఒకానొక
 జేప: చూ, మత్స్యము. 1.
 ఉద్భవించి. సం. అ. క్రి. 1 చూ, ఎక్కువగు,
 2. ఈడు: చూ, పాదపగు.
 ఉద్భవతురము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉన్నతము:
 చూ, పాదపు 2; 2. మిట్టపండ్లది; 3. భయం
 కరము, నవరసములలో నొకటి: చూ, రస
 ములు.
 ఉద్భవతురుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉత్కృట
 దంతుడు: చూ, మిట్టపండ్లవాడు; 2. పాద
 వైదవాడు: చూ, పాదగరి; 3. చూ, కరా
 ణుడు.
 ఉద్భవము. సం. వి. అ. పుం. నల్లి: చూ, మత్స్య
 ణము.
 ఉద్భవపు. జే. వి. 1. కరుణ: చూ, తాకట్టు;

2. వడ్డిలేని యప్పు: ఉద్భర, ఉద్భరపు;
 (సం. ప.) :—ఉద్భారము.
 ఉద్భము. జే. వి. రూ. బ. ఉద్భము. ఒకరికము
 పాదరక్షలు: చూ, పాదకు.
 ఉద్భర. జే. వి. 1. కరుణ: చూ, తాకట్టు; 2. వడ్డి
 లేని యప్పు: చూ, ఉద్భవపు. 2.
 ఉద్భరి ద్య. వి. (ఉద్భ + దరి.) 1. వాటమై
 విక్రియ పాదవైదిగట్టు, నదిలో దిగుటకు
 సమవుకాని దరి; 2. మనుష్యునికి అందని లోతు:
 చూ, లోతు. 2.
 ఉద్భరపు. జే. వి. 1 = ఉద్భార: అధి: చూ,
 తాకట్టు; 2. నేలలో నగునవి యుంచి తీసికొ
 నడి వడ్డిలేని యప్పు: చూ, ఉద్భవపు. 2
 ఉద్భవడి. జే. వి. 1. కిప్పుము. “ఉ. ఓరుసుజీం
 ద్రా నీవెనుక నుద్భవడింబులెంచుదాన నీ,వా
 మహనీయవేగమున కంకిలినేయక తూగనోపి
 న్న, గామితసిద్ధివొందు.” భో. 7, ఆ: చూ,
 వేగము; 2. క్రిమము: చూ, విధము. 1.
 ఉద్భవడి. జే. వి. 1 కిప్పుము “క. విడు విడు
 తురగము: బట్టక, విడువక మాగ్నోన్నుద్భ
 విడిఁబ్రాణంబుల్, విడిపించి కానిపాటుగ,
 విడువడకర్లనుకుడనఁబ్రవీయఁదునగుచున్.”
 జే. 5, ఆ. 14: చూ, వేగము; 2. క్రిమము:
 చూ, విధము. 1.
 ఉద్భావము. సం. వి. అ. పుం. 1. నిబంధనము:
 చూ, సమ్మె; 2. అనుబంధము: చూ, బంధ
 ము 1; 3. స్మరణము తిప్పుట: చూ, విస్మృతి.
 ఉద్భావము. సం. వి. అ. న. 1. అధికము: చూ,
 హెచ్చు 1; విణ. 2. అడ్డములేనిది: చూ,
 నిర్దళము.
 ఉద్భావముడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నీటికేడు:
 చూ, నరుణుడు. 1; విణ. 2: చూ, కట్టు
 లేనివాడు; 3. అడ్డపాటులేనివాడు: చూ,
 స్వతంత్రుడు,

ఉద్దాలకము. సం. వి. అ. పుం. 1. బొన్నలలో
భేదము, రక్తమూర్తము: చూ, ధాన్యము;
2. వీరిహి-భేదము: చూ, ధాన్యము; 3. అక్షో
టము: చూ, కొండగొనుగు, కొండగొనుగు
పువ్వు (అని కొందఱు.); 4. ఒకమణి: చూ,
రత్నము. 1.

ఉద్దాలకుడు. సం. వి. అ. పుం. ఉద్దాలకుఁడను
ముని: చూ, ముని. 1.

ఉద్దాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. విరిగి *: చూ,
శ్రేష్ఠాత్మకము; 2. గుగ్గిలము *: చూ, గుగ్గ
లుపు.

ఉద్దాలు. దే. వి. బ. రూ-ఎ-ఉద్దము. చెప్పలు.
“ఎ, గీ పాదములగిట్టు కిట్టిని పలుకుచుండు,
కుచ్చుటుద్దాలుఁజేపట్టు గోలయచుగ.” హంస.
3, అ. 90: చూ, పాదుక.

ఉద్ది. దే. వి. 1. ఉద్దే, బేత: చూ, సంగడి ర్; 2.
గూడలులోనగు వానితోఁజల్లు నీళ్ళుపా
తెడు కాలువ మొదట పచ్చిక నెళ్ళలుమొ
దలగు వానిచే నేర్పఱుపఁబడిన మిట్ట;
3 ఒకగకము సస్యము: చూ, సస్యము. 1;
4. ఒకరకము ధాన్యము: చూ, ఉద్దులు;
వై. వి. ర్-వృద్ధి. పెంపు “ఉచ్చిపారలెడు
మన్నీటి యుద్దివోలె.” అచ్చ:చూ, వాచ్చు.
2; విణ. ఏ. 6. పోలిక: చూ, సమానము. 2.

ఉద్దించు. దే. స. క్రి. 1. బేతపఱుచు. “న. మన
మిదఱుమునుద్దించుకొని కటార్ల నెక్కటికయ్యం
బుగానించుచు కార్యంబుకొలది నెఱుపుద
ము.” కళా. 8, అ. 98: చూ, సమపఱుచు;
2 పోలు. “నీ. ఉదయాదిగ్రీతమను నుద్దం
చునురమునఁగొనుభంబనుదివాకరుడుదోఁప.”
ఉ, వా. 2, అ. 146: చూ, సరిపోలు.

ఉద్దికాడు. దే. వి. 1. రూ-ఉద్దీడు, బరదైన
కాడు, భాస్వంతుని యుద్దికాడు.” భట్టా.
5, అ: చూ, సమానుడు; 2. చెలికాడు.

“ఎద్దుతల్లిడి బోదునుద్దికాడు.” అచ్చ. ఆర,
కాం. 59: చూ, స్నేహితుడు. 1; 3. నేర్పరి.
రూ-ఉద్దీడు: చూ, సమర్థుడు.

ఉద్దితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) కట్టఁబడినది:
చూ, సందానితము. 1.

ఉద్దిసము సం. వి. అ. న. పట్టుపగులు, కుతపము:
చూ, పగులు.

ఉద్దియ. వై. వి. 1. ఉద్దోగ: ఆయితము:చూ,
యత్నము; 2. పోలిక: చూ. సమా
నము. 2

ఉద్దియనేయు. వై. అ. క్రి. (ఉద్దియ + చేయు.)
తలపెట్టు. “ఉ. నిద్దురమేలుకొమ్ము రజనీచర
వంశ వరంస కుంకుమృబద్ధివ భింగిమింతునదె
యామినచెల్లెలు కాల్యసంధ్య రా, నుద్దియ
నేయుచున్నయది యుష్మవయూఖసుత పృ
నూతికికొ, బొగ్గిద్దులు చొచ్చియున్న యని
పూర్వదికా సరసీయహాక్షికికొ.” వై. 8, అ.
17: చూ, యత్నించు.

ఉద్దివము. సం. విణ. (అ. అ. అ. 1. ఉద్దేకింపఁ
బడినది: చూ, స్మృతము; 2. వత్సర్యయము
లలో నొకటి. ఈవృత్త మెన్నన ఛందంబునం
దెన్నన దనఁజెప్పట. వృత్తాక్షరములెన్న
యన్నచఛందంబు. వృత్తాక్షరములను గురు
లఘువులు చేసికొని వానిక్రింద 1, 2, 4, 8
అని రెట్టింది వాయువు లఘువుల క్రింది
యంకలనుగూడి యంకొకటి చేర్చిన నన్నన
సమవృత్తమగును: చూ, వత్సర్యయములు;
అం. 8. ప్రస్తావనవృత్తయ పాణిములు పం
దొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, ప్రస్తావనవృత్త
య పాణిములు.

ఉద్దీడు. దే. వి: చూ, రూ-ఉద్దికాడు. (చెలి
కాడు అనుటకు. “నీ. పిల్లదీపాడుచుఁ బెన్
గునుద్దీలచే గుగ్గిదులఁబడి కంది కందికంబి.”
కే. 5, 8, అ.)

ఉద్దేశము. సం. వి. అ. పుం. తాలపాణి భూతమైన కళావిశేషము: చూ, తాళము. 2.

ఉద్దేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండచీమ, నజ్రపాతువు: చూ, పిసిలిక; 2. చెట్టున తెట్టె చెట్టు నల్లచీమ, అస్థుపదవి: చూ, పిసిలిక; విణ. 3. చెరిగించునది.

ఉద్దేశము. సం. వి. అ. స. 1. కాంతి: చూ, వెలుగు. 1; 2 విభావభేదము (అలంబన గుణాదికము)

ఉద్దేశవిభావము అం. విభావములు రెండింటిలో నొకటి: చూ, విభావములు (వయసు అలంకారము మొదలగునది యుద్దేశవిభావమునను నుద్దేశింపఁ జేయునది.) (ఉదా — అహ! ఆమెను, ఆవయసు, ఆతెక్కు, ఆటక్కు, ఎవ్వని మనసుఁ గలంచదు! ఇది యుద్దేశవిభావము. ఉద్దేశమునందు మన్మథచంద్ర మల గూనిలాములు తటస్థములని మఱియొక సంజను బొందియుండును. (ఉదా. — ఓమరుఁడా యగ్నికిఁ గాలిలోఁ దైట్లు నీకు నీ చంద్రవసంత శుకపికాదు లెట్లు లోదయ్యెను): చూ, ఉద్దేశము. 2. (చూ, అలంబనవిభావము.)

ఉద్దేశము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) తెలియఁపఁ బడినది: చూ, ప్రకాశితము.

ఉద్దలు. దే. వి. బ. ఏ- ఉద్ది. ఒకరకము వద్ద: చూ, ధాన్యము.

ఉద్దానము. సం. వి. అ. స. పెండ్లి మొదల యన ఉద్దానము: చూ, పండుగ. 2.

ఉద్దేశపాదము. సం. వి. అ. పుం. చైత్రము: చూ, రచ్చె. 1.

ఉద్దేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. తలఁపు: చూ, విషయము. 4; పా. 2. సంకల్పము. (ఇక లెక్కన.); 3. ప్రేరక పాతువు. (కూటివు.)

ఉద్దేశము. సం. స. క్రి. గుఱించు: చూ, విషయము.

ఉద్దేశము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గుఱింపఁ దగినది, విషయముగఁపఁదగినది.

ఉద్దేశము. సం. వి. అ. శ్రీ. అంగిటిముల్లు, కొండ నాలుక: చూ, తోగము 1.

ఉద్దేశము. సం. అ. క్రి. వెలుగు: చూ, ప్రకాశించు. 1.

ఉద్దేశము. సం. వి. అ. పుం. యుద్ధమునలనఁ బొలుట: చూ, పలాయనము.

ఉద్దేశము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఈడఁబోయినది, వెనుదీసినది, అపకృమించినది.

ఉద్దేశ. అం. వల్లకాస్త్రమునందలి విసయలు పగు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, విసయలు.

ఉద్దేశము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఉద్దేశము: చూ, హెచ్చు. 2.

ఉద్దేశము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. గర్వింపినది: చూ, ఉద్వృత్తము; అం. 2. కిరము మొదలుకొని పాదపర్యంతమునైన అంగోపాంగ ప్రశ్నలములయొక్క క్రియాభేదములలో కాస్త్రప్రకారము గూడిన స్వత్యనాట్యభేదములు. సాధారణముగాఁ దాండవమును లాస్యమునని రెండు భేదములు గలిగి తరువాత మాగ్గము, తుండలి, ఉద్దేశము, విలాసము, దేశియ్యము, బహురూపమునని యాఱుభేదములై తరువాత బారుడము, శుద్ధపద్ధతి, బహురూపము, దండలాసుకము, ప్రేరకపద్ధతి, ప్రేరణపద్ధతి, తుండలిస్వత్యము, భాండికము, రాసక్రీడ, నాల్గిళము, చిత్రపద్ధతి, దేశ్యపద్ధతి, వర్షి, కందుకస్వత్యము, చారీస్వత్యము, కోలాటము నని పదియఱు ప్రకారములుగ నెంచబడుచున్నది. ఆయాదేశ్యుల మనస్సుల రుచివాసనలు విచిత్రములగుటచే నాటిఁ బ్రితిఁబుట్టించుటకై సాధారణ నాట్యమే

చాస్తములయందు ఖడ్గము, కందుకము, వస్త్రము, దండము, చామము, పుష్పమాలిక, వీణ మొదలగు శుభవస్తువులను ధరించుటచే తన చారీమండల సాహకములను పాదముల యొక్క గంతుల భేదములచేత సజీవ భేదములు గలదియై వాడబడుచున్నది ఈ పాదక్రియలే తెలుగువాడుకలో సాధారణముగ అడుగులు, అడవలు, గంతులనియును, విశేషముగానైన కుప్పలు, పేరెములు, అల్లలు, మొగ్గులు, మెఱములు మొదలగు వాడబడుచున్నవి. ఇదియంతయు భావాధ్యాయ ప్రమేయము చూ, వ్యంజిము 1; (చూ నాటకము. పాదక్రియలు.) పా. 3. ఒకానొకవృత్తము. ఇందు మొదటిపాదమునందు స, జ, య లును, రెండవపాదమున న, స, , గురువులును, మూడవపాదమున భ, న, బ, గురువులును, నాల్గవపాదమున స, జ, స, స గణములును గలిగి ఒకటి, రెండు, మూడు, నాలుగు పాదములయందు గ్రమముగా ఆలు, ఏడు, ఎనిమిది, తొమ్మిది పాదముల యతి గల వృత్తిము. అప్ప 4, ఆ. 357. పుట: చూ, స్పృశము. 1

ఉద్ధతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ఉద్వృత్తి, గర్వము: చూ, హంకారము.

ఉద్ధతుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. గర్వించినవాడు: చూ, పొగరుబోతు. 2. ఓర్వగూడని స్వభావముగలవాడు: చూ, పొగరుబోతు.

ఉద్ధరణము సం. వి. అ. న. 1 వెకలించుట; 2. నైకి లేవనెత్తుట. మిండికెత్తుట: ఉద్ధారము, ఉద్ధృతి; 3. వాంతియైత్తిన యన్నము: ఉద్ధృతిము; 4. భ్రష్టోన్ముతిము: చూ, ఎంగిలి; పా. 5. పునరద్ధారణము. (రిక్లపేషను.)

ఉద్ధరణి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. ఆచమనము,

అగ్ర్యప్రదానము, తర్పణము మొదలగువాని యందు పుడిసిట జలముపోసికొని మంత్రోపాద్యము: బుచ్చుకొనుట విడుచుట మొదలగువాని కుపయోగించు లోహసాధన వస్తువు; 2 ఏతాము: చూ, తలము; 3 గిలకి, లోఁగు గల బావులనుండి నీరుతోగుట కిరుప్రక్కల గుంజలునాటి అడ్డ వాసమువేసి గాని ఏడును త్రాటినిొగుట కేర్పఱచిన కప్పవంటి సాధనము: చూ, రెలము. (రూ-ఉద్ధరిణి.)

ఉద్ధరిమి. సం. స. క్రి. 1. తెల్లరిమి: చూ, ధేనిల్లు, 2 చూ, మిండికెత్తు. “ఆ ఉద్ధరింపఁగలుగు నుత్తముండు.” వేమన. 517.

ఉద్ధరణి. సం. వి. ఇ. శ్రీ: చూ, రూ-ఉద్ధరిణి. ఉద్ధర్. సం. విణ. (బు. ఈ. బు.) ఉద్ధరించువాడ: ఉద్ధరకుడు.

ఉద్ధర్షము సం. వి. అ. పుం. 1. వెండ్లి మొదలగు ఉల్లివము: చూ, పండ. 2. 2. మిగుల సంతోషము: చూ, సంతోషము.

ఉద్ధరించు. సం. వి. అ. న. గుర్పాటు: చూ, గోమాంసము.

ఉద్ధవము. సం. వి. అ. పుం చూ, ఉద్ధర్షము. 1-2; 3. యజ్ఞవహ్ని: చూ, నిష్పా.

ఉద్ధవుడు. సం. వి. అ. పుం. ఒక యాదవుడు. కృష్ణనిమంతి, కృష్ణనిభక్తుడు.

ఉద్ధసము. సం. వి. అ. న. పాలను: చూ, మాంసము

ఉద్ధానము. సం. వి. అ. న. 1. అధిక్రయిణి: చూ, పొర్రయ్య; విణ. 2. భేదించుకొని తెలి కుటికెడి: చూ, సంభూతము.

ఉద్ధారకంటకము. సం. వి. అ. న. ద్వారమునందు లాటికెట్టు: చూ, పరిఘము. 3.

ఉద్ధారకుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) చూ, ఉద్ధర్.

ఉద్ధారణము. సం. వి. అ. న. ఉద్ధరించుట.

ఉద్ధారము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉద్ధారపు.
“తదవృద్ధిక్ ముద్ధాః.” వైజయంతి: మా.
తాకట్టు; 2. ఋణము. చూ, బాక. 2;
3. వడ్డీలేని అప్పు: చూ, ఉద్ధారపు. 2;
4. వైకత్తుట, లేవనెత్తుట: చూ, ఉద్ధారణ
ము. 2; 5. బంధము మొదలయిన వాటిని రే
గృహముట; 6. యంత్రముచేయు నీతి.

ఉద్ధితకరణబంధము. అం. జానుకూర్పము,
సింహవిక్రమము, కీర్తిబంధము. స్వీకలము,
పార్శ్వవేష్టితము, దృతాఖ్యము (6) (చూ,
బంధములు.)

ఉద్ధితకరణము. అం. చిలుకలకొలికి నిలిచియున్న
ప్పుడు స్తంభమధ్యకునూలూగు లానిక గానుంచి
పురుసుడు కూడుట (చూ, గంధములు.)

ఉద్ధితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. వెలిగిరి
చూ, సుక 3; 2. ఖట్టిరి. చూ, సంధు
తము; 3. లేచి. గి. చూ, సోద్యోగము.

ఉద్ధుకము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. బరువై
నది: చూ, భారము. 1; 2. దృష్టమైనది: చూ,
సాంద్ర్యము 2, కి నిలుకడైనది: చూ, స్థిరము.

ఉద్ధూతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) విరాడికి
కవలింపబడినది.

ఉద్ధూళనము. సం. వి. అ. న. భస్మము పూసు
కొనుట

ఉద్ధృత. అం. ముఖగజ్జావులు పనునాలుగింటిలో
నొకటి: చూ, ముఖగజ్జావులు.

ఉద్ధృతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. పయికి
త్తబడినది: చూ, సముదక్తము; 2. చేయబ
డినది. ఆహితము: చూ, కృతము, కి. వాంతి
యెత్తిన అన్నము అనఁగా అనుభవించి విడువ
బడినది: చూ, ఉద్ధరణము 3; 4. తూనిక
అయినది: అం. 5. నృత్రహస్తములు యిరువది
తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, నృత్రహస్తములు
ఉద్భృతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. గర్వము: చూ,

హంకారము; 2. ఒకానొక చందస్సు. (చూ-
ఉత్కృతి అని తోచెడిది): చూ, చందస్సులు;
3. వైకత్తుట: చూ, ఉద్ధరణము 2.

ఉద్భుతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పాలి మేగ
విధమును సామంతులవలన విని దానియనుభ
వానులేతీగి యాపాలి మేగనేర్పాటు నైన
వాఁడు; విణ. 2. వైకత్తి బడినవాఁడు.

ఉద్భృతిము. సం. వి. అ. న. చీక్కి గా నుతిక
బడినది.

ఉద్భృతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) వెల్లగించి
బడ్డది: చూ, ఉన్మాదితము

ఉద్భృద్ధము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. తలఁపు
నకు వచ్చినది: చూ, సప్రతిము; 2. పేలు
కొన్నిగి ఉన్నిద్రము; 3. వికసించినది: చూ,
వ్యకోచము.

ఉద్భృద్ధితిము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) సంభో
ధేదము: చూ, గతిబంధము.

ఉద్భృద్ధకుఁడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. తలఁ
పునకుఁ బెచ్చువాఁడు: చూ, వికాసవంతుఁడు,
2: చూ, పేలుకొలుపువాఁడు.

ఉద్భృద్ధనము. సం. వి. అ. న. తలఁపునకుఁ
పెచ్చుట.

ఉద్భృద్ధము. సం. వి. అ. పుం. 1. తలఁపు:
చూ, విషయము. 4; 2. పేలుకొనియుండుట:
చూ, పేలుకొలు; 3. తెలివి: చూ, వికా
సము. (చూ, బుద్ధి)

ఉద్భృగ్నకము. అం. ఉత్తాకరణ బంధములు
నలుబదియొకటింటిలోనొకటి చూ, ఉత్తాక
రణబంధములు.

ఉద్భృగ్నము. సం. వి. అ. న. ఒకానొక గతి
బంధము: చూ, గతిబంధము.

ఉద్భృటము. సం. వి. అ. పుం. 1. కమలము:
చూ, తాఁచేలు; విణ. 2. అధికము: చూ,
హేరాళము.

ఉద్భటుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. యమ
గః: చూ, నూర్మడు; విణ. 2 అధిపః
డు: చూ, న్యాయాధిపతి; 3. నేర్పరి: చూ,
సచురుడు.

ఉద్భవము. సం. వి. అ. పుం. జననము: చూ,
పుట్టుక.

ఉద్భవించు. సం. అ. క్రి. జేనించు : చూ,
పుట్టు. 2.

ఉద్భాసితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) వెలి
గింపఁబడినది: చూ, ప్రకాశితము.

ఉద్భిజము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) భూమిని
భేదింపుకొని పుట్టినది, తరుగులాడినది: చూ,
మొక్క. 1. (చూ, సంభూతము.)

ఉద్భిజములు. అం. సృష్టి భేదములు నాలుగింటి
లో నొకటి: చూ, సృష్టి భేదములు.

ఉద్భిక్తు. సం. విణ. డ్. 1: చూ, ఉద్భిజము;
అం 2. నిహీనతానులేడింటిలో నొకటి:
చూ, నిహీనతానులు.

ఉద్భిదము. సం. విణ: చూ, ఉద్భిజము.

ఉద్భిన్నము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) విరివినది:
చూ, వ్యాకోచము.

ఉద్భూతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. పుట్టి
నది: చూ, సంభూతము; 2 పాదవైనది: చూ,
పాదపు. 2.

ఉద్భూషితము. అం. సంచారివర్ణ గతాలంకార
ములు యిరువదియైదింటిలో నొకటి: చూ,
సంచారివర్ణ గతాలంకారములు. (చూ, అలం
కారము. 3.)

ఉద్భేదము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎకవ్రచ్చుట;
2. జననము: చూ, పుట్టుక.

ఉద్భ్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉద్భ్రమము:
చూ, ఉద్భ్రమించుట; 2. ఉద్భ్రమమున కద
లించుట: ఉద్భ్రమము; 3. అస్థుల స్థితివిత్తత:
ఉద్భ్రమము; 4. ఉద్భ్రమము: చూ, చతుర్థా

రము; అం. ఓ. నవరసములలో నొకటియగు
అద్భుతరసము: చూ, రసములు (చూ, అద్భు
తము. 2.)

ఉద్భ్రమముడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) అశ్చ
ర్యరసముగలవాడు.

ఉద్భ్రాంతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. తిరు
గుడు పడినది: అఘూర్ణితము, అవృత్తము;
అం. 2. ప్రచారములు ముప్పది రెండింటిలో
నొకటి: చూ, ప్రచారములు.

ఉద్భ్రతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. ఉత్తి
తము, యత్నించినది: చూ, యత్నము; 2. నైక
త్వఁబడినది: చూ, ఉద్భ్రాంతము.

ఉద్భ్రకుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) పురుషార్థ
ముల యందలి కేచ్ఛలవాడు: చూ, ఉద్భ
ర్తుడు.

ఉద్భ్రతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. కడఁకి: చూ,
యత్నము.

ఉద్భ్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1 —పై—;
విణ. 2. ఎత్తబడ్డది: చూ, ఉద్భ్రాంతము; పా.
3 (మోమెంటు.); 4. (ట్రయల్.)

ఉద్భ్రమించు. సం. అ. క్రి. కడఁగు: చూ,
యత్నించు.

ఉద్భ్రానము. సం. వి. అ. స. 1. అందఱు పో
దగిన రాజాతోట: చూ, వనము. 2; 2. వన
ములు నేపి వెంచినతోట: చూ, వనము. 1;
3. పని: చూ, ప్రయోజనము. 1; 4. పెడ
లుట: చూ, నిస్సరణము.

ఉద్భ్రాపనము. సం. వి. అ. స. అనకర్షణము.
“ప్రతోద్భ్రాపనము.”: చూ, పెడలఁబాటు.

ఉద్భ్రక్తము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఉద్యోగ
గించినది: చూ, యత్నము

ఉద్యోగ. అం. భారతవర్షములు పదునెనిమిది
టిలో నొకటి. “క. విదితంబై యుద్యోగము,
మొదలఁగఁ బడునొకఁడు పర్వముల నెంతయు

నొప్పిదమై యేనవహర్వం, బిడినానుద్యోగవర్త
మిమ్ముగుసభలకా. చూ, భారతపర్వములు.
ఉద్యోగవదము. అం. మదములు యెనిమిదిం
టిలో నొకటి: చూ, మదములు. (ఏనుగున
కుటుంబ మదములు యెనిమిదింటిలోనొకటి.)

ఉద్యోగము. సం. వి. అ. పుం. 1. కడఁక: చూ,
యత్నము; 2. పదవి: చూ, హోదా. (యం
ప్లాయిమెంటు.)

ఉద్యోగవర్తము. పా. సిబ్బంది(ఎస్టాబ్లిష్మెంటు.)
(సర్వీసెన్.)

ఉద్యోగవిధి. అం. కామందకప్రకరణములు యిరు
వదింటిలో నొకటి: చూ, కామందకము. (అం
గదేశాధిపతియగు చరిషాడసు రాజాకాలములో
కామందకుడను ఋషి వేయి స్తోత్రములకు
లోపులో కామందకమును దండనీతికాస్త్ర
మును నూర్చించెను. ఈ గ్రంథమున నుండు
ప్రకరణములు యిరువదిలోనగు విశేషములుం
లవు.)

ఉద్యోగకాల. పా. కచ్చెరి (అఫీసు)

ఉద్యోగస్థుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఉద్యో
గము గలవాడు: ఉద్యోగి. (అఫీసరు)

ఉద్యోగి. సం. విణ. (క. ఈ. క్) —వై—
ఉద్యోగించు. సం. అ. క్రి. కడఁగు: చూ,
యత్నించు.

ఉద్యోగులు. పా. నిగ్వాహకులు. (ఫంక్షనరీస్.)

ఉద్యోగేతరులు. పా. అనుద్యోగులు (నన్ అఫీ
షియర్.)

ఉద్యోతకేళరి. కా. ఒరిష్వాతక పొచ్చిన కలింగ
దేశములోని భువనేశ్వరమునకువారుగుమైక్కు
పడమటి దిక్కుగా ఖండగిరి గలదు. అందు
భారవేలంని వాస్తీగుంఫ కానముగల గుహ
మిక్కిలి ప్రకృతమైనది..... క్రి. శ. 11 వ
శతాబ్దమున ఒరిష్వా దేశమును పాలించిన
ఉద్యోతకేళరి చక్రవర్తి కానము ఇందు

గలదు. (కలింగ. 458. పారట.) ఇట్లే
ఈఖండగిరియందలి నవముని గూయందును
రెండు కానములుగలవు. ఒకదానిని బట్టి
ఈగిరియందలి దేవళము ఉద్యోతకేళరియొక్క
18 వ, రాజ్యసంవత్సరమున కట్టబడినట్లు
తెలియును. కలింగ. 458. పారట.

ఉద్యోతించు. సం. అ. క్రి. వెలుగు: చూ,
ప్రకాశించు. 1.

ఉద్యోతితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) వెలిగిం
పబడినది: చూ, ప్రకాశితము.

ఉద్యోగము. సం. వి. అ. పుం. 1. అంతరమున
నిలుచు వస్తువు; 2 కర్మం: చూ,
ప్రతిమార్గకము; పా. రి. భూమి ప న్ను.
(ల్యాండుటేక్సు.)

ఉద్యోధము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుక్క: చూ,
కునకము; 2 కుక్కటము: చూ, క్రొత్త.

ఉద్యము. సం. వి. అ. పుం. రూ- ఉద్యము,
జలబిడాలము, నీరుపిల్లి: చూ, మత్స్యము. 1.

ఉద్యోక్తము. సం. వి. (అ. అ. అ.) ఉద్యోకిం
చినది: చూ, హాసితము. 1.

ఉద్యోకకాగణము. పా. ప్రేరేపకము. (యగ్ని
ప్రీటు కాజ్.)

ఉద్యోకము. సం. వి. అ. పుం. 1. విజృంభిం
చుట చూ, విజృంభణము; 2. అతిశయము:
చూ, హెచ్చు 2.

ఉద్యోకించు. సం. అ. క్రి. 1. జృభించు: చూ,
విజృభించు; 2. అతిశయించు: చూ, మున్న
రించు.

ఉద్యోగము. సం. వి. అ. స. 1. ఉత్పత్తము:
చూ, ఎగయుట; 2. నూనెద్రవ్యము పోగొట్టెడి
వస్తువు: చూ, నలుగురిండి; 3. ఉపద్రవము:
చూ, విపత్తు; విణ. 4. అతిక్రమించిన సడతః
గలది.

ఉద్వర్తితము. అం. ఉహాక్రియలు అయిదింటిలో
నొకటి: చూ, ఉహాక్రియలు.

ఉద్వర్తనము సం. వి. అ. న. లోలోన నవ్యుః
చూ, హాస్యము 1.

ఉద్వహ. సం. వి. అ. శ్రీ. కూతురు: చూ,
పుత్రిక. 1.

ఉద్వహనము. సం. వి. అ. న. ఎ. బట్టుట, ఎ.
ఉజ్జి: చూ, క్వాసము.

ఉద్వహించు. సం. స. క్రి. 1. ఎ. బట్టు: చూ,
ఎత్తిపెట్టు; 2. మోయు: చూ, వహించు

ఉద్వహుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కొడుకు
చూ, పుత్రుడు; 1; విణ. 2. పైకెత్తువాడు.

ఉద్వాంతము. సం. వి. అ. పుం. 1. మదములేని
యెనుగు: చూ, హస్తీ; విణ. 2. క్రిక్కు
బడినది: చూ, ఉద్గిరము; 3. భేదించుకొని
వెలికుటికినది: చూ, సంఘాతము.

ఉద్వాసనము. సం. వి. అ. న. 1 విడుపు: చూ,
విమోచనము; 2. వీంపుట: చూ, వధము;
అం. 3. ఉపచారములు పడునాటింటిలో నొ
కటి: చూ, ఉపచారములు.

ఉద్వాహన. సం. వి. అ. శ్రీ. గజ్జాపు: చూ,
నూత్రము. 1.

ఉద్వాహనము. సం. వి. అ. న. 1. పెండ్లియా
డుట; 2. పెండ్లి: చూ, వివాహము;
3 ఉత్కంఠ: చూ, తిహలిహ; 4. రుద్ర
మారులు దున్నిన నేల: చూ, భూమి. 1

ఉద్వాహము. సం. వి. అ. పుం. 1. పెండ్లి:
చూ, వివాహము; అం. 2. ముఖక్రియలొ
టిలో నొకటి: చూ, ముఖక్రియలు.

ఉద్వాహితము. అం. 1. వత్సక్రియ లయిదింటి
లో నొకటి: చూ, వత్సక్రియలు; 2. కటిక్రి
య లయిదింటిలో నొకటి: చూ, కటిక్రియ
లు; 3. జంఘాక్రియ లయిదింటిలో నొకటి:
చూ, జంఘాక్రియలు; 4. ఆరోహివర్గత

లంకారములు పండ్రెండింటిలో నొకటి: చూ,
ఆరోహివర్గ గతాలంకారములు. (చూ, అలం
కారము. 3); 5. అవరోహివర్గ గతాలంకా
రములు పండ్రెండింటిలో నొకటి: చూ, అవ
రోహివర్గ గతాలంకారములు. (చూ, అలం
కారము 3); 6. సంచారివర్గ గతాలంకా
రములు యిరువది యైదింటిలో నొకటి: చూ,
సంచారివర్గ గతాలంకారములు. (చూ, అలం
కారము 3); 7. శిరోభేదములు తొమ్మిది
టిలో నొకటి: చూ, శిరోభేదములు.

ఉద్వాహిని సం. వి. ఈ శ్రీ. తాగిడు: చూ,
రజ్జాపు.

ఉద్వీర్ణము సం. వి. (అ. అ. అ.) 1. వ్యవ
స్థపిప్పి: 2 వెజ్రపునొందినది చూ, భీతము.
ఉద్వీర్ణిత. అం. దూతీ చతుష్టయములోని రెం
డవదానిలోని యెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ,
దూతీ చతుష్టయము.

ఉద్వీక్షణము. సం. వి. అ. న. వినుగూచుట
ఉద్వీక్షించు. సం. స. క్రి. హేమ: చూ,
వీక్షించు.

ఉద్వృత్త. అం. ఆకాశచారులు పదియైంటిలో
నొకటి: చూ, ఆకాశచారులు

ఉద్వృత్తిము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1 గర్విం
చినది: చూ, బిజ్జు. 4; అం. 2. కణములు
నూటయెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కణ
ములు.

ఉద్వృత్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. గర్వము: చూ,
హంకారము.

ఉద్వృత్తుడు. సం. వి. అ. పుం. దుర్జనుడు
చూ, వ్యాధుడు. 2.

ఉద్వేగజనకము. సం. వి. అ. పుం. నెరవెంద *:
చూ, రాజవృత్తము.

ఉద్వేగము. సం. వి. అ. న. 1. పయనము: చూ,
ప్రయాణము; పుం. 2. ఉద్బింమట: ఉద్బ్ర

మము; 3. ఉద్వేగభాగమును కదలించుట. ఉద్వేగము; 4. అన్యవస్థచిత్తత: ఉద్వేగము 5 ఉద్వేగము: మా, సమత్వాము; 6. భయము మా, వెఱపు, 7. వంత మా, దుఃఖము; 8. సోకపండు మా, పోక; పుం. 9 నెవఁజి * మా, సరవెంద.

ఉద్వేగిల్లు. సం. అ. క్రి. భీతిల్లు: మా, భయచును.

ఉద్వేగుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నెఁగ్మగిగాఁ బోవువాఁడు, 2. ఉన్నెఱుఁగుడు.

ఉద్వేగజకము. సం. వి. అ. పుం. గూ, ఉద్వేగజకము. *

ఉద్వేజము. సం. వి. (అ. అ. అ.) 1 భయము మా, వెఱపు, 2 కలఁత మా, తోభము. 1.

ఉద్వేగితము. సం. వి. (అ. అ. అ.) 1 వెఱపించబడినది, 2. కలఁతపెట్టబడినది మా, మలినము. 3

ఉద్వేలము. సం. వి. (అ. అ. అ.) అతిశయము మా, హెచ్చు 2.

ఉద్వేష్టనము. సం. వి. అ. స. చుట్టుకొనుట: మా, వ్యాపనము.

ఉద్వేష్టితము సం. వి. (అ. అ. అ.) 1. చుట్టుకొనబడినది: మా, వ్యావృత్తము. 1; అం. 2. హస్తకీయాభేదములలోని బాహుప్రచారములు పదింటిలో నొకటి: మా, బాహుప్రచారములు; 3 హస్తకరణములు నాలుగింటిలో నొకటి మా, హస్తకరణములు; 4. హస్తపాణిములు పండ్రెండింటిలోనొకటి: మా, హస్తపాణిములు.

ఉద్ధారణకత్త. పా. (లిమిట్సు ఆఫ్ వెర్ షెట్టర్ కవరీ.)

ఉద్ధానము. సం. వి. అ. స. అధిక్రయణి: మా, పోయ్యి.

ఉద్ధామామకము. సం. వి. అ. పుం. మాలవాని కంటె కడపటిజాతి.

ఉద్ధాము. సం. వి. అ. పుం: మా, రూ-ఉద్రము.

ఉద్ధావము. సం. వి. అ. స. మా, ఉద్ధావము.

ఉనికి దే. వి. 1. ఉండుట. "క. వేద్యాశ్చ తే

గుస నాయలకు, మాతాదక గునికీలెస్స "

భా. విరా. 1, అ. 128: మా, స్థితి 2;

2 నిలుకడ. "నిర్వికావృత్తి మన్నయ్యకీకి."

భా. అది. 3, అ. 180. మా, స్థితి. 3;

3 చోటు, స్థితి: మా, స్థానము 1; 4 పద్ధ

ణములలో నొకటి (మా, ఆసనము.)

ఉనికిపట్టు దే. వి. ఇల్లు: మా, స్థానము 1

ఉనుకువ. దే. వి. ఉనికి, చోటు: మా, స్థానము. 1.

ఉనుచు. దే. క్రి. 1. ఉండఁజేయు: మా,

ఇడు. 2, 2 అద్దించు: మా, రంగువేయు.

ఉన్నటివాఁడు. దే. వి. ఉన్నటువంటివాఁడు:

మా, పుష్పితుఁడు.

ఉన్నటుండి. దే. క్రి. విణ: మా, డబ్బాటు.

ఉన్నత అం. పీఠి (అశ్వసంచార మార్గములు)

తొమ్మిదింటిలో నొకటి: మా, అశ్వసంచార

మార్గము.

ఉన్నతత్వము. సం. వి. అ. స. మా, ఉన్నతత్వము: మా, పొడవు. 2.

ఉన్నతన్యాయస్థానము. పా. హైకోర్టు.

ఉన్నతన్యాయాధిపతి. పా. హైకోర్టుజడ్జి న్యాయ

మూర్తి, పోర్టీవారుడు.

ఉన్నతబాహుమూలము సం. వి. అ. స. అద్భ

ప్రకారి లక్షణము: మా, లక్షణము. 1.

ఉన్నతము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండచిలువ:

మా, స్వము; విణ. 2. పొడవైనది: మా,

పొడవు. 2.

ఉన్నతకాసనసభ. పా. కిష్టసభ, విద్యాధికుల

సభ, విశ్వవిద్యాలయకాసనసభ. (సెనేట్)

ఉన్నతానకము సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) వంగి
నది: చూ, బంధూరము.

ఉన్నతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. పొడుగు: చూ,
పొడవు. 2; 2. గరుడునిభార్య: చూ, భార్య;
3. పరిపూర్ణత్వము; 4 అతిశయము: చూ,
పాచ్చు. 3.

ఉన్నతీకుడు సం. వి. ఆ. పుం. గగుత్వం
కుడు: చూ, హరివాహనుడు

ఉన్నమనము సం. వి. ఆ. న. వైకృతుడు: ఉన్న
యము-రూ-ఉన్నాయము; (తె. ప) —
ఎత్తుడు.

ఉన్నమితము సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) వైకృత్త
బడినది, ఉత్సన్నము: చూ, ఉత్పాదితము.

ఉన్నము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) తడిసినది:
చూ, నోదము.

ఉన్నయము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, ఉన్నమన
ము. (రూ-ఉన్నాయము.)

ఉన్నయాపు. ద్వ. వి. నిజము: చూ, సత్యము. 1.
ఉన్నవాడు దే.విణ. 1. అన్యథా. “మ. అతి
వాసిద్ధమునాటి బాలకుడీ యాకార మీ వర్ణ
మీ, గతి...వీరదత్తకాండగు మన్నవార
లకు.” భాగ. 10, స్కం. ఉ. 34: చూ,
పరాయివాడు; 2: చూ, ఉన్నట్టివాడు.
“ఆ. ఉన్నవారెవరో చీన్నవారెవరో.”
వేమన. 528.

ఉన్నాయము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-
ఉన్నయము.

ఉన్నానము. సం. వి. ఆ. న. పులియబెట్టిన
కడుగునీరు: చూ, శుక్తము. 1.

ఉన్ని. దే. వి. గొట్టి లోనగువాని బొచ్చు:
చూ, వెండుక. 1.

ఉన్నిద్రోము. సం. వి. ఆ. న. 1. గగురుపాటు:
చూ, రోమాంచము; విణ. 2. మేలుకొన్నది:

ఉద్బుద్ధము; 3. వికసించినది: చూ, వ్యాకో
చము.

ఉన్నీడు. సం. వి. ఆ. పుం. మైకిరిసికొనిపోవు
వాడు.

ఉన్నీపము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) మిక్కిలి
కడపపెట్టు గలది

ఉన్నీరదము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) మిక్కిలి
మేఘములు గలది

ఉన్నీలము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) అధికముగా
నల్లనిది.

ఉన్నీవి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఉద్భవమైన నీటి
బంధముగల యాడుది: చూ, శ్రీ.

ఉన్నుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) దయగల
వాడు: చూ, దయాళువు.

ఉన్నుతము. సం. వి. ఆ. న. మిక్కిలి ప్రోత్ర
ముచేయబడ్డది.

ఉన్నున్నము సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) మిక్కిలి
త్రోయబడ్డది

ఉన్నూతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) మిక్కిలి
కొత్తయైనది: ఉన్నూత్తము.

ఉన్నూత్తము సం. విణ. (అ. ఆ. అ.)
—వై.—

ఉన్నే. పా. ఉండునె. (రూ-ఉన్నే.)

ఉన్నేత. సం. వి. ఋ. పుం. పదియాణుగురు
ఋత్విజాలు యాజకులు వీరలలో నొకడు:
చూ, ఋత్విజాడు. 1.

ఉన్నేయప్రోత్తరము సం. వి. అ. న. ఉన్నే
యప్రోత్తరాలంకారము: చూ, పేతువు.
2. (చూ, అలంకారము. 3.)

ఉన్నంభనము. సం. వి. ఆ. న. 1. కదలింపేట:
చూ, చలనము. 1; 2. చేంపుట: చూ,
వధము.

ఉన్నంభము. సం. వి. ఆ. న. 1. చేంపుట: చూ,
వధము; 2. చిలుకుట: చూ, మధనము.

ఉన్నంధితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 3 దలింపఁ
బడినది: చూ, పేంభితము.

ఉన్నత్తము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. = ఉన్నెత్త*
చూ, చాలాపుష్పము; 2. పుష్పపుష్ప విశే
షము: చూ, వృక్షము; విణ 3. వెత్తెత్తినది:
చూ, వెట్టి. 1.

ఉన్నత్తుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1: చూ,
వెట్టివాడు; 2. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1

ఉన్నతితుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.): చూ,
వెట్టివాడు.

ఉన్నదిష్టావు. సం. విణ. ఉ. — వై. —

ఉన్నయ్యడు. సం. విణ. న. 1. పీయశ్శువు
యెప్పుడు దగ్గరకునో యను తిర్మాకలవాడు:
చూ, ఉత్కుడు. 2; 2. మడించినవాడు:
చూ, మత్తుడు.

ఉన్నాధము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. తమిరము,
స్వర్ణము (దలియని నా) ము చూ, తమిర,
2. గాలము: చూ, మత్స్యబంధనము; 3. పిం
పుట చూ, వధము; 4. పుటయంత్రము
చూ, బోను

ఉన్నాఘడు. సం. వి. ఆ. పుం. మగడింపఁ
జేయువాడు: చూ, మారకుడు.

ఉన్నాదకుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.): చూ,
వెట్టివాడు

ఉన్నాదనము. సం. వి. ఆ. పుం. మగ్ధుని
యొక్క బాణము: చూ, బాణము. 1.

ఉన్నాదము. సం. వి. ఆ. పుం. 1 = ఉమాదము:
చూ, వెట్టి. 1; (పీయవియోగ విభవభ్రం
కాదులచే చేతనాచేతనములయందు సమానముగా
బ్రవర్తించుట); 2. అధిక శుభ్రము: చూ,
స్వరము. 2; 3. వ్యభిచారభావభేదము. (సం
చారీభావభేదము. (భ)మము) సంచారీభావ
ములు ముప్పది మాఁడింటిలో నొకటి. ఉదా. —
“పీఠసాలమ! నాపై దయగలిగి నేని పీఠ

యేతోవ నేతెంచెనో యాచిమ్ము.”: చూ,
సంచారీభావములు; అం. 4. శృంగారచేష్టలు
పదునెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, శృంగార
చేష్టలు, 5. అవస్థలు పండ్లెండింటిలో నొకటి:
చూ, ద్వాదశావస్థలు.

ఉన్నాదవంతుడు. సం. విణ: చూ, ఉన్నత్తుడు.

ఉన్నాదవతుడు. సం. విణ. రూ. — వై. —
ఉన్నాదము. సం. వి. ఆ. న. తులామానము:
చూ, తూనిక.

ఉన్నాద్యము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. చెడునడక;
చూ, తప్పునడక; 2. తప్పుతోవ: చూ,
పెడదారి.

ఉన్నితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) కొలువఁబడి
నది: చూ, వనితి. 5.

ఉన్నితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) విరిసినది:
చూ, వ్యాకోచము.

ఉన్నీలసము. సం. వి. ఆ. న. పరిహుట, వికసీం
చుట: చూ, వికాసము. (చూ, బుద్ధి.)

ఉన్నీలితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. విరిసి
నది. చూ, వ్యాకోచము; 2. ఉన్నీలితాలంకా
రము: చూ, హేతువు. 2; అం. 3. దృష్టిక్రియలు
పదునెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దృష్టిక్రి
యలు; 4. అర్థాలంకారములు నూటింటిలో
నొకటి. ఉపమానోపమేయములకు భేదవిస్ఫు
రణంబుఁ జూపుట. ఉ. నీకీర్తికిరవైన హిమ
వన్నగమును దేవతలు మంచువలనఁ గనిపెట్టు
చున్నారు: చూ, అలంకారము. 3.

ఉన్నీశితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.): చూ,
రూ. ఉన్నిశితము.

ఉన్నీకృతము. సం. వి. ఆ. పుం. శిరస్సూతము,
పాదములదాకనుండెడు అంగి: చూ, వస్త్రము.

ఉన్నుభి. పా. ప్రవృత్తి. (పెండెన్సి.)

ఉన్నుభము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) మోదు
చూచునది.

ఉన్నతులు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) మీదు
చూచువాడు: చూ, ఉన్నీవుడు. 1.

ఉన్నద్రము. సం. విణ. (అ. అ. అ.): చూ,
ఉన్నీతము.

ఉన్నాలము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. వేరు తెగి
నది, 2. అడుగుతోఁజేడినది.

ఉన్నాలించు. సం. ప. క్రి. పెల్లగిండు: చూ,
భేదిలు. 1.

ఉన్నాలితచగు. మి. అ. క్రి. పెల్లగిల్లు. — పై.

ఉన్నాలితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. వేరు
తెగింపబడినది, పెల్లగింపబడినది: ఉన్నాలము,
ఉన్నాటితము, ఉన్నాఁతము, ఉన్నాన్నము,
ఉన్నానీతము, ఉన్నాలితము; 2 అడుగుతోఁ
జేటుపఁబడినది.

ఉన్నేనము. సం. వి. అ. పుం. 1. తెలివి: చూ,
వికాసము (చూ, బుద్ధి); 2. కను తెప్పలు
విచ్చుట; 3. పుష్పాది వికాసము: చూ, వికా
సము; అం. 4. పుటక్రియలు తొమ్మిదింటిలో
నొకటి: చూ, పుటక్రియలు.

ఉప. సం. ఉపసర్గము. 1. ఉపగూహము =
ఇచట 'ఉప' అనునది ధాత్వర్థమును ఆలింగ
నముగా మార్చినది; 2 ఉపయమము=ఇచట
ధాత్వర్థమును వివాహార్థము కలదానినిగా
మార్చినది; 3. ఉపమ= ఇచట ధాత్వర్థమును
బోలికగా మార్చినది; 4. ఉపమార= ఇచట
మాతృశబ్దముతో సమసింది దగ్గఱయనునర్థము
కలదియైనది; 5. ఉపప్లవము= ఇచట ధాత్వ
ర్థమును ఉపద్రవమును సర్థమునకు మార్చినది.
సం. అవ్య 6. తక్కువ: చూ, వెలితి; 2;
7. దగ్గఱ: చూ, సమీపము; 8. ఆరంభము:
చూ, యత్నము; 9 అచార్యుని క్రియ;
10. ఎక్కువ: చూ, హెచ్చు; 1; 11. రీతి:
చూ, విధము; 12. చెప్పఁగూడనిది చేయుట;

13 గొల్లవేనము; 14. చెడుగును తలఁచుట:
చూ, పశ్చాత్తాపము.

ఉపకంఠము. సం. వి. అ. న. 1. దగ్గఱ: చూ,
సమీపము; 2. గ్రామముచేరువనేల, ఉప
శల్యము: చూ, భూమి. 1; విణ. 3. సమీ
పించినది: చూ, సమీపము

ఉపకరణము. సం. వి. అ. న. కొఱముట్టు: చూ,
పనిముట్టు.

ఉపకరించు. సం. అ. క్రి. ఉపయక్తమగు
చూ, సరిపడు.

ఉపకర్త. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ.) ఉపకారి:
చూ, శుభంకరుడు.

ఉపకారము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉపకృతి:
చూ, పేలు. 12; 2. గుంపు: చూ, సమూ
హము; 3. చెదరిన పువ్వులానగునది: చూ,
పౌకగము

ఉపకారవేతనము పా. పింఛను ('పెన్షన్.')

ఉపకారి. సం. విణ (న్. ఈ. న్.): చూ, ఉప
కర్త "క. ఉపకారికి నుపకారము.....
యపకారికి నుపకారము, కృపతోఁజేయుట
యె శస్త్రకృత్యమువేమ." వేమన. రి28.

ఉపకారిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఉపకారము
చేసెడు స్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 2. ఉపకారి
రాజసదనము, మేడ: చూ, గృహము. 1;
3 కిరీము, గుడారము: చూ, గృహము. 1;
4. చక్కెరచేర్చి పొరటినపిండి, అభ్యు: చూ,
భుక్త్యము; 5. ఒకానొక బంక.

ఉపకార్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. రాజసదనము,
మేడ: చూ, గృహము 1; 2. రాజుల విడిది
యిల్లు, ఉపకార్య: చూ, గృహము. 1; విణ.
3. ఉపకరింపఁదగినది, ఉపకారమును పొందఁ
దగినది, శుభమైనది: చూ, మేలు. 15.

ఉపకార్యదర్శి. పా. అనుగత కార్యదర్శి, కార్య
దర్శి క్రిందియధికారి. (అండర్ కలెక్టర్.)

ఉపకుంబిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ: చూ, ఉపకుం
భిక. 1-2

ఉపకుంభము. సం. వి. ఆ. 1. కుంభలగ్నము
యొక్క సమీపము; అవ్య. 2. కుంభసమీ
పమందు.

ఉపకుంభిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ: 1. సన్నయేలకీ: :
చూ, పత్రాల; 2. కాగవి, సోపు, నల్లజీల
కఱ్ఱ #: చూ, జీలకఱ్ఱ. (ఉపకుంబిక అని
శబ్దగత్నాకరము, ఉపకుంభిక అని సర్వశబ్ద
సంబోధని.)

ఉపకుంబులుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకానొక
బ్రాహ్మణుని: చూ, పలువు.

ఉపకుల్య సం. వి. ఆ. శ్రీ: పిప్పలితీ: #:
చూ, పిప్పలి 1.

ఉపకృతము సం. వి. ఆ. 1. ప్రామాణ్యము:
చూ, పని. 2; విణ. 2 ఉపకరింపబడినది.

ఉపకృతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ: ఉపకారము: చూ,
మేలు. 12

ఉపకృమము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఉపాయ
మునెఱిగి ప్రారంభించుట: చూ, యత్నము;
2. రోగమునకుఁజేయు ప్రతికీయ: చూ,
ప్రతికీయ. 1; 3. గురుముఖమున అనుభూ
ర్విగ వేదముఁ జేదువుట; అధీతి, అధ్యయ
నము; 4. మంత్రిలులోఁగువారిఁ బరీక్షిం
చుట: చూ, ప్రకృమము. 2; 5. వికృమము,
బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 6 ప్రారంభము: చూ,
యత్నము. (తెలివితోఁజేసిన తొలియారం
భము, పనికి మొదలుఁబెట్టుట), 7. తంత్రము,
ఎత్తుగడ: చూ, ఉపాయము; (ఉపకృమము,
ప్రకృమము క్రియకు మొదట దొరకొనుట
వేర్వేరు. అధ్యయనమునకు ప్రాణవోచ్ఛారణము.
వంటకు పాయ యలుకుట మొదలైనవి.)

ఉపకృమించు. సం. ఆ. క్రి. స. క్రి. ప్రారం
భించు. "పారాణికుఁడు కథనుప్రకృమించెను."

"అధ్వర్యుగ్మముప్రకృమించె." రా. 4, ఆ:
చూ, యత్నించు.

ఉపకీయలు. పా. "ఉండు, కలుగు, పడు,
కొను" 1. వర్తమానార్థమందు 'ఉండు'
వచ్చును. వర్తమానార్థమునఁగా జరుగుచున్న
కాలము. ఉదా.—చేయచున్నాఁడు. ఇంట
ఉన్నాఁడు అనునది యుండుధాతువు; 2. భవి
ష్యదర్థమందు 'కలుగు' వచ్చును. (భవిష్యదర్థ
కమునఁగా రాజోపుకాలము) ఉదా.—
చూడఁగలఁడు. ఇంటఁగలఁడు. అనునది
కలుగు ధాతువు. (వరియొకవిధమున.) ఏక
వచనమునఁ గొన్ని క్రియల భావవ్యతిరేకరూప
ములు రెండుమాత్రము తుమున్నర్థముల చిహ్న
జేరును. ఉ. వలయు-వలదు, పోలు-పోలదు,
కూడు-కూడదు, తగు-తగదు, పాగు-
పాగదు. "చేయవలయు-చేయవలదు." మొ.
ఇవి ఉపకీయలు.

ఉపకొళము. సం. వి. ఆ. పుం. దూఱు: చూ,
నింద 1.

ఉపగణములు. పా. రెండక్షరములవి.—(4) గగ,
గల, లగ, లల; నాలుగక్షరములవి.—(10)
తగము, తలము, నగము, నలము, భగదు,
భలము, రగము, రలము, మలము, సలము;
విదత్తరములవి.—(7) సలము, నగలము,
నలలము, నలగము, సలలము, సలగము, నగలము

ఉపగతము. సం. విణ. (ఆ. ఆ. ఆ.) అంగీకరిం
పబడినది: చూ, స్వీకృతము.

ఉపగతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ: అదనము: చూ,
లాభము. 1.

ఉపగమము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అంగీకారము:
చూ, సమ్మతి. 1; 2. సమీపించుట: చూ,
సమీపము.

ఉపగీతి. పా. ఒకానొకపద్యము, ఇది చపలాకం

దముచాయను నడచును. (చూ, కందము.)
చూ, వృత్తము. 1.

ఉపగూడు. సం. వి. ఉ. పుం. ఒకానొక పుగు
మడు.

ఉపగూఢము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ) 1. కాగి
లింపబడినది: అలింగితము, ఆశ్చిప్తము; 2 దా
చబడినది: చూ, గూఢము.

ఉపగూహనము. సం. వి. అ.న. 1 అలింగనము:
చూ, కాగిలి; 2: చూ, దాచుట.

ఉపగ్రహము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అనుకూల
పడుట, పాత్తు: చూ, స్నేహము. 1; 2. మిక్కి
లివృద్ధి: చూ, సమృద్ధి; 3. చెఱ: చూ, బంధ
నాలయము; 4 కారాగృహశిక్ష ననుభవించు
చుట: చూ, బంధి; 5 నూర్వాద్యహానిము:
చూ, గ్రహణము. 1; అం. 6. పోడకసంధు
లలో నొకటి: చూ, పోడకసంధులు.

ఉపగ్రహండు. సం. వి. అ. పుం చెఱబడ
వాడు: చూ, బండకాడు.

ఉపగ్రాన్యము. సం. వి. అ. న. కానుక: చూ,
లంచేము.

ఉపగూటకము. సం. వి. ఆ. న. సంభోగక్రియా
భేదము: చూ, రతిబంధము.

ఉపగూఠిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అబోతు
తొక్కుటవలన నీచుకొనిన యావు: చూ,
భేనువు.

ఉపగ్నుము. సం. వి. అ. పుం. తీగయల్లుకు
సమీపమున నిడు కొయ్యలోనగునది: చూ,
పాగ్రిండు.

ఉపచయము సం. వి. అ. పుం. 1. ఉన్నతి:
చూ, పొడవు. 2; 2 అతిశయము: చూ,
చాచ్చు. 2.

ఉపచయములు. పా. జ్యోతిషమునకు 3-6-10-
11 రాసులు ఉపచయములు.

ఉపచరము. సం. వి. అ. పుం. 1. గోమహిష్కరి
ప్రథమగర్భము: చూ, ప్రజనము. 1; 2. చూ
లగుట్టికాలము, చూలు: చూ, ప్రజనము 2;
3. ఎద్దు వెదగొనడము.

ఉపచరించు సం. స. క్రి. 1. గౌరవించు: చూ,
సన్మానించు; 2 కొలుచు: చూ, నేలించు.
ఉపచరిండు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) నేలంపు
బడివాడు: చూ, నేలతుడు

ఉపచాయ. పా. (వెనుంబా)

ఉపచాయ్యము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వయనా
గ్నియందు ఉపశాగింపబడిన పేర సరిచా
య్యము, సమూహ్యము; 2. గ్రామము కా
లైనను కోరికగల వానిచేతఁ జేయఁబడుట్టి
యొక యాగము: చూ, యజ్ఞము.

ఉపచాగృహీతము. సం. వి. అ. పుం. వచి
మాటలచేత పశుశత్రుకొన్ని బలము.

ఉపచాగృహీతుడు. సం. వి. ఆ. పుం మంచి
మాటచేత దండును దెచ్చినవాడు, స్వపక్ష
మువారేడ్పురులో నొకడు: (చూ, అహి
భయము.) చూ, స్వపక్షములవారు.

ఉపచాము. సం. వి. అ. పుం. 1. మరయాద:
చూ, మర్యాద; 2. కొలువు: చూ, శుకూ
మ. 2; 3. తనపని చేక్కఁబెట్టుకొనుటకై
యొకనికి సహస్యముగానిచ్చు భనము, ఆమి
షము: చూ, లంచము; 4. అలవాటు: చూ,
స్వభావము; 5. వసంతముతువు, వసంతము,
చిగిరించేకాలము: చూ, మాసద్వయము.

ఉపచారములు. అం. 1. పదునాఱు. — అవాహ
నము, ఆసనము, పాద్యము, అర్ఘ్యము, అచట
నీయము, స్నానము, వస్త్రధారణము, యజ్ఞోపవీ
తము, గంధము, పుష్పము, ధూపము, దీపము.
నైవేద్యము, తాంబూలము, సమస్కారము,
ఉద్వాసనము; 2. అయిదు. — స్నానము,
పూజ, నైవేద్యము, ప్రోదక్షిణము, సమస్కా
రము.

ఉపచారుడు. సం. వి. అ. పుం. గగనత్వం
తుడు: చూ, హరివాహనుడు.

ఉపచితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1 కాలి
నది; 2. అలకడము (సున్నముచేత పెరిగి-
గోడ మొదలైనది); చూ, నిర్దిగము; 3. కూడ
నెట్టినది: చూ, నిర్దిగము. 4. వరిల్లి: చూ,
పుల్లలము.

ఉపచిత్రీ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఎరుకబడి *:
చూ, పుల్లారికి; సా. 2. ఒకానొకవృత్తము
ఇంగు ఒకటి మూడు పాదములయందు
మూడు సూక్తులును, యొక వాణంగాను,
రెండు నాలుగు పాదములందు 3, 4, 5,
గీతములు యందు తొమ్మిదింటి యశులు 9ల
వృత్తము. అప్ప. 4, అ. 25వ పుట చూ,
వృత్తము. 1.

ఉపజలము. సం. వి. అ. పుం. కమ్మనీరు: చూ,
నీరు. 1.

ఉపజాతి. పా. 2. కానొకవృత్తము. ఇంగు చేసి
సాదములు ఇంద్రవజ్రీచ్ఛాయను, సరిపాద
ములు ఉపేంద్రవజ్రీచ్ఛాయను నడచును.
దీనినే “నిశి” యని కూడ నందురు. తద్వితే
పములు:—వ్యత్యస్తోపజాతి.—ఇందు చేసిపాద
ములు ఉపేంద్రవజ్రీచ్ఛాయను, సరిపాదము
లు ఇంద్రవజ్రీచ్ఛాయను నడచును; సహాప
జాతి.—మొదటి రెండుపాదములు ఇంద్ర
వజ్రీచ్ఛాయను, 3-4 పాదములు ఉపేంద్ర
వజ్రీచ్ఛాయను నడచును; వ్యత్యస్తసహాప
జాతి.—ఇది యుపేంద్రవజ్రీచ్ఛాయను మొ
దటి రెండుపాదములున్న ఇంద్రవజ్రీచ్ఛాయ
ను నడచురెండుపాదములున్న నడచును;
తైపరీత్యోపజాతి.—ఇది ఇంద్రవజ్రీచ్ఛాయను
మొదటిచరణమున్న కడప మూడుపాద
ములు ఉపేంద్రవజ్రీచ్ఛాయను నడచును:
చూ, వృత్తము. 1.

ఉపజాతులు. పా.గీతములునొమ్మి, వీసములేదు.
(కొందఱు సంవత్సర శార్దూలచంద్రేభములు
జాతులనియు, కందగీతవీసములుపజాతులనియు,
తక్కినవి వృత్తులనియు వాడుచున్నారు.)
ఉపజాపకుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) భేద
మును పుట్టించువాడు

ఉపజాపము. సం. వి. అ. పుం. 1. భేదము:
చూ, వేణువాడు. 1; 2. రాజుల మొక్క
మూడవయ్య గ్రామము: చూ, ఉపాయములు.
ఉపజీహ్వక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1 కొండనా
లుక: చూ, గోగము. 1; 2. చెట్టున తెల్ల
పెట్టెడు నల్లగురు: చూ, పిలిక.

ఉపజీవి. సం. విణ. (న. ఈ. న) ఒకరి ననుస
రించి శీవం మీవాడు: చూ, జీవకుడు. 2.

ఉపజీవింమీ. సం. న. క్రి. ఒకరిని అనుసరించి
జీవింమీ: చూ, శీవించు.

ఉపజీవిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. ఒకరిని ఆశ్రయించి
జీవింమీ: చూ, బ్రదుకు. 1.

ఉపజ్ఞ. సం. వి. అ. స్త్రీ. ఉపదేశములేక తనం
తిటు మొట్టమొదట పుట్టెడు జ్ఞానము. (వార్షి
కియొక్క శ్లోకనిష్కృత జ్ఞానమువంటిది): చూ,
బుద్ధి

ఉపజగ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. రాజుల విడిది
యిల్లు: చూ గృహము 1; 2. దేరా: చూ,
గృహము. 1.

ఉపతప్త. సం. వి. ఋ. పుం. తపింపజేయు
రోగము: చూ, రోగము. 1.

ఉపతాపము. సం. వి. అ. పుం. 1. కలత.
జ్ఞోభము: చూ, సంతాపము; 2. తపింపజేయు
రోగము: చూ, రోగము. 1; 3. తొందఱ:
చూ, సంభ్రమము 1.

ఉపతాయి. దే. వి. మల్లవిజ్ఞానము. “ఉపతా
యిలో దన కొదవకు తోరహత్తము చూపి.”
భార, విరా. 2, అ. 15: చూ, మల్లగ్రామము

ఉపత్యక్త. సం. వి. ఆ. శ్రీ కొండచేగువ నేలః
చూ, భూమి. 1.

ఉపత్తు. సం. వి. ద్. శ్రీ. ఇడువ: చూ, విపత్తు.
ఉపద. సం. వి. ఆ. శ్రీ. కానుక: చూ,
లంపీము.

ఉపదంశము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఉపదంశము:
చూ, గుడిగాయ; 2 కల్లుద్రాగునపుడు సం
జాకొనుగొట్టై మాంసాగులు; 3. వేధ్యుగ్గ
ము, కొలుకుగ్గము. కొలుకు, కొలుకు
పుండు: చూ, సవాయి. 1; 4. సమస్తిల, ఏలు
వంగ #: చూ, వంగ.

ఉపదగ్గుతుడు. సం. వి. ఆ. పుం. తప్పనడవక
చూచుకొనువాడు.

ఉపదశకిము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) పదింటి
సంఖ్యగలది: (చూ, అదూరదశకిము.)

ఉపదానము. సం. వి. ఆ. న. 1. అరణము. వివా
హకాలమునందు అల్లునకును అడుబిడ్డకును
మామగారిచే నీయబడు ధనాదికము: చూ,
నరణము; 2. కానుక: చూ, లంచము.

ఉపదిష్టము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఉపదేశం
పఠుచినది: అదిష్టము.

ఉపదూషితము సం. విణ (అ. ఆ. అ.) 1 అస
న్నమరణము, సన్నిహితమరణము; చూ, మర
ణము; 2. నిందింపబడనిది, నిందకానిది: చూ,
అచ్యము. 2

ఉపదూషితుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.)
దాపించిన చోవుగలవాడు; 2. నిందింపబడ్డ
వాడు; చూ, వ్యాధుడు. 2.

ఉపదేశకుడు సం. విణ (అ. ఆ. అ.) ఉపదేశ
కొనువాడు: చూ, బోధకుడు. 2.

ఉపదేశకులు. ఆంధ్రమాల (అక్షరముల) సభ్యా
సముచేసినవారు, ఉపనయనకాలమందు గాయ
త్రిని ఉపదేశించినవారు, వేదాధ్యయనము
జేయించినవారు, కాస్త్రాభ్యాసము జేయించిన

వారు, పురాణేతిహాసాదులను తెలియజేసిన
వారు, శైవవైష్ణవమత సాంప్రదాయములను
బోధించినవారు, టక్కు-టమాగు బిగ్గగ్గ-
ఇంద్రబాలమహేంద్రబాలాది విద్యల నుపదేశ
కొంచినవారు. (8)

ఉపదేశము. సం. వి. ఆ. పుం. 1 చుంచుమాట:
చూ, హితవచనము; 2. బోధించుట: చూ,
బోధము

ఉపదేశింపి. సం. స. క్రి. ఉపదేశముచేయు
చూ, పన్ను. 9.

ఉపదేష్ట. సం. విణ (ఋ. ఈ. ఋ.) చూ,
ఉపదేశకుడు.

ఉపదేహికి సం. వి. ఆ. శ్రీ. చెదపురుగు
చూ, పిపిలిక.

ఉపద్రవము. సం. వి. ఆ. పుం. విప్లవము, హావదే
చూ, విపత్తు.

ఉపద్రవ్యములు. పా. అనుగతోత్పత్తులు. (బైబో
డత్వస్.)

ఉపద్రవ్య. సం. వి. ఋ. పుం. కార్యముల విచా
రించుకొనువాడు.

ఉపధ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. ధర్మార్థకానముల
చేత మంత్రీ లోనగువారి చిత్తమును పరిశీం
చుట: చూ, ప్రకృమము 2; 2. తిలగడ
చూ, లోడు; అం. 3. అశ్వకాస్త్రమునందలి
(వీధిలో) గతివిశేషములు తొమ్మిదింటిలో నొ
కటి చూ, గతివిశేషములు; పా. 4.
(వ్యాకిరణమున) కడపటి యక్షరమునకు ముం
దటి యక్షరము ఉపధయనబడును ఉ.—
వీచి-సంచి వీనిలోని తుదివర్ణము ఇకారము
దానివెనుక నున్నది చకారము. అది ఉపధ
యనబడును. (మ. నూ. గారి ఆంధ్రభాషాప
కాసనము.)

ఉపధర్మము. సం. వి. ఆ. పుం. పాపందధర్మము.
ఉపధాచేజెలు. పా. బహువచనప్రత్యయము పు
మగునపుడు ఇకారాంతకబ్ధము ఉపధాచేజే

లు దంత్యములగును. ఈనూత్రిము అచ్చిక
ములకు తత్సములకు గూడఁ జెల్లును,
ఉ. — సంచి + లు = సంచీలు. ఇకొరము ఉపయనదానము. అం. పోడకమహాదానములు
ఉకారమైనది చకారము చేకారమైనది. ఇట్లే
బాజి + లు = బాజీలు, ఇట్టి వాచ్చికములు.
వీచి + లు = వీచీలు. రాజి + లు = రాజీలు.
ఇట్టివి తత్సములు. (మ. నూ॥ గారి అంధ్ర)
భాషానుశాసనము.)

ఉపధాతువు. పా. నిర్ధాతువు. (నాన్ మెటర్.)
ఉపధానము. సం. వి. అ. స. 1 తలఁడః చూ,
1. చూ; 2. చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1;
3. విషము: చూ, విషము. 1.

ఉపధావించి. సం. అ. క్రి పరుగిడు: మూ,
పరుగెత్తు.

ఉపధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. రూ-ఉపాధి పర
ద్రోహార్థముకటి యుద్దేశించినట్లు తెలిపి యొక
టిసేయుట: చూ, వ్యాజము. 1; 2. అక్షాగ్ర
కీలము: చూ, బండికన్న.

ఉపధూపితము. సం. వి. అ. పుం. 1. పరూపిం
చిన యస్తమయము: చూ, అస్తమయము; విణ.
2 చూపునరూపించినది; 3. పొగ వేయఁబడినది.

ఉపధూపితండు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1.
ఆసన్నమగణము గలవారండు; 2. నీడింపఁబడిన
వారండు, ఉపకర్తృండు: చూ, వ్యవహారండు.

ఉపధ్యానీయము. పా. పకారమునకు వెనుక ఆర్థ
విధమువలెనుండు వర్ణము ఉపధ్యానీయమనఁ
బడును. ఉ. — పయనపాదము. (మ. నూ॥
అంధ్రభాషానుశాసనము)

ఉపనక్షము. సం. వి. అ. పుం. చెప్పనట్లు *
చూ, చిర్రారము.

ఉపనతము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) కదిపినది:
చూ, పొర్రము 1.

ఉపనయనకాలమందు గాయత్రిని ఉపదేశించిన

వారు అం. అష్టగురువులలో నొకరు: చూ,
ఉపదేశములు.

ఉపనయనదానము. అం. పోడకమహాదానములు

లో నొకటి: చూ, పోడకమహాదానములు.

ఉపనయనపద్ధతి. పా. 4. 1. గర్భాన్తమాదిగాఁగను

పోడకాబ్ధాంత ముపనయనము బ్రాహ్మణో
త్తములకుఁ, బదునొకిండాది యగ్ర్యుదియెందు
తుదగాఁగ నుపనయనము త్తత్రి యులకు

నెల్లఁ, బండ్రెండు మొదలు నిర్వది వాల్లు
తుదగాఁగ నడుగుచేయఁగదగు తైశ్యుల

కును, ఇంతలో వదుగుచేయక తక్కిరే
నియుఁ యితఁడొనటమీఁద బ్రాహ్మ

ణుండు॥ గీ. అష్టమైకాదశ ద్వాదశాబ్ద
ములకు నుపనయనములు చేయుట యుత్త

మంబు, చేయఁ జొప్పడకుండనే నెప్పి
నేండ, మానుగాఁజేయుటది కొంత మగ్ర్య

మంబు॥ కి మారెడు మోడుగు విప్రుఁడు, భూ
గమణుఁడు వటును ఖదిరమును తైశ్యుఁడు

నెం, పారఁగ రావియుమేడియు, గోగవమున
దండములుగఁ గ్రక్కొనవలయు॥ క. చిక్కని

చిక్కని నున్నది, నుక్కిని తోలూడ్డఁ
బడనిఘల్లి పెగలచే, నొక్కఁబడని దండం

బులు, తక్కికయు పనయనవేళఁ గాల్పుఁగ
వలయు॥ క తల మదురు ముక్కుకుదయ

గు, కొలఁదిం గాల్పకును నిల్చి కొల్చినదండం
బులు పప్పురాజ వైశ్యులు, తలకొని వర్ణాశ్ర

మమున ధరియింపఁదగున్. విజ్ఞ. అచా.
18, 21-23

ఉపనయనము. సం. వి. అ. స. 1. ఒంటిజిందెము
వేసికొనుటకుఁ జేయు పండుగ, రూ-ఉపన

యము-ఉపనాయము (ఉపనయనముహూర్త
కాలము. — తిథులు. — 2, 3, 5, 7, 10, 13;

వారములు — బు, గు, శు, సో; నక్షత్రము
లు. — అశ్వి, అనూ, రే, మృ, స్వా, రో,
ఉత్తరాశ్రయం, పున, పుష్య, శ్రవణశ్ర

ఁగు; లగ్నములు. — వృష, మి, కర్క, క, ఈ, కుం, మీ; పశ్చిములు. — శుక్లపక్షము, అష్టమశుద్ధి మీనచైత్రం శు. : మా, వడుగు; (మా, కాలావృత్తిము. ద్వితీయబిందువు. 25 ల. 37.) అం 2 పదునాఱుకర్కములలో నొకటి చూ, కర్కములు.

ఉపనాయము. సం. వి. అ. న. — పై. —

ఉపనాయము. సం. వి. అ. న. — పై. —

ఉపనాయకులు. అం. నలుగురు — దక్షిణాదు, అనుకూలాదు, భృష్టాదు, శత్రుడు. (చూ, పలులు.)

ఉపనాహము. సం. వి. అ. పుం. 1 వీరెలోన గువాని తలమట్టెడు బిరడ: చూ, బిరడ. 1, 2. పుంటిమీదపూసెడు మందు: చూ, మందు. 1; 3. జలదాః చూ, తూము 2; 4. పుండు చూ, వ్రణము; 5. తామరతూడు చూ, బిసము. 1; 6. గొర్రెసము చూ, ముద్ద. 2.

ఉపనిధి సం. వి. ఇ. పుం. చెప్పక చూపకయుం చిన ఇల్లడ: చూ, వాడికి.

ఉపనిబంధన పా. చూ, ఉపనిధి.

ఉపనియోజన. పా. (ప్రయత్నక్) నైమిత్తికముగా జరగుయెన్నికి, (అనుబంధనియోజనం)

ఉపనివేశము. పా. (దోమినియను) అధినివేశము, అధినివేశరాజ్యము.

ఉపనివక్తు. సం. వి. ద్. స్త్రీ. 1. వేదాంతము, ధర్మము: చూ, వేదాంతము; 2 వేదోక్తాధిచూ, ధర్మము; 3. ఏకాంతము: చూ, గహస్యము. 1.

ఉపనివక్తులు. అం. ఈశావాశ్యము, తలవకారము, శతవల్లి, పృక్ష, ముండకము, మాండూక్యము, భృగువల్లి, వితరణము, ఛాందోగ్యము, బృహదారణ్యకము. (10)

ఉపనివృక్షము. సం. వి. అ. న. — ఉక్కుశము. రూ. ఉపనివృక్షము. అభిముఖమైన రాజమర్గము: చూ, మార్గము. 1.

ఉపనిష్కరము. సం. వి. అ. న. — ఉక్కుశము — పై. —

ఉపనీతుడు. సం. వి. అ. (అ. అ. అ.) 1. వడుగైనవాడు: చూ, వడుగు; 2. సమీపమునకు లేచడినవాడు.

ఉపన్యసించు. సం. ప. క్రి. 1. ఉండకేయు, ఉనుచు. “వ. పునఃపాత్రమునందు జిత్తంబుపన్యసించి” భా. 2. స్కం: చూ, ఇదు 2; 2. ఉపన్యాసముచేయు.

ఉపన్యాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏదేనియొకవిషయమునెత్తి విస్తరించిచెప్పట, ఉ: చూ, వాఙ్ముఖము; 2: చూ, ఉదాహరణము; 3. పోడశసంధ్యలలో నొకటి: చూ, పోడశసంధ్యలు.

ఉపపట్టణము. సం. వి. అ. న. 1. కాఖాసగము, పేట చూ, దేశము; 2 పట్టణమునకు దగ్గ జయూరు: చూ, దేశము.

ఉపపత్తి సం. వి. ఇ. పుం. 1. జారుడు: చూ, అంతుపగుడు. 2. నాయకులు ముగ్గురిలో నొకడు: చూ, నాయకులు. (కృంగారరసమందలి ముఖ్యుడైన యొకొక నాయకుడు.)

ఉపపత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. భంగ్యము: చూ, సపత్తి. 1; 2 అలవాటు: చూ, స్వభావము; 3. మంచి, చూ, యోగ్యత; 4. కారణము: చూ, పేతువు; 5: చూ, ఉదాహరణము; 6. జన్మము: చూ, పుట్టుక; 7. కత: చూ, సమాచారము. 2; 8. రతి: చూ, సంయోగము; 9 కూడిక: చూ, సంయోగము.

ఉపపదము. పా. 1. అదాధము యెనిమిది విధములు. అందు ఉపపదము యెనిమిదవది: చూ,

అరూఢము, 2 చిత్రబంధములు చెండింటిలో నొకటి. చూ, చిత్రబంధములు
ఉపపన్నము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. ఉప పత్తికలది; 2. పొందబడ్డది: చూ, పూస్తము. 1; 3. త్రట్టినది: చూ, సంభూతము; 4. పూర్ణమయినది: చూ, పరితము. 3.
ఉపపరిచ్ఛేదము. పా. (క్లాజా) వాక్యభాగము ఉపస్కంధము.
ఉపపక్షమ. పా. (త్రయింధస్త్రీ) ఒకదానికి తోడుగానుండు పక్షమ. (అనుగ: పరిశ్రమ)
ఉపపాదకము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) కలిగించునది: చూ, ప్రతిపాదకము.
ఉపపాదనము. సం. వి. ఆ. స. కలిగించుట: చూ, త్రట్టించుట.
ఉపపురాణములు. అం. సకమూలము, వారసింహాయము, స్వాంధము. కేవ గర్భము దౌర్వాసము, నాగవీయము, కాపిలము, మానవము, కౌశలము, బ్రహ్మాండము, వామనము, కాశీపురాణము, లైంగము, సాంబము, సోమము, పారాశర్యము, మునిచము, భాగవతము (18), ఉపత్రప్పిక. సం. వి. ఆ. త్రీ. ఆవరీత చూ, హాళిక.
ఉపప్రదానము. సం. వి. ఆ. స. కానుక: చూ, లంచము.
ఉపప్లవము. సం. వి. ఆ. పుం. 1 అంజన్యము: చూ, తోడనుక; 2. ఉపద్రవము: చూ, విపత్తు; 3. కేతువు: చూ, రాహువు. 2; 4. రాహుగ్రహము: చూ, రాహువు. 2; 5. మాగ్యచంద్ర గ్రహణములు: చూ, గ్రహణము. 1; విణ. 6. తెలియకవచ్చునది. (ఉత్పాతము); పా. 7. రాజీగోపగృహము. (ఇన్నర్వం.)
ఉపప్లవము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) వ్యసనము గలది, వ్యసనవతి.

ఉపప్లవము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) వ్యసనము కుడు: చూ, వ్యసనార్థము.
ఉపబర్హము. సం. వి. ఆ. పుం. తలగడ: చూ, లోడు.
ఉపబంధము. సం. వి. ఆ. స. చేక్క-గా పెరుగుట: చూ, సువృద్ధి.
ఉపబంధితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) చక్కగా తెరిగినది: చూ, సంవర్ధము
ఉపభుక్తము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) అనుభవించబడినది: చూ, భుక్తము.
ఉపగృహము. సం. వి. త్. త్రీ. 1. హోమాగ్ధమైన మిగిలినది యజ్ఞోపకరణ విశేషము: చూ, సుగ్రవము; 2. కిరీటము: చూ, నీసకము. 1; 3. ఉపసమూలము: చూ, యోనిమూలము; 4. బ. చీనుమొన: చూ, చీన్ను. 1.
ఉపభోగము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అనుభవము: చూ, భుక్తి. 2; పా. 2 (మిసపోప్రియేషా అఫ్ వాల్మ్యయేబుల్ని)
ఉపభోగ్యము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) అనుభవించగలది: చూ, భోగ్యము. 3.
ఉపహ. సం. వి. ఆ. త్రీ. 1. ఒక అర్థాలంకారము. (రూ-ఉపమానము); చూ, అలంకారము. 3; సమస్తాలంకారములకు నుపమ పూర్ణాదిగానున్నది. దానినుండియే సమస్తాలంకారములు ను బుట్టినవి. ఇందు పదార్థములయందు వర్ణన వర్ణములందు మనోహరమగు సామ్యమును స్పష్టముగా తెప్పరించుచుండేనేని యుపమ యగును. 1. ఉపమానము, 2. ఉపమేయము, 3. ఉపమావాచకము, 4. సాధారణధర్మము; అని నాలుగవయవములు కలవు. ఉదా.—
రాముని కీర్తివెన్నెల దెల్లనై లోకమున వ్యాపించియున్నది. ఒకదానితోనొకటి పోలికగల ఇందు వస్తువులలో గొప్పదియగు నప్రస్తుత వస్తువు ఉపమానము, అది యందు వెన్నెల.

అది తెలుపుచేత గొప్పదియుఁ బ్రస్తుతము వర్ణించబడినదియునై యున్నది కావున నుపమానము. (ఉపమానంపోలిక; ఉపమేయంపోల్చబడునది, ఉపమావాచకంవలె ప్రభృతులు; పాధారణభక్త (గుణ) ములు కలది పూర్ణోపమ, ఇందులో నేవేది దక్కుచైన లుప్తోపమ, మొత్తమున నెనిమిది విధములు. పూర్ణోపమ.—ఉ. నీకీర్తిహంసాంగవలె స్వగ్ధం గండేలుచుండె; లుప్తోపమ.—ఉ. నీమోము పోమునింబోలు.); 2 పోలిక: చూ, సామ్యము; 3. పోల్చబడినచంద్రాది: చూ, ఉపమానము; విణ. 4. ఉత్తరపదమైనచో సమానము: నిభము, సంకాశము, నీకాశము, ప్రతీకాశము, ఉపమ (చంద్రానిభ, లక్ష్మీసంకాశ, పద్మినీకాశం, మార్గ్యప్రతీకాశ, విష్ణూపమ: అని సమానశబ్దములు ఉత్తరపదములు కావచ్చును. సదృశవాచకములు. నిభాదులైతే ఉత్తరపదములైనప్పుడే సదృశవాచకములని భేదము) చూ, ఉపమానము; 5. వి. ర్. అనువు. “గీ. స్వపథూటిని వధియింప నుపమయొకటి, యాత్మలోపల యోచించి యద్భుతముగ” “గీ. తత్త్వణంబ యొక్కతిస్మరుఁ గల్పించి, యార్జవసుతలయొసయట్టి, జనవరణ్య జీవి సమయింపఁదగు నుపాయంబు గలప యరుగు మనినవాడు.” పారిశ్చ. ర్. ఆ. 110; వి. పు. 7. ఆ. 8: చూ, ఉపాయము; వా. ర్. గోధుమనూళలోఁ జేసిన పిండివంటి భక్ష్యము: (రూ-ఉపాఘ్.) చూ, భక్ష్యము.

ఉపమరి. వై. విణ. ఉపాయకాలి. “క. ఉపమరి వై సత్యంబును, నెపములులేకుండ నెంచు నెర బాణుడనై” కేమన. 527: చూ. సమర్థుడు. ఉపమాత. సం. వి. ఋ. శ్రీ. 1. పాలిచ్చి పెంచు (దాది) తల్లి; చూ, దాది; విణ. 2. ఉపమానము చెప్పువాడు.

ఉపమానచింతామణి. పం. గంగోపాధ్యాయని విరచితము చూ, కావ్యనాటకములు.

ఉపమానపూర్వపద్యగర్భధారయ సమాసము. పా. ఉపమానము పూర్వపదముగనున్న నుపమాన పూర్వపదము. ఏవస్తువును గుఱించి మనము మాటలాడుదున్నామో యది యపమేయము ఒకడు తియ్యగ మాటలాడినపుడు ఆమాట లను గుఱించి చెప్పటలోఁ జేసేమాటలు అని నచో ‘మాటలు’ ఉపమేయము లేనె యుపమానము. అనఁగా మాటలు లేనెవలె దియ్యగానున్నవని యగ్రము. లేననంటి మాటలు అని వి. హము ఇచ్చట నుపమానమైన లేనె యను మాట ముందుగానుండుటచే ‘లేనెమాటలు’ ఉపమానపూర్వపద కర్మధారయము. ఇట్లు చిగురుఁగొని-పూవుఁబోడి ఇత్యగు లందు ర్తరపదంబు పై నుపాది యని యొనరి గునగి. (కర్మధారయ సమసంసారంబు లేడిటిలో నొకటి. “కొముదీవికదాభి తియా వాణీతిసుందరీ, లతాతన్వీపగా దద్యాతాన్ గాత్రిక్షామధురాంగిరమ్.” కొముదీవికదా— కొముదీవికదా, రతివసుందరీ—రతిసుందరీ, లతాతన్వీ—లతాతన్వీ, ద్రాక్షేమధురారా— ద్రాక్షేమధురారా, ఘనఇవశ్యామః—ఘనశ్యామః ఇత్యేవమాదయః”) చూ, కర్మధారయము.

ఉపమానము. సం. వి. అ.న. 1. ఒకానొక అర్థాలంకారము: చూ, ఉపమ. 1; 2. పోలిక: చూ, సామ్యము; 3. పోల్చబడిన చంద్రాది: చూ, ఉపమ. 3; 4. చూ, ఉపమ. 4; అం. ర్. ప్రత్యక్షాదిప్రమాణములలో నొకటి: చూ ప్రత్యక్షాది ప్రమాణములు; 5 తార్కికప్రమాణములు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, తార్కికప్రమాణములు; (అర్థాలంకారమునకు :— ఉదా.—మిత్రమా! నేను నీరాక యిచ్చదేవ తాదర్శనంబు లభించినట్లును, పర్వదినంబు

చేతురింటును, చిగకాలకాంతింబగు నగ్రంబు నిద్రించుంటును, నవ్వుద్రవ్యము తిరుగ లభించిన గండంబునను మనంబునకత్యానందంబు సంధించుచుండె.)

ఉపమానలుప్త. సం. వి. ఆ. శ్రీ. లుప్తోపహలంకారము (చూ, ఉపమ 1.): చూ, హేతువు 2, (చూ, అలంకారము. 8)

ఉపమానోద్గ్రహదకగ్మధారయము. పా. ఉపమానము తగ్గవదయుగాఁ గలది యుపమానోద్గ్రహదకగ్మధారయము. ఉ-యభివృద్ధియు. ఇ-ప్రభు నిపుమానమైనపద్మము గండవదనముగా నున్నది. ఇట్లు మోముఁదమ్మి దీనినే యుపమితిసమాసమందుఁ గు సింహము-కార్దూలము-నాగము-వాగ్రము-పుంగివము-బుర్రుము-బురుభము-కుంజము-చంద్రుఁడు ఇత్యాదులు తగ్గవదములైనపుడు శ్రేష్ఠియగును దలుపును. పురుష సింహము. మునికుంజుఁడు ఇత్యాది. ఇందు సామాన్యధర్మము చెప్పరాదు. (కర్మధారయ సమాసనిరూపణంబు లేడింటిలో నొకటి. "రామోఽయం పురుష వ్యాసుస్సంవృతః కపికుంజరైః, హనివృత్తి బలాద్యుద్ధే గ వణం రాక్షసగ్రభమ్." పురుషో వ్యాసుః ఇవ-పురుషో వ్యాసుః, కవయః కుంజరా ఇవ-కపికుంజరాః, రాక్షసః బురుభఇవ-రాక్షసగ్రభః, కవిర్వారాహ ఇవ-విహరాహః ఇత్యేవమాదయః.): చూ, కర్మధారయము

ఉపమానాచకము పా. ఉపమానకైప్పు శబ్దముపమానాచకము. అది యిందు "వలె"యై యున్నది. అది కీర్తికిని వెన్నెలకును సామ్యమును కైప్పుచున్నది గావున నుపమానాచకము. ఇట్లు పోలె, వంటి, తుల ఉద్ది, ఈడు, నరి, జల, సమాసము, తుల్యము, సదృశము, నిభము, సంతాపము, నీకాశము, మిత్రము, బంధువు, చుట్టము మొదలగునవియు నుపమానాచకములే. (నూ. 49. ఉపమానంబులనే

కంబులగుచో నుపమానాచకంబు కడదాని కొక్కటియ కొన్నియెడలఁగవనగు. ఉ. కాగ గనీగదము చంద్రబింబము కర్పూరమువలెనీయ శస్సు ధవళము.)

ఉపమించు. సం. స. క్రి పోలఁజేయు: చూ, పోలుచు.

ఉపమితిము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) పోల్చఁబడినది

ఉపమితి. సం. వి. ఇ శ్రీ. పోలిక: చూ, సామ్యము.

ఉపమేయము సం. వి. అ న. 1 పృథ్వితిము వర్ణించువస్తువు. పోలికగల రెండువస్తువులలోఁ గొంచెము తక్కువయై పృథ్వుతము వర్ణింపఁబడుచున్నది యుపమేయము. అది యిందుగీర్తియైయున్నది అది తెలుపుచే వెన్నెలకుంబై దక్కునయైనదియుఁ బృథ్వుతము వర్ణింపఁబడుచున్నదియును గావున నుపమేయము; (వ్యా. నూ. 45. ఉపమేయము పృథమాంతమగునపుడు "అట్లు" పరంబైనచో నుపమానంబులగు నానుతదస్వరూపదాత్మార్థములకు వస్థియగు. తదర్థకము — వానియట్లు, దీనియట్లు వానియట్లు; అస్మదర్థకము — వాయట్లు, మాయట్లు; యవ్యదర్థకము. — నీయట్లు, మీయట్లు; ఆత్మార్థకము. — తయట్లు, తమయట్లు ఇట్లు కరణిమాడ్కులును గ్రహించునది; నూ. 48. ఉపమేయము ద్వితీయాద్యంతమగునపుడు పోలె పృథ్వుతులు పరంబులగుచో నుపమానంబులకు నుపమేయ విభక్తులయగు. ఉ. మమ్ము భీరులచోలె వెఱిపించెదవులొనైనవి)

ఉపమేయోపమ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఒకయర్థాలంకారము (చూ, అలంకారము. 8.): చూ, హేతువు. 2. ఉపమానోపమేయములు రెం

దును ఒకదానికొకటి యుపమానములైన యె
డల శుభమేనౌపమా. ఉదా.—రామునికి
సముద్రుడే సాటి, సముద్రునికి రాముడే
సాటి; ధర్మపరమవర, అర్థము ధర్మమువలె
నీయందున్నవి.

ఉపయనము. సం. వి. అ. పుం. 1. పెండ్లి: చూ,
వివాహము; 2. యముని సమీపము: ఉపయా
నము.

ఉపయానితకము. సం. వి. అ. న. అభీష్టసిద్ధికై
జేవలకీబడు దృగ్ధము: చూ, మ్రొక్కుబడి
ఉపయానము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఉపయ
నము.

ఉపయుక్తమగు. మి. అ. కి: చూ, పొందుపడు.

ఉపయుక్తము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. ఒక
పుబడియొనడి; 2. సమృద్ధమైనది, పెరిగినది:
చూ, పృథులము.

ఉపయోగము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకపుబడి:
చూ, సమృద్ధి; 2. వ్యా. నూ 11. ఉపయో
గంబునం దాఖ్యాత్మకం దృతీయావలనలగు.
ఉ.—మామగ వారు దోచితాచార్యుచే విద్య
సభ్యసిందిరి కుశలపులు వాల్మీకిలతో రామా
యణము: బరిందిరి. వానివలననే విద్య గ్రహిం
చిరి. ఆఖ్యాత=నియమముతో విద్య నేర్పు
వాడు; ఉపయోగము=నియమముతో విద్య
గ్రహించుట.

ఉపయోగించు. సం. అ. కి: 1. ఒకపు: చూ,
సమృద్ధమగు; 2: చూ, పొందుపడు.

ఉపర. సం. వి. అ. స్త్రీ. నాలుక ండెనుంచెడు
నాడా: చూ, నాడె

ఉపరంభము. సం. వి. అ. న. మృగముల వెనుక
కాలి మూమునకును పక్కకును నడిచి
చోటు: చూ, తొలకు.

ఉపరత్నము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. రాహు
పుచే పట్టుబడినవాడు. (చందుగిడు లేక

నూర్యుడు.); 2. జూదము మొదలైన వ్యస
నములచేత తొందరబడ్డవాడ: చూ, వ్యస
నార్తడు.

ఉపరక్షణము. సం. వి. అ. న. 1. బిత్తముల
వారు సందడిలేక తొలగించుట చూ, సజ్జ
నము; 2. కిరీటక్షణార్థమై చుట్టును బెట్టిన
వెలుగు లోనగునది: చూ, సజ్జనము.

ఉపరతము సం. విణ (అ. అ. అ.) ఉడిగినది

ఉపరతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఉపరతు: చూ,
విశ్రాంతి; 2: చూ, పురుషాయుతిము; అం రి
కమందులాటింటిలో నాకిటి: చూ, కమాదులు.

ఉపరధ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. పసులులోనగువాని
రాకిపోకలచేత నేర్పడిన ఉరిముందటి దారి:
చూ, మార్గము. 1

ఉపరమము. సం. వి. అ. పుం రూ-ఉపరామ
ము. ఉడుకువ: చూ, విశ్రాంతి.

ఉపరాగము. సం. వి. అ. పుం. 1. రాహువు
నూర్యచందుగిలను బట్టుట: చూ, గ్రహణము.
1; 2: చూ, గ్రహకల్లాలము; విణ. 8 ధగ్ధ
ముకానిది: అధ్యము, అన్యాయము, అపన్యాయము;
(తె. ప):—అన్నెము, అపపాడి, అప
నాయము; వి. 4. వ్యసనము: చూ, దుఃఖము.

ఉపరామ. సం. అవ్య. రాముని సమీపమున.

ఉపరామము సం. వి. అ. పుం: చూ, ఉపర
మము.

ఉపరి. సం. అవ్య. మీదివైపు: చూ, మీదు. 2.
ఉపరిక్షేత్రము పా. ధరాతలము (మ్యాపర్
ఫిసియన్)

ఉపరిభాగము. పా. (సర్ ఫేస్.)

ఉపరివైకాల్యము. పా. (మ్యాపర్ ఫిజికల్ ఏరియా,
అప్పర్ యేరియా.)

ఉపరిష్టాతు. సం. అవ్య. మీదివైపు: చూ,
మీదు. 2.

ఉపసంధము. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) అడ్డగింపఁ
బడినది. చూ, రుద్ధము. 1.

ఉపసంధము. సం. వి. ఆ. పుం. అడ్డగింపఁ చూ,
నిగోధము 1.

ఉపసంధించు. సం. స. క్రి. అడ్డగింపి, చూ,
నిగోధించు

ఉపసంధియొగము. సా. (అప్పిలు) వైయధికారికి
విన్నపము.

ఉపల. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. కల్వపుగుండు:
చూ, పొత్తిము. 1; 2. నూతొడుగుండ్రాయి:
చూ, పొత్తిము. 2; 3. గుండ్రాయి: చూ,
మెటియ.

ఉపలంధము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వడుపు:
చూ, భుక్తి 2; 2. జ్ఞానము: చూ, బుద్ధి.

ఉపలక్షణము. సం. వి. ఆ. న. ఒకటి నుద్దేశించి
చెప్పినది సామాన్యధర్మముచే తదితిరస్థలముల
యందును పరివర్తించుట.

ఉపలనాడి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. గరిండము. చూ,
పిడక.

ఉపలభ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. మతి: చూ, బుద్ధి

ఉపలబ్ధము. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) 1. పొందఁ
బడినది. చూ, పొందెను 1; 2. తెలియఁ
బడినది: చూ, వ్యక్తము. 2.

ఉపలబ్ధార్థ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఏయపాయము
చేతనైనను ఎఱుంగఁబడిన అర్థముగలది: చూ,
పరకథ.

ఉపలబ్ధి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. జ్ఞానము: చూ,
బుద్ధి; 2. పొందు: చూ, స్నేహము. 1

ఉపలము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కిల: చూ,
రాయి; 2. మణి: చూ, రత్నము. 1; 3. కల్వ
పుగుండు: చూ, పొత్తిము. 1; 4. నూతొడు
గుండ్రాయి: చూ, పొత్తిము. 2; 5. గుం
డ్రాయి: చూ, మెటియ.

ఉపలసంస్కృతి. అం. అశ్వసంచారమాగ్ధములలో
నొకటి: చూ, అశ్వసంచారమాగ్ధములు.

ఉపలాలసము. సం. వి. ఆ. న: చూ, బుజ్జ
గింతి. 1

ఉపలాలించు. సం. స. క్రి: చూ, బుజ్జగింపి.
ఉపలాలితము. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) బుజ్జగిం
పఁబడినది.

ఉపలాల్యము. అం. నాటికలు సదుపయోగించిలో
నొకటి, 2. కథ ప్రసిద్ధము, శృంగార
హాస్య కిరణశోకములు ముఖ్యములు, కీర్తన
లుండును: చూ, నాటికలు.

ఉపలింగము. సం. వి. ఆ. న. దేశోపద్రవము:
చూ, విపత్తు.

ఉపలిప్తము. సం. వి. (అ. ఆ. అ.) అలుకఁ
బడినది.

ఉపలేపకధాతువు. పా. (ఎపిలేయమ్)

ఉపలేపనము. సం. వి. ఆ. న. అలుకుట: చూ,
గోముఖము.

ఉపలాలకము. అం. అలంకారము లేడింటిలో
నొకటి: చూ, అలంకారము. 3.

ఉపవడము. దే. వి. రూ-ఉప్పవడము: చూ,
మేలుకోలు.

ఉపవనము. సం. వి. ఆ. న. 1. మనుష్యులు వేసి
వెంచినతోట: చూ, వనము. 2; 2. ఇంటి
తోట: చూ, వనము. 2.

ఉపవర్గము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. మారితెవులు:
చూ, మారి; 2. ఉపద్రవము: చూ, విపత్తు.

ఉపవర్ణము. సం. వి. ఆ. పుం. నాలుగు వర్ణముల
యొక్క యనురాసము.

ఉపవర్తనము. సం. వి. ఆ. న. 1. విలాసి; అనేక
పట్టణములుగల గొప్ప భూభాగము: చూ,
దేశము; 2. ఇరువదిగ్రామములు చేరిన భూ
భాగము: చూ, దేశము.

ఉపవన్నెడు. సం. వి. ఆ. పుం. కృతకౌటి, హల భృతుడు: చూ, ముని. 1.

ఉపవసథము. సం. వి. ఆ. పుం. గామము: చూ, దేశము.

ఉపవసించు. సం. ఆ. క్రి. 1. వృతాదులయందు నస్తుండు. “ఆ ఉపవసించుచుండి యొగి నీర్ల మునిగియు, గూడునండి వేల్పుచుడువును నుచు, గానినోరుగొట్టి తామె తిందురుగా, నిశ్చయము.” నేమన రెకటి; 2. బృహద్రామంబు లంకి నామనీయు: చూ, పస్తుండు

ఉపవస్తము. సం. వి. ఆ. పుం. సం. 1 వృతాదు లొకటయినప్పుడు: చూ, లంకినము; 2. బృహద్రామంబు లంకి నామనీయు: చూ, లంకినము.

ఉపవాక్యము. పా. 1. వాక్యములయింటిలో నొకటి: చూ, వాక్యములు; 2. కర్మగాఁగాని, కర్మగాఁగాని వాడబడువాక్యముపవాక్యము. ఉ.—నీవేమిచేసితివో నాకుఁ దెలియదు అడిగిన వింటిని.

ఉపవాటిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మంత్రుల గృహములోఁజేరిన పోటు: చూ, వనము. 2; 2. వేళ్ళగొనకముందే చూ, వనము. 2; (ఉర్ప వాటిక. శబ్దార్థకల్పరత్నంబు.)

ఉపవాయువులు అం నాగము, కూర్మము, కృకరము, దేవదత్తము, ధనంజయుడు. (5): చూ, వాయువు.

ఉపవాసము. సం. వి. ఆ. పుం, న: చూ, ఉప వసము. “క. భూసురులకు నృపులకు మప, వాసముదగుఁగాని యన్యవర్ణులకుఁ దక్షి, చూ సక్తి గలివిపెద్దయు, దోషంబుని విందుధర్మపు ర్యస్వాంతా.” భార. ఆను. 4, ఆ. 148.

ఉపవాహము. సం. వి. ఆ. పుం. ఉపవాహము, రాకెక్కడి యేనుడు: చూ, హస్త.

ఉపవింశము. సం. విణ. (ఆ. ఆ. ఆ.) ఇరువదిని సంఖ్యగలది.

ఉపవిద్యలు. అం. 1. విత్. — పుస్తకవాచకము (గ్రంథము చదువుట).

కుకళారికాప్రలాప ము (చిలుకలకు గోష్ఠంకలకు మాటలు నేర్పుట.); 2. వ్యాకరణము. — దేశభాషా విజ్ఞానము. (స్వదేశభాషను దెలియట.) అవాంతరములు — అక్షరలక్షణము, రేఖనము; 3. నిర్మితము — వైఖానసీశాస్త్రము. (అమృతము, అమృత శేషము, విశ్వము, విశ్వప్రాకృతము, శబ్దాగ్రహము, శబ్దలింగార్థవిచారిక, గూడవము, పేదని, హలాయుధము, వైజయంతి, ద్విరూపకోశము, సునిష్ఠానిలాసము, విశేషామృతము మొదలగునవి తెలియుట.); 4. శాస్త్రము, (1) విశేషాస్త్రము. (తేలికము, చీమము, అంకిము, భిన్నములని యనేక భేదములుఁ గలవు.) ఇందుకుఁ బ్రధానగ్రంథములు నీలావతి, విమలవతి; (2) వాస్తుశాస్త్రము —

గృహములు, సౌధములు, దేవాలయములు నిర్మించుటకు యంత్రాయుక్తములుఁ దెలియఁ జేయునది. అవాంతరము శిల్పవాస్తు (ఇంటిలో నేర్చియు నేకశిల్పములుఁ గలిగినది తెలియఁ జేయునది.) ఈవాస్తు కాలాచ్యుతము, మహాగృహగ్రాంథము మొదలగు గ్రంథములు వివరింపఁ బడి యుండియుఁ బ్రత్యేక గ్రంథము ను గల్గియుండె; (3) శకునశాస్త్రము. — (ముందనుభవమగు శుభాశుభ లక్షణములుఁ దెలుపునది.) తిర్వ్యంతువుల నడకలవలనను, శుభాశుభపక్షువు లెదురు కొనుటవలనను గుఱియును తెలియించునది; (4) స్వరశాస్త్రము. — కుడియెడను ముక్కురంధ్రముల పెడలు వాయువు నూర్చుకొందుల స్వరములను పేరుఁ జెంది నకల శుభాశుభములను లోకవ్యవహారములను జీవితకాలమును దెలియఁజేయునది.

ఈశాస్త్రము ప్రత్యక్షప్రాణము; (5) ప్రశ్న
శాస్త్రము.—పోయిన వస్తువులను గూర్చి
యును, ముందుగాను లాభనష్టములను గుఱి
చియును, కాలఫలములగుఱియు నడుగు
జెప్పఁదగినది అవాంతరములు, ముష్టిప్రశ్న
ము, నష్టప్రశ్నము; 6 కల్పము.—కల్పించు
నది వేదములలో జెప్పఁబడియున్న దగ్గుత్రా
గ్గమాసాది యాగములలో శ్రేయస్సు క్రియ
లకు దేనితిర్వాత నేదియు అవసరమో భం
చెడిదియనుట. ఈ కల్పము నూత్రిములు నా
లుగు వేదములకును వానిలోని పృథివిభ
వము ఒక్కొక్క గ్రంథముచే పూర్ణ పుట్టి
యున్నట్లు కన్పట్టుచున్నవి; 6. గంధము.—
కవిర్విగ్రహ (ఆకు, గడ్డు, బంధ, చిరి) కవిర్వి
ములు; 7. ఋగ్వేదము.—దీనికేత దేవతలు
స్తుతిచేయఁబడుదురు, 8. ఋగ్వేదోపవేదము
(ఆయుర్వేదము).—ఈశాస్త్రము మొదట
క్షీరసముద్రమును దేవాసుగుల గర్భావస్థ
కు వారికి నమృతము నిచ్చుటకై విష్ణువు క్షీర
సముద్రపు ధన్వ, అంగా తోయంతు, తిర్,
తేనీ.ందుఁ ధన్వంతరి (మనిషియొకని) లేచి
వైద్యునిచేత రచియింపఁబడినది;—(1) ధాతు
రసవాదము.—(కొండఁ నులఁ బుట్టి, యగ్ని
కము, తాళకము, కిలాజిత్తు, హరితాళము,
మాశింబ, మైలతుత్తము మొదలయిన వాని
యొక్కయు, పాదరసము, గంధకము మొద
లగు రసములయొక్కయు గుణములను దెలుపు
నది); (2.) అంజనవిద్య. (ఒకవిధముగ కా
టుక నలుచేతికి వ్రాసి యందువలన బోయిన
ధనమును, దొంగలను, నిత్యపములను దెలియఁ
దగినది); (3) వశ్యోవధప్రాసాగము.—
శ్రీపురుషులొకరి కొకరు వశులగుటకుఁ దగు
నావధ ప్రయోగము లె తిరిగిం చు నది);
(4) పోశాస్త్రము — ఇందు నలభీమపాణి

ములు ప్రసిద్ధములు సమస్త రోగములకు
కౌమదంబులేకయే భక్ష్యపదార్థముల యందు
పూ పసుపు కారము మొదలగు వస్తువులు
సూక్ష్మిధిక్యప్రయోగము వలన నావధసమా
నములై యారోగ్యకరములగుచుండును. రోగ
నిదానము వేయఁబాలి వివిధవస్తుగుణము
లెఱింగి నంటచేసి భుజించుటవలన నది బహు
యశ్యమై పథ్యమై యావధప్రాప్త్యమై యా
రోగ్యప్రదియగును. నూద శాస్త్రము.—
“శ్లో॥ అర్థాధికం రుచిపర్యుషికి స్వదధ్న”
ఖండార్క్షిడేశ పలానిశః ప్రభవ్య । సర్వః
పలంకుః పలంకుః సందిగ్ధం సందిగ్ధం పలార్థ
మపి చార్థం లంఘ్యేత్ ॥ శ్లో॥ పిండిలన యా
మృగుపాణి ఘృతైశ్చిర్యుగ్ధాఢి ముఖ్యైశ్చ
కుంభసంస్థా । దివ్యావ్యకోదగ కృతానరసాన
పాలా చాన్వాదితా భావతామగుమాసి నేన ॥
శ్లో 2 గట్టిపెరుగు, తు 4 నెయ్యి, తు 4 తేనె,
తు 2 మిరియాల, తు 2 గోంధి, యావస్తు
వులు నూరి నస్త్రసూతిరముచేసి పెరుగు
బాగా వర్తించి ఏలకులు పచ్చకిర్యుగము
ఖండశర్కర శీ ౧ కలిపి పుచ్చుకొనేది. (5)
రోహదశాస్త్రము — (గృతలతామలకాలము
లయందు బుప్పించి ఫలించుటకుఁ జేయు
క్రియ.) గాడిమాదివృక్షగోహదము.—గా
డిమి, వెలగ, వారిశేళము, పనస, మాతులం
గము, బీజపూరము, వారింజ, అరటి, ద్రాక్ష,
మామిడి, లేతమామిడి, సంవెంగ, పున్నాగ,
గిరిచుల్లిక, వటక, దాసన, లేగు, తిందుకము,
చింత, జాజి, మల్లె, కిరవీరము, గోంబు,
మాధలీలత. చిక్కుడుతీర, పొట్లతీర, గ,
వీరతీర, కాళరతీర, తూక్మాండము; (ఈ
పములకడ వాని వివరములు మాచుకొనవల
యును); 9. యజుర్వేదము.—(దీనిచేత
దేవతలు పూజింపఁబడుదురు.) (1) కామశా

త్రము.—మనస్సు మొదలగు నిందియముల చేత కోరబడిన విషయాను భవములును గోరుట ఇది మన్మథదైవత్వమే ధర్మార్థముల కంటె నివాపరలోక సుఖసాధకమై మోక్ష కరమై యుండును. “శ్లో. బలంబలవతాంబా హు కామరాగ వివర్జితమ్ । ధర్మవిరుద్ధో భూతేషుకామోస్మి కరతన్వభః” అని భగవద్గీతయందు సప్తమాధ్యాయమున ౧౧ వ శ్లోకము; 10. యుజ్ఞశ్చేదోపవేదము. (అగ్రవేదము.—(1) స్వర్ణకత్నాది పరీక్ష బంగారమువన్నెలెఱిగి వెల నిర్ణయించుట, వజ్రము, పద్మరాగము, మగకతము, గోమేధకము, వైడూర్యము, పువ్యరాగము, మాక్రీకము, పరివాళము, నీలము ఈవత్సములకుఁ గలుగు జన్మస్థానములు, జాతులు, గ్రామాములు, దోషము లెఱిగించుచు దత్తద్రవ్యధానమునఁ గలుగు ఫలాఫలములఁ దెలుపునది; (2) ద్యూతము, పాణిద్యూతము, అపాణిద్యూతము అని ద్వివిధము. పాణి ద్యూతము = పాటేళ్లు, కోళ్లు, చేతులు, పికిలిపీటలు, పావురములు, కొఱబాలు, గుఱ్ఱములు మొదలగు తిగ్ధగ్ధతువుల పండెమిడి పోరాడించుట. అపాణిద్యూతము=పోగటాలు, చతురంగము, గంజీఫా, ఇప్పేట్టు, పచ్చీసు మొదలగు పందియమిడి యాడునాటలు. ఇందు కోళ్ళు మొదలగువాని పందియములకు వన్నెలు, తిథివారనక్షత్రాదు లెఱింగించు కుక్కుటకాస్త్రాది గ్రంథములు గలవు; (3) కృషి.—భూమిని దున్ని మైదు పెట్టుటకు నిర్ణయసింధవు, సపాణి నందము. రెట్టమత సిద్ధాంతము మొదలగు గ్రంథములు గలవు. వానియందు వర్షలక్షణాదులఁ దెలుపఁబడియున్నవి; (4) వాణిజ్యము.—వ్యవహారముఁ జేయునప్పుడు ధాన్యాదులఁ గొనుకాలము, విక్రియకాలము, లాభ

విధి, విక్రియనిషేధ వస్తువివరణములు దెలుపునది; (5) గోశాస్త్రము — సహదేవకల్పిత గ్రంథమొకటి కలదు. అందు గోవుల వగ్గములు, గుఱ్ఱు, కుభిలక్షణములు వానివలనఁ గలుగు ఫలములును, పశువ్యాధులును, తదుపశమనోపధాదు లెఱింగించునది; (6) భూపరీక్ష — ఏభూమి నేమైదు బాగుగ ఫలించు విధమును, తియ్యనీరు లిగిన చోట్లెఱుఁగు రీతియును, యెద్దిప్రజలకు సుఖకరమగునదియును, చేవడ, ఇసుక, చాడు, పాటిభూమి, ఎఱ్ఱభూమి, గులకతాతిభూముల లక్షణము లెఱింగించునది; (7) నూనీవానకర్మ. (నూదులచేతఁ గుట్టుపని విశేషములు.); 11. అధర్వణవేదము.— (ఋగ్యజుస్సాను వేదములను కెందక ప్రత్యేకముగా శ్లోకయాగము మొదలైన ఆధిచారికగృహలనఁగా శకునిసంహారము ప్రయోజనము గాఁగల జపహోమములను వాటిని విధింపుమండ ను అందుల అధర్వణ భద్రాకలి మొదలైన యుగ్రదేవతల పార్విర్దనులు బహుఋక్కులయందుఁ గలిగియుండును ఆసుంత్రములకు ఆక్షర్ణణము, స్తంభము, మూలము, మోహము, వశికరణము, ఉచ్చాటనము అనెడు వత్ప్రయోగములు మొగలైనవాటిని బోధించుటకై దూర్వాసు కల్పనూత్రము మొదలైఁచి కలవు. అది యావక్తు మంత్రశాస్త్రము. = అగమశాస్త్ర మనిపించు కొనును) — (1) అగమములు. 28. — కౌమికాగమము. యోగము, చింత్యము, కారణము, అజితము, దీప్తము, నూత్నము, సహస్రము, అంకుషత్తు, కుప్రభేదము, విజయము, నిశ్వాసము, స్వాయంభవము, అశలము, వీరము, రౌగవము, నిమలము, చంద్రిజ్ఞానము, బింబము, తంత్రము, పోగిద్దితము, లలితము, స్పిర్ధము, సంతానము, సోప్తము, పారమేశ్వ

గము, కిరణము, వాతూలము. ఈ గుణముల
యందనేక మంత్రములతోతంత్ర ప్రయోగా
గులఁ దెలియఁజేయునవి; (2) నింద్రజాలిక
ము.—(లేనిది యున్నట్లును, ఉన్నది లే
ట్లును, మామవారికన్నులకు ; 9) స్పృశము
నది) నివాంతరములు మహేంద్రజాలము;
10) కర్ణము, గోకర్ణము, గారణి, కంఠకట్టు, హస్త
బంధువాగులు; (3) ప్రయోగము.—ఆకర్ణ
ణము, స్తంభము, ముఖాణము, మోచానము,
మృకరణము, ఉచ్చాటములను నాణువిధము
లగు మంత్రప్రయోగములఁ బ్రయోగింపఁది; మం
త్రశక్తిచే జలము, అగ్ని, వాయువు, వాక్ష్మ,
దృష్టి, శుక్లము, భంగము, భద్రము మొదలగు
వానిని స్తంభింపఁజేయు విధమెఱింగింపఁద,
12 ఘనర్వము.—(అధ్యక్షేంద్రపక్షము).—
ధనుః (అంటులపాదలగులవారపేరఁ గోరఁబ
డెడి సాధనము) (కల్లు మొదలగువానియొక్క
వేదము అంగ ధాణము, గృహణము, ఆక
ర్ణణము, బాణసంధానము, బాణవిగ్రహము
మొదలగు క్రియలను బోధింపునది.) (1) మల్ల
కాస్త్రము — ఈ కాస్త్ర విషయ
గ్రంథములంతరించినను గొన్ని విషయములు
లోకానుచారంబుగా నున్నవాని నీ నిఘంటు
రాజమందుఁ జూపఁబడియె. (12 దండలు,
12 గతులు, 12 పరువర్ణు, 12 మొనలు, 12
కాయమానములు, 14 విసరులు, 16 ఉపవీర
ములు, 32 విన్నాణములు, 32 ప్రచారములు,
32 సముతులు మొదలగునవి); (2) గజకాస్త్ర
ము.—గజములను గూర్చి మృగచర్యమును
రాజపుత్రీయమును గ్రంథములయందు వివరిం
పఁబడి యున్నది. గజములు — భద్రీను,
మంద్రీను, మృగము అని త్రివిధము. గభీర
వేది యని భద్రీయున వొకలక్షణముఁ గానం
బడియెడిది. అల్లసాని పెద్దనగారి భద్రీభ

శతకమున గానయ్యెడి; (3) పూహకాస్త్ర
ము — కామందకముఁ జెప్పినరీతి నిందున
రింపఁబడియె.—ప్రకృతిపూహములు 4, దం
డపూహములు 17, భోగపూహములు 5,
మండల పూహములు 2, అసంపాతిపూహ
ములు 6, ప్రధానపూహములు 6, గురుమతి
మును పూహములు 7, శుక్రవృతమున
పూహములు 5; (4) ఆశ్వవృద్ధయ పరి
జ్ఞానము, సాగధిరథికులయొక్క యంత్రసా
ము; (చూ, ఆశ్వవృద్ధయ పరిజ్ఞానము.);
13. సామ వేదము.—(ఋగ్వేదములో మొదటి
వానినందుకొని వైదికములైన సప్తస్వగముల
తో పాడినది ఉద్గానము—అదే సామమనిపిం
చుకొనును. ఋగ్వేదకాలమున కాశ్వలాయన
కల్పనూత్రిము ప్రసిద్ధము. సామవేదము
నకు ఛాందోగ్యకల్పనూత్రిము ప్రసిద్ధము;
(పాపమును నశింపఁజేయునది);
14 గాంధర్వవేదము.—(సామవేదోపవేదము)
గంగానమును, ధర్మధరించిన వార (విశ్వా
వసుడు మొదలగు లేవకానిజాతివిశ్వము)
గంధర్వుల సంబంధియైనది గాంధర్వము.
(సౌత్త, గీత, వాద్యములనబడు తాళ్యత్రిక
వైపుటియాపసుగు విద్య.) దానినిదెలుపు కా
స్త్రము గాంధర్వవేదము. ఇదే సంగీతకాస్త్ర
ము, నాట్యకాస్త్రము, భరతకాస్త్రయని వా
డఁబడును. ఈవిద్యయు సర్వవిద్యోక్త్యయఁడగు
శివునివలనఁ బ్రకాశించినది భావ, రాగ,
తాళములని సంతేపముగా మూడైయున్నవి.
అమూటిలో భావము ఆభిసయమని వ్యంజక
మని యనిపించుకొనును. భావము. (గేయప్ర
బంధరూపమైన వాక్యములయొక్క తాత్పర్య
ము.) అదే ఆభి-ఎదురును, నయము- పొడిం
చుట. అనఁగఁజూచు శోధితులకు వినిపింపఁ
బడు ప్రబంధార్థమును శేక్రహస్తాదులచేత

నూచించుట. ఇదే అభినయమానుడగు గామాది కథానాయకుని తాత్పర్యమును వ్యంజించెడిది (సభాసదులకుఁ దోపఁజేసెడిది) కాన వ్యంజకమనిపించుకొనినది. ఈఅభినయము అంగికము, వాచికము, ఆహార్యము, సాత్త్వికమని నాల్గువిధములు. ఈయభినయము పదార్థము నభినయించిన నాట్యమనియును, వాక్యార్థము నభినయించిన స్పృశ్యమనియును అర్థముననుసరింపక మనోహరమైనతాళపు జతులతోఁగూడిన స్వరపుజతుల ననుసరించు యడుగులువేసెడి గాత్రీవిక్షేపమాత్రీన స్పృశ్యమనియును వ్యవహరింపఁబడును. ఈస్పృశ్యము పురుషుఁడు కఠినప్రయోగము గలుగునట్లుగ నాడెడిదైన తాండవమనియును, స్త్రీసుతుమారముగఁబ్రయోగముగలుగ నాడినదైన లాస్యమనియుఁజెప్పఁబడును. ఈయాటలకిన్నిటికిఁ గర్తలగునటగాని, నటుఁడుగాని యాడుటను గుఱించి కదలింపవలసిన కిరణప్రసృతి పాదపర్యంతావయవములక్రియలు ప్రతిభ్రమచేయునట్లు చేర్చరయ్యెడివని వానిలో నాఁగోయనమోగములైన యంగములు 19, శిరఃక్రియలు 17, దృష్టిక్రియలు 18, గంధదృష్టులు 8, గంధస్థాయీ భావమునఁబుట్టిన దృష్టులు 8, సంఘాతీభావమునఁ బుట్టిన దృష్టులు 20, తారాక్రియలు 9, పుటక్రియలు 9, భృతాక్రియలు 7, నాసికాక్రియలు 6, గండక్రియలు 6, అధరము 6, చిబుకము 8, ముఖక్రియలు 6, కంఠక్రియలు 4; హస్తక్రియాభేదములు:— బాహుప్రచారములు 10, హస్తక్రియలు 20, హస్తప్రచారములు 15, హస్తకరణములు 4, హస్తక్షేత్రములు 3, ఉత్తమక్షేత్రములు 3, మధ్యమక్షేత్రములు 5, అధమక్షేత్రములు 6; మతాంతరము:—హస్తక్షేత్రములు 13, అసంయుతహస్తములు 45, సంయుతహస్తములు 32, స్పృశ్యహస్తములు 29, హస్తప్రాణములు 12,

వక్షఃక్రియలు 5, జఠరక్రియలు 3, పాశ్చ్యక్రియలు 5, కటిక్రియలు 5, ఊరూక్రియలు 5, జంఘాక్రియలు 5, చరణక్రియలు 6, పాదకములు 30, పుంసానకములు 6, స్త్రీసానకములు 3, ఏకవింశతిపానకములు 21, భూచారులు 16 ఆకాశచారులు 16, భౌమమండలములు 10, ఆకాశమండలములు 10, కరణములు 108 మున్నగువివాదఁబడుచున్నవి ఇది నందికేశ్వరవిరచితమగు భరతార్ణవాది గ్రంథములలో లక్షణ వినియోగములతో వివరింపఁబడియున్నది. దినినిఁబెలిసి నటించెడువాఁడు నటుఁడు. వానికి భిన్నయింపఁదగినవి పంచభావములతోఁగూడిన గమములు.—వీటి భేదములను లక్షణములను, శృంగారతిలకము, రసతిలక, రసమాలిక, రసపదఘటిక మొదలగు గ్రంథములలో వివరింపఁబడియున్నది. ఈ గ్రంథములు రూపకములు, కావ్యములు అని రెండువిధములు. రూపకములు —యథాయోగ్యముగా ముఖప్రతిముఖాది పంచసంఘటన కలవి. వీటిలో స్త్రీలుగాని తుదద్రాక్షాతిపురుషులుగాని మాటలాడినపుడెల్ల మధ్యమధ్య ప్రాకృతభాషవోరలును ఈ రూపకములు పదియును రూపకముకడఁజూచునది. మఱియు కావ్యములు 2, సాహిత్యకావ్యములు 2, రీతులు 4, వృత్తులు 4, గుణములు 23, పాకములు 4, కల్పాలంకారములు 39, అర్థాలంకారములు 100, రసవదలంకారములు 18, రసస్థాయీభావములు 9, సంఘాతీభావములు 33, శృంగారచేష్టలు 18, ద్వాదశావస్థలు 12, విప్రీలంభము 4, అర్థాంతరసంకల్పితవాచ్యములు 2, అత్యంత తిరస్కృతవాచ్యములు 2, అభిధామాలభ్యమలు 3, సంలక్ష్యకృతువ్యంగ్యము 3; కల్పకల్పములనుగణనరూపవ్యంగ్యము 4, అర్థకల్ప

మూలనురణసరూపవ్యంగ్యము 2, ఉభయశక్తి
మూలనురణసరూపవ్యంగ్యము 1, ధ్వనిభేద
ములు 1226 ను సంకరములతోఁ గూడిన
5804 వీటితోఁగూడిన కార్యముఁగూడ ధ్వని
యనిపించుకొనును. ఇదే యుక్తమకావ్యము,
ధ్వని ముఖ్యముగాలేని కావ్యము మధ్యమమును
గుణభూతవ్యంగ్యము నినిపించుకొనును. ధ్వని
స్ఫుటముగాఁ దోఁపఁడనిది యధమకావ్య
మును చిత్రియ నినిపించుకొనును. కావ్యమం
తయు ధ్వనిమయము. గోవర్ధనాచార్యుఁడు
చేసిన “ఆర్యాసప్తతి, ఆచ్యుతావ్యము”
మొదలైనవి అరుదుగాని తక్కినవి తమమగా
నారీతినుండవు. మఱియు కావ్యనాటకములు
వెక్కువ గలవు. ఇక రాగాధ్యాయమును
తెలిసికొనవలెను. రాజ్ఞానమును గుఱించి
యపేక్షితములయిన అష్టాదశపదార్థములలో
నాదము 2, శుక్రులు 22, స్వరము 7,
స్థాయి 2, గామియము 2, పంచగ్రామియ
మూర్ఖములు 7, మధ్యమగామియ మూర్ఖ
ములు 7, గాంధారగామియ మూర్ఖములు 7,
అందు తానముల వివరము పంచమధ్వనుగ్రామ
ములలోఁ జెప్పఁబడిన మూర్ఖనాసప్తాద్యయ
ములలో ప్రత్యేకమతాంతరభేదములు నాలుగు
గలవు. వాటిచేత సోక్తి-క్రి-సప్తతి మిగుల
దెనిమిది భేదములుగానైనది అవాంత భేద
ములు 4, తానములు 2, శుద్ధతానములు 28,
సహీనతానములు 7, రిహీనతానములు 7, సహీ
నతానములు 7, నిహీనతానములు 7; కూటు
తానములు 28:—రిహీనతానములు 7, రిహీన
తానములు 7, గహీనతానములు 7, మహీన
తానములు 7; సర్వతానములు 28:—స-మ-
హీనతానములు 7, ప-రి-హీనతానములు 7,
రి-ధ-హీనతానములు 7, వి-గ-హీనతానము
లు 7; వర్ణవర్ణము, అలంకారములు

63:—స్థాయివర్ణగతాలంకారములు 7, అహో
హివర్ణగతాలంకారములు 12, అవసోహివర్ణ
గతాలంకారములు 12, యోచనవర్ణగతాలంకా
రములు 25, అలంకారములు 7; గమకములు
15; అంకములు :— శుద్ధజాతులు 7, జా
తులు 11, సప్తస్వరయుక్తరాగములు, పట్న
రయుక్తరాగములు, పంచస్వరయుక్త రాగ
ములు, చతుస్వరయుక్తరాగములు, త్రిస్వర
యుక్తరాగములు, ద్విస్వరయుక్త రాగములు,
ఏకస్వరయుక్తరాగములు; మఱియు రాగాం
గములు 18; భావములు :— సౌఖ్యజభావములు
4, కరుణజభావములు 7, టక్కుజభావములు 21,
పంచమజభావములు 10, భిన్నపంచమజభావములు
4, ఉత్కలకైశిజభావములు 2, హిందోళజ
భావములు 9, భోటుజభావములు 1, మాళవకైశిజ
భావములు 12, గాంధారపంచమిజభావములు 1,
భిన్నపంచమజభావములు 17, వేసరపంచమజభావ
ములు 2, మాళవపంచమిజభావములు 2, తానజ
భావములు 1, పంచమపంచమజభావములు 2; సౌనీ
రాది 15 జనకరాగములయందుఁ బుట్టిన భా
వారాగములు:— భావారాగములు 11; విభా
వములు 20:—కరుణవిభావములు 2, టక్కుజవి
భావములు 4, పంచమిజవిభావములు 2, భిన్నపం
చమిజవిభావములు 1, ఉత్కలకైశిజవిభావములు 1,
మాళవకైశిజవిభావములు 2, భిన్నపంచమిజవిభావ
ములు 4, వేసరపంచమిజవిభావములు 2, పంచమ
పంచమిజవిభావములు 1; అంతరభావములు 4:—కరు
ణభావారాగములు 1, పంచమపంచమిజాంతర
భావములు 2; ఉపాంగములు 4; నిరాట్యపాం
గములు 2; కుండ్యపాంగములు 2; ఘాగ్ధ
ర్యపాంగములు 4; వేశావర్ణ్యపాంగములు 4;
క్రియాంగములు 12; మఱియు సామకృతి,
గౌడకృతి, దేవకృతి, నాదము మొదలు
క్రియాంగము పర్యంతమునైన యష్టాదశపదార్థ

ములను సంగీతరత్నాకరము మొదలగు గ్రంథములలోఁ జెప్పబడియున్న ప్రకారముగ నుద్దేశితముగా వినియోగములను సద్గురుముఖమువలన సంప్రదాయపూర్వకముగా జదువుకొని వాటిని నిండా అభ్యసించి సాధించి జితశ్రీయుడై సందప్టోవృత్త మొదలుకొని సానునానికత్వ పర్యంతమునైన నిరుపదిమూడు గాయకత్వ దోషములలో నేదొకమును జెందక రూక్షత్వము మొదలుగాని కంఠధ్వనిగోషములు లేక గుగుణములు యిరువదెనిమిది మొదలగునవి కలిగియున్న గాయకోత్తముడు తాళవర్తిములు మొదలగు దోషములు లేక పృథుసభయందు సభాసదుల కాహ్లాదనానార్థముగఁ బాడవలసివీరిని యాఱు విధములుగ వినికొఁజేసిన కాస్త్రపండితుఁ డనఁబడును. ఇక తాళాధ్యాయము చూచుము. — తాళము అనఁగా తలనక్రియ (అనఁగా స్వతంత్రముల యొక్క) అనుద్రాది పరిమాణసహితమైన పదకవితా దత్తవృత్తకాలమును అవాచ, నిష్ఠా, మాది క్రియలతోఁగఁగొలిచి సరిపెట్టినిలుపుట. తాళశబ్దమునకు మంత్రీకాస్త్రీయవృత్తిత్వము లందు. ఎట్లనఁ, తా=తాండవము, ల=లార్యము. తాండవలార్యములు గలసి తాళమని పిలువకొనినది. తాండవవృత్తిత్వము:—తా అనఁగా దాండవాభిమాని దేవతయను తాగకుడును నైన శివుఁడు. ల-అనఁగా లాస్యాభిమానిదేవతయగు లకులాశక్తి, శివశక్తుల సామగ్రస్యాత్మకరూపవే తాళమనుట. మఱియొక పూము — తాళమనఁగా సజ్జయి. తాళములయొక్క క్రియ గనుక తాళమనఁగా నెడమ యుఱచెయ్యియందుగాని దానితోఁ బట్టుకొనఁబడిన కాంక్షతాళమునందుగాని కుడి యుఱచెయ్యిగాని దానితోఁ బుచ్చుకొనఁబడిన కాంక్షతాళముగాని బ్రసరించి పుట్టిన

ఘాతజధ్వని యనుట. తేలిక ఫలితమేమనఁగా ఘాతజధ్వనలలోను, తక్కువజధ్వనములయిన విరామకాలములలోనయిన స్వత్యగీత వాద్యకాలపరిచ్ఛేదనవే తాళశబ్దార్థము. ఇట్టి తాళమునకు పాణిములు 10:—కాలపాణిములు 12, మాగ్ధపాణిము 6, నిశ్చబ్దక్రియలు 4, సకబ్దక్రియలు 4, దేశీయక్రియలు 8, అల, ప్రాణము 6, గ్రహపాణిము 4, బాత్రిక్రియ 5, ముఖ్యకాలపాణిము 5:—ఈయైదింటియందే 96 తాళములు పుట్టి 101 తాళమయ్యెను. బన్యతాళములు 96, లయపాణిములు 3, యతిపాణిము 6, పరిస్తానపరిత్యయపాణిము 18, నూడకము (నూకాదిసప్తతాళములు) 7, వాద్యములు 4, తతవాద్యములు 20, ఆంధ్రవాద్యములు 18, సుషిరవాద్యములు 10, ఘనవాద్యము 6, పం: మహావాద్యములు 5. ఈతాళపాణిదశకము మొదలయిన పదార్థముల శ్లేషములున, నానిలక్షణ వినియోగములను తాళాధ్యాయమునందును, దద్వాన్యభాష్యన గ్రంథములయందును జూచి దెలిసికొనఁదగినది. ఇక నాటక పరిక్షయందము. — శ్రేణాయుగమున జరిగిన శ్రీరామచరిత్రము నాగదేశోపనాగముచేత జూగి రూపకమైన వాల్మీకి మహాముని బ్రహ్మజ్ఞచేత గాయత్రీనగ్రసంపుటితముగా నిరవధి నాలుగువేలతోఁ గూడిన ప్రకాండపుటితిమైన రోమాయణకావ్యమును రచించి కవితా సంప్రదాయప్రవర్తకుడగు టయకాక శ్రీరాములసభలో నాయాదికావ్యమును రచియ్యెను, శ్రీరాములమారులును నగు కుశలవులును కుశలవులచేత రాగతాళాన్వితముగా నభినయింపఁజేసెను. వాల్మీకుల వారు కావ్యసంప్రదాయము బ్రవర్తింపఁజేసినదేకాక నాటకసంప్రదాయమును గుఱించి సంస్కృతభాషా వికారములైన మహాకృత

భావలకు సమకాలానము జేసియున్నారు. నీయాలుభావలకు నొక్కటియగు వ్యాకరణ మైన వాల్మీకినూత్రిములకుఁ దివికృమాచార్యవారికమును, హేమచంద్ర ఫక్తియను భాష్యమును, అథోక్షజఫక్తికయను వ్యాఖ్యానము ఇవిగాక ఎలకూచిబాల సరస్వతి పుడ్గాపావివరము, చెలుకూరి వెంకటకామ్రు లుచేసిన 'పడ్గాపాచంద్రిక' వరగుచిగించిచి న 'ప్రాకృతప్రకాశము' యనెడి నూత్రింధమునకు భావమాదురచించిన 'మనోరమ' యను వృత్తిమున్నగువి గలవు. ఈప్రాకృత వ్యాకరణములచేత సంస్కరింపఁబడు పుష్ప కృతభావలలో నడుమనడుమను మిశ్రితమవు చుచేతను నాటకములు వ్యామిశ్రిములఁబడి నవి. ఇట్టి కావ్యములు, నాటకములు, హేమవత్సేతుచుధ్యమునందెడి భారణవన్నముగాఁ యుద్ధిష్ఠిరశకము మొదలు వర్తమానకాలివాహన శకమువఱకు సంఖ్యయు గాఁ బుట్టియుండెను.

15. మీమాంస — మీమాంస అనఁగా విచారణ. దానిఁజూపెడు శాస్త్రముకూడ మీమాంసయనఁబడును ఆశాస్త్రము సకలవేదములయొక్క తాత్పర్యములను విచారణ, పూర్వము నిశ్చయించుకొందు తాత్పర్యముగలది. (1) మోక్షశాస్త్రము, (2) సాంఖ్యము, (3) వేదాంతశాస్త్రము, (4) ఆలంకారశాస్త్రము, (5) అణిమాదిసిద్ధులు, (6) అదృశ్యము, (7) పరకాయప్రవేశము, (8) లోకాశకమనము మున్నగువి. 16. నాయశాస్త్రము. — న్యాయముఅనఁగాదృష్టాంతము. దానివలనఁ దెలియఁబడని గవయాదిపదార్థములను తెలియఁబడిన గోవు మొదలగు పదార్థములను జూపి వీటివంటివే గవయాది పదార్థములని చెప్పి తెలుపవచ్చును గనుక ప్రమాణముమొదలైన పోడశపదార్థములయందొకటి యగు

దృష్టాంతపదార్థమునకు నామమైన న్యాయశబ్దముతో శాస్త్రమునకుఁ బేర్పెట్టఁబడినది. ఈన్యాయముయొక్క బలముచేతనే పంచాయవవాక్యములు, యనుమానప్రమాణము ప్రకాశించును. దానిచేత మనకదృశ్యములైన ఆకాశాది దృష్టాంతపదార్థములను సాధించుట, ఈశాస్త్రమే తర్కశాస్త్రమనియును, ప్రమాణశాస్త్రమనియును, వైశేషికశాస్త్రమనియును చెప్పఁబడును. ఈశాస్త్రము ప్రమాణాది పోడశపదార్థములకు గుణులులఁ బలుపును. 17. పురాణము. — దేవతలు, మునులు, గాణగ్రులు మొదలగు మహాత్ముల పుణ్యచరిత్రల స్వరూపిణిలములను వినిపించుచు వాటిమూలమున వినువారికి పుణ్యమునందభిరుచి పుట్టించుచు, రాక్షసులు మొదలగు దుర్మార్గులపాపచరిత్రల వినువారికి నగకానిఫలములను వినిపించుచు వాటిమూలమున పాపశర్మములనుం గు సరితెల్లబుద్ధిని పుట్టించుటయు ననెడిది విశేషము. అందుకై అష్టాదశమహాపురాణాదులు పుట్టించి నారాయణవియందున్ ప్రికిలది శ్రీభూమిము. భగవతియనఁగ సకలశక్తియంగు నిష్ఠకిలది దేవీభాగవతిము. ఈరెండుగ్రంథములకును స్కంధములు 12 స్లోకములు 18,000 అను అనెపాలు సరిగనున్నది. ఇన్వారి వివరములగుఁగూపదములకడఁ జూచునది. 18. ధర్మశాస్త్రము — ధర్మముఅనఁగా యబమానుని మనస్సహితాత్మియందు సంస్కారరూపముగ ధరింపఁబడు గుణమనుట. దానికి సాధనముగ శ్రుతిస్మృతులచేత విధింపఁబడిన క్రియకూడ ధర్మమనఁబడును అట్టి ధర్మము సంధ్యానందము మొదలుకొని అశ్వమేధపర్యంతమును నిత్యసమిత్తిక కావ్యములనెడు త్రివిధకర్మములుగ వేదముచేతనే విధింపఁబడి యుండఁగ వేరధర్మశాస్త్రములనిపించుకొనఁ

బడిడి యష్టదశస్థుతి సంహితలు, ఉపస్థు
తులు మొదలైనవిః బుట్టివవి:— పృథిస్థుతి
యందును ఆచార, వ్యవహార, పృథిస్థుతి
కాండములుండును. (1) సాముద్రికము.—
ఇందు లక్షణాలములు 58:—ఆయాపదము
ల కడఁజూడవలెను; మహావిద్యలు 18; ఉప
విద్యలు 48 ను గూడి చతుష్టవిద్యలయ్యె.
ఉపవిధి. పా. (బై-లా) ఒక పృథుత్వకాఖగాని
చట్టప్రకారము అధికారములు సాందిన సంఘ
ముగాని కంపెనీవారుగాని తమవ్యవహార నిర్వ
హణముకొఱకు చేసికొను నిబంధనలు. (ఉప
నిబంధన.)

ఉపవిధిక్తులు. పా. 1 విధిక్తిచేయవచ్చు ప్రత్యయ
ములుఉపవిధిక్తులు. ఉ —టి-ంటి-తి-ఇ-ప-
ఁ. మొ. వి; 2 బైపవిధిక్తికములు అనాప
విధిక్తికములు అని అప్పైతెనుఁగు శబ్దములు
రెండువిధములు. ఉపవిధిక్తులు వచ్చునవి బైప
విధిక్తికములు. తక్కినవి అనాపవిధిక్తికములు;
3. నామముల చివరనున్న రు-దు-లు-ల్లు-ను-
న్న-యి- మొదలగువానికి ఉపవిధిక్తులు
వచ్చును. ఉ. — ఏటిన్; నోరు-
నోటిన్; కాడు-కాటిచేన్; ఆలు-ఆరికిన్;
విల్లు-వింటితోన్; చేను-చేని; కన్ను-కంటిన్;
తాయి-తాతియందున్; అనుము-అనుప; వేము-
వేప మొ.వి.

ఉపవిష. సం. వి. అ శ్రీ. ఎట్టిఅతివస *
చూ, విష.

ఉపవిష్టాడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) కూర్చున్న
వారు; అసీనుఁడు, అసీదినంతుఁడు; (తె
ప.):—కూర్చున్నవాడు- రూ-కూర్చున్న
వాడు. తద్వి-దగ్గర కూర్చున్న వాడు:—
(సం ప.):—ఉపవిష్టాడు.

ఉపవీరము సం. వి అ స. 1. ఎడమ భుజము
మీదుగా కుడిపార్శ్వమున వ్రేలెడు జెంబ

ము: చూ, యజ్ఞోపవీరము; 2 ఉత్తరీయము:
చూ, వస్త్రము.

ఉపవీరములు. అం చల్లకాస్త్రము లోనివి.—
దండనిలుకడ, కడలునిలుకడ, కడలుమెలకువ,
విదలింపునిలుకడ, దికావదికలు, మాస్తపుపారు
పు, దేహపుపారుపు, నయపుపారుపు, పాదపుపా
రుపు, వీవ, రాకడ, ఏకసర, వైసర, ఝంపు,
ఫిక్కు, కరలాఘుము (16.)

ఉపవృంతము. పా. పున్నవృంతము. (వెడికిరీ.)
ఉపవేదచతుష్టయము అం. ఆయుర్వేదము, అగ్ని
వేదము, ధనుర్వేదము, గాంధర్వవేదము. (4.)
మహావిద్యలు పదునెనిమిదిలోనివి. (4.)
చూ, మహావిద్యలు. (చూ, ఉపవిద్యలు.)

ఉపవేశకాలము అం. శిక్షాకాలములు పండ్రెం
డింటిలో నొకటి: చూ, శిక్షాకాలములు.

ఉపవేశము సం. వి అ. పుం. కూర్చుండుట
చూ, స్థితి. 2.

ఉపశమము. సం. వి. అ. పుం. 1. అడఁగుట
చూ, ఉపశాంతి; 2. ఓర్పు: చూ, శాంతము. 1.
ఉపశమించు. సం. అ. క్రి. 1. అడఁగారు: చూ,
సుగ్మక్కు. 4; 2. ఓర్పు: చూ, సుగ్మక్కు. 9.

ఉపశమిల్లు. సం. అ. క్రి.—వై.—

ఉపశయము. సం. వి. అ. పుం. వలయుడ్డి గూ
చెంత తాను దాగియుండుటకై త్రవ్విన ప్ల
ము: చూ, మాటు. 8.

ఉపశల్యము. సం. వి. అ. స. గార్మము శర
సేల, ఉపశంతము: చూ, భూమి. 1.

ఉపశాంతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. అడఁగుట
చూ, ఉపశమము. 1; 2 ఓర్పు: చూ, శా
తము. 1.

ఉపశాఖ సం. వి. అ. శ్రీ. పిల్లకొమ్మ, ఉ
కాండము, చోగునట్టి శేరికొమ్మ,
రెమ్మ: చూ, శాఖ. 1. (నెకండరీ వైసు

(ఇట్లు ఉపధనుస్సు = సెకండరీబా; ఉప
 శీవసానము = సెకండరీ న్యూక్లస్; ఉపవృంతము
 = సెకండరీ వెడంకిల్ లోకవిపారభౌషికములు.)
 ఉపశాయము సం. వి. అ. పుం. 1. కావలివారు
 వరుసక్రియమును నుండుట చూ, విశ
 యము; 2. బంధుత్వక్రియము: చూ, వరుస.
 ఉపవోభితము. సం. విణ (అ. ఆ. అ.) పృశా
 శించినది: చూ, పృశాశతము.
 ఉపశ్రుతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) సమృ
 తింపఁబడినది చూ, స్వీకృతిము
 ఉపశ్రుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. తరు భౌషణ
 మప్పడు డబ్బాటునఁ గలి డి శుభాశుభ
 సూచకముగ అన్యసంభాషణ శ్రవణము: చూ,
 వినికిడి; 2. ఒడఁబాటు: చూ, సమృతి. 1.
 ఉపశ్యాసము. పా. అంతప్రచాలనము (గ్రా)నిసి
 పిరేన్క.)
 ఉపప్తువు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఎడఁపది
 చూ, సవ్యము. 1
 ఉపసంపన్నము. సం. విణ (అ. ఆ. అ.) 1. యజ్ఞా
 ర్థము సంపాదించినది (పశ్యాది): చూ, పోక్షి
 తము; 2. నీళ్లుపోసి వండిన యన్నాదులు.
 ఉపసంవ్యాసము. సం. వి. అ. న. అధోవస్త్రము,
 కట్టుకొనెడు బట్ట: చూ, వస్త్రము.
 ఉపసంహరించు. సం. స. క్రి. 1. కృన్ముఱుచు:
 చూ, మరలించు; 2. చేంపు: చూ, సంహ
 రించు.
 ఉపసంహరము సం. వి. అ. పుం. 1. అప్రవృ
 త్తి: చూ, మరలఁబాటు; 2 చేంపుట: చూ,
 వధము.
 ఉపసంహరవాక్యము. పా. ముఖ్యాంశములతోఁ
 గూడి ఫలితార్థమును జీవరజిప్వనది.
 ఉపసంహృతి. పా. నాట్యముయొక్క యయిద
 వసంధి(విమర్శమునకు సావమర్శమనియు, నిర్వహ
 ణమునకుఁ బ్రయోహములేక ఉపసంహృతియని
 యు నాచారతరములున్నవి.)

ఉపసభాపతి. పా. (వైస్ పె)సిడెంటు) ఉపా
 ధ్యక్షుడు.

ఉపసగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఉపవగము.
 ఉపసగము. సం. వి. అ. పుం. 1 (క్రియా)యో
 గమున) పోడి. తెలుగుశబ్దముల కుపసగములు
 లేవు. ఉపసగములు సంస్కృతశబ్దములకుఁ
 దలచుగా ననుసంధింపఁబడుటచేత వానియు
 పయోగము క్లుప్తముగా వివరింపఁబడును. —
 సంస్కృతిమునందు ధాతువులకును, మఱికొన్ని
 శబ్దములకును బూర్వవఁదలఁ బ్రయోగింపఁబ
 డుచు ఆధాతుశబ్దముల అక్షరములకుఁ గొన్ని
 వోట్ల నుత్కర్షము, కొన్నివోట్ల సవకర్షము,
 కొన్నివోట్లవానియర్థములకు వేరర్థమును, లిగిం
 ముచు, గొన్నివోట్ల తాపే నిర్దర్శకమగుచు
 పాదపూజనమౌ ప్రియోజనముగలవియై
 నిపాతలనియు, ధాతువుతోఁగలసింపపడు ఉప
 సగము, కితిని పేరులుగల పోదలుగలవు.
 పోదలు 22. — ప్ర, పరా, అప, అవ, సం,
 అను, నిర్, నిస్, ఆ, దుర్, దుస్, ఆగ, అపి,
 వి, ని, అతి, ము, ఆభి, ఉప, పరి, ప్రతి,
 ఉత్.

ప్రవర్ణము	} ఉత్కర్ష.
అతివర్ణము	
సువర్ణము	
సంవర్ణము	
అధివర్ణము	
పరివర్ణము	} ఉద్వర్ణము
ఉద్వర్ణము	

అవర్ణము	} అపకర్ష.
అపవర్ణము	
వివర్ణము	
నిర్వర్ణము	
నివర్ణము	

పరావర్ణము = దురుహను.

అనువర్ణము = అనుగుణించి వర్ణించుట.

అవగ్నణము=అంతకు వర్షించుట లేక కొంచెము వర్షించుట

దుష్వర్షణము=దుష్టముగా (వర్షించుట.)

అవివర్షణము=వివగ్నము.

ఉపవర్షణము=సమీపమందు వర్షించుట మొ.

N. B.—ఇది యీ యర్థములయందు సామాన్యముగాఁ బ్రవర్తించుచుండును; 2 ఎఱుపు: చూ, వర్షము. 6; 3. తెలియకపప్పు కీడు లోగుడు: చూ, తోక మెక్కి; 4. అడ్డ గింపు: చూ, నిగ్గిరము. 1; 5. ఇగురు, చిగురు: చూ, విసుగుము, 6. మారితెవులు: చూ, మారి.

ఉపసర్జనము సం విణ. (అ అ అ.) 1 ప్రధానముకానిది: చూ, అప్రధానము; 2. తరువాతది, ముఖ్యముగానిది (వస్తువు): చూ, అసాగ్రిము.

ఉపసర్పణము సం. వి. అ. న. ఆశ్రియము: చూ, పాశ్రిత 2.

ఉపసర్పించు. సం. స. క్రి. ఆశ్రియించు: చూ, పాశ్రితును.

ఉపసర్వ. సం. వి. అ. శ్రీ. కట్టుకు నీడు వచ్చిన (తొలిచూలి) యావు: చూ, భేనువు.

ఉపసూర్యకము సం. వి. అ. న. సూర్యునిచుట్టును గుడికట్టుట: చూ, పరివేషము.

ఉపస్పృష్టకము. సం. వి. అ. స. శ్రీపురుషుల కలయిక: చూ, సంయోగము.

ఉపసేదించుడు. సం. వి. న్. పుం. విద్యకొఱకు దగ్గఱజేరి సేవచేయుచు శిక్షింపఁబడువాడు: చూ, శిష్యుడు.

ఉపస్కంధము. పా: చూ, ఉపపరిచ్ఛేదము.

ఉపస్కరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సంఖారము.

ఉపస్కృతము. సం. విణ. (అ. అ. అ.): చూ, అలంకృతము.

ఉపస్ఫుతము అం. కరణములు నూటయేనిమిది టిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

ఉపస్థ. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. సేత్యాదిదశేందియములలో నొకటి: చూ, హృషీకము; 2. ఉసేందియము, అడుగుటి: చూ, భగము. 12; విణ. 3. పస్పరము సమీపమున నుండునది, 4. మగగుటి: చూ, కర్మము; 5. తొడపై భాగము: చూ, బడి 2; 6. ఉరవు: చూ, తొడ; 7. అరగడి: చూ, సాయంకాలము, 8. గుద్దు: చూ, ముడ్డి; అం. 9. కశ్యేందియము లయిదింటిలో నొకటి: చూ, ఉండ్రయములు; 10. ద్వారములు నాలుగింటిలో నొకటి చూ, ద్వారములు.

ఉపసమూలము. పా. నౌనివనాలము.

ఉపస్థానము సం. వి. అ. న. 1. కూడిక: చూ, సంయోగము; 2. కొలుపు: చూ, శుశ్రూష.

ఉపస్థావరాటి. అం. వరాట్టుపాంగము లాటింటిలో నొకటి: చూ, వరాట్టుపాంగములు. (చూ, అంగము. 9.)

ఉపస్థితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. చేరినది: చూ, అక్తము. 1; పా. 2 ఒకానొక వృత్తము. ఇందొక్కొక్కపాదమున త, జ, జ, గ, గ ములు గలిగి ఎనిమిదవయింతు యతిగల పదు నొకండవ ఛందస్సునందు దుష్కవించిన వృత్తము. ఉదా—“ భక్తుల రిమీదను, పవిత్రంబా, సక్తిన్విరతుల్కరి, సంఖ్యసాగిన్, మాకుల్లాని చెప్పెడు, చోదబాగా, యుక్తంబగుచుం జెలు, వొందుచుండున్.”; 2. ఒకానొక వృత్తము. శిఖండి విరుతము (శ్రీ.) ఇందొక్కొక్క పాదమున జ, స, త, న, గ, గ ములు గలిగి ఏడవయింతు యతిగల పదునొకండవ ఛందస్సునందు బుట్టిన వృత్తము. ఉదా—ఉపస్థితమునం, దొవ్పారుచుండున్, దపన్విరితు, ద్వాంజకారం, బువై సతగణం

బుల్లద్యయంబుక, గపివ్యజనభా, కామే
ఫలికా."

ఉపసితి. సం వి. ఇ శ్రీ. 1. చేరిక. చూ,
సంయోగము; 2 చూ, తోచుట

ఉపసితుడు సం. వి. ఆ. పు. తలవాకిటనుండు
పారావాడు: చూ, ప్రతిహానిండు.

ఉపస్థాయమజ్ఞాతంతువు. పా. (నర్మగోనో-
గ్నోగ్.)

ఉపస్థానము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఆచమనము:
చూ, స్థానము; 2. స్తోత్రము: చూ,
స్వగ్నము. 1; 3. తానము: చూ, స్థానము. 1.

ఉపస్థగ్నము. సం. వి. ఆ. పుం. — వై —

ఉపస్థప్తము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) స్పృం
పరిబడినది: చూ, స్పృష్టము

ఉపహతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. ఉప
ద్రవమునొందినది; 2. నాశమునొందినది: చూ,
ప్రమృతము.

ఉపహతి. సం వి ఇ శ్రీ. 1. ఉపద్రవము:
చూ, విపత్తు; 2. చేటు: చూ, రుత్త.

ఉపహసితము. సం. వి. ఆ. న. చిహ్నవృత్త: చూ,
హాస్యము 1

ఉపహరగృహము. పా. ఫలహరకాల

ఉపహరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కానుక:
చూ, లంచము; అం. 2. పోదకసంధులలోకటి:
చూ, పోదకసంధులు; 3. పూజాద్రవ్యము
తెనిమిదింటిలోకటి: చూ, అర్చన.

ఉపహారాదులు. పా. "క. ఉపహరసమర్పకుడ
గు, సుపురుషుగృహదైవతములు శుభముల
గూర్చుకొ, పృథవరతత్కర్మరహితం, గృహ
లేక నితాంతవిఫల కృత్యంజేయుక. ఆ
రక్తమారం సహిత భక్తమిండములను. ల్లసిత
లోహితాక్షలములను, సురను బలియొసర్ప
సురగయశ్శామర, ప్రముఖధూతములు శుభం
బులొసగు. క. సౌమ్యసౌమ్యబలులను,

సౌమ్యసౌమ్య ప్రకార జనకృత్యంబుక,
సౌమ్యసౌమ్యమయ్యెయ్యె కామ్యము దత్త
ప్రప్రప్రప్ర కరణింజేయున్." భాగ. అను.
4, ఆ. 5, 6, 7. (వర్ణన)

ఉపహితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఉంచే
బడినది: చూ, పూర్ణము. 2.

ఉపహారము సం. వి. ఆ. న. 1. ఏకాంతము:
చూ, రహస్యము; 2 దగ్గఱ: చూ, సమీ
పము.

ఉపాంసమ. అవ్య. అహస్యము: చూ, వేగు
గొను.

ఉపాంగచతుష్టయము. పా: చూ, ఉపాంగము. 5.

ఉపాంగము. సం వి. ఆ. పుం. 1 సుతిపోడు

తీర్తి, సంగీతాంగము: చూ, సుతి; విణ.

2 చేర్చబడినది: అనుబంధము; అం. 3 ఉత్తా

నకగణబంధములు నలుబదియొకటింటిలో నొక

టి: చూ, ఉత్తానకగణబంధములు; 4. రాగ

జ్ఞానాక్షేపములైన యష్టాదశపదార్థములలో

నొకటి: చూ, అష్టాదశపదార్థములు; 5. విద్య

లు పదునెనిమిది. — అందు ఉపాంగములు

4 — మీమాంస, న్యాయశాస్త్రము, పురా

ణము, ధర్మశాస్త్రము (స్మృతి.) వీనికి వేదో

పాంగములని, ఉపాంగచతుష్టయమని గూడ

చేష్ట గలవు: చూ, విద్యలు; 6. (రాగోపాం

గములు.) ద్రాఢి, ఘోరరి, వరాటి, మలహరి:

చూ, భావ. 1; (చూ, అంగము 9.)

ఉపాంతసూతిక. సం. వి. ఇ. పుం. ఏకాంతమును

బయలుపలుచువాడు: చూ, కీనాశుండు.

ఉపాంతము. సం. వి. ఆ. పుం. 1 దగ్గఱ: చూ,

సమీపము; 2. కోణము: చూ, విదిక్కు;

విణ. 3. సమీపించినది: చూ, సమీపము.

ఉపాంత్యకణము. పా. (సహయే పికల్ సెల్.)

ఉపాంతు. సం. అవ్య. ఏకాంతము. "గంజాలహా

లుపాంశున భుజించునధముల " అము. 4, అ. చూ, రహస్యము.

ఉపాంశువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1 జపభేదము: చూ, మంత్రము. 1; 2. ఒకరకము నీరు: చూ, నీరు 1.

ఉపాకగణము. సం. వి. అ. న. సంస్కృతపూర్వ కముగా వేదమును గ్రహించుట, వడుగయిన పిదప వేదాధ్యయనముచేయు శాస్త్రవణకుద్ధ సార్వమివాటి కగ్రము: ఉపాకగ్రము

ఉపాకగ్రము. సం. వి. న. న. — వై — ఉపాకృతము. సం. వి. అ. పుం. 1. యజ్ఞము నందు అభివంతింపి చరిపబడిన పశువు: చూ, భేదపు; 2 యజ్ఞమునందు బలియిచ్చుటకు మంత్రించబడిన పశువు: చూ, భేదపు; 3. ఉపదగినము: చూ, విపత్తు.

ఉపాక్షము. సం. విణ (అ. అ. అ.) ఏక్షుగా వీడియి గోచరమైనది చూ, పెల్లడి.

ఉపాక్షారము. సం. వి. అ. న. చాటియుప్పు: చూ, లవణము. 1.

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. 1. ఇతిహాసము, తొల్లింటిక: చూ, సమాచారము 2; 2. కథ లాని కథ. "సలూపాఖ్యానము."

ఉపాగతము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. పాం దబడినది: చూ, వ్యాప్తము 2; 2. వచ్చినది: చూ, ఏరిము.

ఉపాగురువు. సం. వి. అ. పుం. హిమాలయపర్వతము: చూ, పర్వతము.

ఉపాత్తము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. పాం దబడినది: చూ, ప్యాప్తము. 1; 2. అపహరింపబడినది: చూ, హృతము.

ఉపాత్యయము. సం. వి. అ. పుం. మిఱుట: చూ, పగ్గయము.

ఉపాదానము. సం. వి. అ. న. 1. పరికృతి, ఇంద్రియములన లోబఱచుకొనుట: చూ,

మాయ; 2. కాగణము: చూ, హేతువు. 1; 3. పుచ్చుకొనుట: చూ, అందుకొలు. 1; వా. 4. ఆయవారము: చూ, యాచన.

ఉపాదేయము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పాం దబడినది, ఆదేయము: చూ, ప్యాప్తము.

ఉపాధానము. సం. వి. అ. న. 1. ఉంచుట: చూ, పెట్టుకొలు; 2. తాలుపు: చూ, ధరణము. 1; 3. కప్పట: చూ, స్థాపనము; 4. ముఖ్యకారణము: చూ, హేతువు. 1

ఉపాధ. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కుటుంబమునందు మిక్కిలి యానగలవాడు: చూ, లబ్ధుడు 2; 2. రూ-ఉపధి. అపజేతము: చూ, వ్యాజము 1; 3 ధర్మమును చింతించుట: చూ, ధర్మచింత; 4 గుణవాచకశబ్దము: చూ, విశేషణము

ఉపాధ్యక్షుడు. పా. 1. (వైసువైర్మక్.) పుర పాలక సంఘముయొక్క అధ్యక్షుని క్రింది యుద్వ్యక్తి; 2 (వైసువైర్మసిదెంటు.) ఉప సభాపతి.

ఉపాధ్యాయ సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఉపాధ్యాయత్వముచేసెడు అడుది; (చూ, స్త్రీ:) చూ, పంతులమ్మ; 2. పాకకాస్త్రము సంగీతకాస్త్రము మొదలయినవానిని నేర్పవాని యొక్క భార్య: చూ, భార్య; 3. బడిపంతులుభార్య: చూ, భార్య.

ఉపాధ్యాయత్వము. సం. వి. అ. న. ఆచార్య కము: చూ, ఒకజ్ఞము.

ఉపాధ్యాయాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ఉపాధ్యాయ.

ఉపాధ్యాయ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-ఉపాధ్యాయ.

ఉపాధ్యాయుని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ఉపాధ్యాయ.

ఉపాధ్యాయుడు. సం. వి. అ. పుం 1 వేద
ముఙ్గినించువాడు: చూ, గణి; 2. గురువు,
చదువు చెప్పవాడు: చూ, పంతులు. 1.
ఉపాసమా. సం. వి. వా. శ్రీ. 1. చెప్పలు:
చూ, పాదుక; పుం. 2. అంసపాది #: చూ,
హంసపాది.
ఉపాప్లజనిదములు. పా. (నాన్ మెటర్ కా
తైన్దుస్.)
ఉపాయనము. సం. వి. అ. న. కానుక: చూ,
లంచేము.
ఉపాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎత్తుడ:
చూ, వెళ్ళు; 2. పొందు: చూ, స్నేహము 1.
ఉపాయములు. అం. 1. సామము, దానము,
భేదము, దండము. (4); 2. అంగపంచకము
లోకాకటి: చూ, అంగపంచకము; 3. సామ
ము, భేదము, దానము, నతి, ఉపేక్ష, రిసాంత
రము. (6); 4. సామము, దానము, భేదము,
దండము, మాయ, ఉపేక్ష, ఇంద్రజాలము (7)
ఉపాయకాలి. సం. వి. ఇ. పుం. ఉపమరి: చూ,
సమరము.
ఉపారము. వై. వి. ఉపహార. 1. కానుక: చూ,
లంచేము; 2. వృతాదులయందును దేవతలపం
కుగులయందును సంకుష్టికై పెట్టినది. (వైవే
ద్యపదార్థము.) "ఉపారముమీది కుడుము ౧
ఉపారము. సం. వి. అ. న. గడన: చూ, సం
పాదనము.
ఉపార్తించు. సం. సు. క్రి. గడించు: చూ, సం
పాదించు.
ఉపార్తితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గడింప
బడినది: చూ, సంపాదితము.
ఉపాలంభము. సం. వి. అ. పుం. 1. మగ్గము
దూఱిపాటనాడుట: చూ, ఉల్లంఠనము;
పా. 2. నిరాకరణము, తిరస్కారము. (రిభూ
జు.)

ఉపాలంభించు సం. సు. క్రి. మగ్గము దూఱి
పాటనాడు: చూ, ఉల్లసమాడు.
ఉపాలబ్ధము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) మగ్గము
దూఱిపాటనాడబడినది.
ఉపావృతము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అనాద
గణము: చూ, ఉపేక్షితము.
ఉపావృత్తము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) (పలు
మాలు నేల పొర్లాడినది) అశ్వము: చూ,
నాయము
ఉపాశ్రయము. సం. వి. అ. పుం. 1. దగ్గఱ
చూ, సమీపము; 2. అసరా: చూ, ప్రాప్తి; 3.
స. కి. మదపు పేనుగు: చూ, హస్తీ; 4 కట
కాలు: చూ, మత్తాలంబము.
ఉపాశ్రితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఆశ్ర
యింపబడినది: చూ, సంశ్రితిము.
ఉపాసంగము. సం. వి. అ. పుం తూశీరము:
చూ, బాణము. 1.
ఉపాసకుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) కొలుపు
కాడు: చూ, నేతరుడు. 1.
ఉపాసన, సం. వి. అ. శ్రీ. అ. న. కొలువు:
చూ, కుశూప్రస.
ఉపాసనము. సం. వి. అ. న. 1. కొలువు: చూ,
కుశూప్రస; 2. విలువద్య సేర్పట: చూ, కరా
భ్యాసము; 3. ఆసనము: చూ, పీఠ; 4. బాధ:
చూ, విపత్తు.
ఉపాసనగమయము. పా. గృహసమయములు
యిరువదియేడింటిలో నొకటి. ఫలము=దుఃఖ
ము: చూ, గృహసమయములు.
ఉపాసము. వై. వి. ఉపవాసము. "క. దివి
మొక్కొక్కటి యెక్కొక్క, వనజాక్షుండు
పవనించి వత్సర మెల్లం, జనగా నొక్కొక
యది యొక్క నుపాసంబుండియశనకర్మము
నడపుకొ." ఉ. హరి. 2, ఆ. 166 : చూ,
ఉపవస్తుము.

ఉపాసింతు. సం. సం. క్రి. కొలుచు : చూ,
సేవింతు

ఉపాసిత. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ.) ఉపా
సింతువాడు.

ఉపాసితుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఉపదరి
తుడు: చూ, సేవితుడు.

ఉపాసీనుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) సమీప
మందు గూర్చున్నవాడు.

ఉపాస్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కొలువు : చూ,
శుశ్రూష.

ఉపాస్యతుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఉపా
సింపదగినవాడు: చూ, సేవ్యుడు.

ఉపాపితము. సం.వి.అ. త్తం. 1. నిష్కరగిలించిన
వీడకల వరుస: చూ, హోరచచ్చు; 2. అం
జన్యము: చూ, తోరచుక్క; విణ. 3. నటి
యొక పదార్థముతో: గూర్చుబడినది: చూ,
సంయోజితము; 4. అగోపింపబడినది: చూ,
విషయ. 4.

ఉపాన్యాతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. పాం
దబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 3; 2. పట్టు
బడినది.

ఉపేంద్రవ్రజ. పా. ఒకానొక వృత్తిము. ఇం
దొక్కొక్క పాదమునందు జ. లి, ? , గ, ,
గ. ములం గలిగి, ఎనిమిదవయింతు అంతిగల
పదునొకండవ శబ్దమునందు బుట్టిన వృత్తి
ము. ఉదా. — తుపాచరాదు లత - బలగం
బుక, బ్రహ్మమై దంతివి-రామ మొప్పక,
ద్విపాధపత్యైత న-తింపఁజేరె, యుపేంద్ర
వ్రజలైవల-యు స్థితిక. 3: చూ. వృత్తము. 1.

ఉపేంద్రుడు. సం. వి. అ. త్తం. లచ్చినుగడు:
చూ, నిష్ఠువు. 1.

ఉపేక్ష. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. అశ్రద్ధ: చూ,
మందేమేలము. 2; అం. 2. సప్రోపాయము
లలో నొకటి: చూ, ఉపాయములు; 3 ఉపా

యములాటింటిలో నొకటి: చూ, ఉపాయ
యములు; (నాయకుడు నాయకయొక్క
కోపమును పోగొట్టునపు డుపయోగించునది.)

ఉపేక్షుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఉపే
క్షించువాడు: చూ, కన్నడీడు.

ఉపేక్షము. అం. యానపంచకములో నొకటి:
చూ, యానపంచకము

ఉపేక్షిండు. సం. సం. క్రి. అశ్రద్ధచేయు: చూ,
కన్నడిండు.

ఉపేక్షితము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) అనాద
రణ యెబ్బడి: అనాదరణము, ఉపా
వృత్తము.

ఉపేక్షితుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.): చూ,
ఒప్పరికింపబడనివాడు.

ఉపేక్ష్యము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఆదరింపఁ
గూడనిది.

ఉపేక్ష్యయానము. అం. యానములయిదింటిలో
నొకటి: చూ, యానములు.

ఉపేక్ష్యసము. అం. నేనే కరువులను సం
పారింపఁలనను తలంపుతో దేశకాలాదులను
పరిశీలింపక కదలిపోవుట. ఆసనము లయిదిం
టిలో నొకటి: చూ, ఆసనము. 4.

ఉపేతి. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ.) 1. ఉపా
యకాలి: చూ, సమర్థుడు; 2. సమీపించు
వాడు.

ఉపేతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) కూడుకొ
న్నది: చూ, సంయుక్తము.

ఉపేత్య. సం. అత్య. 1. వచ్చి; 2. చెంది.

ఉపోధము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. చెంత
నున్నది చూ, నికటస్థము; 2. ఉన్నరూపుః
చూ, సత్యము 1; 3. వివాహమైనది; 4. మొ
లిచినది, కందళితిము: చూ, సంభూతము;
5. గట్టియైనది: చూ, వృత్తము. 6.

ఉపోధుఁడు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) అంస
లుండు: చూ, లావగి.

ఉపోదక సం. వి. అ. శ్రీ. అపోదకి * : చూ,
బచ్చేలి.

ఉపోదకి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. —వై.—

ఉపోదిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. —వై.—

ఉపోద్ధృతము. సం. వి. అ. పుం 1. చెప్పెడి
యర్థమునకు సరి తాఁకునట్లు యెత్తిచూపెడి
అర్థాంతరము చూ, నిదర్శనము. 1; 2 వా
కార్యరంభము: చూ, వాఙ్మూలము; 3. అను
కృతిమణిక: చూ, విషయనూచిక.

ఉపోపవిష్టుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దగ్ధుల కూర్పు
స్తవారం: చూ, ఉపవిష్టుఁడు.

ఉపోపిణము. సం. వి. అ. స: చూ, ఉపవస్త
ము 1-2.

ఉపోషితుఁడు సం. విణ (అ. ఆ. అ.): చూ,
పక్షున్న వాఁడు.

ఉపోస్య. సం. అవ్య ఉపవాసముండి

ఉపోస్యము. సం. విణ (అ. ఆ. అ.) పక్షుండఁ
దగినది.

ఉప్తకృష్ణము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) దున్ని
విత్తులువేసిన పొలము: చూ, భూమి. 1.

ఉప్తము. సం. వి. అ. స. 1. కుంకుమము,
నుగులు ధరించు రాగద్రవ్యనిశేషము: చూ,
సిందూరము. 1; విణ. 2. విత్తబడినది (నేలు):
చూ, భూమి 1. (చూ, వాపితము. 2.)

ఉప్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. వీణావాపము: చూ,
బెడ 2.

ఉప్తకుఁజప్పకుఁగాఁజూచుట. జా. మంచిచెడ్డ
లకుఁజూచుట. “క. ఒక రెవర నాడియాడిం,
చుకొనుటనే యిరుగుపొరుగు జూచెనొకొ
యు. ప్తకుఁజప్పకుఁగానను జూ, చుక నడు
వఁగవరఁ గురీన కుకనల్లాపల్.” నిరంకుశ
పాఖ్యానము.

ఉప్పట్టి దే వి. రూ-ఉప్పట్టు: చూ, బాలక్రీడ.
ఉప్పట్టు. దే. వి. —వై — (రూ-ఉప్పబట్టు.)
ఉప్పత. దే. వి. ఓర్వలేనితనముచేత డిలపోసి
కొనుట: చూ, రవ్వ. 1.

ఉప్పతి వై. వి. ఉత్పత్తి: చూ, పుట్టుక.

ఉప్పతించు. వై. అ. క్రి. ఓర్వలేనితనముచేత
అడిపోసికొను. “ఉప్పతించినాఁడుసుగసుగనె
నేనా” క్షేత్రయ: చూ, విలపించు.

ఉప్పతిల్లు. వై. అ. క్రి. 1. జనించు: చూ,
పుట్టు. 2; 2. ఆతిథియించు: చూ, ముచ్చ
రించు.

ఉప్పదనము. దే. విణ. లవణధర్మము: చూ,
కటువు.

ఉప్పన దే. వి. 1. ఉప్పు, నీళ్ళవరుగు: చూ,
లవణము. 1; 2. లవణధర్మము: చూ, కటువు;
3. చవుటినేల: చూ, భూమి. 1.

ఉప్పనబట్టెలు. దే. వి. బ. ఉప్పుబట్టు. “సీ.
పడఁతినీచూపులుప్పనఁ బట్టెలాడించి చెలులు
వక్త్రములఁబూజింతుఁ గాక.” ఉ. హరి. 5,
ఆ 141: చూ, బాలక్రీడ.

ఉప్పగ దే. వి. 1. మట్టిత్రివి బ్రదికడుజాతి.
“ఉప్పగవాఁడు.” “ఉప్పగది.”; 2. మట్టి
త్రివి బ్రదికడువాఁడు: చూ, ఖఁకుఁడు;
3. ఉప్పగవ ని వెండ్లాము: ఉప్పగది.

ఉప్పగది. దే. వి: చూ, ఉప్పర. 3.

ఉప్పగపల్లికాసనము. కా. కళవర్ణము ౧౧౦౮ కి
తరువాత ద్రాక్షారామమున గానవచ్చు మొ
దటికాకతీయ కాసనము కళము ౧౧౩౪ నా
టిది ఇది “కాకితిరాజ్యసమర్థం” డని బి
దండిన శేషగ్ల రుద్రాక్షి సామంతుఁడు రాజ
నాయకునిది. ఇందువలన రాజనాయకుని పై
న్యాధిపత్యమున కాకతీయ వాహిని కలిగ
పొంతములను జయించినట్లు లేలమన్నది.
గణపతిదేవుని ఉప్పగపల్లి కాసనము (Hyde-

rabad Archacological Series No 3, P 16) కూడ ప్రైవియమును ధృవపటముచేస్తుంది. అందు కేవల రుద్రునకు బ్రహ్మనియై రాజనాయకుడిట్లు కీర్తింపబడియున్నాడు. “క. కులతిలకుడు వసుధామర | జలధిసుధాకరుడ శేవజనమతచరితుం | డలఘుడు రిపుతరుడా వా | నలుండనఁగాఁ బరగె రాజనాయకుఁ దుర్విన్ ” ఈతని విజయములు ప్రైవియిన కాంక్షమున ఇట్లు వర్ణితములైనవి. “బాక్సైరలోని వీరభటావలి వధించి గోధుమ, తాతి తలదించి ఉదగిరిసాధించి పడితాయ, నిండోలి దక్షారామ భీమేశ్వర జేవకతయ దీపంబులునిల్పె...” ౫ లింగ. 881.

పుట.

ఉష్పరము. తై. వి. 1 = అభిరమః చూ, విన్ను; 2. ఉష్పరభాగము. “హవతెర లుష్పరమెత్తిరి.” అము. 5, ఆ. 104; “నక్తంఁచరిమింటి కుష్పరముగా వెనదాటి.” తై. 5, ఆ. 139; వృత్తి యందంత్యవర్ణలోపము. “ఉ. రథం, బుష్పరవీడి దోటకొని యుగ్రగతిం బటతెంచి తాకినక.” భార. విరా. 3, ఆ. 177; చూ, మీడు. 2.

ఉష్పరివాడు. తే. వి. చూ, ఉష్పర. 2

ఉష్పరవీడి. ద్య. వి. మిన్ను: చూ, విన్ను.

ఉష్పరించు. తే. స. క్రి. మల్లయధ క్రియా విశేషము. “వ. మడమల మెడమలించియు నలంచియు, బిక్కిల మొక్కలంబునఁ జేప్పరించియు నుష్పరించియు.” ఉ. హరి. 6, ఆ. 108 రూ-ఉష్పరించు.

ఉష్పరింత. తే. వి. అగ్నిభాసః: చూ, మానేరు. (రూ-ఉష్పరింత)

ఉష్పరిగ. తై. వి. = ఉపకారికౌ. మిద్దెమీది కట్టడము: చూ, గృహము. 1. (రూ-ఉష్పరిగ.)

ఉష్పలనాయి. తే. వి. బొప్పన కట్టనకీర్తన

నడుము “గీ అంగుకాగ్రముల్ చిటికెనందు మొదకు, లక్షలు జేవర్తి తీర్థము లనఁగఁబరగు, వరుసవలకేలి యుష్పలనాయివైత్తు, కంపు తీర్థంబు తర్వణకార్యమునకు.” భార. ఆమ. 4, ఆ. 113.

ఉష్పలి. తే. వి. ఆపద చూ, విపత్తు.

ఉష్పవడము. తే. వి. రూ- ఉష్పవడము. “నీ భూనాయకుండును భోజనోత్తరమునఁ బవరించియంత నుష్పవడమగుచు.” పర. 3, ఆ. 56 చూ, పేలుకోలు.

ఉష్పశము. తే. వి. (ఉష్పు + అలము.) 1. ఉష్పు పంట పెట్టెకునేల: చూ, భూమి. 1; 2. ఉష్పు రాసులుండుచోటు: చూ, భూమి. 1.

ఉష్పరించు. తే. స. క్రి: చూ, రూ-ఉష్పరించు. “ఎ. గీ. కాలిదపఁ జొరవచ్చుట గానిపించు, నుడుగుసీసానఁబట్టియు నుష్పరించి, పోవనిచ్చు.” భార. విరా. 2, ఆ. 16.

ఉష్పి. తే. వి. కుండలి * (కన్న-కరిఉష్పిగడ): చూ, లవణి. (నల్లఉష్పిఅని కొందఱు.)

ఉష్పిడి. తే. విణ. (ఉష్పు + ఇండి) ఉష్పరేనిది చూ, చేప్పిడి; కాశీ. 2, ఆ. 88.

ఉష్పిరింత. తే. వి: చూ, రూ-ఉష్పరింత. *.

ఉష్పిశ్య. తే. వి. పశ్యచ్ఛదవీరహితండులములు, ఉష్పడు: చూ, బియ్యము.

ఉష్పు. తే. వి. 1. నీళ్ళవరుగు: చూ, లవణము. (సోడియంక్లోరైడ్) “ఆ. ఉష్పు చింతపండు లూరిలోనుండఁగా, గఱవజేలవచ్చె గాఁత్రలార.” వేమన. 588; స. క్రి. 2. అవిపాక యుడికించు: చూ, అలింఁచు.

ఉష్పుకండ. తే. వి. ఉష్పుచేమిరి యెండఁబెట్టిన మాంసము: చూ, మాంసము. (రూ- ఉష్పుగండ.)

ఉష్పుగడలి. తే. వి. (ఉష్పు + కడలి) లవణ సముద్రము: చూ, సముద్రము.

ఉప్పుగాయ. దే. వి. (ఉప్పు + కాయ.) ఉరు
గాయ “మ క, పుగవుండుయము మింగ
డల్ పెరుగులుప్పుంగాయలుక్ మున్ను గా,
బిర్మాగంబుగ వారగించిరి.” అని. 1, ఆ
105: చూ, రుచిగాయ.

ఉప్పుగుండము. దే. వి. (ఉప్పు + గుండము.)

బాలక్రిడలలో నొకటి: చూ, బాలక్రిడ.

ఉప్పుశేప. దే. వి. (ఉప్పు + శేప.) ఉప్పు

పీమిరి యెండఁబెట్టిన శేపఃచూ, రుక్మము. 1.

ఉప్పుబట్టు. దే. వి: చూ, రూ-ఉప్పట్టు.

ఉప్పుబట్ట. దే. వి. (ఉప్పు + పట్ట.) తఃసంఘట

ఉప్పుపండ్లకు నేల: చూ, భూమి. 1.

ఉప్పుబిండి ద్వ. వి: చూ, ఉప్పుడుపిండి
(వాడుక.)

ఉప్పుకూర దే. వి: చూ, ఈల, ఈలకూర *.

ఉప్పుకు. దే. వి. ఉప్పుకుబియ్యము: చూ,
బియ్యము.

ఉప్పుకుపిండి. ద్వ. వి. 1. నదిగోధుమలోనగు
పిండితోఁజేసిన భక్ష్యము: చూ, భక్ష్యము;
(తైధవ్యమునొందిన గూడువారు రాశ్రి
లందు ఫలవారముగానుపయోగించురు.)

ఉప్పుతోఁదొమ్మిది. జా. సమస్తము. “ఉప్పుతోఁ
దొమ్మిదియును బెట్టి కృపణరక్షణము గావించి
చునే గుణసముద్ధి.” రామాభ్యుదయము.

ఉప్పునీరు. ద్వ. వి. ఔశోదకము: చూ, నీరు. 1

ఉప్పుపత్రిలేదు. వా. 1. నూట మంతిలేదు;
2. చదువు సంధ్యలేదు. (గోదావరిపండల
పాత్రంతమున వాడుక.)

ఉప్పుమన్ను. దే. వి. ఔరమృత్తిక: చూ, భూమి. 1.

ఉప్పులేక ముప్పుదుముత్యాగుట జా. తనకా
ధారము లేకపోయినను గొప్పపనులకుఁ బ్రయ
త్నించుట, బడాయి గొట్టుట, దంబములు
గొట్టుట. “ఉప్పులేక ముప్పుదుముత్యాగుచు

గద్దెసాంకములు చాలదిద్దగలరే.” భక్తిరాజ
యనూయము.

ఉప్పులేనికూగ. జా. చేప్పిడికూర. “ఉప్పులేని
కూర యొప్పుదురుచుండు, బప్పులేని తిండి
ఫలములేదు | ఆప్పులేనివాడె యధిక సంప
న్నుడు.” వేయ: 589.

ఉప్పువాము. దే. వి. ఉప్పుపంట పైయెట్టెను
చోటు: చూ, భూమి. 1.

ఉప్పె. వై. వి. 1. సముద్రోల్బణము: చూ,
పొంగు. 3; 2 వదావళి. “ఉ. వారున్నెన
మోహగోల సముద్రోల్బణమధర్మమౌల”
శివ. ఉ. 2, ఆ: చూ, విజృంభణము.

ఉప్పొంగు. దే. ఆ. క్రి. (ఉబ్బి + పొంగు.) 1.
మిక్కిలి యుబుకు, అతిశయించు: చూ, ము
మ్మరించు; 2. మిక్కిలి సంతోషించు: చూ,
సంతోషించు, 3 చెంగలించు: చూ, విజృం
భించు.

ఉబలాటము. దే. వి. 1. ఉత్కంఠ: చూ. తహ
తహ; 2. హిరి: చూ, దయ; 3. మిక్కిలి
కోరిక: చూ, వాంఛ.

ఉబుకు. దే. వి. 1 ఉప్పెన: చూ, పొంగు. 3;
ఆ. క్రి. 2. అతిశయించు, పొంగు: చూ,
ముమ్మరించు.

ఉబుకుట. పా. (డిలచేవక.)

ఉబుసు. దే. వి. 1. పనిలేనికాలము “వ. ఇవి
ధయనం గలభాషిణిగాన విద్యాకాళలంబున
నలని యుబుసులుచెప్పె.” కళా. 3, ఆ. 4:
చూ, రూ-ఉసు; 2. తొల్లింటికత. వృత్తాంత
ము. “ఉ. ఇంచినపొద్దు పోకడకు నెవ్వరి
తో నుబుసేమి చెప్పుదుక.” విక్ర 3, ఆ.
38: చూ, సమాచారము. 2.

ఉబుసుపోక. వా. పనిలేకపోవుట: ఉర్షోక,
ఉసుపోక.

ఉబ్బ. వై. వి. ఉబ్బ: చూ, బొమ్మము,

ఉబ్బకము. వై. వి. 1. అతిశయము : చూ, హెచ్చు 2; 2. ఉత్సాహము. “చ. వలఁ బడి చిక్కుబొంద వలపుచ్చకపోవుటయొం డెఁగాక పుట్టులు వలగొంచు భారమునకుం దచుకింపక యుబ్బకంగునన్, వలగొని పొయి కెట్లు.” పంచనా. 2, ల. 11: చూ, యత్నము; 3. ఆనందము: చూ, సంతోషము

ఉబ్బుతిల్లు. వై. అ. కిరి. రూ-ఉప్పతిల్లు: చూ, ముచ్చరించు

ఉబ్బునీరు. వై.వి. రూ-ఉమ్మనీరు. ప్రసవజలము: చూ, నీరు 1.

ఉబ్బగపోవు. ద్వ. అ. కిరి. (ఉమ్మగము + పోవు.) చేప్తుంటిగి యేమిలోచక అట్టె నిలుచు. “చ. భరణిపుండ్రమై ననుడుండ గుబ్బజండము దాకిమిట్టి ది, ట్టువడిఁ జెండు క్రొవ్వుతీసి నుబ్బగపోయిరి భూమిని జనుల్.” వై. 3. ఆ 95: చూ, వెలుగుపడు.

ఉబ్బరము. వై. వి. 1 అతీర్తి చూ, హోగము. 1; 2. నీరుకట్టుకెవులు: చూ, మూత్రోక్తచ్ఛము. (మూత్రద్వారముందు తొయిపెరగడము); 3. కడుపు పొంగరించుట: చూ, పొంగరింపు; 4.=ఉల్బణమ్. అతిశయము. “ప్రతి సుపత్రియు బొబ్బర యుబ్బరఁబును.” ఖీ. 3, ఆ. 57: చూ, హెచ్చు. 2.

ఉబ్బరించు. వై. అ. కిరి. 1. అతీర్తిచేయు, ఉబ్బు: చూ, పొంగు. 2. అతిశయించు. “ద్వి ఉబ్బు నూర్చుతోడ నొక కొంతసేపు, ఉబ్బరింపక పట్టి యూరకుండుచును.” రా. యు, కాం 389. (ఇక్కడ ఉబ్బరింపక అనఁగా మీఱి అని యర్థము.): చూ, ముచ్చరించు.

ఉబ్బలి. వై. వి. 1 రూ-ఉమ్మలి “వన్నీటివాఁక యుబ్బలికి.” రసి. 6, ఆ. 45: చూ, బురద; 2. కత్తిరము #: చూ, మధుర్యురాలి.

ఉబ్బసము. వై. వి. 1.=ఉచ్చాసము, పొడిదగ్గు: చూ, దగ్గు; 2 ఉత్సాహస్వరంగము: చూ, ఉత్సాహము.

ఉబ్బసాక. పా. నారీసభ, ప్రమాణపురుష గణము.

ఉబ్బించుట. వై. వి. ఉద్వేగము చూ, ఉద్భ్రమము. 1.

ఉబ్బు. వై. వి. 1. అనుమోదము: చూ, సంతోషము, 2. కడుపుబ్బుట, అతీర్తి: చూ, హోగము. 1; 3. కడుపు పొంగరింపు: చూ, పొంగరింపు; వై. అ. కిరి. 4. ఆధిక్యము: చూ, ముచ్చరించు; 5. అతీర్తిచేయు: చూ, పొంగు. 2; 6. పొటమరించు “ద్వి. ఇదియేమి మునినాథ యీ తటాకమున, నుదకంబులో ఘోషముబ్బుచున్నదియె” రా. ఆర, కాం 150: చూ, లేచు; 7. ఆనందించు: చూ, సంతోషించు; 8. కండపట్టు: చూ, బలియు; పా 9. బల్బ (ధర్మా మేటరుయొక్క బల్బు.)

ఉభయకర్తృక ప్రార్థనము. పా. 1. దీనియందు బహువచనము మూత్రమే గలదు దానికిఁ గిరియచివరి (దము) వచ్చును. ఉదా — నుడుదము, వరింపుదము, వరింతము మొ; 2 ఉభయము కలసి (నేను నీవు లేక మేము మీరు) పార్థింపుట

ఉభయద్యువు సంత. అవ్య. రెండు దినములు: ఉభయేద్యువు.

ఉభయనాయకుడు. అం. నాయకత్రియములో నొకఁడు: చూ, నాయకత్రియము.

ఉభయపదార్థ ప్రధానము. పా. అనేక సుబంధములు సముచ్చయార్థంబుగలవై సమసించిన ద్వంద్వసమాసము: చూ, ద్వంద్వసమాసము (నూ. 7.)

ఉభయపార్శ్వములు. అం. హస్తతేత్రిములు పదుమూడింటిలో నొకటి: చూ, హస్తతేత్రిములు.

ఉభయప్రాసీతతీ. కా. [2] శ్రీభాగవేల మహా రాజు హాథిగుంపాశాసనము. ఈ శాసనము ఒరిస్సాలోని పూరిజిల్లాలో, భువనేశ్వరమునకు మూడుమైళ్లు దూరములోనున్న ఉదయగిరి కొండలలోని భాగమైన ఖండగిరి కొండలలో, కృత్తిమగుహలో చెక్కిరిబడి యున్నది. ఇది 1825 లో మొదట ప్రర్సింగ్ అనువారిచే గని పెట్టబడినది. భగవాన్ లో ఇంద్రాజీగా రికి విద్వాంసుల కుమారాగారి కరమగురీతిని 1885 సంవత్సరమున ప్రచురింపబడినది. వీనిని దర్శనము కాశీప్రసాద జయస్వామిగారును ఆర్. డి. బెనర్జీగారును జాగ్రత్తగా పరిశీలించి వీహోరికర్ణి సామంటీవా పత్రికయందు పాతాంతరములతోను సవ్యాఖ్యాముగాను ప్రకటించినారు. ఈక్రిందిసూలమును తెలుగు చేతయు జయస్వామిగారిని అనుసరించి నవి అయియున్నవి. మొత్తము 17 కలవు, అందు 10 వది. — “ఉభయప్రాసీతతీ రాజు సంనివాసమే మహావిజయ పాసానమే కాగయతి ... పునఃమనోరథాని ఉపలభతా.” తెనుగు — “ఉభయప్రాసీతతీ పదిటమున మహావిజయ ప్రాసాదమును ముప్పైయేనిమిది లక్షల మువ్వలములతో నిర్మించెను. పదోర్యాక వత్సరమున దండ, సంది సామోపాయములతో సేనలను భరతవర్షమునకుఁ బంపెను. మనోరథ సిద్ధినిఁ బొందెను.” కలింగ అనుబంధము. 28-29 పొరటలు.

ఉభయప్రాసీతము పా: చూ, ఉభయకర్తృక ప్రాసీతము.

ఉభయము. సం. స. ద్వి. 1. రెండవయశములు గలది; 2 గుడి పారుపత్తెకాడును లోకులును జేరి చేయు సత్సవము; పా. 3 కొన్ని యర్థములయందు అచ్చే తెనుగును కొన్ని యర్థములయందు సంస్కృతమునైన పదము. (చూ, కర్పూరము సంజ్ఞావివరణపట్టిక.)

ఉభయములు. పా. ఒక ప్రాసీనిగాని, ఒక వస్తువునుగాని చెప్పున దేకవచనము. అనేక ప్రాణులను గాని, అనేక వస్తువులను గాని చెప్పునది బహువచనము. ఇవిగాక తక్కినవి యుభయములు. మిగిలినను-చేతను మొదలగు విధత్వలు ఏకవచనములు బహువచనములు గూడనగును. ఉదా.—సీతను-సీతలను, రాముని చేతక-రాముల చేతక, వీరొకటన్-మీరొకటన్, వావలన్-మావలన్, వానికిన్-వారికిన్, ఇంటియందు-ఇండ్లయందు మొ. (మ. నూ. అంధ్రభాషావాగ్దశ శాసనము.)

ఉభయయతులు. పా. భీమన పది, అనంతః డిరు వది, వట్కొక్కరినవజేసు సరికి, తుదకప్పకవి యతులు నాల్గవిధములు. స్వరయతులు, క్షయజనయతులు, ఉభయయతులు, ప్రాసయతులు నవి. స్వరయతులు 7, వ్యంజనయతులు 21, ఉభయయతులు 12, ప్రాసయతి 1 మొత్తము 41. వీనికి వేర్వేగఁజేరలున్నవి: చూ, యతులు

ఉభయేద్యవు సం అత్య: చూ, ఉభయద్యవు. ఉభయకర్తములము అం. వ్యంజనములు మూడింటిలో నొకటి: చూ, వ్యంజనములు.

ఉభయాలంకారము సం వి. ఆ పుం. అలంకారములు మూడింటిలో నొకటి (1. కర్తాలంకారము, 2. అర్థాలంకారము, 3. ఉభయాలంకారము.): చూ, అలంకారము. 3.

ఉమ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. గౌరి: చూ, పార్వతి. 1; 2 నూనె యగి నెవిత్తులు: చూ, లాలని; 3. నూనెయగి నె: చూ, కుకనాసము 1; 4. కాంతి: చూ, మెలుకురు. 1; 5 అనుజ్ఞ: చూ, నెలవు; 6. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6; 7. అసము: చూ, యశస్సు.

ఉమక. దే.వి. రూ-ఉమక-ఉమ: చూ, కుమము.

ఉమాకటము. సం. వి. అ. పుం. 1. అవినివిత్తుల
నూగు; 2. గడ్డిగలిగిన పొల్లుధాన్యము: చూ,
బూగర. 1; 3. ఇంటివాసములకుఁబట్టు బూసి:
చూ, బూగర. 2

ఉమాదము. వై.వి.=ఉమ్మాదః రూ-ఉమ్మాదము:
చూ, వెట్టి. 1.

ఉమాపతి. సం. వి. ఇ. పుం. ముక్కంటి: చూ,
శివుడు.

ఉమాపిత. సం. వి. ఋ. పుం. హిమాలయము:
చూ, పర్వతము

ఉమావీర్యము. సం. వి. అ. పుం. మొగులు
కడిమి *: చూ, నీపము.

ఉమావీర్యుడు. సం. వి. అ. పుం. చూ,
ఉమాపతి.

ఉమావృతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, కొండ
గొనుగు *.

ఉమావర్ణ. కా. బృహద్రోష్ఠాశాసనము. (Ep.
Ind. Vol. XIII. No. 2) ఇందు విజ
యరాజ్య సంవత్సరములుఁ జెప్పలేదు. గాని
కలింగరాజుని జెప్పియున్నది. దీని తారీఖు
(పంక్తి 15) సంవత్ 80 మార్గశిరశాది 20 అని
యున్నది. అనగా మార్గశిర బ 5 యని.
ఇది క్రీ. శ. 879 అక్టోబరు 21 సోమవా
రము. కలింగ. 812 పొరట.

ఉమాసుతుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గణపతి,
ఇద్దరు కల్లుల ముద్దుబిడ్డఁడు: చూ, వినాయ
కుడు. 1; 2. కుమారస్వామి, కుబ్జిన్మాత్యే
శ్వరుడు: చూ, క్షుండుడు.

ఉమి. వై. వి. = ఉమ్మి. రూ-ఉమ్మి: చూ,
గల్గము.

ఉమియు. వై. వి. కి. ఉమ్మివేయు: చూ,
కూపాడుచు.

ఉముకనిప్పు. ద్వ. వి. కుమారము: చూ, నిప్పు.
ఉమేశ్వరీ. వా. పనిచేయక చేయకట్ట పెత్త

నము. “ఉమేశ్వరీపద్మ.” (గోదావరీమండల
మున కట్ట పెత్తనమనియు, విశాఖమండలమున
దుడ్డు పెత్తనమనియు వాడుక.)

ఉమేశ్వరు. వా. ఉద్యోగమునకై కనిపెట్టు
కొనియుండువారు.

ఉమేశ్వరుడు. సం. వి. అ. పుం. పాశ్చాత్యచేత
స్తోత్రము చేయఁబడ్డవాఁడు.

ఉమేశుడు. సం. వి. అ. పుం. ఉమాపతి: చూ,
శివుడు.

ఉమోద్భవుడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, ఉమాసు
తుడు. (ఇట్లు ఉమోదితము, ఉమోదంతము,
ఉమోదయము, ఉమోద్భిన్నుడు, ఉమోష్ఠీ
విశుడు, ఉమోత్తారికుడు, ఉమోద్వాసి
తుడు, ఉమోజ్వల్యము, ఉమోదాగ్ర్యము,
ఉమోపవ్యము, ఉమోచిత్యము, ఉమోన్న
త్యము. ఇత్యాదు లాచార్యుంబులు.)

ఉమ్మ. వై. వి. 1=ఉమ్మ: చూ, రూ-ఉమ్మ;
2. ఏడుపు: చూ, దుఃఖము

ఉమ్మగిలు. వై. అ. కి. 1. అవిరిచే నుడుకు:
చూ, వంటయగు. (రూ-ఉమ్మగిల్లు); 2. అవి
రిచే నుడికిన పదార్థముయొక్క వేడిమి కొం
తవఱకు చల్లారు: అనవటిల్లు, రూ-ఉమ్మగిల్లు.

ఉమ్మగిల్లు. వై. అ. కి. —రూ-వై.—

ఉమ్మడి. వై. వి. 1. అవిధక్తత. “ఉ. ఉమ్మడి
సొమ్ముగాన దనయోపినయంతయు నన్నివంశ
లకు, నెమ్మదిఁ బాటఁజేల్లుచును.” భో. 8,
అ. 187: చూ, పొత్తు. 8; 2. నిత్యతృంగుట.
“నీ. శ్రీరంగవిభుఁ బ్రతిష్ఠించి యర్చివలె
మాడలద్దేవు మమ్మడికి కొనఁగె.” వై. 1,
అ. 82 కీతక ద్వి. 3. ఏకకాలమున.
“గీ. గాటుముగఁబర్చి యున్నడిఁ గాడుట
యును.” రసి. 3, అ. 75. (ఇక్కడ పూర్వ
కవి ప్రయోగములయందొక్క కల్పపూర్వ

కముగానే కానబడుచున్నది. "వెళ్ళు-
బలంబులూక్కుమ్మడిదోచి" భాగ. దోచి.
2, అ. 55 చూ, యుగపత్.
ఉమ్మడికొనుగోలు. పా. సమప్తి క్రియము
(జాయింటు ఫర్వేస్.)
ఉమ్మడిపూచీ. పా. సమప్తిభాగ్యత. (జాయింటు
రెస్టాన్సిలిటీ)
ఉమ్మడివెట్టుబడిసంఘము. పా. జాయింటు ప్లాట్
ఓంపెనీ.
ఉమ్మడివేరము. అం. వివాదములు పదునెనిమి
దింటిలో నొకటి: చూ, వివాదములు
ఉమ్మడి హక్కుదారుడు. పా. సహాధికారి (జా-
యింటు ప్రొప్రియెటరు.)
ఉమ్మెరము. వై. వి. = ఉమ్మె: చూ, రూ-
ఉమ్మె. 1.
ఉమ్మెరించు. దే. అ. క్రి. రూ-ఉమ్మెరించు:
చూ, దుఃఖించు.
ఉమ్మెనీరు. వై. వి: చూ, రూ-ఉమ్మెనీరు.
ఉమ్మెలక. వై. వి. = ఉమ్మె: చూ. ఔమ్మెము.
ఉమ్మెలము. దే. వి. ఏడుపు: చూ, దుఃఖము.
ఉమ్మెలి. దే. వి: చూ, రూ-ఉమ్మెలి "వ. కమ్మె
కమ్మెరి యుమ్మెలింబడి." క. 6. 8, అ. 224
ఉమ్మెలింపు. దే. అ. క్రి. 1. వగ. మ. రూ- ఉ-
మ్మెలికించు. "గీ దివంబునకుబోవ, నుత్స
హించె నమ్మెనిమిదినుమ్మెలింప." భాగ. కల్ప.
2, అ. 218: చూ, దుఃఖించు; 2. ఏడుచు,
రూ-ఉమ్మెలికించు. "దీవకశోర్వలేక యుమ్మె
లించెదక." భాగ. సా. 1, అ. 217: చూ,
కోదించు; స. క్రి. 8. మేట్టు: చూ, వేష్టించు.
ఉమ్మెలింపు. దే. వి. 1. ఉమ్మెము: చూ, ఉమ్మె
రము; 2. వగ: చూ, దుఃఖము
ఉమ్మెలిక. దే. వి. 1. రూ-ఉమ్మెలికము, వగ.
"క. ఇమ్మెహియెల్లనుమది, యుమ్మెలికకు
జోలజొచ్చె." భాగ. ఉద్యో. 1, అ. 107:

చూ, దుఃఖము; 2. ఉమ్మెము: చూ, ఉమ్మె
రము.

ఉమ్మెలికము. దే. వి. — వై. — (దుఃఖ(కోక)ము
నకు. — "ఉ. ఎట్లు వేగునం, చుమ్మెలికంబులో
సరసులూక్కుట గమ్మలనీరు నించె." పా.
8, అ; భాగ. విరా. 1, అ. 91.)

ఉమ్మెలికించు. దే. అ. క్రి. 1. వగ. మ. రూ-
ఉమ్మెలించు: చూ, దుఃఖించు; 2. ఏడుచు.
రూ- ఉమ్మెలించు. "వ. మేనిలో నునిదిన
వాడఁ బ్రాణములనుమ్మెలికింపకుఁ డించులేని
యుక్." భాగ. భీష్మ. 8, అ. 415 చూ,
కోదించు

ఉమ్మెదము. వై. వి. = ఉమ్మెద. రూ- ఉమ్మె
దము: చూ, వెట్టి. 1.

ఉమ్మెయముత్తియము. ద్వ. వి. తుదగ్గిమాక్కిరి
ము, అణిపూస: చూ, రత్నము. 1.

ఉమ్మెర్రావులు. పా. రాజకీయోద్యోగులు: రూ-
ఉమ్మెర్రావులు.

ఉమ్మె. వై. వి = ఉమ్మె. రూ- ఉమ్మె: చూ,
గల్గము.

ఉమ్మెనీటిగ్రంథులు. పా. లాలాగ్రంథులు. (సెలి
మెట్లాండ్సు)

ఉమ్మెనీరు. ద్వ. వి. నాలుకనుండిఁబుట్టుచొంగ:
చూ, లాల. (ఇది నోటియందుఁ బెట్టుకొనిన
అన్నాదులను తడుపును. ఇది తీర్థరసములలో
మొదటిది.) (సెలైవా.)

ఉమ్మెత. వై. వి. = ఉమ్మెత. రూ- ఉమ్మెత: చూ,
హలావున్నము. (దీనియాకుల పొగను
బీల్చిన ఉబ్బసపుదగ్గు తగ్గును. తెల్ల
ఉమ్మెత కంటిపాపను వృద్ధిచేయును.
ఎట్రోపిక్ అనే యింగ్లీషు మందుకు బదు
లుగా తెలుగువైద్యులచే నిది కంటివ్యా
ధులలో నుపయోగింపబడును. ఇది విష
ముగాన కాగ్నితగా వాడవలెను.) (దీని

పుత్తలలోని భాగములు. — రక్షకపత్రములు, అక్షరణపత్రములు, పురుష కేసరములు, పుష్పాడితిత్తులు, స్త్రీ కేసరము, అండకోశము కలిగి యుండును. (ప్రతిపుష్పమునకును యిట్లుండును.)

ఉమ్మెత్త. వై. వి = ఉన్నత్త. — వై —

ఉమ్మెత్తములు. ద్వ. వి: చూ, మదనకంటకము.

ఉమ్మెత్తవిత్తులకుద్ధి. పా నిన్మపండ్లపులుగుతో నొకజాము భావనచేసిన కుద్ధి

ఉన్మము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఏగినవడ్లు, అగినెచెట్లు పండుసేల: చూ, భూమి. 1.

ఉమ్మాపులు. వా: చూ, రూ-ఉమ్మారావులు.

ఉయాల. ద్వ. వి. రూ- ఉయేల, డోలిక, లాలి: చూ, పాలి.

ఉయేల. ద్వ. వి — వై. —

ఉయ్యల. ద్వ. వి. — వై. — “క. ఉయ్యలనూపుచు బెనుపదొడగె నా నరశిశువుక.” కళా. 6, అ. 198.

ఉయ్యాల. ద్వ. వి. — వై. — హరి. ఉ 6, అ. 88.

ఉయ్యలతోట్టి. ద్వ. వి. — వై. — వి, పు. 7, అ. 125.

ఉయ్యలచేటులుబులుగు. ద్వ. వి. బెగ్గుగు: చూ, సారసము. 2.

ఉయ్యలపులుగు. ద్వ. వి. — వై. —

ఉయ్యలమంచేము. ద్వ. వి. డోలిక. “మించు దంతపుటుయ్యల మంచేమునను.” కళా. 2, అ. 15. (రూ-ఉయ్యలమంచేము—ఉయ్యల మంచేము.)

ఉయ్యార. కా. కృష్ణమండలములోని ఉయ్యార పరగణాలోని ముదునూరుగ్రామములో రామేశ్వరస్వామివారి యాలయము లోనియొకలొస్తంభముపై బుద్ధవర్మవంశీయుడైన రాజరాజాకాసనము. (ఎల్లియూటుగారి

కాసనముల సంపుటము.) రాజ. న. ప. సంవిక. 100 పాఠట.

ఉయ్యెల. ద్వ. వి. డోలిక. రూ- ఉయ్యెల. “చ. గతాగతికొల్పిన యుయ్యెలయును బోలె నూఱడకయెంతయు బొద్దువినిశ్చితా త్కుండై.” భాగ. ఆగ. 2. అ. 79. చూ, రూ- ఉయాల

ఉయ్యెల. ద్వ. వి — వై —

ఉరకకుపాగము. పా. ఉరకపంజరము, వర్షఫలము, హృదయవహరము. (తొరకెక్కు.)

ఉరకఫలకము పా. అొమ్మయెముక. (పైగ్నమ్) ఉరంగము. సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, పూము.

ఉరకకరికన్నాయువు. పా. (మసల్ పైరోన్ పైడ.)

ఉరకగమ్మాలికన్నాయువు. పా. (మసల్ పైరోన్ మస్తోయిడ్.)

ఉరకకిరణము. సం. వి. అ. పుం. ఒంటె. చూ, లొట్టిక్కిట్టి.

ఉరకపాన్మమండలము. అం. స్వత్తహస్తముయిరుచితిమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, స్వత్త హస్తములు.

ఉరక. దే. అన్య. తూష్టిమర్థము, ఏదేనియొక టిలేక యను నర్థమునుదెలిపెడి “గీ. వెక్కనోళ్ళనుగక వెక్కడఱుగుల.” అచ్చయ, కాం. 499; రూ-ఉరక: చూ, మిన్నక.

ఉరిగిము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాము: చూ, సర్పము; 2. పాడుగుచేప చూ, చుత్తము. 1; 3. అంబాపిడుజి: చూ, బుడ్డపిడుగు.

ఉర్చిదము సం. వి. అ. పుం. రూ- ఉరళ్ళదము, కవచము: చూ, బొందడము.

ఉరడించే దే. అ. క్రి 1. రూ- ఉరణించే, చెంగలించే: చూ, విజృంభించే; 2. రూ- ఉరణించే, వెలుగు: చూ, ప్రకాశించే. 1;

3 రూ-ఉరణించు వేగిరపడు “క. జ్వరవర
యేనుదంగ, కొరుదొడరంగదగునె రమ్మ
యురడింపుము నీ, పరువెల్లజూపు.” హరి. ఉ
8, ఆ. 117 చూ, సంభ్రమించు.

ఉరణము. సం. వి. “పుం. పాట్టేలు : చూ,
వేషము. 1.

ఉరణాక్షము. సం. వి. అ. పుం. తిగిరిన * : చూ,
ప్రభుత్వము.

ఉరణాఖ్యము. సం. వి. అ. పుం. —పై—
—నించు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-ఉరణించు
ఉరప. దే. వి. లోము: చూ, వక్షము.

ఉరపత్రి సం. వి. ఈ శ్రీ. ఇంగువచెట్టులకు:
ఉరపత్రి.

ఉరభ్రము. సం. వి. అ. పుం. పాట్టేలు. చూ,
వేషము. 1.

ఉరమరిక. దే. వి. రమంగమి, ఇంచుమించు:
చూ, వేషపాటు 1

ఉరము. సం. వి. న. న. 1. లోము: చూ,
వక్షము; అం 2. శరీరాంగములలో నొకటి:
చూ, శరీరాంగములు (చూ, అంగము. 9);
విణ. 3. మిన్నముఖ్యమైనది: చూ, శ్రోత్యము.

ఉరరి. సం. వి. ఈ శ్రీ. 1. విస్తారము: చూ,
వెడలుపు; అన్య 3. అంగీకారార్థము: చూ,
సమ్మతము.

ఉరరీకృతము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అంగీకరిం
పబడినది: చూ, స్వీకృతము.

ఉరరీకృతి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. అంగీకారము: చూ,
సమ్మతి. 1.

ఉరలగడ్డ. దే. వి. అలుపు *. (హి-అటా; అర-
ఉరులైక్కి-జంగు; అం-పా-అ): చూ,
గెనును. (బంగాళాదుంప.)

ఉరలబడు. ద్వ. అ. క్రి. (ఉరలక + పడు.)
రూ-ఉరలబడు: చూ, పారలబడు.

ఉరలబాటు. దే. అ. క్రి. (ఉరలక + పాటు.)

ఉదలు. “మ. నీబలంబురలంబాఱుగ భీష్ము
వైచివినె రాద్రోద్రోకమునాచి భీ, నగ
లోకంబును సంలంప నారించుదాహు
ఘోరాకృతిన్.” భార భీష్ము. 3, ఆ 268:
చూ, చలించు.

ఉరలు. దే. అ. క్రి. 1. రూ-ఉర్లు. “ఉరలం
ద్రోయుచునుబోవు.” హరి పూ. 5, ఆ.
208: చూ, ఉరలంచు; 2. కాటు. “నీ
కన్నులగన నభ్రుకణములుగల.” భాగ. విరా.
2, ఆ. 138 చూ, స్పృహించు; 3. ఊడు.
“నాస్తివల మస్తకంబులనుజలించియు బొగ
లించియు” ఉ, హరి. 6, ఆ 66: చూ,
రాలు; 4. వీడు. “క. జలాజూతుమురనిం”
పాండు. 1, ఆ 138: చూ, వీడుకొను.

ఉరలుకొను. దే. అ. క్రి చ్యుతమగు, వీడు.
“ఉన్నతేజబా లుకలుకొనంగ.” భాగ 2,
స్కం. 266: చూ, వీడుకొను.

ఉరన. పా (కెపాసిటి.)

ఉరవడి ద్వ. వి (ఉరపు + వడి.) రూ-ఉఱ
వడి. అతివేగము, గతీబలము. “గీ రాఘవుని
దండుపై వాఁడరవడి సంప, వాసగురిసిన.”
అచ్చ. యు, కాం 140; అచ్చ. యు,
కాం. 210: చూ, వేగము. (మోమెంటమ్.)

ఉరవడించు ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-ఉరడించు.
(వేగిరపడుటకు —“ ద్వ. ఉరవడింపకుడు
హో హో మానుమాను, డరసి కార్యము
చూతమని విభీషణుడు.” రా. యు,
కాం. 288)

ఉరవణించు. ద్వ. అ. క్రి. —రూ-పై—(వేగి
రపడుటకు. —“గీ. సారవంతమై కర్ణవిస్త్ర
మరన, ణించుగాకేమి దీనికి వృషవరణ్య”
భార కర్ణ. 2, ఆ. 148.)

ఉరవలి దే. వి. చేప్పుడు: చూ, స్వరము. 3.

ఉరవు, వై. వి. 1. రూ-ఉరవు. అర్హత.

“వ. ఉరవునమాకియు వేరవునదాకియు.”

ఉ, హరి 6, ఆ. 204: చూ, యోగ్యత;

వై. విణ. 2 రూ-ఉరవు అధికము: చూ,

హేరాశము; 3. రూ-ఉరవు తగిలది.

“క. దురమునకుకొ మధురయుం బు, పుర

ము బియాగంబు: దగిన కలకులు మిశ్ర,

దుగవగునది గొనుమనె హరి, యిగవగు గోవర్ధ

నంబు సేవయునగెదకొ” ఉ. హరి 4, ఆ.

208: చూ, సమీపము.

ఉగత్పాలి. అం. (అశ్వశాస్త్రమునందలి) వీధిలో

గతివి శేషములు గొమ్మిదింటిలో నొకటి-చూ,

గతివి శేషములు.

ఉగత్పదము సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-ఉగ

త్పదము.

ఉగసిలుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. ఆ.) 1. విశ-

లమైన అగొమ్మగిలవాడు: ఉగసుడు, ఉగ

స్వంతుడు; 2 కతువులకు అగొమ్మిచ్చి తన

బలమును గడించుకొనువాడు: ఉగసుడు,

ఉగస్వంతుడు.

ఉగసుడు. సం. విణ (అ ఆ. ఆ.)—వై.—

ఉరస్కటము. సం. వి. ఆ. పుం. పరిచానటము,

బాలరు కట్టుకొనుబట్ట చూ, వస్త్రము.

ఉరస్కటుడు. సం. వి. ఆ. పుం. బాలయతో

పూకుడు: చూ, మహాప్రతి.

ఉరప్పి. పా ఉరఫలకము. (వైగ్నమ్.)

ఉరస్కటనము. సం. వి. ఆ. స. 1. ఒకానొక

రతిబంధము: చూ, రతిబంధము; 2. ఉత్తన

కరణబంధములు నలుబదియొకటింటిలో నొ

కటి: చూ, ఉత్తనకరణబంధములు.

ఉరస్త్రాణము. సం. వి. ఆ. స. కవచభేదము:

చూ, బొందడము.

ఉరస్యము. సం. వి. ఆ. న చమరాలు: చూ,

స్త్రయము.

ఉరస్యండు. సం. వి. ఆ. పుం, ధర్మపత్నియం

దు: దనకుబుట్టినకొడుకు: చూ, పుత్రుడు. 1.

ఉరస్వంతుడు. సం. విణ. (త. ఈ. త.):

చూ. ఉరసిలుడు.

ఉరస్సత్రిక సం. వి. ఆ. శ్రీ. మత్స్యల

క్షేరు, కంఠభూష: చూ, భూషణము. 2.

ఉరలింపి జే. ఆ. క్రి. వెలుగు: చూ, ప్రకా

శంపి. 1.

ఉరామల్ల గామము. కా. “హస్తినర్మ ఉర్లాము

కాసము. (శ్రీయుల రాశ్యబండి సుబ్బారా

వుగాగు. ఎం. ఎ. ఎల్. టి.) ఈ కాసము

మూడు రాగిరేకులమీద వాయుబడినది

మొదటి రేకు మొదటిప్రక్కను మాత్రిము

యేమియు వాయుబడలేదు ఇందలి లిపి

మిక్కిలి పొచ్చియు. పురాతనపు ఆంధ్ర

లిపిలో వాయుబడినది. భాష సంస్కృత

ము గంగావంశమును దెల్పు మొదటికాసన

మిదియె. ఇందలి లిపిబట్టి, ఈ కాసము

నందలి ప్రవర్ధమాన విజయరాజ్య సంవత్సరము

80, క్రీస్తుశకము ఆగవశతాబ్ద మధ్యభాగము

నకు సరిపోవునని నా యభిప్రాయము. ఈ

కాశము త్రికలింగమును వాఙ్మరాజ్యము

మహాస్వదేశయందున్న పొచ్చిన కాలమున

ఆదేశపు చక్రివర్తులలో నొక్కడగు హస్తి

వర్మ మహారాజుచే వ్రాయించబడినదని తెలి

యుచున్నది. ఈతడు గంగావంశవాడు.

మహారాజైన హస్తివర్మ ప్రవర్ధమాన విజయ

రాజ్య వత్సరములు 80 అగు కార్తిక కృష్ణ

ప్రమివాణి దానముచేసినట్లు మార్చిమే మనకీ

కాసము తెలుపుచున్నది. ఈతని రాజధాని

కలింగ నగరమనియు, కులదేవత గోకర్ణస్వామి

యనియు, ఈతడు గాంగకులమునకు కలి

గమున ప్రతిష్ఠించెననియు, ఉరామల్లనివా
నియగు జయశర్మకు ఆగ్రామమే దామిచ్చె
ననియు, కాసనమువల్ల మనకు తెలియుచు

న్నది." కలింగ. అనుబంధము. 31.

ఉరి. సం. వి ఈ. శ్రీ. 1. విస్తారము: చూ,
వెడలుపు; అవ్య. 2. అంగీకారము: చూ,
సమ్యక్తి. 1; దే వి (1) పాణినిని సిన
వానికి వేయు శిక్షాసాధనము: చూ, కంఠపా
శము; (2) గుచ్చికి, ఉచ్చి "గీ. స్వ.ము
వలయు నురియుఁ దెగిపోవ నులుకింక, లేని
మట్లు సమములోనడఁగు." భా. కాం 5,
ఆ. 578: చూ, వాగుగ.

ఉరిగోల. దే. వి. (ఉరి + కోల.) ఉడుము లోన
గువానిఁ బట్టుటకై వివర సురిఁదెట్టి కట్టిన
కోల, వాగునవిశేషము: చూ, వాగుర.

ఉరిడె. దే. వి. కుమ్మరపుంగు. "గీ ఉండెపుగు
ల్లవేళల బుగదలోఁ, బొరలుచుండియుఁ
బంకింబుఁ నొందఁటలు, జూనియగువాడె సం
సారసంగుడగుచు, నెందునెనియుఁ బంకం
బుఁబొందఁడధిప" రుక్తి. 4, ఆ. 316: చూ,
యమకీటకము.

ఉరిత్రాడు. దే. వి. 1. మగణసాధనరజ్జువు:
చూ, (1) ఉరి; అం. 2 మల్లయుద్ధకాయమా
నములు పందెందింటిలో నొకటి; చూ, కాయ
మానములు.

ఉరివీయు. దే. ౪. క్రి. ఉరిత్రాడు తగిలించి
చంపు: ఉరివోయు.

ఉరియ. దే. వి. 1. పదునెనిమిదియేండ్లకు వైఁబ
డిన వయస్సు గలిగి సంపూర్ణయౌవనముగల
శ్రీ. పొగడ: చూ, శ్రీ; 2. ధైర్యశాలి.
"వారపరపువై నిదురఁ బెరియును నురియ"
అవ్య. రా: చూ, దిట్టఁడు.

ఉరియాట. దే. వి. 1. జొలుపాటు: చూ, పుల
నము, 2; 2. అందోళనము: చూ, ఉఁగు

లాట; 3. సందేహము: "ఇట్లుమీరు నిష్పం
గనురియాట మేలె." భా. కాం 1. ఆ. 275:
చూ, సంశయము.

ఉరియాడు. దే. అ. క్రి. (ఉరిసి + అడు.)

1 ఉఁగు: చూ, వేలూడు; 2. కదలు.

"గీ. ఇట్లు లురియాడు చిత్తంబు." భా.

అను. 1. ఆ 78: చూ, చలింపి

ఉరియు. దే. అ. క్రి. 1. చలింపి. "ఎ. గీ. కాను

బుగయంగి బిలుందులకిదలి మేఖ. లావకులఁ

గదలింప నేత్రాంశులలగఁ బోవుద్రచ్చుచు."
వారి. పూ. 8, ఆ. 168: చూ, నలింపి;

2. పులిపించు. "గీ. ఉదవహ్నిచేరి నురియు

చుండియు." భా. 3, ఆ. 53. చూ, సంతా

పింపి; 3. పక్వగుగు. "అరేగుఁబండ్లరియ

వయ్యె." భా. శల్క. 2, ఆ 197: చూ,

సలింపి; 4. ముదిమిచే వెండుకిలు తెలు

సగు. "గీ. ఉరిసి. పల్లవెండుకిలు గూడిన

దంతములుక" హంస. 2, ఆ. 34: చూ,

సంయు

ఉరివిడి. దే. వి: చూ, ఉరుముడు *.

ఉరివోయు. దే. స. క్రి: చూ, ఉరివీయు.

ఉరికిత్తు. పా. (కేపిటర్ పనిష్ మెంటు) అతితీవ్ర
దండన.

ఉరికృతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. అంగీక
రింపఁబడినది: చూ, స్వీకృతము.

ఉరిచ్చాదిచూర్ణము. అం. ఆయుర్వేదములోని
చూర్ణములలో నొకటి: చూ, చూర్ణములు.

ఉరు సం. అవ్య. 1. అధికము: చూ, హెచ్చు.

1; 2. మేరుపర్వతము: చూ, పర్వతము;

3. ముఖ్యమైనదనుట: చూ, శ్రేష్ఠము;

4. చోరత్వము: చూ, ముగిద్దిరి; ఉ. శ్రీ.

5 పెద్దదైనదనుట: చూ, విపులము; నై. అ.

క్రి. (1)=శిరః. రూ-ఉలు: చూ, శ్రేష్ఠ

మగు; (2). తగు,యుక్తమగు. "సమ్మిమియ

యురకొ." చూ, సరిపడు. (ఉరువు అను కృదంతపద ప్రయోగమునుబట్టి ఈ ధాతువు ప్రత్యేకముగ వ్రాయబడియె.)

ఉరుంగులు. డి. వి. బ. ముగ్గు, ఇల్లు అలికిన పిమ్మట ముత్యములు లోగగువానితో లతా ద్యాకారములుగాఁ జేయు నలకారము. "సీ. పాడయెండగాయగి పొన్నగున్నలనడఁ గొప్పుత్తియపుటుమంగులు చెలంగ." హంస: చూ, రంగవల్లిక.

ఉరుదాద్రాడు. డి. వి. పాలుపితుకుఁపుడు ఆపు వెనుక కాళ్లు గట్టెడి రెండుమూరల పాడవు గలత్రాడు: ఉలుద్రాడు-రూ-ఉట్టుగ్రాడు (బ. త్రాడు=త్రాళ్లు.)

ఉరుకరుడ. సం. వి. అ. పుం. నెద్ద చేయి కలవాడు

ఉరుకారిక. సం. వి. అ. శ్రీ. మహాకాల * చూ, మిమ్మడి.

ఉరుక్షయుడు. కా. "గంగాచ్చినిఁ తతో గార్గ్యః తైన్యః శ్చత్రో పేతాద్విజాతియోబభూవుః | మహావీర్యో దురుక్షయో నాచపునోభూత్ ... కాశ్యానవాద్విజాః." అనిగర్గని వలనశని, అతనివలన గార్గ్యులును తైన్యులును ననుక్షత్రియవంశ్యులయిన బ్రాహ్మణులును గలిగిరి. మహావీరుని కొడుకు ఉరుక్షయుడు, అతనికి త్రయ్యాయుడు, పుష్కరిణుడు, కపిలుడు అని ముగ్గురు పుత్రులు. తరువాత వారు ముగ్గురును బ్రాహ్మణత్వమును బొందిరి. రాజ. న. ప. సంచిక. 88. పొరట.

ఉరుగ్గుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) గొప్ప కంఠముగలవాడు.

ఉరుజీ. డి.వి. ఒకరకముచేప: చూ, చుత్స్వము. 1. ఉరుటము. డి. వి. తీక్షణము: చూ, తీండ్రము. ఉరుదోడ. అం. విసదులు పదునాలుగింటిలో నొకటి: చూ, విసదులు.

ఉరువత్తి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఇంగువచెట్టు ఆకు: ఉరువత్తి.

ఉరుబుకము. సం. వి. అ. పుం. చిట్టాముదము *: చూ, వ్యడంబకము.

ఉరుబూకము. సం. వి. అ. పుం — రూ-వై-ఉరుబు. డి. వి. మద్దవ యను నొక వాద్యము చూ, వీణ.

ఉరుముంజి. డి. వి. రూ-చూరుముంజి. ఒకానొక దేశము. "ఉ. అగోచరం, బాయురుముంజి ముత్తియపుటున్న వసోరణ గండ్లయందము." సా 2, అ. 62 చూ, దేశము.

ఉరుముడు. డి. వి. ఒకరకపు చెట్టు: చూ, ఉరివిడి. ఉరువత్తుడు. సం. వి. అ. పుం. గొప్ప తొమ్మిది గలవాడు.

ఉరువడి. డి. వి. కిష్కిము: చూ, వేగము. 8 ఉరువడు. ద్వ. అ. క్రి (ఉరువు + పడు.) నెఱవేరు. "క. నీ పట్టునడ నొక్కతె, జాపి యొకతె గర్వమడచుచుక వలయుగతిక, బ్రాహ్మింపవచ్చు భోగము, నీ పుణ్యం బినువడించి నేడుఫలించెక" కకా. 8, అ 211: చూ, సిద్ధింపి

ఉరువిడి. ద్వ. వి. (ఉరువు + విడి.) వస్తుసమాచారము. "చ వరమునఁగాంచె మద్దురుడవా గణమైఁ బ్రబలాభిధానుడీ, యురువిడిచేరి నయ్యడి ప్రయోజన మెల్లను జిత్తగింపుడా." విక్ర. 2, అ. 6.

ఉరువు. సం. విణ ఉ. 1. విరివియైనది: చూ, పూర్వము 4; వై. వి. (1) రూ- ఉరువు "ద్వి. అరిగినఁబిమ్మట నయ్యభిక్తస్యయరు వేదితేజులు నుబ్బునుదక్కి." విష్ణు. పూ. 2, అ: చూ, రూపు. 8; స క్రి. (2) త్వరించు. "సీ. నారూపుఁజూచిన శారయనహితల్ప మురివిపల్లవశయ్యుఁ బొరలునన." లక్ష్మీ. 2, అ, 58; "చ. లతాంగులార యేమరువురు

నీక్షణంబు." నారి ఉ. రి. అ. 44: చూ, విసరించు.

ఉరుళియడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దల వాడు.

ఉరుదయడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్ద కడుపువాడు.

ఉరువు సం. వి. ఉ. పుం. గొప్ప తొడలు గలవాడు.

ఉరువృత్త అం. భూచారులు పడునాటింటిలో నొకటి: చూ, భూచారులు.

ఉరుగమిప్రాలు పా సరిస్పృహలు. (రేప్టిల్స్.)

ఉరుజపక్షము. పా ముంగుప్పక్క రెక్క. (ఫీర్, పెట్రోరల్.)

ఉరుజము. సం. వి. అ. పుం. చిన్న: చూ, స్తనము.

ఉరుమండలము అం. 1. స్మృతహస్తములు యిరువదితొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, స్మృతహస్తములు; 2. కరణములు నూటయెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

ఉరుమచ్చము. సం. వి. అ. పుం. కొడుకుల చేపునకు లక్షణము.

ఉరుబాధ. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, తొమ్మిది నొప్పి.

ఉర్లాంకాసము. కా:చూ, ఉరామల్లగ్రామము

ఉర్లాంహస్తీవర్మ కా. "విజయవేంగీ పురానైక సమరావాప్త విజయినోహస్తీవర్మ మహారాజ కృపప్రసాదాః." యనికాలంకాయన నందివర్మ

వేగకాసమున మండుటచేతను (69 Vide Pedavegi G P grant of nandi

varma II published by me in J A H R S vol I, Part 2 P p. 92—100.) ఉర్లాము హస్తీవర్మయు, వేగి

హస్తీవర్మయు వేరువేరు వంశములకు చెందిన

రాజులనియు, వేర్వేరు కాలములందుండినియు, వేర్వేరుదేశములను పరిపాలించిననియు, తెలియవలదు. కలింగ. 482. పొరట.

ఉర్లబడు ద్వ అ క్రి. దొర్లు. తరులుగ్లబడి వెల్లగిల్లిపడు." చందా. 1, అ. 11: చూ, పొరలబడు. (స్వార్థమునపడు.)

ఉర్లు. డే. అ. క్రి.—వై — రూ— ఉరలు "బ్రహ్మాండకోద కటాహముర్లిపడె" కై. 4, అ. 28.

ఉర్లుటము. సం. వి. అ. పుం ఏడాది: చూ, సంవత్సరము.

ఉర్లుగ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఎల్లపైరులపై నిండినెల: చూ, భూమి 1; 2. నెల: చూ, భూమి. 1.

ఉర్లుకి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. ఒకానొకదేవదేవత: చూ, నేలుపులు. 2. (రూ—ఉర్లుకి.)

ఉర్లురుకము. సం. వి. అ. పుం. ఇర్లురువు, కగ్గటి #: చూ, దోస; 2. పొందుషతము# (కన్న-హలేమెక్కె.): చూ, పుచ్చే; అ. న. 3. వాలుకము #: చూ, బాడమ (రూ— ఉర్లురుకము.)

ఉర్లురువు. సం. వి. ఉ. పుం, స్త్రీ.—వై— ఉర్లు. సం. వి. ఈ స్త్రీ పుడమి:చూ,భూమి.1.

ఉర్లు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అకుభకరమైనది. (మాట): చూ, రుకతి.

ఉరుక. డే. అవ్య. ఏకకాలమున:చూ,యుగపత్.

ఉరునిరోసము. డే. వి. అధికరోసము, రవరవ: చూ, రోసము.

ఉరువడి డే. వి. కిప్పుమ: చూ, వేగము. 3.

ఉరువు వై. వి. అర్హత రూ—ఉరువు 1. "ద్వి. నెటిచకోరములకు నెలనెలపంట, యుజువేది

విరహాలనుడికిందు మంట." రా. యు, కాం. 818: చూ, యోగ్యత; 2. రూ—ఉరువు.

అశ్వులి: చూ, రూపు. 3; విణ. 3. రూ-
ఉరపు. అధికమైంది. “క. ఉజువగు వాయుగ
పంటలు, గొట్టియలపొడియును ” భార. ఆర.
4, ఆ. 380: చూ, “చీరాళము; 4 రూ-
ఉరపు. తగినది “ఇల్లైఱుగు చూడమిఱు మఱు
వశాదె.” భార ఉద్యోగి 3, ఆ: చూ, యో-
గ్యము. 2.

ఉత్తరము. దే. వి. 1. బలిము. "క. వలమురిజిగనగు
మెడకలు, వలమురిపముఁ జూపుచూపు వనజా
రమనా, వలమురియించు మొగముకై వల ము
టిచినానిండువేళి వనిరుపదనరున్ " ఇంద్రా).
4. అ. 144: చూ, శక్తి 1; 2 చేవ: చూ,
స్వేదము; విజ. 3. బలినినది: చూ, స్థూలము 2
4. నిలకడైనది: చూ, నిగము

ఉటియ. దే. విభా. దిట్టతఁముగలవాఁడు “గీ.పఱ
లదగునయ్య నీవంటి యుటియదొంగు.” అచ్చ.
ఆర, కాం. 108: చూ, దిట్టఁడు

జాతీయు. డి. ఆ. క్రి. ఇల్లులోనగువాని ప్రాకృత్య
చెడి యాద్యారమున నీక్కుపడు.

ఉణు. ౧౭. అ. క్రి. 1 = ఉగ. రూ- ఉరు:
 చూ, శ్రీమతుగు; 2. రూ- ఉరు, తగు
 “నీ, యుజుకడకే తోడుపడు మొద్దకు నన్ను
 రికేని.” భార. ఉద్యో 4, అ. 179: చూ,
 సరిపడు; దే. స. క్రి. 8. అత్యుపేట్టు. “చ
 ఉణుడుగుకేందు” వైస. భార. అది 6, అ.
 191. (దీనికన్యతీరే మునందే బ్రయోగము
 కలదు.): చూ, లెక్కనేయి.

ఉఱుద్రాదు. దే. వి. (ఉఱు + త్రా)దు.
 రూ- ఉఱుద్రాదు. బ- ఉఱుద్రాదుశ్యు.
 "గీ. క్షీరకలకంబు నుఱుద్రాశ్యు శేఖరబట్టి.
 యమరుగోపాలకృష్ణు నల్లంతఁగాంచె. " వి,
 త్తు. 7, ఆ. 888: చూ, రూ- ఉరుద్రాదు.
 ఉఱుకమరాపదేవత్తు. లో. తొందరపడనట్లు అని
 భావము.

ఉజుకు. దే. అ. క్రి 1. దూకు. “మ. చి, ము, అంకంబేర నుదాత్త భంగి మహానీయోత్సాహ సందీప్తుడై” భార. సా. 1, అ. 118: చూ, లంఘించు; 2. దాటు. “క. విటిగినచో నిలు వక వెలునుటికన్ దనరథముమీడికి.” భాగ దోగ్గణ. 1, అ. 174: చూ, లంఘించు; 3. ధా వన మొనర్చు: చూ, పునర్వక్తు.

ఉణుకుడుగిప్ప గే. వి. (ఉణుకుడు + కిప్ప)
ఒకరకముకప్ప: చా, మందూకము. 1.

కలుకుడుబొడ్డు. దే. వి. రోముచేఁ బెరిగిన
బొడ్డు, ఊదబొడ్డు: చూ, తుండి.

ఉటుగొట్టు. దే. అ. క్రి. (ఉటు + కొట్టు.)
 కోతి ఉటుమను: చూ, వి. హూహూ

ఉత్తర. డే. వి. రూ- ఉత్తర: చూచికోరిడము.

ఉత్తరపు. దే. వి. ఉత్తరము.

ఉఱుము. దే. వి. 1. మేఘవర్షని, "అ. ఉఱుము
మెఱుమురీతి." వేమన. 546; "క ఉఱుము
లంటిమిసయ్యుడు." వేమన. 547; చూ, స్తని
తము; 2. హుచ్చును గొప్పవర్షని, వీరహంకా
రము, "క. ఉఱుములు నార్చులను బొప్పలు
రవడినగడవే." కాళ. 2, అ: చూ, స్వరము. 2,
8. ఉడుము "న. రొఱుదొప్పిక్కుం
గుక్కలచేఁ బఱిపఱియైన యఱుములను." ఉ,
హరి. 4, అ. 28; చూ, లేలుమేపరి; అ.
39. 4. మేఘములానగునవి వర్షనించుచూ,
గర్జించు; పా. 5. "అ. బండిబారుదిధము-
దండిపండులు రొప్ప, కరణిఘంటురధము-ఖర
ములవర్షని, గానుమఱి మెనేని-వానకూన్యంబని,
పరికెగురువగుడు- పవనభక్తు." శైటమర్
కాన్తము. 5, అ. 42.

ఉణువు దే. వి. ఉణుగొట్టుకు. “నీ. ఒరిజోయర
గడచుచు నుణువులు నూపుచు వాతరలాడు
చు బరువుగొనుచు.” అచ్చ. యు. కాం. 90.

ఉట్ట. డే. వి. ఉత్కంఠ: చూ, తన-తన.

ఉట్టటలూగు. దే. అ. 3) (ఉగ్గు + ఉగ్గు.) ఉలింగము. దే. వి. తడివలన నేలయులుకుట:

1. మిక్కిలి యూగు, "నీ. బలిమిగాననప ఉలవము, ఉలవరిపు.

గంపరల నుట్టటలూగు తీవపందిశ్శలోదిరి తిరిగి." పంచ. వేం. 4, అ. 281: రూ-ఉట్టటలూగు, ఉట్టూతలూగు, కే. ఉట్టటలూచు. 2. కదలు: చూ, చలించు.

ఉట్టటలూచు. దే. కే. చూ, ఉట్టటలూగు. 1.

ఉట్టటలూగు. దే. అ. కే. చూ. ఉట్టటలూగు

1-2. (చలించుకు. — "క. ఎక్కిటివోరి, యుక్తున బ్రహ్మాండభాండ ముట్టటలూగు." కళాం. 5. అ. 38.)

ఉట్ట. దే. వి. 1. కోతియొక్క విక్రమ భవన: చూ, స్వరము. 2; 2. ఒకరకము భవనముకరణము: చూ, చూచూ.

ఉట్ట(దా)చు. దే. వి. చూ, రూ-ఉట్ట(దా)చు.

ఉట్టకట్టు. దే. సు. కి. పాలుపిండునపుడు అపువెనుక కాళ్ళను కట్టు: చూ. దాయకట్టు. (ఉట్ట(దా)చునోయు)

ఉట్టూత దే. వి. ఉత్కంఠ చూ, తవతచా.

ఉట్టూతలూగు. దే. అ. కి. (ఉగ్గు + ఉగ్గు.)

మిక్కిలియూగు. "నీ. ఉట్టూతలూగుడు

నుదయాస్తరియలచే నాకాళలక్ష్మీ కోలాట

చూడ." ఉ. హరి. 4, అ. 216 చూ, ఉట్టట

లూగు. 1; 2. కదలాడు. "నీ. యుగవిరాచ

మున నుట్టూతలూగుపం." కాశీ. 2, అ. 105:

చూ, చలించు.

ఉలింకు. దే. వి. తలవాకిట ముందటనుండు

ప్రకృష్టము: చూ, లంక. 3

ఉలింగము. సం. వి. అ. పుం. పెద్ద నల్లచీమ,

కండ్ర: చూ, పిపీలిక.

ఉలి. గే. విజ. 1. మేలుకన: చూ, లాఘవము;

2. ఎల్లిదము: చూ, వహీలనము.

ఉలికన దే. వి. — వై. —

ఉలిచేచేప. ద్వ. వి. మినడింభము, మిక్కిలి చాపల్యముల చేప: చూ, మత్స్యము. 1 (ఇట్లు ఉలిచేమీను)

ఉలిపము సం. వి. అ. పుం. న. 1 ఒకటితో నొకటి పెనగొన్న చాగ్గు లోగుడి: చూ, పాద. 2; పుం. 2. దర్శనికేషము, ఉల్లాసము: చూ, తృణము. 1.

ఉలివరము. దే. వి: చూ, ఉలిగరము.

ఉలివరిపు. దే. వి. — వై. —

ఉలివరించు. దే. అ. కి. తడివలన నేలయులుకు.

ఉలివలు. దే. వి. బ. 1 మైదుధాన్య వికేషము

సంభ్రుతము, అగ-కుల్ధి-అం, హయ్యగ్రామ్.)

చూ, పరటి (ఇది తిరివిధము — తెల్ల ఉలి

వలు, నల్లఉలివలు, ఎట్టఉలివలు; నల్లఉలివ

పిండి అరికాళ్ళకు చేతులకు మద్దింది కరీగము

నకు వేడికలుగును ఉలివమొక్క-కషాయము

తెల్లకుసుమమీద మంచి పనిచేయును.) అం

2 నవధాన్యములలో నొకటి: చూ, ధాన్య

ములు.

ఉలిస. దే. వి. 1. మినడింభమును మత్స్యము:

చూ, మత్స్యము 1; 2. ఒకరకము గడ్డి:

చూ, తృణము. 1. -

ఉలి. దే. వి. 1. అశ్మకుట్టకము: చూ, వృక్షాద

దనము. 1; 2. తాళ్ళతోలిచెడి యులి, తాళ్ళ

మలిచెడి యులి: చూ, ఉలిమి. 2; 3. కబ్బము

అలికిడి: చూ, స్వరము. 2; విజ. 4. అల్ప

ము. "క. గురుడను జలనిధిడచితి నొరుల

దలంపంగ నాకు సులికాణవలు." భార

ద్రోణ. 4, అ. 63: చూ, కృష్ణము

ఉలింద. దే. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ, కృత్తము.

ఉలికిపడు. ద్వ. అ. క్రి. ఆకస్మికముగాఁ గలి

గిన భయాదులచే గంటించుచూ, వణకు 2. ఉలికిపాటు. ద్వ. వి. ఉలికిపడుట. “గీ ఎడనెడ మిట్టించి పడుమీలబెరుగుల కులికిపాటాద వంగ నోడరిలమి.” కళా. 6, అ. 228: ఉలే పము, ఉదరిపాటు.

ఉలిపడు. ద్వ. అ. క్రి. అపహరింపబడు, దోచుకోవలెను: చూ, దొంగిలించు.

ఉలిపి. దే. విణ. దుర్బాధ్యుడు, కులుకు: చూ. వ్యాధుడు. 2.

ఉలిపికట్టె. వా. దుష్టుడు, దోషకారి, చెప్పిన మాట వినినివాడు. “ఉలివారందఱిదియొక దారి ఉలిపికట్టెది రొకదారి:” చూ, వ్యాధుడు. 2.

ఉలిపికట్టెనము. దే. విణ. చెడుజాతిగుణము. ఉలిపిగొట్టు. దే. విణ: చూ, ఉలిపి.

ఉలిమి. దే. వి. 1. అశ్మకపట్టకము: చూ వృక్ష దనము 1; 2. కార్జునోలిచెడి యుల్లి, బాళ్లు మరిచెడి యులి: చూ, ఉలి. 2

ఉలిమిడి. దే. వి. ఉలిమిరి *. (కన్న-ఉలిమిరి బసరె.): చూ, శ్వేతశ్రువము (అర-మరలిం గుమ్, మరలింగ; అం-కెప్పారిన్ తైరిఫారి యేటా.) (దీనిచెక్క నీటితోనూరి పట్టువేసిన అవాలపట్టుకంటె మంచిపనిచేయును. చక్క ము యెఱ్ఱబడి పొక్కును.)

ఉలిమిరి. దే. వి.—వై.—

ఉలిమాన. దే. వి. చంద్ర: *. చూ, విట్టది రము.

ఉలియు. దే. అ. క్రి. 1. రూ-ఉలియు, కడలు. “పెరిగిపోయిన యంతయునులియు” రా. యు, కాం. 1971: చూ, సలింపు; 2. మోయి. “బోయన నులిమె కేరులు.” భార. అది. 6, అ. 8: చూ, కల్పించు.

ఉలివాడు. దే. అ. క్రి. చలించు. “నీ. కొను

కొంగు నవలూసముల కన్నోమలలివాడు

ఉలివు. దే. వి. 1. మోత్ర, శబ్దము: చూ, స్వగము. 2, 2; కలలుట: చూ, చలనము. 1. ఉలివుడు. దే. వి. శబ్దము, మోత్ర: చూ, స్వగము. 2

ఉలివులా. దే. వి. చెవి: చూ, శ్రోత్రము. ఉలుకు. దే. వి. 1. భయము: చూ, వెఱపు; 2. భయపడు: చూ, వెఱచు; వా. 8 తన యొక్క తిప్పిదమును తెలిసికొను. “ఉన్న మాట అడన ఉలుకెక్కువ.”

ఉలుకుడు. దే. వి. శబ్దము, మోత్ర: చూ, స్వగము. 2.

ఉలుక్కు. దే. వి. లుక, గుఱ్ఱపుడలలాని నీచ గతి. “చనుసులుక్కున నీచగతిపేరు” ఆం, భా. ద్వి. తు. 198: చూ, ఖరి.

ఉలుచీ. వై. వి: చూ, రూ-ఉలస. 1.

ఉలుచీహను. ద్వ. వి.—వై.—

ఉలుచీ. దే. స. క్రి. ఉడడీయు. “సత్కవుల కుప్పొడుల్యవసంతవళ” (ఇక్కడ శ్లేష.) కై. 1, అ. 45 పీఠిక: ఒదరుచీ—రూ— ఒదర్పు, అ. క్రి. ఉలుపు, ఉడడీయు.

ఉలుప. వై. వి. 1. ఉపదా. ఉపాయనము, కానుక రూ-ఉలుపా. “వలరాచ ముత్తెమా పుల పండ్లు గని మాపుల పండ్లనేకములు లుపవెట్టి” చందా. 4, అ. 191: చూ, లల చము; 2 పలుచేగానూటిన పుల్లకాయలండి: చూ, భక్ష్యము.

ఉలుపడ. దే. వి. రూ-ఉల్పడ: చూ, శోఫ.

ఉలుపడు. దే. విణ. (ఉలుపు + అడు.) శోఫ రోగముగలవాడు. ఆం, భా. ద్వి. మ. 123; చూ, శోఫరొగి.

ఉలుపా. వై. వి.—ఉపదా, కానుకము: చూ, లంచము.

ఉలుపి దే. విణ. (ఉలుపు + ఇ.): చూ, ఉలు పడు.

ఉలుపు దే వి. 1: చూ, ఉలుపడ; 2. కృష్ణ ము: చూ, మండలము 8.

ఉలుము. దే వి. కృష్ణము: చూ, వండలము, 8.

ఉలుకగతి అం. సాముదిగ కృష్ణమునందలి

గతుల (నడకల) లో నొకటి ఇది రోగ

కరము: చూ, గతి (నడక)

ఉలుకము. సం. వి. అ. పుం. గుడ్డగూబ; చూ, సకలసంప్రబులుంగు.

ఉలుకారి. సం. వి. ఇ. పుం. కాకి: చూ, వాయు సము 1.

ఉలుకాని. సం. వి. ఈ శ్రీ గుడ్డగూబలగుంపు

ఉలుకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1 ఇందుగ్రిందు

చూ, వేలుపుటేడు; 2 భరతివంశమునందలి

యొకానొక యోధుడు. (యోధుడు: యుద్ధ

ముచేయువాడు)

ఉలుఖకము. సం. వి. అ. పుం. ఎముకలసంధి భేదము.

ఉలుఖలకము. సం. వి. అ. న. గుడ్డిలము #: చూ, గుడ్డిలుపు.

ఉలుఖలము. సం. వి. అ. న. గోలు: చూ, కోలు. 1

ఉలుఖలముగలవ్యాయము. పా. గోలువెల్గిన్న

అందఱు గొట్టెదరని మద్దెలతోకెప్పగా

మద్దెల నిన్నొక వైపుననే గొట్టెదరుగాని నన్ను

రెండువైపులను గొట్టెదరని చెప్పెను అనునీతి

ఉలుఖలకేనవ్యాయము. పా. మొగ మోటు

మిగుల ముల్లుడు అత్తగారు పెట్టిన చలిమిడి

తినక గోటిలో మిగిలినది వాకినరీతి.

ఉలుత. సం. వి. అ. శ్రీ. మెనుతాము చూ, సర్పము.

ఉలుపి. సం. వి. క. పుం. 1. మినడింభము

కలుపువరి మిక్కిలి చాపల్యముగల చేప;

చూ, మత్స్యము. 1; ఈ శ్రీ. 2 అర్జునున

భార్య, ఒకనాగకన్యక చూ, నాగకన్యయ.

ఉల్క. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. మంటలేని కట్టె

నిప్పు: చూ, కొఱక మ్ము; 2. అగ్ని: చూ,

నిప్పు; 3. కాళిక: చూ, బొగ్గు; 4. బూడి:

చూ, భస్మము; 5. మోటువంటి మేక్క,

ధూమకేతువు: చూ, తోక చుక్క.

(మెలోర్స్)

ఉల్కాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. దుమగతికేతువు:

చూ, తోకచుక్క.

ఉల్కాముభేద్యగాలి. సం. వి. ఈ శ్రీ. కొఱ

వివంటి ముఖముగలదో అదిచెప్పబడుచున్నది:

చూ, వీప్రబిచ్చ.

ఉల్పడ. దే. వి: చూ, రూ- ఉలుపడ

ఉల్పడు. దే. విణ: చూ, రూ- ఉలుపడు.

ఉల్బణము. సం. వి. అ. న. 1. ఉల్బేన: చూ

పొంగు. 2; 2. అతిశయ: చూ, హెచ్చు. 2;

విణ. 3. అతియించినది: చూ, హెచ్చు. 2;

4. స్పష్టమైనది: చూ, స్పృశము. 1. (చూ,

అక్షము. 3; 5. అజ్ఞానమును బోగొట్టునది;

6. తెప్పగా తెలుగబడినది: చూ, క్షుక్త

ము. 2; 7. ఉల్కాగ్నివ్యయగా తెప్పబడినది:

చూ, వ్యాఖ్యాతము. 3; 8. ప్రకాశించునది:

చూ, కుభ్రము 5.

ఉల్బము. సం. వి. అ. న. 1. గర్భసమిండుము,

కలలము: చూ, పిడము. 3; 2. గర్భమునకు

జుట్టుకొనియుండెడి సంచి: చూ, మావి;

3. చిద్దనుకను నెల: చూ, మాసము 1.

ఉల్బుకము. సం. వి. అ. న. అలాతము: చూ,

కొఱకచ్చు

ఉల్బుకవి. సం. వి. ఈ శ్రీ. కొఱకచ్చుల

సమాచాము.

ఉల్లంకి దే వి. ఒకరకము పిట్ట: చూ, పక్షి.

(రూ-ఉల్లంగి.)

ఉల్లంఘనము. పా. భంగము. (చీక))

ఉల్లంగి దే వి. ఒకానొక చెట్టు: చూ, వృక్షము.

ఉల్లంఘనము. సం. వి. అ. స. అతిక్రాంతి: చూ, హ్యయము.

ఉల్లంఘించు. సం. ప. క్రి. అతిక్రాంతి: చూ, దాటు. 6.

ఉల్లంఘితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అతిక్రాంతి: చూ, వృక్షము. 7.

ఉల్లంఘ్యము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అతిక్రాంతి: మింపబడినది. చూ, వృక్షము.

ఉల్లటట్టు. దే. వి. (ఉల్లము + టట్టు): చూ, ఉత్సాసము.

ఉల్లడ వై. వి.=ఉల్లాభి. పందిరిలోనగు వాని లోపలమీదఁగట్టెడు మేలుకట్టు: చూ, వికాసము.

ఉల్లబము. వై. వి.=ఉల్లాభి.—వై —

ఉల్లము. దే. వి. అంతరంగము: చూ, హృదయము. 2.

ఉల్లటపువీడ్డు ద్వ. వి. ఘనవిరుదాధ్యుడు రూ-ఉల్లటపు బిలుగు.

ఉల్లటపుబిలుగు. ద్వ. వి. —వై— “నాలవ వాడు నిశ్చయముల్లటపు బిలుగు ” ఉ, హరి. 4, అ. 200.

ఉల్లటము. ద్వ. వి. మనస్సునకు సహింపఁగూడనిది: చూ, రోత. 2.

ఉల్లట. దే. వి. 1. ఎడ: చూ, హృదయము. 2; 2. ఉడుకుటయందగు భవ్యము కరణము. “క. భయము దనచిత్తము నందమకఁ గన్ముల్లట మనుకును, వినుశిఖివోరాది ముఖ్యవిషయాపదకున్.” భార. కాం. 4, అ. 84: చూ, హూహూ.

ఉల్లటము. సం. వి. అ. పుం. కదలిక: చూ, చలనము. 1.

ఉల్లలితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) కదలిక: చూ, వలితము. 3.

ఉల్లసమాడు. దే. అ. క్రి. (ఉల్లసము + అస.)

1. మర్మము దూటిపాటఁబరిహసించు. “క. పసులనియార్చుచు మమునుల్లసమాడిన భర్మమీ నులను.” భార. శబ్ద 2, అ. 280; 2. మర్మముదూటి పాటనాడు. “వ. అనియుల్లసంబాడి నంగటకటంబడి.” కాశీ. 4, అ. 51: చూ, ఉల్లసమాడు

ఉల్లసము. సం. వి. అ. పుం. 1. అనుమోదము: చూ, సంతోషము; 2. జోతి, కాంతి: చూ, వెలుగురు 1; దే. వి. (1) మర్మము దూటి పాటనాడెడు పరిహాసము. “ఉ. గాడిదయావు దాల్చి యుమకందినుచుండఁగ జూచి యుల్ల సంబాడెడు.” భార. కాం. 4, అ. 898; “క. ఏమైనయ్యెనిక నేలమీఁతిన పనికినిట్టి యంతిపురములొ నోముద్దరాలయేగతి, నీమ హిమ గడించుకొంటివిది వెలుగుగడఁక.” “నీ. అని యుల్లసము దోపనాడుమాటలకు.” ప్రభా. 6, అ. 78: ఉత్సాసము, ఉల్లటట్టు, ఉల్లసము; (2) మర్మము దూటిపాటనాడుట: చూ, ఉల్లంతనము.

ఉల్లనితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) వెలిగింపబడినది: చూ, ప్రకాశితము.

ఉల్లనిల్లు. సం. అ. క్రి. 1. అనందించు: చూ, సంతోషించు; 2. వెలుగు: చూ, ప్రకాశించు. 1; 3. వికాసముపొందు: చూ, వికసించు.

ఉల్లాకు. దే. వి. (ఉలి + అకు) కిల్లాకు చీటి: చూ, పురోజి.

ఉల్లాకుఁజేప. దే. వి. (ఉల్లాకు + చేప.) ఒక గజము చేప: చూ, మత్స్యము 1.

ఉల్లాఘము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. కుచియైనది: చూ, సమీచీనము. 2; 2. అనందిత

మా, సంతోషించినది: మా, మదితము. 2;
3. సమర్థమైనది: మా, సమర్థము. 1; 4. సోగ
ములేనిది: మా, వాస్తవము. 8.

ఉల్లాసము. సం. విణ. 1. సోగము వీడిన
వాడు: మా, వాస్తవము; 2. ఆనందము:
మా, హృదయము; 3. సేవ: మా, సమ
ర్థము.

ఉల్లాసము. సం. వి. అ. పుం. శోకభీత్యాదుల
చేత: గలిగినదని విశ్వాసముతో: తెప్పబడిన
మాట: మా, వ్యాఖ్యాతము. 2.

ఉల్లాసము. సం. వి. అ. పుం. = ఉల్లబము,
ఉల్లడ: మా, విశ్వాసము.

ఉల్లాసము. దే. వి. ఒకరకముపట్టు: మా, పక్షి.

ఉల్లాసము. దే. వి. గుఱుపుపల్లముమీది పఱపు
“వ ఇంద్రగోపంబు టుల్లారులమోజరాజిల్ల
దేవీలసోలికి భాసిల్లు వాసంతికా కుడుంగం
బులును” కళా. 8, ఆ. 224.

ఉల్లాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ. ఉల్లస
ము, ఆనందము: మా, సంతోషము; 2. రూ.
ఉల్లసము, కాంతి: మా, మెరుగు. 1; అం.
3. ఉల్లాసాలంకారము. ఆర్థాలంకారములు
నూపింటిలో నొకటి గుణముచే దోషము,
దోషముచే గుణము కల్పింపబడుట. ఉదా -
గంగనాలో పాధ్వి స్నానముచేసి నన్ను బవి
క్రూరింజేయుతమని శోరుచున్నది: మా,
అలంకారము. 8.

ఉల్లాసితము. అం. 1. అలంకారము లేడింటిలో
నొకటి: మా, అలంకారము. 8; 2. గమక
ములు పడునైదింటిలో నొకటి: మా, గమక
ములు.

ఉల్లి. దే. వి. 1. నీరుల్లి *: మా, పలాండువు;
2. తెల్లఉల్లి *. 2. మునగకాయ యుల్లిము
ల్లిగి గుచ్చడికాయ నేతిబీజకాయ పుచ్చ
కాయ నక్కదోసకాయ వటురసోజకాయ

గాదు శార్దూలమునకు. వి, పు. 4, ఆ.
274: మా, వెల్లుల్లి.

ఉల్లిక. దే. వి. లింకండపాము: మా, సన్నము.
ఉల్లికుచ్చడము. దే. వి. ఎగిరడి చేపలలాహాకటి:
మా, మత్స్యము 1.

ఉల్లిఖితము. సం. విణ (అ. అ. అ.) 1. గోబ
డినది: మా, ఉల్క్తిర్లము; 2. నూత్నముగా
జేయబడినది

ఉల్లిగడ్డ. దే. వి. నీరుల్లి *: మా, పలాండువు
(అం-వెంగాయం; అం-అనియక)

ఉల్లిపాపాణము. మి. వి. 1 ఒకరకము తాతీసంబం
ధమగు మందువస్తువు: మా, సావీరము. 2;
పా. 2. శుద్ధి — (1) పాడిచేసి గుడ్డమకట్టి
సున్నపునీళ్ళతో దోలాయంత్రమున నొక
రోజువండిన శుద్ధి. (2) తేనెతో నొకకాయ
వండిన శుద్ధియగును.

ఉల్లిమల్లి. పా. ఉల్లికం వెంటినచమో నుల్లిపువ్వు
వాసన అంతశ్రేయము (అనివ్యతిరేక భావము)
ఉల్లిలాశ్రయము. సం. వి. అ. సం. అధి: లిల
కు ఆశ్రయమైనది.

ఉల్లుంతము. సం. వి. అ. సం. మా, ఉపాలం
భము.

ఉల్లుపు. సం. వి. ఉ. పుం. అశోఫ్ని *: మా,
కంద.

ఉల్లుసము. సం. వి. అ. పుం. ఉలము వర్ష *:
మా, తృణము. 1.

ఉల్లడ. వై. వి. = ఉల్లాధి: మెలుకట్టు: మా,
విశ్వాసము.

ఉల్లేఖము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉచ్చరించుట:
మా, ఉచ్చరణము; పా. 2. ఉల్లేఖాలంకా
రము. ఒకండొకని యనేకగుణములు గలవా
నినిగాఁగాని, పెక్కురోక్కనినె యనేకవిధ
ములుగాఁగాని వర్ణించుట. ఉదా. — రాముని
యాచకులు కల్పవృక్షముగాను, కక్రూరాణులు

యమునిగాను, పౌరులు తండ్రిగాను దలచె
దరు: చూ, అలంకారము. 3.

ఉల్లోకతము. సం. వి. అ. స. 1. స్వప్నమును
చూపులలోని భేదము; అం. 2 దృష్టిక్రియలు
పదునెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దృష్టిక్రి
యలు; 3. దృష్టిభేదములు యెనిమిదింటిలో
నొకటి: చూ, దృష్టిభేదములు
ఉల్లోకము. సం. వి. అ. పుం. ఉల్లడ చూ,
విశాసము.

ఉల్లోలము. సం. వి. అ. పుం. నెద్దయల: చూ,
నీచి. 1.

ఉల్లాల్యము సం. వి. అ. స. అధికాశతోగూడి
యొందుట.

ఉల్లాహిత్యము సం. వి. అ. స. మిక్కిలి యెఱు
పుగానుండుట.

ఉవర్ణము. సం. వి. అ. స. 1: చూ, ఉకారము;
పా. 2. ఉవర్ణకంబును క్వామలకగు. ఉదా.-
అడుగు-అంటు-బిప్పు-బిలుగు-బిసగు మొ.

ఉవాణి సం. వి. ఈ. శ్రీ హంహరుల మాట.
ఉవిద. వై వి=యువతి. అందుచే: చూ, శ్రీ.
ఉవిదితము. సం. వి. అ. స. హరిహరులచే నె
ఱుగఁబడినది.

ఉవీక్ష. సం. వి. అ. శ్రీ హరిమాతృ.

ఉవృత్తము. సం. వి. అ. స. హరిహరుల వృత్తము.

ఉవ్య దే. వి. 1. ఒకరకము చెట్టు: చూ, వృక్ష

ము; 2 గోలత్రిక, ఉవ్యపిట్ట: చూ, పిచ్చుక.

ఉవ్యపిట్ట. ద్వ. వి: చూ, ఉవ్య. 2.

ఉవ్యలపోటి. దే. వి. బాలకీర్తనలో నొకటి.
“సీ. చిడుగుడువలపోటిచెడుగట్టిన బోదీయల్లి
యుష్మనఁబట్టె లప్పశాలు.” కాళ. 3, ఆ. 88:
చూ, బాలకీర్తన.

ఉవ్యాయి. దే. వి. లలి. “క. ఇవ్యధమున రుక్మిణి
మది, బువ్వంబరిమళముఁబోలె బాలుపుగ
నెత రి. బువ్వాయిగలిగె కాని. మకును

ముకుగండొడంగె మట్టంబయ్యెన్.” ఉ, హరి.
3, ఆ. 125: చూ, విశాసము.

ఉవ్యకులూరు. దే. అ. క్రి. (ఉవ్యకులు +
ఉరు.) రూ-ఉవ్యకులూరు. తొరపడు.

“మనములవ్యకులూరగె యజ్ఞవర్తన,
బలు గనుగొంటుకై.” భార. అశ్వ. 4, ఆ.
185; “సీ. మీమొగంబులు నాల్గు నీమాడ్కి
నువ్యకులూరిననేకాస్య నొకతె నేను, జాలు
నునే” ఈక్రిందట. “తన మొగంబులు నా
లుగు నొక్కమాటె యత్యంతము దత్తతెల్లఁ
కె.” కళా. 5, ఆ. 15: చూ, సర్వధమించు.

ఉవ్యక్కుగొను దే అ. క్రి —వై—“కలహా
శన హానియె ధ్వు లవ్యక్కుగొంగఁజొచ్చె.”
కవి. 2, ఆ 150; పృభా. 3, ఆ 88
(ప్రే. ఉవ్యక్కుగొలుపు.)

ఉవ్యక్కురు. దే. అ. క్రి. (ఉవ్యక్కు + ఉరు.)

రూ-ఉవ్యక్కులూరు.—వై.— “క. గోవిం
దుని నీ, వెవ్వనిఁగాఁ దలఁచి వతఁ, మవ్య
క్కురెడు భవన్మదోద్ధతి యడఁపక” హరి.

ఉ 6, ఆ. 126. (ప్రే. ఉవ్యక్కులూరు.

“చ. వాడుకనుగపసోలకయ్యవై, పడఁ

తులు లేచుసంభ్రమము భర్తలకు వ్యక్తు

లూర్చె గ్రియ్యరక. కవిక. 4, ఆ 189

(ఇదె జాతీయము. ఉవ్యక్కురుట=మిక్కిలి

ఉత్సాహపడుట.)

ఉవ్య. దే. వి. భూనిక. “ఉ. అంతలో, మవ్వనఁ

జేవగొని సహదరి పొడిదొంగి.” వి,

పు. 7, ఆ. 9; “ఉ. ఉవ్వన మప్పతిలై.” రా.

యు, కాం. 2154: చూ, యత్నము.

ఉవ్వెత్తు. వై. అవ్య. 1. ఏకకాలమున: చూ,

యుగపత్; 2. నిశ్చయముగా, అడుగుతో.

“గీ. కవలవారుగొడుగుమియు బాంచాలమ,

గ్గంబు వృష్టిమలుఁ గడఁగిరేని, నొక్కమాత్ర

లోని మమెండునొకఁ గు. నొకఁ—వికరమున

ద్వవిడివి. భార. ఉష్ణ. 1, అ. 29: చూ, సర్వము.

ఉత్తర. సం. విణ. (త. ఈ. వ.): చూ, ఉష్ణ.

ఉత్తర. అం. స్వప్నము పదు నెనిమిదింటిలోనొకటి. చూ, స్వప్నము.

ఉత్తరము. సం. వి. వ. పుం. అస్పృశ్యుడు: చూ, శుక్రుడు. 1

ఉత్తరము. సం. వి. అ. స. హరిహరల పదక. (మఱియు ఉత్తరము, ఉత్తరము ఇత్యాదు లున్నాయి.)

ఉత్తరము. సం. వ. అ. పుం. న. వలదము #: చూ, వట్టివేరు.

ఉష్ణ. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. ఉష్ణదేవి, అర్చన, బాణుని కూతురు: చూ, బాణాశ్రమ; 2 కలుతుంది, చేదుగుల సార. #: చూ, సాజ; 3. రాతి: చూ, రాతి

ఉష్ణ: కాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. అహర్ముఖము: చూ, వేగునొము; 2 అరసంజే: చూ, సాయంకాలము; పా. 3. ఖగోళమునందలి యసంఖ్య చమత్కారములకు కిరణపరావర్తన వక్రీభవనములే కారణములు. ఆకాశము నీలముగాఁగావచ్చుట, ఉదయాస్తమయసమయములందు కిరణములకు రక్తివచ్చుట, సాంధ్యరాగము ప్రొద్దున సాయంకాలముగావచ్చు సంధ్యలు మొదలయిన ఖగోళచమత్కారము లన్నియు సూర్యకిరణములు గాలిలో చెందుచున్న మామూల వలననే కలుగుచున్నవి. (ట్విలైటు.)

ఉష్ణ. సం. విణ. (త. ఈ. వ.): చూ, రూ-ఉత్తర.

ఉష్ణ. సం. వి. అ. శ్రీ. రూ-ఉష్ణ #: చూ, పిప్పరి. 1.

ఉష్ణము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-ఉష్ణము, అయోనామము: చూ, మిరియము; 2. మిరి

యాలచెట్టు: రూ-ఉష్ణము; 3. రూ-ఉష్ణము, పక్షముచేసి యెండఁబెట్టిన అల్లము #: చూ, శుంఠి.

ఉష్ణ్యుడు. సం. వి. అ. పుం. వైశ్వానరుడు: చూ, నిప్పు.

ఉష్ణు. సం. వి. వ. న. ఔషధి, తెల్లవాలు టకు ముంగు నాలుగుగడియల కాలము, అయిదుగడియల కాలము అని కొందఱు: చూ, చూ, వేగునొము.

ఉష్ణశ్రీ. అం. 1. కాస్త్రప్రవర్తకులలోనొకఁడె: చూ, కాస్త్రప్రవర్తకులు; 2: చూ, ఉష్ణ. 1. ఉష్ణపతి. సం. వి. అ. పుం. మన్మథుని కొడుకు: చూ, విశ్వకేతువు.

ఉష్ణసము. సం. వి. అ. పుం. కోటివర్షము, బాణపురము, దేవీకోట: చూ, దేశము.

ఉష్ణ. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ఋణధనవృద్ధి: చూ, వడ్డీ.

ఉష్ణము. సం. వి. అ. న. 1. చద్వి: చూ, ప్రాతర్భోజనము; విణ. 2. వాసముచేయఁబడ్డది; 3. కాల్పబడినది: చూ, పుష్పము.

ఉష్ణుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అంటుగాఁడు: చూ, విటుడు.

ఉష్ణుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.)—నై—శిస్త. అం. క్వాన ఉష్ణ చుపిష నూకర గతులైన భాగ్యహీనుడగును. సామిదికాస్త్రమునందలి గతు (నడక) లలో నొకలక్షణము: చూ, గతి. (చూ, లక్షణాంగములు.)

ఉష్ణకంటక భక్షణవ్యాయము. పా. లాటిపిట ముళ్ళకొమ్మలను నోటికి గుచ్చుకొనకుండ నమరీతి.

ఉష్ణకర్ణి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. కరభకాండిక #: చూ, కలభకర్ణిక.

ఉష్ణజంతులు అం. ఉష్ణజంతులైన భాగ్యహీనుడగును. సామిదికాస్త్రమునందలి జం

కుల (పిక్కల) లో నొకలక్షణము: చూ,
జంఘలు. (చూ, లక్షణములు.)

ఉష్ణజీవ్యా. సం. వి. ఆ. శ్రీ. గొడారి లక్ష
ణము: చూ, లక్షణము. 1.

ఉష్ణధూమము. సం. వి. ఆ. పుం. కేలుకొండిః
చూ, పృష్ఠము. 2.

ఉష్ణము. సం. వి. ఆ. పుం. ఒంటె: చూ, లొట్టి
పీట.

ఉష్ణకూలవ్యాయము. పా. రో. కళ్లతో గ్రుచ్చుట.
ఉష్ణకము. సం. వి. ఆ. పుం. గొయగుః: చూ,
గొలుగు.

ఉష్ణ. సం. వి. ఈ. శ్రీ. అడుబంటె: చూ,
లొట్టిపీట.

ఉష్ణిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. —వై—; 2. ఒక
రకము వంటకుండ: చూ, భండము. 8;
8. గుల్మము, ఈరము: చూ, పాద. 2.

ఉష్ణకము. సం. వి. ఆ. పుం. నీరసములుకువు:
చూ, మానద్యము.

ఉష్ణకుడు. సం. విజ. (అ. ఆ. అ.) 1. చొర
వలవాడు: చూ, సానానీకుడు; 2. తెవు
లంగంటు: చూ, వ్యాధీకుడు.

ఉష్ణకొలత. పా. (భ్రోమీమిటరు.)

ఉష్ణగ్రహణకత్తి. పా. (కపేనీటి అఫ్ హీట్.)

ఉష్ణతాధ్వనియంత్రము. పా. (రేడియోఫోన్.)

ఉష్ణతామాపకము. పా. జ్వరతీవ్రతను గొలు
చు గావేపుల్ల. (భ్రోమీమిటరు.) (1) దీని

యందు శుభ్రమైన పాదరస ముండును.

(2) పాదరసము 40° క. మొదలు 850° క.

వఱకును ద్రవ స్థితియందే యుండును.

(8) కిక్కురికాలములో నది ఉష్ణమును తీసి

కొనగలదు కాన స్వల్ప కాలములోనే

వస్తువుయొక్క యష్టతకు సమానమైన యష్ట

తను బొందును. (4) ఉష్ణతను బొందు

టకు దీనికి కొంచెము ఉష్ణము చాలును.

కనుక ఉష్ణతను కొల్చు వస్తువుయొక్క ఉష్ణ
తకు చాల భేదము గలుగదు. (5) పాదర
సము గాఢము తడితేయజాలదు. ఆకారణ
ముచేత గొట్టములో త్వరగా వైకెక్కును.
అట్లే క్రిందికిని దిగును. (6) పాదరసము గొ
ట్టములో ఎంతయెక్కున నున్నదో శుభ్రముగా
తెలియును. కొన్ని యంత్రములలో ముఖ్య
ముగా అల్పతెమ్మలను దెలుపు ఉష్ణతామా
పకములలో మద్యపాతము నుపయోగింతురు.
మఱికొన్నిటియందు గాలి నుపయోగింతురు.
వాయువులకు వ్యాకోచము మొదలగుటచేత
స్వల్పాష్టతాభేదములను “వాయు” ఉష్ణ
తామాపకములచే తెలియనగును.

ఉష్ణనిర్ణయము. పా. (తెర్మోమీటరు.)

ఉష్ణనిశ్వాసము సం. వి. ఆ. పుం వేడియూ
పిరి: చూ, శ్వాసము.

ఉష్ణవండలములు. పా. అయకృతములు.
(ఖగోళ.) (ట్రాపిక్సు.)

ఉష్ణమాపక. పా. (తెర్మోమీటరు.)

ఉష్ణము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఎండ: చూ,

తెలుగు. 8; 2. వేసగికాలము: చూ, మాస

ద్వయము; 8. అగ్ని: చూ, నిప్పు; 4. అదిరి:

చూ, ఔష్ణము; 5. తెచ్చన: చూ, వేడిమి;

విజ. 6 వేడిదొనది, ఉష్ణము: చూ,

మిడి. 4; 7. వేర్వేరుకలది: చూ, యోగము. 4;

పా. 8. ఉష్ణము బలముయొక్క రూపభేద

ము. ఉష్ణపయోగముచేత పదార్థములోని

అణువులకు ఆతిమాత్మమును ఆతిత్వరితమును

అగుచలనము గలుగుచున్నదనియు, ఆకారణ

ముచేత భారరహితమును, సర్వవ్యాపకమును

అగోచరమును అగు శాశ్వతమందు తరంగము

అగు గలుగుచున్నదనియు, కాశ్రుజ్ఞులు నిర్ధార

తీరించియున్నారు. అట్టి తరంగములు మన

కరీరమును తాకినప్పుడు ఒకవిధమైన ఇంద్రియ

వికారము (సెన్సేషన్) కలుగుచున్నది. ఇట్టి వికారమునకు కారణము ఉష్ణము. ఉష్ణము యీ విధముగా ప్రయోజనము చేయుటకు ఉష్ణ ప్రచారము (రేడియేషన్ అఫ్ హీట్.) అని పేరు. (ఇట్లు 1. ఉష్ణమువలన గలుగు మార్పులు. — (i) పరిమాణమందలి మార్పు. (ii) ఉష్ణతయందు మార్పు. (iii) రూపమునందు అనగా స్థితియందు మార్పు; 2. ఉష్ణమువలన గలుగు వ్యాకోచము; 3. ఘనముల వ్యాకోచత; 4. ద్రవ్యముల వ్యాకోచత; 5. వాయువుల వ్యాకోచము; 6. ఉష్ణతాభేదము, దాని కారణత; 7. ఉష్ణతామాపక యంత్రములు. (థర్మోమీటర్లు); 8. అంతర్గతోష్ణము (కలెంటుహీట్.); 9. నీరు ఆవిరయగుట; 10. ఉష్ణము ఒకచోటినుండి మఱియొకచోటికి పోవు విధములు. — (i) వాహకత్వము (కండక్టు.); (ii) వాహనత్వము (కన్వెక్షన్.); (iii) ప్రచారము (రేడియేషన్.)

మొదలగు వివరములుగలవు.)

ఉష్ణరశ్మి. సం. వి. ఇ. పుం వేడికెలుగు; చూ, సూర్యుడు.

ఉష్ణరాశిమాపకము. పా. (యూనిట్ ఆఫ్ హీట్.)

ఉష్ణవారణము. సం. వి. ఆ. న. గొడుగు; చూ, ఛత్రము.

ఉష్ణవాహకము. పా. (ట్రాన్స్ మిషన్ ఆఫ్ హీట్.)

ఉష్ణవాహనపరిమితి. పా. (హీట్ కపాసిటీ)

ఉష్ణవిసర్జకయంత్రము. పా. లోపల వేడియొక్క దానిచుట్టుప్రక్కలకు ప్రసరింపజేయు లోహపాదనము (రేడియేటర్.)

ఉష్ణవాహక. పా. (కండక్టరు)

ఉష్ణవాహకాగుణము. పా. (కండక్టివిటీ ఆఫ్ హీట్.)

ఉష్ణవారణశక్తి. పా. (థర్మల్ కపాసిటీ)

ఉష్ణాభిశక్త. పా. తాపశక్తి.

ఉష్ణాభిసూతజ్వరము. పా. (ఫీవర్ హీట్.)

ఉష్ణ. సం. వి. ఈ. శ్రీ. వీణయొక్క తంతువుల వలన బుట్టు స్వరమున కాళియభూతమైన యొకానొకశ్రియ: చూ, స్వరము. 2.

ఉష్ణిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. యవగువు, కాపుడు గంట: చూ, వాయువుడు.

ఉష్ణిక్కు. ఆం. ఛందస్సులు ఇరువదియాటిటిలో నేడవఛందస్సు: చూ, ఛందస్సులు.

ఉష్ణీమము. సం. వి. ఆ. న. 1. తలపా: చూ, పాగ. 2; 2. కిరీటము. భార. విరా. 4, ఆ. 194: చూ, పీసకము 1.

ఉష్ణుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. శరీరము దాచేవి ఒంటు, నూతానుడు: చూ, భటుడు. 1; 2. నేరపరి: చూ, సమర్థుడు.

ఉష్ణోగ్రత. పా. శీతోష్ణపరిమాణము. (టెంపరేచర్.)

ఉష్ణోగ్రతప్రదర్శిని. పా. (థర్మోగ్రాఫ్.)

ఉష్ణోదకశోతస్సు. పా. తప్తరూపి. వేడినీటి బుగ్గ (గేసర్.)

ఉష్ణోపగమము. సం. వి. ఆ. పుం. వేసంగికాలము: చూ, మాసద్వయము.

ఉష్ణరశ్మి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, ఉష్ణరశ్మి ఉపశీత. సం. వి. ఆ. శ్రీ. చెట్టున లేనెవ్వరైదు నల్లచీమ, ఉపశీహ్విక: చూ, వీసీలిక.

ఉసి. దే. వి. 1. (కుక్క) కవియుట. “కుక్కను ఉసికొలిపి, వానికాలు కలచించి”; 2. చూర్ణము, రూ. నునీ. “ద్వి. పిఠగిన గొడుగును నుసిరాలకొల.” హరిశ్చ. 2, ఆ: చూ, కురుము; 3. అవకాశము, ఎడము: చూ, సందు. 6.

ఉసికొను దే. ఆ. కి. (కుక్క) కవియు. (ప్రే. ఉసికొలుపు.) య. 2, ఆ. 6.

ఉసిరము. సం. వి. అ. స. హరిహరులచేత గట్టు
బడినది.

ఉసిమొస. అం. మల్లకాస్త్రమునందలి మొసలు
పండ్రిండింటిలో నొకటి: చూ, మొసలు
(వీనినే ప్రచారములందురు)

ఉసిరికాయ. ద్వ. వి. అమలకము: చూ, రూ-
ఉసిరికాయ. (కాంతి-తేనె; త్రిదోషములను,
రక్తవైశ్యములను ప్రమేహములను నివారిం-
చును.) (అర-నెల్లిక్కాయ.)

ఉసిరికాయ. ద్వ. వి: చూ, రూ-ఉసిరికాయ
(చూ, కీఫలి *.)

ఉసిళ్ళు. జే. వి. బ. తెక్కచెదలు: చూ,
ఇసుళ్ళు.

ఉసిరము. అం దర్శలు పదింటిలో నొకటి: చూ,
దర్శలు.

ఉసుక. జే. వి. ఇసుక. "ద్వి. ఉసుక వంటకము
గా నుడికింపవచ్చు." హరిశ్చ 2, అ. 1317:
చూ, నికరి. 4.

ఉసుకుడు. సం. వి. అ. పుం. హరిహరుల
కొడుకు.

ఉసుము. జే. స. కి. 1. ఉతుకు: చూ, పులు-
ము. 4; 2 తడిపోవనొత్తు, తుడుచు "క. విస-
రుహరజమునఁ బైకందునీమిన దగదగ వెలుం-
గు నుడురాజుక్రియన్." పాండు. 3, అ.
196: చూ, పాము. 4.

ఉసురసురు. జే. వి. తాపమునందగు భవ్యవ్యవకర-
ణము. రూ- ఉస్సురసురు. రుక్మి. 2, అ.
120: చూ, హూహూ.

ఉసురు. జే. వి. —వై. — రూ-ఉస్సురు. "స్థి-
సంపెంగ పొదరింటి, చీక్కిగోరంటు గాంచి
యుసురంచుచునుడ నోరూర్చువియు." పా-
రి. అ. రీ1. (రూ-ఉసురు.)

ఉసులు. వై. వి. 1. అనువు. "ఉసులులేని తిత్తి-
యిగుమంత యూదాన, పంచలాహములును

భస్మమానె ! పెద్దలుగుజుమన్నఁ చెనుమంట
లెగయవా, విశ్వ.....వేమ." వేమన. 548:
చూ, పాణిము. రి; 2. అయుస్సు, జీవితకా-
లము: చూ, వయస్సు.

ఉసులు. జే. వి. 1. ఆనందము: చూ, సంతో-
షము; విణ. 2 సౌఖ్యకరము: చూ, వసతి. 2.
ఉసుళ్ళు. జే. వి. బ. చూ, ఉసిళ్ళు.

ఉనుదిరము. సం. వి. అ. స. హరిహరులచేత
జక్కగాఁజెప్పబడ్డది.

ఉనురు. జే. వి: చూ, రూ- ఉనురు. "చ. సు-
దలియు విన్ననైకడు నుమారని మోవది వాంచి
యుండఁగా." రస. 2, గుచ్ఛము. 89.

ఉసేవకుడు. సం. వి. అ. పుం. హరిహరుల సేవిం-
చువాడు. (మఱియు ఉసోదరుడు, ఉసో-
దరి, ఉసాందగ్యము ఇత్యాదులూహ్యంబులు)

ఉసైంధవము సం. వి. అ. పుం. రాజుగుట్టము
చూ, హయము.

ఉస్సునము. సం. వి. అ. స. హరిహరులచేత
సృజింపబడ్డది.

ఉస్స. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1 అవు:చూ, భేమవు,
2. ఎలకజేడి * చూ, భల్లారక.

ఉస్సము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎద్దు: చూ,
వృషభము. 1; 2. కిరణము: చూ, మయూ-
భము. 1

ఉస్సీక. సం. వి. అ. స్త్రీ. నీటియావు: చూ,
భేమవు. (రూ-ఉస్సీక)

ఉస్సీక. సం. వి. అ. స్త్రీ. —వై. —

ఉస్సు. జే. వి: చూ, రూ- ఉసురు.

ఉస్సురసురు జే. వి. (ఉస్సురు + అస్సురు.)
—వై. — పర. రి, అ. 149. (రూ- ఉసు-
రసురు.)

ఉస్సురు. జే. వి: చూ, రిట్ట + సురు —వై. —
అని. 1, అ. 88.

ఉస్సురస్సురను. డే. వి. తాపమునందగు ధ్వన్య
సుకరణ క్రియ: చూ, ఆపసోపాలుపడు.

ఉస్త. డే. వి. వికీరణము, ఉచ్చిత * చూ,
కుండ. ర్

ఉస్తకాయ. డే. వి: చూ, ఉచ్చితకాయ (అర-
తూదున్నట్లే; కాంతి:— లేనె; ఉస్తపండు
చంటిపిల్లలదగ్గులను చూచును.)

ఉస్తైతరుగు. డే. వి: చూ, ఉచ్చితవరుగు.

ఉహుహూ. డే. వి. (ఉహూ + ఉహూ.) శీత
బాధయందగు ధ్వన్యసుకరణము “క. అహ
ములు సన్నములయ్యెను..... బహుశీతోపే
తందై, యుహుహూయని వడఁకెలోక ముర్వీ
నాథా.” భాగ. 10, స్కం. పూ. 800: చూ,
హూహూ.

ఉహూ. డే. వి. 1. నిష్పనూదుటయందగు ధ్వన్య
సుకరణము. “నీ. ఉహూనిహూమాగ్ని నూడ.”
పాండు. 8, ఆ. 12: చూ, హూహూ,
2 ఉర్బుత్రువృటు యందగు ధ్వన్యసుకరణము.
“నీ. అడుగులఁబుప్పాడులంటి చుట్టినెడివో
నహూనిడు వెచ్చిచూర్చి యార్చి.” కవిక. 8.
ఆ. 92: చూ, హూహూ

ఉళక్కి. డే. విణ. ఏమియులేనిది చూ, శూ
న్యము. 1. (రూ-హుళక్కి.)

ఉల్లక్కి. డే. విణ. రూ—వై.— (రూ-
హుల్లక్కి.) “నీకును నాకునుగూడ సుల్లక్కి.
(పిల్లలు పప్పు బెల్లములు లోనగునవి తినిపెదన
తఱచువాడుదురు.)

ఉల్కాకు. డే. వి. (ఉలి + అకు): చూ, రూ-
ఉల్లకు. “ఉల్లకుచీడి.” (ధాన్యము పోయు
పాఁతఱలయందును, గాదెలయందును ధాన్యము
యొక్క పరిమాణాదులను వ్రాసి అందుచు
ధరు.)

ద్రోశి.

ఉ. సంస్కృత, పాప్తిక, తెనుగు, అంధ్రభా
షల వర్ణములందలి యచ్చులలోని ఆజవ
యక్కరము. సం వి. ఉ. పుం. 1. చేంద
మాను: చూ, సంస్కృడు; 2. మనుజుడు:
చూ, మనుష్యుడు; 3 రాచలిడ్డ: చూ,
రాచీకొమరుడు; 4. కంతము: చూ, మెడ;
5. దేవుడు: చూ, వేలుపు; 6. ఇంటి ముం
గిలి, పాంగిణము: చూ, ముంగిలి. 2;
7 సాటి: చూ, సమానము; 8. నిండుకుండ:
చూ, భాండము. 8; 9. ఆపణికుడు: చూ,
వణిజుడు; 10. ఏలుబడి: చూ, రక్షణము;
11. కావలివాడు: చూ, రిక్షకుడు; 12 న
లువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; 13. గుఱుకు: చూ,
లక్షణము. 1; 14 ముక్కంటి: చూ, శివుడు;
ఉ. శ్రీ. 15 పోలిక: చూ, సమానము, అవ్య.
16 వాక్యము మొదలుపెట్టుట చూ, వా
బుద్ధియు; 17 రక్తిమండు: చూ, రాక్ష
సుడు. 1; 18. ఏలుబడి చూ, రక్షణము;
19. కవికరము, కృపార్థకము: చూ, దయ;
డే. వి. (1) ఉన్నగము: ఉత్కారము; పా. (2)
ఓవ్యము లేడింటిలో నొకటి: చూ, ఓవ్య
ములు. (ఓవ్యములు— ఉ, ఉ, ప, స,
బ, భ, మ.)

ఉ. వై. అవ్య. 1. హమ్. ప్రకృతిర్థము, కథ
లు మొదలగునవి వినునట్లుడు ఉ. ఉ. అని విం
దురు. (చూ, ఉ 8): చూ, ప్రకృతియు;
2. అంగీకారమును దెలుపును: చూ, సమ్మతి 1;
3. సంశయమును దెలుపును: చూ, సంశయము;
4. నిశ్చయమును దెలుపును: చూ, సత్యము. 1;
5. ఉద్దేశింపబడినదానిని దెలుపును: చూ,

యోచన; 6. స్మగణమందు వర్తింతును: చూ, పృథ్వి 1.

ఉష్. సం. అవ్య. 1. కోపపుటలుకు: చూ, పరుషము; 2. వేడికొనుట: చూ, యోచన; 3. దూఱుట: చూ, నింద. 1; 4 పోటి, పంతము: చూ, స్పర్ధ; 5. పృథ్విర్లకము: చూ, పృథ్విము.

ఉష్క జే. వి. 1. ఉష్గులాట. “చ. మకరపతాకుడాకతును మామిడిమోకకు జందుకాకకుక, బికముల పీకకుక సిరుల లేర్చిన యామ నియూచు నూకకుక, జకితమృగాక్షి యోర్వనికక కాలగృహమతి నాదరింపుమా.” రుక్మాం. 3, అ. 154: చూ, అంగోభవము. 1; 2. రూ-ఉముక: చూ, తుషము; (వడ్లయూకలో గొంతకత్తిజనియు, స్ఫురత్వంచానుజనిదమును గలవు. కావున నిదియు నెరువుగా నుపయోగించును చీకట యాలస్యమగుటచే త్వరలో బనిచేయదు. పెండలము మొదలగు దుంపసస్యములను వైయచేయుచోట్ల దీనినివేసి దున్నియెడల గుల్లవారి దుంపలు పెద్దవగును. ఉష్క తృశ్శునపుడు కొన్నియష్టములు జనించుచుచే శాటిసేలకు వేసినయెడల గొంత వలకు చాడుతగ్గును.)

ఉష్కదంపు ద్వ. వి. 1. ఉపయోగములేనిసంభావణము. “ఉష్కదంపుపనులేల” (గోవావరీమండలమున వాడుక.); ఉష్కపొల్లు; 2. సాగము లేని ఉష్కమదంపుట: ఉష్కపొల్లు.

ఉష్కపొల్లు ద్వ. వి. —వై.— “ఉష్క పొల్లు మాటలేల.” (వా.)

ఉష్కగ. వై. వి. = హంకార: ఉష్కొట్టుట. “సీ. ఉష్కరలిమృవా యుయ్యాలజేరిన నడుమెత్తివైపు ముందలయునెత్తు.” ద్వ. 3, అ: చూ, హంకారము.

ఉష్కించు. జే. అ. క్రి. రూ- ఉష్కించు: చూ, యత్నించు.

ఉష్కు జే. వి. 1. పూనిక. “ఉ. తాకి భుజావిజృంభణము దగ్గము నేర్పును నేర్పడంగకొ, క్కూకున వేయచేతుల మహోగ్రత రావలి పిండిపండితో, దాకగ నేసిక.” భాగ. 10, స్కం. ఉ. 486: చూ, యత్నుము; అ. క్రి 2. పూను. “చ. ఉగడ నుప్పగంతుల నూకు మదీయ పదోగ్ర ఘట్టన, స్ఫురణము వైపలేక వడిభూమి దిగంబడు.” రా. సం. కాం. 8: చూ, యత్నించు.

ఉష్కున. జే. వి. పూనిక. “వ. రథంబుగూడ సరిదంగాకయనుచు వొక్కుకొనవంగదల” రామా. 5, అ. 7: చూ, యత్నుము.

ఉష్కువగు. జే. అ. క్రి. (ఉష్కున + అగు.) పూను. “చ. ఒక్కనివేషమాళ్యమంబుడుగ పిరణ్యనాథ తగినూకువగముక్కు.” రా. సం. కాం. 26: చూ, యత్నించు.

ఉష్కొట్టు ద్వ. స. క్రి. ఉష్ ఉష్ అని వృత్తాంతము విను, అకర్ణించు: చూ, విను. 2

ఉష్కొట్టుట ద్వ. వి. ఉ, ఉష్, అ, ఉష్కిర: చూ, హంకారము.

ఉష్కొను ద్వ. స. క్రి: చూ, ఉష్కొట్టు. “క. అణ్ణ మృత్యువోయక, బ్రాహ్మిని లయకాలముద్రాఫాలాసమో, యూకొన దడవయ్యెడునది, సోకినచోల్లెల గాఢజొర నిచ్చెదమే.” ఉ. వారి. 3, అ. 138; కాశీ. 7, అ. 178; భార. ఉద్యో. 3, అ. 94.

ఉష్గాడు. జే. అ. క్రి. (ఉష్గ + అడు) అం దొరించు. రూ- ఉష్గులాడు, ఉష్వాడు. “వన్నెలాడ పుష్పము నా మునిమువై నూగడగా.” త్తేత్రయ:చూ, వేలిలాడు. (దోగియాడు దోగగాడు, పాటియాడు పాటాడు, వేలియాడు వేలిలాడు అని మహా

వి ప్రయోగములు గానబడు చున్నవి. ఇట్టి క్రియలందు స్వార్థమున ఆడు. (ఉండుగాడమ్మా ఉండుగాడు, ఉండుగడులల్లి ఉండుగాడు.) (వాడుక.)

ఉండు. దే. అ. క్రి. 1. — పై. — భాగ ఆర.

4, ఆ. 188; 2. చలించు: చూ, నలించు. (రూ-ఉంతు.)

ఉండుదల పా. (అప్పి-లేవక.)

ఉండులాటు. దే. వి. ఉండులాడుటు: ఉరిగూటు, ఉండుక, ఉండులాటు; (సం. ప): — అందోళము.

ఉండులాడు. దే. అ. క్రి. (ఉండులు + ఆడు.) చూ, రూ-ఉండుగాడు.

ఉండు. దే. వి. 1. పొన్న లోనగువాని కంటి కాడ, ఈచే: చూ, కణిశవృంతము; 2. అరటిబొందె నడుచునందు తెల్లని పదారము: చూ, దూటు; 3. కంటకాదిభారము, కంప. “గీ. విసరి యొక యూచేగని వేయ వెంట వెంట, నదియ యొక్క మహాస్త్రమెకదియ.” రామా. 5, ఆ. 88. చూ, ముండ్లముబ్బు. (చూ, పొచ్చినము. 1.)

ఉండుచేతులవాడు. ద్వవి ఈచేతులవాడు: చూ, కొడి.

ఉండుచేపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. కృశించు. “చ. పారలఁ బెనంగి యూచేపడిపోవుట లింతియకాక ధాత్రివై, సరఁటులుపిల్ల పిల్ల తరమైనను సామ్యముఁ బొందజేయనే.” భాను. 2, ఆ: చూ, సాటుసాటు పోవు: 2. ఉండుచేపట్టు, ఉండుచేవలె అగు. “చ. పారలఁ బెనంగి యూచేపడిపోవుట.” భాను 2, ఆ: ఉండుచేపోవు.

ఉండుచేపోవు. దే. అ. క్రి. — పై. — “ఉండుచేపోయిన పిఱుడు దుటుబొట్టు.” భల్లా. 4, ఆ. (పిఱుడుదు ఉచుటు అనిభదము.)

ఉండుచేలియ్యము. దే. వి. చీక్కగా ముదరని పొన్నలు లోనగువాని ధాన్యము చూ, ధాన్యము.

ఉండుచేముట్టు దే. క్రి. విణ. నిశ్చేనము, అన్నియు. “గీ. శత్రు, వరుల గలిచెదనంటి వొక్కరుడు దక్క, కుండ నితమ్ముగుఱుల నూచి ముట్టు, గొనియె నేవిధి యెఱిఁ జనుదుఁ జెపుచు.” భాగ. కల్వ. 1, ఆ. 28: “గీ. ఉద్ద విడిచి పసుల నూచుముట్టుగఁబెక్తు.” భాగ. విరా. 3, ఆ. 121: చూ, సర్వము.

ఉండుచేముట్టుగాంగొట్టు ద్వ. స. క్రి. నిశ్చేనముగాంగొట్టు చూ, కనుపుగొట్టు. ఉండుచే. దే. క్రై. ఉండుకేయు; భాగ. ఆర. 4, 188: ఉంతు.

ఉండు. దే. స. క్రి. నొవ్వనాటు “నీ. చేరి సమైటలను జేఱుకొలవేసిన యంకుశంబుల నూట్రయతిరయ నె.” భాగ. భీష్మ. 3, ఆ. 284. “నీ పులిపులిగాఁగ బెబ్బులిపిండు నొక నాడు చెదరఁగానూఁటె నాచేతి యూఁటె.” రామా. 2, ఆ. 24. (ఇట్లుకాదిగాఁ బ్రయోగములందుఁ గానబడుచున్నదిగాని యట్టిదయని నిర్ధారణచేయుటకుఁ దగిన ప్రయోగము దొరకినదికాదు.)

ఉంతు. దే. వి. 1. పైక్రిందులు బయలుగావిడిచి యడుగునంది మీదికి వాటుముగా గంపలె చువ్వలతోనల్లిన మత్స్యగ్రహణసాధన విశేషము. “ఉంతునీరు చెలఁచినేత.” ఆము. 6, ఆ. 82: చూ, వల. 1; 2. అవలంబము. “ఉ. శేతలలోననెల్లఁ గడులేత కృతాంతుని సమ్ముఖంబుదా, శోతలకల్లఁ బుట్టెను లోపముకందువ మృత్యుమూర్తి చె, న్నూతల సమస్త దోషములు నుండెడు నిక్కకడంగి యెప్పుడుం, జేరికిఁ జేదు దుప్పమిది చిత్తజ్ఞ మాయ తలంచిమాడఁక.” శివ, ఉ. 2, ఆ: చూ, పొచ్చు 2.

ఉత్తరము. దే. స. 39. అవలంబించు, ఉత్తరము.

“ఉ. కానివానినూతనగాని కానివానిని విశిష్ట
వస్తువున, గానివానిని.” భాగ. 7, స. 0.

182: మా. పాపుగొను

ఉత్తరము. ద్వ. వి. ఉత్తరము బట్టుగొను కట్టు,
అనుకట్టు: మా, పట్టుగొమ్మ

ఉత్తరము. మి. వి. వాక్యభూషణము; ఇదా
నీమ.

ఉత్తరము. దే. వి. ఆశ్రయము, పట్టు. “నీ. తన

చేతనిదండ యూతపుగోల యందిచ్చి మెల్ల
మెల్లన కొంత మెలగజేయు. సా. 3,
అ. 259: మా, పాపు. 2.

ఉత్తరము. దే. వి. ఉత్తరమును పాటియును
లేదు. (ఎట్టిమాటను పరమచేయని భావము)
“నామాట అనిన ఉత్తరములేదు”

ఉత్తరము. దే. వి. 1. చేపల బట్టువల, ఉత్తరము:
మా, కల. 1.

ఉత్తరము. వా. ఉత్తరమును

ఉత్తరము. దే. వి. 1. తగ్గ: మా, నూడు. 1;
2. ఉత్తరము: మా, తగ్గ.

ఉత్తరము. దే. వి. ఉత్తరమును బాడు.
“నీ. బాక్కితోమును నూతనబాడును మిడి
పండ్లు తెల్లనోరును బాచిజేయమొగము.”
భల్లా. 4, అ: మా, తుండి.

ఉత్తరము. దే. వి. (కాయలు పండుకును, ఎలు
కలు లోనగునవి చచ్చుకును వేసెడు)పాగ:
మా, పాగ.

ఉత్తరము. ద్వ. స. 39. ఉత్తరమును పండు
సట్లు ప్రసరించు. “వాడు నన్ను ఉత్తరము
గొట్టుచున్నాడు” (వా.)

ఉత్తరము. దే. స. 39. (పాగవేసి జంతువు
లను) తవ్వించు

ఉత్తరము. దే. వి. 1. ఉత్తరము: మా, తగ్గ;
2. చేపలబట్టు యూత “క. తెరవన

నూదులనెత్తెల, గరముల మత్స్యములబట్టి.”

భాగ. 7, అ. 198: మా, కల. 1;
అ. 39. 8: మా, వాచు; స. 39. 4 కంఠము

లోనగువాని నూదు: మా, పట్టు 27;

5 నిప్పు మొదలగువాని నూదు “అమె
ఉత్తరము అని ఉత్తరమును.” 6. ఆశ్రయము

యొచ్చుపట్టు. “క. ఉత్తరము పతి తలలవల నును,
తరజమున నమరులూడి తత్వచ్చము ని, రజ

వరులూడి మహాను, తనమునదే ద్రచ్చి

తచ్చి జనమతియున్నది.” భాగ. అది 2,
అ. 18; అము. 5, అ. 117; 7. ఉత్తరము.

“పీనుల గప్పగముది.” కళా. 6, అ. 252,

మా, పట్టు. 15; 8. అదుము. “గీ కంఠ
గుండు చిలుకలవలన, గాంతిమోము చెన్ను

వింతగావింపగా, నుండుమున నల్ల నూదుట
యును.” నిర్వ. 4, అ. 92; కాశీ. 8, అ. 12;

9. నొక్కు. “అని యూదిచెప్పి.” భాగ.
అను. 1, అ. 69: మా, పీను. 1,
10. (చేపలను) ఉత్తరము: బట్టు; భాగ.

కాం. 3, అ. 198.

ఉత్తరము. దే. వి. (ఉత్తరము + కొద్ది) అగ
సాలెవాడు కంపటి యూదెడుగొట్టుము.

“మ ప్రతిసూర్యుడను కమ్మటంబు మఘన
దాసాసనుక కాలుగో, హితముక చేరిటి

యూదులగోవి చపలాపేతాంత రాంభోద
సం, తతియక మచ్చులసంచి కావిరనునిద్దాటి

కముక గప్పడన్, జతసాన్నారి తెలుగుక
దనని వరావేళ మిన్నంగడిక,” చందా. 4,

అ. 17: మా, గొట్టుము.

ఉత్తరము. ద్వ. వి. పండి: మా, నూతనము.

ఉత్తరము. ద్వ. వి. వర్తిధానము: మా, సాం
కాగిడి.

ఉత్తరము. దే. వి. కుద్దమెన పెండి: మా,
లోనము. 1.

ఉంపు దే. వి. 1. ఉంపుట; 2 ఉంపుకేయు.

“కా భూమిచక్రముపూని యెట్లు తలఁచు
పుక బన్నగస్వామి.” నై. 5, ఆ. 137
చూ, ఉంపు.

ఉంపురము. దే. వి. మూపురము. (ఇట్లు అజా
దిగా కొన్ని పుస్తకములందు వ్రాయబడి
యున్నది. దీనికి బ్రహ్మగము చిక్కినది
కాదు.) చూ, స్కంధము. 1.

ఉంకనబాడ్డు. దే. వి. ఒకానొక మందులకుచెట్టు;
చూ, వృక్షము.

ఉంకబంతి. దే. వి. ఒకరకము బంతి *; చూ,
బంతి 1.

ఉంకారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఉం (1).
ఉంకృతము. సం. వి. అ. ౩. ఉంకొట్టుట: చూ,
హంకారము.

ఉంకేశము. సం. వి. అ. పుం అకాశము: చూ,
విన్ను.

ఉంకేరి సం. వి. ఈ. శ్రీ. శివుని విలాసము.
(ఇట్లు ఉంకేశము, ఉంకేశలము ఇత్యాదులు
హ్యంబులు)

ఉంపు. దే. అ. క్రి. (వ్యాధిచేత తలవెండ్రుకలు)
ఉండు: చూ, రాలు.

ఉంట. దే. వి. 1. ఉంపుదీసిరూచూ, నెలయూట;
2. బలిమి: చూ, కక్తి. 1; 3. ఎముకలలోని
కొవ్వు. “ఎముకయూట చవిగనియానును.”
భార శ్రీ. 2, ఆ. 9: చూ, మూలగ; 4. ఉంపు
గాయరసము. “మామిడికాయల ఉంపుగాయ
ఉంట.”; పా. 5. గ్రంథిజనిత స్వావము, గ్రం
థులూఉంపు రసము, అంతగోష్ఠర్థన. (సెకే
ఎన్.)

ఉంటుట్లు. దే. వి. ఒకరకము వడ్డు. (అప్రి.)
చూ, ధాన్యము.

ఉంటుట్టిచెక్క. ద్వ. వి. కట్టడమునకు దగిన
యొకరకము చూపు: చూ, వృక్షము.

ఉంటుమెకము. ద్వ. వి. పంది: చూ, మాకరము.

ఉంటాడు. దే. అ. క్రి (ఉంట + అడు.) 1.
చలించు. “మ. కలఁగెందోయధి సప్తకంబుగిరి
వర్గంపల్ల నూటాడె సం, నలతంబొందె వసుం
ధరావలయ మాకాచక్రియల్లాడె.” నిర్వ. 5,
ఆ. 58; భార. విరా. 4, ఆ: చూ, సలించు;
2. తత్తటపసు “న. తేటపైల తివుట
నూటాడును.” పాండు. 8, ఆ. 89: చూ,
సంభ్రమించు; 3. ఉంకొంటాడు. శై. 8, ఆ.
78: చూ, పోలాడు.

ఉంటి. దే. వి. అడవిలోని యొకరకము చెట్టు:
చూ, వృక్షము.

ఉంటించు. దే. ౩ క్రి. మోసపుచ్చు చూ,
వంచించు.

ఉంటు. దే. వి (వాసవినుకులచేతఁగలిగిన) చెప్పు:
చూ, పదను. 2.

ఉండ దే. వి. మట్టిలోనగువాని కొమ్మలనుండి
క్రిందికిదిగడు తరు: చూ, కఫ. 1. (ఇవి తేల్ల
వలెనే చెట్టునకాహారమందింతును.)

ఉండనిఁబాడు. దే. అ. క్రి. 1. అపసల్లు, తొలఁ
గు. “క. అక్కంతామణి నెచ్చెలు, లో
కొక్కపని పేరుచెప్పి యూడనిఁబాడక.”
కవిక. 8, ఆ: చూ, విరియు 8; 2. పాటు.
“క ఒకనాడు రాత్రి పడుపడు, కకుఁజెప్ప
కయిల్లువెడలి గాఢ తరతమా, నికరమ తనత
గుతోడుగ, నొకరుఁడుఁచేరడవితోడ నూడ
నిఁబాడెక.” పాండు. 8, ఆ. 49: చూ,
పరుగెత్తు.

ఉండి. దే. వి. ఒకరకము కూరొక.

ఉండిగపుకత్తె. ద్వ. వి. కలకుఁగొన్న దాని, ఇంటి
పాప: చూ, పరిచారక.

ఉండిగము. దే. వి. రూ- ఉడిగము, పరివర్త,
సేవ. “అ. ఉండిగంబుఁజేసి యోదార్పి గురు

వును." వేమన. 556; య. 1, ఆ. 98: చూ, కుకూన.

ఉడిగిడు. డే. వి. (ఉడిగము + ఈడు.) పరిచారకుడు. "గీ. దొరలు పెగడలు మన్నీలు బిరుదులాజు, లూడిగీలును బోగపురజేడియలును." అచ్చ. ఆ, కాం. 5: చూ, సేవకుడు 1.

ఉడిది. డే. వి. (సారెవాడు పడుగు చేయునపుడు పడుగు వ్రాలకుండఁ గిరింద నూతగా నిలుపుఁ నిలిపెడు) కొయ్య "నీ. పరిపరియచ్చులు పటిటండయూడిత చీడుదబ్బలుదండె నాడెకొవి." హంస. 2, ఆ. 11: చూ, కొయ్య. 8.

ఉడియము. డే. వి: చూ, రూ-ఉడిగము.

ఉడు. డే. ఆ. క్రి. 1. అలితమగు. "ఉ. పండ్లు దాఁగ వేసి దొబ్బిడని యుగ్రితెరిల్లిన గాతలందఱుకొ." వీర. 2, ఆ. 287; హంస. 2, ఆ. 24: చూ, రాలు; 2. వదలు, వీడు. "క. పెరిగిన తివికృమేశ్వరు, చరణతులా కొటి యతఁడు సంహృత దేహ, స్ఫురణుడగు నప్పు డూడిన, కరణింబురికోట యొప్పుగనకమయందై." పాండు. 1, ఆ. 105: చూ, వీడు కొను; 8. బొంబు. "గీ. తెల్లమచ్చతో నొక పోతుపిల్ల యూడిపడ." భో. 4, ఆ. 181: చూ, సర్పు. 2; 4. కాలు. "చక్కెరల పానకమూడెడు కావిమోది." రసి. 4, ఆ. 14: చూ, స్రవిండు; 5. ఖండితమగు, తెగు. "అప్పిసాళివై నుటికిచలంబుమీఱఁ దలయూ దాఁగ మొత్తెను." అచ్చ. సుం, కాం. 115: చూ, భేదిల్లు. 2; 6. పాటు. "ఎ, గీ. చాల ముడిది దనుజుఁదానీల రాదృ, భంగిఁ బదిమిండ్లునెత్తి యప్పక్షివిభుని, నూడుకొననేసి తిరిగి వేటొక్కదిక్కు, తెరువుగా నూడఁజూచిన మురుగినిక." రా. ఆర 2, ఆ. 128: చూ, పరుగత్తు; 7. (మర్యాద) పోవు. "నీగొప్ప

ఉడిగిది." 8. (ఉద్యోగము) పోవు "నీఉద్యోగము ఉడిగిది." 9. (పండు) రాలు. "చెట్టుపండు ఉడిగిది." 10. వస్తువాచనాదులు) నకించు. "నీవుపైరూస ఉడిగివి." "ఉండఁగొట్టిన మంచముకొడువరె నైతిని" 11. (వెనుకకు పెట్టుకొనిన గోచీకొంగు) వీడు. "గోచీకొంగు ఉడిగిది." 12. (ద్రవ్యము) నవ్వునుగు. "ఉన్నదబ్బులంతయు జూజేములో ఉడిగిది." 13. (బిడ్డ) పుట్టు. "నాడు తల్లిగగ్గుమునుండి ఉడిపడినది మొదలు ముఖము నెరుగుమీందెను. (ఇత్యాదులు: హ్యంబులు.)

ఉడుకొను డే. ఆ. క్రి. గుచ్చికొను, నాటు. "ఉడుకొనునైవుఁడుర్విధముల" లక్ష్మీ. 4, ఆ. 178; హరి. ఉ. 9, ఆ. 281. రా. ఆర. 2, ఆ. 126: చూ, మొలవేయు.

ఉడుగు. డే. వి. అంకోలము * (కన్న-అంకోల; అర-అలింజి, అంకోలం, అలికోవం; అం- నేజ్ లీవు అలన్దియమ్, అలన్దియమ్ డికా పిటేలమ్.) (దీనివేరు చెక్క-నూర్లము 50 గ్రెయినులు మోతాదు యిచ్చిన మంచి వసు నావధము. కుష్టు సవాయి మొదలగు వ్యాధులమీఁద పనిచేయును. కాంతి — కరక్కయ.) చూ, మహాయమళపత్రక. (చూ, అంకోల బీజస్థాయము)

ఉడుచు. డే. స. క్రి. 1. రూ- ఉడ్చు: చూ, సమ్మరించు; 2. నాటులోనగు వానిగుచ్చు: చూ, నాటునాటు. (రూ-ఉడ్చు.)

ఉడుపు డే. వి. 1. ఉడిది: చూ, క్యాసము; 2. అకుచెప్పు: చూ, పాడుక; 3. రూ- ఉడ్చు. తుడుపు: చూ, సమ్మర్తనము; 4. నాటులోనగువాని గుచ్చుట. రూ- ఉడ్చు: చూ, నాటునాటుట.

ఊనబోడకము. పా. పదునాటింటికీ దక్క-ప.
ఊనక. దే. వి. 1. ఆకీయము: చూ, పొపు.
2; 2. దిటవు, బలిమి: చూ, క. క్తి. 1.

ఊను. దే. స. క్తి. 1. తాలుచు; భార. ఉద్యో.
రి, ఆ. 281: చూ, వహించు; 2. అవలం
బించు. "తే. వానిమాలిన పశుమార్గవర్తనంబు,
నూనుటరిదియె యిదియేల యుద్ధింప." హరి.
ఉ. రి, ఆ. 109: చూ, పొపుగొను;
రి. పొందు. "క. హీనప్రజ్ఞుడ కార్యము
లైనవిచేసి తుదివగచు నతులప్రజ్ఞా, పానుమ
దాయాధుండు వగ, నూనుడుదురితిమనువటితి
కోడకయనికె." భార. కాం. రి, ఆ. 282:
చూ, పొప్పించు; 4 మాయ. "నీ. నవరత్న
కలితభూవలయ మెప్పించు వైఖరి మణిచురంబు
భరతుడున." హ. స. 1, ఆ. 28: చూ,
వహించు; 5. (తోలును) మత్తపఱచు:
చూ, మత్తపఱచు.

ఊప. దే. వి. అడవిలోని చెట్లగుంపు (అపి.):
చూ, కృత్తుము.

ఊపిరి. దే. వి. 1. రూ-ఊర్పు. "తే. ఊపిరు
న్నంతవఱకును గాఢపురంబు." వేమన. 561,
"తే. ఊపిరున్నయపుడె యుపదేశమందును"
వేమన 562: చూ, క్వాసము. (చూ, వా
యువు); 2. ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములు "ఊపిరి
లోనికిలాగుచు." వేమన 560 (చూ, వాయువు.)

ఊపిరిట్టు. ద్వ. వి. ఊపిరిపున్నేగీక జొప్పించెడి
రోగము: చూ, యాకము.

ఊపిరితిత్తులు. పా. క్వాసమండలము:— ఊపిరి
తిత్తులు రెండు, వాయునాళములు, ఊపిరి
తిత్తులతో సంబంధించిన రక్తనాళములు.
మలినరక్తమును దెచ్చి శుద్ధరక్తమును దీసికొని
పోవునది; ఇంకను ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములు
జరుగుటకు వలయు కండరాదుల సంపత్తి;
ఇవి అన్నియు క్వాసమండలమునందలి విభా

గములు. ముక్కుగుండ కీల్చినగాలి సప్తపథ
లోనికిబోయి, అచటనుండి స్వరపేటికను
బోచ్చి, దానినుండి గాలిగొట్టమున పృవేశం
చును. ఈ గాలిగొట్టము రెండుగా చీలి రెండు
ఊపిరితిత్తులలో పృవేశించును, ఈ గొట్టములు
తిరిగి అసంఖ్యాకములగు కేశనాళములుగా
చీలును. ఈ కేశనాళముల కొనలు చిన్న
చిన్న సంచులవలె నుండును. క్వాసకోశమును
చెట్టురెమ్మ కంటియుండు పూగుత్తిగాఁగాని
లేక ద్రాక్షపండ్ల గుత్తినంటి పండ్లగుత్తిగాఁ
గాని భావించుకొనిన దానిస్వరూపము బోధ
పడఁగలదు వాయునాళములయందలి లోపలి
తడిచగ్గమునిూడ రోమములవంటి చాళములు
గల కణములుండును. ఈరోమములు యెప్పు
డును బయటికి అనఁగా గొంతువైపునకు ఆడు
చుండుటవలన అందులో యేర్పడిన శ్లేష్మము
గొంతులోనికివచ్చి కూడుచుండును. అక్కడ
నుండి మనము దగ్గి ఉమ్మివేయుచుండుము.
క్వాసక్రియ రెండుభాగములు:—ఉచ్ఛ్వాస
నిశ్వాసములు; గాలిని విడుచుట, పీల్చుట.
ప్రాణవాయువును పీల్చి, బొగ్గుపులుసు వా
యువును విడుచుము అందులకు ఊపిరితిత్తులు
యెప్పుడును కత్తిరిత్తివలె సంకోచవ్యాకోచ
ములు జేందుచుండును. నిమిషమునకు 18
సార్లు మనము సాధారణముగా క్వాసించు
చుండుము. అనఁగా ఒక్కసారి క్వాసించు
టకు నాలుగు వ్యాదయావర్తముల కాలము
పట్టునని తెలియునది. మనము పెమ్మడిగా
క్వాసించుపుడు మూడు 30 ఘనఅంగుళ
ముల గాలిని పీల్చుదుము; అంతే పరిమాణము
గల గాలిని విడుచుము. ఇంకను ఊపిరితిత్తు
లలో 100 ఘన అంగుళ గాలి నిలువయుం
డును. దీనిని గూడ ప్రయోగవలన ప్రాణా
యామ సహాయుండు రేచించె గల్గుదును.

మనము యెంతరేచించినను యింకను 100 ఘన అంగుల గాలి తిత్తులలో దాగియుండును. దీనిని యేవిధమునను మనము బహిష్కరింప లేము. గాలిని మనము ఎంతచక్కగా రేచింపఁగలుగుమో, అంత శ్వాసశక్తి మనకు గలదని చెప్పవచ్చును. (లంగున్.)

ఊపిరితీయుట పా. ఇందుకు చాల కండరశక్తి అవసరము. మధ్యతెర ముడుచుకొని వదును జెందును. అప్పుడు గర్భకుహరము నందలి యంగములన్నియు క్రిందికి ఒత్తబడును. అట్లు ఒత్తబడినప్పుడు పొట్టయొక్క ముందు భాగము ఉబ్బును. పక్కయెముకలు, భుజము, ఉరవులెముక అన్నియు వైకిరేచి తిత్తులు వ్యాకోచముఁజెందును. (చెట్లు జంతువుల వలె ఊపిరిపీల్చును. ఆకులే వాని ఊపిరితిత్తులు.): (చూ, ఆకు. 2.)

ఊపిరిధ్వనులు. పా ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములు జరుగునప్పుడు ధ్వనులు గల్గును. వానిని మనము సోముమ్రూపింద చెవిపెట్టి వివచ్చును. ఈధ్వనుల స్వరూపమునుబట్టి శ్వాసమండలాంగ్యమును జైద్యులు (ప్రెజెస్కోప్.) పృథక్ పృథక్ నిర్ణయించఁ గలుగుదురు. శ్వాసక్రియను నడుపు నాదీగ్రంథి (శ్వాస నాదీగ్రంథి) వెన్నె సోములో నుండును. రక్తము మాలిన్యముఁ జెందినప్పుడు అగ్రంథి చేఱుకుఁజెందును. హృదయగ్రంథిఁ గూడ నప్పుడే చేఱుకుఁజెంది, రక్తనిర్మలినీ కరణము నకఁ బూనుకొనును. రక్తము కుడిగానుండి బహిష్కరింపవార్యములు తక్కువగా నున్నప్పుడు ఈగ్రంథులు స్వస్థతఁజెందును. వేనాపొత్తున కాలమందు యివి చేఱుకుగా నుండుట యవసరము. నిద్రాకాలమందు పూర్తివా యువు నెవ్వరిదిగా స్వీకరింపఁబడుటచే శ్వాస ఉద్యోగముగా నాడవసరముండదు

ఊపిరివిడుచుట పా. ఇందుకు కండరశక్తి అంతగా అవసరములేదు. వ్యాకోచముఁజెందిన భాగములన్నియు తిమంతట తామే యథాస్థితిఁ జెందుటచేత, తిత్తులుగూడ తమ మొదటి స్థితికివచ్చి నిశ్వాసము జరుగును. కాని తుమ్మనప్పుడును దగ్గునప్పుడును గర్భకండరములు చేదనుకొని, మధ్యతెరను వైకినెత్తి పక్కయెముకలను క్రిందికి లాగుటచేత బలముగా నిశ్వాసముఁజరుగును నిట్టార్పుఁ గూడ నిట్టిదే శ్వాసక్రియ జరుగుటకు గర్భకుహర కండరములు పనిచేయవలసి యుండును గాన వాని నాటుంకపఱచునట్టి బిగుతు పటకాలు మొదలైన నడికట్లు అన్నియు అనాంగ్యకరములు గాన, వాని నుపయోగింపకూడదు.

ఊపు పా (స్వింగ్.)

ఊబ. జే. వి. 1. నపుంఃకుడు: చూ, సోవి దల్లుడు; 2. నపుంసత్వము: చూ, మండ త్వము

ఊగవాడు. జే. వి. 1 నపుంసకుడు: చూ సోవిదల్లుడు; 2. ఊబకీరి.

ఊబి. జే. వి. ఆడును: చూ, బుగద.

ఊమము. సం. వి. ఆ. స. 1. ఒకానొక దేశము: చూ, దేశము; పుం 2. ఆకాశము: చూ, విన్ను; 3. తోపు: చూ, నిషేధము.

ఊయల. ద్వ. వి. దోలిక. రూ-ఊయాల: చూ, పాలకీ

ఊయాల. ద్వ. వి.—వై—(రూ-ఊయల)

ఊయెల. ద్వ. వి.—వై—(రూ-ఊయెల.)

ఊయేల. ద్వ. వి.—వై—(రూ-ఊయెల.)

ఊరంగంద. ద్వ. వి. (ఊర + కంద.) పాటిదొడ్లలో వైచుచున్న కంద 3: చూ, కంద. (కాంతి.—పులుగు, బెల్లము; కూరల కుపయోగింతురు)

ఉర్రబంది. దే. వి. (ఉర్రక + పంది.) 1. గాగ్ర
మనూశగము: చూ, మాశగము; 2. బలిసిన
వానిని హేళనముచేయుచుండు వాడెను
శబ్దము. “నీవు ఉర్రబందివలె మన్నావు”
(గోదావరి లోనగు మండలములలో వాడుక.)

ఉర్రబిచ్చిక. దే. వి. (ఉర్రక + పిచ్చిక.) ఇండ్ల
పట్టునఁ దిక్కిడు ఒకరకము పిట్ట, చుటకము;
చూ, పిచ్చిక. (వీరవృద్ధికరమగు రేవ్యాము
లలో దీనిమాంసము కలియును.)

ఉర్రబోవు. దే. అ. క్రి. (ఉర్రక + బోవు.)
క్షయించు, కగ్గు. “నీ. తలపోత లిలకు వెగ్గు
లనుయ్య భావంబునూటకు బోరినారి నూరఁ
బోవ.” వారి. ౧ 7, ఆ 198: చూ,
సుగ్రహ్మ. 9.

ఉర్రక. దే. అశ్వ. 1 ఏదేని యొకటిలేక యను
నర్థమును దలిపెడి “రిత్ర బవరంబున నాటడి
చావు సావనిట్లుగక యుంటుమేలె.” భాగ.
ఉద్యో. ౩, ఆ 288. (ఇక్కడ ఉర్రక యనఁ
గాఁ బ్రయత్నములేయని యర్థము.) “ద్వి.
రాముడు సన్నుతానికి యేలచంపు.” రా
క్తిస్మిం, కాం. 211. (ఇక్కడ ఉర్రకయనఁ
గాఁ గారణములేయని యర్థము. ఇట్లు తక్కి
నపోట్లను సందర్భానుసారముగా అర్థమునూ
హింపవలయును.) . (రూ-ఉర్రక.) : చూ,
మిన్నక; పా. 2. ఉర్రక, మిన్నక తూష్టిమర్థ
కములు.

ఉర్రగోగు. దే. వి. (ఉర్రక + గోగు.) : చూ,
తీష్ణ * : చూ, కొండగొనును.

ఉర్రజోగి. ద్వ. వి. (ఉర్రక + జోగి.) విచ్చేపు
జోగి: చూ, యాచకుడు.

ఉర్రట. దే. వి అవరతి. రూ- ఉర్రట: చూ,
విక్రొంతి 2.

ఉర్రజాక్షము సం. వి. అ. పుం. తగిరిన*: చూ,
ప్రపున్నాటము.

ఉర్రపేరఁబిలుచుట. జా. ఉర్రలో పేరవెట్టి పిరి
చినను దొరకఁడు. “ఉర్రలోనేరేనపుడు వాని
కిని బొత్తిగా నాకరములేదు”.

ఉర్రబీర. దే. వి. (ఉర్రక + బీర.) ఘోషకము,
ఆవడ *: చూ, బీర. 2

ఉర్రరి సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. పెడల్పు: చూ,
పెడలుపు; అశ్వ. 2. అంగీకారార్థము: చూ,
సమ్మతము (చూ, ఉర్ర)

ఉర్రవృక్షం సం. వి. అ. పుం. కోమటి, బ్రహ్మ
దేవుని తొడలవలన బుట్టినవాడు: చూ,
వైశ్యుడు.

ఉర్రాఱుచు. ద్వ. సం. క్రి (ఉర్రపు + అఱుచు.)
రూ-ఉర్రార్పు, ఉర్రాడించు చూ, ఓదారించు
ఉర్రార్పు. ద్వ. సం. క్రి.—వై.—“క. ఉర్రార్పు
యొక నుచితాచారంబుల నడపుటయ యిం
టగృత్యము.” భాగ. మా. 1, ఆ. 208;
భాగ. విరా. 2, ఆ 128.

ఉర్ర: చూ, రూ-ఉర్రరి.
ఉర్రవైనూరుబడ్డను గగణమువైగానుపడను. లో
“ఉగా.—ఉర్రవైనూరు బడినను గగణమువై
గానైనఁ బడదను వధువుఁజేలు పాడైనమీ
లేమి = ధగ్ధజరాజనూయము.

ఉర్రకృతము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) రూ-ఉర్ర
కృతిము అంగీకరింపఁబడినది: చూ, స్వీకృతి
ము; 2. వినివియోగి: చూ, వ్రాస్తాము 4.

ఉర్రు. దే. వి. 1. గాగ్రము, గామము: చూ,
దేశము; 2. అణియము. “రాక్షోకిదూర
లేడు.” పా. 2, ఆ; 8 తనదేశముకాని వై
దేశము. “ఉర్రబందిచివచ్చివొ యుజ్జెను.”
శకాం 8, ఆ. 7; వారి. ఉ. 10, ఆ 388:
చూ, దేశాంతరము; 4 ఏడికోలలేని నాగలి:
చూ, నాగలి (చూ, ఇనుపనాగలి, అరక,
లాంగలము, అవిరి నాగళ్ళు.); అ. క్రి.
5. లోపలనుండి జలాదికము వెలికిదాచు

“నీస్థానము.” చూ, సృష్టింపు; 6 ఊరూప
ఊరూప నాను, ద్వివ ద్వివ్యమునోతున బహు
కాలముండు. “నియ్యకాయ ఊరూప.” చూ,
నాను; 7. తడిగలదియగు. “నోరూరుదున్న
ది.” చూ, ఆర్ద్రంబగు; 8. జన్మించు “అస
లూరగా” షేత్రయ: చూ, పుట్టు 2.
(వే) ఊరించు)

ఊరంగాయ. దే వి. (ఊర + కాయ) ఉప
దంశము, అన్నములో నుండిన ఉప్పు
గాయ: చూ, రుచిగాయ.

ఊరంగిండి. ద్వ. వి. (ఊర + పిండి.) 1. హను
దేగానుతిన పుల్లఊరంగిండి, పచ్చడి: చూ,
భక్ష్యము; 2. తెలికంగిండి మణిలో నూర
లెట్టి చేయుది (ఊరంగిండి వడియములు.)
చూ, భక్ష్యము.

ఊరంగొను. దే స. ౧౧. ఆహ్లాదించు, రూ-
మూరంగొను “క. ఈశీరదాదల మెదలుచు,
నాశీలకంబు మేనిచ్చియుచ్చక, గోక
నవసహకారక, కోకక మూరంగొని వడినిగుడ
నమకించెక.” వసు. 3, ఆ. 119: చూ.
మూరంగొను.

ఊరంగుట్టనము. సం. వి. ఆ. స. ఒకానొక రతి
బంధము: చూ, రతిబంధము
ఊరంగు. వై. స. క్రి. 1. = ఊర: ఊరివిడుచు.
(రూ-ఊర్పు.); 2 గంధపుచెక్క లోనగు
వానితో అరగఁదీయఁగా వచ్చిన గంధము
లోనగుదానిని షేతితో ఎత్తు: రూ-ఊర్పు,
ఎత్తు.

ఊరూఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, ఊర
వ్యధు.
ఊరూఁడు సం. వి. న. న. కానువు, తొడల
యొక్క కనువు: చూ, మూఁకాలు.
ఊరూపీదతము. సం. వి. ఆ. న: చూ, ఊర
ఘట్టనము.

ఊరూపు. వై. వి. 1. రూ-ఊర్పు. ఊరి. చూ,
కృష్ణము; 2. రూ-ఊర్పు. ఉష్ణము: చూ,
వేడిమి; 3 రూ-ఊర్పు, బజ్జి: చూ, భక్ష్యము.

ఊరూర చూ, ఊరి
ఊరూలు. అం. 1. శ్రీసాముదిక్కికాస్త్రము నం
దలి లక్షణాంగము లేఁబడియెనిమిదింటిలో
పదిరెండవది. ఊరూలు (తొడలు.) అరటిచెట్టు
వలెను నెడఁచెయ్యవలెను ఏనుఁగుతొండమువలె
ను నుండి శివములులేకున్న పూజ్యురాలగు.
సన్నములై గోమహిమములయిన విధవ
యగు: చూ, శ్రీలక్షణాంగములు; 2. పురుష
సాముదిక్కికాస్త్రమునందలి లక్షణాంగములు
యేఁబడియెనిమిదింటిలో పదిరెండవది. ఊరూలు
(తొడలు) పొడవులై మాంసయుక్తములై
లావులై గోమహిమములై శల్యములు కాన
రాకున్న దేశాధిపతియగు: చూ, లక్షణాంగ
ములు.

ఊరూపు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. ఉత్సాహము,
తొడ: చూ, సక్తి. (ఉపమితి బహువ్రీహి-
సమాసమందు ఈశబ్దము వీర్రాంతముగా నుం
డును.); ఉ శ్రీ. 2. ఒకానొక నఖత్కరస్థా
నము: చూ, సఖత్కరము.

ఊరూవేష్టితము. సం. వి. ఆ. న: చూ, ఊరూఘట్టనము.
ఊరూస్తంభ సం. వి. ఆ. శ్రీ. అరటి: చూ,
రంభ 2.

ఊరూస్తంభము. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకానొక
కోగము: చూ, కోగము 1.

ఊరూధము. సం. వి. ఆ. (అ. ఆ. అ.) తొడల
చేత వహింపబడినది.

ఊరూఘ్నఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, ఊర
వ్యధు.

ఊరూపగూహనము. సం. వి. ఆ. న. ఒకవిధమగు
కాగిరింత: చూ, కాగిరి.

ఊరూపవిష్ణుడు. సం. వి. అ. పుం. తొడలలోఁ
గూర్చున్నవాడు.

ఊరేగింపు. డే. వి. ఏగుపెండ్లి: చూ, మెఱవడి.
ఊరేగు. డే. అ. క్రి. (ఊరు + ఏగు) మెఱవడి

వోపు. "పాలకిమీద దంపతు లూరగిరి."
చూ, మెఱవడివోపు.

ఊర్క్ సం. వి. క్. శ్రీ. బలిమి: చూ, శక్తి. 1.

ఊర్పు. కై. స. క్రి: చూ, రూ-ఊగుమీ.

ఊర్జకము. సం. వి. అ. పుం అటికము, శ్రీవల్లిశి:
చూ, బకత్తున్నము.

ఊర్జము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాగ్రీకమాసము:
(చూ, బహులము): చూ, మాసము. 1;
2. ఉత్సాహము, పూనిక: చూ, యత్నము;
3. బలము: చూ, శక్తి. 1; 4. ఊపిరి వెలికిఁ
బుచ్చుట: చూ, క్యాసము.

ఊర్జస్వలుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.)
1. మిక్కిలి యుత్సాహముగలవాడు, అసం
దుడు: చూ, హృద్బలము; 2. మిక్కిలి బల
ముగలవాడు: చూ, లాఠి.

ఊర్జస్వి. సం. విణ. (క. ఈ. క్.)—పై —;
3. ఒకానొక యలంకారము: చూ, హేతువు 2.

ఊర్జికము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) దృఢము,
ఊర్జితము: చూ, సైన్యము. 1.

ఊర్జ. సం. వి. అ. శ్రీ. 1 గొట్టె తుండేలు
యెలిక మొదలైనవాని రోమము: చూ, పెం
దుక. 1; 2. సన్నదీ నూలుపోగు: చూ,
పోగు. 1; 3. కనుబొమ్మల నడుమనుడి
(ఇది మహాపురుషులక్షణము): చూ, లక్ష
ణము. 1; (చూ, గుడి. 1.)

ఊర్జవాధము. సం. వి. అ. పుం. 1. లూత:
చూ, సాలెపురుగు; 2. అయిదు వేళ్ళను
గొంఠిమందలి కొనలఁ గూడకపట్టిన యొకా
నొక అభినయనాస్తము: చూ, వ్యంజనము. 1.

ఊర్జవాళి. సం. వి. ఇ. పుం. లూత: చూ
సాలెపురుగు.

ఊర్జము సం. వి. అ. పుం. గొట్టె: చూ
మేమము. 1.

ఊర్జాముపు. సం. వి. ఉ. పుం. 1.—పై.—
2. గొట్టె తుప్పుపడికంబలి: చూ, రల్లకము
3. లూత: చూ, సాలెపురుగు.

ఊర్జినహీ. సం. వి. ఇ. పుం. లూత: చూ, సా
పురుగు.

ఊర్జగుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గక్కనుడు
చూ, రాక్షసుడు. 1; 2. బంటు: చూ
చాంపీరుడు. 2.

ఊర్ధ్వంధముడు. సం. వి. అ. పుం. ఊర్ధ్వ
ముడు: చూ, నిలచున్నవాడు.

ఊర్ధ్వతంబుపృష్ఠీయ వాయువు. పా. (మ సో
నూపాప్తిమై నేతున్.)

ఊర్ధ్వకంఠక. సం. వి. అ. శ్రీ. పిన్నవీచర *
చూ, శతమూలి.

ఊర్ధ్వకము. సం. వి. అ. పుం. యవమధ్యవ
వంటి నడుముగల మర్దలము: చూ, మృద
గము. 1. (చూ, వీణె.)

ఊర్ధ్వకంఠి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. పెద్దపిల్ల
వీచర *: చూ, శతమూలి.

ఊర్ధ్వకేశము సం. వి. అ. పుం. విధవా లక
ణము: చూ, లక్షణము. 1.

ఊర్ధ్వకృతరక్తపితృము. పా. దగ్గులో రక్తమ
పడుట (హిమోష్టినిన్.)

ఊర్ధ్వగము. సం. వి. అ. న. ఒకానొక సం
మము: చూ, సంయోగము.

ఊర్ధ్వజామవు. సం. విణ. ఉ. 1. పాడుగ
మోకాళ్ళవాడు: ఊర్ధ్వజ్ఞాడు; (తె. ప):
కొంగ కాళ్ళవాడు, గేదె కాళ్ళవాడు
2: చూ, లేచినవాడు.

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం విణ (అ. ఆ. అ.) -వై -
ఉద్వృజ్ఞాదు. పా. (ఎయర్ ఎల్ హై ఫియా)

ఉద్వృజ్ఞాదు. పా. (నుసె సుసె
రియర్ ఆర్టిక్.)

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం. వి. ఆ. పుం. మెన్నెడు:
చూ, విష్ణు. 1.

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం. వి. ఆ. పుం. దాసీలక్షణము:
చూ, లక్షణము. 1.

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం. వి. ఆ. (శ్రీ) -వై -

ఉద్వృజ్ఞాదు. పా. (నల్లిమేపల్లె.)

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం. వి. ఆ. పుం. మింగండ్ల
మొకము: చూ, శరభము. 1.

ఉద్వృజ్ఞాదు. పా. "క. విను మూర్ధ్వ
పుండ్రధారణ, మొనరించినట్టి భూసు-
హోత్తముడు జగం, బునస్సెల్ల బూజ్యుడై
తుది, సుమపను సురయానమెక్కి- హరిపురి
కరుగుకొ." "క. తిరుమణిపెట్టిన సద్విజ్ఞ,
వరుజూచిన నణంగు బాప - వర్గంబెల్లం,
గర మర్థిజేరి మొక్కినన, బలికింపగ సకల
దాన - ఫలములుజేందుకొ." పద్మపురాణ
ము. రి, ఆ; "క. ఏజాతివారలైనను, భూజన
ములు నుదుట భూతి - బూసిన మాత్రం,
దేజమున సర్వమానవ, పూజితులై శివప
దంబు: బొందుదురననూ." బ్రహ్మోత్తర
ఖండము. రి, ఆ.

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకాశాక
బొట్టు: చూ, బొట్టు. 1.

ఉద్వృజ్ఞాదు. పా. (కెనిక్.)

ఉద్వృజ్ఞాదు. పా. (నుసీరియర్ వీనాకావా.)

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) 1. పాడై
నది: చూ, పాడై. 2; 2. మిడికల్లబడి
నది: చూ, సముద్రము; 3. మిడిది: చూ,
మిడి. 3; ఆ. న. 4. ఆకాశము: చూ,
విష్ణు.

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకరకము
గడ్డి: చూ, తృణము. 1.

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం. వి. న. పుం. 1. ఋషి:
చూ, ముని. 1; 2. ముక్కంటి: చూ, శివుడు.

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం. వి. ఆ. పుం ముక్కంటి:
చూ, శివుడు.

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం. వి. ఆ. పుం. వేల్పులెంకి.
"ఆ. ఉద్వృజ్ఞాదు నుచితక్రిమంబున,
గూపమేమిలేక రూఢినుండ, బరమయోగి
చూచు: బరమాత్మఁడితఁడని, విశ్వ...వేమా."
వేమన. 565: చూ, స్వర్గము.

ఉద్వృజ్ఞాదు. అం. భూలోకము, భువలో
కము, సువలోకము, మహాలోకము, జనలో
కము, తపోలోకము, సత్యలోకము. (7)

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం. వి. ఆ. పుం. మింగండ్ల
మొకము: చూ, శరభము. 1.

ఉద్వృజ్ఞాదు. పా. క్వాసకోశములు రెండును
దాదాపుగా వృద్ధయతువారమునంత నాకృ
మించుకొని యుండును. వృద్ధయము క్వాసా
కోశములచే నించుమించుగా ముట్టబడియు
న్నది. తరెంటిలో కుడిపుపుము చూడు
వృత్తములను గలదిగానున్నది. అవి వరుసగా
ఉద్వృజ్ఞాదు, మధ్యవృత్తము, అధోవృత్తము
అనబడును.

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం. వి. ఆ. పుం. అగ్ని: చూ,
విష్ణు.

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం. వి. ఆ. (శ్రీ) ఎగడొటి:
చూ, క్వాసము.

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం. వి. ఆ. పుం. -వై -

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం. వి. ఆ. (శ్రీ) మెడకు వైనుండు
కుడి, పురుషి: చూ, కుడి. 1.

ఉద్వృజ్ఞాదు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఉద్వృ
జ్ఞాదు: చూ, నిలచున్నవాడు.

ఊర్వాశి. సం. వి. ఆ. శ్రీ. పటోలిక * :
చూ, పాట.

ఊర్వా: చూ, రూ-ఊర్వు.

ఊర్వాశ్చ. ద్వ. స. కి. ఊపిరిపెడలఁజేయు

ఊర్వాశ్చ. ద్వ. వి. (ఊర్వా + పోశ్.) ఊసుపోశ్.
“సీ. ఘనునొద్దనుండియుఁ దన కానపడియె
నేఁబాలఁతుకకదియునుగోక కూర్మి.” కవిక.
4, ఆ. 121: చూ, ఊసుపోశ్.

ఊర్వాశ్చ. ద్వ. ఆ. కి. (ఊర్వా + పోశ్) ఊ
పిరి పెడలు. “కా. ఆదైరేయ వీరుల దిశ,
సన్నద్ధిపై జటానటాలపటు శస్త్రవాతముల్
సాంద్యమై, యూర్వాకుండఁగ నిందినన్
మురహరుండుడైన తోపాగియై.” నిర్వ. 3,
ఆ. 17. (వే). ఊర్వాశ్చ. “కా. కంపం
బొంకె.....నికాచరప్రభుఁడు వార్ధిస్వామి
యూర్వాశ్చ.” శేష. 5, ఆ.)

ఊర్వి. సం. వి. ఇ. పుం. శ్రీ. 1. అల: చూ,
వీచి. 1; 2. పెద్దఅల: చూ, వీచి 1; 3. తహ
రిహ: చూ, సంభ్రమము 1; 4. నొప్పి, బాధ:
చూ, దుఃఖము; 5. శ్రమపద్ధతి, ఓఘము:
చూ, పరంపర; 6. (వస్త్రము) ముడుత: చూ,
వలి. 2; 7. (కడుపు మొదలయిన వానియం
దుండు) మూఁడుముడుతలు: చూ, వలి. 2;
8. నోతి: చూ, వెలుతురు. 1; 9. అంపా
చారము: చూ, ప్రవాహము. 1; 10. వక్ర
ము: చూ, వంకర; శ్రీ. 11. ఉమ్మి: చూ,
గల్గము.

ఊర్విక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. అల:చూ, వీచి. 1;
2. ఉంగరము: చూ, భూషణము. 2;
3. (వస్త్రము) ముడుత: చూ, వలి. 2;
4. (కోశకుచ్చిగ్భు.) ముడుత: చూ, వలి. 2;
5. చిట్టికెనవేళలు. (వేళ్ళమీఁద కరుడువలె
నుండునది); (చూ, పిల్లవేళలు.): చూ, వేలు. 2;

6 తుమ్మెదల యుంకారము, హిం: చూ,
స్వరము. 2.

ఊర్విమత్తు సం. విజి త్. వంకరైనది: చూ,
వంకర.

ఊర్విమాలి. సం. వి. న్. పుం. కడలి: చూ,
సముద్రము.

ఊర్విశ్. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. జనక మహారాజు
కూతురు: చూ, పుత్రిక. 1; 2. మునినెడఁ
బాసిన పతివ్రత: చూ, శ్రీ; 8. లక్ష్మణుని
భార్య: చూ, భార్య.

ఊర్వులు. అం. త్తుత్తు, త్నన్లు, శోకము, మో
హము, జరి, మరణము, (6)

ఊర్వర. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అన్ని పయ్యరలచేత
నిండిననీల: చూ, భూమి. 1.

ఊర్వశి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఒకానొక అప్పుర
శ్రీ: “సీ పదునాల్గుకాతుల త్రి దశాంగుల
యందుఁ జేరుపెంపునుగల నీరజాక్షి, నీరజ
నాభుని యూరుకాండంబున నుద్భవంబుదిన
యుజ్జ్వలాంగి, యంభోనిధానంబు నాపాశ్చ
ముంగొన్న కలశసంభవుఁగన్న కంబుకింఱి, వసుధ
యందుఁ బురుషునవశ్యకృత రిక్తిఁ బ్రాణవల్లభ
యైన బద్ధనయన. గీ. కట్టితోడితూసి కై నేసి
కాతుకమునఁగొనదిగఁగ నీలిపుట్టుంబుముఁగు
పెట్టి గాజాలెగదోసి చేష్టుడుగాకయుండ,
వచ్చెనుర్వశి యరునావాసమునకు.” హర.
7, ఆ. 119; “సీ. రంభకు..... ద్విభువన
ముల, నూర్వశికాంతకును సాటి యుదిదగల
దె.” పట్టుకొ-ర్తి చరిత్ర. 6, ఆ. 180;
“సీ. చరణ మంజీరపుంజరవప్రమాణంబు భద్ర
భగతి విలంబము దెలుప..... మోహన
మంత్ర దేవతయనంగఁ, జనియెనుర్వశి నుర
రాజ సన్నిధిని.” పు. 4, ఆ: చూ, వేలు
పులు. 2. (రూ-ఊర్వాశి.)

ఉద్వృత్తిపురూపము. పా. “నీ. ఉద్వృత్తిమన
కోర్చి యుండుమన్నను నూత్నదాతానజేసం
టు దానగాను, పంచబాణులికేళి చలుగాం
క్షించుచు దమకింపనరుదెంచు దానగాను
బహుమాన మెనయంగ బల్కిపిల్వంపక కాని
యేనరుదెంచు దానగాను, నగ్నండవగుచు
ముందటచచ్చినిల్చిన దర్శించియుండెడి దానగా
ను గీ. కన్నబిడ్డలవలె బెంచుకొన్నయట్టి
తగరు లెడఁబాయ నోర్చుచు దానగాను,
గాననీమేర నిలువంగఁ గలిగితేసి, నీకులాస
యొద్దను భారతీతలేక.” షట్పత్రికరి
చరిత్ర. పూర్వా. 6, ఆ. 124. (వర్ణన.)

ఉద్వృత్తివల్లభుడు. సం. వి. ఆ. పుం. పురూర
వుడు, విలుడు, బౌధుడు” చూ, రా. 1.

ఉద్వారము. సం. వి. ఆ. న. వాలకము *
చూ, బుడమ. (రూ-ఉద్వారము.)

ఉటటు. దే. వి. 1. విరామము, తెటపి. “నీ. కో
లునుసంగడి కోర్కల వెనువెంటఁ బాటుచు
నునికి నూటటుయను.” భార. విరా. 2, ఆ.
815: చూ, విశ్రాంతి. 2; 2. ఆశ్వాసము.
ఉటడించుట. “ఉ. అంతలునెసి పోనడిచి
యక్కట సంజయుచేతఁ జెప్పిపు, తెంతురె
యిట్టియూట మదిం బ్రియమందె యుధిష్ఠి
రుండు.” భార. ఉద్యో. 8, ఆ. 101; భార.
విరా. 8, ఆ. 68: చూ, ప్రశ్నియము; విణ.
8. సహాయము. “ఎ, గీ. మందడిలకల్ల నూట
టుయగుమ వర్తిల్లనేర్చు” భార. విరా. 1, ఆ.
98: చూ, వెంబడి.

ఉటడించు. దే. స. 39. ఆశ్వాసించు: చూ,
ఓదారుచు.

ఉటడించబడినవాడు. దే. వి. ఆశ్వాసించబడిన
వాడు: చూ, అనునీతుడు.

ఉటడిల్లు. దే. ఆ. 39. అడఁగారు : చూ,
కుగ్గిల్లు. 4.

ఉటడు. దే. ఆ. 39. —వై.— “క. కాటడవి
బటచుమ్మముల, నూటడకవధించి.” భార.
ఆది. 4, ఆ. 19.

ఉటబీట. దే. వి. ఒకరకము బీట * : చూ, బీట 2.
ఉటు. దే. స. 39 ఉద్దించు. “ఉ. వేనూ
కవంకఁగొండగునా వేళ్ళముగాఁగ నులూక
భర్త తన్నుతిన యంతలేసి బలియర్గల
వాడుపమర్దనామండ, యీటమునందురేలు
తమ యిచ్చలమేసి దివంబులాగువాక, దూతీ
వసించుచుండి.” పంచ. నా. 8, ఆ. 9: చూ,
సరిసోలు.

ఉట. దే. వి. 1. రూ-ఉట. నక్కకూత: చూ,
స్థగము. 2; 2. రూ-ఉట. ఈట, తిస్కర
సంకేతధ్వని: చూ, స్థగము. 2.

ఉటమాలగుడుచు. దే. ఆ. 39. (ఉటమాల +
గుడుచు.) తనతనవాపడు. “ద్వి. చిడిముడి
బొందుచు సిగమిట్టి మిట్టిపడఁగఁ బల్కులు
వొట్టుపడ నూటమాల, గుడుచుచు.” నవ.
8, భా: చూ, సంధిమించు.

ఉలిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ప్రశ్నోలిక, చాతా:
చూ, పాలకి.

ఉలుకము. సం. వి. ఆ. పుం. చిట్టికూర * : చూ,
భండీరము. 2.

ఉలుకొను. దే. స. 39. అంగీకరించు : చూ,
సమ్మతించు. (రూ-ఉల్కొను.)

ఉలవాడు. దే. ఆ. 39. (ఉలి + అడు.):
రూ-ఉలగాడు. “క. అలరుంబోడులూపల,
నలరుంబోడుములు నీకు స్థలమగుచుక, దల
పూవాడక యుండుము, తలపూవుధరించి విక
చతామరసాక్షి.” పా. 1, ఆ. 64: చూ,
వేలీలాడు.

ఉవు. దే. ఆ. 39. 1.—వై.— 2. చలించు:
చూ, సలించు. (రూ-ఉలుగు.)

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము. 1.

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. చాటియపు: చూ, లభణము 1.

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము. 1.

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. చూ, రూ- ఉపాఖ్యానము.

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము; 2. చాటియపు: (చిత్తనము నుజెఱుచునది); చూ, భూమి. 1.

ఉపాఖ్యానము. పా. చాటియపు: చిత్తనము నుజెఱుచునది. (చిత్తనము.)

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము. 1; 2. చాటియపు: చూ, లభణము. 1; 3. చాటియపు: (చిత్తనము.)

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము. 1.

ఉపాఖ్యానము. పా. చాటియపు: చిత్తనము నుజెఱుచునది. (చిత్తనము.)

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము; 2. ఉపాఖ్యానము, అవిరి: చూ, ఊపాఖ్యానము.

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము; 2. ఉపాఖ్యానము, అవిరి: చూ, ఊపాఖ్యానము; 3. గర్వము: చూ, హంకారము; 4. కన్నీరు: చూ, రోదనము; 5. ఎండ:చూ, వెలుగు. 3.

ఉపాఖ్యానము. పా. క-వ-స-హ లు. (స్వప్నములు 25, అంతఃపురములు 4, ఉపాఖ్యానములు 4, 5. ఈ 84లో పదములు 5, సరళములు 5. ఈ 10 అంతఃపురములు పోను మిగిలిన 74 అంతఃపురములు "పిరము" అనిపెరు. "స" కారమునంతములలో: జరిగిన దానికి ద్రుత

మని మఱియొక పేరును గలదు.) (చూ, అంతఃపురములు.)

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము. 1, 2. 47-81: చూ, మిడి. 4.

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము; 2. కరీరము దాచని బంటు, ఉష్ణుడు: చూ, భటుడు. 1.

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము. 1. (చిత్తనము నుజెఱుచునది); చూ, భూమి. 1.

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము. 1. (చిత్తనము.)

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము. 1. (చిత్తనము.)

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము. 1.

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము. 1. (చిత్తనము.)

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము. 1. (చిత్తనము.)

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము. 1.

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము. 1.

ఉపాఖ్యానము. సం. వి. అ. న. పట్టణపు: చూ, లభణము. 1; 2. కృతాంతము, రూ-ఉపాఖ్యానము.

“ఋ. జనపతినింక నేనే, మని చెప్పిన నేమి
యగును నది గడచెనై, నను నూసుపోక
బెండియు, ననియెద నొకమాట గఘువరానుజ
నీతోక” నిర్వ. 9, ఆ. 28: చూ, సమాచా
రము. 2,

ఉసుపోక. ద్వ. వి: చూ, రూ-ఉసుపోక.
ఉహ. సం. వి. ఆ శ్రీ. అపోహమును పోగొ
ట్టెడి బుద్ధి, వితర్కము, అనుమానము: చూ,
యోచన. (హైపోథిసిస్.)

ఉహని. సం. వి. ఈ శ్రీ చీపురు: చూ,
సమృద్ధి.

ఉహపోహలు సం. వి. ఆ. పుం. ఆవశ్యకమైన
దానిని తెచ్చుకొని అనావశ్యకమును వదలుట.

“నీ యూహాపోహలకు నేను సంతసిందితిని.”

ఉహము. సం. వి. ఆ పుం. 1 అపూర్వార్థము
నుత్పేక్షించుట: చూ, తర్కము. 2; 2 లేని
మాటలు కొన్నింటినిఁ జెచ్చుకొనుట: చూ,
హంసపాదము; 8 ఉహ: చూ, యోచన.
ఉహాసముద్రము పా యోచన యను సాగర
ము. (దరిలేనిది)

ఉహించు. సం. స. క్రి. 1 ఆలోచించు: చూ,
యోచించు; 2. ఫలపరిమితి నూహించు,
అద్దించు: చూ, తోచు. 4.

ఉశ. జే. వి. నక్కూత: చూ, రూ-ఉశ.

ఉశమేకము. ద్వ. వి. జంబుకము: చూ, నక్క.

ఋ.

ఋ. అంధగ్రీభాషకుల వర్ణంబు లేబదియాది.
అందు అచ్చులు పంజామ్మిది ఆ అచ్చుల
లోనిది యేడవ యక్కరము; సంస్కృతంబు
నకు వర్ణంబులేబది. అందు అచ్చులు పను
నాటు. ఆ అచ్చులలోనిది యేడవ యక్క
రము; (వర్ణంబులు=అక్షరములు; ఏబది=విదు)

పదులు.); సం. వి. ఋ. పుం. 1 ఏనుగు:
చూ, హస్తీ; 2 కొండ: చూ, పర్వతము;
3 మతి: చూ, బుద్ధి; 4 దేవుడు: చూ,
వేలుపు; 5. పావాడు: చూ, శత్రువు. 1;
6. ఉహ: చూ, యోచన; 7. బాటియ:
చూ, రంధ్రము. 1; 8 అకసము: చూ,
విన్ను; 9 దేవతల తల్లి: చూ, దేవమత
10. ఏటు: చూ, నది; 11. కల్లు: చూ
సుధ. 1; 12. మఱచి అనగా మగని తప్పుఁ
డు, దేవరుడు: చూ, మఱచి; 13 అల
వాటు: చూ, స్వభావము; అన్య 14. వాక్య
మును తెలుపును, కర్తకర్మ క్రియాసంబంధము
గలమాటను తెలుపును: చూ, వ్యాఖ్యాతము. 2;
15. పరస్పర సంభాషణమును తెలుపును,
గుసగుస, ముచ్చటలాడుటను తెలుపును:
చూ, సల్లాపము; 16. గర్వణము, ఏవగింపును
తెలుపును. చూ, నింద. 1; ఆం. 17. మార్ధ
న్యములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ,
మార్ధన్యములు. (ఋ, ఋ, ట, త, డ, ఢ,
ణ, ర, మ.); పా. 18. ఋ (ॠ) రు (ॡ)
గల శబ్దములు.—“ఋ” వర్ణమును “డ” వర్ణ
ముగాను, “వట్టువనుడి”ని “కొమ్ము క్రావడి”
గాను వాయించుట తప్పు. ఉదా.—ఋక్కు.
ఋక్ము, ఋక్గంధ...ఋవ్యపోత ఇత్యా
దులు. (సంస్కృతశబ్దములలో శబ్దాదినిఉండు
హల్లులపై నీక్రింద నుదహరించిన శబ్దములం
దప్పు, ఋకారము (ॠ) లేని, రేఫకారము
(కొమ్ము క్రా) లుండవు. తెనుగు నందు
ఋకారమును, ఋకార చిహ్నమును (ॠ)
వట్టువనుడి లేవు. ఉదా.—కుక్కు, కుక్కు
ము (మొట్టపెట్టబడినది), కుక్కు, కుక్కుడు,
క్రూకుడు, క్రుక్కు, క్రుక్కు ఇత్యాదులు; శబ్ద
ాది హల్లులపై ఋకారములు వచ్చు (ॠ)
కొన్ని శబ్దములు.—కృష్ణుడు, కృష్ణకృష్ణము,

హృషీకేశుడు ఇత్యాదులు; శబ్దచర్చాంతములయందు వచ్చు ఋకారరేఫ ఉకారముల వివరణము.—శిగు, విశ్రుత, శిశ్రూష, శక్రువు, వక్రువ ఇత్యాదులు; ఈ క్రింది నొక్కి పలుకరాదు.—అద్రుచెక్, విద్రుచెక్, విద్రుపలు ఇత్యాదులు; రేఫ అకారములంత మందులక శబ్దములు మహద్గ్రకమందుకారమును పొందును. అట్టిబోట్ల రేఫఉకారములు వ్రాయవలయుననుట గుఱుతుగా నుంచుకొనవలెను ఉదా.—ఇంద్రుడు, చంద్రుని, విప్రునిచేతక్, మిక్రుని కొఱకుక్, నమ్రునివలక్; కమ్రునియందుక్, దీప్రుచేతుక్. N. R.—ఋకారము, రేఫ ఉకారములు సంకరమయిన యెడల శబ్దసౌష్ఠ్యమునకు లోప మేకాక యతిపాఠములయందు విరోధము గూడఁగలుగును. కావున పినిందెలియుట యావశ్యకము; 19: చూ, ఋ. 22; 20. పదాద్యంబులు, ఋ ౧౧ వర్ణంబులు, రలతుల్యంబులు.—మాటకు మొదటనుండు ఋ వర్ణము రకారమునోను, ౧౧ వర్ణము లకారమునోను సమానములు. అనఁగా ఋ ౧౧ అచ్చులైనను అచ్చులకుఁ బరమమైనపు డచ్చులవలె సంధి లోనగు కార్యములు జరుపరాదనియు మాట్లాడైన రలంబు పరమైనపు డెట్టి కార్యము జరుపఁబడునో యట్లులే జరుపఁబడుననియునర్థము. (ప్రకీర్ణ. ౧. నూ.); ఉదా—అతఁడు ఋషి, సంధి. నూ. ౧౦ ప్రకారమిటు సంధి గలియదు; ఆ ఋషిసంధి. నూ. ౧౬ ప్రకారము యదాగమము లేదు వచ్చె ఋషి, సంధి. నూ. ౨౨ ప్రకారము ద్రుతమునకు లోపము; వచ్చెక్ ఋషి, సంధి. నూ. 3౪ ప్రకారము సంక్షేపము వచ్చెనప్పి; వచ్చెను ఋషి, సంధి. నూ. 3౪ ప్రకారము స్వత్వము; 21. శీఘ్రలలోనిదియొకటి (శీఘ్రంబు—

ఉ-ఋ-౧-వ-ఓ.); 22 అక్కలలోనిది యొకటి (అక్క-లు.—అ-ఇ-ఉ-ఋ ౧.); 23. ఇక్కలలో నొకటి. (ఇక్క-లు.—ఇ-ఉ-ఋ-౧)

ఋకారాంతము పా. (నూ. 37.) ఋకారంబు లదంతంబులు శ్రీసమంబులు నగు. ఉదా.—పిత, మాత, స్వస్, నప్త, హోత, పోత, ఉద్ధాత, భౌత, జామాత, కర్త, భిక్త, హక్త, గంత, హంత, నియంత మొదలైనవి. ఇవియన్నియు ఋకారాంతములు పిల్పమాతృ అని యిట్లు రూపములు గలవి. ఇది అదంతములు శ్రీసమములునగు.

ఋక్కు. సం. వి. శ్. శ్రీ. 1. ఋగ్వేదము. చతుర్వేదములలో నొకటి: “ఆ. ఋగ్వజాసురైః శివైః యోగ్యతరేకున్తు, విభ్రుంజైః నెట్లు విహితుఁడగును.” వేమన. 576: చూ, వేదము; 2 వేదభాగము: చూ, వేదము; 8. వేదాదివిద్యలు పదునెనిమిదింటిలో నొకటి చూ, విద్యలు.

ఋక్కులు. పా. ఋ-౧. (ఋక్కులకు ప్రాప్య ఋక్కులు పరమైనపుడు పూర్వపరస్పరంబుల హ్రస్వఋక్కులు వైకల్పికముగ నగు.)

ఋక్ము. సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, విత్తము; 2. బంగారము: చూ, లోహము; 1.

ఋక్షగంధ. సం. వి. అ. శ్రీ. బొద్ది #: చూ, వృద్ధదారకము. (ఎలఁగువలె క్రిములను నీడించునది.)

ఋక్షగంధిక. శీరవిదారి * (ఎలఁగుగొడ్డవలె క్రూరములైన వైత్యాదిరోగములఁ జెఱచునది పాలుగల నేలగుమ్మడు): చూ, భూమి కర్కారువు.

ఋక్షపర్వతము. సం. వి. అ. పుం. ఋక్షమను పేరుగల కొండ: చూ, పర్వతము.

ఋక్షభూతం. సం. వి. ఆ. పుం. ఇంద్రుడు:

మా, వేలుపుతేడు.

ఋక్షము. సం. వి. ఆ. స. 1. 85. (చీకటిని బోగొట్టినది, సంచరించునది): మా,

నక్షత్రము. 1; 2. జ్యోతిస్సుల యొక్క

కాంత్యము (ఈ జ్యోతిస్సులు నాలుగులక్షల

గ్రంథమని వాడుకకలదు): మా, జ్యోతిస్సుము;

పుం. 3. భల్లూకము: మా, వెలుగుబంటి;

4: మా, ఋక్షపర్వతము; 5. దుండీగము *:

మా, శోణకము; విణ. 6. గుప్తవృక్షమని

మా, స్థాపితము. 1.

ఋక్షరజాడు. సం. వి. ఆ. పుం. వాలిసుగ్రీవుల

తండ్రి.

ఋక్షరము. సం. వి. ఆ. స. జలధార: మా,

నీటిచాలు.

ఋక్షరాజు. సం. వి. ఆ. పుం. జాంబవంతుడు:

మా, జాంబవుడు.

ఋక్షరుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఋత్విజాడు,

యజ్ఞము చేయుచు వాడు: మా, యజ్ఞకర్త.

ఋక్షాద్వంతము. సా. జనకాలమున కేనక్షత్ర

మగునో యదియ జన్మఋక్షమనబడును

ఏనక్షత్రమైనను పునఃజన్మించినది మొదలు తరు

వాత నక్షత్రప్రవేశము వఱకు నైనకాలమునకు

ఋక్షాద్వంతమని పేరు. ఋక్షాద్వంతమెపు

డును గ 66-40 కన్న హెచ్చియుండదు.

గ. వి.

తీసివేయవలెను గనుక 60- 0

పూర్వనక్షత్ర సుడియలు 39-32

20-28 దీనితో

జన్మనక్షత్ర గడియలు గ. వి.

గలువలెను గనుక 20-28

జన్మనక్షత్ర గడియలు 37- 2

ఇది యత్తరానక్షత్ర 57-30

ఋక్షాద్వంతము.

ఒక నక్షత్రమునకు పాదములు నాలుగు,

ఋక్షాద్వంతమును నాలుగుచే భాగించిన

యెడల పాదప్రమాణము తెలియును. (మా,

అనాప్రమాణము.)

ఋక్షాద్వంతము. సా. ఋగ్వేదాధ్యాయము

చేయుట.

ఋగ్నామాయము. సం. వి. ఆ. పుం. ఋగ్వేద

ము: మా, వేదము.

ఋగ్ని. సం. వి. ఈ శ్రీ. కిటుమరలు (చెక్కిళ్ల

కిందిభాగము ఋగ్ని, మీదిభాగము వెనుకటి

భాగము హనువు అనబడును, నేత్రముల

కిందిభాగము): మా, పార్శ్వము 2

ఋగ్గీడితుడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఋగ్వేదము

చేత ప్రోత్రము చేయబడ్డవాడు.

ఋగుక్తము. సం. విణ. (ఆ. ఆ. ఆ.) ఋగ్వేద

మునందు చెప్పబడినది.

ఋగ్వేదము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. చతుర్వేద

ములలో నొకటి: మా, వేదము; కా. 2.

(శ్రీయుత కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు.

ఎం.ఎ. (కాంటంబ్.) "అసలు వేదమైన ఋగ్వే

దమును, దానిననుసరించి కల్పింపబడిన తక్కి

రదు. ఋగ్వేదమును వివక్షితతోఁ జదివిన వాడు వర్ణధర్మముల నంగీకరింతురనుట నిశ్చితార్థముకాదు. కావున పంచమవేదమే ప్రయోజనకారియైన క్పితి. దానిని మొట్టమొదట తేనిఁగించిరి." (మొదలగునది. ముందువెనుకలఁ బరిశీలింపుడు.) రాజ. న. ప. సం. 201.

(చూ, ఋక్కు.)

ఋజుంత్రము. సం. వి. అ. పుం. ఋగ్వేదపంచముః చూ, మంత్రము 1.

ఋజువాత్సర్యము. సం. వి. అ. న. ఋగ్వేదము యొక్క షహాత్సర్యము.

ఋచ. సం. వి. అ. శ్రీ. ఋగ్వేదము (జేవతలు దీనిచేత స్త్రోత్రము చేసింపబడుదుగు చూ, వేదము.

ఋచీవము. సం. వి. అ. న. బూరలమూఁకుడు. రూ-ఋచీవము. (అపూపములు మున్నగునవి గలిగించునది.) చూ, పాత్రము 8.

ఋచ్ఛర. సం. వి. అ. శ్రీ. బోగముచూసః చూ, వేద్య.

ఋజ. సం. వి. అ. శ్రీ. చూ, ఋచ.

ఋజి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. —వై—

ఋచీవము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-ఋచీవము; 2. ఒకావశనరకము: చూ, నరకములు.

ఋజాకాయుడు. సం. వి. అ. పుం. కశ్యప ఋషి: చూ, ముని. 1.

ఋజాపంక్తి. పా. (ప్రేయిట్లైన్.) చూ, ఋజారేఖ.

ఋజారేఖ. పా. ఒకరేఖ పంకరరేఖుండా మొదటనుండి చివరవఱకు తిన్నగా మన్నయెడల దానిని ఋజారేఖ అందురు. (ప్రేయిట్లైన్.) ఇది రేఖలు రెండింటిలోనొకటి. మఱియొకటి వశారేఖ.

ఋజారేఖలు. పా. ఇవి సమానాంతరసరళరేఖలు. (ప్రేయిట్లైన్.) ఇవి రెండుగాని హమ్మగా గానియుండవచ్చును. రెండు ఋజారేఖలు ఒకేదిక్కును చూపుచున్నట్లయిన అవి సమానాంతర సరళరేఖలు. వీనిని యెంత దూరము యెట్లు వైపునకుపొడిగించినను కలుసుకొనవు.

ఋజాగోహితము. సం. వి. అ. న. ఇంద్రుని వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.

ఋజాపు సం. విణ. ఈ. చక్కనైనది: చూ, పగ్గుగుణము

ఋజాస్ఫురికామము. పా. (ఆర్తోఫాస్ఫురిక్ అసిడ్.) ఒకయణువు స్ఫురత్పంచాష్ట జనిదము (ఫాస్ఫరస్ వెన్టోక్సైడ్.) మూడవున్నుల నీటితోఁ గలసినప్పుడు ఋజాస్ఫురికామము ఏర్పడును.

ఋజాస్ఫురికములు. పా. ఋజాస్ఫురికామము నుండి కలిగిన లవణములకు ఋజాస్ఫురికములు (ఆర్తోఫాస్ఫేట్సు) అనిపేరు.

ఋజ్రీగాయనము. సం. వి. అ. న. 1. గంధర్వగానము: చూ, స్వరము. 2.

ఋజ్రీడు. సం. వి. అ. పుం. ఇంటికాఁపు: చూ, యజమానుడు. (చూ, ఇంటికాఁపు.)

ఋజ్రాసనము. సం. వి. అ. పుం. మేఁక: చూ, మేవము. 1.

ఋజగ్రీస్తుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఋణి, అప్పు త్రచ్చుకొన్నవాడు: చూ, ధనగ్రాహకుఁడు.

ఋజాత్కగంధికు. పా. జేవఋణము, పిత్తఋణము, మనవ్యఋణము. (చూ, త్రోయము.)

ఋణదాత. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ.) అప్పు యిచ్చినవాఁడు: చూ, ఉత్తమర్ణుడు; (కె. ప):—అప్పిచ్చినవాఁడు, అప్పులవాఁడు.

ఋణధర్మవశిరణములు. పా. (కతోదేశన.)

ఋణాధువును. పా. (సగటిపుపాల్, కఠోడ.)
ఋణపడు. మి. అ. కిరి. అప్పుపడు: చూ, బాకీ
పడు.

ఋణపత్రిము. పా. అప్పు తెచ్చుకొనువాడు
అప్పు యిచ్చువానికి వాినియిచ్చుదస్తావేజు.
“సీ. సంవత్సరంబుమాసము బక్షమును తిథి
వాగంబు దేశంబువాసి మతము, జనకపు
గ్వంబుగా ధనికువామము వాసి పిమ్మట
బుడికిన పేరు వాసి, యాతనిచే నితండిం
తర్థమీ వడ్డిపుగాఁగొనెనని యగనివాసి,
యాయుధమెఱుగుదు మిట్టివారలమని వరు
సతో సాక్షుల వ్రాయఁజెప్పి, గీ. కోరియి
బ్బంగి వాడఁబడఁగొంటి:నియు, బ్రతిఁగొన్న
తనిని వ్రాలుఁ బెట్టఁబనిచి, వ్రాసివారెందు
కుదిఁ దనవ్రాలుపెట్టి, నశ్యులపత్రి మిది
యందు వాగగతులు.” విజ్ఞా. వ్యవ. 109.

ఋణమార్కుణుడు. సం. వి. అ. పుం. పూట
కాఁపు: చూ, లాక్షకుడు.

ఋణమారణుడు. సం. వి. అ. పుం.—వై —
ఋణమిచ్చు. మి. అ. కిరి చూ, బయలిచ్చు.

ఋణము. సం. వి. అ. న. 1. అప్పు, పర్యవంచ
నము. (కాలాంతరమునఁ బొందఁబడునది):
చూ, బాకీ. 2; (వర్ణన) “గీ అప్పుఁగొనుచేర
సధికసౌఖ్యమగుఁ దీర్పునట్టి తఱిఁ వ్రాణసం
కట మైతనప్పు, ఋణముగలవారు జననమరణ
ములందు, నేనెఱుంగరు నుఖమియ్యచైనసధిపః
క. అప్పుగొని పప్పుగూడును, గొప్పగ భుజి
యించుకన్నఁ గూరదినుటమే, లొప్పుగు నుప
వాసమయిన, కొప్పుగుడినపంచకమున కొకపద
దిన్నెకొ. గీ. ఋణము కన్పదమగునది యిక్క
డక్కడఁగదలఁజెటకేఁగిన నచటికరుగు, దెంచి
బాధించుఁగావున దీనినెత్తుడు, విడిచియుం
డును శుభములు పడయుచీవు. క. అప్పిచ్చి
నవానికెన, యప్పుగొనిన వానికిని ముఖాయాసం

బుల్, బొప్పడు నెచ్చటికేఁగిన, దప్పపుగాన
ఋణముఁగొనఁ దగవార్యులకున్. ఉ. కొన్న
ఋణంబుదీర్చ కరుగుం ధరవై ఋణదాతకేన
రుం, దన్నరుఁ దాత్మజాతుఁడయి యాలయి
యెద్దయి దాసికట్టఁడై, యెన్నఁటికప్పువీర్చు
కొను నేఁగును సద్గతికాతుణంబు నందన్నిధ
వంబులక లఘుతరాయువు వొందును బుట్టి
కిట్టుచుకొ. ” శేషధ. అ, గు. 4, అ.
80. పొగట; 2. ఒకలెక్కలో మతియొక
లెక్క తీసివేయడము: చూ, రహితము;
3. ధాన్యమలఅప్పు: చూ, ఎరువు. 2;
అం 4. పాశములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి:
చూ, పాశములు.

ఋణములు. పా: చూ, ఋణత్రయము
ఋణమోక్షము. సం. వి. అ. న. అప్పువిడుదల:
చూ, విగణనము.

ఋణవిద్యుత్తు. పా. (సగటిపు యెరెక్రిసిటి.)
గాజాను పట్టుతో తోమినప్పుడు పుట్టువిద్యు
త్తువంటి విద్యుత్తునకు ధనవిద్యుత్తు (పాటిటిపు
ఎరెక్రిసిటి.) అనియు, లక్కను ప్లానలుగుడ్డ
తో తోమినప్పుడు పుట్టు విద్యుత్తువంటి
విద్యుత్తునకు ఋణవిద్యుత్తు అనియు పేర్కు.
(చూ, ఎరెక్రిసిటి-విద్యుత్తు.)

ఋణవిముక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.—వై—
ఋణార్థము. సం. వి. అ. న. అప్పుతీర్చుటకై
తీసిన అప్పు.

ఋణి. సం. విణ. (కొ. ఈ. కొ.) అప్పులకాఁపు:
చూ, ధనగావ్రాకుడు.

ఋణికుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.)—వై.—

ఋణధాముడు. సం. వి. అ. పుం. నెన్నుడు:
చూ, విష్ణువు 1.

ఋణము. సం. వి. అ. న. 1. ఉంచము: చూ,
బ్రతుకు. 1; 2. జలము: చూ, నీరు. 1; విణ.
3. సత్యమైనది (మాట.): చూ, సత్యము. 5.

“అ. ఋతమనృతమెఱుంగ నెవ్వరితరమగు.”
వేమన. 879; 4. భూజంపబడినది: చూ,
సమ్మనితము; 5. ప్రకాశమొందినది: చూ,
ప్రకాశితము.

ఋతి సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. తోన: చూ,
మార్గము. 1; 2. జాగుపు చూ, తోత 2;
3. పగ: చూ, విరోధము. 1; 4. జీగడము:
చూ, యుద్ధము; 5. మేలు: చూ, కుభము. 1;
6. నడక: చూ, ప్రయాణము.

ఋతీయ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. జాగుపు: చూ,
తోత 2.

ఋతుదినములనిర్ణయమునగు ర్భాధానకాల నిర్ణయ
మును. పా. శ్రీలకు రిసోదగృహదినముమొ
దలు పదునాఱురాత్రులు ఋతుకాలము.
పుత్రసంతానమును గోరినవారి పదునాఱురా
త్రులలో సమదినసంఖ్యల ఋతున్నానాడు
లచే బిశుద్ధురాలను. ఋతునియమాదులచేత
గృహించిన దేహముగలదియును, తనకత్యంత
ప్రియురాలునగు నిజ్ఞానింగలయవలయు. మఱి
యు బురుషరాసులగు మేవమిధున శింహతు
లాధను: కుంభవద్వర్ణలయందైనను, పురుష
గ్రహరాసులైన మేషశింహ వృషభ ధనుర్మి
నముల వద్వర్ణలయందైన నీరాసుల బురుష
గ్రహముల గూడియుండినను, చూడబడినను
బృహస్పతిగ్నపంచమసప్తస్థానములయందుం
డగాను గర్భాధానముచేసినఁ బుత్రుండు
గలుగుననియు, శ్రీరాసులైన వృషభకర్కా
టక కన్యావృషభ కుకరమీన రాసులయందై
నను, శ్రీగ్రహరాసులైన వృషభ కర్కాటక
కులారాసుల వద్వర్ణలయందైనను, లగ్నము శ్రీ
గ్రహములచే చూడబడియొనను, శ్రీగ్ర
హములతోగూడి యొననుండగాను, లగ్న
పంచమ సప్తస్థానములయందు బృహస్పతి
లేకయుండఁగాను గర్భాధానముచేయఁగా

ఋతీకర్ గలుగుననియు తాత్పర్యము ఇది
యునుంగాకి యీపదునాఱుదినములలో నా
దిని నాలుగురాత్రులును పదునొకండవ పదు
నూడవరాత్రులును, నీయాఱురాత్రులునింద్య
ములనియును నితరములగు పదిరాత్రులుత్ర
మంబులనియుఁ గొందఱి యభిప్రాయము.
కాలా. ప్రథమలింగపు. 18. శ్లో.

ఋతుమతి. సం. వి. ఈ. శ్రీ ముట్టుని. (ఋతు
పు దీనికెలదు.) చూ, రజస్వల “చ. ఋతు
మతియైన కాంత మది నెమ్మియుఁ గోపము
లేక కాంతయై, కుతుకముగోడ నేమియును
గోరకనాగుని మీఁదికుమ్మిచే సతతము భోజ
నాదులను సంతసమందుచు నిగ్మలాత్మయై,
యతిముదమొప్పగాఁదగు గహస్థనివాసము
నందు నెయ్యెడన్. క. బాలిక ఋతువగు
తిథికిని, నాలవదివమున మజ్జనముగాఁగఁద
గుక, దాలిమిమీఁగ నత్రటి, వాలుగనభ్యం
జనాది తైభవరీలన్. ఉ. ఆలతాంగియత్రటి
సమంచిత సవ్యతరాంబ రావళుల్, తాలిమి
తోడఁగట్టుకొని ధన్యత మేలి విభూషణా
వళుల్, చాలధరించి నాథుని దెసందగనిల్చి
మనోసురాగియై, మేలిప్రసంగముల
మేలములాడఁగ నొప్పునెయ్యెడన్.” విజ్ఞాన
ప్రదీపిక. 2, ఆ. “నీ. మునుదాను కడకుఁబో
యిన దినంబాదిగా, దెచ్చుకదినమును దినము
లెన్ను. మధురముల్ ప్రియమైన మానిభోజన
వేళ, సారకు, నావపచ్చకృ మెసపు. దురు
మున నొకపువ్వు దురుమునెచ్చెలియొద్దు. తె
వపువ్వువతివైతి వసభివయము.....“గీ. దెలి
సికాకున్నవగు నవ్యవహాషి, యంతసెల
యైన ఋతువైన యాత్మజయను, తానుమా
న్నాకృ మూఁదెండ్లుగాను గఁడపి, నాలవ
దినంబునందు స్నానములుచేసి, దశావతార
చరిత్ర. 5, ఆ. (వర్ణన.)

ఋతుమతియగు. వి. అ. కి. రజస్వలయగుః
చూ, సమర్థాడు.

ఋతువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. రెండునెలలు:
చూ, మాసద్వయము; 2. ఆర్తవము: చూ,
ముట్టు. 1; 3. పృథాశము: చూ, వెలుతురు. 1;
4. ఇరులుగొంగ: చూ, నూర్యుడు; 5 చిలుక:
చూ, కుకిము; సం. 6. అణు: చూ, మట్కము.

ఋతువులు. పా. వసంతము, గ్రీష్మము, శరత్తు, శరత్తు, హేమంతము, శిశిరము. (6.) (1. వసం
తఋతువు=రెండునెలలకలము మన్మథవసం
తులు నివసించురు. పుష్పములకు కాలము దీని
యందు జనులు సుఖముగ నుందురు; 2. గ్రీష్మ
ఋతువు=తపింపజేయునది. దీనియందు జనము
దపింపజేయును. జలమును గ్రహించునది;
3. శరత్తుఋతువు=పేరుములు వర్షించును;
4. శరద్ధతువు=చునోహరిమైన వెన్నెలగలది.
అడుగును బోగొట్టును; 5. హేమంత
ఋతువు=చీలి జనులను హింపించునది; 6. శిశి
రఋతువు=శీతము దేహము నల్పముగఁ జేయు
నది.)

ఋతుకృత్తి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. ఏడాది: చూ,
సంవత్సరము.

ఋతుకృత్తము. పా. ఆర్తవ మసోత్సవము
పేరటండ్రితో జీయత్ర భోజనాదిబంతుల
సంబగము.

ఋత్విజాడు. సం. వి. క్. పుం. 1. యజ్ఞకర్త
చేత ధనముఁబుచ్చుకొని యజ్ఞముచేయుచు
వాడు. (పదియార్వరు ఋత్విజాలు యజ్ఞ
కులు :— అచ్చావాకుడు, అధ్వర్యుడు,
అగ్నిధురుడు, ఉద్ధాత, ఉన్నేత, గౌరవ
స్తుడు, నేపుడు, పాతుడు, ప్రతిపృష్ఠా
తుడు, పృథివార్తుడు, పృష్ఠాతుడు, బ్రహ్మ,
రాశ్వానాచ్యంసుడు, మైత్రాకరుడు,
సుబ్రహ్మణ్యుడు, హోతా-హోతి.)

2 ఆదేవు, అధ్వర (యజ్ఞము) తంత్రము నుప
దేశించువాడు: చూ, యజ్ఞకర్త.

ఋత్విజాలు. పా: చూ, ఋత్విజాడు. 1.
ఋద్ధము. సం. వి. అ. ఆ. అ. 1. నుడివి
నది (ధాన్యము): చూ, ధాన్యము; 2. సాధిం
పజేయునది: చూ, సంపన్నము. 3; 3. పెరిగి
నది: చూ, సుర. 3

ఋద్ధి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. 1. గంధద్రవ్యము *
(ఇదియొక మూలిక. ఇది చొరుకదు. దీనిని
వృద్ధి అందురు. కాని రెండేక కొంచెము భేద
ముగలదు. పృథి.—1. ముత్తర పులగము,
2. నేలకాడి.): చూ, వృద్ధి. 3; 2. గౌరి:
చూ, పాశ్వాతి. 1; 3. నిండియుండుట: చూ,
సమృద్ధి

ఋనామ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. దేవతల కల్లి: చూ,
దేవమాత.

ఋభుక్షుడు. సం. వి. క్. పుం. ఇంద్రుడు.
(దేవతల బనులయందుఁ బ్రేరేపించువాడు.):
చూ, వేలుపు తేడు.

ఋభువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. జేవుడు (సత్య
ముతోఁ బుట్టినవారు. అదితిదేవతలన జనించి
నవారు): చూ, వేలుపు; 2. ఒకానొక బ్రహ్మ
వేత్తయైనఋషి: చూ, ముని. 1.

ఋశము. సం. వి. అ. శ్రుం. 1. గడ్డి: చూ,
తృణము. 1; 2. అవద్ది ఎల్ల: చూ, నీమ. 1.
ఋశ్య. సం. వి. ఆ. శ్రీ. అజనా *: చూ,
దూలగొండి.

ఋశ్యకేతువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. అనిరుద్ధుఁ
డు, శ్రీష్ఠునిమనుచుడు, మన్మథునికొడుకు,
చూ, విశ్వకేతువు; 2. మరుడు: చూ, మన్మ
థుడు.

ఋశ్యసోక్త. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. అజనా *.
(మృగములచేతఁ జూపబడునది.) రూ-ఋష్య
ప్రత్య: చూ, దూలగొండి; 2. రూ-ఋష్య

పోక్త, పిల్లపీఠచర * (వ్యాసుకథ) వ్రాసుటవలన పుగములచేత నాశ్రయింపఁ బడునది): చూ, శతమూలి; 8. రూ- ఋష్య పోక్త, చిట్టాముదము *: చూ, వ్యధంబకము ఋశ్యము. సం. వి. అ. పుం. రూ- ఋష్యము. మనుచోతు. (వనమును బొందునది, గుట్టము వంటి రూపమును మూడు కొమ్ములును గల వృక్షము.): చూ, ముక్కొమ్ము మేకము.

ఋశ్యకృంగుడు. సం. వి. అ. పుం. విభాండ ముని కొడుకు, రూ- ఋష్యకృంగుడు: చూ, ముని. 1.

ఋషభకము. సం. వి. అ. పుం. కరుభము *: చూ, వృషవామకము. (ఇది దొరుకుదు) (వెల్లుల్లిగడ్డల పోలియుండునట్లు.)

ఋషభము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎద్దు, (ఆవును గూర్చి పోవునది): చూ, వృషభము. 1; 2. ఒకానొకమూలిక *: చూ, వృక్షము; 8. తిరుమల వేంకటాచలము, విష్ణుక్షేత్రము, వేంకటాచలము, వృషభము, తిరుపతి, తిరు మల. (చిత్తూరు మండలములోని తిరుపతియనఁ బడు గొప్పపుణ్యక్షేత్రము. దీనిచెంతి నే అలి వేల మంగాపురమును గొప్ప పుణ్యక్షేత్రము కలదు.): చూ, పర్వతము; 4. కర్ణగంధ్రము: చూ, చెవిగూబ; 5. సప్తస్వరములలో నొకటి (వృషభస్వరమువంటి స్వరముఁ బలుకునది): చూ, స్వరము. 2; 6. వృషభుడను కోతి: చూ, వానరము; 7. మదపుటేనుగు: చూ, హస్తీ; 8. వరాహాత్రిచ్చము: చూ, పందితోడి. (అడవి పందితోడి అని శబ్దార్థకల్పరత్న.); 9. శ్రీవైవాచకము; 10. వృషభరాశి: చూ, వృషభము. (చూ, రాశి.)

ఋషభశ్రీణి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. తంగడు *: చూ, హేనుపుష్పకము.

ఋషభి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. నరసి ఆకార ముగల ఆడుది: చూ, శ్రీ; 2. అజహ *: చూ, దూలగొండి; 8. పోతు, నుగళొమ్ములు మిసములుగల ఆడుది, మాచకవృక్ష, మాస కవృక్ష: చూ, శ్రీ; 4. రూ-వృషభి. విభవ, ముండ: చూ, శ్రీ; 5. పిన్నదూల గోవేల*: చూ, దూలగోవేల; 6. కులట: చూ, ఆంతు లాడి.

ఋషభుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొక ముని: చూ, ముని. 1; 2. ఉత్తరపవమైనవో శ్రీమృత: చూ, శ్రీమృత. 2.

ఋషి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. సవ్యాపి: చూ, ముని. 1; 2. వ్యాసులు మొదలైనవారు: చూ, ముని 1; (చూ, ఋషిశ్రీమృతులు.) 8. ఋషి మతపరివర్తకుడు (జ్ఞానముయొక్క పారమును బొందినవాఁ.): చూ, ముని. 1; 4. దేవుడు. చూ, వేలుపు; 5. జ్ఞానాధికుడు: చూ, విద్వాంసుడు; 6. అంగమొలవాడు: చూ, దిగంబరుడు; 7. ప్రాజ్ఞులు: చూ, వేదము; 8. కిరణము: చూ, మయూఖము. 1; అం. 9. గతిభేదములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, గతిభేదములు.

ఋషిఋణము. అం. ఋణములు మూడింటిలో నొకటి: చూ, ఋణశ్రీయము.

ఋషికుల్య. సం. వి. అ. శ్రీ. 1. ఋషికుల్య యనునది: చూ, నది; 2. ఏలు: చూ, నది.

ఋషిచాంద్రాయణము. సం. వి. అ. స. ఒకా నొక చాంద్రాయణము: చూ, చాంద్రాయణము

ఋషిశస్త్రము. సం. వి. అ. స. దర్శగడ్డి, కుశ*: చూ, ద్విజము 1.

ఋషిశూక్రము. పా "షి. ప్నానంబుగావించి చనుదెంచునంతలో, జపవేదదగురీతి జక్ర శ్రీయు | జపనిష్ఠయైనదిచాలించునంతలో,

జక్రగా దేవభూజకు నమస్కృ. దేవభూజ యొన్న తిలకించునంతలో, మద్రసాభూగ భోజనముచేట్టు. భోజనంబై కరంబులుకొడు సంఠలో, బర్హజీములచే బాప్సనర్పు. తే బాన్సుమై జేయనంతలో బడలిరని ముసం బునందలంచి తాలవృంతములవిసరి, తొడలపై సంఘులుంచి యొత్తుని ననేక, నేవలూరిం చుండవనీ కచ్చిగురుచోడి. ఉత్తరరామా యణము. 1. ఆ, 89.

ఋషిశ్రవ సం. వి ఆ. శ్రీ. ఎలుకచెవి * :
చూ, భల్లంతి.

ఋషిశ్రవంబులు పా. "నీ. వ్యాసభగద్వాజ వార్మికగౌతమకాశ్యపబాలి కణ్వ పులహ, యాజ్ఞవల్క్యశ్రీ రైభ్యాంగిగో భృగుపరా శగధూమ్రీగాలవశంఖలిఖిత, హరితసంవర్తక వాయుశిశ్మక భద్రకీవద్విభాండకోగ్రి, బకదాల్మకాకాపస్థంబ మాండవ్యయంకణ గోమకసుందపాల గీ. కథకలాసహాసితి కాముకాయనాది, ముసులు చిగతహాస్యిల మూర్తలాధ్యు, లరుగుదించి కాందిరి పగ మాత్మసభపు, నాదిదేవునమృతుఁ గృష్ణసభిక భక్తి." హరి ఉ. 5, ఆ; "నీ మాద్వల్య మాతంగ హంజాయనమరీచి మైత్రీయ మాం డవ్య మందపాల, కపిలకశ్యపకాత్మ కానుంద కగ్యాత్రి కాళిక కాండిన్య కిలహాభోజ, వాత్సీయన వ్యాసవ ల్మిక పరతింతు వాల భిల్య వశిష్టవాసుదేవ, కరభంగకుకక్తి కార్జ్య కారద్విత కానకకాండిన్య కాలిహాత్రి గీ జడభరత బహ్మబాలి కామదగ్మన్య పులహపిప్పలపర్వత పుండరీక గార్గ్యగౌతమ గాలవగణక ముఖ్య, రైస యాసంయహా శ్వగు లర్థిగొలువ." విక్రి. 2, ఆ, 25; "నీ కాండిన్య మాద్వల్య మాండవ్యకశ్యప, వ్యాపాత్రి కాండిన్య వాలభిల్య. హరితపిప్ప

లరైభ్యవరతంతు గాలవ, బకదాల్మ్య గౌతమ కుకవస్తి. కాళిక వ్యవన మార్మండేయ నా రద, జవదగ్మి భృగుపరాశర శమిక. కణ్వ బాలి సాంఖ్యాయన వార్మిక, కపిలభర ద్వాజ కలశజన్మ. గీ. శృంగి తృణలిందు భరత మతంగక్తి, గర్గ శ్రీవత్సమునివయో ఘనత మెఱయ. మనభాసీనులై విమవారలకుమ, విమలవాగ్మింగి గర్హమృతములు గాగ." రుక్మాం. 1 ఆ, 51, సప్తమి. "గీ. కశ్య పాత్రి విశ్వామిత్రీ గౌతములును, విను భగ ద్వాజ జయదగ్మలును వశిష్ట, దును జగంబుల నెల్ల వేర్మనిఁబుంతులు, వారి సప్తమి గణ మండుకీ కారవేంద్ర." భాగ. ఆది, 2, ఆ. 308: "ఆ. ఋషులుగానుపింతురీహుల యట్టుల, వారిబోధ పెద్దమేయవంత, లోననున్న యట్టి జ్ఞాంబునుహిమరా. " వేమనా రిరి. (చూ, మహర్షులు.) చూ, ముని 1. (చూ, ఋషి.)

ఋషీతకము. సం. వి. ఆ. పుం భూంత్వము; తెల్లకాకి: చూ, వాయసము. 1.

ఋష్టి. సం. వి. ఇ. పుం. కత్తి చూ, రిప్టి. 2.

ఋష్యవోక్త. సం. వి. ఆ శ్రీ: చూ, రూ- ఋశ్యవోక్త *.

ఋష్యము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ- ఋశ్యము.

ఋష్యమూకము. సం. వి. ఆ. పుం. ఋష్య మూకపర్వతము. "ఉ. రాకొమరుల్ గనుం గొనిరి రత్నగుహగమమాణ దివ్యవా. రీకముఁ బుష్పరేణుక పరిష్కృత మంజులసన్నృగే శ్వరా. నీకము శృంగసంగళిత నిర్ధరలోకము భర్మగండక. స్తోకముసానుకల పరిశోభన దీకము ఋష్యమూకముక." పద్య. 8, ఆ. 184: చూ, పర్వతము.

ఋవ్యశృంగుడు. సం. వి. అ. పుం. విభాండ
ముని కొడుకు (ఋ-ఋవ్యశృంగుడు): చా,
ముని. 1.

ఋ.

ఋ. ఆంధ్రభాషకు గల వర్ణంబులేబదియాఱు.
అందు అచ్చులు పండ్లొమ్మిది. ఆఅచ్చులలో
నిది యెనిమిదవ యక్కరము; సంస్కృతము
నకు వర్ణంబులేబది. అందు అచ్చులు పదు
నాఱు. ఆఅచ్చులలోనిది యెనిమిదవ యక్క
రము; సం. వి. ఋ పుం. (ఋ, ర, య, ఇత్యాదిహావకమ. కృత్యబద్ధం.) 1. నికు
గము, తలవెండుకీ: చా, వెండుకీ. 1;
2. స్వదృష్టి, పామయొక్క కన్న (పాము
యొక్క కంటిచూపు అని కొందఱు);
3: చా, చీదతనము; 4: చా, చీదవాడు;
5. బంగారము: చా, లోహము. 1; 6. మంచె:
చా, హిమము. 1; 7. తామర: చా, పద్మము 1; 8. జేతలపాలెము: చా, స్వర్గము; 9 ధనము: చా, విత్తము. 1;
10 తొడపు: చా, భూపతిము. 2; 11 బం
బువు *. చా, సేరడు; 12. మూపు: చా, స్కంధము. 1; 13. ముక్కంటి: చా, శివుడు; 14. గక్కసుడు: చా, రాక్ష
సుడు. 1; 15. దేవతలలిల్లి: చా, దేవమాత;
అన్య. 16 వాక్యమును దెలుపును; కర్తృత్వక్రియా
సంబంధముగల మాటను తెలుపును: చా,
వాక్యభావము. 2; 17. రక్షణమును తెలు
పును: చా, రక్షణము; 18. నిందను తెలు
పును: చా. నింద. 1; 19 భయమును దెలు
పును: చా, హెచ్చు; అం. 20. మార్గస్థములు
తొమ్మిదింటిలో కొకటి: చా, మార్గస్థ
ములు; పా. 21. ఋ ఋ ఇత్యాదివివర్ణ

వర్ణయుగ్మ ఇ క మ లు తత్సమాన్యదేశ్యాను
కరణంబులగుడి యాంధ్రభాషంబొచ్చు.-
వర్ణయుక్తులనఁగా ఖ ఘ ఞ తథ ధధ
ఫభ లు. ఈ యక్షరములు ఋఋ ఇత్యా
జఇ క మ లనుజేరి 19 అక్షరములును తత్స
పదంబులును, అన్యదేశ్యపదంబులును, భిన్న
కరణపదంబులును గలసి యాంధ్రభాషాపదం
బులుగ వాడంబడెనని యర్థము. భిన్నక
రణమనఁగా నేధ్వని యెట్లు వివచ్యునో
యట్లే వాయువు ధ్వని నెద్దదియు పరుష
మునైనపుడు ఒత్తుక్షరములును సౌమ్యస్వగు
నైనపుడు ఒత్తులులేని యక్షరములు వాయు
బతును. ఉదా.-ఋషి-పితృణము. కస్త
ము-గ్రాకారము, విశేషము. ఖట్వాంగము,
ఘంటాఘామ. ఘంకారముకలుడు-దృఢము-
శ్చఢ- బాధ- కఫము - భేదము - శార్దము.
(బాలవ్యాకరణంబున జకారము తత్సమమునఁ
గలసి యాంధ్రంబున తొచ్చినందునకు పక్షి
యుదాహరణముగ నీయఁబడినది. సంస్కృతి
సంయుక్తాక్షరంబులననుసరించి నాసికంబులన్ని
నాయను నాసికములకు మాఱు పూర్ణానుస్వ
గనే వాయువు మహాకవి సంప్రదాయము
పూర్ణబిందు పాప్రముగ నన్నయ్య “నిండుమనం
బు” అనుపద్యములో “నిండు” “అఖండల”
యను శబ్దములు పాప్రస్థానములగుచ్చెను.
సింహాక్షిణి ననుపద్యములలో దిక్కు
మాతం “గ” యని పాప్రముగూర్చెను. ఈని
యనుమే యందఱుకవులయందు నియంత
గానయ్యెడి ఏతద్భిన్నంబాకడైవత్య (బ
గానరాదు మహాకవి సంప్రదాయవిట్లుండ
కొక పంజీనిమాత్రము అంకితమువలె పంక్తి
యని వాయరామిణిగారణము విచార్యము)
పక్షి. కక - మండుడు. ఇది తత్సమ పద
ములు. తమర-కావు అన్యదేశ్యములు. నిరంగి

‘ధా’ మృనియేను. నగారా ‘భా’ మృనియేను. ఇవి ధ్వన్యను కరణపదములు (చూ, ఋ.)

౧౧.

౧౧ ఆంధ్రభాషకు వర్ణంబులేబడినూలు. అందు ఆచ్చులు పందొమ్మిది. ఆ ఆచ్చులలోనిది తొమ్మిదవ యక్కరము; సంస్కృతమునకు వర్ణంబులేబడి అంశఆచ్చులు పదునాలు ఆ ఆచ్చులలోనిది తొమ్మిదవ యక్కరము సం. వి. ౧౨. పుం. (ఆ ఆత ఆలః ఇత్యాది రూప కమ్ గల్గెకబడవత్.) 1 ముక్కయి: చూ, కివుడు; 2. ఏనుగుపలు:చూ, నాగదంతము; 3. ఎడ్రకాయ: చూ, పీత; 4. కోరి:చూ, వాగరము; 5. కపిదంతము: చూ, కోరి కోగ; 6. జేజేలపట్టు:చూ, స్వర్ణము; 7. దేవ తిల తల్లి: చూ, దేవహృత, పుం 8. చినిపోయిన మనుమడు గలవాడు; 9. తోమ్ము: చూ, నక్షము; 10. గంధాదులచేతల బూయబడిన పీనుకలవాడు: చూ, లిప్తగాతుడు; 11. గంధాదులచేతల బూయబడిన కరీరము: చూ, కరీరము; 12. కాపాడుట: చూ, రక్షణము; పా. 13: చూ, ఋ 20; పా 14: చూ, ఋ. 22; 15. ఋక్కులలోనిది రెండవది: చూ, ఋక్కులు; 16. ఇక్కులలోనిది నాలుగవది. (ఇక్కులు.-ఇ-ఉ-ఋ-౧.); 17. అక్కులలోనిది యయిదవది. (అక్కులు.-అ-ఇ-ఉ-ఋ-౧.); 18. ఉక్కులలోనిది మూడవది. (ఉక్కులు.-ఉ-ఋ-౧-ఏ-ఓ.)

౧౧౦.

౧౧౦. ఆంధ్రభాషకు వర్ణంబు లేబడినూలు. అందు ఆచ్చులు పందొమ్మిది. ఆ ఆచ్చులలోనిది పదవ యక్కరము; సంస్కృతమునకు

వర్ణంబులేబడి. అందు ఆచ్చులు పదునాలు ఆ ఆచ్చులలోనిది పదవయక్కరము; సం. వి. ౧౨. పుం. (౧౨:కాలః.) 1. ఊసగవెల్లి, బింబ కము: చూ, సగటుము; 2. కొండ: చూ, పర్వతియు; 3. వేను: చూ, కరీరము; 4. అరిష్టతాతి. చూ, శుభింకశుడు, 5. దేవుడు: చూ, వేలుపు; 6. వాహ్యలి: చూ, విహారము. 1; 7. కిన్ను: చూ, సేలిము. 1; 8. ఎముక: చూ, కల్పము. 1; 9. కల్ప వతిల్లి: చూ, నాగమాతి. 2; 10. ఆడుది: చూ, శ్రీ; 11. తిల్లి: చూ, మాత 1; పా. 12: చూ, ౧౧౦. 22.

ఎ.

ఎ. ఆంధ్రభాషకు వర్ణంబులేబడినూలు. అందు ఆచ్చులు పందొమ్మిది ఆ ఆచ్చులలోనిది పదునొకండవ యక్కరము; తెనుగునకు వర్ణములు ముప్పదియేడు. అందు ఆచ్చులు పదునాలుగు. ఆ ఆచ్చులలోనిది యేడవయక్కరము; దే. అప్య. 1. రూ. ఏ. పృక్షమును దెలుపును. “మాతామహుడైన మనకూరుడు న్నాడె.” భాగ. 1, స్కం. 847: చూ, పృక్షము; 2. రూ. ఏ వ్యతిరేకమును దెలుపును “ఉ. నీమగడంత యెక్కువ మనీషులు ధానురులింతకక్కువే.” భార. ఆర. 6, ఆ. 16: చూ, వేలుపాటు; 3. అడుదగుటును దెలుపును. “రాజే నుందరియేమె బోటివినవే.” భాగ. 10, స్కం. పూ. 772. “నీ. కునీగుంపులిడకేగు కొన్నయంగడిలోన మాలు పేరములేలె మంజువాణి.” చంద్రాం. 6, ఆ. 185: చూ, రూ. ఏ; 4. రూ. ఏ. మెచ్చుకొనుటను తెలుపును. “సతీజన్మిట్టిదె యేజగంబులకె.” భార. విరా. 1, ఆ. 295:

చూ, నేనాను; 2. అవ్య 5. ఆ, రూ- ఏ
మఱియొకదాని లేమని తెలుపును. "నన్నీదను
జుఁజేసిలేముగుడ." కళా. 3. ఆ. 251: చూ,
కాకేమి; 6. మఱియొకదాని కలిమినిదెలుపును.
"క. దుర్యోధన నీ, ద్రౌపది మె పొండవేయుల
దౌర్బల్యమువాయు." (ఇక్కడనీద్రౌపది మె-
నీద్రౌపది మొకటి మాత్రమే అని యర్థము.
ఇట్టి తరఫలములయందు నెఱుంగునది.) భాగ.
ఉద్యో. 3. ఆ. 323: చూ, కాకేమి; 7. మే
పుటును దెలిపెడి. "చూడడవెచ్చిల్లు" భాగ.
ఆగ. 5. ఆ. 280; "అల్లచెయ్యదొడ్డు విహా
రముగానెగ నయ్యెదక" భార 3. ఆ. 2.
ఆ. 120; "క. ఇదియొక పిన్నవాడడరియె
క్కుడు మూలకలగ్నిండె దోరెడుక." భాగ.
ద్యో. 2. ఆ. 11; "ఇదినియద్యాహిని
యిదెమణికరిక." కాశీ. 5. ఆ. 177; "అవె
యివె వెన్ దొగల్ నెనె" రా. సుం, కాం. 477;
వాడెభృంగీకుడు." కాశీ. 5. ఆ. 177; "ఏడెక
ప్పుడు" చారి. ఉ. 2. ఆ. 136; "క. వీరెనువులు." భార. ఉద్యో. 4.
ఆ. 352: చూ, రూ- ఏ; 8. ఆ, తనంతట
అను సరమును తెలుపును. "నేనడుగు లేడు
వాడెవచ్చి యిచ్చిపోయెను." (వా): చూ, ఏ;
9. ఎక్కువ తక్కువలను దెలుపును "ఉ.
వంకమెల్ల బూతమ్మగు నీదుచగ్గనని ధాతప
దంతియె యాతిచ్చె స్వప్నమునవచ్చి." కళా. 4.
ఆ. 126; "వాడెచేయలేక పోయె నేనేను చేయుదువా." (వా): చూ, రూ-
ఏ; 10. పొగ్గిరిండుటను తెలుపును. రూ-ఏ:
చూ, స్తోత్రము. పా. 11. వక్రములలోనిది యొ
కటి. (ఎ-ఏ 2-2 అట వక్రములని వేరు.)
చూ. వక్రములు; 12. అంధ్రవర్ణములకుఁ
కెప్పునప్పుడు ఎ 2, చే- జే చేర్చవలయును;
అవ్య. 1. 3. ఏవార్థములలోనొకటి. (ఏవార్థ

కములు — అ-అ-ఎ-ఏ-); 14. పొగ్గిరినాగుఁ
ముమీద వచ్చు వానిలోనొకటి. (పొగ్గిరినాగు
కముమీద వచ్చును. — ఇ- ఈ- ఎ-
ఏ- 2- 2 అనునవి. ఉదా. — చూడుమి,
వండుమి, వండవె, వండనే, చూడవో, చూ
డవో అనునవియు.) 15. ఇ- ఈ- ఎ- ఏ
లంగూడిన చే జే లు తాలవ్యంబులు వానిలో
నిదియొకటి: చూ, తాలవ్యములు.
ఎంకోచిమెంటు. ఆం. ధలమును ఆక్రమించు
కొనుట, ఆక్రమణము.
ఎంక్వరీ. ఆం. దర్బాప్త, క్షయహాగదర్శనము.
ఎంగిలి. జే. వి. ఉచ్చిష్టము; భార అను. 1. ఆ.
285; దశ. 2. ఆ. 8; "ఆ. ఎంగిలెంగిలనుచు
నీనొటితోడనే. వేదములను బదువు వెట్టు
లార. యెంచిమాడనదియె యెంగిలిగా
దశా" వేమన. 596; "ఆ. ఎంగిలెంగి
లందురిల వేదకామ్రముల్, చేదువునట్టి
విప్రజనములెల్ల, నెంగిలవుట యెఱిగి యెంగి
లేకుడుతుకో వేమన. 595; "ఆ. ఎంగిలం
తనట్టి హితవుగానెంచక" వేమన. 594; "ఆ.
ఎట్టిమంత్రమైన నెంగిలిగాకుండ" వేమన.
608: చూ, భుక్తియైతము.
ఎంగిలికాణ. ద్వ. వి. పనికిమాలినవాడు: చూ,
నిష్ప్రయోజకుడు.
ఎంగిలిచేయి కాకిలి విదల్చనివాడు. లో. ఉదా.
"నీ. కనరియెంగిలిచేత గా? నేయనివాడు, సత
తాన్ని దానప్రకృష్టుడయ్యె, బ్రహ్మకల్పము
దాక బ్రతుకానుగడకట్టు కాడెస్థిరముగ విశ్వ
ముదలంచె" పాండు. 4. ఆ. 210.
ఎంగిలియగు. ద్వ. ఆ. 37: చూ, అంటగు. 2.
ఎంగిలివాడు. ద్వ. వి. 1: చూ, ఉచ్చిష్టము, 2.
కక్కుటితికాడు: చూ, లోభి; 3. ముం
డలమరి: విటుడు.
ఎంగున ద్వ. వి. (ఏను + కుంచేము.) అయిదు
కుంచములు: రూ- ఏగున.

ఎంగన. జే. వి. ఒకరకము అడవి మొక్క *
చూ, వృక్షము.

ఎండు. జే. స. కి. 1. గడించు: చూ, లెక్కించు;
2. ఎన్ను, తలచు; "ఆ. ఎంచి యంచి పూజ
లన్ని నేయఁగ నేమి, భక్తి లేని పూజ ఫలము లేదు,
కన్న పూజ నేయు కారణ మెఱుఁగుడీ, విశ్వ...
వేయ." వేయన. 604: చూ, మోచించుచు;
3. దూఱు: చూ, నిందించు; 4. ఆక్షేపించు.
"ఉ. వింతలు భూమి నేయఁగనిది వే పోరులు
నన్నుఁ గూర్చి నిం, దిండురొ యెఁతుకో." 7
ఉ, రా 6, ఆ 198: చూ, వెక్కిరించు;
5 స్తోత్రము చేయు ప్రశంసించు, పొగడు
"చు ఫలభుక్తులో హతశేషులెల్లఁజని చెప్పకొ
జచ్చెనే లంకకున్, గల సేనాధిపుఁ డింద్ర
వన్నె ముఖదిక్కుల ప్రధాహరిణ్ణోఁ, తులచే
సంచుఁ బ్రహస్తునెంచి " రామా. 8, ఆ. 60:
చూ, మ్మతించు.

ఎంజినీరింగు. ఆం. యంత్రసాధకకాస్త్రము.

ఎంజోయి మెంటు. ఆం. అనుభవము

ఎంటర్ప్రైజర్. ఆం. ఆనుసంధాయకుఁడు.

ఎంటర్ప్రైజి. ఆం. కార్యవాచనము.

ఎంటిటి. ఆం. సత్వము.

ఎంటామాలజీ. ఆం. కీటుకకాస్త్రము.

ఎంట్రీకాయ. ద్వ. వి. కర్కటకము: చూ, పీఠ.

ఎంట్రీస్సు. ఆం. ప్రవేశము.

ఎంట్రీస్సుఫీ. ఆం. ప్రవేశకట్నము.

ఎంట్రీస్టు. ఆం. ఒకని పరముచేయు.

ఎంట్రీ. ఆం. సమాధుచేయుట.

ఎంట్రీక. జే. వి. 1: చూ, ఎంట్రీకాయ.
(యా-ఎండిక.): చూ, కీత; వా. 2. రోమ
ము: చూ, వెండుక (వకారమును సరిగ పలు
క లేని పీనకాతుల కాడుక. వెంజి-ఎంకి,
వెంటు-ఎంటు, వెంటి-ఎంటి, వెండి-ఎండి,

వెండుక-ఎండుక, వెంబడి-ఎంబడి, వెచ్చ-
ఎచ్చ, వెట్టి-ఎట్టి, వెడలుపు-ఎడలుపు, వెద-
ఎద; వెనుక-ఎనక, వెన్నముద్ద-ఎన్నముద్ద,
వెట్టి-ఎట్టి, వెల-ఎల, వెల్ల-ఎల్ల, వెల్లు-ఎల్లు
ఇత్యాదులు భద్రాచలము, రంప, చోడవర
ములలో హెచ్చుగ వినఁబడును)

ఎండ. జే. వి. 1 ఆరవము "ఆ. ఎండ నీడచేంద
మెఱుంగ నేర్చిన మోగి, యుండు నెల్లకాల
మార్చిమోదఁ, దిండిసోతువకమె తెలియంగ
జ్ఞానంబు." వేయన. 619: చూ, వెలుంగు.
2. (ఎకాగము పలికిన నీచమనితలఁచి పీన
కాతులవారు పట్టుపట్టి ఇట్టి పదములను వకా
రముగ హెచ్చుట మేలనితలఁచి—ఎండ-వెండ,
ఎగతాళి-వెగతాళి, ఎచీటు-వెచీటు, ఎత్తు-
వెత్తు, ఎద్దు-వెద్దు, ఎఱక-వెఱక; ఎలక-వెలక
అని భద్రాచలము, రంప, చోడవరము ప్రాం
తములలో హెచ్చుగ పలుకుదురు) 3. ఉష్ణ
ము చూ, వేడిమి.

ఎండఁగట్టు. జే. స. కి. (ఎండక + కట్టు.)
అఱగట్టు. "ముంగిట గుడ్డను ఎండఁగట్టుము." 7
చూ, ఎండవేయు.

ఎండఁగొట్టు. జే. స. కి. (ఎండక + కొట్టు.):
చూ, ఎండఁజేయు. "నీళ్లుచీల్లక ఆమైదును
ఎండఁగొట్టినాడు."

ఎండఁజేయు. జే. స. కి. (ఎండక + చేయు.)
—వై—

ఎండఁబెట్టు. జే. స. కి. (ఎండక + పెట్టు.):
చూ, ఎండవేయు. "మరుగులెండఁబెట్టుము."

ఎండకన్ను. కా. కవ్వుములు. "ఎండకన్నును నీడ
క న్నెఱుంగుతున్న పుట్టుభోగి." సారంగధర
చరిత్ర.

ఎండకాయ. ద్వ. వి. గ్రీష్మఋతువు: చూ, మాస
ద్వయము.

ఎండచాటుపుట్టువు. ద్వ. వి. గొడుగు: చూ, ఛక్రిము.

ఎండదొర. ద్వ. వి. నూరుడు. "గీ. విత్తుల ఖర కర భీతి నవ్విననీచు, యండగొని యెండదొరఁ బోరికరయఁబిలుచు, వీరిక ఘూక మహారృ టుల్ వెలయుఁ జీమ, కై నఁ దూఱంగరాని యక్కాననధిప." శేష. 2, ఆ. (ఇట్లు ఎండ తేఱుడు లోనగునవి); చూ, నూరుడు.

ఎండమణువు. ద్వ.వి: చూ, ఎండచాటుపుట్టువు. ఎండమావులు దే. వి. బ. మిట్టమధ్యాహ్న వేళ బయళ్లయందు నీటివలె దోచెడి నూర్యకిరణ ములు. మరీచిక. "తే. ఎండమావులుచావ్వగు నీజగంబు, లండు బరమాత్మయందును దండి గాను." వేమన. 621: చూ, మృగకృష్ణ. (మైరేజి.)

ఎండవేయు. దే. సు. కి. 1: చూ, ఎండఁబెట్టు; 2. (బట్ట) ఆటవేయు: ఆటఁగట్టు, ఆటవేయు, ఎండఁగట్టు.

ఎండాకు. దే. వి. (ఎండు + ఆకు) ఎండిపోయిన ఆకు: చూ, సారగాకు.

ఎండాచ్చరు. ఆం. అన్యధము చేయువాడు.

ఎండాచ్చి. ఆం. పక్రిము మెనుకపీఠీన వ్రాయఁ బడిన చిరునామాదారు; పక్రిము పుచ్చుకొను వాడు.

ఎండాచ్చమెంటు. ఆం. పక్రిము మెనుకపీఠీన వ్రాయు వ్రాఁత లేక పక్రిమువైన వ్రాయు లిఖితనూచన; బరాతములు పోగొట్టుమున్న గునవి ఇతరులపరముగా వనూలిచ్చుచి వ్రాయు "వినిమయనూచన." బరాతపువ్రాత; బదలాయువు నూచన.

ఎండు. దే. ఆ. కి. 1. కడియాలు. "కడిగుడ్డ యెండెను" "పచ్చనియాకు యెండెను" "నీళ్ళచెలుపు యెండెను." చూ, మిడుతు. కి;

2. కపింఘ. "ఎండలో యెండుచున్నాడు." చూ, సంతాపించు; 3. అడుగంటు. "అది అన్నచులేక ఎండుచున్నది." చూ, శోషించు.

ఎండుకాయలు. పా. చిక్కుడు, తీలన, పిల్లిపీఠ చన, బెండ, బీర, పక్తి, ఆముదము మొకాయలు యెండినప్పుడనేక విధములుగాఁజేలుచున్నవి. తీలన మొక కాయధాన్యములలో గది యొక్కపేయుండుటను బట్టి నిలువుగా చీలి యెండు బద్దలగుచున్నవి. వీటికి ద్వివిధా రుణపుటక ఫలమనిపేరు. లెగుమ్ (జల్లేడు) మొదలైనవి ఒక్కొక్కది కలిగియుండి యొక వైపున పగులును. అట్టివానికి ఏకవిదారణ పుటకఫలములనిపేరు. ఫాలికల్ (బెండకాయ) వంటి వేరేకగులను గలిగి యనేకవిధములుగా పగులును. వాటికి బహువిదారణ పుటక ఫలములనిపేరు (చూ, ఏకవిదారణ పుటక ఫలము, ద్వివిదారణ పుటకఫలము, బహువిదారణ పుటకఫలము.)

ఎండుగడ్డి. దే. వి. పచ్చిలేకుండఁగ ఆరినగడ్డి: చూ, నట్టిగడ్డి (వృతి-పచ్చిగడ్డి.)

ఎండుగులు. దే. వి. ఎండఁబోసిన ధాన్యము. రూ- ఎండువులు. "చ. కలమపు లెండు గుల్ ద్రవిడకన్యలు ముంగిటఁగాచుకుండి." ఆము. 1, ఆ. 76: చూ, ధాన్యము.

ఎండుతెవులు. దే. వి. బ. దేహములోని మాంసాదులు తగ్గి కుప్పించెడి రోగము: చూ, రోగము. 1.

ఎండుపుండట్ట. దే. వి. (ఎండు + కట్ట.) పగిలే నము, ఏదేని యెండఁబెట్టుటకు తెదురుబద్దలులోనగు వానిచేత నల్లినకట్ట, చాఁగర:చూ, సోయనము.

ఎండువులు. దే. వి. బ. చూ, రూ-ఎండుగులు.

ఎండోకార్డియమ్. ఆం. గుండెకాయ లోపలి పార.

ఎండోకార్వు. ఆం. టెంక.

ఎండోడెరమ్. ఆం. అంతర్కర్మము.

ఎండోడెర్మిస్. ఆం. —పై—

ఎండోమెంటు. ఆం. దేవాదాయము, ధర్మాదాయము, ధర్మార్పణము.

ఎండోమెంటు పాలసీ. ఆం. కొన్నాళ్ళపజుకు మాత్రమే పీ మియముల కిస్తీలను చెల్లించేవలసిన పద్ధతిగఁ బ్రమాపట్టా. నిర్ణీత కాలమైన తరువాత పటాదాఖలా మొత్తము తీసికొని వచ్చును. లేక వడ్డీకి నిలవ యుంచేవచ్చును.

ఎండోమెంటుబోర్డు. ఆం. దేవాదాయపు ఆఫీసు.

ఎండోస్కోప్. ఆం. మూత్రాశ్రయ్యాది పరీక్షాసాధనము.

ఎండోస్పైరమ్. ఆం. అంతరచ్ఛదము.

ఎండ్రోకాయ. దే. వి. కర్కటకము. “గీ. ఎండ్రోయన నెండ్రోకయనంగ నెండ్రోకాయయనంగఁ గృతాభిధ యలరుమందు. ” ఆం.భా.ప్ర. వారి 160: చూ, పీఠ.

ఎండ్రో. వై. వి.—పై—

ఎండ్రోక. వై. వి.—పై—

ఎండ్రోమెక్కుమెకము. ద్వ. వి. జంబుకము:చూ, నక్క.

ఎండ్రోమేతరి. ద్వ. వి.—పై—

ఎంశ. ద్వ. సు. (ఏ + అంత.) 1. ఏకలంఘి. “ఎంతకాలము.”; 2. ఏయద్దేశము కొలది. “గీ. ఇతరణాచి మీకు నెంతమోహముగల, దంతకంటె మాకుసధికమైన, మోహరసము మూచి మోచియున్నది ” వి. పు. 7, ఆ. 100 (చూ, ఇంత.) (యను, ఏని, ఓ.అనునవి వెనుకఁజేరునపుడు దీనికి అంత్యముఅను సర్థము కలుగుచున్నది. యువర్ణమునకు వికల్పముగ లోప నుగు. “గీ. ఎంతయుపండుమరుతుడు సునా

దేవుడధ్యాత్వ విద్యనారాధ్యుడెంత, ననఘండుధామ్యుండు.” భార. సభా. 2, ఆ. 282. మొ. “నీకెంతే నితఁడాత్మఁడో ” కళా. 8, ఆ. 88 “ఎంతోసంతోసంబున.”; అన్య. 8. ఏవదర్శకము, ఎంతవర్ణంతము: ఎంతదనుకరూ- ఎందాక.

ఎంతయూడినను సోలనిండదు. లో. కప్తమంతయు వ్యర్థము.

ఎంథిమెమ్. ఆం. (తర్కశాస్త్రములో) పూర్వ సిద్ధాంతములు రెండింటిలో నొకటి చెప్పకుండుట.

ఎందనుక. ద్వ. ద్రో. (ఎంత + దనుక.) చూ-ఎందా) క

ఎందఱు. ద్వ. సు. (ఎంత + వాఁడు.) (ఎంత కబ్బమునకు మహామృతార్థార్థక బహువచనరూపము.) ఎంతసంఖ్యగలవారు (దీనికి ఏనుకబ్బము వెనుకఁజేరునపుడు అనేకుల నెడి యర్థముకలుగుచున్నది. “క. కడకంటఁగరుడ నొడమఁ గఁబడకులు తన్నెందఁతొని బరివేష్టింపజ్ఞ.” పీఠ. 2, ఆ. 190. ఇకారము లోపింపఁగా ఎందఁతొన్. “వాగ్దడి కత్తె లెందఁతొగోరి భజింప.” కళా. 2, ఆ. 89; “క.ఎందఱు శాంతలఁగాంచిన, నెందఱుముద్దియల యెదుట నెనఁగంగనిన.” వేమన. 689.

ఎందాక. ద్వ. ద్రో. (ఎంత + దనుక.) చూ, చూ- ఎందనుక. “క ఎందాక మనసునిల్పిన, నందాకనుఁ బూర్ణసుఖమె.” వేమన. 641.

ఎందు. దే. ద్రో. ఎక్కడ: చూ, యత్రో. 1.

ఎందులకు. దే. ద్రో. 1. ఎవోటికి. “క. ఎందుం డియేమిపనికై యెందులకొడవవు.” భార.శాం. 8, ఆ. 79: చూ, యత్రో. 1; 2. దేనికి. “వ. ఇదియేమి యెందులకుంబోయెదవు.” భార. అర. 2, ఆ. 57: చూ, దేనికి.

ఎందువన. దే. దృ. కారణము, యతః చా, పాతువు. (రూ-ఎందువల)

ఎంకిరియన్. ఆం. కేజోమండలము.

ఎంకిరికల్ ఫార్మలా. ఆం. పామరనూత్రిము.

ఎంబన్న. దే. విణ. (ఎంబె + అన్న.) అంచేదః చా, ఏన్నయోజకుడు.

ఎంబార్గో. ఆం. దిగుమతినిషేధము.

ఎంబాపిడర్. ఆం. రాయబారి, మాత.

ఎంబెరుమతము. పా. ఒకానొక మైవమతము.

“ఆ. ఎంబెరుమతమందు నెనఁగి మాంసముఁ దిని.” వేమన. 878.

ఎంబెటికము. దే. వి. కర్వజ్ఞాన దుఃఖేర్పాదుల చేతఁ గలిగెడు హేయత్వబుద్ధి. రూ- ఎబ్బెరి కము; చా, రోఁత. 2.

ఎంబెటికి. దే. వి.—వై.—

ఎంబ్రియో. ఆం. (గర్భచందలి) పిండము, అంబు రము.

ఎంబ్రియోలజీ. ఆం. పిండోత్పత్తి. వృగులకా వ్రము.

ఎండు. దే. అప. పరిమాణార్థకము. “క. నీనుడు వలకే నడుగొందైనను చాటునని సత్యమా డెను.” రుక్మాం. 8, ఆ. 91.

ఎంబెట్టు. దే. వి. ఎడఁబెట్టు. చాముద్రః చా, లోహము. 1.

ఎకతాళి. దే. వి. రూ-ఎకతాళి; చా, పరిమా సము.

ఎకదొట్టు. దే. అ. 89. అతిశయించు. “నెట్టూ ర్పొగదొట్టె.” అను. 8, ఆ' చా, ముచ్చు 3ంచు.

ఎకనమిక్త్రై నెన్ను. ఆం. అరికొత్పాతము.

ఎకనమిక్ గూడు. ఆం. అస్తి, సాత్తు.

ఎకనమిక్ లా. ఆం. అరికన్యాయము.

ఎకనమిక్ స్పెషల్ లైఫ్. ఆం. జాతీయార్థిక జీవ నము.

ఎకనమిక్స్. ఆం. అర్థశాస్త్రము, అరికశాస్త్రము ఎకనము. దే. వి. భూమికొలుచుటకు వైసు ఉప

యోగింపఁబడును. ఒకవైసు నూలు సమభాగ

ములుగ భాగింపఁబడును. అట్టి ఒక్కొక్క

భాగమునకు లింకుఅని పేరు. (1) 22=1వైసు;

100 లింకులు= 1 వైసు; 220 గ. లేక 10

వైసులు= 1 ఫర్లాంగు; 1760 గ. లేక 80

వైసులు= 1 మైలు; (2) 144 చ. అం= 1

చ. అడుగు; 9 చ. అ= 1 చ. గ; 80 1/4

చ గ= 1 చ. పోలు; 40 చ. పో= 1

రూడ్డు; 4 రూడ్లు లేక 4,840 చ గ= 1

ఎకరము. (3) 22 x 22= 484 చ. గ= 1 చ.

వైసు; 10 చ. వై= 1 ఎకరము; 640 ఎ=

1 చ. మైలు; 1 చ. వైసు= 100 x 100=

చ. లింకులు; 10 చ. వైలు= (10 x 100 x

100) చ. లింకులు= 100,000 చ లింకులు

(పదివందలములు= 1 ఎకరము; 1/8 ఫుట్ట=

ఎకరము). ఎకరా

ఎకరా. దే. వి 1. —వై.—(చా); 2. సగ

తల వాకిలి చూపడి; చా, హాళరము; 8. ఏనుఁ

గును గట్టు మొగసాల. “మహాస్థిర, ఎ

రాలకొ మండువాసాహిణముల గల భద్రేభ

సందోహవాహా; క్రిగంబుంగొంతుఁ దత్తర్పి

భువులు వసుపన్ ” స్వా. 1, ఆ. 40; చా,

సజ్జారము.

ఎకరారు. దే. వి. ఒప్పుకొనుట, ఒప్పుదల. “వాని

బాకిని యిచ్చెదనని నాయెదుట యొకరారు

అయినాడు.” చా, సమృత్తి. 1.

ఎకసకియము. దే. వి. 1. రూ- ఎకసకము, సా

సము; చా, వంచన; 2. రూ- ఎకసకము;

వికటపుమాట, వేళంకొళము. కాశీ. 2, ఆ.

148; చా, పరిమాసము; 3. రూ-ఎకసకము.

అవమానము; చా, బన్నము. 2; విణ. 4. రూ-

ఎకసకము. వికటము, మిక్కిలి వంకరయైనది

(మాట): చూ, కంకర; రి. రూ- ఎకసకము. ఎకసకమునది: చూ, పరిహాసము.

ఎకసకము. దే. వి. —వై.— (రూ-ఎకసకము.) (వికటమునకు. — “నీ. జడలల్లి చొల్లి యందిడి యకసకముగా బాలేందుకలంబు పదిలపడు ” కాశీ. 2, ఆ. 146.)

ఎక్కిసక్కియము. దే. వి. —వై.— (రూ-ఎకసకము.)

ఎకసక్కియము. దే. వి: చూ, రూ- ఎకసక్కియము —వై.— (కంచన — “ద్వి. అకట-తికి-జిక్కినటుల మాటాడి, యెకసక్కియము యొక్క యిచ్చేటనిల్వకయె, యిప్పుడొగి జనియె నయ్యింపవరాక్షి.” విష్ణు. ఉ. 3, ఆ, వికటపుమాట. — “గీ. జముని నాలికలో నెకసక్కిమాడ, దచుకపడు కొత్తవైడి మోలము కటారి.” వై. 6, ఆ. 94. అనమానము — “చ. మునిపతివచ్చి భూవొనగి మోదముతోడ భవత్ప్రియంగానె, వినుతి యొనగ్గగావిని నవీనుల మాచేవిగాని మాటలకె, వివలనెకగదా యిప్పుడునీవిటవచ్చుట పాలిజాతవాసనఁ బ్రకటించివాకు నెకసక్కియము చేయనకాదె చెప్పమా. క. మానలె తోడవునకులకు... మానరహితమయిన బ్రదుకుమానిని కేలా.” పా. 1, ఆ. 128; విణ. వికటము. — “ఉ. చేక్కరవింటి రాజ యొక సక్కియమేమని కూర్చుకొంటి వచ్చక్క.” విణ. 8, ఆ. 45. (దీనికిని రూపాంతరములకును పరిహాస మర్థమని కొందఱు చెప్పుచున్నందున నటులఁజూపఁబడియెను. కాని కవుల ప్రయోగపరణిని బట్టి అదినిర్ధారణ చేయఁగూడలేదు.)

ఎకసక్కియము. దే. వి. —వై.— (రూ- ఎకసకము.)

ఎకసకము. దే. వి. —వై.— (రూ- ఎకసకము.)

ఎకసక్కియము. దే. వి. —వై.— (రూ- ఎకసకము.)

ఎకసక్కియము దే వి. రూ- ఎకసక్కియము. —వై.— (వికటపుమాట. — “చ. బొమలె గజచి కన్యనుమఁ బొందుగఁ గన్గొనిపేరు గుచ్చి కొంచెముగఁబాసింది యొక్కయొక సెక్కిమటాడి యయ్యారేట గొందముకడు నందమానని ముదంబునఁక్కిలి గీటియట్లు నె, య్యమెనఁగి బల్కరించెలి నాకుల నందఱ నన్నిభంగులన్.” పమ. 1, ఆ. 62)

ఎకాదమి ఆం. పరిమత్తు.

ఎకాదమి. ఆం. మితవ్యయము, బాదుపు

ఎకాయకీ హిం. కి. విణ. ఎక్కడను నిలువకనే (అతివేగముగా.) “ఎకాయకీని వచ్చినాను.” తెనుఁగున గోదావరీమండలమున వాడెదరు.)

ఎకిమిడు. దే. వి. ఆధిపతి: చూ, పృథువు 2.

ఎకిరింత. దే. వి. 1. రూ-ఎక్కిరింత, ఎక్కడ గివ యెనుఁగులానగునది. “నీ. రేవలంగును చాల్పు దేవేరియగు దుర్గ కకిరింతయై మించు మెకముదక్క.” రామా. 2, ఆ. 88: చూ, వాచానము; 2 రూ- ఎక్కిరింత, ఎకతాళి: చూ, పరిహాసము.

ఎక్కటి. వై. వి. 1. కూరుఁడు, ఉత్కలకునియ: చూ, హంబీరుఁడు 2; విణ. 2. = ఏకాకీ. అసహాయుఁడు. “ఉ. భీముఁడా, నెక్కటి దాఁకెదిక్కిరిసహింపకసింహముదాఁకునట్టులు.” భార. అర. 4, ఆ. 12: చూ, ఒంటురీఁడు 2; స. ఏ. 2 = ఏక: ఒకటి. “నీ. రేవలంగును చాల్పు దేవేరియగు దుర్గ కకిరింతయై మించు మెకముదక్క.” లక్ష్మి. 2, ఆ. 8: చూ, కంది; వి 4. అసహాయము. ఎక్కటికయ్యము.” మొ; భాగ. ఉద్యో. 2, ఆ. 82: చూ, దిక్కుమాలినతనము.

ఎక్కటికయ్యము. ద్వ. వి. ద్వంద్వయుద్ధము, దండపోరు: చూ, యద్ధము.

ఎక్కటిబవరము. ద్వ. వి. అసహాయయుద్ధము, ఒంటిపోట్లాట: చూ, యద్ధము.

ఎక్కటిడు. వై. వి. అసహాయుడైన బంటు. “నీ. ఇగురుతైత్రపుపెక్కటిలకు గుడ్డప అత్త మామిడి కట్టుబడిగఁజేసి.” చందాగ్రి. 4. అ. 84: చూ, ఒంటరీడు. 2. (స్వార్థ మున ఈఁడ.)

ఎక్కడ. డే. వి. ఏ. (ఏ + కడ.) 1 ఏవోట: చూ, యత్రి. 1. (అక్కడ, ఇక్కడ, ఎక్కడ కబ్బముల కడపటవృత్తియందు ఇకా రము వచ్చుచేత అది వేలువేలుకబ్బములుగా గ్రహింపఁబడియెను. ఎక్కడివార్త ఇక్కడి వార్త, అక్కడివార్త. మొ.)

ఎక్కము డే. వి. 1. మడికిపొట్టు నేర్పఁబడిన చిన్నకట్ట, గనిమ: చూ, శేనుపు. 1; వై. సు. ఏ. 2. ఒకటి: చూ, కంది.

ఎక్కములు. వై. సు. బ రూ-ఎక్కాలు. (వెం చెకు లెక్క-సంబంధమయినదియు, భాగవత సంబంధమైనదియు ఎక్కమనియుకొనును. ఎక్కములో సంబంధములేని మానము సృష్టి యందులేదు.): చూ, గుణకహారపథకము.

ఎక్కలి. డే. వి. పృవానావగముచే కొట్టుకొని వచ్చి కమ్ముకొనిన యిసుక: చూ, వేట

ఎక్కసకియము. డే. వి: చూ, రూ-ఎక్కసక్ర ము. (రూ-ఎకసకియము.)

ఎక్కసకము. డే. వి -వై-(రూ-ఎకసక్రము) ఎక్కసక్కియము. డే. వి -వై-(రూ-ఎక సక్రము.)

ఎక్కసక్రము. డే. వి. -వై-(రూ-ఎకస కము.) (వికటపుమాట —“నీ. నిక్కువీనుల తోడ నెక్కసక్రములాడఁ కరణిమన్నది మీ ఘనభూమయి.” స్వా. 2, అ. 10.

ఎక్కసకియము. డే. వి -వై-(రూ-ఎక్క సకము.)

ఎక్కసెకము. డే. వి. -వై-(రూ-ఎక్క సెక్కిము.)

ఎక్కసెక్కియము. డే. వి. -వై-(రూ-ఎక్క సెక్కిము.)

ఎక్కసెక్కిము. డే. వి. -వై-(రూ-ఎక్క సెక్కియము.)

ఎక్కాడు. డే. స. క్రి. (ఎక్కు + అడు.) పురి కొలుపు. “ఎ, గీ. పులివేదవడినఁ బసుల, వాం డె” యెక్కాడిరనుకత వచ్చినాకు.” ఉ, చారి. 4. అ. 108: చూ, పేరీరేపించు.

ఎక్కిడు. డే. స. క్రి. నారిగలదానిగాఁజేయు. “చ. కడువడి సత్యసేను తురగంబులఁగూర్చి కరాసనంబుఁ జ, క్కిడిచిన నొండు తేలి రయంబు మెయింజని యన్యదాపమె, క్కిడు టయు నట్కు-మాయని కితేహ యుగంబున నొందినొంచె” భార. శల్య. 1, అ. 140: చూ, మాపెట్టు.

ఎక్కిరింత. డే. వి: చూ, రూ-ఎక్కిరింత

ఎక్కిరింతమెకము. ద్వ. వి. కొఁతి: చూ, వాన రము.

ఎక్కిలి. వై. వి. హిక్కా. దప్పి మొదలగువా నిచే గలుగు తెవులు: చూ, హిక్కి. 1.

ఎక్కు. డే. వి. వింటివారి. “చ. దైవమే, మనఁ గల దట్లకాకయని యాత్మ నలందుని మంద చేష్టుడై. స. ఎక్కుడించినఁ బాండవాగ్రి జొండు.” భార. విరా. 1, అ. 189: చూ, మార్వి. 1; అ. క్రి. 2. అతిశయించు. “ఉ. తెక్కలుసింది కంతమున శేతులు వాసి శరంబుకల్పి చే, యక్కునఁ గొంచ చందగును నొడ్డుగలంగఁగఁజేసి ధిష్ణుడై, దిక్కునఁదానైది దిశలు డీటుకొనక కరకొటి ముగ నెక్కిన కంటికిన మొవెక్కుడు

నేయగఁగ్రడి కృష్ణునోక." భార. భీష్మ. 2, అ. 80: చూ, ముచ్చరించు; 3. ఇష్టచును "చ. అధ్యగర్భములెల్లనీడు నెచ్చునముకక్కఁ జేయునుము." భార. అశ్వ. 8, అ. 218: చూ, సంధించు. 2; 4. జీతపడు. "క. దిన మొక్క క్కటి యెక్కఁగ, వనజాక్షుండు పవనించి నత్తన మెల్లం, జనఁగా నొక్కొకయది యె, క్కనుపాసంబుండి యశఁకర్మము నడపుకొ." ఉ. హరి. 2, అ. 168: చూ, సిద్ధించు; 5. తిఁగెప్పాకు: చూ, పాకు. 31, స. 39. 6 అధిగోహించు, తొమ్మిదో జరగు: చూ, పాకు. 4.

ఎక్కుడగు. జే. అ. 39: చూ, ఉద్బండించు. 1. ఎక్కుడించు. జే. స. 39. హెచ్చుటలఁ జేయు. "గీ. వర్ణములు నాశ్రమంబులు వసుచు తీక, కలియుగంబునఁ గత్తరఁగలసివావుఁ గాన ధర్మంబు రూపముకానరా దొ, కింత కలిగిన నది ఫలంబెక్కుడించు." హరి. ఉ. 9, అ. 87: చూ, హెచ్చించు.

ఎక్కుడు. జే. వి. 1. ఎక్కిరింత (ఎక్కఁ దగిన యేనుఁగు లోనుగునది.) "ఎక్కడివాడో గరుడుఁడెక్కుడుగాఁ గలవాడు." ఉ. హరి. 6, అ. 81: చూ, వానానము; 2. అగోహణము. "ద్వి. మెలఁతకు నెక్కుడెల్లన మేర్పుచు." రా. ఆర, కాం. 180: చూ, పాకుడు. 1; 3. వింటివారి. "అతఁడొండొక బాణాసన మెక్కుడుపెట్టి." వికృ. 6, అ. 27: చూ, చూర్చి. 1; 4. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 4. ఉత్కృష్టము. "వీరపో యెక్కుడు వాయ లోకులకు." ఉ. హరి. 6. అ. 87: చూ, శ్రోత్యము; 5. అధికము. "రూపె క్కుడు." "ఎక్కుడువేగము." చూ, హేరా కము.

ఎక్కుడుఁదీగె ద్వ. వి. జ్యోతిష్యుతి, అగ్ని భాస #: చూ, మానేడు.

ఎక్కుడుపెట్టు. జే. స. 39. నాగిగలదానిగాఁ జేయు. "అతఁడొండొక బాణాసన మెక్కుడు పెట్టి." వికృ. 6, అ. 27: చూ, మెపెట్టు. ఎక్కుడుమెకము. ద్వ.వి. ఏనుఁగు చూ, హస్తీ ఎక్కునెట్టు. జే. స. 39. రూ-ఎక్కుపెట్టు. "తే. ఒక్క విల్లెక్కుపెట్టుగ నుఱక వెనకి, ఖండి పటుమార్గణంబులఁ గడఁగి యేయ నతఁ డు మిసిమింతుఁడును గామి కల్లనవిన్య, పఱపె దన యమ్ములతనిపై ఫల్లుకుండు." భార భీష్మ, 3, అ. 398; వ. ఇవిధంబున సన్నధుండై... గాండివంబు బుచ్చికొని యెక్కుపెట్టి ముష్టి నలవరించి గుణధ్వనిసేసిన." భార. విరా. 4, అ. 188: చూ, మెపెట్టు.

ఎక్కులు. జే. వి. డీకు: చూ, ప్రేరేపణ

ఎక్కులుపెట్టు. జే. స. 39. ఎక్కుడు. "ఉ. ఎగ్గులుచూపి చంపునని యెక్కులు పెట్టినవారి పల్కుతే, లగ్గున నాత్మలోపలఁ దలంచి వివేకములేకయట్టి నీ, కగ్గులమైన దండ మనయంబునఁ జేసితి." దశ. 3, అ. 46: చూ, ప్రేరేపించు.

ఎక్కువ. జే. వి. 1. అధిక్యము, అతిశయము. "క. అనుపమతత్వరనారీ, జనులకు నచ్చేరల కంగ సౌందర్యమునం, గనఁబడఁ బెక్కువ తక్కువ, కనుతెప్పల యందకాని గణుతిం పలకక." కవిక. 1, అ: చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 2. అధికము. "ఉ. నీమగఁడంతయెక్కు నె మనీషులుభూమరులింత తక్కువే." "ఎక్కుడె" అనిపాశాంతరము; 2. ఇది మనముమోహంబు నంగానమిశ్రాండె వారల లోభంబున వచ్చులు నొండెనగుంగావున నెక్కువ దక్కువలు నిరూ పించి భీష్యులు దీని నశ్వయింపవర్తులు." భార.

విరా. 4, అ. 185: చూ, పేరాశము;
 8. ఉత్పత్తిము: చూ, కైవ్యము.
 ఎక్కువెట్టు. దే. స. కి: చూ, రూ-ఎక్కు
 వెట్టు.
 ఎక్కుడువాడు. దే. వి. ఆరోహకుడు: చూ,
 పాగైకడువాడు.
 ఎక్కుంజి. ఆం. మారకము; వినిమయము; పరివర్త
 నము; వివిధదేశముల దృవ్యముల మారకము;
 మారకపుబలాలు
 ఎక్కుంజినిలిటి. ఆం. వినిమయపాద్యత.
 ఎక్కుంజిగుడు. ఆం. ఆపవిత్ర్యములు. ఒక
 వస్తువుమయిచ్చి దానికిమాటుగా తుచ్చుకొన్న
 మఱియొక వస్తువు.
 ఎక్కుంజిరేటు. ఆం. మారకపుధర.
 ఎక్కుంజిస్తాండడ్డ. ఆం. మారకపుప్రమాణము.
 ఎక్కురునైజు. ఆం. కరీరవ్యాయానుము.
 ఎక్కుకరు. ఆం. ప్రభుత్వకోశము, బొక్కుసము.
 ఎక్కుజు. ఆం. ఆత్మార్థి, తీరువ. గుంకిము,
 పన్ను.
 ఎక్కుక్షాపక. ఆం. బహిష్కారము.
 ఎక్కుకమ్యానికేషన్. ఆం. ఆంక్ష.
 ఎక్కుపార్టీ. ఆం. పరోక్షముగా.
 ఎక్కువెక్సెన్. ఆం. ఖర్చులు
 ఎక్కువెరిమెంటు. ఆం. తార్కాణము చూపుట;
 నూతనప్రయత్నము.
 ఎక్కువెన్. ఆం. మెయిలుతో సమముగబోవు
 పొగబండి.
 ఎక్కుప్లెషన్. ఆం. సమాధానము.
 ఎక్కుహాంటిజి. ఆం. పురాణకావ్యము; ప్రక
 యకావ్యము.
 ఎక్కుప్. ఆం. విషేషము, అవకాశము.
 ఎగ. దే. దే. అప. ఎగువకబ్బమునకు వృత్తియందు
 అదేకముగా వచ్చిన రూపము. (చూ, ఎగ.)
 వృత్తియందలి అర్థభేదము నివృత్తియైది ఎగ

గొట్టు, ఎగగొల్పులు, ఎగజేల్లు, ఎగజిమ్ము,
 ఎగజేపు, ఎగడమ్ము, ఎగబట్టు. ఎగ
 బాటు, ఎగబోత, ఎగబోయు, ఎగబ్రాతు,
 ఎగడువ్వ, ఎగనూడు. ఎగనెత్తు, ఎగగోతు,
 ఎగవిడుచు, ఎగవేయు, ఎగవైచు ఇత్యా
 దులు)
 ఎగజేరి. ద్వ. వి. ఉచ్ఛాసము: చూ, క్వాసము
 (చూ, వాయువు.) (చూ, ఊపిరి.)
 ఎగగొట్టు. దే. స. క్రి. ఎగరజేయు. “నీ. వీరి
 తన్నెగగొట్టు వెక్కసంబును సుడిగాలి రక్క
 సుమీదలాగియూగి.” చమ. 1, అ. 82:
 ఎగుగజేయు.
 ఎగగొల్పు. దే. స. కి. పీల్చు. “క. బలమీ
 నొక్కటి నోక, సరిలంబెగగొల్పుచుండఁ
 జనిరాచెలువల్, నలుపురుదదద్దనము లో, పలి
 కాసరిలంబు వెంటఁ బొరివతలకా.” కళా 6,
 అ. 108: చూ, పీలుచు.
 ఎగజేల్లు. దే. స. కి. మిఁదికిజేల్లు. “చ. నెలఁ
 తలు బంతిగట్టుకొని నీరెగజల్లు దదీయ మం
 బులం, జలికలితోదకంబెగయు బాద నుతిం
 పగనయ్యె.” వసు. 8, అ. 151: వెకిజల్లు
 ఎగజిమ్ముట. దే. వి. చూ, ఉత్తేపము. 2 -
 ఎగజేపు. దే. అ. కి. పొడుగునందలి పాలు
 పైకితెచ్చు, క్రిందకు పడకుండునట్లుఁ జేయు.
 “అత్ర ఎగజేపినది.”
 ఎగడమ్ము. దే. అ. కి. ఎగువకుడమ్ము. “పాడి
 యావు ఎగడమ్మినది.”
 ఎగబట్టు. దే. స. కి. ఎత్తిపట్టు. “చ. కలముల
 నెత్తరాక యధికయుగ వేగయయున్న
 దేవులకి, మృజుఁ బెనుఁగొగ్గిటం బెసఁచి
 మాటికిమాటికి బట్టియెత్తినక, బయలుతోచె
 నంత నెగబట్టు సమయఁడుఁగాక” శేష. 8, అ:
 చూ, ఎత్తిపెట్టు.
 ఎగబాటు. దే. అ. కి. ఎగువకుఁబాటు.

ఎగ్జిజ్. డి. వి. 1. ఎగువకు వ్యాపించుట.

“వానికిచేయుట ఎగ్జిజ్ డిగ్జిజ్తలుగా నున్నది.” 2. దుర్బోధనచేయుట

ఎగ్జిజ్. డి. అ. క్రి. 1. దుర్బోధనచేయు.

“చ. దయపునపర్య పుత్రియడ దద్దయు నుంచి యయాతిభర్తన, ప్రియమత నాదరిం పక చరింపయిడుండది చూచి తల్లి కం, తయ నె. బోసి నోదమెదల దాక్కొనలేసిన.”

“ఉ. రా. 6, ఆ. 897; స క్రి 2 బాడగా తెలియ జేయు. “సీ. మధుసదంబెబోసె మాకందమాలికా క్రీడానుపంగి భృంగిగవంబు.”

స్వా. 6, ఆ. 29: చూ, నూచించు

ఎగ్జిజ్. డి. అ. క్రి. వైకిజ్జాగ్గి.

“ద్వి. అచీలంబువైకి గుండపక చట్టనక, కిచ కిచద్వసులతో గిచకొట్టుకొనుచు, నెగ్జిజ్జాగ్గి యెక్కువో.” రా. కిష్కిం, కాం. 199: చూ, మీడికిజ్జాగ్గి.

ఎగ్జిజ్. డి. వి. ఉత్సర్జకాసము: చూ, క్కాసము.

ఎగ్జిజ్. డి. క్రి. ఎగ్జిజ్జేయు. “అ. వీరసేన నుతుండు వీరుండుహంసల, నడబెడంగుజూచి నగుచువాని, నెగ్జిజ్జియెగ్జిజ్జి యందునెగ్జిజ్జికుం

డెగ్జిజ్జి, హంసబట్టుకొనియె నతిరయమున.” భార. ఆర. 2, ఆ. 12: చూ, ఎగ్జిజ్. (ఇది లోగచువంటిది)

రూ-ఎగ్జిజ్ - ఎగ్జిజ్; 2. తలుము. “వి హం గ గ మ నం డె గ వ క.” నిర్మ. 8, ఆ. 88.

(కొన్నియెడల భాతువునకు పేరణమునందగ్గ భేదమును కలుగుచున్నది: చూ, కావించు.)

“సీ. బలముగడిచి, నెగ్జిజ్.” భార. భీష్మ. 8, ఆ. 88: చూ, వంబించు.

ఎగ్జిజ్. డి. వి. రూ-ఎగ్జిజ్. “ఎగ్జిజ్ మూలూడకుము.” చూ, పరిహాసము.

ఎగ్జిజ్. డి. ద్రి. రూ-ఎగ్జిజ్. ఎగువదిగువ లుగా. “ఎ. గీ వీరి తనకూతు సింగారమెల్ల బెక్కు, మాటులెగ్జిజ్ గోగంటం బాటా చూచి.” కళా. 7, ఆ. 67: చూ, వైకి క్రిందికి.

ఎగ్జిజ్. డి. ద్రి. రూ-ఎగ్జిజ్. ఎగువదిగువ లుగా. “ఎ. గీ వీరి తనకూతు సింగారమెల్ల బెక్కు, మాటులెగ్జిజ్ గోగంటం బాటా చూచి.” కళా. 7, ఆ. 67: చూ, వైకి క్రిందికి.

ఎగ్జిజ్. డి. ద్రి. రూ-ఎగ్జిజ్. ఎగువదిగువ

లుగా. “ఎ. గీ వీరి తనకూతు సింగారమెల్ల బెక్కు, మాటులెగ్జిజ్ గోగంటం బాటా చూచి.” కళా. 7, ఆ. 67: చూ, వైకి క్రిందికి.

ఎగ్జిజ్. డి. ద్రి. రూ-ఎగ్జిజ్. ఎగువదిగువ

లుగా. “ఎ. గీ వీరి తనకూతు సింగారమెల్ల బెక్కు, మాటులెగ్జిజ్ గోగంటం బాటా చూచి.” కళా. 7, ఆ. 67: చూ, వైకి క్రిందికి.

ఎగ్జిజ్. డి. ద్రి. రూ-ఎగ్జిజ్. ఎగువదిగువ

లుగా. “ఎ. గీ వీరి తనకూతు సింగారమెల్ల బెక్కు, మాటులెగ్జిజ్ గోగంటం బాటా చూచి.” కళా. 7, ఆ. 67: చూ, వైకి క్రిందికి.

ఎగ్జిజ్. డి. ద్రి. రూ-ఎగ్జిజ్. ఎగువదిగువ

లుగా. “ఎ. గీ వీరి తనకూతు సింగారమెల్ల బెక్కు, మాటులెగ్జిజ్ గోగంటం బాటా చూచి.” కళా. 7, ఆ. 67: చూ, వైకి క్రిందికి.

ఎగ్జిజ్. డి. ద్రి. రూ-ఎగ్జిజ్. ఎగువదిగువ

లుగా. “ఎ. గీ వీరి తనకూతు సింగారమెల్ల బెక్కు, మాటులెగ్జిజ్ గోగంటం బాటా చూచి.” కళా. 7, ఆ. 67: చూ, వైకి క్రిందికి.

ఎగ్జిజ్. డి. ద్రి. రూ-ఎగ్జిజ్. ఎగువదిగువ

లుగా. “ఎ. గీ వీరి తనకూతు సింగారమెల్ల బెక్కు, మాటులెగ్జిజ్ గోగంటం బాటా చూచి.” కళా. 7, ఆ. 67: చూ, వైకి క్రిందికి.

ఎగ్జిజ్. డి. ద్రి. రూ-ఎగ్జిజ్. ఎగువదిగువ

లుగా. “ఎ. గీ వీరి తనకూతు సింగారమెల్ల బెక్కు, మాటులెగ్జిజ్ గోగంటం బాటా చూచి.” కళా. 7, ఆ. 67: చూ, వైకి క్రిందికి.

ఎగ్జిజ్. డి. ద్రి. రూ-ఎగ్జిజ్. ఎగువదిగువ

లుగా. “ఎ. గీ వీరి తనకూతు సింగారమెల్ల బెక్కు, మాటులెగ్జిజ్ గోగంటం బాటా చూచి.” కళా. 7, ఆ. 67: చూ, వైకి క్రిందికి.

ఎగయుట. జే.వి. ఉద్వర్తనము: చూ, ఎగురుట.

ఎగయువాడు. జే.వి. చూ, రూ-ఎగయువాడు.

ఎగరఁబోత. ద్వ. వి. పరికృష్ట నూర్చిన సిదప
ప్రాగుచేసిన మండెలోని ధాన్యము చేటలతో
నెత్తి గాలిపీచునపుడు క్రిందికి వంపుగా దిగ
విడుచుట: చూ, తూర్పెత్తు. (గాలిలేనపుడై
నను ఎగరఁబోయఁగలుగుయంత)ములు కొన్ని
గలవు. ఈయంత్రము రహారమి రు120-0-0లు
పెలకు దొరకును. దీనితో నలంగురు మను
ష్యులు దినమునకు అనగా 8 గంటలలో
1200 మొదలు 1500 వంతముల ధాన్యము
వలకు నెగరఁబోయఁగలరు పునాసపంటలు
నూర్చినపుడు పయరగాలి అంతగా నుండదు
కావున వాని నెగరఁబోయఁటకది యవసరము
వాన కరియుచున్నను దీనినొక సాలలోనుంచి
యచ్చట ధాన్యము నెగరఁబోయవచ్చును. ఇం
దుండు జల్లేదలు ధాన్యమునుండి రాళ్లు యిగు
క మొదలగువానిని విడఁదీసి శుభ్రము
చేయును.)

ఎగరోప్పు. ద్వ. వి. రూ-ఎగరోజో: చూ,
నిట్టూర్పు. (చూ, వాయువు.)

ఎగరోజో. ద్వ. వి. -వై.- "వాడు ఎగరోజో
దిగరోజోలుగా పరుగెత్తుచున్నాడు."

ఎగలాగెడికత్తి. పా. (కేటిలీ ఎక్రాక్టా.)

ఎగవిడుచు. జే. స. క్రి. ఉరకవిడుచు. "తెక
తేరగ నీకావిడిచిపోయెదనె." కళా. 3,
అ. 191.

ఎగవు. జే. వి. చూ, రూ-ఎగవు. 3.

ఎగవేయు. జే. స. క్రి. 1. ఆపవారిం: చూ,
దొంగిలించు; 2. చేసినది లేదని సాధించు.
"ద్వి. ఎంతైనాజేసి తా నెగవేయఁగలుగు."
పా. 7, భా.

ఎగవైచు. జే. స. క్రి. ఎగురవైచు. "కైలము

లెత్తి కందుకము చేందముగా నెగవైచి."
రామా 5, అ. 291.

ఎగనన. జే. ద్రి. ఎగువగా. "నీ తుదివ్రేలనెగ
నన దోచిన పుదినుబొట్టును ఫాలపట్టిక
నుల్లసిల్లు." రా. ఆర. 2, అ. 82

ఎగసిపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. ఎగిరిపడు, ఉంట్
చూ, లంఘించు; 2. గర్వించు: చూ, హంక
రించు; 3. జ్వలించు: చూ, మండు. 1.

ఎగసిపాటు. ద్వ. వి. 1. ఉంకింపు. "క. భసల
మనీకింత యెగసిపాటేమిటికిన్." రసి. 4,
అ. 171: చూ, విజృంభణము; 2. గరుడము.
"క. భసలమనీకింత యెగసిపాటేమిటికిన్."
రసి 4, అ. 171: చూ, హంకారము; 3. జ్వలిం
చుట: చూ, మండిపాటు.

ఎగసిల్లు. జే. అ. క్రి. ఉత్పతనము: చూ, లం
ఘించు. (ఆ పృ)

ఎగాది. జే. ద్రి. ఎగువదిగువలుగా. "ఉ కాంచి
గుమాలి వెండియు నెగాదిగఁజూచి" ఉ,
రా. 2, అ. 116: చూ, రూ-ఎగదిగ.

ఎగియువాడు. జే.వి. వైకిలేయవాడు: రూ-ఎగ
యువాడు: (సం. ప.):—ఉత్పతనఁబడు,
ఉత్పతిత, ఉత్పతిష్ఠువు.

ఎగు. జే. విణ. వృత్తియందు ఎగువ కేబ్ధమునకును
ఎగురుకేబ్ధమునకును అంత్యవర్ణము లొప్పింఁగా
మిగిలినరూపము. "ఎగుబుజ్జులు, ఎగుబోద." మొ

ఎగుచు. జే. వే. 1. ఎగయఁజేయు: చూ,
ఎగచు. 1; 2. తఱుము. "క. అమ్మెయిని
నోడితానుం, దమ్ముడు హతశేష మైన దానవ
బలమున్, గ్రహ్యుతే తనవచ్చిన చూ, గ్రమ్మునఁ
బాటెను విహంగగమముండెగువన్." నిర్వ. 3,
అ. 88: చూ, పెంబడించు.

ఎగుడు. జే.విణ. ఎత్తగానున్నది: చూ, పొడవు. 2

ఎగుడుదిగుడు. జే. విణ. 1. సమముకానిది.

“ఎగుడుదిగుడు నేల.” చూ, విమమము;

2. యుక్తియుక్తములేనిది (సంభాషణము).

“ఎగుడుదిగుడుమాటలు.” చూ, దూకుడు.

ఎగుదల. ద్వ. వి. 1. ఊర్ధ్వభాగము: చూ,

మీఁదు. 2; 2. అధి: చూ, రాకట్టు; 3. అధి

కము: చూ, హెచ్చు. 1.

ఎగుత్ర. జే. వి. పక్షిగతి: చూ, రూ-ఎగుత్ర. 3

ఎగుపులు. జే. వి. బ. మరణకాలవందు వచ్చెడి

ఊర్ధ్వశ్వాసలు.

ఎగుబుజుము. ద్వ. వి. ఎత్తైన బుజుము.

“ఎ, గీ. పొలుపుమీఱుచు నెగుబుజేంబులును

దారు, జేమలి మూపురములతోడ సమరు

మల్ల, రంభటాచోతులునుబోలెఁబెంపుమీఱు

తెట్టుచనుదెంచి రాస్తృత్రనేనొఱుకు” పర 3,

అ. 48 (కర్మి-దిగుబుజుము.)

ఎగుబోడ. ద్వ. వి. తెక్కలుమొలచి యెగిరెడు

కయసువచ్చిన పక్షిపిల్ల: చూ, పక్షి.

ఎగుమతి. జే. వి. ఓడకు సరకులెక్కించుట.

(ఎక్కుపోర్టు)

ఎగుమతిదారుడు. జే. వి. 1. ఓడకు సరకు

లెక్కించువాడు. (ఎక్కుపోర్టు); వా.

2. పొట్టనిండుగ మెక్కువాడు.

ఎగుమ. జే. అ. 39. ఉంకు: చూ, లంఘించు.

ఎగురుట. జే. వి. పైకెగురుట, భూమినివదలి

పైతలయటు: ఎగయుటు: (సం. ప):—ఉత్ప

తనము, ఉద్వర్తనము. (చూ, లంఘు.)

ఎగురులాడు. జే. అ. 39. ఉంకు: చూ, లం

ఘించు.

ఎగువ. జే. వి. 1. ఊర్ధ్వభాగము. “అ. ఎగువ

దిగువజూడ కేప్రొద్దుమదిలోన.” వేమన.

897: చూ, మీఁదు. 2; 2. అధికము. “క.

తగవా మగవారికినిటు, మగువలయందెగువఁ

కాఁడు.” రాఘ. 3, అ. 148: చూ,

హెచ్చు. 1; విణ. 3 ఉన్నతము: చూ,

పొడవు. 2. (వృత్తియందు అంత్యవర్ణలోపము)

ఎగ్గడ. జే. ద్వ. రూ-ఎగ్గడ: చూ, యక్క. 1.

ఎగ్గడము. జే. వి. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2.

ఎగ్గడి. వై. వి. = పేదఁ. కొజ్జి చూ, పొవి

దల్లుడు.

ఎగ్గడికితై. వై. వి. అంతఃపురకావలి కత్తె. (స్వా

ర్థమునకత్తె): చూ, రూ-హెగ్గడికితై

ఎగ్గడిడు. వై. వి. 1 = పేదఁ. అంగళాల: చూ,

ఎగ్గడి.

ఎగ్గతము. వై. వి. 1 = ఏకాంతము. ఇద్దఱు

కంటె నెక్కువమందిలేనిది. “ఎ, గీ. ఎగ్గతం

బువఁ దానుగార్గిఁ గాలె, నటె.” (ఇక్కడ

ఒక్కడే లేక ఒక్కతెఅని భావము) భార.

అక్క. 2, అ. 168. “ఎ, గీ. అయ్యవ్యయతఁ

దెగ్గతంపుఁజోట, నరయదిక్కివ్యయము లేని

యట్టితెగుట, నొండఁగలవాడుగాఁ బల్కు.”

భాగ. మా. 1, అ. 157: చూ, రహస్యము. 1;

2 = ఏకాంతము. నిరాధారత్వము: చూ,

దిక్కుమాలినతనము.

ఎగ్గాడు. జే. స. 39. (ఎగ్గు + ఆడు.) చూపించు.

“కా. తోడంబుట్టిన వానిభంగమునకుకా

దుఃఖించి మాకృష్టు నెగ్గాడంజూడకున్నట్లు.”

భాగ. 10, స్కం. పూ. 1778: చూ, నిం

దించు.

ఎగ్గించు. జే. స. 39 అనాదరించు. భాగ. 10,

స్కం. పూ. 1778. చూ, తిరస్కరించు.

ఎగ్గు. జే. వి. 1. కీడు. “ఉ. అగ్ని పారందలంచు

నటులయను నెక్కటివాఁడఁ గోర నీ, కెగ్గిది

మానుమీపలుకు లెవ్వరుఁజెప్పఁగ వేయరావ

అప్రయోగఁగాల మయ్యెనొకొ.” భార. కర్ణ.

2, అ. 38: చూ, హాని. 2; 2. అపకారము.

“వ. ఇట్లు దుశ్చింతనందు భీమునకుఁ దనచే

సిన యెగ్గులెట్లు గృతఘ్ననకుండేసిన లగ్గులు

నుంబోలె నిష్కలంబులైన సిగ్గువడి" భార
అది. 8, ఆ. 180; "బ్రాహ్మణ పీఠలకెగ్గు
నయు." భో 8, ఆ. 187: చూ, హని 2;
8. కీడుమాట. "ఎగ్గు నారుకతిపేరెసఁగుచుం
డు" ఆం, భా పృ. వాగ్వి. 117: చూ,
రుకతి; 4. అపరాధము, తప్పు. "కా. ఏలా
యింత వృధాభిమానము క్రియాపీనుడవై
నావిధం, బాలాశంపక యెగ్గుచేసితివి." భో.
8, ఆ. 114: చూ, నేరము; 8. దోషము.
"ననునెగ్గులు పట్టకుండినక బొందొనరున్." భార.
కర్ణ. 1, ఆ. "ఆ. ఎగ్గుసిగ్గులేని దేశమై
వోవఁగా." కేమన. 599: చూ, పాపము;
6. అనాదరము. "క. ఏలా మట్టదయెగ్గు
మావలననీకెగ్గింపఁగా నేటికిన్." భాగ. 10,
స్కం. పూ. 1460: చూ, వచీలనము.

ఎగ్గుర్లు. కే. వి (ఎగుర + గుఱుకు.) రూ-ఎగ్గు
ఱుకు. విషయసంగ్రహము, గ్రంథము మొద
టవారి నెడు దాని పుట్టు పూర్వోత్తరము:
చూ, పీఠిక.

ఎగ్గుఱుకు. కే. వి. —పై— "ఎగ్గుఱుకు
తెక్క." —

ఎగ్గులాడు. కే. స. 39. (ఎగ్గులు + అడు.)
దూషించు: చూ, నిందించు.

ఎగ్గులు. కే. వి. బ. దూషణము. "చ. ఇతనికి
నన్ను నిట్లుఱక యెగ్గులంబుల్కొనఁ బోలుఁగాక
యుద్ధతపతి నన్యూరీతని విధంబునఁబల్కి మ
దీయచాప నిర్గత చటులొగ్గి మార్గణనికాయ
పయోధిమునుంగక." భార. సభా. 2, ఆ.
61: చూ, నింద. 1.

ఎగ్గున. కే. దృ. రూ- ఎగ్గుడ: చూ, యత్య. 1
ఎగ్గానవన్ పంక్, ఆం. నిష్పీడనయంత్రము.

ఎగ్గిక్కువక. ఆం. తీర్వనమలంజరుపుట, జరు
పుట; తురిపీయుట.

ఎగ్గిక్కుటివు. ఆం. కార్యనిర్వాహక వర్గము.

ఎగ్గిక్కుటివుకాన్బిలు. ఆం. పరిపాలకసంఘము.
ఎగ్గిక్కుటివు యింటనీయురు. ఆం. కార్యనిర్వహ
ణాధికారి.

ఎగ్గిక్కుటరు. ఆం. మరణకాసనములోని వరకు
లను నిర్వహించుటకు నియమింపఁబడిన ధగ్గు
కర్త.

ఎగ్గెమ్మక. ఆం. విముక్తత.

ఎగ్గిబిచ్చన్. ఆం. పృథర్వానము.

ఎగ్గిబిచ్చిమాడ్కు. ఆం. నిదర్శన పత్రచిహ్నము.
ఎచ్చిలు. కే. ఆ. 39. రూ-ఎచ్చిర్లు. వెరుఁగు
"గీ. ఏయుపాయంబుచేసెన నెచ్చిరిలగ, నీక
రాక్షసకులము రమేశ్వరుండు, తునుమునకుకం
కయొక్కటి మనమునందు, నున్నయది దీనికెద్ది
యో యుక్తియింక." కళా. 8, ఆ. 32: చూ,
వర్ణిలు.

ఎచ్చిర్లు. కే. ఆ. 39. —పై— "గీ. నృపులకపు
లసమగ నిష్ఠగత్వంబుల, నొచ్చి చరమదశకు
వచ్చిననుజు, రెపుడు పొగ్గిద్దుగుంకు నెపుడు
మాకెచ్చిర్ల, గలుగుననుచు: బోరు సలుపు
చుండ." రామా. 8, ఆ. 6.

ఎచ్చిఱు. కే. ఆ. 39. 1. —పై— "చ. మఱు
సటినాటి కేకువ నమాత్యుడు మేల్కొని వంక
మంతయుక, తెఱచిరి కూతుగుండుకుఁజే
కొని ముందఱఁ జంద్రహాసుఁడెచ్చిఱినఁ బ్ర
మాదమానము." కై. 8, ఆ. 98; 2. బాగు
పడు. "చ. బుద్ధిహీనునకు నెంతయు బుద్ధులు
చెప్పెనేని యె, చ్చిఱఁడొక వానరంబునకుఁ
తెప్పిన కూచిముఖంబు చాడ్చునన్." పంచ.
నా. 1, ఆ. 502: చూ, సరిపడు. 2.

ఎచ్చిట. కే. దృ. 1. రూ-ఎచ్చిట: చూ, యత్య. 1;
వి 2 ఏస్థానము, ఏథలము. "ఆ. ఎచటఁ
జూడ్కినిలిచి యెంతగఁజూచిన." కేమన.
602; "ఆ. ఎచటనుంచినచ్చు నెచటికిఁదాఁ
బోవు." కేమన. 608: రూ- ఎచటఁ ఎచో

టు- ఎవోటు- ఎచ్చటు- ఎచ్చట-ఎచ్చ
టు- ఎవో- ఎవోటు- ఎవోటు; ఎటు-
రూ-ఎటు- ఎటులు.

ఎచేటు. —పై—

ఎచేరించు. దే. స. ౩౧. రూ- ఎచ్చేరించు. “ద్వి.
సచరించుమాలు పన్నిభూపాలు, నెచేరించి
కోయింప నెట్లాడెమనను” నవ. ౩, భా
(ఇది ఇంకను విచార్యము): చూ, రూ- హె
చ్చేరించు.

ఎచోటు: చూ, రూ- ఎచేటు 1, 2.

ఎచోటు. —పై—

ఎవోటు. —పై—

ఎచ్చేటు. —పై—

ఎచ్చేటు. —పై—

ఎచ్చేరము దే. వి. అవధానము. “వ మఱియు
నయ్యచ్చర లెచ్చేరింబులుగచ్చు వదలి.”
కవి. 6, ఆ. 94: చూ, హెచ్చేరిక.

ఎచ్చేరించు. దే స. ౩౧: చూ, రూ- హెచ్చే
రించు. (రూ-ఎచేరించు.)

ఎచ్చేరింత దే. వి. ఎచ్చేరిక. “ఉ. వింతకవుం
లింతల నేనిన గళధ్వని యెచ్చేరింతలకా.” పాం.
చా. ౩, ఆ. 59: చూ, హెచ్చేరిక.

ఎచ్చేరిక. దే. వి. 1. —పై— “చ. మరలగఁ
బట్టగట్టగ సమస్తమరుద్దవి నన్ను గూర్చి
యెచ్చేరిక ధరింపఁజోలు నన కాతముఖాంతుక
పాతముల్ విక, స్వరయచిగొల్చి.” పాండు.
2, ఆ. 97; 2. ఆహా: చూ, సూచన. 1
(రూ-హెచ్చేరిక.)

ఎచ్చేరికపడు. దే. ఆ. ౩౧. అవధరించు: చూ,
హెచ్చేరికపడు.

ఎచ్చేరికించు దే స ౩౧. ఎచ్చేరికచేయు. “ఉ
క, న్నిచ్చేలువచ్చు చేడియల నెచ్చేరికించువు
ధూర్తకోటితో, మచ్చేరికించుచున్.” వికృ.
౩, ఆ. ౩: చూ, హెచ్చేరించు.

ఎచ్చే. దే. వి. 1. అధికము, అతిశయము: చూ,
రూ-హెచ్చు 1; విణ. 2. అధికము, అధిక
మైనది రూ-హెచ్చు. “అ. ఎచ్చుకులము
కొంది యెన్నాళ్ళుబ్రడిన” వేమన. 605:
చూ, హేరాళము; ఆ. ౩౧. ౩. అధికమగు:
చూ, రూ- హెచ్చు ౩.

ఎచ్చేటు. దే. వి: చూ, ఇంచుట.

ఎచ్చేరిగ్గు. ద్వ విణ. ఎగుడుదిగుడు: చూ,
విషమము.

ఎచ్చోటు: చూ, రూ-ఎచేటు. 1, 2.

ఎచ్చోటు. —పై— (ఏ + చోటు.)

ఎవో. —పై—

ఎవోటు. —పై—

ఎవోటు. —పై— (ఏ + చోటు.)

ఎజ్జ. దే. వి. రూ-అజ్జ, అడను. “వీ. అడనుతది
తవన వాడను పావి తఱి యెజ్జెఁ గాలసంజ్ఞ.”
ఆం పదా మర. 47: చూ, సమయము. 1.

ఎటు: చూ, ఎచటు. 1, 2; (వి. ఏ. ఏప్థానము. —
“వ. అనిన ఏచ్చునుప యెటుఁజోయెడునని యడి
గినఁ జేదిపతియైన సుబాహు పురంబునకుం
జోయెడుననిచెప్పన.” భార. ఆర ౩, ఆ. 108)

ఎటువారె. దే. వి. అందుగు #: చూ, నల్లకి.

ఎటాముటీ. వా. వ్యతిరేకము. “ఎటాముటీమాటలు.”

ఎటు. దే. వి. 1 ఏప్థానము: చూ, ఎచేటు 2;
అధ్య. 2 రూ- ఎట్టు. “ఎటాడుకొన్నపం
కెల్లఁగదమ్మనీకు.” కళా. 1, ఆ. 59: చూ,
ఏదీ.

ఎటులు చూ, ఎచేటు. 1, 2; (అధ్యక్షుల - “ఉ.
దిగ్మృదుమన్నవారి ము, న్నే నెటులుట నీవరసి
యిచ్చేమెయింబవి గొమ్ము నెమ్మితోక.”
భార. విరా. 1, ఆ: 272: చూ, ఏదీ.)

ఎటువంటి దే విణ: చూ, ఏలాటి. “నారెటు
వంటి చెద్దవారు.” కళా. ౩, ఆ. 82.

ఎటువంటివాడు. ద్వ. విణ. స్వభావాదులలో
తెట్టి మనుష్యుడు, కీదృతుడు: చూ, కీదృ
కుడు.

ఎటువలె. దే. దృ. ఏప్రకారముగా. “ఎటువలె
భీతి నీకొడవె.” పరి. 9, ఆ: చూ, ఏదీ.

ఎట్టువేసి. దే. అవ్య. దీర్ఘ కాలమున, అతిప్రయా
సమున. రూ-ఎట్టువేసి. “కొంత నేత్తువేల్పిస్తిన
భంగినుండి ధృతివెట్టుకు వేనియుబూని.”

రా. అ, కాం. 147: చూ. చిరాక.

ఎట్టువేసి. దే. అవ్య. —వై.— “గీ ఇట్టులురి
యాదు చిత్తంబువెట్టువేసి, నాథుచెప్పింధర్మం
బుకకుఁ జొరంగ, నూలుకొల్పి.” భా. ఆను.

1, ఆ. 78

ఎట్టుకేలకు. దే. దృ. —వై.— “ఎట్టుకేలకు ననుఁ
జేచ్చునప్పుడు బలబలుతో గురురాజునూడ ”
భా. విరా. 5, ఆ. 386; “క. ఇంటికెట్టుకే
లకుఁజనియెక.” వై 8, ఆ. 78

ఎట్టుకు. దే. అవ్య. (ఎట్టు + అటు + అ.) ఏలా
గున నయిన. “క. ముదమొదవంగ గుతుఁ
డెట్టుకు, బ్రదికినఁజాలునని చనియె.” పరి. 2,
ఆ. 192; “క. పడఁతి యెట్టుకు పొగిణము,
డిదికిటఁదెట్టుకొని నేడు ప్రియుతో నీవె,
పూడుబలె బలకక యింతుక, తడవుండుము
మాకుఁగాను చాలిమితోడక.” కళా. 7, ఆ:
ఎట్టుయిన-రూ-ఎట్టెన.

ఎట్టుపోగు. ద్వ. ని. దండు. “చ విరహాప్రకరంబు
జొరప దు, ముగగతి వెట్టుపోగుగఁగైకొని
వచ్చినరీతివచ్చె గొరి, వ్విరి రవదువ్వచ్చాల్లాని
దివిక మలయానిలవార పోతముల్.” చంద్రా.
4, ఆ. 90: చూ, సేన. 1.

ఎట్టుయిన. దే. అవ్య. రూ-ఎట్టెన: చూ, ఎట్టుకు.

ఎట్టుయెదురు. దే. వి. ఏ. (ఎదురు + ఎదురు.)

1: చూ, కేక్కనిఎదురు; పా. 2. నూ 86.

అమృతదీపంబు పంబగునపుడు కదాదుల

జొలియచ్చుమీఁది వర్ణంబులకెల్ల నదంతగు
ద్విగు క్తటకారంబగు. “ఎదురు + ఎదురు =
ఎట్టుయెదురు, చివర + చివర = చిట్టచివర,
కొన + కొన = కొట్టకొన, తుట్టుతుడ, తెట్ట
తెన్ను, తెట్టతెరువు, నట్టనడుము, పట్టపగలు,
పిట్టపీడుగు, బట్టబయలు, మొట్టమొదలు,
మిట్టమిట్టు ఇత్యాదులు “కదాదులు. (తొ
లుక + తొలుక = తొలుక, త యగునే కాని
తొట్టతొలుక కాదు. ఇ లే తొలితొలి,
మిఱుమిఱు మిడమిడి లోనైనవి. తుట్టుతుడ
(భా. ౧. పౌఢప్రయోగము. నిట్టనిలువు—
ఇందు ‘ని’ కబంబు. మట్టమధ్యాన్నమున
చోఁ దొలికబ్బము మట్టము మధ్యాన్నము +
మధ్యాన్నము = మట్టమధ్యాన్నమనికాలేదు.
“ఎవ్వరువిన్నను దీనికి, నప్పుడునని యెఱుంగ
డకట వాయెదురైరక” అని తిక్కన.”
ద్విత్వటకారము లేకుండఁ బ్రయోగించెను.
రావు-తొప్పులకడ వర్ణంబు లోపించు—
రావు + రావు = రారావు; తొప్పు +
తొప్పు = తొప్పుతొప్పు. ఇత్యాది.

ఎట్టి. దే. విణ. ఎటువంటి. “ఆ ఎట్టికీవకై
నిలఁగొంత భాగించియె.” కేమన. 807: చూ,
ఏలాటి.

ఎట్టిడు. దే. విణ. (ఎట్టి + వాడు.) ఎటువంటి
వాడు. “ఎట్టిడు నానికేకుడు.” రా.సురి
కాం. 285: చూ, బ ఎట్టిరు.

ఎట్టిరు. దే. విణ. బ.—వై.—

ఎట్టు. దే. విణ. 1. ఎట్టి: చూ, ఏలాటి; అవ్య.
2. ఏప్రకారము. రూ-ఎట్టు: చూ, ఏదీ.

ఎట్టులు. దే. అవ్య. రూ-ఎట్టులు: చూ, ఏదీ.

ఎట్టువోలె. దే. దృ. —వై.—

ఎట్టూ. దే. దృ. ప్రక్కమున దెలుపును. “ఎట్టూ,
యిట్టుగునవ్య మెక్కడయలేక.” అను. 4

అ. 50. (అమే)దితమందు ఎట్టెట్టూ-రూ-
ఎట్టెట్టూ: చూ. పగ్గము.

ఎట్టెట్టూ. దే. అవ్య -వై.- (రూ-ఎట్టెట్టూ.)
“అనుటయు నెట్టెట్టూ తెలుపుచున్న హా
త్రా” కళా. 7, ఆ, 82.

ఎట్టెట్టూ దే అవ్య. —వై.— “కా. ఎట్టెట్టూ
విసమైరిమింక నొకమాటేర్పటుగాఁ జెప్పు
మా.” కాశీ. 7, ఆ. 107.

ఎట్టెన. దే. అవ్య: చూ, రూ-ఎట్టయిన.

ఎట్టు. దే. అవ్య ఏవృకారము. “క. ఆచుగవరు
లందుఁ బురుషో, త్తముఁడెట్లు విశేషుఁడట్లు
ధరణింగల తీ, ధములందును బుచ్చర తీ, ధము
కరము విశేషమభివత్తాప్రదమై” భాగ
ఆర. 2, ఆ. 248. చూ, ఏవీ. (రూ-ఎట్టులు)

ఎడ వై. వి. 1= హృత్. గుండె, రూ-ఎడ.
“యెడఁబాలివోని నేడుకల యేడైజసాం
పున.” నిర్వ 8, ఆ. 73: చూ, హృదయము 2.
దే. వి. 2. తానము, చోటు “ఆ ఏలవృద్ధ
రాజు లెడనేసిరోపార్థులరుగునెడకు మనము
నరిగి” భార. ఆది. 6, ఆ 148: చూ,
స్థానము. 1; 8 అవకాశము. “ఉ. నిచ్చలు
నిచ్చలోఁబాదలు నీవీర్వధక్తికి జ్ఞానకక్తికి,
మెచ్చితివచ్చితో గరమునియ్యెడ నియ్యెడ
యేలవేడు కొ, మ్మిచ్చెదఁజెచ్చెన్ వలయు
నీస్వీరముల్.” పాండు. 2, ఆ. 58 చూ,
సంధు. 6; 4. దూరము. “క. కడునెడ గావు
ననదియి, క్కడ విసఁబడదేము.” కళా. 4,
ఆ. 18: చూ, నివృత్తము; 5. గడువు.
“ఇప్పుడెడయిచ్చుట యుక్తమునాకు.” భార.
ఉద్యో. 1, ఆ. 165: చూ, మితి; 6. భేదము.
“క. ఎడయెఱింగియుఁ దమలోపల, నెడయె
ఱుగక ధర్మపథసమేత సితికిన్, నడిమింటి
వారలైరా, నడిమింటిరివిన్ హసించునవ్యప్ర
భుల్.” రామా. 8, ఆ. 155: చూ, నలు

పాటు 1; 7. అడ్డము. “క నాకంఠయుఁ
బ్రియశిష్యుండీ కపివరుఁ దిలనిపనిగ నెడకా
కుండన్, బోకయుచితమను కరణి విభాకరుఁ
డపుడపర శిఖరివైకరుగుతుయన్.” రా. కుం,
కాం 74: చూ, నిరీధము; 8. పాడి, వ్యవ
హారము. “క. ఎనిమిదియేఁదులు శకువగు,
నెనిమిదియేఁదులట బాలుఁడెడయెఱుగఁడు
గావున బాలుఁడెన్నిభంగుల జన్మములును
రువఁ జనదు ననునటుమీఁదిక.” ఆర్పివైస్స

దృశోజ్ఞేయ అష్టమఁద్యజ్జనరాచ్చికుఁ, బాల
అషాడకాద్వర్నాత్ప గండశ్చేతి కట్టెలే, పు
తోవ్యహరజ్ఞః స్వరంత్యోః పితరౌవృతిః.”
విజ్ఞా. వ్య. కాం 88: చూ, సత్యము. 1;
9. శక్తువులతోఁడి పొందు, సంధి. “బిడ్డ
ఎడమాటలాడి యాయిన వంతుఁడేరఁ గడు
మానుమంతుండు నిలిగినేనీకు.” రా. కిష్కిం,
కాం 216 పొగట: చూ, సాప్తపదీయము;
10. దేవతానైవేద్యవస్తువు చూ, నైవేద్యము;
విణ. 11. ఎలకాయముగలది “ఎడమాడ,
ఎడపడ్డ.” మొ; ద్దృ. 12 నడుము.
“ఎ, గీ. అంత నాభీష్మ్యుడెడఁదునుమాడె
సధిప.” భార. భీష్మ 8, ఆ. 284. (అమే)
దితమందు ఎడనెడ: చూ, మధ్యము. 2

ఎడఁజెందు. దే ఆ. 89. మూర్ఖులు: చూ, సొప్ప
సిల్లి.

ఎడఁద. వై వి. 1=హృత్. గుండె. రూ-ఎడ్డ.
“భీష్మ్యుఁ డర్థరథుఁడేని యెడందఁగలంచె.”
భార. కాం. 1, ఆ. 85; “ఆ. అశ్వశుభము
నకు నర్పితమైన యీ, యశ్వరాజు నిట్టులవ
హరించి, ముగిచ్చుగొఱక యీ సముద్రోదేవం
బున, నోట మెడఁదలక యున్నవాఁడు.”
భార. ఆర. 2, ఆ. 68: చూ, హృదయము. 2;
2. రూ-ఎడ్డ, తోము: చూ, మడుము.

ఎడఁబాటు. డే. వి. ఎడయిక. “సీ. సాదరంబుగ
రఘుస్వామివెంటనె లక్ష్మణుం డెడఁబాటు
లేకుండు నేవ్య, నేవక భావంబుచెన్నొంద.”

అధ్యాయ. బాల, కం. 119: చూ, విరహము.
ఎడఁబాపు. డే. వేరీ అపసయించు’ చూ,
విస్తరించు.

ఎడఁబాయు. డే. అ. కి. (ఎడ + పాయు)

1. భేదమగు: చూ, వేఱుపడు; స. కి.
2. త్యజించు’ చూ, విస్తరించు.

ఎడఁబాయుట. డే.వి.1 ఊహనిడిచిపోవుట, ఈతి:
చూ, ప్రవాసము; 2. (పక్కనుండి) తొలఁ
గుట; 3. (పడకనుండి) ఒత్తగిల్లుట; 4. (తల్లి
దండ్రులనుండి) తొలఁగుట; 5 (దంపతులు)
ఒకరినొకరు అంటుకుండఁగ తొలఁగుట;
6. (ఇద్దఱి మనస్సులు) కలియకుండుట.
ఇత్యాదులున్యుంబులు.

ఎడఁబెట్టు. డే. వి. బంగారునాణెము, దీనార
భేదము. “సీ ఎడఁబెట్టుంగను నెరుసనా
కారముద్రయన దీనారభేదములు చెలఁగు”
అం, భా. ద్వి. లై. 274: చూ, లోహము. 1.
ఎడకట్టు. డే. అ. కి. 1. ఆటినపుండు మరల
చీముపట్టు: చీముపట్టు; స. కి. 2. జీత
చేయు “సీ. ఇంద్రసిలములతో నెడకట్టిగ్రు
చ్చిన రమణీయ తారహారము ధరించి.” కాశీ. 7,
అ. 6: చూ, సంధించు. 3.

ఎడకడ. డే. వి. ఆవ్యము: చూ, పరాయి.
ఎడకడవాడు. ద్వ. వి. ఆవ్యుడు: చూ, పరా
యివాడు.

ఎడకత్తియ. ద్వ. వి. రూ-ఎడకత్తె. అభ్యుండి:
చూ, శంభలి.

ఎడకత్తె. ద్వ. వి. —వై.—

ఎడకాడు. డే. వి. తార్చనవాడు: చూ,
మాకుడు.

ఎడకారు. ద్వ. వి. మాఘమాసము మొదలు

జ్యేష్ఠమాసము లోపల పండించెడు పంట
దాగువా, పిక్కారు, శిశిరయుతువు మొదలు
కొని నీరాసరానుపండెడు పల్లపుపంట. (ఈ
దృతువు మొదలుకొని నీరాసరానుపండెడు
పల్లపుపంట అని కొన్నిప్రాంతముల వాడుక):
చూ, చెండవంట.

ఎడగడ్డ. ద్వ. వి. ఒడ్డు: చూ, తీరము.

ఎడగిలు. డే. అ. కి. రూ-ఎడగిల్లు. అపగర్జిలు:
చూ, విరియు, 5.

ఎడగిల్లు. డే. అ. కి. —వై.—

ఎడతాగు. డే. అ. కి. చేరు. “వ. అంతట వా
రలు ద్వివ్యంబునకుం బ్రీతినింబు నెడతాఁ
కం గడఁగినం దనమనంబున.” పర 5, అ,
“సీ. తనభూమి వదలక భవంతులగువారి
యిద్దఱు నెడతాగు చెల్లపొద్దుఁ, శేరి
మిధ్యాసమస్కారముల్ నేయుచుఁ బ్రియ
ములు నయములు వెక్కిచూపి” హరిశ్చ. 4,
అ. 121: చూ, సమీపించు.

ఎడతీయు. డే. అ. కి. ఎడతెగు’ చూ, ఎడ
పడు.

ఎడతెగక. డే. వి. అదేపనిగ, కాలిలేకుండఁగ,
విరామములేకుండఁగ, అటేముటి: చూ, సత
తము 2.

ఎడతెగు. డే. అ. కి. 1: చూ, ఎడతీయు;
2. తెగనుండి వేఱుపడు. “క. ఒక్కొక్కరి
నాఘుడెడతెగి, చిక్కె” భాగ. 8, స్కం.
87: చూ, విడువడు.

ఎడతెఱివి. డే. వి. రూ-ఎడతెర్ని. “తిరుణాళ్లకు
జులు ఎడతెఱిలే. వావుచున్న”
చూ, సందు. 6.

ఎడతెర్ని. డే. వి. —వై.— “వ. ఇద్దెసవచ్చె
నేని య, తెఱఁగయిపోయెయంచు నెడతె
ర్నిగఁ గొందఱు పాయవాఁగఁ.” భాగ.
విరా. 5, అ. 81.

ఎడతె)య్య. డే ఆ క్రి. ఎడతెగు. “క సెనె
కున యెడతె)వ్యక పదు, నెనిమిది దివసములు
సెల్లె.” భార. శల్య. 1, ఆ. 348: చూ, ఎడ
పడు.

ఎడతోవకాఁపరి ద్వ. వి. ౮ 5౩౦౮ చూ,
మృష్యు. 1.

ఎడవవ్య. డే. వి. ఆతిదుఃఖము. “ఎ, గీ. విశ్వ
సర్వ, యాతిచ్చియట్లుల యధివసించె,
గాఁకాపురి కడవవ్య గలుగుడవి.” కాశీ. 7,
ఆ. 197: చూ, విప్రకృష్టము.

ఎడనీరు. ద్వ. వి. 1 ఎడనీటికాయ.
“నీ ఎడనీగటంబగుఁ దచ్చలాటువు.” ఆం.
భా. ద్వ. వ. 79: రూ-ఎలనీరు-ఎడనీరు
(సంధింకాయ, నీరు సమృద్ధిగాఁ గల పచ్చి
కాయ.); చూ, ముక్కింటిపడు; 2. లేల
లెంకాయలాని తిమ్మనీరు. “నీ ఎడనీటి
హింద్లాం వడువున మెదడెల్ల జుట్టివెచిన
గొల్లు పుట్టెగములు.” ఆము. 6, ఆ 17.
రూ ఎలనీరు-ఎడనీరు.

ఎడపక. డే. అవ్య. ఎడతెగని క్రియ; “క. ఎడ
పక క్రితువులుఁ దపములు” వేమన 614:
చూ, సతతము. 2.

ఎడపకు. ద్వ. ఆ. క్రి. 1. ఎడతెగు. “క. ఎడఁబడక
యహోరాత్రులు, వడిఁగొని వదిలిప నిట్లు
వలయునె కిమ్యో, గడునిద్రలేమి నెంతయు,
జడమతులై చదువుదప్ప జదువుచునుండక.”
భార. ఆర. 8, ఆ. 268: ఎడతీయు, ఎడ
తెగు, ఎడతె)య్య; 2 ఉపసంఘము.
“క. కుడిచింతఁడరుచుండిన, నెడపడిన
యతంద యచ్చుటెఱిగి నృపతియా, కుడిచి
నతనిఁ గనినప్పుడు, ఎడపడి నాతనికి లెట్టి
యిప్పింపఁదగున్.” సం. “ప్రతిభూర్దాపిణో
యత్తు ప్రకాశం భసిశాంధనమ్, ద్విగుణం

ప్రతిగాతవ్యమృణితైస్తవ్యతద్భవే ” విజ్ఞా.
వ్య. కాం. 88: చూ, పస్తుండు

ఎడపడప డే అవ్య. (వా) దభాదభాలను.
“గీ ఎడపడప తిమాభివుఁ డెచటనుండు,
గానిరాఁడని పృహభర్త కాంత నడుగ.”
కాశీ. 4, ఆ 85: ఆనుపదము, అప్పుడప్పుడు.

ఎడపు డే ప్రే ఎడయఁజీయు. “క. జనవినుత
యగ్నిహోత్రం, బును సంతాఁమును వేదము
లునెడపంగాఁ జేదుత్తిరువంశజాలకు, నని
మహాధర్మనిపుణులైన మునీంద్రుల్.” భార.
ఆది. 4, ఆ 182: చూ, విస్మరించు.

ఎడపెట్టు. డే. న. క్రి. 1. తొలఁగించు.
“గీ. ఎఱఁగుమఱిఁడు నిన్ను నెడపెట్టి పలికిన
వాఁడ.” భార. దోణి. 1, ఆ. 116: చూ,
విస్మరించు; 2. మాటువడ్డించుకొనుటకై
యన్నమును దగ్గఱ యెత్తియుంచు; చూ,
మాటుంచు.

ఎడసావు. డే. ఆ. క్రి దౌత్యముచేయు, సంధిక్రై
హవు.

ఎడమ. డే వి దాపల. “ఎడమకాలు-ఎడమ
చేయి” మొ. “లే. ఎడమకుడినాడుల నడుమ
నీడ్చుకాలి.” వేమన. 615 (వృత్తియందు
అంత్యవర్ణలోపము. “ఎడకన్న-ఎడవంక మొ.)
చూ, సవ్యము. 1.

ఎడమగు. డే. ఆ. క్రి. భేదమగుఁ చూ, వేఱు
పడు.

ఎడమడుగు డే. వి. 1. రూ-ఎడమడువు, తాఱు
మాటుఁ చూ, వ్యర్థము; 2. రూ-ఎడమ
డువు. అరమర. “క. ఉడుగుడుగు మోనానా
స్త్రము, వినువకుచును నెలుఁగుతోడ కేగం
బున న, యెడకేగుచెంచి నారసుఁ, డెడమ
డుగి చుకియులేక యిట్లున నాతోడ.” భార.
ఉద్యో. 4, ఆ. 349: చూ, వేఱుపాటు;
విణ. 8. తాఱుమాటైనది “ఎ, గీ. వడుగు

చందంబు తన కెడమడుగుగాక, కొమరుగా నేగ నెలకట్టిగుట్టవేల్పు" వా. ఉ. 10, ఆ. 248: చూ, వ్యత్యయము.

ఎడమడుగుపదమడి అం. 1. విసయలు పదు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, విసయలు; 2 పదవర్ణ పద్యేంద్రియం నొకటి: చూ, పదవర్ణము.

ఎడమకుపు. దే. వి. చూ, చూ-ఎడమడుగు 1-2-3.

ఎడము. దే. వి. 1. చోటు. "అతిథులకు నెడ మిచ్చి" భార. అశ్వ 2, ఆ. 170: చూ, సాసము 1; 2. అవకాశము "నాకు నాహార నిద్రల కెడములేదు." భార. ఆర. 5, ఆ. చూ, సందు. 6.

ఎడయిక. దే. వి. ఎడలచాటు: చూ, విరచము.

ఎడయు. దే. అ. క్రి. 1. ఉచ్చేగిల్లు. "క. ఏవురు పరులందు ధన్యుడెడయకయుండుక." భార. ఆది. 7, ఆ. 284: చూ, విరియు. 5; స క్రి. 2 త్యజించు: చూ, విసరించు

ఎడరు. దే. వి. 1. అడ్డపాటు. చూ, వ్యవధా నము. 8; 2. ఆపద "గీ. నలుదు శంకింప నిం దుగినివలన బుట్టు, నెడరువొందక యుం డంగ గొడుగువోపి, నంత కాపుము కావంగ నైన చావు, నత్తుడు నన్ను: దలంతు మేనది మరల్తు." భార. కాంతి. 1, ఆ. 280: చూ, వివక్త; 3. మధ్యకాలము: "గీ. అప్పాఁడ సతి, నెక్కుకొనిపోవ నిందందు నెడరువేచె." పాండు. 3, ఆ. 72: చూ, సందు; 4. చెఱువు. "చ. ఎరికిరిగాక యయ్యెడరు రాచేకామా రుల కోర్చునట్టిజే." భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 348: చూ, హాని. 2; 5. ఎడారి, చెట్లుచేనులు లేని వికాలభూమి. "న. ఎడరునం జలిపం దిడియెడమనియు." ఆము. 4, ఆ. 52: (కొన్ని ప్రాంతములందు ఎడవున అని పాతమున్నది). చూ, భూమి. 1; 6. య: చూ, దుఃఖము;

7 జేడుపు. "వలదు శంకింపవలదు నిందుని వలన బుట్టు నెడరువొందక." భార. కాం. 1, ఆ. 280: చూ, వెఱుపు; అ. క్రి. 8. భర్ష మగు. "చ. తడయక ఘోరదగ్ధన కుదగ్ధన పావకుచే దహింపఁగా, బడి పుమేత్యకోగ్ర కర పావకదగ్ధపురకర్యాభమై, యెడరి భర్షి మిడఁబడియెక జెడిసాంభకమంత సాల్పుఁ డుక, బడియెమదీయచక్రి పటుపాతరయం బున రెండువ్రయ్యలై." భార. ఆర. 1, ఆ. 198: చూ, మొక్కపావు. 1.

ఎడలు. దే. అ. క్రి. 1. పగులు, చీలు. "క. కురు వంకమెడల చచ్చి." భార. క్రి. 2, ఆ. 111: చూ, భేదిల్లు; 2 గచ్చివిచ్చిగు. "చ. అ: విని... నుపవ్యసంపవే. 448. వ. అనిదివ్యం... డిట్లనియె. గీ. వినుమహింస... మనసు కొల్పవ్య ఖండింపఁగా మెద, మెసగు సుజనసంధి యెడలవిందు." భార. ఆర. 7, ఆ. 448: చూ, వైకల్యచగు; స. క్రి. 3. విడుచు. "క. వందురువగిలక దేహము, పొందెడలగఁ జాయనన్నుబాడఁగని దివిదా, నెందులకేగు చువోగిరి, నందనదిగిచ్చిరయినాకెట్లనియెన్." "మ. అతిసాందర్యనికాంత మితనవలభ్యం బిట్లు... దగునె." స్వా. 6, ఆ. 55: చూ, విసరించు.

ఎడవల. దే. వి. ఒకరకము వల: చూ, వల. 1. ఎడవాడు. దే. స. అమృదు: చూ, పరాయి వాడు.

ఎడవు. దే. వి. దూరము. "తే. పాలిగారి వీచె దెరువు, నెడవమచు జాలిగాని సంకయిం చువేళ." ఆము. 6, ఆ. 18: చూ, విప్ర కృష్టము

ఎడపాల. ద్వ. వి. పృథ్వీకమైనగడి: చూ, గృహ ము. 1.

ఎడపాటు. దే. వి. 1. తలఁపు. "గీ. నెడపాటు

యునులేక నీ యెడారుమ్ముఁ బాడిఁదప్పఁడు
గదా తైరవుండు." థీ. 2, అ. 88: చూ,
విషయము. 4; 2. ఆట: నృత్యము. (వెడదా
హరణమే.)

ఎడారి. దే. వి. 1. అడవి: చూ, వివేకము;
2. రూ-ఎడారు: చూ, భూమి. 1

ఎడారిమొక్కలు. పా. (డిబర్లుస్సాంటుస్. మొ)
నీరులేని ఎడారులలో పెరుగు మొక్కలు.
నాగి జేముడు:—ఇది ద్వివిధము. ఒకటి పెడ
ల్లు చుట్టులుగల బ్రహ్మజేముడు. రెండవది
సన్నముగా పొడవుగా పెరుగును. ఇది తెల్లని
పూవులు రాత్రియందు పూచును; బ్రహ్మ
జేముడు పచ్చనిపూవులు పూచి, ఎఱ్ఱనిపండ్లు
పండును ఈపండ్లు కాకులకు యిష్టము ఈ
పండ్లరంగు ఎఱ్ఱనిరాచేయుదురు. రంగులుగా
నుపయోగించును. బీగటరేచముల కీపండ్లు
మంచి మందు మండ్లతీసిన వట్టులుడికించి
కట్టిన కీళ్ళనొప్పులు తప్పుక తుదురును. పశువు
లకుఁ గూడ నాహారము; నాగిజేముడు పాల
పలన తురుపులు పెగగడ్డలు చితుకును, నల్లెరు
కూడ నిట్టిదే. త్రిధార-ద్విధార గూడఁ
గలదు; మఱియు కలబంద, కత్తివార నిట్టివే,
త్రాటిచెట్టు కూడ ఇసుకయెడారులలో పె
రుగు వృక్షమే. ఎన్ని గాలివానలకైనను
లక్ష్యముచేయదు. చెట్లలో తాళవృక్షము కిరీ
టాధిపతి.

ఎడారు. దే. వి: చూ, రూ-ఎడారి.

ఎడారి. ద్వ. వి. (ఎడ + అర) చెప్పులు కట్టు
చిన్న నూది: చూ, చర్మభేదిక.

ఎడిటరు. అం. సంపాదకుడు, పత్రికాధిపతి,
గ్రంథప్రకాశకుడు.

ఎడిమక. అం. కూడిక. ప్లస్. (+) సంకలనము.

ఎడు. దే. అప కొలఁదిని దెలిపెడి: చూ, ఏసి.

ఎడ్డ. వై. వి. 1. ఇన్నాత్. రూ-ఎడఁద-ఎడ్డ.

"3. చెడిపోకుండు సంసారము కడఁచుండు
కొరి చరణ కమలములెడ్డం, దిడికొనుఁదూరక
కాలము, కడపకుండు వివేకవీధి గడఁగుడు
నడవక." లక్ష్మి. 4, అ. 74: చూ, చృద
యము 2; 2 తొమ్మిది రూ-ఎడఁద-ఎడ్డ.
చూ, నక్షము.

ఎడ్డమి దే. వి. అపద. "ఉ. ఎడ్డమియైన యప్పు
టికి నెవ్వరుఁజేరరు." వి. పు. 5, అ. 102:
చూ, విపత్తు.

ఎడ్డము దే. వి. అడ్డంకి. "ఉ ఏడుదినములన్న
మున కెడ్డముపుట్టిన యంతమాత్రాలో, నేడుచు
చున్నవాడవు మునీశ్వర." థీ. 2, అ. 116:
చూ, నిరోధము. 1.

ఎడ్డిగజేడి ద్వ. వి. కల్లుత్రాగు బొడ్డపాయ.
చూ, బొడ్డపాయ.

ఎడ్డియ. వై. విణ. = హేడఁ. రూ-ఎడ్డ-ఎడ్డఁ
డు: చూ, మూఁగుడు.

ఎడ్డ. వై. విణ. = హేడఁ. —వై. —"అ. ఎడ్డఁ
దెల్పవచ్చు నేఁదాదికైనను, మానిదెల్పవచ్చు
మానముననె, మొప్పెదెల్పరాదు ముప్పడం
డ్లకునైన." వేదవ. 616.

ఎడ్డఁడు. వై. విణ. —వై. —"ఏసాసియువంటి
గరానుఁగుడు నీయెడ్డఁడు." కుక. 1,
అ. 442.

ఎడ్డతనము. వై. వి. తెలివిలేమి: చూ, మఱపు 2.

ఎడ్డన. దే. వి. భోజనపాత్రము నుంచుకొనెడి
ఉన్నతపీఠము. "పీ. పెండియెడ్డనలనై వెలచి
తెచ్చిన నైడిపశ్యెంబులొంఱు పఱువవారు."
వై. 6, అ. 108; "గీ. పసిడియెడ్డనలను
మించు పద్మరాగ, భోజనంబులకడ్డించు బహు
పదార్థ, వితకులమరుమేరు సంగతనహస్య,
కరుణబొందిన చిత్రపేఘములకరణి." వై. 6,
అ. 202: చూ, కీట.

ఎడ్డమనిన తెడ్డమనువాడు. లో చెప్పినమాట
వివరపోవుటయే గాక ఎదురుచెప్పవాడు.

ఎడ్డ. వై. వి. = హృత్: చూ, రూ-ఎడ్డ.

ఎడ్డ్యకేవల్. ఆం. ఉద్ధారము.

ఎడ్డ్యకేవనిట్టు. ఆం. విద్యాప్రబోధకుడు.

ఎడ్డగుంపు. ద్వ. వి కదుపు, ఉత్తముల సమూ
హము: చూ, వ్యవధము. 1.

ఎడ్డు. వై. వి. బ. ఏ- ఎడ్డు= బ- ఎడ్డు. "చ.
అనుటయు నాకఁడిట్లుయెనాఁడి విపులకేల
యత్వము, ఘనతర సత్త్వమూర్తులనఁగాదగు
నెడ్డను రెంటినిచ్చెదన్." భార. ఆర. 4
౮ ౪49: చూ, వ్యవధము. 1.

ఎడ్డగర్డఅల్పర్డు. కా. కైలోద్భవ వంశచరిత్ర(శ్రీల
క్ష్మీనారాయణదేవుగారు.) కొన్ని సం. లకు
పూర్వము సోమేశ్వరవంశిగముయొక్క శిఖ
రము విరిగిపోవుటచే దాని నొకానొక శిల్పి
కాయఁడు బాగుచేయునయమున సతనికి
మూఁడు తామ్రఫలకములు దొరికెను. ఆం
దులో రెంటినాకఁడు పాడుచేసెను మిగిలిన
దాతనివద్దనున్నట్లు తెలికొని క్రీ. శ. 1917 వ
సంవత్సరమున సేమాఫలకమును సంపాదించి
తిమి. దానినిఁ జూడఁగా మొఁటిది మూడ
వది నశించునట్లు స్పష్టము. ఆఫలకమును సేము
వివరము— ఒరికా గివర్నరుగారగు శర్.
ఎడ్డగర్డ అల్పర్డుగెయిట్, కే. పి. యస్. వి
సి. వి, వి. సి. యస్ గారికి సమర్పించితిమి.
వాగండుల వధ్యమును మహారహోపాధ్యాయు
లగు పండిత వారప్రసాదశాస్త్రి ఎమ్
ఎ, పి. వి గారిద్వారా పరిశీలనచేయించి
వివరము—ఒరికా రిసర్చిసొసయిటీవారి జర్న
లుయొక్క వార్తకల్పగము రెండవసంఖ్యలో
పాటుకల్పలోప రాజమహారుఁడగు మధ్యమ
గాజుగారి లెక్కలికాపవనును పేరునదానిని

బ్రీచురింపఁజేసిరి. కిరింగ 280 పొరట.(అం
దుల వరంపరేలిహాసము మిందుఁగానగును)

ఎడ్డ్యుటయిజుమెంటు. పా. ప్రకిటన, వెల్లెడ్డ,
పల్లికేవను.

ఎడ్డగర్డదిక స్ఫెడరు. కా. రాజరాజు (శ్రీయుత
గౌరవనీయులగు న్యాయమూర్తి వేపా రామే
శంగారు బి యె. బి. యల్.) తెలుఁగు
దేశమున జనసామాన్యముచే రాజరాజనరేం
దుగ్రాఁడని పిలువఁబడుచున్న రాజరాజుభూస్వా
చాళుక్యస్వయ సంజాతుఁడు.....మనరాజ
రాజు చారిత్రిమును దెలిసికొనుటకు నాతిని
కాలపు కాసములును, నన్నయవిగ్రహమైన
యాంధ్రపుమాభౌతమును ఆధారములగుచు
న్నవి. ఆమహారాజు కాలమునాటివి ద్రాక్ష
రామ దేవాలయమున రెండు మూఁడు కిలా
కాసములు గల వ్ర.....రాజరాజు నలఁబది
యొక్క సంవత్సరములు నిష్క్రమింతుకముగి ఒరి
పాలన మొనర్చియుండునపుటికి నాతినిగుఱించి
విశేష గరిత్యాంశము రెవ్వియుఁ జలియరాకుం
డులెంతయు సంకాపకరము. మఱియు నిం
గ్గాండుదేశముఁ జరిపాలించుచు నీతనికి సమ
కాలీనుడైన ఎడ్డగర్డ దిక స్ఫెడరు రాజును
గూర్చి తెలియుచున్న చారిత్రిక విశేషముల
తో నీతనికాలపు చరిత్యాంశములను పోలిచి
చూచినయెడల. మన రాజరాజునుగూర్చి
యెక్కువసంగతులు తెలియరావి మఱింత
సంతోషపాటుపగుచుండును..... కా రా
జునకు నన్నయభట్టారకునిచే బిరుదువాచక
ముగ వాడఁబడిన రాజరాజ నరేంద్రవదము
మాంధాత పురాధీశ్వరునకు గూడ మండుట
చేతిను, రాజమహేంద్రవరమున బహుళః
సారంగధరుని కథవంటిది జరిగియుండుటచేతను
జనులు (కులోత్తంగుని) రాజేంద్ర వోళుని
మాట మఱచి సారంగధరుని కథ రాజరాజు

నకు ముడిపెట్టి దక్షిణదేశపు నాటకరంగమున
దలి సారంగధరుని దివ్యచారిత్రమును పత్రిక
దర్శనములందు గాంచి యశుకణములను రా
ల్చుచున్నారేకాని, యందలి యధారమును
విమర్శింపకున్నారు. ఏది యెట్లుజరిగియుండి
నను సారంగధరుని కథ రాజమహేంద్రవర
మునకు ముడి బెట్టబడినంతవఱకు జరిత్రాధా
రముగాని, బ్రహ్మణముగాని లేక యున్నదను
మాట నిక్కము. కలింగ. 182 మొ॥ 184
పాఠము.

ఎద్వర్త పట్టాభిషేకము. పా. “సీ ఎవనివిభుత్వ
మందెల్లదేశంబుల నగుయసౌఖ్యంబుగా నరుగ
వచ్చు నెవ్వనియధిక్వతి నెఃటివారలనైన
సులభింబగా వేరఁ దెలియవచ్చు నేవానియే
ల్పడి నెందుఁజూచినఁగాని కడునబ్రొంగు
పనులఁ గలఁ వచ్చు నేనిపాలఁమునందెట్టి
యొకవధమేని బలబీదలకునైనఁ బడయవచ్చు.
గీ. నెట్టినీదైన గొరతనం బవనిలోని, ననుపమాన
ప్రసిద్ధిచే నలరుఁగానఁ, బూర్వరాజవ్యులు
ను నిమఃబోలఁగలరె, నద్వణిన్పూర్తి యెద్వర్త
కర్తవర్తి. సీ. సౌజన్యనిధియైన కాశ్మీకోబర్త
నత్రపురుషుని యెవనితామహుండు, మానితి
ప్రాభవుడైన కెటుప్రభుగామని యెవని
మాతామహుండు, ప్రాంతద్యకుండైన యాల్ప
ర్తునామక ప్రభుకులచాలి యెవ్వనితండ్రె,
విమలగుణశ్రేణి విజ్ఞారియారాని దీనకల్పక
వల్లి యెనితల్లి. గీ. యట్టి నీకటిభువన విఖ్యాత
మైన, ప్రాజ్ఞతరపూజ్య సామ్రాజ్యైభ
వంబుఁ గలుగు పెంతయు మచితంబుఁగాదె
తలఁప, నద్వణిన్పూర్తి యెద్వర్త చక్రవర్తి.
సీ. ఆర్థాలక్షియై యనుగతి మెలఁగునీ
పట్టంపుదీని పాశ్వముననిలువ, నాత్మస్వరూ
పుడై యలరునీకొమఁగుండు తనరాణితోడఁ
జెంతనువనింపఁ, గొడుగుమంతులతోడఁ గుడి

భుజంబగుముఖ్య నుంత్రికట్టెడుటన మృతక
హింప, నాజ్ఞాకరుల బహిష్కారంబులగు
నైవ్యనాయకుల కలఁగి పాయకుండఁ గీ.
మూర్తులూనిన మిగుణంబులనఁ బెక్కు, దీవు
లందలి స్పృహ సేవావసరము, గోర నోలగ
మున్న మీ సౌరుఁడ, సంకసమెసంగు
నెద్వర్త చక్రవర్తి.” (వర్ణన.)

ఎద్వర్తవనోబగు. పా. అంటామొగ్గులు
ఎతఁడు. దే. స. ఏ. 1. రూ-ఏతఁడు, ఏవూజ్యుఁ
డు: చూ, వేడు; 2. రూ-ఏతఁడు, ఏవురు
మఁడు: చూ, వేడు; 3. రూ-ఏతఁడు, ఎ
వ్వఁడును: చూ, వేడు.

ఎతిఅనిన ప్రతియనువాడు. లో. చెప్పినమాట
నికపోవుటయేగాక యెదురు చెప్పవాడు.
(ఇట్టికొమ్మరిని పత్తిరాట్నమనువాడు.)

ఎతిక్కు. ఆం నీతికాస్త్రము.
ఎతిమాలజీ. ఆం. 1. మానవజాతి కాస్త్రము;
2. శబ్దవ్యుత్పత్తికాస్త్రము.

ఎకుబరికాడు ద్వ. వి. పోరుడు. రూ- ఎత్తు
బరికాడు: చూ, ముచ్చు. 1.
ఎకుబారీ. వా. ధారాశము (గోదావరీమండల
మున వాడుక.)

ఎకుబారీమాట వా. ధారాశమైన మాట.
ఎకుబారీవాడు వా. ఆదాయవ్యయముల యో
చింపక ధారాశముగా ధర్మముచేయువాడు
ఎత్తడితల్లి. వా. అనుసూలము.

ఎత్తనగోల. దే. వి. 1 గోనెత్తి ఎడ్లమీద
వేయుటకు సాధనమైనకట్టి. “సీ. తనరుగోబ్ర
ధారిదండాఖ్య యెత్తనగోల నాఁట్టినగోల
యనఁగ.” ఆం. భా. ద్వ. లై. 287: చూ,
బట్టినగోల; 2. ఊరిగా అనిదినగోల, అను
కట్టి: చూ, పట్టుగొమ్మ.

ఎత్తనగోల. దే. వి. 1. ఆరంభము: చూ, మొ
దలు; 2. ప్రారంభము: చూ, యత్నము.

ఎత్తరము. దే. విణ. రూ-ఎత్తరపు, ఉన్నతము.
“గీ. ఇలఁజాట్టువడఁ తుండములమించి పూ
ర్యాంగ మెత్తగంటై పిలువకత్తిమిల్ల.” ప్లా.
క, అ. 98: చూ, పాడవు 2

ఎత్తరపు. దే. విణ. —మై—

ఎత్తరి. దే. వి. కొఱముట్టు: చూ, పనిముట్టు.
ఎత్తికొను. దే. అ. క్రి. 1. పూను. “గీ. ఎట్టి
కప్పుడైన నిట్టి పాపమునేయు నెత్తికొనునె
ధరణి నీవుదక్క.” భాగ. ఆగ. 6, అ. 252
చూ, యత్నించు; స క్రి. 2 అపహరించు,
మోకత్తుచ్చి తీసికొనిపోవు. “భూసురకాంతి
నెత్తికొనిపోవుట హామయమునీక ” వి,
పు. 6, అ. 89: చూ, దొంగిలించు, 3. మో
యు: చూ, వహించు; 4. ఉద్ధరించు, మైకత్తు.
“క. ఇళుదా నన్నెత్తికొనక, గృపపుట్టుట
నీకు ” రామా. 7, అ. 81 (మూడవ యర్థ
మునకు నిదియొ); చూ, మీఁదికత్తు.

ఎత్తకోలు. దే. వి. 1. ప్రియత్నము “క. తగ
తగమప్రజలఁ దునిమెడు, నరునప్పటి యెత్తికో
లునకు మర విద్యా, ధర భేదములును భీతిక,
బోలెనెరి.” భాగ. విరా. 5 అ. 84: చూ,
యాత్నము; 2. మనోవాగ్దానము, ఎన్నిక.
“క. పదివేలఁ జంపఁగానో, పుదునే నను
నెత్తికోలుపుట్టినయది ” భాగ. ఉద్యో. 4,
అ. 409: చూ, సంకల్పము; 3 పట్టుదల.
“వ. ఎప్పుడేని మీరలడ్డమాడుదు రప్పడ
కమింతునిట్టి నాయెత్తికోలు.” భాగ. ఆను. 2,
అ. 381: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 1.

ఎత్తికోట్లుమొత్తికోట్లు. వా. చెఱుపు “వ్యాపా
రములన్నివిధములను ఎత్తికోట్లుమొత్తికోట్లుగా
గాన్తున్నది.”

ఎత్తిపట్టు. దే. సు. క్రి: చూ, ఎగఁబట్టు.

ఎత్తిపాడుచు. దే. సు. క్రి. దోషములెత్తిచెప్పి,
మర్కము దూఱనాడు: చూ, దెప్పిపాడుచు.
ఎత్తిపాడుపు. దే. వి. 1. దోషములెత్తిచెప్ప
మర్కము దూఱనాడుట: చూ, సోత్సాహము;
2 పరిహాసముతోఁగూడిన మాట, అచ్చురిత
కము: చూ, హాస్యము. 1.

ఎత్తిపోరి వా. కనమును కాగ్నిన భస్మాదులను
సంవయనానంతరమున ఎత్తి నీటఁబోయు
కర్మ: చూ, సంచయనము. 1.

ఎత్తిలి. దే. అశ్య. బిగ్గరగా. “ఎత్తిలి కాల్పకాపు
ఁనియేడ్చి.” నారి పూ. 5, అ 1. 51; కవరా.
2. అ. 54. చూ, బిగ్గర. (రూ-ఒత్తిలి.)

ఎత్తివేత దే. వి. కొట్టివేత, తీసివేత: చు ,
వ్యవహారము. (మైసన్.—.)

ఎత్తివేయు. దే. సు. క్రి. 1. తగ్గించివేయు.
“వానివేచెత్తివేయుము ”: చూ, తీసివేయు;
2. అలక్ష్యముచేయు. “నన్నెత్తివేసి మాటా
డెను ” చూ, తిగ్గరించు.

ఎత్తు. దే. వి. 1. నయ్యము. “తే. గీ. తిగుచిశా
చాశ్య బూచిబూతము కొఱవి, దాఁబులు
సోఁతులెత్తులు దయ్యము నె, గడలు గాలి
పిపాసములో గాములనఁగ.” అం, పదా. సుర.
89: చూ భూతము; వై. వి 2:యము క్రి.
జిత్తు: చూ, యుక్తి; 3:యముక్తి, ఉపాయ
ము, ఎత్తుగడ. “గీ. ఇంతవట్టును నాపాల నిచఁ
టఁగూడె, నేమిసేయుదుఁ బనికొ లైయెత్తుఁ
దోచ, దనుచుఁ జింతాపరంపరాశ్చ్యంత దంతు,
రాంతరంగంబుతో నుండె నవ్విభుండు.”
రామా. 7, అ. 48: చూ, వెరవు; 4 యత్నము.
పూనిక. “చ. విలసిత మోచాదానఁబరవేస
టామ్మని యెత్తువెట్టఁగా.” నాంస. 1, అ. 114:
చూ, యత్నము; 5. పూదండ; చూ, భూ
వణము. 2; 6. చదరంగపుఎత్తు. “ఎత్తువె
యెత్తువేసి పోసిరాజు అటకట్టుతన్నాడు.”

మా, కావు; 7. ఉన్నతి. "ఉ. తమ్ములకల్లె
బెడ్డయగు తామర సోదర నాభికా సో,
జమ్మది విశ్వముక విధవశమ్మనగాని సృజింప
జాలదీ, తమ్ముల యెత్తు చిత్ర రితమ్ము"
నము 5. ఆ 102: మా, పొడవు. 2;
8. $\frac{1}{2}$ మణుగు=పాతిక మణుగు-రెండువీసెలు
"చింతపండు ఎత్తు తూర్చియుమ్ము". చూ,
రిక్కె; 9 ఉన్యాయము. "నీ తొలునాడు
నోధ్యుని దులదూచి యారని యెత్తెనయొద్దికి
రెల్లెదాచి." విజ్ఞా. వ్య. కాం. 117 చూ,
తూనిక; బ. 10. వలపుకలై వలచినవానికిచ్చు
ధనము. "నీ. పద్మావ్యభురి ననుభవమునకీవయె
త్తులువెట్టు దనరావలసె నిటకు, దలు
పుమా." ఆము. 2, ఆ 21: చూ, ఎదురు
(బ. ఎత్తులు); విజ్ఞ. 11 ఉన్నతము.
"నీ. జౌదల కుపధామగు సాంపునీపంప
గుడికంబెత్తుగానిడి చెలగి." శేష. 4, ఆ:
చూ, పొడవు. 2; ఆ. క్రి. 12. జనించు.
"క. కావులు నేయువవతి, కాణముగ
గోపమెత్తు" భార. కాంతి. 1, ఆ. 18: చూ,
పుట్టు. 2; 18. నిగ్గమించు, బయలుదేలు
"వ ఎత్తెనువోట్లనువిడిదలయందునులోనుగా
నిసానాదులైన యుద్ధట చిన్నబులుప్రకి
టింపక." భార. విరా. 8, ఆ 182: చూ,
వెళ్లు 8; సక్రి. 14 అపహరించు. "అసామ్య
వాడే ఎత్తినాడు." చూ, దొంగిరించు;
15. యుద్ధమునకు పోయితిచ్చు. "నీ. అనిక
వ్యరిగని యతండు, కారపులమోద నెత్తిరా
గడగువాడు." భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 168:
చూ, దండెత్తు; 16. ఉద్ధరించు. "చెలిపా
ణమెత్తుటనదె." నారి. ఉ. 7, ఆ: చూ,
మీదికెత్తు; 17. గ్రహించు, తెలిస. "నీవా
పుస్తకము నెత్తితివా." చూ, పుచ్చుకొను;
18. వెలకుడియు. "ఈబండిని ఏలములో నేను

ఎత్తితి" చూ, విలుచు; 19. (నల్లుడునీరు)
పాటించు. "నీ. నీరెత్తువేళల నీరెత్తుగాదు
పాడునకు గాలువలు పొందుగనవచ్చి." కళా.
4, ఆ. 76: చూ, పాటించు; 20 భాషించు.
"అక్కడ యామాట యెత్తము," : చూ,
వచించు; 21. మోయు. "వాడు మంచిసే
రెత్తెను" చూ, వహించు; 22. ఎత్తి నకలు
వ్రాయు. "ఇది మఱియొక గ్రంథమునుండి
యెత్తి వ్రాసితిని." : చూ, సంగ్రహించు;
23. (సానమోద గండము)ఊర్పు: చూ, ఊ
రును. 2; (24. మాట్లాడ యెత్తించు: చూ,
నోరెత్తు; 25. పొరెత్తుకుయెత్తించు చూ,
పరు, త్తు. 26. బిచ్చమెత్తుటకు యెత్తించు:
చూ, బిచ్చమెత్తు; 27. నేలవైగింజలాక్కొ
కిటి వైకియేలు చూ, ఏలు; 28. ఆల్లి
పుట్టు: చూ, గోరెత్తు; 29. నొప్పిపుట్టు: చూ,
నొప్పియెత్తు మున్నగునవి సందర్భానుసారముగ
నూహింపదగును.)

ఎత్తుడ. దే. వి. 1. ఉపాయము: చూ, వెళ్ళు;
2. కడక: చూ, యెత్తును.
ఎత్తుగడ్డలు. ద్వ. వి బ. ఎత్తుడు పొయ్యిగడ్డలు,
పొయ్యి పొక్కిళ్ళు (వా):చూ, పొయ్యి.
ఎత్తుగీతి. మి. పా. గీతి: చూ, తేటగీతి. చూ,
వృత్తము. 1.
ఎత్తుగున్న. ద్వ. వి లేత యేనుగునీల్లు. "ఎ. గీ.
అంటి మదపుటేనుగుల కమరకిరటి, యెత్తు
గున్న" చందాగ్రి. 1, ఆ. 48: చూ, పొద్ది.
ఎత్తుట. దే. వి. వైకెత్తుట. (సం. ప):—ఉన్న
మనము-య- ఉన్నయము-ఉన్నయము.
ఎత్తుదెంచు. దే. ఆ. క్రి. (ఎత్తు + తెంచు.) దం
డెత్తివచ్చు. "అ. కాలయనుడనగగ గాల
కల్పెడు కత్తు, దేచినుధురమోదనెత్తుడె."
నారి. ఉ. 2, ఆ. 107. (ఏగుడె అని పా
కాంతరము): చూ, ఎత్తు. 15.

ఎత్తువకు. ద్వ. అ. క్రి. ఓవికలేనిదగు. “గీ. బెం
డగిలెను వాఁగ నెత్తువడియె ననుటకును.” అం.
భా. త్వు. కాం. 95; “అవు ఎత్తుపడి యీనలే
కున్నది.” చూ. వలియు. (రూ-ఎత్తువడు.)
ఎత్తువెట్టు. గీ. స. క్రి. పురికొలుపు. “చ విల
సిత మోహదాహపరివేదన పామృని యెత్తు
వెట్టుగా.” హంస. 1, అ. 114: చూ. పేర్
లేపించు.

ఎత్తువైయెత్తు. పా యుక్తివైయెత్తి.

ఎత్తుబరికాడు. జే. వి: చూ. రూ-ఎత్తుబరికాడు.

ఎత్తుబిడ్డ. ద్వ. వి తల్లిలేని లోటులేక పెంచిన
బిడ్డ: చూ. శిశువు.

ఎత్తుభారము. వి. విణ. పాడు: చూ. సూక్ష్మము
ఎత్తుకాయ. జే. వి. రెండునీసెల తూనికి తెలుపు
కట్టె.

ఎత్తులకెవ్విడు ద్వ. వి. భూతేశుడు: చూ,
శివుడు. (ఇట్లు ఎత్తులవేలుపు. మొ.)

ఎత్తులమారి. ద్వ. వి తిరిగిగొట్టు, తిర్రెములు
పన్నువాడు

ఎత్తులు. పా. బ. తలెక్రిములు. “ఎత్తులు పెట్ట
కుము.”

ఎత్తువచ్చు. జే. అ. క్రి. సమానమగు. “వ అత్తు
విద్యా నైపుణ్యముల భూపతిమారులతోఁ
బగులకాఁపరులెత్తువత్తురేయని కొి వ్వు న
నవ్వుచుంబలికెన.” భాగ. 10, స్కం. ఉ. 800: చూ. సరిపోవు. 1.

ఎత్తువడు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ. రూ-ఎత్తువ
డు. “నీ. ఎత్తువడ్డ మహాభక్తుల సకులత
భృతిఁజేరిగొనని ధీరభటులు.” వసు. 2, అ.
183; 2. చెడు. “వానిపేరు యెత్తువడె.”:
చూ. నశించు.

ఎత్తువేయు. జే. స. క్రి. 1. తూనికవేయు: చూ,
తూచు; 2. (చదరంగమున) ఎత్తువేయు.
“ఎత్తువేసి ఆటకట్టివాడు.”

ఎత్తువోవు. జే. అ. క్రి. (ఎత్తు + పోవు.) 1. చెడు:
“గీ. కలచిగురుఁబోడియై యుల్లపిలవోర్చి,
యెత్తువోయిన గౌతము నిల్చునిలిపె.” రామా.
4, అ. 57: చూ. నశించు; 2 కీజించు,
తగ్గు. “క. అవియును నొకటికొకటి కె, స్తి
వోక పెనెగిననుని మధుల్లిపుకూల్, సన
గణనో మగుడంగార, దివిదిరి భేదరగిణంబు
దివిరినుతింపక.” ఉ. హరి. 6, ఆ 160
చూ. సుగ్రహ్మ. 9.

ఎత్తెల. జే. వి. చేఁపలబట్టు అడ్డువల. “క. మో
వున నూఁగులనెత్తెల, గగముల మత్స్యములఁ
బట్టి కడుసంకేషముం, బొగయుమఁ గార్తిశం
గుర్విశ్వఁగఁ గగమూహించి నుడిఁ బ్రాప్తకా
లజ్ఞుడనుకొ. భార. కాంతి 3, అ. 198.
చూ. చు. 1.

ఎత్తెసరు. జే. వి: చూ. రూ-అత్తెసరు (వాడుక)
“స్వయంపాకములు యెత్తెసళ్లు వేయుచు
న్నార.”

ఎద. జే. వి. 1 పశుముకువు. “వ ఎదపదమనం
బొదలు పెట్టలకుం జాట్లంబులై.” స్వా 4,
అ. 117 చూ. రేతిస్సు. 1; 2. వి.
2. =స్పృహ, గుండె; అచ్చ. నుం, కాం. 12:
చూ. స్పృహయము. 2; 3. భయము. “నీ. ఎద
డించి మదమొంది గదనొంది రొదఁకెంది పాద
సంది పెదపంది మెదుల్తనొక్కడు.” చంద్రా 2,
అ: చూ. మెజుపు; 4. అొమ్మ: చూ,
వత్తుము.

ఎదఁగందు. ద్వ. వి: కందుగల దుండగిడు, చేం
దమాను. “నీ. చలువలదొరకేందు శాచిల్లి
యెదఁగందు కలవలవిందు పాల్కడలికందు,
వెనకయ్య పగవాడు వెన్నెలఁటెడు...”
అం, పదా. నుర 28: చూ. చంద్రుడు.
ఎదమోలి. ద్వ. వి. గాలి “చ. చిలుకలమేత
మబ్బుపగ లేక హమాదనీగాలి... సోఁతెద

చాలిగాశ్వుకర్వలి వినుకందుగాడుప వాయు
వెసంగును." అం, పదా. సుర. 85: చూ,
దవాయువు

ఎపదిలము. ద్వ.వి అవధానము. "తేగ్గి. హెచ్చ
రిక హెచ్చింపవయద పలము, హెచ్చిపో
ణిమి యెచ్చికనగ నవన, హెచ్చుగు." అం,
పదా. గు. 12: చూ, హెచ్చిరిక.

ఎవపుట్టు. ద్వ.వి. బ. చీన్లు. "క. పినుగుబ్బ
లన్నపాలిం, డ్లనవిక చాచి యవపుట్టుల.
కుచములకొక" అం, పదా 2, న 77:
చూ, వ్యవము.

ఎవచుచ్చిలసామి. ద్వ. వి. హెచ్చుండు
శివునను పుట్టుచుచ్చిల జేవుగు, వెచ్చు
డు: చూ, విచ్చువు. 1.

ఎవవకు. వై. అ. క్రి (ఎవ + వకు.) అవలు,
భయవకు. "క. అవ్వేళ దివ్యబాణము, నెవ్వ
ము: బనిసేయకున్న నెవవడి బదిలో, వ్వడి
కివ్వడి మాలగ, నవ్వము: నిత్యం. చాల
యొడ్లొనియక" వై. 7, ఆ 42: చూ,
వెలుమి.

ఎదావు. జే. వి. (ఎది + అవు.) సం.ని. (గర్భ
ము వీనియందు భరింపబడును. వెదయై యా
బోతుచేత వెంటాడబడిని యావు.) రూ-
వెదావు: చూ, వీనువు.

ఎది. జే. స. ఏకబ్రము:కు అమహాదగ్గక ప్రభమైక
వచనము. "ఏయాడుది, ఏపశ్వాది, ఏజడ
వస్తువు." రూ-ఎద్ది-ఎయ్యది-ఏది-ఏవీ-ఏయది,
ఏమి

ఎది. జే. వి. 1. పుతుడు: చూ, కత్తువు. 1;
2. అభియానము, జయమునకయి ఎదురుకొని
పోవుట: చూ, తలపాటు. 2.

ఎదిరించు. జే. స. క్రి. ఎదురుకొను: చూ, ప్రతి
ఘటించు.

ఎదిరిం ము. జే. వి. అభియానము, జయమున
కయి ఎదురుకొనిపోవుట: చూ, తలపాటు. 2
ఎదిరికొనుట. జే. వి. —వై.—

ఎదిరికోలు. జే. వి. —వై.— "నీ. ఎదురు,
కొనుట యెదురేగుట యెదిరికోలనగా, నభిగ
మ: మొప్పు." అం, భా. ద్వి, కాం. 178.

ఎదిరివగ్గూడుదాల్లు. పా. కొంటురు పిటిమనల్లు.

ఎదిరిపొముచారు. పా. —వై.—

ఎది-పిటిమనల్లు. పా. —వై.—

ఎదిరికొనుట. జే. వి: చూ, రూ-ఎదిరికొనుట.

ఎదుగు. వై. వి. 1. అధికము. "నీ ఎచ్చునెల్ల
దనము హెచ్చు మిగిలి, మిక్కిలి యెక్కువ
మెండ్రులము వెచ్చెనుగునాగ నధికబుద్ధోడు
చుండు" అం, భా. ర్వి, కాం 24: చూ,
చూ. వ్య. 1; వై. అ. క్రి. 2. పెరుగు.
"ఎదుగుచూడుగు యెన్నటికిని కాన్పింపదు.":
చూ, వరిల్లు

ఎదుగుడు. వై. వి. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1.
ఎదుట. జే. ద్వి. పురోధకము: చూ, మోల.
ఎదుటివారు. ద్వ. వి. అభిముఖుడు: చూ,
సముఖుడు.

ఎదురగు. జే. అ. క్రి. అభిముఖుడు: చూ
మోహరించి. 1.

ఎదురాడు. జే. అ. క్రి. (ఎదురు + అడు) వ్యతి
తేకముగా సంభాషించు, మాటాడు, మాట
పలుకు: చూ, వచించు.

ఎదురీడు. జా. ఎదురుగానీడు. "నీటికియెదురీడు,"

ఎదురు. జే. వి 1 ముందు. "క. ఒకమరికిటి
కట్టెది, రికినటిముటి:బోయిలేని రెండవమాటి,
య్యకొనుట కొద్దగ వేరయి, రాకత్తుగురు
రాజుసేన యోధులలోక." భార. విరా. ర్వి,
ఆ. 55: చూ, ముందట. 1; 2. రూ-ఎదిరి.
పుతుడు. "క. దుర్ముఖ, వికర్ణ, కర్ణాది
యోధులకుదురే." భార. విరా. 4, ఆ:

చూ, కత్తువు. 1; 8. వలపుకత్తై వలచినవాని
కిచ్చు ధనము. “ఇంటిలోనున్న వస్తువు లెదురు
వెట్టి.” హంస. 2, ఆ. 112: చూ, ఎత్తు. 11;
4 ఎదుటివాడు. “ఎదురోర్వవలయు.” భార.
కర్ణ. 1, ఆ. 818: చూ, సమ్మఖుడు; విణ.
5. అన్యఃకు. “క. పదపడి దుస్తరమగు నీ,
పదమూడవయేడు గడవబడుట యరిది త,
మెక్కురెఱుంగమిక్త యాపద, లాదవిన పైరిం
చిరిట్టి యునికియుగలజే.” భార. ఉద్యో. 1,
ఆ 8: చూ, పరాయివాడు; సు. క్రి. 6. ఎది
రించు: చూ, ప్రతిఘటించు; పా. 7. ప్రతిత్య
భియోగము. (కవుంటురు), దావా; 8. కట
నము. “నంది నీ కడుగుగ రాకుండుటయే ఉప
కారమన్నాడట.”.

ఎదురుకట్టలు. జే. ద్వి. రూ-ఎదురుకట్ట. ఎదుటి
ప్రదేశమున. “క. అల్లంత నెదురుకట్టలు, నుల్ల
మలరగాంచి.” భో. 5, ఆ. 216: చూ,
మోల.

ఎదురుకట్ట. జే. ద్వి. —వై.— “గీ. గొల్లపడు
చులు చని గుంపుగూడి చూడ, జోలు
దామెన త్రాడును లీలతోడ, నీడ్చికొనివచ్చి
తమయింటి యెదురుకట్ట, దనరు ధనశాసనం
బుల దగులబెట్టి” వి, పు. 7, ఆ 137.

ఎదురుకుత్తుక. జే. వి. అంకిశ్యుపట్టుకొనెడి యొక
తెవులు: చూ, రోగము. 1.

ఎదురుకొనిలేచుట. జే. వి. ఇంటికి వచ్చిన పెద్ద
లకుఁ జేయుమర్యాద: (సం. ప):—అభ్యాగ
మును, అభ్యర్థనము.

ఎదురుకొను. జే. అ. క్రి. 1. రూ-ఎదుర్కొను.
అభిముఖునగు: చూ, మోచారించు. 1; స.
క్రి. 2. రూ-ఎదుర్కొను, ఎదిరించు “వాడు
నన్నెదురుకొని నిలువజేరడు.”: చూ, ప్రతి
ఘటించు.

ఎదురుకొనుట. జే. వి. రూ-ఎదుర్కొనుట. అభి
గమము: చూ, తలపాటు. 2.

ఎదురుకోలు. జే. వి. 1 —వై.— 2. వివాహ
మునఁ బడుచు యింటివారు వరుని కెదురుగాఁ
బోవుట. —వై.—; 3. పూజాల్లు వచ్చున
పుడు ఎదురుగాఁబోవుట. —వై.— (రూ-
ఎదుర్కోలు.)

ఎదురుగడ. జే. వి. (ఎదురు + కడ.) సమానా
ప్రతిక భాగము, ప్రతిరూపము, మాటని వాగ్ని
సెన యొడంబడికలోఁగూడది. “ఎదురుగడ యొ
డంబడిక, ఎదురుగడ లెక్క.” మొ. (కవుంటు
రుపొట్టు)

ఎదురుగాలి. ద్వ. వి. గోగంధనము: చూ,
వాయువు.

ఎదురుచే జే. అ. క్రి 1. రూ- ఎదురుచే-ఎ
దుర్పు. అనుకూలము కానిదగు: చూ, ప్రతి
కూలమగు; 2 రూ-ఎదురుచే- ఎదుర్పు. ఎది
రించు: చూ, ప్రతిఘటించు.

ఎదురుచేక్క. ద్వ. విణ. 1. ఆశుభిప్రదము,
అనిష్టము, కానిది, కూడనిది. (చుక్కఅనగా
శుక్రొడు శుక్రొడెదురుగుట యనిష్టప్రద
ము గనుక లక్షణచే నీయర్థమువచ్చినది.) జా.
2. చుక్క యెదురు, విరోధము. “ఒరయికగా
నెదురుచుక్కయును గాకున్నె.” రామా.

ఎదురుచూచు. జే. స. క్రి. 2. చూ, ప్రతి
క్షించు.

ఎదురుతంటునము. పా. పితూరీదారునకు జేయు
జరిమానా.

ఎదురుపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. రూ- ఎదుర్పడు.
ఎదురుగావచ్చు. “దారిలో వాడెదురుపడె
ను.”: చూ, మోచారించు. 1; 2. రూ- ఎదు
ర్పడు. ఎదురుతిరుగు. “వాడు వ్యాజ్యములో
యెదురుపడి పుచ్చెనీనాడు.”: చూ, ప్రతి
ఘటించు.

ఎదురుపాటు. ద్వ. వి. రూ-ఎదుర్పాటు. ఎదురు
పడుట: చూ, తలపాటు. 2.

ఎదురుపూరి. పా. ఎదురుబడి పూరి, సమానాకృ
తిక భాగము, ప్రతిరూపము (కొంటురుపూర్తి)

ఎదురుబడి. ద్వ. వి. 1: చూ, ఎదురుపాటు;
2. ఎదురుగమంచబడిన పాఠశాల. (రైవర్
క్యూల్.)

ఎదురుబడిపూరి. పా: చూ, ఎదురుపూరి.
ఎగురుబడి. పా ఎదురుగ (కత్త.) మాట్లాడుట.
"వాడు ఎదురుబడి మాటలాడెను." (గో
దావోమండలమున వాడుక.)

ఎదురుబడివాడు. పా చెప్పినమాటకు అడ్డుచె
ప్పవాడు

ఎదురుబడివాదము. పా. 1 చెప్పినది సబబుఅయి
నను యెదుటివాడు అడ్డుచెప్పటయే ప్రధా
నముగాగల వాదము; 2. ఒకవీటి చెప్పిన
దానిని ఖండించుచు ఎదుటివీటిచెప్పెడి సమా
ధానము. (అర్థమెంటు.)

ఎదురుమోల. ద్వ. వి: చూ, ఎదురుబడి
ఎదురుమోయు. ద్వ. అ క్రి. ప్రతిధ్వనించు:
చూ, మాటమోయు.

ఎదురుతోమ్ము. ద్వ. వి.తోమ్మునడిమిభాగము:
చూ, వత్తుము.

ఎదురెక్కు. ద్వ. స. క్రి. 1. (నీటికి) ఎదురుగా
బోవు "తియ్యనీటికి చేసె ఎదురెక్కు.";
2. తిరుగఁబడు "వ్యవహారము ఎదురెక్కి
నది: చూ, పల్లటిల్లు

ఎదురెక్తు. జా. అడ్డు, పైఎత్తుచేయుట "అల
దైవంశిత్త రిమనకదురెత్తుచేయుచున్నది."భర్తృజ.
ఎదురేగు. జే. అ. క్రి. (ఎదురు + ఏగు.) ఎదు
రగు, ఎదురుగాఁబోవు:చూ, మోహించు.1.
ఎదురేగుట. జే. వి. 1. అభిగమము: చూ, తల
పాటు. 2; 2. ఎదురుపన్నాచము, పెండ్లి నా
లవవాటిరెయి దొంగవేలిమి (శేవహామము)

ముందు తెల్లవారుజామున జరుపు ఊరేగింపు
టుత్సవము.

ఎదురొత్తు. జే. అ. క్రి. (ఎదురు + ఒత్తు.) రతి
యందలి చేష్ట: చూ, మాటొత్తు. (చూ, రతి
బంధము.)

ఎదురొత్తులు. జే. వి. బ. (ఎదురు + ఒత్తులు.)
రతియందు పురుషుడొత్తినపుడు స్త్రీ మరల
నొత్తుట: చూ, మాటొత్తులు. (చూ, రతి
బంధము.)

ఎదుర్కొను. జే. అ. క్రి, స. క్రి: చూ, రూ-
ఎదురుకొను

ఎదుర్కొనుట. జే. వి:చూ, రూ-ఎదురుకొనుట.

ఎదుర్కొలు. జే. వి: చూ, రూ-ఎదురుకొలు.
"నీ. తనచక్రమునకు నానిని దివ్యరేఖంబు
గురుభావమున నెదుర్కొలుసేయ." కళా.
2, ఆ 82.

ఎదుర్పు. జే. అ. క్రి. 1: చూ, రూ-ఎదురుపు.
1; స. క్రి. 2: చూ, రూ-ఎదురుపు. 2:
"ఈ. తమ్ములు వీణెనంబలి యుదగ్గరభీమునె
దిప్పి యార్చుచున్." భార. భీష్మ. 2,
అ. 282.

ఎదుర్పడు. జే. అ. క్రి: చూ, రూ-ఎదురుపడు.
(ఎదురుతిరుగు.—"చ. యవన జరాసుతాదు
లకు నాజినెదుర్పడలేక" భాగ.8, స్కం.92.)

ఎదుర్పాటు. ద్వ. వి: చూ, రూ-ఎదురుపాటు.

ఎదుటొమ్ము. అం. కళాస్థానములు పదునాటిం
టిలో నొకటి: చూ, కళాస్థానములు.

ఎదుటొమ్ముకుంపటి. జా. గుండెలబరువు. అనివా
ర్యమయిన కష్టమున గలిగించు వస్తువు. "మతి
కెదుటొమ్ము కుంపటిగఁ బాల్పడకుండనిలత్తి." శ్రీనివాసవిలాసము.

నిద్ర. జే. వి. 1. దారిద్ర్యము: చూ, వీధతనము;
విని. 2. దరిద్రము: చూ, వీధతనము; 3. చట్టి

నూనూలు. దే. స. (ఎనిమిది + నూనూ) ఎనిమిది నూనూలు: రూ- ఎ న మ న్నూలు (సం. ప) — అష్టశతిము.

ఎనమగ్నూలు. దే. స. — మై.

ఎ:భయి. వా. స. చూ, ఎనబది (రూ-ఎనభై) ఎ:యికి. దే. వి. 1. కూడిక. “క. వినుడే తెగు

సంబంధపు, క. యికిగని మోచి తెచ్చి యిచ్చు ననరె మెల్లనివరులు.” ఆము 6, ఆ. 119: చూ, సంకరాము; 2. పోలిక: చూ, సమానము

ఎ:యు. దే. ఆ. క్రి. 1 అనుగలమగు. “ఉర్విల్లరాగనుడా విష్ణునిమూర్తితో నెనయునీస న్నూర్తి.” హరి. ఉ. 5, ఆ. 176: చూ, సరి పోవు 1. స. క్రి. 2. పొందు “చ. గనన నెల్లసోద్యుగోని కాలెను వేడిమి బేర్చునర్తి వే, నెనయనుడ్డలన్ సయిపక ” హరి. పూ 1, ఆ. 170: చూ, పొర్పింది; 3. అంగీకరించు. “చ. ఎ:యుడనీవు పొరుషవిహీనుడ వద్దివిజేంద్రీ నందనున్.” భార. కర్ణ. 2, ఆ. 28. చూ, సమ్యుతిండు.

ఎ:గీ. ఆం. కక్తి.

ఎ:లాబికిన్ నూల్. ఆం. సారూప్యపంథ.

ఎనామలు. ఆం. పింగాణి, మలాము.

ఎనాలాబి. ఆం. పోలిక.

ఎనాలిసిన్. ఆం. విభజనము, అన్వయము, పృథు క్కరణము.

ఎనాటమి. ఆం. శారీరనిర్మాణ శాస్త్రము, శరీర వ్యవచ్ఛేద శాస్త్రము

ఎనార్కి. ఆం. అరాజకము, అనాయకత్వము.

ఎని. ద్వ. స. ఏ. 1 (ఎంతకల్పమునకు అమహదర్శక బహువచనాదేశము. చాల్ల పరిసగువో నిత్యలోపము వికల్పముగనగు.) ఎంతసంఖ్య కలవి: చూ, రూ- ఎన్ని; 2. అన్నియు, ఎన్ని గలవో అన్నియును: చూ. రూ- ఎన్ని.

ఎనిక. దే. వి. 1. నాలుగుపోగుల నూలుదాగము: రూ- ఎక; 2. రూ- ఎనిక, ఎన్నిక, గణనము. “క. తెనకింబెనధికు బసతి, నెనిక మిగుల దిట్టేనేని నేబదిపణముల్, తనకింకె హీనుదిట్టేనెడనగల బండ్రొందునగయు దండువులుగుక ” పక్షా. సాగ్రి, కాం. 45: చూ, సంకల్పము.

ఎనికై. దే. వి. రూ- మై.

ఎనిమిదడుగులమెకము. ద్వ. వి. దచ్చియడుగుల మెకము: చూ, శరణము. 1.

ఎనిమిదవది. దే. వి. 1. శ్రోతి. — ఆయుషా నము: (సం. ప) — అష్టమము; 2. ఎనిమిదవ గుంకెకు గుంతు: చూ, అష్టమము. 2.

ఎనిమిది. దే. స. 1. రూ- ఎన్నిది “ఆ. ఎనిమిద తుగముల నేర్పడనెఱిగియు, వినియుగనరాకి వెలయువాని, దనువుపఱచి తెలియద త్యాత్ముడగునురా.” వేదన 658: చూ, దచ్చి.

ఎనిమిదికాళ్ళమీక్కు. ద్వ. వి. అక్షైపాత్తు, పూర్వ భద్రపదాత్మకత్రిము : చూ, నక్షత్రిము 1.

ఎనిమిదికాళ్ళంకెనెల ద్వ. వి. భాద్రపద మాసము: చూ, మాసము 1.

ఎనిమిది యక్కిరములు. పా 1. (నూర్వని) అష్టాక్షరి; 2. చురల వ మ ద స.

ఎనియు. దే. ఆ. క్రి. కలిసికొను “పప్పు బాగు గాఎనిసిది ”: చూ, సంకరమగు

ఎనీమా. ఆం. వత్తి పత్తికర్మ, పిచికారీ (క్లిప్తర్.)

ఎనీనైటిక్కు. ఆం. ఖోగోపారము.

ఎనుచే. దే. వే. ఎనియజేయు, ఎనుపు: చూ, కలియబెట్టు.

ఎనువలేలు ద్వ. వి (ఎనుము + లేలు.) నల్లలేలు. చూ, వృశ్చికము. 1.

ఎనువరూడ. దే. వి. గేదరూడ: చూ, కయూ
చూము.

ఎనువనూకాలు. ద్వ. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ,
వృక్షము.

ఎనువసరము. ద్వ. వి. (ఎనుము + పసరము.)
బట్టె: చూ, మహిషి.

ఎనువు. దే. వే. ఎనియఁజేయు “పప్పులో
ఉప్పుచేసి ఎనువుము.” చూ, రూ- ఎనుచు.

ఎనువుడు. దే. వి. ఎనుచుట. “పప్పులో ఉప్పు
చేసి ఎనువుడు.”

ఎనువెంటి. ద్వ. వి. (ఎనుము + వెంటి.) గేదె:
చూ, మహిషి.

ఎనుపోతు. ద్వ. వి. (ఎనుము + పోతు.) దున్నె:
చూ, మహిషము.

ఎనుబండు. ద్వ. స. ఎనుబదిమంది. (ఎనుబదికి
మహాస్మహాత్మ్యర్థకరూపము)

ఎనుబదవది. ద్వ. విణ: చూ, అశీతిరమము.

ఎనుబది. ద్వ. స. (ఎనిమిది + పది) ఎనిమిది
పదులు: చూ, అశీతి. (80.)

ఎనుబదినాలుగు లక్షలు. పా. స. 84,00,000.

“క. ఎనుబదినాలుగు లక్షల, తునఁబరఁగిన
జీవరాములందు మునుఁదా, జనియించు విధ
ముఁదెలిసిన, మనుజుఁడెపోదారిగాంచు మహి
లోనేమా.” వేమన. 671. (వందలస్థానము,
వేలస్థానము, లక్షలస్థానము వుడిమిండి ఎడమ
వైపునకు లెక్కించి తెలిసికొనవలెను.)

ఎనుము. వై. వి. రూ-ఎనుక్కు. బట్టె: చూ,
మహిషి. (వృత్తియందు అంత్యవర్ణలోపము.
“ఎనువెంటి, ఎనుపోతు” మొ.)

ఎనెనుక్కు. దే. వి. పురిటిపుయగు: రూ- ఎన్నెను-
ఎన్నెనుక్కు.

ఎన్నెడు. దే. వి. ఏ. (ఏ + నాఁడు.) 1. ఏ
కాలము “అతఁడెన్నెడు వెచ్చును.” ఎవుడు-
రూ - ఎప్పుడు - ఎప్పు; 2. ఎప్పుడు.

“ఎ, గీ. భూతములుగారిలు వెన్నఁజేఁ బుట్టి
నిండ్ర;నవుడు వారణాసిక్షేత్ర మైదుకొను,
లంతమేర యువద్రావంబందకుండు.” కాశీ. 2,
ఆ. 51. (ఎన్నఁజేసి యనుచో ఏని కల్పము
వాక్యాలంకారార్థము.): ఎవుడు-రూ-ఎప్పు
డు-ఎప్పు; 3. ఎల్లప్పుడు. (ఇది యీ యర్థ
మందు ద్విశాంతము): ఎవుడు-రూ-ఎప్పు
డు-ఎప్పు; (సం. ప) — కర్పి.

ఎన్నార్లు. దే. వి. బ. (ఎన్ని + వార్లు.) ఎన్ని
దినములు “క. ఎన్నార్లుబ్రదికి భువిలోఁ,
న్నెల వలపుననుటిక్కి కామారురుడై, యు
న్నెను జచ్చి: నొకచో, తన్నెఱుంగని యీగ
సచ్చే తరిబడినేమా.” వేమన. 657.

ఎన్ని. ద్వ. స. ఏ. 1 (ఎంతకల్పమునకు అమహ
దర్థక బహువచనార్థము) ఎంతసంఖ్యకలవి.
“ఆ. ఎన్నిమతములైన నేమంత్రమైనను, సత్య
మింతలేక జాడవిడదు, సత్యముగలదేని ఒక
తీలోద్విజ్ఞాఁడగు” వేమన 667: చూ, రూ-ఎని;
2 అన్నియు, ఎన్నిగలవో అన్నియు.
“ఆ. ఎన్నితనవులైన మృతికి నడ్డముగావు.”
“ఆ. ఎన్నితనములేచ్చి యెన్నినోముల నోచి,
యెంతకష్టపడిన నేమిలేదు, గురునిబోధలేక
దొరకదెందును ముక్తి.” “తే. ఎన్నిదినములు
బ్రదికిన నేమిధలము.” వేమన. 660. 661-
662; “ఉ. ఏకపుఁబోకయైన కుంతిలెన్ని
యు నేర్పున నేర్పరించి.” (ఇది యువర్ణాంత
మైనప్పుడే యీ యర్థముకలదిగాఁ గానఁబడి
యెడిది.) భో. 1, ఆ. 7: చూ, రూ-ఎని. (చూ,
ఎవ్వఁడు. దీనికి ఏని కల్పముమొకఁ జేరునవుడు
అనేకము అనెడి యర్థము కలుగుచున్నది.
“ఏను గయ్యపు శకునంబు లెన్నియొగంటిని.”
భా. ఉద్యో. 3, ఆ. 41: చూ, ఇన్ని.)

ఎన్నిక. దే. వి. 1: చూ, రూ-ఎనిక. పా. 2. ప్రతి
నిధుల నెన్నుకొనుట. (ఎలెక్టు, ఎలక్షను.)

ఎన్నికచేయు. ద్వ. స. కి. లెక్కపెట్టు: చూ, లెక్కించు.

ఎన్నికదారులు. పా. నియోజకులు (ఎలెక్షర్లు).

ఎన్నికపెట్టు. ద్వ. స. కి. చూ, లెక్కించు.

ఎన్నికఫీర్దా. పా. నియోజకమండలము. (కాకట్టి టూటో యేజీస్)

ఎన్నికయిడు. ద్వ. స. క్రి: చూ, ఎన్నికచేయు

ఎన్నికల అధికారి. పా. (ఎలెక్షన్ ఆఫీసరు)

ఎన్నికల వ్యవహార.

ఎన్నికవర్గము. పా. నియోజకవర్గము. (ఎలెక్షన్ కేట్.)

ఎన్నిగుండెలు గలవు. జా. ఎంతదైగ్యముండెను.

“ఎవడు నేతలంక నేరికెన్నెగుం, డియలు గలవు నాచుప్పియనకేర.” కళాపూర్ణాద యము.

ఎన్ను. డి. వి. 1. వరియెన్నుమొ: చూ, నెన్ను;

స. కి. 2. ఆ తేవీంచు, ఎంచు. “నీ. చుడ్ర చంద్రాతన చందనకారదా కాగదాంభోద కేసరులెన్ని.” గసి. 1, ఆ. 54: చూ, నిం

డించు; రి. గణించు, లెక్కపెట్టు: చూ,

లెక్కించు.

ఎన్నుకొను. పా. (ఎలెక్షన్) ఎన్నిక.

ఎన్నవ డి. వి. ఆడువారేప్పునపుడు అనుభవ

ము నెందియించి పాటగాఁబాడెడు చచ్చిన వారి చాలిక్రిము.

ఎన్నెను. డి. వి. పురిటిపురుగు: చూ, రూ-

ఎనెను.

ఎన్నెమ్మ. డి. వి. —పై.— (ఇందుకొక కథ

కలదు.)

ఎన్నది. ద్వ. స. చూ, రూ-ఎనుబది.

ఎన్నయము. ద్వ. వి: చూ, రూ-ఎనమందుము.

ఎన్నిది. డి. స: చూ, రూ-ఎనిమిది.

ఎన్ను. డి. వి: చూ, రూ-ఎనుము.

ఎన్నయిటి. ఆం. వార్షికము, వర్షానము.

ఎపుడు. ద్వ. వి. ఏ: చూ, ఎన్నెడు. (రూ-

ఎప్పు.)

ఎపోకార్పన్ ఓవరీ. ఆం. విభక్తాండాశయము.

ఎపోకార్పన్ పిస్టిల్. ఆం. విభక్తపిండాశ

యము

ఎప్పటి. డి. అవ్య. పునర్గతము. అప్పటి.

“క. ఇవిధమునఁ బురమంతయు, నివ్వల

నవ్వలను కేగి యెప్పటికాలక, అవ్యంగ

లెగడి రయమున, నవ్వనచరమెగ దట్టమగు

కాశలకుక.” భో. 5, ఆ 255: చూ, పెం

డియు.

ఎప్పును. ద్వ. వి. ఏ: చూ, ఎన్నెడు. (ఏ కాల

ము — ఏమఱకుండు నె నిజకృత్యము నెప్పు

డును.” భార. సభా. 1 ఆ; ఎల్లప్పుడు. —

“రేయిపాలు నిద్రయు నెప్పుడెఱుక

భాగ. ఆర. 2, ఆ; “ఎప్పుడుదప్పుడు వెద

కెడు ” కుచుతికతము; “ఉ. ఎప్పులు జూ

చిన్,” వేచున. 672.

ఎప్పెండిప్పి ఆం. ఉనుకత్తుచ్చము-క్రిముకము.

(వెర్రిపారమ్=క్రిముక-క్రిముకము.)

ఎప్పొక్కిమేవక. ఆం:చూ,అదూరదశకము,ఉజ్జా

యింపు, రమాగిమ్మ, మదింపులెక్క.

ఎల్లెట్టు. డి. వి. జాగుప్పు. రూ-ఎల్లెట్టు: చూ,

రోత. 2.

ఎల్లొమిక్. ఆం. పాత్రికడుపు.

ఎల్లొమిసల్ కేవిటి. ఆం. గర్భకుహరము, ఉదర

గుహ.

ఎల్లెట్టు. డి. వి. 1: చూ, రూ-ఎల్లెట్టు “వాని

బాధచూడ ఎల్లెట్టయ్యె.” 2 విక్రి-రి రోత,

ఏమ్మ: చూ, రోత 2; విణ. 8. తిండి

ఎమ్మలైనది, ఉదాత్తమైనది. (వాడుక.)

ఎల్లెర. డి. వి. 2. కాశొకపిట్ట: చూ, పక్కి.

ఎల్లెరావీ. ద్వ. వి. రోతకలవాడు (రోత)రోత

కలది.

అద్వైతము. దే. వి. అసహ్యము చూ, గోత.2. (రూ-అద్వైతము)

అద్వైతము. దే. వి. — వై. — “నీ. తొడ మీదనుకుని హాసరాగ్ని యెత్తుకచని లంక సేదగుల, ముంచిన యిల్లాలినించుక కొంచకమరల దాగొనివచ్చి పరులుపొచ్చి యెద్వైతములేక యేలుచున్నాడు.” ఉ. రా. 8, ఆ. 200

అద్వై. వా గోతగల పలుకు, అనిష్టపు సమాధానము, పెదవిదిరుపు. (అద్వై అని కూడ వాడుదురు.)

అబ్బిల్యూట్ టెంపలేచరు. ఆం తారతమ్యరహిత తోష్టత.

అబ్బిల్యూట్ జో. ఆం. నిర్వృత్తి. అబ్బిల్యూట్ తగము. ఆం. అసంబంధపదములు అబ్బిల్యూట్ యక్ష్మపేక్ష. ఆం. నిజవ్యాకోచము

అబ్బిల్యూట్ స్కేల్. ఆం. తారతమ్యరహితమానము, నిర్దుర, నిర్దురాధారమానము.

అబ్బెన్. ఆం. కుటుంబ.

అబ్బిస్సు. ఆం. ప్రధమభుజి; కోటిభుజి కోభుజి; మట్టపుభుజము.

అబోర్షక్. ఆం. గర్భప్రావము.

అబ్రామక్. ఆం. (చర్మము) గీకుకొనిపోవుట.

అమర్తంటు. ఆం. అత్యవసరము.

అమల్లమేషక్. ఆం. రెండుమూడు వ్యాపార సంఘముల కలయిక, సమ్మేళనము.

అమిక దే. వి. రూ-ఎముక: చూ, కల్పము.1. అమిడిక. దే. వి. కడుపులో గలుగు పాము వంటి కిక్కిరి, ఏటికపాము: చూ, సర్పము.

అముక. దే. వి. రూ-ఎముక: చూ, కల్పము.1.

అముకకీలు. ద్వ. వి. అనీసంధి. (జాయంటు): చూ. మాటు.

ఎముకలగూడు ద్వ. వి. కంకాలము, అస్థిపంజ

జరము. (స్కెలిటన్): చూ, కల్పము. 1.

అస్థిపంజరము మూడుభాగాలుగా చేసి నిర్మితమై నది. అములు శరీరమును నిలుపు రాతులులేక చేట్రిము. ఈఅములే కండరములను పనిచేయుచు దండములు (రీవర్సు) ఉపాస్థి ఎముకల కొనలయందలి మెత్తలుగానుండి చలనమునకు సహకారియగును. ఎముకలు వంగవలసిన చో

టులయందు మెల్లదనమును వహించవలసి యుండుటచే ఉపాస్థి అట్టిచోటులను అవసరము ప్రక్కయెముకల కొనలయందు ఉపాస్థి అవసరము. బంధములు కండరములను ఎముకలకు ఆతుకుచోట్లను, ఎముకలనెముకలకు

కలుపుచోటులను త్రాళ్ళ (టెండ్రస్)వలె నను రియుండును. ఇందలి భాగాములు. 1. కపాలము లేక పుట్టి ఇందు 28 రిల్వేఎముకలు గలవు, అందులో కొన్ని మిక్కిలి వంకరలు గలవి;

2. మెడకింట ఇందు ముందు రెండు పొడవైన కంటిఎముకలును, వెనుక రెండు భుజపు రిల్వేలును గలవు; 3. భుజపుకెముక లేక భుజాస్థి; 4. ప్రక్కెముకలు. ఇవి మొత్తము 12 జీతలు. అందులో 10 సేతలు మూత్రమే ముందుటొమ్ము ఎముకతో కలిసి, తక్కిన 2 జీతలును వెన్నెముకనుకరి, ముందుటొమ్ము

తో కలియక పొట్టిగా వ్రేలాడుచుండును; 5. తుంటిఎముక. తుంటికంటెలో నొకటి. మిగిలినవి రెండును త్రికాస్థి, తొట్టిక;

6. తొడయెముక, ఊర్ధ్వస్థి; 7. కాలిఎముకలు రెండు. బయటిది జానుక. లోనిది జంఘిక;

8. పొడములోని ఎముకలు 26. (ఇందులో చీలవండలో 7; పాదాంగుల్యాధారాస్థులు 5; పాదాంగుల్యాస్థులు 14);

9. చుస్తములోని ఎముకలు 27. (మణికట్టులో 8; కరాంగుల్యాధారాస్థులు 5; కరాం

లో 8; కరాంగుల్యాధారాస్థులు 5; కరాం

లో 8; కరాంగుల్యాధారాస్థులు 5; కరాం

లో 8; కరాంగుల్యాధారాస్థులు 5; కరాం

లో 8; కరాంగుల్యాధారాస్థులు 5; కరాం

గుక్కొప్పులు 13); 10. కుటికీలు; 11. చేతి ఎముకలు. 2. బయటిది మణిబంధాధారాస్థి, లోనిది కుచ్చరాస్థి; 12. వెన్నెముక కిరి పూ చలు; 13. బొమ్మెముక; 14. భుజపుకీలు; 15. కిరి పండ్లు. (ఇవి ఎముకలుకావు.); 16. మోకాటిచిప్ప. (ఈ ఎముకలగుండు లోపలిభాగములకు బలమునిచ్చి, రక్షక కుడ్యములవలె లోపలి నున్న తాంబూల సుంకషించును) (ఎముకలయొక్క కాస్త్రపరిభాషా పదములు. — అస్థి-ఎముక; మాదావయాస్థి; దంతమాదాస్థి; అస్థిపిండము; జతుకా శరీరము; పాణికురాస్థి; అనుల్లికాస్థి; ఘనకారఅస్థి-ఘనాస్థి; త్రికోణిస్థానకురాస్థి-కోణాస్థి; బాహ్యకోణకాస్థి; అంతఃకోణకాస్థి; మధ్యకోణకాస్థి; అగ్రకపాలాస్థి; పగ్గిండాస్థి (ప్రకోష్ఠాస్థికాదు); కంఠికాస్థి; కుకుందరాస్థి; అకుగ్రీవాస్థి; పశ్చిమకపాలాస్థి (కణపపిష్టాస్థి) శ్రీణిఫలకాస్థి; మధ్యహూటాస్థి; పార్శ్వకపాలాస్థి; కల్కాస్థి (నూడిఎముక); వర్తలాకార (వర్తలక) అస్థి; భగాస్థి; భగవీరము-లింగవీరము; ఉత్తరకృంగము; ఆధారకృంగము; జతుకాస్థి; కంఠపక్రిము; కంఠాస్థి; కపాలచక్రకాస్థి. ఇత్యాది.)

ఎముకలవట్టు. దీ. విణ. 1. రోగముచే చిక్కిన వాడు; చూ, బక్కవాడు; 2. బక్కటిల్లి నది; చూ, బక్క.

ఎముకలసాన. పా మూలగ (మేలోవ్.)

ఎమెండుమెండు. ఆం. కుమరిణ, పత్రికాచన.

ఎమెర్రాల్లు. ఆం. మరకతము, పచ్చి.

ఎమ్మిక. దీ. వి. పొత్తు చూ, స్నేహము. 1.

ఎమ్మె. దీ. వి. అస్థి; చూ, కల్యము. 1.

ఎమ్మెక. దీ. వి. — వై. — (రూ-ఎముక.)

ఎమ్మాటు. ద్వ. వి. (ఎమ్మె + ఊటు.) ఎముకల లోని కొత్త. “నెలవైన యెమ్మాటు నె

య్యగాగ “కవిక. 2, ఆ. 196. (ఎమ్మాటు పారభేదము) చూ, మూలగ.

ఎమ్మె. దీ. వి. 1. మనోవారత్వము. “బాబిల్లి యెమ్మెవిడంబిండు నెమ్మెంబు,” చంద్రా 8, ఆ. 6: చూ, సౌందర్యము; 2. యావనాదుల వలన గలుగు గర్వచేష్ట. “ఒకనాడు నలుపుటాడయి నెమ్మెనుగోరి.” అచ్చ. కాల, కాం. 120; సాం. 8, ఆ. 55: చూ, నిలాసము.

ఎమ్మెకాడు. దీ. విణ. అండగాడు; చూ, సౌందర్యనంతుడు.

ఎమ్మెలాడి. దీ. వి. (ఎమ్మెలు + అడి.) విలాసిని; చూ, త్రి.

ఎమ్మెల్లక. ఆం. మోవధరసాయనము; ఊర రూపావధము.

ఎయిదు. దీ. స. క్రి. 1. రూ-ఎద్దు. అనుగ మించు. “అ. ఇట్లు నెలమటయను నెంతయు రయమున, వచ్చుగంబు నెలక నరిగియరిగి, యెయిదలేక ధారుడీకుండు సారథి, బదలితేర నేగపంపుమనియె.” భార. ఆర. 4, ఆ. 387: చూ, నెంబడించు; 2. రూ-ఎద్దు. పొందు. “ఎటిగి పిలువనిన నెలవై, నెలవంబాదు ననుగాకి నొడిసినభంగిన్, నెలచటవంబాదు పురు బటి, పటిసేయుదు నీదుపునిల్— పాచం తెయిదనె.” భార. విరా. 2, ఆ. 282: చూ, పొలిపించు.

ఎయోర్లా. ఆం. బృహద్ధమని. (అయోర్లా.) పెద్ద దగు కుడ్యరక్తనాళము. (ఇది గుండెమండి బయలుదేరును.)

ఎద్దు. దీ. స. క్రి: చూ, రూ-ఎయిదు. (నెంబడించు. — “చ. పదితలకాచి యిప్పుడ నెనజుమన మెయికతక్కినం బకు, పశ్చిమము దప్పిపోవు.” (దే. లోకపాతాంతరము.) భార.

విరా. 3, ఆ. 141; పాండు — “నీ. కోర్కెలు
లుగడఁగూడుకొని పాఠమెద్దలగు జీతంబు
లుఱుటఁ జిగురులొత్తఁ.” భార. విరా. 3,
ఆ. 402)

ఎయిర్. ఆం. గాలి: చూ, వాయువు. (గాలికి
సంబంధించిన కొత్తపరిభాషా పదములు.—
సంపూర్ణక వాయువు- ఉపరితలములలోని గాలి-
బయటనుండి లోపలికి కీల్చుకొను గాలి; అన
శీష్ట వాయువు- ఉపరి బయటికి విడిచివేతగు
వార లోపల మిగిలిన గాలి; పరిశీష్ట వాయువు-
బయటికి విడువబడఁగల గాలి; వాయుశ్వాసము
లగు పాఠములు; వాయుగోళములు; వాయు
వ్యాకిర్ణ నియంత్రము-వారతరచకము- దేనిలో
నుండిగాని గాలిని పీల్చివేసి ఉత్తడిగా
చేయుటకుఁగాని హెచ్చుగాలిని నింపుటకు
గాని ఉపయోగించు యంత్రము; చుట్టియు -
వాయుస్నానము; వాయుకోశము; వాయుకో
ళము; వాతాశ్రి; వాయుకోశము; వాయుసం
పీడన (సంకోచన) యంత్రము; గాలిదిండు;
వాయుచలనయంత్రము; వాయుస్వచ్ఛకణ
యంత్రము; వాయుకోలిమి - బట్టి; వాయు
విహీనత- వాయురహిత; వాయుమార్గము-
శ్రుష్టసహిత; వాతాకర్షక యంత్రము-
వారతరచకము; వాయుకోశము; వారనిరోధక-
వాతాగమ్య; వాయువ్యవహారములు; వాయు
వాళము. ఇత్యాది.)

ఎయిర్ వేన్. ఆం. వాయుపథములు; వాయు
మార్గములు.

ఎయ్యడి. దే. ప. (ఏ + అడి.) ఏ శబ్దమునకు అను
నాదర్శక ప్రతిధ్వనికావచ్చును. “చ. ఏమిటికిం
గడంగి యెయ్యడిదొరకొంటిమేలనుచు నబ్బ
జాడిదట్టఁజంచలాత్మలన్, సద్గుణులెస్సఁ
గూర్చి జీతనంబునును.” కళా. 3, ఆ.
198; చూ, రూ- ఎడి.

ఎయ్యెడ దే. దృ. ఎక్కడ: చూ, యక్క 1.
ఎర. దే. వి. 1. రూ- ఎఱ. తిండి. “చ. ఫలము
దళంబునుం దొడిమఁబాయులు రాలినవ నిఁ
గొంచు నాఁకలికైజేపి.” భార. ఆను. 3,
ఆ. 55: చూ, పాపాటు; 2. చాలి “క. ఆ
పాపాచాలాత్తరు నొక వారసమునకును, నెఱ
సేసె” భార. శబ్ద 1, ఆ. 214: చూ,
బలి; 3. వగ. “చ. ఎరనొకడుండుభంబును
నహింగిని.” భార. ఆది. 1, ఆ. 158: చూ,
దుఃఖము.

ఎరగు. దే. ఆ. క్రి. 1. డిగ్గు. “గీ. అవనికెఱగి
పోయి యువనివేసె.” భార. విరా. 3, ఆ.
218: చూ, దిగు. 4; 2. రూ- ఎఱగు.
ననుస్కరించు. “గీ. ఎట్టిరాజులును మహిమ
కోర్తము లెమరలుఁగుదెంచు నప్పుడధికభక్తి,
నెఱగి ప్రియమువలెఁ తెరుచివ్వురు.” భార.
ఆది. 1, ఆ. 112: చూ, మొక్కు.

ఎరగుడు. దే. వి. రూ- ఎఱగుడు. దండము:
చూ, ననుస్కారము.

ఎరగుడుకాడు. ద్వ. వి. అభిషంక్షుడు: చూ,
శరణీయుడు.

ఎరగలి. దే. వి. రూ- ఎరవలి. దావము, మౌన
ఒకటిగోవాకటి ఒకపికిసఁగా పుట్టి అడవిని
దహించెడి అగ్ని: చూ, నిప్పు.

ఎరగొను. దే. స. క్రి. (ఎర + కొను.) 1. కు
లించు. “క. ఉరగము నెరగొను గరుఁడుని,
తెరవున నపుడతఁడు గగనసిధికి చాఁచెన్.”
ఉ. చారి. 3, ఆ. 281: చూ, మ్రింగు; ఆ.
క్రి. 2. నివ్వెటపడు. “చ. మృతాశంబు లా
హంబులుగ మెసంగి యెరగొని కుభించు
రాజహంబులుంకల పులిసగ్ధంబులకలనను.”
మై. 2, ఆ: చూ, నిస్కృతికొంచు.

ఎరచిల్లపురుగు. ద్వ. వి. తుద్యజలచరము: చూ, మల్లము. 1.

ఎరపలి. జే. వి. చూ, రూ-ఎరగలి.

ఎరపు. జే. వి. 1. రూ-ఎరుపు. చేబములు, ఒకటి రెండు దినములు వాడుకొనుటకైయడిగి తెచ్చు కొనెడిసామ్యు: చూ, బాకి. 2; 2 రూ-ఎరుపు. ధాన్యామల ఋణము: చూ, బాకి. 2; 3. భేదము. “క. గురుభిష్యామల మనములు దురము నకుంజొరకయుండ దుర్యోధనుఁ డాతురుడై యొడఁబఱపఁగ నిచ్చురును నెరతైసటిచ్చేవడు బలమెల్లక.” భార. ఉద్యో 1, ఆ. 58 చూ, వేలుపాటు. 1; విణ. 4. అన్యము “చ. ఎరవుగఁజూడసాగ వారితేక్షణ పిన్నుట నాటనుండియున్.” వసు. 3, ఆ. 102. చూ, పరాయి.

ఎరిత్యేటికల్ తురం ఆం. పదము; ధనము.

ఎరిత్యేటికల్ పొగ్గివక. ఆం. అంకి శ్రీశి.

ఎరిత్యేటికల్ ఫస్తుటగం ఆం. అంకగణిత సంబంధమైన ఆదిపదము.

ఎరిత్యేటికల్ మిడిల్ తురం. ఆం. అంకగణిత సంబంధమైన మధ్యపదము

ఎరిత్యేటికల్ లాస్తుటగం. ఆం. అంకగణిత సంబంధమైన అంత్యపదము.

ఎరిత్యేటిక్క. ఆం. అంకగణితము. (ఎరిత్యేటిక్కు.)

ఎరియు. జే. ఆ. కి. 1. ద్వలించు. “క. గురు కర్ణుల యస్త్రాగ్నుల, నెరిసినయది,” భార. కల్య. 2, ఆ. 387: చూ, మండు; 2 ఉత్తలపడు. “క. సుకుమారుఁడతఁడు గోపా, లక వృత్తి వహించి యడవులం గుర్రుమృదు, నిక్కి నాక కామ పగవారికి నైనను నకట మన మెరియడే వగలన్.” భార. విరా 2, ఆ 210; “క. పరులధనమునకు విద్యాపరిణతికిం దేజము నకు బలమునకు మనం, బెరియంగ నపవ్యాపడు

న, స్పెరుఁడు దెవులులేని వేదనంబడునధిపా,” భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 58

ఎరివి. జే. వి. రూ-ఎరువు. పొంకుపు, మైరు బలమునకై వెక్కువ శుభ ప్రోగుచేసిపెట్టిన అవు మేఁకలోనగు పకువుల వేదలోనగునది: చూ, పిడక. (మెన్యూర్)

ఎరువంటి. జే. వి. గంటుబారంగి, పంజె #: చూ, బారంగి

ఎరువాటు. జే. వి. (ఎరువు + వాటు.) ఎరువు వైచుట “నీ. పిగము కప్పపుదుమ్ము మరు వంపుఁ బాదుల తరువాటువైచిన యింపు సాంతు.” రా. వి. 9, ఆ. 81.

ఎరువు. జే. వి. 1. చేబములు: చూ, రూ-ఎరువు 1; 2. ధాన్యామల ఋణము: చూ, రూ-ఎరువు 2; 3. పొంకుపు: చూ, ఎరివి. (మెన్యూర్.)

ఎరువులవర్గీకరణము. పా. ఇవి స్వాభావికములు, కల్పితములు అనిగాని; సాధారణములు, ప్రత్యేకములు అనిగాని; సేంద్రియములు, నిరిందియములు అనిగాని మూఁడువిధములుగా విభాగింపవచ్చును. పశువులవెంట, పెంపలి కొట్ట, యొముకలు స్వాభావికములు; సురేశారము, కల్యాదిస్ఫురితము, అమ్మోనియా గంధ కిరణము కల్పితములు; ఉద్భిజములు తీసికొను నాహారద్రవ్యములలో కొంచె మించు మించు అన్నిటిని నేలకుఁ జేర్చు ఎరువులు సామాన్యములు; అందొకటి రెండొకటిమే జేర్చునవి ప్రత్యేకములు; వృక్షజతు సంబంధమైనవి సేంద్రియములు; ఖనిజసంబంధమైనవి నిరిందియములు.

ఎరువులు. పా. జంకుజములు, వృక్షజములు, ఖనిజములు అని త్రివిధము. (ఇందు వెక్కు విశేషాంశములు కలవు.)

ఎరుసు. కై. వి. 1. = ఈర్వ. ఓరువలేనితనము.

“గీ. వారిలోని సుగ్రీవసఖాక్షి చల్లాంబ, మఱియుఁ బిన్నపాలతి మల్లికాంబ, కువకులెరుసులేక సతతంబు మెలఁగుచు, సవతులేకయఁద్రుఁగుచున్నదమున.” రాజ. 1, ఆ. 84. చూ, చూడు. 1; దే. వి. 2. దీవారిము, బారిముద్ర, ఎఱెట్టు, ఎడఁదెట్టు: చూ, లోహము. 1.

ఎఱ్ఱింగుబిహు. ఆం. అక్షిరతుకము. (విక్రీన్.) ఎర్రేట్టుపాటర్పు ఆం. వాయుమిశ్రిత పానీయములు; సోడాపానీయములు.

ఎర్దు. దే. వి. రూ- ఎఱుబ. కిరాతుడు.

“కారెర్దు చందంబునక.” వారి, పూ. 9, ఆ 191: చూ, వ్యాధుడు. 1.

ఎర్దు. దే. ప. క్రి: చూ, ఎఱుంగు, ఎర్దుయమ్. ఆం. అర్చము.

ఎఱ. వై. వి. 1. రూ- ఎఱ్ఱ. గంధూపదము, కించులికము, వానపాము: చూ, సర్పము; 2. రూ-

ఎర. తిండి: చూ, సానాటు; విణ 8. రూ- ఎఱ్ఱ. ఎఱ్ఱవైనది “ఉ. నెత్తుటఁదోగి నేలయెఱంగి తెఱంగుననుండె.” భార. ద్రోణ 2, ఆ. 127: చూ, వర్ణము. 8.

ఎఱుంగు. దే. వి. 1. రూ- ఎఱుంగు. సమస్కరించు. “నీ. తండ్రికి రేవు మొక్కి యాచార్యునిపులికు వరుస, మఱి మొక్కునదివీరికెఱుగుట తక్కుదేవార్చనంబునకు మున్నయ్యక దకుఁ జనఁగాదు.” భార. ఆను. 4, ఆ. 108: చూ, మొక్కిక్కు; ఆ. క్రి. 2. దిగు. అనతరించు. “క. ఎఱుగిన యెప్పెనుచేగున, విఱుగుటయను.” భార. ఆను. 1, ఆ. 287: చూ, పుట్టు. 2.

ఎఱుగుడు. దే. వి: చూ, రూ-ఎరఁగుడు.

ఎఱక. దే. వి. 1. ఈక, పుతము. “క. ఎఱకలుగల కులకైలము, తెఱుగు మెఱయ.” భార. భర, 6, ఆ. 148: చూ, తెఱక్క. 1;

2. ఎముక. “నీ. బామిక, నెఱకమ్మకయన నెగడ స్వస్థభిధానమగు.” ఆం భా. ద్వి. మ. 183: చూ, కల్యము 1; 2. భుజము. “ద్వి చంద్రహాసంబెత్తి జానకివేయ, నింద్రా రిగవకింప నెఱకలువట్టి” రా. కుం, కాం: చూ, స్కంధము. 1.

ఎఱగఁదు. ద్వ. వి. (ఎఱ + కందు) లేకఱిడ్డ. వారి. పూ. 5, ఆ. 107: చూ. కళవు.

ఎఱున్న. ద్వ. వి (ఎఱ + కన్ను.) కివునియొక్క అగ్ని నేత్రమనఁబడు మూడవకన్ను. ద్వా. 7, ఆ: చూ, నేత్రము 1.

ఎఱగొను. ద్వ. ఆ. క్రి. (ఎఱ + కొను) కోప గించు. “ద్వి ఎఱిగియు వివమిట్టులేలక్రోధె దవు, ఎఱగొన్న పెనుఁబాము నేలతోక్కెదవు.” రా. ఆర, కాం; “ఏపటియందులే యెఱగొంటఁగాఁగ.” రా. యు, కాం: చూ, కోపించు.

ఎఱచి. దే. వి. పాలసు. క. ఉఱవగు వారికె పంటలు, గొఱియలపాడియును దఱచగుం బురుషులకుం, దెఱవలు ముట్టుములయ్యెద, తెఱచియు భుజియింతుర్థి నెల్లజంబుల్.” భార. ఆర. 4, ఆ. 295: చూ, మాంసము.

ఎఱచిదిండు. దే. వి. (ఎఱచి + తిండి.) 1. పాల ముదిండి, రక్కసుడు: చూ, రాక్షసుడు; 2. క్రివ్యాధుడు: చూ, మాంసభక్షకుడు. ఎఱచిదీడు. దే. వి. వోరపుష్పి, కట్టక: చూ. కంకిని.

ఎఱడాలు. దే. వి. బ. ఒకరకము ఎడ్లు: చూ, ధాన్యము.

ఎఱపటికము దే. వి. అనంగీకారము: చూ, అసమృతి.

ఎఱబటిము. దే. వి. అసహ్యము. “చ. అఱమర యెలనేనిలుచు నాకొమదేకము నీదెకాని నీ, తెఱబటికంబులేక యింక నిచ్చుటనున్న కపస్వి

కాంతలం, దఱు నుచివోపవారము లొనర్పఁ
గలరు విచేశకాలిమల్, మఱుకురె తెల్వి దైవ
గతి మాన్పఁగ నెవ్వరికైన శక్యమే." ఈ,
రా. 6, ఆ. 112; మా. 6, ఆ. 2.

ఎఱుచుంటు. ద్వ. వి. ప్రకాశించుచున్న ఎఱుచి
మంటు.

ఎఱుయుంటు. జే. వి. అంతట నేన వ్యాపించుంటు.
"నీ. ఎఱుయుంటు యుగము బరగుం బ్రసర
జాఖ్య." ఆం. భా. ద్వి. త్. 230; మా,
ప్రసరణి.

ఎఱుసంజే. వై. వి. 1. తొలుసంజే. "నీ. ఎఱుసంజే
కొంజాయ తెమరుమొగ్గములై కనుపట్టు వల్ల
లాగ్రిములు దూల" రామా. 6, ఆ. 114;
"నీ. చిగురాకులెఱుసంజే జగికి కాంచుర
కొరకములు భామర తాడకములు గాంగ." 2.
కవి. 2, ఆ: మా, నూర్కొదయము; 2. ఆమర
సంజే: మా, సాయంకాలము.

ఎఱిత. జే. వి. ఈక్షణిక: మా, సోదెకై.
(రూ-ఎఱుకత.)

ఎఱిగించు. జే. స క్రి: తెలియజేయు: మా,
బోధించు.

ఎఱుంగమి. జే. వి తెలివితేలికము: మా,
మఱుపు. 2.

ఎఱుంగు. జే. స. క్రి రూ-ఎఱు: మా, తెలియు.

ఎఱుంగుంటు. జే. వి తెలియుంటు, కలన: మా,
విదితము. 1.

ఎఱుక. జే. వి. 1. జ్ఞానము, తెలివి "క. ఎఱుక
గలవారి చరిత్రల గఱుచుచు సజ్జనుల గోష్ఠి
గదలక ధర్మం, బెఱుగుచు నెఱిగినదానిని,
వఱుతః సుష్ఠించునది సమంజసబుద్ధి" భార.
ఆది. 6, ఆ. 203; "క. చదివిన యెఱుకులకు
సరియె చదువనియెఱుకుల్." లక్ష్మీ. 4, ఆ.
105; మా, బుద్ధి; 2 గుఱుకు. "నీ. ఇటు
నేల జేతలెఱుకున చెంగావినుదగంజ దగు

కొండఁజూచివాడ" కా. 6, ఆ: మా, లక్ష
ణము. 1; 3. పరిచయము, ఎఱిగియుండుట.
"ఎఱుక నెఱికకు ధనము." కు. 1, ఆ;
"ఎఱుకపడికకు ధనము." (అని కొందఱు):
మా, సంప్రము; 4. రాంగల మేలుకీడులను
గుర్చి చేయువొక్కము, రంగము. "నీ. భూతి
దాచి ఎఱుపుబూసి తిగ్రులనూ, స్తంబు
దాచి చేత సజ్జనులకు, వెలది మేనగల్గి
వీరుండు వెలదియై, యెఱుకయెఱుకయనుచు
నేగుదంచె" వీర. 2, ఆ: మా, సోదె;
5. జ్యోతిషము. "నీ. రాజునకు గీడుపుట్టెడు
రాజ్యమడఁగు, ననుచు నెఱుకచెప్పెడు జ్యో
తిషాధములను, గుడుపుకొఱకు విప్రార్థి
గొన్న శూద్రుఁ, బఱుసమాసృదండము గొనఁ
బాడిగలదు" విజ్ఞా. ప్రార్, కాం. 187; మా,
జ్యోత్యము; 6. అభిదాయకము, తెలియజే
యుట "ఆ. ఎఱుకలేని దొరల నెన్నుకు
కొలిచిన, బ్రదుకలేదు ముఱిభాంతిగాని, గొడ్డు
టావునామ గోకిన చేవునా." వేమన. 891;
మా, నూచకము. 7. వర్ణన- "నీ. రాజేంద్ర
విను మనఃప్రాణంబు లాత్మగా, దిన్నిటి నెఱి
గడి యెఱుకయాత్మ, పుత్రునికళకళ
భామ్యులూత్మగా దిన్నిటి నెఱిగడి యెఱు
కయాత్మ, తావ్రతయంబులు తలఁపులు నాత్మ
గా దిన్నిటి నెఱిగడి యెఱుకయాత్మ
యష్టాంగ యోగాదివిష్టలు నాత్మగా దిన్నిటి
నెఱిగడి యెఱుకయాత్మ; ఆ. యట్టియాత్మ
నీవు యభిలంబులను నీవు, నీవు నేనటన్న భావ
మిపు. గాన నేరులేను కైవల్యపదమార్గ,
మేనటంచు దలచు నెఱుకవీవు." శ్రీరామ
స్తవరాజము. 8, ఆ.

ఎఱుకచెప్పుట. పా. వర్ణన- "నీ. సరఃపతిదేవి
సమస్తలదొరలేమకావంతోతి యాకాసవాని,
వేడివెల్లులసామి నెన్నులరాజ ముక్కమ్నుల

దేవర కాశినాథ, సిరికొండమల్లేశ శ్రీహర్ష నాయక, మాపాలింగ హస్తంతరాయ, శ్రీరామదేవతా శ్రీయొంకశేఖర ముల్లాశ మాత ముష్టులసత్తి గీ. సీతమాదేవి మాపాలి సిరులకట్టిరమ్య కొల్లాపురీదేవి యాదిలచ్చి, మీగలందఱుఁదోడయి మించిమంచి, నాకు దయసేయుఁడిపుడు భావమునఁడి గీ. సకల భాగ్యకాలివేసేపు సన్నతాంగి, గరిమసీపాటి సకలలోకములయందు, నూడఁగాలేదు నినుఁ గొల్వఁ బాడిపంట, సొమ్మసోబనములు గల్లు నుమ్మరిల్లి " వేకశేఖరవిలాసము.

ఎఱుకచేయు. ద్వ. స. కి. అచేదియే, తెలియఁ జేయు. "లోనిఁజుకచేసి." భార కాంతి. 6, ఆ: చూ, నూచించు. 2.

ఎఱుకత జే వి. (ఎఱుక + త.) చూ, రూ-ఎఱి తత "క. కడకంటఁగ రుణవాడమఁగ, బడఁ తులు తన్నెందఁజేసి పరివేష్టింపజే, మృదు సతి యా యెఱుకతతో, నడిగిన కృత్యంబుఁ జెప్పనగు మతిగలవే." వీర. 2, ఆ.

ఎఱుకపడు. ద్వ. అ. కి. తెలియు. "క. కడు నలుకయు గూర్చియు నే, గృడ నెఱిగింపు నది వాని ఫలకాలమునక, లికుగును గాడ్చు ను జనులకుఁ, బడుటయు వీమటయు నెఱుక పడియెడు భంగి" భార. అది 6, ఆ 114;

భార. అది. 2, ఆ 185: చూ, విదితియగు

ఎఱుకవీడికెడుధనము. జా పరిచయము; దాచు కొనిన సొమ్ము. ఉదా.—"పూర్వసఖుఁడైన యాచనపుంగవుండు, మిమ్ముఁ బొడఁగన్లు సీమలెల్ల మిన్నకొనఁగు, నెఱుకవీడికెడు ధన మన్న గుఱుతుమాట, తధ్యహఁగాదె యెం దైన దానవేంద్ర" (కుచేలోపాఖ్యానము.)

ఎఱుకవాడు. ద్వ. వి. 1. బోయవాడు, కిరా తుడు: చూ, వ్యాసుడు. 1; 2. చదువు లుత్తర: చూ, విద్యాంకుడు. (రూ-ఎర్క.)

ఎఱుకసాని. ద్వ. వి దైవజ్ఞ, ఎఱుకత. "చ. అవ పుండు నెందఁజేసి కమలాక్షులు వేగమపాటి వీధికిక, జని గిరిజాత యో యెఱుక సాని వినుం బిలువంగఁబంచె " వీర. 2, ఆ: చూ, సోదె : తై; వర్ణన — "సీ. సవగనిపవనన్నె జరిక పిక్కటిలంగఁ గలుకు పాలుబుబ్బుగుబ్బులు చెలంగ, ముంజేతులను ముఖాంబుజమున నొక వింతపాలుపుడెల్వెడు పచ్చిపొట్టు లెసంగ, గురుమాపు పయ్యెంటు చెఱఁగులొనిడుకొన్న ముద్దుబల్బుల చిన్నిబుడతఁడమర, దగతరం బులనండి తనయుంట వెలయు పుత్రుడవైడి బుట్ట మస్తమున వెలుంగ. గీ. బామలందున నామంబు భూతిపూత, నెన్నెసటఁ బుక్కిట విడెంబు గన్నుఁగొనలఁ గాటుకఁగిహింపవచ్చి యా జ్ఞాతిలేంద్ర, చరణములకొరగామ్రొక్కి చక్కనిల్చి." కుక. 1, ఆ.

ఎఱుకు జే. వి. చూ, రూ-ఎర్క. "క. ఎఱు కనియెఱుంగు నీకుక, మఱుకువ నెదిరిలి దీనిమఱువుము " (కిరాతార్జునీయ సంవాద ఘట్టము) భార. ఆగ. 1, ఆ 126; "చ. ఎఱుకువలంబునందు జనియించియూ ధర్మ పులెల్ల నిమ్ముగా, నెఱిగెడు." (ధర్మవ్యాధ కాశిక సంవాదఘట్టము) భార. ఆగ. 5, ఆ 184.

ఎఱుకువ. జే. వి. జ్ఞానము, తెలివి: చూ, బుద్ధి ఎఱుపు. కై వి. ఎఱున: చూ, వర్ణము. 6

ఎఱుపుడవులు. వా. మిక్కిలి ఎఱుపు. (కొద్ది యెఱుపు అని కొండఱు.)

ఎఱుపులు. కై. వి. బ. 1. అగ్ని. "సీ. అంగర ములు మల్లెంగల లెఱుపులునై దారకలు నిప్పు లనఁగనొప్ప." ఆం. పదా. సుర. 31: చూ, నిప్పు; ఆం. 2. రంగులు నాలుగింటిలోఁజాకటి: చూ, రంగులు; పా. 3. చీట్లటలో దైమాను అరఖు ముక్కలు(వాడకయందలి గుఱుతు);

4. కండ్లకలకయందలి దోమలచే కలిగిన రంగు లోనగునది; 5. అత్తల్లు, అత్తగిడాలు సన్న అత్తల్లు, తూర్పు అత్తల్లు, ఎట్టబుడ చులు మున్ను కువాని గుఱుతు.

ఎట్ట వై. వి. 1. = ఆరుణి. రూ-ఎట. ఎటపు యిద్ది కొనకనులను నెట్ట ఘోగమై పర్వ. రా. కుం, కాం; భూ. అత్త 4, ఆ 8; "ఎట్ట కిన్నులకుదెచ్చి." (ఇక్కడ ఎట్ట కిన్నుము) 10. యు, కాం చూ, వర్ణము. 6; 2. రూ-ఎట, గంపాపదము చూ, సర్వము; 3. నెత్తురు: చూ, గత్తము. 1; "ట. 4. ఎట్ట వై. 5. "ఆగునెట్టలయొడితలు" బాగ. ఆ. 8; ఆ; "ఆ. ఎట్టదాని ముఖమునే ప్రాద్దమాచిన, బమ్మకైఁబుట్టు రిచ్చుతెగులు, ఇట్టె నవ్వే నేరి బట్టదా భూతిమై" వేమన. 698: చూ, వర్ణము. 6. (ఎట్ట అను విశేషణము ముందుగల గంజ్ఞావాచకములు పరిశోధకముగా వాయించబడియె.)

ఎట్టతిగె. ద్వ. వి. సదృశ్యుక (కన్న-కెంపు గ నె.) *: చూ, శుక వాసము.

ఎట్టతిగెన. ద్వ. వి. శ్వేతరక్తవిష * (కన్న-కెంపు అతివీజె.: చూ, విష.

ఎట్టతిగెరే. ద్వ. వి. రక్తభిది *: చూ, శైఖరికము

ఎట్టతిగెలి. ద్వ. వి. ఆస్తగణము చూ, రల్లకము.

ఎట్టకణములు. పా. (రక్త కార్మ నెల్లు) రక్తము ను నూత్నదర్శనతో తిలకించిన ఒక దృశ్యపదార్థమునందు ఎట్టకణములును, నెల్లకణములును తేలియాడుచున్నట్లు కనబడును. నూది మొన నంటుకొను రక్త లిందువునందు పదిలతల యెట్టకణములందునవి చెప్పిన నవి యెంత నూత్నములలో యూహించుకొనుటలసినదే. అరటిదూట విల్లెల దొంతరులవలె యెముకల లోని మూలగునందు జన్మించి రక్తములోనికి

చొచ్చి ప్రాణవాయువును గొలుచు వయసు విహరించి మిక్కిలి యెట్టగుచు ముసలి జైవపిచ్చుట గొగవల్లముఁజెంది కాలేయములో నాశనమందును. కాలేయము వారి శ్రమకాన వాటికి.

ఎట్టకిపెంద. ద్వ. 1. అంకిపిలి *: చూ, మృగి పశువు.

ఎట్టకాంచీనము. ద్వ. వి. కాంచనము *: చూ, దేవకాం: నము

ఎట్టకానుగు ద్వ. వి. అంగగమంబి *: చూ, కానుగు

ఎట్టకాళ్ళకాకి. పా. (కొగ్గ)

ఎట్టకిర్రలి. ద్వ. వి. పారేతరము * (కన్న-కిర్ర శ్రి: చూ, శర్మిగాంకము.

ఎట్టగందము ద్వ. వి. తుదందనము: చూ, సుగంధము.

ఎట్టగడ్డ. ద్వ. వి. 1. నీరుల్లి *: చూ, పలాం దువు; 2. పోలుపొరులుగా వచ్చెడు ఒకరకము తురుపు, నెత్తురుగడ్డ: చూ, త్రిణము 1.

ఎట్టగన్నేరు. ద్వ. వి. చండకము *: చూ, వాయు మారకము.

ఎట్టగరువు. ద్వ. వి. ఎట్టమన్నుగలనేల : చూ, భూమి 1.

ఎట్టగలిజేరు. ద్వ. వి. వర్షాభువు *: (కన్న-కెంపు కొమ్మె.): చూ, వర్ష శేతువు.

ఎట్టగలుగు. ద్వ. వి. చెంగలకు, నాల్గకము *: చూ, పద్మము. 1. (ఋతురక్త స్రావమును, రక్తకుసుమ కట్టును. మేవాకాంతిచేయును.)

ఎట్టగిసె ద్వ. వి. లాలసి. రూ-ఎట్టతిగె *: చూ, శుక వాసము.

ఎట్టగురిణ. ద్వ. వి. కృష్ణల, గురిణి *: చూ, తులారీజము.

ఎట్టగొల్లి. ద్వ. వి. ఒకరకము గొల్లవాడు: చూ, మహాకూచ్యుడు.

ఎట్టగోరంట. ద్వ. వి. ఎట్టపూవుల పెద్దగోరంట, కొమ్మి, నరవకము #: చూ, గోరంట.
 ఎట్టగోగు. ద్వ. వి. చూ, రక్తపీలువు #.
 ఎట్టచిక్కిమాలము. వి. వి. రక్తచిక్కిమాలము #: చూ, వేన్నెసంజ్ఞకము.
 ఎట్టచీమ. ద్వ. వి. తెలపివీలిక: చూ, పివీలిక.
 ఎట్టచెన్నంగి. ద్వ. వి. అగ్నికమ్ #: చూ, నారి కేళము.
 ఎట్టచేమంతి. ద్వ. వి. రక్తసేమంతి #: చూ, సేమంతిక.
 ఎట్టచేందము. ద్వ. వి. రక్తచేందము #: చూ, రాజార్హము.
 ఎట్టజేల్లెడు. ద్వ. వి. రక్తార్కము #: చూ, జేల్లెడు.
 ఎట్టజెట్టి. ద్వ. వి. ఆధాతువు: చూ, జెట్టి.
 ఎట్టతామరి. ద్వ. వి. రక్తాంబుజము, కందామర #: చూ, పద్మము. 1.
 ఎట్టకుప్పెడ. ద్వ. వి. గండోలి. చూ, భ్రమరము.
 ఎట్టకెడ. ద్వ. వి. కాకనాసిక, కాకిదండ #: చూ, దండ.
 ఎట్టలేలు. ద్వ. వి. ఒకరకము లేలు : చూ, వృద్ధికము. 1.
 ఎట్టతోశి. ద్వ. వి. రక్తకులసి #: చూ, కులసి.
 ఎట్టతోలు. ద్వ. వి. ఎట్టనిచర్మము. “ఎట్టతోలు దానిని పెండ్లియాడెదను.” (నా) (ఎట్టతోలు=ఎట్టని కరీరచ్ఛాయ అని భావము): చూ, ఎట్ట. 4.
 ఎట్టన. వై.వి. 1.—ఆరుణ. ఎరుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 2. ఎట్టనిది. “క. పుష్పానీకములరయ నెట్టన.” రా. యు. కాం. 1806; “ఆ. ఎట్ట నాడు దాని నేపారణాచిన, వేకిపుట్టిచాల పెట్టిపట్టు, బల్లుదెరచినగన బట్టు బెమ్మ తంబు.” వేమన. 696: చూ, వర్ణము. 6.

ఎట్టనగునాలుక. పా. పుత్రభోగ భోగ్య కుఖము లనుభవించు శ్రీ లక్షణము: చూ, ఉత్తను శ్రీ సామాన్యలక్షణములు.
 ఎట్టనిజిగి. ద్వ. వి. అగుణాభము : చూ, రక్తి కాంతి.
 ఎట్టనివేలుపు. ద్వ. వి. 1. జ్వలనుడు, అగ్ని: చూ, నిప్పు; 2. వినుకెంపు: చూ, నూర్చుడు.
 ఎట్టనేలలు. పా. (రెడ సోయిల్సు).
 ఎట్టపగడ. ద్వ. వి. అఖువిచస్మి #: చూ, దేవ తాళము.
 ఎట్టపుటము. ద్వ. వి. ఒకరకము కుమ్మరిగము: చూ, మండలము. 3.
 ఎట్టపూల పెద్దగోరంట. ద్వ. వి. రక్తమహాసహ #: చూ, గోరంట.
 ఎట్టపోతమ్మ. ద్వ. వి. ఒకానొక గామదేవత: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
 ఎట్టప్రీతి. ద్వ. వి. రక్తకాన్యాసము #: చూ, ప్రీతి.
 ఎట్టబుడమలు. ద్వ. వి. రక్తధాన్యము: చూ, ధాన్యము.
 ఎట్టచుద్ది. ద్వ. వి. ఏలుచుద్ది* (కన్న-కెంపుముత్తై): చూ, మద్ది.
 ఎట్టచున్ను. ద్వ. వి. శోణమ్మత్తిక, ఎట్టగరువు: చూ, భూమి. 1.
 ఎట్టచుల్లె. ద్వ. వి. ముచుండ #: చూ, మల్లె. 1.
 ఎట్టమారికమ్మ. ద్వ. వి. ఒకానొక గామదేవత: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
 ఎట్టమిరెప. ద్వ. వి. ఒకరకము పొడుగుమిరెప * (లంకలపట్టున పెరుగును): చూ, మిరెప. (కారముకమ్మన.)
 ఎట్టమిర్చి. ద్వ. వి. —పై—
 ఎట్టమీను. ద్వ. వి. రోహితము: చూ, చుక్కము. 1.
 ఎట్టము. జే. వి. కంపతొడుగు, ఆలన: చూ, పొగిచీనము. 1.

ఎఱ్ఱమునుగ. ద్వ. వి. మధుకిగుళు, ఎఱ్ఱపువ్వుల
మునుగ *: చూ, కిగుళు. 1.

ఎఱ్ఱయల్లి. ద్వ. వి. నీరుల్లి* చూ, పలాండువు.

ఎఱ్ఱరాజనాలు ద్వ. వి. కాలిధాన్యము. (కిన్నె-
కెంపురాజిన); చూ, ధాన్యము.

ఎఱ్ఱలిట్టము. పా. (రెడ్ లిట్టన్)

ఎఱ్ఱలాద్దుగు. ద్వ. వి. పట్టికాశ్యము*: చూ,
లాద్దుగు.

ఎఱ్ఱన. ద్వ. వి. రక్తవ*: చూ, విష.

ఎఱ్ఱవాలు. ద్వ. అ. కి (ఎఱ్ఱ + వాలు)

1. ఎఱ్ఱగు. ఖే. మొము గన్నలు నెలు,
వాళి మిగుల తొకపైకములకు." అము. ర,
ఆ. 127: చూ, పల్లెటిల్లు; 2. కోపించు,
కనలు ఖే. కుటిలమగు నీకటాక్షంబు కువల
యాక్షి యిందుకించుక నామోద నెఱ్ఱవాటి,
నిగిడి సురలిసభావంబు నిజముచెలిసె శ్రవణ
కూప నిపాతైశకంజావె." నై. 8, ఆ. 45.
చూ, రోషించు.

ఎఱ్ఱవాలుదు ద్వ. వి. క్రోధిష్టుతి *:

ఎఱ్ఱాకులతోటకూర. ద్వ. వి. రాగిణి, తైలపా
యి *: చూ, హరిమము.

ఎఱ్ఱానెగ్గడ. పా 1. ఇతడు ప్రబంధ పరమే
శ్వరుడను బిరుదువహించిన దొడ్డివి. ఈతఁ
డు భారతారణ్య పర్వశేషమును దెనిగించి,
భారతశేషముగు హరివంశమును దెనిగించిన
పిమ్మట లక్ష్మీపురిహారతారమును నొకకావ్య
మును వ్రాసెను దీనికి అహోబలమాహాత్యై
మని నామాంతరము. ప్రబంధ పరమేశ్వరుఁ
డను బిరుదనామముతో నీతఁడారణ్యపర్వశేష
మును వ్రాసినట్లుకొడకొడఁ జెప్పఁబడియు
న్నది. అనియిప్పుడట్లు కనఁబడుచుకొను
భారతమున నన్నయభట్టారకుని కవిత్వమున
సాంధ్యపదంబులు గొన్ని సంస్కృత పదం
బులు మొందు. తిక్కనసోమయాజి కవిత్వమున

సంస్కృతపదంబులు గొన్ని యాంధ్రపదంబు
లు మొందు. ఎఱ్ఱానెగ్గడకవిత్వమున సంస్కృ
తాంధ్రపదములు రెండును మణిసరంబు గు
చ్చివట్లు సమముగా నుండును. ఈమాటికినిఁ
బాక భేదంబును గలను వీరికవిత్వములు సర్వ
విధంబులఁజెతను శ్లాఘనీయములనుట విశేష
ముకాదు "క. భాగతముఁ దెలుగుఁజేసిన,
ధీరాత్ముఁడై యార్యుఁ డిక్కనమభిసంభార
హభవనిభు నెఱ్ఱ సుధీగర్భము నాత్మలో
నుతింతున్నక్రిక." రామేశ్వరమాహాత్యైము.
1, ఆ 12: చూ, త్రియము. (ఎఱ్ఱ, ఎఱ్ఱన,
ఎఱ్ఱన్న అనియు వాడెదరు); 2. కవులు ము
గ్గురిలో నొకఁడు: చూ, కవులు. (శ్రీరాజ
రాజుఁడంద్రీ వర్ధంతిమహాత్మ్య సందర్భమున
అధ్యక్షులగు శ్రీయుత కట్టమంచి రామలిం
గారెడ్డిగారివలన రాజరాజుఁడంద్రీ పట్టాభి
షేక సంచిక 198 పొరట మొదలు 216 పా
రటలవఱకు గల భాగమునందు నన్నయభట్టా
రకుఁడు, తిక్కన సోమయాజి, ఎఱ్ఱానె
గ్గడ వీరి మువ్వరియొక్క పాండిత్యాములు
చక్కఁగ వివర్తింపఁబడినవి.)

ఎఱ్ఱాముదము. ద్వ. వి. హస్తీపల్లి * చూ, కృ
డంబకము.

ఎల. జీ విణ. 1. యావనముగలది "క. ఎల
పొయియమిచ్చితిని నీ, కలఘురుతీయిచ్చెదను
మదాత్మజనుల్లం, ఎలఁగఁ బెండిలికచున్నె,
పక్షి చుటియు నాతపస్విపతి యిట్లనియెక." దీనితరువాత — "క. సజ్జనమతనీ, ననుమానము
దక్కుము యా, వనమును గైకొనుము కన్య
వరియింపుతగ్గ " భార. అశ్వ. 8, ఆ. 76:
చూ, పడుచుది; 2. కొద్ది. "ఎలనగవు.";
చూ, స్వల్పము; 3. ఏదేని యొక కార్యమును
కనిగాని వినిగాని తెలిసినవాడు, సాకిరి.
"గీ. ఎమ్మెకాడయ్య దొలగాఁగఁబెండిలి,

యైన చెలినిడించి యకట యొంటి, జేగఁ
దగునె." అచ్చ. ఆ, కాం. 70' చూ, సాక్షి;
89. విణ. 4. స్వల్పముగా. "ఎలనగుచుకొ."
"ఎలమాచుకొ." చూ, స్వల్పము.

ఎలక. జే. వి. రూ-ఎలక: చూ. మూషికము
(ప్రయోగముంగానము. వాడుక.)

ఎలకజీడికూర. ద్వ. వి. ఒకరకము కాకము *
(బలమునిచ్చును)

ఎలకూచిబాలసరస్వతి. పా. 1 16 కతాద్రి, భ
ర్తృచారి సుభాషితము కర్త; 2. అంధ్రకథా
చింతామణికర్త. (అప్పకవికి పూర్వము ౪
మాఱు ఏలబడివర్సరములవాడు.) రాజ.ప. ౪.
సం. 158 పొరట.

ఎలగోలచోపు. ద్వ. వి: చూ, మొదటిచోపు.

ఎలగోలు. జే. వి 1. మొదట పటపటముని
వచ్చు వాన. "నీ. పుష్కలూతర్తగాంధోధర
వారితంబులెగోలు వర్షించు నెన్నడేని."
కాళి 2, ఆ. 61: చూ, వాస. 1; 2. గుం
పున పుట్టిన పెద్దమోత, కలకలము: "చ.అం,
చేలయెలగోలు." వసు. 2, ఆ. 114: చూ,
స్వరము. 2; 2. ముందుడచుట. "చ. కులగిరి
రాజనందనుడు గూరిమి నా భువనాభినంది
తక, దలఁపఁ దలఁపులొపల నెదర్చకకే తన
వల్లనంబులం, చేలయెలగోలు సంబుజవికాల
శిలముఖ తాండవంబులు, త్వల దళమండలా
గ్రిములు వైకొనునెట్టివో తత్ప్రభావముల్."
వసు. 2, ఆ. 114; 4 మొదటిగాలి వీచుట.
"నీ. దపులజల్లని కూటనంతకమునుపటి, జల్లనీ
రూనినచ్చు జల్లు మొదలి, గాలి యెలగో
లుచే గొమ్మకదలిజల్లు, తలపడకమున్నె వం
గుళ్లఁ దడిపెదరులు." ఆము. 4, ఆ. 180.
(ఇక్కడ మొదలకబ్బమునకు పూర్వవర్థము.);
విణ. 6. మొదటిది. వ. ఒండొరువుల మఱు
పెట్టిమాచా నెలగోలుమాపుల నితరేతర

దైర్ఘ్యంబులు గంటివడ." పా. 2, ఆ. 88:
చూ, మొదలు 4; 6. ముందుడచునది."
"అమృత నెలగోలుపాఞ్జాలు." పా. 8,
ఆ. 61.

ఎలగోలుజీల్లు. ద్వ. వి. మొదట పటపటముని
వచ్చువాన: చూ, వాస 1

ఎలదోట. జే. వి ఆరాముము. "వ. అంత నమ్మ
హమునీందుని యాజ్ఞానుసారంబునఁ దద్విమా
నంబు కలభాషిణి విహరించుచున్న యెలదో
టలొనికిడిగియె " కళా. 1, ఆ. 62: చూ,
వనము. 2.

ఎలనవు. ద్వ. వి. స్థితము, చిఱునవు: చూ,
హస్యము. 1.

ఎలనాగ. జే. వి. 1. ఆడుది: చూ, శ్రీ;
2. యావనముగల యాడుది. "ఉ. ఆయెల
నాగభర్త గడునాకటఁ దూలుచువచ్చె
వచ్చినఁ, దోయ జనేరి సంతరిముముతోడగు
వీతమువెట్టి పాద్యముం, బాయక మజ్జెక్రియ
యుభక్తి నొనర్చి ప్రియోత్పలాప్పఁగా, నా
యనఁ బ్రీతుఁజేసె రుచిరాన్నరసంబుల నింతి
చెచ్చెరకొ." భార. ఆర, 5, ఆ. 10: చూ,
శ్రీ.

ఎలనీరు. ద్వ. వి: చూ, రూ- ఎడనీరు. (లేత
పెంకాయలొని తియ్యనీరు.— "ద్వి. ఎలనీ
టితోఁ బ్రవహించెనందొకటి." రా. ఆ,
కాం.)

ఎలమంచిలి. కా. (కలింగము: ఎలమంచిలి -మహా
రాజశ్రీ గొబ్బూరు కెంకటానంద రాఘ
వరావుగారు. బి. యె, బి. యెల్.) ఎల
మంచిలిని గుఱించి వీరుచేసిన విమర్శనము ఆ
మూల్యమైనది ఇందు కలింగమను పేరువచ్చు
టకు కారణము; బోధాయమాడు: కలింగ
ము; పరకురాముడు: కలింగము; మహాభార
తము: కలింగప్రళయ; మొగానీసు: కలింగ

ము; ఏరియక; అశోకవర్ణముడు - చార్ధమక
ము- కలింగము; కలింగసాకాచిత్ర; రక్త
బాహు; చాళుక్యులు - కలింగము; కుబ్జవిష్ణు
వర్ధనుడు; దిమిల; సర్వసిద్ధి; దండిమహాకవి;
అంధ్రానగరి, రెండవవిష్ణువర్ధనుడు; మంగియు
వరాహ, కొక్కిలి విక్రమాదిత్యభట్టారకుడు;
కోకిలవర్ణ; మొదటిచాళుక్య భీమవిష్ణు వర్ధ
నుడు; భవభూతి మహాకవికాలము; వెలనా
టివోడులు, ఎలమంచిలి. కొన్నవంతులి;
పంచదారలు; కృష్ణదేవరాయలు "రాయవర
ము; పూసపాటివారు: ఎలమంచిలి మొదలగు
వివరములు గలవు కలింగ. 288 ల 298 పా
రటలు.

ఎలమంచికలింగము. కా. (శ్రీయుత రాళ్ళబండి
సుబ్బారావుగారు. ఎం. ఎ, ఎల్. టి.)
కలింగదేశచరిత్ర. 464 - 514- 518- 589-
648 పారటలయందు విశేషములు కలవు.

ఎలమంచి. కలింగచాళుక్య వంశీయులు. కా. (శ్రీ
యుత రాళ్ళబండి సుబ్బారావుగారు. ఎం. ఎ.
ఎల్. టి.) కలింగదేశచరిత్రలోని ఉత్కల
దేశచరిత్ర 642- 648- 648 పారటలయందు
చేక్కిని చరిత్రాంశముకలదు. 600 పారట
లందు (1) సర్వలోకాశ్రయ శ్రీవిష్ణువర్ధన
మహారాజులైన ఎలమంచి పోదగంగ (తూ
ర్వచాళుక్యకాళి) రాజులనుగుఱించి కలదు.

ఎలమంచి. ద్వ. సహకారము, తేనెమామిడి *
చూ, మామిడి.

ఎలమి. జే. వి. 1. ఆనందము: చూ, సంతోషము;
2. శ్రేయము, ఎలసము: చూ, స్నేహము. 1;
3. ఉద్యోగము, లలి. "నీ. ముదమున నెలమి
సాంపాదవి నెమ్మొము వైదోపంగవచ్చిన
ద్రోవితోయి." భార. విరా. 3, ఆ. 58;
"ను. పేరెలమి జొల్పొందెనభోజముల్." భార.
ఉద్యో. 2, ఆ. 110: చూ, విశాసము.

ఎలిమికాడు. జే. విణ. ఉద్యోగము: చూ
విశాసములు.

ఎలయు. జే. సు. క్రి. 1. పొందు. "క. కడుమే,
తెలసి పరమసుఖముపొందు మిచ్చావృత్తికె." భార.
కాంతి. 4, ఆ. 451: చూ, పాప్తింపు; అ. క్రి. 2. చేరు. "నీ. ఏనుగుమదమున కెల
యుతేటుల మొత్తముల నీలిగొడుగులు చెలు
వుమిగులు." భార. భీష్మ. 1, ఆ. 101: చూ,
సమీపించు; 3. చూపు. "నీ. విమతొల్లి
ధర్మవర్తనముల సహృదయులైన దావులు మ
హాగ్రహమున, నరులయందెలసిన." భార.
కాంతి. 5, ఆ. 498: చూ, పోకు. 4; 4.
జనించు. "చ. అద్భుతం తెలయగఁ బుష్ప
వృష్టి గురియించిరి." భార. ఆర. 7, ఆ.
874: చూ, పుట్టు. 2; 5. అక్కజపము.
"నీ. ఇందియాధ్యంబుల కెలసిన పురుషుండు
గాధరాంబున గరగించుండు." భార. ఆర.
5, ఆ. 81: చూ, వాంఛించు.

ఎలరారు. జే. అ. క్రి. (ఎలరు + ఆరు.) 1. అతి
కయించు, అండ్రిల్లు: చూ, ముమ్మరించు;
2. ఒప్పు. "ఎల్లయుతువులను నెలరారి." భాగ.
3, స్కం: చూ, సమ్మతించు.

ఎలరు. జే. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2;
2. ఉద్యోగము: చూ, విశాసము.

ఎలరుచు. జే. అ. క్రి. 1. రూ- ఎలర్పు. అతిశ
యించు. "నీ. బలంకప్పటికంటెను బలమె
లర్చె." వారి. ఉ. 3, ఆ. 115: చూ, ముమ్మ
రించు; 2. రూ- ఎలర్పు. విరియు. "వేగుశా
మిప్ప తెలర్చుగాడ్పులకు." అము. 3, ఆ.
104: చూ, వికసించు; 3. రూ- ఎలర్పు.
ఆనందించు. "క. గురుడును గృహుడును లో
నగు, గురు లను మోదింప బాహ్నికుండు మొద
లుగా, గురుకాతి యెలర్చంగనన్నరపతి

భిక్షాభిషేచనం బానించెక్." భా. ఉద్యో.

4. ఆ. 188: చూ, సంతోషించు.

ఎలరువు. దే. వి. రూ- ఎలరువు. ఆనందము: చూ,
సంతోషము.

ఎలరువు. దే. ఆ. కిర: చూ, రూ- ఎలరువు.

ఎలరువు. దే. వి. చూ, రూ ఎలరువు. "ఉ. వచ్చి
సంభ్రమము గరువంపు కెలరువును నుల్లసిల్లు."

భా. కాం. 6, ఆ. 574.

ఎలరువు. దే. వి. 1. ఉత్సాహము, పూనిక: చూ,
యత్నము; 2. ప్రేమము, చెలిమి: చూ,
స్నేహము. 1.

ఎలిక. దే. వి. చూ, రూ- ఎలిక. "ఎలికవల."

ఎలికబోను. ద్వ. వి. ఎలికలబట్టబోను: ఎలికవల,
ఎలికబోను.

ఎలికవల. ద్వ. వి. — వై. —

ఎలి మెంటరీ విద్య. పాప్రూఫమి విద్య. పాగ్రంథ
విద్య, (ఎలి మెంటరీ యెడ్యుకేషన్.)

ఎలికటరు. ఆం. వైకత్తు యంత్రము.

ఎలిక. దే. వి. వాచేయ: చూ, రూ- ఎలిక.

ఎలుగించు. దే. ఆ. కిర. కూయు. "సీ. ఇను
డున్న దెనుండి యెలుగించుదొడగెం బుతుం
లు మృగంబులు సతిభారగతుల, మగిడెనుని
ప్పుడు మనకు నాపరిచెన సతిభీషణాకృతి నెఱ
చె నటడు." భా. ఆం. 6, ఆ. 194. (లక్షణ
ప్రకారము ఎలిగించుటని యుండవలయును).
చూ, కల్పించు.

ఎలుగు. దే. వి. 1. రూ- ఎల్లు. అజువు: చూ,
స్వరము; 2. రూ- ఎల్లు, భల్లూకము: చూ,
వెలుగుబండి.

ఎలుగుగొడ్డు. ద్వ. వి. భల్లూకము: చూ, వెలుగు
బండి.

ఎలుగుబండి. ద్వ. వి. — వై. —

ఎలుక. దే. వి. 1. రూ- ఎలక - ఎలిక: చూ,

మూషిము; 2. ఈలికాధ లాటింటిలో నొక
టి: చూ, పండికొక్కలు. (చూ, ఈలికాధలు.
ఎలుకకు: లిసాక్షి. లా. ఎలుకను ఒట్టుది పిల్లి
గావు నిరుపయోగ మనిభావము.

ఎలుకచెవి. ద్వ. వి. మూషకపరి (కన్న- ఇలికేరి.)

*: చూ, భల్లూకకి.

ఎలుకచెవిపల్లికి. ద్వ. వి. — వై. —

ఎలుక జీడి. ద్వ. వి. — వై. —

ఎక జీడిపల్లిక. ద్వ. వి. — వై. —

ఎలుక జీడియాకు. ద్వ. వి. ఎలుక చెలియాకు,
(పొండువు, రసదోషము, ఎలుక విషము వారిం
చును.)

ఎలుకబోను. ద్వ. వి: చూ, ఎలికబోను

ఎలుక మొక్క. ద్వ. వి: చూ, ఎలుక చెవి *.

ఎలువు. దే. వి: చూ, రూ- ఎలుగు: (రూ- ఎల్లు.)

ఎల్లు. దే. వి. — రూ — వై. —

ఎరెక్కి. ఆం. విద్యుత్తు సంబంధ (ఇందుకు సంబం
ధించి: వి. — కాన్త్రపరిభాష పదములు: —
(విద్యుద్బలముల, విద్యుద్ద్రోణి; విద్యుత్ గడి
యాగము; విద్యుత్ప్రవాహము; విద్యుత్ ద్రా
వము; విద్యుత్ పరిమితి; విద్యుద్దీపము;
విద్యుత్ యంత్రము; విద్యుచ్ఛాలక; విద్యు
త్లేఖని; విద్యుత్ లైలు; విద్యుత్తిల్పము;
విద్యుత్ తాం. ప్రేమణయంత్రము; విద్యుచ్ఛ
ల కక్తిమాత్రి; విద్యుద్వేత్త. : చూ, విద్యుత్తు.

ఎరెక్కి పిటి. ఆం. విద్యుచ్ఛక్తి; విద్యుత్తు. (ఇందు
కు సంబంధించి: వి. — కాన్త్రపరిభాష పదము
లు. — వాతావరణ జ్వవిద్యుత్తు- ఆకాశస్థ వి
ద్యుత్తు; ఎలవిద్యుత్ - గతివిశిష్ట విద్యుత్;
ఘర్షణ జ్వవిద్యుత్తు- ఘర్షణవిద్యుత్తు; చుంబ
కీరవిద్యుత్తు- చుంబజ్వవిద్యుత్తు; ఋణవి
ద్యుత్తు; ధనవిద్యుత్తు; లాక్షవిద్యుత్తు; స్థిరవి
ద్యుత్తు; వాల్తేయవిద్యుత్తు; కాచవిద్యుత్తు.)
చూ, విద్యుత్తు.

ఎలక్షాదై- ఆ. జీ. ఆం. విద్యుత్తు శాస్త్రము. (ఇం
నుకు సంబంధించి శాస్త్రపరిభాషాపదములు.-
విద్యుత్తురణము- విద్యుద్భటుము; విద్యుద్ద
తిశాస్త్రము; విద్యుత్ చుంబకము; విద్యు
త్కృశిత- విద్యుత్కృశకాక్షకత; విద్యుత్
నూత్నకాలనృకము; విద్యుత్వాత్మగము; విద్యు
త్ప్రవాహపా యంత్రము; విద్యుత్ వలూమ-
విద్యుద్ధాత్వాగోహణము; విద్యుత్తిశితశాస్త్ర
ము; విద్యుద్విచ్ఛేదము; విద్యుత్ వికారము;
విద్యుచ్ఛుంబనీయ, విద్యుద్ధాత్వాగోహణవిద్య;
విద్యుద్ధాపకము; విద్యుత్సృతి; విద్యుచ్ఛలన
ము; విద్యుచ్ఛలక; విద్యుచ్ఛలకశక్తి; విద్యుత్
పరిమాణపు - (బుణ) విద్యుత్ప్రణామ-
అణీయము; ఋణాత్మకవిద్యుత్తు; విద్యుత్స్వ
రయంత్రము; విద్యుత్స్థగక; విద్యుత్నింది
యవిజ్ఞానశాస్త్రము; విద్యుత్ గ్రహీత; విద్యు
త్మక విద్యుత్తు; విద్యుద్దృశకము- విద్యుద్దర్శని,
విద్యుత్ సితిశాస్త్రము; విద్యుత్ వైద్యము -
చికిత్స; విద్యుత్ తోరంగు వేముపదతి; విద్యుత్
మద్రణము): చూ, విద్యుత్తు.

ఎల్ల. జే. వి. 1. పాలిచేరు చూ, నీను. 1; దర్శి.
2. ఎల్లవెంట, సమస్తము. (ఇది ఈయనము
నను దుతాంతమై ఆవ్యయముగానుండి
యు ఎప్పుడును కల్పమువలె ఎల్లయందుకాని
విభక్త్యంతముగాను ఎల్లబోటిబాండు ఇ
త్యాదివిధమున సమస్తపదముగాను బయోగిం
పఁబడుచున్నది. వజీయు ఎల్లవిగత, ఎల్ల
శిష్యులను ఇత్యాది ప్రయోగములను గానం
బడియుడి.) "తే. ఎల్లకుక్కల యంగిలి."
వేమ. 699; "ఆ. ఎల్లలోకములు నేవట్లు
వున్నదో." వేమ. 700 చూ, సర్వము

ఎల్లపుడు. జే. వి. రూ- ఎల్లప్పుడు: చూ, సత
తము. 2.

ఎల్లపుడు దిగ్విజయశేఖర. ద్వ. వి. మరుడు:
చూ, వనస్సుడు.

ఎల్లప్పుడు. జే. వి. చూ, రూ- ఎల్లపుడు.
ఎల్లపు. ద్వ. వి. (ఎల్ల + అమృ.) ఎల్లయందుం
డు ఒకానొక గామరేవత పాలిచేరుపు:
చూ, చమలక్షి. 3.

ఎల్లయ. జే. స. బ. (ఎల్ల + వాసు.) (దీనికి ఏ-
వ. ఎల్లవాడు.) చూ, అందఱు. 1- 2.
(రూ-ఎల్లవారు.)

ఎల్లవాడు. జే. స. ఎవ్వడును. "నీ. వెరవిట్టి
తెలుగుని వెంగలితనమని యెల్లవాడును దన
యెఱింగిట్టి. తెలుగున నిజకార్యదృష్టిగనుం
గొనును" సా. 1. ఆ. 45: చూ, వేడు
(చూ, ఎలిందు.)

ఎల్లవారు. జే. స. బ. 1. సమస్తపురుషులు, సమ
స్తస్త్రీలు: చూ, అందఱు- రూ- అందోఱు,
ఎల్లరు; 2. అంత సంఖ్యకలవారు: అందఱు-
రూ- అందోఱు, ఎల్లరు.

ఎల్లవెంట. జే. దర్శి. ఎల్లవెంటకు: చూ, సర్వము.
ఎల్లవెంటకు. జే. ద్ర - పై - "నీ. ఎల్లవెంట,
కనిననంతటి కనిననేకార్యములుగా, బాలిచి
యందును." ఆం. భా. 3, కాం. 74.

ఎల్లాపి. జే. వి. (ఎల్ల + అపి) 1. దొంగ: చూ
ముచ్చు. 1; 2. అడవియందు జోటుచేసి
కొని ఎల్లలుగుండి కొట్టి దోచెడుదొంగ:
చూ, ముచ్చు. 1.

ఎల్లాపికిత్తియ. ద్వ. వి. దొంగతనముగల స్త్రీ:
చూ, స్త్రీ (రూ- ఎల్లాపికిత్తై.) (చూ,
ముచ్చు. 1.)

ఎల్లాదులు. పా ద్రుతప్రకృతికములలోనివి యొ
కటి. ఎల్ల- ఇళ- ఇళ- ఎట్లకేలకు - చాల-
కూడ- మోడ- ఎడ- ఎడల- పయి- పై- వజ
కు- కనుక- తిప్ప- తక్క - కావున - కాన-
మిగుల - కడు - దనుక - చాక - పోల-

మాడ్కి- బరె- వరె- కైవడి - అయ్య - వన-
ఒండె- ఒగి- మొగి- అయిన- కోరె - కొరె-
అవల- అవల - అవుల - తరువార - అంతట-
అంత (తరువార సమర్థమున) మొదలైనవి
యన్నియు సకారమంతమందుగలవి. (ఈర్ష్య
తప్పయోజనము సంధిపరిచ్ఛేదంబునం దెలియఁ
గలదు. దుర్బితప్రకృతిక జ్ఞానములేనివానివ్రాత
సలక్షణమనఁబడదు. అటులక - ఇటులక -
లేకక ఇత్యాదులు దుర్బితప్రకృతి కములు
కావున ససాధువులు. వ్యాసపరిచ్ఛేదంబు సం
దోషప్రకరణముఁ జూడుఁడు.)

ఎల్లి. దే. వి. ఏ. 1. పశ్చాద్విము. “లే. ఇట్టి
యేదేను గడపంగ నెంచుమతికి, నెక్కుగాం
డీవమేడైత నెక్కువెట్టి, రెండుగొనలును
బూని కిరీటయనికి, వచ్చునేడెల్లి యెంగు
బోవచ్చుమిగు.” భాగ ఉద్యో. 2, ఆ. 180;
“ఆ. ఎల్లినేడు నిన్న నేలాగుననుగాని, మనసు
నిలుపువాఁడు మంచివాఁడు, శివుఁడు భర్త
కర్త చింతింపనేలరా.” వేమన. 701: చూ.
తేట్రు; 2. గొడుగు. “ఉ. అల్లడెకంటె పాం
డుతఁ యాగ్రణి తేరసితాళ్ళము కమ్మె, తెల్లని
యెల్లివొప్పిడి.” భాగ. కల్య. 1. ఆ. 188;
చూ. ఛత్రము.

ఎల్లితము. దే. వి. 1. రూ-ఎల్లిదము. తిరస్కా
రము: చూ. వహేలము; విణ. 2. —పై—

ఎల్లిదము. దే. వి, విణ. —పై— (విణయంబు—
“ఇంత యెల్లిదమె యాతనికిగ మనయాజ్ఞ.”
భార. అశ్వ. 1. ఆ. 81; భార. విరా. 5,
ఆ. 817; భార ఉద్యో. 2, ఆ. 88

ఎల్లిమఁడు. దే. విణ. దుష్టుఁడు, చులంకనైన
బుద్ధిగలవాఁడు. “చ. ఎల్లిమలగువారి కేటికిసరీల
వివరము వేన్న-నేయగఁక.” నిర్వ. 8, ఆ. 7:
చూ. వ్యాధుఁడు. 2.

ఎల్లంబి. దే. వి. రేపటికి ఆనరిదనము.

ఎల్లువెలివోటిమొకము. ద్వ. వి. లెబ్బులికిని చిలు
తపులికిని పుట్టె పులి, భట్టాకము. సాంబ. 4.

వర్గ. 2: చూ, వెలుగుబంటి.
ఎల్లెడ. దే. వి. పందిరి లోగువానిలోపలమీఁదఁ
గట్టెడు వేలుకట్టు, ఉల్లడ: చూ, విశానము.
ఎల్లెలుక. ద్వ. వి. రాజమూషకము. రూ-ఎల్లెల్ల:
చూ, మూషికము.

ఎల్లెల్లు. ద్వ. వి. —పై—
ఎవఁడు. దే. వి: చూ, ఎతఁడు.
ఎవత. దే. స. ఏ. ఏయఁడుది రూ-ఎవతి:
చూ, స్త్రీ.

ఎవతి. దే. స. ఏ. —పై— (రూ-ఎవతె.)
ఎవతుక. దే. స. ఏ. (ఎవత + క.) —పై—

(ఇక్కడ స్వార్థమున కప్రత్యయము. కప్రత్య
యము పరవగుఁపుడు ఉ కారము వచ్చును.
ఇట్లు ఇతరస్థలములయందును తెలియునది.)
(రూ-ఎవ్వుతుక.)

ఎవతె. దే. స. ఏ. —పై— (రూ-ఎవ్వుతె.)

ఎవయు. దే. అ. క్రి. రూ-ఎగయు. ..క. అవమాన
దుఃఖితండయి, పావయుమోహనలంబుపోఁ
డిమివెలుగం, బవనసఖుఁడు గృకణములు. నెవ
యఁగఁ దనపాడవుచూపు నివధునిత్రాలన్.”
భాగ. సభా. 1, ఆ. 255: చూ, లంఘించు.

ఎవరిత. దే. స. ఏ. (ఎవరి + త.) రూ-ఎవరత:
చూ, స్త్రీ.

ఎవరితి. దే. స. ఏ. (ఎవరి + తి.) —పై— (రూ-
ఎవర్తి.)

ఎవర్ర. దే. స. ఏ. —పై— (రూ-ఎవరిత.)

ఎవర్తి. దే. స. ఏ. —పై— (రూ-ఎవరితి.)

ఎవర్తుక. దే. స. ఏ. (ఎవర్ర + క.) —పై—
(రూ-ఎవరుకు.)

ఎవర్తి. దే. స. ఏ. —పై— (రూ-ఎవరితె.)

ఎవార్డు. ఆం. పంచాయతీతీర్థ; మధ్యకర్తీతీర్థ;
ఎవుచు. దే. స. క్రి. 1. ఎగయఁజేయు: చూ

రూ-ఎగచు. 1; 2. తఱుము. రూ-ఎగచు.
..మ. వైరిమనుజేంద్ర శ్రీనికేక గొంగనా,
సవనిచ్చేన్నియున్నయట్టి విజయత్కాధీశ్వ
రుక్ గాసిగా, నెవిడెక్ జోశన మన్మసిద్ధి
యని పోయెటెక్ బ్రగాధోద్ధతిక్." నిర్వ.
1, ఆ. 89; కకు. 5, ఆ. 87: చూ, పెంబ
డించు.

ఎవ్వ. డే. వి. కప్పము, ఇడుము: చూ, కుఱుము.
ఎవ్వడు. డే. వి. చూ, రూ-ఎవడు/ఎల్లవాడు.
"క. ఇన్మహి ధవంతుడతడ యెవ్వరి
కంటెక్." భార. ఆర. 2, ఆ. 41.)

ఎవ్వత. డే. సు. ఏ. ఏయాడుడి. రూ-ఎవ్వరితె:
చూ, శ్రీ.

ఎవ్వతి. డే. సు. ఏ. —వై— (రూ-ఎవ్వరితి.)
ఎవ్వకుక. డే. సు. ఏ. (ఎవ్వతి + క.) —వై—
(రూ-ఎవకుక.)

ఎవ్వతె. డే. సు. ఏ. —వై— (రూ-ఎవ్వరితె.)

ఎవ్వరిత. డే. సు. ఏ. (ఎవ్వరి + తి.) —వై—
(రూ-ఎవ్వర్తి.)

ఎవ్వరితి. డే. సు. ఏ. (ఎవ్వరి + తి.) —వై—
(రూ-ఎవ్వర్తి.)

ఎవ్వరితె. డే. సు. ఏ. (ఎవ్వరి + తె.) —వై—
(రూ-ఎవ్వర్తి.)

ఎవ్వర్త. డే. సు. ఏ. —వై— (రూ-ఎవ్వరితె.)

ఎవ్వర్తి. డే. సు. ఏ. —వై— (రూ-ఎవ్వరితి.)

ఎవ్వర్తక. డే. సు. ఏ. —వై— (రూ-ఎవ్వకుక.)

ఎవ్వర్తె. డే. సు. ఏ. —వై— (రూ-ఎవ్వరితె.)

ఎవ్వల. డే. వి. ఏప్రక్క, ఏవైపు. "క. ఇన్విధ
మునసే వర్ణము, నెవ్వలఁ బొడలేకపోవ."
హరి. ఉ. 9, ఆ. 87: చూ, రూ-ఏవల.

ఎవ్వారు. డే. సు. (ఎ + వారుడు): చూ, రూ-
ఎవ్వడు.

ఎవ. డే. వి. 1. అధికము, అతిశయము. "వ. వన
రునాపత్రినేత్ర యిటువాగె వడల్పన కొర్య

లక్ మనో, బాన కెసయిచ్చి డిల్లపడఁ
జూచినఁ జూచినవారు మెత్తురే." (ఎరపాఠ
భేదము.) కవిక. 8, ఆ. 99: చూ, హెచ్చు.
2, క్రి. విణ. 2. కడు. "వ. అసమాన్ధిరదానైభవ
కళా చాంకార సింహాసనా, గ్రీసమావీనుడు
వీడొకండు కలుగంగారి యాచార్య,
వ్యసనాభావ బహుభవస్థల భిరవ్యాజంబు
నెక్ సమగ్రమై, యొక సంక్రందనశాఖిడంద
ముఁ గుండక్కింపు నుందాత్ముక్." నై. 6,
ఆ. 156: చూ, చుట్టడి.

ఎవగు. డే. ఆ. క్రి. 1. అతిశయించు, తగు.
"యనసు కొల్లవ్వ ఖండింపగా మోదమె
సగు." భార. ఆర. 7, ఆ. 448; "ఆ. ఎవగు
వేల్తెయనుమ నెఱుంగకె యానగు, లేవయు
మార్గములను వేలుసజాడు, అవనిస్పష్టికర్త
యంతిట్ గురుడెన్నె." వేమన. 711: చూ,
ముమ్మరిం మీ; 2. ఉప్పొంగు. "క. అప్పలుకుల,
కలుకలునుది, నుప్పర మెగయంగ నెసంగ నుల్లా
సముమై, నొప్పొంగగ బరిగొలల, నొప్పించిన
భద్రగిజము నూల్కొన్నగతిక్." ఉ. హరి.
5, ఆ. 220: చూ, విజృంభించు; 8. ఒప్పు.
ఆం. భ. త్వి కాం. 88: చూ, సమృద్ధించు.

ఎవకము. డే. వి. 1. అతిశయము. "క. ఆ పల్లె
లాగ నెప్పుడు, గోపతరుణులెల్లఁ దనమ
కొర్కినలుపు లీ, లాపాత్రిములుగఁ జేయుట,
కేపారంగ నుత్పసించి యెసకపు వేడ్కెక్."
హరి. పూ. 8, ఆ. 6: చూ, హెచ్చు. 2;
2. ఎగిసిపాటు. "గీ. అంతఃదెలిసిరాముఁ డతి
కువితాత్మకడై, యెఱు పొలుతెంచు నెసక
మెసంగ, ప్రపవేయశరము లడరింప నతి సత్య,
రమున నేను బ్రతిపాతములుచేసి." భార.
ఉద్యో. 4, ఆ. 824: చూ, విజృంభణము;
3. రీతి, అమరిక. "వెండికొండవై గంధర
ఖండమున్న యెసకంబు." కాళి. 6, ఆ. 185:
చూ, విధము. 1.

ఎనకొను. దే. అ. క్రి. పురికొను: చూ. వ్యాపించు.
ఎనకొలుపు. దే. క్రి. పురికొలుపు. అ. తన వార
లేంద్రును, క్కురుకుల పీరునిద సెనకొ
ల్పి." భార. ఆర. 6, ఆ; ..చ. కులవిశిష్టని
సువృతువృద్ధునార్య భీ, మృని సెనకొల్పి
నేలకు ముఖ్యుడవీని యుబ్బుజేసి యాసు
దలపెట్టి చంపికొనజూచె సుమోధను
డింత నేనుగున్." భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 207:
చూ, ప్రేరేపించు.

ఎనకొట్టు. ద్వ. వి. అంచేద, పనికిమాలినవాడు:
చూ, నిష్ప్రయోజకుడు.

ఎనటివారలు. దే. వి. బ. అహరితంతులములు,
ఎనటువేయదగి. బిష్యము. "ఇనుమారు దం
చి యెడటిపోలటంచు నొట్లయుడికను
గానియంచు." కళా. 6, ఆ. 120: చూ
నడింపులు.

ఎనరు. దే. వి. 1. అత్తెనగు, కోవజలము. ఎత్తె
నరు: చూ, నఖంపంచు; 2. క్రి. 2. రూ-
వనరు. అతిశయించు. "క. ఇసుమంతకాని
లేడీ. పసిబాలుడు కుడువగూటి ప్పాను
మువాడిట్లై సరిబహు భక్త్యరాములు, మెస
వెడు విసువడు ప్పొక్కుప్పివేకొండగ. దే."
పాండు. 4, ఆ. 180. చూ, ముమ్మరించు
ఎనరువచ్చునము. పా. (బోయిలింగుపాయంట్)
ఎనరువేడి.

ఎనరేగు. దే. అ. క్రి. ఉప్పొంగు. "గీ. ఎడప
కెనరేగి నుతియించె దివటనతని." హరిశ్చ.
1, ఆ: చూ, విజృంభించు.

ఎనల. దే. వి. ఒకరకము వట్టిపడత, అటిక:చూ
పాల్గిము. 6

ఎనలారు. దే. అ. క్రి. (ఎనలు + అరు.) అతిశ
యించు, మిారు. "సీ. కాలింపాండ్రమా
గధులనిర్జించువో నిదియకైరువునీకు విదితయ
కుడ, యనికృమంబున వారలందఱవిందులు

మెంపెనలార వేర్వేరుబొగడి." భార. వి.
1, ఆ. 172: చూ, ముమ్మరించు.

ఎనలిక. దే. వి. అవకాశము తీతిక:చూ:సంచు
ఎనలు. దే. వి. సంకులరణము, దొమ్మి: చ
యుద్ధము.

ఎనవు. దే. అ. క్రి. రూ- ఎనగు. అతిశయించ
"వ అర్చులదల్పుల బొగడుట లందెడు
లనెనవు నులివుతూర్య రంబులుం గెలువ
భార. కర్ణ. 2 ఆ: చూ ముమ్మరించు.

ఎనవెట్టు. దే. క. క్రి. (ఎన + వెట్టు.) పురికొ
పు "లనుగాని, కయ్యాలకెనవెట్టుచు
హాళిజలపట్టుచు సుమాళముల గిట్టుచు,
బాలికలు వేడ్కన్ " కళా. 6, ఆ. 28
చూ, ప్రేరేపించు.

ఎనళ్లు. దే. వి. బ: చూ, రూ- ఏ - ఎనరు. 1
పంచ భాండభేదము. ("విశ్వబ్రాహ్మణు
వెండ్లికి ఇల్లంతయు నెనళ్ళు ఇల్లంతయ
ప్రొయ్యిలే." అనిభావము) (వా.)

ఎన్నయిన్ మెంటు. ఆం. సుపర్వణము; ఉప
ల్పన; ఒప్పగింత, (టూ)నప్పగన.)

ఎన్నెంట్లీ. ఆం. (అన్నెంట్లీ); (కాన) సభ; ప్రజ
పతినిధిసభ; సమితి; మహాసభ; సమా
శము, సభ

ఎన్నెన్ మెంటు ఆం. (అన్నెన్ను మెంటు) పన్న
కట్టుట.

ఎస్త్రామి. ఆం. ఖగోళశాస్త్రము, జ్యోతిశ
శాస్త్రము.

ఎస్సెసియేటివులా. ఆం. సంచూగవ్యాము
ఎళనీగు. ద్వ. వి: చూ, రూ-ఎడనీరు.

ఎళ్లము. మి. వా. వి. (ఏడు + పలము.) ఏడ
పలములు. "గీ. ఉల్లసీలు సప్తపలివామి;
మనగ." ఆం. భా. ద్వ. వై. 269: చూ
మెల్లము.

ఎత్తు. కే. వి. బు. 1. రూ-ఎత్తు. (సీ. బండ్లు పెట్టింపువై బరువులెక్కింపు మీదెట్లను బూన్సుకొవల్లనునుపు. హరి. పూ. 6, ఆ. 22: చూ, వృషభము. 1; వా. 2. వెడలు. వెట్టు. (వకారము పలుకలేని క్రిందిజాతుల యుచ్చారణలోపము)

5.

ఏ ఒకయక్కగము. అంధభాషకు వర్ణంబు లేఁబడియాలు అందు అచ్చులు పందొమ్మిది. ఆ అచ్చులలోనిది పండొండవ యొక్కరము; తెనుఁగునకు వర్ణములు ముప్పదియేడు. అందు అచ్చులు పనునాలుగు. ఆ అచ్చులలోనిది ఎనిమిదవ యొక్కరము; సంస్కృతమునకు వర్ణంబులేఁబడి అందు అచ్చులు పనునాలు. ఆ అచ్చులలోనిది పనునొకండవ యొక్కరము; సం. అవ్య. 1. దుఃఖమును భావించుట చూ. దుఃఖము; 2 కొపమును దెలుపును: చూ. రోషము; 3 ప్రత్యక్షమును దెలుపును: చూ. ఈ. (1); 4. సన్నిధిని తెలుపును: చూ. సమీపము; 5. తలఁచుటను తెలుపును: చూ. స్మృతి. 1; 6 పిలుపును తెలుపును: చూ. సంబోధనము; వి. ఆ. పుం. 7. చెప్పఁడు: చూ, విష్ణువు 1; 8. లేజన్పు: చూ, వెలుతురు. 1, 9. ఉదకము: చూ, నీరు. 1; 10. రేయి: చూ, రాత్రి; 11. చాఁగొడ్డదరము, మేడయొక్క నడిమిభాగము: చూ, గృహము. 1; 12. ఆకాశము: చూ, విన్ను; 13. ఏకాదశసంఖ్య: చూ, పదునొకటి; 14. అరుణోదయము: చూ, నూర్యోదయము; 15. చుట్టకట్టిపము, రత్న ఖచితమగు తిన్నె: చూ, వేడ. (రత్నమయమైన శిరోగృహమని సర్వకల్పపంచోధిని.); కే. సు. (1) రూ-ఎ. అడుగుట: "ఏతలఁపు.": చూ, పుల్లము; (2) ఉడ్డేశము. "ఏకథల

యందు." భాగ. 3, స్కం. చూ, యోచన; కే. అవ్య (8) రూ-ఎ. అడుగుటను దెలిపెడి. "మంగళమే మనమాతులనకు." భాగ. 1, స్కం 347: చూ, పుల్లము; (4) రూ-ఎ కాకుస్వరమున వ్యతిరేకమును దెలిపెడి. "ఎ, గీ కాశ్వతుఁడయ్యెనేనృపాల యన్యు హేత్వరుండు." భాగ దౌహి. 2, ఆ. 205: చూ, నేలుపాటు; (5) రూ-ఎ. అడుదగుటను దెలిపెడి "అవునే, ఏమే.": చూ, ఎ. 3; (6) రూ-ఎ. మెచ్చుకొనుటను దెలిపెడి. "ప. నాయాడినమాటలకు నయ్యుద్ధిష్టి రుండు నలికిన వచనంబు లింతయొప్పునే యని యగ్గించి." భార ఉద్యో. 2, ఆ. 117: చూ, నేబాసు; (7) రూ-ఎ. ఎక్కువతక్కువలను దెలిపెడి "ప. త్రిదశపతిజయించి జగతితల మంతయునేలు బాణుఁడే, మదిమదిమండి దానవసమాజము చేటునకై త్రిలోచనుఁ గదలము వేఁడె." ఉ. హరి. 5, ఆ. (బాణుఁడే అనునప్పుడు ఇక్కడి ఏకారము అధిక్యమును తెలుపుచున్నది.) "రాజే అట్లు చేసిన ప్రజలేమి చెయుదురు. తగతే కొండంగని యొటమి నెట్టివట్లు." భార ఉద్యో. 2, ఆ: రూ-ఎ; (8.) దుఃఖమును దెలిపెడి. "ఎ, గీ. కందమాలంబు లాహారములుగఁ, జూదలఁ బుట్టలఁబడియుండి పులుఁగు మెకము, లజన మేల్కనుచుండిరే యక్కలఁకట." భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 183: చూ, దుఃఖము; (9) విచారమును దెలిపెడి. "క. ఈ దుర్యోధనుఁడింత గర్వియగు సే." భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 378: చూ, దుఃఖము; (10) రూ-ఎ. ప్రార్థించుటను దెలిపెడి. "క. ఉంగే యుంగే యటంచు నొకనిమివము నో, రంగాయనేయ శేద్యుచు." పర. 1, ఆ: చూ, ప్రార్థము; కే. అవ్య. (11) ఆ, రూ-ఎ. మదియొకదాని

లేమని తెలిపెడి. “నిన్నే యేఁబొందితిరుదన్.”
కళా. 4, ఆ: చూ, కొకమి; (12) = ఏవ
రూ-ఎ. చూపుటను దెలిపెడి. “ఈ కీతిపా
లుడే దళరథేంద్ర కుమారుడు” రామా. 4,
ఆ. 81: అదిగొ-రూ-అదిగో, అదె-రూ-అదే,
రూ-ఎ; (సం. ప):—అనన్యము, ఏవ; (13)
తనంతట అనునర్థమును దెలిపెడి. “ను. దానిని
నీవే సృజించితి” యెదియ తానీ తోడఁ గ్రీడిం
పఁగాఁ, దన మేనొక్కటి చాలదండు గడఁ
కక వైరూఢ్యముందాల్పెనో.” కళా. 8,
ఆ. 200: ఆ, రూ-ఎ; (14) ఎక్కువను తెలి
పెడి; పా. (15) వక్రములలో నొకటి. (ఎ ఏ
ఓ ఓ లకు వక్రములని పేరు: చూ, వక్ర)
ములు; (16) అన్య. ఏవార్థకములలో నొకటి.
(ఏవార్థకములు.— ఆ - ఆ - ఎ - ఏ):
చూ, ఏవార్థకములు; (17) ప్రార్థ
నార్థకము మీద వచ్చువానిలో నొకటి
(ప్రార్థనార్థకము మీదవచ్చునది — ఇ-ఈ-
ఎ-ఏ-ఓ-ఓ అనునవి.) “నందవే”; (18) ఇ-
ఈ-ఎ-ఏ లం గూడిన వే జీ లు తాలవ్యం
ములు. వానిలో నిదియొకటి: చూ, తాలవ్య
ములు; (19) కంఠతాలవులఁ బుట్టినవి.—
ఏ-వి; (20) సంస్కృతకల్పసంధి ప్రకరణము.-
గుణములు.-ఏ-ఓ-అర్-అర్; (21) ఏచ్ఛలు
లోనిదియొకటి. (ఏచ్ఛలు.— ఏ-ఓ-వి-ఓ):
చూ, ఏచ్ఛలు; (22) ఉచ్ఛలలోనిదియొకటి.
(ఉచ్ఛలు.— ఉ-ఋ- ౧- ఏ-ఓ): చూ,
ఉచ్ఛలు.

ఏంగిలు. ఆం. కోణము, మూల, కర్ణము. (ఇన్ని
దీగ్రిలు అని తెలుపును.) (ఇందుకు సంబంధించిన
కాస్త్రపరిభాషా పదములు.— లఘుకోణము,
ప్రక్కకోణము- అనుకోణము, ఏకాంతర
కోణము, మొక్కకోణము, పూర్తిగా చుట్టు
కొనిన కోణము-సంపూర్ణపరికోణము, పూర్తి

కోణము- సంకరకోణము-అనురూపకోణము,
కోణిశ్యా, అలఘుకోణము- అధికకోణము,
నిమ్నకోణము, దృష్టకోణము, బహిర్గతకోణ
ము, రాపిడికోణము, తేజఃపతన కోణము,
అంబకోణము, సమక్షేత్రకోణము- సమ
కోణము, తిరిగియున్న కోణము- మొక కుతుంగిన
కోణము, లంబకోణము, జ్యా, ఘనకోణము,
సమరేఖకోణము-తిన్ననికోణము, పూరకకో
ణము- అను పూర్ణకోణము- సమకోణద్వయ
పూర్తి, అగ్రకోణము-శీర్ష కోణము, అగ్రాభి
ముఖకోణము-మూలనుండు పెనుటి కోణము
లు, దర్శనకోణము, కోణమాని-కోణమాపక
ము, కోణసంబంధ-కాణీయ, కాణీయాంతరము,
సకోణగతి- కోణాత్మకగతి, కోణబిందు-కో
ణాగ్రిము ఇత్యాదులు హ్యంబులు.)

ఏండ్లునుబూండ్లును. జా. ఏడులుబూడులు, అనేక
వర్సరములు. “మొట్టమొదటనుండి తుట్టుకుద
వజుకు వర్ణించుట కేండ్లునుబూండ్లును బట్టును.”
ధర్మజ్ఞ.

ఏంతొప్పొలబడి. ఆం. మనుష్యవర్ణన కాస్త్రము.
ఏది. వా. ఎమిటి (ఏంటి అనియు కొందఱు.)

(అపరి.)

ఏకట. జే. వి. 1. అపేక్ష. “ఉ. చొక్కపు
కాయమున మిగుల పోయగముంగల ప్రాణ
నాయకుం, డెక్కుడు వక్రకళ రకులనేక
టందీర్చి.” స్వా. 8, ఆ. 7: చూ, వాంఛ;
2. మిక్కిలికోరక: చూ, వాంఛ.

ఏకరి. జే. వి. 2. కాశాక కిరాతుడు. (ఎ, గీ.
కోయచెంచు, పరికి యేనాది యేకరి పటు)
యెఱుకు, వేళరియనంగఁజెల్లు తల్పదము
లుగఁ, బొల్పును” ఆం. భా. ద్వి. కూ. 289:
చూ, వ్యాధుడు. 1.

ఏకరు. జే. ఆ. క్రి. వాచిపోవు. “క. అక
టందీర్చి జలయుల, కేళరియెదప్పి దెదవు

రెండగనేడి, ట్టి కలములోన నూరక, యా
కటితో నేలనవయసని మనమరియకొ.”

రుక్మాం. 4, ఆ. 184: చూ. వాఁచు
(రూ-ఏకరూ.)

ఏకరుపెట్టు ద్వ. స. 39. ఉన్నదిఉన్నట్టు
మొదటినుండియు చెప్పు ఏకరువుపెట్టు

ఏకరువుపెట్టు ద్వ. స. 39. —పై—
(వాడుక.)

ఏకరూ దే. ఆ. 39: చూ. రూ-ఏకరు.
“నీ. పాలసుకేకొరి ప్రేగులు మాడియున్న
ప్రేతవ్రాతముల బీదతనమువాసె ” ఉ.రా. 3,
ఆ. 178.

ఏచు దే. స. 39. కాటించు, బాధపెట్టు. “ఉ.
యుద్ధిష్ఠిరుండు దానంతన యూరులేవుగతు
నైదుగుయోధనుఁ డిచ్చుకొక్కయీ, కంత
కృపావిహీనమతి నాకడుగొంచునె యన్న
దమ్ములకొ.” భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 101:
చూ. బాధించు.

ఏకెల్ల దే. అవ్య. (ఏను + చెల్లె.) సంతాపము
నుదెలిపెడి. “ద్వి. ఏకెల్ల యోయవ్య యీ
చేక్కనన్న, రాజరేజముగల రత్నాలపెట్టె.”
హరిశ్చ. 2, భా. 928: చూ. సంతాపము.

ఏడాది దే. వి. (ఏడు + అది.) ఏడు “ఏ
డాదిచతుర్థిలువును.” ఉ. రా. 7. ఆ.
(ఏడాదిఅనుచో అదికబ్బము నిరర్థకము, ఇట్లు
కబ్బములు మహాకవిప్రయోగములందు యింక
నుకొన్ని కలవు. పంచాది, పాతాది మొ.)
చూ. సంతోషము.

ఏడి దే. వి. ఎక్కడనున్నాడు. “వాఁడేడి.”
రూ- ఏడి, బ. ఏరి-రూ-ఏరి.

ఏడి దే. వి. —పై— “కా. ఏడి నాబలు
మానింబుల కొటారేడి జీగావన్న కాడే
డిక్కని నీరుతాణపుల గాడేడి జగంజేలు
కొడేడి పేదలపాతికలుపుల చెట్టేడినిరా

బార్లమే, లేడి వేడి తెలుగు వంగడపుర
యొక్కంచు బిట్టేచ్చుచున్.” అచ్చ. ఆ,
కాం. 88.

ఏడికోల దే. వి. ఈశ-రూ-తమ, వాఁగటి
మేడికోల: చూ. లాంగలము.

ఏడు దే. వి. 1. ఏడాది చూ. సంతోషము;
స. 2: చూ. రూ- ఎతడు. 1, 2, 3. (ఎల్ల
వాడు. — “తే. తలరియమ్మనిఁ దెగఁజూచి
ధర్మరహితుఁడగుట యెవ్వరునెఱుంగని య
ట్లుగాఁగ, నేడుగాలంబు యడపిన నెఱిగి
భూత, గణము లాకోకి మొనరింపఁగా నతం
డు.” భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 119.)

ఏడుడి దే. వి. (ఏడు + ఉడి.) 1. చనిపో
యిన తరువార సంతోషరాంతయున జరిగించు
కాగ్రద్ధము: చూ. సాంతోషికము; 2. అబ్ధిక
ము, తద్దినము, మృతికొందినవారికి పృథివీస్థిర
మునఁ జేసెడి కర్మము: చూ. సాంతోషికము.

ఏదర దే. వి. 1. తుటుంబముతోఁజేరని స్వతం
త్రపుసాత్తు. “వాడు కొంత యేదరకట్టుకొ
న్నాడు.”; విణ. 2. తుటుంబముతోఁజేరక
స్వతంత్రమైనది “నాకాయూరిలో యేదర
కమతముకలదు.” (మదరాసు ప్రాంతముల
వాడుక.)

ఏదుము దే. వి. (ఏను + తూము.) 1. ఇరువది
తుంచేములు. (గోదావరీమండలములోని యొత్త
రభాగమున ఇరువదితుంచేములును, దక్షిణభా
గమున ఏబదితుంచేములును, విశాఖమండల
ప్రాంతమున అయిదుతుంచేములును వాడుక)
అయిదుతూములు. 2. రెండు యక
రములనేల, పుట్టిలో నాలవంతు, 9,680 చతు
రపుగజములు లేక 8 రూడ్లు, 2,00,000 చద
రపు లింకులు, 20 చతురశ్ర పైములు. (చూ,
ఎకరము.)

ఏదుములియ్యము ఏకాదశి - పండుములియ్యము

పరగడుపు. లో. కడుపునిండుగ మెక్కినను
ఒక్క మెతుకైనను తినవట్టున్నాడని బాపము.
వీపు. డి. వి. బాధ, కాఱియ. "కుసుమా యు
ధునేబులియ యొర్వఁగాలేక." మార్క. 4,
ఆ: చూ, దుఃఖము.
వీబుడు. ద్వ. స. వీబుమందికి మహాస్మృత
త్వర్ధకయాపము: వీబుమంది.
వీబుది. ద్వ. స. (వీను + పది.) $5 \times 10 = 50$:
చూ, అయిదుపదులు.
వీబులము. మి. వి. (వీను + పలము.) ముప్పది
తులములు. $1/4$ పీచె, పదలములో సగము;
(అయిదుతులములు = $1/6$ వంతు వీబుము;
పదితులములు = $1/8$ వంతు వీబులము; పదునైదు
తులములు = $1/2$ వంతు వీబులము లేక
పంపు); ("నీ. పంచపరీసంజ్ఞ పరఁగునే బల
మన." అం. భా. ద్వి. వై. 269. పంచపరి =
అయిదుపలములు = 15 తులములు లేక పంపు
అగోమన్నది. కవిమండలముననిది వాడుకయై
యుండును. ఇప్పటివాడుకలో 10 పలములు =
80 తులములు = వీబులము.) చూ. వీబులము.
వీబులము. మి. వి. — వై. — (వాడుక)
వీక. చా. ఏకాంక, ఏకైక. (యూనిట్.)
వీకకంఠత్వము. సం. వి. అ. స. వికకంఠత్వము;
ఒడ్దిక, పొత్తు: చూ, స్నేహము. 1.
వీకకణజీవులు. వా. మానవపశుపక్ష్యాది కంఠవృ
క్షములలో మొట్టమొదటివి.
వీకకణజీవములు. చా. (యూనిసెల్యుల్ ఆర్గా
నిజమ్.)
వీకకణపిండములు. చా. (యూనిసెల్యుల్ ఎం
బ్రియో.)
వీకకాన్యములు. చా. (యూనికాన్బ్లెట్.) ఆకు
తొడిమయు పశ్చిమద్వ యీనెయగలిసి
భేదములేని యాకులు. ఉదా — ఘోషిడి,
కాన్బ్రి, రాని మొ.

వీకకాలసంభవ్యవహారము. చా. (నైచుల్ టేనియన్
యేషన్.)
వీకకాలసంభవము. చా. (నైచుల్ టేనియన్.) వీక
కాలికి మైన.
వీకకుండలు. చు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒంటిపోఁ
గు, గోడలితాల్ప: చూ, బలరాముడు;
2. కుబేరుడు: చూ, కీర్తిడు; 8. కేస
సర్పము, పాపతేరుడు: చూ, సర్పము.
వీకకుంభ. చా. (ప్లాస్మాకస్పెర్మ.)
వీకకుడు. సం. విణ. (అ. ఆ. ఆ.) 1. ఆసహ
యుడు: చూ, ఒంటరీడు. 2; 3. ఒక్క
డు: చూ, ఒక్కడు. 8.
వీకకేంద్రవృత్తములు. చా. (కెన్ సెన్ట్రీక్యు
లర్నిటీ.)
వీకకీడితము. అం. భౌమమండలములు పదింటి
లోనొకటి: చూ, భౌమమండలములు.
వీకఖటిస్ఫుకరితము. చా. ఎముకలలోనుండు ము
ఖ్యపదార్థము ఖటికస్ఫురితము. ప్రతిస్ఫురకా
ష్టపు అణువునందును, మూడు ఉదజని పర
మాణువు లుండును. ఇందొక్కొక్కదాని
బదులు గాని, రెంటిరెంటికి బదులుగాని,
అన్నింటికి బదులుగాని ఖటికము మొదలగు
ధాతువుల బరమాణువులను బ్రేరేకపెట్టవచ్చు
ను. కానస్ఫురికాష్టమునుండి మూడువిధముల
గు లక్షణములు పుట్టును. ఒక్కొక్క ఉదజ
నిపరమాణువునకు బదులుగామాత్రమే ఖటి
కపు పరమాణువులు వచ్చునెడల వీకఖటికస్ఫు
రితమును, రెంటి రెంటికిబదులుగా వచ్చునెడల
ద్విఖటిక స్ఫురితమును, అన్నింటికిబదులుగావచ్చు
నెడల త్రిఖటిక స్ఫురితమును యేర్పడును.
ఎముకలందుండుది త్రిఖటిక స్ఫురితము. (ఆన
వసరమైనను విషయము తెలియకుంజూడి
యంతయు వివరింపఁబడియె.) చూ, స్ఫురము.

ఏకగురువు. సం. వి. ఉ. పుం. కూడ చదువు
వాడు, సతీయ్యడు: చూ, సహపాతి.
ఏకచక్రము. సం. వి. అ. న. 1. శుంధిపురి: చూ,
దేశము.
ఏకచరము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏకలిండు, కన
నూకరము: చూ, నూకరము; విణ. 2. ఏకాం
తమైనది: చూ, రహస్యము. 1
ఏకచారిబుండు. సం. వి. న్. బ. బుద్ధునిశిష్యు
లలో నొకడు: చూ, బుద్ధుడు. 1.
ఏకచక్రాధిపత్యము. పా. సర్వాధికారము.
ఏకజన్మండు. సం. వి. న్. పుం. అధీశ్వర సార్వ
భౌములకంటె యితరుడైన రాజు, భయాప
హండు, మండలేకుండు, మండలేశ్వరుండు:
చూ, రాజు. 1.
ఏకజానుకృతము. అం ఏకవింశతి స్థానకములలో
నొకటి: చూ, ఏకవింశతి స్థానకములు.
ఏకడ. దే దగ్గి. ఎచట, ఎందు? చూ, యత్రి. 1.
ఏకతమాడు. ద్వ. అ. కి. తలచు, రహస్యము
గా నాలోచించు. "కూరిమిచుంత్రితోడ నల
కూబరుఁ దేకతమాడి." స్వా. రి. ఆ. 96:
చూ, యోచించు.
ఏకతము. తై. వి. 1. = ఏకాంతమ్ ఆలోచనకుఁ
దగిన చోటు; "క. ఏకతనమునఁ జెప్పుదు
మో, కాకందజావిశేషమునఁ జెప్పుదు
మో." విజ. రి. ఆ: చూ, రహస్యము. 1;
2. ఆలోచన: చూ, యోచన.
ఏకతరము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) అన్యము:
చూ, పరాయి.
ఏకతరుండు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) భిన్నుం
డు, అవమానముచేసిననువలన నిశ్చేష్టుండుగా
నుండిడువాడు, తిరస్కరింపఁ బడినవాడు:
చూ, పరిభ్రాకుండు.
ఏకతానము. సం. వి. అ. పుం. పాటు వాద్యము
తాళము అభినయము వీనినమమైకీయ.
(ఇవి సరిగానుండుట): ఏకతాళము.

ఏకతానుండు. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఒకవిష
యముననే మనస్సు నిలిపినవాడు: చూ,
వికాగుండు.
ఏకతాళము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ఏక
తానము; 2. తాళస్రానిధూతమైన కళా
విశేషము, నాలుగిత్తరముల తాలము: చూ,
తాళము. 2; అం. రి. జన్యతాళములు తొంబ
దియాటింటిలో నొకటి: చూ, జన్యతాళము
లు; 4. నూడకములు. (నూతాది సప్తతాళము
లు.) ఏడింటిలో నొకటి: చూ, నూడకములు.
ఏకత్రింశత్తు సం. వి. త్. నిత్యైకవచనము.
ముప్పదియొకటి లేక ముప్పదియొక్క దగ్గివ్య
ములు.
ఏకత్రింశము. సం. వి. అ. న. 1. విఘ్నేశ్వరుని
తొండము; విణ. 2. ముప్పదియొకటవది.
ఏకత్రింశుండు. సం. వి. అ. పుం. పేదమాను:
చూ, చందుండు.
ఏకత్వము. సం. విణ. ఆభేదము: చూ, బుద్ధిగోత. 1.
ఏకదంతుండు. సం. వి. అ. పుం. ఒంటికొమ్ము
నేలుపు: చూ, వినాయకుండు. 1.
ఏకదళారతి. ద్వ. వి. ఆరాత్రికావిశేషము: చూ,
అలహూతి
ఏకదిశావ్యాకోచము సా (రీనియర్ యెక్స్ పే
క్షన్.)
ఏకదృక్కు. సం. వి. త్. పుం. ఒంటికంటిగా
ము, కుక్కుండు: చూ, రావలవు. 2.
ఏకదృష్టి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కాకి: చూ, వా
యనము; విణ. 2. ఒంటిచూపుకంటి: ఏకా
క్షము.
ఏకదేశము. సం. వి. అ. పుం. పంపకము: చూ,
భాగము. 1.
ఏకదేశవర్తి సమాసములు. పా. అరగన్ను- కేరిగ
న్ను- కొనచెవి- మేనినగము- పెడతల- నూ
గాలు- లోకేయి మొ.

ఏకదేశవికృతస్వాయము. పా. ఒకభాగమందు
వికారము గలిగినను అది మఱియొకటి కాదను
రీతి: చూ. న్యాయములు.

ఏకదేశాన్వయము. పా. వ్యస్తపదము సంస్కృత
సమాసములాని యొకపదముతో నన్వయించు
ట. ఉదా.— “మానవునకు నివాతులయిన
గృంధపక్షము పెరవేర్చుచుంటిని.” అత్తు
లేని? గృంధములా, పతనములా? పతనము
లుగావు కాత్రుగృంధములే. వ్యాపియందు
విధముచిట్టి పతనమని యర్థమగుచున్నది. అది
వ్యాపివవాని వృద్ధియనునది గాదు. గృంధ
పతనముసమాసము. ఆసమాసములాని యొకపద
మైన గృంధముతో “అత్తులయిన” యనువిశే
షణి మన్వయించుచున్నది. అట్లులన్వయింప
రాదు. ‘అయిన’ యనువిశేషణము సమాసాం
తపదముతో నన్వయింపవలెను. వ్యస్తపదము—
సమాసముగాని విడిమాట. అ - ఈ - ఏ -
‘తన - నా - నీ - యనునవి లేనగుమాట
లైనను సంస్కృతసమాసమున “నేకదేశముతో”
నన్వయించును. ఉదా.— తనయతోవికదము
త్రాసాధపాతి. నీకంతార్పితకాల పాతము
లోనగునవి.

ఏకదేశమందు. సం. వి. అ. పుం. బుధుడు:
చూ, రామపు. 2.

ఏక, ద్విలీజదళవృక్షములు. పా. (మోక్షాఅండ్
డయాకోటి లిడన్సు.) ఏక ద్విలీజదళవృక్షము
లకు వేరులు భృకాండము అకులు పువ్వులు
జీరిఅన్నిటియందును భేదముగలదు. ఇట్టి పరిశీ
లనము అనందదాయకము. (1) ఏకలీజదళ వృక్ష
ములు. పరి, కొన్న, అరటి, కొబ్బరి, త్రా
టి, ఈత మొదలగునవి ఏకలీజదళములు.
వీనిగింజలు రెండుపప్పుబద్దలందఱ యొక్క
టేయించును. ఈజాతిలక్షణము.— వేరు—
తల్లివేయండదు. శారవేరలందును; మూ. —

లోపల బూల, పైచెరుడు గట్టిగానుండును
అకులు.— అల్లికలేక సమాసాంతరముగ నుం
డును. అరటిలోనగునవి అడ్డముగాను, కొ
బ్బరి వరిలోనగునవి నిలువుగాను చీలును.
కొబ్బరి తాటిలోనగుచుట్టలు రాలుటచే వయ
ము చెప్పవచ్చును. పువ్వు.— కేసరములు
ను, మఱి యితరభాగములు మూడుగాగాని,
మూడుచేభాగింపబడు సంఖ్యగాగాని యుం
డును. మొ. విశేషములు కనబడును.

(2) ద్విలీజదళవృక్షములు.— చిత్కడు
కుటుంబము, తుమ్మకుటుంబము మున్నగునవి
ద్విలీజదళములు. వీనిగింజలు రెండుపప్పుబద్ద
లుగా నుండును. ఈజాతిలక్షణము.— వేరు—
తల్లివేరు, పృక్క వేళ్లు, టిల్ వేళ్లు చాలదూరముగా
వ్యాపించును; మూ. — లోపలగట్టి పయిన
బెండు పెత్తన గలిగియుండును; అకులు.—
అల్లికతోనిండియుండును; పువ్వు.— మూడు
మాత్రముండక అయిదుగాని అంతకంటె యె
క్కువగాని ప్రతిభాగము గలిగియుండును.
ఇత్యాది.

ఏకధురము. సం. వి. అ. పుం. నాగటివైనను
బండివైనను మఱిదేనివైనను ఒక్కటిని లాగడి
యెద్దులోనగునది. ఒకవిధముబరువువ్యాసేడి
జంతువు: ఏకధురారవము, ఏకధురిణము.

ఏకధురారవము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ఏకధురిణము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ఏకన. దే. వి. అశ్రి, అంచు. “అకులో ఊరుఁ
గాయ ఏకన వడ్డింపుము. ”: చూ, చెంగు,
(నా)

ఏకనటుడు. సం. వి. అ. పుం. కథకుడు: చూ,
పారాశికుడు.

ఏకనామిక. పా. ఏకపద. (మొనామినలో.)

ఏకనామిక్తి. పా. —పై—

ఏకనాశఫలతాపాశ్చన్యాయము. పా. ఒకనా
డను చాలపండ్లు చేయమన్నరీతి: చూ,
న్యాయములు.

ఏకపక్షపరిజ్ఞ. పా. ఒకచేయవలసిన కార్య
ముల కాంట్రాక్టు (ఏర్పాటు.)

ఏకపక్షుడు. సం. వి. అ. పుం. తోడు వచ్చిన
వాడు: చూ, సహాయుడు. 1

ఏకపత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పరివార, క్రొత్తది
చూ, స్త్రీ.

ఏకపత్రము. పా. (మోనోపాత్రము)

ఏకపద. పా. ఏకనామిక.

ఏకపదము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకనాశ రతి
బంధము: చూ, రతిబంధము; వి. అ. న.
2. చూ, సద్యస్కాలము.

ఏకపది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తోవ: చూ,
మాగ్గము. 1.

ఏకపాటల. సం. వి. అ. స్త్రీ. గారి: చూ,
పార్వతి. 1.

ఏకపాదము. అం. ఏకవింశతి స్థానకములలో
నొకటి: చూ, ఏకవింశతి స్థానకములు.

ఏకపాది. పా. చిత్రకవిత్వములో నొకటి.
ఉదా.— “మతివినాయ యధరీతన మృదుః
డనంగ” ఇదే మూడుపాదంబులందుండు—
ఏకపాదమనఁబడు: చూ, వృత్తము. 1.

ఏకపార్శ్వగతము. అం —పై —

ఏకపీఠకుడు. సం. వి. అ. పుం. కువేరుడు:
చూ, కీర్తిడుడు.

ఏకపింగుడు. సం. వి. అ. పుం. —పై —

ఏకపుట. పా. (ప్లాట్ కేవ.)

ఏకపాత్ర. సం. వి. త్. ముక్కంటి: చూ,
శివుడు.

ఏకబంధ. పా. (మోనోడెల్ ఫస్.)

ఏకబీజదళము. పా. (మోనోకోటిలిడస్సు): పరి,
మొక్కచొన్న చీర, కొబ్బరి, తాటి మొద

లగువాని గింజలును బరిశీలించిన యెడల నందలి
పిండములందు బీజదళ మొక్కటియు గానన
గును. (చూ, ద్విదళబీజములు: యాకోటి
లిడస్సు.) (ఏకదళబీజములు ఈ రెంటిని గల
తారతమ్యములను ఏక, ద్విబీజదళ వృక్షములు
అను పదములకడ చూడవలెను మఱియు.—

1. గామినములు అనగా గడ్డిజాతులు.—
కాండము మొక్కచొన్న మొదలగు కొన్ని
జాతులలో దక్క పాధారణముగా గుల్లగా
నుండును. మొక్క మొదటినుండి సామాన్య
ముగా పిలువబడు (వైడ్ రూటు) బయలుదేరును.
ఉదా—వరి మొక్క దుబ్బులకలకులు నిడివి, వాని
మొదటిభాగము కాండమును జాటియందు
కోశముగా కేర్పడును. పుష్పములు చిన్నవి.
వీనిగుత్తులకు వెన్నలు అనివేరు. పుష్పములు
గాలివలననే గర్భవతులగును. ఇందలి జాతు
లు.—వరి (కొనామణి, ఆకుగడ్డా, రసంగి
మొ. ఉపజాతులు); పొట్టిగోధుమ, పొడుగు
గోధుమ; మొక్కచొన్న; (పచ్చచొన్న,
తెల్లచొన్న మొ. ఉపజాతులు); చొన్న
(పచ్చచొన్న, తెల్లచొన్న మొ. ఉపజాతులు);
చోడి, గంటె, అరేక, కొట్టి, బరిగలు లేక
వరిగలు; చామలు; మొక్క; వెదురు; 2. పాచు
ములు —కాండము సామాన్యముగా కాకులు
లేనిదిగను గట్టిదిగను ఉండును. ఆకులు కొన్నింటిలో
కొబ్బరియాకులవలెను కొన్నింటిలో
తాటియాకులవలెను ఉండును. పుష్పములు
చిన్నవి. కింజల్కములును పుష్పగర్భములును
వేరువేరుగా పుష్పములందుండును. పుష్ప
ములు గాలివలననే గర్భవతులగును. ఇందలి
జాతులు.—కొబ్బరి (గంగాఫలము, చెన్నంగి
మొ. ఉపజాతులు); తాటి, ఈత, ఖర్జూర;
రి. సిట్రూసుములు.—కాండము సామాన్య
ముగా నేలలోనుండు దుంపయై యుండును.

అరటిస్తంభముల డిప్పల (అకుల తొడిమెల) కూడికయేగాని నిజమైన కాండముకాదు. పూవుల గుత్తులకు “గొల” అని పేరు. విత్తునకు సామాన్యముగా మొలచు కత్తియుండదు. జాతీయవృద్ధికి దుంపలనుండి పుట్టుపీలకలే సాధనము. ఇందలి జాతులు.— అరటి (హంత, అమృతపాణి, చక్కెరకేళి మొ. ఉపజాతులు); పసుపు; మామిడ్లము; అగోరూటు; అల్లము; 4. లిలియములు.— కాండము నేలలోనుండుగడ్డ (బల్బు) యొక్క క్రిందిభాగము. జాతీయవృద్ధికి గడ్డలను విత్తులను గూడ సాధనములు. ఇందలిజాతులు.— నీరుల్లి; వెల్లులి మొ.

ఏకలిలీహాశయము. పా. (యూనిలాక్యలర్ ఓవరీ.)

ఏకభూతసత్తాశము. పా ఏకైకరాజ్యాంగము.

ఏకము. సం. ప. విణ. 1. అన్యము: చూ, పరాయి;

2. అసహాయము: చూ, దిక్కుమాలినతనము;

3. గామిడి, ముఖ్యము: చూ, శ్రీవ్యయము;

ఏ. 4. ఒక్కటి: చూ, వంచి, అం 5. తాళములేండిటిలో కొకటి. (చూ, తాళము. 2.);

చూ, తాళములు, 6 సంఖ్యాభేదములు

ముప్పదియొంటిలో కొకటి: చూ, సంఖ్యాభేదములు;

పా. 7. (యూనిటి) ఏకత్వము

ఏకయష్టిక. సం. వి. అ. శ్రీ. ఒంటిపేటవారము,

ఏకావలి: చూ, భూషణము. 2.

ఏకరాశ్రయము. సం. వి. అ. పుం. ఒకదినములో

జేయునట్టి యజ్ఞము: చూ, యజ్ఞము.

ఏకరాశ్రయి:డు. సం. వి. అ. పుం. అల్లుడు:

చూ, జామాత.

ఏకరూప పా. ఒకొకొకవృత్తము. ఇందొక్కొక్క

కృపాదమున మ-భ-జ-గ గములు గలిగి

ఎనిమిదవయిండు యతిగల ఏకాదశఛందస్సు

నందుఁ బుట్టినవృత్తము. ఉదా.—“ఏవాయం

గావ్యముల, నేకరూపం, శ్లోకపురీకుణమభజ | గాగణంబుల్, బాగిపించుంగుంజరవి | రామమొప్పక, బాపంబుల్ వాయుటకుఁ | బ్రస్తుతంపక.” చూ, వృత్తము. 1.

ఏకరేఖిక. పా. సమరేఖపితమైన. (కాలినీరు.)

ఏకలము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏకలీడు, వన

నూకరము. (ఇది దేశ్యపదముగా వాడుక

కాని పూర్వకవిప్రకాశములందున్న లేదు.

“ఉ. కెకొని... నేకలన్ద్రుణంబు మహియెన్న

దనేకల గద్దణాపిచే, గైకొని... మఱి చెప్ప

నేటికిక.” రాఘ. 1, ఆ. 89 పీఠిక: చూ,

నూకరము. విణ. 2 అసహాయము: చూ,

దిక్కుమాలినతనము.

ఏకలీహ. వై. వి. = ఏకలీ. అడవి పంది

“మ. అంచన్మత్తసారంగ రాట్, సమాకారంబు

లనేకలీల సమయించకసాగె || (నలకభయం

దు అనేకలీలక అని, హరిశ్చంద్ర) కథయందు

ఏకలీలక అనియు చేదము.) వాఘ. 2, ఆ 24;

చూ, నూకరము.

ఏకవచనము. పా. తెనుగువాసకు ప్రతివిభక్తి

యందును ఏకవచనము, బహువచనము అని

రెండు వచనములు గలవు, ఒకవస్తువును తెప్పు

నది యేకవచనము. ఉదా.—రాముడు,

నీతను, గిరిచేక, అలరెత్తె, వానివలనక.

మొ. డు-ము-వు-ఓయి-ఓరి-ఓసి-కో-నిన

ఏకవచనంబులు. ఉదా.—అల్లుడు, బెల్లము,

వస్తువు, ఓయిమాచు, ఓరికెంక, ఓసిలచ్చి

అమ్మికో, బాలునిక, పల్కునక. మొ. (సం

స్కృతాంధ్ర) విభక్తులకు మూడువచనము

లుండును.—ఏకవచనము. (ఒకటి), ద్వివచ

నము (రెండు), బహువచనము (వెక్కులు.)

ఏకవచన బహువచనరూపములు. పా. రాముడు—

రాములు; గురుడు, గురువు-గురులు, గురు

వులు; మగడు-మగలు; తోడు-తోడులు,

తొండ్లు; తాడు-తాడులు, తాడులు, తాడులు; తాడు; హరి-హరిలు; పందిరి-పందిరులు, పందిళ్లు; మాను - మానులు; కొలఁకు, కొలను-కొలఁకులు; కలను-కలఁకులు; రేను, రేగు-రేగులు; చేను-చేలు; ఆవు-ఆవులు, ఆలు; చుట్టుము-చుట్టులు, చుట్టుములు, చుట్టాలు; బాలుడు-బాలురు; మనుష్ర మనువులు; తరువు-తరువులు, తరులు; విలుకాడు-విలుకాండు; విలుకాటు; చీటి-చీటులు, చీట్లు; వజ్రము-వజ్రములు, వజ్రాలు; పేరు-పేరులు, పేకులు, పేళ్లు; కొడవలి-కొడవండులు, కొడవండ్లు; మొగిలు - మొగిలులు, మొగిలులు, మొగిళ్లు; ఊరు-ఊరులు, ఊరులు, ఊళ్లు; ఆలు-ఆండు; కూతురు-కూతులు; మఱదలు-మఱదండు; దయాళుడు - దయాళురు; దయాళువు-దయాళువులు; విధాత్తుడు-విధాతలు; విధాత-విధాతలు, కుంతుడు-కుంతులు; కుంత-కుంతులు; బిడ్డడు, బిడ్డ-బిడ్డలు; మిక్కిలి-మిక్కిలి; భగవంతుడు-భగవంతులు; భగవానుడు-భగవానులు; అంగిరుడు-అంగిరులు; అంగిరసుడు-అంగిరసులు; అత్తుడు-అత్తులు; పల్లకి-పల్లకులు మున్నగునవి. వస్తుస్వభావమునుబట్టి కొన్ని కబ్బముల కేవలచనము లేదు. ఉదా.— ఇరులు, కరులు, కడ్లు, పెసలు మొ; ఈలాగునే మఱికొన్ని కబ్బములకు బహువచనములేదు. ఉదా.— వైడి, వెండి, కేలు, మొన్న, నిన్న, రేపు, మాపు మొ. (చూ. ఏకవచనము - బహువచనము.)

ఏకవక్తృత్వస్థలము. పా. (ఫంక్షన్, లీనియర్.)

ఏకవర్ణసూక్రణము. పా. (ఈక్వేషన్, సింపిల్.)

ఏకవాచకానుప్రసంగసంకరము. సం వి. అ.పుం.

ఒకా కొక అలంకారము: చూ, హేతువు. 2. (చూ, అలంకారము.)

ఏకవార్షికములు. పా. (యాన్యుయల్సు.) (ఏకవార్షికములు, ద్వివార్షికములు, బహువార్షికములు అని చెట్ల జీవితకాలము తిరివిధము.)

ఇందు గోధుమలు పరి మొ, ఒక సంవత్సరము జీవించి కాయలుకాచి చేచ్చును. వీనికి ఏకవార్షికములని పేరు.

ఏకవారి. సం. వి. ఇ. శ్రీ. కళాశి, నిమిచాకత్తి, కరవారిక: చూ, రిప్టే. 2.

ఏకవింశతి మహాదోషములు. అం. పంచాంగశుద్ధి హీనము, సంక్రాంత్యహాస్య, పాషండ్యవ్యయము, కర్తరి, లగ్నాష్టమదోషము, అష్టమచంద్రికుడు, వడ్డవరిష్ఠచంద్రిదోషము, చంద్రసహదోషము, వారజనితదుర్మహారము, భార్యారోగ సహూభిభము, గృహణభము, ఉత్పాతభము, కూరయ్యగిష్టము, అశుభవిధము, విషయతల్గము, లగ్నాష్టమము, గండాంతము, వ్యతిపాతవైష్ణవి మహాయోగము. (21)

ఏకవింశతస్థానకములు. అం, సుహృత్తము, సుహృదము, కృత్తికము, వర్ధమానము, సుద్యావర్తము, చతురశ్రము, పార్శ్వవిధము, పార్శ్వపార్శ్వగతము, ఏకపార్శ్వగతిము, ఏకజానుకృతము, పరావృత్తము, పృష్ఠాధానకము, ఏకపాదము, బాహ్యము, వైష్ణవము, శైవము, గారుడము, వృషభాసనము, సుమనూచికము, విషమనూచికము, చండనూచికము. (21.)

ఏకవింశస్థానము. సం. వి. ఇ. పుం. కళేయక, వైష్ణవము: చూ, కల్పము. 1.

ఏకవిదారణాత్మకఫలము. పా. ఒక్కొదిది కలిగియుండి యొకతైత్తన పగులుకొయ. (తల్లెడుకాయ మొ. లెగుమ్.)

ఏకవిధ. పా. ఏకరూప (యూనిఫారమ్.)

ఏకవీరము. సం. వి. అ. పుం. అఖిపాపాణము,

ఉల్లిపాపాణము: చూ, పాపీరము. 2

ఏకవీరుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగాధిపుడు,

కర్ణుడు: చూ, రాధేయుడు; 2. శ్రీరా

ముడు, కాకలేయుడు: చూ, రాముడు;

3. అర్జునుడు: చూ, విజయుడు. 1; 4. ఒక

వీరుడు: చూ, భటుడు. 1; 5. చింక:

చూ, హరిణము. 1.

ఏకవ్యక్తివాచకము. పా. (ఇండివిడ్యుయల్
టరమ్ము.)

ఏకవచనము. సం. వి. అ. న. గుణము: చూ,
హయము.

ఏకతుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) బాహుళ్యం:
చూ, వ్యావృణుడు.

ఏకశృంగుడు. సం. వి. అ. పుం. దెన్నుడు:
చూ, విష్ణువు. 1.

ఏకసర. అం. మల్లకాస్త్రమునందలి ఉపవీరములు
పడునాటింటిలో కొకటి: చూ, ఉపవీరములు.

ఏకసరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఏకయష్టిక.

ఏకసర్పిణి. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఏకతానుఁ
డు: చూ, వికాగ్నుడు.

ఏకనూత్రిము. సం. వి. అ. పుం. తైదుర్భము,
విదురజీకమునందుఁ బుట్టిన రత్నము, పిల్లిక

సృజనము: చూ, రత్నము. 1.

ఏకస్తంభి. పా. (మోనోస్టెల్లిక్.)

ఏకస్తవి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. పౌపుండరీకము #:
చూ, శ్రీపుష్పము.

ఏకశ్రీ. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఒక యాడుది:
చూ, శ్రీ.

ఏకస్వరయుక్తరాగములు. అం. అర్చికములు.

ఏకహయిని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఒకవత్సరము

ఈడుగల ఆవుదూడ లేక దెయ్య, అబద్ధ:

చూ, వత్సము. 2. (చూ, ధనువు.)

ఏకాంగము. సం. వి. అ. పుం. న. మందిగంధము:

చూ, ముగంధము.

ఏకాంగవీరరసము. పా. ఒకానొక రసావధము.

ఏకాంగి. సం. వి. న. పుం. 1. పుత్రమిత్రకళ

త్రాడులం బరిత్యజించి భగవత్కైం కర్మమే

పరమప్రయోజనమని కావినస్త్రములు గట్టు

కొని భగవత్కైం కర్మాధము కరీరమును బా

ణమును అగ్రమున తృణముగాఁ జూచుచు విరక్తుఁ

డైన విష్ణుభక్తుడు. "క. లావుగలయట్టి గు

ట్టపు, జీవడములమీఁద మాత్రసంతులు చూ

లన్, గౌరవ నేకాంగులారా, వేదిధముల నరి

సె లవని విభుఁడుఁగొనుచుక." అము 2, అ.

98; (చూ, ఒంటరీడు. 2.); 2 బుధుడు.

చూ, రాహువు. 2; విణ. 3. ఏకాకి, అస

హయుడు: చూ, ఒంటరీడు 3; పా.

4. ఒకచెట్టుచెన శ్రీపురుషాంగములలో నే

డైన నొకటియుండుట. (డ యి పి ఎ న.)

ఏకాంగుడు. సం. వి. అ. పుం. బుధుడు: చూ,
రాహువు. 2.

ఏకాంగులము. సం. వి. అ. న. ఉచ్చి: చూ
మాత్రము.

ఏకాండము. తై. విణ= అఖండమ్. అంతయు.

"గీ. మలిచియేకాండముగ నొక్కమానికమున,

వేడ్క నేర్పిని నిర్మించె విత్వకర్మ." తై. 6,

అ. 98; "ఏకాండపుఁ దెరచీరలు." కవిక. 8,

అ. 198: చూ, సర్వము.

ఏకాంతము. సం. క్రి. విణ. న. 1. అత్యంతము,

కడు: చూ, మఱిమఱి; 2. అధికము, మిక్కి

లి: చూ, హెచ్చు. 3; 3. ఏకతము. ఇద్దఱు

కంటె నెక్కువమందిలేనిది, అమరహస్యము:

చూ, రహస్యము 1; 4. తెలియబడనిది

(చోటు) "క. ఏకాంతమిరవుఁ గడ్దాను, శ్రీ

కాంతుని బ్రహ్మచర్యునిఁ జెప్పయుఁబయి,

నానారూపుసాక్షిని, జాతారమెవరను పద

వియారయవేచూ." వేమన. 728: చూ, రహ

స్యము. 1. (వై) నేటొ= (1) ఏకాంత, రహ

స్య, గుప్త, (2) వ్యక్తిసంబంధము; (3) ఆత్మీయ, స్వంతము; (4) స్వతంత్రము; (5) లౌకిక.) ఏకాంతరణిము. పా. (ఏగిల్ ఆల్టర్ శేట్.) ఏకాంతుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అతిశయవంతుడు: చూ, హెచ్చుగలవాడు. ఏకాశి. సం. విణ. (న. ఈ. న.) 1. ఏకాంగి, ఒంటరి: చూ, అసహాయుడు; అం. 2 భూచారము పనునాటుగురిలో నొకడు: చూ, భూచారము.

ఏకాక్షక. పా. (కాక్సియల్)

ఏకాక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాకి, మెల్లకంటి: చూ, వాయునము; విణ. 2 ఒక కన్నుగలది: చూ, ఏకదృష్టి. 2.

ఏకాక్షరము. అం. శబ్దాలంకారములలో నొకటి: చూ, శబ్దాలంకారములు. (చూ, అలంకారము. 8.)

ఏకాక్షరి. పా. శబ్దాలంకారములలోనొకటి; ఇది అన్నియు నొకేయక్షరముగాఁగలది: చూ, హేతువు. 2.

ఏకాక్షరకందము. పా. “నానాసమనిన మానస, నేను వినుననున్న నెన్న నీనీననిను, నాన నొన్న నానా, నేనేనను నన్ను నాన నేననున న్నక.” చరహపురాణము. సం. మ. 10. ఆ. 90 పద్యము; “నానాననననీ, నేనెన్నిన నెన్నెనున్న నేనానెనా, నానొనానననీ నను, నానననీ నానననిన నానున్ననీ.” వాసుదత్త పరిణయము. 4, ఆ. 78 పద్యము.

ఏకాక్షరనామకందము. పా. “లోలాలిలాలిలీలా, లీలాలీలాలలీల లీలలలలలీ, లోలోలైలాలలల ల్లీలలల జాలలాల లీలాలీలా.” పృబంధరాజు శేకలేశ్వర విజయవిలాసము. 228 పద్యము.

ఏకాక్షరవృత్తములు. పా. (కాక్సియల్ సర్క్యుల్.)

ఏకాక్షుడు. సం. వి. అ. పుం. ఒంటికంటి గాము, శుక్రుడు: చూ, రావలవు. 2.

ఏకాగ్రుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. ఒక విషయమునందే మనస్సు నిలిపినవాడు: చూ, వికాగ్రుడు; 2. ధైర్యశాలి: చూ, దిట్టడు. ఏకాగ్రుడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.): చూ, వికాగ్రుడు.

ఏకాగ్రము. అం. శబ్దాలంకారములలో నొకటి: చూ, శబ్దాలంకారములు. (చూ, అలంకారము. 8; హేతువు. 2.)

ఏకాదశకము. సం. స. న. 1. ఏకాదశము: చూ, పదునొకండు; విణ. 2. పదునొకండవది.

ఏకాదశము. సం. స. న. 1. ఏకాదశము: చూ, పదునొకండు; పా. 2. లగ్నకారకత్వములు పండ్రెండింటిలో నొకటి: చూ, లగ్నకారకత్వములు; 3 స్థానవిఘంటువులు పండ్రెండింటిలోనొకటి: చూ, స్థానవిఘంటువులు; 4. మేషాది పదునొకండవరాశి, మంథము. (భుజమందు త్తకడవను ధరించిన పురుషుడు.)

ఏకాదశవర్ణమునకు గణితసిద్ధిము. పా. గృహమునకు ఏర్పడిన ప్రదేశమునందా ఇంటికి నిడివి కొలవగా ఆవిహణము పాతిక అధికముగా సమసంఖ్య గలదైయున్న ధ్వజాయమెయగును. పాతికెక్కువగా సమసంఖ్య గలదైయున్న గజాయమగును. పాతిక తక్కువజేసిన సమసంఖ్యగలదైయున్న సింహాయమగును. పాతిక హెచ్చుగాఁజేసి సంఖ్యగలదైయున్న వృషభాయమగును. హెచ్చుతక్కువలేక సమసంఖ్యగలదైయున్న కాకాయమగును. అర్థమధి: ముగా విషమసంఖ్యగలదైయున్న ఖరాయమగును కేవల విషమసంఖ్యగలదైతే కుంభాయము. అర్థమతిశయముగా సమసంఖ్యగలదైతే ధూమాయమగును. ఈతీరున క్రిందిపదకట్టిఁ జూచి ములభముగా నూహించవలయును. (చూ, సవర్ణగణితగ్రంథము. కాలా 268.)

ధ్వజాయము.			వృషభాయము.			గజాయము.		
అ.యా.	వి.కాల.	పదకం.	అ.యా.	వి.కాల.	పదకం.	అ.యా.	వి.క.	పదకం.
ర	ర 1	౧౭	ర	3 1	౧3	ర	3 య	౧౫
ర	౬ 1	౨౫	ర	౫ 1	౨౧	ర	౫ య	౨3
ర	౮ 1	33	ర	౭ 1	౨౯	ర	౭ య	3౧
ర	౧౦ 1	౪౧	ర	౯ 1	3౭	ర	౯ య	3౯
ర	౧౨ 1	౪౯	౮	3 ౪ ౭	౨౯	ర	౧౧ య	౪౭
ర	౧౪ 1	౫౭	౮	౫ ౪ ౭	౪౫	౮	3 య ౭	3౧
ర	౧౬ 1	౬౫	౮	౭ ౪ ౭	౬౧	౮	౫ య ౭	౪౭
౮	౨ ౭	౧౭	౮	౯ ౪ ౭	౭౭	౮	౭ య ౭	౬3
౮	3 ౭	౨౫	౧౬	3 1 -	౫3	౮	౯ య -	౭౯
౮	౪ ౭	33	౧౬	౫ 1 -	౮౫	౮	౧౧ య -	౯౫
౮	౫ ౭	౪౧	౧౬	౭ 1 -	౧౧౭	౧౬	౯ య ౭	౧౫౯
౮	౬ ౭	౪౯	౧౬	౯ 1 -	౧౪౯	౧౬	౧౧ య ౭	౧౯౧
౮	౭ ౭	౫౭	౧౬	౧౧ 1 -	౧౮౧	౧౬	౧3 య ౭	౨౨3
౮	౮ ౭	౬౫	౧౬	౧3 1 -	౨౧3	౧౬	౧౫ య ౭	౨౫౫
౧౬	౨ -	33	౧౬	౧౫ 1 -	౨౪౫	౧౬	౧౭ య ౭	౨౮౭
౧౬	3 -	౪౯	౧౬	౧౭ 1 -	౨౭౭	౧౬	౧౯ య ౭	3౧౯
౧౬	౪ -	౬౫	౧౬	౧౯ 1 -	3౦౯	౧౬	౨౧ య ౭	3౫౧

ధ్వ జా య ము లు.

పాదవిభాగము లేకనే ధ్వజాధ్యాయములకు పదకవట్టి.

అయా.	వికాల.	పదకము.
3	3	౯
౫	౫	౨౫
8	8	౪౯
౯	౯	౮౧
౧౧	౧౧	౧౨౧
౧3	౧3	౧౬౯
౧౫	౧౫	౨౨౫
౧8	౧8	౨౮౯

వృ షా య ము లు.

3	8	౨౧
౫	౯	౪౫
8	౧౧	88
౯	౧3	౧౧8
౧౧	౧౫	౧౬౫
౧3	౧8	౨౨౧
౧౫	౧౯	౨౮౫
౧8	౨౧	3౫8

గ జా య ము లు.

3	౫	౧౫
8	౯	౬3
౧౧	౧3	౧౪3
౧౫	౧8	౨౫౫
౧౯	౨౧	3౯౯
౨3	౨౫	౫8౫
౨8	౨౯	8౪3
3౧	33	౧౦౨3

ఈతీయ ఎంతకైనను జాడపచ్చును.

ఏకాదశవర్గు గణితము. పా. వాస్తుశాస్త్రము.—

వర్గము	ధ్వజము	కలుజము	వారము	శిథి	సత్కృత్యము	అంశము	అరణ్య	అంశ	విస్తృతి	యోగము	భరణము
1	8	8	2	6	8	1	9	6	1	4	5
2	4	6	4	12	16	2	18	8	2	8	8
3	12	1	6	18	24	3	27	9	3	12	1
4	8	4	1	24	5	4	36	6	4	16	6
5	4	7	3	30	13	5	45	3	5	20	4
6	12	2	5	6	21	6	54	9	6	24	2
7	8	5	7	12	3	7	63	6	7	1	7
8	4	8	2	18	10	8	72	3	8	5	5
9	12	3	4	24	18	1	81	9	1	9	3
10	8	6	6	30	26	2	90	6	2	18	1
11	4	1	1	6	7	3	99	3	3	17	6
12	12	4	3	12	15	4	108	9	4	21	4
13	8	7	5	18	23	5	117	6	5	25	2
14	4	2	7	24	4	6	6	3	6	2	7
15	12	5	2	30	12	7	15	9	7	6	5
16	8	8	4	6	20	8	24	3	8	10	3
17	4	3	6	12	1	1	33	3	1	14	1
18	12	6	1	18	9	2	42	9	2	18	6
19	8	1	3	24	17	3	51	6	3	22	4
20	4	4	5	30	25	4	60	3	4	26	2
21	12	7	7	6	6	5	69	9	5	3	7
22	8	2	2	12	14	6	78	6	6	7	5
23	4	5	4	18	22	7	87	3	7	11	3
24	12	8	6	24	3	8	96	9	8	15	1
25	8	3	1	30	11	1	105	6	1	19	6
26	4	6	8	6	19	2	114	3	2	23	4
27	12	1	5	12	27	3	8	9	3	27	2
28	8	4	7	18	8	4	12	6	4	4	7
29	4	7	2	24	16	5	21	3	5	8	5
30	12	2	4	30	24	6	30	9	6	12	3

వీణాదళపర్వ గణితము. పా. వాస్తుకామ్రము.

పదము	ధ్వజము	మృణాళము	వారము	తీర్థ	నక్షత్రము	అయము	అరయువు	అంశ	దిక్పతి	యోగము	శరణము
81	8	5	6	6	5	7	89	6	7	16	1
82	4	8	1	12	18	8	48	8	8	30	6
83	12	8	8	18	21	1	87	9	1	34	4
84	8	6	5	24	2	2	66	6	2	1	2
85	4	1	7	30	10	3	75	3	3	5	7
86	12	4	2	6	18	4	84	9	4	9	5
87	8	7	4	12	26	5	98	6	5	18	3
88	4	2	6	18	7	6	102	3	6	17	1
89	12	5	1	24	15	7	111	9	7	21	6
90	8	8	3	30	23	8	120	6	8	25	4
91	4	3	5	6	4	1	9	3	1	2	2
92	12	6	7	12	12	2	18	9	2	6	7
93	8	1	2	18	20	3	27	6	3	10	5
94	4	4	4	24	1	4	36	3	4	14	3
95	12	7	6	30	9	5	45	9	5	18	1
96	8	2	1	6	17	6	54	6	6	22	6
97	4	5	3	12	25	7	63	3	7	26	4
98	12	8	5	18	6	8	72	9	8	3	2
99	8	3	7	24	14	1	81	6	1	7	7
100	4	6	2	30	22	2	90	3	2	11	5
101	12	1	4	6	8	3	99	9	3	15	3
102	8	4	6	12	11	4	108	6	4	19	1
103	4	7	1	18	19	5	117	3	5	23	6
104	12	2	3	24	27	6	6	9	6	27	4
105	8	5	5	30	8	7	15	6	7	4	2
106	4	8	7	6	16	8	24	3	8	8	7
107	12	3	2	12	24	1	33	9	1	12	5
108	8	6	4	18	5	2	42	6	2	16	3
109	4	1	6	24	13	3	51	3	3	20	1
110	12	4	1	30	21	4	60	9	4	24	6

ఏకాదశవర్గు గణితము చా. వాస్తుశాస్త్రము.

పదము	ధ్వజము	ముఖము	వారము	తీర్థి	సక్షత్రము	అయము	అయపు	అంశ	ద్యౌతి	యోగము	కరణము
61	8	7	8	6	2	5	69	6	5	1	4
62	4	2	5	12	10	6	78	8	6	5	2
63	12	5	7	18	18	7	87	9	7	9	7
64	8	8	2	24	26	8	96	6	8	18	5
65	4	3	4	30	7	1	105	8	1	17	8
66	12	6	6	6	15	2	114	9	2	21	1
67	8	1	1	12	23	3	8	6	8	25	6
68	4	4	3	18	4	4	12	8	4	2	4
69	12	7	5	24	12	5	21	9	5	6	2
70	8	2	7	30	20	6	30	6	6	10	7
71	4	5	3	6	1	7	39	8	7	14	5
72	12	8	4	12	9	8	48	9	8	18	3
73	8	3	6	18	17	1	57	6	1	22	1
74	4	6	1	24	25	2	66	8	2	26	6
75	12	1	8	30	6	3	75	9	3	3	4
76	4	4	5	6	14	4	84	6	4	7	2
77	8	7	7	12	22	5	93	8	5	11	7
78	12	2	2	18	3	6	102	9	6	15	5
79	8	5	4	24	11	7	111	6	7	19	3
80	4	8	6	30	19	8	120	8	8	28	1
81	12	3	1	6	27	1	9	9	1	27	6
82	8	6	3	12	8	2	18	6	2	4	4
83	4	1	5	18	16	3	27	8	3	8	2
84	12	4	7	24	24	4	36	9	4	12	7
85	8	7	2	30	5	5	45	6	5	16	5
86	4	2	4	6	13	6	54	8	6	20	3
87	12	5	6	12	21	7	63	9	7	24	1
88	8	8	1	18	2	8	72	6	8	1	6
89	4	3	3	24	10	1	81	8	1	5	4
90	12	6	5	30	18	2	90	9	2	9	2

ఏకాదశవర్గు గణితము పా. వాస్తుశాస్త్రము.

పదము	ధనము	ఋణము	వారము	తీర్థ	సక్షత్రము	అదమం	అమవృ	అంశ	విక్షత్ర	యోగము	కరణము
91	8	1	7	0	26	8	99	6	8	18	7
92	4	4	2	12	7	4	108	8	4	17	8
93	12	7	4	18	15	5	117	9	5	21	8
94	8	2	0	24	23	6	6	6	6	25	1
95	4	5	1	30	4	7	15	3	7	2	6
96	12	3	3	6	13	8	24	9	8	6	4
97	8	3	5	12	20	1	33	6	1	10	2
98	4	6	7	18	1	2	42	8	2	14	7
99	12	1	2	24	9	3	51	9	3	18	5
100	8	4	4	30	17	4	60	6	4	22	3
101	4	7	0	6	25	5	69	3	5	26	1
102	12	2	1	12	6	6	78	9	6	3	6
103	8	6	3	18	14	7	87	6	7	7	4
104	4	8	5	24	22	8	96	8	8	11	2
105	12	3	7	30	3	1	105	9	1	15	7
106	8	6	2	6	11	2	114	6	2	19	5
107	4	1	4	12	19	3	3	3	3	23	3
108	12	4	6	18	27	4	12	9	4	27	1
109	8	7	1	24	8	5	21	6	5	4	6
110	4	2	3	30	16	6	30	3	6	8	4
111	12	5	5	6	24	7	39	9	7	12	2
112	8	3	7	12	5	8	48	6	8	16	7
113	4	3	2	18	13	1	57	3	1	20	5
114	12	6	4	24	21	2	66	9	2	24	3
115	8	1	6	30	2	3	75	6	3	1	1
116	4	4	1	6	10	4	84	3	4	5	6
117	12	7	3	12	18	5	93	9	5	9	4
118	8	2	5	18	26	6	102	6	6	13	2
119	4	5	7	24	7	7	111	3	7	17	7
120	12	8	2	30	15	8	120	9	8	21	5

ఏకాదశవర్ష గణితము. పా. వాసుకావ్రము.

వర్షము	భవము	ములాము	వారము	లిఖి	సత్కర్మము	అర్థము	అర్థము	అంశ	దిక్పతి	యోగము	కరణము
121	8	8	4	6	23	1	9	6	1	25	3
122	4	6	6	12	4	3	18	3	2	2	1
123	12	1	1	18	12	3	27	9	3	6	6
124	8	4	3	24	20	4	36	6	4	10	4
125	4	7	5	30	1	5	45	3	5	14	2
126	12	2	7	6	9	6	54	9	6	18	7
127	8	5	3	12	17	7	63	6	7	22	5
128	4	8	4	18	25	8	72	3	8	26	3
129	12	3	6	24	6	1	81	9	1	3	1
130	8	6	1	30	14	2	90	6	2	7	6
131	4	1	3	6	22	3	99	3	3	11	4
132	12	4	5	12	3	4	108	9	4	15	2
133	8	7	7	18	11	5	117	6	5	19	7
134	4	3	2	24	19	6	6	3	6	23	5
135	12	5	4	30	27	7	15	9	7	27	3
136	8	8	6	6	3	8	24	6	8	4	1
137	4	3	1	12	16	1	33	3	1	8	6
138	12	6	3	18	24	2	42	9	2	12	4
139	8	1	5	24	5	3	51	6	3	16	2
140	4	4	7	30	13	4	60	3	4	20	7
141	12	7	2	6	21	5	69	9	5	24	5
142	8	3	4	12	2	6	78	6	6	1	3
143	4	5	6	18	10	7	87	3	7	5	1
144	12	8	1	24	18	8	96	9	8	9	6
145	8	3	3	30	26	1	105	6	1	13	4
146	4	6	5	6	7	2	114	3	2	17	2
147	12	1	7	12	15	3	3	9	3	21	7
148	8	4	2	18	23	4	12	6	4	25	5
149	4	7	4	24	4	5	21	3	5	2	3
150	12	2	6	30	12	6	30	9	6	6	1

ఏకాదశవర్ష గణితము పా. వాస్తుశాస్త్రము.

పదము	ధ్వజము	బాణము	వారము	తిథి	సూర్యము	అయము	అయవృ	అంశ	దిగ్బల	యోగము	కరణము
151	8	5	1	6	20	7	89	6	7	10	6
152	4	8	3	12	1	8	48	3	8	14	4
153	12	3	5	18	9	1	57	9	1	18	3
154	8	6	7	24	17	3	66	6	2	22	7
155	4	1	2	30	25	3	75	3	3	26	5
156	12	4	4	6	6	4	84	9	4	3	3
157	8	7	6	12	14	5	93	6	5	7	1
158	4	2	1	18	22	6	102	3	6	11	6
159	12	5	3	24	3	7	111	9	7	15	4
160	8	3	5	30	11	8	120	6	8	19	2
161	4	3	7	6	19	1	9	3	1	23	7
162	12	6	2	12	27	2	18	9	2	27	5
163	8	1	4	18	3	3	27	6	3	4	3
164	4	4	6	24	16	4	36	3	4	8	1
165	12	7	1	30	24	5	45	9	5	12	6
166	8	2	3	6	5	6	54	6	6	16	4
167	4	5	5	12	13	7	63	3	7	20	2
168	12	3	7	18	21	8	72	9	8	24	7
169	8	3	2	24	4	1	81	6	1	1	5
170	4	6	4	30	10	2	90	3	2	5	3
171	12	1	6	6	18	3	99	9	3	9	1
172	8	4	1	12	26	4	108	6	4	13	6
173	4	7	3	18	7	5	117	3	5	17	4
174	12	2	5	24	15	6	6	9	6	21	2
175	8	5	7	30	23	7	15	6	7	25	7
176	4	3	2	6	4	8	24	3	8	3	5
177	12	3	4	12	12	1	33	9	1	6	3
178	8	6	6	18	20	2	42	6	2	10	1
179	4	1	1	24	1	3	51	3	3	14	6
180	12	4	3	30	9	4	60	9	4	18	4

ఏకాదశవర్గు గణితము పా. వాస్తుశాస్త్రము.

శ్రుతము	భవము	బుధము	వారము	శని	సూర్యము	ఆయము	ఆయువు	అంశ	దిక్పతి	యోగము	కరణము
181	8	7	5	6	17	5	09	6	5	22	2
182	4	2	7	12	25	6	78	3	0	26	7
183	12	5	2	16	6	7	87	9	7	3	5
184	8	3	4	24	14	8	96	6	8	7	8
185	4	3	6	30	22	1	105	3	1	11	1
186	12	6	1	6	3	2	114	9	2	15	6
187	8	1	3	12	11	3	3	0	3	19	4
188	4	4	5	18	19	4	12	3	4	28	2
189	12	7	7	24	27	5	21	9	5	27	7
190	8	2	2	30	8	6	30	6	6	4	5
191	4	5	4	6	16	7	39	3	7	8	3
192	12	8	6	12	24	8	48	9	8	12	1
193	8	3	1	18	5	1	57	6	1	16	6
194	4	6	3	24	13	2	66	3	2	20	4
195	12	1	5	30	21	3	75	9	3	24	2
196	8	4	7	6	2	4	84	6	4	1	7
197	4	7	2	12	10	5	93	3	5	5	5
198	12	2	4	18	18	6	102	9	6	9	3
199	8	5	6	24	26	7	111	6	7	13	1
200	4	8	1	30	7	8	120	3	8	17	6
201	12	3	3	6	15	1	9	9	1	21	4
202	8	6	5	12	23	2	18	6	2	25	2
203	4	1	7	18	4	3	27	3	3	2	7
204	12	4	2	24	12	4	36	9	4	6	5
205	8	7	4	30	20	5	45	6	5	10	3
206	4	2	6	6	1	6	54	3	6	14	1
207	12	5	1	12	9	7	63	9	7	18	6
208	8	3	3	18	17	8	72	6	8	22	4
209	4	3	5	24	25	1	81	3	1	26	2
210	12	6	7	30	6	2	90	9	2	3	7
211	8	1	2	6	14	3	99	6	3	7	5
212	4	4	4	12	22	4	108	3	4	11	3
213	12	7	6	18	3	5	117	9	5	15	1

ఏకాదశవర్గ గణితము. పా. వాస్తుశాస్త్రము. —

పదము	ధ్వజము	బుణము	వారము	లిఖి	నక్షత్రము	అయము	అయభు	అంశ	దిగ్భి	యోగము	కరణము
214	8	2	1	24	11	6	6	6	6	19	8
215	4	5	3	30	19	7	15	8	7	23	6
216	12	8	5	6	27	8	24	9	8	27	4
217	8	8	7	12	8	1	33	6	1	4	2
218	4	6	2	18	16	2	42	3	2	8	7
219	12	1	4	24	24	3	51	9	3	12	5
220	8	4	6	30	5	4	60	6	4	16	3
221	4	7	1	6	13	5	69	3	5	20	1
222	12	2	3	12	21	6	78	9	6	24	6
223	8	5	5	18	2	7	87	6	7	1	4
224	4	8	7	24	10	8	96	3	8	5	2
225	12	3	2	30	18	1	105	9	1	9	7
226	8	6	4	6	26	2	114	6	2	13	5
227	4	1	6	12	7	3	3	3	3	17	3
228	12	4	1	18	15	4	12	9	4	21	1
229	8	7	3	24	23	5	21	6	5	25	6
230	4	2	5	30	4	6	30	3	6	2	4
231	12	5	7	6	12	7	39	9	7	6	2
232	8	3	4	12	20	8	48	6	8	10	7
233	4	8	4	18	1	1	57	3	1	14	5
234	12	6	6	24	9	2	66	9	2	18	3
235	8	1	1	30	17	3	75	6	3	22	1
236	4	4	3	6	25	4	84	3	4	26	6
237	12	7	5	12	6	5	93	9	5	3	4
238	8	2	7	18	14	6	102	6	6	7	2
239	4	5	2	24	22	7	111	3	7	11	7
240	12	8	5	30	5	8	120	9	8	15	5
241	8	3	7	6	11	1	9	6	1	19	3
242	4	6	2	12	19	2	18	3	2	23	1
243	12	1	4	18	27	3	27	9	3	27	6
244	8	4	6	24	8	4	36	6	4	1	4

ఏకాదశి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. పదునొకండవ తిథి, హరివ్రీయః చా, తిథి. 1; 2 పదునొకండు తంకులుగల పరివాదిని యను వీణః చూ, వీణ; ఆం. రి. తిథులు పదునెనింటిలో నొకటి: చూ, తిథులు; 4. తతవాద్యములు ఇయవదింటిలో నొకటి: చూ, తతవాద్యములు.

ఏకాదశీవర్తము. పా. వర్తన. — “నీ. పరులనిందిం పక పాపందజనగోష్ఠిసలుపక యస్మత్భాషణ ములాడ, కాగ్రహింపక కూదుగ్రింప కింటునె యుండి లలనతోఁ గలయకన్యలకు నెగ్గు, నేయక దుర్జనశ్రీతి సంగతిఁబోక క్రయవిక్ర యాదుల కసనిపడక, కొమ్మలు మడిబుట్టు కుండ నిద్రింపక యనుచితకర్మము లాచరింపఁ గీ. కమలమానుడై యవ్యతావతార, కథలు సద్భక్తివినుచు భాగవతజనుల, సంగడంబునఁ గాలంబు జరుపులయు, హరిదినంబున నుపవా సియొనయకడు.” శ్రీరంగమహాత్మ్యము. రి, ఆ 180; మత్స్యపురాణము 4, ఆ. 156 మొ, 159; రి, ఆ. 28 మొ, 26; “నీ. తల్లి వంకను పదితరములను యను తండ్రివంకను పది తరములూరి దెనుబదితరము లరిం దనతోడ గావోలి నేకాదశినుపవసించు, పుణ్యశీలుఁడు దేవపూజకుడై విష్ణుధానుంబునకు నేగి తరల కుండు, బాలవయోవృద్ధభావంబులను నెప్పు డైన నేకాదశియందు నొక్క॥ గీ సారి యుప వాస మొనరించునఁడు పాప, మాచరించయు నిశ్చల హరిపదంబు, కేరుసేకాకేంద్రియాత్మ మహా భు, తరులఁ దొలఁగు నేకాదశీవర్తము కతన.” కావ్యవీమాహాత్మ్యము. రి, ఆ. 94; యక్ష్మాంగదచరిత్రము. 1, ఆ. రి; “ఆ. ఎనయ నేర్పైన నేకాదశీతిథి, మిగిలి తల్లిదండ్రు మృతదినంబు, వచ్చె నేనివాఁడువలదాద్యాదశి, కేయకుగ్గ సుండుగ్గి కన్దజనులు.” “ఆ. దశమి కలయకుండఁ దనరు నేకాదశి, నుపవసించుల

యు నుదయవేళ, దశమికలిగానీ చ్చా యందైన, నుపవసించుటయును నుత్తమంబు పద్మపురాణము. ఉ. రి, ఆ. 148 మొ, 1; ఇత్యాది.

ఏకానంత. సం. వి. ఆ. శ్రీ. గౌరి: చూ, పార్వతి ఏకాబ్ధి. సం. వి. ఆ శ్రీ: చూ, ఏకహాయః ఏకాయనగతుఁడు. సం. విణ. (ఆ. ఆ. ఆ.) అః వృత్తి: చూ, వికాగ్నుఁడు.

ఏకాయనుఁడు. సం. విణ. (ఆ. ఆ. ఆ.) — నై ఏకారము. పా. ఏకాగంబునకు డుక్ పరఁజె పుడు వకారంబు పూర్వగమంబువైకల్పికః ఉదా. — ఏ + ఁడు = వ + ఏడు = వేఁ (పూర్వాగమము.) ఎ + ఁడు = ఏడు (వ రాగమములేదు.)

ఏకార్థము. ఆం అర్థదోషములు (అర్థగతముల పదునెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అర్థదో ణులు.

ఏకారాధినివేళము. ఆం. విగ్రహము లిరువ టిలో నొకటి: చూ, విగ్రహములు.

ఏకావలి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. ఒకానొక అర్థ లంకారము. గృహీతముక్తరీతిని వర్ణించుకొ ఉదా. — కన్నులు శ్రీవణాంతవీర్ణములు, శ్రీణములుభుజాంతరలంబనములు భుజములు జా, దప్పుములు: చూ, అలంకారము. రి; 2 ఒం పేజహళిము: చూ, భూషణము. 2; కా. రి. కావలి గ్రంథకర్త విద్యాధరఁడు. కలిం 617 వారట.

ఏకాష్ఠీల. సం. వి. ఆ. శ్రీ. చిలుబాద్దిక: చూ విద్యకర్తి.

ఏకాష్ఠీలము. సం. వి. ఆ. పుం. శివశల్లి, శ్రీవల్లి: చూ, బకప్రవృత్తి.

ఏకాహాభవము. సం. వి. ఆ. న. ఒకదినమునఁబు నది: చూ, వికాసాకము.

ఏకాదశము సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ ఒక
కోడి, 2 పృథివీబాంధినవారికి పురుషాకండవ
వాడు చేయుకాగ్రద్ధము: చూ, కర్మములు:
పా 8: ఒకకోణాచేయు శ్రీరామానులగు
వారి ఉత్సవము.

ఏకీయేకవదలు వా. కోపకతీయవలకు సాధించి
పాడుముచేసి వదలు. (వాడుక.) "కానీనిన్ను
ఏకీయేకవదలెద."*

ఏకీధవించు సం. ఆ. కి) సక్తచుగు, ఒక్కటి
యగు, కదియు: చూ, ప్రాపించు. (కోయిత్
పైడ.)

ఏకీభావము. సం. వి. ఆ. పుం. వికృతము, ఒక్కటి
యగుట: చూ, స్నేహము. 1.

ఏకీయుండు. సం. వి. ఆ. పుం. నోడువచ్చిన
వాడు: చూ, సహాయుండు. 1.

ఏకు. జే. వి. 1. ఏకీన దూదిచుట్ట, తూలవారిక.
"గీ. ఏకువాడిచేసి యిప్పుడేల పల్కెను."
చందా). 4. ఆ: చూ, దూదిచుట్ట: స. కి).
2. దూదిని చేక్కండేయు: 3. దూలు. "కానీ
నిన్ను నలుగురిలో ఏకీ యెగనటికి కాకులకు
తేసెదను": చూ, నిందిండు. (వా)

ఏకుకు. జే. వి. దూదియేకుట. "నీ. తూలమృదూ
కృతితోడ నేకుడనంగ." ఆం, భా. ద్వి.
కూ. 294.

ఏక. ద్వ స. ఏ (ఏ + అక.) ఏకాక్షరాలు:
ఏనె-యా-ఏమె, ఏబిడ. (అక ఈక ఏక
ఎవత ఒకత ఇత్యాదులయందు ఎకారము
అక్షరముగా వచ్చినది యెఱుంగునది.); (చూ,
అక.)

౧౨౬కప్రభుత్వము. పా. ఏకీభూతసత్తాకము.

౧౨౬కరాజ్యాంగము. పా. కేంద్రప్రభుత్వమునకే
సర్వాధికారములుగల పద్ధతి.

౧౨౬ద్విష్టము. సం. విణ. (ఆ. ఆ. అ.) ఒకడు
ఉద్దేశింపఁబడినవాడుగాఁగలది (కాగ్రద్ధము.);

గతించిన పురుషాకండవవాడు చేయునది
(కాగ్రద్ధము): చూ, కర్మములు.

ఏకోద్దేశము. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకరిని గుఱించిన
యుద్దేశము (ఒక అపరాధముచేసిన నేర
గాండ్రొందఱకును గూడ ఒకదురుద్దేశ ముం
డుట.) (కామక అబద్ధ.)

ఏకోనవింశతి సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పందా
మ్మిది.

ఏకోనవింశతికర్తవ్యము. సం. అన్య. పందొమ్మిది
మార్లు.

ఏకోనవింశతిధా సం. అన్య. పందొమ్మిది విధ
ములుగా.

ఏకోనవింశతికము. సం. అన్య. పందొమ్మిదేసి.

ఏకోనవింశిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పందొమ్మి
దవది.

ఏకోనవింశుండు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, పందొ
మ్మిదవవాడు.

ఏకోను. జే. వి. సమష్టి, అంతయు. ఏకోనుకు
మొత్తమొక." మొ: చూ. సర్వము.

ఏక్కు వా వి. విక్కిలికోత, ఎచ్చెట్టు: చూ,
కోత. 2.

ఏకున్. ఆం. కర్మ, క్రియ, పని.

ఏక్కిలెరున్. ఆం. చేగాధికృత.

ఏక్కిలెరడెడోకొనుక. ఆం. వర్ధమానగతి.

ఏక్కిలెరడెడోకెలానీటి. ఆం. వర్తమానచేగము.

ఏక్కికటన్. ఆం. సర్వదోషము

ఏక్కిడెన్ను. ఆం. ఘటనాలక్షణము.

ఏక్కిడెంటో. ఆం. వికారము.

ఏక్కుటోయాంగిలో. ఆం. లఘుకోణము, మ్లప్త
కోణము.

ఏగడము. జే. వి. పయనము: చూ, ప్రయాణము.

ఏగాని. జే. వి: చూ, అరకాని.

ఏగు. జే. ఆ. కి). 1. గమించు, పోవు: చూ,
తక్కు. 8: 2. చేసు. "నీ. చేసుగంతుగొను

ఏకాదశి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. పదునొకండవ తిథి, హరిద్రీయః చూ, తిథి. 1; 2 పదునొకండు తంతులంగల పరివాదని యను వీణః చూ, వీణ; అం. 8. తిథులు పదునేనింటిలో నొకటి: చూ, తిథులు; 4. తతవాద్యములు ఇరువదింటిలో నొకటి: చూ, తతవాద్యములు. ఏకాదశీవృత్తము. పా. వర్ణన.—“నీ. పరులనిందిం పక పాపండ్లజనగోష్ఠిసలుపక యన్మతభావణ ములాడ, కౌగ్రహింపక కూడుగ్రంతు కింటనె యుండి లలనతోఁ గలయకన్యలకు నెగ్గు, నేయక దుర్జనశ్రేణి సంగతిబోక క్రయవిక్ర యాదుల కసనిపడక, కోయ్యలు మదిఁబుట్టు కుండ నిడింపక యనుచితకన్యము లాచరింపఁ గీ. కమలమానముడై యన్యతావతారి, కథలు సద్భక్తినినుచు భాగవతజమల, సంగదంబునఁ గాలంబు జరుపవలయు, హరిదినంబున నుపవా సియొనయతఁడు.” శ్రీరంగమహాత్మ్యము. 5, అ. 180; మత్స్యపురాణము. 4, అ. 186 మొ, 189; 5, అ. 28 మొ, 28; “నీ. తల్లి వంకను పదితరములను యను తండ్రివంకను పది తరములాలి దెసఁబదితరము లరిం దనతోడ రానోలి నేకాదశినుపవసించు, పుణ్యశిలుఁడు దేవపూజకుడై విష్ణుధామంబునకునేగి తరల కుంకు, బాలవయోవృద్ధభావంబులను నెప్పు డైన నేకాదశియందు నొక్క॥ గీ పారి యుప వాస మొనరించుజనుఁడు పాప, మాచరించయు నిశ్చల హరిపదంబు, కేరునేకాకేంద్రియాశ్రిత మహా భు, తకులుఁ డొలఁగు నేకాదశీవ్రతము కరన.” బాహువీమాహాత్మ్యము 5, అ. 94; రుక్మాంగదచరిత్రము. 1, అ. 5; “అ. ఎనఁ ను నైన నేకాదశీతిథి, మిగిలి తల్లిదండ్రీ మృతదినంబునచ్చె నేనినాఁడువలదాదాదశి, కేయుటగ్గు చుండు కష్టజనులు.” “అ. దశమి కలనుకుండఁ దనరునేకాదశి, నుపవసించవల

యు నుదయవేళ, దశమికలిగినేని ద్వాదశి యందైన, నుపవసించుటయును నుత్తమంబు.” పద్మపురాణము. ఉ. 6, అ. 148 మొ, 147, ఇత్యాది. ఏకానశ. సం.వి.అ.శ్రీ. గౌరి: చూ,పార్వతి.1. ఏకాబ్ద. సం. వి. అ. శ్రీ: చూ, ఏకహాయని. ఏకాయనగతుఁడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.)అనన్య వృత్తి: చూ, వికాగ్యుఁడు. ఏకాయనుఁడు. సం. విణ. (అ. అ. అ.) —నై— ఏకారము. పా. ఏకారంబునకు డుక్ పరమైన పుడు వకారంబు పూర్వమంబుడైకల్పికము. ఉదా.— ఏ + ఁ = వ + ఏఁడు = వేఁడు. (పూర్వాగమము). ఎ + ఁ = ఏఁడు (వకారాగమములేదు.) ఏకార్థము అం అర్థదోషములు (అర్థగతములు) పదునెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అర్థదోష ములు. ఏకారాధినివేళము. అం. విగ్రహము లిరువది టిలో నొకటి. చూ, విగ్రహములు. ఏకావళి. సం వి. ఈ. శ్రీ. 1. ఒకానొక అర్థ లంకారము గృహీతముక్తరీతిని వర్ణించుట. ఉదా.—కన్నులు శ్రీవణాంతవీర్ణములు, శ్రవణములుభుజాంతరలంబనములు.భుజములు బాస దప్పుములు: చూ, అలంకారము. 8; 2 ఒంటి వేషహారము:చూ, భూషణము. 2; 3. ఏ కావళి గ్రంథకర్త విద్యాధరుడు. 3 శింఖ. 617 పొరట. ఏకాష్టల. సం. వి. అ. శ్రీ. చిలువొద్దిక: చూ, విధకర్తి. ఏకాష్టలము. సం. వి. అ. పుం. శివవల్లి, శ్రీవల్లిక: చూ, బకప్రవృత్తు. ఏకానాభవము. సం. వి. అ. న. ఒకదినమునఁబుట్టి నది: చూ, వికాసాకము.

ఏకామా సుం. వి. అ. పుం. 1: మా ఒక
రోసి; 2 మృత్యువానినానికి పశువాకంధవ
నాడు చేయుకాగ్రద్ధము: చూ, కర్మములు;
పా. 8. ఒకరోజుచేయు శ్రీరామాగులగు
వారి ఉత్సవము.

ఏకయోగివదలు వా. కోపమతీయవలకు సాధించి
పాడుముచేసి వదలు. (వాడుక.) "కానీనిన్ను
ఏకయోగివదలెద."

ఏకభవించు సుం. అ. కి) సక్తచగు, ఒక్కటి
యగు, కదియు: చూ, ప్రాపించు. (కోయిల్
నాడ.)

ఏకీలావము. సుం వి. అ. పుం. వికళము, ఒక్కటి
యగుట: చూ, స్నేహము. 1.

ఏకీయుండు. సుం. వి. అ. పుం. వోడువచ్చిన
వాడు: చూ, సహాయుండు. 1.

ఏకు. దే. వి. 1. ఏకన దూదిచుట్ట, తూలనాళిక.
"నీ. ఏకువాడిచేసి యిప్పుడేల వల్లెదు."
 చందా. 4. అ: చూ, దూదిచుట్ట; సు. కి).
2. దూదిని చేక్కడెయు; 3. దూలు. "కానీ
నిన్ను నలుగురిలో ఏక యెగనటికి కాకులకు
వేసెదను": చూ, నిందింసు. (వా)

ఏకుసు. దే. వి. దూదియేకుట. "నీ. తూలమ్మదూ
కృతితోడు నేకుడనంగ." అం, భా. ద్వి.
కూ. 294.

ఏక. ద్వ స. ఏ (ఏ + అక.) ఏపూజ్యారాలు:
ఏవె-రూ-ఏమె, ఏవిడ. (అక ఈక ఏక
ఎకతే ఒకతే ఇత్యాచలయందు ఎకారము
అక్షరముగా వచ్చినది యెఱుంగునది.); (చూ,
అక.)

ఏకైకప్రభుత్వము. పా. ఏకీభూతసత్తాకము.

ఏకైకరాజ్యాంగము. పా. కేంద్రప్రభుత్వమునకే
సర్వాధికారములుగల పద్ధతి.

ఏకోద్ధిష్టము. సుం. వి. అ. (అ. అ. అ.) ఒకడు
ఉద్దేశింపఁబడినవాఁడుగాఁగలది (కాగ్రద్ధము);

గతించిన పశువాకంధవనాడు చేయునది
(కాగ్రద్ధము): చూ, కర్మములు.

ఏకోద్దేశము. సుం. వి. అ. పుం. ఒకరిని గుఱించిన
యొద్దేశము (ఒక అపరాధముచేసిన నేర
గాండ్రొందఱకును గూడ ఒకదురుద్దేశ ముం
డుట.) (కామకా అబద్ధ.)

ఏకోనవింశతి. సుం. వి. ఇ. శ్రీ: చూ, పందొ
మిది.

ఏకోనవింశతికృత్వము సుం అన్య. పందొమ్మిది
మార్లు.

ఏకోనవింశతిధా సుం అన్య. పందొమ్మిది విధ
ములుగా.

ఏకోనవింశతికము. సుం. అన్య. పందొమ్మిదేసి.

ఏకోనవింశిక. సుం. వి. అ. శ్రీ: చూ, పందొమ్మి
దవది.

ఏకోనవింశుండు. సుం. వి. అ. పుం: చూ, పందొ
మ్మిదవవాడు.

ఏకోను. దే. వి. సమప్తి, అంతయు. ఏకోనుకు
మొత్త మెంత." మొ: చూ సర్వము.

ఏక్కు. వా వి: మిక్కిలికోత, ఎల్లెట్టు: చూ,
కోత. 2.

ఏకున్. అం. కర్మ, క్రియ, పని

ఏక్కిలెరేమన్. అం. వేగాధిక్యత.

ఏక్కిలెరేడెడ మోషణ. అం. వర్తమానగతి.

ఏక్కిలెరేడెడ మోషిటి. అం. వర్తమానవేగము.

ఏక్కికాటన్. అం. సర్వదోషము

ఏక్కిడెప్ప. అం. ఘటవాలకుణము.

ఏక్కిడెంట్. అం. విశారము.

ఏక్కిట్టోయాంగిల్. అం. లఘుకోణము, క్షుద్ర
కోణము.

ఏగడము. దే. వి. పయనము: చూ, ప్రయాణము.

ఏగాని. దే. వి: చూ, అరకాని.

ఏగు. దే. అ. కి). 1. గమించు, పోవు: చూ,

వెళ్లు. 2. చేసు. "నీ. చేసెగంతుగూనె"

గూరె ఊచ్చెనను మాటకాశ్యలయ్యె.”

అం. భా. త్ప. కాం. 87: చూ, మరణించు.
ఏగుడు. జే. వి. పయనము: చూ, ప్రయాణము.
ఏగుడెంచు. జే. అ. క్రి. (ఏగు + తెంచు.) 1.

రూ-ఏతెంచు, పోలు, మించు. “చ. ఈయ
హితుల నెల్లడించిన వనాశ్యముతో బురికేగు
వెంది.” తై. 2, ఆ. 78: చూ, వెళ్లు. 3,
2. రూ- ఏతెంచు, వచ్చు, అగతమగు. “ఉ.
పరాశరనందనుడేగుడెంచె దత్తుణ్ణయస్య
రూపమును బోలె గరంబు మనోమునంబు
గె.” భార. అది 6, ఆ. 228: చూ,
వచ్చు. 2.

ఏగుపెండ్లి. జే. వి. ఊరేగింపు, పెండ్లియయిన
తర్వాత వనూహరలను ఊరేగించునట్టివేడుక.
“చ. జలనిధి సాగ్యభౌమ తమజాదను జారుల
యేగు పెండ్లినాడు.” వసు. 3, ఆ. 10.
చూ, మెఱవణి

ఏగురు. జే. స. (ఏను + గురు.) (ఏనునకు మహా
న్యూనత్వార్థకరూపము): రూ- ఏవురు. అయి
దుగురు- రూ- విదుగురు. అయిదుమంది-
రూ-విదుమంది.

ఏగుస ద్వ. వి (ఏను + కుంచేము.) చూ, రూ-
ఎంగుస. అం. భా. ద్వి. వై. 271.

ఏచీ. జే. విజ. 1. రూ- ఏస. పామరులమాట.
“గీ. ఏచీమాటలు జేడిగొన్న వీచుచుగరులు”
య. 1, ఆ. 102; “వ నరకట్లకొన్నెరల మె
అనుమొరయించు నేచీపాటలతాన మానంబు
లును.” కాలి. 3, ఆ. 86: చూ, గాగ్రహ్య
ము. 4; 2. రూ-ఏస. వక్రిము. “ఏచీకంకటి
చుక్క.”: చూ, మంకర.

ఏచీకంకటిచుక్క. ద్వ. వి. ఉత్తరాపాధానత
త్రిము: చూ, మత్తత్రిము. 1.

ఏచు. జే. అ. క్రి. 1. అతిశయించు. “క. అది,
యేదిన కృపనాకు నానతిమ్ము మహాత్మా.”

విక్రి. 2 ఆ. 100: చూ, ముమ్మరించు;
2 పెరుగు “ఏచితఃస్థి తలిర్నివ శ్రోవుల”
భార. అది. 3, ఆ. చూ, వర్ణిల్లు; 3. ఎసకేగు.
“మహేంద్రునితో నేచిపోగు బలుండునో
రె.” భార. శ్రీ. 2, ఆ: చూ, విజృంభించు.

ఏచోటు. జే. వి. ఎక్కడ చూ, చుక్క. 1.

ఏచ్చీలు. పా. ఏ-ఓ-వి-జె-

ఏ:స్థిధి పా. అచ్చుపగమైనచో ఏచ్చులకయ
నాయావులగు. (అయ + అవ్ + అయ +
అవ్ = అయనాయావులు.) అనగా ఏ- ఓ-
వి- జెలకు అచ్చు పరమైనయెడల వరుసగా
అయ- అవ్- అయ- అవ్ పూర్వపరస్పాసం
బులనే కాదేకంబగు. వై + అకుడు = నాయ
కుడు. న + వి + అకుడు = అయ +
అకుడు = నాయకుడు. పా + అకుడు =
పావకుడు. (జె + అ = అవ్.) యూతికబ్బ
ము పరమైనపుడు గోళబ్బమునందలి ఓకారము
నకు అవలగు. గో + యూతి = గ్రూతి. అనగా
రెండుకోసులని యర్థము

ఏజెంటు. అం. కాగ్యసాధవి, కిర్త, కారకుడు,
ముత్తైరు, ప్రతిహస్తుడు, ప్రతినిధి.

ఏజెనీ. పా. కారకత్వము, కర్తృత్వము, పా
కుపు.

ఏట. జే. వి. రూ- ఏటము పక్షము: చూ,
పక్క. 2.

ఏటము. జే. వి — వై. — “క. ధర్మం, చేటము
గాఁబాడి నిర్ణయింపఁగలయుట.” విజ్ఞా.వ్య.
కాం. 27.

ఏటవాలు. జే. వి. ఒకగుటు, మంత్రి.
“రగడ ఏటవాలైనయదియాయుఁటివారెంత.”
స్వా. 3, ఆ. 84; “నడికొప్పునండి నీరు ఏట
వాలగా పడుచున్నది.” “ఏటియొద్దు ఏట
వాలపాచ్చు.” “మేడ మెట్లు ఏటవాలు.”

(స్లోవ్.) (ఏటవాలై=ఓరిగినది): చూ, ఏటికపాము. జే. వి. గర్భస్థశిశువు, ఎమిడిక: చూ, సర్పము.

ఏటికోట్లు. జే. వి. 1. గోత్రనామామయ(ప్రవర)చెప్పి పాదములు సోక మొక్కుట, అభివాదన ము చూ, పాద్యచూడము; 2. దండము. "వ కైలాసనిలయా మీకుఁగోవులు, పశ్యల్ల లాటా మీకు నేటికోట్లు. గారీమనోహరా మీకు నమస్కారము." 212; "గీ నలువ నేనించి యిందిరానాథుఁగాంచి, యితర పరి వార దేవతావితతికల్ల, నేటికోట్లొచ్చి యొక్క రమైతినుములు, మృదునిహాటక కైలంబు మీఁదినిలువు " ధీ. 3, ఆ. 185; భార. ద్రో 2. ఆ. 347: చూ, నమస్కారము

ఏటిబోటినుగలయెకిమీఁడు ద్వ వి. నదీకాంత లకు భక్తలైన సుమద్రయులకు రాజా, నీటి తోడు: చూ, మరుణుడు. 1.

ఏటిరింత. జే. వి. రూ- ఏటిరింత భరద్వాజము: చూ, వ్యాపూరితుము.

ఏటితేఱుడు. జే. వి. (ఏటా + తేఱుడు.) సరిత్పరి. "ఉ ఏటితేఱుడ మ్మియి తోనవయ్యామి మది నల్లుమఁ దావిలుకేలఁబూనుడున్." య. 8, ఆ. 28: చూ, సముద్రము.

ఏటు. జే. వి. 1. బాణప్రయోగము: 2. బాణ హతి.

ఏటులాడు. జే. ఆ. కి. (ఏటులు + అడు.) ఆయుధపాణులై పోట్లాడు. "వ. అబ్బిన కై దువులచే నేటులాడిరి " కళాం. 5, ఆ. 21; "వ. ఇల్లు దుర్జయందగు నైదునుండు నైస్యం బుదైన్యంబు నొందించుచు నాచార్యునకు భ రంబుగ నేట్లాడుచున్నంతాచి యతండు వి స్మయించె." భార. విరా. 5, ఆ. 138: చూ, వాటులాడు.

ఏటిరింత. జే. వి: చూ, రూ- ఏటిరింత.

ఏడ. జే. వి. ఏ. ఎక్కడ. "తరువాఁజ. ఏడేడ నిందాదులేడ వారలకు నెప్పుడు మొక్కు దు నేను." భార. ఆర. 3, ఆ. 47; కాశి. 4, ఆ. 108: చూ, యత్ర. 1.

ఏడక సం. వి. ఆ. క్రి=ఏడిక. గొట్టె, మేషి: చూ, వేవము. 1.

ఏడకము. సం. వి. ఆ. పుం. పొట్టెలు: చూ, మేవము. 1.

ఏడగజము. సం. వి. ఆ. పుం. తగిరిన #: చూ, పృథున్నాటము.

ఏడమాకుడు. సం. విణ. (ఆ. ఆ. ఆ.) 1. అనే డమాకుడు: చూ, చెరిటిమాఁగ; 2. మోస గాఁడు: చూ, మంచకుడు; 3. కుత్సికుఁడు: మొక్కలీఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2.

ఏడాకుపొన్న. ద్వ. వి. (ఏడు + అకుపొన్న.) ఆయుగవృక్షము #: చూ, పొన్న.

ఏడాకులఁటి. జే. వి. (ఏడు + అకుల + అనఁ టి.) సప్తపర్ణము. * (దీనిదిప్పరా డిటెయిక్ అను పదార్థముకలదు. ఇది జ్వరములమీఁద క్వయిశాకంఠే మంచిపనిచేయును. గృహణి అతిసారాదులలో నిది వాడెదరు.) చూ, రంభ. 2 (రూ-ఏడాకులఁటి.)

ఏడాకులవారు. పా. ఒకానొక తెగ వారు.

ఏడాకోడము. జే. విణ. రూ- ఏడాగోడము: చూ, విరుద్ధము.

ఏడాగోడము. జే. విణ. రూ- ఏడాగోడము.

ఏడాటలాడించు. జే. సు. క్రి. (ఏడు + అటులు + అడించు.) మిక్కిలిశ్రమపఱచు. "వాడు నన్ను ఏడాటలాడించివాడు." (ఏడాటలా డించు = సప్తవృషసములను గలగఁజేయు. అనఁగా సప్తవృషసములుం గలిగినప్పుడు ఎంత శ్రమకలుగునో అంతశ్రమను గలిగించు.): చూ, శ్రమపెట్టు.

ఏడాది. సు. వి. ఇ. త్రిం. చెవిటివాండ్రగురుసు.
ఏడిక. వై. వి. = ఏడక. పాట్లెలు : చూ,
మేమము. 1.

ఏడికవజరు. ద్వ. వి. అగ్ని. "తే. గీ. అంటరాని
వేలు, వేడికవజరు... నీటితండ్రనవన్నీ." అం, ప. సుర. 80: చూ, నిష్ప.

ఏడిమత్తు. సు. వి. అ. స. చెవిటివాండ్రగురుము.
ఏడితము. సు. విణ. (అ. అ. అ.) చెవిటివాం
డ్రుల కులముచేత చెప్పబడినది.

ఏడు. దే. ప. 1. అణునాకటి. "అ. ఏడునైదు
నాలుగు నెనిమిది తొమ్మిది, యేమికట్టునుండి
యెట్లుతరుగు." వేమన. 783; అ. ఏడునై
దునాలుగు నెనిమిది నొక్కటి, యొడదాస
నుండి యొరసిల్లు" వేమన 784: చూ, సప్త
కము; అ. కి. 2. ఏడుమ. "నీవు చదువుకొ
నక ఏడు." (ఏడ్చుచుండుమని యర్థము. వా
డుకయదిట్లున్నది): చూ, రోదించు

ఏడుడు. సు. విణ. (అ. అ. అ.) చెవిటి' చూ,
బభిరుడు.

ఏడుకము. సు. వి. అ. స. నడుమను యేముక
లుంచి పెట్టినగోడ, రూ- ఏడుకము: చూ,
బొమికెలగోడ.

ఏడుగడ. దే. అశ్య. 1. సమస్తపదార్థము. "గీ
సమస్తపదార్థమై యేడుగడయునాగ." అం,
భా. తృ. అశ్య. 79: రూ- ఏడ్గడ; విణ.
2. (ఏడు + కడ.) (గురువు తల్లితండ్రి) పురు
షుడు విద్య దైవము దాతలని సప్తప్రకార
ములుగల) రక్షకము రూ- ఏడ్గడ. "గురు
డును దల్లియు: దండీయు, బురుషుడు
విద్యయును దైవమును దాతయువా, బొరసే
డుగడయఁదానై. వారిసను రక్షించుఁగాత
ననవరతంబు." వాసి. 1, అ: చూ, రక్ష
ణము.

ఏడిటరీకనాల్. అం. కర్ణనాళము, కర్ణరంధ్రము.

ఏడిటరీనర్దు. అం. కర్ణనాడి
ఏడుఅహోరాత్రములకాలము. పా. వారము
(వీక్.) (వారము=ఏడుదినములు)

ఏడుగురు. దే. క. అణునొక్కమంది. (ఏడుగ
మహానృపాత్యగ్ధకరూపము): ఏడుమంది.

ఏడుగుట్టుములలేకక్కజోడు. ద్వ. వి. సతచూ
మాదటి: చూ, నూర్పుడు.

ఏడుచీ. దే. అ. కి. రూ- ఏడ్చు: చూ, గో
దించు.

ఏడుతూములు. దే. వి. బ. ఇరుగది ఎనిమిది
కుంచీములు: ఏడ్దము.

ఏడుపు. దే. వి. 1. రూ- ఏడ్చు: చూ, దుఃఖ
ము; 2. రూ- ఏడ్చు, అజుతు: చూ, స్వగ
ము 2

ఏడుమంది. దే. క: చూ, ఏడుగురు.

ఏడులుఁబూడులు. కా. ఏడ్దను బూండ్లు. "ఎఱ
కలుఁ గట్టుకొన్న మఱి యేడులుఁ బూడులుఁ
బట్టు." మనుచరిత్ర.

ఏడువాడలపాలెవుకానము. కా. (బ్రహ్మకీర్తి
సెంద్యాల వేంకటసుబ్రహ్మణ్యకాశ్రిగారు.)
ఈకానము 1914వ సంవత్సరము ప్రాంతమున
పొడిదిబ్బలు తివుచ్చుండఁగా "నేడువాడల
పాలె"మను (చేచిరావు) గ్రామమున లభించె
నని వైశ్యసత్తములొకరు మ. రా. కి. దుగ్గి
రాల వేంకట నూర్యప్రకాశరావు పంతులు
వి. యె. గారికిచ్చిరి...వారు ఆకానమును
నాద్యారా బండరు యాంధ్రప్రకాశీయ కళా
కాలకిచ్చిరి. అటునుండి గొర్న మెంటు కాన
శోధకులు మదరాసు గొంపోయి ప్రతిబింబము
తీయించి నాకోరికపై మన్నచున్నట్లుల వ్రా
యించిపంపిరి. దాని ప్రతి యందు వ్రాయఁ
బడియున్నది. "ఏడువాడలపాలె"మను గ్రామ
ము "ఎర్నగూడెము" తాలూకాలో గోదావరి
యొడ్డున గలదట,

ఏడువాడలపాలెపు కాసనము: మూలము.

మొదటిరేకు: రెండవప్రక్క.

౧. స్వస్తిప (కా) ల బుధ (జ) వ సంత్రాయమాన
నూయ్యో వంశోద్భా. ౨ (క) రామభట్టా
రకా వరప్రసాదలబ్ధరాకా (భీషే) కాసగపతి
(కా) జ ధ్వ. ౩ జ పీతాంబరవతిగరు (డ)
దప్యవధ్వజమా (దు) పురవర వేత్త. ౪ (గవే)
ంగీపురబ్రహ్మ (ఘో) వ. కా. క్రయా శ్రీమాత్తా
శాయాధిపతి, ౫ యాయ్యువలూ (కా) మా
రాజుశ్రీమయ్య తెలుమారాజుశ్రీమయ్య, ౬ త
యిశ్శుడి బెడంగరాజు శ్రీమాత్ (హో) దప
రాజుశ్రీ, ౭ మాత్ కలియుగిశ్శురా (జా)
శ్రీమత్ మావ్యలగారుడ, ౮ బ్బ స్వస్తిపకా
బ్బంబు ల్లోంభనూకాసల్యాదియగు నేటి (జే)
వమా

రెండవరేకు: మొదటిప్రక్క.

కా సమస్తం కృష్ణమక్షం నవమి అదిత్యవారం
స్వస్తిప్రమ, ౧౦ తుమశాయాధిపతి యయ్య
చోడయరాజులుపడవాలు, ౧౧ నడప నేనుకు
(నకు) అగ్రహారంబుల (తో) డిపాడియచ్చి,
౧౨ అగ్రహార (రం) బకానుగవ చెఱువులు
దయనేసి యి, ౧౩ చ్చిని సాన (స) నము
పూవ్యకాతఃపోంగాట్టానీ, ౧౪ మనీమం
నైరత్యకః క (పు) టు తిపీమమనీమం, ౧౫
దక్షిణతః గతివిడి పీమమనీమం ఆ (జ) యతః,
౧౬ రేంగులచెఱువు సీమగు సీమం పశ్చిమతః
పోతిపూణి

రెండవరేకు: రెండవప్రక్క.

౧౩ సీమమనీమం యాసావ్యతః వోంకాలపూణి
సీమమనీమం, ౧౪ పూవ్యతః సిత్తెల మొడ
తనీ (మ) మనీమం దక్షిణతః పా, ౧౫ దవ
సీమమనీమం దీనినెడపక నడపిరేని అఱుదివే
౨౦ నెల్లపల్లక మున నుల్లంగానురు దీని
నెఱుపిరేని వేయి, ౨౧ చెఱువులు వేయిగా

(వి) లల వేయిగుళ్లనుయ్య, ౨౨ క్తరయా
నస (కృష్టి) నఱిసినవారు అఱుకుదివేరేండ్లు,
౨౩ నరకయోని నుల్లగు దీనిగా పెడవారు
(తా)ంమిట్టి ౨౪ ల్లెరు.

మూడవరేకు: మొదటిప్రక్క.

౨౫ దడ్డ (బ) కేతనపోతన కన్నవయిన్న
ల్లగు గవ, ౨౬ చెఱువులకు అధిపతులు.
ఇందులోని భూభాగములు బెజవాడ తా
లూకా కొండపల్లికి సమీపమునందున్న
“కాలూరు” నకు సరిహద్దులోనివిగా కాన్పించు
చున్నవి. ఈ కాసనకాలము కా. శ. 940
దవ సంవత్సరము, అనగా క్రీ. శ. 1018-వ
సంవత్సరమై రాజరాజనరేంద్రుని తండ్రి
విమలాదిత్యుడు ౪ జ్యముచేయుచుండిన కా
లమైయున్నది. దానమునిచ్చినవారు అఱుగురు
కాన్పించుచున్నారు. ... ఈ కాసనములోని
భాష “కాసట బీసట” గానే కలదని తలం
చుచున్నాను. రాజ ప సంవిక. 187-188-
189. పొగటలు.

ఏడుకము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రూ-ఏడుకము.
ఏడేక్షము. సం. వి. ఆ. శ్రం. తగిరవ #: చూ,
ప్రపున్నాటము.

ఏడేషితము సం. వి. ఆ. న. చెవిటివాని కోరిక.
(ఇట్లు ఏడేళ్లగ్రము, ఏడో ద్వాపాము, ఏడో
ర్వదైహికము ఇత్యాదులూహ్యంబులు.)

ఏడ్డడ. జే. అధ్య. విజ: చూ, రూ-ఏడుగడ.
ఏడ్చు. జే. ఆ. కి: చూ, రూ-ఏడుచు.
ఏడ్చును. అం. చిన్నములు యెనిమిదింటిలో
వొకటి: చూ, చిన్నములు.

ఏడ్చు. అం. కూడు, సంకలనముచేయు. (ఏడో)
ఏడ్చు. జే. వి: చూ, రూ-ఏడుపు.

ఏడ్డెలు. జే. వి 1. అతిశయము. “దీవియలయే
డైల సోయగమండె.” భార. విరా. 2. ఆ:
చూ, హెచ్చు. 2: 2 ఎనకము. “చ. ఏడ్డెలు

గలయట్టి శక్తిని పట్టికొని జేయుటయొప్పు" భార. కల్ప. 2, ఆ. 387: చూ, విజృంభణము; 8. పరాక్రమము, వీరము. "ఏదైతః దనభూమిమై." భార. ఉద్యో. 2, ఆం "క. ఆతః, డెక్కుడు మదమొలయఁ జేరి యేదైతఃనూపె." భార. ద్రోణ. 3, ఆ. 41: చూ, కార్యము; 4. జేగడము. "సీ. పోరు పోట్టుటని యేదైతః కంగారు కంగిస బదారము చివ్వకలను దురముగోడవాడముపెఁకెను జగడము...యంతవేసనయు." ఆం. ప. సర. 118: చూ, యద్ధము.

ఏదైతః. జే. వి. అధికౌత్సాహము: చూ, సునోమము.

ఏద్దుము. ద్వ. వి. (ఏడు + తూములు.) 1: చూ, ఏడుతూములు; వా. 2. "ఏద్వేదము. ఏదోయు కవిధముగా చూచుకొందుము. నీవు వెళ్ళినపని చెప్పుము. చెప్పిన యెటులనో యేడ్చుము. నన్ను మైన ననుభవించుము." (ఏద్దుము=ఏద్వేదము. పోయోగానర్థము.) రూ-ఏడుద్దుము)

ఏణతిలకుడు. సం. వి. ఆ. శ్రం. చేందమాను చూ, చంద్రుడు.

ఏణము. సం. వి. ఆ. శ్రం. పెద్దకన్నులుగలయిట్టి: చూ, హరిణము. 1.

ఏణాకృతి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఏణాకారము.

ఏణి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. పెద్దకన్నులుగల నల్లరేడి: చూ, హరిణము. 1; వి. ఇ. స. 2. ఏణముల కులము.

ఏశేచ్ఛ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఇట్టియందలి యాశ. (ఇట్లు— ఏశైశ్వర్యము, ఏశోత్సవము ఏశోక్తుకము ఇత్యాదులు.)

ఏతడు. జే. ప. ఏ. (ఏ + డు.): చూ, రూ-ఎతడు.

ఏతటము. పా. ఏతటము. బతటముఅని తటము ల్లు రెండు; కృతీయాది విభక్తులకుఁ బూర్వ

రూపము తటముఁబడును; ఏకవచనమున ఏతటమును, బహువచనమున బతటమునువచ్చును; ఉదా.— ఏత - రాముని, రాము; బత - రాముల.

ఏతః సం. వి. ఆ. శ్రం. 1. చిత్రవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 2. చిత్రవర్ణముగలది. చూ, వర్ణము. 6; 8. చిహ్నము: అగతము, ఉపాగతము; తై. వి. (1)=యంత్రము. రూ-ఏతాము. (ఇందొకనిలుపు గుండేమీఁదనొక సిడి బద్దయూ డాచుండును. దీక్షాక చిహ్నాక పెదురుగట్టి దానిచిహ్నాక గూన కట్టబడును. రెండవచిహ్న తాగిడుగట్టి యొకవనిషి లాగుచుండఁగా నూలిమీఁద నడ్డుగావేసిన కట్టలపై నిలువఁబడి మఱియొకఁడు పెదురుకట్టను బైకిలాగుటవలన గూనను బైకివీసి నీటినివెలుపును. గూనను బైకి లేపనెత్తుటకు సహాయపడుటకుగాను సిడిబద్ద పెనుకపైపున బహుళగుండు కట్టముక్కుగాని తాయిగాని కట్టుదురు.) చూ, తలము. 2. (ఏతము- ఏతామలని పురుషోత్తమకవీయము.) (తొక్కుడు ఏతముఁకుగూన పెద్దదిగానుండును. ఇంకను నిమ్నోన్నతయంత్రము, ఘటయంత్రము, జలభారకయంత్రము మున్నగునవికలవు.)

ఏతిరి. జే. వి. ఈ. కుచ్చికుండు, చున్నయపరుండు, కుంటుది. "క. మితరమువార లేతటి, నేతరి తనముఁదపస్విగృహకన్యకలక, వీరభయవృత్తి వేడిగొ, కోతముఁదర్కంప కారకౌవుల టంతుక." స్వా. 6, ఆ. 48: చూ, వ్యాధుండు 2.

ఏతలము. తై. వి. ఈ. ఏకల, వననూకరము: చూ, నూకరము.

ఏత్తర్ది. సం. అవ్య. అద్య, ఇచ్చడు: చూ, సాంప్రతము. 2.

వతాద్యము. సం. విణ. ఇటువంటిది: చూ, ఏ
తాద్యము.

వతాద్యము. సం. విణ. —పై— తాద్యము,
తాద్యము.

వతావత్. సం. అవ్య. ఇంతమాత్రము.

వతాము. వై. వి. = యంత్రము: చూ, రూ- ఏత
ము (ఏతము, ఏతాము అని పురుషోత్తమ
విభిము)

ఏతు. వే. వి. గర్వము. "గీ. తవగనిష్టంబులగు
కలిద్యాపరముల, కేతునూపి." వై. 8, ఆ
87: చూ, హంకారము.

ఏకుల. వే. వి. చాఁపలలెడు యొకానొకచాతి:
చూ, మేదరి.

ఏతెంచు. వే. అ. 39. 1. రూ- ఏగుడెంచు
"చ. అరదంబెక్కి పృథాదమేర్పడఁగనయ్య
క్రూరుడేతెంచుచున్. (వసుకచుట్టియొకచో)
అరిగియరిగి." వి పు 7, ఆ 880: చూ,
వెళ్లు. 8. 2. రూ-ఏగుడెంచు, వచ్చు: చూ,
వచ్చు. 2

ఏత్వములకందము పా కేవలేదేలేదే, నేవలే
యెమ్మెపాచ్చె నేదేమేలే, లేవలేవేనేనే,
సేవేసేనేదేదేనే జేజేజేజే." మట్టుకొనర్తి 10
త్రము. 8, ఆ. 105-114.

ఏద. వే. వి. 1. నిపతము, అవధానము, ఎచ్చే
రిక: చూ, హెచ్చేరిక; 2. ఒకచెట్టు: చూ,
వృక్షము

ఏదడి. వే. వి. ఒకరకము ఎలుగుగొడ్డు: చూ
వెలుగుబంటి.

ఏది. వే. స. 1: చూ, రూ- ఎది; అవ్య. 2. ఏద్ర
కారము. "ఏదియేదీ యిదిచాలఁ గొర్రెబలి."
కళా. 1, ఆ. 92: చూ, రూ-ఏదీ; వి. 8 ఎ
క్కడనున్నది ఏదీ.

ఏదీ. వే. స. 1: చూ, రూ- ఏది. 1; అవ్య
2. ఏపృథాకము: రూ- ఏది, ఎటు-రూ- ఎటు

లు- ఎట్టు- ఎట్టులు- ఎట్టు- ఎటుకలె, ఎట్టు
వోలె; వి. 8. ఎక్కడనున్నది "నీకుఁకొర్రు
మేదీ." భార. ఉద్యో. 4, ఆ: చూ, ఏది. 8.

ఏదు. వే. వి. 1. ముండ్లపంది: చూ, నూకరము;
వై. స. 39. 2 = ఏధము. పోషించు, పెం
చు "రఘుకుమారు నేదిరిదాచున్." రామా.
8, ఆ 185: చూ, కేషించు; 8 తల్లిలిండు.
"గీ. ఏదెనుజేగించె ననఁగిదిచె ననేడిమాట
కలికయిల్లు." ఆం. భా. తృ. సకర్మక. 180:
చూ, విసర్జించు. అ. 39, 4. మచ్చేమాయు,
చెడు. "కా. పెం. పేదంగూరక తోర్వరాదు
సిరినాకేలందు నేగూసినవా, సోదైన్యంబులు
వచ్చునాయురమునీ చుట్టాటంగావునన్."
భార. ఉద్యో. 8, ఆ. 12: చూ, నశించు.

ఏదుడు. వే. వి. విడుపు: చూ, విరూచనము.

ఏగుపంది. వే. వి. ముండ్లపంది చూ, నూకరము

ఏదువేటు. వే. వి. ఒకరకమువేటు. "ఎ, గీ.
హెచ్చేరిక మింది తెరవేటు యేదువేటు,
గంటవేటుయు మొదలుగాఁ గలుగువేటు,
లెన్నిగలవన్నియు ఘటించి యన్నరేందుగ్గి,
దుగ్గిన్నగ భంజన క్రియోద్యుక్తుడయ్యె."
రామా. 2, ఆ. 29: చూ, వేటు. 8.

ఏధ. సం. వి. ఆ శ్రీ ధనాదిసన్పత్తి, నింపు:
చూ, సన్పత్తి.

ఏధకుడు సం. వి. ఆ పుం. 1. కుసుమకుడు:
చూ, మనుష్యుడు; 2. వన్నె, అగ్ని: చూ,
నివ్వ. (విశ్వకోకము)

ఏధము. సం. వి. న. 1. రూ- ఏధము. వంట
కట్టియ: చూ, వంటచెయ్య; 2. రూ-ఏధము.
చిరుగు: చూ, కమిధ.

ఏధము. సం. వి. న. న. —పై—

ఏధితము సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) వృద్ధిపొందినది
చూ, వృద్ధము. 2.

వధితుఁడు. సుం. వి. అ. పుం. వృద్ధిచేతుఁ బడ్డ
వాఁడు.

ఏనము. సుం. వి. 5. ప. 1. తప్పః చూ, నేర
ము: 2. దోషము: చూ, పాపము; 3. దూఱు:
చూ, నింద. 1. (రూ-ఏనము)

ఏనము. సుం. వి. 5. ప. 1. —చై—

ఏనాంకి. సుం. వి. ఇ. ప. బ. దోషములు: చూ,
పాపము.

ఏనాదము. జే. వి. సముద్రీతీరము: చూ, తీరము.

ఏనాది. జే. వి. 1. ఒకరకము కిరాతుఁడు, కోయ:
చూ, వ్యాధిఁడు. 1; 2. దారిద్ర్యం: చూ,
మృత్యు. 1.

ఏనాళ్లు. జే. వి. బ. (ఏను + నాళ్లు.) 1. అయి
దునాళ్ళు; 2. వివాహానంతరము వియ్యంతు
లొకరికొకరు పంపెడుసారి. “ఏన-ళ్ళు పంది
పెట్టుచున్నారు.”

ఏని. సుం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. అనేకవర్ణములుగల
వస్తువు; జే. అధ్య. (1) పక్షాంతరమును దెలి
పెడి. “అట్లయేని, ఇట్లయేని” (అపక్షమున
తేలవమునని యర్థము.) “చ. విన్ వలతే
వినుమేను నిక్కచుల్లి నచటంబుండె రణకే
లికి ముగ్ధున జొక్కఁడేనియుఁజ్.” భార.
ఉద్యో. 3, ఆ. 80 (విజృంభణగేఁగి నీవు విస
వలచు పక్షమునని యర్థము.) ఒండె, ఒండేని.
(2) వికల్పమును దెలిపెడి, మాటబల. “సారి
నేనబ్బనా నేని.” చూ, వికల్పము. 2; (3)
బొత్తిగా అనునర్థమును దెలిపెడి. “ఉ. ఒట
యొకింత యేనియును మోధను చిత్తమునందు
లేదునీ, మాటలబోవునే దురభిమానము యె
క్కుడువూనుఁగాక” భార. ఉద్యో. 3, ఆ.
104; (ఏనియు అనినమాత్రమున దుర్భిప్రకృ
తికముకాదు ఏనిక - ఏక అనురూపములు
ఉవర్ణమును నివర్ణమును లోపింపఁ గావై: వి.
“ఏండేని ఎన్నఁడేని ఇత్యాదులయందలి యేని

కల్పము వాక్యాలంతారనిబద్ధము. ఏండేని=ఏయ
యినను, ఎన్నఁడేని=ఎన్నఁడయినను; కొన్ని
చోట్ల వాక్యాలంతారముగ నుండును): చూ,
ఆ. (3)

ఏనిక. వై. వి.= అనేకపక్ష. ఏనుఁగు. “ఏనిక
గములోయినంగ.” రుక్మ. 3, ఆ. 45; “తే.
వినుము..... యార్థగదత్తుండు సమరభుండు,
గజమునెక్కి తానేనిక కయ్యమైన, నేర్పు
వైరావణముమీఁది యింద్రుఁబోలి” భార.
ఉద్యో. 4, ఆ. 282; చూ, చాన్తి.

ఏనికతిండి. ద్వ. వి. ఏనుఁగుగొంగ. “ఏగి. కఱులునేనిక
తిండి వార్ధమును దొలఁత, గాఁగఁదానెక్కి.”
కళా. 3, ఆ. 62; చూ, సింహము. 1.

ఏనికదోమ. ద్వ. వి. ఘోషి, తొండపుదోమ:
చూ, మళకము 1.

ఏను. జే. స. 1. అరపది. (ఇందలి ఉకారము
వికల్పముగ లోపించును. ఉదా.— ఏన్వర్షం
బులు.) చూ, పంచకము; 2. నాకల్పమునకు
ప్రభవమైకవచనము) “క. ఏఁగోరిపెలుఁపుడైన
నుదాఁ గావలెనంచువచ్చి” విజ. 3, ఆ.
చూ, రూ-నేను.

ఏనుఁగడంగు. జే. వి. బ. (ఏనుఁగు + అడుగు.)
చిత్రవర్ణ వస్త్రములలోనొకటి: చూ, వస్త్రము.

ఏనుఁగు. వై. వి. 1 = అనేకపక్ష. ఏనిక: చూ,
చాన్తి; విజ. 2. పెద్దది. “ఏనుఁగుకలబంద,
ఏనుఁగుకాలు, ఏనుఁగుతుమ్మి, ఏనుఁగుపల్లెర,
ఏనుఁగు జీలగ, ఏనుఁగు బీజ, ఏనుఁగుగజ్జి.”
మొ: చూ, విఘటము. పా. 3. (ఏనుఁగును
గుఱించిన వర్ణన.) నిర్వ. 1. ఆ. 52; భాస్క.
రా. చాల. 28; ఆము 2 ఆ. 24 శాశ్. 1,
ఆ. 25. కృష్ణరాయవిజయము. 1, ఆ; వసు.
1, ఆ. 101; మట్టకృత్తి చరిత్రము. 1,
ఆ. 20; విజ. 1, ఆ. 74; చంద్రా. 1, ఆ.
28; కళాం. 2, ఆ. 28; అని. 1, ఆ. 69;

పు. 1, ఆ; ఉ, రా. 1, ఆ. 67; ధర్మాం. 1, ఆ; "గీ. తద్దయును వేలుపులతోని దాడి కోడి, గుంపులనుగూడి పలుకెంచి కోర్కెల లర, గడలిదాగుచున్న కొండగమియనం గ, గదివీలిరుగు నేనుగు లగడ్డయంగు." రసి. 1, ఆ 34.

ఏనుగుకిలబంద. ద్వ. వి. నారకుపయోగించెడి పెద్దకిలబంద * : చూ, కలుబంద.

ఏనుగుకాలు. ద్వ. వి. చూ, బూరగాలు.

ఏనుగుకొమ్ముమొదలు. ద్వ. వి. గజదంతము లము: చూ, కరీరిక.

ఏనుగుకొమ్ములు. ద్వ. వి. బ కాలిధాన్యము. వాంసు. 4 ఆ, 29: చూ, ధాన్యము.

ఏనుగుగొంగ. ద్వ. వి. సింగము: చూ, సిం హము. 1.

ఏనుగుకెవిచేరు. ద్వ. వి. గజకర్ణి * : చూ, హస్తీకర్ణి. (ప్రసవించిన స్త్రీలకు పాత్రికడు పున దీనితలు అనుదములో వెచ్చేసేసికట్టిన మైలరక్తము జారీయగును.)

ఏనుగుకెవియూపు. ద్వ. వి. ఆస్సాలము: చూ, ఝలఝల.

ఏనుగుజేలగ. ద్వ. వి. దీర్ఘకోశిక: చూ, బాడ్డ పిడఁగు.

ఏనుగుకుమ్మి. ద్వ. వి. దోణపుష్పి * : చూ, కుమికి

ఏనుగునడక. అం. ఉత్తమస్త్రీ సామన్యలక్షణ ములలో నొకటి: చూ, ఉత్తమస్త్రీ సామాన్యలక్షణములు.

ఏనుగుపల్లు. ద్వ. వి. గజదంతము: చూ, నాగ దంతము.

ఏనుగుపాడి. కా. సమృద్ధి. ఏనుగు పాడి ఎ క్కువ "ఇచ్చెనా యేనుగుపాడి యీడు గలరే రఘునాథస్వపాల మౌళికె." (విజయ విలాసము,)

ఏనుగుపిప్పలి మి. వి. గజపిప్పలి * : చూ, పిప్పలి. 1.

ఏనుగుబల్లెరు. ద్వ. వి. పెద్దపల్లెరు * : చూ, పల్లెరు.

ఏనుగుబీట. ద్వ. వి. మహాకోకాటికి * : చూ, బీట. 2.

ఏనుగుమోముపామి వై. వి. = అనేకప ముఖ స్వామి, గజానూరు:చూ, వివాయుతుడు 1.

ఏనుగురాకాసిగొంగ. ద్వ. వి. గజాసురతైరి: చూ, శివుడు.

ఏనుగులత్తుణకవి పా. 18. శతాద్వి. జాహ్నువీ మహాత్మ్యము, భర్తృగారిసుభాషితము, రామేశ్వరమాహాత్మ్యము, రామవిలాసము ము. వ్రాసెను.

ఏనుగులగొంగనూడు ద్వ. వి. సెరబము:చూ, శరభము 1.

ఏనుగులలిండి. ద్వ. వి. గండభేరుండము, ఇరు డలపులుగు, ఇరువాయుపక్కి: చూ, పక్షి.

ఏనుగులు. అం. చతురంగములలోనొకటి: చూ, చతురంగములు.

ఏనుగులు ఏనుగులు ఏటుగలియుచుండఁగా నక్కపాటిరేవుడిగిగట్లు. లో. గొప్పవారికే దిక్కులేదు, నీవుఅనఁగా లెక్కయేమి అని భావము.

ఏనుగుసొరము. వై. వి. = అనేకపస్వర. నిమిద ము, సప్తస్వరములలో నొకటి, అనేకపస్వర ము. వీణయందును కంఠమునందును బుట్టుస్వర విశేషము: చూ, స్వరము. 2.

ఏనుము. దే. వి: చూ, రూ-ఏనుము.

ఏనూఱు. దే. స. (ఏను + నూఱు): (500.) అయిదునూఱులు, అయిదువందలు.

ఏనోనికురుంబము సం. వి. ఆ. వ. పాపపమూ హము: ఏనాఘము.

ఏనాఘము. సం. వి. ఆ. త్రం. —వై.—

ఏను. వై. వి. = విశేషము: చూ, రూ-వీనుగు.

ఏన్నెంటుడాక్కుమెంటు అం. పాత్ర దస్తా

వేణ. (80 సం. వై.బడిన దస్తావేణానకు ఋణాను అక్కరలేదు.)

ఏన్యులయొక్కప్పు. అం. కంకణగ్రహణము

ఏవరి. జే. వి. బల్లకంటి రూపముల యొక జంతువు, ఉడుము: చూ, లేలుమేపరి

ఏవరించు. జే. స. క్రి. అడవిడిపెట్టు. "ద్వి ఏవరింతుమరి నన్నిట్లుమాచుయ్య" హరిశ్చ. 2, భా. 298. పాదకు, 1885 పాదము: చూ, మఱుపెట్టు.

ఏవరేకుయ్య. అం. ఉపకరణములు.

ఏవారు జే. అ. క్రి. (ఏపు + అరు.) 1. అతిశయించు, జంపిల్లు: చూ, మున్నరించు; 2 ఏవ "క.తలవ్రాయలైన నిష్ఠుర, కులిశింబ గిలి కూలుకులపర్వతముం, దలపించుచు గురు వృద్ధుం,డిలగులెం బ్రతిబలంబు లేపారం గాక." భార. ద్వి. 5 అ. 141: చూ, విజృంభించు.

ఏవీ. జే. వి. 1. కుక్క. రూ- వేవీ: చూ, కునకము; 2. పాలము #: చూ, పాలసాగము.

ఏవు. జే. వి. 1. అతిశయము. "శి. ఎల్లగణంబులం గొలువనేపున బర్వతరాజపుత్రితో" వీర. 1, ఆ: చూ, హెచ్చు. 2; 2. ఎగిసి పాటు: చూ, విజృంభణము; 3. వృద్ధి, కుదురు: చూ, తాకట్టు; 4. గర్వము. "నీ. గరువము...పోతంచేపు నాగర్వమొప్పుచుండు." అం. భా. పృ. నాట్య. 188: చూ, చంకారము.

ఏవె. జే. స. ఏ. (ఏ + అవ.) 1. రూ- ఏమె: చూ, ఏక; 2. పాలము, నల్లనద్ది #: చూ, పాలసారము. (నీనిజగురున స్వరసమందురు. ఇది వీర్యవంధనచేయును.)

ఏవొద్దు. ద్వ. ద్వి. అనయము: చూ, మఱిమఱి.

ఏవరాసి. వై. వి. = ఏభ్యరాసి, అంచేవ: చూ, ఎంబన్న.

ఏవిడ. జే. స. ఏ. (ఏ + విడ.) రూ- ఏమె: చూ, ఏక.

ఏభ్యరాసి. సం. వి. ఇ. పుం.ః:చూ, ఏబరాసి.

ఏమఱిక. జే. వి. పరాకు: చూ, పృమాదము.

ఏమఱించు. జే. అ. క్రి. 1. గూఢవర్తనముచేయు' చూ, మఱుగు; కే. 2. ఏమఱుజేయు. "చ. లవణాసురు మాతులుండేమఱించి." వై. 6, అ. 168: ఏమఱు, ఏమఱుచు.

ఏమఱిల్లు. జే. అ. క్రి. ఏమఱు. "నీ. పదబంధ ఛేదనపాటిల్ల గానీకయేచందముల యందు నేమఱిలక." కళా. 1, అ. 8: చూ, పృమాదించు.

ఏమఱు. జే. అ. క్రి. 1. —వై.—; స. క్రి. 2. పృమాదపఱు. "మంత్రగోపనమునే మఱుటయు." కళా. 7, అ. 262; భార. 1, అ. 80: చూ ఏమఱించు. 2.

ఏమఱుచు. జే. కే. ఏమఱుజేయు: చూ, ఏమఱించు. 2.

ఏమఱుపాటు. ద్వ. వి. 1. ఏమఱిక: చూ, పృమాదము; 2 అకస్మాత్తుగా. "గీ. అంత నొకనాడువిష్ణుచిత్తుండేమఱుపాటు మెకకరిగిరి." పర. 4, ఆ: చూ, డబ్బాటు; 3. వంచనగా. "ఇట్టిగురుభోధుల నేమఱుపాటు చంపిం, కేరుమ బెంపునుంగలదె." భో. 5. అ. 106

ఏమి. జే. స. ఏ. 1: చూ, రూ- ఏవి. "క.ఏమి కులంబున వాడొకొనామం బెద్దియగుకొక్క..... నేమెఱుగుదు." భార. విరా. 1, అ. 216; జే. అవ్య. 2:చూ, రూ-ఏమి. పృశ్నమునుదెలిపెడి. (వాల్ల పరమగునపుడు కడపటను మివర్ణకమునకు వికల్పముగా లోపము) "కా. ఏలాయించును సందులకొండ

పునీకబ్రాంతి యేకైష్టం, బాలకాళా
లక." వారి. పూ. రి. ఆ. 287; "కమ
క్రియనుండెడిదే." భాగ. 9, స్కం. 408;
చూ, పుష్కము.

ఏమిచేసినదనుకాలమువారమెచ్చెరు. లో. "న.
క్షితిపయివట్టిమామల చిగిరై వసుంతుడు
దానిసోప గుంభితవరవాస నన్నరపమెచ్చక
చంపుడు మిన్నునం బ్రసన్నతయును సా
కుమార్తెయగునంద రాజ్యంగంజేసెనేగతి
రదియించిరే సమకాలము వారలు మెచ్చెరే
గదా." (విజయవిలాసము.)

ఏమీ. దే. అవ్య. రూ- ఏమి: చూ, పుష్కము.
ఏమె ద్వ స, ఏ. (ఏ + అను.) రూ- ఏమె.
ఏవ్రాహ్మణాలు: చూ, ఏక.

ఏమ్యములు. పా. ఏమ్యములకారమునకు సంధి
తైకల్పికము. ఉదా.—ఏయక్కడ - ఏమి-
యక్కడ; ఏమి- మఱి కివచ్చి - అది - అవి-
ఇది- ఇవి- ఎది- ఎవి- ఏది- ఏమి- ప్రథమో
త్తమపురుషులును ఏమ్యములు.

ఏయది. దే. స (ఏ + అది) రూ- ఎయ్యది:
చూ, రూ- ఎది.

ఏయు దే. స. క్రి. (బాణము) ప్రయోగించు
జేయు. "గీ. ముదవారసంబు మక్షంబుదూ
జంగ, నేయుటయును." భాగ. కర్ణ. 2, ఆ.
881: చూ, ప్రయోగించు.

ఏరంగము. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకానొక చేరవ;
చూ, మత్స్యము. 1.

ఏరండకైలము. సం. వి. ఆ. న = ఆముదము:
చూ, కైలము.

ఏరండపత్రిక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ఏరండఫల *:
చూ, నాగదంతి.

ఏరండపల్లి. కా. కళింగమునకును. అంధ్రదేశము
నకును మధ్యనున్న సముద్రోపార్శ్వము చిట్టడ
పులచాలనుండి కొత్తూరు, ఏరండపల్లి అను

రాష్ట్రములక్రిందమూలమి. కళింగ. 268: పుట;
కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయమునకుఁ జెందిన
ఆర్. డి. బండార్కరు పండితుఁడు సముద్రో
గుపుని అలహాబాదు కాసనమున చెప్పఁబడిన
కొత్తూరును, ఏరండపల్లెయును దక్షిణగంగాము
లో సముద్రోతీరమున నున్నవని చెప్పఁబడ్డఁ
డు. కళింగ. 268 పుట; ఏరండపల్లి నేలిన
వాఁడు దమనుఁడు." కళింగ. 468. పొరట.

ఏరండఫల సం. వి. ఆ. శ్రీ: చూ, ఏరండ
పత్రిక*.

ఏరండబీజములు. సం. వి. ఆ. న బ: చూ, ఆము
దము. 2.

ఏరండను. సం. వి. ఆ. పుం. = ఆముదము *:
చూ, వృషభకము.

ఏరక. సం. వి. ఆ. శ్రీ. 1. గొట్టె: చూ,
మేషము. 1; 2. గుండ్రములాత్పణము:
చూ, తృణము. 1.

ఏరకము. సం. వి. ఆ. పుం. పొట్టెలు: చూ,
మేషము. 1

ఏరవకడ. దే. వి. దాచడంగి *: చూ, జేవ
తాళము.

ఏరలు. దే. వి. రూ- ఏరాలు. "ఆ. ఎసఁగుతో
డికోడ లేరాలు సవతియే, రలఁగా సపత్ని
కలరు." ఆం. ప. వర. 88: చూ, సవతి.

ఏరాది. దే. వి. ఉత్తమాశ్వసంతతియైన గుఱ్ఱము.
"ఎ. గీ అచటనున్న యుత్తమాశ్వములకు నే
రాదిలేఖర్థ భువి తురంగము." చంద్రా. 1, ఆ.
48: చూ, హయము.

ఏరాలు. దే. వి. (ఎరవు + అలు.) సపత్ని, రూ-
ఏరలు. "గీ. ఏరానిపట్టి బిట్టెతిచ్చెక్కిరినావ్వఁ
గఁబది వాడెచ్చినఁగాఁగిలిండు." పాండు.
8, ఆ. 83: చూ, సవతి.

ఏరాళము. దే. వి. = హేరాళము. అధికము:
చూ, హేరాళము; 2. అసంఖ్యము, బహు

శము, చాల. "క. ఓరాజ వదనయచటన, నీ
రాజనమ్మబ్బనాభునికి నీమన్నా, రేరాశము చా
రిదలభ, లారామలగొల్వలయు నయకాము
అకుక." పాండు. 2, అ. 125: చూ, విస్తా
రము. 1.

వీరి జే. వి. బ: చూ, ఏడి.

వీరి జే. వి. బ: చూ — వై—

వీరికల్. ఆం. కర్ణిక. అరిందము (అరికల్.)

వీరికల్. ద్వ. వి. నాగటిమేడి కోల: చూ,
లాంగలము.

వీరియల్. రూట్టు. ఆం. గాలివేళ్లు. ఊడలు
(గాలివాగుండి నీటియావిరిని వీసికొనును.)

వీరియల్. వాల్. ఫేర్. ఆం. మావిసయ్యుద్ధము, అకా
శయ్యుద్ధము.

వీరియా. ఆం. వైకాల్పము, క్షేత్రఫలము, విస్తీ
ర్ణము.

వీరియేవక్. ఆం. వాయుప్రచారము.

వీరు. జే. వి. 1. తలకొప్పి. "హోరను నొడద
లయేరు వొడవ." చంద్ర: చూ, శిరోభార
ము; 2. గోకిలము, ఎద్దులనుగట్టి దున్నుటకు
సిద్ధపఱచిన నాగలి. "నేడేరుమోపిన నీకు
జోళ్ నుచేయకానుమి." పద. 5, అ:
చూ, లాంగలము.

వీరుగడము. జే. వి. విప్రు, వీరుగు: చూ, మ
లము. 1.

వీరుగలప. జే. వి. హలోపకరణము: చూ, ఐర
గట్టు.

వీరుగు. జే. వి. 1: చూ, వీరుగడము; అ. కిర్తి.

2: చూ, విష్ణింపు

వీరునేల. జే. వి. భూపరిమాణవిశేషము. "నీ.

విరునేలకొలది నెడనెడవిడియును." భార.

అశ్వ. 3. అ. 158; బస. 2, అ. 47 పుట.

వీరుపడు. ద్వ. అ. కిర్తి. 1. రూ- ఏర్పడు.

లేటపడు: చూ, విశదమగు; 2. రూ- ఏర్ప

డు. నిర్ణయింపబడు: చూ, పాలుపోవు;

3. రూ- ఏర్పడు, బయలుపడు: చూ, వెలు

వడు; 4. రూ- ఏర్పడు. అడరు: చూ,

వరిల్లు; 5. రూ- ఏర్పడు. భేదపడు. "ఎ, నీ.

వీరుపడి నాల్గుపాఞ్జులై యెప్పుడెప్పుడురు

దురంబనుచున్న వానరలజ్జాచి." రామా 8.

అ. 96: చూ, వేలుపడు; 6. రూ- ఏర్పడు.

ఒనగూడు: చూ, సిద్ధించు.

ఏరుపరుపు. ద్వ. వి. వంటచేయబోవు పనార్

ములయందలి రాళ్ళు ము. నేటితాగుచేసే

బియ్యము మున్నగువి: చూ, రూ- ఏర్పరుపు.

ఏగుపాటు. ద్వ. వి. 1. రూ- ఏర్పాటు, నిబద్ధి

చూ, సత్యము. 1; 2. రూ- ఏర్పాటు, కట్టడి

చూ, నియమము; 3. రూ- ఏర్పాటు, వయ

నము: చూ. వివాగము.

ఏరుకిడక. జే. వి. రూ- ఏలుపడక, కిరీషము

నేలబడి ఎండి యేలుబడెడి పేడకడి:

చూ, పడక.

ఏరులనుగడు. ద్వ. వి. ఏటితేడు, కడలి.

చూ, సముద్రము.

ఏరువాక. 2. రూ- ఏర్పాటు, పొరంభ

ము. కృషి భూమిని ప్రవేశించుటకు తిథి

వారసత్వములు. — అనూ, హ, చి, స్వా,

రో, ధ, మ, అశ్వ, ఉఫ, ఉభా, ఉహ,

రే, మూ - ఈ 18 సత్కర్మములను భౌమ

బుధ గురు శుక్రవారములను కృషిపారం

భమునకు శుభకరములనియు - సోమవారము

మధ్యమమనియు - రిక్తతిథులను - దగ్ధతిథు

లును - ప్రతిపక్షును - అమావాస్యయు - భూ

శ్వేత్తమైన అవయము కైవర్తివ్యాసూత

వ్యతిపాతనాను యోగములను భద్రకరణ

మును వీరింబరిత్యజించి తక్కినదినుములు కృషి

వియోగ్యములనబడును.

ఏరోనూయిట్లకు. అం. వైమానికశాస్త్రము. ఆకాశయానశాస్త్రము.

ఏరోన్లను. అం. (ఆకాశ) విమానము.

ఏరోపాయింటు. అం. బాణాగ్రము.

ఏర్వు. జే. ఆ. కి. 1. తలకొచ్చు. “గీ. తపము గావించు వారి, గనినదలయేర్వుగాదె యా ఖండలునకు.” పాండు. 5, ఆ. చూ. శల నొచ్చు; స కి. 2. ఏర్వులు, అచ్చుకట్టు “పీ. ఆకలిగొనునప్పు డబ్బవారములలో నూటికొక్కటియేర్పి నోటికొసగు.” శుక. 1, ఆ. 807: చూ. స్ఫురించు; 3. చేక్కలము “క. కన్యమున కొయితమై, మొనర్చి వేగించితికి, జీవుడెమ్మని బాగ్గువుండు సయంభవమునకొ.” భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 810: చూ. సవరించు; 4. కాల్య. “గీ. లిల ముసాచ్చితిమేని నందెలక చేంపు, నింద యుండితిమేని దానెచ్చునగ్ని, యెలుకచే జేచ్చుకంకె నీజ్వలనశిఖరం. గాగిని పుణ్య లోకింబుల గాంతుపేము.” భాగ. అద్వి. 8, ఆ. 808: చూ. దహించు.

ఏర్వుడు. ద్వ. ఆ. కి: చూ. రూ- ఏరుపడు. (విశదము — “ఆకాశేర్వుడనామం జెప్ప నలయు.” భార. ఉద్యో. 5, ఆ. నిర్ణయం పడదు. — “క్షత్రియుండు రాజుగా నేర్వుడును.”; బయలుపడు. — “వ. ఇల్లునందు ను మునివరుకత్తికి భయంపడి..... వంచన యేర్వుడకుండ గృతప్రణాముడై.” భార. అర. 2, ఆ. 348: వరిల్లు. — “దానికి అంగములేర్వుడవి.”; భేదపడు. — “గీ. కాలని మూగుడు నొకచోట మేళవించి, యుండు నోకి కాక యేర్వుడి యుండునొక్కొ.” పాండు. 1, ఆ. 198.)

ఏర్వురువు. ద్వ. వి: చూ. రూ- ఏరుపరువు.

ఏర్వులు. ద్వ. ఆ. కి. అచ్చుకట్టు: చూ. స్ఫురించు.

ఏర్వాటు. ద్వ. వి: చూ. రూ- ఏరుపాటు.

(నియమము. — “నందిబృందముల కేర్వాటొప్పగా.” పాంచా. 1, ఆ. 25; వివరము. — “కా. ఎట్టెటూ విసమైతిమింకనొక మాయేర్వాటుగాఁ జెప్పమా.” కాశీ. 7, ఆ. 107.)

ఏర్విడ. జే. వి: చూ. రూ- ఏరుపిడక.

ఏర్వు. జే. వి. మంట: చూ. నిప్పు.

ఏర్వారువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. ఇర్వారువు: చూ. దోస; 2. ఒకరకము ఎండ్రొకాయ: చూ. పీత.

ఏలు. జే. వి. 1. వాక: చూ. నది; స. కి. 2. క్రిందనుండు వస్తువుల నొకటొకటిగా యెత్తు. “ఎ. గీ. తృణధాన్యముల్ప, మేటి కొని వత్తురాకలి తీయవండు.” భార. అశ్వ. 4, ఆ. 220: చూ. ఎత్తు.

ఏలుబోటి. ద్వ. వి. ఆరక: చూ. ధార.

ఏలునుగ్గులు. ద్వ. వి. ఏరుపిడక: చూ. పిడక.

ఏలుపిడక. ద్వ. వి: చూ. రూ- ఏరుపిడక.

ఏలుపుచ్చే. జే. వి. అమృతపత్రిము, నెమిలడుగు *: చూ. పూతికరజము.

ఏలుమద్ది. జే. వి. నదీసర్జము *: చూ. మద్ది.

ఏలుమల్లియ. ద్వ. వి. వాసంతి: చూ. యూధికి.

1. (రూ-ఏలుమల్లె.)

ఏలువ. జే. వి. విలాసి: చూ. దేశము.

ఏలువంగ. ద్వ. వి. గండీరము, అమృతంధకర్తు: చూ. వంగ.

ఏలువావిలి. ద్వ. వి: చూ. సప్తల *.

ఏల్పిడక. జే. వి: చూ. రూ- ఏలుపిడక.

ఏల. 1. సం. వి. ఆ. స్త్రీ-ఏలకి. పేరేలకి *: చూ. పత్రిల; జే. అప్పు. (1) రూ- ఏలా, ఎంకులకు: చూ. యశి: 1; 2. వి. (2) = పేలా. ఒకానొక యేలు. దీనినే ఏతేళం

దురు. (కొలంక, వీరవరము, వీరికాపురప్రాంతముల కిది ప్రాచీనాధారము. ఏలూరుపూర్వముని కపస్సుచేసిన స్థానమున పుట్టినదియగుటచేత దీనికి ఏలేలు అనియు, అచ్చటి గ్రామము నకు ఏలేళ్ళగమనియు పేర్లు కలిగినవి చెప్పుదురు.) చూ, నది.

వలికి. వై. వి. = ఏలూ. కేరళికి * (దీనిభేదము - చిట్టెలకి.)

వలికికాయ. ద్వ. వి. 1. ఒకరకము భక్ష్యము. “వ. ఇడ్డెలు లేవతొలులు బుడుకులు నేలకి కాయలు.” హంస. 1, ఆ. 105: చూ, భక్ష్యము; 2. వలికిపండు (అర-వలక్కాయ, అం-కార్దమమ్మి): వలికిపండు; (సం. ప.): -ఏలూ ధలము.

వలికిపండు. ద్వ. వి. చూ, వలికికాయ. 2.

వలపాటు. ద్వ. వి. 1. కృంగారపుఁబాటు, బు-వలలు: చూ, స్వరము. 2; 2. ఒకరకము బాలకీర్త. “ఎ, గీ. వలపాటులు నరిలేసు లీల కూలేలు.” వి. పు. 7, ఆ. 202: చూ, బాల కీర్త.

వలలిండు. సం. వి. ఆ. పుం. తులేరుండు; చూ, కీర్తిదుండు.

వలము. వై. వి. 1. కల్లగీచువాడు ఆత్మోపు నందు చేసికొనడు గుడిసె, రూ-ఏలూము: చూ, గృహము. 1; హిం. వి. 2. సర్కారు వారుగాని, వర్తకులుగాని చరస్థిరాస్తులను పాటుచెట్టి పాటుపైపాటురాచెట్టి అమ్మటు లొనగు యొకవిధము, రూ-ఏలూము: చూ, కేలము. (నేల్.) (మఱియు నేల్ ప్రాకృమే నక = ఏలపుయి వ్రేహార-ఏలపు ప్రచురణము మున్నగునవి కలవు.)

వలముట్టు. ద్వ. వి. ఊత. “వ. చిలంకలు కమ్మచెమ్మెరులు వీరమయూలుండు జేటు బాధిగా, గలననదిల్లు సాధనకాయము నేల

ముపట్టు.” పాండు. 5, ఆ. 179: చూ, ప్రాపు. 2.

వలలు. దే. వి. బ: చూ, వలపాటు. 1. “వలలు పాడుచు” అచ్చ. యు. కాం. 90.

వలవాలకము. సం. వి. ఆ. న. నూగుదొస, రూ-వలవాలకము #: చూ, దొస.

వలూ. దే అన్య: చూ, రూ-వల (1)

వలూటి. దే విణ: ఎటువంటి, ఎట్టి, ఎట్టు. వలూది. అం చూగములు పదుమూడింటిలో నొకటి: చూ, చూర్లములు.

వలూపత్రిము. సం. వి. ఆ. న. అగ్నిమంథని #: చూ, వైజయంతి. 4.

వలూపర్తి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. కేరళికి #: చూ, సన్నరాట్టము; 2. కార్తసెర్పి: చూ, వీరంగిచెక్క.

వలూపుత్రిము. సం. వి. ఆ. పుం. వలూపుతు: డను నాగము: చూ, సన్నము

వలూధలము. సం. వి. ఆ. న: చూ, వలికికాయ.

వలూము. వై. వి. 1: చూ, రూ-వలము. 1; హిం. వి. 2. చూ, రూ-వలము 2.

వలూవాలకము. సం. వి. ఆ. న. విలేయము #: చూ, రూ-వలవాలకము

వలి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. చీలమండ బుడి వెలకింద మడిమలమీదు; దే విణ: (1) మనుష్యకృతము “నీ. నీకువారి చిత్తము భంగి వాడెయంగు, బాలుపంపని యొక యేలిమాటలన మన్మలక దీర్చెదరు” భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 9; “వీలింగము.” చంద్రాం 2, ఆ: చూ, కృత్రిమము.

వలిక. దే. వి. 1. కృత్రియుండు: చూ, రాజా. 1; 2. అధిపతి: చూ, ప్రభువు. 2; 3. గొట్టె: చూ, మేనము. 1.

వలికపాని. ద్వ. వి. పట్టుదేవి: చూ, రాజి.

ఏలికిరాజుమాలు. ద్వ. వి. బ. ఒకరకమురక్క, చూ, ధాన్యము.

ఏలిదము. వై. వి. 1. = హేలిత. రూ-ఎల్లిదము, తిరక్కరము: "క. బాలండని తలచిరిపు నో, నేలిదమునగలసి యునికియెంతయు వలదు, త్రిలాలకణమింతక, చాలదె కల్పంక నుగ్రితైలాటవులక" భార. అది 6, ఆ. 117: చూ, వహేలనము; విణ. 2. = హేలిత, రూ-ఎల్లిదము, చులుకనిది: చూ, వహేలనము.

ఏలిసవాడు. దే. వి. ఒడయడు: చూ. ప్రభువు. 2. ఏలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ చిన్నఏలకులు, నూత్నైలు: చూ, పత్రిల.

ఏలు. దే. స. క్రి. 1. పాలించు: చూ, రక్షించు; 2 పరిగ్రహించు, ప్రియముతో పుచ్చుకొను, పొందు. "క. అనిహస్తోత్కర్షంబున, నున మలరగబెల్లి మత్స్యయనుజాఢీకుం, డనిల నుతునేలవాతడు, దనమమున నూలుడిల్లె దదవనమునక" భాగ విరా 1, ఆ 236: చూ, పొప్పించు.

ఏలుకొను. దే. స. క్రి. — వై. —.

ఏలుకోటి. వి. వి. ఏలుడికిలోబడి: ఒనుల సంఖ్య

ఏలుపు. దే. వి: చూ, రూ-ఏడుపు

ఏలుబడి. దే. వి రూ-ఎల్బడి: చూ, క్షణము. (రూ-ఏల్బడి)

ఏలురు. పా. వర్ణ. "శీ. బహురత్న విరచిత ప్రి సాదములచేత రమణీయమగు గొల్లములచేత, యిందికార దివ్యమందిరములచేత ముకరకపోతపాలికలచేత, తపనీయమయదేవతాధామములచేత పటువజ్రసోపానపటలిచేత, భర్తృతైలోన్నతపాత్రికారములచేత దివిజేంద్రు నీలవేదికలచేత. గీ. విమలపద్మాకరోద్భావ సమితిచేత, గంధగజవాటిభను సంఘములచేత,

భోజి సురముఖ్య కుజనోక్తములచేత, భక్త్యగతిబోల్పు నేలూరిపట్టణంబు." శివలీలాదిలా సము. 1, ఆ 88: ప.

ఏల్బడి. దే. వి: చూ, రూ-ఏలుబడి.

ఏవ. దే. అన్య. 1. ఇదేనమట, చూపుటను తెలిపెడి: చూ, ఏ. 12; 2. అపమానము; 3. చేంపుట, 4. పాటి: వై. వి. (1) = హేయ, ఏవగింపు: చూ, నింద. 1; (2) అవధానము: చూ, హెచ్చరిక; (3) = హేయ, అసవ్యము. "ఉ. మున్నగుంటి నే, పన్నెదండయొక్కమగి వాడిడ నేను దెలుగురాయడక" అము. పీఠిక. 1, ఆ. 14: చూ, రోత. 2; విణ. (4) = హేయ, రోతయొద్ది గూ-ఏవము: చూ, రోత. 2.

ఏవమ్. దే. అన్య. 1. పోలిక; చూ, సమానము. 2; 2. ఈప్రకారమునట, ఏవకారార్థకము: చూ, అపి. 8; 3. అంగీకారార్థకము: చూ, సమ్మతిము. 1; 4. తెలుగు: చూ, విధము. 1; 5. నిబద్ధి: చూ, సత్యము. 1; 6. పరికృతమును పరామర్శించుట; 7. ఉపదేశము; చూ, హితవచనము.

ఏవకాడు. దే. విణ. 1. అసహ్యుడు: చూ, రోతకాడు; 2. ఓర్వలేనితనముకలవాడు, ఈర్ష్యారుపు: చూ, నూడుకాడు.

ఏవగించు. దే. ఆ. క్రి. 1. అసహించు. "గీ. మది నేవగించి." భార. అను. 1, ఆ. రిర: చూ, రోతవడు; స. క్రి. 2. దూఱు. "గీ. బొగ మెచ్చితి నోకావనయ్య నిన్ను, ... హీనకులుండని యితడు నన్నేవగించి, పలికె." హరిశ్చ. 4, ఆ. 229: చూ, నిందించు: 3. త్యజించు. "ను. అరిగాఁబంచమ మేవగించినచులన్వేళ హిందోళవై, ఖరినూపక." వసు. 1, ఆ. 180: చూ, విసర్జించు.

ఏవగింపు. దే. వి. దూఱు: చూ, నింద. 1.

వీరవహుఁ ద్వ. అ. 39. అనన్యము. “గీ. కల్పి
మంబు గోళకృన్మాత్రముల కేవలము.”

భార. అను. 8. అ. 32: చూ, కోతప.

వీరము దే. వి. 1. రూ-ఎరు. అనన్యము: చూ,
కోత. 2; 2. దూ. అం, భా. పృ. వాగ్వా
115: చూ, నింద. 1.

వీరశి. అం. సరాగరి; అనన్యరానులకు సమ
ప్రతినిధి; దోసత; సగటు; దామాషా.

వీరశివెలొడి. అం. సగీటువేగము; దామాషా
వడి.

వీరల. దే. వి. (వీ + వలను), చూ, రూ-ఎవ్వల.

వీరవాడు. దే. వి. చూ, రూ-ఎవ్వడు.

వీరార్థకములు. పా. ఎ, ఏ, అ, పో, ఏవే,
అయ్యేవే.

వీరపురు. దే. స రూ-ఏగురు. (ఏనునకు మహాన్య
నాత్మ్యరథరూపము) చూ, రూ-విదుగురు.

వీరణము. సం. వి. అ. పుం. 1. (లోనామయ
మైన) బాణము: చూ, బాణము. 1; 2. కో
రిక: చూ, వాంఛ.

వీరగీ. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. నారాచాక్రతి
యైన యగ్నసాలెవాని తామ్రము: చూ, అరారి;
2. పుంజికంట: జోట్టించెడుకలక (లేక)
బంగారుపనివాని చీరణము: చూ, కలక.

వీర్యము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. కాగలది;
2. (పంచాంగములో) మణువాడు మిగిలిన
రిధి లోనగునది.

వీర. దే. వి. 1. వీర: చూ, విజృంభణము;
విణ. 2. రూ-ఏచే. పామరలమాట. “ఏను
మాట”: చూ, గామ్యము. 4: 3. రూ-
ఏచే. వక్రము. “వ. తేనీయేనగాడినీ తడ
నిండ్లనేనీ కొత్తవంగురాసిరాసి.” వసు. 2,
అ. 11; చూ, వంశర.

వీరయ. దే. అ. 39. అతిశయించు. “అలపోలే

సరేగ.” దుక్కాం. 4 అ. 39: చూ, ముచ్చ
రించు.

వీరరేగు. దే. అ. 39: చూ, రూ-ఎసరేగు.

“గీ. ఇవ్వడమితాగ్రహంబున నేసరేగి.”
పరు. 2, అ.

వీసి. దే. అన్య. 1. పరిమాణార్థకము. కొలఁదిని
దెలిపెడి. “ఇంతలేనిదొలు.” అంత, ఎదు;
2 చొప్పున. “రెండేసి-మూడేసి.” చూ,
వంతున

వీసుక్రిస్తుతుతి. పా. వర్ణ. “నీ వందారు బృందజీ
వనరాశిపూర్ణాబ్జ శంకాశింక భుజంకకుల,
భూరిసంసాగ కాంతారకాతకుల కౌమ
మోహవికార భునసమీర, దారిద్ర్యమఖాం
ధకార బాలవతంక నరపాపతూల గణస్థ
లింక, సురుచిరకళ్యాణ మగుణరత్నకదంబ
మరియాజతర శుక్తిమాక్తికంబ. తే. యగ్నిత
జ్ఞాన కరుణానయప్రభావ, భగ్యమువ. మాల
తావాల పరమపురుష, (యనుచు నిష్కారిత
సఖిమరింది, తల్లిమరియంబ నీక్షించి యుల్లసి
లును.), ఉ. ఈతడు దివ్యగాతుగడు సమి
ద్ధబలుండు సులక్షణశ్రీమ, నీతిక శాదయాన
యుండ నింద్యచరితుగడు భక్తపూజ్యాడు,
రీతి తలచుగ్ద్రపాపముభరింప ద్వదీయ పిచం
డశుక్తిము, క్షాతిలకంబు నాబోడమెంగా
సుతుడై జగదేకమాత్మకా.

వీసె. దే. వి. 1. నార, పొత్తి: చూ, వల్కులము;
2. గడ్డి లోనగువాని పరక, పారక: చూ,
పోచే.

వీర్యము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అనన్యము:
చూ, కోత. 2. (వాడుక.)

వి.

వి ఒకశుక్లము. అంధ్రభావకు వర్ణంబు లేబదియాలు. అందు అచ్చులు పందొమ్మిది. ఆ అచ్చులలోనిది వరుమాండవ యక్కరము; తెనుగునకు వర్ణములు ముప్పదివిడు. అందు అచ్చులు పదునాలుగు. ఆ అచ్చులలోనిది తొమ్మిదవ యక్కరము; సంస్కృతమునకు వర్ణంబులేబది. అందు అచ్చులు పదునాలుగు. ఆ అచ్చులలోనిది పండొండవ యక్కరము; సం. అప్య. 1. స్పృత్యగ్గము, ఆకిలింపును దెలుపును చూ, ఆకిలింపు; 2. పిలుచుటను దెలుపును చూ, సంబోధనము; 3. వి పుం. (వికారాంతః పుంసి:- వి:- ఆయా- ఆయః.) 3. దిక్కు: చూ, హంతు; 4. హర్తము: చూ, హస్తము; 5 ముక్కంటి: చూ, కివుడు; 6. కొండకొన: చూ, శిఖరము. 1, 7. వర్ణము: చూ, తోలు 1; పా 9. "వి డొ" లకు వక్రితచుమలపేర, 10. వృద్ధులు:- వి-టొ-ఆర్; 11. ఏయ్యలు:- ఏ-ఓ-వి-టొ; 12. అచ్చులు - అ-ఇ-ఉ-ఋ-ృ-ఎ-ఓ-వి-టొ; 13 కంతతాలువులుబుట్టివి: ఏ-వి- వింగుదము. సం వి. అ న. రూ-ఇంగుదము: చూ, గారిపండు.

విందవము. సం. విణ (అ. ఆ. అ.) ఇందు సంబంధమైనది (ఇందుడుచుచుదుగ్రిడు)

విందవి. సం వి. ఈ. శ్రీ పల్కుతెలి: చూ, సరస్వతి 1

వింద్రజాలికుము. పా. (లేనిది ఉన్నట్టును, ఉన్నదిలేనట్టును, చూచువారికన్నులకు భ్రమ కల్పించునది.) ఆహంతరములు మహేంద్ర జాలము, గజకర్ణము, గోకర్ణము, గారడి, కనుకట్టు, హస్తలాఘవానులు: చూ, ఉప నిద్యలు.

వింద్రజాలికుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఇంద్రజాలికుడు.

వింద్రము. సం. వి అ. పుం. 1. ఒకానొక పం చాంగయోగము, విష్కంభాదియోగము లిరు వదేడింటిలో నొకటి: చూ, యోగములు. 8; 2. దోణకాకము, మాలకాక చూ, వాయు సము. 1; విణ. 3 ఇందుగ్రహసంబంధమైనది; 4. ఇంద్రదేవతాక మైన మంత్రము: చూ, మంత్రము 1.

వింద్రులుస్తకుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఇంద్రులుస్తకుడు.

వింద్రాగ్నేయి. సం వి. ఈ. శ్రీ. 1. విశాఖ: చూ, నక్షత్రము. 1; 2 ఇంద్రాగ్ని సంబంధమైన పురోదాశము: చూ, పురోదాశము.

వింద్రాగ్నిము. సం. వి. అ న. ఒకానొక రతి బంధము చూ, రతిబంధము

వింద్రాస్తము అం. అస్త్రములు యేబదియూ డింటిలో నొకటి: చూ. అస్త్రములు (వింద్రాస్త్రమువలనాస్త్రము.)

వింద్రీ సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. ఇంద్రాగ్ని: చూ, కచి; 2 క్షేప్తానక్షత్రము: చూ, నక్షత్రము 1; 3. మలయమ్మ గౌరి: చూ, పార్వతి. 1; 4: చూ, అద్వైతము. 1; 5. ఇంద్రావారుణి: చూ, పెద్దపాపర; 6. ఏలకి #: చూ, పుత్రల; 7. కూరుపు: చూ, పూచి. 1. విణ. 3. ఇంద్రుడు దేవతగాఁగలది.

వింద్రీయకము. సం విణ. (అ. ఆ. అ.) చతురా దీంద్రీయ గోచరమైనది చూ, వెల్లడి.

వింద్రుగ్రిడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇంద్ర పుత్రుగ్రిడు: చూ, జయంతుడు; 2. కిరీటి, పాండురాజుకొడుకు: చూ, విజయుడు. 1; 3. కాకాసురుడను రక్కసుడు: చూ, రాక్షసుడు. 1.

వికకంఠ్యము సం. వి. అ. న. చూ, ఏకకంఠ
త్వము.

వికకంఠ్యముగా. పా. (యూనానిమస్) సర్వ
సమృతముగా, ఏకకంఠ్యముగా.

వికద్యము. సం అవ్య ఒకప్పుడు: చూ, కదా
విత్.

వికధ్యము సం. అవ్య. ఒకవిధముగాను.

వికమత్వము సం. వి. అ. న చూ, వికకంఠ్యము.

వికాగారికుడు. సం వి. అ. పుం తస్కరుడు,
దొంగ: చూ. ముచ్చిచ్చు. 1.

వికాగ్రాచు సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఒకవిధ
యనునచే మనస్సునిలిపినవాడు: చూ, స్థిర
చిత్తుడు

వికాహికము. సం. వి. అ. న. ఒకదినమున
బుట్టినది: చూ, ఏకాహాధము.

విక్యము. సం వి. అ. న. 1. మైత్రి, ఒరిమ
ఫీ. రి. అ. 48: చూ; స్నేహము 1; 2. లెక్క
కలియఁగూడదము. (టోటల్): చూ, వెరసి. 1;
రి. కొండకొన: చూ, కిఖరము. 1. 4. చర్య
ము: చూ, తోలు. 1; 5. చాత్రము: చూ,
చాస్త్రము.

విక్షాధమవు. పా. చెఱకుపిల్లు, మన్మథధనస్సులో
మొదటిపిల్లు: చూ, మన్మథభాణములు.

విక్షవము సం. వి. అ. న ఇత్తుసంబంధము.

విక్షురము. సం. వి. అ. న. చెఱకురసమువలన
జేసిన లేసె: చూ, మధువు రి

విక్షృకుడు. సం. వి. అ. పుం. ఇక్షృకుకులమున
బుట్టినవాడు, క్రిరాముడు: చూ, రాముడు.

వికుము. అం. పద్మ, అంశము.

విడెంటిఫికేషన్ సర్టిఫికేట్టు. అం. నిరూపణ
పత్రము, అనవారాచిటి.

విడెంటిఫికేషన్ పెరెడ్. అం నిరూపణార్థప్రద
ర్యము.

విడెంటిఫైసర్టిఫికేట్టు. అం. గుఱుకుపత్రము.

విడెంటిటి. అం. అభిన్నత, విక్యత, తాదాశ్చ్య
ము, సరూపత.

విణము. సం. విణ. (అ. అ. అ) 1. ఏణము
(ఇట్టి) యొక్క తోలు మాంసము మొదలైనది;
అం. 2 వ్యావకగణబంధములు 21:—అదూ
పితములు 10, భావదూషితములు 11. (విణ
ము భావదూషితములు పగునొకటింటిలా
కొకటి.): చూ, వ్యవకరణబంధములు.

విజాసనము అం. ఆసనములు ముప్పదింటిలో
నొకటి: చూ, ఆసనములు.

విజ్ఞేయము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఏణి
యొక్క తోలు మాంసము మొదలైనది
(ఏణి=రేడి); 2. ఒకనొక రతిబంధము:
చూ, రతిబంధము.

వితరేయబ్రాహ్మణము. కా. (మ. రా. శ్రీ.
గిడుగు వేంకటకీతాపతి పంతులుగారు వి.
యె. ఎల్. టి) వితరేయబ్రాహ్మణములూ
“ఏతే ఆంధ్రాః పుండ్రాః శబరాః పులిండాః
మాలిఖాః ఇత్యుదంత్యాబహవో భవంతి
వైశ్యామిత్రాదన్యాయామ్ భూయిష్ఠాః” అని
ఉన్నది. ఆంధ్రులు, పులిండులు మొదలైన
వారితో సమముగా శబరులను శస్త్రోన్నాన.
కలింగ రిఖి పారట, 41 పారటలు.

వితరేయము. అం. ఉపనిషత్తులు పదింటిలో
నొకటి: చూ, ఉపనిషత్తులు

వితి. జే. విణ. రూ-అయితి: చూ, కళ్యము

వితిహాసకమండలి. కా. పాచీచీనాంధ్ర గ్రంథ
ముల ప్రాంతప్రతులు ఆధారముగాఁ జేసి
కొవి పత్తపాతములేకుండ తత్వజ్ఞానతో
సవిమర్శగా సంప్రదించి పాతములు పరిష్క-
రించునది.

వితిహాసికుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇతిహా
సము తెలిపినవాడు; విణ. 2. ఇతిహాసం
బంధము కలవాడు.

వితివ్యాము. సం. వి. అ. న. 1. పారంపర్యప
దేశము, పెద్దకాలముగానుండు జనవాదము
పారంపర్యముచేత వచ్చిన యువదేశము (ఇది
అవ్యయమని కబ్బరత్నాకరము.); అం. 2. రస
వదలంకారములు పదునెనిమిదింటిలో నొకటి;
చూ, రసవదలంకారములు

వితివ్యాము. అం. పృత్యక్షాద్విప్రమాణము లాఱు
నుగాక పౌరాణికప్రమాణములగు సంభవము,
వితివ్యాము అను ప్రమాణములలో నొకటి;
చూ, పృత్యక్షాద్విప్రమాణములు.

విలే. దే. అవ్య. ఈ అను అవ్యయార్థకము;
చూ, రూ-అయిలే.

విద. దే. అవ్య. పుష్పశోభకము, వెంట: చూ,
వెంటి.

విదవది. దే. చూ, రూ-అయిదవది.

విదార. దే. వి. అగ్ని: చూ, నిప్పు.

విను దే. స:చూ, రూ-అయిను. "ఆ వినుచక్ర
ములను నాదినొబడవైచి, యైదుచక్రములకు
నలువెలసి." వేమన. 768.

విదుగురు. దే. స. బ: చూ, రూ-అయిదుగురు.

విదునొకటి. దే. స. అఱు; చూ, ఎట్కుము.

విదుపదిసేయు. దే. అ. కి. 1. రూ-అయిదు
పదిసేయు. సమస్కరించు. "చ. ఉరవడిఁ
బోరికైకవచమెల్లరు మంత్రములందుఁదక్క
ను, స్థినిజకై వైదుపదిసేయరు." ఆము. 2,
అ. 84: చూ, మొక్కిక్కు; 2. రూ-అయిదు
పదిసేయు. ఓడిపోవు "చ. చెడయటలేక
యైదుపదిసేయక పోరిపేరు వాఱుచున్."
కళా. 8, అ. 99. (వైశాదావారణము దీని
కినిఁ శెప్పవచ్చును.), చూ, వెనుదీయు. 1.

విదుమంది. దే. స. బ: చూ, రూ-అయిదుమంది.

విదుమోములవేల్పు. ద్వ. వి. పంచమఖండంబు,
రూ-అయిదుమోములవేల్పు. అఱపదిమోముల
వేల్పు: చూ, కివుడు.

విదువ. ద్వ. వి. (విదు + వస్త్రలుకలది) వీస
భర్తృక, సౌభాగ్యవతి, (వస్త్ర యనఁగా
ఇక్కడ నుమంగలియొక్క అలంకారము.
విను. — నుంగళనూత్రము, పసుపు, కుంకు
మము, గాఱలు, చెవ్వాకు.): చూ, స్త్రీ.
(చూ, రూ-అయిదువ.)

విదువరాలు. ద్వ. వి. (విదువ. + అలం.) -వై-
ఇక్కడ విదువశబ్దము విశేషము: చూ. అలం.);
(చూ, రూ-అయిదువరాలు.)

విద్వాయలు. దే. వి. బ (విదు + వాయలు.)
వడ్డ-కమ్మర-కంచర-అగసాల-కాసె కలగ్గుల
పనులు.

విస. దే. దృ. ముందు చెప్పఁబడినదానిని విరుద్ధ
మైన యర్థమును దెలుపును. "అ. నీవు చతుర
మతివి నీవునిక్కన్నియ, నప్పగింపనేల యైన
నాదు, వృద్ధయమతులు దీనియొడఁ గడునా
ర్థమై, యుండుఁగాన శెప్పకుండరాదు."
భార. విరా. 1, అ. 249. (ఇది ప్రత్యేకముగా
వచ్చినప్పుడే యర్థము. మఱియొక పదముతో
చేరివచ్చినపుడు అనేకార్థముల నిచ్చుచున్నది.
"అలంకరైనఁ జెలివిన్నెన." ఇత్యాది స్థలముల
యందు వికల్పమును దెలుపుచున్నది. "అక్షట
యిట్లు వేడికొనినైనను బోయెదినో." ఇత్యాది
దిస్థలములయందు మిక్కిలి కష్టమును దెలుపు
చున్నది. "ఇంకనైన నన్ను నేలయా లింపవు."
ఇత్యాది స్థలములయందు సమఱుగుటను
దెలుపుచున్నది. ఇట్లుఇంకను ఊహ్యములు.):
చూ, రూ-అయిన.

వినిల్లు. దే. వి. 1. అంకర్ణహము. రూ-అయి
నిల్లు: చూ, గృహము. 1.

వినింటివారిబిడ్డ. కా. సద్వంశమునఁ బుట్టినది.

వినీలకృరీ. కా. వినీలకృరీలోఁ గలింగమొక గణ
నీయనీమగ వాయఁబడియున్నదట. కలింగ.
12 పొరట; అఱుఁ ఘోరయొక్క విని

అక్బరీనిబట్టి రాజాను-జాసింగ్ 1590 లో
బెంగాల్, బీహార్, గవర్నరుగా నియమింపఁ
బడి బరిస్సానై దండెత్తెను ..ఇత్యాదివిషయ
ములు కలవు. కళింగ. 662 పొరట.

విపు. జే. వి. రూ- అయిపు. తప్పఃచూ, నేరము.
విపోవు. జే. అ. కి. 1. రూ-అయిపోవు

ముగియు. “వాని ఉద్యోగము విపోయినది.”
చూ, సరిపోవు. 8; 2. రూ-అయిపోవు.
తెచ్చమెరీలు. “సంపారములన్ని విపోయి
నవి.” చూ, చెల్లు.

విభము. అం. వ్యావకరణబంధములు ఇకవది
యొకటి. అంశుఅదూషితములు ౧౦; భానదూ
షితములు ౧౧; ఇది అదూషితములు పదిం
టిలో జాకటి: చూ, వ్యావకరణబంధములు

విమచ్చే. జే. వి. గుణుకు చూ, లక్షణము. 1.
విమూల. జే. విణ. మూలవాటు, రూ-అయి
మూల. “అయిల్లు విమూలగానున్నది.” చూ,
దిక్కు. 1.

విమూలపండ్లచేట్టము. పా (డయాగ్నోల్ హో
వ.) (ఇది మూడు నిదానికమ్మలును రెండు
అడ్డకమ్మలును కల యాకృతి. నిదానికమ్మ
లందు 6 అంగుళములకొక యిసుపవేకు దిగ
గొట్టబడియున్నది. గడ్డలెండిన వెనుక యొక
వర్షము గురిసినెంటువే నీరుండ వట్టము తో
లుతుకు మిగుల సనుకూలమైన పనుయము.
(ఇట్లే వంకరపండ్ల చట్టము. = జిగ్-జాగ్
హోవ్ అనిపేరు: ఇదిఅంతయు ఇనుముతో
చేయబడినది. ద 70-0-0 కిమ్యకు.)

వియోడిను. అం. అడము.

విర. జే. వి. రూ- అయిర. కంటితెవులు.
“అక్షిరోగవిశేషమైన యనగ.” అం, భా.
ద్వి. మ. 197: చూ, బిడాలము. 2.

విరకొను. జే. అ. కి. యుక్తమగు. రూ- అ
యిరకొను. “క. భీమకవనమున నాయుక్త

పవిశేషమునఁ గుర్చి చివుకక యవ్వోసి
వచుజలక మహా, హోవ వృషమునకు నైర
కొని కాలవచ్చె.” పంచ. జేం. 1, అ.
99: చూ, సరిపడు. 2.

విరగట్టు. ద్వ. వి. హలోపకరణము: చూ, రూ-
అయిరగట్టు.

విరక్. అం. ఇనుము (ఇందుకు సంబంధించిన
కాస్త్రపరిభాషా పదములు— పోకయిన
ము, వంటయినము, తారమాక్షికము, లోహ
గంధకదము, లోహత్రుఘటములు, అన్నభేది
ఇత్యాదులు.)

విరావణము. సం. వి. అ. పుం. 1. విరావతము,
ఇందుగని యేనుగు: చూ, హస్తీ; 2. నాగ
రంగము #: చూ, నారింజీ; 3. అమృతము,
అభినవనీతము. చూ, మధ.

విరావతము. సం. వి. అ. స. 1. వంకరలేని
నిడువైన ఇంద్రధనుస్సు: చూ, కాణము. 1;
పుం. 2 ఇందుగని యేనుగు: చూ, హస్తీ;
3. నాగరంగము #: చూ, నారింజీ; 4. అమృ
తము, అభినవనీతము: చూ, మధ; 5. మట్టు
మీదవచ్చేది మట్టు, రాజవేళుము: చూ,
మేళుము. 1; 6. విరావతమనుకొక పాము:
చూ, సర్పము; 7. విరావతమను శేరుగల
ఖండము: చూ, జేకము; 8. తూర్పుదిక్కు
నందలి యేనుగు: చూ, హస్తీ; 9. నింబ#:
చూ, నిమృ; 10. కమ్మరేగు #: చూ,
రేగు; 11. కాకినేరకు #: చూ, శేకే
డు; 12. ఎఱ్ఱకిత్తలి #: చూ, కర్కరాంక
ము; అం. 13. ఇందుగని వాహనము, దిక్పా
లవాహనములలో జాకటి: చూ, దిక్పాలవా
హనములు; పా. 14. వర్ణన — “క. దంధవ
కుష్టానాత్తి, లాంతంబులు విడిగిపడెగ నవ
దాతకు భృత్కాంతంబగు నైరావణ, దం

తావళముద్భవించె ధరణీనాథా || క. తడలే
నిడత్ర వడగల, యెడలను బెనువిడుదకర
ముసురుకుంధములఁజ, బెడఁగె యుపకులము
రిపత్ర, నడకలకున్ మూలగురు వనఁగజమొ
ప్పఁజ. భాగ. 8, స్కం. 8; “సీ. లలితకుం
ధస్థలంబుల బాగుజురొండ్రు పాలిండ్లజిగి
కొజేపంక్తిగాఁగ, బ్రకటకుండాదండ పటి
మంబులనాజ నోరుకాండంబుల కొఱకుఁ
గాఁగ, మేనిపొందురుమల్ మానసిదరహాస
తకులకు కూలకందములుగాఁగ, గంభీరయా
నంబు కాంతాళినడుపుల కొయ్యారములు
నేర్పు నొడ్డిగాఁగ, గీ. వాల్మీకికొమ్మలదన
రు నందంపుమాత్ర, కలితకృప వకుష్మంబుఁ
గలుగునట్టి, మేటికైలాసనగముతో సాటి
గాఁగ, వెలయునైరావత గజాంబుజలధి వొడ
మె.” లక్ష్మీనారాయణపరిణయము. 4, ఆ;
“సీ. ఇంద్రసిలపృథ లీనుభూషణరుమల్
చూడ్కికిమిటుమిట్లు సానుపునదియు, పద్మ
రాగంబుల భాసిల్లుపదకంబు తప్పకనుదుటిపై
నొప్పునదియు, హాటకనుణిమయంబగు నూపు
రధ్వమల్ చెవులకానందంబు నేయునదియు
హిమగిరికరదందు హిమనాఁద్యుతుత్ నిరసించు
కాంతుల సేగడునదియు, గీ. వాల్మీకికొమ్మల
విలసిల్లు వాగమపుడు, దేవవిభునాజు దివిజాలు

తెచ్చివిలుప, నింద్రుడభిమన్య నెక్కింది
హితులు గుతులు, మెంటుడువంగముదముతో
వెడలిరపుడు.” కళిరేఖాపరిణయము. 5, ఆ.

విరావతాంశ. పా. తొమ్మిదివర్గంబులు స్వవర్గం
బులు వచ్చెనేని నైరావతాంశయగును.

విరావతి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. మొలుపు: చూ,
విన్యస్త. 1. (చూ, ఎరెశ్రీనీటి.); 2. కొల
మొలుపు: చూ, —నై—; 3. యముని
భార్య: చూ, యమపత్ని. (చూ, శ్రీ.)

విరిణము. సం. వి. ఆ. న. పాంశవలవణము: చూ,
లవణము. 1.

విరుపు. జే. వి. రూ- అయిరుపు. అగ్ని: చూ,
నిప్పు.

విరేని. జే. వి. రూ- అయిరేని, పంచరంగులతో
చిత్తరులుచేసిన పెండ్లికడవలు. “సీ. విరేని
గొనివచ్చి రైదువల్ పాటలు పాడుచు కుంభ
వేళ వేడుకలర.” విజ. 8, ఆ. 98: చూ,
భాండము. 8.

విరేనికడవలు. ద్వ. వి. —నై—

విరేయము. సం. వి. ఆ. న. కల్లు: చూ, మర. 1.

విరోహ. ఆం. ఖండములయిందింటిలో నొకటి:
చూ, ఖండములు. (గూర్వార్థగోళములొ
పడమటిదెగు నున్నది. అయిదుఖండములలో
నిదివిన్నది. ఇది యింగ్లీషువారి జన్మస్థానము.)

విరోచాఖండమునకు సంబంధించిన దేశములు లోనగు విశేషములు.——

దేశము.	విస్తీర్ణము. చ. మై.	జనసంఖ్య.	ముఖ్యపట్టణము.
ఆఫ్రికా.	32178	6678527	వియన్నా
అమెరికా.	11752	8129824	బుక్నెలన్
బల్గేరియా.	89824	5944000	సోఫియా
బెల్జియం.	54877	14726158	బ్రెజ్
బెల్జియం.	15042	8500000	బ్రెజ్
భూమి.	207076	40745874	పార్థివ
జర్మనీ.	182200	62592575	బెర్లిన్
గ్రీసు.	50271	6204684	ఏథెన్స్
హంగరీ.	86000	8500000	బుడాపెస్ట్
హాలెండు.	12761	7988114	హేగ్
ఇటలీ.	120000	41000000	రోము
నార్వే.	124964	2509564	ఓస్లో
పోలాండు.	150000	80987448	వార్సా
పోర్చుగల్.	85490	6082991	లిస్బన్
రషియా.	122282	17400000	మోస్కో
రషియా.	8241678	147000000	మోస్కో
స్పెయిన్.	196700	21763000	మాడ్రిడు
స్విడెన్.	178157	6141571	స్టాక్ హోమ్
స్విజర్లాండు.	15976	4066400	బెర్న్
యంగ్లోస్టావియ.	94230	18980918	బెర్లిన్

విరోచాఖండము.——

ఇంగ్లాండు.	50827	37854917	లండన్
స్కాట్లాండు.	80405	4842554	ఎడింబరో
వెల్స్.	8016	2598014	
ఉత్తర ఐర్లాండు.	5237	1250000	బెల్ఫాస్ట్

విలదిలుండు. సం. వి. అ. పుం. 1. కుచేరుండు: చూ, శ్రీమండు; 2. దిలపమహారాజీ: చూ, రాజీ. 1.

విలారము 2. వి: చూ, రూ- అయిలారము *

విలుండు. సం. వి. అ. పుం. 1. పురూరవ చక్ర వర్తి: చూ, రాజీ. 1; కా. 2. (శ్రీయుత నీలకంఠపండితులు. ఎం ఎ ఎమ్. ఎల్.ఎ.)

అశోక చక్రవర్తి కళింగరాజ్యము సంపూర్ణము గ నాకృమించుకొని నప్పుడప్పటి కళింగరాజులు కోసలదేశమునకు కుటుంబసహితముగా) తేరి యాదేశమును సామంతరాజులుగ పరిపాలించిరి. మూండు వేర్వేరు వంశములరాజులు విలులనియు, విరులనియు పేరుగలవారు కళింగమును పాలించినట్లు తెలియుచున్నది కళింగ. 261. పారట. రూ విలుండు:

విలేయక. అం. పుస్తకములలో నొకటి: చూ, పుస్తకములు.

విలేయము. సం. వి. అ. న. హరివారుకము, నూగుదోస *: చూ, దోస.

విలేయండు. సం. వి. అ. పుం. పురూరవ చక్ర వర్తి: చూ, విలుండు.

వివచ్చే. దే. అ. కి: చూ, రూ- అయినచ్చు.

విరుండు. సం. వి. అ. పుం. ఈశ్వరుని కొమా రుండు: చూ, వినాయకుండు. 1.

విశాని. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. ఈశానదిక్కు ఈశాన్యము, విజి: చూ, దిక్కులు; 2. ఈశా నుని పట్టణము: చూ, దేశము.

విజి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. —వై.—

విశ్వర్యము. సం. వి. అ. న. 1. అజిమాద్యస్త సిద్ధులలో నొకటి: చూ, సిద్ధులు (విభూతులు); 2. భౌగ్యము: చూ, సంపత్తి. 1; 3: చూ, అదృష్టము. 1; 4. గుణము లాచిం టిలో నొకటి: చూ, గుణములు.

విశ్వర్యములు. అం. 1. మాహాశక్తియు, ధైర్యము, కీర్తి, సంపద, జ్ఞానము, వైరాగ్యము. (8); 2. దాసీజనము, భృత్యులు, పుత్రులు, మిత్రులు. బంధువులు, వాహనములు, ధనము; ధాన్యము. (8).

విశ్వశ్యలక్ష్మి. అం తంక్రము లఱువదివారుగిం టిలో నొకటి: చూ, తంక్రములు.

వివమన్. సం. అవ్య నడుచు కల్పనము.

వివమస్త్యము. సం. వి. అ. పుం. ఈయేటిది.

విప్పికుండు. సం. వి. అ. పుం. దుడ్డుకట్ట పట్టి వాడు' చూ, యప్పిధరుండు.

విషీకము. అం. అస్త్రము లేబడిమూడింటిలో నొకటి: చూ, అస్త్రములు.

విహికము. సం. విజి. (అ. అ. అ.) 1. ఇవా లోక సంబంధమైనది; 2. లోకములు రెండిం టిలో నొకటి: చూ, లోకములు. (చూ, ఇ హలోకము.)

విహోలుకాననము. కా. (గార్బరు ఎన్. కి)న్ల స్వామి అయ్యంగారు, ఎం. ఎ. పి. హెచ్. డి.) 1. ఈశానము కోసలమును, కళింగము ను పులకేసినునకు లోబడియున్నట్లు చెప్పెను. కళింగ. 258. పుట; 2. అయ్యకలేక వి హోలు కాననము కీ. క. 684 ను బట్టి (Vide Ind Ant Vol 8 P 245.) కదంబ, అశుప, మార్క, లాట, మాళవ, ఘూర్జర, కళింగ, కోసల, పల్లవ, చోళ, పాండ్యదేశములకు జయించినట్లును పరమేశ్వర చిరుదము నొందినట్లును తెలియుచు న్నది. ఈశానమును బట్టియే విష్ణువుర దు ర్గము జయింపబడినట్లును, విష్ణుతుండినందును, పల్లవులు వోడింపబడినట్లును తెలియుచున్నది కళింగ. 518. పాట.

విరుండు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-విలుండు.

౬.

౬. ౩. కయ్యక్కరము. అంధభ్రామకు వర్ణంబు లేఁ బడియాలు. అంశు అచ్చులు పందొమ్మిది. ఆ అచ్చులలోనిది పదునాలుగువది; లేనుగు నకు వర్ణములు ముప్పదివి. అందు అచ్చులు పదునాలుగు. అందునిది పదియవది; దే. అవ్య. 1. సంశయమును వెలిపెడి, అశ్వి. “క. విహరింప మానవాకృతి, సహితంబుగ మహిక్షిర్థిఁ జనుదెంచిన పద్మహితుడో హిమకరుడోక చీ, గృహమేధియు కాకయితిఁడు కేవల నరుడే.” భార. విరా. 1, ఆ. 218: చూ, సంశయము; అవ్య. 2. పార్థివార్థకము మోడవచ్చు వానిలో శొకటి. పార్థివార్థకము మోడవచ్చునది — ఇ - ఈ - ఏ - ఓ - ఒ - ఓ అనునది; పా. 3. వక్రములలో శొకటి. వక్రములు. — “ఎ - ఏ, ఒ - ఓ.” లు. ఒంటియ. 2. వి. = వంశ్యము. పొగ మొదలైనవి తగిలించెడు చిలుకకొయ్య: చూ, వంశ్యము. (రూ- ఒంటి.) ఒంటి. 2. వి. = వంశ్యము. — పై. — ఒంటివాఁడు. దే. వి. సూతరుఁడు, చేంపువాఁడు; చూ, మారకుఁడు. ఒంటి. దే. వి. 1. రూ- ఒంటి. కీడు: చూ, వాని. 2; 2. రూ- ఒంటి. ఏడుపు: చూ, దుఃఖము; విజా. 3. రూ- ఒంటి. దుఃఖము కలువాఁడు: చూ, విచారుఁడు; 4. రూ- ఒంటి. దుఃఖముకలది: చూ, దుఃఖితము. ఒంటిడుగు. దే. వి. మల్లయుద్ధగతిభేదము: చూ, మరుగ్గు. (చూ, మల్లకాస్త్రము.) ఒంటినివాఁడు. ద్వ. వి. పగలుఁడు: చూ, కరువు. 1. ఒంటి. దే. వి. పగ: చూ, విరోధము. 1. ఒంటరినిము. దే. — పై. — “క. ఒంటరిని

లేవి యొంటరి, మింటరములు వల్కుటుచిత మే యరగఁగం దంటిను నేమితక్కువ, గంటిచెల్లువ దీననీవు గన్నదిగలదే.” భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 287.

ఒంటరిమింటరము. దే. వి. ఎక్కువతక్కువలు. “క. ఒంటిమినిలేని యొంటరి, మింటరములు వల్కుటుచితమే.” భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 287. (ఎక్కువతక్కువలు = కష్టనిష్ఠురములు.) ఒంటరి. ద్వ. వి. (ఒంటి + అరి.) 1. పండి: చూ, నూకరము; అసహాయుడైన బంటు. “ను. పూవుఁదీ, గగుడెం దావలరాచ యొంటరి కడంగరించుదుం జీమ్యుఁక.” య. 5, ఆ. 74: చూ, ఒంటరిఁడు. 1; 2 ఎక్కటి: చూ, ఒంటరిఁడు. 2.

ఒంటరికాఁడు. ద్వ. వి. 1. పండి “నీ. కృమ్మి యొంటరికాని దొమ్మిశొందు యశంబుబయటి పల్లెలుగూల్చు బల్మికల్మి.” చంద్రా 1, ఆ. 20: చూ, నూకరము; 2. అసహాయుడైన బంటు. “ఒంటరికాండ్రోనేక నూకరముల గుప్పుడెప్పు మనఁగొం బడఁగ్రమ్మిరి.” ఉ. రా. 7, ఆ. 414: చూ, ఒంటరిఁడు. 1; విజా. 3. ఎక్కటి: చూ, ఒంటరిఁడు. 2. (స్వార్థమునకాఁడు.)

ఒంటరిచేరక. పా. (అల్పర్ నేటిపు.) ౧ వి, జుద్వి లోనగువాని ఆకులు. కలుపున కొక్కొక్క టిచొప్పున నూర్చరశ్మి తగులుట కనువుగ ఇ టునటు చెప్పనపుట్టు ఆకులచేరక. చూ, ఆకులఅమరికలు.

ఒంటరిపాటు. ద్వ. వి. 1. అనురహసము: చూ, రహస్యము. 1; 2. అసహాయత: చూ, దిక్కుమాలినతనము.

ఒంటరివాఁడు. ద్వ. వి. 1. అసహాయుడైన బంటు: చూ, ఒంటరిఁడు. 2; 2. ఎక్కటి: చూ, ఒంటరిఁడు. 3.

ఒంటరిఁడు. ద్వ. వి. (ఒంటరి + ఈఁడు.)

1. అసహాయుడైబంటు “నీ ఒంటరి యొక్క టీడొంటరిఁడొంటింపు నానేకభటునికీ నా హతునికీ.” ఆం. భా. ద్వ. శ్. 185. (ప్యార్థ మొనఁగిండు) ఒంటరి, ఒంటరికాఁడు, ఒంటరిఁడు, ఒంటరిఁడు, ఒంటికాఁడు, ఒంటింపు; (సం. ప) :— అసహాయశూరుఁడు;

2. అసహాయుఁడు, ఎక్కటి: చూ, విడి. 12.

ఒంటరులు. ద్వ. వి. బ 1. కాలిబంటు: చూ, భటుఁడు. 1; 2. నాలుగవ జాతివారిలో సుత్తములుగ పరిగణింపబడు వాకానాక జాతివారు.

ఒంటి. డి. వి. 1. ఒంటిపాటు: చూ, రహస్యము. 1; 2. అసహాయుఁడు, దిక్కుమాలిన తనము.

ఒంటింపు. డి. వి. 1. మైత్రి, పాత్తు: చూ, స్నేహము. 1; 2. తోడు, సహాయము: చూ, వెంబడి; రి. వీఁడు వీఁడియూపనిని కేయవలయునని యేర్పఱచునెర్పాటు. (ఇప్సంతము పొచ్చినకవి సమ్మతముకాదు. ఆరగింపువంటిది.)

ఒంటికంటిగాము. ద్వ. వి. అసహాయు, శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

ఒంటికంటి రామలింగము. లో. ఎదుటివారికలిమి చూచి యొర్వరేనివాఁడు. (అసహాయుఁడు.)

ఒంటికాఁడు. ద్వ. వి. 1. పండి: చూ, నూకరము; విణ. 2. సవ్యాసీ, వియోగి, ప్రియురాలి నెడఁబాసినవాఁడు. “నీ. అమరక్తిరేచునూతన సారసాటోప మొంటికాండ్రోకుఁడెపులానఁగు నెచట.” (హరిశ్చంద్రోద్యమము పంచులకనియు, నలకభయందు వియోగులకనియు అర్థము.) హ. న. 3, ఆ. 80: చూ, ముని. 1; 2. ఏకాకి, ఎక్కటి: చూ, విడి. 12.

ఒంటికొమ్మువేలుపు. ద్వ. వి. ఏకదంతుఁడు:చూ, వివాయకుఁడు. 1.

ఒంటిగాము. ద్వ. వి: చూ, ఒంటికంటిగాము.

ఒంటిగూనమోటు. పా.ఒంటిగూనమోటు అనియు రెండుగూనల మోటుఅనియు మోటులు రెండు విధములు.—అంగు ఒంటిగూనమోటుయే పూర్వమునుండియు వాడుక. అది మిగుల లఘువయిన యంకరము. (ఇందలి భాగములు.— నూయి, నీరుపడు కుండి, ఎత్తువెనుకకును ముందుకును నడచుఏట వాలుస్థలము, మోటుగూన, మోటుమోటు, తొండపుతొడు, గిలక.)

ఒంటిజీందెపువారఁడు. ద్వ. వి. ఉపసరుఁడు, బ్రహ్మచారి: చూ, తటువు.

ఒంటిపాటు. వై. వి. ఏకాంతము: చూ, రహస్యము. 1.

ఒంటివేటదండ. ద్వ. వి. ఏకావలి, ఒంటివేట హారము: చూ, భూవణము 2.

ఒంటిపోఁగు. ద్వ. వి. బలకేపుఁడు, శోకలితాల్పు. “శి. నీరివొంటి పోఁగుకు విశేషములే శివుఁడాది భిక్షువం, చేరులు నెడ్డుగల్గిసుసమ్మద్ధిగఁ బాదపాటందు రవ్యురిక.” శకం. 2, ఆ. 20: చూ, బలరాముఁడు.

ఒంటిపోట్లాటు. ద్వ. వి. అసహాయయుద్ధము: చూ, యుద్ధము.

ఒంటిరమ్మ. ద్వ. వి. శరీరమలము: చూ, మలము. 1. (వాడుక.)

ఒంటిమాఁకుల వెనుముప్పు. ద్వ. వి. గారి: చూ, వాయువు.

ఒంటియ. వై. వి. ఉచ్చి. రూ. ఒంటె:చూ, లాటికిట్టు.

ఒంటియకుగుగత్తెర. ద్వ. వి. మల్లయుద్ధగతిభేదము; పయవల్లు పండ్రొందింటిలో నొకటి: చూ, పయవల్లు. (చూ, మల్లకాస్త్రము.)

ఒంటివేలు. పా. అల్పాచమానము విడుచుటకు బడిపిల్లలు, పంతులుగారిని అడుగుటకు చూపె డిగులుతు. (చిటికెనవేళిలు చాపుట.)

ఒంటు. డే. వి. 1. మైత్రి, పాత్తు: చూ, స్నేహము 1; 2. గామిమహాచార్యు; అ. కి. 3. అనుకూలించు: చూ, పొందుపడు; స. కి. 4. సక్తమగు, పొందు. "రగడ. కమలములంటుము: గలువల నొంటుచు, పిమితగొలుచుము: దేనెలఁబెలుగుచు." కళాం 2, అ. 118: చూ, పొపించు.

ఒంటుకొను. డే. స. కి. సక్తమగు, పొందు. "గీ. ఒంటిపొలున నవ్వాలుఁగంటినంటి, యొంటుకొనిఁబొది యోహా యయుక్తమనుచు, - దలఁచుఁ దలఁచియుచుదనికిఁ దల్లడిల్లు, నుల్లముననుండు యామినిదల్లభుండు." కళాం 2, అ. 119: చూ, పొపించు.

ఒంటె. వై. వి.=శిష్టత: చూ, రూ-ఒంటియ ఒంటెపిల్లి. ద్వ. వి. కరభము. —వై.— ఒంటెపులి. ద్వ. వి. ఒకరకము చుగము. (అప్ర.) ఒంటెలగుంపు. ద్వ. వి. ఉష్ట్ర సమానము: చూ, ఒష్ట్రకము.

ఒంటిరింపు. ద్వ. వి. అసహాయకూరుడు: చూ, ఒంటరిఁడు. 1.

ఒంటు. డే. వి. బ. (ఒంటు + లు.) 1 పురుషుల కర్ణభూచ.ణము: చూ, భూచ.ణము. 2; వై. వి. 2. అంకెలు: చూ, సంఖ్య. 1.

ఒంటిలి. డే. వి. రూ-ఒంటిలి, అనుభము: చూ, హని. 2.

ఒండు. వై. స. ఏ. 1. చివక. ఒకటి: చూ, వంది; వై. స. 2. చివక. అన్యము: చూ, పరాయి; 3. అడుగు: చూ, బురద.

ఒండువలను. ద్వ. వి. అన్యము: చూ, పరాయి.

ఒండె. డే. దృ. 1. అటుకానిపక్షమును "చ. వనమునకేగి... రహిమహిమతో మిమునిద్రహించు

హం, దెనకులితాస్త్రశక్తిని వడించునుమాడుచు రాశినందఱుక." భార. ఆర. 5, అ. 388 (మీఁద ఏని శబ్దము కదిసియుఁ బ్రయోగింపఁబడును; "సీ. అవ్వమివాసరంబున యందు నొండె, నొండెనెని." భీ. 6, అ. 78: చూ, ఏని. (1); 2. కాని, వికల్పార్థకము. "సీ. సమకట్టి నైస్యంబు నైస్యంబుతోనొండె దొడరి మిమువ్వరతోడ నొండె, నిద్దఱతో నొండె నెక్కటియొక్కనితోనొండె, బాడిచెద దొర్చులమున, నేయాయుధంబున నెమ్మొయిబోరంగ నిష్టమయ్యది." భార. సభా. 1, అ. 198 చూ, వికల్పము. 2.

ఒండేని. డే. అవ్య. (ఒండె + ఏని) 1. అటుకానిపక్షమున: చూ, ఏని (1); 2 కాని, వికల్పార్థకము "మ. అనువంగంబున నొండె నొండెను విహారాపేక్ష నొండేని ఘ్న, రద్ధనిరాసంబున నొండె దీప్తిభయస్కరాసార్థ మొండేని య, స్థవియోగంబున నెవ్వఁడే మునుఁగు గరిగాంభ: ప్రవాహంబునక, జనుఁడతండును బుండరీకనయనా కాసింపు పాపాఘముల్." కాశీ. 5, అ. 45: చూ, వికల్పము. 2.

ఒండొండ. డే. అవ్య. (ఒండు + ఒండు + అ.) కృమకృమముగా. "తే. తడవులేదింక నిఖిల భూతములుఁ బ్రళయ, మొందనున్నవి యిప్పుడొండొండపొంగి." భార. ఆది. 4, అ. 224; భార. కాంతి. 1, అ. 22.

ఒండొండు. డే. అవ్య. మిధాపదార్థము, పరస్పరము. "గీ. ఒండొండునాగ మిధాపదార్థ మొప్పు." ఆం. భా. తృ. అవ్య. 88: చూ, మిథము.

ఒండొకటి. డే. స. అన్యోన్యము, పరస్పరము: చూ, మిథము.

ఒండొకఁడు. ద్వ. అవ్య. ఇతరుఁడు: చూ, పాయివాఁడు.

ఒండొరు. జే. దృ. పరస్పరము: చూ, మిథము
ఒండొరుమిక్. దృ. వి. మైత్రి: చూ, స్నేహ
ము. 1.

ఒండొరుల. జే. దృ. ఒండొరు: చూ, మిథము.
ఒండొరులమైత్రిచెఱుచుట అం. శేదోపాయ
ములు చూచింటిలో నొకటి: చూ, శేదో
పాయములు.

ఒండొరులకురాయిడిపుట్టింపుట. అం. —పై—
ఒందిక జే. వి. మైత్రి. రూ. ఒద్దిక. “నీ కల
కపాఠోరాశి కన్యకారత్నంబు నొందికతో
గూడియున్నవాని” వి. పు. 5, అ. 79: చూ,
స్నేహము. 1.

ఒందిలి. జే. వి, విజ: చూ, రూ. ఒందిలి. (దుః
ఖముకలది — “నాడు ధనహీనుడగుచు
సంతాపమొందవినగుతు సుంధులద్విధమున
నొందిలియై చేయునదిలేక.” భాగ. 10,
స్కం. ఉ.)

ఒంగు. జే. స. క్రి. 1 సక్తనుగు, పొందు:
చూ, పొంగుచు; అ. క్రి. 2 జనించు,
కలుగు. “చ. జననము నొందినారరు.” భార.
అర 4, అ. 181; పౌరచిత్తముల కత్యానంద
మొందంగ.” భార. అది 8, అ: చూ,
పుట్టు 2.

ఒక. పై. స. 1.=ఏక.వృత్తియందు ప్రత్యయము
లోపించిన రూపము. “ఒకపరి, ఒకలేప, ఒక
ముష్టి.” రూ. ఒక్క; 2.= ఏక. ఉద్దేశింపఁ
బడని. “ఒకించుక, ఒకింత ఇత్యాదులయందు
ఇది అల్పార్థకమని యెఱుంగునది: ఒకానొక,
రూ. ఒక్క.

ఒకంట. పై. దృ.= ఏకతృ. ఏకతార్థకము:
రూ. ఒకట- ఒక్కట- ఒకొట- ఒక్కొట.

ఒకడు. పై. స. 1.= ఏక. ఒకటి: చూ, నంది,
2.= ఏక. రూ. ఒక్కడు. అన్యడు: చూ,
పరాయివాడు; 3.= ఏక. ఏకకుడు (లేక)

ఏకము. అన్యము: రూ. ఒకరుడు - ఒకరే
వుడు - ఒకొడు - ఒకొరుడు - ఒకొరు
వుడు - ఒక్కడు - ఒక్కరుడు - ఒక్క
రువుడు - ఒక్కొడు - ఒక్కొరుడు -
ఒక్కొరువుడు, ఒడ్డు, ఒరుడు - ఒరువు
డు; (నం. ప):— ఏకకుడు.

ఒకట. పై. దృ. 1.= ఏకతృ. ఏకతార్థకము:
చూ, రూ. ఒకంట; 2. కూడ, సహితము
నర్థమును తెలిపెడి: చూ, సైతము; 3. ఏక
కాలమున: చూ, యుగపత్.

ఒకటి. పై. స. ఏ. 1.= ఏక. ఏకసంఖ్య, రూ.
ఒక్కటి: చూ, నంది; 2.= ఏక. రూ.
ఒక్కటి అన్యము: చూ, పరాయి.

ఒకటికి. పా. ఒంటివేలనకు: చూ, ఒంటివేలు.

ఒకత. పై. స. ఏ. 1.= ఏకశ్రీ. రూ. ఒకతి:
చూ, శ్రీ; 2. పుశ్రీ. రూ. ఒకతి: చూ,
శ్రీ.

ఒకతడవ. జే. అన్య. సకృద్దర్శము: చూ, సకృ
త్. 1.

ఒకతి. పై. స. ఏ: చూ, రూ. ఒకత.

ఒకతుక. పై. స. ఏ. (ఒకత + క.) రూ. ఒక
రుక. —పై.—

ఒకతూరి. జే. అన్య. ఒకతడవ: చూ, సకృత్. 1.

ఒకతె. పై. స. ఏ. రూ. ఒకరితె: చూ, రూ.
ఒకత.

ఒకలేప. జే. అన్య. ఒకతడవ: చూ, సకృత్. 1.

ఒకపరి. జే. అన్య. —పై.— “ఒకపరియొకలేప
యొక్కసారి యొక్కచుటున సకృద్దర్శమొ
నరు.” అం. భా. తృ. అన్య. 88.

ఒకపారి. జే. అన్య. —పై.—

ఒకపెట్టు. జే. దృ. ఏకకాలమున: చూ, యుగ
పత్.

ఒకపెట్టున. జే. దృ. —పై.—

ఒకప్పుడు. దే. దృ. వికద్యము. “నీ కదాదిదర్థ మొక్కడ యొకప్పుడనంగను.” అం, భా.

తృ. అవ్య. 70: చూ, కదాచిత్.

ఒకమటి. దే. అవ్య. ఒకతడవ: చూ, సకృత్. 1.

ఒకమాటు. దే. అవ్య. —వై —

ఒకమాటు. దే. అవ్య. —వై. —

ఒకమొగి. దే. దృ. ఏకకాలమున: చూ, యుగ పత.

ఒకయూక. దే. దృ. —వై. —

ఒకరిత. వై. సు. ఏ. (ఒకరి + త.) రూ-ఒకర్త: చూ, రూ-ఒకత.

ఒకరితి. వై. సు. ఏ. (ఒకరి + తి.) —వై. — (రూ-ఒకర్తి.)

ఒకరితె. వై. సు. ఏ. (ఒకరి + తె.) —వై. — (రూ-ఒకర్తె.)

ఒకరిసొమ్మును దానమ్ముట. అం వివాదములు తదుపేనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, వివాదములు.

ఒకరుడు. వై. సు. 1=ఏకః. అన్యః: చూ, పరాయివాడు; 2=ఏకః. ఏకకుడు (లేక)

అన్యము, ఏకము: చూ, ఒకడు. 8.

ఒకరువుడు. వై. సు. —వై. —

ఒకరోజు. ద్వ. వి: ఒకానొకదినము: ఒక్క నాడు; (సం ప): —ఏకానామ.

ఒకర్త. వై. సు. ఏ. 1. రూ-ఒకరిత. ఏకశ్రీ: చూ, శ్రీ; 2. రూ-ఒకరిత. పరశ్రీ: చూ, శ్రీ.

ఒకర్తి. వై. సు. ఏ. —వై. — (రూ-ఒకరితి.)

ఒకర్త. వై. సు. ఏ. (ఒకర్త + త.) —వై. — (రూ-ఒకర్తక.)

ఒకర్తక. వై. సు. ఏ. (ఒకర్త + క) —వై. — (రూ-ఒకర్తక.)

ఒకర్తె. వై. సు. ఏ. రూ-ఒకరితె —వై. —

ఒకవిడుత. ద్వ. అవ్య. ఒకతడవ: చూ, సకృత్. 1.

ఒకసారి. ద్వ. అవ్య. —వై. —

ఒకానొక. వై. విణ. వృత్తియందు పృథ్వీయము లోపించినరూపము. ఉద్దేశింపబడని. “ఒకా నొక పురుషుడు, ఒకానొక శ్రీ, ఒకానొక నొక మృగము” మొ. (దీనిని ప్రత్యయముతో చేర్చి చెప్పుచుడు మహాదర్థమున ఒకానొకఁ డనియు, మహాత్మ్యమున ఒకానొకతయనియు అనుమాదర్థమున ఒకానొకటియనియు రూప ములు): చూ. ఒక. 2.

ఒకానొకప్పుడు. ద్వ. దృ. కదాదిదర్థము: చూ, కదాచిత్.

ఒకీంత. దే. వి. 1. అల్పము, రూ-ఒకీంత: చూ, స్వల్పము; అవ్య. 2. రూ-ఒకీంత. ఈమద ర్థకము. “నీ. ఇంచుకంతయొకీంత యించుక యిసునుంత యన నీమదర్థకమా.” అం, భా. తృ. అవ్య. 74 చూ, స్వల్పము.

ఒకీంతవేడిమి. ద్వ. వి. ఇసుమంతకాక' చూ, మందోష్ణము.

ఒకొ. దే. అవ్య. రూ-ఒకొ సంకయార్థకము. “క. భీముడొకొ తమ్ము కుట్టలా, కో మటి యెవ్వరోకొ తలఁపు కొలఁదికి మీతొక్క” భార. దోష్ణ. 2, అ. 229; “క. సుఖముండఁ బడయుచు, మొకొ యిప్పాపెందులదె యొరులెవ్వరికొ.” భార. విరా 1, అ. 49; నిర్వ. 8, అ. 121: చూ, సంకయము.

ఒకొడు. వై. సు. 1=ఏకః. అన్యః: చూ, పరాయివాడు; 2. = ఏకః. ఏకకుడు (లేక) అన్యము, ఏకము: చూ, ఒకడు. 8. ఒకొటు. వై. దృ. 1. ఏకతార్థకము. రూ- ఒకొటు: చూ, ఒకంటు; 2. కూడ. రూ- ఒకటు: చూ, నైరము

ఒకొటి. వై. సు. ఏ. రూ-ఒకటి. ఏకసంఖ్య: చూ, వంది.

ఒకొత. వై. సు. ఏ. 1. రూ-ఒకొరిత. ఏకశ్రీ: చూ, శ్రీ; 2. రూ-ఒకొరిత. పరశ్రీ: చూ, శ్రీ.

బొలి. వై. స. ఏ. — వై — (రూ-బొలిరితి) బిక్కరు. వై. వి. = వ్యాఖ్యానము. రూ-బొలిరితి: బొలిరుక. వై. స. ఏ. (బొలిరు + క.) — వై. —
 బొలిరితి. వై. స. ఏ. — వై. — (రూ-బొలిరితి.)
 బొలిరితి. వై. స. ఏ. (బొలిరు + తి.) — వై. —
 (రూ-బొలిరుతి.)
 బొలిరితి. వై. స. ఏ. (బొలిరు + తి.) — వై. —
 (రూ-బొలిరుతి.)
 బొలిరితి. వై. స. ఏ. (బొలిరు + తి.) — వై. —
 (రూ-బొలిరుతి.)
 బొలిరుడు. వై. స. = ఏకః చూ, రూ-బొలిరుడు
 బొలిరువుడు. వై. స. = ఏకః. — వై. —
 బొలిరు. వై. స. ఏ. 1. రూ-బొలిరుతి. ఏకశ్రీ:
 చూ, శ్రీ, 2. రూ-బొలిరుతి. పరశ్రీ: చూ, శ్రీ.
 బొలిరు. వై. స. ఏ. (బొలిరు + తి.) — వై. —
 బొలిరుక. వై. స. ఏ. (బొలిరు + క.) — వై. —
 (రూ-బొలిరుక.)
 బొలిరు. వై. స. ఏ. — వై. — (రూ-బొలిరుతి.)
 బొలి. దే. అన్య. చూ, రూ-బొలి.
 బొలి. వై. స. చూ, రూ-బొలి.
 బొలింతగా. దే. ద్ర. బొలిపెట్టు: చూ, యుగి
 పత్.
 బొలిటు. వై. దృ. 1. ఏకతార్థకము. రూ-
 బొలిటు: చూ, బొలిటు; 2. కూడ, సహితము.
 “నీ అతనితోడ, నొక్కటఁబుట్టిన యక్క
 న్యకను.” భార. ఆది. 7, ఆ. 180; “క. నలం
 దుదమయంతి నాశ్వాసించుచు నొక్కటఁజని”
 భార. ఆర. 2, ఆ. 78: చూ, నైరము.
 బొలిటి. వై. స. ఏ. = ఏకః: చూ, రూ బొలిటి.
 బొలిటిడు. ద్వ. వి. ఏకాశి. ఒంటరికాడు:
 చూ, విడి. 12.
 బొలిరుడు. వై. స. 1. = ఏకః: రూ-బొలిరు.
 అన్యః: చూ, పరాయనాడు; 2. = ఏకః.
 ఏకరుడు (లేక) ఏకము, అన్యము: చూ, రూ-
 బొలిరుడు. 3.
 చూ, వివరము.
 బొలిరు. వై. స. ఏ. రూ-బొలిరుతి: చూ, రూ-
 బొలిరు.
 బొలిరు. వై. స. ఏ. రూ-బొలిరుతి. — వై. —
 బొలిరుక. వై. స. ఏ. రూ-బొలిరుక. — వై. —
 బొలిరుకాటు. దే. అన్య. ఒకరిడవ: చూ, సకృత్. 1.
 బొలిరు. వై. స. ఏ. రూ-బొలిరుతి: చూ,
 రూ-బొలిరు.
 బొలిరువాడు. ద్వ. వి. ఏకాశము, అన్యదినము.
 “తే. అన్యదినసంజ్ఞ యొక్క-వాడనఁగ వెల
 యు.” ఆం. భా. పృ. ద్వి. 97: చూ, ఒక
 రోజు.
 బొలిపెట్టు. దే. దృ. ఒక-తగా: చూ,
 యుగపత్.
 బొలిల్లాడు. వై. వి. ప్రతాదులచే నియమముతోఁ
 జేయునట్టి యొక్క-పూట భోజనము: చూ,
 సాపాటు.
 బొలిమాటు. దే. అన్య. ఒకపరి: చూ, సకృత్. 1.
 బొలిము. దే. స. ఏకసంఖ్య. ఒకటి: చూ,
 వంది.
 బొలిమొగి. దే. దృ. ఒక-పెట్టు: చూ, యు
 గపత్.
 బొలియూక. దే. దృ. — వై. — “క. ఒక్కో-
 లన నొక పెట్టన, నొక్కమృడియనఁగ నొ
 క్కయూక యనంగా, నొక్కంతగా ననం
 బెం, నెక్కిన యుగపత్తిదార్థమిందువలంపా.”
 ఆం. భా. తృ. అన్య. 80.
 బొలిరుతి. వై. స. ఏ. రూ- బొలిరుతి: చూ,
 రూ-బొలిరు.
 బొలిరుతి. వై. స. ఏ. రూ- బొలిరుతి. — వై. —
 బొలిరుతి. వై. స. ఏ. రూ- బొలిరుతి. — వై. —
 బొలిరుడు. వై. స. = ఏకః: చూ, రూ- ఒక
 రుడు.

ఒక్కరువుడు. వై. స. = ఏక. — వై. —
ఒక్కరు. వై. స. ఏ. రూ. ఒక్కరిత: చూ,
రూ. ఒకత.

ఒక్కరి. వై. స. ఏ. రూ. ఒక్కరి. — వై. —
ఒక్కరు. వై. స. ఏ. రూ. ఒకరు. — వై. —
ఒక్కరుక. వై. స. ఏ. రూ. ఒకరుక. — వై. —
ఒక్కరు. వై. స. ఏ. రూ. ఒకరు. — వై. —
ఒక్కసారి. జే. అన్య. సకృద్ధకము. “ఒకపరి
యొకలేప యొక్కసారి యొక్కమాటన స
కృద్ధకమునరు.” అం. భా. తృ. అన్య 68:
చూ, సకృత్. 1.

ఒక్కనికొక్క. ద్వ. వి. ఒకానొక బాలకీడ.
“ఒక్కనికొక్క రెండులోగిళ్ళు, మూడు
ముచ్చిలక, నాలుగు నందన్న, అయిదుంటిటి
లు, అయిదుచారాలు” మొ: చూ, బాలకీడ

ఒక్కానించు. వై. వి. = వ్యాఖ్యాన. వ్యాఖ్యా
నముచేయు, వ్యాఖ్య. (పురుషార్థమకవీయము.)

ఒక్కరిత. జే. వి: చూ, రూ. ఒకరిత.

ఒక్కమృడి. జే. దృ. ఒక్కయూక: చూ,
యగపత్.

ఒక్కక. జే. దృ. — వై. —

ఒక్కడ. జే. దృ. వికద్యము: చూ, కదాదిత్.

ఒక్కరు. జే. అన్య. ఒక్కయూక: చూ, య
గపత్.

ఒక్కరుగండడు. కా. ఒక్కయొక్కనకే కొట్ట
గల పిరుడు. సా. ఇం. ఇ, 4, సం. 1158
కాననము.

ఒక్కొక్క. వై. వి. 1. = ఉగ్రమ్. అంకపాంక
ములు, ఉగ్రభానము. “చ. అమమనున్న
తల్లిని గృతాంతవశికుడైన తల్లిడినొక్కొక్క
గని.” భార. ఆర. 3, ఆ. 158: చూ, భయం
కరము; విశ. 2. ఉగ్రము. — వై. — “క.
మొచుమనరిలో నొక్కొక్కగానొక మొలలి
నూడ్చికినగోచరమై, మొకెంచి కుంభసం

భక్త, చిటుదొడనడి: బట్టుకొనియె కిష్కలు
బెదరక.” భార. అది. 5, ఆ. 256.

ఒక్కొక్క. జే. అన్య. రూ. ఒక్కొక్క: చూ, సంక
యము.

ఒక్కొక్క. వై. స. 1. రూ. ఒక్కొక్క. అ
న్య: చూ, పరాయివాడు; 2. ఏకకు
డు (లేక) అన్యము, ఏకము. “సృగ్ధర. కూ
రేమ్యసంబులే దొక్కొక్క.” రాఘ. 2, ఆ.
106: చూ, రూ. ఒకొక్క. 3.

ఒక్కొక్క. వై. దృ. 1. ఏకతార్థ్యము: చూ,
ఒకంట 2 కూడ, సహితము: చూ, సైత
ము; 3. ఏకకాలము. “క. ఇటపాండవ కార
పు లొక్కొక్కనందలు గురు నమజ్జగొని.”
భార. అది. 5, ఆ. 258: చూ, యగపత్.

ఒక్కొక్క. వై. స. ఏ. ఏకసంఖ్య. రూ. ఒక్కొక్క:
చూ, వంది.

ఒక్కొక్క. వై. స. ఏ. రూ. ఒక్కొక్కరిత: (చూ,
రూ. ఒకత.)

ఒక్కొక్క. వై. స. ఏ. రూ. ఒక్కొక్కరి. — వై. —
ఒక్కొక్క. వై. స. ఏ. రూ. ఒక్కొక్క — వై. —
ఒక్కొక్క. వై. స. ఏ. రూ. ఒక్కొక్కరిత
— వై. —

ఒక్కొక్క. వై. స. ఏ. రూ. ఒక్కొక్క. — వై. —

ఒక్కొక్క. వై. స. ఏ. రూ. ఒక్కొక్క — వై. —

ఒక్కొక్క. వై. స. ఏ. రూ. ఒక్కొక్క.

— వై. —

ఒక్కొక్కరు. వై. స. 1. = ఏక. అన్య: చూ,
రూ. ఒక్కొక్కరు: చూ, పరాయివాడు,
2. = ఏక. ఏకకుడు రూ. ఒక్కొక్కరు:
చూ, ఒకొక్క. 3.

ఒక్కొక్కరువుడు. వై. స. = ఏక. — వై. — (రూ.
ఒక్కొక్కరువుడు.)

ఒక్కొక్కరు. వై. స. ఏ. రూ. ఒక్కొక్కరు: చూ
రూ. ఒకత,

ఒక్కొక్కరి. వై. స. ఏ. రూ-ఒక్కొక్కరి. -వై.-
ఒక్కొక్కరు. వై. స. ఏ. రూ-ఒక్కొక్కరు. -వై.-
ఒక్కొక్కరుక. వై. స. ఏ. రూ- ఒక్కొక్కరుక.
-వై.-

ఒక్కొక్కరు. వై. స. ఏ. రూ- ఒక్కొక్కరు. -వై.-
ఒక్కొక్క. డే. అప్పు. రూ- ఒక్కొక్క: చూ, సంక
యము.

ఒక్కొక్కట. డే. దగ్గి. రూ- ఒక్కొక్క-ట. ఏకకాల
మున: చూ, యుగపత్

ఒక్కొక్కలనము. డే. అప్పు. -వై.-

ఒక్కొక్కడము. డే. వి. కారణము, కనికరము:
చూ, దయ.

ఒక్కరు. వై. వి. 1.= తులన. వగరు, చక్కగా
బండని దానిమృతానగువాని రుచి. "సీ. దిగి
కంద మండలేజగురాకుఁ గొనివచ్చి యొగిచెల్ల
బుచ్చిత పొసంగున్న." విక్ర. 5, ఆ. 172:
చూ, రసము. 5; ఆం. 3. రసములాటింటిలో
నొకటి: చూ, రసములు.

ఒక్కరుచు. వై. అ. 59. ఒక్కరుగు. "సీ. నులివాడు
నాచునల్పుల గొంతొగర్చి లేచాలవల్పుగా
లికే బోకనెతిరి. కడకుతెక్క నొక్క
కడనుండి తొగ్గిక్కుచు నులుచిల జిలుతగు
ల్లల నమలుచు." ఆము. 2, ఆ. 58.

ఒక్కరుపు. వై. వి. డోపిటట్టు: చూ, వ్యాసబంధ
ము (రూ-ఒక్కరుపు)

ఒక్కరుపు. వై. వి. -వై.- "ఎంచుకురాఒక్కరుపు
అనిన ఎల్లండి సంతకుబోవలె నన్నట్లు."

ఒగి. డే. దగ్గి, 59. విణ. కృషముగా. "సీ. క
డఁబుణ్య లంభయపకుములవారి ఆ. నుద్ద
రింతురంద యొగిఁబింద మిడివవా,రసఘ పిత్త
దయనుగృతారుగురు." భార. ఆం. 2,
ఆ. 275. (ఇక్కడ ఒగి అనగా విధిక్ర
మముగా సనియ్యరము.) ఇట్లుక్కడక్కడ
సంధర్భానుసారముగా అర్థము నెఱుంగునది.)

ఒగిదిగ. జీదబిల్ల. "సీ. కన్నుగదంగిఁటకు మన్న
గిలగఁజీతి యొగిదిగగాఁ బెట్టెవొక్కచెలికి."

చమ. 1, ఆ: చూ, భూనణము. 2.

ఒగుడు. డే. వి. కొన్నలోనగువాని యెండిన
యాట: చూ, సారగాట.

ఒగుడుకటము. డే. అ. 59. కృశించు, చిట్క:
చూ నడియు. 5.

ఒగ్గము. డే. వి. అనపాతము. "క. ఒగ్గములు తగ్గి
వ్విపడుమని, యొగ్గడు పెనుఁజెరల వలల
నుగ్గిమ్ముగములక, దగ్గతినఁజుంపువేడుక, దగ్గ
లమై చిత్తమంచు వేటాడింపక." భాగ.
1, స్కం. 454: చూ, వారి. 6.

ఒగ్గు. డే. అ. 59. 1. ఉప్పసించు, కడఁగు
"ఉ. ఏయుమ్మనులేక యిట్టిపనికొగ్గునె యం
చొక కొందఱాడఁగక." పాంచా. 2, ఆ.
49: చూ, యత్నించు; స. 59. 2. (వల)
పఱచు, ఒడ్డు: చూ, పఱచు; 5. చొంగఁ
జేయు, ఒడ్డు: చూ, చొచ్చు.

ఒగ్గుబల్ల. డే. వి. తరిమెనపట్టెడు కొయ్య కాఢా
గమైన బల్ల.

ఒచ్చెబడి. డే. వి. రాబడి. చూ, రూ-వచ్చుబడి.

ఒచ్చెము. డే. వి. 1. అచ్చిక, నూనక. "గీ. అ
ధ్వరారంభ మింకోప్పనయ్య దక్ష, కివునిదో
డైన యొక్క యొచ్చెంబకొని." కాశీ. 7,
ఆ. 57: చూ, పెలిలి. 2; 2. అవమానము.
"చ. మానినికిందనుఁదాన శాచికో, లాదవిన
దానఁజేసి సభవొచ్చెముదక్కినఁ బాండునం
దమకో, బిదికిఁగాక." భార. ఉద్యా. 1,
ఆ. 543: చూ, -న్నము. 2.

ఒచ్చెల. డే. అప్పు. రూ- ఒచ్చెల్ల. సంతాపార్థ
కము. "ఉ. ఒచ్చెలనిమ్మఁజూచి వగనొంద
దుఁజిత్తము." భో, 5, ఆ. 58: చూ, సం
తాపము.

ఒచ్చెల. జే. అవ్య.—వై.—“క. అచ్చుగఁబ్ర
యాగలాఁడు, విచ్చలవిడిఁదనదుమేను విడివి
ననునుజూడొచ్చెల యేమిచెప్పుదుఁ, తెచ్చె
రఁగనునిష్ఠ కావ్యసిద్ధి భరితికా.” భా. 1,
ఆ. 182.

ఒడ్డె. వై. వి. 1.—ఉపాధ్యాయః. చదువులయ్య.
“క. నటువుల, నురువృత్తిఁ జదివించుచున్న
యొజ్జయుఁగడఁకన్.” పర. 2, ఆ: చూ,
పంతులు. 1; 2.—ఉపాధ్యాయః. యాజురీ
డు. “గీ. భక్త్యభోజ్యలేన్య పానీయముల
మీఁదఁ, వెగుడుపడఁగఁబాటివెఱపింక మొజ్జె
య, తత్ప్రయోగ విధులు దప్పివలెన.” భార.
ఆది. 1, ఆ. 181: చూ, ఋత్విజాఁడు. 1.

ఒడ్డెదనము. వై. వి: చూ, ఒడ్డెనము.
ఒడ్డెనము. వై. వి. ఉపాధ్యాయత్వము: ఒడ్డెదన
ము; (సం. ప.)— అచార్యకము, అచార్య
త్వము, ఉపాధ్యాయత్వము.

ఒడ్డెబంతి. వై. వి.=ఉపాధ్యాయపద్ధతి. (ఉపా
ధ్యాయుఁడు చూపిన) ఒరవడి. “గీ. తనకులా
చారవర్తన వైష్ణవాచారపర్యాయముల కొడ్డెబం
తియనఁగ.” పాండు. 1, ఆ. 20; రూ-ఒడ్డె
బంతి: చూ, మేలబంతి

ఒడ్డెలపంగవామము. లో. గురువునకు పంగవా
మము. (అయ్యవారికి తప్పలు దిద్దఁబోవుట
లోనగుచర్య.)

ఒడ్డెలపుచ్చేకాయ. వా. నేర్పినవిద్య మఱచిపో
వుట. “ధర్మవిధులన్నియు నొడ్డెలపుచ్చేకా
యఁగావలయు” (కళాపూర్ణోదయము.)
“కా. ఆహ! యొడ్డెలపుచ్చకాయవికమారా
వేయునింకటికా.” కళాం 4, ఆ. 182.

ఒడ్డెలపుచ్చేపాచు. లో. గురునకు పుచ్చేపాచు.
(నేర్పినవిద్య మఱచి యెదురుతిరుగుట)

ఒడ్డెపాని. వై. వి.=ఉపాధ్యాయుని. “ద్వి. కపట
మేర్పడఁగ నొఁగాక నిపోయి, చపటాత్ముఁడా

యొజ్జేసానికీట్లనియె.” వారిశ్చ. 2, భా: చూ;
సోమదమ్య. (చూ, భార్య)

ఒట్టు. జే. వి. 1. భాస: చూ, కపథము;
అట్టి 2: జనించు. “ఉ. అట్టి నృపాలకీటుముల
నాజినెమర్పఁగలేనివానియ, ట్లాట్టిన భీతిమై
నిటుపయోధి కరణ్యుడవైతిని.” భాగ. 10,
స్కం.ఉ: చూ, పుట్టు. 2; స.కీర్తి. 8. కీరించు,
ఉంచు. “ఉ. ఇట్టిది ఘోరకృత్యమని యిం
చుక కొంకక లక్కయింటఁ జి, చొట్టితి
మాయజూదమున సుత్రమధిర్మణః దూలఁ
బుచ్చి తా, చుట్టులఁబెద్దయింజెలులుఁజూడగ
దొంగిది భంగపెట్టితి” భార. కల్య. 2,
ఆ. 183: చూ, పెట్టు. 5; 4. రగులఁజేయు.
“ఒట్టిన మంటవోలఁ గడునుఁ)తఁ జేర్చిన”
నిర్వ. 4, ఆ. 54. “క. పెనుమంటలయం,
దొట్టుదురు.” (ఇక్కడ ఒట్టుట యనఁగా
కాలుట) భాగ. 8, స్కం. 998: చూ;
రవులుచు

ఒడఁబడిక. పా. రాజి (టీకీ.)

ఒడఁగూడు. జే. ఆ. కీర్తి. 1. ఒడఁగూడు: చూ;
సిద్ధించు; 2. అంటునిలు, చేరు. “క. అమవస
గావుననేడ, క్కంచులజాఁగొలవఁగ మహర్షి
గణములఁ విత్పసం, ఘములును బోదురు
బ్రహ్మాం, డమునం గలవారలం దొడఁగూడం
గాక.” భార. ఆది. 5, ఆ. 66: చూ, సుమీ
పించు. (వే). ఒడఁగూర్పు.)

ఒడఁబడిక ద్వ. వి. 1. ఒడఁబాటు. “ఎ, గీ
ఒడఁబడిక గానఁబడనీక యెడలునులియు,
సెపముమైఁగొగిటికెదుర్చు నీరజాక్షి, యుప
మయును భూమివల్లభునల్లమునకుఁ, గొత్త
చవిగొల్పె మఱివేఱకొన్నివాల్లు” కవిక. 8,
! ఆ. 224: చూ, సమ్యక్తము; 2. సమ్యక్తింధి
వ్యాపియిచ్చినవారిత: చూ, రాజి.

ఒడఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. అంగీకరించు: చూ, సమ్యుతించు; 2. అనుకూలించు. “చ. కడుఁ జనువాడునై పురుషకారియు దక్షుఁడునైన మంత్రీ వెం, పడఁగఁ కాజపుక్కుల మహా ధనవంతులఁజేసి వారితో, నొడఁబడి పక్షమే ర్పడఁగ నుండఁడుగా” భార. సభా. 1, ఆ. 82; చూ, పొందుపడు; 8 సంతోషించు. “సమున్నత కీతమ్ముననుంచి యధావిధి పూజ లొడఁబడఁజేసి.” భార. ఆది 8, ఆ: చూ, సంతోషించు. (చే). ఒడఁబడుచు)

ఒడఁబాటు. ద్వ. వి. 1. ఒడఁబడిక: చూ, సమ్యుతము; విణ. 2 అంగీకారము “క. అప్పురము ముఁ డిప్పలుకుల, కొప్పితి మీప్రతిమలోన నొకచిటికెనవేరే, తప్పక యుండఁగనిప్పుడె యొప్పించెద నొప్పులెప్పు మొడఁబాటుని యొక” (ఒడఁబాటు=ఒడఁబడ్డ వృత్తము.) పు. 5, ఆ: చూ, సమ్యుతిము.

ఒడఁబాటువడ్డి. పా. అడిగినపు డిచ్చుచుండెడి వడ్డి. కారిత: చూ, వడ్డి.

ఒడఁగోలుకొను. దే. స. క్రి. రూ-అడఁగోలుకొను అవసరించు. “వ. మనుష్యుఁడు పుట్టినకొలె నిశుచులంబడి గడించిన యొడమిపుడమి. తోడలిగి యడయతడవులోన నొడఁగోలుకొన శక్తుండగునట్ల గృహగతుండగు నతిథి తిర స్కృతుండై యుతనిపూర్వార్థిత ముక్తంబు లన్నియు నపహరింపఁజాలు” భో. 8, ఆ. 124: చూ, దొంగిలించు.

ఒడఁపప్పు. దే. వి. 1. దేవతానివేదనాదులకై నానఁబెట్టిన పెసరపప్పు లోనగునది. చూ, రూ-వడపప్పు; 1. శ్రీమహిమార్థమిచ్చెడు నానఁబెట్టిన సంతాపపుఁజేర్చిన పెసరపప్పు లోనగునది. చూ, వడపప్పు. (వడపప్పును సంతాపించిన సంతాపించు పప్పు అగును)

ఒడపి. దే. వి. గండి, సందు, చిల్లి. “క. నాణు

నాణుకని నెక్కురు వెలి, కుటుంబము రొదనీయ నబితి యొడపి నెయ్యార్వల, మునుమిడి గుర్రడ వడఁకుమఁ, గొఱపొణముతోడఁ దన్ను కొను నమ్మొదవుక” ఆము. 4, ఆ. 28: చూ, రంధ్రము. 1.

ఒడమ. దే. వి. 1 రూ-ఒడమ. తొడవు: చూ, భూషణము. 2. 2 రూ-ఒడమ. దనము. “వ మాతయందు కేశరచనంబులాడినఁ బింగళుండంగలర్చిన దండుండు దండించినం జక్కంబడమిఁ దనయొడమిఁ దానడిమి కడి మినిజంబుగారవి గారనించి.” కి, పారి. 6, ఆ 28: చూ, విత్తము.

ఒడమె. దే. వి. —పై.—

ఒడయుఁడు. దే. వి. 1 రూ-ఒడయుఁడు. మగఁడు: “అడిగి యాతండ్రిడయండగు చూ, నృపాత్మజకని.” భో. 8, ఆ: చూ, భర్త; విణ. 2 రూ-ఒడయుఁడు. పలువు: చూ, పృథువు. 2.

ఒడయుఁడు. —పై.—(భర్త — “గీ. యువతి మండలముల కొడయుఁడవుగమ్ము” తై. 5, ఆ 117.)

ఒడయనందివిలాసము. పా. ఈగృంభకర్త, అజరపు వేరయకవి. (18 శతాబ్ది.)

ఒడయురాలు దే. విణ. (ఒడయుఁడు + అలు) పృథ్వీణి: చూ, స్వామిని.

ఒడలిచూపాడయుఁడు. ద్వ. వి. ఇంనుగిఁడు: చూ, వేలుపు తోడు. (రూ-ఒడలు చూపాడ యఁడు.)

ఒడలు. దే. వి. 1. రూ-ఒడ్లు. మే-మేను. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 8: చూ, శరీరము; వా. 2 ఒకానొక భక్త్యము; (ఒడ, నడుమ బెజ్జ ములేని గారెంటి తినుబండము)

ఒడలుగాలి. వా వ్యాసము, శరీరమందుండు గాలి: చూ, వాయువు.

ఒడలుచూపాడయెడు. ద్వ. వి: చూ, దూ-

ఒడలిచూపాడయెడు.

ఒడలుదాచుకొనుట. జా. పనిచేయకుండుట
“నేతరబనిపట్టిలేజాచియునుగాదానందు
కొను నొడల్దాచుకొనను.” (వైజయంతీ విలా
సము.)

ఒడల్లెగన్నలు. జా ఎక్కువవిచుర్య. “సహస్ర
దృక్తనూ, జాని నొడల్లెగన్నలుగఁజూచిరి
మానసముల్లరంగఁగఁ.” (విజయ విలాసము.)

ఒడి. జే. వి. 1. గుడ్డదొప్ప, వస్త్రపుటి. “ఒడి
యందు వియ్యముపోయించుకొని వచ్చినది;
వియ్యము ఒడినిండుగఁజోయుము, నీతిట్లకు
ఒడిపట్టినాను, పువ్వులు పండ్లు ఒడినిండుగ
పోసిపంపిడి” మొ. (ఒడినిండికట్టుచెంగు)
చూ, వస్త్రము; 2. ఉత్సంగము, తొడవై
భాగము: చూ, కొండము; 3. పకుయోని,
కటి: చూ, భగము. 12; 4. లక్ష్మముపెట్టి
దాఁచినదాటు ఉంకింపు “ఒడివప్పిన పా
ముఁబోలెనుండఁగ.” ఉ, చారి. 3, ఆ: చూ,
విజృంభణము

ఒడిఁబ్రాలు. జే. వి. ఒడికట్టులియ్యము, ఒడికట్టు.

ఒడికట్టు. జే. వి. 1. పాపలగనుతావు: చూ,
భగము. 12; 2. కాంచీభూమి, ఒంటిపేటగల
అడుదూని మొలకూలు, ఒడ్డాణము: చూ,
భూమణము. 3; 3. వస్త్రపుటి, గుడ్డదొప్ప:
చూ, వస్త్రము; 4. ఒడికట్టులియ్యము: చూ,
ఒడిఁబ్రాలు; ఆ. కి. 5 కడఁగు. “లోక
నిండకొడిగట్టితిని.” రామా. 5, ఆ: “చ. మా
యలకొడిగట్టి” సారం. 3, ఆ. 49: చూ,
యత్నించు.

ఒడికట్టుట. జా. నిద్దపడుట. “లోకనిండ కొడి
గట్టితిగా.” (సారంగధరచరిత్రము.)

ఒడికము. జే. వి. 1. ఉపాయము, అనువు.
“చ. ఒడికముతోఁ బ్రయత్నమున నొక్క

మహాశిలఁ గొండమొండిక, గడపఁగ.”
పంచ. నా. 1, ఆ. 109: చూ, పెనవు; విజ.
2. మనోజ్ఞము, ఒప్పిదమైనది. “చ. మడిచిన
పిచ్చుటం గునుమకొమలి విష్ణుతనంస్తరం
బుగా, బొడికపు పెట్టెనేసి ప్రియుఁడొయ్యిన
యందు కయింపఁదమ్ములం, విడి చరణంబు
లాత్రి మదిరేక్షణ యంతటిలోఁదలంచె.”
భార. ఆర. 5, ఆ. 11: చూ, రమ్యము;
3. యుక్తిము, ఇమ్ము. “తండ్రిలొక్కడయన
దీటి మెట్టులాడికంబుగనొత్తి.” ఉ, రా. 5,
ఆ. 184: చూ, యోగ్యము. 2

ఒడికారము. జే. వి. ఉచ్చేదికము. “రగడ. కా
రనకేయిడికారపుఁగింపను” య. 4, ఆ. 26:
చూ, విజృంభణము.

ఒడితాడు. జే. వి. వేఁకొడుటకు తగిన యొ
కానొక సాధనము, ఉచ్చు: చూ, వాగుర.
(చూ, తీపుఁదాడు. కాళ. 3, ఆ.)

ఒడిదామర. ద్వ. వి. (ఒడి + తామర.) 1. ఒక
రకము చెట్టు: చూ, వృక్షము.

ఒడిదారము. జే. వి. శ్రీలమొలనూలు. “ద్వి.
మొనసి సొన్నాటుంకి మల యొడిదారమునకు
గాఁదగదె యమ్ముద్దియఁజేర.” భాగ. 10,
స్కం: చూ, భూమణము. 2.

ఒడివీలి. జే. వి. అపారవిశేషము. (అపరి.):చూ,
సాదము. 1.

ఒడియు. జే. స. కి. 1. అకర్షించు, తిగియు.
“వీ. అపవర్ణఫలసిద్ధి సాదవైనకేపట్టుకెవడి బ
హుఫలాత్కరములొడిసి.” పాండు. 2, ఆ.
17: చూ, చెమ్మ. 2; ఆ. కి. 2. కొంచెము
పైకగురు. “ఎ. గి. ఒడివీరిపట్టి తిగిచిమ
హోగ్రవృత్తి, గంభీరసరించకయు లేక
కూలదాఁచె.” భార. విరా. 2, ఆ. 128.
“ఎ. గి. పడకతఁడుదూని మొదల యొడికి

లిగిచి, పుడమిబడఁదొచ్చి బలిమినుక్కిడఁ గఁబట్టి. తై. 3, ఆ. 118: చూ, లంఘించు. ఒడిసేనగరము. కా. ఇచ్చట దిగ్విజయచూడఁడు నెవసించెను. ఇది ఒడ్డగిదేశముననున్నది. దీని నే పూరిజగన్నాథమందు. పొచ్చినాంధ్ర దేశము. 69. పారట.

ఒడికా కా. రూ-ఒరిస్సా. గో. రాచదాసుగారు. ఓ.యె. మహాశయులు) తమ “ఒడియా, దాని ఉత్పత్తి.” అను శీర్షముగల పుబంధమందు ఉడుగ్రలకు క్రి. శ. 7 వ శతాబ్ద పూర్వమున సామిచ్చుట కెందుకొప్పుకొనఁగో మాతంత మాత్ర మవగాహనముగాదు.....ఈ ఉడుగ్రలదేశమున కాలక్రియమున ఒడికాయని పేరునొందినదని చెప్పినచోనదికేలముటాహు శ్యము. కలింగ. 299, 300. పారటలు.

ఒడిసె. దే. వి. అవిధము: చూ, వైధనిక. ఒడిసెయ. దే. వి. 1. —పై—(రూ-ఒడిసె.) 2. ఒడిసెగడ్డ. (రూ- ఒడిసె.) ఒడిసె. దే. వి. —పై.—

ఒడిసెల. ద్వ. వి. తాలు విసరివేయుటకై యేర్పఱుపఁబడిన యొకవిధమగుతాళిడు. “ఒనరు మంచనముల నొడిసెలను జాలంగ నెందును నువరించుట.” చరి. ఉ. 2, ఆ; “చ. ఒడిసెలరాతి చందమున నుగ్మడిసింగిటి కోలవాలు కై, వడిలగుడాకటం బఱచువైఖరి ” సారం. 1, ఆ. 98: చూ, క్షేపణి.

ఒడిసెలకాడు. ద్వ. వి. ఒడిసెలవేయవచ్చు. “ఒడిసెలకాండ్రను నొడ్డుడెందు.” చరి. ఉ. 1, ఆ.

ఒడుగు. వా. వడుగు, ఉపనయనము. ఒడుగుపెండ్లికొడుకు. వా వడుగుపెండ్లికొడుకు. ఒడుచు. దే. పే. ఒడించు. “పారిజాతంబుఁ గొనునెడఁదొదరివృత్తి. భేదొడిచితి ” చరి. ఉ. 3, ఆ; “ఆ. పొందుపుత్రినీపు బివ్యా

చర్యకుండవగుటఁ జేసి మన్మథార్తము, నొడిచికెంచు.” భార. అది. 7, ఆ. 68; భార. అది. 8, ఆ. 16; భార. అది. 8, ఆ. 208: చూ, జయించు.

ఒడుదొడుగు. దే. వి. 1. వైవస్వము, సమము కామి. “క. తరుణిమణి జ్ఞానమునకు, దొర గాక శృణంబుఁబూని తుదిలేకవనుంధర యొడుదొడుకులఁ బడుమహి, ధరములు చట్టు వడి తాపుతలకయ్యుండుకా.” రసి. 2, ఆ. 98: చూ, వైవస్వము; విణ. 2. ఇక్కట్లు, సంకటము. “వ. అడవికడ కొత్తికొనినడచి యొడుదొడుకగుడు.” స్యా. 4, ఆ: చూ, అంగడ; విణ. 3. సమముకానిది: చూ, విమమము.

ఒడుపరితనము. దే. వి: చూ, తుంటరితనము. ఒడుపు. దే. వి. 1. లక్ష్యముపెట్టి దాఁటినదాట. “ద్వి. ఒడుపుదప్పినయట్టి యురగంబుఁ బోతె.” హరిశ్చ 1, ఆ. 468: చూ, విజృంభణము; 2. పూనిక. “వ. అయ్యొకుపుదప్పింప నొందుతెరవుదొరకిమిఁ దానట్లాడఁబడి.” భో. 4, ఆ. 268: చూ, యత్నము; 3. అధికము, లాభము: చూ, హేరాశము; 4. సమయనిరీక్షణము. “ఎలుకకై పిల్లి ఒడుపుకాచుచున్నది.”

ఒడ్డగ. దే. వి. రెండిట్టి కొమ్ములంజుతచేసి యేర్పఱచిన ఆయుధము: చూ, బాణము. 1.

ఒడ్డగిలు దే. ఆ. క్రి. 1. రూ- ఒడ్డగిల్లు. అవనతమగు: చూ, వ్రాలు. 6; 2. రూ- ఒడ్డగిల్లు అతిశయించు: చూ, ముమ్మరించు; 3. రూ-ఒడ్డగిల్లు. నీటిబొట్టులోనగునవి లోపలనుండి వెలుబుకు, ఉప్పొంగు: చూ, బుగులుకొను.

ఒడ్డగిల్లు. దే. ఆ. క్రి: చూ, రూ- ఒడ్డగిలు. (అవనతమగు.— “క. కాపుడువిధివలం

దో, హానీరాలాపములనె యోడించితిరే,
వైనచిన బలనంతుల, నానధియునొడ్డగిల్లి
నట్లునెయుండెన్." రామా. 7, ఆ. 56; అతి
శయించు. — "క. అపుడెప్పల భుక్తుల
కన్యకన్య ఫలభుక్తులకుక, గలనయ్యెనందు
బ్రెకొని, గెలుపునగపిరులొడ్డ గిలదొరకొని
నక." రామా. 8, ఆ. 54: చూ, ముమ్మరిం
చు; ఉప్పొంగు. — "క. నిడ్డెడు మొక్కి
నదల్లెలు, జీడ్డననంకములనునిచిన్నలకుది
బా, లొడ్డగిలఁ బ్రేమభరమున, జీడ్డనడందడి
వీరక్షిజలకులనననూ." భాగ. 1, స్కం. 260.)

ఒడ్డగడవు. దే. వి. ఒకపక్క క్రిందికొఱగి మ
టియొకప్రక్కవైకి లేచుట. "గీ. కడసె నాయ
ములొడ్డ గడనయ్యెగధములు, చాఁపకట్టువడి
యె." భార. భీష్మ. 2, ఆ. 165; "క భూ
మియొడ్డగడవై యుండెన్." పర. 1, ఆ
58: వాటుపడుట.

ఒడ్డణము. దే. వి. 1. రూ- ఒడ్డాణము. కాంచీ
భూష: చూ, భూషణము. 2; 2. రూ-ఒడ్డ
నము, యోవారము: చూ, వ్యూహము.

ఒడ్డన. దే. వి. 1. — వై. —; 2. వడ్డించుట.
విస్తరియందు అన్నాదులుంచుట. (వా):చూ,
రూ- వడ్డన.

ఒడ్డనము. వై. వి. 1. = అణ్ణనమ్. అడ్డాణము,
డాలు, అండనము. "చ. వొడ్డనమున నాఁగి
యాఁగి." హరి. ఉ. 7, ఆ. 228: చూ, నా
రిగ; 2. = అణ్ణనమ్. అడ్డాణము, బెత్తములో
నగు వానిచే చేయఁబడిన శబ్దము. "చ. పలు
కలు నొడ్డనంబులును." ఉ. హరి. 6, ఆ.
59: చూ, చలిగ; 2. మొగ్గరము. "క. అపు
రూపములగు మాతోడ్డనములు." భాగ. భీష్మ.
2, ఆ. 26: చూ, వ్యూహము; 4. పండెము.

"గీ. వాహనంబులు..... లగువులు నొడ్డన
ములు, గాఁగఁబారెడు నీమూర్తికర్మచందు"
భాగ. 6, స్కం 416: చూ, వ్యవహారము. 4.

ఒడ్డము. దే. వి. మొగ్గరము: చూ, వ్యూహము.
ఒడ్డాణము. వై. వి. 1 = ఒడ్డాణ. రూ- ఒడ్డ
ణము. శ్రీలు నడుమున విగ్రహధరించు కొనె
డు బంగారులోనగువాని పట్టెడ. "సీ. మొల
నూలు నొడ్డాణమును." కళా. 7, ఆ. 66:
చూ, భూషణము. 2; 2. యోగులు జండె
మువలె చేసికొనెడి పట్టులోనగువానితో నే
సినప్పట్టె. "సీ. విశేయమైన యొడ్డాణంబుల
నణిచేసకల్పించిన పాట్టుమక్కలించి" స్వా.
1, ఆ. 59: చూ, యోగపట్టె; పా. 8. వేరు
యొక్క అడ్డుచీలికలోని యొకభాగము.
(వెరికిల్)

ఒడ్డాది. వై. వి. 1. = ఒడ్డా. ఒడ్డాదేశము:చూ,
దేశము; 2. విశాఖపట్టణమండలములోని వీర
విల్లి తాలూకాయందలి నొక గ్రామము;
(ఒడ్డాది.) కా. 8. శక 1884 నాటి సం॥
829 కాసనములో ఒడ్డాదివీరార్జున దేవులకొ
డుకు ప్రతాపార్జున దేవులు మహామండలేశ్వ
రులని పేర్కొనఁబడిన. కళింగ. 641.
పొగుట.

ఒడ్డాది అయ్యనదేవరాజు. కా. కళింగపరిక్షపాత్ర
శ్రీధర్మదాసజీయన అధికారమున ఒడ్డాది
అయ్యనదేవరాజు ధర్మములుజేసెను. కళింగ 684.
పుట.

ఒడ్డాది వోడవరము. కా. శ్రీనరసింహభారతిముని
ఒడ్డాదివోడవరమున రెండుపుట్ట నేల ధర్మము
జేసెను. కళింగ. 684. పుట.

ఒడ్డాది జయంతరాజు. కా. మత్స్యకులవంశీయుఁ
డగు ఒడ్డాది జయంతరాజు శ్రీనరహరిర్థ
శ్రీపాదములు అనుసంధానమున ధర్మము
జేసెను. కళింగ. 628. పుట.

బిడ్డాదిమత్స్యవంశీయులు. కా. బిడ్డాదిగోలుచుండిన మత్స్యవంశపురాజులుగూడ కలింగగాంగులకు సామంతులుగ నుండిరి. వీరును క్రీ. 18-14-15 శతాబ్దములలో స్వరాజ్య వేలకొనుచు దానకాసుముల నొసంగుచుండిరి. వీరి దిప్పిడి తామ్రీకాసుములబట్టియు పింహాచలాలయముననున్న శిలాకాసుములనుబట్టియు శ్రీ కూర్మాలయకాసుములను బట్టియు ద్రాక్షరామాలయ కాసుములనుబట్టియు వీరి వంశావళి కాలక్రమములీ క్రిందివిధమున తేలివచ్చిరి. జయంతి—అర్జున, అన్నమరాజు, మాంకాదిత్య; అర్జున — జయంతి; జయంతి— అర్జున; అర్జున:— జయంతి; జయంతి.— వీరార్జున; వీరార్జున.— ప్రతాపార్జున; ప్రతాపార్జున— ప్రతాపశ్రీవల్లభరాయడు. ఇత్యాది. కలింగ. 644 పొరటు; ద్రాక్షారామ కాసుములు, సంఖ్య 1269-1274, బిడ్డాది జయంతినాడు, సరుడనాడు దేశాధికారులు పరాంతక దేవుని గొల్పుటకై నిశ్చయించుకొని, ఒట్లు పెట్టుకొనినట్లు తెలుపుచున్నది. ఇత్యాది. కలింగ. 644 పొరటు.

బిడ్డారము, దే. వి. 1. బిజగొడ్డెము: చూ, వంకరమాటు; 2. పగ. “వ. మనకునక్క చెలియలి విడ్డలకు నొడ్డారంబులేమిటికి.” భాగ. 8. స్కం: చూ, విరోధము. 1; 2. ప్రతిఘటనము. “వ. చుటుకుమినుకుతీని కొడుకుకడకుంజని భయరసంబులొలుకం బలుకులు పలికినంగఁగి వివకరాక యొడ్డారంబులాడ్డనేని.” రామా. 6. ఆ. 42: చూ, మాటొడ్డు. 1.

బిడ్డారింఁచు. దే. ఆ. క్రీ. 1. పగఁగొను. “ద్వి.నిదిరి యొడ్డారింప నెవ్వరివకము.” నాళి. 1, ఆ: చూ, విరోధించు; 2. ప్రతిఘటించు. “క. బిడ్డారించి విమంబున, కడ్డము చను

దెంచి కావనధిపులులేమిన్.” భాగ. 8, స్కం: చూ, మాటొడ్డు. 2.

బిడ్డి. దే. వి. ఉడ్డివగలిగల పావురాయి: చూ, పావురము.

బిడ్డిక. దే. వి. పారావరము: చూ, పావురము,

బిడ్డిమి. దే. వి. పందెము. “వ. ఆకటనియాడి యుద్ధిసిరుండొడ్డిన యొడ్డిమియు గెలుచుచు వచ్చి.” భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 22: చూ, వ్యవహారము. 4.

బిడ్డియ. వై. వి.—ఒడ్డి: రూ—ఒడ్డి, ఒడ్డివాడు. (సం. ప):—ఒడ్డురిడు.

బిడ్డిండు. వై. వి. 1.—ఒడ్డి: ఒడ్డిదేశపురాణ: చూ, రాణ. 1; 2. ఉడ్డివగలిగల పావురాయి. “నీ. ఘనమైనకండ కొివ్వనఁ బాటులెంచిన యొడ్డిని పెనులాపు లూడఁదన్ని.” (ఇక్కడ క్షేమ.) వై. 1, ఆ. 45; “క. మేలైన లకోరిలాడ్డిలుం.” పారం. 1, ఆ. 117: చూ, పావురము.

బిడ్డు. దే. వి. 1. ఒర, దరి: చూ, తీరము; 2. మొగ్గరము. “ఉ. తెక్కులుసింది కంఠమున తేకులువాపి శిరంబువ్రచ్చి వే. దుక్కునఁ గొంచేచేందమగు నొడ్డు గలంగఁగఁజేసి.” భార. భీష్మ. 2, ఆ. 80: చూ, పూర్వము; 3. పందెము. “వ. తనకొడుకు విరోచనుండు సంగిరసుండను విప్రుకొడుకు నుధన్యుండును దమతమ పొనింబులాడ్డుగానొడ్డి.” భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 68: చూ, వ్యవహారము. 4; 4. పూనిక. “మ. ఒక్కయొడ్డున బొమ్మంబు ఝరంబులంపుతిరి బోటుంబాటుగా నెంత యుక్.” స్వా. 3, ఆ. 186: చూ, యత్నము; 5. అడ్డపాటు. “క. విడ్డనిగరముల తొమ్మిద, నడ్డంబుగఁబట్టి పదములల్లన నిడుచుక, జడ్డనఁ గావలివారల, యొడ్డుగడచి త్తరిటిపాలయొక్కన నెడలెక.” భాగ. 10

స్కం. పూ. 140: చూ, నిరోధము. 1; వై.గు. 6. ఏక: అన్యఃకు "నీ. ఏమర్థనాసంగి నట్టి వృత్తులున్నట్లునే ఒత్తరవృత్తులవలన బుట్టుచుండు." భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 278: చూ, పరాయివాడు; 7. ఏక: ఏక క్కుడు. చూ, ఒకడు. 8; కే. విణ. 8. లావు. "వాఁడొడ్డుపాడుగుఁగఁబెరిగివాఁడు." చూ, స్థూలము. 2; 9. వికలము. ఇచ్చు "చ. పయోధికన్న విడ్డబంటోని యొడ్డుచెఱువులచేతను." ధీ. 1, ఆ. 110: చూ, విస్తారము; 10 ఎక్కువ. "నీ. ఒడ్డుగానిట్టూర్పు లాలయఁబొగులు, నిచ్చెయొఱిగిన రతికేలిమెచ్చి." స్వా. 8, ఆ. 122; 11. విచ్చలవిచ్చయినది పెద్దదైనది. "ఒడ్డోలగము." చూ, విత్తలము; స. క్రి. 12: పందెమువేయు. "క. కలధనములెల్ల ఒడ్డుచు." భార. ఆర. 2, ఆ. 61; "చ. వివిధ వస్తువాహన నివహంబులాడ్డి" భార. ఆ. 2, ఆ. 62: చూ, పందెముడు; 18. (వల)పఱుచు. "గీ. ఇందఱుకు నిన్నిధంగుల...దాయలాడ్డిన మాయజాదంపు టురులఁ బడి." భార. విరా. 2, ఆ. 225: చూ, పఱుచు; 14. చాగఁ జేయు. "గీ. అననాతఁడుభయమంది యాత్మ లోన, వొరులయొగికినకటచే యొడ్డకుండు, నట్టివానికి." భార. కాంతి. 4, ఆ. 158: చూ, చూపు; 15. (చక్కఁగా వినుటకు) మొనయించు. "గీ. ఇత్తెఱంగు, పొడిగాగఁబూని పలుకంగఁ జెవియొడ్డి యాదరించువారిసంయఁ గాక." భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 23: చూ, మొనయించు; 16. అడ్డగించు. "దుర్మద, క్రిడఁ జరించు రాజు సారకేశవు లొడ్డినఁగావ." భాగ. 1, స్కం. 478: చూ, నిరోధించు; 17. దాటు. "వగవట్టొడ్డి యల్లనవెడలి." భార. కాంతి. 8, ఆ. 807: చూ, తరించు.

ఒడ్డుగుండ్లు. కే. వి. బ. 1. ఒకానొక బాలికా క్రిడ: చూ, బాలికాక్రిడ: 2. అచ్చినగుండ్లా డెడు చిన్నచిన్న గుండుతాళ్లు: చూ, గిరియ కము. ఒడ్డువిడుపు. ద్వ. వి. ఒకానొక బాలక్రిడ. ఒడ్డె. వై. వి = ఒడ్డరి: చూ, రూ = ఒడ్డియ. ఒడ్డెరాజులు. కా. అనంతవర్మ తామ్రకాసము (బ్రహ్మశ్రీ) వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు.) శిష్యులదేవరాయలవారిచే బరాజితుడై తన కొమార్తె నారాజేంద్రునికర్పించి శరణాగతుడైనవాఁడు తనగుఁజేశమును బాలించిన యొడ్డెరాజులలో గడపటివాఁడనగు పృథాప రుద్రగజపతిని యాశాసము. ఇత్యాది. కలింగచరిత్రానుబంధము. 97. ఒడ్డెవాఁడు ద్వ. వి: చూ ఒడ్డె. (వై వి = ఒడ్డరి: పురుషోత్తమశీయము) ఒడ్డొఱుకము. కే విణ. (ఒడ్డు + ఒఱుకము.) (ఎగుచుదిగుడెన) భూమి: చూ, భూమి. 1. ఒడ్డోలగము. ద్వ.వి. "వేరోలగము" చూ, సభ. 2. ఒత్తరిల్లు. కే. ఆ. క్రి. 1. పృక్కొఱుగు. "గీ. ఒత్తరిలి యీద." కవి: 4, ఆ: చూ, జరగు; 2. అవతరమును, ఒఱుగు. "చ చెలి భుజిరినొత్తరి." స్వా. 5, ఆ. 67: చూ, వారిలు. 6; 3. అతుకు. "నీ ఘ్రాణంబు నీచమై కన్నులువెల్లనై యుదరంబువీపుతో నొత్తరిల్లు." కాశీ. 6, ఆ. 41: చూ, సంధించు. 8; (ఒత్తరిల్లు అను శబ్దమునుబట్టి పిన్న పెద్దతనముల కిందిసందర్భముగా మాఱును. తండ్రియెడలను సోదరులయెడలను అంటి మసలవచ్చుననియు, తల్లియెడలను సోదరిలయెడలను కొద్దిదూరముగనుండి మసలవచ్చుననియు, బావగారు మామగారు మున్నగు పెద్దలయెడల దూరముగనుండి మసలవచ్చుననియు బోధి

మః. సందర్భానుసారముగా పెక్కు భావములు దయించును.)

ఒత్తడము. దే. వి. 1. ఒత్తుడు: చూ, పీడనము; విణ. 2. ఒత్తు, బహుళము: చూ, మొత్తము.

ఒత్తడి. దే. వి. 1. రావు. "ఒండొరుల యొత్తడింబాడిపాడియె." స్వా. 5, ఆ. 71: చూ, పీడనము; 2 తఱచుచుండనము. "నీ ఒడికంపు సరియొత్తడి సరంబునమించు" చంద్రా 2, ఆ. 69: చూ, మునుము; 3 బాధ, కక్కసము, వగ: చూ, దుఃఖము.

ఒత్తగము. దే. వి. ఉద్యోగము, మున్మురము. "వ. ఆపృథమితోడు గుండు వెడంద వారి తూపుల సతనికాళ్లు గ త్తిరించి యయ్యెత్తిగము నొత్తరము కులుచేపఱచిన" రామా. 8, 1: చూ, విజృంభణము

ఒత్తిరించు. వై. సు. కి. 1. = ఉత్తగణమ్. అతిక్రమించు, మించు. "నీ. వితరవీరాగ్రహవేశాలి దర్శితచిత్తై యొండొరు నొత్తించు, నుగ్ర మహాద్ధతి." భార. శల్వ. 2, ఆ. 262: చూ, దాటు 6; 2. అక్రమించు, ఒత్తుకొను "గీ యువమనోహంగలతైత్తి మొత్తిరించి గరుసువడదున్న మదనలాంగలి కుసలము, కొమినీమణిముక్కు" పాండు. 3, ఆ. 195: చూ, మొగరించు.

ఒత్తిడి. పా పీడనము. (వై)వర్.

ఒత్తియాడు. దే. స. కి. (ఒత్తి + అడు.) అడ: గజేయు, ఒత్తు "చ. గురకుచగుబ్బచన్ను గన... జగితాళపుడెప్పల నొత్తియాడు: దా, మరనిరిమొగ్గ గుత్తిఁబలుమాలును తోకుమడంచు నెంతయున్." చంద్రా. 2, ఆ: చూ, పిసుకు. 8.

ఒత్తిలి. దే. అవ్య. 1. గట్టిగా. "ఉ. చిత్తజ రాజ్యసంపద యశేవముగైకొని ... లీలమై,

నొత్తిలిమోయ" విశ్వ. 1, ఆ. 94: చూ, బిగ్గర; 2. పట్టుగా. "క. వీనిదియంతయు నెఱుంగుదుఁ గాన... కలిమిఁగానొత్తిలి దేవ గుహ్యతీయఁ దెలిపితిన్." భార. శ్రీ. 1, ఆ. 87: చూ, పట్టుగా.

ఒత్తిలు. దే. ఆ. కి. పుక్కుకొఱగు. "ఒత్తిలిం త్తవైకొనుచు." చూ, జగగు (రూ-ఒత్తిల్లు.)

ఒత్తు. దే. వి. 1. ఒత్తుడు. "నీ. చేదొయియొత్తు నఁజేసి నెత్తురులైన యవియనంబులు నోరసన చేయు" వై. 2, ఆ. 5 చూ, పీడనము; 2. తఱచుచుండనము. "వ మట్టలెత్తుకొని యొత్తుల పొదరుటడవులు చొఱంబాఱు పిడిక డితి కదుపునుగడికి విఱిగిపడిన." స్వా. 4, ఆ. 87: చూ, మునుము; 3. మెత్త. "నీ. ప సిఁడికుండియనలోపల బట్టుపాత్రుల యొత్తున నొఱంగి కూర్పుండనేర్చె." వి. శ్ర. 7, ఆ. 125: చూ, కయ్య. 1; 4. అక్రమణము, అఱుము. "వ. పరులయొత్తులేని రాజ్యంబు పూజ్యమహిమఁబరఁగు వనవాసంబునంగుండిన కాంతేయులం దడయకఁజెచ్చి." భార. ఉద్య. 2, ఆ. 89: చూ, పుడి 4; విణ. 5 బహుళము, తఱచుచు. "ఉ. ఒత్తుగ మాంస మున్ మడుఁగుటోగిరమున్ ఘృతకర్కరా చులున్, గుత్తుక బంటిమేసి." హరిశ్చ. 1, ఆ. 140: చూ, మొత్తము; 6. హలసంయోగము, కూడుకొన్నది జడ్డ, బెడ్డ: చూ, సంయుక్తము; ఆ. కి. 7. పొడుచుకొను, గుర్చిచ్చు. "ఆ. నేలఁగండ్లులొత్త నిద్రవోయినయది, తల్లికంటెనిద్రఁ దగిలిసుతులు." భార. ఆది. 6, ఆ. 179: చూ, మొలవేయు; 8. ప్రక్క కొఱగు, ఒఱగు. "చ. గరువున కొత్తఁజెంగ లువచ్చు ఘటించిన మాలిఁజాటైఁజెందిక తెఱంగునంబసిఁడితొగలునించిన బిల్లుపాగ బం భరసభ వాసవాపవన పారణఁజేల నలంబెంగ

స్తూతి." స్వా. 5, ఆ. 58: చూ, జరగు; 9. ఘనమగు, దట్టమగు. "ఉ. ఉల్లము వృక్కలై కలఁగనొత్తిన మూగ్ధువహించి ధారుణింబొల్లినఁ జేయత్తురుజెందెన్." కై. 7, ఆ. 80: చూ, వ్యాపింపు; స. 39. 10. అడఁగఁజేయు, ఆచుము. "రథముద్దండాగ్రతుండంబునంబట్టుంగిందికి నొత్తునెత్తు." రా. ఆర. 2, ఆ. 180: చూ, పినుకు. 8; 11. (కాళ్లు.) పినుకు. "గీ. తుడుపునద్రోయు వర్ణించి యడుగులాత్తుచుండి." భార. ఆను. 2, ఆ. 302: చూ, పినుకు. 1; 12. (కంఠము) ఊఁచు. "చ. పిడుగుల పిండులిట్టులియు పెల్లుఁబారుడు కంఠమొత్తినఁ." భార. విరా. 4, ఆ. 171: చూ, పట్టు 27; 13. బలార్కరించు. "క. అనుఁడు విదురుఁడారనికీ, త్తుఁచి మొయినన్న నొత్తియడిగినఁ జెప్పంబనునున్న రూపునెప్పద, వినువకథానంబుతోడ విమల విచారా." భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 51: చూ, బలార్కరించు; 14. (పంట) నొక్క. "మో విదంతఃకృణోతై" కళా. 1, ఆ. 98: చూ, మాకొను; 15. రిడిపోవనొత్తు, తుడుచు. "క. అశ్రులు మఱి, యనుగ్రహ్యంగరతముననొత్తుచుఁజూచున్." భార. చూ. 1, ఆ. 164: చూ, పోము 4; 16. నిరాకరించు, త్రోయు. "చ. ఒదవెడిచీవ్వనంబు వెలికొత్తఁగఁ బయ్యెదవీడ్గుఁ గూడిలిట్టుచుచుగ." ఆను. 5, ఆ. 21: చూ, నిషేధించు, 17. చేర్పు. "క. అత్తఁజింధర్వ విభుండత్రాపరసాక్షి వదన మత్కునఁగృహతో, కొత్తి మొగ మెత్తి." స్వా. 8, ఆ. 188: చూ, సంధించు. 8; 18. దిడ్డు, తీర్పు. "వ. అవ్వంగలివిత్తులఱు మఱిఁజేడి యఱుపులకు వంకలాత్తి మాఱునె ప్పటయు వొప్పకయుండు వెడంగులగుటం గార్థవచనంబు జెఱుంగడు." భార. ఉద్యో.

8, ఆ. 285: చూ, సువరించు; 19. ఆకృమించు, అలము. "క. అనదలసంబును బెడిద పుఁదనమును లేకుండఁబరఁగిదరి యొత్తెడునీ, యుమబోలె నొత్తవలయును, మనుజేంద్రుఁడు మార్పురంగ్రమంబున నధిపా." భార. కాంతి. 8, ఆ. 24: చూ, మొగరించు; 20. (అంటు) తొక్కు. "నీ. అంటాత్తువేళల నంటాత్తునలమి గాన్పించురే గొన్మల వంచువంచి." కళా. 4, ఆ. 78: చూ, తొక్కు. 8.

ఒత్తుకమ్మ. ద్వ వి బొద్దులకు పక్కలకమ్మ వలె నేర్పఱచెడు తదనయవచితము.

ఒత్తుకాఁడు. దే. వి. సుతిపోయువాఁడు, తిత్తి పోయువాఁడు. "వ. ఆతఁడు సుగుణధ్వని తంత్రీవాదంబుగా నావిండ్లవారొత్తుకాఱుగా గాండీవంబు వీణగా విసోదంబునలిపె." భార. విరా. 5, ఆ: చూ, సుతికాఁడు.

ఒత్తుకొను. దే. ఆ. 39 1. పొదుచుకొను, నాటు: చూ, మొలవేయు; 2. (మార్గమునుండి) తొల గు: చూ, విరియు. 5; స. 39. 3. ఆకృమించు, అలము. "క. వారువెగులాత్తి కొనియుధ, రారాజ్యంబిచ్చి పోయిరో పోరోతా, రారణ్య వీడఁబడియును." భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 204: చూ, మొగరించు.

ఒత్తుడు. దే. వి. 1. ఒత్తడము "ఉ. ఎవ్వకెం, బెట్టిన వాఁడవో న్నాదయవీళిక దానికొత్తు డొఱుమి" కవిక. 4, ఆ. 51: చూ, వీడనము; 2. కాలితములోనగునది వాయువత్తుడు మెత్తనకై దానికింద నుంచుకొనఁబడు అప్తలోనగునది. "ఒత్తుడుపెట్టుకొని వాయుము." (ఒత్తుపెట్టుకొని అనియు వాడుక.); పా. 3. (పైచర్) ఒత్తిడి.

ఒత్తు-పలుచన. పా. "ఒత్తువాములకు గోరును, పలుచన పొకఱులగోరును." అను సామెత మబట్టి సారవంతమైన నేలలలో పలుచనగును,

పాతపీఠమైన నేలలలో ఒత్తును వరిలోనగు
నది చల్లవలెను. (ఉద్బించవలెను.)
ఒత్తువాములనుగోరును, పలుచేసపాఠాలు గోరు
ను. లో. ఒత్తుగాఁజేసిన కసవుఁగుప్ప పో
చ్చునుననియు, పలుచేసగా ఊడ్చిన పంటపొ
చ్చి పాఠాలు నిండుననియు భావము.

ఒత్తులు. దే. వి. బి. బిడ్డలచేతుల నగ, "ఒత్తులు
పోయిన మించియున్నవి." చూ, భూమి
ణము. 2.

ఒత్తువడు. ద్వ. ఆ. క్రి. (ఒత్తు + వడు.) అడు
ముడువడు. "ఎ, గీ. ఒత్తువడికొంచనాది ధా
తూచ్చయముల, రసముబొచ్చిల" నారి పూ.
7, ఆ. 178: చూ, పీడతనగు.

ఒత్తెనుపీల్చి. ద్వ. వి. గంధమాఠాలము, పునుఁగు
పీల్చి: చూ, మాఠాలము.

ఒత్తొరపు. దే. వి. (ఒత్తు + ఒరపు.) మిక్కిలియ
దుముడు, సుంకీడనము. "నీ. ప్రజఁదల్లిదం
దుల పగిదిబారింపునే పులూత్తొరపులేక
బిరుకుటలు." విక్ర. 4, ఆ. 7: చూ, పీడ
నము.

ఒదరు. దే. ఆ. క్రి. 1. పొంగారు. "నీ. నల
కులై విగిడిదు వలదలొండములచే నొదరిచే
పాఁచువృత్తువులుఁబోలే." లక్ష్మి. 4, ఆ.
48: చూ, నిష్కంఠించు; 2 తొట్టువడు.
"ద్వి. అనవుడు తోవతామృత్తుఁడై చూచి,
కనలుమఁ గటములక్కటములై యదర, నొ
డలెల్లఁగంపింప నొదరుమఁబలికె." కా.పాల,
కాం: చూ, సంభ్రమించు; సు. క్రి. రి. దూ
లు. "దుర్యోధనుండు వివరుండునొదరు"
భాగ. సభా. 2 ఆ: చూ, నిండుమ.

ఒదరుచు. దే. స. క్రి. ఊడదీయు. "ఉ. కంట
కముల్ పద్యాములఁగాఁడ నొదర్చిన నొప్పిఁ
గూయడక." అను రి. ఆ. 38: చూ,
ఉలుచు. (రూ- ఒదర్చు.)

ఒదలు. దే. ఆ. క్రి. రూ- పొదలు. "గీ. అనిస
వాచంద్రహాళి వాక్యములభంగి, భూరినియ
ముముతో నభిచావహోమ, మొదలగానింప
నగ్నియభోచితముగఁ, తెలఁగిడఁజెనవలమాన
శిఖల వెలిగె." భాగ. 10, స్కం. ఉ. 58 2
చూ, వర్ధిల్లు.

ఒదవు. నై. ఆ. క్రి. 1 ఉదయ. కలుగు, జనిం
చు. "క. పార్థసమూర్థక కేబర మెదఁగఁగని
రాదవు పోకమునకె." తై. 7, ఆ. 120: చూ,
పుట్టు. 2; 2. ఉపయోగించు, అమయు.
"నీ. సఫలమీతురంగంబు జన్మయు భగ్నజాం
దొఁరించు క్రతువున కొదవఁగాన" తై. 8,
ఆ. 17: చూ, పొందుపడు; రి. యుక్తవగు,
అనువుపడు. "క. ఇదిఁజుంతుఁడ డగఁగని
కొని, మదినిస్సొంపు విద్య మరగకబంధ,
చ్చిదఁజేయునాత్మ విద్యకు. నొదవఁజొడఁగి
వాడ నడుగనద్యగ మెట్లుకె." లక్ష్మి. 4,
ఆ. 162: చూ, సరివడు. 2. (రూ-ఒదగుఅని
పురుషోత్తమకవీయును.)

ఒదలబడి. ద్వ. వి. 1. రూ-ఒనువుబడి. నింపు:
చూ, సమృద్ధి; విణ. 2. ఒదవుబడియైనది,
ఉపయోగ మైనది, వెరిగినది: చూ, పూర్ణ
ము. 4.

ఒదిగిలు. దే. ఆ. క్రి. ఒత్తిలు, పృక్తకొఱగు.
"చ ఒదిగిలి పాన్పువైఁబలికి నొయ్యనఁగలు
తలాఁపునేసి" "ఉ. నాది రి, ఆ. 204:
చూ, తీరగు.

ఒదిగిళ్లు. దే. వి. బి. ఒదిగిలుకలు.

ఒదివిపొచ్చిలు. దే. వి. బి. ఒకరకము వడ్లు
"నీ. కొత్తగోనియల వియ్యమువడ్లు నెదిలి
వడ్లు, నొదివిపొచ్చిలను నొనఁగఁబోసి చాఁ
పఁమంచములుమీఁద బలియఁగట్టు." నారి.
పూ. రి, ఆ. 22: చూ, ధాన్యము.

ఒడుగఁబాటు. డే. అ. 39. (ఒడుగఁ + పాట.) ఒడుగు, తొలగు. “బ్రాహ్మణుం డొడుగఁబాటకనిల్పి.” భార. ఆను. 8, ఆ. 281: చూ, విరియు. 5.

ఒడుగు. డే. అ. 39. —పై— “గూరిజిల తొక్కునం బిడిలికుండలిభర్త యొడుంగ.” లక్ష్మి. 8 ఆ. 36.

ఒడుగునకు డే. అ. 39. —పై— “క. ఒడుగు వడ యోజనత్రయ, ము దలంబగు విమతపై న్ద్యుమల నీరీతికొ మదమడచి కృష్ణపారుల, నెవరంబాడఁగాంచి.” కై. 5, ఆ. 58

ఒడుగువాటు. ద్వ. వి. అపరణము, తొలగుట: చూ, విహించుము.

ఒడుగు. డే. వి. 1. రూ-ఒడువు, నింపు: చూ, సమృద్ధి; విణ. 2. రూ-ఒడువు, ఒడవుబడి యొనడి. “క. ముల్లుదలకొని నవకపు. బల్లవ ములతోడ ముక్తిభావ చెవులకుం, బల్లెరు పూవులగుపువు, బుల్లెనిలు నల్లకాక మొదు గుగఁగొనుచుక.” ఆము. 4, ఆ. 195: చూ, సమృద్ధము; ఆ. 39. 3. రూ-ఒడువు, ఉపయోగించు: చూ, సమృద్ధముగు.

ఒడుగుబడి. డే. వి. రూ-ఒడువుబడి, తామరతం పము, నింపు: చూ, సమృద్ధి

ఒడువు డే. వి. 1. —పై—; విణ. 2. రూ-ఒడుగు, ఒడవుబడియొనడి: చూ, సమృద్ధము; ఆ. 39. 3. రూ-ఒడుగు, ఉపయోగించు: చూ, సమృద్ధముగు; 4. రూ-పొడువు, ప్రస్తు. యీ. అతని ముందట బాహ్యంబులందుఁ బిఱుద, నొక్కయుమ్మడి తెక్కెడురుక్తు మిగిలి, యురవడించినదెనివై నుగ్గిదివిజా, లొ దువఁజేరల్కఁ తెదవు లొండొండయదర.” మార్క. 6, ఆ. 90: చూ, వ్యాపించు.

ఒడువుబడి. డే. వి: చూ, రూ-ఒడుగుబడి.

ఒడ్డ. డే. వి. దావు. “క. వచ్చెను భృగునం, దనుడు నిజనందనకుఁ బ్రియ, మొనరింపఁగఁ దలచి దానియొద్దకుఁబ్రీతికొ.” భార. ఆది. 8 ఆ. 165; తే అతని దీనించి నీవుపామ్మచటి కేము, నరుగుదెంచెదమని ప్రీతిసనుపనరిగి, యొక్క పుణ్యాశ్రయంబున యొద్దియేట, విడిసిదివస ప్రవర్తన విధులునడపి.” భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 148: చూ, సమీపము.

ఒడ్డి. డే. వి. ఆజశృంగి: చూ, రూ-వడ్డి. (దీని గిం జలను అగ్రీల్లో హుబ్బుల్ బాస్ అని అం దురు. ఈగింజలకు కాంతి సోపును, లేదా తాలిసపతియును ఉపయోగింపవలెను. దీని పట్టుపొడుము వేపనూనెలోకలిపి వ్యాపింపుం డుమానును దీనిజిగురు కీళ్లనొప్పులకు మేలు. ఇది ఉబ్బునములకును వాడెదరు.)

ఒడ్డిక. డే. వి. 1. రూ-ఒండిక, చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1; 2. ఒకవస్తువును సరియెత్తుగా నుంచి తూచెడు జాయి లోనగునది. “నీ. తొలునాడు శోభ్యునిఁ దులఁదూచి యాతని యెత్తుగునొడ్డిక తెల్లదాచి” విజ్ఞా. వ్య. కాం 117: చూ, ప్రతిమానము.

ఒడ్డియ డే. వి. ఒడుగు, నింపు, తామరతంపము: చూ, సమృద్ధి (రూ-ఒడ్డ)

ఒడ్డె. డే. వి. 1 —పై—; వా. 2. రూ-ఒడ్డే చాల, ఎక్కువ.

ఒడ్డే. వా. అభ్య. 1. చాల, ఎక్కువ. “ఒడ్డేకూడు వడ్డించిరి.” ..ఒడ్డేనేవుమాటలాడిరి” 2. అక్కరలేదనుటను బెలిపెడి. (ఒడ్డు=వడ్డునకు ప్రీతి రూపము.) (అన్నియు మితిమీటి వడ్డించినచో ఒడ్డు ఒడ్డు (చాలు) అనియు, శ్రీసంబోధన మున ఒడ్డే ఒడ్డే (పెట్టుకుము) అనియు గోదావరి కృష్ణామండలములయందును కొన్ని యితర చోట్లను వాడెదరు.)

ఒనగూడు. జే. అ. 39. రూ-ఒనగూడు: చూ.
సిద్ధించు. (పే)-ఒనగూడు)
ఒనగూడు. ద్వ. వి రూ-ఒనగూడు, గూడునివసతి:
చూ, పొంచ ము.
ఒనగూడు జే. పే ఒనగూడు చేయు, నిర్వ
హించు: చూ, సలుపు.
ఒనగూడు జే. వి. పొందిక, మైతి: చూ,
స్నేహము. 1
ఒనగూడు జే. వి. 1 మైతి: చూ, స్నేహము. 1;
2. ఇంపు నీ రాచునింగుండు గరంబు దూరం
బు గూరి యంతకును దాచురలు దృష్టి కొనరు
గూని." రాఘ. 3. అ. 98: చూ, యథే
చ్ఛము; విణ. 8. మంజులము, సింగారము
చూ, రవ్యము; 4 ఒనగూడు: చూ, పాం
ద్యము; అ. క్రి. 5 అంగీకరించు. (ఉ. నీరు
ణంగుంబు రమణీయతాంబులు సర్వవిఘ్న
దూ. కీకృతమై సమాప్తిహారై భావోద్ధర
యిచ్చుఖంబు భూ, లోకములలోన నేను స్వప
లోకములపూర్తిగీర్తిబ్రహ్మిణి." భార. సభా.
2, అ. 81: చూ, సమృద్ధించు; 6. జనించు,
కలుగు. (నీ. భూతిగణంబులచేత పత్రములకు
నెట్లొనరి నీవని శ్రవించు." నిర్వ. 7, అ. 128:
చూ, పుట్టు. 2, 7. యుక్తమగు, పూర్వగు.
"ఇదియునదియు పోగునైట్లొకొ." కళా. 4,
అ: చూ, సరిపడు
ఒనగూడు. జే. పే: చూ. ఒనగూడు.
ఒనగూడు. ద్వ. అ. 39. అనుమలించు: చూ,
పొందుపడు.
ఒనగూడుకొను ద్వ. అ. 39. (ఒనగూడు + పెట్టు
కొను.) —వై.—
ఒనగూడు. ద్వ. వి. చూ, రూ-ఒనగూడు.
ఒనగూడుకొను. జే. అ. 39. (ఒనగూడు + పెట్టు
కొను.) ఇటుముకొను, తిలకించుమగు.
(నీ. ఓగిరంబు పొరింప పొనపెట్టుకొనియొన

వేగునంతటకేసె జాగరంబు." కాశీ. 4,
అ. 128: చూ, మఱుగుపడు.
ఒప్పందము. వై. వి = అర్పణ. అమ్మెడువాడను
కొనెడువాడను ఈ వెలకు ఈ సగటు
నింతమాత్రము ఇచ్చెదననికాని తీసికొనియెద
ననికాని చేసికొనెడు యేర్పాటు.
ఒప్పణి. వై. స. 39: చూ, ఒప్పించు.
ఒప్పించు. వై. స. 39. పదిలముగా కాపాడు
మని యొప్పించు: అప్పించు, ఒప్పణి, ఒప్పించు; (సం. పు:—అర్పించు.
ఒప్పించు. వై. వి = అర్పణ. పదిలముగా కాపా
డుమని యొప్పించు: అప్పించు, అప్పణి, ఇల్లడ-రూ-ఇల్లడము, ఒప్పణ-రూ-ఒప్పణము;
(సం. పు:—అర్పణము.
ఒప్పణ వై. వి. 1 = అర్పణము. —వై.—;
2. అప్పణ, కప్పము, పన్ను: చూ, సిక్తు 1.
ఒప్పణము. వై. వి. = —వై.— (ఒప్పించు —
"నీ ఒప్పణ త్రివేణికి నీకొప్పణ మిదెయంచ
సత్తికొత్తి చయ్యెత్తియొక్క." కళా. 8,
అ. 119.)
ఒప్పణనీయు వై. స. 39 రూ- అప్పణనీయు.
"ఉ. తప్పక సర్వబాంధవవితానముల బుట్ట
లు నివృత్తికల్గుటకు, ధర్మమొల
ద, నొప్పణ నీయనున్నగు మగ్గిపుదాయలు
గానెయారయన్." కవ. ఉ. 2, అ: చూ,
వశపాపము.
ఒప్పమి. జే. వి. 1. అకుభము, కీడు. "క. మన
నమానినీవైసి, వున్నంగడు మేలకొక యొప్ప
మిగలజే." భార. విరా. 1, అ. 288: చూ
హని. 2; 2 అపరాధము, తప్పు. "నాయొప్ప
మి యేమిసంఘటిలె నొక్కొయకుంచు." కళా. 4, అ. 108: చూ, నేరము; 8.
అనంగీకారము. (ఒప్పకొనము); చూ, అప
మృతి.

ఒప్పరము. దే. వి. జలదారి. (సీ. కూపరాణప్ర) టమ్మ కూమోప్పరము జలదారియంచవగను దనరును జలనిర్దమము." అం. భా. పృ. వారి. 184: చూ, కూము 2.

ఒప్పరికము. వై. వి. 3 ఉపేక్ష. ఆసద్ద: చూ, మందెపేలము. 2.

ఒప్పరికించు. వై. స. 39. ఉపేక్షించు. "చూ కొడుకులగానలే నృత్రుల కుంతితలేజాలనెందు నిమ్మియిం, తెడుతెరువైనవో దగవు నెప్పక యొప్పరికించి చూతురే." భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 10; "కొక్కొక్కకుండై సందనుని నొప్పరికించితి." నిర్వ. 6, ఆ. 127; "నన్ను నిటులాప్పరికించుట నీకుఁబాడియే." రా. బాల. కాం; "ఉ. తనుక భరించినబుధోత్త మునొప్పరికించు నమృతాపాక్షి." విక్ర. 6, ఆ. 152; "తే. పట్టపాలార్చదరుమీరు పాండుకుతుల, నీవు భీష్ముండునలిగిన దేవతలకు, నైన మార్కొనవచ్చునే నేననరుడు, నొంపఁగా నిట్లు లొప్పరికింపదగునె." భార. భీష్మ. 2, ఆ. 280: చూ, కన్నడించు

ఒప్పరికించువాడు. ద్వ. వి. ఉపేక్షకుడు: చూ, కన్నడిడు.

ఒప్పరికింపఁబడినవాడు. ద్వ. వి. ఉపేక్షింపఁబడినవాడు: చూ, ఉపేక్షకుడు.

ఒప్పాచారము. దే. వి. ముచ్చిలక, సమ్మతింది వాసియిచ్చినవాఁత: చూ, రాజి.

ఒప్పారు. తే. అ. 39. (ఒప్పు + అరు) అంగీకరించు, ఒప్పు. "కా. అరూఢస్థితి నెల్లదేశములు నొప్పారున్ బ్రకాశంబుగ." భార. ఆర. 4, ఆ. 818: చూ, సమ్మతించు.

ఒప్పించు. వై. స. 39. అర్పించు: చూ, ఒప్పగించు.

ఒప్పికొలు. దే. వి. కూ ఒప్పికొలు: చూ, సమ్మతము. 1.

ఒప్పిదము. తే. వి. 1. (ఒప్పు + ఇదము) ఒప్పు, అందము. "చ. ఒప్పిదము లొన్నఁబందిరి గభీరవిభూతి యెల్లనీటికిక." హరి. ఉ. 8, ఆ: చూ, సౌందర్యము; 2. చేందము. "క. మంత్రంబునఁబెట్టిదముగఁ బడవైచిన యొప్పిదమున నస్త్రమునఁగూర్చె భీష్మునినూతుక." భార. భీష్మ. 2, ఆ: చూ, విధము. 1; 3. తొడవు: చూ, భూషణము 2; విణ. 4. మనోజ్ఞము, సింగారము. "సీ. కాళ్ళయొప్పిద మాఁడా కట్టనజ్జ్వలమునేయంగ..... హేమపట్టి: మెఱయకుండ." భార. విగా. 1, ఆ. 228: చూ, రవ్యము. 8.

ఒప్పించుడు. తే. విణ. ఆలంకృతుఁడు: చూ, భూషితుఁడు.

ఒప్పు. దే. వి. 1. కాంతి. "సీ. సిరిచెల్వ చెలువము చెమ్మి సొంపొప్పుసోయగము చొయ యంగ నలరుఁగాంతి." అం. భా. పృ. కాం. 80: చూ, మెలుకురు. 1; 2. విన్నాణము: చూ, సామర్థ్యము. 1; 3. ఒడఁబడిక. "గీ. గంధమాల్యాదివాసనల్ గ్రమ్ముదేర, దోడుకొని వచ్చిరప్పుడాతోయబాక్షి, సరసుఁడున్నట్టి శేలికాసదనమునకు, బలిమిచేనొప్పు చేతను బద్ధముఖులు." త్రి. 1, ఆ. 10: చూ, సమ్మతి; 4. సాగసు. అందము. ఆ కామిని యొప్పునఁజూడ్చి తగులుమీఱిన." భార. ఆర. 6, ఆ: చూ, సౌందర్యము; 5. తప్పుకామి, నిజము. "క. ఒప్పగునో తప్పుగునో." ఉ. హరి. 4, ఆ. 180: చూ, సత్యము. 1; విణ. 6. మంజులము: చూ, రవ్యము. 3; ఆ. 39. 7. ఒప్పిదమగు: చూ, రవణించు; 8. యుక్తమగు: చూ, సరిపడు. 2; 9. అంగీకరించు: చూ, సమ్మతించు.

ఒప్పుకొనిమరలఁబడుట. అం. వివాదములు పడు నెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, వివాదములు.

ఒప్పకొను. జే. స. క్రి. 1. అంగీకరించు: చూ, సమ్యక్తింను; చూ. 2. (రేటి పై) ఆమోదించు. పీఠపఱచు.

ఒప్పకొలు. జే. వి: చూ, రూ-ఒప్పకొలు.

ఒప్పకలపత్రము. పా. (బాండు) ఋణరేఖ్యము; సమ్యక్తివత్రిము.

ఒప్పకలకుప్ప. పా. 1. నేర్వలరాశియగు శ్రీ పురుషులు; 2. బాలికాక్రిడావిశేషము: చూ, బాలికాక్రిడ. "ఒప్పకలకుప్ప ఒప్పుకలకుప్ప."

ఒప్పకలాడి. జే. వి. (ఒప్పలు + అడి.) 1. అడుగుది: చూ, శ్రీ; 2. చక్కదనము గల అడుగుది: చూ, శ్రీ.

ఒప్పలు. జే. వి. బ. 1. క్రమక*. చూ, పోక; 2. మంచివిషయములు. "ఒప్పలుకుప్ప." (వ్యతి.—కప్పలు.)

ఒప్పట్లు. జే. వి. బ. (ఒప్పు + అట్లు.) పోలి, రూ-బొప్పట్లు. భక్త్యవిశేషము. "నన్ను నేతిలోనుంచేకున్న నన్ను ౧౦౫లో ముంచెద నని ఒప్పట్లు (బొప్పట్లు) అనెనట," కళా 7, అ. ౩1: చూ, భక్త్యము.

ఒప్పిడి. జే. వి. 1. పంటనుండిడి, కైలు: చూ, నూలుపు; 2. చేటు వాకనము. "ఇంటుమన్న; వడ్డగింజలన్నియు ఒప్పిడియైనవి"; చూ, రత్త 8. (పని) కుభ్రము; 4. (కాగ్యము) చక్కదనము; 5. (సొమ్ము) కూడఁబెట్టుట; 6. (వ్యాపారము) లాభకరముగఁజేయుట; 7. (మంట) వడ్లు లోనగునది ప్రోగుచేయుట; ఇత్యాదులూహ్యంబులు.

ఒప్పుచేప్ప. ద్వ. వి. (ఒప్పు + అచ్చేప్ప) మణులను పొడుగుటకు బంగారుతోఁజేసెను పీఠ స్థానము.

ఒయ్యమి. జే. వి. వైరము, పగ: చూ, నిరోధము. 1.

ఒమ్మిక. జే. వి. పొందిక, ఇమిడిక. "ద్వి. సమ్యక్ దంబునఁ బర్ణకాలగావించి, యొమ్మిక గురుల వంతునిచినవాఁడ." రా. అ. కాం: చూ, స్నేహము. 1.

ఒమ్మికచ్చే. జే. అ. క్రి. అచ్చినప్పు, కుభ్రాకర మగు: చూ, పేలెవచ్చు.

ఒమ్మిక. జే. వి. 1. బలుపు, స్థాల్పము: చూ, కత్తి 1; విణ. 2. పెద్ద, కొద్దివిద: చూ, మూలము. 2; అ. క్రి. 3. ఒక్క, అనుకూల పడు. "తనీర్లు వాకు ఒమ్మికలెను," చూ, పొందుపడు; స. క్రి. 4. క్రొవ్వు, చుట్టు కొను: చూ, వేష్టెందు.

ఒయ్యారము. జే. వి. 1. రూ-ఒయ్యారము. గర్వము: చూ, హంకారము; 2. రూ-ఒయ్యారము. యావనామలవల గలుగు గర్వచేష్ట. "న. పుట్టుగుంకు గ, ట్లను దనరెండుచేతుల నొయ్యారము మీఁగవల కొమ్మదా, ల్పిన." య. 5, అ. 80: చూ, నిలాసము; 3. రూ-ఒయ్యారము, అందము: "ఎ, గీ. రతివిధంబునఁ గడునొయ్యారమునఁ బొదలి." చంద్ర: చూ, సౌందర్యము.

ఒయ్యారి. జే. వి. 1. రూ-ఒయ్యారి నిలాసము గల శ్రీ: చూ, శ్రీ; 2. ఒయ్యారి. సౌందర్యముగల శ్రీ: చూ, శ్రీ; విణ. 3. సౌందర్యము గలది. "ఉ. వేలికొయ్యారికొమ్మడులు పెన్ను కలంకులవో ముహుర్ముహు, క్లిలనటంప." రామా 1, అ. 205: రూ-ఒయ్యారి-ఒయ్యారి.

ఒయ్యారికత్తె. జే. వి. 1. రూ-ఒయ్యారికత్తె. నిలాసముగల శ్రీ: చూ, శ్రీ; 2. రూ-ఒయ్యారి కత్తె. సౌందర్యముగల శ్రీ: చూ, శ్రీ.

ఒయ్యారికొడు. ద్వ. విణ. రూ-ఒయ్యారికొడు. అందగాఁడు: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.

ఒయ్య. జే. క్రి. విణ. 1. తిన్నగా. "నీ. అంతః బులోముఁడక వింతరక్కనుఁ డగ్నివలొక్క

గృహంబున కొయ్యనచ్చి, యత్తన్విజ్ఞాని/య్యుక్తుడై యెవ్వరినతియిది నెప్పుమా జాతవేద." భా. అది. 1. అ. 180. చూ, మెల్ల 8; 2. మెల్లగా. "తే. పాంచాలి యిట్లని యొయ్యనబలికె." భా. ఉద్యో. 8, అ. 100; మ. నిజం, బడుగంజాచెద నంత యుండలియ నొయ్యంబెప్పురానావుడుకె." రామా. 6, అ. 281. (అమృదితమంబు ఒయ్యయ్య.)

ఒయ్యన. దే. వి. 1. రూ-ఒయన. తిన్నన. ఒక వాడు వారదుడొయ్యన గంసని యింటికే జేసుడెంచి." భా. 10, స్కం. పూ: చూ, మెల్లన; 2. రూ-ఒయన. నెమ్మదిగ: చూ, మెల్లన.

ఒయ్యారము. దే. వి: చూ, రూ-ఒయ్యారము. (అందమునకు—హారమున మెలియ నొయ్యారంబుగా గ్రుచ్చి." భా. విరా. 1, అ 107.)

ఒయ్యారి. చూ, రూ-ఒయారి.

ఒయ్యారికత్తె. దే. వి: చూ, రూ-ఒయారికత్తె

ఒయ్యారికాడు. ద్వ. విజ: చూ, రూ-ఒయారి కాడు.

ఒర. దే. వి. 1. సామ్యము, పోలిక. ఒక. అప్పుడు మధ్యందినమున, నొప్పించునుతోడఁ జాల నొరవచ్చి గురుం. డప్పాండవబలములపై, దెప్పదెరలగురిసె కరతతిం దీప్రముగాక." భా. భీష్మ. 2, అ. 881; ఒక. కృంగారము ముఖ్యంబగు ... బంగారముతోడి యొర పృబంధమువొంతుక." దీ. కేటం. 1, అ, 28: చూ, సమానము; 2. ఘర్షణము, రాపు. "మ. చరమాకానికపోషలాంచలములన్ సుంధ్యాప్రకాశోదయం, జొరగావించివిరించి చేకొనినహయ్యండ వృధాగృన్మేబం, గరపుం బూదియై." నై. 8, అ. 159: చూ, వీడ పము.

ఒరగట్టు. దే. వి (ఒర + కట్టు.) చుట్టగాఁజుట్టి కట్టిన నెత్తపుకట్టు. "నీ ఒరగట్టుపం వెలు బెరసుపచ్చడములు కార్కొన్నలో వంకకటి యొడల్లు." నీలా. 8, అ. 49: చూ, నత్తము. ఒరగుడుగు. ద్వ. వి. (ఒర + కడుగు.) రెండవ పారి బియ్యముకడిగిన నీరు: చూ, శుక్తము. 1. ఒరగుబడు. దే. అ. 39 రూ-ఒరగుబడు. అవన తమగు: చూ, వాల్మ. 8.

ఒరగుబెట్టుకొని తినుకుండఁజేసివాడురా కంచే గవాయలు. లో. ఉన్న బెజ్జమును మాటలేక కరగఁబెట్టి తినుకుండఁజేసిన కంచేగవాడు. (వాడుక.)

ఒరగుల్లు. దే. వి. (ఒర + కల్లు.) బంగారు గోస గువాని నొరపెట్టెడుకాయ: చూ, నికవము.

ఒరగాలు. దే. వి. (ఒరగు + కాలు) 1. ఒరగిన కాలు. "కప్పుతు నొరగాలైనను." సుమతీకథ కము: ఒటిగాలు; 2. మఱియొక కాలివొంద నొరగఁబెట్టిన కాలు. "న. కమలవనంబులోన నొరగాలనెనిల్పుచు నిద్రవోవఁగా." భాను 2, అ; "ద్వి.కుక్కలనిల్పుచు తీక్కనెట్టుచును. నెక్కినొరగాలనిల్పుచు జనును." భా. 8, స్కం.

ఒరగు. దే. వి. 1. తప: డె; ఒరగుదిండు: చూ, లోడు; 2. వంపు: చూ, వంకర: విజ. 8 వం పయ్యది: చూ, వంకర; అ. 39. 4. రూ-ఒరగు వంగు, అవతమగు: చూ, వ్రాలు. 8, 6. రూ-ఒరగు. వాల్మ. 1. చ. దుఃఖపరంపర నిద్రలేక తా. నొగగుచులేచుచుకె." రా. కిక్కిరి, కం: చూ, వాల్మ. 8. (4-ర అర్థములు స్వల్పభేదము); 6. పృక్కిరగు: చూ, జీరగు.

ఒరగుడు. దే. వి. ఒరగుడు ఒరపాటు.

ఒరగులిల్లు. దే. వి. రూ- ఒరగులిల్లు. తలగడ: చూ, లోడు.

ఒరగువోవు. దే. అ. క్రి. రూ-ఒరిగువోవు. అవ
సతమగు: చూ, వాల్మ. కి.

ఒరగొడ్డియము. ద్వ. వి. వకోక్తి: చూ, వంకర
మాట. (రూ- ఒరగొడ్డియము- ఒరిగొడ్డియము-
ఒరిగొడ్డియము)

ఒరగొడ్డియము. ద్వ. వి. —వై.—

ఒరగొను. దే. ప. క్రి. (ఒర + కొను) బంగారు
లోగునానిని ఒరియు, తోము, రాము
అఱుగఁదీయు: చూ, రుద్దు. 1.

ఒరగొలుదుక్కి. ద్వ. వి. రూ-ఒరిగొలుదుక్కి,
చాల తేలిక గాఁబాటిన దుక్కి: చూ, వ్యర
సాయము.

ఒరమీబద్ద. ద్వ. వి. పలకలు లోగునవి ననుపు
పఱచెను వడ్లవానికొఱముట్టు. (అ. ప్రి.)

ఒరపదను. దే.వి. కొంచెముతడి: చూ, పదను. 2

ఒరపిడి. దే. వి. ఘర్షణము, రూ-ఒరిపిడి,
రాయిడి. (క. అన్నలుఁదమ్ములఁ గలుగుట,
యన్నలుఁజేయన్నపునెంత యొరపిల్లయినా,
మన్ననయునీగియును సం. పన్నంబులుగాఁగ
వారిఁ బాటించుటగున్." భి. క. అ. 2.
అ. 358: చూ, పీడనము.

ఒరపెట్టు. దే. ప. క్రి. బంగారులోగునానిని
ఒరియు: చూ, ఒరగొను.

ఒరయిక. దే. వి. అదుముఁడు: చూ, పీడనము

ఒరియు. దే. అ. క్రి. 1 ఒరపెట్టు: చూ, రుద్దు. 1;
2. పరిక్షించు, సోదించు. "నీ. అనుడు
మహాత్మ మిమ్ములనే నొరయంగనగ్ర మే
మిహులందుఁ గలదె. యనుమానమనుట
యు." కళా 2, అ. 157: చూ, శోధిం
చు; 3 ఆరయు, వివరించు. (క. నరపతిభృ
త్యుల దొడవుల, నొరసిరిగిన నెలవులందు
నునుపక యున్నా, బరణంబునఁజూడఁచు
నీ, కిరమునవందియయుఁబెట్టు చెలువముగా
దే." పంచ. నా. 1, అ. 32: చూ, విచారిం

చు. 1; 4 అశ్వేసిండు. "నీ. గవులలో
మాని పుంగవులలోఁ బరికించి హృదనదజన
పద పదవులారసి." రామా. 5, అ. 177:
చూ, నెరకు; 5. (కాశ్యపేభ్య.) ఒరియు.
'వాననీటిచే కాశ్యపేభ్య ఒరిసినవి." (ఒర
పులు అనియు వాడెదరు.)

ఒరిలుట. దే. వి. విశపు: చూ, విమోచనము.
ఒరవడి దే. వి. ఒజ్జీబంతి: చూ. మేలుబంతి.
ఒరిసికొనిపోవు. దే. అ. క్రి. శ్రీయద్బడి
మోకాలు ఒరిసికొనిపోయింది": చూ, దోగి
పోవు.

ఒరాంగుకోతి. చూ ఒరాంగుకోతి గర్జమును
గిబ్బునుకోతి లోనికెక్కించినను మనుష్యుని
గర్జమును చింపందీకోతిలోని కెక్కించినను
రెండింటిగర్జములు బాగుగా కలిసిపోవుదు
న్నవి. (చిం. దీ. పరిణామవాదము 80. పుట.)

ఒరిగ. దే. వి. మొగ్గిక్కు. "ఒరిగ బ్రహ్మాండ
భాండోదయము." రుక్మాం. 1, అ. 128:
చూ, ననుస్కారము.

ఒరిజనలు. అం. అసలు. పౌరీతిపదిక.

ఒరిజనలునూటు. అం. అసలుదావా.

ఒరిజనలుపిట్టను. అం. అగలు దరఖాస్తు.

ఒరిజే. దే. వి. రూ- ఒరిజే, ఏనుగు మెడగొలు
ను "నీ. గళలిప్త కస్తూరికారేఖలొజ్జలుఁడుఁ
జేక్కులజవాది మొఱపురుదము." చంద్రా.

1. అ. 32: చూ. శృంఖలము. 2.

ఒరిజే. దే. వి. —వై.—

ఒరిమ. వై. వి. 1. రూ- ఒరిమి, మైత్రి. "న.
మనుకుపంటుచేసి యొరిమంగడుమెచ్చులు
గొన్నవేటి నే, మనిపొగడంగవచ్చు." య.
1, అ. 51: చూ, స్నేహము 1; 2. వికమ
త్యము, వికళంత్యము. పాత్త. కాశి. 3. అ.
188: చూ, స్నేహము. 1.

ఒరిమి. దే. వి. —వై.—(రూ-ఒరిమిక.)

ఒరిమి. దే. వి. —నె—

ఒరిస్సా. దే. వి. 1. ఓధ్రజేతము: చూ, దేశము; కా. 2. (శ్రీహర్ష కిలాంబి రాఘవాచార్యులుగారు, ఎం. ఎ. డి. ఎల్.) ప్యాపీ నకలింగదేశ చరిత్రము. — ప్రస్తుతము ఒరిస్సాయందు భువనేశ్వరమునకు దక్షిణమున భౌతికగ్రామమునను, గంజాంజిల్లాలోని జొగడాగ్రామమునందును యశోకుని శిలాశాసనములు కలవు. కలింగ. 248. పుట; (డాక్టర్ ఎస్. శ్రీకృష్ణస్వామి అయ్యంగారు, ఎం. ఎ. పి. హెచ్. డి.) ప్రస్తుతము ఒరిస్సా యనబడు దేశమునకాపేరు, 'ఓధ్రజేతము, నుండి వచ్చినది. కలింగము, ఉత్కలము, ఓధ్రము లేక ఓడ్డ, దశాకర్ణిలోని యొకభాగము, ఇందలి రాజ్యములు. కలింగ. 251. పుట; (శ్రీయుత శ్రీనాథ గోపాలకృష్ణమూర్తిగారు) 'ఒరిస్సా.' అను గ్రంథమును పాంటరుదొరగారు వ్రాసిరి. కలింగ. 254. పుట; (శ్రీయుత రాళ్ళబండి శుబ్బారావుగారు. ఎం. ఎ. ఎల్. డి.) డి. పి. ముఖాంబానుగారు ఒరిస్సాగ్రంథమును వ్రాసిరి. కలింగ. 680. పుట; ఒరిస్సా—జాతినగరము. కలింగ. 688. పుట; ఒరిస్సాదేశము అయిదు పర్వతములు. జలశ్వరం (మిథునపురము). భద్రక్, కటుకము కలింగ దండపాటు, రాజును పేండ్లవరము. కలింగ. 688. పుట. (చూ, ఒడిశా.)

ఒరుడు. వై. ప. 1. = ఏకః. రూ—ఒకరుడు,

అన్యః: చూ పరాయివాడు; 2. = ఏకః.

ఏకతుడు, ఒక్కఁడు: చూ, ఒకఁడు. 3.

ఒరుదల. దే. వి. (దరు + తల.) కొండెకానితనము: చూ, మైశ్వర్యము.

ఒరుదలకాడు. దే. వి. కొండెకాడు, పిశునుడు. 1. క. తెలుదలకె యెరుదలకొనికె,

జెదరంగానాడకాత్మ గొలింది." అము. 4. ఆ: చూ, మాచకుడు. 1.

ఒరుము. దే. అ. 39 కలయు. 1. క. శరనిధి మునుగొలిస నిర్భగజలములుగురిసి మేఘభావంబలియ క్కరములకరములెకాటి గి, నొరిమెన నన్ గదియుమెలసె నుడిగెనుమెయిలుకె." అము. 4. ఆ. 171. చూ, మేళగించు. 1.

ఒరువుడు. వై. ప. ఏకః: చూ, రూ—ఒరుడు.

ఒఱ. దే. వి. 1. గవునె: చూ, నివోళము; 2. కత్తియొఱ. 1. క. ఒఱలందునాయుధంబులు, విఠిగిపడందొడఁగె." కై. 6. ఆ 188: చూ, ప్రత్యాకారము; 3. నూతియొఱ: చూ, నూతియొఱ.

ఒఱకటము ద్వ. వి. 1. రూ—ఒరగడ్డము, సంకటము 1. ద్వ. మెలయనీతఁడు వోనమొదటఁజాల, నొఱకటంబున నొత్తుకొగిఁబ్రజలెల్ల." భాగ. 1. స్కం: చూ, దుఃఖము; విణ. 2. రూ—ఒఱగడ్డము. ఎగుమదిగుడు: చూ, విషమము. (రూ—ఒఱగడ్డము.)

ఒఱకము. దే. వి. 1. గర్తము, పల్లము. 1. క. తిమిరం, బొఱకఁచిది మెఱకిదియని, యెఱుంగరాకుండఁజేసె నెల్లధరిల్లికె" సురా: చూ, గంధము. 1; 2. సంకటము 1. గి. అతిథి బరికిరాకున్న నారగింపఁ, దొంటినొకనాఁడుఁ బతియెట్టియొఱకమైన." కాశీ. 7. ఆ. 166; కాశీ. 2. ఆ. 45: చూ, దుఃఖము.

ఒఱకాటము: చూ, రూ—ఒఱకటము.

ఒఱగఁబడు. ద్వ. అ. 39. (ఒఱగన్ + పడు.) అవనతమగు: చూ, రూ—ఒరగఁబడు. (స్వాగ్రమునపడు.)

ఒఱగడము: చూ, ఒఱకటము.

ఒఱగడ్డము. —నె—

ఒరిగల్లు. దే. వి. (ఒరి + కల్లు): చూ, రూ-
ఒరిగల్లు.

ఒరిగు. దే. వి: చూ, రూ- ఒరిగు (ఉపధా
సము- "ఒరిగుమీదటఁజేరి." కళా 8.
ఆ; వాళిలు - "నిలువఁజాలక యొలుగిన." భార. ఉద్యో. 3, ఆ 810)

ఒరిగుబిల్లు. దే. వి: చూ, రూ- ఒరిగుబిల్లు
(ఒరిగుబిల్ల)

ఒరిగువోపు. దే. ఆ 39 (ఒరిగు + వోపు):
చూ, రూ-ఒరిగువోపు .నీ. కొంగమెడయు
నిడుగునోవోపు నొరిగువోయిన రొండి
యు బొక్కి-బొమ్మ." వారిశ్వు 4, ఆ. 168.

ఒరిగొడ్డిముము. ద్వ. వి: చూ, రూ- ఒరిగొడ్డి
ముము

ఒరిగొడ్డెము. ద్వ. వి. రూ-పై- "క. భీ
ముండొరి, గొడ్డెములాడంగ." బాగ. 1.
స్కం. 312

ఒరిచాలుదుక్కి. ద్వ. వి: చూ, రూ- ఒరిచా
లుదుక్కి.

ఒరిటు. దే. విణ. ముక్కిలుఁడు, జాత్యాచారా
దులచేత నిందితుఁడు, పాపాలముద్ద. "గీ ఉ
కులు సిరియును నొల్లకిట్టొరిటుచాకి, యాది
జేవునిదెసవిం యంబుదక్కి, యిహపరంబులు
లేక యిట్లేగభగ్నకంఠుఁడై నెలపైఁగూలి
కాలుఁగూడ." వారి. పూ. 9, ఆ. 19: చూ,
వ్యాధుఁడు. 2.

ఒరిపరి. దే. విణ. (ఒరిపు + అరి.) సొగసుకా
డు. "ఒరిపరిగన్నఁ గూడఁజను." కై. 3.
ఆ. 39: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.

ఒరిపిడి. దే. విణ (ఒరిపు + ఇడి) 1. యో
గ్యుఁడుకానివాడు. "క. వెలుతు నెమ్మది
నుండుము, వెలువారల బుద్ధివార్తఁలెట్టునె
యనఁఁడు, డొరిపిడిచేడున నామది, నలు
మరలేదొండు నమ్మిపనియె సరేదా." "

విశ్న. 3, ఆ. 101: చూ, అయోగ్యుఁడు;
2. కుటిలుఁడు, కుత్సితుఁడు: చూ, వ్యా
ధుఁడు 2

ఒరిపిడి. దే. వి. ఘర్షణము, రూ-ఒరిపిడి: చూ,
నీడనము

ఒరిపు దే. వి. 1 ఆరాటము, తాపము.
"ఎ, గీ బాలతను కాంతివో పాటిఁబోలఁ
గోరి, పృథివినల ప్రవేశంబుఁ బెక్కుమాన్లు,
చేసి యొలుపులఁబడఁగాని." రసి 2, ఆ 105.
చూ, సంతాపము; 2. మంజులము, సింహ
రము: చూ, రవ్యము 3; 3. సొగసు: చూ,
సౌందర్యము; 4. ఉపాయము, అనువు, ఎక్కు
గడ. "గీ. శక్తివేరైన నడవంగఁబోలవాడ,
నొరిపు చెప్పుమరథికు నేమటంగనీను." భార.
కర్ణ. 1, ఆ. 814: చూ, తెరపు; 5. కోశబల
మువలనఁ గలిగిన తేజము, ప్రతాపము, తేజా.
"ఎ, గీ మనుషుగోడల మెరిపువార మగల
యొరిపు." రసి. 1, ఆ. 38: చూ, ప్రకా
వము. 1; 6. చేన, ధైర్యము. "నీ. ఒరిపుచే
దొలుకొరు మెరిపుచేనదబ్బుఁ గలకంఠిలికి
చూపులబెడంగు" పర 3, ఆ: చూ, సైర్య
ము. 1; 7. గౌరవము. "చ. ఎఱంగునగాక
లోకమున సైర్యులైనను మేలుసేయఁగా,
నొరిపగు నాశ్రమంబున సమున్నతమైన గృ
హస్థిర్యముఖ." ఉ, వారి. 4, ఆ. 48;
చూ, మర్యాద; 8. అర్హత: చూ, యోగ్యత;
విణ. 9 చేన, గట్టి దృఢము. "చ. ఒరిపుగ
దక్కలేవరునుండిన రుక్మపుష్పాలము." పో. 4, ఆ: చూ, సైర్యము. 1; 10. తగి
నది. "చ. మేలుసేయఁగా, నొరిపగు నాశ్ర
మంబున." ఉ, వారి. 4, ఆ. 48; నిర్వ. 2.
ఆ. 80: చూ, యోగ్యము. 3; 11. వానలేమి.
"కాలము ఒరిపుగానున్నది"

ఒంటివులాడి. దే. వి. (ఒంటివులు + అడి) సొంద
ద్యవతి, సాగనుకత్తె: చూ, శ్రీ.

ఒంటిపెంకు. దే. వి. నూతియొంట: చూ, బావి
యొంట.

ఒంటియూగు. కా (శ్రీయత గౌరవనీయులగు
నారాయణుని వేదా రామేశంపంతులుగారు,
బి. యె. బి. యల్.) రాజరాజు. — రాజు
ద్రవిషాదుని కాననములు బహుళసంఖ్యాకము
లయియున్నవి అతడు తిరుచనాపల్లికి సమీ
పమునన్న ఒంటియూగునందు క్రి. క.
1070 వ సంవత్సరమున చోళరాజ్యమున కళి
షిక్రందయ్యుని కాననములనలఁ దెలియుచు
న్నది. రాజ. న. ప. సంచిక. 162 పుట

ఒంటియిక. దే. వి. ఘర్షణము, రూ-ఒరియిక:
చూ, వీడనము.

ఒంటిలనూయి. ద్వ. వి. మట్టికాల్చి చేసిన గుం
ద్రాని ఒంటిలదింపి కట్టిన నూయి: చూ, నుయ్యి.
ఇప్పుడు (నీమెంటుతో ఒంటలు తయారగు
చున్నవి.)

ఒంటలు. దే. అ. క్రి. 1. వాచార, ఊలు. “ఎ,
గీ. అతిపరిబలపవన, భూరిరయమునఁ గూలు
మహీయహంబు, తెఱఁగుదోప ముదతీయఁ
డొఱిలికడను.” భార. దో. బి. 8 ఆ 95:
చూ, విలసిండు; 2. మోగిగు. “... తటి
గొనియంతలోన.....భల్లమొక్కటన్, నఱ
కినఁగూరె దద్దన ఘనాఘనకల్పితమైన తె
క్కియం, బొఱలుచు.” పా. 5, ఆ. 31:
చూ, కల్పించు.

ఒంట. దే. వి. 1. పంపెనది. క. అరహ
డు మఱుచేతులు. నొ గవళిరంబు.”
భార. అర. 2, ఆ. 185: చూ, మంకర,
2. తాటుమాటు. క. తెప్పింది తొడుగు
మీదని, యెప్పించిన నిట్టనట్టునొరవలుగా
మైగప్పి కొనియాడువానై, యప్పుడు నగి

పించెనచటియ బలాజనముకా.” భార. విరా.
4, ఆ. 39: చూ, వ్యక్తయము; 3. వికారము
నొందినది. చూ, వికృతము.

ఒంటనబడు. ద్వ. అ. క్రి. (ఒంటన్ + పడు.)
చూ, రూ-ఒంటనబడు. “చ. చాణిమగ్న
ముల్, వదలి కతాంగయస్థి నొంటవంబడఁ
గన్గొని మైథిలేయులే కొదయునులేకన్గొని.”
తె. 6 ఆ. 230.

ఒంటివు. దే. అ. క్రి. — పై. — (రూ-ఒంటగు,
ఒరగు.)

ఒంటిగాలు. దే. వి. ఒరగినకాలు: చూ, ఒర
గాలు. 1

ఒంటిబీజము. మి. వి. (ఒంట + బీజము) ఒకప్రక్క
వట్టవాచిన రోము: చూ, వట్టవాపు
(రూ-ఒంటబీజము)

ఒంటియిక. దే. వి. రూ-ఒంటయిక: చూ, వీడనము.

ఒంటుగు. దే. వి. రూ-ఒంటగు, తలగిడ: చూ,
లోడు.

ఒంటుగొమ్ము. ద్వ. వి. ఒకవైపున భారము పా
చ్చినందుననే కలిగిన తూకము. “కావడి ఒంటు
గొమ్మువచ్చినది”

ఒంటుబీజము. మి. వి: చూ, రూ-ఒంటిబీజము.

ఒట్ట దే. వి. కటువు, కారమైనది “నీ. ఒక
కొన్ని ద్రవ్యైద లొక గొన్నితాలింపు లొక
కొన్నివిధముల యొట్టచేరు, లొక కొన్ని కల
కల్పు లొకకొన్ని బట్టలు.” పాండు 4
ఆ. 184: చూ, కారము. 1.

ఒట్టకసింద. ద్వ. వి. కచ్చుర, కచోరముక:
చూ, వడ్డోంధ.

ఒట్టదనము. దే. వి. కటువు, కాగము: చూ,
కారము 1.

ఒట్టన. దే. వి. — పై. —

ఒట్టియ. దే. వి. 1. నుకర, సానువు కానియావు,
రూ-ఒట్టి: చూ, భనువు; విణ. 2. రూ-
ఒట్టి, ఎంచెనది: చూ, వంకర.

ఒట్టి. దే. వి. 1. లోపము, తక్కువ, న్యూనము.
“నీవు నామాటవినకున్న నాకు ఒట్టిలేదు.”
(వా): చూ, చెలితి. 2; విణ. 2. కటువు,
కారము. “ఎ, గీ. గాటు, కారమెట్టియన
యనంగ గటువు వెలయు” అం, భా. పృ.
ధీ. 104: చూ, కారము 1. 8. గొప్పది, విరి
విరియినది. చూ, విపులము

ఒట్టి: చూ, రూ-ఒట్టి ను.

ఒలయు. దే. అ. క్రి. 1. కృమ్య “శుభానిలము
లాలసె” తై. 6, ఆ: చూ, వ్యాపించు;
2. చొప్పి. “పలిలకేలికి నొలసేయు నొల
యక.” నిగ్ద 8, ఆ. 57: చూ, సోకు 4;
8 జరించు, కలుగు “గీ. పార్లమానీ బూర్వ
పక్షాన్వమిని జతు, ర్దశనిమధ్యపక్షవశతవచ్చు,
వస్తి(బంధమిని సునిష్ఠమై నుపవాస, మున్న
వివిధ శుభము లాలయునంతు.” భార.
అను. 4. ఆ. 147: చూ, పుట్టు 2; 4. చెరు.
“గీ. ఒలసి నీవుత్రులై నొందొరులతోడ,
నెట్టాడంబడియుండుమగట్టచేయ, వలయు
దమలోన జాదంబువామనగుట, గలహ
మూలంబ యెట్టికాంతులకునైన.” భార.
సభా. 2. ఆ. 181: చూ, సమీపించు;
స.క్రి. 5. చేట్టుకొను. “ఆ విమలగుణసమృద్ధి
వెలుగుచు సురసిద్ధ, సాధ్యకశ్రుతిస్థిసఖులు
నూర్వ, లొలసి తన్ను గొలుచుమండంగ.”
భార. ఆర. 2, ఆ. 8: చూ, వేస్తించు;
6. కదియు, పొందు, సక్రమగు. “చ. చల
మున సింగిణితకపంబులుగట్టుక మానరంప
పెన్నెలగతి మాగతి నెవ్వరక చిక్కమానమ
తప్పిదా వ, నొలపినదామ వెన్నెలుంగ

కుండుటకొచ్చెను.” అము. 2, ఆ. 27: చూ,
సాగించు.

ఒలి. దే. వి. ఒలుపు, దోపుడు, అపహరణము.
“క. భూ, తలమునంగల ప్రజలందఱు, నొలి
చిన నొలివాడెదరు సుయోధమబాధక.”

తై. 1, ఆ. 68: చూ, ముచ్చిలి.

ఒలికి. దే. వి. సాదశ్చయవోటు. “ఎ.గీ. ఊర
నుండనొల్ల డొలుకులలోగాని” వీర 2, ఆ:
చూ, శృకానము.

ఒలికికాడు. ద్వ. వి. —తై.—

ఒలిదామర. ద్వ. వి. (ఒలి + తామర.) ఒక
నొక చెట్టు: చూ, వృక్షము.

ఒలిమె. దే. వి. చెలిమి, మెత్తి: చూ,
న్నేనము. 1.

ఒలియు. దే. అ. క్రి. చర్మము ఊడదీయు.
“క. పవనాః, ద దయుండయు వీపులొలియ
నందఱనీడ్చుక.” భార. ఆది 8, ఆ. 168:
చూ, తోలూడ్చు.

ఒలివడు. ద్వ.ఆ. క్రి. (ఒలి + వడు) అపహరింపఁ
బడు. “నీ. ఒలివడ్డ నెవమునంగలలేని నిరిచెప్పి
చుట్టలపై దాడిపెట్టువాను.” అము. 6,
ఆ. 85: చూ, దొంగిలించు.

ఒలుకు. దే. అ. క్రి. 1. గలితమగు. “చ. కలక
తనూజ యచ్చెరువు కాశికయందొక కంఠ
లింగముజ్జ...పూజిచేసి పో, నొలికినవాని
మేయుటకువోలి బ్రదక్షిణ మాచరించి”
కాశీ. 6, ఆ. 257: చూ, రాలు; 2. కాటు:
చూ, స్రవించు: స.క్రి. 8. చేట్లు. “తే. మం
దిరాభ్యంతరమున కానందలీల, బాండుపుక్కు
లండక్కుటి బంధుజనులం, దాను జని విత్త్ర
లను పనితాజనంబు, సేనలాలక సింహాసనా
నీనుడయ్యె.” భార. విరా. 5, ఆ. 282:
చూ, పోగొట్టించు; 4. కులుకు. “నీ. నెయ్య
రంబన్నీటనింప లాఠలు నొక్క నెలఁతలివల

“ఒల్ల నీరముండు.” కవిక. 6, అ. 95; చూ, పోయ; అం. కే. 8. కార్ప. “చ. కన్ను నీ, రొంకయ.” ఉ. వారి. 5, అ: చూ, వడుచు.

ఒలుకులమిట్ట. దే. వి. (ఒలుకులు + మిట్ట) ఒలికి కాదు: చూ, శ్రీకాశము.

ఒలుచు. దే. కే. 1. ఒలియు: చూ, తోలూ దు; 2. అవహరించు: చూ, దొంగిలించు.

ఒలుపు. దే. వి. అవహరించు: చూ, మ్రుచ్చిలి. ఒలుపులప్పు. ద్వ. వి. ఒలిచినప్పు. మొ.

ఒలె. దే. వి. 1. రూ-ఒల్లె. వలవ: చూ, వస్త్రము; 2. రూ-ఒల్లె. కందువా. “నీ. వైడి బాసముచెట్ల: బడవైచి దుగ్ధమెట్లకు: బాటుచునెయిలెల్లె వైచువారు.” అము. 6, అ: చూ, వస్త్రము; 3. రూ-ఒల్లె. పువోర్వత్తి చీర: చూ, వస్త్రము.

ఒలెవాటు. దే. వి. శృంగారోత్తరీయము, అంగ వస్త్రమునకు మచ్చునెట్టి మెడచుట్టిరా భజములమీద వైచికొనుట. రూ-ఒల్లెవాటు-వలెవాటు-వల్లెవాటు: చూ, వస్త్రము. ఒల్లె. వై. కి. విణ. = అలగమ్. అలగ్యము. రూ-అల్లె: చూ, విలంబము. 1.

ఒల్లెబాటు. ద్వ. వి. (ఒల్లమి + పాటు) 1. అపేక్షలేమి, ఒల్లమి: చూ, వలవము; విణ. 2. అపేక్షింపబడనిది. “గీ. పాణిములు సర్పములు నొల్లెబాటువేసి.” భార. భీష్మ. 1, అ. 182.

ఒల్లెబోక. దే. వి. (ఒల్లమి + పోక.) 1. అనాదరము. “ద్వి. మెల్లనదావచ్చి మెచ్చి నాకీక, యొల్లెబోకలువేసి నొల్లెబోనిన్ను.” రా. ఆర, కం: చూ, వహీలవము; 2. మనసుయొక్క కాని, రూపముయొక్క కాని చూటువాటు: చూ, విస్మృతి; 3. తాపము, ఆరాటము: చూ, కుతాపము.

ఒల్లెబోవు. దే. అ. కి. (ఒల్లమి + పోవు.)

1. అదరింపబడనిదగు: ఒల్లగిల్లు; 2. భిన్నుండగు “గీ. ఒల్లెబోయెనాగమ దనర్చు, తన్న పోయెనటంచనఁబర్చురామ.” అం. భా. శృ. 95; “గీ. మెండుమీసిన పగటిలో అండదాడి, యొల్లెబోయిన లేబొండుమల్లెపాదల, కుడలఁజేప్పటలైకడు దొడ్డలగుచు.” అము. 2, అ. 58: చూ, విన్నవోవు; 3. మూర్ఖిల్లు “గీ. అడ్డపడిగురుండు దొడ్డవారము వ్యతంబుదూఱవేయు సవ్యసాచి యొల్లెబోయి తెలిసి వెల్లెసెనక్కంభ, జన్మమీద నికేతనాయకములు.” భార. ద్రౌణ. 3, అ. 68: చూ, సామృద్ధి.

ఒల్లెకాడు. వా. వి: చూ, రూ-వల్లకాడు.

ఒల్లెగిల్లు. దే. అ. కి. అదరింపబడనిదగు. “ధృతివాయంబుయిలోట యొల్లెగిల.” వారి. ఉ. 3, అ. 80: చూ, ఒల్లెబోవు. 1

ఒల్లెన. వై. వి. రూ-అల్లెన. తిన్నదనము. “కి. వల్లవకాంతలు తనకథలెల్లను బాడంగ నీరజే త్తీణుండంతక, వల్లవబలసంయుతుడై, యొల్లెనగోష్ఠంబుచేరె నుర్వీవాధా.” భాగ. 10, స్కం. పూ. 927: చూ, మెల్లన.

ఒల్లమి. దే. వి. 1. అపేక్షలేమి: చూ, వలవము. (వలచుధాతువుయొక్క వ్యతిరేక భావార్థక రూపము); 2. వైరము, పగ: చూ, విరోధము. 1.

ఒల్లము. దే. వి. మూర్ఖ, సామ్య: చూ, రోగము. 1.

ఒల్లియ. దే. వి. 1. రూ-ఒల్లె. ఒల్లె. బట్ట. “వెల్లె తలయొల్లియమాలి దృఢంబుగా నమర్చుక.” భార. కర్ణ. 8, అ: చూ, వస్త్రము; 2. రూ-ఒల్లె-ఒల్లె. కందువా. “నీ. కంపాలతికతోడ జలదంబుకై వడి మెఱుంగుటొల్లియతోడ మేని వాని.” భాగ. 10, స్కం. పూ. 548: చూ,

వస్త్రము; 2. రూ-ఒరె-ఒరె. ఒరెచీర,
 త్రోవోత్పత్తిచీర: చూ, వస్త్రము.
 ఒరె. దే. వి. — వై — (బట్ట—“ఒక్క పరి
 కుద్దపు నైపుటాల్లెగట్టి భా, మరకంగడు
 స్వలాల్చి.” పృథా. 4. అ. 141.)
 ఒరెంక. దే. వి. ఒకరకముచేప: చూ, మత్స్య
 ము. 1.
 ఒరెచీర. దే. వి. గర్భిణీశ్రీ ధనించు ఎఱుపు
 తెలుపునాల్లు కలిపినేసిన చీర, త్రోవోత్పత్తి
 చీర: చూ, వస్త్రము.
 ఒరెవాటు. దే. వి. రూ-ఒరెవాటు: చూ,
 వస్త్రము.
 ఒవుమ్. అం. గుర్రడు; అండము; స్థూలబీజము.
 ఒవేట్. అం. అండాకృతులు. ఉదా.—మట్టి,
 బుడ్డబూసర మొదలయిన చెట్లయాకులు
 గుర్రడువలె నుండుటనుబట్టి అండాకృతు లనఁ
 బడును.
 ఒవ్వనివాడు. ద్వ. వి. ప్రకాశింపనివాడు.
 ఒవ్వమి. దే. వి. అనంగీకారము. చూ, అసమృతి.
 ఒవ్వ. దే. అ. కి. రూ-ఒవు. అనుకూలమగు,
 గిట్టు. “క. ఒవ్వనివారల యెగురను, నివిధ
 ముగ భంగపడితి నేను ” భార. ఆర. 6, ఆః
 చూ, పొంచుపడు
 ఒసంగు. దే. వి. 1. త్యాగము, ఈవి. “మే యొ
 సంగు దప్పింపక.” అము. 6, ఆః చూ, విక
 రణము; 2. బహుమానము, మన్నన.
 “ఎ, గీ. చూచి సామాజికులు తమ సొమ్ము
 లెల్ల నొసంగులుగవైవ ” ప్రభా. 4. అ. 101:
 చూ, సమృద్ధిము; స. కి. 2. రూ-ఒసవు.
 ఇచ్చు, దానమిచ్చు’ చూ, దయచేయు. 2.
 ఒసపరి. దే. వి. 1. నుందరుడు, సోగముకాడు.
 “ఒసపరిగన్న.” చూ, సౌందర్యవంతుడు;
 2. ఉత్సాహము, కలకట్టు. “చ. ఒసపరి
 కాగులాడి యత్రుడొక్కతెవచ్చి నృపాలు

తోకుకక.” సా. 1, అ. 88: చూ, ప్ర
 వ్యము.
 ఒసవు. దే. స. క్రి. రూ-ఒసంగు. “విన్నవిడలకా,
 వెన్నుడుమెచ్చి యెన్నుడొసకకవరముల్.”
 వి. పు. 2, అ. 50: చూ, దయచేయు. 2.
 ఒసి. దే. అవ్య. చేటికాది సంబోధనార్థము
 రూ-ఒసి. “నీ. ఒసి యొసి యనంగఁ నేటి,
 కాది సంబోధనార్థమై యలరుచుండు.” అం,
 భా. కృ. అవ్య. 72: చూ, ఒసి.
 ఒహో. వై. అత్యంతహో. రూ-ఒహో. సంబో
 ధనమునందు కచ్చును “చ. సముండై
 యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుండై సన్యాసియై
 యొందినో, పమహాధీతి నొహోకుమార యను
 చున్ వ్యాసుండుచీరంగ.” భాగ. 1, స్కం. 58:
 చూ, సంబోధనము.
 ఒళగు. దే. వి. రూ-ఒళవు. ప్రవాణము, కరివె
 చూ, వీణాదండము.
 ఒళపరి. దే. విజ. (ఒళవు + పరి) మర్మముఁజెలి
 వినవాడు, అణికొడు: చూ, మర్మజ్ఞుడు.
 ఒళవు. దే. వి. 1: చూ, రూ- ఒళగు.
 “ఎ. గీ. చారుమూర్తిలేని చాపదండమునోజు,
 లలితకంఠిలేని యొళవుఁబోలె.” రా. ఆర,
 కాం. 2, అ. 258; 2. అణి, కీలకము.
 “చ. చలించుచునయ్యొళవు సకలయలకుండెప్పట
 మని రాచిల్ల-కుఁ బ్రియంబునెప్పుచు.” విజ 2,
 అ. 197: చూ, కీలకము; 3. అధినము, లోకువ:
 చూ, వికము. 1.
 ఒళ్లము. దే. వి. ఎళ్లము, ఏడుపలములు: చూ,
 మెల్లము.
 ఒళ్లు. దే. వి. రూ-ఒడలు. దేహము. “ఉ. ఒ,
 త్లారకమున్నువచ్చి యొక యంగనచూచె నరేం
 ద్రచంద్రునిక.” కవిక. 3, అ. 188. (ఇది
 వెళ్లు నళ్లులవంటిది): చూ, కరిరము.
 ఒళ్ల వెట్టు. దే. అ. కి. రత్తిమువెట్టు, కండ
 పట్టు, బలియు: చూ, స్థూలింపు,

၆.

ఓ. ఒకయక్షరము. అంధ్రభాషకు వర్ణబులే
 బదియాలు. అందు అచ్చులు పందొమ్మిది.
 అచ్చులలోనిది పదునేడది; తెనుగునకు
 ములు ముప్పదిదు. అందు అచ్చులు
 పదునాలుగు. ఆ అచ్చులలోనిది పదునొకండ
 డి; సంస్కృతమునకు వర్ణబులేఁబడి. అందు
 అచ్చులు పదునాలు. ఆ అచ్చులలోనిది పద
 మూడేదది; పం.వి.ఓ. పుం. 1. ఐయ్య, నలువః
 చూ, బ్రహ్మ 1; 2. కుడ్య, ధైర్యే
 కు: చూ, శ్రీమద్య; 8. వేదమచూ:చూ,
 చంద్రుర్య; 4. కమలము, తామర: చూ,
 పద్మము. 1; 5. కుడ్యము, గోడ: చూ,
 మణుగుగోడ; 6. ఉదకము: చూ, నీరు.1;
 7. మొగులు: చూ, మేఘము. 1; 8. ఆడు
 గుఱి: చూ, భగము. 12, 9. ఇంద్రుర్య:
 చూ, వేలుపుఠేడు; 10. బృహస్పతి: చూ,
 వేలుపుఠాడే; 11. మొల, బరిడిలిగు చ
 ట్రిము: చూ, చక్రిము. 10; అవ్య. 12
 ఒహో: చూ, సంబోధనము; 18. అభిమంత్రి
 యు, పిలుచుటనుదెలిపెడి: చూ, సంబోధన
 ము; 14. కలంపునుదెలిపెడి: చూ, స్మృతి.1;
 15. కృపార్థకము, దయనుదెలిపెడి: చూ,
 దయ; డే. అవ్య. (1) పౌశ్చమునుదెలిపెడి.
 “క. వారు దెసలొత్తికొనియు ధ, రారాజ్యం
 దిచ్చి పోయిలో పోలో (పోయిరా పోరా)
 తా, రారణ్యగోడఁబడియును.” భా. ఉద్యో.
 2, అ. 204: చూ, పౌశ్చము; (2) సంబోధ
 నమును దెలిపెడి. “సంబోధనార్థమై చేనునో
 యనంగ.” అం, భా. తృ. కాం. అవ్య. 72:
 చూ, సంబోధనము; (3) పంచమామునుదెలిపెడి.
 “ఈశ్వరుండను కూలింపఁదలచునో కలంపఁ
 డో.” భాగ. 10, స్కం. 1725: చూ, పంచ

యము. (4) పిలుచునపుడు ఎచ్చరించుకొనుటను తెలుపును. “కా. ఓనావేధవబంధములచెఱపవే యోదనకీనందనా.” ఉ, హరి. 2, ఆ. 129: చూ, సంహృదము; (5) ఊహను తెలిపెడి. “పేలుగొరకొను విధమెట్లో.” భార. కాంఠి. 8, ఆ: చూ, యోచన; (6) ప్రార్థనాచులను దెలిపెడి. “ఉ. రం, జోవనవాసులార విసరో మునులార యనాధవాక్యముల్.” వీర. 2, ఆ; “కుటుంబసహితంబై చేరుడోనాకముక.” (ఇక్కడ విధినితెలిపెడి) కా. 5, ఆ. 278: చూ, పార్థకము; (7) అర్చనార్థకము, అర్చించెలిపెడి. “తే. ఒక్కదనుకాధముండు మొట్టోయనంగ, నన్నుఁ జేరిగొని పోయెడునన్నలార, యెవ్వరిటవిడిపింతులే యింతవట్టు, పుణ్యమునబోవగయ్యకారుణ్యబుద్ధి” భాగ. అడ. 5, ఆ. 177: చూ, చూఖము; (8) విక్రయార్థకము. అమ్ముటను దెలిపెడి. “చల్లొనల్ల, పెరుగో పెరుగు, కూరోయచ్చ తోటకూర.”: చూ, విక్రయము; (9) ప్రార్థనార్థకముమీఁద వచ్చువాని లోనొకటి పార్థనార్థకముమీఁద వచ్చునది. “ఇ - ఈ - ఎ - ఏ - ఒ - ఓ” అనునవి; పా. (10) వక్రములలో నొకటి. వక్రములు. — “ఎ - ఏ - ా - ఓ.” లు; (11) దంత్యములలో నొకటి. దంత్యములు. — “అ - ఆ - ఊ - ఊ - ఒ - ఓ - ఔ - ”; (12) ఊజ్జులలోనొకటి. ఊజ్జులు. — “ఉ - ఋ - ృ - ఏ - ఓ” (13) గుణములలో నొకటి. గుణములు. — “ఏ - ఓ - అర్ - అర్.”; (14) దీర్ఘాక్షరములలో నొకటి. దీర్ఘములు — “ఆ, ఈ, ఊ, ఋ, ృ, ఏ, ఓ, ఔ.”

ఓమ్. సం. అవ్య. 1. అంగీకారార్థకము: చూ, సమ్మతి. 1; 2. పరస్పరార్థకము: చూ, పరమాత్మ; 3. పోషారంభార్థకము: చూ, యత్నము;

పా. 4. అకార, ఉకార, మకారములను త్ర్యక్షరసంయోగముచే ఓంకారము సిద్ధమగుచున్నది. ఓంకారము వేదములయొక్క పారభూతము. ఉపనిషత్తులు దీని మహిమనుగానముచేయుచున్నవి. యోగాదికాస్త్రములు దీని నుపాసించుచున్నవి. త్యాగ్యాజాగ్రంథములును, స్మృతులును, భగవద్గీతలును దీనిని ప్రశంసించుచున్నవి. దీని కనేకార్థములు గలవు. ఇది ప్రణవము. ప్రణవము మంత్రరజములలోని కెల్ల శిరోమణి. (చూ, ఉద్దీధము.) పరమేశ్వరునియొక్క అస్యనామములవలెగాక ఇది పరమేశ్వరునివలెనే అత్యయము, నాశరహితము, ఏకాక్షరము, లింగ - విభక్తి - వచనరహితము, పర్యగర్భము, అతిగంభీరము. సమస్త బ్రహ్మాండమును దీనియందెమిడియున్నది. ఈ ఓంకారమునందలి మూడక్షరములు జగత్తునందలి స్వత్రిపుటల(చూ, త్రియము.) యొక్క నూచకములైయున్నవి. ఓంకారమువలె దానియందలి యక్షరసంఖ్య మూడు అంకగూడ ఒక విచిత్రసంఖ్య (Mystic Number) అయియున్నది. అనగా మూడుచే ఏసంఖ్యను గుణించిన సరే అగుణింపగావచ్చు. అంక, లేక, అంకలమొత్తము మూడుగాని మూడుచే గణిగా భాగింపబడు సంఖ్యగాని అయియుండును ఉదా. — $3 \times 7 = 21$; $2 + 1 = 3$ $3 \times 44 = 132$; $1 + 3 + 2 = 6 = 3 \times 2$. $3 \times 171 = 513$; $5 + 1 + 3 = 9 = 3 \times 3$. $3 \times 976 = 2928$; $2 + 9 + 2 + 8 = 21$; $2 + 1 = 3$. తొమ్మిదిహడనిట్టిదే ఇత్యాది. ఈ ప్రకారమునను ప్రసంఖ్యలును, సంఖ్యాకాస్త్రమును గూడ ఓంకారాంతర్గతమైయున్నవి. అనగా పరబ్రహ్మస్వరూపమై యున్నది. ఓంకారమునందు సమస్తజగత్తు నిమిడియున్నది. ఎటుల

నను, “ఓ” అని మొట్టమొదట నోటిని కొంచెము తెరిచుచున్నాము. అనగా సృష్టికర్త ప్రారంభము. “ఓ” అని మఱికొంచెము దీర్చుముగ నుచ్చరించుచు నోటిపట్ల కొంచెము నేమించుచున్నాము. అనగా సృష్టికర్త యగుచున్నది. “మ” నుచ్చరించి నోటిని మూసివేయుచున్నాము. అనగా అయిత్తర్థ యగుచున్నది. సృష్టినితలయములిట్లు పిండమునందు తూణకాలమున జరుగుచున్నది. కాన జగత్తంతయు ఓంకారమునందెమిడియున్నది. త్ర్యక్షరయంతమైన ప్రణవము త్రిగుణాత్మకమైన సమస్తజగత్తును దానికర్తనుగూడ నూదించుచున్నది. ఓంకారముయొక్క సంక్షిప్తార్థము “అ” కారము విరాడగ్ని విశ్వాదులును, “ఉ” కారమునకు పీఠాస్థగర్భవాయుతైజసాదికమునను, “మ” కారమునకు ఈశ్వరాదిత్య ప్రాణాదికములును నూచకములు: (చూ, ఉద్దీధము. 3.) కేళవాదినాచుంబు లిరువది నాలుగును “ఓం” అను ప్రణవముతో ప్రారంభింపబడును. — ఆనాచుమలీకిండ్ల వివరింపబడును. — (ఆచార్యము.) ౧. ఓమ్ కేళవాయ స్వాహా = ప్రకర్తరియందు బ్రహ్మ విష్ణు రుద్ర స్వరూపులుగాను లయమృదాక పరమాత్మగా నుండుటయే స్వభావముగాగల వస్తువే కేళవుడు. అట్టివస్తువు నాపాపములను లెప్పగా భస్మీకరించుఁగాత! 2. ఓమ్ నారాణాయస్వాహా = ముక్తిస్థానమైనదియు శుద్ధచైతన్యస్వరూపమయిన వస్తువే నారాయణుడు అట్టివస్తువు నాపాపములను లెప్పగా భస్మముఁజేయుఁగాత! 3. ఓమ్ మాధవాయ స్వాహా = మాయ అవిద్యలను వణఁగించువాడు; మౌన, ధ్యాన, యోగములచే పాండదగినవస్తువే మాధవుడు. అట్టివస్తువు నాపాపములను లెప్పగా భస్మముఁజేయుఁగాత!

౪. ఓమ్ గోవిందాయనమః = మనస్సు గొండలగు
సమస్తేంద్రియములను సడుత్రు అంతర్యామి
యగు నాత్మకు నమస్కారము; ౫. ఓమ్
విష్ణవేనమః = సమస్తములొను బ్రేతేంద్రి
వ్యాపించియుండు వస్తువుకొఱకు నమస్కా
రము; ౬. ఓమ్ మధుసూదనాయనమః = అగు
రస్వభావమును నశింపజేయు వస్తువుకొఱకు
నమస్కారము; ౭. ఓమ్ త్రివిక్రమాయనమః =
సకలజగత్తును వ్యాపించియుండు వస్తువుకొఱకు
నమస్కారము; ౮. ఓమ్ వాచవాయనమః =
మంగళకరములగు వేదములచే బొగడఁబడు
వస్తువుకొఱకు నమస్కారము; ౯. ఓమ్
ప్రథరాయనమః = తివహించిన వస్తువుకొఱకు
నమస్కారము; ౧౦. ఓమ్ హృషీకేశాయ
నమః = ఇంద్రియములను నియమించు వస్తువు
కొఱకు నమస్కారము; ౧౧. ఓమ్ పద్మనా
భాయనమః = హృదయకమలమునందు పరితా
శించు వస్తువుకొఱకు నమస్కారము; ౧౨. ఓమ్
దామోదరాయనమః = శమదమోది మట్కసం
పత్తిలను సంపూరింపఁబడిన శుద్ధమనస్సుచే
బొందఁదగిన వస్తువుకొఱకు నమస్కారము;
౧౩. ఓమ్ సమర్థనాయనమః = లెస్సఁగా
పాపనిర్మూలముజేయు వస్తువుకొఱకు నమ
స్కారము; ౧౪. ఓమ్ వాసుదేవాయ
నమః = అంతటను ఆత్మస్వరూపముగా నివ
సించు వస్తువు కొఱకు నమస్కారము;
౧౫. ఓమ్ ప్రద్యుమ్నాయనమః = స్వయం
శ్శోరిస్వరూపము కొఱకు నమస్కారము;
౧౬. ఓమ్ అనిరద్ధాయనమః = బంధరహిత
మైన వస్తువు కొఱకు నమస్కారము;
౧౭. ఓమ్ పురుషోత్తమాయనమః = సమస్త
జీవులయందును వ్యాపించియుండు శ్రేష్ఠమైన
వస్తువుకొఱకు నమస్కారము; ౧౮. ఓమ్
అధోక్షికాయనమః = సమస్తేంద్రియములచే

తెలిసికొనఁబడని వస్తువుకొఱకు నమస్కా
రము; ౧౯. ఓమ్ శారసింహాయనమః = బ్రహ్మ
విభ్రమైన నాశనమునులేని వస్తువుకొఱకు నమ
స్కారము; ౨౦. ఓమ్ అచ్యుతాయనమః =
అన్నియు నశించినను తానునశించని వస్తువు
కొఱకు నమస్కారము; ౨౧. ఓమ్ జగద్ద
నాయనమః = జననమరణములను బోగొట్టు
వస్తువుకొఱకు నమస్కారము; ౨౨. ఓమ్
ఉపేంద్రాయనమః = పరమైశ్వర్య వస్తువు
కొఱకు నమస్కారము; ౨౩. ఓమ్ హరయే
నమః = భక్తులయొక్క పాపములను హరించు
వస్తువుకొఱకు నమస్కారము; ౨౪. ఓమ్
శ్రీకృష్ణాయనమః = భక్తులయొక్క మనస్సును
అందమయముగాజేయు వస్తువుకొఱకు నమ
స్కారము. (ఆచమనము = కర్మానుష్ఠానము
నకు పూర్వము మూడుసార్లు జలపానముఁ
జేసి కర్మముగా (ఓంకారముతోఁగూడిన)
అష్టాంగస్వర్గ యాత్రీయలను జేసినతాఁడు
సాక్షాత్ శ్రీమన్నారాయణ పరిపాదపా
త్రుఁడై శుద్ధుడై వేదబోధితకర్మల కర్తృఁ
డగుచున్నాఁడు. దీనికే 'Self Mesme-
rism' అనిపేరు. ఇవి ఓంకారముతో
కలిపి ఉచ్చరించు నామములుగాన ఇచ్చట
వివరించుట అవసరమనియొంది వ్రాయఁబడి
యెను.) "హ్లో. ఓంకారవాచ్యస్యం రామ
నాచామవివయః పుమాన్. వాచ్యవాచక
భేదేన భవానేన జగన్మయః" ఇత్యాది: చూ,
ప్రణవము, ఉద్దీధము.

ఓంకార. సం. వి. ఆ. శ్రీమద్ధనిభార్య, అనంతః
చూ, స్వాహా. ౩.

ఓంకారము. సం. వి. ఆ. శ్రుం. ప్రణవము, కలా
పము. (సర్వభూతములను రక్షించునది.) చూ,
ఓమ్.

ఓంకారేశ్వర మాహాత్మ్యము. పా. పుస్తకము. — పీ.
అనందవిహంబు నందాదిబుబ్రుహ్మ దవమాచ
రించె నత్యంతనిష్ఠ, బ్రహ్మయముననేగె బది
నూలులు యుగంబులంతఁ బాతాళలోకాం
తరమున, నుండి యుత్థితమయ్యె నొకదివ్యలిం
గంబు బహుకోటిరవి విభాభాసికంబు, విధిమ
నోపిధి భావించు కే తేజమాతేజంబు లింగ
మూర్తి, త్వమిందె. గీ. భూరిభవనాగ్రీ భా
గవిస్ఫుటనచేత, సంభవించిన ఫటఫటచ్చిబ్బ
ధారఁ, కృతముతోడ సమాధియొగంబు
విడిచి, కన్ను తెరిమిదియును విచ్చేగమల భ
వుఁడు. పీ. ఆదిమతేజంబు సంభవారముదోఁ
చెఁ గైటభారాతి యకారశేఖ, నటఁజూడఁ
జూడఁ బ్రకృత్యనుయ్యెన కారమంబుజానను
నిరూపంబుఁదాల్చి, తదనంతరంబ చంద్రశిఖా
వతంసు చందంబుఁగైకొని మకారంబు
మొఱసె, సంకళబ్రహ్మమైన నాదంబున
భవన పేరువును విందువును దోఁచె ||
గీ. నఖిలమును గూడి యొంకారమయ్యెఁ
లిదపఁ, గృతముతోఁ గుంభభవ ! యకార
మును కారమును మకారంబునగు వర్ణములును
నాద, విందువులు ధాతయ్యగంబునందునిలిచి.”
కాశీ. 6, ఆ 248—249.

ఓంకారేశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ముక్కం
టి: చూ, శివుఁడు.

ఓండ్ర. కే. వి. గాడిదయొక్క హంత: చూ,
స్వరము. 2.

ఓండ్రపెట్టు. కే. అ. శ్రీ. గాడిదకూయ:
ఓండిరించు.

ఓండిరించు. కే. అ. శ్రీ.—వై.—

ఓంబాయి. వా. 1. ఇద్దఱుపిల్లలు తరుచేతుల
మీద ఇంకొకపిల్లను మోచుచు నాడెడు
అటలోనగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హూ

హూ; 2. పాలశీ మున్నగువానిని మోచుకా
రల ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

ఓక. అం. వింధూరవృక్షము.

ఓక. సం. వి. అ. శ్రీ. కరమర్దము, తులకలి
తె: చూ, సామప్రవృత్తల.

ఓక. సం. వి. అ. శ్రీ. అవహారిక, కలకళోట:
చూ, పొచ్చిసము. 1.

ఓకణము. సం. వి. అ. పుం. పేను: చూ,
యూకము

ఓకణి. సం. వి. ఈ. శ్రీ —వై.—

ఓకము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, గృ
హము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1;
3. కిక్కుము: చూ, వేగము. 3.

ఓకర. వై. వి. 1. = ఉద్గార: పృచ్ఛర్థి (పితృ
వ్యాధి లోనగువానిచే ధ్వని పూర్వకముగా
కడుపునుండి నోటిలోనికనచ్చిన దోఁబు):
చూ, వాంతి; 2. దూలు: చూ, నింద. 1;
3. అనన్యము: చూ, శోఁత. 2.

ఓకరించు. వై. అ. శ్రీ. 1 ఓకరవచ్చి ఉమి
యు: చూ, వెళ్ళగొట్టు; 2. అసహ్యించు:
చూ, శోఁతపడు.

ఓకరింత. వై. వి. = వికార-ఉద్గార: చూ, ఓకర.
(రూ-ఓకరింత.)

ఓకలిమె. కే. వి. కృష్ణపాకఫలము, కలితె:
చూ, సామప్రవృత్తల.

ఓకస్సు. సం. వి. వ. న: చూ, ఓకము.

ఓకలి. వై. వి. = ఉద్గార: చూ, ఓకర.

ఓకరించు. వై. అ. శ్రీ. 1. దోఁబు: చూ, కళ్ల
గొట్టు; 2. అసహ్యించు. “చ. మనమున నొక
లింది.” ఉ, హరి. 3, ఆ. 14; కాశీ. 6.
అ. రి: చూ, శోఁతపడు.

ఓకరింత. వై. వి. = వికార, ఉద్గార: చూ,
ఓకర. (రూ-ఓకరింత.)

ఓకు. వా. వి. 1. దూతవస్తుదర్శన యంత్రము:
చూ, దుర్బిణి; 2. ఒడుపు.

ఓక్యము. సం. వి. అ. న. మంచితావు, ఇంటి
కనుకూలమైన స్థానము: చూ, స్థానము. 1.
(నెల్లూరుజిల్లా ప్రాంతముల వాడుక.)

ఓక్రి. అం. బెండ; (బహువిధారణ పుటక
ఫలము=బెండకాయవంటి వనేకగదులను గలిగి
యనేక విధములుగా పగులును.)

ఓగాత్తము. వై. విణ. = అపజ్ఞాత - అవాచ్య.
అమంగళము, అశుభమైనది: చూ, ఓగు. 2.

ఓగితము. వై. వి.=యుక్తమ్-యోగ్యమ్. ఇమ్మ
“నీ. ఆటలు పసిబిడ్డయాటలై పెంపటియెరుల
యాటలబడి నోగితముగ.” లక్ష్మీ. 2,
అ. 90; “ఉ. అల్పవిగతిం గొఱమాలిన
కుక్రిమీదనీ, యోజనసాధు పాటువడ
నోగితమైతె మవీయవల్లభా.” భో. 5, అ. 288
చూ, యోగ్యము. 2.

ఓగిరము. వై. వి.=అవశరః. రూ-ఓయిరము-ఓరె
ము, అన్నము; కాశీ. 4, అ. 183: చూ,
సాదము (1).

ఓగిరాల జగన్నాథకవి. పా. 19 శతాబ్దము.
ఇతఁడు రచించినవి సుమనోమనోభిరంజనము,
అంధ్రప్రద పారివారము.

ఓగు. దే. వి. 1. అశుభము, కీడు. “ఓగుదాన
వచ్చు.” “ఓగుబాగెఱుగని.” వేమన. 818;
చూ, హాని. 2; విణ. 2. అశుభము, కీడైనది.
“అది ఓగోబాగో.” ఓగాత్తము; (సం. ప):
అమంగళము, అప్రకృష్టము, అపజ్ఞాతము, అశు
భము; 8. అజ్ఞాని. “అ ఓగునోగుమెచ్చు”
వేమన. 817: చూ, మూర్ఖుడు.

ఓగులాడుచు. దే. అ. 39. దేవునిము: చూ,
వైశ్యపడు.

ఓఘము. సం. వి. అ. పుం. 1. మూఁక: చూ,
సమూహము; 2. అంపాచారము: చూ, ప్రవా

హము. 1; 8. కృమపద్ధతి: చూ, పరంపర;
4. కరచరణాదిగతి విశేషములయొక్క సమ
నాయము, స్పృశగీతాదులకాలము: చూ,
తాళము. 2; 5. ఉపదేశము, మంచిమాట:
చూ, హితవచనము.

ఓఘవతీపరిణయము. పా. ఈశాంధకర్త అక్కి
సేపల్లి వృసింహకవి. (18 శతాబ్ది.)

ఓచెల. దే. అవ్య. రూ-ఓచెల్ల. సంతాపార్థకము.
“మ. కలుచంగోకలింబువెల్వడి... యాతవి
రిపుష్పపాలసంఘాత హె, చెల హస్తాంబు
రుహంగురీ మయమహాసిద్ధావధీ పల్లవాంశల
ముల్ పేసి భజించు జాంగలిః తక్ సంగ్రామ
రంగంబులక్.” వై. 5, అ. 157 (కొన్ని
ప్రతులయందు ఓచెల్ల అనియు కలదు):
చూ, సంతాపము.

ఓచెల్ల. దే. అవ్య. —వై.— “క. ఓచెల్ల విగ
హితీవధ, పే చతురతనీకు.” స్వా. 8, అ. 86

ఓజపదాంతము. పా. (క్వాడ్రోటీనా.)

ఓజము. సం. వి. అ. పుం. 1. (జ్యోతిశ్శాస్త్ర
మునందు) జేసి: చూ, విషమము, అం
2. కావ్యగుణములు పదింటిలో నొకటి: చూ,
కావ్యగుణములు.

ఓజస్సు సం. వి. న. న. 1. లేజము, శోలి:
చూ, వెలకురు. 1; 2. బలము: చూ,
శక్తి. 1; 3. ఉత్సాహము, పూనిక: చూ,
యత్నము; 4. కిరణము: చూ, మయూ
ఖము. 1; 2. ఆతపము, ఎండ: చూ, వెలుఁ
గు. 8; అం. 6. గుణములు ఇరువదిమూఁ
డింటిలో నొకటి: చూ, గుణములు.

ఓజస్విత. సం. వి. అ. స్త్రీ. ఓజస్సు కలవాఁ
డుగానుండుట.

ఓజస్వీత్యము. సం. వి. అ. న. —వై.—

ఓజస్వుడు. సం. వి. అ. పుం. బలము మున్నగు
పది గలవాఁడు: చూ, లావరి.

ఓజోభివృద్ధి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. బలము పెగు
గుట.

ఓజోశనము. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకానొక జ్వర
ము: చూ, సోగము. 1.

ఓజోహ్రాస్యము. సం. వి. ఆ. న. బలములేగుట.

ఓజీ. వై. వి. 1. = ఓజీ. భయము. “వ. ఇ ర్వ
ది భుజకాఖలుక బదిశిరంబులు నోజీయొనగ్గ
జొడ్డికిన్.” రా ఆర్, కౌం. 2, ఆ. 1.

108: చూ, వెలుపు; 2. = ఓజీ. రూ-ఒజ్జీ. ఉపా
ధ్యాయుడు. “నీ. మురసంహరయితడుమా
యాకాలములకు నాదోజీసకల, మాయలు

నీచేతమడిసె.” భార. శ్రీ 2, ఆ. 186:
చూ, పంతులు. 1; 2. = ఓజీ. ఉత్సాహ
ము, పూనిక. “మ. హరికండంతయు నో

జీతోదునగ నీరాగ్రంబునంతోకి పొంబు
ల నేకింబులు సుచ్చు.” భార. ఆర్. 5, ఆ. 57:
చూ, యత్నము

ఓజీపడు. ద్వ. ఆ. క్రి. యుక్తమగు, కృపప
డు: చూ, సరిపడు.

ఓజీబంతి వై. వి. ఒజ్జీబంతి. “ఎ, గీ అనుపమ
జ్ఞాత్ర ధర్మ, పరతస్య పంక్షికితఃదోజీ
బంతియనగ.” కా. 1, ఆ: చూ, పేలుబంతి.

ఓజీ. జే. వి. కమసాలి: చూ, స్వర్ణకారుడు.
ఓట. జే. వి. 1. భయము, దిగులు. “ఉ. ఎవ్వ
తెనీవు భీతహరిశేఖణ యొంటిజరించె దో

బలే,కివ్వన భూమి.” స్వా. 2, ఆ. 89:
చూ, వెలుపు; 2. జీంకు. “ఉ. ఓటయొకింత
యేనియు నుయోధనుచిత్తమునందు లేనునీ,

మాటలబోవునే దురిభిమానమ యెక్కుడు
పూనుగాక.” భార ఉద్యో. 8, ఆ. 104:
చూ, సంకోచము. 8.

ఓటమి. జే. వి. 1. భయము, దిగులు. “క. ఓ
టమితో నెల్లప్పుడు, పాటవమున బనులు

చేసి.” భాగ. 1, స్కం. 104: చూ, వెలు
పు; 2 భంగము, చెలుపు. “క. కావుననీ

యోటమిసీ, శేవిధమునబాయు.” కథా. 7,
ఆ. 207: చూ, హని. 2; 8. అపజయము:
చూ, పరాజయము.

ఓటము. జే. వి. అపజయము. “వ. దురోదరప
రాయణుడైన యన్నారాయణుండు గలు
పునోటంబును సరిగానద్దేవ్యయంబుతో విసో

దించుచు.” ఉ. హరి. 8, ఆ. 158; “నాయ
కలంగందర్పః దోటంబెఱుంగఁ దఱిమి”
ఆము. 5, ఆ: చూ, పరాజయము.

ఓటరు. ఆం. (రూ-వోటరు.) వోటు నిచ్చు
వాడు.

ఓటర్లపట్టిక. పా. (ఎలెక్టోరల్ రోల్.)
ఓటర్లు. పా. బ. అభ్యర్థకులకు ఓట్లువేయువారు.
(రూ-వోటర్లు): చూ, ఓటరు

ఓటలు. జే. ఆ. క్రి. రూ- ఓటలు. అశక్తి
యగు. “గీ. వల్లియలువైచి యోదముల్ పె
ల్లద్రవిల్లి, తార్చిచేతటి యయల్కొగ్గి తనిసిడ
య్య, దోలియొటటిపోనీక దొడ్డినాగి, పా
డుచనడుచను నలువెడఁబొందియొడి.” హరి.
పూ 6, ఆ. 181: చూ, నిస్సత్వమగు.

ఓటలు. జే. ఆ. క్రి. — వై. — “క. వేటొక
విలుగొని యమ్ముల, గీటిమెఱుంగు వారసము
లు గిటికొలిపినో,టాటిమెయింగొన్నెక్తురు,
పాఱనకఁడు తేరిమిఁదఁబడి మూర్ఖిలైకె.”
భార. ద్యోజ. 5, ఆ. 138. (వే). ఓట
లుము.)

ఓటి. జే. వి. విముఖత్వము.
ఓటికుండ. జే. వి. పగిలికుండ: చూ, బాండ
ము. 8.

ఓటిపలుకు. జే. వి. 1. బెజ్జముగాని పగులుగాని
గల మండలొనగువానిపలుకు; 2. పరసతి
లేనిమాట, ఉత్తమాట: చూ, మాట, 1.

ఓటిమాట. దే. వి. ఉత్తమాట, ఓటిపలుకు: మా,
మాట. 1.

ఓటిల్లు. దే. ఆ. క్రి. ఓడు. “ద్వి. తన్నియంత
టఁబోక తనపటిలోన నున్న జంపుమఁని
యోటిలకాడె.” రా. యు, కాం: మా,
సంకోచించు.

ఓటిల్లుచిందట. దే. వి. ఒకానొక కాలక్రింద.
“ఎ, గీ. చిక్కనాల్లలొట్టిల్లు చిందఱాదియై
న శైవక్రిడా విహరసరణి.” కాళ. 8,
ఆ. 88: మా, కాలక్రింద.

ఓటికడేకరాజు. కా. (శ్రీయుత నీలకంఠదాస
పండితులు. ఎమ్. ఎ. ఎమ్. ఎల్. ఎ.)
తిఁబేలులో దొరికినచరిత్రలో నాగార్జునుఁడు
ఓటికడేకరాజును జొద్దునిగాఁజేసినట్లు కనఁ
బడుచున్నది కలింగ. 272. పుట.

ఓటు. దే. వి. 1. అపజయము: మా, పరాజ
యము; 2. భంగము, చెఱుపు:
మా, హాని. 2; అవ్య. 8. పృశ్నా
ర్థము. “తే. నీటఁబుట్టినవాఁడు కాఁడో
టువోన్నా, గాల్చుచున్నాఁడు జగమెల్లఁ
గరుణలేక.” స్వా. 8, ఆ. 41; పా. 4.
అభ్యర్థికిఁజేయు జయనూచకపు గుఱుకు(+)
“నాకు ఓటు విచ్చినాఁడు. గెలిచితిని”
(యా-వోటు.)

ఓటుపడు. దే. వి. 1. ఓడు. “న. ఏనోటుపడితి
నేని నఖిలమహీరాజ్యంబు నీయదు. నీనో
టుపడిలేని దమయంతనాయది.” భాగ. ఆర.
2, ఆ. 224: మా, పెనువీయు 1; 2. పృ
మాదపడు. “మ మఱియును బ్రియాలాపం
బులు పలుకుగోమాయు మృదుకుధుర భావ
ణంబులకు నోటుపడి గార్ధభం బిట్లనియె.”
పంచ. నా. 4, ఆ. 98: మా, మోసపోల;
స. క్రి. 8. అనమానపెట్టు. “గీ. మున్నుదన్నో
టువడి మఱిసన్ను నోటుపడియెనో నన్ను

మున్నోటువడి విభుండు, గృష్ణదన్నోటు
వడియెనో యన్ననాకు, నెఱుంగఁజెప్పము
దీనినీనెఱుంగుదని.” భాగ. సభా. 2, ఆ.
209; “తరువోజ. భర్తృతనూజుండు దానో
టువడియె” భాగ. సభా. 2, ఆ. 207:
మా, భంగించు.

ఓటుపాటు. ద్వ. వి. అపాయము. “గీ. మొనసి
నిశితాస్త్రములువాని ముఖమునిండ, నీటు
కొలిపిన వాఁడోటు పాటులేక” అధ్యా.
యు, కాం 1, ఆ. 825: మా, పరాజయము,

ఓటుపుచ్చు. దే. పే. ఓటువోవు.
ఓటువోవు. దే. స. క్రి. (ఓటు + పోవు) అక
మానపెట్టు. “సీ. భగ్యతనయునిచేసిపు దన
చెఱ్ఱు ఫలియించె నెయను జూదంబునందు
భాగిణి. ఆ. మోటువోయె.” భాగ. శ్రీ.
2, ఆ. 186: మా, భంగించు

ఓటుసేయు. ద్వ. ఆ. క్రి. (ఓటు + చేయు.)
—వై.— “క. పొన్నపుత్తనోడఁ బోల్చు
లోకులమాట, నోటుచేసి..... నేపాం
డ్రమాట నేటుచేసి.” రసి 8, ఆ. 100.

ఓడ. వై. వి. = హోడఁ. నాకు, తరణి. “ఆ.
ఓడసత్వమెల్ల నొగిగముద్రములోన” వేమన.
822: మా, హోడము.

ఓడంగి. వై. వి. 1. ఓడవాఁడు, నావికుఁడు:
మా, సరంగు; 2. చిన్నదోసెనడపువాఁడు,
పడనవాఁడు: మా, సరంగు; 3. దోసెకులో
తట్టావేసెడు చూలము.

ఓడకంబము. ద్వ. వి. ఓడనడుమ చేయు నిమ
పాటి స్తంభము. ఓడకొడికంబము: మా,
కూపము. 8.

ఓడకేవు. ద్వ. వి. అతగము: మా, తరవణ్యము.
ఓడకొడికంబము. ద్వ. వి: మా, ఓడకంబము.
ఓడకొయ్య. ద్వ. వి. గుణవృక్షకము: మా, స్తం
భము. 1.

ఓడపల్లి. కా. రూ-వాడపల్లి. (శ్రియుత భావ రాజు వేంకటకృష్ణారావుగారు, బి. యె, బి. యెల్.) ముఖ్యము — (వంశధార) నదికిపుడు పడమటియొడ్డున వాడవలస యని యు, ఓడవలస, వాడపల్లి, (ఓడపల్లి) యని యు రెండు గ్రామములు ఒకదానికొకటి అర మైల దూరమున నుండినట్లు గ్రామవాస్తవ్యులు చెలుపుదురు. కళింగ, 196 పుట.

ఓడప్రయాణీకుడు. పా. కలమరి.

ఓడమాలి. ద్వ. వి: చూ, సంగు

ఓడము. సం. వి. అ. పుం. కాగలాపము, ఆలత్తి చూ, స్వరము. 2.

ఓడరేవు. పా. (పోర్టు) రేవుపట్టణము. “బందరు ఓడరేవులలో గొప్పది.”

ఓడించు. దే. స. క్రి. గెలుచుకొను: చూ, జయించు. (రహ్యాలం.)

ఓడిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఒకరకము వడ్లు: చూ, ధాన్యము; దే. వి. (1) జలదారి: చూ, తూము. 2; (2) తిన్నయిచ్చి బాటెడునీరు, అంపాచారము. “క. ఏడాదు పొన్నకొ మ్మలు... బై, నోడికలయి పువ్వుదేనెలు రలగ నొప్పెక.” హరి. పూ. 7, ఆ. 117; “చ. అనవిని వేళువడ్లుడని లాశ్యజాతో నను... నురసింధుతోయములఁ గూడిన యో డిక వాఁగుకైవడిక.” తై. 1, ఆ. 99: చూ, ప్రవాహము. 1; 8 మనుష్యులచేతఁ ద్రవ్వఁ బడిన చిన్న నీటికాలవ, కుల్య: చూ, నది

ఓడిగిల్లు. దే. అ. క్రి. 1. పగవహించు. “గీ. ఉద కమున్నత భూమివైసుండలేక, పల్లమున కొడి గిల్లినపగిది.” కాశీ. 8, ఆ. 101: చూ, వెల్లి గొను; 2. పరుగిడు. “క. వెన్నెల పడమటి దిక్కునకుక, బలపలనై యోడిలగఁ బలపల వేగక.” తై. 1, ఆ. 136: చూ, పరుగెత్తు; 8. కొణ. “నీ. బ్రహ్మరంధ్రముమోవఁబాటి

యయ్యుందియద్రవ మోడిగిల్లె నేత్రముల లోన.” కాశీ. 4, ఆ. 174: చూ, ప్రవించు.

ఓడినక్క. ద్వ. వి. పొట్టినక్క: చూ, నక్క (అప))

ఓడు. దే. వి. 1. అపజయము, ఓటుము: చూ, పరాజయము; 2. ధార, కుండలోనగునాని తూట. “ఓటికుండ.”: చూ, రంధ్రము. 1; అ. క్రి. 8. అపజయపడు. “క. వినుకర్లునకే నోడితి, ననవేటికినివు నోడితనిలజమానీ, తనయులు మున్నె యోడిరి, మనతోఁగూడం గఁ గంసమర్దియనోడెక.” భార. కర్ణ. 8, ఆ. 58: చూ, వెనుదీయు. 1; 4. పరుగిడు. “చ. మొచినిమిలితాక్షులయి వెన్న కొడిం గడి పువ్వుబోఁడులక, వెలవకుఁ డోడకుం డనుచు.” హరి. పూ. 8, ఆ. 48: చూ, పరు గెత్తు. 8. బెదరు. “వ. అనిన నమ్మనివయందు గఁంబు సంతోషించి నాకు నిట్టంబుకేసిన దాన నీకన్యాత్వంబు దూషితంబుగా దోడకు మని దానికి వరంబిచ్చి నీవు వసువనురాజుని వీర్యంబునం బుట్టినదానవు గాని నూతకుల ప్రమాతపుకావని చెప్పి” భార. అది. 8, ఆ. 41: చూ, వెలచు; 6. కొతుకు. “మ. అని పొర్లించినఁ జంప నోడి కృపనో నావేళకుం బోయె.” మై. 2, ఆ: చూ, సుకోచించు

ఓడుబిళ్ల. దే. వి. ఇంటివైఁ గప్పెడు పెంకు “కెంతులోడు బి, ల్లగరిడిలు కిరల కిలాచల ముల్.” వసు. 4, ఆ. 72: చూ, పెంకు.

ఓడోమెటర్. అం. కకట వేగదర్శక యంత్రము ఓధ్యానము. సం. వి. అ. స. 1. ఒడ్డాణము: కాంచీభూష. “విచిత్రోధ్యాణబంధన కటివో భాం విధాయన.” హలాస్యమాహాత్మ్యము. 28, అధ్యాయము: చూ, భూషణము. 2; 2. కూర్చుండు పీట: చూ పీట.

ఓధ్యోజేశము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఒరిసాను
అను ఓధ్యోజేశము, ఉత్కలము: చూ, జేశ
ము; కా. 2. (శ్రీయుత నీలకంఠదాస పండి
తులు. ఎమ్. ఎ., ఎమ్. ఎల్. ఎ.) బుద్ధదం
తముపూజ హిందూపులవలంబించిన వెంటనే
ఓధ్యోజేశముయొక్క ఆగ్రత్యమేర్పడి గొప్ప
జేశము పవిత్రత్రేత్రమైనది కలింగ. 278.
పుట; (శ్రీయుత భావరాజు వేంకటకృష్ణ
రావుగారు, బి. యె, బి. యల్.) ముఖ్యలిం
గము.—భువనేశ్వరదేవాలయము ఓధ్యోజేశము
నందు వ్యాపించిన ఔత్తరాహ ఆర్యవాస్తు
సంప్రదాయము ననుసరించి కట్టబడినదని
నిర్ణయింతురు కలింగ. 202 పుట; (శ్రీయుత
రాళ్లబండి శుబ్బారావుగారు, ఎం. ఎ, ఎల్.
టి.) ఓధ్యోజేశము బౌద్ధమతీకలకు పుణ్య
స్థలమని తెలియుచున్నది. ప్రసిద్ధిచెందిన
నాగార్జునాడు కలింగ, ఓధ్యోజేశములను
మహాయాన బౌద్ధమత కాఖిలానికి బ్రవేశ
పెట్టెను. కలింగ. 508. పుట; ఇత్యాది.

ఓధ్యోపుష్పము. సం. వి. ఆ. పుం. జప దాస
నము #: చూ, హయదీపనమారకము.

ఓధ్యోము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. —మై—;
2. ఉత్కలమును ఓధ్యోజేశము. (చూ, ఓధ్యో
జేశము.); చూ, జేశము; అం. 3. ఆర్యవర్త
దిజేశములలో నొకటి: చూ, జేశములు;
4. ఒకానొక భావ: చూ, భావ. 1. కా.
5 (శ్రీయుత అవసరాల జగన్నాథరావు
గారు, బి. ఎ, బి. ఎల్.) “చొక్కాపాదు.”
(గుమ్మూరు-ఉదయగిరితాలూకా) ఈ ప్రాంత
ములలో కొడువూరు ఓధ్యము మాట్లాడగలగు.
కలింగ. 87. పుట.

ఓధ్యోడు. సం. వి. ఆ. పుం. —బడ్డె, బడ్డెనెడు:
చూ, బడ్డెయ.

ఓధ్యోలు. కా. (శ్రీయుత రా. శుబ్బారావు

గారు. ఎమ్. ఎ., ఎల్. టి.) ఇచ్చాపురము.
పల్లెమిడి ప్రదేశములకు ఉత్తరభాగమునను
పశ్చిమభాగమునను యొక్కవగా ఓధ్యోలు
నివసించుచున్నారు. కలింగ. 10. పుట; తెత్త
రీయ అరణ్యకమందును మహాభారతము సం
దును ఓధ్యోలును జాతివారు పేర్కొనబడిరి;
(శ్రీ శ్రీ శ్రీ విక్రమజీవవర్మగారు.) కలింగ
రాజయిన చిత్రాంగదుని కూతును దుర్యో
ధనుడు పెండ్లాడినట్లు మహాభారత కాంతి
పర్వమున నున్నను మీదనుదాహృతమైన
“అంబం కలింగేషు” అను శ్లోకమునుబట్టి
కలింగ జేశ మపవిత్రమయినదనియు, నందలి
యాదినవాసులు పతితులును, ప్లేచ్చులుగ
నెప్పించు చుండిరియు దోషకమానదు.
అట్టి యాదినవాసులలో నోధ్యోలును తెగవా
రిప్పటికిని గలరు...మనుస్మృతి దశమాధ్యాయ
మందలి “శనైశ్చ” “పాండ్రాకాకృష్ణ
ద్రవిడాః” అను శ్లోకద్వయమునుబట్టి యో
ధ్యోలు పతితత్వతీయులయి యనార్యులలో
జేరినట్లు కనబడను. “తథౌధ్యాన్ధ్రావిదా
న్పాండ్రాశ్చోల్లూన్తైవ సకేరశాన్.” అని
రామాయణమందును, “పాండ్రాశ్చోల్లద్రవిడాం
తైవ సపితాంశ్చోల్లకేరశైః” అని మహా
భారతమందును వాచ్యుడింపబడియున్నారు.
వాచత్కళకలింగములోని “ఖార్దా” ప్రదేశ
మున వసించుటవలన దత్తజేశము “ఓధ్యో
జేశ” మయి; సామాన్యజన వ్యవహారమున
“బడిశా” యయి అంగ్లీచ్చారణ ప్రభావమున
నిపుడు “ఒరిసా” యయినది. ఇత్యాది.
కలింగ. 545 పుట; (శ్రీయుత రా. శుబ్బ
రావుగారు. ఎం. ఎ, ఎల్. టి.) కొనెయ్యె, ఓ
ధ్యో, ఉత్కలజేశములు కలసి ప్రస్తుతము
“ఒరిసా” జేశమైనవి;...కలింగులప్రభుత్వ
తర్వాత ఉత్తర కలింగజేశములలోని పురు

పొంతములనుండి ఓధురీలు వలసవోయిరి. ఈ సమద్రాపొంతపు ఓధురీదేశము 10 000 చతురశ్రమైదు విస్తీర్ణముగలది. పర్వతప్రాంత దేశము మూడింతలుండున. ఇత్యాది కలింగ. 557. పొగటు.

ఓణి. దే. వి. 1. ఈ త్రవీగుము, కంఠవా: చూ, వస్త్రము; 2. పరికిణీ (లంగా) పైన యుక్త వయస్సు వచ్చిన అడువారు భుజముపైకి వేసి కొను పైట: చూ, వస్త్రము. (య-ఓణి.)

ఓణి. దే. వి. —పై—

ఓరిపోతము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) నిలుపు గాను, అడ్డముగాను అంతట వ్యాపించి యున్నది; విరివియొంది చూ, పూర్వము. 4. ఓరిము. సం. వి. అ. స. నిడుపుపోగులు. ఓరుపు. సం. వి. ఈ పుం. పిల్లి: చూ, మాగ్గాలము.

ఓరూపద్రావము. సం. వి. అ. పుం. పిల్లివోనడి. ఓరూపాగమము. సం. వి. అ. పుం. పిల్లిదప్పఱుకు వచ్చుట.

ఓదనభక్షిక. సం. వి. ఆ శ్రీ. అన్నముతినుట. ఓదనము. సం. వి. అ. పుం. న అన్నము: చూ, సాదము. (1.)

ఓదనావ్యయ. సం. వి. ఆ. శ్రీ. ముత్తవపుల గము *; చూ, సమాదేవ.

ఓదము. పై. వి. శ్వభ్రము, ఒగ్గము, ఏనుగును బట్టెడి పల్లము. “క. వల యరియో: ముగాలము, కలిగికదామ్యము: బక్షిగజము యుమి. ముద, తులు పట్టుమరట్టుయి తద్, జ్ఞాలు విజ్ఞానంబు కలిమిజాతురు పురుషక.” భార. శాంతి. 4, అ. 181; “గీ. వల్లియలు పైచి యోదముల్ వెల్లద్రావ్వి” (ఇక్కడ వృషభములను పట్టుకట్టి ఘట్టము.) హరి. పూ. 6, అ; “ఇవ్వలవ్వలనుండి యోదత్రావ్వ కుండద్రావ్వి: యోదంబులబడి కొరవ్వలు

గక మవ్వంబునివ్వట్టిలం బట్టువడిన చివ్వంగు లును.” ఈ, హరి. 4, అ. 29; “ద్వి ఆగు రేకుడను లులాయము: బట్టితేర, నొఱపుగా: ద్రావ్వి: యోదంబులనఁగ, నెఱసిన పరిఘుల నెలకొన్నదాని” రా. యు. కాం. చూ, హరి. 6

ఓదారుమి. దే. స. కి: ఆశ్యానించు: రూ-ఓదారు: చూ, సమాశ్యానించు.

ఓదారు దే. స. కి: —పై—

ఓదారుపు దే. వి. పృక్కయము. రూ-ఓదారు: చూ, సమాశ్యానించు.

ఓదారు. దే. వి. —పై—

ఓదియ. దే. వి. కోతకోసి చేనియందక్కడ క్కడ నుంచెడు వెన్నుపోచలపోగు. రూ-ఓదె: చూ, పన.

ఓద. దే. వి. —పై—

ఓదెకొంగ. ద్వ. వి. ఓదెకొఱుకు కంటకాల ములోవచ్చు ఒకగఱము కొంగ: చూ, ఒకము.

ఓదెకొఱుకు. ద్వ. వి. —పై—

ఓదోలి. సం. వి. ఈ శ్రీ. ఆకనాలిక. కంచె కోట: చూ, పొచ్చీను 1.

ఓన్వెరిజంపెన్ను లిన్ ఆం. చూపించగానే చెల్లించవలసిన హండి.

ఓనరు ఆం. స్వంతదారు.

ఓనరుషిష్ట. ఆం. స్వత్యము; స్వామిత్యము; హక్కు, యజమానత్యము.

ఓనన్. ఆం. ఋజుభారము, బాధ్యత.

ఓనికట్టు. దే. వి. కొండలనడుమ గొందిచారి: చూ, కనుమ.

ఓపమి. దే. వి. బద్దకము, జడ్డుదనము, స్త్రావము: చూ, విలంబము. 1.

ఓపిక. దే. వి. 1. ఓపు, బలము. “ఓ పికవాని నీకుఁగల యోపిక వానికిలేదు.” చూ, కత్తి. 1; 2. కను, ఓరిమి. “ఈ. ఓపికలేక

చచ్చిన మహారగముం గొనివచ్చి కోపిస్తే,
తాపముఁపునై నిడిన దారుణచిత్తుడె."

భాగ. 1. స్కంః చూ. వివరము. 1.

ఓవికకలవాడు. ద్వ. వి. శ్రోద్ధగలవాడుఁచూ,
శద్ధధానుడు.

ఓ.పు. దే. వి. 1. బలివి. "ఉ. అన్నవైదవృ
ఘటించి నీవునొకతాలిమిగిల్చిన వాడవై నె
పంబోప్పిన తెల్లనీదువిలుపోవును జాతము
గాకయిచ్చుటకె." భార. విరా. 5. ఆ. 98:

చూ. శక్తి. 1; 2. తుచు, ఓరివి. "వ. నీవు
నాకు కావించిచ్చిననే నలిగి నీకుఁబ్రతికాపం
చీవోపినవాడనుగాను వినుము." భార. ఆది.
1, ఆ. 188: చూ. కాంతము. 1; ఆ. క్రి. 8.
కావలవినంతయగు: చూ. పర్యాప్తమగు;
4 చోలు "వాడేపని చేయనోవును":చూ,
నేరుచు.

ఓపువాడు. ద్వ. వి. నేర్పరి: చూ, సమర్థుడు.

ఓమె. దే. అవ్య. శ్రీనిపిలుచుటను దెలిపెడి:
చూ, ఓమె.

ఓమెకాశ్రీడిట్. ఆం. ఎట్టిహామియులేకుండఁగనే
కాతాదారులకు బ్యాంకివారిచ్చు పరపతి.

ఓమటి. దే. వి. అన్నము, ఓగిరము. "నీ. అన్నం
బువెలయుచుండు, బువ్వయోమటికూడు బో
నమువంటకం బోరెమోగిరమన." ఆం, భా.

ద్వి. వై. 257: చూ, సాదము (1)

ఓమనగాయలు. ద్వ. వి. బ.(ఓమన + కాయలు)
ఓమనగుంటలాడు గింజలు.

ఓమనగుంటలు. ద్వ. వి. బ. ఒకానొక బాలికా
శ్రీడ. "మ. పొమ్మవెండిండ్లు గు, క్షేనగూళ్ళ
చ్చనగండ్లు పింపికులకుచ్చెల్ గీరసంగింజలో,
మనగుంటలో" కళా. 6, ఆ: చూ, బాలి
కాశ్రీడ.

ఓమనకీటు. ద్వ. వి. ఓమనగుంటలాడుకీటు.

(ప్ర)క్కట వీడేవిగళ్ళచొప్పున రెండుప్రక్క
లకు పడునాల్గు గళ్ళుండదు.)

ఓవము. దే. వి. దీప్యము. (గుం. అజహాదా;
హిం. అజవాయకె; అర- ఓమం.) #: చూ,
యవాని.

ఓము. దే. స. క్రి. కాచు. "గీ. ధర్మసాధనలు
తమపుధగ్గముపరి, జ్ఞానదాయులు కానఁద
నువు, నోమవలయు." భాగ. అశ్వ. 1, ఆ. 164:
చూ, రక్షించు.

ఓమె. దే. అవ్య: చూ, రూ- ఓమె. "నీ. ఓమె
యోవెయ్యంగ నొప్పు శ్రీ సుబోధసార్థమై." ఆం,
భా. తృ. అవ్య. 72.

ఓయన. దే. వి: చూ, రూ- ఒయ్యన.

ఓయారము. దే. వి. చూ, రూ- ఒయ్యారము.

ఓయారి. దే. వి: చూ, రూ- ఒయారి

ఓయి. వై. అవ్య: వై, హో, పురుషసంబో
ధసార్థకము. రూ- ఓయి: చూ, సంబోధ
నము.

ఓయియమ్మ. ద్వ. అవ్య. చేటికాది సంబోధనా
ర్థకము: చూ, ఓనీ.

ఓయిరము. వై. వి. అహారం. అన్నము, రూ-

ఓగిరము. "గీ. అగ్నిమఁలాగ నొక్కగుండో
నొకాడో, చేయఁదేహారతము మనచెప్పి
నట్లు, వగులుండెవ్వరివాడు మువ్వయమలేక
యాయిలంబగు నెబ్బంగినోయిరంబు." కాశీ.
5. ఆ. 297: చూ, సాదము (1)

ఓయి. వై. అవ్య: వై, హో: చూ, రూ-
ఓయి.

ఓర. దే. వి. 1. ఒడ్డు: చూ, తీరము; 2. ఆంచు:
చూ, చెంగు; 3. ప్రక్క, వైపు:
చూ, పార్శ్వము; 4. అవ్య. 4. సాచ్యర్థక
ము. "నీ. ఓరనాసాచ్యర్థమొప్పును" ఆం,
భా. తృ. అవ్య. 72; వై. వి. 5. హోరా.

అహోరాత్రము, ముప్పది మహారాత్రముల కాలము, కేవలము: చూ, హోర. 1; విణ. 6. ఒరగినది. “ఓరమోపు, ఓరగచ్చే” మొ: చూ, భుగ్గుము 1; 7. వంగినది, వంకరైనది. “ఉ విశ్వధరాతలేశ్వరుండోర యొనర్చె.” వై. 3, ఆ. 89: చూ, వంకర.

ఓరంతపొద్దు. వై. వి.= హోరా. (ఓర + అంతపొద్దు) 1. దినమంతయు. “సీ. అశను బృహస్పతి నైననుకవరాత్రి యోరంతపొద్దునునుపవసించె.” కాశీ. 4, ఆ. 188; 2=హోరా. సర్వకాలము ఎల్లకాలము. “ఎగ్గి. సోమశోడక యొకరుండు వేలఁజూప, నెంతవాడక్కమాదు నోరంత పొద్దుఁగలసి.” ఉ, హరి 3, ఆ. 282; “మ. ఆయుర్వేద మోరంతపొద్దులుఁ జెప్పెన్.” స్వా. 5 ఆ. 7: చూ, సతతము. 2. (పురుషోత్తమకవీయము.)

ఓరగచ్చే. డే. వి. (ఓర + కచ్చే) ప్రక్కకొదిలించిన కాపీనము. “సీ. చేనిచేని యోరగచ్చే గఁజేసి నిలుచుండికాల్మడి విడుచుదక్కఁక చెలంగి.” భల్లా. 3, ఆ. 35: చూ, బొట్టము.

ఓరగిల్లు. డే. ఆ. 37. 1. అపసరిల్లు: చూ, విరియు. 5; 2. అవతమగు. “సీ. మందాకినీతన యుఁడేచి, నిరుగుడు వడ నోరగిలఁగఁ చెల్లఁగిలఁగఁ దల్లడ వడరణక్రిడసల్పె.” భార. భీష్మ. 1, ఆ. 288: చూ, వాల్మీ. 6.

ఓరమోపు. ద్వ. వి. హోరద్వైపి, వంకరమోపు: చూ, వాలుమోపు.

ఓరచ్చేలు. ద్వ. వి. బ. (ఓర + అచ్చేలు.) గుదికాలుంచెడు చోట ఎత్తుగా అట్టలువేసి వుట్టిన ఓరట్టచెప్పలు. “క. మొలసిలికానె యను బద్దములనోరచ్చలు ధరించి.” హరి శ్లో. 5, ఆ. 111: చూ, పాదుక.

ఓరట్టచెప్పలు. ద్వ. వి. బ. (ఓర + అట్టచెప్పలు. —వై.—

ఓరణము. డే. వి. ఒకరకము డేగ. “సీ. కాఁజాఁ బాఁజాలఁబోవఁగా నీకివాని నోరణములఁబలిపి శిఘ్రింబకునిమి” రసి. 1, ఆ. 115: చూ, శ్వేనము.

ఓరపాక. డే. వి. పంచేను దూలములులేక కలిప్రక్క వంచిట్టినకాల, పాదలి, మొరపాక: చూ, గృహము. 1.

ఓరపాటు. ద్వ. వి. ఒరగుట “ఉ. అందునా చ్చి పజ్జేముఖుడల్లి గదావారి మాణిభర్తు మా, శింఖిలకించి కొట్టిఁజెలించి యతండల మాలి యోరపాటొందె.” ఉ, రా. 3, ఆ. 40. చూ, ఒరగుడు.

ఓరపారము. డే. విణ. ఎగుడు దిగుడు: చూ, విషము.

ఓరవలి. డే. వి. పలురంగులచీర: చూ, వస్త్రము.

ఓరవోపు. డే. ఆ. 37. (ఓర + వోపు.) అవతమగు, వంగు. “తే. అతనిఁగాంచితికడకులడర నడలు, చూడ్కి నామోముచక్కఁగాఁ జాడకోర, వోవఁజూచుచు.” భార. శల్య. 2, ఆ. 9. “పొలుఁతికన్నవ లోరవోనివిండ్లు.” చంద్రా. 6, ఆ. 128: చూ, వాల్మీ. 6.

ఓరసింపు. వై. వి.= హోరా. ఓరసిల్లుట. “సీ. విడిదియు విడఁజాల తెడతాఁకుసిగ్గు మోరోరసింపుల యింపుతారసింప.” అని. 3, ఆ. 95: చూ, ఓసరింత. (పురుషోత్తమకవీయము.)

ఓరసిల్లు. వై. ఆ. 37. = అపసరః. అపసరిల్లుచూ. ఓరసిల్లు. “చేయిపాఁచిన నోరసిలు పయోజానన.” కవి. 3, ఆ: చూ, విరియు. 5.

ఓరసిల్లు. వై. ఆ. 37. = అపసరః. —వై.—

ఓరి. డే. అశ్వ. నీచసంబోధనార్థకము: చూ, రూ-ఓరి.

ఓరిమి. డే. వి. తమ. ఓరు: చూ కాంతము. 1.

ఓరి. జే. అవ్య. రూ-ఓరి: చూ, సంబోధనము.

ఓరు. జే. వి. 1. ఇంటి తిన్నెగోడల యడుగునను

మూలను తీర్చుడు ఎఱ్ఱపట్టిపట్టె: చూ,

పట్టియ. 6; వై. ఉప. ఉరు. పృథువు, పెద్ద.

“ఓరుగాలి వీడుచున్నది.”: చూ, విపులము.

ఓరుగల్లు. కా. (మ. రా. శ్రీ. మల్లంపల్లి సోమ

శేఖరశక్త్యగారు) కాశీతీయము: కలింగము.

ఓరుగల్లు రాజధానిగా ఆంధ్రభీకమును బరి

పాలించినవారు కాశీతీయము. కలింగ. 877;

దక్షిణదేశపుడు ఓరుగల్లు మొదలు సింహాద్రి

ముఖ గల భూమిని పాలించెను. కలింగ. 886.

పుట.

ఓరుగాలి. ద్వ. వి. ప్రకంఠము, మిక్కిలి బల

ముగల వాయువు. “ఓరుగాలిలో బొమ్మ

లాట.” చ. తద్భ్రంశునాఘన కల్పితమైన

తెక్కియం, బొమ్మలను నోరుగాలి మొద

లూడఁగ గూరెడు మానుకైవడికొ.” పా. ర,

ఆ. 81: చూ, వాయువు.

ఓరుమీ. జే. అ. కి. 1. రూ-: చూ, ఓర్పు

క్షమించు. 2. రూ-ఓర్పు వైమీ. “క. భారత

వంశాచార్యుడు, భారద్వాజుండు నా కిపా

యమునే నెక, ఘోరాజనతని నోర్పు, పా

పరాక్రిము సుపుత్రుఁబడయఁగవలయుకొ.”

భార. ఆది. 7, ఆ. 18: చూ, సహించు;

3. రూ-ఓర్పు. ఉపశమిల్లు: చూ, మృక్తు. 4,

4. రూ-ఓర్పు. క్షయించు, తగ్గు: చూ,

మృక్తు. 9

ఓరుతీయ. జే. అ. కి. ఇంటి తిన్నెగోడల

యడుగునను మూలను ఎఱ్ఱపట్టితో: బట్టెలు

తీర్పు, చూ, పూయ.

ఓరుపరి. జే. వి. (ఓరుపు + అరి.) రూ-ఓర్పరి.

తాలిమికాడు: చూ, సహనండు.

ఓరుపు. జే. వి. 1. రూ-ఓర్పు. క్షయ: చూ,

కాయము. 1; 2. రూ-ఓర్పు. గెలుపు: చూ,

జయము. 2; 3. రూ-ఓర్పు. నెరణ: చూ,

సహనము.

ఓరుము. వై. వి. అహార: చూ, రూ-ఓయి

రము. “నీ. వీరల్లి లచ్చెమనే సంకెల నోరె

ములువెట్టు: బుడమి వేల్పులకునెల్ల.” అచ్చ.

చాల, కాం. కి. 8. 15.

ఓర్పు. జే. అ. కి. చూ, రూ-ఓరుమీ.

ఓర్పరి. జే. వి. చూ, రూ-ఓరుపరి.

ఓర్పు. జే. వి. చూ, ఓరుపు. (క్షమాజయము

లకు. — “గీ ఓర్పుగలవారలా మీదదర్పి

తారి, గొయ్యలవారు” పాంచా. 4,

ఆ. 52.)

ఓర్త. వై. స. ఏ. రూ-ఒకర్త: చూ, ఒకత.

ఓర్తి. వై. స. ఏ. రూ-ఒకర్తి. — వై. —

ఓర్త. వై. స. ఏ. రూ-ఒకర్త: — వై. —

కాశీ 6, ఆ. 262.

ఓర్తక. వై. స. ఏ. రూ-ఒకర్తక. — వై. —

ఓర్త. వై. స. ఏ. రూ-ఒకర్త. — వై. —

ఓర్వనివాడు. ద్వ. వి. అసహనండు: చూ,

నూడుకొండు.

ఓర్వమి. జే. వి. 1. ఓర్వలేనితనము: చూ,

నూడు. 1; 2. తాలిమిలేమి: చూ, కాంతా

శము.

ఓరు. జే. వి. 1. ధ్వని, అలికిడి: చూ, స్వర

ము. 2; 2. వర్షవాతాధిధ్వని: చూ, స్వర

ము. 2.

ఓరి. జే. వి. 1. నెపము: చూ, వ్యాజము. 1;

2. అపజయము, ఓటు: చూ, పరాజయము;

3. జలక్రిడా సమయమునందు క్షేరేమించు

టకై యుపయోగించునట్టి శబ్దము. “లయ

గాగ్రిహి. ఓలయనుచుకొ వలదు గేలియను

చుకొ.” కళా. 6, ఆ. 281; “గీ. ఓలలిడి

పట్టునదిగిన నొయ్య నీట, మునిగి దవ్వులలే

కురు ముదితలు.” య. 3. ఆ 66: చూ, స్వరము. 2.

ఓలగందము. ద్వ. వి. పూసినపసుపు. “సీ. అను దింబును బ్రాతరారంభి వేళల నోలగదంబు తో నుదకమాడి.” కాశీ. 3. ఆ. 212: చూ, పూతపసుపు.

ఓలగము. జే. వి. 1. కొలుపు. “ఉత్సాహ. కౌసల్యో మృగంబు లోలగంబు సేయుచుండు న, మావ్వి చుండలేక్యరుండు మృలః గూడు జాడలేను” రామా. 2, ఆ 78: చూ, సభ 2; 2. కొలుపుకూటము. “క. భ్రాతృత మణి భూషాంబర, రాజీవలన సమవిభా విరా జితులగుటక, భోజుని మోలగమునఁగ వి, రాజులరాజులను దెలియరా దెవ్వరికిక.”

భో. 2, ఆ 55: చూ, సభ. 2
ఓలగించు. జే స. 39. కొలుచు. “సీ. యోగిం ద్రౌవంధ్యుడయ్యును నుగ్రసేనుని నోలగించిన నాటి యొచ్చెమొకటి.” కై. 1. ఆ. 44: చూ, సేవించు

ఓలచెంగ నాలు. జే. వి. బ. అపజయము, ఓటము. “సీ. అపజయ సుంజయైయలరు బన్నము విజు గోటమియోడుట యాలచెంగ, నాలు విజు గుడునోటునా.” ఆం. భా. ద్వి. త్. 224: చూ, పరాజయము.

ఓలమాసగొను, ద్వ. అ. 39. (ఓలము + అస + కొను) తిరోహితమగు. “క. అతిథినినుఁ గోరె నేనియు. మతిగింకిరిపడక యోలమాసగొనక నీ, వతనికిఁ బ్రియంబునల్పుము” భార. ఆను. 1, ఆ. 68; “గీ. పృథ్వీతనయ, యగ నికాంతరమున నోలమాసగొనియె.” వై. 4, ఆ. 97: చూ, మఱుంగుపడు.

ఓలము. సం. వి. అ. పుం. 1=అల్లము*చూ, శృం గచేరము. (రూ-ఓల్లము); 2. రూ-ఓల్లము. కంద *. చూ, నూరణము; జే. వి. (1)అడ్డ

పాటు: చూ, వ్యవధానము; (2) దేహము, ఒడలు. “ఓలము తోడినక బ్రియో, ద్వృత్త వికాలవృక్షమున వ్రేలెడునట్లుగ వ్రాసి చూపి.” కవిక. 3, ఆ; “ఉ. ఓలమువంది యొయ్యన రఘూద్వయాఁ డమ్మరిఁబోసి శబ్ద విన్మూలముదాక విల్ దివిచి.” మొల్ల. కిష్కిం, కాం: చూ, శరీరము; (3) వృక్షము లోనగు వానిచే మఱుంగ గుఱోటు. “క. మెనుమిట్టిది పల్లంబిది, యగకుండఁగ నోలమును బయలు నొక్కటిగాఁ, గనువిచ్చుటయును మోద్యుట, యును సరిగాఁదమముపర్య నుర్విందోడ్తోక.” భార. విరా. 2, ఆ. 821: చూ, మఱుంగు చోటు; (4) మూలభసము; అసలు: చూ, సంచి మొదలు.

ఓలలాడు. జే. అ. 39. (ఓలలు + అడు)
1. రూ-ఓలాడు. స్నానముచేయు: చూ, నీల్లాడు; 2. నీళ్లలోమునుఁగక మీఁద సంచ రించు. రూ-ఓలాడు. తెప్పలజేలు: చూ, తేలు. 4. (వే). ఓలలాచ్చు)

ఓలకు. జే. వి. ఆలసట: చూ, శృచుము. 1.
ఓలకుపడు. ద్వ. అ. 39. ఆలయు, శృచుపడు. “వ. పృజల నోలకుపడనీక...దాడిమెయిం జని.” భార. విరా. 3, ఆ. 182: చూ, చేసరు. 2

ఓలాడు. జే. అ. 39. (ఓల + అడు) చూ, రూ-ఓలలాడు. (నీల్లాడు. — “వ. కాంతేయం బున నోలలాడుదము.” భీ. 6, ఆ. 107; తేలు. — “గీ. అతులితానందజలధి నోలాడుఁ గాత.” లక్ష్మీ. 1, ఆ. 25 వీరిక.)

ఓలి. జే. వి. 1. ఉంకువ:చూ, కుల్కుము; వై.వి. 2.= అలి: (అలి.) మరస, బార. “ఉ. నాలు గుదిక్కులందును...ధామ్యుడజాత తెరికం, దోలిన చెప్పుచున్నతటి నొప్పుగరోచుకుండేగు

జెంచె." భార. ఆర. 2, ఆ. 302; చూ, పం. 1; 8. కృమము: చూ, విధము. 1.
ఓలిమి. జే వి. అడ్డపాటు. ఆం, భా. ప).
డి. 76: చూ, వ్యవధానము. రి.
ఓల్లము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-ఓలము *.
ఓవర్ కాపిటరైజేషన్. ఆం. ఒకవ్యాపారము
నకు సంపాదించు చందాధనముకన్న వడ్డీ చెల్లిం
చవలసిన పెట్టుబడి అధికమైపోయినచో అట్టి
స్థితికి పదముపయోగింతురు.
ఓవర్ పాత్రులేషన్. ఆం. జనభారము.
ఓవర్ సీక్ డొమినియన్సు. ఆం. సముద్రాంతర
జేకాంతరరాజ్యములు.
ఓవర్ సీస్ ట్రేడ్. ఆం. సముద్రాంతర లేక
జేకాంతరవ్యాపారము.
ఓవర్ సెంట్రైజేషన్. ఆం. అత్యధిక కేంద్రీక
రణము.
ఓవర్. రై. వి.=అపవరకః. రూ-ఓవరి లోపలి
గది: చూ, గృహము. 1.
ఓవరి. వై. వి. 1.=అపవరకః. —వై.—
“ఉ. ఓవరిలోనఁ గొందెదనున్నవి యెన్ని
యెన్నెన్నఁ బెద్దభాండావలి.” వారి. భూ. రి.
ఆ. 319; 2.=అపవరకః. చంద్రీకాల, వై
మేడ. “ఉ. ఆపురిమించు బోవరులనాడు
మెలంతలగాన మాధురిన్ ... సుధారసధారఁ
దోఁగుటన్.” హాస 1, ఆ. 8: చూ, గృ
హము. 1.
ఓవర్. ఆం. అండకోశము, స్థూలబీజాశయము.
ఓవరుద్రాప్తి ఆం. పరపతికి మీరి వాడుకొనిన
సామ్యు.
ఓవరులూరు. ఆం. అధిరాజు.
ఓవర్బ్యూ. ఆం. వాయుదామిడిన లాకి.
ఓవర్బ్యూ యిక్ స్ట్రాల్మెంటు. ఆం. బకాయకీస్తు.
ఓవర్. ఆం. అందాకారము.

ఓవు. జే. ఆ. కృ. రూ-ఒవ్వ. అనుకూలమగు.
“ఉ. ఓవువైక్యవంశ కలశోదధిబారు హిమాం
కులేఖినీ, వోవనివారి ముందట నయోమగనిం
గడ కాలఁదొందె.” కుక. 1, ఆ. 71: చూ,
పొందుపడు.
ఓవ్యూల్. ఆం. పుష్పములొని స్థూలబీజా
శయము, అండము
ఓవకరగ్రంథి. పా. (లింఫటిక్స్-గ్లాండ్) లని
కావావాకగ్రంథి, శోషరసగ్రంథి.
ఓవధి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. 1. ఋషభము,
మంచుచెట్టు, తాతినార, ఫలపాకాంతమైన
వీహ్యోక్తము: చూ, వృక్షము; 2. ఫలింది
నతోడనే నలించెడి యరటిలోనగునది.
ఓవధీశము. సం. వి. ఆ. పుం 1. ద్రోణిపర్వత
ము: చూ, పర్వతము; 2. కర్పూరము: చూ,
నీరము.
ఓవధీశుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం చందమామ:
చూ, చంద్రుఁడు.
ఓవధులు పా. (ద్రోణు)
ఓవము. సం. వి. ఆ. పుం 1. కాలుట: చూ,
దానము. 1; 2. కాల్యుట: చూ, దహన
ము. 1; రి. దప్పి: చూ, పిపాస.
ఓవప్రచ్ఛము. సం. వి. ఆ. పుం. జప, దాన
ము *: చూ, వాయుజీవనమారకము.
ఓవప్రచ్ఛము. సం. వి. ఆ. పుం. చెడుగులుకు:
చూ, లక్షణము. 1.
ఓవ్వుము. సం. వి. ఆ. పుం. అదరము: చూ,
వెదవి.
ఓవ్వుకోమాని సం. వి. ఇ. స. వెనిమిటిని చంపు
దానికుండునట్టి గుఱుకు, విధవయ్యెట్లు
లక్షణముగలది: చూ, లక్షణము. 1.
ఓవ్వుముక్కుర్నక ప్సాయువు. పా. (Muscle
Levator labii Superioris.)

ఓష్ఠి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. బింబఫలము, దొండ
పండు: చూ, గింబము. 2.

ఓష్ఠికవిసర్జిణి. పా. (హార్ పు లాల్లియాలిన్.)
ఓష్ఠోమఫల. సం. వి. ఆ. శ్రీ. దొండ *:
చూ, గర్జఫల

ఓష్ఠ్యము. సం. విణ. (అ. ఆ. ఆ.) పెదవులకుఁ
దగిలి పలుకునది: చూ, ఓష్ఠ్యము.

ఓష్ఠ్యములు. పా. "ఉ. ఊ. ప. ఫ. బ. భ. మ." ⁴

ఓష్ఠ్యము. సం. విణ. (అ. ఆ. ఆ.) సులివెచ్చినది:
చూ, మిడి. 4.

ఓష్ఠ్యము. సం. విణ. (అ. ఆ. ఆ.) —పై—
ఓష్ఠ్యనిచూ. పా. ఖండములయిదింటిలోనొకటి:
చూ, ఖండములు

ఓసరించు. దే. స. క్రి. త్యజించు: చూ, విస
ర్జించు.

ఓసరింత. పై. వి. = అపసరః. ఓసరిల్లుట „ఓ
సరింతలే, కలరెడు కాగిలింతలు." ఉ. రా.
6, ఆ. 168: చూ, ఓసరింత.

ఓసరిలు. పై ఆ. క్రి. 1. = అపసరః. రూ-ఓస
రిల్లు. తక్కువగు: చూ, తగ్గించు; 2 = అపస
రః. రూ- ఓసరిల్లు. తొలగను: చూ, విరి
యు. 6.

ఓసరిల్లు. పై. ఆ. క్రి. = అపసరః. —పై.—
(తొలగను — "క. ఓసరిలి పలుచుమ్మును
ల, నేనియు." భార. అది. 4, ఆ.) (శ్రీ).
ఓసరించు.)

ఓసరు. పై. ఆ. క్రి. = అపసరః. —పై.—
(తొలగను. — "వ. కుశీంధరిత్వంబునకుత్తా
ములై తిరిగితిరిగి వేసరియొసరిని దాసరి
గుంపు." ఆము. 4, ఆ. 38.)

ఓసి. దే. అవ్య. చూ, రూ- ఓసీ.

ఓసీ. దే. అవ్య. చేటికొది సంబోధనార్థకము.
ఓసి - రూ- ఓసి - ఓ యి య మ్యుః
(సం. ప) :— అయి- రూ, అయి.

ఓసూటుము. దే. వి. వెనుదీయుట: చూ, వెను
టాటు.

ఓవాటింఱి. దే. ఆ. క్రి. అపకృమించు: చూ,
వెనుదీయు. 1.

ఓవాటిల్లు. దే. ఆ. క్రి. —పై— "గీ. ముది
తయొక్కండు హయనెన్నుదుటికంట, శా
కండుకంసారి కుడికంట నోహటిలిరి." పై.
8, ఆ. 179

ఓవారి. దే. క్రి. విణ. ద్రి. అనంతార్థ్య: చూ,
తండోపతండము.

ఓవారిసాహరి. దే. క్రి. విణ. ద్రి. —పై—
"ఉ. ఓవారిసాహరిం బృథమమైల్కెడు ధా
రలగాడ్చు లేటవాల్లసాహరినీడ్చి వీగెగుప్రజ
లంగల." ఆము. 4, ఆ. 98.

ఓహో. పై. అవ్య. 1. = అహో. రూ-ఓహో. సం
బోధనమునందు వచ్చును. "క. అతని నత్యుగ్రా
నల, పాతోన్మఖండైనవానిఁ బడకుండఁగ నో
హో తక్షక కృత్యులును, యాతతభయుఁ
గృత్యుతించె నాస్తీకుండెడక." భార.
అది. 2, ఆ. 285: చూ, సంబోధనము; పై
వి. 2. = అహో. రూ-ఓహోహో. ప్రకంప
నార్థకము, బలీ. "సుధీవర్గంబులోహో
యనన్." కళా. 1, ఆ. 18: చూ, నేనాను;
6. రూ-ఓహోహో. ప్రకృత్యర్థకము, ఏమీ.
"నీ. పిలువకుండఁగ నైవఁబలుకు నోహోయని
బయలుఁతగొనఁ జాచు బారసాచి."
కవి. 4, ఆ. 168: చూ, ప్రశ్నము; 4. రూ-
ఓహోహో. అబ్బ, అశ్చర్యార్థకము, అహో;
చూ, వింత. 1.

ఓహోర. పై. అవ్య. (ఓహో + ర) రూ-
ఓహోరే. బలీ, ప్రకంపనార్థకము. "మత్తతో
కిల. ధారతప్పక చెప్పనేర్తువుదారవాక్కుతు
రత్వమో, హోర నాగఁ బ్రబంధమొక్క

టియొక్కనాటనె. సమీ. 1, ఆ. 15: చూ, నేబాసు.

ఓవహోరే జే. అవ్య. (ఓవహో + రే) —జై—
ఓవహోవహో. జే. అవ్య. చూ, రూ-ఓవహో.
(ఆమేడితమందిట్లు వచ్చెడిని)

ఓలిగ. వా. రూ-వహోలిగ. కపోలి, ఒకరకము
భక్త్యము: చూ, భక్త్యము.

జౌ.

జౌ. ఒకయత్తురము. ఆంధ్రభాషకు వర్ణంబు
లేబదియాఱు. అందు అచ్చులు పందొమ్మిది.
ఆఅచ్చులలోనిది పదునెనిమిదవది; తెనుగు
నకు వర్ణములు ముప్పదియేను. అందు అచ్చు
లు పదునాలుగు. ఆఅచ్చులలోనిది పందొం
డవది; సంస్కృతమునకు వర్ణంబులేబది.
అందు అచ్చులు పదునాలుగు. ఆఅచ్చులలోనిది
పదునాలుగవది; సం. వి. జౌ. పుం. (జౌః
అకా అవః) క్లౌశబ్దవత్. 1. కుమారస్వామి:
చూ, స్కండుడు: 2. అనంతుడు, శేషుడు,
సహస్రభూములు గల సర్వరాజు: చూ,
సర్పము; 3. పరిశుద్ధ శరీరము గలవాడు:
చూ, విశుద్ధాంగుడు; 4. అంతరిక్షమందు
జీవతలు ఎక్కి సంచరించెడు రథము, విమా
నము: చూ, శకటము. 1; 5. చంద్రునిలో
పదునాఱవ భాగము, చంద్రకళ: చూ,
కళ. 2; అవ్య. 6. సంబోధనార్థకము: చూ,
సంబోధనము; 7. ఆమౌర్యజాత్యము, పిలుపు:
చూ, సంబోధనము; 8. విరోధార్థకము, పగ:
చూ, విరోధము. 1; 9. నిశ్చయార్థకము:
చూ, గత్యము. 1; జే. దృ. (1) అంగీకార
మును దెలిపెడి చూ, సప్తతి 1; (2) ప్రశం
సను దెలిపెడి. “ఉ. అ. య్యారె బలంబు
ధాటి బలియాలియంచు వడిరులెంపగొక్క.”

చందా. 2. ఆ: చూ, నేబాసు (ఆమేడిత
మందు జౌనా) (3) దంత్యములలో నొకటి.
దంత్యములు —ఆ-ఆ, ఉ-ఉ, ఒ ఓ జౌ. 2;
(4) దీర్ఘాక్షరములలో నొకటి. దీర్ఘాక్షరము
లు. —“ఆ, ఈ, ఊ, ఋ, ౠ, ఏ, ఐ, ఓ,
ఔ.”

జౌగద. జే. అవ్య. (జౌను + కదె) ఆశ్చర్యార్థ
కము. రూ-జౌగదే- అవుగదె: చూ,
వింఠ. 1.

జౌగద. జే. అవ్య. (జౌను + కదే) —జై—
“జే. జౌగదేలవణ్ణి మౌగదే మాధుగ్యమౌ
గదే సతి నవయావనంబు.” భా. 8, స్కం
(ఆమేడితమంబు జౌనాగదే—అను. అను
రేంద్రాదులు మౌళికంపములతో నానాగదే
బాపురే, కనులాజౌ శరణంచ భూదిశల
వాకాశంబుకొ మోయగొక్క.” భా. 8,
స్కం.) (రూ-అవుగదే)

జౌగాక. జే. అవ్య. (జౌను + కాక) అంగీకా
రార్థకము. రూ- అవుగాక. అట్లేకాని.
“క. అని వేడికొని యతీంద్రుల, దన గృహ
మున నాగింప దామోదరుడొం, పునఁ బ్రా
రించిన నేమియు, ననుమానములేక వారు
నొగకనినకొ.” ఉ. వారి. 4, ఆ. 114:
చూ. సమృతి. 1.

జౌగు. జే. వి. ఒకానొక భక్త్యము. రూ-
అవుగు. “ను. ఇదిరహ్మాని కుసాయనమ్ములు
మనోభీష్టంబుగాఁ బూరియల్... బెల్లవదిడె
గలునొంగుత్... నుకీయల్ మోరాలమై
కన్నడకొ.” రామా. 2, ఆ 115: చూ,
భక్త్యము.

జౌకొత్త. జే. వి: చూ, రూ-అవుకొత్త.
జౌకారము. సం. వి. ఆ. పుం. జౌ అను వర్ణము.
జౌత్తుకము. సం. వి. ఆ. న. ఉత్తుముల సమూ
హము, కడుత్తు, ఎడ్డుగుంపు: చూ, వృషభము. 1.

బౌద్ధము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) కుండల
కుండలము.

బౌద్ధములు. జే. వి. బ. (బౌట + కామి)రూ-
అవుగాములు. 1. కలిమిలేములు. “క. అన
నయ్యంగ నాకే, మన నోరున్నయది మిగలని
సంతయుం జెల్లగా మిగిలాములు దెల్ప
నుపాయం దొకటి కానబడును దాకన్.”
కళా. 8, ఆ. 180; య. 8, ఆ. 88; పర. 5,
ఆ. 341: చూ. కష్టసుఖములు; 2. తగినది,
తగినది. “గీ. దీని యాగాని లన్నియుం దెలిసి
గీడు, నేను దేశమే లేదు మహీనాయకులకు,
గాని యిదిరల కుచితంబుకాదు.” పర. 8,
ఆ; “వ. తక్కిన యాగాములు లెక్కనే
యక ” పృ.బా. 4, ఆ. 2; కళా. 8, ఆ. 180;
చూ, యుక్తాయుక్తములు; 3. మంచిచెడ్డలు
“క. చనునే వగవగా వొకయే, ననయము
నగునలువకైన నాగాములొగిన్.” య. 8,
ఆ. 88: చూ. మేలుగీర్పు (ఇది ఏకవచనాం
తముగాను గానబడియె.)

బౌద్ధులించు. వా. అ. కృ. చీలించు చూ,
సలించు.

బౌద్ధము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) పృవాహ
సంబంధమైనది.

బౌద్ధులు. సం. వి. ఆ. పుం. ఉపధ్యమహర్షి
గోత్రమున బుట్టినవాడు.

బౌద్ధి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. మంచి, లెస్స.
“శ్రీ. బౌద్ధియె యున్నవాడెట్లు సర్వము
యిన, గౌరవమ్మును బడవినింనుచునుండు.”
చేమన 827: చూ, యోగ్యము. 2.

బౌద్ధిత్వము. సం. వి. ఆ. న. 1. —పై.—;
2. నిక్కము: చూ, సత్యము 1; పా
8. శార్వజనిబౌద్ధి (హిందూ), పల్లిక్
దీపనీ.)

బౌద్ధము సం. వి. ఆ. న. బంగాళ: చూ,
లోహము. 1.

బౌద్ధికుడు. సం. వి. ఆ. పుం. బలిమికాడు:
చూ, లావరి.

బౌద్ధస్యము. సం. విణ. (అ. ఆ. అ.) ఓజస్సు
చేత కలిగినది.

బౌద్ధస్యము. సం. వి. ఆ. న: చూ, ఉజ్వలత్వ
ము; అం. 2. నాయక గణములలో నొకటి:
చూ, నాయకగుణములు.

బౌద్ధ. జే. వి. 1. కుల్య, కౌలువ. రూ-అవుశా:
చూ, నది; 2. కర్మకారుడు. రూ- అవుశా:
చూ, పనివాడు.

బౌద్ధులందు బౌద్ధులే అం. పరిపూర్ణమైన
విశ్వాసము.

బౌద్ధులారీతి. అం. గృహముల వెలుపలనొ
సగు సహాయము.

బౌద్ధులు. అం. ఫలాత్మక, ఒకపనివల్ల జరిగిన
మొత్తముపని.

బౌద్ధులు. అం. కావలిసలము

బౌద్ధులు. అం. ఆకారలేఖ; చుట్టుగీత; రూ
పులేఖ; గిరిగీత.

బౌద్ధులొందిం. అం. నిలిచియున్న, నిలువ
యున్న.

బౌద్ధులు. ద్వ. వి. చేట్టిపిరంగిగుండు: చూ,
పిరంగిగుండు.

బౌద్ధులు. అం. బలత్కారము; రాక్షసకృత్య
ము; దౌర్జన్యముచేయు; ఉపద్రవముచేయు.

బౌద్ధము. సం. వి. ఆ. పుం. విదుస్సరములతో
గూడినరాగము: చూ, స్వరము. 2.

బౌద్ధు. జే. వి: చూ, రూ- అవుడు. 1, 2.
(ఇది వైకృతమని పురుషోత్తమ కవీయము.
బౌద్ధుల ఓవ్వు. పెదవికిందితావు.)

బౌద్ధులందు. సం. వి. ఆ. న. 1. పులుము:
చూ, మండలము. 8; 2. రూ- బౌద్ధులందు

ము తామ్రము, రాగి: చూ, లోహము.1. బొడుకటమే. దే. స. కి: చూ, రూ- అవుడు కటమే.

బొణాదికము. సం. వి. అ. న. ఉణాది ప్రత్యయసంబంధము.

బొత్తంత్యము. సం. వి. అ. న. తవతవ. ఇష్టవస్తు సంప్రాప్తియందు వేగరహితు: చూ, వ్యసనము.

బొత్తొప్పము. సం. వి. అ. న. మేలుతరము: చూ, శ్రోవ్యము.

బొత్తరాహుడు. సం. వి. అ. పుం. ఉత్తరతే కపువాడు: బొత్తర్యుడు.

బొత్తరేయుడు. సం. వి. అ. పుం. పరీక్షన్య హారాణ, పరీక్షిత్తు: చూ, రాణ. 1.

బొత్తర్యుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బొత్త రాహుడు.

బొత్తనపాది. సం. వి. ఇ. పుం. ధృవుడు, ఉత్తన పాదజాడు, ధృవనక్షత్రములనంగా నిరముగా ఉత్తరదిక్కునందుండి ఉత్తరదిక్కును సూచించుచుండు నక్షత్రము: చూ, నక్షత్రము. 1.

బొత్తానికము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) పురుష తంత్ర సంబంధమైనది

బొత్తొత్తికము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. పుట్టినప్పడే కలిగినది; 2. స్వభావసిద్ధమైనది.

బొత్తొర్దికము. సం. వి. అ. న. సామాన్యమైన విధి.

బొత్తుకత్తము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రియస్మర జాదులచే కాలవిలంబము నోర్వలేదు, తన యిష్టవస్తుప్రాప్తియందలి కాలవిలంబము నోర్వకాలక తవతవపడుట: ఉత్సుకత్వము. (తె. ప): — అ; 2. వ్యభిచారిభావభేదములు ముప్పదిమూడింటిలో నొకటి; (చూ, రసములు): చూ, సంచారిభావములు. (చూ, ఉత్సుకత్వము.)

బొదకము. సం. వి. అ. న. ఇంద్రనీలమణి, నల్ల జాయి. (ఉదకసంబంధమైనది): చూ, రాయి.

బొదనికుడు. సం. విణ. (అ. ఈ. అ.) సూప కాయుడు; కాశీ. కి. అ. 201: చూ, వంకు వాడు.

బొదరి. దే. వి. చిన్ననీటికాలువ: చూ, నది.

బొదరికుడు. సం. విణ. (అ. ఈ. అ.) 1. ఏ మియు పనిలేకుండగనున్నవాడు, కర్మరహితుడు: చూ, పనిలేనివాడు; 2. తిండి పోతు: చూ, భక్షకుడు

బొదల. దే. వి. (బొ + తల) 1. రూ-అవుదల. తల; “అడుగుపాతుని యవుదల నిడితి.” సం. “మూర్ఖిని లేపంకృత: పాదః.” భార. కల్య. 2. ఆ: చూ, శరము. 1; 2. రూ-అవుదల. శిరోగ్రము, తలచినర: చూ, ముందల; 3. రూ- అవుదల. నడితల, బ్రహ్మరంధ్రము. “సీ. బొదల. జడలేటిలేదరగలు కాలుండ గు చేందమామ నుయ్యాలలూప.” హరి. ఉ. 6, అ. 38: చూ, మాడపట్టు.

బొదలావణికము. సం. వి. అ. పుం. నీళ్లుఉప్పును కలిపిరాచినది.

బొదనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ- బొదనము.

బొదశ్మితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) చల్లతో తడిపినది, ఉదశ్మితస్పృశము: చూ, బుడ్డిగ.

బొదస్మితము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) -మై-

బొదార్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. గొప్పసంగతి, ఉదారత్వము: చూ, మహత్వము; అం. 2. కావ్యగుణములు పదింటిలోనొకటి: చూ, కావ్యగుణములు; 3. గుణములు ఇరువదిమూడింటిలో నొకటి: చూ, గుణములు; 4. (దాత్తత్వము.) నాయకగుణములలో నొకటి: చూ, నాయకగుణములు.

బొదానీశ్వరు. సం. వి. అ. న. ఉపేక్షగామం
దుట. మిక్కిలిక్కుభావములు లేకయుండుటః
బొదానీశ్వరు.

బొదానీశ్వరు. సం. వి. అ. న. —వై—

బొదు. జే. వి. మా, రూ. అవును. (కుల్య. —

“వ. వలిమించు కొమ్మించుబొదులీడి యాఁ
దిగువడి సడలిమడిచుచు.” స్వా. 8, అ. 28.)

బొదుంబరము. సం. వి. అ. న. 1. రూ. బొదుం
బరము. తామ్రము, రాగి: మా, లోహము.

1; పుం. 2. ఒకరకము వీణ: మా, వీణ;

3 ఒకరకము తెవులు: మా, లోగము 1;

4. అత్తి #: మా, మేడి; విణ. 5. మేడి
చెట్టు సంబంధమైనది.

బొదుంబరండు. సం. వి. అ. పుం. తద్దినపుడేవత,
కాగ్ధజేవుడు, జీముడు: మా, యముడు.

బొద్దానలము. సం. వి. అ. న. అకాలాకము,
ఉద్దలత్రుగు చేర్చిన బంగారుచాయగల ప
చ్చేనితేనె, పుట్టలోపెట్టిన పచ్చేనితేనె, కోల
జున్ను: మా, మధువు. 5. (అప్యవనియునం
దురు)

బొద్దాలకము. సం. వి. అ. న. —వై—

బొద్దాలకుడు. సం. వి. అ. పుం. ఉద్దాలక
మహర్షి కొడుకు.

బొద్దాలకము. సం. వి. అ. న. మా, బొద్దాన
లము.

బొద్దేళకము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఉద్దేళ
మును గనఁబఱచునది.

బొద్దశ్వము. సం. వి. అ. న. ఊరము: మా,
పాలు. 1.

బొద్దశ్వము. సం. వి. అ. న. ఉద్దశ్వము, ఏవు.

“వ. సత్యపరాక్రముడగు నీ. సాత్యకి కావః
బలంబు సమరవిహారా, ద్దశ్వముఁ జూచెను
గాతే, యత్యాశ్చర్యంబులితని యస్త్రవిధం

బుల్.” భార. భీష్మ. 2, అ. 12: మా,
పాచ్యు. 2.

బొద్దరి జి. పా. ఒకానొకపుత్రము దీనినే వసు
ధతిలక, సింహాస్త్రత, లోభావతి, మధుమా
ధవియని కూడనందురు (మా, వసుధతిలక.);
మా. పుత్రము. 1.

బొద్దిదము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. ఉద్ది
దము, విత్తువలన పుట్టిడి: మా, మొక్క. 1;
వి. అ. పుం. 2. అట్టుప్ప: మా, లవణము. 1.

బొద్దిజ్యము సం. వి. అ. న. పాంశవలవణము:
మా, లవణము. 1.

బొద్దాపికము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. వివా
హకాలమునందీయబడిన వస్తువు; 2. వివాహ
సంబంధమైనది: మా, వైవాహికము.

బొననగ. జా బాగుగానున్నదనఁగా. “అంద
టొనఁ బ్రతి.” (నీతిచంద్రిక—విగ్రహము.)

బొస. జే అవ్య. 1. రూ. అవును. అంగీకారా
ర్థము: మా, సమ్మతము; 2. యథార్థక
ము “అ. బొస, హైసరే సరేయటంచనంగ
యథార్థము.” అం, భా. తృ. అవ్య. 75:
మా, సత్యము. 1.

బొసేతా. జే అవ్య. అవునుకాబోలు: మా,
కాబోలు.

బొన్నత్యము. సం. వి. అ. న. ఉన్నతత్యము:
మా, పాడవు. 2. (అల్లిట్టుట్.)

బొన్న. అం. 8 దామిలు = వైశ్యులకూనిక;
16 దామిలు = వ్యాపారము కూనిక; 30
పెన్నెవత్తులు = (ట్రా)యి కూనిక.)

బొపకార్యము. సం. వి. అ. న. దూచ్యము,
గుడారము, వస్త్రముచేత నేర్పఁబడిన యిల్లు;
మా, గృహము. 1.

బొపగవము. సం. వి. అ. న. బొపగవముల
సమూహము. (బొపగవములు = ఉపగువు సప
త్యములు): బొపవము.

జౌపగవి. సం. వి. ఈ. శ్రీ. ఉపగు అనువాని
కుఁతురు.

జౌపగ్రస్తీకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. రాహు
గ్రస్తుడైన మూర్ఖుడు; 2, చీడమామః
మా, చయ్యిడు.

జౌపచారము. సం. విణ. (అ. ఈ. అ.) ఉప
చారమువలన గలిగినది. ఇక్కడ ఉపచార
మనఁగా ఒక దానియందుండు ధర్మమును
మఱియొక దానియందు దాగోపించుట.

జౌపచారికము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) అము
శ్చమైనది, ఉత్పేక్షింపఁబడినది.

జౌపచ్చాందసము. పా. వైతాతీయశాఖివృత్తము
లలో నొకటి. ఇందు మొదటిపాదమునందు
న, న, ర, యగణములును, రెండవపాదమున
స, భ, ర, యగణములును, మూడవపాదం
బునందు స, స, స, యగణములున్ను, నాలవ
పాదమునందు స, మ, జ, గగమును గలిగి
మొదటి మూడుపాదంబులందేడింతును. నాల
వపాదంబునం దాతీంతును యతిగల వృత్తముః
(మా, వైతాతీయము) మా, వృత్తము. 1.

జౌపదవము. సం. వి. అ. నః. చా, జౌపగవ
కము. (ఉపగవుని సంతానము.)

జౌపధర్మము. సం. వి. అ. పుం. పాపండ్
ధర్మము.

జౌపనిధికము. సం. వి. అ. న. కీర్తిచే భోగము
నకై అర్పించిన ద్రావ్యము.

జౌపనిషదికము. అం. సప్తాధికరణములలో నొ
కటి చా, సప్తాధికరణములు. (బాధ్యవృత్తిని
చేత నేర్పఱచి చెప్పఁబడినదానినంది జౌపని
షదికమును కూచిమారముని రచించెను):
చా, కామకాస్త్రము

జౌపనిషదుడు. సం. విణ. (అ. ఈ. అ.) ఉప
నిషత్తు తెలిసినవాడు.

జౌపపత్తికము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) సిద్ధముగ

నందుఁబాటులో నున్నది, తగినది: చా, యో
గ్యము. 2

జౌపపత్తికకాస్త్రము. పా. తాత్త్వికకాస్త్రము.
(సైన్యపూర్వ.)

జౌపవ్యము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) సమాన
మైనది: చా, సమానము.

జౌపయికము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) న్యాయ
ముత్తంగుఁడైనది: చా, యోగ్యము 2.

జౌపరము. సం. వి. అ. న. షేరద్రావణము,
చాటుప్పు: చా, లవణము. 1.

జౌపరాజికము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఉప
రాజసంబంధమైనది.

జౌపరివృత్తము. అం. కళలు అజువది నాలుగింటిలో
నొకటి: చా, కళలు.

జౌపలము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1 తాతి
తోఁ జేయఁబడినది; 2. తాతిసంబంధమైనది;
3. తాల్లమీఁదివన్ను: చా, తాల్పవన్ను.

జౌపవస్త్రము. సం. వి. అ. న. ఉపవాసము
చా, పన్ను

జౌపవాస్యము. సం. వి. అ. న. —మై—

జౌపవాహ్యము. సం. వి. అ. పుం. చా, ఉప
వాహ్యము.

జౌపవిభక్తికము. పా: చా, ఉపవిభక్తులు.

జౌపవిభక్తికాంతములు. పా (1) త్రాడు;
త్రాడులు-త్రాళ్లు-త్రాళ్లులు, త-త్రాటి-
త్రాడుల మొఁ ఇట్లు కాదు మొఁది;
(2) కోడు; కోడులు-కోళ్లు; (3) ఏడు
ఏడులు-ఏండ్లు, (4) చేను; చేలు-త-చేని-
చేల; (5) మేను; మేనులు-త-మేని-మేనులు;
(6) కొలను-కొలఁకు-కొలఁకులు-త-కొలని-
కొలఁకు-కొలఁకుల ఇట్లు వలను గవను-కొఱను-
కలను-కెలను-వలను-నెఱును-మూను మొఁది;
(7) కన్ను-కను; కన్నులు-కనులు-త-కంటి;
కన్నుల-కనుల, ఇట్లు మిన్ను-మన్ను-చన్ను

మొవి; (8) వేయి-చేతులు-త-చేతి. ఇట్లు-
గోయి-వేయి-నూయి మొ (9) వేయి-వేయి-
త-వేయింటి: (10) జాయి-జాయి-త-జాతి;
(11) ఊరు; ఊరులు-ఊరులు ఊర్లు-ఊరులు-
త-ఊరి; (12) నోరు; నోరులు-నోరులు-
నోర్లు-త-నోరి-నోటి: (13) పేరు; పేరులు-
పేర్లు-త-పేరు-పేరిటి; (14) ఏఱు-ఏఱులు;
ఏర్లు-త-ఏటి; (15) అట్టు- అట్టులు- త-అటితి-
మిట్టు-గొట్టు మొవి; (16) పగులు-త-పగిటి-
పగిలిటి-పగి అలు; అందు-అందురు-త-
అరి ఇట్లు చెలియలు-చెల్లెలు-కోడలు మొవి;
(17) విల్లు; విల్లులు- విందులు-
విండ్లు-త- వింటి ఇట్లు మల్లు-పల్లు మొవి;
(18) కల్లు; కల్లులు- కండ్లు- త-కంటి, ఇట్లు
సన్న కల్లు- తియ్యల్లు-ఇల్లు; (19) కాలు-
కాలులు-కాళ్లు-త-కొలి.

జౌపసర్గికము. సం. వి. అ. తుం. 1. ఉపసర్గ
ముచేత వచ్చిన యర్థభేదము; 2. ఉపసర్గప్రి
వలనకలిగినది; 3. వాతపితృశేన్మానులవలన కలి
గిన తెవులు: చూ, రోగము 1.

జౌపసానికుడు సం. విజ (అ. ఆ. అ.) కాచి
యింటిగాని పూజచేసిగాని జీవించువాడు.

జౌపస్థికుడు. సం. విజ. (అ. ఆ. అ.) శ్రీసంగ
మముచేసి డబ్బుసంపాదించి జీవించువాడు.

జౌపస్థము. సం. విజ. (అ. ఆ. అ.) ఉపస్థం
ద్రీయ సంబంధము.

జౌపహరికము. సం. వి. అ. న. నివేదింపఁదగిన
విస్తువు, బలి: చూ, సైవేద్యము.

జౌపాధికము. సం. విజ. (అ. ఆ. అ.) స్థిరము
కానిది, ఉపాధివలన కలిగినది.

జౌపాసన్యము. సం. వి. అ. న. ఉపాసనము,
పావుకోర్టు: చూ, పాడుక.

జౌపాసనము. సం. వి. అ. న. 1. గృహముడగు
బ్రాహ్మణుడు పూజితకాలమునందు చేయు

అగ్నిఉపాసన: చూ, హోమము; 2. రజస్వ
లానంతరమున శ్రీని భర్తతోకలుపుట: చూ,
గర్భాధానము; విజ. 3. ఉపాసనా విషయ
మైనది.

జౌపాదక్యము. సం. వి. అ. న. దుంపబచ్చే
లిచే జేయఁబడినది.

జౌమీసము సం. విజ (అ. ఆ. అ.) (ఉమయ
పండునది) నేల: చూ, భూమి 1.

జౌర. జే అవ్య. (జౌను+ర) రూ-అపుర-
జౌరా- అశ్వర్యాకము. (అమృదితమంచు
జౌరార.): చూ, వింత. 1.

జౌరంగజేబు. కా. గంగకంఠానుచరితము. (మహా
రాజశ్రీ అంధభారత తీర్థప్రధాని బుత్తా
శేషగిరిరావుగారు. ఎం. ఎ.) థిల్లి పాదుషా
వల్ల నైజాముతో సమానమగుశీలుమొహరులు
పొంది వాటితో పారసీభాషను దానపట్టాలు
జారీచేసిన శ్రీవిజయరామగజపతిమహారాజుల
కాలమువఱకును, అనఁగా ఇప్పటి కళింగమం
దలి విజయనగరం పట్టణము క్రీ. శ. 1718సం
రములో కట్టడము జరిగేవఱకు, పూసపాటి
వారికి మంభిళాపురమే రాజధానిగానుండెను.
....ఈరాజ్యములోని కాలింగులను నాం
ధులు విశేషముగా నిరిసంపదలతో: చుట
తూగుచుండియు, దానభోగములకు లోభించి
తమసంపద నడిచివెన్నెలవలె నిష్ప్రయోజనము
చేసిరని కవి వర్ణించియున్నాడు. జౌరంగ
జేబు పాదుషావల్ల జాల్షక్తిరుమొదలగుదిరుదులు
పొందిన పూసపాటి మహారాజులనాటికి వర్ణ
నము సరిపోదు. కళింగ. 889. పుట; (మ.రా.
శ్రీ. రాళ్లబండి ముఖ్యరావుగారు. ఎం. ఎ,
ఎల్. టి.) 1687 లో గోల్కొండరాజ్యము
జౌరంగజేబుచే జయింపఁబడెను.) కళింగ. 888
పుట; ఇంగ్లీషువారు...1685 లో తెంగార్
సవాబుగు సైన్యమునతో పోరాడుటచేత

1687 లో బలసోరుగిద్దంగి పడఁగొట్టబడెను.
1691 లో ఔరంగజేబువల్ల తిరిగి యనుజ్ఞ
నొంది కలకత్తా బలసోరు మొదలగు గిద్దంగు
లను కట్టుకొని వర్తకము విడిచిగా సాగించు
కొనిరి. కళింగ. 675. పుట.

ఔరగము. సం. వి. అ. న. అశ్వేష, అసిలేరు:
మా, సత్తరము. 1.

ఔరడి. డి. వి. తిరస్కారము: మా వశాల
సము.

ఔరణము. సం. వి. అ. న. ఉరభిముల సమూ
నము. (ఉరభిముగొట్టె) గొట్టెలచంద
మా, మేషము. 1.

ఔరభిము. సం. వి. అ. న. —వై.—

ఔరభిము. సం. వి. అ. న. —వై.—

ఔరభిమః. సం. వి. అ. పుం. గొల్లనాడు:
మా, మహాకూడుగిడు.

ఔరసాదిపుత్రభేదాదులు. పా. వర్ణన. "గీ. పరమ
సంస్కృతయగునాత్మ భార్యయందు, ధగ్మ
విధిగలిగించిన తనయుడనగు, దానయార
గుడను నభిధానమొప్పు, బరంగు నుత్తము
దాతఁడు ప్రథమఁడధిప." ఇత్యాది. భారత
ము అను. 2, అ. 242 మొ. 256; మఱియు.
భారతము. అను. 2, అ. 280 మొ. 288;
మఱియు విజ్ఞానేశ్వరము. అచా. 120 మొ.
141; మఱియు భారతము. అను. 4, అ. 182
మొ. 188 నుండు గల పద్యములు.

ఔరసుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వైవాహిక
పత్ని పుత్రుడు, అగ్నిహోత్రసాక్షిగా పెం
డ్లిమాడిన తన ధర్మపత్నియందు దనవలన
బుట్టినకొడుకు. "అ. ఔరసుండే నీకు వార
గుడొగాక, వేళయందు బుట్టి విధవ
కొడుకు, నీప్రపంచపుడు నీరైనదలనె"
వేమన. 888: మా, పుత్రుడు. 1; అం.

2 పుత్రులు పండ్రిండుగురిలో నొకఁడు:
మా, పుత్రులు

ఔరస్యఁడు. సం. వి. అ. పుం. —వై.—

ఔరా. డి. అశ్వ. (ఔస + రా): మా, రూ-
ఔర-అపురా

ఔర. డి. వి. రూ-అపుర, వీరణము. *: మా,
తృణము. 1.

ఔర్జిత్యము. సం. వి. అ. న. 1. గొప్పతనము:
మా, యోగ్యత; అం. 2. గుణములు ఇరువది
మూడింటిలో నొకటి: మా, గుణములు.

ఔర్జము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) ఉన్నితోఁ
జేయఁబడినది.

ఔర్జజీవాము. సం. వి. అ. పుం. చేచ్చివానికిఁ
జేయఁబడు కర్మము.

ఔర్జజీహికము. సం. వి. (అ. అ. అ.) చేచ్చి
వానికిఁ జేయఁబడు కర్మకు సంబంధించినది.

ఔర్జదైహికము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) మృత
దిన కృతదాము, మృతదినమందు మృతుల
కొఱకుఁ జేయఁబడు పిండజలాదిదానము,
ఉత్తరక్రియ, అంత్యకర్మము: మా, కర్మములు.

ఔర్వః. సం. వి. అ. పుం. ఔర్వపుత్ర పున
ర్తకుడు.

ఔర్వము. సం. వి. అ. పుం. 1. బడబాగ్ని.
వార్వపుటగ్ని: మా, నిప్పు; 2. పాంశవలన
ణము: మా, లవణము. 1.

ఔర్వము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) సర్వసభ్య
సంపన్నమైన భూసంబంధము.

ఔర్వవృత్తి. సం. వి. న. పుం. జలహరణయమ
ము గలవాడు.

ఔర్గ్యకేయుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అగస్త్య
ముని: మా, ముని 1; 2. కళిమః: మా,
ముని 1.

ఔర్వః. సం. వి. అ. పుం. 1. ఔర్వః
డను భృగువంశమున బుట్టిన ఋషి: మా,

మని. 1: అం. 2 వ్యక్తముగలవాడు వ్యక్తి.
వ్యక్తిభేదము గలవారు తొమ్మండుగురిలో
నొకడు: చూ, వ్యక్తి. 2; (ఇతే గతిభేద
ములు.)

బొల. దే. వి: చూ, రూ- అవల - అవుల.
“ద్వి. సారథిగఢ హాలజనదోలనదియు.”
రా. యు, కాం.

బొలపము సం. వి. అ. న. ఉలపమనెడు తృణ
ములగుంపు.

బొలానము. సం. వి. అ. పుం. ఆధారము.
నీరు పెంకి, తిరుకొలను: చూ, సరస్సు. 1.

బొలు. దే. అ. క్రి గళితమగు, రూ-అవులు:
చూ, రాలు.

బొలూకము. సం. వి. అ. న. గుడ్లగూబలగుంపు.

బొలూకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దుడ్డుకట్ట
పట్టువాడు; 2. పదునాఱు పదార్థములు గల
తర్కశాస్త్రము చదివినవాడు.

బొలూక్కుడు సం. వి. అ. పుం. వైశేషిక
శాస్త్రము చదివినవాడు.

బొలెమ్మ. దే. అవ్య. (బొమ + లెమ్మ.) రూ-
అవులెమ్మ. అంగీకారార్థము. “మ. ‘ఇది
భోజాత్మజిచ్చి’ గినుకతోనేమందు నూ
పించునో, మది సారాజితీ దానికేనిపుడు
‘ప్రేమంబుపినక’ దీనినెల్లదముజేసి: జాడ
దోచునా? యాలెమ్మందునే నున్నికై,
ల్లచునో యేరికెంబంపగా, ననుదులీలన్ యిక్కి
టీకాంతకుక.” పా. 1, అ. రో: చూ, సమ్మ
తము.

బొలే. దే. అవ్య. — వై. — (రూ-అవులే-అవు
లెమ్మ.)

బొళనము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రియునిసన్నిధి;
2. ఒడకలముయొక్క చివరనుండు గ్రామ
దేవతకు జేయునట్టి యుత్సవముఅనగా మరు
మానుసంధ్యము; 3. అమ్మవారి జోతర:

చూ, పండుగ. 2; అం. 4. ఉపత్రరాణము
లు పదునెనిమిదిటిలో నొకటి: చూ, ఉప
పురాణములు.

బొళనము. సం. వి. అ. న. శుక్రాచార్యుని
చేత: తెప్పబడిన నీతిశాస్త్రము.

బొళినరుడు. సం. వి. అ. పుం. శివీచక్రీవర్తి:
చూ, రాజు. 1. (రూ- బొళినరుడు.)

బొళిరము సం. వి. అ. న. 1. చామరము: చూ,
ముడిటి; 2. లాశము, చేతికట్ట: చూ, వేత్త
ము 1; 3. పడక: చూ, కయ్య. 1; 4. ఆ
సనము, గడ్డియ: చూ, పీట; 5. ఉళిరము*:
చూ, వట్టివేరు; విణ. 6. వట్టివేరువలన
బుట్టినది.

బొవణము. సం. వి. అ. న. మిరియములరసము.

బొవధగ్రంథము. పా. భేవజకల్ప నూత్రిసం
హిత. (పార్వతోపియా.)

బొవధపీఠము. సం. వి. అ. పుం. జ్యోతిష్మతి*:
చూ, వృత్తదుర్బల.

బొవధము. సం. వి. అ. పుం. 1. అనేకద్రవ్య
ములచే జేయబడినవందు, భేవజము: చూ,
మందు. 1; అం. 2. క్రియలు మూడింటి
లోనొకటి: చూ, క్రియలు; 3. ప్రకృతింప
జేయబడినకర్మలపనునొకటింటిలోనొకటి:
చూ, ప్రకృతింపజేయబడినది.

బొవధమేళనము పా. (కంపాండింగ్.)

బొవధయోగము. పా. చికిత్సాపత్రము. (పి
స్కిప్షక.)

బొవధస్కంధము. పా. ఆయుర్వేదమునకు పే
తుస్కంధము, లింగస్కంధము, బొవధస్కం
ధముఅని మూడుస్కంధములు. అనగ కాం
డములు. మొదటిది. — వాతపిత్తశ్లేష్మముల
నెడి కఠిరస్పదోవత్రయముయొక్క ప్రకృతిపన
పేతువులనగ రోగపేతువులైన భక్త్య
వస్తువులను దెలిపెడిది; రెండవది. — లింగము

లనఁగ రోగచిన్నములను దెలిపెడిది; మూడవది. — రోగనివృత్తికరములగు నోషధులను వాటితోచేసిన యావధములను దెలిపెడిది. వైయాడు స్కంధములలోనిది యొకటి; చూ! స్కంధములు.

బౌద్ధీకుడు. సం. వి. అ. పుం. బుధుడు, బురుడు, నెలపట్టి, ఇలాపతి: చూ, రాహువు. 2

బౌషరము. సం. వి. అ. న. 1. పాంశవలనము, తాతిఉప్పు, తనకుదానకలిగెడు సముద్రపు ఉప్పు: చూ, లవణము. 1; 2. అయస్కాంతము, నూదంటుతాయి: చూ, రాయి; 3. చాటిసేల: చూ, భూమి. 1.

బౌషసి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-ఉషస్సు.

బౌష్ఠికము. సం. వి. అ. న. లాట్టెపట్టలగుంపు.

బౌష్ఠము. అం. భావదూషితములు పనువొకటింటిలో నొకటి. (చూ, భావదూషితములు): చూ, వ్యాసకరణబంధములు.

బౌష్ఠ్యము. సం. విణ. (అ. అ. అ.) 1. పెదవులకుదగిలి పలుకునది: చూ, ఓవ్యము; 2. పెదవికి సంబంధించినది.

బౌష్ఠ్యములు. పా. “ఉ, ఊ, ష, ఘ, బృ, ధ, మః: చూ, ఓవ్యములు.

బౌష్ఠ్యము. సం. వి. అ. న. ఉక్కు: చూ, బౌష్ఠ్యము.

బౌష్ఠ్యము. సం. వి. అ. న. — వై. —

బౌష్ఠ్యము. సం. వి. అ. న. — వై. —: ఉష్ణము, ఉష్మకము, ఉష్మము, బౌషము, బౌష్ఠ్యము; (తె. ప): — అవి, అవిరి, ఉక్కి, ఉబ్బ, ఉమ్మి, ఉమ్మదము, ఉమ్మలిక - రూ-ఉమ్మలిక - ఉమ్మలికము, ఉమ్మలింపు.

బౌసీనరుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-బౌశీనరుడు.

బౌసు. దే. వి: చూ, రూ-అవుసు.

బౌసుకాడు. ద్వ. విణ: చూ, రూ- అవుసుకాడు.

బౌస్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉస్రము, కిరణము: చూ, మయూఖము. 1; 2. కిరణంబంధము, కి. కిరణములగుంపు.

బౌహము. సం. విణ. 1 ఉహకు సంబంధించినది; 2 ఉహలపోగు, ఉహాసమాహము. (ఉహాసముద్రము=అంతులేనిది.)

శ్రీ

ఆంధ్ర వాచ స్పృత్యము.

యొక్క

ప్రథమ సంపుట మునకు

(అమొదలుకొనవలయు)

అనుబంధము.

అ

అంకుడు

అ. పా. 1. సంస్కృతమునకు వర్ణములు ఏబది. అందు అచ్చులు పదునాఱు. ఆ అచ్చులలో నిది మొదటియక్కరము, 2. తెనుగునకు వర్ణములు ముప్పదిఏడు అందు అచ్చులు పదనాలుగు. ఆ అచ్చులలోనిది మొదటియక్కరము; 3. ఆంధ్రభాషకువర్ణములు లేబదియాఱు. అందు అచ్చులు పదిమొదటిది. ఆ అచ్చులలో నిది మొదటియక్కరము; 4. కంఠ్యములలో నొకటి: చూ, కంఠ్యములు; 5. అల్లలలో నొకటి: చూ, అల్లలు; 6. అక్షులలో నొకటి: చూ, అక్షులు.

అంకము. పా. (క్వాడ్రెంగిల్.) చతుష్కణము.

అంకపాశవ్యవహరము. పా. (మెన్మటేనకా.)

అంకము. పా. రాశి; సంఖ్య (నంబర్.) ఇందు కుసంబంధించిన కాస్త్రపరిభాషాపదములు. - వియక్తసంఖ్య - కుద్ధసంఖ్య - సాధారణ సంఖ్య - నిరుపాధికసంఖ్య - యుగళాత్మక సంఖ్య - ముఖ్యసంఖ్య - ప్రత్యయరహితసంఖ్య - మూలాంకము - సంఖ్యార్థము - మిత

సంఖ్య - మిశ్రసంఖ్య - గుణజ - శేరియున్న యుక్తసంఖ్య - మిశ్రసంఖ్య - సమహితసంఖ్య - సంయుక్తసంఖ్య - వ్యావహారికసంఖ్య - ఉపలక్షితసంఖ్య - సమసంఖ్య - సమసమసంఖ్య - సమవిషయసంఖ్య - సంకలితసంఖ్య - భిన్న సంఖ్య - కరణీసంఖ్య - సంకీర్ణసంఖ్య - మిశ్ర సంఖ్య - ప్రాకృతికస్వతస్సిద్ధసంఖ్య - ఏకాదిక్రమ సంఖ్య - ఋణసంఖ్య - విషయసంఖ్య - గచ్ఛము - భూర్ణసంఖ్య - సంఖ్యనిధి - ఉత్తమ సంఖ్య - దృఢాంకము - బహుభూతాకారసంఖ్య - ధనసంఖ్య - ప్రధానసంఖ్య - సజాతీయసంఖ్య - కుద్ధసంఖ్య - మూలకసంఖ్య - ప్రత్యక్షసంఖ్య - వాస్తవ్యసంఖ్య - సంబంధ సంఖ్య - త్రిభూతాకారసంఖ్య - భూర్ణసంఖ్య - అభిన్నసంఖ్య - సంఖ్యామానము - సంఖ్యా వాచకము - సంఖ్యను చెబువులు - కట్టములతోవాయుకు ఇత్యాది.

అంకసంకేతము. పా. సంఖ్యామానము, సంఖ్యాదేఖనము, సంకేతచిహ్నగణితము.

అంకుడు. డి. వి. కృష్ణమకుజము ౪: చూ, హై

మారకము. (చర్మవ్యాధులమీఁద పనిచేయును.)

అంకురచ్ఛదము. పా. 1. బీజాంకురమును చుట్టి యుండుపదార్థము.(పార.); 2. పిండపుకండ, బీజపోషక భస్మవు.

అంకురదళము. పా. బీజదళము.

అంకురబహిచ్ఛదనము. పా. గర్భపుకండ.

అంకురము. పా. (ప్లూమ్యల్.) మొలక, పృథమకాఖి.

అంకురార్పణకౌలము. పా. అంకురాశోదణమును గుహ్యనూత్రముతో చెప్పినప్రకారము అన్నప్రాళన, చౌల, ఉపయన, వివాహ, పీఠాంశ, పుంసనకర్మములకుఁ బూర్వముండనఁగా నీనిముహూర్తదినమునకుఁ బూర్వరాత్రి యందైనను - సద్యస్కాలమందైనను - పరరాత్రియందైనను ఇట్లు చేయనిపక్షమందున ముహూర్తదినమునకుఁ 8-10-7 ఈరాత్రులయందైనను - చవితి - నవమి - చతుర్దశి ఈరికతిథులును - పూర్ణిమ - అమావాస్య - కృష్ణాష్టమి - కృష్ణచతుర్దశి - సంక్రమణము రిష్యములును - చవితి - సప్తమి - త్రియోదశి - పృథ్వీవ. దినములును - త్యాజ్యఘడియలును - నిషేధించి సోమ-బుధ-బృహస్పతి-శుక్రవారములయందును- వృషభ - మిథున - కర్కాటక - కన్య - ధనుర్మీనమాసములైన శుభగ్రహములయొక్క లగ్నములయందును- అశ్విని - పుష్యమి - మాఘ - స్వాతి-చిత్త-రేవతి - మృగశిర - అనూరాధ - రోహిణి-ఉత్తర - ఉత్తరాషాఢ - ఉత్తరాభాద్ర - మూల - మఖ - శ్రవణ - ధనిష్ఠ - శకినిన నక్షత్రములయందును అంకురాశోదణము చేయవలయానని తాత్పర్యము.

అంకురార్పణము. జా. ప్రార్థనము, అంకురార్పణమును నొకకర్మ, అన్ని శుభకర్మలకు ప్రా

రంభమునఁజేయు కర్మ. "రంభకుఁ నవతిపో దుగజించుట, కంకురార్పణమది ఇటుకొంత నేసితి." (కళాపూర్ణోదయము.)

అంకురోద్భవము. పా. 1. (గ్రాస్యలేషక.) మాంసాంకురములు పుట్టుట; 2. సిద్ధభవము.

అంకుశనాలి. పా. వక్రనాలిక; మైమండి నీటిని క్రిందికి దెచ్చుయంత్రము (మైఫన్.)

అంకుశైవముక. పా. (ప్రాప్త.)

అంగవ్యాసము. పా. మంత్రబీజములను వృరించుచు అవయవములను తొలుట.

అంగపాలము. పా. గుదభ్యంత్రము.

అంగలి. పా. అంగుడు.

అంగవిచ్ఛేదనము. పా. (ఏంత్రిమేషక.)

అంగశృంగారము. పా. ఈశృంగధర్త ముడుంబ సరసిహార్యాప్తామి. (19 కతాద్వి.)

అంగారక్షారవాయువు. పా. బొగ్గుపులుసుగాలి.

అంగారము. పా. (చాకోల్.)

అంగారిణి. సం. వి. ఇ. శ్రీ కుంపటి: చూ, ప్రాయ్యి.

అంగీకారాజ్ఞ. పా. (కాంక్షక.) ఉత్తరువు.

అంగీకృతకాలము. పా. ప్రమాణభూతకాలము.

అంగీకృతమాసము. పా. ఆదర్శప్రమాణము. (ప్రాండర్థయానిత్.)

అంగుడు. పా. తాలుమండలము.

అంగువదీర మణితంతువు. పా. (నర్మ-స-ఫెనస్-లాం.)

అంగుష్ఠపకర్షకస్నాయువు. పా. (మసెల్ అబ్జర్ట్ పాలిసిన్.)

అంగుళీపర్వము. పా. వేలికణుపు.

అంజన. అం. అష్టదిగ్గజముల భార్యలలాశాకతె: చూ. దిగ్గజభార్యలు.

అంజనంధకీదము. పా. నూర్కా సావీరము.

అంజననామిక. పా. కంటికురువు.

అంజనము. పా. (అంటిమొని); అచ్చదొడ్డములలో

నొకటి చూ, దొడ్డములు.

అంటరానితనము. పా. తాకరామి.(అంటజలిలిటి)

అంటుమొగ్గులు. పా (అడ్వంటిమన్ బడన్.)

అంటుచేళ్లలత. (క్లెబర్ రూట్ లెట్)

అండకోశము. పా. స్థూలబీజాశయము

అండత్యక్తు. పా. ఆవరణపార.

అండదము. పా. గుడ్డనిడు జంతువు.

అండము. పా. పుష్పములోని స్థూలబీజాశయము.

అండర్ క్రిటివ్. ఆం. ఉపగతకౌగ్యదర్శి, అను

గతకౌగ్యదర్శి

అండలంబనసానము. పా. బీజబంధము.

అండవ్యాధిగల జాతకుడు. పా. 1. ల్న

మందు రాహువు శనికుజాలతోఁ గూడుకొని

యుండునపుడును; 2. లగ్నాధిపతి యష్టమ

మంతు రాహువుతోఁగాని, మఱియొక పాప

గ్రహముతోఁగాని కూడి యుండునపుడును;

3. లగ్నమందు రాహువును, గుళిమఁడు పం

చమ సవములులయుండును, కుజమాందీగ్రహ

ములు కేంద్రమందు నుండునపుడును;

4. లగ్నాధిపతియుండు నవాంశరాశ్యధిపతి

రాశిచక్రమందు రాహుకుజమాంద్యాదు

లతోఁ గూడునపుడును; 5. అష్టమాధిపతి

నవాంశరాశ్యధిపతి రాశిచక్రమందు రాహు

యుక్తుడగునపుడును; 6. లగ్నాధిపతియుగు

కుజుడు లగ్నమందుండి పాపగ్రహసంబంధ

ముకలిగి యుండునపుడును; 7. షష్టమమందు

కుజశనిరాహువులు చేరియుండునపుడును;

8. లగ్నమందు గురురాహువులందునపు

డును; 9. కారకాంశరాశి గుళికాకాల లగ్న

మై బుధుడు మాత్రముమాచి, తక్కిన

గ్రహములచేఁ జూడఁబడనపుడును అండ

వ్యాధి కలిగియుండును.

అంతఃకేంద్రము. పా. అంతర్వ్యక్తకేంద్రము.

అంతఃకోటి ప్రవర్తనకము. పా. (పోసిస్
ఇంటర్నల్ విగ్నెర్.)

అంతఃకోణాస్థి పా. (బోడ్ కూనీఫారం ఇన్
టర్నల్.)

అంతఃపటలదాహము. పా. (రేటినిటిస్.)

అంతఃపటలము. పా. అక్షిరము.

అంతఃపలము. పా. (ఎండోసార్కు.) అంతర్గీ
వకము.

అంతఃసాంఘికస్నాయువు. పా. (మెన్స్ ఇం
టర్ కాష్టల్ ఇంటర్నల్.)

అంతఃప్రకోష్టాస్థి. పా. కూర్పరాస్థి. (యుల్న.)

అంతఃప్రకోష్టియచక్రాంతవు. పా. (నర్వ
యూల్ నర్.)

అంతఃబాణండనము. పా. (నెగ్ మెన్ టేషన్ ఆఫ్
ఏపికల్ నెర్.)

అంతఃజ్వరము. పా. తందిరికసన్నిపాత జ్వరము
ప్రలాపక సన్నిపాతజ్వరము.

అంతఃప్రచాలనము. పా. ఉపకృత్యసము.

అంతమ (గణి) పా. (తెర్మినల్.)

అంతరగోళకము. పా. పేజీగోళకము.

అంతగనితేపము. పా. పృక్షిప్రము.

అంతరిపాంగస్నాయువు. పా. అంతర్దర్శిని స్నా
యవు.

అంతగలంబము. పా. లంబపరిమాణము.

అంతరాయము. పా. (ఇంటర్ వల్.)

అంతరావర్తికస్నాయువు. పా. ఉత్తానక స్నా
యవు.

అంతరిక్షమార్గ విద్యుత్ ప్రాప్తిపరిశోధకులు. పా.
ఎక్స్ ప్లిమెంటులపై చేయఁబడు సమానాంతర
తంతువులు.

అంతరిక్షకాంత్రము. పా. పవనస్థితి కాంత్రము,
వాతావరణకాంత్రము. (మెటియోరోలజీ.)

అంతరిమజ్వరము. పా. సుమరామజ్వరము.

అంతరీర్ణకావయవములు. పా సాగ్రకావ
యవములు.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్.) గ్రంథిజనిత
సాగ్రము.

అంతరీర్ణకా. పా. పాదిగడుకాలము; 'లోగ్'
 దూతకాలము.

అంతరీర్ణకా. పా. గూఢోష్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. జంఘాపుగో
 స్నాయువు.

అంతరీర్ణకా. పా. పిక్చూర్లైపు పెద్దముక్క.
 (టిలియా.)

అంతరీర్ణకా. పా. ఉపకాతి. తెగ.

అంతరీర్ణకా. పా. సుబంధములు. పా. (ఇంటర్ సెప్
 సల్ రిలేషన్స్)

అంతరీర్ణకా. పా. (నర్వహిటి
 యర్ ఇకాటెగ్నర్.)

అంతరీర్ణకా. పా. అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. తీవ్రసాహసము,

అంతరీర్ణకా. పా. సహజజ్ఞానము; ప్రమాణ
 నిరపేక్షజ్ఞానము.

అంతరీర్ణకా. పా. అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (ఇంటర్నల్
 రిఫ్లెక్ట్.)

అంతరీర్ణకా. పా. అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (మసల్
 అల్లిఖ్ ఇంటర్నల్)

అంతరీర్ణకా. పా. అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్-ఇకాటెగ్నర్.)

అంతరీర్ణకా. పా. (ఇకాటెగ్నర్.)

అంతరీర్ణకా. పా. (రెడియన్ ఇకా.)

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్.) అంతరీర్ణ
 వేషము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్.)

అంతరీర్ణకా. పా. నిష్పత్తి.

అంతరీర్ణకా. పా. దూషితసంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. క్రిముకతోఫ.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్.)

అంతరీర్ణకా. పా. ప్రతిపక్ష సన్ని
 ప్తరీర్ణము, తూతాంతరీర్ణము (ఫీవర్
 టైఫాయిడ్)

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్)

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

అంతరీర్ణకా. పా. (సెక్రిమెంట్) అంతరీర్ణము.

పుష్పములు అందమగు గుత్తులుగా నుండును. గుత్తియందు పూవులు అన్నియు ఒకచోట ఉండియే పుట్టి ఒకేచుట్టముగాగాని, గొడుగు వలె గాని అమర్పబడియుండును అండా శయములు చెడును. ౨. ౨1వ ఏకముగ నుండును.

అంబము. పా. (అసిద్.)

అంశచక్రిములో గ్రహముల సేవలుచురీతి. పా. ఉదా.—జాతకుండు జన్మించి యోజాన పంచాంగము ప్రకార మేనత్తుత్రయముయొక్క యేపాదముచే గ్రహముండునో ముందు కని పెట్టవలెను. 1. అష్టది మొదలు గ్రహస్థితి సత్తుత్రయమునకు బూర్వసత్తుత్ర మభయమునకు లెక్కించవలెను; 2 ఆలెక్కించిన సంఖ్యను నాలుగుచే గుణింపవలెను; 3. ఆ గుణించగా వచ్చిన సంఖ్యలో గ్రహస్థితి సత్తుత్రయందే పాదయందా గ్రహముండెనో ఆపాదసంఖ్యను గలుపవలెను; 4. అట్లు కలుపగావచ్చిన మొత్తమును 12 తలను భాగించవలెను. అట్లు భాగించగా శేషము రావడిని మేపాది 12వ రాశియందా గ్రహము వేయవలెను. శేషము వచ్చి యెడల ఆ శేషసంఖ్య మేపాది యెన్నవ రాశికి సరిపోవునో అట్టి సరిపోవు రాశియందా గ్రహమును వేయవలెను.

అంశచక్రిములో లగ్నము సేవలను విధము. పా. ఉదా.—ముందు జన్మలగ్నభుక్తి కనుగొనవలెను. 1. జన్మలగ్నప్రమాణమును 9 చే భాగించవలెను. అట్లు భాగించగావచ్చిన విభక్తముచేతను జన్మలగ్నభుక్తి ప్రమాణమును భాగించవలెను. అట్లు భాగించగా వచ్చిన విభక్తము నొకచోట నుంచుకొనుము ఈ భాగించుటలో శేష మెంతమిగిలిన నది యొకటిగా భావించుకొని పంచవిభక్తిములో కలుపుకొనుము. శేషము మిగులనియెడల విభక్తమునే మారుకొనవలెను; 2. మేష-సింహ-

ధనుస్సులలో నేదియైన జన్మలగ్నమైనయెడల మేషమునుండియు; వృషభ-కన్య-మకరములలో నేదియైన జన్మలగ్నమైనయెడల మకరమునుండియు, మిథున-తులా-కుంభములలో నేదియైన జన్మలగ్నమైన యెడల తులనుండియు; కర్కట-పుష్య-మిశ్రములలో నేదియైన జన్మలగ్నమైన యెడల కర్కటమునుండియు అంశచక్రిములో లగ్నము సేర్పఱుపవలెను.

అంశభాగము పా. (డిగీ.)

అంశభూతము. పా. అవయవభూతము.

అంశబోధకభిన్నము. పా. చిన్నభిన్నము.

అంశసవర్ణము. పా. భాగజాతి.

అంశానుబద్ధము. పా. భాగానుబద్ధము.

అంశకరణము. పా. విభాగసంజ్ఞ.

అంశకూటము. పా. (పో)సెస్ అక్రోమియన్.)

అంశకపాలికాపృష్ఠతలభూతము. పా. ఉత్తరంప పృష్ఠభూతము.

అంశప్రచ్ఛవ స్నాయువు. పా. అధిస్కంధ స్నాయువు.

అంశఫలకము. పా. తెక్క-ఎముక.

అంశరణకోటరభూతము. పా. (నో)చనుప్ర-శేపుల్.)

అంశసంధి. పా. (కాయంటుపోల్డర్.)

అంశాక్షసంయోజకస్నాయువు. పా. (మసెల్ అక్రోమియన్ క్లావిక్యుల్ లిజమెంట్.)

అంశాపర్శకస్నాయువు. పా. (మసెల్ కాంబాయిడన్.)

అశరణీగత. పా. (రేషన్.)

అశరణీగతరణము. పా. (రేషనాలిస్.)

అకామిడేషన్. అం. సర్దుపాటు

అకామేనాప్యంగీకారణీయము. పా. స్వీకృతపక్షము.

అశుంచకస్నాయువులు. పా. (ప్లగ్గర్స్.)

అక్కవంపెంటు. ఆం. లెక్కగాడు, కరణము, గణకుడు.

అక్కినప్రగడహరిదాసు. పా. ఇతడు రచించినది. — కుబ్జాక్షిష్టవిలాసము. (18 శతాబ్ది.)

అక్కినేపల్లిసినహకవి. పా. ఇతడుగ్రచించినది ఓఘవతి పరిణయము. (18 శతాబ్ది.)

అక్కులు. పా. “అ- ఇ- ఉ- ఋ- ౩ ”

అక్కులెడ్డిమెంటు. ఆం. ఒప్పుదల, రకిడు.

అక్కిమకృత్యము. పా. నష్టకార్యము

అక్కిమసంతానము. పా. వానోత్పన్నులు.

అక్షకాంసఫలకసంధి. పా. (కాయంటు, అక్రోమిక్లవిక్ల్యుల్.)

అక్షకాధరస్నాయువు. పా. అధోజతుస్నాయువు.

అక్షకోరసంధి. పా. (కాయంటుస్థర్మిక్లావిక్ల్యుల్.)

అక్షయమంగళులను బ్రాహ్మణులు. పా. ఘూర్ణగబ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు. వీరు కృష్ణయజుర్వేదము కొండెన్యూత్రిజ్ఞులు. పాలన్యూరు, పవి, మార్వాడిదేశములలోని భిన్నా లు వీటియందు ముఖ్యముగవసించెదరు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

అక్షరకూర్పు. పా. (టైప్ మెషిన్.)

అక్షరగుణకము. పా. లీజగుణకము.

అక్షరవిలేఖన. పా. కుంచికొఫలకము.

అక్షరవిలేఖనము. పా. (టైప్ రైటింగ్.)

అక్షరవిలేఖనయంత్రము. పా. (టైప్ రైటర్.)

అక్షరనిలాపము. పా. 1. చిత్రీకవిత్వములో నొకటి: చూ, హేతువు. 2. కల్పాలంకారములలో నొకటి: చూ, కల్పాలంకారములు.

అక్షరసమీకరణము. పా. (ఈక్వేషన్ - లిటరల్.)

అక్షరాభ్యాసకాలము. పా. కుభవానరములయందును పుట్టియుండును - అక్షరస్వీకారలగ్నము

అకు నెనిమిదవయింట నేగ్రహములేక యుండఁగాను - జననాది ౫ వ- సంవత్సరముండును కుక్ష-కృష్ణపాడ్యములును - రిక్తిభులును కుక్షకృష్ణాష్టములును - ఆమావాస్యను. ఈతిభులనువిడిచి మార్తాండు చరరాశులయందనఁగా మేషకర్కటక తులామకర రాశులయందుండఁగాను - శ్చిరరాశులనఁగా వృషభసింహపుష్యక కుంభరాశులయందుండఁగాను - చరలగ్నములయందును, గుర్రకుక్కులస్థులుములను పొందక యుండఁగాను - అనూరాధ-రేవతి - అశ్విని - హస్త - చిత్త - స్వాతి - పునర్వసు - పుష్యమి - శ్రీవణము ఈ నామిది క్షత్రియులయందును - ఉత్తరాయణమందును బాలగతు అక్షరాభ్యాసము చేయవలయును.

అక్షవి. సం. వి. ఈ. శ్రీ: మా, లొద్దుగు *.

అక్షికము. పా. అంతఃపటలము.

అక్షిగోళము. పా. కనుగుంట.

అక్షిబ్రాహ్మపటలము. పా. కనుగుడ్డువెనుండు తెల్లనిపొడ.

అఖండత. పా. ఆవిరామము.

అగమ్యలగుశ్రీలతోసంగమము. పా. ఇందుకు ప్రాయశ్చిత్తము:— చాంద్రాయణము చేయవలయును, పిదప బ్రాహ్మణభోజనముపెట్టి గోదవ్యయమును వస్త్రద్వయమును దానమొనర్పవలయును. (చూ, చాంద్రాయణము.) (1) చండాలశ్రీ, శ్వపాకి = బ్రాహ్మణుడు సంగమించిన బ్రాహ్మణులయొక్కానుసారము మూడుదినములుపవనించి శిఖాసహితముగ తైరముచేసికొని పాక్షిపత్య ప్రకరద్వయము నాచరించి గోదవ్యయమును దక్షిణగానిచ్చిన పరిశుద్ధుడగును. శ్రీతియఁడుగాని, వైశ్యుడుగాని సంగమించిన పాక్షిపత్యప్రకరద్వయము నాచరించి గోమిథునద్వయమును దక్షి

జగనిచ్చిన పరిశుద్ధుడగును. కూర్చుండి సంపించిన ప్రాణపత్యవృత్తము నాచరించి గోమధునచతుష్టయము నొసంగిన శుద్ధుడగును (3) కన్నతల్లి, తోబుట్టువు, సవ్యయగు తనభార్యయందుపుట్టిన కూతురు=వీరిని ఇట్టివారినిగా నెఱుంగక సంపించిన ప్రాణపత్యవృత్తవృత్తియము, మూడు చాంద్రాయణవృత్తములుచేసి పిదప శిశ్నచ్ఛేదము చేసికొనిన పరిశుద్ధుడగును. (4) తల్లితోబుట్టువు ఈమె ఇట్టివారిని నెఱుంగక సంపించిన చాంద్రాయణవృత్తయము ౧౦ ఆవులను దక్షిణగా నొసంగిన పరిశుద్ధుడగును (5) కన్నతల్లిగాక ఇతరలగు అసవ్యులగు సవతిత్వములు, తల్లి చెలికత్తె, తోబుట్టినవారి పుత్రిక, గురు పత్ని, కోడలు, సోదరునిభార్య, మేనమామ భార్య, సగోత్రీ = పొందినవాడు ప్రాణపత్యవృత్తియము నాచరించి గోద్యయము దక్షిణగా నొసంగిన పరిశుద్ధుడగును. (6) పశువు, వేళ్ళ, గేదె, ఒంటె, కోడి, గాడిద, పంది = పొందినవాడు ప్రాణపత్యవృత్తియము నాచరించవలెను. (7) గోగమయగు బ్రాహ్మణుడు మూడుదినములుపసించి ఒక ఆవును దానము చేసిన పరిశుద్ధుడగును. (8) గేదె, ఒంటె, గాడిద = వీనితో ఒక్కసారి కూడిన వాడు ఒకరాత్రియు పగలు ఉపసించిన పరిశుద్ధుడగును. మఱియు ప్రాణపత్యవృత్తియము నాచరింపవలయును.

అగమ్యులు. పా. వివాహితయగు భార్యకంటె ఇతర స్త్రీలందఱు సుఖోగమునకు తగరు. కావున అగమ్యులు అనబడుదురు.

అగస్త్యబ్రాహ్మణులు. పా. మూర్ధరబ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు. వీరికిమీద అగస్త్యబుద్ధి వలన కలిగినది వీరు యజుర్వేదములు. కానీ తన తైమిరీయ నూత్రిములకుఁ జేరినవారు.

వీరు కత్తియవాడలోఁ జేరిన నిమడివదవానదేశములందును అహమ్యదాబామనను కానంబడి యెదరు: మా, బ్రాహ్మణులు.

అగ్నిశయము. పా. అనామకపిండము, అగ్నిపర్వతద్రవము. పా. శిలాద్రవము. అగ్నిలో మిడతపడ్డట్లు. లో. ముంఘమెనుక లాలోచింపకఁ జేసినపని.

అగ్నివైశ్యము. అం. కల్పనూత్రిములలో నొకటి: మా, కల్పనూత్రిములు. (మా, అపస్తంబము.) అగ్నిసంహారక యంత్రము. పా. (ఫైర్ ఇంజన్.) అగ్నికపాలాస్థి పా. (బోర్ ఫ్రెంటర్.)

అగ్నికోణము. పా. శిర్షకోణము.

అగ్నిదానీ బ్రాహ్మణులు. పా. పంచగౌడులలో నొకతెగయగు గౌడులలో నొకతెగవారు, వీరు బంగాళాదేశమున విశేషముగానున్నారు. యజుర్వేదములు, వారణాశి అపస్తంబాది నూత్రిములకుఁ జెందినవారు. శ్రేత్రాద్ధము లందు దానములను పరిగ్రహించెదరు. అందుచే వీరి నితరబ్రాహ్మణులు తక్కువవారినిగా భావించెదరు. బంగాళా వంగదేశము లందు గల మానవులకు మరణించినవారి యాత్మలకు సద్దతికొందించుటకు చేయు శ్రాద్ధములయందు వేలకొలది వ్యయముచేయు వాడుక మఱి యేదేశమందును లేదు. ఆశ్రాద్ధ దానములచేతనే విశేష ధనికులగుచున్నారు: మా, బ్రాహ్మణులు.

అగ్నిభక్ష బ్రాహ్మణులు. పా. పంచగౌడులలో నొకతెగయగు ఉత్కల బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు. శుక్లయజుర్వేదమునందు బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు. వీరు శ్రేత్ర శ్రాద్ధములయందు దానములను పరిగ్రహించెదరు: మా, బ్రాహ్మణులు.

అగ్నిభిక్షుకోణము. పా. భూమిమీదనున్నది. భూమిమీదనున్నది. భూమిమీదనున్నది.

అగ్రిమెంటు. ఆం. కరారనామా.

అచలతారలు. పా. (ఫీల్డ్ స్టార్స్.)

అచలాశ్మశాపరిణయము. పా. ఈ గ్రంథకర్త
బుక్కపట్టణ వేంకటాచార్యులు. (18. శతాబ్ది.)

అచార్య బ్రాహ్మణులు. పా. పంచగౌడులలో
శాకతేయగు గౌడులలో శాకతేయవారు
వీరు రాజభక్తిస్థానమున విశేషము నున్నా
రు. ఋగ్వేదమున కుక్ల యజుర్వేదమున
గూడ నున్నారు. ఆశ్వలాయన శాస్త్రాయ
నాది సూత్రప్రవర్తకులు. ఉత్తర క్రియల
యందు భుజించువారు. (భరతుడు దశర
థుని ఉత్తరక్రియ లానర్పితతీ ఏకాదశాహ
స్సున దశరథుని వస్తువాహనాది చకలమును
వీరి పరిగ్రహించిరియు శ్రీరాముడయో
ధ్యాపుర ప్రవేశమైన తరువాత ఈవార్త విని
ఏకాదశాహంబున అచార్య బ్రాహ్మణులను
భూజింపక ఆచరించు ఉత్తరక్రియలు వివృల
మగుగాక యని వరమిచ్చెనని (కీం) వదంతి.)
చూ, బ్రాహ్మణులు.

అచ్చంధి. సవర్ణదీర్ఘసంధి. పా. మా. 4. అక్క
లకు సవర్ణములైన అక్కలు పరంబులగునపు
డు పూర్వపరస్థానంబుల దీర్ఘంబేకాదశంబుగు
అక్కలనగా అ, ఇ, ఈ, ఋ, ౧౨ అను
5 అక్షరములని యీవఱకే చెప్పబడెను.
ఈ అచ్చులకు సవర్ణములైన యీ అచ్చులే
పరములైనపుడు ఆరండచ్చులకు మాటుగ
దాని దీర్ఘమైన యచ్చు వచ్చును.

అ + అ = అ; ఆ + ఆ = ఆ; ఇ + ఇ = ఇ;

అ + ఆ = ఆ. ఇట్లులే తక్కిన యక్షరములకు
గ్రహించునది. ఉ. కుముమ + అంజలి = కుము
మాంజలి. ఇందు మొదటికేబద్ధమైన 'కుముమ'
కుదలకారమున్నది. దానికి 'అంజలి' లో
మొదటనుండు 'అ' పరమైనది. కాక
సాగ్రస్వములకు వీరెందు అకారములకు మా

టుగ దీర్ఘమైన యొక అకారమువచ్చి "కుము
మాంజలి" యని యయ్యె. కుముమ + అం +
జలి = కుముమ్ + అ + అం + జలి = కుముమ్ +
అం + జలి = కుముమాంజలి.

ఇట్లు శత + అబ్జము = శతాబ్జము.

ఋత + ఆర్యుడు = సతార్యుడు.

ధరా + అధిపుడు = ధరాధిపుడు.

శంకా + ఆతంకము = శంకాతంకము.

ముని + ఇంద్రియము = మునింద్రియము.

ఋషి + ఈశ్వరుడు = ఋషీశ్వరుడు.

సతీ + ఇన్ద్రము = సతీన్ద్రము.

విష్ణు + ఉదయము = విష్ణుదయము.

పితృ + ఋణము = పితృణము.

ఇత్యాదులు.

అచ్చేతెనుగు రామాయణము. పా ఈ గ్రంథ
కర్త కూచించి తిమ్మకవి. (17 శతాబ్ది.)

అచ్చేము. వై. విణః అచ్చమ్. తెల్లనిది. చూ,
వర్ణము. 6

అచ్చు. పా. (మోర్టు.)

అచ్చుచిత్తులు. పా (ప్రాప్తు.)

అచ్చులు. పా. "అ, ఇ, ఈ, ఋ, ౧౨, ఏ, ఓ,
ఐ ఔ."

అజితశీతినయన అయస్కాంతాయితము ఏ.
(టిటనామ.)

అజీగ్రహము. పా. (ఇకైజెవక.)

అజెండా. ఆం (ఎజెండా) సమావేశ కార్యము
కృమణి, సమావేశ విషయానుక్రమణిక.

అజ్ఞరపు పేరయకవి. పా. ఇతడు రచించినది
ఒడయనంది విలాసము. (18. శతాబ్దము.)

అజ్ఞాసమరణశాతకుడు పా. జన్మలన్ని కారక
లన్నియులకు తృతీయమున బాపసంబంధము
కలిగి శుభసంబంధ మేమియు లేనపు డజ్ఞాన
మనము కలుగును.

అటాచ్మెంటు. ఆం. జీర్ణ

అట్టకట్టుట. పా. (తైండింగ్.)
అట్టెండెన్సు. ఆం. హాజరుపట్టిక.
అట్టెసేపన్. ఆం. పాక్షి చేవ్రాలుచేయు.
అట్లాసు. ఆం. దేశపటముల పాత్రము.
అడవికొచ్చినపెన్నెల. లో. బూడిదలోఁబోసిన

పన్నీరుపగిది- (వృధాయని భావము)

అడవిగాడిదె పా. చూరలగాడిదె.

అడితి. డే. వి. వంటకట్టెలమ్మువోటు (యా-
అడుతు.)

అడిదము నూరనకవి. పా. ఇతనిగ్రంథము కవి
జనరంజనము. (18. శతాబ్ది.)

అడివనల్ నెవన్సుజడ్డి. ఆం. కిమినలు విచారణ
కొఱకు జిల్లాజడ్డికి అదనముగా నియోగిగఁ
బడు న్యాయాధిపతి.

అడుగుపట్టము పా. (బేస్ లెవెల్.)

అడుగుఁగొక్కసేల ? కాలుఁగడుగు సేల ? లో.
ఉదా — “ధర్మార్థము ధనము గోరుటకంటె
నిస్సహాయమునుంచిది ? అగుసుఁ గొక్క
సేల ? కాలుఁగడుగు సేల ? (నీతిచంద్రిక-మి
త్రలాభము.)

అడ్డ. పా. (కాప్.)

అడ్డగుణకారము. పా. ఆభిగుణకారము

అడ్మినిస్ట్రేషన్. ఆం. ప్రభుత్వవ్యవహారము; పరి
పాలనము; ప్రభుత్వనిర్వహణము.

అడ్మినిస్ట్రేటివ్. ఆం. అంగ్లకాకా కార్యాలయము.

అడ్మినిస్ట్రేటివ్. ఆం. ప్రవేశపుస్తకము, దర
ఖాస్తులపాత్రము.

అడ్మినిస్ట్రేషన్. పా. ఒప్పదలలు, అంగీకారములు.

అద్యు. ఆం. 1. విలాసము, చిగునామ; 2. అ

భినందనపత్రము; సన్మానపత్రము.

అద్యురైజుమెంటు. ఆం. ప్రతిటన.

అద్యురైజుమెంటు. ఆం. జడ్జి.

అద్యురైజుమెంటు. ఆం. కిమ్మకువారీ.

అద్యు. ఆం. 1. సలహా; 2. సహాయము.

అడ్వోకేట్. ఆం. అనుకూలవాదము; పరార్థవా
దము; పక్షవాదము.

అడ్వోకేట్ ఆం. పరార్థవాది వకీలు (ప్రీడరు.)

అడ్వోకేట్ జనరల్. ఆం. ప్రధానప్రభుత్వన్యా
యవాది.

అణుజన్య. పా. అనుసంబంధము

అణునిర్మాణము. పా. అణురసం.

అణుమయ. పా. అణుజన్య.

అణురసం. పా. పరమాణునిర్మాణము.

అణుసంబంధము. పా. అణుమయ.

అణులు పా. “అ - ఇ - ఉ.”

అరత్నాభినివేశనము పా. (వెరా లిస్ న్ గెంబల్.)

అరిదళ పా. (హైవాలోటిల్.)

అరిదైర్ఘ్యఫలము. పా. (ఫంక్షన్ హైఫర్ ఎలి
ప్టిక్.)

అరిసిలలోహితకిరణచికిత్స. పా. ఊదాకిరణప్రసా
రకచికిత్స.

అరిసిలలోహితకిరణము. పా. ఊదాకిరణము.

అరిమూల్యచారిత్రము. పా. 1. గర్వనండు కుజా

నితోఁగలిసినను; 2. కుకృతకుజాలు వప్తమమున

నున్నను; 3. వప్తమాధిపతి అప్తమముననున్న

ను; 4. అప్తమాధిపతి వప్తమముననున్నను;

5. శ్రుమాధిపతి అప్తమమునను. అప్తమాధిపతి

వ్యయమందున్నపుడును; 6. లగ్నాధిపతివప్త

మమున కేతుయుక్తఁడగునపుడు వైశ్రవాము

లు కుకృటులుచేఁ జూడఁబడిగాని కుడఁ

బడిగాని యుండునపుడును అరిమూల్యము

గలిగియుండును.

అరిరక్తసంచయము. పా. విక్రమరక్తాధిక్యము.

అరిరక్తచిర్రయేట్ లో అన్నిటియందు విస్తా

గముచేయుటను విడువవలయును.

అరిపారము పా. అరివిరేచనములు.

అరిసారమువలన మృతినొందుకారితము. పా.

1. వప్తమమున కుక్రమిండుండి, రాహుశకుత్ర

లచే దృష్టమై, సామగ్రిహనవాంఛనీకుండై
వీని మహాదళవచ్చినపుడును. 2. లగ్నాధిపతి
వస్త్రమనుననుండి అస్త్రమాధిపతికేతువుతో
గూడి వీనిదళవచ్చినపుడును ౧ లుగును.

అతిసూలర. పా. మేదోప్పద్ధి.

అతిస్వరము. పా. (ఓవర్ టోక.)

అకుల్యలంబకము. పా. విషమచతుర్భుజము. (ట్రా
పీజియమ్.)

అత్తనూరిపాపయకవి. పా. ఇతఁడు గచించినది.-
‘చన్నబసపురాణము. (18 శతాబ్ది)

అత్యధికఋతుస్యావము. పా. అత్యావర్తము.

అత్యావర్తము. పా. అత్యధికఋతుస్యావము.

అత్మచ్ఛయఃపరసహేతుః లో. మిక్కిలి యె
దుగుట పశుతుకుఁ గారణము. ఉదా.- “అ
త్మచ్ఛయః పరసహేతుః” వనియార్థమున
చింతునగావునఁ బెఱిఁ గడివాఁడే నితీగడి
వాఁడు. (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)

అత్మన్లమండలము. పా. (టారిడ్ డోక.)

అత్మసంధి. అం. సంధిదోషములలోఁజూకటిః మా,
సంధిదోషములు.

అదనపువ్యాయమూర్తి. పా. (త్రూనీజడ్డి.)

అదనపుసామ్యము. పా. (క్రిమియం) భీమాకస్తీ.

అదృశ్యకరణములు. పా. (ఇకావిజిబుల్ శెన్.)

అద్దంకి గంగాధరకవి. పా. ఇతఁడు రచించినది.-
తపతీసంవరణోపాఖ్యానము. (16 శతాబ్ది.)

అద్వితీయము. పా. సాటిలేనిది.

అద్వితీయైశ్వరమతము. పా. (హెనోతిజమ్.)

అద్వైతవాదము. పా. (యూనిటీ; డాక్ట్రైన్
అఫ్.) అధేదము.

అధాపాయకస్నాయువు. పా. (మసల్ సబ్
కాప్టబ్బు.)

అధరాంసపుష్టికస్నాయువు. పా. (మసల్ ఇన్
సాగ్-ప్రైసేటన్.)

అధరావసమకస్నాయువు. పా. అధరోష్ఠవిక్ష
కస్నాయువు.

అధరోష్ఠవిక్షిగ్గకస్నాయువు. పా. అధరావసమక
స్నాయువు.

అధర్వజాచార్యులు. పా. ఇతినిగ్రంథము భార
తము. (18 శతాబ్ది.)

అధస్తంతువులు. పా. (సబ్ మార్కుడు హెన్రై.)

అధస్తీర్మకస్నాయువు. పా. (మసల్-ఇకాకీరి
యెర్ అద్లిక్టు.) (మసల్ అప్ డి వి.)

అధికకోణము పా. అలఘుకోణము, వికాల
కోణము.

అధికటిగస్నాయువు. పా. శ్రేణిపక్షేయ స్నా
యువు.

అధికమూల్యము. పా. అదనపుసామ్యము.

అధికతప పా. (మేగ్నిమమ్)

అధికస్యఅధికంఘలమ్. లో. గొప్పవానికి గొప్పఘ
లము గలుగును.

అధికారదుర్వినియోగము. పా. అధికారమును మ
ర్చినియోగపఱచుట.

అధికారబద్ధప్రదేశము. పా. అధికారమండలము.

అధికారమండలము పా. (జారిస్ డిక్షన్.) అధి
కారబద్ధప్రదేశము.

అధికారవర్గము. పా. ఉద్యోగవర్గము.)

అధికారపత్రము. పా. రహదారి చీటి.

అధికారిబ్రాహ్మణులు. పా. నేపాళ దేశపు బ్రా
హ్మణులలో నొకరు; మా, బ్రాహ్మణులు.

అధితేవించు. సం. స. కిరీ; మా, నిందించు.

అధిగంధకాయితములు. పా. (హెనోసల్వేటబ్బు.)

అధిజిహ్వాక. పా. గోజిహ్వాక.

అధినితంబుండకస్నాయువు. పా. (మసల్ గ్లై
స్సు-జమాగ్నిమన్.)

అధినివేశరాజ్యము. పా. (డొమినియన్ ఫ్రీటన్.)

స్వరాజ్యముయొక్క స్వయాపస్వభావములను
చర్చించు రాజ్యాంగకాన్త్రగ్రంథము.

అధిపత్ని. పా. రాణి.

అధిమాంఘము. పా. (గ్లాండ్.) మాంఘగ్రింధి.

అధిష్ఠితాధికారములు. పా. ఆనువంగికాధికారములు, స్వాభావికాధికారములు.

అధిష్ఠాంధస్నాయువు. పా. అంశప్రచ్ఛదస్నాయువు.

అధిస్థరాష్ట్రము. పా. (హైపోఫాస్థరస్ ఆసిడ్.)

అధిస్థరాయితము. పా. (హైపోఫాస్థేటుస్.)

అధీనవ్యతిక్రమము. పా. (సబ్ కంట్రీ.)

అధోక్షికాశీయ మజ్జాతంతువు. పా. (నర్వు-ఇక్ ఫ్రో-రిబ్బిటర్.)

అధోజతురీ స్నాయువు. పా. అక్షకాధగస్నాయువు.

అధోదంతాస్థికమజ్జాతంతువు. పా. (నర్వుచస్ టెరిక్.)

అధోషీడనము. పా. (డౌక్ వర్మప్రెషర్.) అవశీడనము.

అధోబిందువు. పా. (నాబిర్.)

అధోబృహత్పిర. పా. (వేనాకేవా ఇక్ షీరియర్.)

అధోబృహత్పిరము. పా. అధోబృహత్పిర.

అధోభూమి. పా. లోపలి నేల.

అధోభృకుటిస్నాయువు. పా. నేత్రనిమిలినిషే.

అధోవృత్తము. పా. ఊర్ధ్వవృత్తము.

అధ్యాత్మరామాయణము. పా. ఈ గ్రంథములు రచించినవారు కాకాద పెద్దనసోమయాజి (17. శతాబ్ది.); కోటమరాజు నాగయ (18. శతాబ్ది.) (ఇంకను గలరు.)

అధ్యాధ్ధారధారశక్త్రము. పా. శస్త్రాయుధము, వస్త్రం.

అధ్యాహరపద్ధతి. పా. (ఇంటర్ పారేషన్ మెథడ్.)

అధ్యయ్యుడు. అం. ఋత్విజాలు పశునాణుగురిలో నొకఁడు; చూ, ఋత్విజుడు. 1.

అధ్యర్థవిభాగము. అం. వత్ప్రత్యయములలో నొకటి; చూ వత్ప్రత్యయములు.

అనంతనాత్యుడు. పా. ఇతఁడు రచించినది గాథయాపాఖ్యానము. (18. శతాబ్ది.)

అనంతరాశి. పా. అనంతము.

అనంతశ్రేణి. పా. (సీరీస్ ఇక్ షినిట్.)

అనంతామాత్యుడు. పా. ఇతఁడు రచించిన గ్రంథములు భోజరాజీయము. అనంతుని ఛందస్సు మొదలైనవి.

అనధీనవాక్యము. పా. అనన్యవాక్యము.

అనధ్యయన విషయము. పా. మేష, కర్మాటక, తులూ, మకగసంక్రాంతిలయమును నీరాసులయనములయందు ఒకటిన్నర దినసమనియు, పాడ్యమి-అప్తమి-చతుర్దశి-పూర్ణిమ-అమావాస్య-ఈ తిథులను-క్షయకాలమం దుదయమున పాడ్యమి-అప్తమిలు ౫ ఘడియలు దినను వృద్ధియందు 3 ఘడియలును-వృద్ధిక్షయములు లేకయుండఁగా ౪ ఘడియలును సాయుకాలమందు సప్తమిత్రయోదశులలో క్షయవృద్ధి సామ్యములయందు గ్రమముగా ౬-3-౪ ఘడియలు అప్తమి చతుర్దశులు కలిసియున్న తిథులను. ఈ చెప్పఁబడినవన్నియు నిత్యానధ్యయనములు.

అనన్యవాక్యము. పా. అనధీనవాక్యము.

అనర్హరాఘవనాటకము. పా. ఈ గ్రంథకర్త మురారి; చూ, కావ్యనాటకములు.

అనాకొర్డినములు. పా. ఇందలి ముఖ్యజాతులు:- మామిడి, జీడిమామిడి. ఇందలి జాతులు సామాన్యముగా పెద్దపెట్టుగా నుండును. రక్షక పత్రములు, ఆకర్షణపత్రములు, కింజల్కములు 4, 5 ఉండును. పువ్వుములు కీటకములచే గర్భవతులు చేయఁబడును.

అనాయాసమరణజాత్యుడు. సా 1 లగ్నాధి పతి గురునితోగాని శుక్రనితోగాని కలిసి వారిదేశలలో మారకము సంభవి చినపుడును (వీరికి పాపగ్రహసంబంధము లేకుండవలెను.); 2. వ్యయాధిపతి-చ మృనితో కలిసినను ౬ శ మాధిపతితో కలిసినను పాపగ్రహసంబంధము లేక వీరిదేశలలో మారకము కలిగినపుడును; 3. లగ్నాధిపతి యుచ్చగ్రహములతో కలిసి శుభులతో సంబంధించినను; 4. వ్యయాధి పతికి శుభగ్రహసంబంధమున్నను (పాపగ్రహ సంబంధము లేకుండవలెను.); 5. వ్యయాధి సమును, వ్యయాధిపతియును, శుభగ్రహమధ్య స్థమై యుండునపుడును; 6. అష్టమాధిపతి శుభగ్రహ సంబంధుడైనను, శుభుడైనను, లేక అష్టమమున శుభులుండి పాపగ్రహ సం బంధము లేకుండునపుడును అనాయాస మరణము కలుగును

అనామకపిండము. సా. అగ్నేశయము, స్వాదు పిండము, వృక్కశయములు.

అనావలులను బ్రాహ్మణులు. సా. ఘోరగ్ర బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు. వీరు శుక్ల యజుర్వేదము. వీరిని భాతేలాలనియు మహా సానులనియుం తెప్పెదరు వ్యసనాయము వీరికి ముఖ్యవృత్తి. భరోచికి దక్షిణముననుండు దేశమందు వాసముచేయుచున్నారు. చూ, బ్రాహ్మణులు.

అనిచ్చా కండరములు. సా. (ఇకొవాలంటుర మనెల్లు.)

అనిత్యానికేరిరాణి. లో. దేహములు నిత్యములు కావు. ఉదా.— “సృష్టరులనిత్యానికేరి రాణి.” యను మాటలాదరించుమేనుల దృఢ ములుగ గణుతింది. (కుచేలోపాఖ్యానము.)

అనియంత్రక. పా. (అన్నిటగిరి.)

అనియతజ్వరము. పా. (ఫీవర్ ఆటోఫీక్.)

అనియాది గణపతిదేవుడు. పా. ఇతని గ్రంథము శివయో సారము. (17. శతాబ్ది.)

అనియధాపరిత్రము. పా. ఈగ్రంథకర్త కనుపర్తి అబ్బయమాత్యుడు. (18 శతాబ్ది.)

అనుకంపితమజ్జాకంఠువులు. పా. (సింపతెటిక్ నర్వస్స.)

అనుకల్పనము. పా. బదిలీచర్య.

అనుకొననివస్తువులు. పా. దైవికనష్టములు.

అనుక్రమిక. సా. పరంపరాగత.

అనుజ్ఞాపత్రము. పా. (రైసెన్సు.) లెవలీటి.

అనుక్రికము. పా. గుదాస్థి త్రోటిక

అనుక్రికాస్థి. పా. (బోక్ కాకిక్సు.)

అనుదాత్రము. అం: చూ, త్రయము: చూ, వేద స్వరములు.

అనుపరిణవ్య. పా. వ్యవ్రత్తుచలస్పర్ధి

అనుపాతనసర్థము పా. (ప్రపోన్ నో ఫోర్టు.)

అనుపారిషద్యము (పోర్నోల్ మీన్.)

అనుపారము. పా యుక్తవిష్పత్తి

అనుపార్జితాదాయము. పా. గడించక నేవచ్చిన ఆదాయము.

అనుపూర్ణకోణము. పా. సమకోణద్వయపూర్తి.

అనుభవజ్యో. పా (ప్రాక్టిల్) ప్రయోగజేద్య, ప్రయోగాత్మక.

అనుభవచారుడు. పా. భుక్తదారు

అనుభవము. పా. (నోషక్.)

అనుమతిపత్రము. పా. అనుజ్ఞాపత్రము.

అనుమన్తిష్కము పా. గోధ్రము, చిన్న మె దది.

అనుమానపద్ధతి. పా. (బా మెటికల్ రీజెన్సు.) భూమితిత్కము.

అనుమానము. పా. (తర్క.) (రీజనింగ్.)

అనుమితజ్యేష్ఠ గణితము. పా. (బా మెటిగ్, డెజెక్టివ్.)

అనుమోదకభోగము పా. భుక్తము.

అనురాగము పా. (ఎఫ్.లిటి.)

అనురూపకోణము. పా. సంగతకోణము; పోటి
కోణము.

అనులోమనిష్పత్తి. పా. సమసంబంధము.

అనులోమసంబంధ సామ్యము. పా. సమసంబంధ
సామ్యము

అనులోమానుపాతము. పా. (ప్రొపోర్షన్ డైరెక్టు.)

అనులోమసంబంధ సామ్యము.

అనుగోమానుబంధము పా. (డైరెక్టురేష్యోన్)

అనువాదీప్రము. పా. (రెవ్యూస్)

అనుకాసనాధికారిము. పా. విధాయకాధికారి
గము:

అనుష్టవాహకము. పా. (నాక్ కండక్టర్ ఆఫ్
హిట్.)

అనుసంధాన వ్యవహారము పా. మధ్యవర్తి
మాటలు

అనేకప్రగ్నాతృక హేత్వాభాసము. పా. (పాల
సీమెనీక్వల్చును.)

అనేకవర్గసమీకరణము. పా. (ఈక్వేషన్ -
సైమల్ టేనియన్.)

అన్యైకచేత్రములు పా. పరతంత్ర కండర
ములు.

అన్యకోశము పా. ఆనాళయము. (ప్రమక్.)

అన్యదానము. అం. పోడకమహాదానములలో
నొకటి; చూ. పోడకమహాదానములు.

అన్యనాళిక. పా. అన్యపథము.

అన్యస్థకుంధిరపాత్రము. లో. ఆకలింగొన్నవాఁ
డేఅన్నమువెట్టుటకు బాకుడు.

అన్యపథము. పా. అన్యనాళిక. (ఇన్సెఫ్టిన్.)

అన్యపాత్రకాలము. పా. ఉదా. - పురుష

శిశువువిషయమై ౬-౮-౧౦ ఈ నెలల

యందును, స్త్రీశిశువువిషయమై పంచమాది

విషమహాసములనఁగా ౫-౭-౯ ఈ నెలల

యందును, సోమ-బుధ-గురు-శుక్రవారముల

యందును అన్నపాత్రకాలమునకు - ౧౦ వ

గ్రహము లేకయుండఁగాను, శుక్ర-భ-కర్తా

టక-మిధున-కన్యా-ధను-స్థిరములనెడి శుభ

లగ్నములయందును, పాడ్యమి-చవితి-వృషి-

అష్టమి-నవమి-ఏకాదశి-ద్వాదశి-అమా

వాస్య-పున్నమ-ఈ దినముల నిషేధించి

ఇతర దినములయందును, అశ్విని-రోహిణి-

మృగశిర్ష-పునర్వసు-త్తమ్యమి-ఉత్తర-హస్త-

చిత్త-స్వాతి-అమారాధ-ఉత్తరాషాఢ-శ్రవ

ణము - ధనిష్ఠ - శరభిషక్ - ఉత్తరాభాద్ర -

రేవతి యీ నక్షత్రములయందు నన్నపాత్ర

నముఁ జేయవలయును.

అన్నవాహిక. పా. అహారాదులు లోపలకు

పోవుమాద్యము (ఇన్సెఫ్టిన్.)

అన్యధాచింతితం కార్యం దైవమన్యకృచింతయేత్.

లో. మఱియొకలాగుఁ దలంచినకార్యము దైవ

ము మఱియొకలాగుఁ దలంచును.

అన్యసామ్యమాలము. పా. (రూట్ ఎక్స్ట్రాని

యన్)

అన్యాయపురాణి. పా. విషమపథి.

అన్యేయమ్యము. పా. దైవదినము. (క్వాడిటి

యన్.)

అన్యోన్యకారణములు. పా. పరస్పరకారణ

ములు.

అన్యోన్యకార్యము. పా. (య్యూమెయిల్ డిపె

డెన్స్.)

అన్యయనిరూపణము. పా. విభజకనిరూపణము.

అన్యయవిధి. పా. విభజనమార్గము.

అన్యయవ్యతిరేకపద్ధతి. పా. (మెథడ్ ఆఫ్

ఎక్స్ట్రావెన్స్.)

అన్యేయజ్యోతి. పా. (నెర్విలైట్.)

అపకర్తవ్యమాచన. పా. (మిన్ డైరెక్షన్.)

అపకారము. పా. (మిన్ ఫీడ్) చెఱుఁపు.

అపకృతుడు. పా. అన్యాయముపొందినవాడు.
 అపకృత్యము. పా. అక్రమకృత్యము.
 అపక్రమభిన్నము. పా. విమమభిన్నము. (1)
 అపగతచేతనము. పా. స్మృతివిహీనత.
 అపదయక్రియ. పా. ప్రతిలోపపునర్వక్షరణము
 ప్రతిలోపరూపభేదము.
 అపచిందహుల పా. గండమాజనక రక్తవిక
 రము.
 అపమడు. పా. ఏర్పాద్యులుగడు గృహస్థాశ్ర
 మియు ఇతరులకన్నమును వెట్టిక లినపట్టుకు
 మాత్రమే తినునోవాడు.
 అపతంత్రము. పా. గర్భాశయోన్మాదము.
 అపనయనము. పా. సంఘనిలయనము, ఋ
 విమోచనము. (లిక్విడే. క.)
 అపనిరూపణము. పా. పారలూటం వర్ణము;
 తప్పుడువర్ణము.
 అపబ్రాహ్మదృశ్యములు. పా. (డిఫరెన్స్ పేట్రున్న.)
 అపమాగ్నదగ్గనము. పా. అపకర్తవ్యనూచన.
 అపమృత్యుకారణ విచారణ పా. (ఇక్వెస్టు.)
 పంచాయతీ.
 అపరధాన్యము. పా. కాశుధాన్యము.
 అపరాధప్రాప్త్యాహము. పా. మద్దతు, కుమ్మకు
 చేయుట, నేరములుచేయ నింకొకనినిబోయి
 తప్పించుట.
 అపరిమితము. పా. (అక్లిమిటెడ్.) పరిమితలేని.
 అపరిమితాయుర్దాయజాతకుడు. పా. 1. వృ
 థము జన్మల్పమై అందు కుక్కచంద్రు
 లును, కుంభమందు గురుడును, తృతీయ
 పక్షలాభములయందు, బావులును నుండునపు
 డును; 2. జన్మల్పమునకు గోద్రత్రికోణము
 లలో నెచ్చటనైన నొకరాశియందేడు గ్రహ
 ములుండునపుడును; 3. లగ్నము కర్కటకమై
 మకరమందు గురుడును, కులయందు కని
 యును, వృషభమందు చంద్రుడును నుండి

నుదయలగ్నము మేషమయి యుండునపు
 డును; 4. జన్మల్పముమకరమై, కులయందుకని
 యు, కర్కటకమందు గురుడును, వృషభ
 మందుఁ జంద్రుడును, రవిమేషమందును నుం
 డునపుడును; 5. లగ్నము మిథునమై కన్య
 యందు బుధుడును, కులయందు కనియు,
 భనస్సునందు చంద్రుడును, కులయందు
 కుక్కడును నుండునపుడును; 6. ఆట గ్రహ
 ములు నీచమబొందునపుడును. 7. విద్యుచ్చాము
 లుచ్చమందుండి లగ్నాష్టమధిపతులు బలవం
 తులై యు చునపుడును; 8. చతుర్థకేంద్ర
 మందు నాలుగు గ్రహములును, దశమమందు
 నాలుగు గ్రహములును నుండునపుడును అప
 రిమితాయుర్దాయము గలవారగుదురు.
 అపవగ్ర్యభౌగములు. పా. (నల్లిఫిల్ ప్రసంగము.)
 అపవాదము పా. (ఎక్స్ ప్లె.)
 అపహోషిత విచ్చిన్న కిరణము పా. (ప్రెక్టర్
 అద సార్క్యు.)
 అపసృత శ్రేణి. పా. (వీరీస్ డైరెక్టర్.
 అపస్మారమువలన మృతిసాంబాతకుడు పా.
 క్షీణచంద్రుడు కుజ రాహువులలో నొకని
 తోఁగూడుకొని, పక్షాదుమవ్యయములలో
 నుండి, వీరిదశలు వచ్చినపుడు సంభవించును.
 అపహరణము. పా. వస్తువును అక్రమముగా సాం
 తమునకు వినియోగించుట.
 అపాంగప్రవర్తనకము. పా. నేత్రికోటకభూమి
 క్కము.
 అపాయనప్రపరిహారపురీమా. పా. (ఏక్విడెంటు
 ఇన్ న్యూరెన్సు.)
 అపారదగ్గక. పా. అద్దమువలె అవతలవస్తువు
 కనబడనిగుణము.
 అపూర్వకల్పన. పా. (ఇక్వెవ్. క.)
 అపేయము. పా. త్రాగుచుండఁగా నోటినుండి
 జీరి భోజనపాత్రమునఁ బడిననీరు కావున

దానిని త్రాగి గూడదు. త్రాగినయడల చాం
ద్రాయణము ఆచరింపవలయును.
అపోజిష. ఆం. వ్యతిరేకపక్షము.
అప్పకవీయము. పా. ఈ గ్రంథకర్త కాకనూరి
అప్పకవి. (17 శతాబ్ది.)
అప్పప్పకవి. పా. ఇతని గ్రంథములు — శశిరే
ఖాపరిణయము, సాగంధికప్రమాన సంగ్ర
హము. (18 శతాబ్ది.)
అప్పీలుదారు. పా. అప్పీలువాది
అప్పీలువాది. పా. (అప్పీలెంటు) వివాది.
అప్పీలెంటు. ఆం. అప్పీలువాది.
అప్రసంగిక ఉపసంహారము. పా. అప్రస్తుతకీప
సంహారము.
అప్రస్తుత ఉపసంహారము. పా. అప్రసంగిక ఉప
సంహారము.
అపూరితరు. ఆం. సాపరాధిసాక్షి
అపూరితలు. ఆం. అంగీకారము.
అప్రెంటిస్. ఆం. పారిశ్రామిక విద్యార్థి.
అపోక్సిమేటు. ఆం. ఉజ్జాయింపు.
అప్లెకెంటు. ఆం. దరఖాస్తుగాయ, అర్జీగాయ.
అప్లికేషన్. ఆం. దరఖాస్తు.
అఫిడెవెట్. ఆం. ప్రమాణపత్రము.
అఫిలియేషన్. పా. సంఘమును ఒక సమితిలో
చేర్చుకొనుట.
అబక. వా. మెక్కాను, పిల్లి; తెడ్డు (వాడుక.)
అబ్బహాదు. సం. వి. అ. పుం. నలువ: చూ,
బ్రహ్మ. 1.
అబ్బదళము. సం. వి. అ. న. తామర తేకు: చూ,
పద్మము. 1.
అబ్బదళపుడు. సం. వి. అ. పుం. నలువ: చూ,
బ్రహ్మ. 1.
అబ్బబాంధపుడు. సం. వి. అ. పుం. తమ్మిమే
ట్టు: చూ, మూర్ఖుడు.
అబ్బోమెక్. ఆం. పొత్తికడుపు.

అబ్బోమెక్ కేబిటీ. ఆం. ఉదరగుహ; గర్భగుహ
రము.

అబ్బురపువేళ్ళు. పా. అంటువేళ్ళు, ఉడలు.
అబ్బుల్యూట్ యక్సువేన్ షన్. ఆం. నిజవ్యాకో
చము.

అభాగ్యపాఖ్యానము. పా. ఈ గ్రంథకర్త
కందుకూరి వీరేశలింగకవి. (20 శతాబ్ది.)

అభిగామజ్ఞాపక్షము. పా. (సర్వజ్ఞైశ్చ) పెరెంటు.)
అభిగుణకారము. పా. మూర్ఖభాసము, అడ్డ
గుణకారము.

అభిజిద్ధనిష్ఠాపంచకమందు గమననిష్ఠాధనిర్ణయము.
పా. అభిజిల్లమగుదును, అభిజిన్నతర
మందును, అభిజిన్మహూర్తమందును పయన
ముపోవువారలకు శుభకరంబనియును, ధని
ష్ఠాక్షతోత్తరదశమ మొదలు రేవతివరకు
ధనిష్ఠాపంచకముగాన దక్షిణదిక్కునకు పయన
ముపోవువారలకు రోగకరంబనియు నితరదిక్కు
లకు: బోవువారలకు శుభకరంబనియు మఱి
యును మిషరాశయందు: జండుగ్రంథండు
గా నేదిక్కునకు: బయనముపోయినను ప్ర
యాణకర్తకు నిష్ఠానిధికలుగ దనియు: దెలిసికొ
నవలయును.

అభిధామాలభ్యములు. ఆం. విదక్షితాశ్చ్యవదనా
శ్చ్యము, అసంలక్ష్యకృమశ్చ్యంగ్యము, రసాధి
రూపము. (8)

అభిధేయములు. పా. (పైడికబుల్లు.)

అభినందనపత్రిము. పా. సన్మానపత్రిము.

అభినవశిరణవిసర్జనము. పా. నవప్రసరణము.

అభినవవైద్యశాస్త్రము. పా. కూనేగారి వైద్య
శాస్త్రములలో నొకశాస్త్రము.

అభిన్నత. పా. నికర్త, తాదాత్మ్యము, సమా
పత.

అభిన్నసంఖ్య. పా. పూర్ణసంఖ్య.

అభిన్న సమీకరణము. పా. (ఈశ్వరక-విడం
టికల్.)

అభిప్రాయ భేదము. పా. (డిస్సెంటు)

అభిభర్తన. పా. బెదరింపు.

అభియోగము. పా. (నూటు) దావా.

అభిరుచి. పా. (ఇంటరాస్టు)

అభివ్యాప్తి. పా. సమవాప్తి.

అభివ్యంధజ్వరము. పా. (ఫీవర్ కటర్ హల్.)

అభివ్యంధము. పా. కైర్యము.

అభిసరణమాలకభిన్నీకరణము పా. హంస
క్రియ.

అభిసర్పణము. పా. 1. (కేవలారీటి) దృఢపదార్థ
ములను ఎగఁబట్టుకొనుకత్తివా. 2. బ్రతిమా
లుట.

అభేద్యత. పా. (ఇంపెనెట్రీబిలిటీ.)

అభేద్యకీలలు. పా. (ఇంపర్ మేయబుల్ రాక్సు.)

అభోజ్యులగువారి జలాదికమునుత్రాగుట. పా.
ఇందుకు పోయిన్నిత్రము. బ్రహ్మక్షత్రియ
వైశ్యులకొకదినము ఉపవాసము. కూద్రులు
దానమునిచ్చుటచేత పవిత్రులగుదురు.

అభ్యంగనవిధి. పా. వివాహాది కుభిశాలముల
యొక్క ఆద్యంతదినములను అశ్వయుజబ
హుళంబున స్వాతీతక్షత్రముతోఁ గూడిన
మనఁగా దీపావళియు. మకరసంక్రమణము
నకుఁ దొలిదినమనఁగా భోగిపండుగయు, జా
తాకౌచపూర్ణదినంబును, సంవత్సరాదియు,
మంగళకరంబగు. అభ్యంగనమావళ్యకముగఁ
జేయవలయుననియు, ధనకాముఁడగు నరుఁడు
కుక్రవారమందు మధ్యాహ్న సంతరంబున
సభ్యంగనముఁ జేయవలయును. కాలా. 7,
విం. 816.

అభ్యంజనము. పా. అనువిలేపనము.

అభ్యుచ్చయము. అం. అవరోహి వర్ణగతాలంకా
రములు పండ్రిండ్రిలో నొకటి; మా, అవ

రోహివర్ణగతాలంకారములు. (మా, అలంకా
రము. 2.)

అభ్యుపామపద్ధతి. పా. కేవలస్వయపద్ధతి.

అభ్యుపాపత్తి పా. సమయవాగ్దానము.

అభ్రకము. పా. (మైకా)

అభ్రకననీతము పా. కృష్ణాభ్రకము కలిలో
మూఁడుదినములు నానఁబెట్టి ఆహ్లాద ఎండించి
రాతిలోఁటిలోవేసి చూర్ణముగా దంటించి ఆ
చూర్ణమును తిరిగి కలిలోనానఁబెట్టి యొక
పెద్ద గూడకు క్రొత్తముదుగుకొకను వాసనఁ
గట్టి అందుపైని నానఁబెట్టిన అభ్రకమునకు
ఎగముగా ధాన్యము కలియఁజూసి బిలము
కలవానిచ్చే. కలివల్లయు రాయించిన అభ్ర
కము అడుగునకు దిగును. అదిగినదానిని నవ
నీతాభ్రకమందురు.

అభ్రకభస్మక్రమము. పా. నవనీతాభ్రకమును,
ఆశ్రవేయి, ఉలవకట్టు, జిల్లేడుపాలు, ముట్టి
పాలు, వీటితో వేటుగావేటుగా నూటి
మూఁడేసిపుటములు పెట్టిగి పిమ్మట ఆడ
వితులసి, దుప్పుపు, గానుగు, జిల్లేడు, ములు
గోరింటు, ఉత్తరణి, నట్టిపాలు, పిన్నసర్పాక్షి,
పెద్దసర్పాక్షి.ములుమోయగచెక్క, పొన్నగం
టి, సుగంధి, గలిజేరు, పిల్లిపెనర, నేలతాడిదుంప
లు, బోడసగము, వావిలితకు, అడ్డసరపుఆకు,
పెన్నేరుగడ్డ, కలుబంద, కనివిందాకు, తిప్ప
తీగ, నేలగుమ్మడి, తెల్లఉప్పి, వాఁకుడు,
మోదుగి చెక్క, నల్లకలువదుంప, మారేడు
విత్తులతైలము, ముంగచెక్క, కలవమంప,
వీటిరసములతో వేటువేటుగానూటి ఒక్కొక్క
క్రొగి ఒప్పుటముపెట్టుకునేది. పిదప ముట్టి
పాలు, అల్లపురసము, ఉత్తరణిఆకు రసము,
నిమ్మపండ్డరసము, ఉచ్చింతాకురసము, పసుపు
రసము వీటితో ప్రత్యేకప్రత్యేకముగా నూరి
60 పుటములుపెట్టిన నిచ్చుండికమై అభ్రకము

సింధూరించును. మాకుడుతోగాని పృమిద
లతోగాని పుటములు పెట్టవలెను.

అధికభస్మము. పా. శుద్ధిచేసిన అధికము జీలే
డుతరువాత ప. ర్థించి వజ్రమూసలతోబోసి
మాడుమార్లు కొలిమిలోబెట్టి ఉడికి భస్మ
మగును. ఈభస్మమును రసయోగములలో
పెట్టుకొనెడి.

అధికకుద్ది పా. కృష్ణాధికమును ఎఱ్ఱగాకాల్చి
ఏడుమూలలు గోమూత్రములలో చల్లార్చినకుద్ది
యగును.

అధికసాధనము పా. అధికము పార్వతీకీర్త
నువల్లభ్రుట్టి; నందూకాధికము, పినాకాధ
కము, నాగాధికము, వజ్రాధికము అనినాలుగు
విధములుచెప్పబడును అవికీర్తనుగా అగ్ని
మీదవేసిన మొదటిది ఎ. సి. పడును, రెండవది
ఎఱ్ఱవై కాలును, మూడవది పామువల్ల మొ
గ్గును, నాల్గవది పొగ యె. సి. పోవును. వీనిగు
ణములు: రక్తాధికము వాతకారి, శ్వేతాధ
కము శ్లేష్మకారి, పితృధికము పిష్టకారి,
కృష్ణాధికము సర్వరూపహరము

అమలవానీతామృతము. పా. వీరు నశయాశ
ము: దేవాలయాశ్చతులు: మా తామృతములు
అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములు పా. విస్తీర్ణము
80,27,000; జన—11 93,00,000, ముఖ్య
పట్టణము—వాషింగ్టన్.

అమృనియాకర్పనితము పా. (స్పెల్లింగ్ సాల్విన్.)
అఘ్రాజించుటకు ఘాటువాసన గల లవణ
ములు.

అనుజనీకరణము. పా. (అక్రైడేవ్.)

అపత్తము పా. (అసిడిటి.)

అప్లము. పా. (ఎసిడ్.) కాడి, పులును. అప్ల
ములు — ఇంచుకు సంబంధించిన కాస్త్రపరి
భాషాపదములు:—టంకాప్లము, కల్లిద్రావ
కము, హైడ్రోక్లోరిక్ ఆసిడ్ - ఉదజహరి

కాప్లము, హైడ్రోయాడిక్ ఆసిడ్, నిమ్మ,
సత్రికాప్లము—పెట్టుపుద్రావకము, అష్టారిక్
ఆసిడ్, నిర్ద్రుప్లము, గంధికాప్లము - గంధ
కధృతి, గంధికాప్లము - గంధకద్రావకము,
తింత్రిజికాప్లము - చింతపండు ద్రావకము
లు, లవణద్రావకము— ఉదజహరికాప్లము,
ఉదజహరితము, ఉదజనివర్ణప్లజనిదము, ఉద
జగంధకీతము, సత్రిజని- పారజనకము— దహ్య
క్షౌరధాతువు - లవణవాయువు, సైట్రికా
క్లెసిను— సత్రికాప్లజనిదము, సత్రిజనికాప్లజ
నిదము, సత్రిజద్వర్ణప్లజనిదము, సత్రిజపంచా
ప్లజనిదము, సత్రిజత్రిప్లజనిదము, చతురప్లజనిద
ము, సత్రిజత్రియ— ఉదజనిదము, గంధకము,
గంధకీతము, ఖటికముగ్నగంధకీతములు, మై
లుతుతము— తామ్రగంధకీతము, తుత్రినాగ
ము, గంధకీదము, తామ్రగంధకీదము, గంధ
కాయితము, గంధకద్వర్ణప్లజనిదము, గంధక
త్రిప్లజనిదము. తార్పాలిక్ ద్రావకము, కర్ప
నితములు— కర్పమిశ్రితములు ఖటికమృత్కర్ప
నితములు, మానుష్య, కర్పద్వర్ణప్లజనిదము,
కర్పద్వర్ణగంధకీదము, స్ఫటికాప్ల జనిదము,
స్ఫటికగంధకీతము, అమృనియాకర్పనిత
ము, అమృనియాకర్పనితము— స్పెల్లింగ్ సా
ల్విన్, అమృనియాకర్పనితము, అమృనియా
ఉదయప్లజనిదము, అమృనియాసత్రితము, అ
మృనియా గంధకీతము, అమృనియాతిత్రి
ణితము, అంజనగంధకీదము శంఖద్రావకము,
ఖటికము, సున్న త్రభస్మము, రసభస్మము, ఖ
టికకర్పనిదము, ఖటికకర్పనితము, ఖటికహరి
దము, ఖటికాస్ఫరితము, తామ్రక హరిదము,
తామ్రకమిశ్రిద్రావకము, తామ్రకాప్లజనిద
ము, తామ్రహరిదము, తామ్రమిశ్రిద్రావక
ము, తామ్రాప్లజనిదము. ఇత్యాది.

అయథార్థము. పా. (ఫార్మిటీ.)

అయవృత్తములు. పా. (భగోళ) (ట్రాపిక్స్.)
ఉష్ణమండలములు.

అయస్కాంతము. పా. (మాగ్నెట్.) నూదంటు
తాయి, చుంబకము; స్కాంతము లోహముం
బకము; లోహోత్పన్నము. — ఇందుకు సంబంధం
చిగ పారిభాషికపదములు — కృత్రిమలోహ
చుంబకము, చుంబకత్వములోని దక్షిణోత్త
రాభిముఖత, చుంబనాకర్షణ, చుంబకమాల,
చుంబకవక్రము, అయస్కాంతక్షీణత, చుం
బకీయ నూచీపతనము, చుంబకీయమాలతీత్వ
ములు. చుంబకవిమోచనవృత్తము, చుంబకబల
క్షేత్రము, కాంతప్రదేశము, చుంబకప్రదేశము,
చుంబకప్రవర్తన, చుంబనభూమధ్య వృత్తము,
చుంబకపునాది చుంబకధ్రువములు, చుంబ
కీయసంపృక్తత, చుంబకవియోగము, స్కాం
తీకరణము, స్కాంతాయితము, లోహముల
బకత్వము, విద్యుత్ జ్వలకచుంబకత్వము,
(వింబ) విస్తరణశక్తి. ఇత్యాది.

అయస్కాంతాయితము. పా. (మేగ్నెటైట్.)

అయోకరణము. పా. (అనిజేషన్.)

అయోర్తా. అం. నహాధయని, బృహాధయని.
(ఎయోర్తా)

అయ్యగారివీరభద్రుని. పా. ఇతనిగ్రంథము రా
ఘవపాండవ యాదవీయము. (19 శతాబ్ది.)

అయ్యలరాజు అయ్యలభొప్పయలు. పా. వీరిగ్రం
థము రెట్టమకళాస్త్రము (18 శతాబ్ది)

అయ్యలరాజు నారాయణామాత్యుడు. పా.
ఇతనిగ్రంథము హంసవింశతి. (18 శతాబ్ది)

అయ్యలరాజు రామభద్రుని. పా. ఇతనిగ్రంథ
ములు కుకల కథాసారసంగ్రహము. రామా
భ్యుదయము. (18 శతాబ్ది.)

అరవూస. పా. గుగిలము, సజ్జికారము.

అరవలెనుక. పా. ఉదా. — ఏ దండిమి.

అయదారుమాసంకుయ్యకుండా గమ్యవశం

దండి. అప్పుడు మహిసతి యిట్లావాడని
మీరేచెప్పబోతారు. (వరకుల్లనాటకము.)

అరవలెనుకలు అనుబ్రాహ్మణులు. పా. శైవ
బ్రాహ్మణులలోని కర్ణాటకులలో నొక తెగ
వారు; చూ, బ్రాహ్మణులు.

అరాంతము. పా. ద్వైత్రిజ్యము. (సెక్టరీ.)

అరాచకుడు. పా. (అనార్కస్టు.)

అరాళికసామ్యములము. సా. (యాట్ ఇక్రేష
నల్.)

అరెస్టు. అం. కాశ్మీరీయావనోధము. ఆసేధము.

అర్యప్రదానము పా. వర్ణన. — “సీ. మోక్షాత్ము
భూమిపై మోపి హస్తాంబుజద్వయమున
దామృపాత్రము ధరించి, యగ్నిదేవతల
చుండు చుర్యాంకురాక్షతములు నవరక్తచంద
నలము, కింపీరముఖ్యరక్త ప్రసూనములువైచి
యొక్కోపేరు వరుసతోన, మోంతంబుగా
జతుర్ధ్వంసంబుగా బ్రణవాదిగా బలియించు
చక్రపాత్ర గీ. మాలిహ్యంబుమెత్తుచు మా
టిమాటి, కిర్ణమిచ్చి, క్రీకుడై యర్కు
డొస గు, సేవకున కామురానోగ్య ధీవివేక,
భాగ్యసాభాగ్య వైభవప్రాభవములు. కాశీ 8,
అ. 185.

అర్జులబ్రాహ్మణులు పా. నేపాళదేశపు బ్రాహ్మ
ణులలో నొకరు; చూ, బ్రాహ్మణులు.

అగ్రగ్రాహ్యము. అం. కబ్బదోషములు నాలుగింటి
లో నొకటి; చూ, కబ్బదోషములు.

అగ్రచంద్రవిధానము. పా. అర్దేందుకపాటము.

అగ్రప్రయోగము. పా. వడ్డీవ్యాపారము

అగ్రవేదము. అం. ఉపవేదచతుష్టయములో నొ
కటి; చూ, ఉపవేదచతుష్టయము.

అగ్రకాస్త్రము. పా. (ఎకసమిక్స్) గృహకృత్త
కాస్త్రము.

అగ్నితపాతము. పా. ముఖపాతము.

అర్దేందుకపాటము. పా. (సెమిలూస్ వాల్యు)

అర్థపాదగృహ. పా. ఆవలివస్తువు కొంతవఱకు
కనబడలేదు గుణము.

అర్థపారదర్శకము. పా. (ట్రాన్స్పిరెంట్.)

అర్థభాగము. పా. సగము.

అర్థవలయనాళములు. పా. (నెమి - సర్క్యుల్
కెనెల్సు.)

అర్థవృత్తము. పా. (సర్క్యుల్ నెమి.)

అర్థసీరి. పా. అర్థితుడు అనుగా బ్రాహ్మణు
నకు వివాహితయగు వైశ్యశ్రీయందు జన్మిం
చి సంస్కృతుడైనవాడు.

అర్థవృత్తులనుదేశము. లా. ధనమునకు లురువు
డు దానుడు

అర్థాంగవాతము. పా. పక్షవాతము.

అర్థాపత్తి. పా. ఉపసీద్ధాంతము

అర్థాశభేదకము. పా. ఒంటికణితసాఫ్తి.

అర్థిగ్గు. పా. మూలకంక.

అలఘుకోణ (వికాళకోణ) త్రికోణము. పా
(ట్రై కుంగిల్ అవ్ ట్రాన్స్ ఏంగిల్స్)

అలఘుకోణము. పా. అధికకోణము.

అలవెన్నులు. పా. అదనపు జీతములు.

అలాట్రెంటు. ఆం. వాటాలు పంపిణీచేసి యు
చ్చుట.

అలారమ్. ఆం. అసన్నభయనూచకము.

అలిగేషన్. ఆం. మిశ్రమగణితము. మవర్గగణి
తము.

అల్పమేటం. ఆం. అంత్యసందేశము

అల్పగ్రాధి. పా. (గ్లాండల్.)

అల్పగ్రహపరి. పా. సత్తాత్రాకారముగల చిన్న
గ్రహములు.

అల్పరతు. పా. (మినిరుమ్) కనిష్ఠ. కనీస.

అల్పతరస్థితానము. పా. (ట్రాన్స్ ఫర్మ్డ్
పాషంట్.)

అల్పవిద్యుదుహార్యు. లా. కొలది విద్యుల
వాడు మిక్కిలి గర్భముగలవాడగును.

అల్పసంఖ్యాకపక్షము. పా. కొద్దిసంఖ్యవారు.

అల్పాయుర్దాయశాతకుడు పా. 1. కేంద్ర
ములయందు పాపగ్రహములుండి లగ్నాధి
పతి బలహీనుడైనపుడును; 2. లగ్నమునకు
గాని లగ్నాధిపతికిగాని ద్విత్యాదశకముల
యందు పాపులుండి శుభగ్రహసంబంధము
లేనియపుడును; 3. నూర్యుడును లగ్నాధి
పతియను బలహీనుడైనపుడును; 4. అష్టమాధి
పతి పాపులతోగూడి ద్వాదశమందును
నపుడును; 5. ముప్పానందు దష్టమాధిపతి
యందుండి లగ్నాధిపతితో గూడినపుడును;
6. నూర్యచంద్రులు లగ్నమందుండి పాప
గ్రహములు ద్వాదశాష్టమముల యందున్నపు
డును; 7. లగ్నాష్టమాధిపతి లొకరియింట
నొకరుండి శుభగ్రహసంబంధ వర్జితులగునపు
డును; 8. లగ్నాష్టమాధిపతులు సప్తద్వాదశ
ములలోనుండి గురుసంబంధము లేనపుడును;
9. పాపులు కేంద్రములయందుండి లగ్నాధి
పతి నీచయందుండి శుభసంబంధము లేనపు
డును; 10. బృహస్పతి రవితోగూడి మకర
రాశియందుండి, అష్టమాధిపతి కేంద్రమందు
లేనపుడును; 11. ఆషాఢీబములయందు శుభ
గ్రహములుండి శని శత్రుక్షేత్రమందును
నపుడును; 12. లగ్నాధిపతి పాపుడై యష్టమ
మందుండి అష్టమాధిపతి పాపులచే జూడఁ
బడినపుడును; 13. రవి, చంద్రులతో సం
బంధము గలవాడైయుండి సప్తమందును
నపుడును; 14. చంద్రుడు లగ్నాష్టమాధి
పతుల మధ్యనుండి గురుడు ద్వాదశమందుం
డునపుడును; 15. లగ్నాధిపతి బలహీనుడై
యష్టమాధిపతి కేంద్రమందు లేనపుడును;
16. జన్మలగ్నము పాపగ్రహసంబంధమైనను,
క్షిణచంద్రుడు పాపయుక్తుడైనపుడును;
17. రవి అష్టమమందుండి చంద్రుడు శని

హోగూడి యందునున్నపుడు; 18. గురుబుధ శుక్రము 8-8-12 స్థానములందు చుండునపు డను, పాపులు 8-6-11 స్థానములందు లేనపుడు; 19. లగ్నము, లగ్నాధిపతి, లగ్నాధిపతియున్న యింటి యధిపతి శుభ గ్రహసంబంధములేక పాపగ్రహసంబంధము నైపుడు; 20. లగ్నము, చంద్రులగ్నము, చంద్రుడున్న లగ్నాధిపతి, చంద్రులగ్నాధిపతి, వీరు జన్మలగ్నాధిపతి, శని, కుజుడు వీరిచేతగాని వీరిలాఁ గొందఱి చేతనుగానిఁ జూడఁబడి శుభగ్రహములఁ జూడఁబడెనపుడు; 21. లగ్నాధిపతియున్న యైదిగ కళింగపురుషులపుడు; 22. లగ్నాధిపతియున్న దుర్బలమైనను నీచస్థానము లయినను; 23. అప్తమాధిపతిగాని శనిగాని పాపగ్రహంశలయందున్నను బాపులతో సంబంధించినను; 24. అప్తమాధిపతి నీచయం దుండి శనిబలము లేనివాడై లగ్నమున బాప గ్రహములున్నపుడు; 25. లగ్నాధిపతి పశులిద్దఱును స్థిరరాసులయందున్నను లేక యొకఁడు చరరాశియందును, మఱియొకఁడు ద్విస్వభావ రాశియందును నుండునపుడు; 26. లగ్నము ద్విస్వభావమై చంద్రుడు ద్విస్వభావరాశి యందుండునపుడు అల్ప యుద్ధాయము గలవారగుదురు.

అల్లమరాజు రంగధామకవి. పా. ఇతఁడు రచించినది వారాయణాచల మహాత్మ్యము. (18 శతాబ్ది.)

అల్లమరాజు రామకృష్ణకవి. పా. ఇతని గ్రంథములు కవిజనచోరచంద్రిందయము; శంత నువిలాసము. (19 శతాబ్ది.)

అల్లమరాజు సుబ్బివ్వాణ్యకవి. పా. ఇతఁడు రచించినవి శేషధర్మములు, కృష్ణకళ్యాణము, భవాపరిణయము. (19 శతాబ్ది.)

అల్లసాని పెద్దన. పా. ఇతఁడు వ్రాసినది భను చరిత్రము. (స్వారోచిష మనుసంభవము.) (15 శతాబ్దము.)

అవ. సం. ఉప. (1. అవచ్చిష్టము=ఇచట 'అవ' అనునది నిర్భక్తిమై; 2. అవజ్ఞ = ఇచట ధాత్వార్థమును అవమానమున స్థమునకు మార్చినది; 3. అవతంసము=ఇచట ధాత్వార్థమును కర్ణభూజనమున స్థమునకు మార్చినది; 4. అవతంసము=ఇచట తనకృష్ణముతో సమసిం చి గాఢమున స్థముకలదియైనది; 5. అవతరణము=ఇచట ధాతువును దిగుట అను స్థము నకు మార్చినది.)

అనకాశము. పా. మండలము.

అవతీపము. పా. (ప్ర)సిప్తేల్.

అవతగణి. పా. చూ, అవతారిక

అవధాగణపూర్వపదకర్మధారయసమాసము. పా. చూ, కర్మధారయము.

అవధారణము. పా. ప్రత్యయము.

అవధిమూల్యము. పా. (వేల్పు క్రి)టికల్.

అవపీడము. పా. అధోశీడము.

అవభాసిని. పా. బాహ్యత్వక్కు.

అవమాత్రిద్యస్పృక్తివిధనమిహస్వరూపనిర్ణయము.

ఒక వారమున మూడుతిథులువ్యాపించియున్న నది అవమ యనియు. మూడు వారములయం దొక తిథి వ్యాపించియున్న నది త్రిద్యస్పృక్తి క్కనియు ననబడుంగాన నీరెండు తిథులును శుభ కార్యముల కర్తవ్యంతా మోగ్యంబులనియు - ప్రత్యక్షనవమియు - పర్యాయనవమియు - ప్రవేశనవమియు - నీమూడును సకలకార్యములకు నతినిష్ఠంబులనియు తెలిసికొనవలయును.

అవయవములు. పా. (అర్థస్స.)

అవయవమయాపత్తిఅక్షరేణ. పా. సమవిభక్తాక్షము, సౌష్ఠవాక్షము.

అవయవానుదూపత్వము. పా. సౌమ్యము.
 అవయవాణశ్రేణి. పా. (నీరీస్ డెసెండింగ్)
 అవయవానర్థకాలంకారములు అం. వేణువు,
 త్రికర్ణము, ఉద్వాహితము, ఉద్భీతము. సంది
 ప్రిచ్ఛాదితము, అక్షిప్తము, ప్రేంభితము,
 హాసితము, అభ్యుచ్చయము, లింగువు, నిష్క
 ర్ణము, విస్తీర్ణము. (12): చూ. అలంకారము. 8.
 అవయవావర్ణము. అం. వర్ణచతుష్కములలోనొకటి.
 చూ. వర్ణచతుష్కము.
 అవయవావర్ణము. పా. నిరీక్షణము, వేధ. (అబ్జర్వే
 షన్.)
 అవయవావర్ణాల. పా. వేధకాల, సత్కర్తృవర్ణకన
 కాల.
 అవయవావర్ణము. పా. కేవలవర్ణము.
 అవయవావర్ణము. పా. ఉపరి బయటికి విడిచిన
 తరువాత లోపల మిగిలినగాలి: చూ.
 వాయువు.
 అవయవమునుభోక్తవ్యం కృతంకర్మ కుభాకుభమ్.
 లో. తానుజేసిన మేలయినట్టియు: గీడైనట్టి
 యు కర్మ ముఖ్యముగా ననుభవించగలనది.
 ఉదా — “కావున నవయవమునుభోక్తవ్యం
 కృతంకర్మ కుభాకుభమ్ మృదు కతంబునఁ
 బూర్వజన్మంబునం జేసిన పుణ్యపాపఫలంబులు
 వెంబడిని జీవులనంటియుండి ముఖదుఃఖంబు
 లనుభవించఁజేయు.” (మనోహరసామ్యము.)
 అవయవము. అం. చూ. ద్వాదశావస్థలు.
 అవయవము. అం. సుందరీభావభేదము. ఉదా. — “ఆరా
 జాగుణంబులనుడివి యారామామణి మేనం
 బులకలుముకొన “నన్నా! యీ ముత్తయ
 పుసరులెంత చల్లగానున్నవి.” అని వాని
 ముఖంబుపెట్టును: చూ. సుందరీభావభేద
 ములు.
 అవయవము. అం. సుందరీభావస్తమలు ఇరువది

నాలుగింటిలో నొకటి: చూ. సుందరీభావస్త
 ములు
 అవయవఅవలంబ. పా. ఉపసంపర్కలంబ. (సవ
 నార్మల్.)
 అవయవరపాతాళవాహినులు. పా. (సవ్ ఆర్టి
 జెయ్స్ స్పింగ్సు)
 అవయవరపుటుక్తయపు. పా. దావామధ్య చేయఁ
 బడు నుత్తయపు
 అవయవరభేదములు. అం. కుద్ధమూర్ఛన, కాకలీ
 మూర్ఛన, అంతరమూర్ఛన, కాకల్యంతర
 మూర్ఛన. (4.)
 అవయవము. అం. పంచాయతీతీర్థము, మధ్యవర్తితీర్థము,
 అవిచ్ఛిన్నతీర్థము. పా. అవిరామము.
 అవిచ్ఛిన్నసంబంధపామ్యము. పా. (ప్రప్రార్థిత
 కళాటిన్యూడ్.)
 అవిదారణపుటకఫలములు పా. (ఇకాడెసిసెంట్
 ఫూట్సు) కొబ్బరిపండు లోనగునవి.
 అవిద్యాకల్పిత నిరాకరణము. పా. విషయ
 పర్యవసానము.
 అవిద్యుత్ వాహకము. పా. (నాకాకండక్టర్ ఆఫ్
 ఎలెక్ట్రిసిటీ.)
 అవిభక్తకుటుంబాస్త్ర. పా. సంస్కృత్యధనము.
 అవిభజనీయపు జమీను. పా. (ఇంపార్టిబిల్
 ఎస్టేటు.)
 అవిభజనీయ లాభము. పా. విభజింప నీయలేని
 లాభము.
 అవిభాజ్యపు జమీందారీ. పా. అవిభజనీయపు
 జమీను.
 అవిరామభిన్నము. పా. వికతభిన్నము.
 అవిరామము. పా. అఖండత.
 అవిరామలబ్ధము. పా. నిలుపులేని లబ్ధము, ఎడ
 తెగనిలబ్ధము, వికతలబ్ధము.
 అవివేకసారధ్యము. పా. (కన్డైవింగ్) నిదా
 నముగాని దూరదృష్టిగాని తేటండ నడపుట
 (తోలట.)

అవిహీ-క. పా. అనియంత్రిత.

అవుడల: దే. వి. దూ-కొడల. 1. తల: చూ,

శిరము. 1: 2. శిరోగ్రము: చూ, ముదల;

3. నడితల: చూ, మాడపట్టు. (చూ, శిరము.)

అవ్యక్తరాశి. పా. 1. (అన్ నోన్ క్యాంటిటి.);

2. (వేయేబుల్ క్యాంటిటి.)

అవ్యక్తసమీకరణము. పా. వర్గసమీకరణము.

అవ్యయములు. పా. 1. ఇంటిక = కింతి;

2. బలి=పరీకంస; 3. ఓహో = ఆశ్చర్య;

4. అయ్యో-సంతాపా; 5. ఎప్పుడు, అప్పుడు,

ఇప్పుడు=యదాతదా; 6. అటు = పరీకార;

7. ఏమి, ఏల=కేవలము; 8. అ, ఆ, ఎ. ఏ =

ఏవారక, 9. ఉరక, మిన్నక=కూపీవర్థక;

10. అటు, అంటు, కదా = కిలార్థక;

11. చుమి=నిశ్చయార్థక; 12. ఆ, ఓ, ఏ =

సందేహార్థక; 13. ఒండె = వికల్పార్థక;

14. మఱి=సముచ్చయార్థక; 15. పార్థివనా

రకముమీద—“ఇ, ఈ, ఎ, ఏ, ఒ, ఓ, ఏ;

16. ఇచ్చడు=కాలార్థక; 17. క్రియలనుండి

పుట్టినవి.-అంత, ఇంత, ఇదిగో, ఇగో, అదిగో,

అనయము, చీ, తరమిడి, ఉద్దవిడి, పడవడి,

మునుకొని, తలా, అద్దర, ఇసీ, ఉత్పత్తు,

ఎట్టు, ఎట్టూ, ఎత్తిరి, ఒత్తిరి, ఎప్పటి, ఒకొ,

ఓచెల్ల, ఒండె, ఓటు, చేసి, ఓయి, ఓది,

ఓసి, కరము, సవి, హో, హుటాహుటి,

హోరాహోరి, కాని, కాబట్టి, చెఱి, చెల్లవో,

మిక్కిలి, వెండిముఠాప్రతిపదోత్పత్తయములు.

ఇత్యాది. (ఇదియన్నియు గలవి.)

అవ్యాప్తపీఠాకు. పా. (అక్షాదీప్రిబ్యాపేదే
మిడిల్.)

అకాశ్రియకర్తృవ్యాకరణము. పా. (ఇల్లిగర్ ఒ
మిషన్.)

అశుద్ధవర్గ సమీకరణము. పా. (క్వాడ్రాటిక్
ఈక్వేషన్ అడ్వెంట్.)

అశుద్ధికరణము. పా. హీయింగ్స్ మిశ్రణము,
కల్తీ.

అశుభవిధము. అం. ఏకవింశతి మహాదోషము
లలో నొకటి: చూ, ఏకవింశతి మహాదోష
ములు.

అశృంగ్రింధిదరఖాతము. పా. (ఫస్సిక్రిమల్.)

అశృంగ్రిపీఠాస్థి. పా. (బోకలాచిరిమల్.)

అశృంగ్రివాహినీ కూటకము. పా. (బోగ్రిన్
లేక్రిమల్.)

అశృంగ్రిపు. అం. సాత్వికభావములు ఎనిమిదింటి
లో నొకటి= కన్నులనీరు వెడలుట. తొలు
కాయవానచే ముత్తైపురేపుల ముత్తైబులు
గలుగునట్లు తొలిచూపున సంయంతికన్నుగ
వశశృంగ్రిపురంబుతోరంబయ్యె: చూ, సాత్వి
కభావములు.

అశృంగ్రినిసరిసీపే. పా. పక్షిస్నాయువు

అశ్వదానము అం. పోడక మహాదానములలో
నొకటి: చూ, మహాదానములు.

అశ్వమువలన మృతిపొందువాతవృక్షము. పా. శని
వృక్షమాధిపతియై చంద్రునితోగాని, రాహు
తోగాని కూడి శుభసంబంధములేక వారిరు
హాదశలు వచ్చినప్పుడు సంభవించును.

అశ్వశక్తి. పా. ఒకమినిటునకు 38,000 పానుల
బరువును ఒక అడుగుపైకెత్తగల శక్తి.

అవ్వకవర్ణ పా. రవ్యాది సప్తగ్రహములకును,
లగ్నమునకును దిందునిర్ణయము.

అవ్వకవర్ణపులు. పా. కాళోలి, చీరకాళోలి, వృద్ధి,
మహావృద్ధి, మేధ, మహామేధ, జీవకము,
యువభకము. (8)

అవ్వగురువులు. అం: చూ, ఉపదేశకములు.

అవ్వదశపద్మబంధము. అం. శక్థాలంకారములలో
నొకటి: చూ, శక్థాలంకారములు. (చూ,
అలంకారము. 8.)

అవ్వదిక్కులు. అం: చూ, దిక్కులు.

అష్టదిక్పాలకులు. అం: చూ, దిగధిపతులు.

అష్టభుజము. పా. అష్టాస్రము.

అష్టమ తుజాఁడు అం. ఏకవింశతి మహాదోష
ములలో నొకటి: చూ, ఏకవింశతి మహాదోష
ములు.

అష్టమచంద్రుఁడు. పా. ఏకవింశతి మహాదోష
ములలో నొకటి: చూ, ఏకవింశతి మహాదోష
ములు.

అష్టమము. అం. స్థానికులు పండ్లొండొ
టిలో నొకటి: చూ, స్థానికులు పండ్లు.

అష్టమహిషీకళ్యాణము. పా. ఈశ్వర తాళ్ల
పాక తిరువేంగళ నాగుఁడు. (16 శతాబ్ది.)

అష్టమూలము. పా. అష్టసము, గగ్గెర, తిప్ప
తీగె, తులసి, పర్వతము, చెడుపొట్ల,
విష్ణుకాంగి, చిట్టాముట్టి (8)

అష్టమసువులు. అం: చూ, వసువులు.

అష్టసిద్ధులు. అం: చూ, సిద్ధులు.

అష్టాంగనమస్కారములు. అం: చూ, నమస్కార
ములు.

అష్టాంగయోగములు. అం: చూ, యోగాంగ
ములు.

అష్టాక్షరి పా “ఓం న, హ, నా, రా, య,
తా, య.” ఉ. గా. — “శ్రీమహితాష్టాక్షరి
యను, నామంత్రము సభ్యసింపనగుచువునక,
శ్రీమంత్రమువైవర్ణ్యని, యామకమై ప్రణవ
పూర్వమై విలసిల్లుకొ.” పీ. ప్రణవనైవర్ణిక
పరమార్థమీమంత్రముని చెప్పుచురు. బుధులగ్య
మంత్రములకుఁ దత్ఫలపూర్తిఁబొందిచెప్పఁ
గ శుభదంబును శుభస్వభావంబులేను, ప్రణ
వంబు సర్వమంత్రములకు నాయకంబగు నా
దియగు బ్రహ్మమదియచూచె, యొకటి శం
దును నేను నొసరింపవర్ణము లష్టాక్షరాఖ్యమై
యతిశయిల్లు. గీ. నదియు నారాయణావ్యయ
మాన్విపూవ, మిడి నమస్కృతితోఁ గూడనె

సకమైసగు, సర్వశుభదంబు సర్వార్థసాద
నంబు. సర్వదుఃఖాపహరణంబు సౌఖ్యకహర
ము.” పద్మ. 5, అ. 105: చూ, మర్తము. 1.

అష్టాదశపురాణములు. అం: చూ, పురాణములు.
అష్టాదశమూలము. పా. అష్టమూలమున్న దశ
మూలమున్న చేరిన అష్టాదశమూల మనిపించు
కొనును.

అష్టాదశవర్ణములు. అం: చూ, వర్ణములు.

అష్టాదశవిద్యలు. అం. ఋగ్వేదము, యజుర్వే
దము, సామవేదము, అభివ్యవేదము; శిక్షా,
వ్యాకరణము, ఛందస్సు, నిరుక్తము, జ్యోతి
షము, కల్పము; మిమాంస, న్యాయశాస్త్ర
ము, పురాణములు, ధర్మశాస్త్రము; ఆయు
ర్వేదము, ధనుర్వేదము, నీతిశాస్త్రము, అర్థ
శాస్త్రము. (18): చూ. విద్యలు.

అష్టాస్రము. పా. అష్టభుజము.

అష్టీలా. పా. (ప్రాప్తి)టిటిన్ ఎకలార్థి
మెంటు.)

అసంఖ్యోచ్యత. (ఇన్ కంపెర్స్ నిలిటి.)

అసందిగ్ధము. పా. నిస్సంఖ్యముగా.

అసంయోగసిద్ధి. 1. (అకంబైన్స్టేట్.); 2.
(ప్రీస్టేట్.)

అసంపూర్ణదశవంతములు. పా. (ఇన్ కంప్లీట్.)
చిన్నవిగను, తులుచవిగనునందు పుష్పదశ
ములును, రక్షకపత్రిములును గలపువ్వులు.

అసత్యకథనము. పా. అసత్యవర్ణనము.

అసత్యవర్ణనము. పా. మభ్యవచనము.

అసమ (విషమ) భుజిత్రికోణము. పా. (ట్రై
యాంగిల్ స్కైరెన్.)

అసమభుజిత్రిభుజము. పా. (స్కైరెన్ ట్రై
యాంగిల్.)

అసమవిభక్తాంగత్వము. పా. అసమావయవత్వము.

అసమవేగము. పా. (వారియేబుల్ వెలాసిటీ.)

అసమావయవత్వము. పా. ఈదుకోడుత్వము,

అసమ్మతి. సం. విణ. (తె. ప.) :—ఓవ్వది
అసలీపాయిదా. పా. అసలు + వడ్డి
అసలు. పా. (ప్రిన్సిపల్.)
అసలువిలువ. పా. స్వీయమానము. (వేల్యుక్త
ట్రాన్సిక్.)

అసాంతరికస్నాయువు. పా. (మనెల్ నబ్బుక్
ప్ర్యలరీన్.)

అనూయ. అం. సంచారీభావభేదము. ఉదా.—
అక్కటకటా! గోపాలుడు అత్తపనియిచ్చి
న కొవ్విరి రుక్మిణికి నొసంగెనట. సన్నింత
యనాదరించునే? చూ, సంచారీభావభేద
ములు.

అనెల్లీ (కావనసభ). పా. ప్రజాప్రతినిధి సభ.
అస్మంధీయత. పా. (అస్మంధీయత.)

అస్తిగతజ్వరము. పా. ప్రతిపక్షజ్వరము, క్షయ
జ్వరము.

అస్తిత్వనియమము. పా. (తిరంప్రినెస్సు)
అస్తిత్వప్రతిపాదకవాక్యము. పా. (ఎగ్జిక్యూ
టివ్ జడ్జిమెంటు.)

అస్త్రసాధ్యము. పా. ఆయుధనిష్ఠము.
అస్థానికుడు. పా. పరస్థానికుడు.
అస్థానస్థితి. పా. యగ్ధ్యాస్థితి.
అస్థికవచు. పా. ప్రతిఎముకను నావరించుకొ
నియుండు తెల్లనిపొర, నేయంకళ.

అస్థికోధము. పా. వేకిసంఘాతము. (టిస్యూ)
చేచ్చుబడుట.

అస్థిభంగము. పా. ఎముకవిఘాతము.
అస్థియుతము. పా. ఎముకలుగలవి.
అస్థిరరాశి. పా. చరరాశి.
అస్థికాస్త్రము. పా. (ట్రస్టియాలజీ.)
అస్థిహీనములు. పా. ఎముకలులేనివి.
అస్పృశ్యుర. పా. అంటరానితనము.
అస్వామివిక్రియము. పా. కాస్త్రవిరస విక్రి
యము.

అస్సెట్టు. అం. ధనసర్వస్వము.
అస్సెపర. అం. వ్యాయసభాసభుడు.
అస్సెజా. అం. ఇంగ్లాండులోని బిల్లావ్యాయ
సభ.

అస్సెక్మెంటు. అం. సమర్పణము.
అహంవాది. పా. గర్వి.
అహల్యాసంకల్పింబనీయము. పా. ఈ గ్రంథకర్త
సముఖం వేంకట కృష్ణప్పనాయుడు. (18.
కతాబ్ది.)

అహింసాపరమోధర్మ. అ. హింసచేయకుం
డుట గొప్పధర్మము. ఉదా.—“పరస్పర వి
రుద్ధములైన ధర్మకాస్త్రములు సహితము
“అహింసాపరమోధర్మ.” యనుచో నైకవత్స
ము గలిగియున్నవి.” (నీతిచంద్రిక.)

ఆ.

ఆ. సం. ఉప. (1. ఆశ్రమము = ఇచట ‘ఆ’
అనునది ధాత్వర్థమును ఆఠించు అను సర్థము
నకు మార్చినది; 2 ఆశ్రోకము = ఇచ్చట
ధాత్వర్థమును తిట్టు అను సర్థమునకు మార్చి
నది; 3. ఆగతము = ఇచట ధాత్వర్థమును దల
కొందులుచేసి వచ్చు అను సర్థమునకు మార్చి
నది; 4. ఆఘాతము = ఇచట నిరర్థకమయినది;
5. ఆఘాతము = ఇచట నిరర్థకమయినది.)

ఆంక్షాపత్రిక. పా. బహిష్కారపత్రిక. (ఇంటర్
డిట్టు.)

ఆంగ్లజమిందారీ. పా. జాగీర్దారీ; మిరాసీ.
ఆంగ్లవ్యాయవాది. పా. (బాధివ్యయ.)
ఆంగ్లమింకి. పా. జాగీరు (భూమి) మొఖాసా
జమీను.

ఆంకరీదాహము. పా. శ్రేగులవాఁపు.
ఆంకరీనిరోధపటకా. పా. (ట్రైన్.)
ఆంకరీపుచ్చము. పా. (మృగపారం ఎమెండిట్టు)

ఉజ్జ్వలకృచ్ఛము, పురీషోజ్జ్వల అనుబంధము, క్రిమిక.

అంత్రముఖము. పా. (వైలోరన్.)

అంత్రోరసము. పా. (ఇంటైస్టైన్ జ్యూస్.)

అంత్రోవృద్ధి. పా. బుడ్డ.

అంధ్రోకవిస్తుతి. పా. వర్ణన.—“ఉ. నన్నయ భట్టు నాంధ్రోకవివాధునిఁ దిక్కనసోమయా జినిం, బన్నుగ సోమనక్కవిని భాస్కర బమ్మెరపోతరాజులన్, మున్నుప్రసిద్ధిఁగాంచు కవిముఖ్యులనందఱు సెమ్మనంబులొ, నెన్ని నమస్కరించెద సభివృథలాప్తిఁ దనర్చునట్లు గాన్.” సీతారామాంజనేయసంవాదము.

పీఠిక. 12

అంధ్రులు. పా. తెలుఁగుభాషా పరిచారముఁగల దేశ మాంధ్రోదేశము. దీనినే త్రిలింగ దేశమని కూడ అందురు. ఈ యాంధ్రులు పంచ ద్రావిడులలో నొకతేనారు. 1. వెలినాటి ద్రావిడులు, 2. మురకనాటి ద్రావిడులు, 3. కాసలనాటి ద్రావిడులు, 4. తెలంగాణద్రావిడులు, 5. పెంగినాడు ద్రావిడులు, 6. పరణసాల ద్రావిడులు, 7. తెలింగ సానుజేదద్రావిడులు, 8. కరణ కమ్మద్రావిడులు, 9. నియోగద్రావిడులు, 10. వాజసనేయ ద్రావిడులు, 11. ఆరా ధ్యద్రావిడులు, 12. వైష్ణవద్రావిడులు. (వివరములు ఆయాపదములకడ చూచుకొనవలెను.) చూ, ద్రావిడులు.

అకరనీచుగత. పా. మూలసంజరహిత.

అకర్షణ పత్రములు. పా. రక్షకపత్రములచే కాపాడఁబడి కీటకముల నాకర్షించునవి.

అకర్షణపత్రావళి. పా. దళవలయము.

అకర్షణము. పా. (అట్రాక్టన్.)

అకస్మిక అపాయము. పా. తలదనితలంపుగా సంభవించునది.

అకస్మికనష్టములు. పా. అనుకోనని నష్టములు. అకస్మికప్రవాహము. పా. మంచుగడ్డపగిలి వరదలగుట.

అకృతిపటము. పా. పరిరేఖ;

అకాంక్షా సిద్ధాంతము. పా. (ప్రాప్రోజెక్షన్.) ఉపపాత్యము.

అకారము. పా. ప్రమాణము.

అకారరేఖ. పా. చుట్టుగీత. (బొట్లరేఖ.)

అకారరేఖనము. పా. రేఖాచిత్రము, రూపురేఖ.

అకాశగంగ. పా. సత్తత్రవీధి.

అకాశతరంగములు. పా. (యెదర్ వేప్పు)

అకాశమండలము. పా. ఖగోళమండలము.

అకాశమధ్యము. పా. ఉద్రాచయదళ (తెనిర్.)

అకాశము. పా. (స్పేస్.)

అకాశయానకాస్త్రము. పా. వైమానికకాస్త్రము.

అకాశయుద్ధము. పా. మావిసయుద్ధము.

అకాశవిమానము. పా. (వీరోప్లేన్.)

అకాశస్థవిద్యుత్తు. పా. వాతావరణజన్యవిద్యుత్తు.

అకులజ్ఞచీరిక. పా. అకుయొక్క వైతట్టిన మండునది బహిర్వర్జము. హరితకములు అకుయొక్క గుంజాలొని ప్రతి కణమునందును పెక్కులుండును. ఇందు పొడుగుగనుండు మృదుకణము లొండొంటినడుగు సంచలీకరణము అమరియుండును. ఇందలి కణముల మధ్య కూన్యస్థలము లనేకములుగలవు. అకుయొక్క క్రిందితట్టిన నుండునది బహిర్వర్జముః (చూ, అకు.)

అకుంచనము. పా. సంకోచము.

అకుపెంటు. పా. మ్రగ్గినఅకులు.

అకుమూల. పా. కణుపుపందు, చేంక.

అగంతుకములు. అం. ౧ రోచమానము, ౨ క్రితక్షుకము, ౩ దేవమణి, ౪ మేఘులు, ౫ వృషభములు, ౬ అంగదములు, ౭ యమశివులు, ౮ శ్రేతాగ్నులు, ౯ చాతురంతికములు,

3 నిశ్రేణికము, ౨ కేకాంతజములు, ౧ వస్తు
జము, ౨ స్వశృంజములు, ౪ కంఠాధరణములు,
౧ కఠపద్మి, ౨ లింగమణులు.

ఆగమములు. అం: చూ, ఉపవిద్యలు.

ఆగస్త్యము. అం. కల్పనూత్రములలో నొకటి
చూ, కల్పనూత్రములు (చూ, అపస్తంబము.)

అగ్నియస్నానము. పా. విభూతిదేవమునందంత
యును పూసికొనుట. (ఈ స్నానము గంగా
స్నాన సమానఫలము.)

అచరణపద్ధతి. పా. (పార్వీన్ మేధడ్డు) వ్యవహార
గణితము.

అచార్య బ్రాహ్మణులు. పా. పంచగౌడులలో
నొక తెగయగు ఉత్కృష్టబ్రాహ్మణులలో నొక
తెగవారు. శుక్లయజుర్వేదములు. మాధ్యందిన
కాళివారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

అచార్య అను బ్రాహ్మణులు. పా. పంచగౌడుల
లో నొక తెగయగు సారస్వతులలోని రెండవ
తెగవారు. వీరు శుక్లయజుర్వేదములు. వీరు
వేదపలనకప్ప యితర మారసముల భుజింప
నొల్లరు. ఈ కాళివారు కాంగడాయందును
తత్సమిష వ్యములయందును వివసించెదరు.
వీరిలో నొకరికొకరికి సంబంధబాంధవ్యములు
కలవు. (రెండవ తెగవారు — అచార్య అను
బ్రాహ్మణులు-తురుడుబ్రాహ్మణులు; ఖజూరియ
బ్రాహ్మణులు - దీక్షితబ్రాహ్మణులు, నాగ
బ్రాహ్మణులు, శివకరణబ్రాహ్మణులు; రాయి
దీబ్రాహ్మణులు- వేదకబ్రాహ్మణులు): చూ,
బ్రాహ్మణులు.

అచ్చాదనము. పా. ఉపనిషాదము.

అజ్ఞాపత్రము. పా. ఉత్తరుత్త.

అడంబరాణిపూజ్యుని. లో. దంబములు పూజిం
పబడుచున్నవి. ఉదా. — “తే. అరయ
నాడంబరాణి పూజ్యునియనుచు, బొటుచుం
డెడి నీతికాన్త్రమునిజుంబు, ఇడుగులెప్పొట

కేగిన బ్రదుకుకలదె, బూటకులఁగానిమెచ్చరు
భూమిపతులు.” (కుచేలోపాఖ్యానము.)

అడఁబోయిన తీర్థమెదురైనట్లు. లో. ఉదా. —
“నీవు భీమునితోఁబోరు కొరుకొనుటంజేసి
మాకాడఁబోయిన తీర్థమెదురయ్యె.” (ధర్మజ
రాజమూయము.)

అడిట్. అం. లెక్కలతనిభి

అడిటరు. అం. లెక్కవిమర్శకుడు.

అడ్డవృత్తిపాజీషక. అం. వ్యతిరేకభుక్తము.

అధికములు. సం. వి. అ. న. బ. తువరి, కందులు:
చూ, ధాన్యము.

అత్యునివేదకుడు. పా. వాఙ్మనఃకాయములందు
నీవాఁడననిపలికి ఆటలు చరుచువాఁడు

అత్యుపరాగ సంపర్కము. పా. (ఫోలినేషక
సెల్లు.)

అత్యుబుద్ధిసుఖము. లో. ఉదా. — “అత్యుబుద్ధియే
కడుసుఖం బన్నిటికిని, కెలఁగి గురుబుద్ధి
కొంత విశేషమరయఁ, బరులబుద్ధి విశాళంబు
బరగఁజేయు, శ్రీలబుద్ధులు ప్రళయమూర్
చిత్తగింప.” (కుచేలోపాఖ్యానము.)

అత్యవత్సర్యభూతాని. లో. సమస్త భూతముల
ను దనవలెఁజూడవలెను. ఉదా. — “అత్య
వత్సర్యభూతాని.” యనెడు పలుకు. నత్యముగ
నామహామనిచక్కవర్తి, సకలజనము నిజప్రా
ణసమముగాఁగఁ, దలఁచుకాంతియు దమము
ను దయయుఁగలిగి.” (కుచేలోపాఖ్యానము.)

అత్యసమాయోజ్య పా. (సెల్లునిడెసిబుల్.)

అత్యవత్సర్య. పా. (నూపైడే.)

అత్యుత్తయము. పా. (సెల్లుడేఫెకడెస్సు.)

అత్యేయనగోత్రము. పా. ప్రవర. — అత్యేయి,
అర్చనాన. క్యావాన్య (శ్రీ) (వ్య) : చూ,
గోత్రము; ప్రవర.

ఆదర్శప్రమాణము. పా. అంగీకృతమానము.

ఆదర్శము. పా. మూలమార్పి.

ఆదర్శస్వరూపము. పా. ఉండవలసినకూపు.

ఆదానప్రతిదానములు. పా. ఇచ్చి పుచ్చుకోలు,

కౌతావ్యాపారము. (దీలింగు.)

ఆదాయవ్యయశేషపత్రము. పా. అవశిష్టపత్రము.

అదిగౌడప్రావృణులు. పా. పంచగౌడులలో

నొక తెగయగు గౌడులలో నొక తెగవారు.

శుక్లయజుర్వేదములు. కాణ్వు, మాధ్యందినకాళి

లకుఁ జేరినవారు. కొందఱు శృంగయజుర్వేదము

లును, ఆపస్తంబీయములు కలరు. వీరిలాకొం

దఱు ఆమిషాహారమును వర్ణించిరి. కొందఱు

ఆమిషము రాదుల గ్రహించి శక్తుప్రాసక్తులై

యున్నారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

అదిపర్వము. పా. పర్వన. — “క. వదిలెనన్యప

ర్వమాదిగఁ, బదునెనిమిది పర్వములను బర్వి

మనః స్త్రీ, తిదమగును వాదిపర్వం బది విసఁగా

నొప్పు భారతాద్యంబగుచుక” భార. అది.

1, ఆ 49.

అదివారవృత్తము. పా. చర్లన. — “క. నరుఁడురవివా

సరంబుఁ నిరుమాణుభుజంబు నేనిహృతపు

ణ్ణం దై, నిరయస్థితుఁడగుచు వ్యభా. పరిగ

తుఁడగు బ్రహ్మకల్పపర్యంతంబుక.” క.

దినకరుఁడుదయింపకమును, జనుఁడినవాసర

మునందు స్నానముఁగావించిన సడఁగుఁడొం

టి యెనిమిది, దినములఁజేసిన యథుంబు ధీగవ

రేశాన్.” 4గీ. భానువారవృత్తి పాతపర్వసం

క్రమణములందేకభుక్త సమాచరణము, వెలయు

గంగానదీస్నాన ఫలదమగుచు, నిరయమిరు

మాణుఁగుడిచిన నరుఁడువొందు.” ఇత్యాది.

ఆ. కుబ్రహ్మణ్యకవి శేషధర్మములు 8, ఆ.

141. పొరకు.

అజేశక్రియ. పా. ప్రతిక్షేమము.

అద్యక్షవకణస్థానము. పా. 1. జీవపరమాణువు.

ప్రాప్తీష్టానం (వెన్నునంటిది.) లో నిలకడప

దార్థము, ఒకకణములోని మధ్యలిందువులేక

మూలబిందువు; 2. బీజము. (మృత్యున.)

అద్యోపయుక్తి. పా. తొలిప్రయోజనము.

అధర్మైజ్ఞాకాపిటర్. ఆం. నియుక్తమూలధనము.

అధారధాతువు. పా. (టిన్యాస్ ఫండమెంటుర్

అల్ గౌండు.) సాలఉత్పన్న కరణధాతువు.

అధారనియామములు. పా. స్వీకృతసిద్ధాంతములు.

అధారము. పా. (ఫల్క్లరమ్.) తృప్తి సడిమి

ముల్లు.

అధారశేఖ. పా. మట్టపుగీత.

అధారవాక్యము. పా. పూర్వసిద్ధాంతము.

అధారశృంగము. పా. (బోన్ గ్రూవిన్ డె సెండిం

గ్ రామన్ ఆఫ్.)

అధిపత్యము. పా. సర్వాధికారము.

అధూమికవిసర్జిణి. పా. (హార్మివిరిన్.)

అధ్యాత్మికకాస్త్రము. పా. (మెటాఫీజికల్

సైన్సు.)

అకారే. ఆం. పుష్పముయొక్క కింజల్కము,

పురుషంకము, పరాగకోశము, (శీలకణ్ణపా

యవంటి) పుష్పాడితిత్తి.

అనందితము: సం. విజా. చూ, ముదితము. 2.

అనుకంశికమజ్జాకంతువు. పా. (నర్వసింపెరె

టిక్.)

అనుచైర్వ్యరిచ్ఛేదనము. పా. (లాంగిట్యూడినల్

సెయ్.)

అనురూప్యము. పా. సాదృశ్యము.

అనువంగికము. పా. (కాకాస్ క్వంటు.)

అనువంగికాధికారములు. పా. సంసిద్ధికాధి కా

రములు.

ఆపన్నయగుశ్రీ చండాలరచేత బలాత్కరింపఁ

బడుట. పా. ఇందుకు ప్రాయశ్చిత్తము:—

తనపాపమును గల మంది బ్రాహ్మణుల సభ

లో విన్నవించుట. పిదప (1) గొంతులును

లోతులగుంట్లయందు గోమయము ఉపకము

ఉంచి దానియందు ఆహారములేనిదై ఉపవాసము ఒక రాత్రియు పగలును ఉండవలయును. (2) మఱువాఁడుదయమున ఆగొయ్యిమండి లేచి కిఖతోఁగూడ వసముచేసికొని యవాస్తమము దివలయును. (3) తరువాత రి దిన నములుపవసంపవలయును. (4) తరువాత ఒక దినమంతయు శంతపరిమాణముగల నీటియందుండవలెను. (5) తరువాత శంఖత్రుప్పియనెడి ఓషధియొక్క తీగ, మూలము, అకుపువ్వు, ఫలము, బంగారు, వంచగవ్యము వీనితోఁగాచిన యుదకమును తాగవలయును. (6) తరువాత ఒక దినములు మొదలుకొని పువ్వువలియగునంతవఱకు ఒంటిపూటఁబుజుచేయవలయును. (7) ఈ విధముగా వ్రతము వాచరించునంతకాలము ఇంటియందుండఁగూడదు. ఇంటికి వెలుపలనే యుండవలయును. (8) ఈవిధముగా ఆచరించినపిదప బ్రాహ్మణభోజనమువెట్టి గోదవ్యయమదక్షిణగానిచ్చిన పరిశుద్ధులుగును (ఇది శతస్నేకాంతమగు సంభోగ విషయకమగు ప్రాయశ్చిత్తము.) నాలుగువర్ణములు స్త్రీలకు నిదేవిధముగా చాంద్రాయణకృచ్ఛము వాచరించిన పరిశుద్ధులగుదురు. భూస్త్రీలుసములు. పౌర్యశ్చిత్తానంతరము వారినిచేర్చుకొనవలయును. గాని పరిత్యజింపఁదగదు. శతస్నేకము కానియెడల ఒక ప్రాకాపత్యకృచ్ఛము చాంద్రాయణము వాచరించినయెడల పరిశుద్ధులగును. ఇత్యాది.

అపవర్తము పా. భాజ్యము, గుణిజము. (మల్లివీల్.)

అపస్తంబము. పా. కల్పనూత్రములలో నొకటి: మా, కల్పనూత్రములు. (అగ్నివైశ్యనూత్రే):- అధాతన్మూత్ర గణాన్వ్యాఖ్యాన్యతా; "భోధాయన మాపస్తంబం సత్యాపాదం జాగ్రహ్యయతి మాపస్తంకాణ్డీల్య మాశ్వలా

యనం కాంభవీయం కాత్యాయనమితి నవాని పూర్వనూత్రాణి; వైఖానసం కానకీయం భారద్వాజ మగ్నివైశ్యం జైమినీయం (మా) వాఘాలమాధ్యంధిన కాణ్డీన్యం కాపీతకమితి నవాన్యపరనూత్రాణి. అష్టాదశసంఖ్యా కాత్కారీరా స్సంస్కారా ఇతి" అని అగ్నివైశ్య నూత్రమున పరిగణింపఁబడినది. ఈ పదునెనిమిది నూత్రములు వేదబోధితములై బ్రాహ్మణ్యాపాదకములై కర్మజ్ఞానసాధనములై బ్రహ్మవిద్యాసంబంధ నూత్రకములుగా బ్రాహ్మణులకు పరంపరాప్రాప్తమై వేదకాఖ్యాప్రసరకులగు మహాముఖుల ననుసరించి దాయభేదముగ వైవైష్ణవాది మతప్రవర్తనము గలవగుచున్నవి.

అష్టనిసానము. పా. ఖం.—ఆశియా; విస్తీ.— 24,50,00; జన. 65,00,000; ముఖ్యపట్టణము. కాబూలు.

అస్తవాక్యము. పా (పెప్టిమెని) సాక్ష్యము. అస్థికాదేకీయుడు. పా. నీగోరి అనియ్యయరి. ఆం. చనిపోయినవానినిఁ గూర్చి వాగ్దేత.

అభాసము. పా. మి ధ్యాపేకుప్త.

అమగోత్ర బ్రాహ్మణులు. పా. పంచగౌడులలో నొకతెగయగు సారస్వతులలోని మూడవ తెగవారు. వీరు వాజసనేయ కాఖవారు. శుక్లయజుర్వేదులు. ఈకాఖవారు జమ్మ, జనోతి ప్రదేశములందును తత్సమీప వన్యప్రదేశములందును గాను పిం చెదరు. వీరిలో సంబంధబాంధవ్యములు కలవారు చుద్యహంపాశనులు దేవుపాసకులునై యున్నారు. (వీరుమూఁడవతెగవారు.—అమగోత్ర బ్రాహ్మణులు.—శేషరబ్రాహ్మణులు, కిబి బ్రాహ్మణులు, వైద్యబ్రాహ్మణులు.) మా బ్రాహ్మణులు.

ఆమత్వము. పా. శ్లోకము. ఆమరసవాహిని. పా. (తొరానికడట.) ఊర
 శోనవాహిని; ధాతుపవాహిని; ఉరోనాళిక.
 ఆమవాతము. పా. కీర్ణవాతము.
 ఆమకూల. పా. ఆమాశయకూల.
 ఆమాశయము. పా. కీర్ణాశయము.
 ఆమాశయ వికారజ్వరము. పా. వీర్ణజ్వరము.
 ఆమాశయకూల. పా. ఆమకూల.
 ఆముక్తమూల్యుడ. పా. ఈ గ్రంథకర్త కృష్ణదేవ
 రాయలు. (15. శతాబ్ది)
 ఆప్లుషీరసము. పా. ఊరాప్లుషము.
 ఆప్లుషని. పా. ప్రాణవాయువు.
 ఆప్లుషనిదము. పా. (అసిడ్.)
 ఆప్లుషనివణములు. పా. (అక్సిసాల్ట్స్.)
 ఆప్లుషనిహరిణి. పా. (రెహ్మానింగ్ ఏజెంట్.)
 ఆప్లుషానాప్లుషములు. పా. (అక్సిఅసిడ్స్.)
 ఆప్లుషీత్రము. పా. పులిలేనుపులు.
 ఆప్లుషీతము. పా. నిర్గళాప్లు.
 ఆయతనము. పా. ఘనఫలము. (వాల్యూమ్.)
 ఆయతనసంఘట్టనము. పా. పరిమాణసంఘట్టనము.
 ఆయతము. పా. దీర్ఘచతురశ్రము. (రెక్టాంగిల్.)
 ఆయత్రైవిధి. పా. సౌకామిక కాననము.
 ఆయాసమరణజాతకుడు. పా. 1. శనిరాహువు
 లవ్టమమందుండి, లగ్నాధిపతియు, కుజుఁ
 దును జతుర్థమందుండునపుడును; 2. లగ్నాధి
 పతియు, శనియు, ద్వాదశమందుండి, వృషభ
 మునరాహువుండి, గురిలో నెనుదైన దశవచ్చి
 యున్నను; 3. శనిరాహువులు దశమమందుండి,
 లగ్నాధిపతియు, గురువును, ద్వాదశమందుం
 దునపుడును; 4. జన్మలగ్నమునైనను, కార
 కుండైనను, తృతీయము పాత్రులచేఁగూడఁబడి
 నను, చూడఁబడినను ఆయాసమరణము కలు
 గును.

ఆయుధనాను విశేషములు. పా. వర్ణన.—"నీ. భిం
 డివాలాసి కోదండ భల్లూతక, నారాచకో
 హణసఖరవజ్ర) । ముష్టిముద్గర కూలముసలభు
 కుండిక, ప్యాసప్ర కూర్మకర్పటకటారి ।
 కాగరాయోదండ కణయకుంతాతళ, పరకు
 తోమరచక్రపరిభు పట్టు । సములు వంకిణి
 కాది సబళంబు చివ్విఁటె, సెలకట్టెయాదిగా
 నిలనుతింపఁ॥ గీ. దనరు ముప్పదిరెండాయుధ
 యులు మఱియుఁ, జిఱుకచెయ్యమ్ము గండ
 కత్తెర కుపాకి, గొరకను నుగాలమును గ్రద్ద
 గోళ్లుబుట్టె చూరిబాణాధరించు నవ్విరుఁడె
 పుడు." హంసవంశతి. 1, అ. 205: చూ,
 బాణము. 1.

ఆయుధవిసర్జనము. పా. ఆత్మసన్యాసము
 ఆయుర్వేదము. పా. 1. వైద్యశాస్త్రము. (మెడి
 సిన్.); 2 అం. ఉపవేదచతుష్టయములొ
 నొకటి: చూ, ఉపవేదచతుష్టయము.
 ఆయురారోగ్యపు లెక్కలు. పా. (వైటల్
 స్టేటిస్టిక్స్.)
 ఆరణ్యపర్వము. పా. వర్ణన.—"క. ఆరణ్యపర్వ
 మనఁగా, నారణ్యప్రముఖ పాదకాంతఃపర్యా
 ధారమయి సకలనూరిన, భారమ్యంబగు తృతీ
 యపర్వము నెలయుక." భార. అది. 1,
 అ. 51.

ఆరవేషణము. పా. అగ్రంధేయత.
 ఆరాధ్యబ్రాహ్మణులు. పా. ఆంధ్రులలోని పంచ
 దావిదులలో నొకఁడైనవారు. కుక్కయజ్ఞ
 ర్వేదము కొండఱును కృష్ణయజ్ఞావేదము కొం
 దఱును కలరు. కాశ్యాయన ఆపస్తంబ
 మాల్యపిపరక్రమైయండియు బ్రాహ్మణ్యా
 పాదకమును కారీరసంస్కారములలో 15 సం
 స్కారములను మాల్యమాచరించి 16 వ సం
 స్కారము మాల్యమొప్పుకొనక మృతకరీరు
 లను ఖననమాచరింపును ఆరాధన రూపముగ

పరీక్షకృత్యము లాచరింపును దేవతాంతరముల ఆలంబనవిభావము. అం. ఉదా.—“రతిమస్మృతుః
నాపృథ్విక శివుని దైవముగ భావించి ఆత్మ
ర్థరూపముగ శివార్చనచేయును శైవవిన్నా
ధరులై వర్తింపునున్నరు: చూ, బ్రాహ్మ
ణులు. (చూ, ఆంధ్రులు.)

ఆరోగ్యరక్షణము. పా. పాలకుద్ధ్యము. శాచము.
ఆరోగ్యరక్షణోపాయములు. పా. శాచవిధులు.
ఆరోగ్యశాస్త్రము. పా. ప్రజారోగ్యశాస్త్రము.
(ప్రాజెక్ట్.)

ఆరోగ్య (రక్షణ) స్థానము. పా. (కాంటోరి
యమ్.)

ఆరోపము. పా. భాగిరి.

ఆరోహణశ్రేణి. పా. ఉచ్చశ్రేణి. (నీరీస్
ఎసెండింగ్.)

ఆర్మిటిక్చర్. అం. శిల్పిశాస్త్రము. వాస్తు
శాస్త్రము.

ఆర్మిటాలజీ, అం. పురాతన వస్తుశాస్త్రము.

ఆర్థవశీవి. పా. పరాన్నభుక్తు.

ఆర్థోమెట్. పా. ఖం—దక్షిణ అమెరికా;
విస్తీ—11,82,000; జన—10,52,20,85;
ముఖ్యపట్టణము—బ్యూనస్ ఆయెస్.

ఆర్థిగెస్టు. అం. కానసాస్.

ఆర్తి. అం. సంచారీభావభేదము. ఉదా.—“అబ్బా
లకు నొడలం ల ముత్రేపుసరులు మస్కథ జ్వర
ముచేఁగాగ్గి శేలిపోవుచున్నది.” చూ,
సంచారీభావభేదములు.

ఆర్థోభగ్నిమణము. పా. (ప్రాడొట్రోపిజమ్)

ఆర్థికనీతి. పా. (ఎకనమిక్ పోలీసీ.)

ఆర్థికసామగ్రిము. పా. (ఎకనమిక్ ఈక్వాలిటీ.)

ఆర్థికహాలు. అం. మద్యసారము.

ఆర్థికబాగ్. ఆ. వీజగణితము, అక్షరగణితము.

ఆర్థికరీతీవు. అం. వికల్పము.

ఆర్థికబ్యూడో. అం. లంబము; ఔన్నత్యము;
ఉన్నతాంశము; ఉచ్చము; పొడవు; ఎత్తు.

అంబోలె నాసీతారాములు కలసి పరస్పర
కోభాషేతువులైరి: చూ. విభావములు
అలకఁబోతు. పా. వారిడి, తోఁకలేని కోఁతి.
చూ, వానరము.

అలూరుకుప్పనకవి. పా. ఇతనిగ్రంథము శంకర
విజయము. (19 శతాబ్ది)

అలోచనకృమము. పా. (ప్రోసెస్ ఆఫ్ థాట్.)

అలోచననూత్రములు. పా. (లాస్ ఆఫ్ థాట్.)

అల్పశ్చేటీపుష్టి. పా. పక్షాంతరవాదము.

అల్పరూపక. అం. మృగనిసిపలు సంఘములో
నొక గౌరవపూర్వకుడు.

అల్పకారా. పా. (బ్రూస్సు.)

అవగణత్యచము. పా. అవగణత్యక్తు.

అవగణభూతము. పా. (సరౌండింగ్ మీడియమ్.)

అవర్త. పా. (పీరియాడిక్.)

అవర్తకంతనాడీస్థవజ్జాతంతువు. పా. (నవ్యలూరింగ్
లో రికిలె. టు.)

అవర్తక సన్నిపాశజ్యోగము పా. పరివర్తిజ్యోగము.

అవర్త శమాంకిము. పా. (రికరింగ్ డెసిమల్.)

అవర్తకాంశము. పా. (డెసిమల్ రికరింగ్.)

అవర్తము. పా. నియమితకాలము, పరివృత్తి
కాలము.

అవిరి. పా. సజలబాష్పము. (వేపర్)

అవిరియంత్రము. పా. (ప్రీమ్ యింజిన్.)

అవిరియగుటు. పా. బాష్పీకరణము.

అవిష్కారకరణము. పా. అవిష్కృతి.

అవిష్కృతి పా. (డిస్ కవరీ.)

అవిరిస్నానము. పా. బాష్పనిమజ్జనము.

అవులఅంటురోగము. పా. గోస్తనవ్యాధి.

అవ్యతఫలకాతి. పా. (యూటిగ్రికల్.)

అవేక్షణము. పా. పోలీసునిఘా.

అశ్రమవాసపర్వము. పా. వర్ణస—“క. అమి
తార్థయంత్రితోనా, శ్రమవాసాది త్రిపర్వ

సహితంబయి యా శ్రమవాస పర్వచతుర్థ

త్రయకథలను వెలయుఁ బంచదశపర్వంబై.

భార. ఆది 1, ఆ 62.

ఆశ్రియగుణము. పా. పృథుభక్తి.

ఆశ్రయాన్తి (తగ్గు). పా. (అకౌన్త సత్త్వము)

ఆశ్రితులు. పా. పక్షియులు

ఆశ్రియజనుధనము పా వర్ణన. — “సీ. ఆర
యంగధరణి మహావమియనంగ, సాబగొందు
నాశ్రియః శుద్ధసమయందుఁ బొందులేచి
యత్యంతభక్తితో భారతీదేవిని బ్రస్తుతించి
ధ్యానంబుఁజేసి పుస్తకనికరంబుఁ బూజించి
వైవేదియైచివేల్చి, ధాన్యధాన్యవాహ
నభూషణాంబర, తాంబూలముఖ్యదానంబు
లొసఁగి. “సీ. భోజనంబులవెట్టి విప్రులను
దమపనీప్సితాంబులై నీదేసుమండుఁ గాన
నమావృత మహత్త్వమునెన్నఁ, బద్మజా
నతైన సాధ్యమే పాండుతనయ.” శేషధర్మ
ము. 5, ఆ

ఆశ్రియజనము పా. కల్పనూత్రిములలో నొ
కటిఁ మా, కల్పనూత్రిములు. (మా, ఆప
స్తంభము)

ఆసన్నభయనూనకము. పా. గడవిడ.

ఆసిద్ధు. ఆం. పులుపు. మా, అల్లుము.

ఆసిద్ధుకమ్మరియర్. ఆం. కర్తద్రావకము.

ఆసిద్ధుబోండ్. ఆం. టంకాప్తము.

ఆసేధము. పా. (అసేధు) మరాయి.

ఆస్థిలియ. పా. ద్వీపము. విస్తీ. — 80,00,000;

జన-84,88,707; మఖ్యపక్షము. కాకాబెరా.

ఆస్తయ. హిం. దుస్తులలోపలకేసి కట్టెనుగుడ్డ.

ఆస్తికర్త. పా. వారసు.

ఆస్తిజాబితా. పా. (ఇన్వెంటరీ.) ఆస్తిపట్టి

ఆస్తిపట్టి పా. ఆస్తిజాబితా.

ఆస్తిపరివర్తనము. పా. (ట్రాన్స్ఫర్ ఆఫ్ ప్రా
ఫర్.)

ఆస్యపాకము పా. నోటిపూఁత.

ఆస్యవలయస్నాయువు పా. కపోలకాశేరి. ము

ఖముద్రాణిపేరి.

ఆహతికరంగములు. పా. (ఫ్రెక్ — వాటర్సు.)

ఆహారవిఘ్నం. పా. పథ్యపానములు.

ఇ.

ఇంజెక్షన్. ఆం. రక్తనాళములలోనికి మందు
పిచికాకించేయుట.

ఇండియారబ్బర్. ఆం. సందర్శి.

ఇందువ తిపరిణయము. పా. 1. గ్రంథకర్త. —

కుమాధూర్జటి. (16 శతాబ్ది); 2. గ్రంథ
కర్త. — మతుకపల్లి నృసింహకవి. (19
శతాబ్ది.)

ఇండియగోచరత. పా. (నెకాసిలిటి.) నూత్ను
గావ్యత.

ఇండియవికారము. పా. (నెకాసేషన్.) నిర్వి

కల్పజ్ఞానము, భావన.

ఇకటరెన్సు. ఆం. వడ్డీ, వృద్ధి.

ఇకటరెన్సుకాంపాండు. ఆం. వడ్డీకడదీ, చక్రి
వృద్ధి

ఇకటరెన్సుసింపిర్. ఆం. బారవడ్డీ, అసలుకు
వడ్డీ.

ఇన్ప్లయెంజా. ఆం. దుష్టప్రతికారయ జ్వరము,
విమతైత్యజ్వరము.

ఇనాక్యలేషన్. ఆం. రక్తనాళము లోనికి రోగ
ప్రతిబంధకరసము నెక్కించుట.

ఇష్టకర్మము. పా. (సప్తాకషణ)

ఈ.

ఈదురుపల్లి భవానీకంఠయందు. పా. ఇతనిగ్రం

థము ధర్మఖండము. (18 శతాబ్ది.)

ఈనాము. జే. వి. మా, మాన్యము (యా-ఇనాము)

ఉ

ఉక్తియాలబ్రాహ్మణులు. పా. వేపాశ్చదేశశ్రు
బ్రాహ్మణులలో నొకరు: చూ, బ్రాహ్మ
ణులు.

ఉఖలాముసలకసంధి. పా. ఉదూఖల సంధి.
(బంతిగిన్నెల.)

ఉత్కళబ్రాహ్మణులు. పా. పంచగౌడులలో
నొక తెగయగు ఉత్కళులను నొక తెగవారు.
ఉత్కళదేశమునీ ఓధ్రదేశముని యందురు.
అందువనియ బ్రాహ్మణులుత్కళులు మత్స్య
ములను మాంసమును భుజించెదరు. కాంస్య
పాత్ర భోజనమే ప్రధానము. గోపాలక,
వావీతలచేతి యుదకము నుపయోగించెదరు.
వీరిభాష ఓధ్రము. వీరిలో అగ్నిధతుబ్రా
హ్మణులు, అచార్యబ్రాహ్మణులు, కారా
బ్రాహ్మణులు, కొటికీబ్రాహ్మణులు, ఘాటి
యాబ్రాహ్మణులు, తేరీబ్రాహ్మణులు, దా
జపండాబ్రాహ్మణులు, పండా బ్రాహ్మ
ణులు, దేవతా పండాబ్రాహ్మణులు, నంద
బ్రాహ్మణులు, నిశంకబ్రాహ్మణులు, వణో
లబ్రాహ్మణులు, పర్వగాపా బ్రాహ్మ
ణులు, పాడియా బ్రాహ్మణులు; మిక్కి
బ్రాహ్మణులు:— చూరీబ్రాహ్మణులు, క
మాతె బ్రాహ్మణులు, వాఘేబ్రాహ్మణులు;
కానీనబ్రాహ్మణులు:— కతపస్తీ బ్రాహ్మ
ణులు, శిష్టకారోజోబ్రాహ్మణులు, సాంతో
బ్రాహ్మణులు అనియు కలరు: చూ,
బ్రాహ్మణులు.

ఉత్తమలోకప్రాప్తిరహితుడు. పా. ఎల్లప్పుడు
కూదాగిన్నెమును తిని బలిసియున్నవాడు.

ఇతఁడు యెల్లప్పుడు వేదమును పఠించుచున్న
ను, జపమును జూమమును సంపుచున్నను
ఉత్తమలోక ప్రాప్తి లేనివాఁడు అగును.

ఉత్తరధ్వము. పా. (వార్తపాల్.)

ఉత్తరరామానుజము పా. ఈగ్రింధకర్త —
కంకంటిపాపరాజు (18 శతాబ్ది.)

ఉత్తరహరిమంకము పా. ఈగ్రింధకర్త నాచన
సోమనాథుఁడు (14 శతాబ్ది)

ఉత్తరహరికృందోపాఖ్యానము. పా. ఈగ్రింధ
కర్త. — తక్కెళ్ళపాటి లింగన. (18శతాబ్ది.)

ఉత్తరాధికారము. పా. వారసత్వము, దాయాధి
కారము, వంశపారంపర్యము.

ఉత్తేజకము. పా. తాపజనకము.

ఉత్తేజకావధము. పా. (ప్రియ్యులెట్)

ఉదాహరణానుమతపిద్ధాంతము. పా ప్రతిస్థాప
నము, విశేషపరీక్షాత్మూలక పాధారణాను
మానము.

ఉదూఖలసంధి. పా. ఉఖలాముసలకసంధి.

ఉద్భటారాధ్యచరిత్రము. పా. ఈగ్రింధకర్త. —
తెనాలి రామలింగకవి (18 శతాబ్ది.)

ఉన్నవయోగానందనూరి. పా. ఇతనిగ్రింధము. —
పద్మినీపరిణయము.

ఉపజాతి. పా. అంతరాతి, తెగ.

ఉపజిహ్వక. పా. గొంతులోని గదవలు.

ఉపధాతువులు. పా. మనమేయుద్భిజ్జము నయి
ననుసమానముగ దీని సాయన
ప్రభుత్వరణముఁ జేసినయెడల నందు సామా
న్యముగా నీకొంది మూలద్రవ్యములుఁ గాన
నగును. ఉపధాతువులు:— కర్షనము, అష్ట
జని, ఉదజని, సత్రిజని, గంధకము, స్ఫురము,
హరినము; ధాతువులు:— ఖటికము, లోహ
ము, పాటాసియము, సోడియము, మగ్నము.
ఇవిగాక కొన్నిటిలో కైలము, అదము, మాం
గనము గూడ అప్పుడప్పుడు స్వల్పముగా
నుండును.

ఉపపత్రిము. పా. కణుపుత్రుచ్చము. (ప్రియ్యులెట్.

ఉపశమనస్నానము. పా. అశమనస్నానము వలన

గలిగిన యన్యపదార్థము. అన్యపదార్థము ఉపపదార్థ ముక్రియించినచో దిగిపోవును. ఉపరిస్థాపనము. పా. అన్యపదనము. ఉపాధ్యాయ బ్రాహ్మణులు. పా. పంచగౌడు లలో నొకతెగయగు కన్యాకృష్ణములలోని ఒకతెగవారు, యజుర్వేదములు, కృషిజీవన పరులు: చూ, బ్రాహ్మణులు. ఉపాస్థి. పా. (కాండిలేజ్.) తరుణాస్థి, కోమ లాస్థి, కూర్పు. ఉభయత్రీపుతుగ్రుడు. నీటిని మెరకన చెందిన తాగుచు ఆచమనమొనర్చినవాడు. ఉరఃకుపారము. పా. హృదయకుపారము. ఉరిదిబ్రాహ్మణులు. పా. శైవబ్రాహ్మణులలోని కర్ణాటకులలో నొకతెగవారు: చూ, బ్రాహ్మ ణులు. ఉరిజాతకుడు. పా. 1. కుజుడు వస్త్రసప్తమాధి పతులతోగలిసి, పావులచే జూడబడి, కుభ సంబంధములేక వీరికికచ్చినను; 2. సింహము లగ్నమై శని, కుజ, బుధ, రవి, రాహువులు ద్వితీయందుండి, కుభగ్రహసంబంధములేక రాహు మహాదళ వచ్చినపుడు; 3. ద్వితీయ వస్త్రమాధిపతులు రాహువుతోఁగాని, కేతువు తోఁగాని కూడి వస్త్రమను ద్వాదశములలో నుండి కుభసంబంధములేక వీరిదళ వచ్చినప్పు డును; 4. వస్త్రమాధిపతి కుక్రూనితోఁ గూడి రవి, రాహు, కేతులలో నొకనిచే జూడబడి, కుభసంబంధములేక, కూర్రాంశలయందుండి వీరిదళలు వచ్చినపుడు; 5. అష్టమాధిపతి యందుశ్రీకృష్ణులు పాశ. భుజంగ, నిగళ సంజ్ఞలఁ గలిగియుండినదైనను; 6. అష్టమాధి పతియుండు ద్రౌక్యజాధిపతి శనిరాహువు లతోఁగూడి కుభసంబంధములేక వారిదళలు వచ్చినపుడు; 7. దశమాధిపతి శనికుజాలతోఁ

గలిసి, సప్తమముననున్నను, శనిచేజూడబడి నను ఉరిదీయుట సంభవించును.

ఉరోహళిక. పా. ఆరురసహసీని.

ఉల్కులు. పా. (మూటింగ్ స్టార్సు.)

ఉపకాలము. పా. (టిక్టిల్.)

ఉపకార్యణము. పా. ఈ గ్రంథకర్త — చైప మాయనకవి. (18 శతాబ్ది.)

ఉర్వ.

ఉర్వద్వయము. అం. హస్తక్షేత్రములు పదు ముండింటిలో నొకటి. చూ, హస్తక్షేత్ర ములు.

ఉర్వులు. అం. మధ్యమక్షేత్రములు అయిదింటిలో నొకటి: చూ, మధ్యమక్షేత్రములు.

ఉర్వువృత్తము. అం. కరణములు నూటయొనిమిదిం టిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

ఉర్వాక్రియలు. అం. పరితము, కంపితము, స్తం భితము, ఉద్వర్జితము, నివర్జితము. (5.)

ఉర్లువాభము. అం. ఆసంయుతహస్తములు అయి డింటిలో నొకటి: చూ, ఆసంయుతహస్తములు.

ఉర్లుగము. అం. హస్తప్రచారములు పదునైదిం టిలో నొకటి: చూ, హస్తప్రచారములు.

ఉర్లుజానువు. అం. 1. ఆకాశచారులు పదునా డింటిలో నొకటి: చూ, ఆకాశచారులు;

2. కరణములు నూటయొనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

ఉర్వుశ్రుండ్రీధారణము. పా. వర్ణన — “క. విను మూర్ఖశ్రుండ్రీధారణ, మొనరించినట్టి భూమిలోత్తముడు జగం, యనైత్తఃబూజ్యాః దై తుది, ననుపమ మురయాః షిక్తి. హరిత్రు కరుగుకొక. తిరుమణిపెట్టిన సద్విజ్ఞ, వయః జూచిన వణఁగుఁబావవర్ణమెల్లం, గరమర్థి తేరిమొక్కినఁ, బరితపఁగ నకల దానధఁ ములుఁజెందుకొ.” పద్య. 5, ఆ. 44, ఏజాతి

వారలైనను, భూజనములు నుచుట భూతిఁ బూసినమాత్రం. దీజమున పర్యమానవ. పూజ తులై శివపదంబుఁ బొందుదురఁనూ బ్రహ్మోత్తరఖండము. ౬, ఆ.

ఉద్వేగముండలము. ఆం. స్మృతకృతములు ఇరుగది తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, స్మృతకృతములు.

ఉద్వేగము. ఆం. 1 బాహుప్రచారములు పదింటిలో నొకటి: చూ, బాహుప్రచారములు; 2 హస్తత్రేత్రములు పదుమూడింటిలో నొకటి: చూ, హస్తత్రేత్రములు.

ఉద్వేగముఖము. ఆం. హస్తప్రచారములు పదునైదింటిలో నొకటి: చూ, హస్తప్రచారములు.

ఉద్వేగమునైపుణ్యము. ఆం. ఆశ్వముయొక్క చిత్రివర్ణములు ముప్పదింటిలో నొకటి: చూ, చిత్రివర్ణములు.

ఉద్వేగముప్రేంభము. ఆం. సంఘాతవర్ణతాలంకారములు ఇరుపదియైదింటిలో నొకటి: చూ, సంఘాతవర్ణతాలంకారములు. (చూ, అలంకారము. ౩.)

ఉద్వేగకాఫి. పా. జంఘికాఫి. (బైబోక.)

ము.

ముగ్ధుడని పెంకటాచలకవి. పా ఇతని ౧౨౦ భావ చంద్రారామాయణము (17. కథాల్లి.) ముతువులేర్పడు విధము. ఎం. (ది పీజన్సు.) భూమికన కత్తుమీద నూర్యనియట్టును తిరుగునప్పుడు దానియక్షుము కత్తుకు తిట్లు అంశములు వంగి పదాపమానాంతరముగా నుండుటచేత ముతువు లేల్లేర్పడుచున్నవో చూతము. భూమి తన అక్షుముమీద తిరుగునప్పుడు నూర్యనియట్టుల అర్థభాగమునకే నూర్యని వేడిమియు, ముతువును గలుగుచున్నది. దూరముననున్న అర్థభాగము అంభ

కారములోనుండి వేడిమిని పొందుతులేద ఇట్లు నూర్యనినుండి భూమిమీదఁ బడవేడిమి, నూర్యుఁడు ఆకాశమునందు ఎత్తగానున్నప్పుడు ఎక్కువగానుండును. నూర్యకిరణములు ఎక్కువకంటెలనుండి భూమిమీద పడినప్పుడు భూమికి తగులు వేడిమి చాలతక్కువగుచున్నది. వటియు నూర్యుఁడు చాలకాలము భూమిమీద ప్రకాశించునప్పుడు, చాలవేడిమి భూమిమీదపడుటచే భూమినిధికముగా వేడియొక్కను. ఈసంఘటనలు జాపకముంచుకొని భూమియొక్క అంశముఖ్యస్థానములగుర్చి చర్చితము. ఉద్వేగమునందలి మాన్యులను చూతము. మార్చి 21 వ, లేదీని సంభవించు మహామనత్తునందు భూమియొక్క రెండు భుజములును నూర్యునికి సమానదూరముననున్న 1 వ స్థానమునందు పగలును, రాత్రియును సమానపరిమాణము గలిగియున్నవి. ఈస్థానము వదలి రెండవస్థానము కర్కటక సంత్రాంతి స్థానమువద్దకు పోవుకొలది, క్రిమకృమముగా ఉత్తరధ్రువము నూర్యనివైపు వంగుటచే పగటి పరిమాణము క్రిమకృమముగా రాత్రికంటె పెక్కువగుచువచ్చును. వటియు క్రిమకృమముగా మధ్యాహ్నమునూర్యుఁడు ఆకాశమునందెక్కుచుండును. ఈరెండు కారణముచేతను మార్చి 21 మొదలు జూన్ 21 వుత్తును, దినదినమును వేడిమి ఎక్కువగుచుండును. ఈ మూడుకెలలకును వసంతముతువు (ప్రీంగు) అనిపేరు; పగలు చాతికంటె పెక్కువగుటచే పగలు వేడివిక్కినది రాత్రి చల్లబడుదానికంటె పెక్కువయి. ఇట్లుక్రిమకృమముగాఁ జెందినవేడిమి అభివృద్ధి చెందుచున్నది కర్కటకసంత్రాంతియగు 2 వ స్థానమునుండి మరొకదమగు 3 వ స్థానమును

చేయజేపల, భూమియొక్క ఉత్తరధ్రువును, క్రమక్రమముగా నూర్చునినుండి దూరమగుచుండియు, దక్షిణ ధ్రువుముకంటె సమీపముననుండుటచే, పగలు రాత్రికంటెను ఎక్కువగ నేయండి. భూమిమీదబడుచేడిమియొక్కతై మగల ఎక్కువయినది క్రమక్రమముగా తగ్గుచు, 3 వ స్థానమును చేరుకొనినదికంటెను ధ్రువుమును నూర్చునికి సమదూరములొందు పగలును రాత్రియు సుసమీపముగల వగుచున్నవి. ఈ మూడుసెలలును గ్రీష్మఋతువు; 3 వ స్థానమునుండి నాలన స్థానమునకు పోవుప్పుడు దక్షిణధ్రువును క్రమక్రమముగా నూర్చునిసమీపమునను ఉత్తరధ్రువును నూర్చునికి దూరముగను, వంగుటచే రాత్రులు పగటికంటె చక్కవగుటయు, మధ్యాహ్నమునకు ఆకాశముననింకిన దిగుటయు, ఈరెండుకాణములచేతను చేడిమి చాలవఱకుతగ్గి దినములు చల్లబడుటయు తటస్థించుచున్నవి. హరిపదమగు మూడవస్థానమునుండి నక్షత్ర సంక్రాంతియగు నాలనస్థానమునకు భూమిపోవుటకు పట్టు మూడుసెలలకును శరదృతువు (ఆటము) అనిపేరు; 4 వ స్థానమునుండి మొదటిస్థానమునకు వచ్చుప్పుడు దక్షిణధ్రువును నూర్చుని సమీపమునకు క్రమక్రమముగా వచ్చినను ఉత్తరధ్రువుకంటె నూర్చునికి సమీపమున నుండుటచే చలి వానాట వృద్ధియైనది క్రమక్రమముగా క్షీణించును. ఈ మూడుసెలలును శీతకాలము. హేమంతఋతువనిపేరు; ఉత్తరధ్రువును నూర్చునికి సమీపముగానున్నప్పుడు, దక్షిణధ్రువును దూరముగానుండుటచేతను, ఉత్తరాగ్ధగోళమునందు పగలు రాత్రికంటె దీర్ఘముగానున్నప్పుడు దక్షిణాగ్ధగోళములో రాత్రిపరిమాణము పగ

టికంటె పెక్కువగుటచేతను, ఉత్తరాగ్ధగోళమున గ్రీష్మఋతువుగానున్న కాలమందు, దక్షిణాగ్ధగోళమున హేమంతఋతువుగానున్నది. ఇటులనే యితరఋతువులను గ్రహించునది. ఈ ఋతుభేదములు సమకీర్తీప్లవం డలములయందు చక్కగా కనబడును. **ప్రశ్న** ఈ ఋతుభేదములును, నూర్చుని యారాసులలో పరివేళించుకాలములను పాశ్చాత్యపద్ధతి ననుసరించి వ్రాయబడియునునవారు రెండుసెలలొక్కొక ఋతువుగా సంవత్సరమును ఆఱు ఋతువులుగా విగించియున్నారు

ఎ.

ఎత్తెట్లమెంటు. ఆం. స్వాధీన భృంశము, ఉద్వాసము.

ఎడపాటి ఎత్తునకి పా. ఇతనిగ్రంథము మల్లణచరిత్ర.

ఎద్దీ నెననగొట్టంబునగొట్టునున్నట్లు. లో.ఉదా.- “నాథివుండెద్దీ నెననం గొట్టంబునం గట్టివును నవాడచెట్టినేని లెంకలుకొంతుమాని యిచ్చేకునచ్చిట్లు లేవికార్యంబులకు లోది యివోహనింబుట్టింది పరలోకః మూలంబేయుదురు.” (నీతిచంద్రిక.-మిత్రభేదము.) (దున్నపోతు ఈనిన దూడను గట్టుమనివరితి.)

ఎత్తునకి పా. ఇతని గ్రంథము కొక్కొకము. (16 శతాబ్ది.)

ఎత్తుమిల్లి లక్ష్మీనారాయణ పా. ఇతనిగ్రంథము వాసవిదత్తాపరిణయము. (19 శతాబ్ది.)

ఎత్తాపరీగడ, పా. ఇతని గ్రంథముయి-లక్ష్మీ సృసింహవతారమును సృసింహపురాణము, హరివంశము, భారతారణ్య పర్వశవము. (18. శతాబ్ది.)

